הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשי למלך · ספר עבודה

מעשי למלך על משנה תורה, הלכות מעשה הקרבנות

רבי ישעיהו זילברשטיין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מעשי למלך על משנה תורה, הלכות מעשה הקרבנות

רבי ישעיהו זילברשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשי-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-מעשה-הקרבנות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 7
הלכה א 7
הלכה ב 15
הלכה ה 16
הלכה ו 19
הלכה ז 20
הלכה ט 22
הלכה יא 22
הלכה יב 24
הלכה יג 26
הלכה יד 30
הלכה טו 44
הלכה יז 46
הלכה יח 47
הלכה יט 50
פרק ב 50
הלכה א 50
הלכה ב 53
הלכה ג 57
הלכה ד 58
הלכה ה 58
הלכה ו 61
הלכה ט 63
הלכה י 67
הלכה יב 68
הלכה יד 70
הלכה טו 71
פרק ג 78
הלכה ב 78
הלכה ג 86
הלכה ד 92
הלכה ה 129
הלכה ו 130
הלכה ח 132
הלכה ט 134
הלכה י 135
הלכה יא 136
הלכה יב 144
הלכה יג 149
הלכה יד 152
הלכה טו 155
פרק ד 157
הלכה א 157
הלכה ב 161
הלכה ג 162
הלכה ז 164
הלכה ח 167
הלכה ט 179
הלכה י 180
הלכה יא 190
פרק ה 204
הלכה א 204
הלכה ב 204
הלכה ג 206
הלכה ד 210
הלכה ה 211
הלכה ו 213
הלכה ח 215
הלכה י 218
הלכה יא 219
הלכה יב 219
הלכה יג 220

הלכה יד 220
הלכה טו 232
הלכה יז 232
הלכה יח 238
הלכה יט 239
הלכה כ 239
הלכה כא 241
פרק ו 246
הלכה א 246
הלכה ד 247
הלכה ה 255
הלכה ו 258
הלכה ח 259
הלכה ט 259
הלכה יט 260
הלכה כ 260
הלכה כב 261
הלכה כג 263
פרק ז 274
הלכה א 274
הלכה ג 274
הלכה ד 275
הלכה ה 275
הלכה ו 278
הלכה ז 280
הלכה ח 283
הלכה ט 284
הלכה יא 286
פרק ח 292
הלכה א 292
הלכה ב 292
הלכה ג 293
הלכה ה 296
הלכה ט 298
הלכה י 300
הלכה יא 301
הלכה יב 305
הלכה יג 309
הלכה יד 310
הלכה טו 321
הלכה יח 322
הלכה יט 340
הלכה כ 343
הלכה כא 343
פרק ט 345
הלכה ג 345
הלכה ו 346
הלכה י 347
הלכה יא 347
הלכה יג 348
הלכה טז 349
הלכה יח 349
הלכה כא 352
הלכה כד 354
הלכה כה 357
פרק י 357
הלכה א 357
הלכה ב 363
הלכה ג 365
הלכה ה 366
הלכה ו 368
הלכה ז 368
הלכה ט 369
הלכה י 369

הלכה יא 371
הלכה יב 374
הלכה טו 382
הלכה טז 393
הלכה יט 393
הלכה כ 394
הלכה כב 396
הלכה כג 398
פרק יא 399
הלכה א 399
הלכה ב 407
הלכה ג 408
הלכה ד 410
הלכה ח 413
הלכה ט 414
פרק יב 415
הלכה א 415
הלכה ב 416
הלכה ח 416
הלכה ט 419
הלכה י 420
הלכה יב 420
הלכה יג 422
הלכה יד 422
הלכה טו 424
הלכה טז 425
הלכה יז 428
הלכה יח 430
הלכה יט 430
הלכה כ 433
הלכה כא 435
הלכה כב 436
הלכה כג 439
פרק יג 442
הלכה ב 442
הלכה ג 448
הלכה ד 450
הלכה ה 453
הלכה ז 457
הלכה ח 459
הלכה ט 460
הלכה י 461
הלכה יא 463
הלכה יב 465
הלכה יג 473
הלכה יד 474
פרק יד 475
הלכה ג 475
הלכה ה 477
הלכה ו 483
הלכה ז 484
הלכה ח 486
הלכה י 486
הלכה יא 490
הלכה יג 491
הלכה יד 499
הלכה טז 502
הלכה יז 515
פרק טו 517
הלכה א 517
הלכה ב 518
הלכה ג 526
הלכה ד 526
הלכה ה 532

הלכה ו 536
הלכה ז 538
הלכה ח 555
פרק טז 559
הלכה א 559
הלכה ב 560
הלכה ג 565
הלכה ד 569
הלכה ה 571
הלכה ז 573
הלכה ח 579
הלכה יג 584
הלכה יד 585
הלכה טז 597
הלכה יז 602
פרק יז 610
הלכה ב 610
הלכה ג 610
הלכה ו 611
הלכה ז 611
הלכה ט 613
הלכה י 619
הלכה יא 622
הלכה יד 623
הלכה טו 625
פרק יח 627
הלכה א 627
הלכה ג 636
הלכה ו 639
הלכה י 641
הלכה יא 651
הלכה יב 654
הלכה יג 657
הלכה יד 659
הלכה טו 667
הלכה טז 668
הלכה יז 671
הלכה יח 682
פרק יט 684
הלכה ב 684
הלכה ג 686
הלכה ו 688
הלכה יא 689
הלכה יב 695
הלכה יג 696
הלכה טו 699
הלכה טז 701

פרק א

הלכה א

כל הקרבנות של מיני נפש חי' באין מחמשת מינין בלבד וכו'. בספר תורת העולה כתב על דברי רבינו כאן ידוע כי הקרבן אם הוא בע"ח אינו בא אלא מחמשת מינין בע"ח והם שור או כבש או עז ותורים ובני יונה והטעם אמרו רבותינו במדרש רבה א"ר בר סימון אמר הקב"ה עשר בהמות טהורות מסרתי לך שלשה ברשותך ושבע שלא ברשותך שלשה שברשותך איל צבי ויחמור ולא הטרחתי עליכם ולא אמרתי להתיגע בהרים וביערות להביא קרבן מאלו שאינו ברשותך אלא ממה שברשותך מה שגדל אצלך שור כבש עז וכו' עד שור בזכות אברהם כבש בזכות יצחק וירא והנה איל אחר עז בזכות יעקב שנאמר לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים והי' שבעת ימים ולמה שבעת ימים כדי שיבדוק שאם ימצא בו מום הרי זה פסול דבר אחר למלך שנכנס במדינה וגזר ואמר כל אכסנאין שיש כאן לא יראו פני עד שיראו פני המטרונה תחלה כך אמר הקב"ה אל תקריבו לפני קרבן עד שתעבור עליו שבת שאין שבע בלא שבת וכו' ואמר כי לפי מדרש זה נתבאר ספק אחד בתורה שנאמר שור או כשב או עז כי יולד ולא נאמר עגל או גדי כי בא להודיע הטעם שאמר והי' שבעת ימים תחת אמו ולכן אמר שור שראוי להיות גדול שור כשב או עז כדאמרו רבותינו כל ששהה שמונה ימים בבהמה אינו נפל וקודם שמונה עדיין אינו ידוע שראוי' להיות שור או כשב או עז ובספק נפל הוא ואין ראוי' לקרבן:

הנה במה שאמרו במדרש כדי שיבקרו אם יש בו מום לכאו' קשה הא זה דצריך ביקור הוא רק בקרבן ציבור ומכאן משמע דצריך ביקור לכל קרבן ונראה דבודאי כל קרבן צריך ביקור אם לא נולד בו מום אבל אח"כ אין צריך עוד ביקור דיש לה חזקה רק לקרבן ציבור צריך עוד ביקור:

ומדברי המדרש הללו יש להעיר במה דילפינן מקרבן מצהבב"ע דהא. כ' דאמר הקב"ה לא הטרחתי עליך להתיגע בהרים להביא קרבן מאלו שאינן ברשותך אלא ממה שברשותך מן הגדל על אבוסך הה"ד שור או כשב או עז כי יולד א"כ מהא"ט שפיר קרבן הגזול הו' שפיר מהב"ע דתורה לא חייבה אותו רק ממה שהוא שלו על אבוסך ואם אין ידו משגת אין עליו חיוב ע"כ לא שייך חיוב הבאת קרבן בשל אחרים ע"כ אם הביא מן הגזול הו' מהב"ע אבל מצוה דהחיוב מוטל על האדם לקיימו אם אין לו משלו יטול משל חבירו אף דעביד איסורא הוא מעשה בפ"ע אבל עכ"פ המצוה שפיר מתקיים גם בגזל מחבירו דהא עכ"פ המצוה מוטל עליו מתקיים המצוה גם אם לקח משל אחרים לקיום

המצוה [ובהא יש לומר ולחלק באין ידו משגת אי חייב להלות כמו שחקר בחו"י דיש לומר דאף דבקרבן אין צריך להלות משום דאין מוטל עליו אבל מצוה המוטלת עליו שפיר יש לומר דחייב להלות אולם הנה גם במצות דרשו כבד את ה' מהונך ממה שחננך נתן לך חצר עשה סוכה יש לומר זה רק בסוכה דקיי"ל דא"ח לעלות לסוכת חבירו ויש לעיין בפי' המשנה בפ"ז דנדרים לענין עדול"ת שמשמע דאם אין לו דבר מותר לקיים מ"ע אין עליו מצוה]:

במה שהבאתי דברי המדרש פ' אמור אר"י אמר הקב"ה י' בהמות מסרתי לך שלשה ברשותך ושבעה אינה ברשותך שור ושה כשבים ושה עזים ושבעה אינה ברשותך איל צבי ויחמור ואקו ודשון ותאו וזמר ולא הטרחתיך להתיגע בהרים להביא לפני קרבן מאלו שאינן ברשותך אלא ממה שהוא ברשותך וקשה לי דשם איתא א"ר ברכי' מלך בשר ודם משדר פרוטגמא שלו למדינה מה הם עושין עומדין על רגליהן ופורעין את ראשיהן וקוראין אותו באימה וביראה אבל הקב"ה אומר קראו ק"ש ולא הטרחתי עליכם לקרות לא עומדין ולא פרועי ראש ומבואר במרש"ל סי' ע"ב דמכאן נשמע דמותר באמת להתפלל ולקרות ק"ש בפריעת ראש אלא שלא הטריחו הקב"ה א"כ לכאורה משמע דגם מאמר שאח"ז ג"כ לומר שלא הטריח הקב"ה אבל רשאי הוא להקריבן ובאמת מהאי דבזבחים דף ל"ד מבואר דרק בקר וצאן אמרתי לך ולא חי' ונראה דיש לחלק דבודאי הכא דכתיב קרא בקר מיותר ע"כ למיעוטי חי' משא"כ בק"ש דכתיב בלכתך בדרך מוכח שאין צריך לעמוד א"כ הה"ד שאין צריך להיות פרועי ראש וכבר השיג בטו"ז סי' ח' אדברי מרש"ל עכ"פ נתיישב דברי רבינו:

המל"מ כאן בהלכה א' הביא דברי הרמב"ן בהשגותיו לס' המצות שכל העבודות כגון היציקות ובלילות וכו' הכהן כשעושה אחת מאלה עושה מצוה ומברך עלי' והחכם בעל לב שמח כתב שם דרבינו חולק בזה וס"ל שלא יברך כי אם על העבודה הגדולה לבדה וכל שאר עבודות הקטנות שבה נפטרות עמה ומסיים וכתב ותהי' הברכה אחת על מעשה הסדר כולו כאחת עד כאן וכתב המל"מ דאין דבריו מוכרחין דאפשר שגם רבינו מודה בזה גם לא ידעתי איזה עבודה גדולה או קטנה גם מה שסיים שתהי' הברכה אחת על הסדר כולו זה יתכן אם כל הסדר נעשה בכהן אחד אך אם כל כהן וכהן יעשה עבודה אחת למה לא יברך על העבודה שעושה:

יצא דלדעת הלב שמח שלא יברך כי על עבודה גדולה לבדה ולדעת המל"מ חייב לברך על כל מעשה בפ"ע ופלוגתתם הנה מבואר יותר בדברי רבינו בס' המצות דרבינו סובר שעבודות אינם נמנים למצוה בפ"ע שאין למנות חלקי המלאכה כל חלק בפני

עצמו למצוה דהכל עבודה אחת שחיטה הפשטה וניתוח ולזרוק דמה ולהקטיר חלבה ולשרוף כל בשרה ונסכים ושיהי' עורה לכהנים והרמב"ן בס' המצות דעתו כדעת בה"ג דכל עבודה הו' מצוה בפ"ע ומברך עלי' וכתב וז"ל מצות כהנים ללמוד ולעשות יציקות ובלילות ופתיתות מליחות תנופות הגשות קמצות הקטרות שחיטות ומליקות והזאות עיי"ש וטעם פלוגתתם נראה דמבואר בדברי רבינו דפליג עם בה"ג דלדעת בה"ג כל מתנות כהונה הו' מצוה בפ"ע כמו תרומה ומעשרות חלה ופדה"ב וביכורים ראשית הגז חזה ושוק ורבינו ס"ל דמה שלוקח הכהן ל"ה אלא חלק מהמצוה והרמב"ן הכריע שבדברים הטובלים כגון תרומות ומעשרות וחלה הו' הפרשה מצוה בפ"ע והביא ראי' מדתנן פ"ק דתרומות ובתוספתא דברכות ההולך להפריש תרומות ומעשרות מברך אשר קדשנו במצותיו להפריש תרומות ומעשרות ואלו הי' המצוה הנתינה בלבד לא הי' מברכין על הפרשה דכל מצוה שאינו גמר כמו עשיות תפילין אינו מברך וכיון שצריך לברך על הפרשה למדנו שהפרשה הוא מצוה והנה לפי"ז רבינו שכתב בפי"א מברכות דכל ברכות שאינו גמר כמו עשיות תפילין אינו מברך נשמע דאינו מברך על כל העבודות רק ברכה אחת על העבודה המסיומת יותר:

מעתה יש לומר דזה דעת בעל לב שמח שכתב דאינו מברך אלא על העבודה הגדולה וכוונתו המסיומת יותר הכוללת כולם דהו' גמר עבודה דהא במת"כ גם לדעת רבינו ההפרשה רק חלק מן המצוה וס"ל ג"כ דמברך על הפרשת תרומות ומעשרות ולא אמרינן דאין הפרשה גמר מצוה משום דעכ"פ התחלת המצוה כמש"כ הנמ"י בב"מ דף ל"א דמילה ופריעה אף דלא הו' גמר מצוה מיקרי בעידנא וכן בהשבת אבידה ה"נ הפרשה הוא תחילת מצוה נתינה והוא מצוה המסיומת והכוללת כל המת"כ וכהא"ג כתב גם הרא"ש פ"ק דפסחים דמברכין על ביעור חמץ ולא על בדיקת חמץ משום שזהו תחילת הביעור שמבטל החמץ והביעור הוא הכוללות שאר המצות כגון הבדיקה לכן בעבודות נמי כגון יציקה ובלילה דהם רק חלק מהמצוה וגם ל"ה התחלת העבודה ולא גמר העבודה ואין עבודה מסיומת הכוללת שאר העבודות אין לברך עליהן וע"ז כתב המשל"מ דאין דבריו מוכרחים דיש לומר דמברך על כל חלק בפני עצמו דהא כבר מצינו בהפרשת תרומות ומעשרות דג"כ רק חלק מהמצוה ואינו גמר מצוה ומברך עלי' אף דהפרשה יש לומר שהוא התחלת המצוה כמו במילה כאשר בארנו מסתברא לי' יותר למחשב רק כחלק מהמצוה ואפ"ה מברך על ההפרשה:

אך לכאו' קשה לי אי נימא כדעת בעל לב שמח דבברכה אחת פוטר כל מעשה הקרבנות א"כ אי ישאל קודם שעשה כל העבודות נמצא ברכתו לבטלה ועובר על לא תשא [וכהא"ג

הקשה הטו"א ר"ה דאי ישאל יהי' חולין בעזרה עיי"ש] ויש לומר כיון דבשעה שברך הי' דעתו לגמור כל העבודות בברכה זו אינו עובר משום לא תשא וכמש"כ תוס' תענית י"א ע"ב לענין תפילת ענינו דאפי' אכל אח"כ לא מיקרי שקרן כיון דאז הי' בדעתו להתענות ה"נ הכא [ועיי' בפ' ערבי פסחים בברכה שפוטר גם טיבול השני ויבואר במק"א] ונראה ג"כ דתליא במש"כ תוס' כתובות דף ע"ה בקידשה על תנאי שאין עלי' קידושין דאף אי שאלה לא מהני התרתה שיהא חלין הקידושין א"כ ה"נ לא הו' ברכה לבטלה מעיקרא אך בירושלמי שם פ"ז ה"ה לא משמע כתוס' וכן נראה דעת הר"ן נדרים דף פ"ה שהקשה ג"כ תישאל ויהא מקודשת מוכח דלא כתוס' כתובות הנ"ל:

הנה ראיתי בתוספתא פ"ה דברכות כשהוא מקריבן אומר בא"י להקריב זבחים כשהוא אוכל אומר בא"י לאכול זבחים ולחד גירסא קאי אמנחות עיי' בפירוש חסדי דוד ומשמע מהכא דאין צריך לברך שעושה קרבן חטאת או שאוכל קרבן חטאת או בשר שלמים כגון חזה ושוק ויש לתמוה מהך דפסחים דצריך לברך על הפסח לאכול הפסח ועל החגיגה לאכול הזבח וכן הוא בתוספתא שם. ונראה דיש חילוק בכהנים דכל מצוה אחת הוא ואכלו אשר כופר בהם לכן נכלל הכל בברכה אחת אבל פסח וחגיגה שכל אחת מצוה בפ"ע מברך על כל אחת ברכה בפ"ע והנה בסוכה מ"ו פליגי רבנן ור"י דלר"י מברך על כל מצוה בפ"ע והקשה בערוך לנר בברכות דף ל"ט פליגי ג"כ בברכות הנהנין רבנן ור"י דלר"י מברך על הזרעים בורא מיני דשאים ותרווייהו יליף מקרא דברוך ד' יום יום דתן לו בכל יום מעין ברכותיו ה"נ בכל מין מעין ברכותיו ואנן קיי"ל בברכת הנהנין כרבנן ובברכת המצות קיי"ל כר"י וכתב לחלק בין ברכת המצות לברכת הנהנין דעיקר ילפותא דברוך ד' יום קאי אברכת המצות ולדבריו קשיא הך דתוספתא דמברך על כל הקרבנות לאכול זבחים ולא מפרט כל ברכה וברכה בפ"ע אמנם לפמש"כ ניחא דברכות הקרבנות דנכלל הכל במצוה אחת ואכלו אשר כופר בהם מברכין ברכה אחת וכן בברכת הנהנין כיון דהכל נפקא מקרא אחד דהלולים כדאיתא ר"פ כיצד מברכין לכן לא קיי"ל בהא כר"י ודו"ק:

הנה בפסחים דף ז' פליגי בברכת ביעור חמץ איך מברכין לבער דלכו"ע להבא משמע או על ביעור דג"כ להבא משמע ומתרץ דמברכין על ביעור חמץ וכבר הקשה הר"ן למה לא יברך באמת לבער דהא ודאי להבא משמע ועוד למה פליגי רק בביעור חמץ לא בשאר מצות והעלה לחלק דבמצוה שע"י שליח מברך בעל ומצות שא"א ע"י שליח מברך ב"ל ולכן בברכת אכילת קדשים מברך בל' לאכול קדשים רק שהקשה מברכת להדליק נר חנוכה וכן מברכת הפרשת תרומות ומעשרות ולי נראה ליישב דכבר כתבתי בחיבורי

דברכות מה"ת למ"ד מצות צריכות כונה וא"כ יש לומר בודאי אי מצות צריכות כונה צריך לברך בל' להבא דהרי המצוה לעשות המצוה בכונה אבל למ"ד מצאצ"כ לא שייך לברך ב"ל משום דלהבא משמע כיון דא"צ כלל לכוין דאף דלא מכוין עכ"פ הרי עשה המצוה וקיים המצוה א"כ הברכה ג"כ רק שייך בעל דמשמע גם לעבר והברכה הוא על מצוה שאנו דנין עליו בדיעבד שכבר קיים המצוה ולכן יש לומר דלא פליגי בעלמא דתליא אי צריכות כונה או אין צ"כ רק הכא בביעור פליגי דבביעור חמץ אין צריך כונה דזה פשיטא דאין צריך כונה כיון דעיקר השבתה משום בל יראה ע"כ פליגי דיברך בעל להורות דאין צריך כונה ומסיק דמברך בעל להורות לנו דבחמץ עיקר הדין דאין צריך כונה וניחא דבהדלקת נר חנוכה ובהפרשת תרומות ומעשרות דצריך כונה לכך מברכין ב"ל אבל בביעור חמץ דאין צריך כונה מברכין בעל:

אמרינן בברכות כל הנהנה בעוה"ז בלא ברכה כאלו מעל מאי תקנתי' ילך אצל חכם מאי עביד לי' אלא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו הלכות ברכות ודבר זה צריך תלמוד מאי קמ"ל ונראה דהנה בודאי אף אם אכל בלא ברכה שלא ידע מאי מברך אם צער לו שלא ידע מאי מברך מתכפר לו דשגגת לאו אין צריך כפרה כמש"כ הר"ן בסנהדרין כמו באכל איסור בשוגג דנפשו חותה באכילת איסור והיינו משום דאין זה לו הנאה מה שאכל באיסור ע"כ רק כשנהנה שבאמת מיחשב לו הנאה שאכל בלא ברכה זה מעל דלא מתכפר לו ואומר אכלתי ואוכל עוד ואין משתדל כלל ללמוד ה' ברכות שלא יבוא לידי מדה זו אבל אם באמת צר לו ומצער על כך ושם אל לבו ללמוד ה' ברכות כולו כדי שלא יבוא לידי ספק ברכות אז הו' זה כפרה כיון שקץ במאכלו ולא מיחשב לו הנאה א"כ זה תקנתי' באמת דלא הו' אלא כמו שגגת לאו דאין צריך כפרה והנה מתחילה כשאמר ילך אצל חכם הבין היינו ללמוד אותה ברכה לבדו וזה אין תקנה דאכתי לא מיקרי מתחרט ע"כ אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדהו ברכות אפי' דבר שלא נכשל בו כדי שלא יבוא לכלל טעות עוד שכל כך מתחרט וירא שלא יכשל ולכן תהא לו כפרה באמת כי אז הו' שגגת לאו ומתכפר לו בחרטה לבד דו"ק:

ובענין ברכה ששוה י' זהובים ראיתי להעתיק כאן לשונו הזהב של בעל אור זרוע הגדול ה' כה"ד שכ' וז"ל פי' מורי הרב רבינו יודא החסיד זצ"ל שהברכה שוה עשרה זהובים שנאמר ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידי' עשרה זהב משקלם לומר לך שלא לשם מתנה נתכוין אלא אמר העבד זאת גרמה שאני עתיד לברך את השם כדכתיב ויאמר ברוך ד' אלקי אדוני אברהם שכך קבלתי מאדוני אברהם שהברכה שוה עשרה זהובים וכתיב שוחט השור מכה איש זובח השה עורף כלב מעלה מנחה דם חזיר

מזכיר לבונה מברך און פי' במקום שחיטת השור מכה איש וכן כולם עד במקום אזכרת לבונה מברך און אלמא שהברכה שקולה כהזכרת קטורת וכתב בפ' נשא כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת למה עשרה אלא כיון שהקטורת חשובה כברכה וברכה שוה עשרה זהובים כף שהוא צריך קטורת צריך שיהא בו עשרת זהב עכ"ל הטהור:

הנה רמב"ן בשורש הי"ב כתב שהכהן מברך על כל אחת מעבודות וביאר במשל"מ דמברך אשר קדשנו במצותיו לעבוד עבודה ואמנם לענין שהחיינו הנה במנחות דף ע"ה איתא הי' עומד ומקריב מנחות מברך שהחיינו וקשה הא בפ"א מברכות כתב רבינו דרק זה שמקיים המצוה מברך שהחיינו לא מי שמקיים אותה בשביל אחר ועיי' מג"א סי' תרפ"ח ובאמת רש"י פי' דקאי אישראל מברך אולם לרבינו יש לומר כיון דכהנים שלוחי דרחמנא שפיר מברכין. ועיי' תב"ש סי' כ"ח שכתב דמי שלא הקריב מעולם בודאי לא גרע ממצוה שהוא מזמן לזמן דמברך רק דתוס' חולקין ארש"י יען דלישנא דהי' עומד לא משמע דאיירא במי שלא הקריב מעולם אבל לדינא מודו דמי שמתחנך למצוה מברך ומה שהקשה הש"ך שם ממי שמניח תפילין בפעם ראשונה דאין מברך שהחיינו כתב דהא"ט כיון דאפי' בעודו קטן מניח תפילין לא תקנו חכז"ל חיובא לדרדקי ולאחר שנעשה בן י"ג שנה לאו חדשה הוא ע"כ אין מברך עיי"ש.

הנה בתוספתא פ"ד דברכות בכהן המקריב דמברך אשר קבמ"ו להקריב הזבח חזינן דמברך בל' ולכאורה יקשה מכאן אמש"כ הר"ן פ"ק דפסחים דכשאפשר לעשות ע"י אחר מברך בעל וכאן הא אפשר לעשות ע"י אחר מ"מ מברך בל' אך הנה באבודרהם כתב טעם אחר דהיכא דיש שהות למצוה מברך בעל א"כ יש לומר דהכא נמי יש שהות למצוה דגם תנופה והגשה והקטרת אימורים הם בכלל מצות דהקרבה כמוש"כ רבינו בספר המצות לכן שפיר מברך בל' וכן תרומה יש שהות במצותן דהא צריכא נתינה לכהן והכל חדא מצוה הוא לכן מברך שפיר להפריש.

אמנם לכל אלו הסברות לא מצינו מקור בגמרא ולכן אמינא טעמא וכללא אחרינא איכא בהא דמבואר בברכות דף מ"ב דבברכות הנהנין בעינן עובר לעשייתן ואם נהנה כבר אין מברך ואף אם אוכל עוד הנה הברכה אלהבא לא אמה שעבר והנה בברכות המצות בעינן נמי עובר לעשייתן ואם כבר קיים המצוה אם לא בירך תחילה מברך לבסוף כמוש"כ רבינו בפ"א מברכות ובהג"א פ"ק דחולין ועיי' ש"ך סי' י"ט שהקשה א"כ אמאי לא אמרו בגמרא שאני ברכת המצות מברה"נ ונראה דהנה הא נמי מבואר בשמעתין דפסחים דעל משמעות לשעבר ולהבא אבל בל' משמעות רק להבא דהיינו עובר לעשייתן ולפי"ז יש לומר כך כל הני מצות כמו סוכה ציצית ותפילין ומזוזה דאדם מתלבש באותן המצות

דמבואר במג"א דדחה הרא"י שהביא הר"י ז"ל מדוד דהי' ערום מן המצות דבלילה הי' ישן בציצית דיש לומר משום דהי' ישן בבית שיש בו מזוזה א"כ חזינן דהו' נחשב כאלו לבוש בהמצוה א"כ כש"כ בסוכה דהוא לבוש בהמצוה א"כ הו' כברכת הנהנין דמברך רק אמכאן ולהבא וכ"ז שהם לבושים בהמצוה הנה הברכה אלהבא והו' תמיד עובר לעשייתן ואי סלקי מהם המצוה בודאי לא שייך ברכה לברך אח"כ כיון שאין מתלבשים עוד בהמצוה לכן מברכינן בל' וכן בברכת תרומה מברך להפריש דהו' ברכת הנהנין דהא ע"י הפרשת תרומה ניתרת הכרי וראוי' לאכילה וכיון דבברכת הנהנין אין מברך אח"כ א"כ ג"כ הברכה אלהבא ואין אח"כ אף לדעת הג"א לכן מברך בל' דהו' לשון מבורר רק להבא אבל במצוה דאין שייך לומר דהאדם מתלבש בו וגם אין בו הנאה הגוף לכן מברכינן בעל כמו ביעור חמץ ופדה"ב וספה"ע מברכינן בעל יען דשייכא הברכה גם אדמעיקרא דמברכינן גם אחר שקיימו המצוה לכן מברך בעל דמשמעותו גם אלשעבר וכן במילה אף דהוא לבוש בהמצוה כיון שא"א לסלק המצוה ממנו יכול לברך גם אח"כ.

ידוע שיטת הפמ"א ושבעת הוא הנאת מעיו הנה בספר יראים מבואר דלא כדבריו דכתב דר"מ דסובר עד כזית ור"י סובר עד כביצה וז"ל תרווייהו ס"ל שביעה דקרא שביעת גרון דאורייתא והאוכל כזית וביצה מוציא אחרים שאכלו כדי שביעת כרס ידי חובתן והביא שם דפליגי בזה גאוני קדמאי ר' יהודאי גאון ס"ל דשביעת גרון לא פטר שביעת כרס דלא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא ומר רב הונא ראש כלה ז"ל ס"ל דשביעת גרון דאורייתא והא דהביא ראי' מרב הונא דאכל תליסר ריפתא ולא בריך ברכה דאורייתא דאמר מדי כפנא דמשמע דבעינן שביעת כרס יש לדחות דאפי' שביעת גרון לא מצאתי בהן וכו' ואמנם פחות מכזית הוא רק דרבנן כגון חצי זית שנהנה ממנה קצת אבל פחות מכזית לא כלום הוא עכ"ל וזהו דבר חדש דפחות מחצי זית לאו כלום הוא וכמו שבארתי במק"א.

הנה בזבחים דף ה' איתא רמי ר"ל על מעוהי וכו' אם כשרים הם וכו' תמוה למה רמי על מעוהי כדי לדייק אם כשרים למה באים ובספר קרן אורה כתב לפרש כי רמז בזה ענין מוסרי עפ"י שאחז"ל פתח הכתוב במזבח וסיים בשולחן עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו וזה כשנאמר עליו ד"ת היינו שאכילתו לשמה הוא או בכונה הפשוטה אמור לחזק כחו לעבודת ד' ואכילה כזו הו' לרצון כמוש"כ לעשות רצונך חפצתי כשאני אוכל אך בשביל לעשות רצונך ותורתך בתוך מעי אכילה כזו עצמה תורה ועבודה הוא אבל הקו' יגדל על רוב אכילת אשר הם שלא לשמה מה תהא עליו אם אין מרצין למה באים ואולי ח"ו מקיים בזה וזריתי ויפסלו לגמרי עד שאמר אפתח פתחא לנפשאי מוצא שפתיך תשמור כי קצת תקנה יש מפסול גמור יצאו אם אין בהם מחשבת פיגול למלאות נפשנו

בתאוה הנעורה כטבע הבהמה וזה רמז ר"ל על מעוהי ולי נראה דר"ל דאזיל בתר הנאת מעיו ומכש"כ באכילת קדשים שהוא בהנאת מעיו והיינו דרמי על מעוהי דזה עיקר באכילת קדשים קלים הנאת מעיו ע"כ אם אין מרצים הבעלים באכילתן שאין אכילתן לשמה למה באים עד שפתח בדרשא דמוצא שפתיך תשמור היינו לומר דאף דס"ל בתר הנאת מעיו היינו גם הנאת מעיו אבל הנאת גרון בודאי בעינן ולזה יש תקנה ע"י שישמור מוצא שפתיו לברך ברכה בכונה שלימה דהברכה אתי על הנאת גרון כמו שביארתי.

מן הכבשים ומן העיזים וכו'. והנה בפסחים ספ"ד בעובדא בישכר איש כפר ברקאי וכו' מלכא אמר גדיא יאי ומלכתא אמרה אימרא יאי אמרי מאן מוכח כה"ג דקא מסיק הקרבנות כל יומא אתי ישכר וכו' אמר אי גדיא יאי יסק לתמודא אמר מלכא הואיל ול"ה אימתא דמלכותא [דאמר בלשון צחוק] נפסקי לידי' ובמס' כריתות מסיים עלה אר"א ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ד' אל תקרא בניך אלא בוניך וכ' בח"ס דלכאורה י"ל סברת המלך גדיא יאי דהרי חזינן כהן המשיח וכן סנהדרין מביאין פר לחטאת מפני שהם חשובים וההדיוט שעירה או כשבה והנשיא שעיר מסתמא החשוב יותר מביא הקרבן החשוב יותר ש"מ גדיא יאי ואמנם ליתא אלא בהיפוך והכהן שהוא צדיק גמור ונכשל לאשמת העם כפירש"י שהוא דבר נפלא איש כמוהו יחטא ע"כ צריך פר אבל גבי מלך פירש"י אשרי הדור שהנשיא מביא קרבן על שגגתו כי עלולים לחטוא אפי' במזיד ומכש"כ שאין חוששין להביא כפרה על שגגתו ואם נותן אל לבו להביא על שגגתו די לו בשעיר הפחות וזו הי' דעת ישכר וע"כ נתקצף המלך דפגע בכבוד המלכים ואמנם מסקנת הש"ס שניהם שוים והענין זה דהחוטא מפייס הקב"ה אמנם חטאתי זכור לי זכות אבות והיינו כבש פירש"י פ' פנחס שהוא כנגד אבות או מביא שעיר לומר חטאתי אך נגד אוה"ע השעירים המרקדים אני צדיק וכן אחז"ל בפסוק נלינה בכפרים נלינה בכופרים ושני הפיוסים טובים ע"כ שניהם שוים לכפרת הדיוט אך המלך לא יוכל לבוא בזכות אבות כי כל מחמדם הי' מלכים מחלציך יצאו כמש"כ במק"א מלכים כמו האבות דהע"ה וחזקי' מלכי יהודה אבל לא מלכים החוטאים ע"כ לא יכול לפייס אלא בשעיר כלומר עכ"פ אינני כמלכי אוה"ע וטוב אני מהם נמצא לפי"ז ישכר כיון האמת שהשעיר שהמלך מביא מורה על לא טוב אך הי' יכול לרמז זה ע"ד שלום ולומר שניהם שוים אע"ג שממילא מובן פחיתות של מלך החוטא מ"מ לא הי' נגלה כ"כ כמו שהשיב הוא אימרא יאי אך הוא הי' ע"ה ולא יכול להשיב ע"ד שלום ואמת והיינו דמסיים אר"א אר"ח כל בניך למודי ד' אפי' ישכר איש כפר ברקאי כיון האמת אלא ורב שלום בניך אלו הי' ת"ח הי' אמרו ע"ד שלום היינו ת"ח מרבים שלום בעולם את"ד:

אולם קשה לי הא מקרא מפורש כי רבקה אמרה ליעקב לך נא הבא שני גדיי עזים ואעשה מטעמים הרי דגדיא יאי וכן כתיב גבי אברהם ותקח בן בקר רך וטוב הרי דלא תליא בזכרות ונקבות אלא בעודו רך זכרות ג"כ טוב אך בגמ' ב"מ דף פ"ו דריש ויקח בן בקר אחד רך שנים וטוב שלשה א"כ לא מוכח דבן בקר מיקרי טוב אלא ז"א דהרי מסיימו בגמ' תלתא תורי לתלתא גברא הרי דכולם תורי הו' רק שהי' רך הרי דתורי ג"כ טוב בעודו רך כנ"ל ושם בב"מ איתא עוד מביאין תור ממרעותו בלא אונס ופירש"י שלא עשה מלאכה מזה ג"כ משמע דבהא תליא אי לא עשה בו מלאכה עדיין נקרא רך וטוב ולא תליא בזכרות אך במהרש"א בח"א כ' הא דנקט בדלא אונס היינו מפני שאין אובסין אלא שורים שאין עושה מלאכה דשור שמן א"ר כ"כ למלאכה וכדבריו מוכח בע"ז דף י"ח דשור פטם א"ר למלאכה ופרה החורשת עדיפא למלאכה:

וראיתי בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' שנ"ד השיג על מה דהעלה הפלתי סי' ס"ט בהא דבישרא דתורא צריך בישולא דגם בשר עגל בכלל דשור בן יומו קרוי שור ותמה דתורא משמע שור גדול כדאיתא בחולין דף קל"ב התם בדתורא ופירש"י בשור גדול ופלא הוא גמ' מפורשת חולין דף מ"ד כמלא בדתא בתורא הרי דתורא פירושו גדול ושם השיג עליו שהוא נגד החוש דבשר עגל בודאי רך הוא להתבשל וכדמוכח בפ' עוה"ר אלו שעורותיהן כבשרן עגל הרך והביא דברי השמ"ח סי' ל"ט לענין סרכות:

והנה כן הביא הרשב"א חולין דף נ"ד לענין דרוסה או עגל בכלל בהמה גסה ושם בארתי בארוכה:

הלכה ב

כל הקרבנות בין של ציבור וכו'. וכ' בס' תורת העולה וז"ל בכל זה הסבה והטעם מבואר וזה כי שלשה חלקי הקרבן שהם עולה וחטאת ואשם באין על החטא אמנם השלמים אינם באים על חטא כלל ולכן נקראים שלמים כמו שדרשו שעושין שלום בעולם כי לפי שאין שלום בעולם כשחטא בעולם וכמו שנאמר אין שלום אמר ד' לרשעים ולזה אין הציבור מביאין שלמים כי א"א שלא יחטא אחד מן הציבור שיהי' ראויין להקריב שלמים אמנם בעצרת שבו הי' מתן תורה והי' אז שלמים כמו שנאמר מי יתן והי' וכו' אז ראויין להקריב שלמים ובירושלמי רה"ש פ' בתרא רב משרשי' אמר בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא א"ל הקב"ה מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מימיכם הרי ראוי' להקריב שלמים בו ביום ולפי שאמרו נעשה ונשמע שהי' שלמים בעשיה ושמיעה באו שני כבשים שלמים והי' מקריבן אותו על לחם התנופה שהוא מורה על התורה הנקרא לחם כמו שנאמר לכו לחמי בלחמי וכו' אמנם

היחיד ראוי' להקריב כי אפשר שהוא שלם ואין עוף בא שלמים שאין תמות וזכרות בעופות ואין שלימות במקום שאין זכר ונקיבה נמצא ר"ל החומר והשכל שהן דוגמתן וכתב עוד וטעם הבכור והמעשר והפסח שמקריב ביחיד נוסף על הציבור אומר כי ידוע שזמן האדם נחלק לששה חלקים שהם ימי עלי' ועמידה וירידה וידוע ג"כ שהבכור הוא ראשית פרי הבטן שהוא במדריגה האחד שהוא תחילת מספר העשירי הוא סוף המספר וכ"כ אבן העזרא סוף פרשת בחקתי שזה הטעם הבכור ומעשר ע"כ היחיד מקריב הראשון והאחרון במספר להורות כי לו ראשית ואחרית ונפסד ויש לו עלי' וירידה אמנם בציבור אין שייך זה כי כשזה עולה זה יורד וזה שקראו חכמים קצת קרבנות עולה ויורד ולא קראוהו קרבן עשיר ועני לכן אין הציבור מקריבין בכור ומעשר וענין ק"פ הוא מורה על ימי העמידה שהם עיקר ימי האדם כי בימי העלי' עדיין אינו נשלם ובירידה כבר בא לו החסרון אמנם בעמידתו עדיין לא התחיל לחסר ולכן קרבן פסח בא ביום ארבעה עשר בין הערבים שאז הלבנה כמעט בין עלי' לירידתה ואז הי' יום צאת ממצרים שהי' אז בשלמותן ועמידתן וכו' ולהיות כי הקרבנות שהם חטאת עולה שלמים ואשם מורים על ענייני חטא וגם השלמים עמהם מורה על אדם שלם בלא חטא מה שאין קרבנות אלו ע"כ הן חלוקין מאלו בדינן כמוש"כ רבינו אעפ"י שכל קרבנות כשרים מיום השמיני והלאה אין מקריבין לכתחלה אלא מיום שלשים חוץ מן הבכור והפסח והמעשר שאם רצה להקריבן מיד בשמיני לכתחלה מקריב להיות כי מיום שלשים ואילך אדם יוצא מכלל נפל ומתחיל להיות אדם ואפשר שאז מתחיל רוח ד' לפעמו רצה לומר שמתחיל בו קצת שלימות האנושי ולכן מצינו שאין ערך לפחות מב"ח ולכן ד' מינים אלו באים דוקא מיום שלשים שאז יהי' ראוי' לחטוא באחת מהנה או להיות שלם בכולן אמנם השלשה מינים אחרים שאין להם שייכות בזה כשרים מיום השמיני והלאה את"ד:

אמנם לפי מה שבארתי יתכן יותר כי באמת שוה בזה בהמה לאדם כי כמו שבהמה יוצאת מכלל נפל משמונה ואילך גם אדם יוצא מחשש נפל אלא הא דבעינן באדם שלשים יום משום שאז מתחיל קצת שלימות האנושי כן נמי בבהמה יוצא משמונה ואילך מכלל נפל אבל אין כחו בשלימות ומצוה שיהא הבהמה כחו בשלימות כשמביאו לקרבן דמצוה להביא היפה והשמינה כמשו"כ רבינו ספ"א מאימ"ז:

הלכה ה

קרבנות ציבור וכו'. הנה רבינו קחשב ק"צ וחשב גם פרים ושעירים בכלל ק"צ ובמנ"ח תמה דהנה רבינו בפ"ד מביאת המקדש דכל קרבן הקבוע לו זמן דוחה שבת ודוחה טומאה וכתב דכל ק"צ קבוע לו זמן ותמה שם הכ"מ דהא לאו כללא דהרי פר הע"ד

ושעיר ע"ז הם ק"צ ואין קבוע להם זמן ומגיה דצ"ל כל ק"צ הקבוע לו זמן ומגיה אות אחת אבל לפי גירסתו יקשה ממש"כ רבינו בפ"ג מכהמ"ק על כל עולות הציבור החובה אומרים שירה אבל עולת קיץ א"א עליהם שירה ולפי גירסתו יצטרך להגיה כאן דכל עולות הציבור החובה הקבוע לו זמן אבל עולות קיץ וכו' או שאין קבוע וכו' אין טעון שירה וד"ז תמוה להגיה דין שלם וצ"ע מאוד על רבינו דודאי מסוגיות הגמרא מבואר דקרבנות אלו אין טעון שירה דתלוי בקביעת זמן ומדבריו נראה בהיפך דתלוי בציבור דוקא שוב נתיישבתי דל"ק וגם א"צ להגיה בר"מ פ"ד מביאת המקדש כמוש"כ הכ"מ דכבר הבאתי לעיל דפרים ושעירים הנשרפים אין באין מתרומת הלשכה כמוש"כ רבינו בפ"ד משקלים ופליגו בה בהוריות דף ג' וסובר רבינו דאין נקראין ק"צ רק הבאים מתרומת הלשכה כמו תמומ"ס וכל ק"צ חוץ מפרים קבוע להם זמן ול"ק מפרים דזה ל"ה כלל ק"צ וכן מש"כ כאן דק"צ צריך שירה היינו אותן הבאים מתרומת הלשכה והא דאיתא ביומא דף כ' א"ל והלא פר הע"ד ושעירי ע"ז דק"צ הם אתיא כמ"ד דבאים מתרומת הלשכה מעתה קשה איך כתב כאן דפרים הנשרפים הו' ק"צ והעלה במנ"ח דזה רק בדרך העברה דהיינו שאינו ק"י והראי' שבה"ז כתב כל קרבנות היחיד חייב באחריות וכו' וק"צ א"ח באחריות שאם עבר זמנו בטל קרבנו ומסיים וק"י הקבוע לו זמן הרי הוא כק"צ ולא כתב נמי דק"צ כגון פרים דינם כק"י דחייב באחריות דהא אין קבוע לו זמן אע"כ באמת זה א"צ לפרש דלא מיקרי ק"צ דאין נקראים ק"צ רק הבאים מתרומת הלשכה והטעם דפסק רבינו כמ"ד דאין באין מתרומת [הלשכה] הוא משום דסתם משנה בשקלים פ"ד מ"א דתרומה מה הי' עושין זה לוקחין תו"מ עומר וכו' ולא חשוב פרים ושעירים הנשרפים.

קרבנות הציבור הם שני תמידין וכו' וכן אם שגגו ב"ד והורו בע"ז וכו' ואם שגגו והורו בשאר מצות וכו' פר העלם דבר של ציבור. הנה בזבחים דף י"א תנא דבי ר"י מפני מה נאמר פרוכת הקודש בפר כהן משיח ולא נאמר בפר העלם דבר של ציבור משל למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה אם מיעוטין סרחו פמליא שלמעלה שלו קיימת אם רובן סרחו אין פמליא שלו קיימת ולכן לא כתיב פרוכת הקודש יען שנסתלקה השכינה ואמנם קשה לי דביומא דף פ"א פריך אהא דקאמר גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד האמר ר"י גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה ומשני כאן בציבור כאן ביחיד והרי דאדרבא דתשובה של רבים עדיפא וא"כ כאן דמייתא ציבור קרבן שכבר עשו תשובה א"כ אכתי קשה אמאי לא כתיב פרוכת הקודש אולם הנה בשו"ת בית אפרים בהקדמה לאהע"ז כתב לפרש גמרא הנ"ל בדרך אחר ובזה יהא מתפרש גמרא דזבחים הנ"ל על

נכון דיש לתמוה דאיך התחיל לדמות למשלח אשתו והמקרא צווח אי' ספר כריתות אמכם ופי' דבאמת תרווייהו איתנהו פעמים שדומה לשלוחין ונשאת לאחר ופעמים שדומה לזנות שאם עבד ע"ז הרי פרישתו מהקב"ה כאשה הפורשת מבעלה לגמרי דרך גירושין ונשאת לאחר לפי שאז גם השם מבדילו לרעה ומשלח אותו ומשא"כ מי שאינו עובד ע"ז רק ע"ד זנות לתיאבון והפקר אין כאן גירושין ונישואין רק כיושבת תחת בעלה וע"ז שפיר אמר הכתוב שוב אלי נאם ד' כי לא נתגרשה מבעלה [ואני ראיתי ברמב"ן פ' שלח והנה זה כפי משמעו הוא קרבן הכופר לכה"ת בשוגג כגון ההולך ונדבק לאחד מן האומת לעשות כהם ולא ירצה להיות בכלל ישראל כלל וכו' כגון שיחשבו שכבר עבר זמן התורה ולא היתה לדורות עולם או שיאמרו כמו שאמר בספרי מפני [מה] אמר הקב"ה לא שנעשה ונטול שכר אנו לא עושים ולא נוטלים שכר כמו שאמרו עבד שרבו מכרו ובעל שגירש אשתו וכו' כי המודה באלוה זולתו כבר הוא בטל אצלו כל מה שצוה השם הנכבד] וזה תליא אם עשו תשובה מאהבה מוכח שהזנות מעיקרא הי' רק לתיאבון והפקר ולא"ה כנשאת לאיש אחר ולזה מגיע התשובה עד כסא הכבוד וע"ז משני כאן ביחיד כאן בציבור דהנה מהר"י מטארני בס' צפנת פענח כתב לפרש הא דכתיב אי' ספר כריתות אמכם דכלום יצאת ממנו ע"י גירושין בגט דתהא אסורים לחזור דהו' מחזיר סוטה לאחר גירושין אלא דומה למי שקידש אשה ע"מ שלא תזנה שאם זינתה נפקע הקידושין למפרע ונעקרו א"כ ה"נ כשעבדו ישראל ע"ז נתבטל הקידושין שלקח הקב"ה ישראל לו לעם ולכן שיבר משה רבינו הלוחות וע"כ אמר אי' ספר כריתות אמכם שלא פטרתו ע"י גט כי בפשעכם שלחה אמכם רק שנתבטלו הקידושין ודינם כפנוי' ויכול להחזירם אמנם זה שייך בציבור ושפיר אמר הכתוב שובו אלי נאם ד' אבל ביחיד ל"ש לומר בשביל היחיד יהא בטל למפרע הקידושין לכלל ישראל והיינו דמשני אגמ' כאן ביחיד כאן בציבור דלכן אהני התשובה אף ביראה דהוכיח סופו דהי' מעיקרא ע"ז ממש וחסרו אמונה ב"ד והוה כנשאת לאחר אחר גירושין דאסורה לחזור אפ"ה יכולין לחזור בתשובה יען דנשאו על תנאי ובטלו הקידושין למפרע והו' כפנוי' ויש להם תקנה ע"י תשובה מיראה את"ד.

והן הן הדברים שאמרו למלך שסירכה עליו מדינה אם מיעוטין סרחו ולא"ש דבטלה דנתפרדה החבילה ולא פסקו מלהיות לו לעם ופמליא שלו קיימת לכן נאמר בה פרוכת הקדושה אבל ברובן סרחו [אף דעדיפא התשובה של רבים אבל תקנתן בזה קלקלתן דכיון דרובן סרחו נסתלקה השכינה כמו במזיד שאם עובדי ע"ז דנתפרדה החבילה ונתבטלו מלהיות לו לעם ונסתלקה מהם השכינה ואין פמליא שלו קיימת] כן נמי בשוגג

רמז התורה דנסתלקה השכינה ואין פמליא שלו קיימת ולכן לא כתיב פרוכת הקודש וא"ש:

הלכה ו

קרבנות היחיד הם הבכור וכו' וקרבן הגר. הנה רבינו בפ"א ממחכ"פ כתב גר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו אעפ"י שהוא אסור לאכול בקדשים עד שיבוא קרבנו אינו ממחכ"פ שקרבנו עכבו להיות גר גמור ולהיות ככל כשרי ישראל ומפני זה אינו אוכל בקדשים שעדיין לא נעשה ככשרי ישראל רבינו ארכבי אתרי שאינו כמו מחוכ"פ אפ"ה אסור לאכול בקדשים משום דלא הו' ככשרי ישראל וראיתי בשו"ת חיים שאל סי' פ' הביא ראי' לדברי רבינו מכריתות דף ט' דפריך אלא מעתה האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים אמר ראב"י וכי יגור אתכם גר אשר בתוככם לדורותיכם דאע"ג דליכא מקדש מקבלין גרים א"כ מוכח תרתי דהא דצריך קרבן היינו לאכשורי נפשי' בקהל מדפריך דהאידנא לא נקבל ומוכח נמי דאסור בקדשים רק משום דלא הו' ככשרי ישראל דאי נימא דהו' כמחוכ"פ כערל כטמא דלכן לא אכיל בקדשים א"כ קשה הא גופי' עכ"פ כיון דאין ככשרי ישראל א"כ איך מהני גירות בזה"ז דנהי דגלי קרא דמקבלין אבל טעמא בעי אע"כ דהכונה כך דרק לענין זה לא הו' ככשרי דאין אוכל בקדשים וגלי קרא שפיר בזה"ז דאין קרבן שפיר מקבלין אותן, ובסוגי' דגר קטן כתבתי בזה:

קרבנות היחיד וכו' ואם נסתפק לו וכו' הוא הנקרא אשם תלוי. הנה באבות דר"נ פרק ל' מוכח דמי שעבר על ס' איסור הו' כעבר על ודאי איסור ולכן החמירה תורה בספק איסור שהקרבן שתי סלעים והחטאת בסלע והובא ברמ"א באו"ח סי' תר"א בשם ר' יונה והוא באמת מבואר באבות דר"נ והטעם כתבו המפרשים משום דספק קולא לי' לאינשי והיצה"ר מסיתו להביאו לידי עבירה ע"כ החמירה עליו התורה אמנם לפי מה שהבאתי שכן הוא באבות דר"נ שם אי אפשר לפרש האי טעמא שהרי אמרו דהו' כעובר על ודאי איסור משמע דהו"א שאינו חמור איסורו כודאי איסור ע"כ קילא לי' לאדם והחמירה התורה עליו כדי שידעו שהו' כעובר על ודאי איסור ולכן אומר לפרש טעם אחר דהנה הטעם שכתב דהיצה"ר מסיתו לעבור שאין זה איסור כלל הנה יתכן לפי דעת רבינו דס"ל דספק מה"ת לקולא רק בספק כרת החמירה התורה בספיקו ולכן מביא אשם תלוי כמוש"כ הכ"מ בה' שאר אבות הטומאה א"כ שפיר היצר מסיתו לעבור לילך לקולא כמו בשאר איסורים והחמירה תורה אדרבא דבעי כפרה יותר גדולה בספק מבודאי אמנם לפמש"כ הרשב"א דלכן אשם תלוי חייב לדעת רבינו משום דאיקבע איסורא ובאמת דהא"ט דפליגי אי חייב אשם תלוי בחתיכה אחת או בשתי חתיכות א"כ לא שייך

דיצה"ר מסיתו דהא למ"ד דחייב בחתיכה אחת הנה בכל איסור תורה שאין חייב כרת ג"כ להחמיר א"כ מ"ש דיצה"ר מסיתו בספק יותר מבודאי ולמ"ד בשתי חתיכות חייב דאיקבע איסורא א"כ בכל איסורים דאיקבע איסורא ג"כ אזלינן להחמיר ע"כ צריך לטעם אחר שכתב באבות דר"נ ללמד דההחמירה תורה בספק איסור כעובר על ודאי איסור ופירושו נראה עפמש"כ הרשב"א הובא ביור"ד סי' ב' דמלבד שיש בכל איסור לאו הנה יש בה עוד איסור משום שבועת הר סיני והעובר הו' כעובר על שבועה לפי"ז יש לומר זהו בודאי איסור אבל בספק איסור לא הו' כעבר אשבועת הר סיני [ואם מכניס עצמו לכתחילה בספק אינו מוזהר עליו בשבועת הר סיני] ע"ד שכתבו התוס' בשבועות דף כ"ב דעל איסור תורה לא הו' כנשבע עלי' מהר סיני וכמוש"כ בתב"ש סי' ב' על קו' טו"ז שם על רשב"א הנ"ל דעל איסור שאין לוקין לא הו' כעובר על שבועה דלא נשבע עלי' מהר סיני ולכן החמירה התורה בספק לומר לך דאף שאין נשבע עלי' מהר סיני אבל בגוף האזהרה והלאו הו' כעובר על ספק כמו בעובר על ודאי אמנם לפי"ז הי' נראה לומר דבאמת בהא פליגי בכריתות אי בעינן חתיכה אחת משתי חתיכות דלמ"ד דחייב אשם תלוי על חתיכה ספק חלב ספק שומן ס"ל דהא"ט דמביא אשם תלוי בסלעים שהחמירה התורה ללמוד דאף שאין מוזהר בשבועת הר סיני הו' כעובר על ודאי איסור אבל למ"ד דבעינן איקבע איסורא ס"ל דאי לא איקבע איסורא מותר מה"ת משום דעל ספק לא שייך דנשבע עלי' מהר סיני ממילא מותר לגמרי מה"ת ולכן רק באיקבע איסורא חייב אשם תלוי דבאיקבע איסורא שפיר הו' גם מושבע מהר סיני דהא חתיכה אחת בתוכו שמושבע עלי' מהר סיני לכן החמירה התורה בספק יותר מבודאי היינו ללמד דאף דחתיכה אחת א"ח אשם תלוי משום דעל ספק חתיכה אחת ל"ה מושבע מהר סיני ול"ה כעובר על ודאי איסור שנשבע עלי' מהר סיני אבל על חתיכה משתי חתיכות דאיקבע איסורא שנשבע עלי' מהר סיני הו' כעובר על ודאי איסור דהא גם בספיקא כזה מושבע עליו מהר סיני.

הלכה ז

כל קרבנות היחיד חייבין באחריות חוץ מן הנדבה. ובלח"מ תמה עליו א"כ מ"ש דקרבנות ציבור א"ח דאם נאבד תוך זמנו בודאי חייבין באחריות והעלה דהאי חייבין באחריות היינו באם עבר זמנו דפטור להקריבו עיי"ש וקשה א"כ מאי קאמר חוץ מנדבה הרי בנדבה ג"כ חייבין להקריבו אם עבר ג' רגלים כופין להקריבו כמוש"כ בפי"ד מה' אלו אך הנה הדבר מבואר בפי' רבינו למשנה שכתב וז"ל העיקר אצלינו דאם עבר זמנו בטל קרבנו ולפיכך א"ח באחריותו וכו' הרי דחיוב אחריות הו' נתינת טעם לעבר זמנו דלכן א"ח באחריות משום דעבר זמנו מתבאר מדבריו דמפרש המשנה דכל הקרבנות

חייבין באחריות דאף שעבר זמנו חייב להביא בכל עת שירצו ולפיכך חייב באחריות אבל קרבנות הציבור אינן חייבין באחריות משום דכיון דקייל"ן עבר זמנו בטל קרבנו משו"ה א"ח באחריות כיון שאינו מקריב עוד דרק בקרבנות היחיד דחייב באחריות דק"י אף בעבר זמנו אינו בטל קרבנו ואם נאבד צריך להביאו חוץ מקרבן נדבה דאם נאבד אין צריך להביאו אבל ק"צ אם נאבד אחר שעבר זמנו בטל קרבנו וה"ה בק"י שזמנן קבוע שאם עבר זמנו א"ח עוד וא"ח באחריות ומדויק לשון רבינו שכ' הר"ז כקרבנות ציבור דא"ח באחריות אחר זמנו:

הנה רש"י בשמעתין אהא דאמרו זאת אומרת שעות פוסלת בקדשים כתב דבפ' יוצא דופן ילפינן משנתו ולא שנת עולם ואשמעינן הכא דלא נימא מיום ליום אלא משעה לשעה בעינן מוכח דס"ל דבכל קדשים ילפינן משנתו דאי לא אימא דהכא מייריא בקדק"ל אבל מנ"ל דבעינן מעל"ע ועוד איך כתב דלא תימא מיום ליום הוא דבעינן הרי התם לא למדנו אלא היכא דכתיב שנתו אבל שאר קדשים לא למדנו מיום ליום וא"כ מנ"ל דבקד"ק בעינן מעל"ע וא"כ קשה דבנדה דף מ"ח כ' שנה האמורה בקדשים כגון היכא דכתיב כבש בן שנתו משמע דרק היכא דכ' שנתו הוא דאמרינן שנתו שלו משא"כ היכא דכתיב שנה הו' שנות עולם אמנם רש"י בערכין דף ל"א כתב אהא דאמרו שנה האמורה בקדשים כגון כבשים דלא תימא דוקא היכא דכתיב שנתו בעינן שנתו שלו אבל היכא דכתיב שנה מונין מנין עולם קמל"ן דבכל קדשים בעינן שנתו שלו ולא שנת עולם:

והנה בפירש"י שם בערכין כתב לפרש כולן מעל"ע כלומר אותה יום ואותה שעה לשנה הבאה דס"ל דמשנתו ילפינן תרתי מיום ליום ומעל"ע ויקשה הא בזבחים מצריך לזה קרא דיהי' לומר דשעות פוסלות בקדשים ולפירש"י בערכין תרווייהו ילפינן משנתו.

ועוד קשה דהנה תוס' בערכין הקשו דשנתו למאי איצטריך הא מסברא ידעינן דאינו שנות עולם דאל"כ לא משכחת בר"ה תמיד כבש בן שנה ותי' דהסברא הו' מיום ליום ובעינן קרא למעל"ע א"כ איך כתב דקרא אתיא ליום ואי לאו קרא דפסח לא הו' אמרינן דשעות פוסלות והרי עכ"ח צ"ל דקרא דשנתו איצטריך לשעות דלשנתו שלו מסברא נפקא וא"כ למאי איצטריך דיהי' דשעות פוסלות אך אפשר לומר דשפיר איצטריך דיהי' למילף מיני' דשעות פוסלות בקדשים דמשנתו שלו לא איצטריך דמסברא נפקא ואפשר לומר דשפיר איצטריך קרא דהו"א שעות פוסלות בקדשים היינו בשחיטה אבל בשאר עבודות אימא דלא פסלו בקדשים דאם שחטו ועבר שנתו יהי' כשר קמל"ן קרא דיהי' לפסול שאר עבודות וא"ל א"כ לכתוב קרא דיהי' ולא ליבעי קרא דשנתו דיש לומר דהו"א דוקא בקק"ל בעינן שעות אבל בקדק"ד לא בעינן מעל"ע אלא כל שנכנס יומו מיפסל

הקרבן להכי איצטריך קרא דשנתו והכי איתא במכילתא פ' בא כל שנתו מנין הי' ר"י אומר קו"ח אם עולה חמורה כשרה כל שנתו כבן שנתו של פסח הקל לא כ"ש הרי דעולה דהי' חמורה הי' סברא לומר דבעינן בן שנתו דוקא ואפי' אם בפסח לא הו' בעינן בן שנה אפ"ה לא הו' ילפינן עולה חמורה מפסח הקל וא"כ ה"נ אי לא הו' כתיב שנתו בעולה לא הו' ילפינן מפסח הקל דבעינן מעל"ע אלא כל שנכנס יום השנה הו' חשבינן מקצת היום ככולו להכי איצטריך קרא.

הלכה ט

החטאת בא וכו' בין גדולים בין קטנים. עיי' כ"מ שהוא מת"כ והנה לכאו' קשה ממנחות דף צ' דאמרינן מה בן בקר מיוחד בא בנדר ונדבה אף כל בא בנדר ונדבה משמע דחטאת אין בא מן הגדולים אך ברשב"א מפרש בא בנדר ונדבה משמע דחטאת אין בא מן הגדולים אך ברשב"א מפרש בא בנדר ונדבה הכונה שלכך כתב לפלא נדר או נדבה לומר דבעינן קודם שיטעון נסכים שיביא בנדר ונדבה אף כל ר"ל שאר המינין דהיינו כבש ואיל אינו טעון נסכים אלא כשבאים בנדר ונדבה יצאו שעירי רגלים שהם מין צאן דאינם טעונים הואיל ואין באים בנדר ונדבה בא חובה עכ"ד ולפי"ז ניחא דלא קאי האי מיוחד בא בנדר ונדבה לומר שרק בא בנדר ונדבה אלא דבו פירט הכתוב לפלא נדר ונדבה והבן.

הלכה יא

השלמים באים מן הכשבים ומן העזים וכו' יותר ע"ז הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו. עיין משנה למלך פ"ב מה' איסורי המזבח ה"ו שהקשה מסוטה דף מ"ו דאין שנים פוסל בקדשים ובטורי אבן ר"ה דף י' הקשה מע"ז דף כ"ד דפרה כשירה לאחר ג' שנים וכן מיומא דף ס"ה דפריך אלא פר מאי איכא למימר ולרבינו הא פר ג"כ פסול בשנים והעלה ג"כ כמל"מ דזקן היינו תש כחו אמנם באמת כבר קדמוהו בתוס' יומא שם בקו' זו ותי' כיון דרוצה לאוקים כך"ע פריך דלא אתיא ככו"ע עיי"ש ובצל"ח החדש הסביר דבריהם דרבי לשיטתו ע"כ אתיא כר"מ והיינו מדסובר בעירובין דף ל"א דילפי' משנתו דידי' דבעינן בקדשים מעל"ע והיינו כמש"כ תוס' עירובין דף י"ח דשנתו דידי' אתיא דבעינן מעל"ע מכח קו' תוס' דלאמור דקרא אתיא לדרוש דבעינן שנה מיום ליום דאי יום א' בשנה הו' שנה לא משכחת כבש בן שנתו בר"ה לתמידין וקו' תוס' לא יקשה רק אי נימא דפר בן ד' כשר א"כ הלל"מ דעברה שנתו תמות רק לבן שנה אתיא א"כ ע"כ הא דכתיב בקרא בן שנה היינו דיותר מבן שנה פוסל דא"ל דפחות מבן שנה כשר כיון דיש הללמ"ס דתמות ושפיר קשיא קו' התוס' וצ"ל דשנתו אתיא למעל"ע אבל אי יסבור רבי

כחכמים פר בן ד' פסול א"כ הללמ"ס אתיא גם על פר דתמות א"כ שפיר נוכל לומר הא דכתיב בן שנה היינו דפחות מזה פסול אבל למעלה משנה כשר ולא יקשה קו' התוס' דלא משכחת תמידין בן שנה כיון דכשר יותר מבן שנה וא"כ צריך קרא שפיר לומר דשנתו דידי' ולא של עולם דאז ע"כ הכונה בן שנה דלמעלה פסול דאי למטה פסול א"כ יקשה דקרא כתיב מכאן והלאה ירצה כתי' הגאון מו"ה מרדכי יפה [ובחס"ו סי' שמ"ג הביא לתרץ בשם גאון מו"ה זרח איידליץ] וא"כ אין לנו קרא לפסול מעל"ע ומוכח דרבי עכ"ח כר"מ סבירא לי' ולכן שפיר פריך כיון דמוקמת כרבי ע"כ גם כר"מ אתיא ויקשה הא תינח שעיר פר מאי איכא למימר כיון דפר בן ה' כשר עיי"ש ודפח"ח א"כ נתיישב קו' הטו"א ועד"ז יש ליישב האי דע"ז דג"כ פריך אף אליבא דרבי דסובר כר"מ דכשר בן ד' אך מע"ז בלא"ה לא קשה דרבינו פסק בפ"א דפרה זקינה כשרה ונראה ראי' לרבינו מזבחים דף נ"ט דפריך והא אזקין ואי כמל"מ דזקן היינו תש כחו וכמו שהעלה גם בטו"מ ויקשה דילמא בראינו שעדיין לא תש כח אף שהרבה שנים שחרב הבית משכחת לפעמים בהמה שנעשה זקינה ולא תש כח וע"כ לומר דפסול בשנים כדברי רבינו וראיתי בשי"צ הביא ראי' לדברי רבינו מת"כ פ' ויקרא וז"ל פר יכול זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כיצד בן ג' כדברי חכמים רמ"א אף בן ה' כשר אלא שאין מביאין מפני הכבוד משמע דלחכמים מה"ת פסול אמנם יותר נראה כמש"כ בפ"ב מאמ"ז שרק לכתחלה אין מקריבין אותו אבל בדיעבד כשר רק זקן פסול בדיעבד וראיתי בטו"א שם הוכיח דע"כ פסול בדיעבד מדפריך בזבחים והא אזקין מוכח בדיעבד פסול ותמוה ממנ"פ אי מפרש האי דזבחים דאזקין להו שתש כחו אין ראי' לפסול שנים דיש לומר פסול שנים רק לכתחלה ואי מפרש דאזקין היינו פסול שנים א"כ מעיקרא אין קו' לרבינו דאדרבא מוכח שנים בדיעבד פסול וכמש"כ והבן. עיי' תוספתא פ"ד דכריתות אשם גזילה וכו' הביא פחות מי"ג ח' ויום אחד שלא בכסף שקלים פסול הביאו יתר על י"ג חודש אפי' הם זקנים כשרים עכ"ל:

הנה במה שהבאתי לעיל קו' הטו"א ר"ה דף י' דפרה כשרה לאחר ג' שנים נראה לי דרך אחר בזה דהנה דבע"מ כתיב הקרבהו לפחתיך חזינן כל שאינה כבוד כלפי מעלה פסול א"כ גם בזקנה כל שהוא בלשון בנ"א בכלל פר זקן או פרה זקנה פסול דגם בזה שייך הקרבה לפחתיך דידוע דגם הבשר של בהמה זקנה אין טובה כמו של צעירה ואין מדרך להעלותה על שלחן מלכים [ועיי' מדרש רבה ואל הבקר רץ אברהם רך וטוב יכול גדול ת"ל רך יכול חסר ת"ל טוב יכול גדול שכבר הוזקן ונתקשה שאין בו טעם בשר גמור ת"ל וטוב שהגיע לטעמו במלואו וטובו] ומיושב כל קו' הטו"א:

יתר על זה הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו. וכתב במל"מ בהל' אי' מז' דלאו למימרא שהוא פסול דזקן דממעט קרא אינו זקן בשנים אלא כונתו דאין מקריבין אותו לכתחילה מפני הכבוד ובשו"ת חיים שאל סי' ז' הקשה מדברי הסמ"ג שכתב כלשון הזה והביא ירושלמי פ"ה דשקלים אשם בן שנה הביאו בן שתים לא יצא בן שתים והביאו בן שלש לא יצא אלמא מ"ש יתר על זה הוא פסול ולא לכתחילה קאמר דהא מייתא עלה ירושלמי ועוד קשה ממש"כ רבינו דשעות פוסלין וכתב וכן בכל הזבחים מוכח דכל שהוא בן שנתיים אם הוסיף פסול וכן בפר בן ג' אם הוסיף פסול.

עיי' מה שהבאתי קו' המל"מ ושו"ת חיים שאל ולדעתי לא קשה מידי דמל"מ רק כתב דפר יותר מבן ג' אין פוסל דלא מצינו פסול שנים בקדשים דהיינו דלא מיפסל משום זקנה אבל בבן שנה והביא בן שתים ובן שתים כשהביא בן שלש לא משום זקנה פסול אלא משום דבן שנה היינו כבש ובן שתים הוא איל ויתר על כן הוא רק מטעם זקנה וזה לא מיפסל דאין כאן זקנה ולכן לא כתב דאם הביא דלא יצא והא דאיתא בירושלמי בן שתים והביא בן שלש היינו בבן הבקר דמצוה בבן שתים אם הביא בן שלש פסול לא משום זקנה אלא דבן שלש לאו היינו בקר אלא פר ובקרא בקר כתיב לא פר אבל היכא דמצוה בבן ג' בפר אז לא מיפסל בבן דאינו זקן ולא מיפסל עד שירתת כמוש"כ המל"מ אך בשו"ת הנ"ל הביא מפי' הר"ג בבכורות דיעה שלישית וז"ל פרט לזקן הרבה בלא מום פסול להקרבה עכ"ל לדידי' תליא בזקנה גדולה:

הלכה יב

אעפ"י שכל הקרבנות כשרים מיום ח' וכו'. בכ"מ תמה דרבינו לא הביא הך דנו"נ ונראה דרבינו כוללו במה שכתב כל הקרבנות כשרים מיום ח' ולכתחלה בעינן ל' יום והיינו דרבינו ס"ל דנו"נ אין דינו כבכור ומעשר דלכתחלה כשרים מבן ח' אלא דגריס הך דנו"נ ברישא וכוללו עם שאר קרבנות דבעינן לכתחלה ל' יום.

אין מקריבין לכתחילה אלא מיום (ח') [**שלשים**] **והלאה וכו'**. והנה בהא דרשב"ג אמר כל ששהה שמונה ימים בבהמה ושלשים יום באדם יצא מכלל נפל ודייק בגמ' הא לא שהה נפל הו' מימהל היכא ממהלינן ופירש"י כל שלא שהה ל' באדם ח' בבהמה ותמוה מה רצה רש"י בזה דנקט בבהמה דהא קו' הגמ' רק תסובב על אדם דמימהל היכא ממהלינן ונראה דהנה הפמ"ג סי' י"ד רצה להוכיח דבעינן בבהמה ז' ימים מעל"ע דאל"כ מ"פ הגמ' מימהל היכא ממהלינן ותמוה דקו' הגמ' קאי אאדם דבעי רשב"ג שלשים יום לצאת מכלל ס' נפל והנה בח"ס ביור"ד כתב לתרץ דקו' הגמ' הי' ע"כ דמח' דבהמה נשמע לאדם דהא מל' יום דאדם ל"ק דזה רק משום דבממון הלך אחר הרוב אבל לענין

שבת שפיר ממהלינן דאזלינן בתר רוב דבח' ימים יצא מכלל נפל כמו בבהמה אלא ע"כ דקו' הגמ' הי' דמבהמה נשמע לאדם דאפי' רובא ליכא בפחות מח' ושפיר דייק הפמ"ג דמוכח דבעינן ז' מעל"ע דאל"כ ל"ה פריך מבהמה לאדם דשפיר ממהלינן ביום ח' אף שלא עבר ז' ימים מעל"ע ואולם דבריו שלא אליבא דהלכתא דא"כ אם מת תוך ח' יהא חששא דאורייתא וצריכה יבום ואנן קיי"ל אפי' במת תוך ח' דחולצת ולא מתייבמת ולכך אמינא ליישב דהנה בגמ' פריך גם אבן ח' ג"כ נימול ממנ"פ והכונה נהי דבן ח' דאף דגמרו שעריו וצפורניו לרשב"ג צריכין ל' יום ולכן אין מחללין שבת דהו' ספק נפל אכתי נימול ממנ"פ ומסיק למכשירין מוכח דבס' דח' איכא חששא דאורייתא כל שלא שהה ל' יום ופליג רשב"ג אדרבי דסובר דסגי בגמרו שעריו וציפורניו ולפי"ז י"ל דזה רק אם לא שהה אפי' ח' ימים דבבהמה ג"כ אסור דליכא אפי' רובא עחיה"ר דמפרש כל ששהה בבהמה ח' ימים היינו בבן ח' שגמרו שעריו וציפורניו ולכן מדאורייתא אין מחללין אבל לאחר ח' ימים שפיר י"ל גם לרשב"ג ליכא חששא דאורייתא אלא דרבנן ובהא פליג ארבי דאפי' חששא דרבנן לית לי' ולכן פירש"י הא לא שהה ח' ימים בבהמה נפל הו' וא"כ באדם כהא"ג תוך ח' ג"כ לא ממהלינן מה"ת וע"ז שפיר פריך דנימול ממנ"פ:

וא"כ מיושב דברי הפמ"ג דמפירש"י דפירש דמבהמה נמי פריך ע"כ דמפרש דבזה דמיא אדם לבהמה כיון דבבהמה בתוך ח' ליכא אפי' רובא ואיכא איסור דאורייתא א"כ מוכח דבעינן ז' מעל"ע דאי לא בעי ז' מעל"ע א"כ אמאי בס' בן ח' לא ממהלינן הא איכא רובא כיון שכבר עבר ז' ימים דבבהמה יצא מכלל נפל ע"כ דרובא הו' וא"כ מה"ת שפיר ממהלינן אע"כ דבעינן מעל"ע א"כ שפיר משכחת דמה"ת לא ממהלינן דס' בח' היכא דלא כלו מעל"ע דאפי' רובא ליכא כאן דגם בבהמה קודם שכלו ז' מעל"ע לא יצא מכלל נפל דו"ק:

הנה בבכורות דף י' איתא דילפינן מתפדה מיד ואין צריך להמתין עד שמונה ימים כבהמה טהורה או ל' באדם [ומביא בטור ובב"י שהוא משום כדי שלא להחמיץ המצוה כיון דנשמע מקרא דתפדה דרשאי לפדות ואין צריך להמתין שוב מצוה לפדות מיד משום אין מחמיצין כדילפינן מקרא דושמרתם את המצות] רק דלכאורה יקשה באמת מ"ט דלא חיישינן גם בהא שמא נפל דהא אין הולכין בממון אחר הרוב וצ"ל כיון דא"ר לפדות דהא יכול לערפה וזה נמי מצוה ואין אלא מצ"ע לפדות שפיר אזלינן בתר רובא. והנה בפי"ב מביכורים כ' רבינו דערופה נמי מצוה וראב"ד השיג דהא מפסיד ממון כהן להנ"ל ניחא דרבינו הוכיח מקושיא זו דע"כ גם בערופה איכא מצוה רק שגם בפדיון איכא מצוה לכן לא הי' נחשב כחיוב ממון אזלינן שפיר בתר רובא, ונראה ראי'

לדברי הטור וב"י דמצוה איכא לפדות משום דאין מחמיצין דאל"כ יקשה הא צריך לברך ושמא נפל הו' והו' ברכה לבטלה והא היכא דאיכא חשש ברכה לבטלה אזלינן להחמיר כדקיי"ל בסי' ח' דאפשר בבדיקה צריך לבדוק תחילה וע"כ דהכא שאני דא"א להמתין משום דאסור להחמיץ המצוה, והנה רבינו שם בה' ביכורים כתב דמצוה לפדות מיד ולאחר שלשים יכול לעורפו ואין כאן אלא מצות עיכוב בלבד נראה לי כונתו ע"ד שכתב הטו"ז באו"ח סי' תקפ"ו דשופר מצוה לתקוע בשל איל כפוף וכ' הטו"ז דיש שתי גוונא לכתחלה מה שהוא לכתחלה גוף המצוה שיהא כפוף אבל יש שאין אלא מצוה מן המובחר שיהא של איל דוקא ה"נ אין בו אלא מצות עיכוב דהיינו שאין אלא מצוה מן המובחר לפדות מיד ולא שתאמר דהו' מצוה לכתחלה א"כ אי לא פדה מיד עבר עכ"פ אגוף המצוה קמ"ל דלא עבר אלא אמצוה מן המובחר:

הלכה יג

שעות מונין לקדשים וכו'. קשה לי לפמש"כ לעיל בהלכה י"א בשם הצל"ח דלחכמים דפליגי אר"מ דפר בן ג' פסול צריך קרא דשנתו ולא שנת עולם דמדלא משכחת תמידין בר"ה כקו' תוס' בעירוכין לא מוכח דשנתו בעינן משום דאז הו' מפרשינן קרא דבן שנה היינו פחות מבן שנה לא יכשר וכמש"כ וליכא קרא דבעינן מעל"ע ושעות פוסלות וא"כ יקשה לרבינו דפסק כמ"ד פר בן ג' דוקא א"כ מנ"ל דשעות פוסלות:

והן אמת לפי מה שהבין בצל"ח דברי התוס' בעירוכין ל"ק דהנה בצל"ח הביא קו' מראה כהן דבזבחים ילפינן שעות פוסלות מקרא דיהי' ותוס' כתבו דיליף משנתו וכתב דבזה פליגי ר"ז ורבא א"כ לפי"ז יש לומר רבינו פסק דבעינן מעל"ע מקרא דיהי' אבל ראיתי בחס"ו סי' שמ"ג שכתב לפרש דברי תוס' דאי לאו שנתו הו"א דיהי' אתמים קאי ואף עתה דכ' תמים צריך קרא דיהי' דשעות פוסלות בין שחיטה לזריקה [וכן העלה בט"א ר"ה דף י' במה דהקשה ל"ל קרא דשנתו למנין דידי' ולא מנין עולם תיפוק לי' למנין עולם לא משכחת שעות פוסלות ותי' כנ"ל אי לאו קרא דשנתו דלמנין עולם מנינן הו' מוקי קרא דיהי' אתמים ועיי' בהשמטות פמ"ג ובמש"כ בקונטרס טריפה חי'] וא"כ לפי"ז לרבנן דפסלו פר בן ד' וצריך שנתו דלמנין דידי' מנינן א"כ לא נשמע מיהי' דשעות פוסלת בקדשים דמוקמי' קרא דיהי' אתמים וא"כ איך פסק רבינו דשעות פוסלות בקדשים ונראה דלאותן חכמים הם לשיטתם בעירוכין דפליגי ארבי ובעי קרא אב"ח דבעינן מעל"ע וילפינן מיני' קדשים ודו"ק:

הנה בה' רוצח כ' רבינו עגלה בת ב' שנים ויום אחד כשרה יותר פסולה ובמל"מ שם תמה הא קיי"ל שעות פוסלת בקדשים ותי' כיון דמצינו שהקילו בע"ע משאר קדשים גם

זה מהם ואין שעות פוסלות ובמנ"ח תמה דנראה מדבריו דהבין דיום א' היינו מעל"ע וזה אינו דמבואר בדבריו דיום א' היינו תיכף בכניסת הלילה נשלם הזמן כגון דנולד בר"ה קודש הע"ש נשלם שנתו תיכף בכניסת ליל ר"ה והיכא דבעינן מעל"ע שעות לא נשלם שנתו עד ר"ה קודם הע"ש ובקדשים דקיי"ל מעל"ע לשעות בעינן הוא להקל כגון כבש שנולד בער"פ בשעה ב' אחר חצות דאי אמרינן שנה מיום א' תיכף בכניסת ליל ער"פ עברה שנתו ופסול באמת בעינן מעל"ע בשעות ולא שלמה לו השנה עד ב' שעות אחר חצות וכשר לק"פ בחצות שעדיין לא נשלם השנה א"כ כאן גבי ע"ע אם נולד בר"ח ניסן אחר חצות היום ואחר שתי שנים בכניסת ליל ר"ח נעשה שני שנים לדעת רבינו ופסול בר"ח ניסן בבוקר לע"ע אבל אי בעינן מעל"ע שעות כשר לע"ע עד אחר חצות וא"כ הקושיא להיפוך למה החמיר בעגלה יותר מבקדשים דלדבריו אם נולדה בר"ח ניסן בחצות היום בר"ח אחר שתי שנים פסולה אפי' בבוקר דשלמו השתי שנים ומתחיל השלישית ולמה לא יהא כקדשים דיהי' כשר עד חצות היום רק דיש לומר כיון דבכה"ת אין צריך מעל"ע לשעות רק בקדשים דגלי קרא ובבתי ערי חומה וע"ע לאו קדשים הוא אע"ג דכפרה כתיב בקדשים להחמיר אבל לא להקל ע"כ תמיד תיכף בתחילת שנה שלישית נפסלה לע"ע להחמיר ולא להקל:

הנה בזבחים דף נ"ה אמר רבא זאת אומרת שעות פוסלת בקדשים ויש לתמוה הכי הול"ל שעות מכשרת בקדשים דהרי אם לא הוי אמרינן דבקדשים חשבינן שעה לשעה א"כ תיכף בהתחלת היום נעשה בן שנה כמשמעות רש"י שם והתוס' בר"ה ונדה והש"ך חו"מ סי' ל"ה והמג"א סי' נ"ג והי' פסול מבוקר אבל אם בעינן שעות א"כ כל שלא נתמלא לו השעה הוי בן שנה וכשר לקרבן וע"כ אדרבא שעות הוא מכשרת לקרבן ואף דבאמת משכחת לה גם בפסולות באלו דבעינן בן שתי שנים או שלשה ואז משכחת לה פסול ע"י מה דבעינן שעות מ"מ ל"ל לרבא להזכיר ענין אחר מה שאינו מדבר בו ועזב גוף הדין שמדבר ממנו וכיון דמשכחת לה גם להכשר הו"ל למנקט צד זה דשעות מכשרת בקדשים דמזה איירא וראיתי בס' חכש"ל או"ח סי' נ"ג שעמד ע"ז ונראה לישב דהנה בכל דבר התלוי במספר שנים יש בזה ארבעה חילוקי דינים: [א] הוא בתחלת המספר שאפשר שיום ראשון יעלה במספר השנים בשנה אחת כגון מעשר בהמה דקיי"ל דאין מעשרין מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת וקיי"ל דהנולדים בכ"ט אלול אינן מצטרפין בא' בתשרי וכן לגבי ערלה ונטע רבעי קיימ"ל דב' בתשרי הוי ר"ה שלהם. [ב] דנהי דבתחלת המספר בעינן יב"ח להחשיבו כשנה מ"מ בסוף המספר יום א' או ל' יום למ"ד דחשוב שנה וכההיא דאמרינן בפ"ק דר"ה דלר"מ פר הוי בן ג' שנים בשתי שנים

ויום אחד או ל' יום חשוב בן שלש שנים. [ג] דבין בתחלת המספר בין בסוף המספר בעינן שנים שלימות והיינו הך דתנן בס"פ יוצא דופן דף מ"ז דבעינן שנים שלימות בין בתחלת המספר ובין בסופו. [ד] דבעינן שנים שלימות מעל"ע ממש ונפ"מ לשעות וכגון ההיא דאמרינן בפ"ב דזבחים דשעות פוסלת בקדשים כגון כבש דרחמנא אמר שיהי' בן שנה ואם נולד בר"ח ניסן לעת ערב אף שבר"ח ניסן הבא בתחילתן נמצא שנכנס בשנה שני' שכבר שלמו לו יב"ח מ"מ מותר להקריבו בר"ח ניסן עד הערב לפי שלא שלם לו שנה תמימה מעל"ע משעת הלידה עד הערב וכן בבתי ערי חומה הוי דומיא דקדשים וכדאי' בפ"ב דעירוכין ולפי"ז אם מכר לו בית בר"ח ניסן בערב יכול לגאול בר"ח ניסן עד הערב:

והנה בבן ובת השנויים בברייתא דנדה שם אכתי יש לדין כי הנה בסוג' חילוק הראשון וגם בה"ב בודאי אינם דכתיב בהו בפירוש מעל"ע אלא דיש לספק בהו אם הם בסוג' הג' וד' שהבאתי ודבר זה תליא בב' תירוצי תוס' נדה ד"ה שלשים דבחד תי' ס"ל דבעי מעל"ע ובחד תי' ס"ל דלא בעי מעל"ע שלימות ובתוס' ר"ה דף י' ד"ה בן משמע דבעינן שלימות שכ' דיש דברים דאפי' מעל"ע בעינן וכו' ומדבריהם נראה דהני דיוצא דופן בעי מעל"ע דשעות וזהו שכ' אפי' כלומר לא מבעיא דלא אמרינן יום א' בשנה חשוב שנה אלא אפי' אשעות קפדינן וכך משמעות דברי רש"י בעירוכין דף ל"א שכ' מעל"ע אותו יום ואותו שעה לשנה הבאה משמע דס"ל דכל השנויין שם בכולן בעינן מעל"ע דשעות:

והנה במשל"מ פ"ב מאישות ה' כ"א כ' שדין זה תלוי בפלוגתא דתנאי דר"י ור"ש נחלקו בנדה דף מ"ט אי תוך הפרק כלפני הפרק או כלאחר הפרק וכ' תוס' בד"ה ואי בעית בשם ר"ת דמחלקינן ביום אחרון של שנת י"ב ויום א' לנקבה או ביום שנת י"ג ויום א' לזכר ואותו יום איקרי תוך הפרק דלר"י הוי זמן הבאת שתי שערות מתחלת היום ולר"ש בסופו ובהא פליגי דר"י ס"ל דל"ב מעל"ע דשעות ויום אחד הוא משום דבעינן שיהי' השנים שלימות ומשו"ה ס"ל דבתחילת היום הוי זמן הבאת שערות ור"ש ס"ל דבעינן מעל"ע דשעות ויום אחד בעינן כדי להשלים השעות וכמש"כ תוס' פ"ק דר"ה ומשו"ה אית לי' דלא הוי זמן הבאת שתי שערות כי אם בסוף היום שאז נשלמו השעות אלא דאכתי צריך ביאור מנ"ל דשעות דבן ובת צריכין להיות מעת לעת דשעות ומאי טעמא דר"ש בשלמא בבתי ערי חומה דכתיב בהו שנה ילפינן שנה שנה מבע"ח כמו שכתב התוס' עירוכין דף ל"א בתי' הב' אבל בבן ובת לא כתיב שנה ונראה דפלוגתא דר"י ור"ש תלי' בב' תירוצי' שבשמ"ק ומובא בברכ"י סי' נ"ה על קו' הר' אלחנן דמנ"ל בבן י"ג שנים דבעינן שנים שלימות מיום ליום ותי' השמ"ק דשמא הו' הלממ"ס ועוד תי' דילפינן מבן

עשרים של יוצאי צבא שהוא זמן לעונש של מעלה כתיב שנה וגמרינן שנה שנה מבע"ח וכי היכי דלענין עונשין של מעלה בעינן שלימות מיום ליום ה"ה לעונשין של מטה ולפי"ז בהא פליג ר"י ור"ש דר"י ס"ל כתי' קמא דהוא הלממ"ס הלכך ס"ל דל"ב מעל"ע דשעות ור"ש ס"ל כתי' הב' דילפינן מבן עשרים של יוצא צבא והתם כתיב שנה הילכך בעינן מעל"ע דשעות:

והנה עד כאן לא מצינו פלוגתא אלא אי בעי מעל"ע דימים או מעל"ע דשעות ואפי' מאן דמצריך מעל"ע דשעות מ"מ מודה שאם הגיע ביום שלאחר י"ג בשעה שנולד בה כגון בחצות היום אז לכו"ע נעשה גדול המחוייבים במצות ובס' כ"ת ר"ה כ"ט העלה דלדיעה זו אם שמע התקיעות קודם חצות שנעשה גדול שצריך לחזור ולתקוע לאחר חצות דאז בודאי הוי גדול:

אך הנה יש עוד דיעה שלישית והוא בשו"ת מהר"י מברונא שכ' וז"ל ובאותו יום אחר י"ג שנים אפי' בו ביום אינו מתפלל להוציא אחרים ידי חובתם עד שיעבור אותו יום י"ג כדפי' ר"ת דר"י ור"ש פליגי אי אתי ב' שערות בו ביום בשחרית דלר"י חשוב כלאחר זמן ולר"ש חשוב כלפני זמן וכן נראה מפירש"י יומא דף פ"ב ד"ה מחנכין וז"ל מחנכין אותו לשעות לפני שנה שהוא סמוכה לפרקן ופרקן הוי בן י"ג שנה לנקבה וי"ד שנה לזכר שדרך תינוקת להביא שתי שערות בשתים עשרה ויום אחד דהיינו בתוך שנת י"ג והוא פרקה לעונשין ותינוק בי"ג ויום א' נמצא שנת י"ד פרקו לעונשין ושנת י"ג הוא שנה הסמוכה לפרקו ושנת שתים עשרה הוא שנה לפני שנה הסמוכה לפרקו עכ"ל הרי דס"ל דיום אחד הנוסף על הי"ג הוא כדי להכניסו בשנה הבאה לשנת י"ד ויום אחד בשנה חשוב שנה כדס"ל לר"מ בר"ה דף י' מעתה י"ל ה"נ לגבי קרבן הו' אמינא דביום שמישלם שנתו לא מיפסל עד שיבוא לכלל שנה שני' דהיינו כשיכנס יום אחד בשנה שני' אז הו' עוברה שנתו דיום אחד בשנה כאלו שנה א"כ הו' בן שתי שנים וכן בשאר הקרבנות כשבא יום אחד בשנת השלישי מיפסל משום עוברה שנתו אבל ביום הזה שנעשה בן שנה שלימה לא מיפסל קמ"ל רבא דשעה פוסלת בקדשים דמיד שנעשה בן שנה באותו שעה מיד נפסל משום עוברה שנתו ולפי"ז יש מכאן ראי' גדולה לדעת מהר"י מברונא ז"ל:

ראיתי בחס"ו בחידושיו לשבת קל"ה שכתב וז"ל מספקא לי' טובא בתינוק הנולד באמצע היום אי סוף היום עולה בתחילתן א"כ כשהגיע תחילת יום ל"א שלו עדיין לא הגיע לכ"ט י"ב תשצ"ג ואין העולם משגיחין ע"ז ואם נאמר שצריך להמתין עד כלות כ"ט י"ב תשצ"ג באמצע ל"א קשה הא אין מונין שעות לחדשים ויהי' צריך להמתין עד

תחילת יום ל"ב ולא שמענו זה ואולי אין סוף היום עולה בתחילתו אלא מחשבין שעות מעל"ע הואיל וכתיב ומעלה וכהא"ג כתב בחס"ו או"ח סי' פ"א רק דשם איירא מאם נולד בתחילת היום אז מונין ל' יום שלימים משום דאין מונין שעות וא"כ כ"ט יום א"א למנות דלמעלה כתיב וע"כ מונין ו' יום שלימים אף שעבר י"ב תשד"ג:

והנה ראיתי בחי' ר"ג במס' בכורות דף מ"ט שכתב וז"ל: מה התם במדבר כתיב ומעלה דהיינו ויותר חודש כ"ט י"ב תשצ"ג כ"ט ימים מחצה ומעלה הו' יום אחד דהיינו ל' יום ומחצה והיינו לאחר ל' יום ומשו"ה מת ביום ל' כיון שלפניו יפטור עכ"ל מזה נשמע דלא כחס"ו דהא לפמש"כ בחס"ו האי ומעלה אתי רק דלא נאמר דסגי בכ"ט יום אף דלא כלה ימי החודש שהם כ"ט תשצ"ג ולדברי הר"ג מהך דכתיב ומעלה נשמע דבעינן יום אחד נוסף לימי חודש דהיינו לאחר ל'. והנה לכאורה לדברי הר"ג אף שכבר הגיע יום ל"א אין פודין דבעינן יום אחד נוסף מדכתיב ומעלה וזה לא שמענו רק שיש לומר כסברת החס"ו שאין מונין שעות א"כ אי נאמר דבעינן יום אחד שלם נוסף א"כ כלה יום הנוסף באמצע היום והא אין מונין שעות וע"כ כיון שנכנס יום הל"א פודין דאין לומר כיון דאין מונין שעות ימתין עד תחילת יום הבא דא"כ כבר הוא יום הל"ב והוא יותר מיום אחד לכן אמרינן דאדרבא כיון דאין מונין שעות מותר לפדות מיד בכניסת יום הל' וא"כ לפי"ז היכא דנולד בסוף היום א"כ כלין י"ב תשצ"ג ביום ל"א אי מונין מתחילתו וכאן שצריך יום אחד נוסף מדכתיב ומעלה א"כ אין לפדות עד היום ל"ב וכדברי חס"ו ז"ל:

הלכה יד

כל מקום שנאמר וכו' פר בן שתים וכו'. והקשה בכ"מ הא רבנן פליגי עלי' דריוה"ג בפ"ב דפרה דאף בני ג' ותי' דרבינו ס"ל דרבנן נמי ס"ל בהא כריוה"ג וילפי מופר שני שיהא בן שתים שאם התנדב אדם פר שצריך שלא יהא פחות משתי שנים אלא דלסוברים שלא יהא גדול מג' ושפיר פסק כחכמים אמנם לכאורה קשה הא בזבחים דף פ"ט יליף מהאי קרא דפר שני תקח לחטאת דעולה קודמת לחטאת דהיינו אברי עולה קודמין לאימורי חטאת וכן פסק רבינו בה' תמו"מ א"כ יקשה מנ"ל דפר הוא בן שתים ונראה דרבינו יש לו שיטה אחרת בהאי שמעתא דזבחים דהנה בסיפא דקתני גבי חטאת העוף ג"כ דחטאת קודמת פריך בגמ' מנה"מ ומשני דכ' והקריב את אשר לחטאת ראשונה וקאמר זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולה הבאים עמהן והקשו בתוס' הא בפ' תמיד נשחט מסיים בה וקיי"ל דאפי' חטאת העוף קודמת לעולת בהמה וקשה מאי אפי' הא לא משמע מבנין האב טפי אלא הך מילתא ועוד קשה מאי הא דקאמר שכל החטאת עכ"ל ולייש זה יש לומר כך דהאי שמעתתא דפסחים ס"ל דלא ילפינן מפר שני דאברי

עולה קודמת אלא אתי לדרשא דפר הוא בן שתים וא"כ גם אידך קרא דועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה דאתא לדרוש דחטאת קודמת לעולה א"כ יקשה קו' הגמ' אי הכי כל מעשה חטאת תקדים לעולה והא במשנה קתני דאברי עולה קודמין לאימורי חטאת ונראה כיון דבאמת איכא קרא והקריב את אשר לחטאת ראשונה דזה בנה אב לכל חטאת דקודמת לה והיינו דקודמת לה רק בדם דהא חטאת עוף אין למזבח אלא דמה ומיושב קו' תוס' על נכון דזה בנה אב הכונה דעיקר קרא אתא להא דקיימ"ל דחטאת עוף קודמת לעולה אבל הו' נמי בנה אב לומר דבעלמא ג"כ רק דם חטאת קודמת ושפיר קתני במשנה דאברי עולה קודמת לאימורי חטאת וא"צ קרא דפר שני לזה דזה נשמע מבנה אב דחטאת העוף ובהא ניחא נמי הא דאיתא בשמעתין אהך ברייתא דוהקריב אשר לחטאת ראשונה הלכך חטאת העוף וכו' וחטאת בהמה לעולת בהמה מדרבי רחמנא והיינו הך דועשה את האחד חטאת ופלא למה חזר ושנאו הכא אלא לומר לך דמהכא נשמע דגם חטאת בהמה דילפינן מקרא דועשה את האחד ג"כ רק לדם ולכן ניחא אף לתנא דס"ל דפר שני צריך לדרשא אחרת ג"כ ניחא א"כ ניחא דגם רבינו י"ל דס"ל הא דאברי עולה קודם אינו מקרא דפר שני דהא צריך לדרשא דפר בן שתים אלא דנפקא לי' מזה בנה אב לכל חטאות דאינו קדום אלא לדם והכי דייקא לישנא דרבינו בה' תומ"ס כמו שיבואר שם:

אבל בל' יום וכו' והוא הנקרא פלגס. הנה בטו"א הקשה גם בשור קאמר דשלשים ימים הוי פלגס כמו בכבש ולי נראה ליישב דרק בכבש שייך זה משום דכמה קרבנות לא יכשר רק בפלגס בן שנה וכמה קרבנות רק באיל בן שתי שנים ע"כ ראו חכמים שבודאי יש זמן בין זה לזה שראוי לכבש ואין ראוי לאיל ע"כ למדו מאו לאיל שפלגס א"ר לא לכבש ולא לאיל אבל בשור הנה לשלמים יכשר בין בן שנה בין בן שתי שנים או ג' שנים ואין שום קרבן מיהא כשר רק בעודו עגל בן שנה לכן לא שייך בזה זמן שלשים יום שנאמר שלא יהא כשר להקרבות פרים עד שלשים יום בשנה השנית [דוגמא לזה באדם באשה דיש לה ג' זמנים קטנה ובוגרת ובין קטנות לבגרות יש ששה חדשים ימי נערות שיצאה מכלל קטנה ולכלל גדולה לא באה ובאילונית אמרינן ביבמות דמכלל קטנות באתה לכלל בוגרת שאין לה זמן נערות אלא לכשתגיע לכלל שנים הוא בוגרת למפרע משעת קטנות].

והנה במאי דפסק רבינו דפלגס ספק ובגמרא מסיק דהוא ברי' ונראה דזה תליא בפלוגתא דתנאי בפ"א מפרה דר"ט קרוי לי' פלגס ורי"ש קרוי לי' פלכונדרא ונראה דפליגי בהא דמ"ד דקרוי פלגס הוי ספק עפ"י הרע"ב אבל לרי"ש אינו ספק אלא ברי'

והא דתנן במשנה או לאיל דלא יצא ומביא נסכי איל רק לר"י קאי וא"כ כיון דרבינו פסק כמ"ד דנקרא פלגס שפיר פסק דהוי ספק והא דבגמ' נקטו ג"כ כהאי לישנא פלגס לאו דוקא אלא כמ"ד פלכונדרא.

בענין פלגס נראה להסביר הענין דהנה ביבמות דף צ"ד ס"ל לחד מ"ד דבן ח' אין עושין בו מעשה עד שיהא בן כ' וכתב הרמב"ן בחי' וז"ל סימני סריס ואילונית ובן ח' חי הוא ענין טבעי שלא נשלם גידולו במעי אמו הוא חלוש ולא יגיע לשלימות גידולו כשאר נולדים לט' עד שיהא בן כ' לפי"ז זהו ענין הפלגס דיצא מכלל כבש כשהוא בן יב"ח אבל בכל זה לא נשלם גידולו עד שיהא בכלל איל דהיינו גדלות שלו עד חודש י"ג ולכן יש מ"ד דס"ל דבחודש י"ג הוא ברי' בפני עצמה יען שלא נשלם גידולו עדיין עד אחר ל' והיינו משום דכבר כתבתי דהא"ט דבעינן לכתחלה ל' יום בשעת הקרבה לא מחשש נפל אלא שיש ענין טבעי שלא נגמר הוולד במעי אמו ונשלם אחר הלידה כמו פירות שגמר בישולם אחר תלישה [וכתבתי בזה במקום אחר דהיינו דאסרה התורה לתלוש פירות ביו"ט אף שיש אונ"פ וגם קצירת התבואה ביו"ט משום דהרבה פעמים עם התלישה נגמר הפרי כמו שכתב הר"ן שם דביצה עם הלידה נגמר א"כ עכשיו ע"י התלישה נגמר הפרי והתבואה לכן לא שייך בזה להתיר משום אונ"פ דכל זמן שלא נתלש לא נשלם התבואה ולא נתנה לבני אדם לאכילה ע"כ אין בכלל אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ואינו מוכן עוד לאדם והכנתו נעשה ע"י התלישה כמו הביצה בשעת הלידה ואולי שייך בזה ג"כ משום הכנה דרבה ובארתי במקום אחר] עכ"פ ניחא כאן דלא נקרא איל דחשבינן שנה לענין גדלות מיום ל' שאחר הלידה שאז נגמר בישולו ממילא לא נעשה ג"כ גדול עד חודש הי"ג ובזה מיושב קו' הטו"א גם בפר נאמר דלא נעשה פר עד ל' יום אחר שנכנס בשנה השלישית להנ"ל ניחא כיון דזה ענין טבעי בודאי ידעו חכז"ל כי הטבעי אינו גורם זה רק בכבש שלא נגמר גידולו עד חודש י"ג אבל בפר שעבר עליו כבר שני שנים כבר נגמר גידולו עפ"י הטבע דאפי' למ"ד דפר בן ב' שנים יש לומר דס"ל דלא בעינן ל' יום משעת הלידה רק בכבש דלא נגמר גידולו עד יום ל' ממילא לא נעשה איל עד חודש הי"ג אבל בעגל אין צריך להמתין ל' יום משעת הלידה שנגמר לידתו מיד [דהא דבעינן שמונה ימים רק מחשש נפל] לכן נעשה פר מיד משנכנס לשנה שני' משעת הלידה ואין צריך י"ג חודש.

הנה בחולין דף פ' איתא אמר רב המנונא הני עזי דבאלא כשרות לגבי מזבח סבר לה כי הא דאמר ר"י עשר בהמות מנה הכתוב ותו לא והני מדלא חשוב בהדי חיות ש"מ דעז נינהו ופירש"י עשר בהמות מנה הכתוב להיתר אכילה שור שה כבשים ושה עזים איל

צבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר ואין לנו עוד בהמה וחי' כשרה בעולם וכו' ומדלא מנינהו ש"מ בכלל עז הן ועז בהמה היא וכשרה למזבח מתקיף לה רב אחא ודילמא מינא דאקו נינהו וכו' א"ל ר"ח לר' אשי אמימר שרי תרוייהו לאכילה דס"ל חיות נינהו וקשה לי מאי פריך מאמימר דילמא אמימר רק מספיקא התיר תרוייהו לאכילה דס' מה"ת לקולא דאין לומר דפשיטא לי' דחי' נינהו כיון דלא שכיחו ואין בקיעין א"כ מנ"ל לאמימר דודאי חי' א"כ רק מספיקא התיר תרוייהו ועוד אי איתא דודאי חי' היא א"כ מסתמא הצריכו כיסוי דם ג"כ א"כ הו' לי' לאשמעינן הא דהצריכהו כיסוי ע"כ מספק התיר ואזיל לקולא בתרוייהו דמכיסוי פטור ג"כ מספיקא א"כ למזבח ג"כ שפיר יש לומר דכשר כיון דהו' ספק אזלינן בספיקא לקולא ומפ' לרב המנונא ונראה ליישב דא"ש לפי דברי החוו"ד דבמ"ע אזלינן מספיקא להחמיר א"כ מספיקא ג"כ פסול למזבח ודו"ק.

והנה בהא דפריך הגמרא דילמא מינא דתאו הוא כתב בתוס' דקסבר רב אחא דתאו מין חי' כר"י דאמר שור הבר מין חי' דאי כרבנן דאמרי מין בהמה הוא א"כ כי הו' נמי מין תאו הו' כשר למזבח וקשה לי דלעיל דף ס' איתא אמר רב יודא הני כופשני ציציינו כשרים לגבי מזבח והן הן תורין של רחבה מיתבי איזוב ולא של שם לוי אמר אביי כל שנשתנה שמו קודם מ"ת והקפידה עליו תורה יש לו שם לוי פסול והני לא אישתני שמן קודם מ"ת רבא אמר הני כופשני ציציינו באתרייהו סתמא קרו להו והנה תוס' סוכה דף י"ג הביאו ראי' כרבא מהך דשמעתין דסבירא לי' למימר דהני עזי דבאלא כשרים לגבי מזבח ע"כ דלא מיקרי נשתנה שמו אלא מחמת שהן ביער נקראים כן וקשה לי א"כ איך כתב דשור הבר הו' כשר למזבח לרבי הא יש לו שם לוי תאו והי' קודם מ"ת אפ"ה לא מצינן שנקטה תורה פעם אחת גבי קרבן תאו רק שור א"כ בין לרבא בין לאביי פסול משום שם לוי.

והנה איתא שם אמר רב יודא כוי ברי' בפ"ע הוא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה אם מין חי' היא רב נחמן אמר כוי זה איל הבר וקשה לי כיון דס"ל דהו' ברי' בפ"ע דהוא מין שלישי ורק ספק אי הכניסה תורה בכלל בהמה או בכלל חי' כדאיתא כהא"ג ביבמות דף פ"א דר"י ס"ל אנדרוגינוס ברי' בפ"ע דהיינו דהוא מין אחר וא"י אי הו' בכלל זכר או בכלל נקבה וכמוש"כ רבינו לעיל בפ"ע מאימ"ז דהו' ספק והיא כמין אחר א"כ תפשוט לי מדר"ש דקחשוב עשר בהמות ותו לא וא"כ אי איתא דהו' מין שלישי א"כ רק שייך דמרבינן לי' מכלל ופרט ואיכא טובא והא בגמרא דחי לי' א"כ כל הני פרטי למה לי ע"כ דליכא מין שלישי ולכן נראה דרק באנדרוגינוס הוא דאמרינן כן דהוא מין שלישי יען שיש בו שינוי שאין לו ככל זכר דעלמא ולא ככל נקבה דעלמא אבל בכוי אין כאן

ברי' משונה שפיר יש לומר דהו' ברי' בפ"ע דקאמר היינו יען דיש לנו ספק אי הו' בכלל בהמה או בכלל חי' דינו כברי' בפ"ע אבל לא דהו' מין שלישי ועיי' בספר שבילי דוד למע"כ אדאמוה"ג זצ"ל חאהע"ז סי' קע"ב מש"כ.

כל מקום שנאמר בו עגל הרי זה בן שנה. ובמנ"ח הקשה הא כאן דגבי איל כתב דל"ה איל רק בן שנה ושלשים יום א"כ גם פר לא נחשב פר רק בן שנה ושלשים יום או שני שנים ול' יום כדס"ל לר"א בר"ה דף י' א"כ הול"ל לאשמעינן מה יהי' בחודש הי"ג אי הו' נמי פלגס ועוד הא דבעי בחולין בכבש ואיל למה לא איבעיא לי' בעגל ופר אך תוס' בר"ה כבר הרגישו בזה וכ' וז"ל ולר"א כל אותו ל' אין דינו לא כבן בקר ולא כפר מידי דהו' פלגס דאיצטריך או לרבויי ומסקי ושמא דש"ה מדקתני התם בפ"ק דפרה דבן י"ג חודש אינו כשר לא לכבש ולא לאיל ולא קתני הני גבי פר אך רבינו מסתמא סתום בהאי דין דעגל בן י"ג חודש והניח בצ"ע ולי נראה דבב"ק דף ס"ה משמע רק בכבש ואיל הו' שינוי הגוף לא בעגל ופר דזה ל"ה שינוי כ"כ רק דזה קטן וזה גדול.

כ"מ שנאמר עגל הרי זה בן שנה וכו'. הנה בפ"א מפרה כתב דפרה מצותה שתהי' בת ג' או ד' וקשה הא כ' דפר סתם בן שתים ואין לומר דכונתו אפר בן בקר זהו בן שתים דהא כיון דכ' דעגל בן שנה ע"כ דאיירי מסתם עגל דהא בפי' מה' רוצח כתב דעגלה בת ב' שנים ע"כ משום דכתיב עגלת בקר וכאן איירי מעגל סתם א"כ מ"ש פר בן שתים היינו סתם פר ולמה כתב דפרה בת שלש וראיתי בס' התורה והמצות ויקרא שהקשה כן וכתב דדברי רבינו צע"ג וכל דברי הכ"מ אינם מועילים ליישב זה, ואמינא ליישב דהנה האי דרשא דפר בן שתים יליף מדכתיב ופר שני בן בקר דכתב בספר התורה והמצוה הנ"ל דילפינן כן מדהו' לי' למכתב ופר בן בקר שני דאתי למנין הקרבנות אבל מדכתיב פר שני ע"כ לא למנין הקרבן אתי אלא ללמוד שיהא בן שתים וקרינן שני והנה לפי הקדמה זו בודאי קושיא הנ"ל קשיא טובא אבל לי נראה דזה תליא בפלוגתא דת"כ שם ר"ש אומר כ"מ שנאמר עגל בתורה סתם בן שנה שנאמר ועגל וכבש בן שנה בני שנה בן בקר בן שתי שנים ופר סתם בן שלש וכן איתא בר"ה דף ה' דר"מ אומר דפר בן ג' ושם בת"כ איתא דר"מ סובר אף בני ד' וה' שנים כשרים וכתב בס' התורה והמצוה לבאר פלוגתתם וז"ל דכל קרבנות הפרים שבתורה בכולהו כתיב בן בקר ולא נמצא בתורה פר סתם וממילא מה דפליגי חכמים ור' יוסי ור"מ בפר בן בקר קאי על כל הפרים שנמצאו בתורה גבי קרבנות כי בכולם כתיב פר בן בקר ור"מ ור"ש ס"ל דבכולם כשר אף בני ד' והוא מדאורייתא דס"ל פר בן בקר פי' ממין בקר ות"ק וריוה"ג ור"א ס"ל דפר בן בקר פי' וצעירי הבקר והוא לר"א ולריוה"ג בן שתי שנים ולחכמים בן ג' וס"ל דכן בכל

פרים הנזכר בתורה דבכולהו כתיב בן בקר ולכן ס"ל לריוה"ג דפרים בני שתים וחכמים אומרים פרים בני ג' והא דאיתא בתוספתא דפרה לר"א פר בן בקר בן שתי שנים פר סתם בן שלש הוא נפ"מ לפרה אדומה שכתיב פרה ויכול להביא גם בת שלש היוצא מדבריו דבהא גופי' פליגי אי בן בקר משמעותי' ממין הבקר או משמעותי' מצעירי הבקר אמנם לי נראה דאף אי נפרש בן בקר ממין הבקר שפיר סברי דהוא שתי שנים אבל הא דפר סתם היינו בן ד' וה' שנים זה יתכן אי פר בן בקר היינו מצעירי הבקר א"כ כשאומר פר סתם הוא אפי' בן ד' וה' שנים אף דכל הקרבנות הם רק בן בקר אפ"ה אפשר לומר דפר סתם בן שתי שנים דהרי הכתוב קראו בן בקר מצעירי בקר אבל אי אמרינן דמן הבקר רק אמין הבקר והא דבעינן שתים מדכתיב פר שני א"כ שפיר מצינו למימר גם פר סתם שהוא בן שתי שנים דהא בקרא כתיב פר שני וקאי אפר סתם של קרבנות דכתיב בן בקר לומר ממין הבקר ללמוד אכל קרבנות הפרים שהן בן שתי שנים ונקראים קרבנות הפרים בשם פר סתם אלא היכי דלא כתיב בן בקר כמו פרה אדומה אפי' בן ד' וה' שנים א"כ ניחא דרבינו נקט פר סתם בן שתי שנים ואין הכונה פר סתם דלא כתיב בי' בן בקר אלא כיון דיליף מפר שני הא קאי שני אפר סתם דאחריו הוא דכתיב בן בקר ע"כ משום דכל קרבנות כתיב בהו בן בקר שפיר כתב פר שני ולאחריו כתיב בן בקר ולכן נקטו רבינו פר סתם כיון דבכל קרבנות הו' בן בקר אבל לעולם כונתו רק אהיכא דכתיב בן בקר אלא דכיון דקרא כתיב פר שני כתבו רבינו כהא"ג בלשון זה:

שעיר עזים בן שתים וכו'. הנה כ"כ ברע"ב פי"ג ומנחות משנה ז' והנה בשעיר יוהכ"פ כתיב ג"כ שעיר עזים א"כ הוא ע"כ לאחר שנה וא"כ יש לתמוה דביומא דף ס"ה מבואר בהדיא דשעיר דהגרלה דיוהכ"פ פסול אם עברה שנתה אך יש לתמוה גם לאידך גיסא אי נאמר דשעיר עזים בן שנה ושעיר סתם הוא דהוה בן שתי שנים א"כ הא דאיתא במנחות דף ס"ב למאי חזי לשעיר הנעשה בחוץ והא שעיר הנעשה בחוץ שעיר סתם והוא בן שתי שנים ושני שעירים הו' בן שנה דהא שעיר כתב רחמנא כמש"כ רבינו דכ"מ שנאמר בן שנה ומביא שנתים פסול.

כל מקום וכו' שעיר עזים בן שתים כל שנה שניי' הוא נקרא שעיר. ועיי' כ"מ שיש לו גי' אחרת ומשל"מ מקיים גי' שלנו והקשה בראש יוסף א"כ איך יליף משעיר דאזלינן בתר רובא דילמא משום חזקה כיון דטריפה אינו חי' והוא בת שתים כמו שהקשו תוס' בפרה אדומה ומה שתי' משום חזקה טומאה נגדה לא שייך בשעיר ונראה ליישב דהנה הוק' המפרשים על רבינו דפסק ספק מה"ת לקולא וקשה איך מוכיח מפ"א דאזלינן בתר רובא דילמא משום ספק מה"ת לקולא ובטו"א בהשמטות למס' חגיגה תי' דרבינו סובר

דמחזקינן מאיסור לאיסור א"כ יש כאן חזקת טריפה אפ"ה אזלינן בתר רובא והנה בחי' בקונטרס טריפה חי' הנדפס בשבי"ד העלתי בטעמא דמילתא דמחזיקין מאיסור לאיסור משום דבאמת הקשה בשעה"מ הא יש לבהמה חזקת היתר במעי אם ותי' הא אם תתנבל אמו בשחיטה אין לו היתר ובארתי שם דלפי"ז אין כאן חזקת היתר דהרי אין לה חזקת היתר רק לכשתשחט האם דאז השחיטה עלתה גם לה א"כ אי אנו דנין שמא טריפה אמרינן מחזיקין מאיסור לאיסור מאיסור שאין זבוח לאיסור טריפה דאי לאו איסור שאין זבוח הי' כאן חזקת היתר ואמנם לי נראה דאין צריך לכל זה לפמש"כ הנוב"י בסי' ס"ט ביור"ד דבקדשים בודאי שייך מחזיקין לאיסור דהרי קדשים בחי' יש לה חזקת איסור הקדש קודם זריקה וכיון שספק שמא טריפה יש ספק אי הזריקה מתירתה אי לאו שפיר מחזיקין מאיסור לאיסור [והנה סברת הנוב"י תליא בפירש"י קידושין דף נ"ח דבקדשים אי לא הותר בזריקה לא הותר באכילה ולפי"ז צריך לומר קדשים שמתו נהי דאין מועלין אבל איסור תורה יש כמוש"כ הריטב"א פ"ה דבכורות דלא כתוס' שם כמו שהארכתי במק"א בזה] וא"כ ניחא דהנה על הקו' מפ"א באמת כתבו המפרשים דל"ק דהרי יש נגדה חזקת טמא וספק אסור וע"כ משום רוב ורק הקו' מעולה ושעיר משתלח דליכא חזקה כנגדה לא מוכח רוב רק מספק שרי ולפמש"כ ניחא דכל הני זריקה מתירתה דהיינו דשעיר רק צריך שלא יהא טריפה משום דבעינן שיהא ראוי לשם ושפיר מוכח רוב דאי ל"א בתר רובא אין ראוי לשם שמא הוא טריפה ואין זריקה מתירה להקרבה ויש כאן חזקת איסור דהרי בחי' הי' לה חזקת איסור להקרבה קודם זריקה ודו"ק וכן בעולה וכן בפסח זריקה מתיר באכילה ומחזיקין מאיסור ושפיר מוכח רוב ומעתה נתיישב קו' הנ"ל דלא שייך להקשות דיש חזקה שאין טריפה דהרי יש לה חזקה נגדה חזקת איסור קודם זריקה שאין ראוי' לאכילה ולא להקרבה ודו"ק היטב.

עוד יש לומר לפמש"כ בח"ס בדיני רוב דבכל קדשים שייך דיש לה חזקה ממעי אמה שאין ראוי' להקרבה דהרי יוצא דופן פסול להקרבה וא"כ שפיר מוכח רוב דאי משום ספק הרי יש חזקת מעי אם כנגדה וא"כ ניחא גם קו' הנ"ל דנהי דליכא חזקת טומאה אבל יש חזקת ממעי אם אין ראוי' להקרבה נגד חזקת אינו טריפה וע"כ משום רוב ודו"ק היטב [אולם עיי' תוס' זבחים דף פ"ד דמוקי הא דממעט קרא יוצא דופן בשהקדישה בפה וביאר בצ"ק דלכן חל ההקדש דאז ראוי' הוא לקרבן הרי אפי' ביוצא דופן חל ההקדש מטעם דבמעי אם הי' ראוי' וא"כ כש"כ בכל בהמה שנולדה דלא שייך לומר שיש חזקת מעי אם שאין ראוי' להקרבה משום שמא לא תלד רק תהא יוצא דופן].

ובזה י"ל בפ"ה מעיוהכ"פ כתב רבינו דרשא דיעמוד חי לא דרשא דראויה לשם חדא

די"ל אי מדרשא דיעמוד חי הי' קו' ראש יוסף יש חזקה שאין טריפה דאין לומר דיש חזקת מעי אם דאה"נ דכשר לשעיר משתלח יוצא דופן רק לכן פסול משום דבעינן ראוי' לשם א"כ מזה גופי' מוכח רוב דאי טריפה א"ר לשם וכן לדרך השני י"ל דאי מיעמוד חי י"ל דחזקה שאין טריפה דלא שייך חזקת איסור כנגדה דהרי אין עומד לאכילה ולהקרבה גם אחר שנעשה אברים דנבילה הוא אבל אי מדרשא דראוי' לשם שפיר מוכח רוב דהרי אין ראוי' לשם ושמא טריפה וא"ל דיש חזקה דאינו טריפה די"ל דיש חזקת איסור מחיים שאסור קודם זריקה וכן העלתי בקונטרס טריפה חי' והנה לטו"א הנ"ל שכתב אי לא אזלינן בתר רובא מחזיקין מאיסור לאיסור יש ליישב הוכחת הנוב"י דרוב עדיף מב' חזקות מלבד מה שתמה בחס"ו דל"ש חזקת שאין זבוח רק אי דנין אי יפה שחט יקשה עליו מדברי מרש"א חולין די"א ולהנ"ל אכתי מוכח דעדיף מב' חזקות שהרי יש חזקת איסור דמחזיקין מאיסור לאיסור אי ל"א בתר רובא וגם חזקת טומאה דו"ק ואי נאמר דפ"א ג"כ שייך הסברא שכ' הנוב"י בקדשים לכ"ע מחזיקין מאיסור לאיסור א"כ כמש"כ דא"ש דמוכח רוב עדיף מב' חזקות דא"צ לחזקת איסור שאין זבוח אלא חזקת איסור שקודם זריקה דאין ראויה לטהר הטמא עד אחר ההזיה שעשה מדם פרה והבן.

והנה על קו' הראשונים הנ"ל נראה עוד ליישב בדרך אחר דהנה הר"ן בחי' כתב לפרש הא דאמרינן לר"מ היכי אכל בשרא וכ"ת דלא אכל פסח וקדשים מאי אי"ל והקשה הא אכתי איך אכלו ישראל בשר תאוה לר"מ ותי' דלא אמרה תורה אלא כנגד יצה"ר מוטב שיאכל בשר שחיטות תמותות מבשר נבילה תמותות אבל מקדשים מוכח שפיר דלא אמרה תורה קרב לתקלה והסבר הדברים כך בשלמא מבשר תאוה אין מוכח רוב די"ל דלא חיישי באמת התורה לספק דספק מותר אף אי באמת הוא טריפה ונכשל בדבר איסור תורה התירה אבל בקדשים דהוא ציווי ל"ש לומר משום ס' התורה התירה דא"כ אי באמת טריפה הוא נכשל באיסור וא"כ מטעם רוב אז עשאה התורה כוודאי היתר כמש"כ החס"ו סי' שע"ז. ובזה יש לפרש הגמ' דרב אשי הוכיח אמרה תורה שחוט ואכול ולא אמר פשוט אתיא משחיטה עצמה איך מותר באכילה ולהנ"ל ניחא דר"א סובר דזביחה הוא חיוב כשיטת רבינו בפ"א משחיטה ודייק שפיר תורה אמר' שחוט ואכול ולא משום דיברה נגד יצה"ר א"כ ל"ש להתיר מטעם ס' ורק לר"מ לשיטתו שפיר קאמר הגמ' וכ"ת ה"נ דלא אכיל בשרא ולא יקשה לדידי' איך אכלו ישראל משום דר"מ לשיטתו שפיר י"ל דסובר דשחיטה רק נגד יצה"ר דרי"ש ור"ע פליגי אי בשר נחירה או בשר תאוה ולרי"ש דבא להתירה בשר תאוה לא ד"ת רק נגד יצה"ר אבל לר"ע לאסור בשר נחירה הוא ציוה לשחוט ור"מ דסובר ששא"ר ל"ש ע"כ משום דיליף מש"ח אף דש"ח קדשים ע"כ

כמש"כ יעב"ץ דסובר כרי"ש דבשר תאוה לא הותרה ואפי' חולין צריך לשחוט באוה"מ וא"כ שפיר לר"מ לא אתיא רק להתירה בשר תאוה שייך לא דברה תורה רק נגד יצה"ר ומיושב קו' הפלתי סי' ק"י למה לא פריך לר"ע דסובר ג"כ דחיישינן למיעוטא איך אכיל בשרא ולפמש"כ ניחא דהנה קו' זו רק שייך למ"ד דסובר בשר תאוה אסור ותו"ד רק נגד יצה"ר להתיר ב"ת מספק א"כ מכל ישראל לא קשיא רק איך אכיל הוא אבל לר"ע בשר נחירה שרי וקרא לאסור נחירה א"כ שחיטה מצוה והקו' מכל ישראל איך ציוה להם לשחוט לאכול דהו' זבח לתקלה שמא הוא באמת טריפה א"כ ל"ש להקשות מדידי' איך אכיל בשרא דלדידי' הקו' מכל ישראל כמו שאמר רב אשי התורה אמרה שחוט ואכל וע"כ לר"ע אי אפשר שאני ורק הש"ס רצה להוכיח מר"א דלדידי' ל"ק מבשר תאוה מכל ישראל עכ"פ מדידי' קשיא וכ"ת לא אכיל יקשה מפסח וקדשים ודו"ק היטב.

ובהא ניחא לי ליישב קו' המפורסמת משעה"מ הל' קרב"פ מנ"ל לאו בשובר עצם דילמא א"צ דהו"א צריך משום דלא אזלינן בתר רובא קמ"ל קרא דאזלינן בתר רובא וא"צ לשבור עצם וכן מונתח אתה לנתחיה מנ"ל דלא נתחי' לנתחים דילמא לדרוש דא"צ לנתח נתחים לנתחים ולפמש"כ ניחא דאף אי ל"ה כתיב קרא הוה ידעינן דאין צריך לשבור ולנתח לנתחים לבדוק דהרי ספק מותר מה"ת ואי ירצה יכול לבדוק ורק מדכתיב לא תשברו ידעינן דאסור לשבור וע"י ציווי זה נתנה תורה תקלה דא"א לבדוק ושמא באמת טריפה מזה מוכח רוב וכן דאסור לנתוח לנתחים מזה מוכח רוב אבל אי לא הו' משמעות הכתוב רק דא"צ ל"ה מוכח רוב אלא היה אמרינן דא"צ משום דס' מותר מה"ת וא"כ לזה ל"צ קרא דבלא"ה הו' ידעינן דאין לשבור ולנתח כדי לבדוק משום דס' מותר מה"ת וזה תירוץ נכון ב"ה.

ודע דגוף הקו' תרצתי במקום אחר דלק"מ דרק היכי באמת משמעות לא ללאו ממש כגון ולא יבדיל שם קאמר דס"ד דא"צ להבדיל או מלא יכסנו הנה משמעות הכתוב שלא כיסה ולא אתי ללאו כלל א"כ פריך דנימא שא"צ לכסות וזה ברור.

[**ודע** דאני הקשתי מלאו דלא יקרע דמעיל נימא דאין צריך לקרוע דהו"א דצריך כגון לכיבוס אם ניתז דם על בגד ובמק"א הארכתי להקשות מכמה דוכתין].

ועתה נתיישב כל הקו' דשפיר דייק רוב דאין לומר משום ס' דיקשה למה אמרה תורה ונתח אותה לנתחי' או אלי' תמימה למצוה ועי"ז הוא זבח לתקלה שמא באמת יהא טריפה ונמצא עי"ז הם נכשלין אף דהוא ספק הא אי באמת טריפה הוא להם מכשול עון וע"כ מטעם רוב דנעשה להם כהיתר גמור וליכא זבח לתקלה ודו"ק היטב.

ועוד נראה ליישב דברי רבינו כמו שהארכתי בקונטרס טריפה חי' דרק היכא דהוא

במקרה ספק לקולא אבל ספק טריפות הא ספק הבא במקרה שאין בתולדה אבל אינו במקרה אלא ספק ההוה דו"ק היטב.

והנה ליישב קו' הראש יוסף יש לומר על דרך פלפול אי נאמר דהסוגי' שהביא הכ"מ חליקות הן אי שעיר בן שנה או בן שנתים יש לומר על נכון דהנה רבינו בפ"ה מעיוהכ"פ הביא דרשא דיעמד חי לטריפה שאין חי ובגמרא מבואר משום שאין ראוי' לשם ולהנ"ל יש לומר הנה מדרשא דיעמד חי ל"ש למעט טריפה אי שעיר הוא בן שנה אין לו חזקה עוד שהוא אינו טריפה א"כ גם הוא אין חי בודאי ורק אי הו' בן ב' שנה ויש חזקה שלא נולד טריפה מיקרי חי וממעט שפיר טריפה וא"כ י"ל באמת הגמרא דיליף מאין ראוי' לשם סובר שעיר בן שנה ול"ק קו' התוס' נוקי אחזקה אבל לרבינו דסובר שעיר בן שנה כאידך הסוגי' א"כ לא ממעט באמת טריפה משעיר משום דראוי' לשם אלא ממעט טריפה מיעמד חי דהיינו רק מי שבן ב' שנה ויש לו באמת החזקה מיקרי חי ונתמעט שפיר טריפה ודו"ק.

ואי נאמר שעיר עזים בן שתים ניחא לי קו' עצומה דסוגיא דפריך בגמרא בשעיר וכ"ת מאי איכפת ליה ראוי' לשם בעינן וקשה הא כיון דיש לחוש שהיה טריפה קודם שהקדישה לא חל ההקדש כלל וכמש"כ רבינו בפ"ז מאמ"ז דהו' חולין ולא דמי להקדש בע"מ דההקדש חל עליו וצריך פדיון יען דיש במינו הקדש דהיינו בעוף וא"כ פשיטא דאי לאו דאזלינן בתר רובא יש כאן חשש שאינו קדוש כלל בשלמא זה שלשם כיון דבדקינן ונמצא קדוש אמרינן דההקדש חל למפרע אבל זה שלשם כיון דיש לחוש שבאמת טריפה דמעולם לא חל עליו הקדושה א"כ אינו קרבן כלל ואין ראוי' לכפר על ישראל כיון דס' חולין הו' וע"כ משום דאזלינן בתר רובא אמנם אי נאמר שעיר בן שתים א"כ י"ל שהקדושה זה יב"ח שודאי ל"ה טריפה אז ואין לחוש אלא משום נטרפה אחר שהקדישה דהקדושה חלה וא"ל א"כ הו' מחו"ז הא מבואר בדברי רבינו שם דבמחו"ז חל ההקדש אולם למה שצידד במל"מ דיש איסור להקדיש מחו"ז עדיין קשה וא"ש א"כ נידוק רוב מכל הקרבנות דאלת"ה שמא ימצא טריפה ויש חשש שנטרפה קודם שהקדישה והו' חולין בעזרה דז"א דהרי הוק' מחילול שבת ותירוץ דהתורה התירה מס' לגבי מצות קרבנות וביארתי בפ"ח מכהמ"ק שכונת התוס' דאף אי ימצא טריפה ל"ה אלא טעה בד"מ שפטור מכ"ש דחולין בעזרה שייך לומר דהתירה התורה מספק.

אלא דצ"ע מיומא דס"ה דנשמע דשעיר עזים בן שנה וכבר הרגיש בזה בצל"ח יומא שם ועוד קשה מדס"ב דשעיר משתלח ראוי' לשעיר הנעשה בחוץ ושם כתיב שעיר סתם והוה בן שנה ואיזהו בן שתים לא חזי לשעיר שנעשה בחוץ שהוא בן שנה ודו"ק.

הנה בקידושין דף ס"ו הקשו תוס' מאי מייתא ר"ט מנמצא בחו"ג דשם אפי' נודע בודאי עבודתו כשירה וכאן בנודע שחסר היה בשעת עשיית הטהרת טמאות ותירוץ דאיירא בכהן שטבל ועושה עבודה דעבודתו כשירה כמו בנמצא בגו"ח ור"ע חולק וסובר דמדמין לבע"מ דרק בנמצא בגו"ח עבודתו כשירה מגזה"כ כיון שהי' בחזקת היתר כשעבד אין מתחלל אח"כ אבל בנמצא המקוה חסר ודאי אז הכהן שטבל עבודתו פסולה לכן גם בספק אם הי' חסר ג"כ לא אזלינן בתר חזקה אף שיצא בחזקת היתר כמו שיבואר. הנה בפסחים דע"ג איתא ג"כ לענין אכילת תרומה דפטור מקרן וחומש יען דנקרא עבודה לכן אף שנמצא בגו"ח פטור וק"ל מכאן על הא דאיתא ביור"ד סי' י"ח סכין שנאבד ונמצא פגום וכשר וכת' הטעם משום דיצא בחזקת היתר עיין ש"ך וטו"ז ופר"ח חולק דמאי מהני יצא בחזקת היתר כיון שיש ספק שמא היה אז כבר פגום. ותב"ש הביא ראיה מכתובות וקידושין ס"ח דאמרינן גדולה חזקה במה הייתם אוכלים בקדשי הגבול הרי אתם בחזקתכם ושם ג"כ כיון דלא נמצא כתב התיחש הוה ספק למפרע וע"כ משום דיצא בהיתר וק"ל דלפי הנ"ל אין ראיה מאכילת תרומה דהרי בנמצא בן גרושה וחלוצה אמרינן ג"כ דפטור מקרן וחומש כמו בקרבן דעבודתו כשירה מהא"ט משום דהו' אז בחזקת היתר שפיר אמרינן בספ' ג"כ דלא נוכל להוציא אותו מחזקתו דהרי חזינן דלענין עבודה ותרומה אלימא חזקת היתר להכשיר העבודה ולפטור מקו"ח אפי' בנודע בודאי שהי' חלל לכן שפיר שיי"ל בכהא"ג כיון דיצא בהיתר אין להוציא מחזקתו אבל בשאר איסורין דנודע בודאי שהי' אסור למפרע לא מהני מה שיצא בהיתר כמו במקוה דטהרת שנעשו למפרע טמאות אף מספק כיון דטמאות בודאי וע"כ לפרש דברי תוס' צריכין אנו כך דעיקר הוא להוכיח דיצא בהיתר מלתא הוא דהרי קושיתם הי' דכמו דבנמצא חסר למפרע טמאות ה"ה בספק משא"כ בגו"ח למפרע ואפ"ה כשר ותי' דאיירא בתרתי חדא בטהרת וחדא בכהן שטבל ונמצא חסר דע"ז מייתא ראי' מב"ג דבאמת אפי' בודאי חסר למפרע ולכאו' מגמרא משמע דמייתא ראי' לטהרות ולדבריהם אין כאן הוכחה כלל לטהרות וע"כ כונתם כך דכמו בכהן שטבל ונמצא חסר ודאי למפרע דכשר משום דיצא בחזקת היתר מינה נשמע לטהרות דג"כ אוקמה אחזקה היכא דספקא אם הי' חסר ועיקר ההוכחה דמהני יצא בחזקת היתר בטהרות ב"ס ובכהן שטבל אפי' בודאי חסר כמו בן גרושה וחלוצה ור"ע פליג וסובר בין בטהרות בין בכהן שטבל הכל טמא משום דלא מדמינן לבן גרושה דשם מהני יצא בחזקת היתר אבל בכהן שטבל לא מהני יצא בחזקת היתר וכן בטהרות אף בספק לא ואף אם התוס' לא כיוונו לזה נ"ל שיש ליישב כן קו' התוס' דההוכחה קאי דיצא בחזקת היתר מילתא בב"ג ומינה נשמע בטהרות שעכ"פ

בספק מהני אבל לר"ע לא מהני יצא בחזקת היתר וא"כ קשה על התב"ש דלא נשמע מהאי דגדולה חזקה דאיירא בתרומה לשאר איסורין וכ"ת דמלשון גדולה חזקה משמע דאי רק בתרומה קאי שייך ג"כ האי לישנא ועוד דקשה לר"י גופי' איך יליף מתרומה לשאר איסורין דלר"ע הא בטהרות ל"מ יצאה בחזקת היתר ואי דסובר כר"ט עכ"פ קשה לי להלכתא דקיי"ל כר"ע הטהרות טמאות מספק א"כ ל"מ יצא בחזקת היתר גם על הרא"ש גופא שכתב הא"ט דיצא בחזקת היתר דלא לבד שאין ראי' אלא שיש סתירה:

והנה בריטב"א בשם הרמב"ן פי' דנמצא בגו"ח כשר רק בספק בגו"ח ולכאו' תמוה דהרי משמע בספק גם לכתחלה כשר כדאמר ר"י גדולה חזקה וע"כ דכונת הרמב"ן דכמו בנמצא ספק בגו"ח כשר משום דיצא בחזקת היתר כן נמי בנמצא ספק חסר טהרות טהורין למפרע משום דיצאו בחזקה אין לאסור מספ' וע"ז פליג ר"ע ומוכח דס"ל להרמב"ן וריטב"א דלר"ע ל"מ יצא בחזקת היתר והנה במרמ"ש יו"ד ל"ד הקשה על התב"ש מריש נדה במקוה שנמצא חסר כל הטהרות טמאות אף שיצאו בחזקת היתר. ואולם מהא אפשר לתרץ דלא מיקרי יצא בחזקת היתר רק מה שהי' צריך בדיקה לכתחלה ויען שנאבד מתירין אותו כשבא לשאול לכן מיקרי יצא בהיתר. עיין כתובות דכ"ב התירוהו לינשא אבל מקוה א"צ מדידה אפי' לכתחלה אכן כפי מה שכתבתי קשה דמכאן משמע דלא מהני יצא בחזקת היתר דהרי בבן גרושה וחלוצה מהני ומיקרי זהו שפיר יצא בחזקת היתר ואפ"ה בטהרות לא מהני יצא בחזקת היתר דלא מדמינן שאר איסורין לתרומה ע"כ הדבר צ"ע:

הנה בענין חוששין לזרע אב איתא בחולין דף ע"ט א"ל ר' אבא לשמעי' אי מעיילת לי כודנייתא בריספק עיין להנך דדמין להדדי ועייל לי אלמא קסבר א"ח לזרע האב וסימנים דאורייתא ובתשו' הרא"ש הקשה רשב"א מכאן על שיטת רבינו בפ"ט מכלאים דאין כלאים מה"ת אלא בשני מיני טהור וטמא והא כאן שניהם טמאים א"כ איסורא רק דרבנן ואיך דייק מכאן סימנים דאורייתא ונראה לי דבר חדש דאיתא במס' זבים פ"ד והובא בשבת דף צ"ג ר' יוסי אומר הסוס מטמא ברגליו והחמור בידיו שמשענת הסוס על רגליו ומשענת החמור על ידיו ומבואר שם במשנה דבהמה על ג' רגלים א"כ בשאר בהמה אין חילוק בין ידיו לרגליו ולפי"ז יש לומר כיון דבכלאים בעינן יחדיו וכיון דלא נעשה יחדיו דכח הסוס ברגליו א"כ הוא מאורח לכח החמור שנעשה מלאכתו בידיו ואידך ל"ה רק כמסייע ומסייע אין בו ממש א"כ לא מחייב אסוס וחמור רק בטהור וטמא דטהור משענת על ד' רגליו א"כ הו' ביחד ולכן כתב רבינו רק טהור וטמא דאז הו' יחדיו ממש ולפי"ז בכודנייתא למ"ד דא"ח לזרע האב שמבואר בחס"ו דהא"ט דזכר אין נותן

חלק בוולד רק הצורה ולמ"ד חוששין לזרע האב היינו משום דהאב נותן הלובן והאם האודם כמבואר ברמב"ן פ' תזריע א"כ אפשר שכודנייתא יש להם כח זה ששוה בשניהם שמשענתו על ד' רגלים דהיינו שבשניהם דומה שגם הפרידה שבאה מסוסיא יש לה משענת גם על ידי' כמו בהחמור ופרידה שבאה מחמורה יש לה כח זה שמשענתה גם על רגלי' א"כ הו' יחדיו ממש ע"כ שייך שפיר כלאים בשני מינים אף שאחת באה מסוסיא ואחת מחמורה ודו"ק.

וראי' לזה מסוגיא דחולין דקאמר ש"מ דס"ל א"ח לזרע אב וסימנים דאורייתא ויקשה הא פשיטא אי חוששין לזרע האב דכח הוולד מקבל גם טבע האב א"כ מזה גופי' דס"ל דזוטרא אודני' ורברבי' גנובתי' בר סוסיא מוכח דאין חוששין לזרע האב דאי חוששין לזרע האב לא משכחת כלל שיהא תמיד שוה זוטרא אודני' ורברבי' גנובתי' דהא לפעמים משתנה ע"י כח האם.

אך הנה בחידושי הר"ן באמת כתב לפרש ש"מ סימנים דאורייתא היינו לומר דסימנים אלו ברורים ואין משתנים והיינו משום דא"ח לזרע האב ואין משתנה ע"י כח האב כלל אבל לפירש"י קשה לכן נראה דבאמת קשה הא איכא ר' יוסי דס"ל דיש עוד חילוק בין סוס לחמורתא א"כ אמאי לא קחשיב סימן זה ג"כ אלא עכ"ח דידוע להם דאין זה סימן משום דאף למ"ד א"ח לזרע האב משתנה לפעמים טבע הולד ע"י כח האב ובר חמרתא ג"כ עומד על רגלי' התחתונים אבל סימנים אלו ידעו דאין משתנים ולכן שפיר אמרו ש"מ סימנים דאורייתא דאל"כ אכתי גם למ"ד אין חוששין לזרע האב ניחוש שמא נשתנה דע"י כח האב יש לו סימנים אלו כמו בר סוסיא ושפיר קאמר ש"מ סימנים דאורייתא ויכולין לסמוך ע"ז ול"ח לאיתרמי סימנים כסימנים ובהא ניחא מה שהקשה בחס"ו בחידושיו וכן בתשו' איך קאמר ש"מ סימנים דאורייתא הא לדעת רבינו ס' מה"ת לקולא ע"כ סמכינן שפיר הכא אסימנים דהא אין כאן אלא ס' אי בר חמרתא או בר סוסיא ולפמש"כ ניחא דידע דיש עוד סימן דבר חמרתא עומדת על רגלי' התחתונים אלא דעל סימן זה אין לסמוך דלפעמים ע"י כח האב מקבל טבע הסוסיא ועומד על ידיו וא"כ קשיא לי' איך סמך רב אבא אסימנים פן בנסיעתו יזדמן שבר חמרתא תעמוד על ידי' ומוכח שהוא בר סוסיא אעכ"ח דאף אם תמצא כך לא איכפת כיון שיש שני סימנים אלו סימנים מובהקים שפיר יש לסמוך ונתלה זה שעומד על רגלי' בכח האב דאין להתיר מטעם ס' מה"ת לקולא כיון דע"י סימן זה שתעמוד על ידי' ניכר שהוא בר סוסיא אעכ"ח דאף בדאורייתא סמכינן אסימנים וש"מ סימנין דאורייתא.

הנה בחס"ו סי' ע"ד הקשה כיון דפרט הקרא כל הסימנים בבהמה וחי' טהורה למה

הוצרך בפרש' ראה לפרט כל הבהמות וחיות הטהורות שור שה איל וצבי ובמהרמ"ש תירץ דנפ"מ אם נמצא בהמה שפרסותי' חתוכות ופי' גמום עכ"פ אם בקי בהם ובשמותיהן שהוא מהם מותר לו.

ונראה דנפ"מ לקרבן דהנה לענין אכילה שפיר יש לומר דסמכינן אסימנים דתורה לא אסרה רק ודאי הא כל שיש סימנים אינה טמאה אבל לענין קרבן דהו' מ"ע לא"א תורה לסמוך אסימנים רק אם יודע גם שמותיהן ולכן גם בחי' פרטה שמותיהן דהא חיה עובר רק בעשה אבל בהמה טמאה עובר בלאו ובזה יש ליישב קו' רמב"ן על רבינו בסהמ"צ דמנה מ"ע לבדוק סימני בהמה וחיה והשיג הרמב"ן דאינה אלא לאו הבא מכלל עשה שלא לאכול טמאה ובמעיי"ח תי' דנפ"מ בספק דמותר מה"ת גלי קרא דמ"ע צריך לידע ודאי ובמהרמ"ש כתב כיון דהו' מ"ע כל ספק להחמיר וזה סותר דבריו שכ' דלכן צריך להפרט השמות אבל לפמש"כ צריך לפרט משום קרבן ניחא.

בענין נדמה הנה בחולין דף ס"ה מסיק הש"ס דאפי' רבנן מודים לר"א דשכן ונדמה לטהורים טהור ופירש"י נדמה דדומה במראיתם הרי מבואר להדיא דשכן ונדמה משום דאמרינן כיון דנדמה ודאי מינו הוא וכיון דמינו הוא ודאי טהור כמותו דלא מסתבר דבמין אחד יהא אחד טהור ואחד טמא וכ"כ הפמ"ג בסי' פ"ב בשפתי דעת סק"ח אולם בשו"ת מהר"ם שיק תמה מבב"ק דנ"ה דאמרינן כאן שנה רבי תרנגול וטווס כלאים דב' מינים הם ואמרינן דקמ"ל דאע"ג דרבי בהדדי דהיינו שכן עם הטהורים אפ"ה כלאים דב' מינים הם ובירושלמי הובא בר"ש בפ"ק דכלאים מש"ו אימא דתרנגול וטווס אעפ"י שדומין זל"ז אפ"ה ב' מינים הם דהן כלאים הרי להדיא שכן ונדמה לא"א דמין אחד הם היפוך מש"ס חולין הנ"ל ונראה ליישב דהנה בחולין דנ"ט מסיק הגמ' הי' הולך במדבר ומצא בהמה בודק בבשרה ובלבד שיכיר ערד והוכיח בשו"ת הריב"ש דאף דאיכא רובא לא סגי יען דכתיב הבדלתם צריך להכיר להבדיל ולא מהני רוב ואמרתי טעם לשבח עפ"י מש"כ החס"ו דבאמת כל רובא הוה ודאי רק כיון דתורה התירה אף דיהי' טריפה לא איכפת לן כיון דעפ"י רוב יש לדונו שהיא כשר וא"כ היכי דכתוב והבדלתם דבעינן באמת הבדלה כיון דבאמת ספיקא הו' דהנה בחי' ביארתי היינו היכא דאנו דנין אם כשר או טריפה מהני רוב אבל היכא דאנו דנין אם האברים חסרים או שלימים אז הרוב הוה רוב גמור לומר שאין כאן נקב כלל א"כ היכא דאיכא שכן ונדמה אז שוב הרוב הו' ודאי כיון דעפ"י הרוב כשרים וכן רוב ששכן ונדמה הו' כמינו אז הו' ודאי אלא בעינן הבדלה וא"כ י"ל דגמ' דחולין קאי דאיכא רובא רק דהי' צריך הבדלה לכן בעינן שכן ונדמה ואיכא רובא שכן ונדמה זה הוה רוב ודאי אבל בב"ק איירא דליכא רובא שהם

שכן ונדמה רק רוב טהורים ורוב זה לא מהני משום דבעינן והבדלתם ולכן ל"מ שכן ונדמה ג"כ וכיון דליכא רובא שכן ונדמה ולכן הו' ב' מינים והו' כלאים בהדדי:

הלכה טו

כל קרבנות ציבור זכרים. נראה לי הטעם היות קרבנות ציבור כולם זכרים הוא מבואר ממש"כ שהזכר הוא נגד שכלו שבאדם ויותר מתדבק בציבור מביחיד וכמש"א שצריך אדם לברך חכם הרזים כשרואה ששים רובא בני אדם ואף כשרבים הם השגחת השם יתעלה מתדבק בהן יותר מפרט עד שלזה חשבו רבים מהפילוסופים שאין השגחה אלא על דרך כלל וידוע שהשגחה נמשכת אחר השכל ע"כ ראוי' להיות קרבן ציבור מן הזכר וכו' כי רוב ק"צ אין בא על חטא וידוע רק הן באין חובה לתמידין ולמוספין וכו' אמנם כל חטאת יחיד הוא בא על חטא וידוע כי עיקר החטא מן החומר ורובן ע"י עשרו שנאמר ורם לבבך על כן חטאת בא מן הכבשים או מן העזים שהוא העושר או ע"י פחותות מדותיו אבל אינה בא מן הבקר כי לא עמד בשלימותו וגבורתו להתגבר מן יצרו ונאכל לכהנים כי בזה מתכפר החטא ע"י בושתו שאומרים עליו זהו חטאת פלוני את"ד.

וכן חטאת של ציבור מן העז וכו' ואין להם עולה מן העז. ועיי' כ"מ שכתב שאלו הכללים נלמד מקראי הנה בהוריות דף י"ג איתא דיש בכל אחד מעלה שאין בחברתה ומפורש דפליגי דמר סבר שעירה עדיפא שכן נתרבתה אצל עכו"ם ומר סבר כשבה עדיפא שכן נתרבתה באלי' וקשה לי ממשנה דאיתא בכריתות דף כ"ז מביאין מהקדש כבשה שעירה ומהקדש שעירה כשבה ובשמעתין אין על זה שום דרשא דאף דברייתא נקט מניין שמביאין מכבשים שעירה ומשעירה כבשים וכו' ומשני מחטאתו על חטאתו וזה באמת רק קאי על עוף אבל דמביאין מכבשה שעירה או משעירה כבשה ליתא קרא משום דא"צ לזה קרא דמה לי כבשה או שעירה וכן עמד ע"ז בבאר שבע בכריתות ולהנ"ל קשה באמת מנ"ל כיון דבהוריות מפרש דאיכא מעלה בכל אחד מה דליתא בחברתה א"כ מנ"ל באמת דמביאין מכבשה שעירה או משעירה כבשה ואין לומר דהו' קו"ח דאם מכבשה ושעירה מביא עוף מדכתיב מחטאתו קו"ח דמייתא מכבשה שעירה דא"כ קשיא איפכא כיון דצריך קרא מחטאתו דמביא מכבשה שעירה מנ"ל דמביא מכבשה שעירה עוף כלל ויקשה מהוריות דמפרש דבכל אחד אית מעלה דליתא באחריתא.

ועוד קשה לי מהא דכריתות דף כ"ח ר"ש אומר כבשים קודמין את העזים בכ"מ יכול מפני שהן מובחרים ת"ל ואם כבש יביא קרבנו לחטאת מלמד ששניהם שקולין וקשה לי לקושטא דמילתא אמאי אין כבשים קודמין מפני שהן מובחרים דהרי מקריבין אלי' דליכא בעזים ונראה שזה הי' טעותי' של ישכר איש כפר ברקאי כהא"ג דמייתא בגמרא

כריתות שם דאמר דאימרא יאי דאי גדיא יאי יסק לתמידא ואמרי בגמרא דלא תני משנה ולא מקרא דשניהם שווים וא"כ יקשה לכאו' הא שפיר קאמר ישכר כהא"ג דאי גדיא יאי יסק לתמידא ואי שניהם שווים ג"כ נאמר דאם הביא גדיא לתמידא דיצא להנ"ל ניחא דבודאי כבשה קדים אבל לא משום דבשרא דאימרא יאי אלא משום חלק האלי' בא לתמידא והוא טעה שמשום דבשרא יאי בא לתמידא ועכ"פ כיון דבבישרא שווים כשאר קרבנות איזה שירצה מביאין.

הנה במה דאמרינן בכריתות מדאיל בן שנתיים בשתי סלעים כבש בן שנתו בסלע והקשה בשמ"ק הא אמרינן חטאת בת דנקא ותי' לכתחלה בסלע בדיעבד דנקא והוק' א"כ פחות משני סלעים באיל ג"כ יוכשר בדיעבד ונראה ליישב דהנה בבכורות מ"ד אמרו כל קטן מקטין ולא אמרן אלא דלית בי' רביעה ופירש"י כגון שלא גדול עד רביעית שלו כגון טלה רביעית של איל אף דלקחו בזוזא שהוא שמן וטוב הנה הוא מקטין לפי"ז יש לומר גם לענין קרבן אין ראוי להביאו כיון שאין עולה על שולחן הדיוט כש"כ על שולחן גבוה א"כ חטאת בת דנקא כשר אבל רק כשהוא עכ"פ בכדי רביעית גידולו אף שהוא יפה ושמן לפי"ז בכבש בן שנה שהיא חצי גידולו אף שהוא כחוש סגי כל שאין כחוש ביותר ומינה חטאת בת דנקא כשהוא ברביעית גידולו עכ"פ רק שהוא יפה ושמן א"כ חדא שיעורא הוא חטאת בת דנקא כשהוא ברביעית גידולו רק שהוא שמן יפה או כבש בת שנתה בחצי גידולו בסלע כשאין יפה ושמן.

הנה במדרש פ' בא על פסוק ולקחתם אגודת אזוב דכ' כל פעל ד' למענהו אתה מוצא שכל מה שברא הקב"ה בששת ימי בראשית לא ברא אלא לכבודו ולעשות בהם רצונו וכו' ביום ה' ברא עופות לכבודו להקריב מהן קרבן שנאמר אם מן העוף עולה קרבנו מה נברא ביום ו' בהמות לכבודו וצוה להקריב מהן קרבן שנאמר אדם כי יקריב מכם קרבן לד' מן הבהמה וברא בו אדם לכבודו שנא' הללו את ד' מן הארץ וכו' ויש לתמוה מהא דאיתא ברה"ש דל"א בסדר השיר שהי' אומרים שביום הראשון אמרו לד' הארץ ומלואה וכו' ביום החמישי הרנינו על שם שברא עופות ודגים בששי ד' מלך גאות לבש אף תיכון תבל בל תימוט על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהם וקשי' דלפי המדרש הזה היה צריכין לומר ביום ו' פסוקי שיר על בריאת בהמה להביא קרבן ועל בריאת אדם כמו ביום ה' שאמרו שיר על בריאת עופות שמביאין ממנו קרבן כן ביום ה' על שנברא בהמה שמביאין ממנו קרבן ועל בריאת האדם שהכל ברא לכבודו [וכבר הקשתי כהא"ג בפ"ו מכהמ"ק] וצ"ע.

הלכה יז

כל הקרבנות נקראים זבחים וכו'. ותמוה הא קרבנות עוף לא איקרי זבח כדאיתא בזבחים דף ק"כ ולדבר זה העירני ידידנ"פ הרב הגאון הנשיא מו"ה אברהם מ"ש פראנקל נ"י ונראה דהנה בחגיגה דף ח' איתא דא"י ידי חגיגה משלמי שמחה בקרבנות עוף ומפרש ר"א משום דאין שמחה אלא בבשר בהמה ותוס' הוקשה הא טעמא אחרינא איכא דלא איקרי זבח שלמים כדאיתא בזבחים וכן איתא באמת בירושלמי הטעם דלא איקרי זבח שלמים והנה ע"כ לומר דר"א פליג אהאי וס"ל דגם עופות איקרי זבח ורבינו בה' חגיגה כתב הטעם משום דאין שמחה אלא בבשר בהמה א"כ ס"ל כר' אשי דגם עופות בכלל זבח לכן שפיר כ' רבינו דכל קרבנות איקרי זבח וא"ש.

כל העולת חטאות ואשמות ושני כבשי עצרת נקראו קדשי קדשים וכו'. הטעם לדעתי להורות על מעלות בעלי תשובה ולזה כל הקרבנות הבאים על החטא שהם חטאת ואשם ועולת חובה הוא נקראים קדק"ד ואינן נאכלין אלא לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה בלבד להורות על רוב מעלתו וכמו שאמרו במקום שבעלי תשובה עומדים אפי' צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד ולכן לא הי' נאכל רק לזכרים כי צריך להיות זכר תמים גבור שיכול להיות כובש יצרו אמנם עולת נדבה וכבשי עצרת אע"פ שאינם באים על חטא מ"מ השלמים לרוב מעלתו שרומזים על השלימות האומה הי' גם כן קדק"ד וכן העולה להיות כולו כליל נקראים ג"כ קדק"ד ול"ה נאכלין אלא לכהנים כדי לקנוס החוטא שלא יאכל קרבנו שמביא על חטאו כי בלא זה הי' ככלב שב אל קיאו ואוכל מה שהביא על חטאו ע"כ הי' ניתן לכהנים מצורף שעל ידי זה הי' טרף ליראי השם יתעלה ולעובדי עבודתו גם כי כבר נתבאר על ידי הבושה שהחוטא מקבל ע"י אכילת הכהנים הבשר הי' מתכפר אמנם שלמים ושאר הקרבנות שאין באין על החטא הי' נקראים קדק"ל כי קדושתן קלה הי' רשאין לאוכלן בכ"מ תוך החומה וכבר ידעת מה שהמשיל שלמה ע"ה איש רשע לעיר פרוצה בלי חומה אין מעצור לרוחו אמנם מי שיש לו חומה סביבו ומותר לאכול בכ"מ כי בעלי תשובה אינו רשאי לעמוד רק בהיכל המלך משא"כ בצדיק גמור ולכן היה קרבנות קדק"ל נאכלין בכל העיר את"ד ת"ה.

והנה על משל זה שהמשיל שלמה המלך ע"ה יש להקשות מדברי עצמו שהמשיל האדם לעיר קטנה ואנשים בה מעט ובא עלי' מלך ובנה עלי' מצודים ומצא בה חכם ומלט את העיר בחכמתו ולפ"ז האדם מצד עצמו הוא גדור בחומה רק היצה"ר רוצה לכבוש החומה אי לאו שמצא בה חכם שמלט העיר אמנם נראה לי פשר הדבר עפי"מ שדרשו מי ששרוי בלא אשה שרוי בלא חומה והיינו כדדרשו חכמז"ל לעולם ישא אשה

ואח"כ ילמוד בטהרה אבל אם לומד תורה ושרוי בלא אשה שרוי בלא חומה כי אין התורה לבדה יכול להגן בעדה כי התורה מגינה ומציל כשיכול ללמוד בטהרה א"כ לא מיקרי יש לו חומה רק כששרוי עם אשה ושפיר משל לעיר קטנה ואנשים יש בה מעט לאיש ששרוי עם אשה דלו יש חומה אף שגם עליו יצה"ר עומד להחטיאו התורה מגינה עליו וזה שמשל החכם את העיר בחכמתו. ובזה ניחא לי מה דקשה לי טובא דבגמרא דקידושין פריך מרי"ו דאמר רחיים על צווארו וילמוד תורה ומשני הא לן הא להו וקשה לי וכי משום דרחיים על צווארו ילמוד תורה ח"ו שלא בטהרה דמה תועלת לו בתורה שאינו נלמד בטהרה רק י"ל בודאי איירא מצדיק שיש לו חומה סביבו כדברי הרמ"א רק דהא היצה"ר עומד עליו להחטיאו כדברי שלמה ע"ה דבא עליו מלך גדול ובנה עלי' מצודים ולכן בחו"ל שרחיים על צווארו מוטב שילמוד תורה ואין לחוש שיחטיאו כיון שהם עניים בודאי ילמוד תורה בטהרה והחומה תעמוד לעד אבל בא"י דהם עשירים שפיר י"ל שלא ילמדו בטהרה לכן ישא אשה כדי שיהא שרוי בחומה שלא יכול המלך להפילה והבן.

הלכה יח

האברים ששורפין וכו' ואלו הן אימורין של שור או של עז החלב אשר על הקרב ובכללו חלב שעל גבי הקיבה. וכתב הכ"מ בת"כ פליגי בקרא ואת כל החלב אשר על הקרב ריש"ש אומר להביא חלב שעל הקיבה ר"ע אומר להביא חלב שעל הדקין ובפא"ט דף מ"ט מייתא להאי ברייתא וקאמר דנהוג כהני כהא דרע"ק ולא ידעתי למה פסק דלא כרע"ק ואפשר שטעמו משום דשם מפרש דחלב הקיבה דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בדאייתרא ואיכא דאמרי איפכא אלמא גם לרע"ק יש חלב קיבה דאסור אבל רבינו מפרש דהיינו כריש דאלו לר"ע לא הי' מעלה מחלב הקיבה כלל ודלא כפירש"י ובלח"מ בפ"ז מ"ה מא"ס הקשה מאי דוחקי לרבינו לפרש דלא כפירש"י ובס' עיני אברהם כתב דדעת הכ"מ דאם איתא דרבינו פסק כרע"ק הול"ל למכתב חלב שע"ג הדקין שהוא בר הקרבה ואת"ל שסמך אמש"כ ב"ה מא"ס דאסור באכילה פשיטא דבר הקרבה הוא א"כ יקשה אף חלב הקיבה לא הוצרך לכתבו כאן והעלה דרבינו הכריח דלא כפירש"י משום דשם בחולין פריך ורמינהו את כל אשר על הקרב וכו' מה הקרב קרום ונקלף ורע"ק מה חלב הקרב תותב קרום ונקלף ומשני איפוך ואי כפירש"י מאי פריך הא גם רע"ק סובר חלב הקיבה תותב הוא וכו' מיהו יש לדקדק למה לא פסק דחלב הדקין בר הקרבה הוא דהא כפי כללו דרי"ש קרום ונקלף וכ"ש חלב הדקין שהוא תותב קרום ונקלף וכן פירש"י בפא"ט דכש"כ חלב שע"ג הדקין ולכאו' דבריו סותרין מש"כ

בפ' גיה"נ וזה חלב שעל הדקין שנחלקו בו רי"ש ור"ע ונראה דהא"ט דלא מרבינן מקרא אלא חד מילתא ובהא פליגי לרי"ש רק לאותיי חלב הקיבה ולר"ע רק חלב הדקין וגמרא גמירא לה וקרא אסמכתא בעלמא הוא ואין למדין קו"ח מהלכה ומש"כ ב"ה מא"ס דחלב הדקין אסור לא מרבויא דקרא אלא משום דיתיב בין שני החלבים ויונק מחלב האסור ובזה יתורץ גם לרש"י מש"כ שנחלקו רי"ש ור"ע שרצה לומר לר"ע אית לי' דחלב הדקין אסור מדאורייתא ולר"ש מותר אלא שיש לאסרו משום שהוא יונק מחלב האסור את"ד.

אמנם בחס"ו בחי' לחולין ראיתי שביאר הענין יפה ע"ד אחר וממנו נלמד ליישב דברי רבינו שכתב וז"ל ודע בפ' ויקרא בכולהו קרבנות כתב את החלב המכסה את הקרב והיינו הפרישה ואת כל החלב אשר על הקרב היינו שעל המסס וביהכ"ס כדאיתא לקמן צ"ג אמנם כתב רמב"ן בפ' תצוה במילואים בציווי לא הזכיר אלא את כל החלב המכסה את הקרב ובפ' צו במילואים שהקריב משה הזכיר רק חלב שעל הקרב ולא הזכיר המכסה מוכח מזה כשלא הזכיר שניהם וכלל הכל בחד לישנא חלב המכסה גם המסס בכלל ובחלב אשר על הקרב גם הפרישה בכלל והנה בחלב שעל הדקין עד אמה לרי"ש לפירש"י ולא לרע"ק היינו לפי ברייתא קמייתא משמע למר ניחא לי' למדרש קרא אדקין ולמר אקיבה אבל כדמייתא ברייתא שע"י דמפרש לברייתא קמייתא דפלוגתתם אי בעינן דומה לתותב אי סגי בקרום ונקלף שוב ידעינן דמאן דמרבי בבה כש"כ דקין ואין כאן מחלוקת בחלב שעל הדקין עוד כתב והנה לל"ק לקמן דקייל"ן כוותי' דאקשתא הוא תותב אעפ"י שמחובר בעצמו מ"מ תותב גמור נחשב ולא בעי' קרא לרובייי' ולא איצטרך קרא אלא לחלב שעל הדקין שבעצמו אינו תותב אלא מן הפרישה המונח עליו ולאידך מרבינן אפי' חלב היתר שהוא רק קרום ונקלף והכי קייל"ן כלישנא קמא אמנם לל"ב פליגי בני בבל ובני א"י אליבא דר"ע מ"מ לר"ע קשת אסור ולא צריך קרא לרבות ולבני א"י מותר ולא מתרבי מקרא כלל כיון שמחובר באמצעיתו.

והנה בש"ס הוריות דף ג' הגירסא חלב שעל הקבה ואיירא שכה"ג התיר שעל הדקין וסנהדרין התירו שעל הקיבה ושוב חזרו שניהם אסורים ע"כ סוגי' דהתם ס"ל דו' רבוייא הוא כפירש"י התם דהיינו דחד מינייהו דריש ו' ולא דריש את כל לרבוייא וממילא א"א לרבות אקשתא דקיבה שהוא עצמו תותב וקמל"ן אע"ג דמחובר באמצע מ"מ איקרי תותב אבל לא אתיא דקין בקו"ח מיני' דאינהו לא תותב הוא אלא יונק מן התותב ושוב חזרו ודרשו תרווייהו דאת כל נמי לרבוייא לאסור דקין ואקשתא דקיבה ושפיר נפקא תרווייהו מתרי קראי אבל בשמעתין דחולין לקושטא דמילתא דאקשתא לא צריך קרא לרבויי ורבויי דאת כל רע"ק דריש דוקא אדקין דינקי מתותב קרום ונקלף ורי"ש דריש

אייתרא דקיבה דהוא רק קרום ונקלף ומכש"כ דקין ואמנם לקמן דף צ"ג פירש"י דבדקין פליגי אריש מעיא באמתא ובכהא"ג הקשה דזה סותר למש"כ רש"י בשמעתין [והיינו הקו"ח שרמז עליו העיני אברהם הנ"ל] והנכון בזה מש"כ בכנסת יחזקאל ב' דרכים ושניהם אמיתיים בעליונו של ריש מעיא אותו חלב יונק ממכסה הפרישה שעליו ואסור לכ"ע אך בצידו השני של ריש מעיא אינו אלא קרום ונקלף ואינו מכוסה בפרישה ובהא פליגי ר"י ורע"ק ועוד דרך אחר והוא דהכלבו ס"ל וכן פסק רמ"א בש"ע דבריש מעיא יש חלב ותחתיו קרום ותחת הקרום עוד שומן בעצמותו של מעיא ולא נאסר אלא העליון עם קרומו והחלב שבפני מעיא מותר ולכאו' העליון הוא היונק ונאסר מטעם תותב אבל התחתון קרום ונקלף הוא ולרי"ש נאסר ולא לרע"ק ושמואל שהי' מבני בבל דאסרו דאייתרא אמר בעי גרירה פי' לגמרי ופירש"י שפיר דבזה נחלקו רי"ש ורע"ק דלרע"ק שרי התחתון ואנן אע"ג דבאייתרא מחמרינן מחומרא בעלמא משום שסמוך לאקשתא באותו אבר מ"מ בהא לא מחמרינן ואין אסורין אלא עד הקרום ואין להקשות א"כ מ"ט אמר לרבות חלב שעל הקיבה ולא אמר חלב שעל תחתית הדקין יש לומר רבותא קאמר דאפי' שעל הקיבה מרבינן שאין יונק ולא סמך ליונקת הפרישה מכש"כ תחתיתו של דקין שעליונו חלב דאייתרא את"ד לפי"ז יש ליישב דברי רבינו על נכון כיון דמסוגי' דהוריות מוכח דאי לאו תרי קראי לא הו' מרבינן חלב שע"ג הדקין בקו"ח משום דאין תותב אלא יונק מן התותב א"כ אף לפי גמרא דחולין דס"ל דמרבינן חלב שע"ג הדקין בקו"ח מטעם דיונק היינו לאסור אבל להקרבה לא שייך דניליף בקו"ח דבר הקרבה כדס"ל בסוגי' בהוריות באמת דלא ילפינן בקו"ח כלל אפי' לאיסורא ולכן כתב רבינו רק חלב שעל הקיבה ולא חלב שעל הדקין וא"ש הכל.

והנה רבינו בפ"ז מהל' מא"ס כתב וז"ל האלי' מותר באכילה לא נקראת חלב אלא לענין קרבן בלבד כמו שנקראו כליות ויותרת הכבד חלבים לענין קרבן כמו חלב הארץ ולפי שמרימין דברים אלו מן הקרבן לשם נקראו חלב שאין שם דבר טוב אלא המורם לד' ולכאו' קשה הא זה דעת רב אשי בחולין דף קי"ז שהא"ט דחלב האלי' מותר באכילה דחלב האלי' מיקרי לשון מיטב חלב סתמא לא מיקרי וגמרא פריך אלא מעתה לא ימעלו בה ומשני רב זביד דכתיב כל חלב לד' דבא ללמד שגם אלי' מועלין בה והדר פריך א"כ תתסר באכילה אמר קרא כל חלב שור וכשב דבר השוה בשור וכשב יצא חלב האלי' דליכא בשור וא"כ איך כתב רבינו כרב אשי וראיתי להמלבים בס' התורה והמצוה שעמד ע"ז וכתב דגם רב זביד סובר כרב אשי בהא דהאי חלב האלי' אין פירושו חלב רק מוטב רק דקשה לו למה כתב התורה בלשון זה שנוכל לטעות אע"כ שבא ללמד שבדקין אחד

כדין החלב לענין מעילה כדכתיב כל חלב לד' אבל לענין אכילה לא איקרי חלב ולדעתי פירושו תמוה א"כ מאי פריך לרב אשי הא גם לרב אשי הו' מצי מפרש כן דעכ"פ מדקראו הכתוב חלב נשמע דבחד צד דומה לחלב שימעלו בו.

אמנם לי נראה דאדרבה רבינו בלשונו הצח מיישב זה דהנה רבינו בסוף ה' אימ"ז כתב דכל חלב לד' היינו לומר שכל מה שהוא מיטב צריך להיות לד' ולזה כיון רבינו כאן שכתב שאין שם דבר טוב אלא המורם לד' כיון שמה שהוא הטוב הרי צריך שיהא לד' ובזה פליגי רב אשי ורב זביד דר"א מפרש חלב האלי' מיטב האלי' א"כ שפיר פריך א"כ לא ימעלו דלא מיקרי חלב כלל ורב זביד מפרש ג"כ מלשון מיטב אבל המיטב שהוא להקרבה המורם לד' א"כ ל"ש לומר דלא ימעלו בו דהא הא דנקרא מיטב היינו המיטב המורם לד' רק דאפ"ה אין נאסר באכילה כיון דאין פירושו חלב כסתם חלב אלא לשון מיטב וכדילפינן מקרא דחלב ממש לא איקרי רק דבר שוה בשור וכשב אבל שאר חלב דקרא אין פירושו חלב רק מיטב ודו"ק.

בענין אי קרבן הו' עונש הנה הראב"ד בפ"ג מאי"ב כתב שלא מצינו עונש לקטן וראיתי ברדב"ז חמישי סי' צ"ד דדעת רבינו שאין הקרבנות לעונש אלא לכפרה וקטן נמי בעי כפרה ולכן כל היכא דהיא חייבת מלקות הבא עלי' חייב קרבן אע"ג דקטן הוא עיי"ש.

הלכה יט

היתה וכו' אינו מעלה חלבו וכו'. הנה כן הוא בשמעתתא דחולין דילפינן מאשם מה אשם מוציא מכלל שליל אף כל יצא החלב וכליות ושל שליל דאינו קרב ויש לתמוה דהא בזבחים דף צ"ח מוקי האי דרשא דמה אשם כמ"ד דנין אפשר משאי אפשר דלמ"ד אין דנין לא שייך לילף מאשם דשאני אשם דאי אפשר אך הדבר נכון דכבר הביא בפירש"י בחולין דהא דילפינן מאשם דאין חלב דשליל קרב הוא מקרא אחרינא דאיכא הקישא וא"כ ע"כ הקישן הכתוב אף היכא דא"א דהיכא דלא איצטריך קרא אלא להכא כ"ע מודו דילפינן אפשר משאי אפשר כמוש"כ תוס' מנחות דף פ"ב וס"ל לרבינו כיון דבשמעתין דחולין קתני לה סתמא ולא מוקי לה כמ"ד דנין אפשר משאי אפשר ע"כ דאתיא ככ"ע ולכן שפיר הביא רבינו דרשא זו וסמך דבריו אח"כ.

פרק ב

הלכה א

היין והסולת הם הנקראים נסכים והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. וכ"כ בהקדמה למס' מנחות ובארתי בפי"ח מה' פסהמ"ק ואולם בירושלמי פ"ב דיומא ה"ג מוכח כדברי

רבינו דהסולת נקראת ג"כ נסכים דקאמר שם אהא דפליגי אי חביתין קודם לנסכין דלמ"ד אחר נסכים היינו אחר סולת ומ"ד קודם נסכין היינו קודם היין דחביתין קודמין לנסכין לנסכי היין כמש"כ רבינו בפ"ו מתומ"ס וכ"מ ולח"מ נתלבטו בטעמו ובאמת יצא לו לרבינו מירושלמי [ונראה שלזה כיון במל"מ שם] וכ"כ בקרבן עדה ביומא שם שזה טעמו של רבינו עכ"פ מוכח דגם סולת נקראת נסכים ובזה מיושב קו' הטה"ק מנחות דף נ"ד דנדרוש מקרא עולה ומנחה דאין מתקדש אלא בשחיטה וזבח ונסכים להורות שהנסכים סמוכים לזבח אבל לפמש"כ רבינו א"ש דנסכים היינו גם הסולת וא"כ בשלמא אי דרשינן זבח ונסכים משקידש בשחיטה א"ש אז קאי גם אסולת כמש"כ תויו"ט פ"ז דמנחות מ"ד ובטה"ק דף ע"ט הקשה באמת מנ"ל מפסוק זבח ונסכים לדרוש על המנחה דנסכים הם יין וע"כ כמש"כ לרבינו וא"ש אולם בלא"ה אין יודע מה קשיא לי' דלשון זבח משמע יותר דבזביחה מקדש אבל עולה ומנחה לא משמע שבזביחה מקדש:

ואי שמן נקראת ג"כ נסכין הנה מגמרא דף פ"ט דריש נסכה דמנחה כנסכו דיין מוכח דשמן ג"כ קרוי נסכין ומזה תמה בתויו"ט פ"ט דמנחות מד' המהרש"ל סי' ס"ד שכתב דאין לומר ונסכיהם דאומר אח"כ ויין כנסכו ומגמרא הנ"ל מוכח דשמן נקראת נסכין וא"כ לנסכיהם קאי אשמן אך אי מהא לא אריא דיש לומר דדעת מהרש"ל כיון דעכ"פ בהאי ענינא דמועדת לא מצינו דקרי לשמן ונסכיה דכל ונסכיה דפרשה מועדת אין קאי לכך ע"כ כתב דא"ל ונסכיהם [ועיי' מג"א]:

היין והסולת וכו' אבל טעונה מלח. ובשוו"ת שו"מ ח"ג סי' מ"ג הקשה מהא דאיתא במנחות דף נ"ז דאשר תקריבו לרבות מנחות נסכים לחימוץ ופריך הא מ"פ אין מחמיצין ומשני דמגבלה במים ויקשה הא תיפ"ל משום מלח דיש לו דין מים כדאיתא באו"ח סי' תמ"ב ותי' כיון דמלחה בראש מזבח אינו לוקה כמש"כ רבינו בפי"ז ממעה"ק משום שנאמר אשר תקריבו וכבר קרבה והרי מנחת נסכים מרבינן מאשר תקריבו וזו כבר קרבה עוד תי' במלח שחופרין מקרקע י"ל דאינו מחמץ כמש"כ בד"מ סי' תס"ב ועיי"ש במג"א וא"כ י"ל דמלחו במלח אסתרקנית כעין מלח שחופרין בקרקע וכבר האריך בנוב"י בענין מלח אי מחמץ.

הנה ש"ס מגילה י"ב אמרינן כדת של תורה אכילה מרובה משתיה והיינו בנסכים דמנחות מרובה מנסכים כפירש"י שם וקשה לי מהא דאמרו עד ארבעים שנין מיכלי מעלי מארבעין שנין משתי מעלי הרי דלאו כל עתים שווים דאכילה מרובה וכן יקשה מסנהדרין פר' הנחנקין גבי בן סורר ומורה דל"א אכילה משתי' עיש"ה וכן קשה לי מברכות דף מ"ח ואכלת זו כזית ושבעת זו שתיה משמע דשתי' מרובה מאכילה.

הסולת והשמן נקרא מנחת נסכים וכו'. וכתב בספר תורת העולה שהטעם כי הוא מורה על מעשי' המעולה שיעשה האדם וחי בהן ובהן יכין עצמו שירד עליו השמן מלמעלה והוא המנחה שיתנסך עליו השפע הנקרא נסכים וכתב שהי' מנחת נסכים נשרפת ע"ג מזבח החיצון על האש וכבר כתבתי עניין המזבח והאש שעליו כי ממנו נתהוה הכל ואליו ישיב הכל מה שאין כן ביין שהי' נשפך על יסוד והי' יורד לשיתין וכתב עוד כי אין מנחת נסכים אלא לעולה ושלמים אבל לא לחטאת ואשם או לעוף והטעם מבואר כי להיות ענין נסכים באים להורות על מעשה הטוב שגורם שיורד השפע עליו מלמעלה ע"כ לא באו מנחת נסכים רק בשלמים ועולה שאינן באים על החטא ואף כי העולה באה על חטא המחשבה מ"מ מאחר שלא חטא במעשה אינו נחשב לו לעון אמנם חטא מצורע ואשמו שאין באין על חטא ויסורים שלו ממרקים עונותיו אשר גרמו לו הצרעת ואח"כ כאשר נרפא מצרעתו הוא נקי בלא עון ע"כ באים עם חטאתו נסכים ואף בבהמות לא באין נסכין אלא דברים הבאים בנדר ונדבה לאפוקי בכור ומעשר מאחר שאין באין בנדר ונדבה אין נסכים מקום בענין שלהם וזה כי ההשפעה היורדת מלמעלה אינה אלא נדבה בלבד וכו'.

וכתב עוד על דברי רבינו שאם הוסיף או פיחת בשיעורי הנסכים פסול מלבד מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העומר שהנסכים שלו שני עשרונים בלול בשלישית ההין שמן ואעפ"י שכפל סלתו לא נכפל יינו אלא יין לנסך רביעית והטעם כי יום הנפת העומר הוא יום מחרת הפסח שבו יצא ישראל ממצרים והי' לעם ונתוסף להם אז עוד עשרון אחד והם עשרה ניסים שארעו לאבותינו על הים לכן באים שני עשרונים עם הכבש שהוא כנגד יעקב ויוסף ששניהם נקראים כבש עשרון נגד כל אחד מהן וכו' והי' שמנו שלישית ההין כנסכי האיל והי' מן הראוי' להיות חצי הין רביעית לכל עשרון כמו שהוא נסכי כבש רק הניח להם נסכי האיל שהוא שלישית ההין כי עדיין ביום ההוא לא הי' שלמים לגמרי כי הי' מתחילת צאתם ממצרים שהי' מורגלים עדיין במעשה מצרים וגברו עליהם הכוחות החומריות וכו' אמנם נסך היין לא ניתוסף כי השגחה המינית הוא בכל הפעמים בשוה אין להוסיף ואין לגרוע המקריב פלגס מביא נסכי איל וזהו כי היתר פסול כמו החסר ולזה כל שהוא למעלה מן הכבש יצא מגדרו ואינו בשלימות שמורה עליו הכבש ונתגבר עליו הכח החומרי שמורה עליו ועל כן מביא נסכי איל ועוד כתב רבינו כשמודדין העשרונים אין מודדין אלא כל עשרון בפ"ע אין הנסכים מעכבין הקרבן כי לכל אחד כונה בפ"ע וכו' אין מביאין נסכים אלא מן החולין שהוא ממונו של אדם וברשותו לעשות בו מה שירצה ואם יעשה בו הטוב הראוי' שיושפע

מן השמים והוא ענין נסכים ודע כי כל השפעה והשגות הרמוזים בענין הנסכים אינו אלא כימים שהעולם כמנהגו נוהג בדרך הטבע ואף אם עין ד' אל יראיו מ"מ אינו אלא בדרך הטבע אמנם אינו אלא בנגלה שישתנה בעדו סדרי בראשית אמנם בזמן הגאולה שיבוא במהרה בימינו ישתנו הדברים ויתרצה ההשגחה השפעה וישתנו נסכים ולזה כתב רבינו שענייני הנסכים האמורים ביחזקאל הם קרבנות מילואים שיהי' לעתיד והם קרבנות שאין נוהגים לדורות עכ"ד.

ויוצק על היסוד והוא יורד על השיתין. עראב"ד וכ"מ שהשיגו אולם נראה להוכיח כדברי רבינו מדף כ"ט דמסיק דילמא אתי לערוב סולת ושמן ופירש"י דסלתן ושמן דבני הקטרה ואיכא משום והקטירו שלא יערב חלב בחלבים א"כ מוכח דביין דמערבין דלית בהו משום והקטירו אע"כ אין בני הקטרה והיינו דלא אזיל למזבח רק לשיתין אך יש לדחות כיון דאין לאישים חשוב לאו בני הקטרה ועיי' תוס' דף צ' ד"ה אפי' מנחה שכ' אי נמי הכי גבי נסכים דכולן למזבח. דומיא דעולה ממש דכולה כליל וזה רק ניחא אי לספלים ומשם למזבח אבל לרבינו דלשיתין לא שייך ועיי' זבחים מ"ב במשנה כל שיש לו מתירין ובתוס' שם וכן בזבחים דף ע"ה ועוד שם בדף פ"ה ודו"ק ויתבאר עוד:

אולם בירושלמי פ"ב דיומא משמע דנסכין לספלים כדאיתא התם וביותר יש לתמוה מירושלמי שם אדברי רבינו בפי"ו מה' אלו דסובר גם בנדבה לשיתין לא לאישים ובירושלמי שם בעי בזיכין אי קודמין לנסכין ומסיק שם דבשל יחיד בעי אי הביא לבונה בנדבה ויין בנדבה איזה קודם והקשה בקרבן עדה שם דמאי בעי הא איתא שם דחביתין קודמין לנסכין משום דהו' לאישים משא"כ נסכין לשיתין אע"כ כיון דבעי בשל יחיד וסובר ביחיד לאישים אזיל כשמואל שפיר בעי א"כ משמע דירושלמי כשמואל:

הלכה ב

אין טעון נסכין אלא עולת בהמה ושלמים. הנה רבינו בפי' המשנה דמנחות ד' כל הקרבנות צבור והיחיד טעונין נסכים חוץ בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשמות אלא חטאתו של מצורע ואשמו וכתב רבינו הטעם משום דאין באים אלא להכשיר משא"כ חטאת ואשם מצורע דבא לכפר דנזיר חוטא הוא ותמוה דבגמרא דף צ"א אמרינן אשם מכשיר חטאת מכפר וליישב אומר דהנה באמת יש סתירה לשמעתין משבועות דף ז' דאמרינן דחטאת אתי לאשתרויי בקהל והכונה בקהל למחנה שכינה כפי' רש"י כאן וכבר עמד ע"ז בחס"ו או"ח קע"ג ופלא שלא ראה דברי פי' המשנה במקומו דמפרש דחטאת רק מכשיר ונרא' דהנה בזבחים דף ז' אמרינן עולה דורן הוא והקשה תוס' הא אמרינן עולה מכפרת אעשה מקיבעא וחטאת רק מקופיא ולמה עולה קדים ותי' דהנה

ריצוי דעולה הוא רק למען יראו פני המלך וכפרה זו חטאת רק מכפרת מקופיא פי' דמקבל פני המלך דרק אותה שמחויב בלא"ה אבל אינה באה רק לכפר שיכול לקבל פני המלך עיש"ה בטה"ק ואומר אני גם בחטאת ואשם אשם מה שבא להכשיר הוא מכשיר מקיבעא דרק לזה בא אבל חטאת בא לכפר והוא גם מכשיר מקופיא ובזה ניחא הסוגיא דבשבועות אמרינן דבא להכשיר דגם להכשיר בא וכאן אמרינן דחטאת מכפר שגם לכפר בא ורבינו בפי' המשנה כתב דאין באין על חטא הכונה דגם להכשיר בא והבן:

ובזה הי' ניחא קו' התוס' זבחים אי חטאת קודם משום דמכפר א"כ חטאת מצורע למה קדים לעולה הא אין אלא להכשיר ולהנ"ל ניחא שבא גם לכפר אך מה שתמוה דאמרי' דף ט' הני עולות נינהו משמע דאין באין לכפר כלל ולכן אומר בדרך אחר דהנה בטה"ק זבחים דף ו' העלה דאין שום קרבן קרב אם לא שיש בו איזה ריצוי דאפי' שלמים באים לרצות לעשות שלום בין ישראל לאביהם בשמים ונראה דזה בסתם שסתם קרבנות אבל קרבנות המכשירים באמת אין בהם ריצוי רק מכשיר ולפי"ז אומר חטאת בא להכשיר אבל יש בו גם ריצוי ולאחר שריצה הקרבן חטאת אין האשם אלא להכשיר בלבד והריצוי מקרי מכפר דגם עולה מיקרי מכפר שיש בה ריצוי על עשה ולפי"ז א"ש דלא חשיב רק עולות דאין בא אלא ריצוי כעולה אבל לא כפרה דכפרה שייך רק בחייב כפרה על חטאתו וכאן אין החטאים שהנגעים באים עליו חייב קרבן כמשה"ק תוס' בשבועות רק ריצוי דהיינו ריצוי שיהא אח"כ ע"י עולה מתכשר לאכול בקדשים ולכנסו לעזרה ובזה ניחא פי' המשנה דל"ה באין על חטא אלא דיש בהן ריצוי וזה נקרא מכפר משא"כ אשם רק להכשיר ודו"ק:

ומה שיש לתמוה אפי' המשנה דכתב חטאת נזיר הו' חוטא לכן לא בעי נסכים ופלא דהא אמרינן בזבחים דף ט' דעולה כמו עולת מצורע ופלא דרש"י מנחות ג' מביא חד פי' שהן עולת שאין באין על חטא ועוד פי' דבעי נסכים ודחי חטאת נזיר לא בעי נסכים ולהנ"ל הא דל"ב נסכים משום דבאין על חטא ומכפר א"כ מהא"ט נדחה גם פי' הא' דהא מדלא צריך נסכים ע"כ הו' מכפר:

אבל עוף וכו' אין (**צריך**) [**מביאין עמהם**] **נסכים**. הנה בגמרא מבואר משום דעוף לאו זבח והיינו משום דבעי מליקה וקשה מ"ש דלא אמרינן מליקתו זו שחיטתן כמו דאמרינן ביומא ס"ו דחייתן לצוק זו שחיטתו וראיתי בתוס' זבחים דף כ"ה שכתבו אי הו' צריך כלי הו' אמרינן דמיקרי זבח אבל משום דהו' ביד ע"כ ל"א דהו' זבח וקשה מ"ש דהך דיומא ונראה לפמש"כ ר"ת בספר הישר אהך דיומא רק היכא דחיוב גמור והביא שעיר להדיחו מעזאזל ע"כ מיקרי שחיטה אבל עריפה ושוהנ"ס רק אם אירע שצריך עגלה שנמצא הרוג

יש מצוה לערוף לא אמרינן זהו שחיטתו והנה במליקה ג"כ אין חיוב להביא עוף אלא אם הי' מצורע וכדומה יש חיוב להביא עוף ע"כ לא אמרינן זהו שחיטתן ובזה ישבתי קו' התוס' במנחות מ"ה דמהא"ט לא הו' מליקה מצותו בכך ויבואר עוד במק"א:

ובענין אי עוף מיקרי זבח עמשל"מ מפ"א מ"ה חגיגה ושעה"מ ויבואר אי"ה [ועיי' לעיל פ"א מה' אלו הי"ז מה שכתבתי בזה]:

שם בסוגיא או לאיל לרבות פלגס הנה זה כרי"ו ובפט"ז מה' אלו פסק רבינו דהו' ספק ונראה ליישב דרבינו סובר דנהי דנשאר בקשיא אפ"ה יש לתרץ דאף דמשני ספיקא הו' אפ"ה צריך קרא לרבויי דהיינו דלדידן הו' ספק אבל לרחמנא אין כאן ספק דמה"ת ודאי הוא ברי' והצריכו הכתוב נסכים כאיל ורק לנו הספק מה"ת האי ברי' במאי דנינן לי' אי לגמרי דנינן לי' כאיל לא לבד לענין נסכים אלא גם לענין אי נדר איל מביא פלגס או רק לענין נסכים כאיל אבל אין יוצא בו ידי איל דלא רבתה אותה תורה לגמרי כדין איל והו' עדיין לענין זה בכלל כבש וכנדר להביא גדול והביא קטן דלא יצא:

והכריח רבינו זאת עפ"י קו' התוס' איך מייתא ומתנה והשאר הי' נדבה הרי אין יכול לנדב לוג ועוד הא לאישים אזלי לכן סובר רבינו דבאמת גם לב"פ פשיטא דצריך נסכי איל דתורה רבתה לענין נסכים מאו לאיל דצריך נסכי איל רק דהספק אי רבתה תורה האי פלגס שהוא ברי' בפ"ע לא לבד לענין נסכים כאיל רק לכל מילי הו' כאיל וגם לענין נדר יצא דהתורה רבתה לגמרי שיהא דינו כאיל ולא כרי"ו דסובר דחי ברי' הוא הו' דינו כברי' בפ"ע ולא יצא בודאי אלא סובר אי רבתה תורה לענין נסכים רבתה תורה לגמרי שיהא דינו כאיל ויוצא בו או נאמר שלא רבתה תורה שיהא לגמרי כדין איל אלא דינו ככבש לכל שאר מילי רק לענין נסכים רבתה תורה ד' לוגין כאיל ולא יצא ידי איל אם נדר איל אבל הנסכים בודאי צריך ד' לוגין דתורה רבתה עכ"פ דבעי ד' לוגין וא"כ אין צריך לומר כלל דלוג אחד הו' נדבה ודו"ק:

הנה איתא בזבחים דף ה' יליף קו"ח מעולה דאין מכפרת אין מרצה אשם דמכפר אינו דין שאין מרצה ודחי מה לעולה שכן כליל שלמים יוכיח מה לשלמים שכן חייב בנסכים וחזה ושוק עולה יוכיח הצד השוה שבהן שכן ישנו בציבור והדבר תמוה מאוד דהרי בעולה מקרא מפורש דלפלא נדר נדבה זבח ועולה וכדיליף במנחות דף צ' דחייב בנסכים וראיתי בהגהות רעק"א שעמד ע"ז והניח בצע"ג:

ולכאו' יש לומר דרש"י כתב דל"ג סמיכה דאשם בעי סמיכה רק גריס נסכים ותוס' כתבו למ"ד אשם מצורע ל"ב סמיכה מה"ת ניחא וכונתם דנהי דשאר אשמות צריך סמיכה ואין צריך נסכים אבל אשם מצורע בעי נסכים כדאיתא במנחות וכמוש"כ רבינו פה וא"כ הגי'

סמיכה ונסכים קאי למפרך בין אאשם מצורע בין אאשם דעלמא ולפי"ז אני אומר אפי' אי ל"ג ג"כ הכונה כן דהא דפריך מה לשלמים שצריך נסכים ויקשה הא אשם מצורע ג"כ צריך נסכים וע"כ דשם יש פירכא דל"ב סמיכה למ"ד לאו דאורייתא וא"כ בין אי גרסי' סמיכה אי ל"ג הכונה אחת בפירכת הגמרא מה לשלמים שכן בעי נסכים משא"כ אשם והכונה דבאמת ליכא שום אשם שיהא שייך בו הני תרתי יחד סמיכה ונסכים ונוסף לזה דל"ב אף אחת מהנך חזה ושוק וע"ז דחי עולה יוכיח והכונה עולה יוכיח דל"ב חזה ושוק ואין מרצה אבל נסכים בודאי בעינן וא"כ איך יקשה יוכיח מעולה כיון דעכ"פ דמיא לשלמים בהנך תרתי דבעי נסכים וסמיכה וא"כ לא אתיא אשם מעולה די"ל דשפיר אתיא דהרי אשם מצורע בעי נסכים ושאר אשמות בעינן סמיכה וא"כ דמיא לשם מצורע בתרתי דבשם מצורע איכא הני תרתי כמו בעולה וגם בעולה ל"ב חזה ושוק א"כ שייך יוכיח מעולה אף אני אביא אשם דבשם אשם דמיא לעולה דטעין נסכים וסמיכה ול"ב חזה ושוק משא"כ אשלמים שפיר דחי דחייב בסמיכה ונסכים וחזה ושוק משא"כ אשם דא"ל שם אשם עכ"פ חייב בסמיכה ובנסכים וא"כ ליכא רק פירכא דחזה ושוק דיש לומר דלכאו' גם פירכא דחזה ושוק בשלמים ליכא דהרי בשלמי ציבור ל"ב חזה ושוק דהכל נאכל לכהנים ורק זה אינו דעכ"פ שם שלמים בעי חזה ושוק וא"כ הכי דחי מה לשלמים שכן טעון נסכים ואף בשל ציבור משא"כ אשם וכי תימא שם אשם בעי ג"כ נסכים באשם מצורע וא"ל ליכא סמיכה עכ"פ שם אשם צריך סמיכה וע"ז יש פירכא דחזה ושוק דעכ"פ בשם שלמים צריך חזה ושוק משא"כ באשם מצורע ליכא חזה ושוק ואי תאמר כיון דגם בשלמים לפעמים ליכא חזה ושוק ל"ה פירכא ולא חשיב פירכא רק מה שתמיד יש לו המעלה הזו וא"כ ל"ה פירכא רק שטעון נסכים דאף דציבור בעי נסכים א"כ גם בלמד צריך שיהא לו המעלה תמיד אבל מה שבסתם אשם ליכא נסכים רק באשם מצורע [וכן סמיכה דאיכא בסתם אשם ליכא במצורע] ולא חשוב באלו יש לו המעלה הזו ולא יליף משלמים שתמיד בעי נסכים וא"כ ממנ"פ או דפירכא דנסכים וסמיכה פירכא או הא דבעי חזה ושוק הו' פירכא וע"ז קאמר עולה יוכיח והכונה דבאמת לא הו' פירכא רק הא דבעי חזה ושוק וזה גם בעולה ליכא ואף דבעי נסכים וגם סמיכה זה גם בשם מצורע בעי נסכים וגם סמיכה בסתם אשם ודו"ק:

וע"ז דחי דישנו בציבור והכונה כיון דלא בעית שיהא תמיד בו המעלה א"כ גם שיש מעלה שישנו בציבור אף דבעולת עוף ליכא בציבור הא עתה קאי דל"ב שיהא בפירכא המעלה תמיד דגם פירכא דחזה ושוק דאיתא בשלמים אינה תמיד דאינה בציבור א"כ שוב יש פירכא דצד השוה שבשניהם דעולה ושלמים איכא בציבור משא"כ בלמד באשם

ליכא המעלה דאיתא בציבור בשום פעם ודו"ק ונכון ב"ה:

עוד יש לומר דהנה תוס' כתבו למ"ד אשם מצורע ל"ב סמיכה ניחא ול"נ דאף למ"ד סמיכה אשם מצורע ל"ד ג"כ ל"ג סמיכה דהנה בגמרא יליף בקו"ח מה עולה אין מכפר אשם דמכפר לא כש"כ ואי באשם מצורע ל"ה מכפר רק מכשיר ליכא קו"ח בלא"ה וי"ל באמת דסובר דמכשיר אף שלא לשמו דלא כרב במנחות דף ד' ולפי"ז דהא דעביד קו"ח מעולה דאין מכפר היינו גם מעולת מכשיר כעולת נזיר דאי מסתם עולה הרי מכפר אעשה כדאיתא דף ח' דאף דרק דורון הוא אפ"ה מכפר ג"כ כמו שהאריך במל"מ פ"ג משגגות ובפנ"י חולין ד' ה' וליכא קו"ח אלא יליף מעולת מכשיר דאין מרצה ק"ו מכפר אבל אשם מצורע דג"כ מכשיר ליכא קו"ח ממכשיר וע"ז קאמר שלמים יוכיח דג"כ אין מכפר קו"ח אשם המכפר ודחי שוב עולה יוכיח דהיינו ג"כ עולת נזיר דעולת נזיר ל"ב נסכים דמביא עם שלמים [ורק במצורע גלי קרא דמביא נסכים עם כל קרבן וקרבן אבל בנזיר ליכא קרא ולא מביא נסכים רק עם האיל שהוא שלמים] וע"ז דחי צד השוה דאיכא בציבור ולא יקשה עולת העוף ליכא בציבור דלפמ"ש יש לומר דמעולת העוף דאין זבח לא פרכינן והבן והנה לכאו' יש לומר דגם עולת יולדות ל"ב נסכים והיא ג"כ מכשיר [אף דרש"י מנחות ד' כתב עולת יולדת לכפר תברה בצידה דרש"י מעילה י"א כ' דעולת יולדות מכשיר וחטאת לכפר] וא"כ שפיר עושה יוכיח מעולת יולדות ג"כ אלא דא"א לומר כן דהרי אביי מרא דשמעתי' סובר מנחות צ"א עולת יולדת בעי נסכים וכן פסק רבינו כאן [וטעמו של רבינו דפסק כאביי דאפשר דרבא מודה לאביי דיליף מכבש האחד והיינו מטעם זה גופי' כיון דל"ה מכפר דמהא"ט אשם נזיר ל"ב נסכים דבא לכפר כמש"כ רבינו ורע"ב וא"כ רק היוכיח מעולת נזיר דמכשיר ול"ב נסכים ודו"ק:

עוד נראה ליישב דהנה אמרו במס' מגילה והשתי' כדת של תורה אכילה מרובה משתי' מנסכים והנה זה שייך בעולה אבל בשלמים דרק אימורים קרב לא שייך הא"ט דאכילה מרובה משתי' ואפ"ה צריך נסכים והיינו דקאמר דטעונה נסכים ותנופת חזה ושוק וזהו חד טעמא דטעונה תנופת חזה ושוק א"כ לא ליהוי בעיא כלל נסכים אפ"ה טעונה נסכים ע"כ הו' שפיר פירכא וקאמר עולה תוכיח דאף דעולה טעונה נסכים הא א"צ חזה ושוק דכולה כליל לכן שוה"ד דבעיא נסכים דמרובה אכילה משתי':

הלכה ג

ומנין שאין מביאין נסכים וכו' דבר הבא בנדר ובנדבה וכו'. ובגמרא דף צ"א דרשו עוד דבר שאין בא על חטא וכ"כ רבינו בפי' המשנה דמנחות פ"ט וברע"ב שם דלכן נזיר נתמעט דנזיר בא על חטא אבל מצורע אין בא על חטא וכתב בתוי"ט דנהי דמצורע חוטא

הו' אבל קרבנו אין על חטא ולכאורא יפלא דבגמרא שם אמרו דאשם דמצורע להכשיר וחטאת לכפר ופרש"י דעל ז' דברים נגעים באים וליישב ע"כ לומר כדאי' בשבועות דף ח' דמנגעו אתכפר לי' והא דקאמר לכפר רק לגמור הכפרה ובזה אזלא קו' החס"ו הנ"ל מגמרא דשבועות אגמרא דמנחות דחטאת לכפר דכפמש"כ אין סותר דהרי באותו סוגיא עצמו אמרו דבר שאין בא על חטא מביא נסכים ע"כ חטאת דמצורע אין בא על חטא אע"כ רק לגמר הכפרה מיקרי מתכפר ואין כאן סתירה והבן, [ועיי' כריתות דף כ"ה ביולדות לכפר הו' ועיי' מנחות דף ד' מוכח חטאת דיולדות להכשירו ועולתה לכפר] דו"ק וצ"ע:

הלכה ד

רביעית ההין ושלישית ההין. ב"ב דף צ' איתא דלא יעשה אדם קביים שלא יתחלף ברובע הסאה שהוא קב ומחצה ומפרש הא דעושין רביעית ההין ושלישית ההין הא ג"כ מתחלפין זה בזה יען שהי' במקדש מימות משה רבינו ונראה לי הטעם ע"ד שכתוב הטו"ז סי' קי"ז במה שמפורש בתורה להתיר אין יכולת ביד חכמים לאסור ה"נ כן כיון שמפורש בתורה מידה זו שלישית ההין ורביעית ההין אין יכולת ביד חכמים לאסור:

הלכה ה

אלו הן הנסכים וכו'. עיי' השגת הראב"ד ובכ"מ הגי' לא נכפל יינו ושמנו והגי' עוד ברביעית ההין ולדעתי זה דחוק להגי' כמה פעמים במקום שלישית ההין רביעית ההין ועוד דהא רבינו בפ"י המשנה בהקדמה למנחות נראה שבאמת כן דעתו דבעי שמן שלישית ההין וז"ל ואין שום דבר יצא מכלל זה ואין מוסיפין עליהן ואין גורעין מהן זולת הכבש שמקריבין בשני של חהמ"פ יום הנפת העומר שהי' עולה כמו שבארנו מ"ש עליו בתורה שתהא מנחתו ב' עשרונים בלולים בשמן בשלישית ההין שמן והנסכים שחייב בהן רביעית ההין יין כמו של כבש עכ"ל ולכן נראה מה שהגי' הכ"מ יינו ושמנו נכון אבל מה שהגי' רביעית ההין שמן אינו נכון רק בעי שלישית ההין ולמה שהשיג הראב"ד מברייתא דמנחות יש לומר דרבינו יפרש כן יכול כמו שנכפלו סולתו כן נכפלה שמנו הכונה דליבעי ב' רביעית וכן פ' בקרבן אהרן ומסיק כמו דלא נכפלה יינו כך לא נכפלה שמנו רק סגי בשלישית ההין שמן ול"ב ב' רביעית דהו' כפלים אבל שלישית ההין ל"ה כפלים.

אלו הן הנסכים וכו' אם גרע או הוסיף כ"ש פסול. והנה לכאורה קשה הרי רבינו בפ"ב מפהמ"ק כתב רק ריבה שמנה בלוג אז פוסל אבל לא בכ"ש ולכאורה י"ל דזה במנחת נדר ונדבה דהדין שיבוא סתמא לעשרון לוג אם הביא יותר מלוג לא נפסל משום ריבה

שמנה עד שהביא ב' לוגין שהוא שיעור לב' מנחות מעשרון ובזה הו' ניחא לי' נמי קו' אחריתי דבפי"ב מה' אלו כתב גם במנחת חובה עשרון סולת לא פחות ולא יותר והנה בטה"ק מנחות דף י"א הוכיח דלשיטת רבינו ריבה שמנה רק בב' לוגין גם ריבה סולת רק בב' עשרונות [וכ"כ תוס' דף י' ד"ה קמץ שאין דרך לצמצם בשיעור העשרון] ועלה לו כן ממשנה דקתני ריבה שמנה ולא קתני ריבה סולתה פסולה משום דממנ"פ ל"ש למיתני ריבה סולתה דעד ב' עשרונות כשר ואם הוסיף עד ב' עשרונות הו' מנחה מרובה ופסול משום חיסר שמנה ואי הוסיף גם שמן ב' לוגין הרי הו' כמנחה של ב' עשרונות דכשר וא"כ יקשה הא דכ' רבינו כאן לא פחות ולא יותר משמע אפי' בפחות מעשרון שהוסיף נפסל ולהנ"ל ניחא דרבינו סובר לחלק בין מנחת נדבה דכשר בהביא יותר מעשרון עד ב' עשרונות לא מיפסל משום חיסר שמנה אבל במנחת חובה מיפסל וכן נראה מדברי הכ"מ פי"ב מה' אלו:

ולפי"ז ה"ה במנחת נסכים פסול בהוסיף כ"ש לא קאי רק איין ושמן אלא גם אסולת כמו בפי"ב וכ"כ בטה"ק מנחות דף ע"ו:

אולם מתוס' מנחות שם נראה דרק במנחת נסכים אמרינן דהוסיף במדת עשרונות פסול דגזה"כ הוא דכ' בה ככה עיכובא הוא ולפי דעת הכ"מ רבינו חולק אתוס' דבכל מנחת חובה פסול ולי נראה דתוס' בזה לשיטתם ביתר שמנה אפי' בכ"ש א"כ ריבה סולתה ג"כ אפי' בכ"ש דהרי כשהוסיף סולתה ממילא הו' חסר שמנה ואפי' בנדבה לא מכשיר אלא בשני עשרונים ושני לוגין דמגיע לעשרון לוג אחד א"כ הא דמיעט הכתוב ככה לעיכובא לא אתי לריבה כ"ש דזה אפי' בנדבה מיפסל אלא מיעט דאפי' ריבה גם השמן בערך שריבה הזאת מפסל וזה רק במנחות נסכים אבל במנחת חובה כשר אבל לדעת רבינו דבמנחות נדבה בכ"ש כשר א"כ הא דמיעט ככה במנחת נסכים אתי לריבה סולתה או שמנה בכ"ש דמפסל הא שפיר י"ל דפסול גם במנחת חובה וא"כ לדינא לא פליגי רבינו עם בעלי תוס' במנחת חובה דהרי בריבה כ"ש גם לתוס' פסול דהא אפי' במנחת נדבה פסול בכ"ש לדעת תוס' רק דתוס' מיירי משני לוגין וב' עשרונות בזה כ' דפסול רק במנחת נסכים מגזה"כ:

אמנם י"ל דזה שכ' רבינו בפי"ב דבמנחת חובה עשרון אחד לא פחות ולא יותר הנה סובר כן גם בנדר ונדבה והא דכ' רבינו רק במנחת חובה משום דמנחת חובה אזיל אפי' בריב' עשרון שלם עם שמן הראוי לו ובמנחת נונ"ד אי ריבה עשרון עם לוג שמן כשר אבל בלא ריבה עשרון שלם אף שריבה גם לפי שיעורו חצי לוג שמן חצי עשרון סולת פסול כמו במנחת חובה לפימש"כ תוס' במנחות שם בשם רש"י בריבה מידת עשרונות מפסל

דנמצא הקומץ חסר א"כ י"ל דבהא גם רבינו מודה דמפסל ולכן אף דבריבה שמנה כשר עד לוג אבל בסולת אם ריבה פסול משום דהקומץ חסר ואף דתוס' הקשו דקומץ בדעתו דכהן תליא לדעתי י"ל דזה רק שייך עכ"פ אי מה שהוא יותר מעשרון נתקדש דשם בדף כ"ד איירי שנתקדשו כל הג' חצי עשרונות לכן אמרינן דבדעתו דכהן תליא מילתא אבל בהוסיף סולת על מה שנדר לא קידש הסולת כלל כי מבואר בפי"ב מה' אלו בהביא עשרון ומחצה לא קידש הסולת כלל ובמשל"מ שם צידד לומר דקידש בעשרון ומחצה יען דעכ"פ מצינו בחביתין עשרון ומחצה אבל בב' עשרונות ומחצה או בעשרון ושליש פשיטא דלא קידש וא"כ אי מקמץ מסולת זה הו' קומץ חסר וזה כונת רש"י שמפרש ריבה במדת עשרון דהיינו שעשה העשרון גדוש דאנן קיי"ל לקמן דף פ"ז דהעשרונות במקדש מחוקה דכשהוא מחוק הו' עשרון והוא גודשו ומבואר לעיל דף ז' בתוס' דגודש שא"צ אין מקדשו והו' חולין [ונראה לי שזה דעת הרא"ש באו"ח סי' תנ"ו דיליף ממנחה דהי' גודשה בתוכה דאין רשאין להוסיף גודש ללוש עיסה לשם מצה ורב"י השיג עליו דדילמא התם עשרון עם הגודש ובטו"ז כתב עליו דאין מבין דבריו דעכ"פ נשמע דאין רשאין לגדוש ולא נתקדש] א"כ בודאי הו' קומץ שקמץ חסר וא"כ ניחא שדעת רבינו ג"כ כדעת רש"י ולפי"ז לכאורה י"ל גם רבינו מודה לסברת תוס' דרק במנחת נסכים דכ' ככה עיכובא הוא דריבה שמנה ויינו דמפסל בכ"ש אבל במנחת חובה לא מפסל בכ"ש והא דכ' במנחת חובה דמפסל בריבה על עשרון היינו רק בסולת משום דהו' קומץ חסר ומטעם זה מיפסל אף במנחת נוד"ד וקשה ממש"כ רבינו במנחת חביתין דלא יהא לא פחות ולא יותר והא מנחת חביתין אין נקמצות רק די"ל דבמנחת חביתין רק לכתחלה הוא דלא יבוא ובדיעבד לא מיפסל כיון דאין נקמצות ובמנחה הנקמצות פסול אף בדיעבד משום דהו' קומץ החסר והא דלא תני במשנה רק ריבה שמנה ולא קתני ריבה סולתה אשר מזה הוכיח בטה"ק דלא מיפסל רק בריבה עשרון י"ל משום דבנדר ונדבה לראב"י במנחות דף פ"ח אפי' הביא ס' עשרונות אין לה אלא לוגה ובפלוגתא לא קמיירי:

עוד י"ל דנפ"מ בנדר עשרון ומחצה דבהא שפיר י"ל דבדעת כהן תליא מילתא דהו' קדוש עכ"פ הו' נפסל משום קומץ חסר א"כ לדעת רבינו דיתר שמנה כשר ה"ה יתר סולתה דמקצת כשר כגון בנדר עשרון וחצי דאי נדר ב' עשרונים הי' צריך ב' לוגין שמן אבל בא' וחצי א"צ עוד שמן ואפ"ה לא מיפסל משום ריבה סולתה אבל בנדר עשרון והביא א' וחצי פסול משום חסר קומצה:

והנה לכאורה מתוס' מנחות דף צ"ב מוכח אי נדר כשיעור והביא יותר משיעור כגון

ד' לוגין יין דהו' לוג נדבה אף דבפ"ע ל"ה נדר עם אחר יכול להביאו א"כ למה יחשב קומץ חסר הא גם החצי עשרון קדוש י"ל זה רק בהתנה שיהא נדבה אבל במייתא סתם עשרון וחצי או ג' וחצי לא קדוש החצי עשרון ועוד הא תוס' כ' דזה רק שייך בד' לוגין דהרביעית נדבה דכיוצא משכחת לה באיל דבא ד' לוגין:

עוד י"ל דרבינו פי"ב מפהמ"ק כתב הא דבדעת כהן תליא מילתא רק משום דאין החלקים נוגעים זה בזה אבל בנוגעים ל"מ דעת כהן היכא דלא התנה כבדף ק"ו א"כ בפשטות י"ל דריבה סולתה פסולה משום קומץ חסר אפי' בנדר ונדבה אבל היכא דהתנה מוכח שם אף במעורב שייך בדעת כהן תליא מילתא ע"כ ניחא דבאמת ריבה סולתה פסול לרבינו משום קומץ החסר ואפ"ה ל"ק ממשנה דלא קתני ריבה סולתה משום דעכ"פ כשהתנה בדעת כהן תליא מילתא וליכא משום קומץ חסר:

אלו הן הנסכים בין לעולה בין לשלמים כשיעור הזה וכו'. הנה במנחות דף צ"א ליתא שם כלשון הזה דשם איתא רק ת"ל לשור האחד אמנם מבואר כלשון רבינו בירושלמי פ"ה דשקלים דשם איתא אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לנסכי איל נחלק בין נסכי עגל לנסכי שור ת"ל ככה יעשה לשור האחד וכתב בשירי קרבן דהכונה כל נסכי שור אחד הן דשור בן יומו קרוי שור ורש"י פי' דמיתורא דלשון קדרישׁ שכבר כתיב והקריב על בן הבקר מנחה עיי"ש שמבואר כלשון רבינו.

הלכה ו

המצורע מביא וכו' והמקריב פלגס מביא עמו נסכי איל. בספר משנת חכמים הקשה הא דאמר אליבא דרי"ו לא תיבעי לך כיון דס"ל או לאיל לרבות פלגס לענין נסכים ש"מ דברי' הוא דאי לאו ברי' הוא לא איצטריך קרא לרבות דבלא"ה נמי מחוייב להביא נסכי איל והתינח אי ספק מה"ת להחמיר א"כ ניחא דאי לאו ברי' הוא אלא ספק א"צ קרא דספק נמי הו' כודאי איל וצריך להביא נסכי איל אבל לרבינו דספק מה"ת להקל מנ"ל דברי' הוא דילמא ספיקא הוא ואיצטריך קרא דאי לאו קרא מספיקא הו' פטור מה"ת מנסכי איל.

אמנם לפמש"כ האחרונים דבספק עשה להחמיר ניחא גם לרבינו אי הו' ספיקא ג"כ הו' מתחייב בנסכי איל לחומרא כאלו הו' ודאי איל א"ש ואין לומר הא בריש חגיגה דרשינן זכורך למיעוטי טומטם ופריך וכי איצטריך קרא למיעוטי ספיקא דמהיכי תיתי לחיובא והא במ"ע גם מספק חייב א"כ שפיר איצטריך לפטורי אולם א"ש דשם אי הו' אמרת דמספק מ"ע להחמיר א"כ איכא נמי ספיקא להחמיר שלא להתחייב בקרבן ראי' דהו' חולין בעזרה וזה נמי ספק מ"ע דחולין בעזרה הו' לאו הבא מכלל עשה.

מצורע וכו' והמקריב את הפלגס מביא עמו נסכי איל. הנה רבינו בפט"ז ס"ל דהוה ספק א"כ הו' לי' לפרש דמתנה אי כבש אי איל וכתב במנחת חינוך ליישב דבאמת בטו"א בר"ה תמה טובא הא דאיתא בגמ' דמתנה אם כבש אם איל הא פשיטא דכבש ל"ה דיום אחד בשנה יצא מכלל כבש ואין אלא ספק אי ברי' הוה או איל הו' ותי' עפ"י ירושלמי דסובר שלשים יום לאחר שנה שייך עדיין לשנה הקודמת א"כ רבינו הא לא ס"ל דהא כתב בפ"א בכל הקרבנות דאפי' שעה אחת בשנה פסול משום עוברה שנתה ואיל ג"כ פשיטא דל"ה דרק ל' יום בשנה מיקרי שנה א"כ ל"ה עדיין איל רק גזה"כ דכ' או לאיל דמביא נסכי איל וסיים דמ"מ תקשה ממש"כ בפט"ז דהו' ספק אם יצא ידי נדרו ולי נראה דמבואר בדברי רבינו שכתב דהו' ספק אי יצא ידי נדרו מבואר דלא מספקא לי' א"ה כבש או איל דהא כ"כ דל"ה כבש ואי הביאו בנדבה פשיטא ליה דצריך נסכי איל כיון דכבש לא הו' וגם אי ל"ה אלא ברי' ומביא נסכי איל מדכתב או רק היכא דנדר ואמר הר"ע בהא כתב דספק אם יצא ידי נדרו כיון דל"ה לא כבש ולא איל רק ברי' א"כ ל"ה כמו שנדר.

אח"ז הביא דברי האליה רבה וז"ל ור"ט קרהו פלגס דהיינו ס' כבש ס' איל ואם אמר הר"ע או כבש או איל יצא ממנ"פ בן עזאי קורהו ניקר שאינו לא כבש ולא איל ולא יצא ורק ר"י קורהו פרכדי דהיינו מטבע שנפסל ופסול להקריב לגמרי והקשה ע"ז א"כ פלוגתא דר"י וב"פ פלוגתא דתנאי הוא ואמאי לא מוקי לה כתנאי ועוד דבחולין דמפרש האיבעיא דהרי עלי כבש דאליבא ר"י לא תיבעי לך כי תיבעי אליבא דב"פ למה תלו הדברים באמוראים מאי דהו' פלוגתא דתנאי ועוד כיון דלר"ט דקרהו פלגס ס"ל דהו' ספק ויצא ממנ"פ ובגמרא הו' איבעיא אי פלגס הו' ברי' אמנם לפמש"כ נראה ליישב על נכון דפלוגתא דתנאי קאי אליבא דר"א דס"ל דל' יום בשנה מיקרי שנה דגם ע"כ ס"ל לר"ט דפלגס ספיקא הו' אבל לא ברי' הו' ובן עזאי ס"ל דאפ"ה ברי' הו' ולרי"ש פסול להקרבה לגמרי אבל גמרא דחולין קאי למ"ד דיום אחד בשנה חשוב שנה לכן לא תליא בפלוגתא דתנאי אלא הוא פלוגתא דאמוראי שם להאי מ"ד דיום א' בשנה הו' שנה יש לאפלוגי בפלגס אי הו' ברי' כמו בן עזאי אליבא דר"א הו' ספיקא ה"נ ספיקא הו' וכהירושלמי דעד שלשים יום הו' כשנה הקודמת אף למ"ד דבעגל יום א' בשנה הו' שנה וא"כ רבינו דפסק דספיקא הו' היינו כר"ט וא"כ להלכה שפיר פסק רבינו בפט"ז דספיקא הו' כר"ט או כר"ע [רק דהם פליגי לר"א] אמנם לענין נסכים סובר דרובה קרא דמביא כמו איל ודו"ק כי נעים הוא.

[**ע"ד** הטו"ז סי' תקפ"ט שנתחלף לו איל באיל כמוש"כ בחכ"צ הנה גדולה מזו בפירש"י

יומא דף כ"ט דמפרש אילה לאו דוקא נראה שבמחכ"ת נתחלף לו אילה נקבות האיל מן הצאן בהאילה מין חי'].

הלכה ט

בירוצי המידות וכו'. והנה זה כמתניתין דלקמן דמדת הלח בירוציהן קודש ומדת היבש בירוציהן חול והנה לקמן בה"י כתב מה הי' עושין בבירוציהן אם יש שם זבח אחר יקריבו עמם וכו' ואם לאו מקיצין בהן את המזבח וזהו כדברי התוספתא דמייתא לה התם וכתב במראה הפנים פ"ד דשקלים דלכאו' קשה דהתם קאמר עלה ת"כ דר"ח בר יוסף והיינו בפירושא דמותר נסכים והא רבינו ספק כר"מ בפ"ז מכהמ"ק וכמו שבארנו וכתב דמיהו דינא דתוספתא בעניין שמהבירוצין ג"כ מקיצין מזבח כר"ע הוא אתיא רק דכוותי' דר"ח הוא בפירושא דמותר נסכים וע"כ דלדינא לא פליגי הני ברייתא דמהבירוצין מקיצין נמי המזבח רק דקשיא דלא ביאר רבינו הדין דבירוצי יחיד דבירושלמי פ"ד דשקלים נשמע דגם בירוצי יחיד מקיצין בהן אם מסרן לציבור.

בירוצי המדות וכו' בירוצן נתקדשו. והנה הלח"מ הקשה הא בפ"א מכהמ"ק כ' רבינו כמ"ד מלמעלה למטה ובירוצין לא נתקדשו ותי' דפסק כאביי ובמשל"מ הקשה איך פסק כאביי נגד רי"ו ולי קשה עוד דהא לא הועיל כלום דלדבריו יקשה הא רבינו בפי"ב מפהמ"ק פסק כמ"ד דאם הוסיף כ"ד כשר א"כ מ"ד דקחשב מלמעלה למטה סובר דלא יותיר והרי רבינו פסק כמשנה דמלמעלה למטה קחשב הי' לו לפסוק כמ"ד שלא יותיר:

ולכן נראה דהנה בחי' רשב"א הביא גי' אחריתא דאביי קאמר לכו"ע בירוצין לא נתקדשו ופליגו אי מלאים שלא יחסיר ושלא יותיר דאי לכו"ע בירוצים קדוש למה יפסול ביותר ורק אי לא נתקדשה פליגי דלמ"ד שלא יחסיר ושלא יותר משום דלא נתקדשו ומעתה לר"מ דפליגי בבירוצים אי נתקדשו י"ל דלכו"ע לא נפסל דשלא יותיר דאף אי לא נתקדשה בירוצם נהי דלכתחלה לא יוסיף אבל לא מיפסל המנחה וא"כ ניחא מה שהקשתי דאף דפסק כמשנה דמלמעלה למטה קחשיב אפ"ה ס"ל שפיר אם הותיר כשר דבזה כו"ע מודו אף למ"ד דמלמעלה למטה קחשיב והא דסובר בירוצים נתקדשו וזה שפיר י"ל דלתנא דמשנה הא דחשב מלמעלה למטה לא משום דבירוצים לא נתקדשו אלא לאשמעינן דתורה שיערה רביעית לוג לפי מידת הין ולא איפכא ולכן כשצריך להין או לחצי הין או ללוג לא ימדוד ברביעית דא"כ יותיר נהי דכשר אבל לכתחלה אין להוסיף על השיעור לכן נקט התנא מלמעלה למטה וא"ל א"כ אמאי לא מוקי בגמ' דפליגי רשאי למדוד במדה קטנה כשצריך למדה גדולה להין או לחצי הין לק"מ דהרי איתא בברייתא דר"מ ור"י השיבו לר"ש חצי לוג הי' שם דהרי דסברי דשרי למדוד בחצי לוג כשצריך

ללוג ורק מוקי פלוגתתם בבירוצים אי נתקדשו אבל לתנא דמשנה שפיר י"ל דלכך נקט מלמעלה למטה לאשמעינן דלא ימדוד בחצי לוג כשצריך ללוג משום דעכ"פ לכתחלה אין להוסיף על השיעור וא"ש:

ובהא ניחא הא דאיתא במשנה אחריתא מה הי' משמש חצי לוג הי' משמש ונקט מלמטה למעלה משום דכיון דלכו"ע בירוצין נתקדשו וכן אם הותיר כשר ולא נקט במשנה ראשונה מלמעלה למטה רק משום שלא ימדוד לכתחלה ברביעית לכן במשנה שאחרי' לא קפיד ונקט מלמטה למעלה ובהא ניחא לן הא דהוק' על רבינו בפי"ב מפהמ"ק דבמנחות דף י"ב משמע דאם הוסיף שמן כ"ש פסול ולפמש"כ זהו לאביי דלכו"ע בירוצין לא נתקדשו ופליגי למ"ד לא יוסיף ולא יחסר ופסול בדיעבד דשלא יותיר דומיא דשלא יחסר דכיון דלא נתקדשו הו' כחולין והא אם הוסיף חולין כ"ש איתא התם דמיפסל [ועבח"י רשב"א שכ' דהא דאמרו הוסיף חולין כ"ש פסול היינו כל שהביא יותר מלוג דלא קדוש כלל ועמש"כ בפי"ב מפהמ"ק] אבל רבינו דפסק בירוצים נתקדשו א"כ סובר דוקא שמן חולין שהוסיף כ"ש מפסל אבל שמן קודש דהוסיף כיון דמתקדש בירוצים לא מפסל:

אך לכאורה אי אפשר לומר דרבינו גריס דלאביי לכו"ע לא נתקדשו בירוצים לפמש"כ הה"מ פי"ד משבת לדעת רבינו הלכה כאביי נגד רי"ו משום דהלכה כבתראה וא"כ בודאי יקשה אפירקא דא דס"ל דבירוצים נתקדשו וע"כ דרבינו גריס כגי' דילן דלאביי לכו"ע בירוצים נתקדשו כאביי למ"ד מלמעלה למטה סובר שלא יחסר ושלא יותיר ובדיעבד פסול א"כ אמאי פסק רבינו הוסיף כ"ש כשר אולם י"ל ע"ד האמור דזה רק לפרש הברייתא דפליגי ר"מ ור"י כיון דסברו דמותר למדוד במדה קטנה כשצריך למדה גדולה א"כ ע"כ פליגי אי מיפסל בהותיר ואליבא דידהו קאי אביי אבל לתנא דמשנה אכתי י"ל דשלא יותיר רק לכתחלה ובדיעבד כשר לכן נקט מלמעלה למטה לומר דלכתחלה עכ"פ אין רשאי להוסיף לכן לא ימדוד במדה קטנה כשצריך למדה גדולה דא"כ נמצאת מרובה בשמנה והבן:

בירוצי המדות של סולת חול וכו' ובירוצי היין והשמן קודש לפי שהוא יורד על גב הכלי וכו' ולמה יתקדשו הבירוצין אעפ"י שאין כונת המודד אלא למה שבכלי בלבד כדי שלא יאמרו מוציא מכלי שרת לחול. כתב הכ"מ להקשות דהא זה רק לריוה"ג אמרו בגמרא וכ' דמינה נשמע לת"ק הנה יקשה אכתי למה הוצרך רבינו לזה גם לת"ק ולרע"ק ולא מטעם דנתקדש מבחוץ סגי דדוקא לריוה"ג דקדיש מבפנים צריך לטעם הזה והנה במל"מ תיקן משום דיקשה דעכ"פ אין דעתו שיתקדש יותר ממה שצריך ע"י גב

הכלי וע"כ כדי שלא יאמרו ולדעתי יקשה עדיין א"כ אין צריך לטעם שקידש גב הכלי הרי סגי בטעם זה לחוד וכריוה"ג וכיון שרבינו כתב שמתקדש בחוץ אין צריך לטעם שלא יאמרו ואם יש טעם זה אין צריך לטעם דמתקדש בחוץ ועוד דלישנא דרבינו שלא יאמרו מוציאין מכ"ש לחול ל"ש אמה דיתקדש מבחוץ מהיכא תיתי שיאמרו שגם אם נתקדש מבפנים מוציאין לחול ונראה ליישב דהנה לח"מ בפ"ג מפהמ"ק הקשה דפסק שם רבינו אין מתקדשין אלא מתוכן ובגמרא איתא דלאותו מ"ד בירוצין לא נתקדשו וא"כ איך סובר רבינו דנתקדשו ולכן נראה דרבינו קשיא לי' קו' זו למ"ד אין מקדשין אלא מתוכן וכן הלכה א"כ אין בירוצי מידות נתקדשו דדוחק דשמואל לית לי' כהני תנאי דנתקדשו הבירוצין ולכן הקשה לרבינו הא אין כונתו אלא למה שבכלי לבד דהרי אין קדוש מה שבחוץ וע"ז יש לומר לכאו' כדי שלא יאמרו מוציאין מכ"ש לחול אלא דא"כ איך אמרו בגמרא דלאותו מ"ד לא נתקדשו הרי נתקדשו משום שלא יאמרו [וא"ל דזה אתיא כהני תנאי בדף צ' דבירוצין מה"ת כמש"כ במל"מ וסברו דלא נתקדשו מה"ת דז"א דאיך תלה בטעמא דאין מקדש אלא מתוכן כיון דמה"ת אין שיעורו עם בירוצין לכן אין קדוש מה"ת] ולכן נראה דבאמת מהיכא תיתי שיאמרו דמוציאין הרי יכולין לחשוב דאין מקדש בירוצין כלל כמש"כ תוס' בדף פ"ח שהקשו כיון דמהני פדיון א"כ יאמרו דמוציאין מכ"ש ע"י פדיון ותי' דיאמרו דלא נתקדשו בירוצין [וקושיות התוס' נראה לישב עיי' מנחות ע"ט בחולין ל"ש מקדש שלא מדעת כיון דלב ב"ד מתנה שיהא חולין לא מתקדש עוד ומעתה יש לומר הא דפריך דיאמרו מוציאין מכ"ש לחול אף דלב ב"ד מתנה משום דיטעו בקו' תוס' כיון דמקדש שלא מדעת ל"ש לב ב"ד מתנה דהרי חוזר וקדוש וע"כ בלא לב ב"ד מתנה ג"כ מוציאין לחול אבל כאן לענין פדיון למה יטעו דיכולין לחשוב דשאני לב ב"ד מתנה שיהא מהני פדיון אם יוציאו מכ"ש בפדיון כיון שאין מתנין שיהא חולין דו"ק היטב] וקשה לדבריהם א"כ איך חשש דיאמרו מוציאין הא יחשבו דלא נתקדשו ונראה דכונת התוס' כך דהנה האי דיאמרו מוציאין מכ"ש היינו משום דמסברא מגוה דמנא קמעקרו ויסברו דנתקדשו מדעת וא"כ שוב יאמרו דמוציאין מכ"ש לחול וכל זה בלא פדיון אבל כאן דאיירי בשיעור בירוצין דמה"ת קדשו שזה משיעור רביעית לא מטעם דנתקדשו דנעקר מגוה דמנא משום דבאמת אי מהא יש לומר דלא מתקדשין אלא מדעת א"כ שפיר כתבו התוס' דלכן מהני פדיון ולא יאמרו דמהני מה שמתקדש בכ"ש פדיון דאדרבא יאמרו לנפשייהו דלא קדוש בירוצין משום דאין מתקדש אלא מדעת ול"ש מגוה דמנא נעקר דעכ"פ לא נתקדש שלא מדעת ולכן מהני פדיון ול"ח לשלא יאמרו אבל בדף צ' סובר גמ' שפיר דיאמרו דמוציאין מכ"ש משום

דיאמרו דנתקדש כהך דסוכה דיאמרו לדעת ניתנה והטעם דשם חיישו רבנן להא נראה כיון דאמרינן דכ"ש נתקדשו גם מבחוץ ע"כ מהא"ט יען דנתקדשו גם הבירוצין דמגוה דמנא דעקר לכן צריך שיהא נתקדש מבחוץ [דומיא שכ' תוס' בדף ח' ודף צ"ה דגנאי להוציא מכ"ש לכלי חול לכן צריך שיוקדש מבחוץ כיון שיורד לדופני הכלי ודו"ק] אבל בדף פ"ח קאי דאין קדוש מבחוץ ולכך אמרו לנפשייהו דקדוש משום דכך שיעורו מה"ת ולכך צריך פדיון א"כ לא שייך דיאמרו מוציאין מכ"ש לא מטעם לב' מתנין דיחשבו דלא נתקדש כלל דאף דאתיא מגוה דמנא לא נתקדש כלל דשלא מדעת הו' וכן אידך מ"ד דסובר דבירוצין לא נתקדש מה"ת יקשה עפ"כ שמא יאמרו כקו' תוס' וא"כ כש"כ למ"ד זה אפי' בלא פדיון שייך גזירה וע"כ דיאמרו לנפשייהו דאין קדוש בירוצין כלל ולפי"ז א"כ בזבחים קאמר למ"ד אין מתקדשין אלא מתוכן בירוצין לא נתקדשו משום דלא נתקדשו מבחוץ ול"ש אפי' שמא יאמרו ושפיר כתב רש"י פלוגתא בדף צ' הכונה דסברי דלא אמרי' שמא יאמרו ועתה א"ש דרק למ"ד דנתקדש מבחוץ שייך גזירה שמא יאמרו ולכך אף דאין קדוש אלא מתוכן שייך גזירה דיאמר מגוה דמנא קעקר ונתקדש ולכך בעינן שיהא קדוש גם מבחוץ ודו"ק היטב:

או יש לומר דקאמר אח"כ דעתו למלאות קדוש א"כ לת"ק אף דעתו למלאות אין קדוש א"כ שפיר קאמר אי מתוכן לא קדוש בירוצין ג"כ לא קדוש כיון דקודם שנתמלא לא נתקדש א"כ לא שייך מגוה דמנא עקר דהרי לא נתקדש עד שנתמלא אבל לדידן דעתו למלאות קדוש א"כ דאין קדוש רק מתוכן בירוצין קדוש ומיושב קושיות תוס' דו"ק היטב:

ובמש"כ יש לפרש נעים לשון גמ' דקאמר אח"כ במתניתא תני אין מקדשין אלא מלאים ומתוכן ארי"ו דעתו להוסיף קדוש ומה רצה בזה ההמשך דהל"ל תני נמי הכי אך לפימש"כ ניחא דלרי"ו דסובר דעתו למלאות אם אך דאין קדוש אלא מתוכן בירוצין נתקדשו משום דנעקר בגוה דמנא דו"ק היטב אף יש להשיב דהרי רב סובר בדף ח' דלא אמרינן דעתו להוסיף קדוש ואפ"ה בדף צ' קאמר דקדוש מגוה דמנא ע"כ לא תליא הא בהא אולם למ"ד בדף פ"ח בירוצין קדוש א"כ זה שיעורו מה"ת ולא נתקדש עד שנתמלא עם בירוצין א"כ לא שייך מגוה דמנא עקר א"כ רק שייך דקדוש אי אמרינן דעתו להוסיף קדוש אז נתקדש קודם שנתמלא או קדוש מגוה דמנא ונאמר מקדש שלא מדעת א"כ א"ש בזבחים קאמר לשמואל דס"ד אין קדוש קודם שנתמלא אף בדעתו להוסיף א"כ ל"ש בירוצין קדוש כמ"ד בדף צ' דמה"ת כך שיעורו עם בירוצין וגזה"כ דלא כמל"מ כאן ולא נתקדש עד שיש בירוצין ול"ש מגוה דמנא עקר וגם סובר דלא נתקדש מגב דמנא וגם דאין מקדש בלא מדעת א"כ שפיר קאמר בירוצין איכא בינייהו אבל ברייתא דקתני אין

קדוש אלא מתוכן קאמר ריו"ו דסובר דעתו להוסיף קדוש א"כ מ"ד בדף צ' בירוצין קדוש מה"ת כך שיעורו אפ"ה כבר נתקדש משום שדעתו להוסיף ושייך דקדוש יען דמגוה דמנא עקר ומקדשין שלא מדעת או כיון דשיעורו עם בירוצין מה"ת א"כ דעתו לקדש הבירוצין אף דאין קדוש מגבן רק מתוכו הרי מגוה דמנא עקר והוא דבר נעים ב"ה:

ובמש"כ לעיל ניחא גם קו' המל"מ בפ"ג מה' פסהמ"ק דלמה לא אמרו גזירה דיאמרו מדעת נתקדשה ותי' במל"מ דידעו יען שיש שיעור וקשה א"כ איך שייך יאמרו מוציאין מכ"ש הרי ידעו דלא נתקדש יותר משיעור ועוד הרי מוציאין מכ"ש לא שייך יען דיסברו דנתקדשו מדעת הרי דלא אמרינן כסברת המל"מ אך א"ש דזה לרבינא באמת אמרינן ב' גזירות אלו אבל רב דקאמר מקדשין שלא מדעת ולית לי' דיאמרו גזירה מוציאין מכ"ש היינו משום דלית לי' גזירה דנתקדשו מדעת וכסברת המל"מ יען דיש כבר שיעור א"כ אין כאן קו' כלל דכל טעמא דרב דלית לי' גזירה דיאמרו מוציאין מכ"ש משום דלית דיאמרו לדעת נתקדשה כיון דיש כאן שיעור ובזה מובן דברי רבינו שכתב אעפ"י שאין דעת המודד לקדש אלא מה שבתוכו הכונה דבר ידוע הוא ול"ש דיאמרו לדעת נתקדשה אפ"ה שייך גזירה דיאמרו מוציאין מכ"ש לחול והיינו דמגוה דמנא נעקר וזה נתקדש מדעת ודו"ק:

ולפי"ז לא שייך לתרץ כמש"כ המל"מ משום דיש שיעור דבזה לא הונח עדיין די"ל דמגוה דמנא נעקר ושם נתקדש מדעת ול"ש יען שיש שיעור אלא טעמו דרב דלא סובר כלל הגזירה דמתקדש מדעת ונעקר מגוה דמנא דסובר כזעירי בדף מ"ט ולית לי' גזירה זו אבל גזירה דיאמרו דמתקדש מדעת לחוד ל"ש כמש"ש רבינו דאין דעת המודד אלא מה שבכלי היינו דדבר ידוע הוא לעולם שכך הוא ול"ש גזירה רק שנעקר מגוה דמנא ושם נתקדש מדעת ושייך שמוציאין מכ"ש לחול ודו"ק:

הלכה י

מה הי' עושין בבירוצין אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו ואם לנו יפסלו בלינה. כתב הכ"מ פירוש אם לנו שלא הקריבן עם זבח אחר נפסלו בלינה דכיון שיש שם זבח אחר נפסלו בלינה אבל אם אין שם זבח אחר לא נקדשו כלל נראה ראי' לפירושו מפי' תוס' דף ע"ח דגרסו במשנה אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו ואם לנו יפסלו בלינה [דלא כפירש"י שגרס ואם לאו יפסלו בלינה] ופריך שם ליפלוג וליתני בדידה בד"א ביש זבח אחר אבל אין שם זבח לא וכתבו תוס' דאי גרס ואם לאו יפסלו א"כ מאי פריך ליפלוג וליתני בדידה דהרי מפליג באמת משמע מדבריהם דלגי' ניחא דאם לנו קאי אאם יש זבח אחר יפסלו בלינה ולא באם אין זבח אחר ולכן פריך דליפלוג וליתני בדידה וא"כ

כמו דהתם משמע לשון ואם לנו אאם יש זבח אחר קאי ופריך הגמרא בשלמא אי ל"ב זבח זבוח רק יכול לשנותו שפיר קאמר אם יש זבח יקריבו עמו דיכול לשנותו ואם לא הקריבו עמו ולנו נפסלו בלינה אבל לפירש"י בדף פ"ח דמפרש דלשון זה אם יש זבח אחר ואם לנו יפסול בלינה דקתני בברייתא היינו באין זבח אחר א"כ גם בלשון המשנה בדף ע"ט יכול לפרש כך ואם לנו היינו באין זבח אחר כמו שהקשה באמת בטה"ק דף ע"ט אבל הוא לא הביא דתליא זאת בפירש"י בדף פ"ח אך הקשה סתמא דנפרש ואם לנו היינו באין זבח אחר והבאתי קו' זאת בפי"ב מפסהמ"ק אבל לרש"י לא קשיא דרש"י גורס בלא"ה ואם לאו אבל תוס' דגרסו במשנה ואם לנו ע"כ מפרשו דקאי אאם יש זבח אחר וכפירושו של כ"מ בברייתא זו:

בענין כלי יבש נתקדשו בחוץ כבר הארכתי לעיל בפ"ב מה' כהמ"ק ושוב ראיתי בשו"ת חיים שאל סי' ע"ג שכתב לפרש הך דע"ז שפירש"י דהקדשנום שחזרו ומשחום משום דלר"י בן שאול ע"כ הו' ס"ל דנהי בעשו חדשים א"צ משיחה לדורות אבל כלי משה אם נטמאו והטבילום צריכין משיחה מחדש בשמן המשחה או דס"ל כר' יאשי' במנחות דף נ"ז דס"ל דקרא דאותם אתיא לכלי מבחוץ א"כ ס"ל דגם לדורות בעי משיחה אבל כיון דרבי מפרש דהקדשנום היינו אחרים תחתיהם נשמע דגם כלי משה אם נטמאו אין צריך משיחה וכן יש לומר דלמסקנא דרבי דא"צ משיחה לא ס"ל לר"י בן שאול כר' יאשי' ואף דלענין כלי יבש קיי"ל כר' יאשי' מ"מ לענין כלי שלמה ס"ל דלא בעי' משיחה לדורות מקרא דאשר ישרתו בם דשירות מקדש ולא משיחה וכמוש"כ במשל"מ להביא ראי' לזה מספרי דפ' נשא רבי אומר וימשחם ויקדש אותם ל"ל והלא כבר נאמר ויקדש אותו ומה ת"ל וימשחם ויקדש אותם מגיד שבמשיחתם של אלו הקדשו כל הכלים לע"ל מזה נשמע דאפי' נטמאו א"צ משיחה דמשיחת כלי המשכן אהני לכל הכלים לדורות עיי"ש.

הלכה יב

הסלת עם השמן וכו' אבל אם נתן לכ"ש אם לנו יפסל בלינה. הנה במנחות ט"ו מבואר דלרש"י רק ע"י שחיטת זבח נתקדש ותוס' סברו משקידשן בכלי ומעתה יש לחקור איך דעת רבינו ונראה לי לפשוט ממש"כ רבינו לעיל בהלכה י' אם יש זבח אחר יקריבו עמו ואם לנו יפסול בלינה וכתב הכ"מ דרק אם יש זבח אחר נפסל בלינה ובמל"מ הביא דעת רש"י דאף אם אין שם זבח אחר לנו נפסלו ונראה דרש"י לשיטתו בזה דסובר דשחיטת זבח מקדש הנסכים א"כ אי אמרי' בירוצין נתקדשו ע"י שחיטת הזבח שהי' תחילה לנסכים שנשארו ממנו אלו הבירוצין לכך א"צ נראה לזבח אחר אבל רבינו יסבור דבכלי מתקדש לפסול בלינה א"כ בירוצין שלא נתקדשו בכלי מהדין רק מגזירה א"כ לא נפסלו

בלינה עד שנראה לזבח אחר [ומיושב בזה קו' משל"מ לעיל כיון דרק מגזירה קדוש למה יפסול בלינה אבל כיון דבעי נראה לזבח א"ש] ולכאו' יש להוכיח שכן דעת רבינו דהרי בפי' מתומ"ס כתב רבינו ממלא מחבית מע"ש שאינה כ"ש ע"כ שלא יפסול בלינה וא"כ אי נסכים דבאין עם הזבח עם התמיד רק ע"י שחיטת זבח מתקדש א"כ כן נמי בניסוך המים שבא עם התמיד כמש"כ שם א"כ ליכא פסול לינה קודם שחיטת זבח כמש"כ תוס' בסוכה ומנחות דף ח' אע"כ דבכלי אין מתקדש א"כ גם ניסוך מים נפסל בלינה משום דמתקדש בכלי ולעולם הו' בא עם זבח כמו נסכים אך אין ראי' משם דהנה בריטב"א בסוכה מביא שדעת ראב"ד הוא דחשוב בא עם הזבח ולכן אין יכול להביא בלילה קודם התמיד וא"כ רבינו דכתב שם דקרב בלילה א"כ ל"ה בא עם הזבח ולכן נפסל בלינה אבל בנסכים שבאין עם הזבח לעולם יש לומר דלא נפסל רק בשחיטת הזבח והבן:

והנה בכ"מ הראה מקור לדברי רבינו מדף ע"ט ופלא דהרי בגמרא מפרש לה כאלו נפסלו בלינה ולכן פסק רבינו בפי"ב מפהמ"ק וכן פירש בפי' המשנה שלו ואך מקור דברי רבינו הוא מפ"ב דמעילה דקתני משקידשו בכלי נפסלו בלינה וכבר השיגו בתויו"ט פ"ז דמנחות וראי' דהרי פירש"י שכתבו תוס' דדעתו דבלינה משחיטה נפסל אפ"ה בדף מ"ד כשכתבו דנפסל בלינה לא הביאו הך דדף ע"ט רק משנה דמעילה אולם זאת יש לדחות דכבר כתבו דמפירש"י זו אין הכרע שסובר דבלינה לא נפסל בכלי והפי' הקונטרס שהביאו התוס' אין פירש"י וכן הוא בשמ"ק למנחות אבל עכ"פ מבואר שמקור דברי רבינו ממעילה א"כ משמע שבכלי לבד נתקדש לפסול בלינה לדעת רבינו:

הסולת עם השמן וכו' מביא אדם קרבנו היום ונכסיו אחר י' ימים וכו'. ובמנחת חינוך הקשה האיך יביאו ציבור לכתחלה נסכים שלא בשעת הזבח דהא אין אומרים שיר אלא על היין נמצא מבטלין השיר וכבר כתבו תוס' בר"ה מהא"ט דהא דמביא נסכו לאחר י' ימים היינו בקרבן יחיד דבציבור א"א דהא טעון שירה וצריך לומר לכאו' דאם הציבור יביאו הנסכים לאח"ז עם המנחה יאמרו אז שירה אלא דא"כ קשה קו' התוס' בר"ה למה נתקלקלו הלוים בשיר הא יכולין להביא נסכים לאח"ז ונראה דבאמת מהא"ט נטה רבינו בפ"ג מקדה"ח מזה הטעם דנתקלקלו בשיר רק כתב דנתקלקלו במוסף משום דאין קלקול בשיר דיכולין להביא נסכים אח"ז ולומר השיר ומשנתינו דקתני שנתקלקלו בשיר אתיא כרבי במנחות דף מ"ד דנסכים הבאים בפ"ע קודם למנחה ע"כ אין אומרים שירה על נסכים הבאים בפ"ע כי שתי' קודם לאכילה ואנן בעינן אכילה ושתי' עם המנחה אבל לרבנן דמנחה קודם א"כ אמרינן שירה על נסכים הבאים בפ"ע ואין כאן קלקול בשיר רק צריך לומר הטעם דנתקלקל במוסף ודו"ק.

הסלת עם השמן וכו' אחד יחיד ואחד ציבור וכו'. עיי' שו"ת שו"מ מד"ת ח"ג סי' נ"א שכתב ע"ז וז"ל בברכות בחי' תדר"י פ"ו אות ל"ט זבח בלא נסכים ולהרמב"ם הא אף לכתחלה מותר להביא נסכים עד עשרה ימים ואף דבכ"מ לא ציין מקורו דאף של ציבור אני ציינתי מקומו פ"א ממעה"ק ה"ז ותמצא מקורו ומכאן ראי' ברורה לשיטת התוס' ברה"ש דף ל' ד"ה ונתקלקלו דדוקא קרבן יחיד דאינו טעון שירה ולא של ציבור ומש"כ רבינו והוא שלא קדוש הנסכים בכלי היא מתוספתא שמביא תוס' מנחות ט"ו ד"ה אפשר והכ"מ לא הרגיש בזה ולפמש"כ יש ליישב בזה קו' התוס' עכ"פ דברי רבינו צע"ג מהש"ס כאן עכ"ל ועיי' מש"כ בספר גבורת ארי' פ"ק דתענית.

[**ועיי'** בשו"ת בית יצחק חאו"ח סי' י"ז ובספר אות חיים ושלום סי' כ"ה אות ו' מה שהביאו בשם הגה"ק החוזה מלובלין ז"ל עיי"ש].

הלכה יד

כל שיעורי וכו' בימי המלך המשיח כשיבנה בית השלישי. וקשה לי דילמא רק בימי משה דעדיין לא קבלו הערבות עד ערבות מואב שעמדו על הר גריזים כדאיתא בסוטה ע"כ שפיר עשו הוראת שעה אבל בימי בית שני וכן לעתיד אין שייך לומר דעשו מילואים ול"ה אלא הוראת שעה כיון דכבר נכנסו בערבות כל ישראל איך שייך לומר דעשו הוראת שעה אך יש לומר דכהנים הא ל"ה בערבות דהם לא קבלו חלק בארץ אך לכאו' הא אי כהנים נכנסו בערבות יש לומר דתליא בהא דאיתא בירושלמי סוטה אמר ריב"ל בירדן קבלו עליהם את הנסתרות אמר להם יהושע אם אין אתם מקבלין את הנסתרות המים באין ושוטפין אתכם א"כ גם כהנים קבלו את הערבות דלא משום חלקן שבארץ קבלו את הערבות אלא משום שהשביע אותן יהושע אלא שיש לתמוה על הירושלמי הא אין רשאי נביא לחדש דבר וכיון שלא הי' ערבות איך הכניסם יהושע בערבות ועוד א"כ יש להם טענת אונס ומכאן מודעה רבה לאורייתא והנה שם איתא בירושלמי ביבנה הותרה הרצועה יצאה בת קול ואמר אין לכם עסק בנסתרות והיינו באמת מטענת אונס והובא בתוס' סוטה דף כ"ד אך קשה לי דבשבת דף פ"ו איתא דהדר קיבלוהו בימי אחשורוש א"כ ל"מ טענת אונס מודעה רבה.

והנה ברכות דף ל"ב איתא עולות אלים ופטרי חמורים וכו' עיי' צל"ח שתמה על מה כוון וכתב וז"ל שעל שבעת ימי המילואים הכונה שהי' בכל יום איל אחד עולה וזה הי' שבעת ימים ולפי שאלו העולות הקריב משה רבינו שהוא שימש בכל ימי המילואים לכן הם יותר לזכרון משאר כל הקרבנות.

הלכה טו

וכשם שהקריבו הנשיאים וכו' כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד. ובספר קנאת סופרים על סהמ"צ כתב לפרש דבריו דכשם שהנשיא לעתיד מקריב חנוכתו בשבת כמצווה עליו כך הי' לשעבר בחנוכת הנשיאים דחשיב כחובה והקריבו בשבת וכ"כ הרמב"ן בפ' נשא אף דאין מנחה וקטורת וחטאת באה נדבה החשיבו עליהם כחובה והסכימה השי"ת ע"ד הנשיאים וציוה הנשיאים אחד ליום יקריבו לכן הו' מצוה נמי לדורות לחנך את המקדש וכן עשה שלמה דכתיב ויחנכו את בית האלקים המלך מכל העם וכן אנשי כנה"ג עשו חנוכה דכ' ועבדו בני ישראל כהניא ולויא ושאר בני גלותא חנוכת בית אלהא וכן לימות המשיח שנאמר ביחזקאל שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידיו ויכלו את הימים והי' ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם והיא חנוכת למזבח במילואים והנה תהי' ענין זה המצוה כפרשת טמאים בפסח ופרשת בני יוסף הסכימה דעתן לדעת העליונה ונצטוו בהן לעולם עכ"ל.

הנה במנחות מ"ד פליגי לחד מ"ד אתי למילואים ולאידך מ"ד אלי' עתיד לדורשה נראה לפרש דתליא אי אמרינן קידשה לעתיד לבוא דאי קלע"ל לא שייך דיקריבו מילואים כמו בימי משה דאין צריך למילואים כיון דראויין להקרבה אף שאין בית אלא למ"ד לקלע"ל שפיר יש לומר דאתיא למילואים ובאמת בימי עזרא הקריבו נמי מילואים כמוש"כ רבינו כמו שביאר דבריו בלח"מ משא"כ אי לא הקריבו מילואים גם עזרא לא הקריבו בתורת מילואים רק לזכר בעלמא כמו בקידוש הבית דעזרא רק לזכר בעלמא עשאו כמוש"כ רבינו בפ"ו מבהב"ח א"כ היינו דפליגי דאלי' עתיד לדורשה דלית לי' למילואים כיון דקלע"ל אעכ"ח טעם אחר איכא אף דקלע"ל אין יכולין להקריבו דאין יודעין מי כהנים מיוחסים רק לע"ל אלי' בא לקרב מי ראוי כדאיתא סוף עדיות א"כ שפיר צריך מילואים ע"כ אלי' עתיד לדורשה כדס"ל לר"י קידושין ע"ז דאלי' בא לטהר ממזרים שנטמאו והיינו דאיתא שם דר"י אמר לר' יוסי הנחת את דעתי דס"ל לקלע"ל דאז ניחא דהקריבו מילואים ואין לומר דהא רבינו ס"ל דקלע"ל א"כ איך פסק כהך מ"ד דמילואים הקריבו יש לומר לפמש"כ לעיל בה' בהב"ח דעכ"פ כל זמן שביד נכרים אין מקריבים א"כ רק אחר הגאולה יכולין להקריב אף שאין בית לכן שפיר שייך מילואים דבאמת אין מקריבין בזה"ז וא"ש.

הנה בטעמא דרבינא דקאמר שם להלן דס"ד הואיל ואישתרי מליקה אישתרי נמי נבילה ור"י אמר אלי' עתיד לדורשה נראה דתליא בהא דאיתא בגמרא דשוחט לחולה חייב

בכיסוי והיינו שוחט בשחיטה כשירה ובס' דמשק אליעזר העלה דמדכתיב ישפך נשמע אפי' בנוחר ומעקר לחולה ג"כ חייב בכיסוי כיון דראוי' לאכול לחולה שיש בו סכנה מיקרי אשר יאכל וחייב לכסות והביא ראי' דמצריך קרא למעט עוף קדשים והא מליקה נבילה הו' כמוש"כ תוס' רפכה"ד חזינן כיון דראוי' עכ"פ לאכילה לכהן הו' חייב בכיסוי ובשלום ירושלים פ"ק דביצה דחי דבריו דמליקה עכ"פ חזי לכהן משא"כ לחולה אסור לגברא אחרינא לא מיקרי אשר יאכל לפי"ז הא"ט דרבינא ס"ל סברת הדמשק אליעזר דמליקה דשריא לכהן רק דומה לנוחר לצורך חולה דמותר באכילה וחייב בכיסוי דקרינן בי' אשר יאכל אבל ודאי נבילה כשאר נבילה כן נמי נבילת עוף דמליקה דאישתרא לכהן שפיר ס"ד דהותר בכל נבילה וצריך קרא דיחזקאל ורי"ו לא ניחא לי' לפרש כדרבינא דס"ל דל"ד לנוחר לצורך חולה דבאמת לא מיקרי אשר יאכל ופטור מכיסוי אבל בשל קדשים קרינן בי' אשר יאכל כיון דהותר לכל כהנים.

והנה בשבת דף ק"ח איתא לכשיבוא אלי' ויאמר ומקשה בגמרא מה לכשיבוא אליה ויאמר ופירש"י שם דאיסור והיתר אין תלוי בו דלא בשמים היא וא"כ אמאי קאמר כאן דאלי' עתיד לדרשה אך הנה איתה כהא"ג גם במקומות אחרים והוא בבכורות דף כ"ב דמסיק עד שיבוא ויורה צדק לנו לכן נראה דהכא שאני דל"ה אלא לפרש פירושא דהאי קרא שכבר אמרה יחזקאל זהו שפיר סמכינן אמאי שיאמר לנו אלי' ובשבת קאי שיאמר לנו דין חדש זה שפיר פריך דאין רשאין לסמוך אם יאמר לנו אלא האיך הדין.

אולם בב"מ דף קי"ד איתא אשכחי' רבה לאלי' וא"ל מניין שמסדרין לבע"ח ואמר לו גמר מיכה מיכה הרי דגילה לו דרשא חדשה שלא ידעו חכמי הדור לדורשה אך נראה דהתם שאני כיון שהי' בקבלה דמסדרין לבע"ח והי' להם ג"כ בקבלה שלמדו זאת התנאים מקרא רק דשכחהו ברוב השנים ואלי' גילה לו דרשא זו והיינו שכבר למדו מזה הגז"ש בדורות הקודמים.

וכשם שהקריבו הנשיאים וכו'. כתיב ויהי ביום כלת משה להקים את המשכן וכו' ויביאו את קרבנות שש עגלות צב ואיתא במדרש אין צב אלא קמורות [דהיינו מנועות] ואעפ"י שאין ראי' לדבר זכר לדבר שנאמר והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לד' בצבים ר"ש אומר אין צב אלא צמודות שנאמר והביאו בניך בחוצן ובספר ברית שלום כתב לפרש דכתיב ישעי' ס"ו כי הנה ד' באש יבוא וכו' המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אחד בתוך אוכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר ואנכי מעשיהם ומחשבותיהם בא וגו' והביאו את כל אחיכם מנחה לד' בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות על הר קדשי ירושלים אמר ד' אשר יביאו בני' את המנחה בכלי טהור בית ד' וגם מהם אקח

לכהנים ללוים אמר ד'. ונראה דהנה ענין גלות ישראל בארץ העמים ושעתיד שהקב"ה לקבצם מבואר במדרש פ' נשא כתיב ולא יטמאו את מחניהם רבנן פתרי בגלות שגלו ישראל בארץ העמים וגלה השכינה עמהם שנאמר אשר אני שוכן בתוך טומאתם ועיקר טומאת העמים הוא בבל זו שנער ודרשו בגמרא כל האוכל מעפרה כאלו אוכל בשר שקצים ורמשים יען שלשם ננערו מתי מדבר והנה לטעם זה הוא טומאת דגושא ואוירא כדאיתא בגיטין דף ח' ולכן לעתיד יהי' צריכין ישראל טהרה ממה שנטמאו בארץ העמים מעתה הכי קאמר הנה ד' באש יבוא מרומז להא דאיתא בסנהדרין דקב"ה טבל באש ולכן לעתיד כשיצאו ישראל כביכול קוב"ה בעצמו צריך לטהר וטבולתן באש ואמר המתקדשים והמטהרים דלעתיד יצטרכו ישראל להתקדש ולטהר מטומאת העמים שנטמאו שם והם אוכלי בשר החזיר והשקץ ורמשים אמנם יש שאלה איך יטהרו הא כשיעברו דרך ארץ העמים יטמאו דרך הליכתן אמנם הכל גלוי וידוע לפני הקב"ה ואמר הכתוב ומחשבותיהם איך תטהרו באה אלי לכך יעשה הקב"ה תקנה והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לד' כאשר יביאו בני' את המנחה בכלי טהור ומפרש והאיך אפשר זה ע"ז אמר והביאו את כל אחיכם בצבים ובפרדות והיינו עגלות קמורות כמין שידה תיבה ומגדל דכהא"ג הנכנס בארץ העמים אינו טמא כדאיתא שם בגיטין וכי תימא למה צריכין כלל להקדים לטהר עצמן הא יכולין לטהר עצמן כשיכנסו לארץ ע"ז אמר הכתוב מהם אקח לכהנים ללוים אמר ד' ויש לחוש שיצטרכו לעבוד עבודה מיד כדאמרינן בסנהדרין דף כ"ב דכהנים אסורים לשתות יין פן יצטרכו לעבוד עבודה את"ד:

ומעתה יש לומר זה ענין החינוך דישראל שיצטרכו לטהר ולקדש עצמן כי מהם יוקח לכהנים ללוים:

והנה במד"ר פ' נשא על קרא דקח מאתם והיו לעבוד את עבודת אוה"מ א"ל הקב"ה למשה תן להם הוי' שיהיו קיימין לעולם תני בשם ר"מ עד עכשיו הי' העגלות והפרות קיימין ולא הוממו ולא הזקינו ולא הטריפו ולא נשברו והלא הדברים קו"ח מה אלו העגלות שנדבקו במלאכה באוה"מ נתן להם הוי' עד שהן קיימין לעולם ישראל שהם דביקים בהקב"ה עאכו"כ שנאמר ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום והנה יש להבין מה הדרש הזה ומה טעם יש בו וגם י"ל הקו"ח כיון דמקרא מפורש ואתם הדבקים בד' חיים כולכם היום ונראה דמבואר עוד במדרש בפ' ההוא ויהי ביום כלות משה להקים זשה"כ מי הקים על אפסי ארץ זה משה שהקים אוה"מ שהעולם הוקם עמו להקים המשכן אין כתיב כאן אלא להקים את המשכן משכן אחר הקים עמו שנקרא אוהל כשם שהמשכן נקרא אוה"מ שנאמר וימתחם כאוהל לשבת שעד שלא הוקם

המשכן הי' העולם רותת משהוקם המשכן נתבסס העולם לכן נאמר להקים את המשכן [וזה הי' ענין עבודת המילואים שעי"ז הקים את העולם כולו] לפי"ז היינו דנעשה נס באותן הפרות והעגלות דע"י העמדת המשכן נתבסס העולם שהעולם קיים לעד לכן גם אלו שסייעו לעבודת אוה"מ נעשה בהם נס שהם קיימים לעולם והנה בישראל נמי כתיב ואתם הדבקים חיים כולכם היום אמנם הא איתא בגמ' דע"ז דעד שלא קיבלו ישראל התורה הי' העולם רותת ומשקיבלו התורה נתבסס העולם רק שהאומות העולם אומרים ישראל שקיבלו התורה ג"כ לא קיימוהו אבל כשעשו משכן בזה הקימו ונתבסס העולם וזה שהביא הקו"ח דלא תאמר ישראל שקבלוהו היכן קיימוהו ואיך העידה התורה ואתם הדבקים חיים כולכם היום אבל ע"י העמדת המשכן שפיר מתקיים בהם ואתם הדבקים חיים כולכם היום דהא בזה נתבסס העולם ואזלא לה טענת אוה"ע דהא קו"ח הא אלו הפרות והעגלות שרק לפי שעה הי' מסייעים לעבודת אוה"מ קיימין לעולם קו"ח ישראל שנתקיים עכ"פ בשעת מ"ת ואתם הדבקים באלקיכם קו"ח שהם חיים וקיימין לעד והבן:

מענין לענין נדבר כאן בדברי רבינו בפ"ד מה' נזירות שכתב דלכן באמר בשבת ויו"ט הריני נזיר ביום שבן דוד בא מותר לשתות יין משום דספק אם יבוא בן דוד בשבת או ביו"ט דילמא יש תחומין והקשה בכ"מ טובא דבגמרא מבואר דבודאי מותר ולא מטעם ספק ומטעם דאלי' לא בא בע"ש ולמה השמיט רבינו טעם הנ"ל ועוד דבגמרא מבואר דלכן בחד בשבת אסור משום דלחומרא דילמא אין תחומין הרי דלא אמרינן ספק נזירות להקל הנה בכ"מ תי' דבאמת הי' קשה זאת לרבינו הרי ספק נזירות להקל וצריך לומר דקאי לר"ש דסובר להחמיר ואנן קיי"ל דלקולא ואין צורך לכל השקלא וטריא אולם בלח"מ תמה ע"ז דא"כ יקשה לרבינו חד בשבתא לישתרי ולכן תי' דלכאורה יקשה המקשן דפריך אמאי מותר בשבת אי יש תחומין יקשה לו לאידך גיסא חד בשבת לשתרי אי יש תחומין וע"כ נאמר דהמקשן הי' ס"ד דאלי' יכול לבוא בג' או ד' ימים קודם ולכן לא קשה מחד משבתא רק משבת ויו"ט ומשני ע"ז דאלי' לא בא מע"ש והיינו דסובר דיבוא רק ביום אחד קודם לא בד' ימים לכן הקשו אח"כ א"כ חד בשבת לישתרי אולם כ"ז הוצרכו משום דסברו ס' נזירות להחמיר אבל לדידן דס' נזירות להקל דלא כר"ש א"כ ל"ק בשבת אמאי מותר די"ל דמספקא לי' ובחד בשבת אסור דילמא בא כבר ג' או ד' ימים כסברת המקשן והנה עדיין תי' זה דוחק באיזה סברא פליגי אי קודם ב' ג' ימים או רק יום אחד ולכאו' נראה דפליגי בזה דהנה בפלתי סי' ק"י תי' דברי רבינו דרבינו סובר דלמסקנא לא שייך סברא דאלי' לא בא בע"ש דאפשר לא יבוא קודם בן דוד רק אח"כ דרבינו בה' מלכים נראה דמספקא לי' אי יבוא קודם או לאו והיינו דרבינו סובר דגמרא

דסנהדרין דף צ"ח מבואר לא זכו בעתה ואז הדרך שיבוא אלי' תחילה וא"כ אין בעתה בשבת דאין אלי' בא מע"ש משא"כ בזמן דאחישנה אם יזכו בשבת יבוא בשבת אף דאלי' לא בא בע"ש יבוא אחר בן דוד ולפי"ז סובר רבינו בתחילה ס"ד דחיישינן לזמן בעתה ולאחישנה ל"ח דיום שבן דוד בא היינו בא ממש אבל למסקנא סובר דבראוי לבוא נדר וא"כ גם זמן דאחישנה עכ"פ ראוי לבוא מיקרי ולכן אין ביאת אלי' קודם רק אח"כ ולכן א"ש דבחד בשבת אסור דהרי יקשה דגמרא משני דמספקא ולחומרא ופי' המפורשים הרא"ש וכן רבינו בתחומין לחומרא והקשה בב"י וביותר בפלתי דקאמר לחומרא משמע דהאי אנזירות דאי אתחומין איך מיושב קו' הגמרא דבחד בשבת לישתרי ולכן ע"כ לומר דלמסקנא ל"א טעם דאלי' ל"ב מאתמול דאפשר דיבוא אחר ביאת ב"ד עיש"ה והנה זה שכתב דרבינו מספקא לי' אי יבוא תחילה תמה בחס"ו ח"ו הרי קרא כתיב לפני יום גדול ופי' דרבינו מסופק אי יום גדול היינו ביאת ב"ד או מפלת גוג ומגוג וא"כ נסתר דברי פלתי אולם עפ"י חילוק הנ"ל של הפלתי י"ל דברי הלח"מ ולומר בודאי המקשן ס"ד דיש לחוש לזמן דבעתה א"כ יכול לבוא ד' ימים קודם אבל המתרץ משיב דלא בא מע"ש דהוא סובר דחיישינן לאחישנה דראוי לבוא קאמר ובאחישנה ל"ש שיבוא ד' ימים קודם כיון דזכו לא יאחר ע"כ יבוא היום ואי דא"כ הי' אלי' מקדים ד' ימים קודם הרי אז עדיין לא זכו אולם באמת לא דברי לח"מ ולא דברי הפלתי קיימין דהנה רבינו לשיטתו דס"ל בה' ביאת המקדש דחיישינן לשיבנה בהמ"ק וקשה מהיכן הוציא כן דלכ"ע חיישינן יש לומר דהוציא מכאן דתוס' הוקשה דכאן חיישינן ליום שב"ד בא ובתענית ל"ח לשיבנה בהמ"ק והנה תוס' תי' ראוי לבוא ובחס"ו תי' דנחית להא לחשש שיבוא ורבינו לא סובר כן ולכן דלכ"ע חיישינן לב"ד אלא דלכאו' קשה אף דבעלמא בכהן חיישינן כאן אמאי חיישינן הרי ס' נזירות להקל יש לומר דנחית לה לספיקא ואדעתי דהכי נזיר ל"ש ס' נזירות להקל אלא דז"א דא"כ איך מוכח דבעלמא חיישינן לכ"ע גם לרבי דילמא ל"ח וכאן דחיישינן דנחית להכי וכתי' חס"ו הנ"ל וא"כ איך הוכיח רבינו דלכ"ע חיישינן ועוד לרבינו אמרינן גם כאן ס' נזירות להקל וע"כ לא סובר סברא הנ"ל דנחית להכי וא"כ קשיא אף דבעלמא חיישינן כאן ל"ח משום ס' נזירות ואמאי אסור ביין והנה לכאור' יש לומר דרבינו סובר כר"ת ראוי לבוא ולא נחית לספיקא כלל ודו"ק אלא דא"כ שוב קשיא מנ"ל לרבינו דלכ"ע חיישינן ומאי הכריחו לכך או דקשה מכאן קו' תו' הרי סובר בראוי לבוא איירי וכתי' ר"ת באמת אלא דלכאורה יש לומר דרבינו הוכיח כן מכח סוגי' אחרת מר"ה ל' דאמרינן מהרה יבנה בהמ"ק אבל יש לדחות דשם משום בעתה דבודאי יבוא והיינו משום דשם קאי לר"י דבי"ד בניסן נגאלו משא"כ בתענית קאי לחשש דאחישנה

דבעתה ל"ש רק בתשרי או בניסן וכטו"א בר"ה י"א דאל"כ איך לא חייש רבי לבעתה וע"כ כר"ע אלא דעדיין מוכח מדאמר מהרה ע"כ כונה לאחישנה וסובר כר"א בתשרי נגאלו וביד בניסן משכחת לאחישנה ושפיר מוכח דחיישינן אלא דז"א דע"כ מכח זה דנקט לשון מהרה יבנה אין להוכיח דהרי בביצה נקט ג"כ לשון מהרה יבנה והרי שם בודאי רק משום חשש דבעתה דע"כ יבוא באיזה זמן מה לי י"ד ניסן או תשרי או בשאר ימים וכדמוכרחין לומר על קו' התוס' מביצה להא דתענית דשם רק משום אחישנה ובביצה ע"כ משום בעתה ואין לרבינו הוכחה עדיין:

ויותר יפלא על הפלתי דהרי מבואר מכאן להדיא סתירה גדולה לדבריו דרבינו חייש לאחישנה מדאסר הכהנים ביין ביודעין משמרתן כל השנה ולפלתי הרי ל"ח רק הטעם משום דראוי לבוא אלא די"ל לפלתי הא דלרבינו חיישינן היינו משום בעתה אלא דכ"כ דליתא דבודאי צדקו דברי הט"א דבעתה לא יבוא רק או בניסן או בתשרי ולכן נראה ליישב דהנה הט"א הקשה איך יבוא בפסח למר ולמר בר"ה הא אלי' לא בא בעיו"ט ותי' דבעתה יבוא ובאחישנה לא יבוא אולם זה באמת לא מסתבר ובזה צדקו דברי הפלתי דהרי אטו ידחה עבור זה ביאת ב"ד כיון דזכו ואדרבה בעתה שייך לומר כיון דלא בא בע"ש ע"כ אין בעתה ביו"ט ושבת ואיך סברי למר בפסח ולמר בר"ה כדמבואר בט"א ועוד הקשה בט"א איך אפשר שיבוא ביו"ט בפסח או בר"ה א"כ לפשוט דאין תחומין בלמעלה מיו"ד ולי נראה ליישב דהנה בח"ס ח"ו הקשה כי מאי פסקי' בהא דאמרינן אי למעלה מיו"ד יש תחומין לא יכול לבוא בן דוד ביו"ט הרי אפשר שיתגלה בעיר ששם הב"ד הגדול ואין צריך לבוא חוץ מתחום כי יתן ד' את רוחו על איש המוכן בעיר שב"ד הגדול שם ואני מוסיף מיא וקמחא להקשות עוד דילמא יסבב השי"ת שיבוא קודם זמנו לירושלים וביום המועד יתגלה ואין צריך לבוא חוץ מתחום אלא די"ל דהתינח בחשש דבעתה שייך לומר כיון דהעת בשבת או ביו"ט א"כ יסבב השי"ת שיבוא תחילה לעיר שב"ד גדול שם ויתגלה בשבת אבל בחשש דאחישנה כיון דעדיין לא זכו ל"ח להא שיסבב השי"ת שיבא תחילה לשם ליום שיזכו ויהא בשבת או ביו"ט וכאן קאי רק מחשש דאחישנה לכך לא אפשר לבוא ביו"ט ובשבת אבל שם בר"ה דבאמת הו' בעתה ביו"ט ל"ש דהא יש תחומין איך יבוא דכיון דהעת בשבת יסבב השי"ת שיבוא קודם לשם בג' וד' ימים ויתגלה בשבת וכן לענין אלי' ע"ה ג"כ י"ל כמש"כ לעיל דלאחישנה ל"ש שיבוא בד' ימים קודם כיון דעדיין לא זכו רק בעתה י"ל כלח"מ שיבוא בד' ימים קודם ולכן בר"ה דאיירי בעתה א"ש דאמרינן דאלי' וגם בן דוד יבוא בג' וד' ימים קודם רק יתגלה בשבת ואין צריך לבוא חוץ מתחום והבן זאת היטב:

[**אלא** דקשיא א"כ בגמ' דפריך בשבת אמאי מותר יקשה ג"כ אף אי יש תחומין ביו"ט של פסח ור"ה למר אמאי מותר דילמא בעתה וכבר בא לעיר קודם יו"ט ויתגלה ביו"ט דהרי בעתה הוא בפסח ובר"ה] [וזה קשה גם בלאו הכי]:

והנה לכן אני אומר ליישב דדברי רבינו צדקו בטעמם גם גמ' דעירובין קאי ס' נזירות להקל והא דאמרינן לחומרא קאי אתחומין ואי דאיך מתורץ קו' הגמ' בשבת לישתרי כקו' הפלתי לק"מ דילמא אין תחומין ונהי דלענין תחומין לחומרא דיש תחומין ודינא קמ"ל אבל לענין נזירות לחומרא דאין תחומין ואידי ואידי לחומרא [וקאי אתרוויהו] והאי דיקשה לרבינו ס' נזירות להקל אני אומר דלק"מ דרבינו סובר דכונה ביום שבן דוד היינו בא ממש לא ראוי' לבוא והנה לפי"ז ל"ש ס' נזירות להקל דהרי נחית אדעתא דהכי ונחית לספיקא והגע עצמך מה חילוק יש ביום ב' דחול דאמרינן דאסור דילמא יבא היום או לא יבוא ומה לי בא' בשבת דג"כ ספק אם יבוא היום או לא ומה שייך לומר דיש ס' אם בא אתמול אלי' ע"ה יען דילמא יש תחומין הרי תמיד יש ס' כן אם בא אלי' אתמול או לא ומה לי אם הס' אם בא או הס' אם הי' יכול לבוא וכמו דאמרינן דאסור בכל יום שמא יבוא ב"ד היום יען דאולי בא אלי' מאתמול כן י"ל בחד בשבתא ולק"מ ואי דא"כ בשבת ג"כ ליתסרי דילמא יבוא היום ואי דס' נזירות להקל דכמו בחול אסור שמא יבוא היום יען דנחית לספיקא כן נאמר בשבת ומה לי אם הס' אי יבוא או אי יכול לבוא ז"א דבודאי יש חילוק גדול דאם הס' אם יבוא היום נחית לי' אבל אם יכול לבוא היינו אם ראוי לבוא ולס' כזה אם בן דוד ראוי לבוא לא הכניס דכאן לא איירי בכונתו לראוי לבוא דלא כר"ת כאמור משא"כ בחד בשבתא שפיר אסור דשם הוא דמי לכל ימות החול דס' אם יבוא יען דאולי בא אלי' אתמול או לא בא כן כאן ס' אם יבוא היום בחד בשבתא או לא שמא בא אלי' אתמול או לא בא ול"ש לומר דרק נחית לספיקא אם בא אתמול אלי' לא לספיקא אם הי' ראוי אלי' לבוא מאתמול דז"א דהרי הוא לא תלי בביאת אלי' רק בביאת ב"ד ודו"ק היטב [ועכהא"ג בט"א דהקשה נימא חזקה ל"ב אלי' מאתמול דל"ח לשמא בא כמו דל"ח לשמא מת ותי' דלא תלי בביאת אלי' רק בביאת בן דוד]:

ויותר יש להמתיק כן דגמ' מסיק בתחומין לחומרא דיש תחומין ואף דלענין נזירות נולד קולא דמותר ביין [וא"ל דטוב יותר מלעשות הקפת ראש אם יהא נזיר כפלתי דז"א כאשר תמה בח"ס עליו דלא יגלח עד שיבוא בן דוד ויספר לאחר ל' יום] לא איכפת לן דהרי בלא"ה אמרינן בעלמא ס' נזירות להקל ואי דנחית לספיקא ז"א דלא נחית לספיקא דראוי לבוא משא"כ בחד בשבתא ל"א דילמא יש תחומין להחמיר בתחומין דא"כ נולד קולא לענין נזירות ואי דס' נזירות להקל בעלמא כאן שאני דנחית להכי דל"ש דלא נחית

לס' אי ראוי אלי' לבוא בשבת דז"א דהרי לא תלי כלל בביאת אלי' רק ממילא תלי הא בהא ודו"ק:

ולפי"ז א"ש דגם רבינו סובר דבחד בשבתא אסור מטעם דאיתא בגמ' ולא דגמ' דידן סברי דלחומרא בס' נזירות רק כאן שאני משום דנחית להכי:

אלא דעדיין יקשה איך כתב רבינו משום ס' נזירות ובגמ' איתא מטעם דלא בא אלי' מעיו"ט אני אומר דרבינו מודה להא אלא דרבינו סובר דגמ' הצריכו לתי' זה רק תחלה דדחי לעולם אין תחומין בודאי צריך לומר דלא אתי אלי' מאתמול אבל למסקנא דרק ספיקא אין צריך לטעם משום דלא בא אלי' מע"ש אלא משום ס' נזירות להקל כדאמרינן בכל דוכתי' דל"ש לומר משום דלא יבוא אלי' מע"ש יען משום דטורח לישראל דהרי בלא"ה כיון דמסופקין אי יבוא ב"ד בשבת דילמא יש תחומין ע"כ לא יבוא אלי' מע"ש ורק הא דאמרינן טעם משום טורח היינו שיבא אלי' לא לבשר עח"ס וסברא זו האחרונה כבר כתבתי זה כמה שנים בחי' לה' נזירות יעוש"ה שהארכתי:

והנה לפי"ז דסובר רבינו דע"כ כאן אין משום ראוי לבוא רק בא ממש ע"כ דחיישינן לאחישנה ולכן סובר רבינו גם בכהן אסור לשתות לעולם וא"ש הכל:

והנה עוד יש ליישב קו' הט"א איך אפשר לומר דבר"ה יבוא בן דוד דלא בא מע"ש די"ל דבר"ה מצוה להתענות דאין צריך לכם ואין כאן טורח וכהא"ג כתב ביע"ד ח"ש אמאמר חכמז"ל בירושלמי דע"י שופר מתערבב השטן דסובר שב"ד בא והקשה הא אלי' לא בא מעיו"ט מפני טורח ותי' בר"ה לא בעי לכם והקשה א"כ בחל ר"ה בשבת דצריך לכם ל"ש דע"י שופר מתערבב השטן וכתב דבאמת לכן אין תוקעין בר"ה שחל בשבת אך העיר א"כ בשיש ב"ד למה תוקעין אולם לפי הט"א א"ש דבחשש דבעתה יבוא אלי' מע"ש מאתמול ומיושב קו' היע"ד ודו"ק:

פרק ג

הלכה ב

ואחד אנשים וכו'. בגמרא איתא איש איש מלמד שנודרים נדבות כישראל ויש לדקדק הלשון כישראל ונראה שכונתם למה שכ' בשמ"ק תמורה ז' ליישב קו' תוס' הא משמע כן כבר מקרא דבן נכר ותי' דהו"א דוקא דיעבד קמ"ל איש איש לכתחלה והיינו כישראל לכתחלה והנה במדרש איתא איש איש כי ידור נדר לרבות נכרי שנודרים נדרים ונדבות כישראל יכול אף גוי בבל יחל דברו ת"ל בני ישראל בנ"י בבל יחל דברו ואין גוי בבל יחל דברו ובירושלמי בפ' בתרא דנזיר משנה א' פליגי בה אמוראי דר' יונה מפרש דהיינו

דאין להם היתר חכם ור"י קאמר דא"צ היתר חכם אמנם לאידך מ"ד דא"צ כלל היתר א"כ לפי"ז גרע מהקדש ישראל בע"מ כיון דצריך שאלה לחכם לעקר נדר מעיקרא שפיר גם בהקדיש שייך בדיבורא עביד מעשה אבל אי אמרינן דא"צ היתר יש לפרש דהיינו דא"צ פתח לעקור נדר מעיקרא אבל עכ"פ בעינן חרטה שנעקר ההקדש מכאן ולהבא [ואפשר דזה באמת פליגי מה שכתבתי במק"א אי צריך שאלה בפתח וחרטה או סגי לעקור ההקדש בחרטה בעלמא מכאן ולהבא דמ"ד דאין לו היתר ס"ל דכל שאלה היינו בחרטה בעלמא ול"ש בנכרי ואידך ס"ל שאלה רק בפתח ונכרי א"צ פתח] ולכאורה ההמשך דברים צריך ביאור איך נמשך להא דקאמר דנודרים נדרים ונדבות כישראל דיכול דיהא עובר בבל יחל ת"ל בנ"י בנ"י בבל יחל ובנכרי אין בבל יחל דמפרש הגמרא בנזיר דף ס"א דישראל אינו עובר בבל יחל בקדשי נכרים ולפמש"כ בפ"א מאמ"ז דאחר שהקדשו אין עוד הנכרים בעלים א"כ הכי פירושו נדונ"ד כישראל והו"א דהם בעלים ויהא מוכח דיש שליחות קמ"ל בנ"י דאין עובר בבל יחל על הקדישו של נכרים משום דאחר ההקדש באמת ל"ה בעלים עוד ולירושלמי הנ"ל ניחא ההמשך בפשיטות דהו"א דהוא בבל יחל שיכול לשאול על נדרו קמ"ל דאין יכול לשאול והיינו כמש"כ דבאמת ל"ה בעלים כלל ואידך מ"ד דס"ל דאין צריך היתר יש לומר דהיינו טעמא משום דישראל א"ע בבל יחל דברו משום שלא הי' בעלים וכמו שכתבתי ולכן ס"ל דא"צ היתר כלל:

אבל נכרי אין מקבלין רק עולה. נראה בטעמא דמילתא דאיתא בירושלמי פרק בתרא דרה"ש בכל קרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא א"ל הקב"ה מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מימיכם הרי ראוים להקריב שלמים בו ביום ולפי"ז באוה"ע דהקב"ה החזיר עליהם התורה ולא רצו לקבלם ע"כ אין מקריבין שלמים:

ונראה בטעמא דמילתא דמנכרי מקבלין עולה ומישראל אין מקבלין עולה דבכם חלקתי ולא באומת העולם דהנה כתיב בקרא האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה זבח לאלקים תודה ושלם לעליון נדריך וכ' בת"ס בחי' בסוג' דריחא מילתא דבודאי אי הו' הקרבנות בבחינת אכילה למעלה א"כ אפי' חטא כל ימיו מביא קרבנות להקריבו במזבח הו' כביכול בבחינת מתעסק בחלבים ועריות דע"כ נהנה אף שאין לרצונו אבל באמת אינו כן דהאוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה דאינו אלא בבחינת ריח ניחוח וכו' ולא אריח בריח ניחוחכם א"כ אם הוא שלא לרצון לא יתואר נהנה ב"כ ע"כ פירש"י ריח ניחוח נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני דאל"ה אינו ריח ולא נחת רוח לכן מסיים הכתוב זבח לאלקים תודה וזה יהי' לרצון ואז אריח בריח ניחוחכם:

וכ' לפרש בזה הכתובים עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר וקשה מה רצה בעצה זו ואכלו בשר ועוד הא גם שלמים לגבוה סלקי וכתיב זבח רשעים תעבה וזבח היינו שלמים להנ"ל יש לומר דרשע הביא שלמים והכהנים אוכלים מהם וההוא אכילה מעליותא הוא נמצא ע"כ מתכפר במקצת בפועל אכילת כהנים שכן נהנין לכן נתן להם עצה עולתיכם ספו על זבחכם כי עולת שהם כולו לגבוה לריח ניחוח לא יועילו לכם כי לא אריח בריח ניחוחכם אך עשו מהם זבחים שלמים שיאכלו הכהנים ואכילה מועיל לעולם והתועלת הוא ואכלו בשר שע"י נתינה לכהנים יתברך הבשר ותוכלו גם אתם לאכול בשר כדאיתא ביבמות דף ס"ג אכילת בשר לישראל תליא במתנות כהונה לכהנים א"כ נכרי דאין יכול להביא שלמים וגם אינו חייב במתנות כהונה ע"כ מקבלין ממנו עולות שיגן עליהם אבל בישראל שיש להם תקנה במתנות כהונה דמגין עליהם ע"כ אין מקבלין ממנו:

אבל העכו"ם אין מקבלין מהן אלא עולות שנאמר מיד בן נכר וכו'. הנה בפ"א מה' אימ"ז כ' ולא קרבנות ישראל בלבד אלא אף קרבנות עכו"ם אם הקריבן והן בע"מ לוקה שנאמר ומיד בן נכר ולכאו' יש בזה סתירה דדריש שני דרשות מקרא דבן נכר אך הדבר נכון דהנה דרשא זו שכ' רבינו כאן דאתי לומר שלא לקבל מבן נכר אפי' ק"צ הוא מספרא פ' אמור והיינו מסיפא דקרא דכתיב את אלקיכם מכל אלה וכמו שפי' במלבים שם וז"ל דפשטות הקרא שגם מבן נכר לא נקבל בע"מ וממש"כ כאן את אלקיכם שמורה על ק"צ דהלא בלא זה לא ריבה מן איש איש רק עולה לר"ע ונדו"נ לריוה"ג וכן קשה קו' תוס' מנחות וחולין ל"ל איש להתיר תיפק לי' מדאמר בע"מ לא תקבל מכלל תמימים שרי וע"כ דריש מכל אלה שמלת כל מוסב על כל הנזכר בפרשה בין תמים בבקר ובכבשים ובעזים מזה מוכח ג"כ לא רק ק"צ כי תמידין לא משכחת רק בכשבים והלא אמר מכל אלה וכו'.

שנאמר מיד בן נכר וכו'. למעט שאר קרבנות הנה רבינו הוציא כן דתוס' הקשו דל"ל איש איש הא מדכתב ומיד בן נכר לא תקריבו משמע הא תמימים יקריבו ותי' דהו"א בע"מ בלאו אבל תמימים ג"כ אין מקריבין ולרבינו לא ניחא לי' בהא דהא אי גם תמימים אין מקריבין ל"ש לאו בבע"מ דא"ר לפנים ואין אלא חולין בעזרה דהא אזהרה דבע"מ לא נאמר אלא בראוי להקרבה וכן בספר קרבן אהרן הרבה להקשות לתירוצם זה וע"כ לומר דהאי קרא דאיש איש איצטריך לכל חד כדאית לי' לריוה"ג לרבות כל הקרבנות אתי קרא דלא יקריבו אלא עולה לחוד ולכן שפיר כתב רבינו דאתי למעט שאר קרבנות.

אמנם ליישב קו' הנ"ל על תוס' נראה לי לפמש"כ רבינו בפ"א מאימ"ז דלאו דע"מ היינו בשחט להדיא לשם הקדש והנה בנכרי כהא"ג ג"כ בשחט לשם גבוה איירא א"כ יש

לומר דאין הקרבן מתיחס לבעליו הנכרי כלל לכן שפיר איכא לאו דהא דתמימים ס"ד דאין מקריבין היינו בשחט סתם אבל בשחט לשם הקדש בפירוש שפיר מקריבין משום דאין הקרבן מתיחס לשם הבעלים הנכרים כלל וא"ש.

בהא דאין מביאין אלא עולות נראה הטעם משום דעולה אינו אלא דורן אף דעולה מכפר אעשה היינו מכח דדרשו חכז"ל דהא דכתיב ונרצה לו לכפר עליו היינו דמכפר אעשה אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטה לכפר עליו היינו אין אלא לשון רצון וקבלת פנים כמוש"כ הרמב"ן וכדכ' בפ' וישלח אכפרה פניו במנחה ע"ש ברמב"ן [וכ"כ בחס"ו או"ח סי' קע"א לענין אחר] ובהא ניחא לי לפרש הא דאיתא ב"ב דף מ"ח דפריך הש"ס מיקריב אותו לרצונו ומשני דניחא לי' בכפרה ואח"כ פריך מגיטין דחובטין אותו ומשני משום מצוה לשמוע דברי חכמים וקשה דלעיל גבי עולה הו' לי' לשנויי משום דמצוה לקיים דברי תורה ומה צורך לתלות בניחא לי' לכפרה וכן הקשה בחס"ו או"ח סי' קפ"ה להנ"ל ניחא דאי לאו דניחא לי' בכפרה אלא משום דמצוה היינו כפשטי' דקרא דעולה לא אתיא לכפרה אלא לדורן בעלמא וכיון דל"ה אלא דורן בעלמא ל"ש לכפותו שיהא רצונו להביא דורן כיון דסוף כל סוף בא ע"י כפי' אין זה דורן לכן משני דניחא בכפרה דלפי הדרשה עולה דבא ג"כ לכפר לא לדורן בעלמא בודאי ניחא לי'.

הנה במה שהעלה בחס"ו דהא דמרבינן מאיש איש שנודרין נדבות כישראל היינו דדינם לענין קרבן כמו בישראל ממש דאף דאין שיעורן לב"נ לענין קרבן אין נדרו נדר אלא בגדול כמו ישראל וקשה לי מהא דאיתא בחגיגה דף י"א איש איש אשר יתן מבנו למולך וכן איש איש אשר אל כל שאר בשרו אתי לרבות את הנכרים שמוזהרים ע"ז ועל העריות כישראל והא לענין עריות אין דינם ממש כישראל דלא כל מה שהוא עריות בישראל הו' עריות בב"נ וכן לענין שיעור בר חיובא הא בב"נ דלא נאמר שיעורן חייב אפי' אינו גדול בישראל וכן בע"ז אין הנכרי מצוה על השיתוף ואפ"ה אמרו שמוזהרין כישראל אמנם בטו"א הקשה הא בלא"ה נכרי מצוה על ע"ז ולהנ"ל ניחא דצריך לרבות שעובר על השיתוף כישראל ויקשה לשיטת הפוסקים דס"ל דאין מצוה על השיתוף.

והנה הרמב"ן בפ' כי תשא כתב אקרא וישכימו ממחרת ויעלו עולת ויגשו שלמים משמע שהי' מכונין לח' והקשה דלהלן כתיב וישתחו לו ויזבחו לו וכ' דאהרן הי' המקריב קרבנות לכן אמר סתם ויעשו עולת ויגישו שלמים כי הוא מכוון לשם ד' והם דעתם אל העגל אשר עשו והי' הבעלים מפגלין לפי"ז קשה איך משכחת הא דנודרין נדבות ניחוש שכונתם לע"ז ומפגלין.

הנה רבינו פ"ד מה' שקלים כתב דעכו"ם שהתנדב מעות לדברים אלו אין מקבלין ממנו

ואפי' גר תושב וכתב הכ"מ דלמד כן מדאין מקבלין מכותי דג"כ לא הי' באותו זמן עובדין ע"ז ותמוה הא אמרינן כותים כעכו"ם והיינו עע"ז וכתב בשלום ירושלים פ"ק דשקלים דנפקא ליה מהכא מדאין מקבלין מנכרי רק עולת הה"ד דלבדה"ב אין מקבלין ממנו.

אפי' עולת עוף מקבלין ממנו אעפ"י שעע"ז. ויש לדקדק מאי אפי' עע"ז דלענין קרבנות מאי נפ"מ אם עע"ז וראיתי בשו"ת מרמ"ש סי' כ"א שכתב ליישב עפמש"כ החס"ו סי' שכ"א להוכיח מדילפינן דגוי מביא קרבנות כישראל ע"כ דבר שחיטה היא כשאין עע"ז ורק כשעע"ז לאו בר שחיטה הוא אי דבר אחר גרע לו לפסול לכן הו' בר שחיטה ומוכח כהגי' ברבינו פ"ב משחיטה דגוי עע"ז לאו בר זביחה הוא א"כ היינו דכתב רבינו אפי' גוי עע"ז דלא תימא דקרא רק מרבה כשאין עע"ז דבר זביחה הוא אבל בעע"ז דשחיטה פסולה לאו בר זביחה הוא ולא נקבל ממנו קמל"ן אפי' עע"ז שפיר מקבלין דדבר אחר גרם לו לפסול שפיר הו' בר זביחה ואי דנכרי לאו בר שליחות הוא הא שאני קדשים דכל מעשיהם ע"י שליח כמוש"כ החס"ו שם.

ומיד בן נכר שאין מקבלין אלא עולות וכו'. נראה דרבינו פסק כר"ע ובס' מנ"ח כ' ע"ז הנה תוס' מנחות דף ע"ג הביאו תו"כ דאין מקבלין ממנו ק"צ וכ' לפרש דאפי' בא עכו"ם ומסרו לציבור אין מקבלין ממנו וכ"כ הסמ"ג ולכאורה מנ"ל דמצד הסברא אם מסרו לציבור ה"ל כאלו נתן מתנה לציבור והרי הוא של הציבור ונראה דיצא להם כן ממשנה פ"א דשקלים דמבואר שם אעפ"י שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידם העכו"ם והכותי ששקלו אין מקבלין מידם והנה ברישא הא אייריי במסרו לציבור דהא אין ק"צ קרב משל יחיד א"כ סיפא דאין מקבלין אף במסרו לציבור אמנם בדברי רבינו בה' שקלים לא כתב דצריך מסירה לציבור וכבר עמד ע"ז בשעה"מ ה' שקלים וכן יש לתמוה על דברי רבינו כאן שכ' שאין מקבלין מהם ולא כתב דיהא המקריב עובר בלאו ונראה דטעמו כיון דבתמורה בהא דפריך האי ומיד בן נכר ל"ל משני סד"א כיון דבמזבח דידהו שרי משמע דקרא אתי רק ללמד זה דבע"מ אין מקבלין את"ד ול"נ דמהא גופי' מוכח דלא מהני מסירה לציבור דאי איתא דמהני מסירה לציבור א"כ אפי' לא מסרו לציבור במתנה כגון בקי עכ"פ מיד שהביאו ליד כהן נסתלק הנכרי א"כ למה צריך קרא בבע"מ דעובר במזבח דידן הא כיון שמסרו לכהן אין זה כלל קרבן של נכרי אלא של גזא דרחמנא אע"כ דמסירה בפירוש ג"כ לא מהני לכן גם בק"י אף שהביאו ליד כהן לא הוי כנסתלק מקרבן דידי' לכן הו"א בדידי' לא הזהירה תורה שלא להקריב בע"מ וא"כ צריך טעם אמאי לא מהני באמת מסירה לציבור ע"כ משום

דהאי קרא דבן נכר אתי נמי לזה דעובר אלאו דלא תקריבו וכיון דרחמנא אזהר עלה אף אי עבר ועבד לא מהני וא"ש:

אבל וכו' ולא מנחות וכו'. הנה כן משמע לקמן דף ע"ג דלכ"ע א"י להביא מנחת נסכים בפ"ע או לא דמביא זבח אז יכול להביא עמו נסכים משום דעולה וכל חבירתה ומשמע שם דיין בפ"ע אף לריה"ג א"י להביא משום דאזרח מביא נסכים ולא העו"כ ואמנם תוס' מנחות כ"א ע"ב בישראל כ' וז"ל ולמ"ד דשלמי העו"כ עולות במנחות נמי אינו מתנדב אלא מנחות נסכים דכולה כליל מבואר דמנחת נסכים יכול להביא אך נראה דהנה לעיל דף ס' ע"ב דאמר ר"ש דאת המנחה אתי לרבות מנחת עו"כ להגשה אלמא דלר"ש יכול לנדב אפי' סתם מנחה ור"ש הא סבר לה כר"ע דשלמי עו"כ עולות ור"ש בעצמו סובר לקמן דמנחת נסכים אינה טעונה הגשה משום דאין ממנה לכהנים א"כ ע"כ דסובר דמנחת עו"כ נאכלת לכהנים כמו מנחת ישראל:

אך כבר עמדו ע"ז בתוס' זבחים דף מ"ה ד"ה והשוחטן שהק' כעין זה על ר"ש דס"ל שם דאין חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא וכתבו דס"ל כריוה"ג וקשה דהא מבואר לקמן דף ע"ג דס"ל לר"ש כר"ע:

ובהא דאין מביאין מנחה נראה לי לפרש הא דאיתא בחולין דף ס' א"ל קיסר לריהו"ש ב"ח בעינא דאיצבת לי' נהמא לאלהיכו א"ל לא מצית אמאי נפישי חילותי' א"ל איברא א"ל פוק צבית לגידא דרביתא דרוויחא עלמא טרח שיתא ירחי קייטא אתא זיקא כנשי' לימא טרח שיתא ירחי דסיתווא אתא מיטרא טבעי' בימא א"ל מאי האי א"ל הכי כנושאי זלוחאי דאתו קמי' א"ל אי הכי לא מצינא ובח"ס בחי' כ' שרצה להקריב קרבן דב"נ מותר בזה"ז ורצה גם לנסות שלא יביא אש מביתו אך יערוך מזבחו ויבוא אש מלמעלה ויאכל קרבנו והיינו איצבית נהמא לאלקיכו ע"ד לחמי לאשי וזה א"א אפי' ע"י תפלה כי חו"ל מלאה קלופות ורוחין והיינו א"א דנפיש חילי' וכן הו' לבסוף אתי רוחא ומטרא היינו הרוח רעות הנ"ל וקלקלו ופגמו קרבנו ולא נתקבל וכ' ליישב בזה מה דקשיא לי משבור מלכא דרבא למדו להקריב במקום שמעלה הים שרטון ומשמע דנתקבל קרבנו ע"י רבא שהתפלל עליו להנ"ל ניחא דשבור מלכא לא רצה לנסות את ד' אלא הקריב קרבנו והביא אש מהדיוט אולי יקבלו ד' לריח ניחוח ול"נ דשבור מלכא הביא זבחים ע"כ הי' קרבנו ראוי לגבוה אבל ההוא קיסר אמר בעינא דאיצבא נהמא לאלקיכו היינו קרבן מנחה וזה אין ראוי לגבוה דבשלמא הקרבן זבח מתקבל מנכרים ג"כ אם מחשבתו בהבאת קרבנו במחשבה טהורה שראוי הי' להקריב נפשו וגופו לגבוה שע"ז מרמז קרבן זבח ועי"ז ראוי שפיר לגבוה אבל קרבן מנחה דל"ש מחשבה זו דהאי קיסר לא רצה

להכניע עצמו במחשבה כזו לבוא לפני ד' רק רצה להביא קרבן מנחה שהקב"ה מקבל רק מעני יען דמעני גם עשירית האיפה הו' מסירת נפשו וזה ל"ש בקיסר א"כ אין ראוי כלל לגבוה ע"כ ידע ריב"ח דלא יתקבל ע"כ אמר לי' לא מצית וכמו שהי' בקרבנו של הבל וקין שקרבן הבל נתקבל יען שהי' בע"ח ואית בי' מחשבה גדולה דמסור גופו ונפשו לאלקים וקין הביא מצמחים שהוא בחינת קרבן אין מתקבל שזה מתקבל רק מעני:

איתא במדרש פ' אמור על פסוק איש איש אשר ישחט עולה או זבח הה"ד ויתרון ארץ בכל הוא אפי' מה שאתה רואה יתרון בעולם הקב"ה עושה בהם שלוחותו וכו' מלך לשדה נעבד לפי שהי' שוחטין לע"ז והנה יש לדקדק בקרא דכ' למען אשר יביאו בנ"י את זבחיהם וזבחו זבחי שלמים לד' אותם הנה תיבה אותם מיותר כמובן וכן הא דכ' וזרק הכהן את הדם והקטיר החלב המזבחה זה הכל כמיותר כאן דכל אלו העבודות הא כתובין כל אחד במקומו ונראה דהנה רבינו במורה כתב דהטעם של קרבנות הוא כדי להרחיק את ישראל מע"ז והרמב"ן בנימוקיו הקשה עליו ונראה ליישב דעת רבינו דכאן כתיב איש איש ע"כ אתי לרבות נכרים כדאמרינן איש איש כי יקריב לרבות נכרים והנה הא דבאמת התירה תורה שיביא נכרים קרבנות בכם חלקתי ולא באומות נראה דבאמת הא"ט כדי להרחיקם מע"ז דגם ב"נ הא מצוה ע"ז וכיון שהקב"ה כלל אותם במצוה זו ע"כ שגם בישראל עכ"פ שייך הא"ט נמי שלא יבוא לעבוד ע"ז אבל בודאי איכא נמי טעם זה שנתן הרמב"ן דצריך לחשוב האדם דכל מעשה הקרבנות הו' נעשין בו כדי לכפר על עונותיו וזה מפורש בכתוב למען אשר יביאו בנ"י את זבחיהם וכו' וזבחו זבחי שלמים לד' ולא לע"ז כמו בב"נ שזה עיקר הטעם אבל בישראל גופי' הנה איכא עוד טעם אחר שיקריבו קרבן דהו' בי' עבודת הקרבנות הזריקה והקטרה וזה צריך שיחשוב האדם דצריך להעלות בדידי' גופי' וע"כ אמר כאן וזרק הכהן את הדם וכו' והקטיר החלב המזבח זהו עיקר העבודה וצריך האדם לחשוב שאלו המעשים נעשים לכפרה בבהמה תחת האדם ומבואר המדרש מלך לשדה נעבד לפי שהיו שוחטין לע"ז דקאי אנכרים דג"כ מביאין קרבנות ובטעם זה נכלל גם בנ"י רק שבישראל יש עוד טעם אחר שכ' הרמב"ן כנ"ל ועמש"כ בפ"ד מה' אלו פי' אחר בזה:

אפי' עולת העוף מקבלן מן העכו"ם וכו'. ע"כמ דרבינו סובר עוף בכלל עולה וכיוצא בזה כתב רבינו בפ"א מ"ה חגיגה דמביא עוף וכתב הכ"מ דעוף בכלל זבחים ובמל"מ תמה מזבחים דף קי"ח דעופות לאו בכלל זבח ועיי' טו"א שעה"מ שהאריכו בזה ולי נראה דמבואר במנחות ע"ג דעוף בכלל עולה ומוכח שם כיון דבכלל עולה הו' אף דכתיב זבח עוף בכלל ופליגי בהא תנאי א"כ א"ש דברי רבינו כיון דעכ"פ עוף עולה מיקרי אף

דכתיב זבח הוא בכלל וכש"כ דא"ש כאן דעוף בכלל עולה ומקבלין מן העכו"ם דו"ק.
ועוד יש ליישב דבאמת קו' המל"מ לכאו' תמוה דהרי ת"ק חולק וסובר דעוף בכלל זבח רק ע"כ עיקר הקו' משום דמנחה אין בכלל ועוף בכלל ולת"ק גם מנחה בכלל ולפי"ז שוב יש לומר הרי בפסחים ס"ג מבואר דמנחה אין בכלל זבח ומליקה בכלל דעכ"פ זהו שחיטתו ושוב א"ש דלת"ק עוף בכלל זבח ואפי"ה מנחה אין בכלל זבח אמנם היותר נכון בזה דרק היכא דהוא שלמים אין עוף בכלל דזבח שלמים לא מיקרי אבל עולה אף דכתיב זבח הוא בכלל עוף ולכן ל"ק מדף קי"ח דזבחים ולא עוף משום דכתיב שלמים ולפי"ז א"ש כיון דמגוי אין מקבלין רק עולה עוף בכלל וכן בדף קט"ו דעד שלא הוקם המשכן מקריבין עופות בבמה משום דאיתא שם רק עולה [ודלא כדברי הטה"ק מנחות דף ה' קודם הקמת המשכן כמו דמקריבין עופות הה"ד מנחות דז"א דו"ק] וכמ"ד לא קרבו ב"נ שלמים שפיר אפי' עוף בכלל ודו"ק:
בעניין קרבן עכו"ם הנה קשה לי בת"כ ריש פ' ויקרא איתא כל מקום שנאמר קרבן אמור בי' ה"א שלא ליתן פ"פ למינית לרדות בו וכ"כ בהקדמת ספרי חלק ראשון דברי הרמב"ן דבעינן זביחה לשם ד' לבדו תקן כל העבודות כולו לשם המיוחד א"כ ב"נ שהביא קרבן אף דכונתו לשמים אמאי לא חיישינן שכונתו לשם האלקים לא לשם המיוחד.
והנה בזבחים דף מ"ה איתא למי שאמר והי' העולם הכונה דמי שאמר והי' העולם הי' במדה"ר שמרצונו הטוב והטיב לברואיו ברא עולם וזה ל"ש בנכרי וקשיא כנ"ל אולם יקשה לאידך גיסא הא תנן במשנה בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר יכול להבראות אלא כדי ליתן שכר טוב למי שמקיים העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן עונש למי שמאביד העולם שנברא בי' מאמרות א"כ זהו שנאמר והי' העולם הוא ג"כ משתתף במדה"ד והא בקרבנות צריך לשם לבדו ויש ליישב עפ"י מה שאמרו שעלה במחשבתו לברוא במדה"ד ושיתף מדה"ר ודו"ק היטב.
בטעם דאין ב"נ מקריב שלמים הנה מתבאר הדבר במדרש תנחומא פ' צו זאת תורת זבח השלמים זה שאמר הכתוב אשמעה מה ידבר האל כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו אמרו אוה"ע לבלעם אמר הקב"ה לישראל שיהא מקריבין לפניו קרבנות ולנו לא אמר כלום אמר להם בלעם הקרבנות אינן אלא שלום ומי שקבל התורה צריך שיקרב קרבנות אתם מתחילה פסלתם אותה ועכשיו אתם מבקשים קרבנות שנאמר ד' יברך את עמו בשלום וכו' אשמעה מה ידבר וכו' ומה דיבר וזאת תורת זבח השלמים והיינו דעל חטאת לא שאלו דהא ל"ש בדידהו קרבנות חטאת ועולה הא מקריבין לכן רק שאלו על שלמים והשיבן להם כי כן מי שקיבל התורה שהוא שלום קריב שלמים.

הנה איתא בירושלמי בפ"ג דסוכה עכו"ם שבירך עם השם עונין אחריו אמן בשם אין עונין אחריו אמן ופי' בק"ע כיון דנודרין נדרים ונדבות כישראל שפיר עונין אחריו אמן אבל בירך בשם דהו' ברכת הודאה שהוא מצוה לישראל א"כ אסור לנכרי לקיימה כשאר מצות שאסור לנכרי לקיימן לכן אין עונין אחריו אמן ובתוי"ט כתב דאחר כותי אין עונין דגרע מעכו"ם ובס' לחם שמים חלק עליו וכתב וז"ל דאפי' תימא מין הוא וכונתו לע"ז דברים שבלב אינם דברים ואפי' אמר בפיו וכו' דאפשר לאו כלום הוא דאין השם נתפס במחשבה זכה דא"א להתחלל בשום כונה שבקדושתו עומד ואינו מקבל ביאור אחר רק לבורא עולם אחד ואין שני עלת כל העלת יתברך וישתבח שמו לנצח נצחים קדוש קדושת עצמות מכל מקום אפשר יזכור אותן המברך בין ישראל בין עכו"ם ואין הברות אותן תנעות נתפסות בשום כונה רעה ח"ו אתד"ק וכדברים אלו כתב מהרמ"ק בפרדס דאין הברת השם י"ת כלל בשם המפורש יוצאת בהתכת לשון בנ"א אלא יוצאת מעצמו מפי כה"ג ועייש"ה.

הלכה ג

עכו"ם שהביא שלמים מקריבין עולות וכו'. וקשה עכ"פ איך נעשה משלמים עולות דנהי דשוחט לשם עולה הרי בריש מנחות וזבחים אמרינן דבקדושתייהו קיימי ושלמים הו' ונראה לפמש"כ תוס' דף מ"ח בשלא לשמו עוקר שם הקרבן ה"נ נעשה ע"י שחיטה שלא לשמו עולה ובזה נראה לי לפרש הא דאמרינן איבעית אימא סברא לבו לשמים ואיבעית אימא קרא אשר יקריבו לד' לעולה יהי' והיינו דלעיל אמרינן דבקדושתייהו קיימי חדא דסברא הוא אטו לישני וליזל ועוד מוצא שפתיך תשמור נדבה תהי' ונדבה מי שרי לשנויי בי' והנה לפי סברת התוס' לעיל דע"י שלא לשמו עוקר שם הקרבן לכאו' ליכא סברא דמי שרי לשנויי בי' ומוכח מדלעיל דל"א סברא זו א"כ הדרה קו' לדוכתי' וליישב זה אמרו בגמ' אי בעית אימא דלבו לשמים א"כ ל"ד לדלעיל דאמרינן דמסברא אסור לשנויי וליזל ול"א ע"י שחיטה שלא לשמו עוקר שם הקרבן הכא יש סברא להיפוך דלבו לשמים א"כ נהי דהוא אמר והוציא בפיו שלמים שפיר אית לן לומר ע"י שחיטה שלא לשמו נעקר שם קרבן והו' עולה שכולה לשמים:

וכן לדרשא דנדבה הו' ונדבה מי שרי לשנותו בי' הכא יש דרשא אחריתי דכ' אשר יקריבו לד' לעולה יהא והבן:

עוד יש לומר עפ"י הא דנזיר כו' בהפיר לה בעל דאמרינן דזורק שלא לשמו לכתחלה ופי' התוס' כיון דהפר לה בעל ל"ח למילתא דלא קאי סתמא לשמה ושוב זורק סתמא לשם קרבן אחר וא"צ לזרוק בפירוש שלא לשמו ולפ"ז י"ל כאן לא דהותר לזרוק בפירוש

לשם עולה אלא כיון דלבו לשמים לא חזו למילתי' לשלמים לא קאי סתמא לשמו א"כ כשזורק לשם עולה סתמא הו' ג"כ עולה אבל לא צריך לזרוק בפירוש שלא לשמו ובהא ניחא לי דלא יקשה איך שרי לזרוק שלא לשמו דהזורק שלא לשמו עובר בלאו כמש"כ פח"י מפהמ"ק להנ"ל ניחא דבאמת רק זורק סתמא כהאי דנזיר ודו"ק:

והנה תמהו על רבינו דהשמיט הדרשא דדרשינן דאין מביאין רק עולות ורבינו כתב טעמא דנכרי לבו לשמים ונראה ליישב דבזבחים קי"ז פליגי אי ב"נ קרבו שלמים ומייתא מקרא דחלביהן דקרבו שלמים ואידך דחי דמחלביהן המובחר והנה מסברא נראה אי ב"נ הקריב שלמים צריך למעוטי אבל אי לא הקריב שלמים א"צ למעט ול"ק דלמאי צריך זה הסברא זה אינו דמאותו סברא עצמו הוא דלא קרב שלמים ע"כ דלבם לשמים לא לאכילת אדם והנה רבינו סוף אמ"ז כתב דמקרא דמחלביהן מוכח המובחר שבהן וע"כ סובר לא הקריבו שלמים [ואולם קשה דבפ"א דחגיגה פסק כב"ה חגיגה בשתי כסף משום דישנו לפני הדיבור א"כ מוכח דסובר קרבו ב"נ שלמים וצ"ע וקצת יש ליישב עפמש"כ בטו"א בחגיגה ליישב דאתיא גם כמ"ד דלא קרבו רק כאן שאני דבזה נכנסו לברית אך בטו"א הקשה ע"ז דא"כ למה מסיק דע"כ סובר מ"ד יתרו לפני מ"ת דב"נ קרבו שלמים וא"כ חזרה הקו' לדוכתי' ועיי' טה"ק דמצי לאוקים דהך דויזבחו שלמים לפני מ"ת הי' ומיושב בזה קו' הטו"א דלא מקשו בש"ס מויזבחו שלמים] וכן מוכח בפי"ט מ"ה אלו דכתב נכרי בחוץ ג"כ רק עולה וכיון דבבמה רק עולה ל"צ קרא למעוטי ורק למ"ד קרבו שלמים א"כ מוכח דבבמה שלמים ג"כ כדמוכח מזבחים דהא בהא תליא וא"כ הו"א גם במזבח כן כדאמרינן בתמורה בדף ז' לענין בע"מ כיון דבדידהו שרי גם בדידן נקבל לכן צריך למעט עולת נכרי מקרא אבל לרבינו ל"צ לזה קרא למעט עולה רק מסברא דלבו לשמים ונהי דרבינו הביא קרא דמבן נכר היינו כמוש"כ הלח"מ ודו"ק היטב:

והנה בדף קי"ד הקשה בטה"ק דבברייתא דקתני עולת מדבר טעונה הפשט דפרטות נאמרה בסיני א"כ אמאי שרי להקריב חי' ובע"מ דהרי אסור להקריב בע"מ בבמה אפי' בשעת היתר הבמות א"כ מ"ש מומין דנאמר דנוהגין קודם הקמת המשכן [דהרי רש"י דף ק"כ כתב חד טעמא כמו בהפשט דלא מצינו קרא למעט הה"ד בע"מ עכ"ד ט"הק ובאמת יקשה יותר הרי בבכורות י"ד יליף מקרא דאסור להקריב בבמה בע"מ וא"כ מ"ש קודם הקמת המשכן דשרי בע"מ ולפמש"כ דאיירי בשל נכרי א"ש ועמש"כ בפ"א מבית הבחירה ובגוף קו' הטה"ק יש לומר בפשוט דעיי' חגיגה דף ה' מי איכא למ"ד מעיקרא ל"ב הפשט וניתוח ואח"כ בעי הרי חזינן דזה דליבעי הפשט וניתוח מסברא אי בעי לאחר זמן מעיקרא ג"כ בעי ומעתה הא דסובר דפרטות נאמרה מסיני נוהג הפשט וניתוח משום

דאל"כ נמצא מעיקרא לא נוהג הפשט ושייך מי איכא וכש"כ הוא מלמ"ד דלא נאמרה פרטות מסיני דמתמה מי איכא מידי וכו' אבל לענין בע"מ אף דנאמר מסיני אין נוהג בסיני כיון דל"ש זה הסברא דמי איכא מידי דזה לא מצינו רק לענין הפשט משום דליכא בי' חסרון ודו"ק היטב] והנה יש לומר כיון דמסקינן להלן דאיירי בשל נכרי דמקריבין עולת שלו א"כ יש לומר דמקריבין עולת שלו אף שהן בע"מ דהרי בתמורה קאמר דס"ד דאפי' במקדש מקריב של נכרי בע"מ וא"כ בבמה של נכרי מותר להקריב אם הוא בע"מ [שוב ראיתי בטה"ק בדף שאח"ז כתב כן ושמחתי שכוונתי לדעתו הגדולה]:

והנה בדף קי"ח קאמר איש להכשיר זר וכו' מה"ד ליבעי קדוש בכורות כדמעיקרא קמל"ן והנה מוכח דר"י סובר ע"כ עד הקמת המשכן הקריבו בכורות דאי אמר מ"ת בטלו הקרבת בכורות וא"כ עתה דיליף זר מותר בבמה מהיכא תיתי שיקריבו בכורות ודו"ק ולפי"ז ר"מ וחכמים ות"ק דדרשי איש וכן לר"ש דדרש איש דלא יקריב חובות ולא בעי קרא לומר דלא יקריבו חובות משום דסברי דמסיני ניקח כהונה מבכורים א"כ מהיכא תיתי דליבעיא כדמעיקרא [ועמש"כ בפ"א מ"ה בחירה מדברי ר"י נראה כסברת רבינו בפ"י במשנה דבמות הותרו משום דבטלו מחנות]:

עכו"ם שהביא שלמים וכו' שהעכו"ם לבו לשמים. יש להקשות בגמרא אמרו עוד טעם אחר דכתיב לעולה דכל שקרב אין אלא לעולה וא"כ למה לא הביא רבינו רק הטעם דלבו לשמים ונראה דבגמ' אמר רב הונא נתן לישראל ולכהן להתכפר נאכל וכ"כ רבינו נדר נכרי ונתן לישראל להתכפר בו נאכל ופירש"י דהיינו לישראל שחייב ג"כ שלמים ויש להקשות טובא כיון דדריש דאין אלא עולה וכן מנחה אין נאכל אלא כולה כליל נמצא דבאמת קרב שלמים אלא שתורה חידשה דבשלמי נכרי ומנחתה אין נאכל כמו מנחת כהן דכליל וא"כ יקשה חדא למה בנתנה לישראל להתכפר בו נאכל כיון שגזה"כ דכולה כליל ועוד איך יוצא בו ישראל ידי נדרו כיון שגם נכרי נדר וא"כ הא כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ועוד הא מוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום ומבואר בקצה"ח בסי' ת' משום דהוה שינוי בעלים וא"כ כאן ג"כ הוה שינוי בעלים אם מתכפר בו ישראל ויוצא בו.

ועוד דהנה יש לחקור ישראל שהפריש שלמים להתכפר בו חבירו הבשר למי ונראה כיון דמסיק בתמורה דבעלים מוסיפין חומש א"כ הבשר שלהם ויקשה כאן למה הבשר נאכל לישראל כיון דכהא"ג בישראל הו' של הבעלים המפרישין הי' לו לומר דכאן כלו כליל כיון שהוא של בעלים המפרישין שהם נכרים [ובזה י"ל הא דקאמר נתן לכהן נאכל לכהן הכונה בדרך זו ואין צ"ל זו דבכהן המתכפר בודאי נאכל לו כיון שמתכפר בו ועוד

שהוא המקריב ובחטאת כהא"ג זוכה ג"כ בבשר קרבן שלו כדאיתא בב"ק דף ק"י].

ובשלמא לטעם דכונתו לשמים א"כ הכי אמרינן הוא הקדיש שלמים אבל דעתו שיהא קרב כליל א"כ ע"כ מקריבין לעולה ועוקרין שם שלמים א"כ יש כאן שינוי [עיין נזיר דכ"ה בפירש"י דנעשה עולה וכל עבודתא כליל דו"ק] קודש דלא עלו לבעלים לשם חובה והו' כאלו אין לו בעלים כידוע ונחשב כאלו א"ז כלל קרבן של הנכרי לכן כשנתנו להתכפר בלישראל ל"א דקרב כליל כיון שחזינן שאין דעתו לשמים להיות כליל וא"ש דישראל מתכפר בו והו' דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין כיון דאי אין הישראל מתכפר בו ל"ה שלמים וכן א"ש מהא דמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום דהוא משום שינוי בעלים וכאן דבלא"ה יש כאן שינוי קודש אין יוצא בו הנכרי והוה כאין לו בעלים לכן שרי ליתן לישראל להתכפר בו מוכח לר"ה עיקר הטעם משום דדעתו לשמים. וא"כ כיון שרבינו כתב שנאכל לישראל לכן לא כתב רק הטעם דדעתו לשמים.

אך אכתי קשה לי איך אפשר להקריב עולה הא כיון שהקדישו לשמים א"כ המעלה מבשר קדק"ל לגבוה לקי כמוש"כ רבינו פ"ג מאימ"ז ואולם על הגמרא לא קשה דיש לומר ששחטו לשם עולה יש כאן ש"ק ונעקר שם הקרבן ונעשה עולה כסברת תוס' מנחות דף מ"ז ובזה נראה לפרש הא דאמרו בגמרא סברא הוא כונתו לשמים ועוד דכתיב לעולה שיהא הכל לעולה הכונה כך דבריש זבחים ומנחות אמרינן סברא הוא אטו כיון דשני בה לישני וליזול ועוד דכתיב מוצא שפתיך תשמור נדבה תעשה אותו אטו נדבה שרי לישנוי בי' ולפי"ז אני אומר זהו דאמרינן כאן ג"כ סברא וקרא הוא כלפי נגד מה שאמר דמסברא ומקרא אסור לשינוי כאשר אבאר דהנה בטה"ק חקר בריש זבחים אהא דאמרינן עד כמה לשנוי וליזול דמאי סברא הוא לפמש"כ תוס' מנחות ז' דע"י ש"ק עוקר שם קרבן א"כ נעשה עולה ומסברא יהא שרי לשנויי ולהקריבו עולה ותי' דעתה קאי דפסול שלא לשמו אין פסול בעיקר הקרבן אלא שלא נעשית עבודתו כהוגן ולכן אין עולה לבעלים אבל אסור לשנויי דקדושתו קאי ואח"כ קאמר מקרא משום דבאמת יש סברא דנעקר שם קרבן ע"י שינוי השם ונעשה עולה ורשאי לשנותו וע"ז מייתא מקרא דע"י שה"ש נעשה נדבה ובנדבה אסור לשנויי ומעתה אומר אף כאן מסברא דכונתו לשמים והיינו כלפי מה דסבור דאסור לשנויי וליזול דל"א דנעקר שמו ע"י ש"ק אמר דה"מ דכונתו לשמים אבל היכא דמחשבתו שיהא כולו כליל שפיר מהני ש"ק לעקור שמו ונעשה עולה [והא דשרי לשנות שם עולה יש לומר כיון דמתקיים נדרו שקרב עולה כמו שהי' כונתו לשמים כהא"ג רשאי לשנות כפמש"כ בטה"ק ריש זבחים הא דאסור לשנות רק משום דע"י שינוי אין מקיימים הבעלים נדרם א"כ כאן שע"י שינוי מקיים

נדרם רשאי לשנות וכן יש לומר לפמש"כ הך דנכרים לא הו' הבעלים של הקרבן א"כ בלא"ה אין כאן שינוי רשאין לשנות וכן אי אמרינן דנכרי אין חייב באחריות ג"כ רשאי לשנות לפי טה"ק הנ"ל אך זה יש לדחות כדמסיק דאף נדבה אסור לשנות אף שאין חייב באחריות ויש לפלפל בזה הרבה ועוד כיון דבאמת נדבה ונעשה קרבן אחר רשאי לשנותו ורק היכא אף שנעשה שה"ש אפ"ה קרב לשם מה שהקדיש תחילה לכן אסור לשינוי אבל כאן שנקרב למה ששינה אותו לעולה באמת רשאי לשנותו לכתחלה] וכלפי מה דאמר שם דאף דמסברא שרי לשינוי דנעשה עולה ע"י ש"ק אפ"ה אסור מקרא משום דנעשה נדבה ובנדבה ג"כ אסור לשנויי א"כ אף דכאן בודאי שייך הסברא דנעקר ונעשה עולה אפ"ה אסור כיון דיליף מקרא דנדבה תעשה דאסור לשנויי לזה אמר דכאן כתיב עולה שהכל יהא עולה מגזה"כ וא"כ לפי"ז על גמרא ל"ק אבל על רבינו יקשה דכתב רק הסברא דכונתו לשמים וא"כ יקשה דזה רק אהני דנאמר דרשאי לשנותו ולעשותו עולה דעי"ז נעקר שם שלמים ונעשה עולה ורשאי להקריבו מסברא אבל מקרא דנדבה תעשה אותו תאסר כאן לשנויי ולהקריבו עולה כולו כליל כיון דכתיב נדבה תעשה אותו.

ונראה ליישב דלכאו' קשה לי טובא דהנה בתוספתא פי"ב במנחות איתא ישראל שאמר הרי עלי מנחה ע"מ שיהא כליל כופין ומביא כדרך המתנדבין ור"ש פוטר שלא נדר כדרך המתנדבין והביא במשל"מ בפי"ז מה' אלו ופירושו דהאי תוספתא נראה לי ע"ד דמפרש גמרא מנחות דף פ"א ברייתא אחריתא דנדר תודה ולחמה מן המעשר דאתיא גם כב"ה אף דהו' נדר ופתחו עמו אפ"ה כופין דאיירא בבודקו ואמר אם הייתי יודע שאין דרך המתנדבין הייתי נודר כדרך המתנדבין ואח"כ חזר ואין רוצה להביא כופין להביא ור"ש פוטר ול"מ בדיקה אבל באמר אם הייתי יודע לא הייתי נודר פטור אף לת"ק דחולק אר"ש זולת לב"ש דסובר הקדש בטעות הקדש חייב עיי"ש במנחות ומעתה לפי"ז קשה לי טובא דלכאו' יש להבין נהי שכונתו לשמים שיהא כליל הא אין פיו ולבו שווין ודברים שבלב עוקר מה שהוציא בפיו וצריך לומר כיון שאנן סהדי שכונתו לשמים הו' דברים כאלו אמר שמביא שלמים ע"מ שיקריבו כליל דמי למנחה שנדב ישראל שיהא כליל א"כ בודקין אותו אם אמר שלא הי' נודר א"כ הו' הקדש בטעות וחולין הוא ואם אמר הייתי נודר כדרך המתנדבין א"כ שלמים הוא כיון דאם הי' יודע הו' נודר כדרך המתנדבין דהיינו שלמים לאכילה לא להיות כליל א"כ אמאי קרב עולה נקריבהו שלמים או לא נקריבהו כך דהו' נדרו ופתחו עמו ובשלמא על הגמרא לא קשה דיש לומר דעיקר סמך דמגזה"כ שיהא כליל עולה אלא דנתן גם סברא שיהא כונתו לשמים אבל דלא הביא רק הטעם דכונתו לשמים קשה דלא עדיף מאמר בפירוש להיות כליל דל"מ

כמו במנחה ואולם יש ליישב בטוב טעם דכאן אמדינן דעתו אלו אמר הייתי יודע הייתי נודר כדרך מתנדבין דהיינו עולה כיון דדעת נכרי לשמים אי ידע לא הי' נודר שלמים לאכילה אלא עולה להיות כליל ולא דמי למנחה שם א"א בישראל שיהא כליל דו"ק ואמנם כל זה לרבנן אבל לר"ש דפוטר לגמרי או לב"ש דבכל גוונא חייב ולא הו' הקדש בטעות א"כ אמאי קרב עולה אף שכונתו לשמים לא גרע מאמר בפירוש להיות כליל דלב"ש לא אמר כלום וקרב שלמים לאכילה ולר"ש דפוטר לגמרי ולא מהני בדיקה אלו הייתי יודע וצריך לומר דבאמת לדידהו אמרינן הטעם מקרא דהכל עולה בנכרי א"כ א"ש לדידן דלא קיימל"ן כר"ש ולא כב"ש רק כב"ה ות"ק לא צריך טעם דקרא כתיב לעולה אלא סגי הטעם דכונתו לשמים ואין כאן ש"ק דל"ה שלמים כלל דאלו הי' יודע הי' נודר עולה בפירוש.

ולפמש"כ א"ש דהשמיט רבינו אידך טעם דכתיב לעולה דזה רק צריך או לר"ש או לב"ש אבל לת"ק דר"ש אליבא דב"ה סגי בטעם דכונתו לשמים ואמדינן דעתו אלו ידע שאין דרך מתנדבין כך הי' נודר עולה בפירוש וכן קרב עולה ודו"ק היטב.

הנה מכאן יש להוכיח דנכרי אין חייב לקיים נדרו דבמשל"מ פ"י מה' מלכים חקר אי שייך בנכרי בל יחל והביא תוס' נזיר וע"ז דסתרו בהא ובא"מ סי' א' העלה דחייב לקיים דברו משום חיוב ושיעבוד ואמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי גם בנכרי שייך ולדעתי א"כ יקשה איך מתכפר בו ישראל חדא אין דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין ועוד המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום אלא ודאי דאין צריך לקיים דברו א"כ אף שנדר הנכרי כשהפריש להתכפר בו ישראל הו' שפיר בא מן החולין כאן דהנכרי אין חייב לקיים נדרו וגם לא שייך דמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום דכל הטעם דאין מתקיים נדרו עיי' קצה"ח שם ובנכרי א"ח לקיים דבריו.

ונראה דמוכח כן מקרא דברי הימים ויאמר ארנן אל דוד ראה נתתי הבקר לעולות והמוריגים עצים והחטים למנחה ויאמר המלך דוד לא כי קנה אקנה בכסף כי לא אשא אשר לך לה' והעלות עולות חנם ואי אמרת דנכרי חייב לקיים דברו מצד קניין ואמירה לגבוה כמסירה להדיוט א"כ כיון שאמר הבקר לעולה א"י למכור וע"כ להקריבו חנם.

ועוד יש להוכיח כן מקרא דכתיב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה איש איש אשר ידבנו לבו ודרשינן בירושלמי פ"ק דתרומות למעט נכרי מתרומת המשכן וגם לגמרא דידן ע"כ דרשינן כן דהרי בע"ז דף כ"ד פריך לר"א אלא מעתה ויקחו בני ישראל לי תרומה א"כ לא יהא ניקח מן העכו"ם חזינן דלר"א אפי' ליקח אין לוקחין מן העכו"ם א"כ לדידן דלוקחין מעכו"ם פרה ה"ה לתרומת משכן אבל עכ"פ בחנם בודאי יש למעט

מנדבה מבנ"י נכרי וגמרא דידן א"כ יקשה אמאי לא יליף רבא מזה דאין מעריך וע"כ לומר אי מהאי לא ידעינן דאין מחויב לקיים אם נדר דהיינו דכתיב אשר ידבנו לבו אף נכרי אין חייב להביא אף שנדבו לבו אבל אם הביא הו"א דקדוש לכן יליף מלא לכם לבנות דאין קדוש כלל ואין מעריך ומזה ראי' למל"מ שם שכתב דפליגי ר"מ ור"י אי העריך אי קדוש וא"מ שם כתב דפליגי רק אי חייבין לקיים הערכה שנדר ולפמש"כ מוכח כמשל"מ דפליגי אי קדוש והבן [ועיין ריטב"א קידושין דל"ה כתב מבנ"י ויקחו לי ממעט נשים אבל רק מחיוב להביא אבל אם הביא מקבלין דהרי כתיב ויבואו הנשים על האנשים ועיין מש"כ פ"ט ממעילה].

הלכה ד

מומר לע"ז או מחלל שבת וכו'. מומר לחלל שבת כמומר לע"ז עפירש"י שכופר במעשי בראשית והדבר צריך ביאור ונראה לי דבר נכון דהנה אמרו ג"כ כל המתגאה כאלו עע"ז וכ' לפרש דכתיב נעשה אדם שהקב"ה ללמד בא שאל יעשה לבדו רק ימלוך בחבירו א"כ מי שמתגאה וסומך על חכמתו ואין ממליך בחבירו ע"כ לדידי' הא דכ' נעשה אדם כאלו ח"ו שני רשויות ומאמינים בשיתוף א"כ הו' כעע"ז כן אני אומר לענין שבת דאיקרי אות יען דהקב"ה אמר נעשה אדם וכ' המפורשים שלכן נמלך שרצה שמכל מעשה בראשית יותן מחלקם אל האדם וע"כ אם האדם שובת השבת שובתים כל העולמות א"כ מי שאינו שובת א"כ אין שובתים כל העולמות א"כ מי שמחלל שבת ע"כ אין מאמין שנתנו מחלקם לבריאת האדם א"כ הא דנמלך באלו ח"ו שני רשויות יש א"כ לכן הו' כאלו עובד ע"ז שמאמין בשיתוף ח"ו:

ולהיפוך אמרו כל השומר שבת כהלכתו אף שעע"ז כדור של אנוש מוחלין לו עונתיו הכונה דור של אנוש לא האמינו בשותף אלא שאמרו שכן רצונו של הקב"ה לחלק כבוד למשרתיו הגדולים השמש וירח אמנם זה ג"כ הו' ע"ז כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו א"כ אמר לחלק כבוד לעבדיו בפניו אמנם זה ששומר שבת כהלכתו א"כ מעיד הוא שהקב"ה יחיד ומיוחד ואין שותף עמו רק שעע"ז כדור של אנוש שרצון הקב"ה לחלק כבוד לעבדיו ע"ז שפיר מוחלין לו אם מתחרט על מעשיו ול"ה כמומר דל"ה כשאר עובד ע"ז המאמין בשותף דנעשה מומר ואף שמתחרט על מעשיו אין מוחלין לו ופסול לעבודה כמש"כ רבינו בסוף ה' ביאת מקדש:

הנה בהא דאיתא בשמעתין דמחלל שבת ועע"ז הוא ככופר בכל התורה כולה קשה לי מנ"ל הא דבשלמא עע"ז דהו' ככופר בכל התורה נשמע שפיר מדאמרינן בעלמא דאנכי ולא יהי' לך אין ממנין התרי"ג מצות דל"ש כלל תרי"ג מצות אם אין מודים באדון המצוה

ממילא נשמע דשקולה ככל התורה אבל מחלל שבת כיון שהוא ממנין התרי"ג מצות מנ"ל דהו' ככופר בכל התורה דאף דכופר במעשה בראשית דהא אפי' עע"ז דג"כ אין מודה כלל במעשה בראשית אפ"ה ל"ה ככופר בכל התורה אי לאו דמוכח מדלא בא במנין התרי"ג א"כ שבת דבא במנין מנ"ל דהו' ככופר בכל התורה:

והנה ביבמות דף מ"ז איתא דדריש מקרא דעמך עמי שנעמי אמרה לרות מפקדינן אתרי"ג מצות אמרה עמך עמי אסור לן עכו"ם אמרה אלקיך אלקי ותמוה כבר אמרה דמפקדינן אתרי"ג מצות וכבר עמד ע"ז במהרש"א בח"א אבל לפמש"כ ניחא דעכו"ם אין ממנין התרי"ג מצות אלא דתמוה לי מנדרים דף כ"ה אישבעינהו אתרי"ג מצות להנ"ל קשה הא בהא לא סגי דעע"ז אין בכלל תרי"ג מצות:

הנה אמרו כל המחלל את השבת כאלו כופר בכל התורה כולה ובנדרים דף כ"ו אמרו כל השומר שבת כאלו מודה בכל התורה כולה ונראה לפרש לפימש"כ הריטב"א הביאו ברדב"ז חלק ה' סי' צ"ב שכ' וז"ל ולא אמרו בשאר מצות יעבור ואל יהרוג במתכוין להעביר אלא כשאומרים לו חלל שבת כדי לעבור על דתך לא שיאמרו חלל שבת שתהי' כמודה שאין תורתך אמת ולא צוה הקב"ה לשמור את השבת עכ"ל לפי"ז אם בא לאדם מעשה כזה והוא מקיים השבת הרי זה כמודה בכל התורה ובחולין איירי במחלל שבת סתם דאי במחלל שבת שאין התורה אמת ולא נצטוו ע"ז ל"ש לומר ככופר בכה"ת הרי כופר ממש:

אלא דקשיא מנ"ל דבאמת כהא"ג במחלל שבת סתם דאין מקבלין ממנו דילמא דוקא בכהא"ג אין מקבלין שאין מודה שנצטוו ישראל ע"ז אבל במחלל שבת סתם דילמא מקבלין:

ונראה ליישב הא דבנכרי אף עע"ז מקבלין קרבנות ולא מישראל עע"ז דהנה בחולין דף קמ"ב יליף מקרא דלמען תפוש את בית ישראל דנענשין על מחשבת ע"ז כמעשה ולכאורה קשה מכאן אהא דאיתא ברה"ש דף י"ז ד' אני הוא קודם שיחטא ואני ד' לאחר שיחטא והקשה הרא"ש שם קודם שחטא מה צורך למדהר"ח ותי' דקודם שיחטא בע"ז ואע"ג שחשב לעובדה ואף שמחשבת ע"ז הקב"ה מצרף למעשה אפ"ה מתנהג עמו במדה"ר קודם המעשה וכשיחטא הקב"ה מצרף המחשבה עם המעשה וקשה דהא בהך דחולין מוכח דנענש מיד דגמ' פריך ודילמא מהרהר בע"ז הוי ולכן נענש אף קודם שעשה המעשה ונראה דהיינו משורת הדין נענש מיד רק שמדה"ר שלא יעניש אותו קודם שיחטא אך כשיש עליו שאר עבירות שא"ר לילך עמו במדה"ר נענש במיתה על מחשבת ע"ז מיד ואמנם כשחטא בפועל אף שאין עליו שאר חטאים נענש על המחשבה

למפרע שמצטרף למעשה ואך זה בישראל אבל באומות אין מוזהרים על מחשבת ע"ז כמעשה [ואף דגם באוה"ע מוזהרים על המחשבה ומצרף מחשבה רעה למעשה היינו בעבירות שבין אדם לחבירו] וכמש"כ בקרא למען תפוש את בית ישראל אבל באוה"ע אין נענשין על המחשבת ע"ז דלא נחשב כמעשה ע"ז בעצמו וניחא דמאוה"ע מקבלין כיון שכעת מחשבתו לשמים אבל ישראל מומר דמחשב מחשבתו גופי' כמעשה לכן אף שעתה מחשבתו לשמים אין מקבלין ממנו:

אף נראה דזה תליא בפלוגתא דרי"ש ור"ע בע"ז דף נ"א אי ע"ז של נכרי נאסר מיד או של ישראל נאסר מיד דלרי"ש א"ש דאין מחשבה כמעשה ע"כ אין נאסר עד שנעבד אמנם לר"ע בשל נכרי נאסר מיד לכאורה איפכא נשמע אלא דא"כ קשיא לר"ע הא קרא כתיב למען תפוס את בית ישראל איך אפשר לומר דל"ה מחשבה כמעשה ואין נאסר עד שיתעבד אך א"ש בודאי לגבי דיני בנ"א בישראל ל"א בתר מחשבתו דאמרינן דימלוך אבל הקב"ה דיודע דלא ימלוך נענש מיד על מחשבתו אפי' לא עבד עדיין ועמש"כ בחלק א' ה' ביהב"ח דף צ"ג:

הנה בח"ס הקשה דר"ה ס"ל כיון שעבר עבירה ושנה בו נעשה לו כהיתר א"כ איך ס"ל לרבא מומר לתיאבון סמכינן אבודק סכין ונותן לו ולי תמוה יותר הא בתמורה דף כ"ו מבואר דאף במעשה אחת שעבר ג"פ לתיאבון אפ"ה מה דנוכל לתלות דלא שביק התירא ואכל איסורא תלינן א"כ בודאי תמוה כיון דבאותו מעשה עבר ג"פ איך נתלה ברביעי שלא שבק התירא ונראה ליישב לפי מה דאיתא בסי' ב' דעת רשב"א דכל עבירות שבתורה הוה מושבע ועומד מהר סיני ולכן לא חל עליו שבועה וכבר הבאתי בספרי חלק א' ארוכות בזה החקירה:

ולפי"ז י"ל נהי דנעשה לו כהיתר היינו איסור שבתורה אבל לא הו' כהיתר גמור יען דעכ"פ מושבע ועומד מהר סיני ולענין זה אף דעבר כ"פ לא נעשה לו כהיתר ואמרינן לא שביק התירא ועשה איסורא והנה מבואר שם בתמורה דבעינן ג"פ עבר עבירה עד שנאמר שנעשה לו כהיתר והסברתי הדבר עפ"י מה שדרשו שמא תאמר מי מעיד אבני ביתו וכו' נשמתו של אדם מעידה בו ולכאורה תמוה כיון דנשמתו של אדם מעידה למה צריך לעדות העצים ובס' נועם מגדים כ' לבאר דע"י החטא הנשמה מסתלקת דהיינו שנשמת האדם הם ג"ח נפש רוח ונשמה תחילה מסתלקת הנשמה ואח"כ כשחוטא הולך הרוח ובסוף הנפש וא"כ אין לו עוד מי שיעיד בו ע"כ הן עדיו אבניו וקורות ביתו והיינו דאף דעבר ג"פ אכתי אמרינן לא שביק התירא דהא אבני ביתו עדיין מעידין עליו והיינו שמעידין שעכ"פ אינו היתר שמושבע ועומד:

ישראל שהוא מומר לע"ז וכו'. הנה במל"מ פ"ג מה' שגגות יקשה דלקמן במומר לחלב כתב רבינו דוקא שהוא רגיל בכך דאל"ה לא נעשה מומר וכאן כתב סתם משמע אפי' אינו רגיל בכך ולדעתי לק"מ דהא המשל"מ בעצמו כתב דמסברא במומר לדבר אחד מסתברא יותר דבפ"א ג"כ כיון שאין שב מידעתו אין מקבלין משא"כ מומר לחלל שבת בפ"א בודאי לא נעשה מומר א"כ לפי"ז ניחא דכאן כתב רבינו סתם מומר לע"ז או לחלל שבת דמומר משמע רגיל בכך רק במומר לאותו דבר דיש סברא בפ"א אין מקבלין ע"כ הוצרך רבינו לפרש דג"כ רק ברגיל אין מקבלין ממנו.

והנה במל"מ שם כתב דלעולם בפ"א ג"כ אין מקבלין ממנו דהא עכ"פ הו' זבח רשעים תועבה אלא דאי עשה תשובה מקבלין אף דבשעה ששגג לא עשה עדיין תשובה אבל אי רגיל בכך דנתמעט מקרא דמכם אין מקבלין אף בעשה תשובה כיון דבשעה ששגג הי' מומר ורגיל בכך מיעטה קרא בפירוש לפי"ז הא דקאמרי במומר לשאר עבירות דמקבלין הוא ג"כ בעשה תשובה א"כ תקשי הא דכתב רבינו דמקבלין כדי שיחזרו בתשובה הא בעשה תשובה איירי והכי הו' למימר כדי שלא תנעול דלת בפני תשובה אך יש לומר דרבינו מפרש הא דקאמר כדי שיחזרו בתשובה טעמא דקרא קדרש דלא כתוס' א"כ ה"נ קאמר דמקבלין דע"י הבאת הקרבן יעשה תשובה.

ונראה לי להביא ראי' למל"מ דלא מהני תשובה למפרע מהא דאיתא בקידושין דף ל"ו בנים אתם לד' אלהיכם אם נוהגין כמנהג בנים אתם בנים למקום ואם אין אתם נוהגין כמנהג בנים אין אתם בנים למקום דברי ר"י ר"מ אומר בין אתם נוהגין כמנהג בנים בין אין נוהגין כמנהג בנים בנים אתם למקום שנאמר בנים משחיתים ואומר והי' במקום שיאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ומפרש בגמרא בנים משחיתים היינו ע"ז יכול אפי' עשו תשובה אמר קרא יאמר להם בני אל חי מוכח דר"י דפליג אדר"מ והכי קיי"ן באמת לא מהני תשובה והא קיי"ן דאין לך דבר שעומד בפני התשובה אעכ"ח דבהא פליגי דלר"י לאו בנים הם ואפי' עשו תשובה רק מכאן והלאה יקראו בנים ולר"מ אם עשו תשובה מעיקרא הם בני אל חי וא"כ תליא זה בפלוגתא דלר"מ מהני תשובה ומקבלין הקרבן אף דבשעה שחטא בשגגה לא עשו עדיין תשובה ומיעטה קרא אפ"ה אי עשו תשובה אהני למפרע דמקבלין קרבן על שגגתו ולר"י דקיי"ן כוותי' לא מהני מה דעשו תשובה למפרע שיהא מהני הבאת קרבנו על מה שחטא בעודו מומר משום דמיעטה קרא אפי' בעשה תשובה דעכ"פ אז כשחטא לא בנים איקרי ואתמעטו ממכם ולא כולכם דלא הי' אז בכלל בנים אף דעתה עשו תשובה. והנה בסוף מנחות פליגי בכהן שעבד ע"ז ועשה תשובה אי פסול לעולם ויש לתמוה טובא הא זה פלוגתא דר"מ

ור"י והנה רבינו פסק שם בספ"ט מביאת המקדש דפסול לעולם והיינו כמוש"כ דהלכה כר"י נגד ר"מ.

הנה קשה לי ל"ל קרא מן הבהמה לרבות פושעי ישראל הא רבינו בפט"ו מתפלה ה"ו כתב ואין אומרים לרשע הוסיף רשע והמנע מן המצות ולעיל ה"ג כתב כהן שהרג הנפש או עע"ז פסול לכהונה א"כ נשמע דבה' ו' אייר אפי' ברשע בשאר עבירות אעפ"כ אין אומרים לו המנע מן המצות א"כ ה"נ אמאי לא נקבל ממנו שכיון שכבר נדר ונדב אי לא נקבל ממנו הרי אנו אומרים לו דעובר על בל יחל [כמוש"כ תוס' ע"ז גבי ב"נ] ואיך נאמר לו המנע מן מצות ולמה צריך קרא מן הבהמה דמקבלין ממנו קרבנות.

והנה רבינו בסוף ה' רוצח כתב דמותר לשנוא הרשע ולא עשה תשובה אעפי"כ אם מצאו נבהל במשאו מצוה לטעון ולפרוק ולא יניחנו נוטה למות והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאחר שנלוים אל ד' ומאמינים בעיקר הדת כמוש"כ כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו רשע מדרכיו וחי' א"כ קשה כנ"ל דה"נ כיון שמאמינים בעיקר הדת פשיטא דאין אומרים המנע מן המצות כמו שמצוה לטעון עמו.

והנה רש"י בגיטין דף מ"ה פירש מין היינו יהודי שאין מודה בדברי חכז"ל אמנם בברכות דף י"ב פירש"י תרעומות המינים היינו עובדי ע"ז וכבר עמד בצל"ח שם לתמוה אפירש"י בזה ולכן נראה דלאו כללא הוא רק הוא מתפרש לפי הענין דהא שם בברכות איתא אפי' ציצית דקבעוהו מפני שיש בה טענת מינים והרהור ע"ז הרי דמינים לאו עובדי ע"ז הן ע"כ דמתפרש לפי הענין דגבי תרעומות המינים משמע לי' לפירש"י דכונתו על עובדי ע"ז יען דקאי שם שיטעו לומר שאין תורה אמת אלא פ' עשרת הדברות לכן מפרש עע"ז אף דזה מבואר בפרשה דאנכי טועים הם לומר דבשיתוף רשאין לעבדו דלא נשמע מאנכי אלא משאר דרשות שבתורה.

רבינו בפ"ג מה' תשובה כתב וז"ל הפורש מדרכי ציבור אעפ"י שלא עבר עבירה אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עשה מצות כלל ולא נכנס בצערתן ולא התענה בתעניתם אלא הולך בדרכו כאחד מגויי הארץ וכאלו אינו מהם אין לו חלק לעוה"ב עכ"ל מעתה מנ"ל דאין מקבלין קרבן מומר לחלל שבתות ועע"ז דילמא קרא רק ממעט כהא"ג כשפורש גם מדרכי ישראל שהוא מתנהג כגויי הארץ דמנכרי מקבלין ומישראל אין מקבלין אם מתנהג כישראל אף שעע"ז ומחלל שבת הוא רק בכלל פושעי ישראל דמקבלין ממנו ואין לומר דא"כ כגויים גמורים הם ב"א דהא תנן בנדה דכתמיהן טמאין דגרים הם וטועין הם שהולכין בדתות הנכרים ועיי' במרש"א דהולכין בדת נכרים ועע"ז דאפ"ה ישראל הם וכתמיהן טמאים הרי בכלל ישראל עכ"פ [ומכאן יש ראי' דישראל מומר שקידש

קידושיו קידושין] והנה תוס' בב"ק דף פ"ז נראה ג"כ שדעתם כדעת רבינו שאף שלא עבר עבירה כיון שאין מקיים המצות הו' כגוי' הארץ דכתבו דסומא חייב מדרבנן דאל"כ הו' כגויי הארץ ואף דמצוה על ל"ת כמו שתמה בנובי"ת להנ"ל ניחא דאף דלא עבר עבירה אם אין מקיים המצות הוא כגויי הארץ ונראה דמהא"ט בעשה כופין עד שתצא נפשו דא"כ נמצא מפקיע עצמו מתורת ישראל וכן יש לומר דמהא"ט עשה דוחה ל"ת דחמור דאין מקיים המצות נמצא נבדל מעדת ישראל.

אפי' עולות שמקבלין מעכו"ם אין מקבלין ממומר. וקשה לי דהנה בב"ק דף נ"ה דריש מקרא דעמד ויתר גוים דאין חייבין במצות כיון דעובדין ע"ז. אמנם בישראל קיימ"ל דאפי' מומר חייב במצות דאעפ"י שחטא ישראל הוא כדאיתא בסנהדרין דף מ"ד והוא מוכח מקרא דבימי יחזקאל אמרו ישראל נהי' ככל הגויים דבאו בטענת בעל שגירש אשתו ועבד שמכרו רבו כלום יש לזה על זה וטענתם הי' כמו שויתר על ב"נ מפני שעבדו ע"ז ישראל ג"כ שעבדו ע"ז וגלה אותם בין האומות יש לו לוותר שלא יתחייבו במצות רק שהשי"ת אמר העולה על רוחכם הי' לא תהי' דאין רצונו לוותר על קיום המצות בישראל והיינו דלכן אמרינן אעפ"י שחטא ישראל הוא דלא ויתר עליהם הקב"ה וא"כ לכאורה נהי דילפינן דעכו"ם מביאין קרבן קודם שויתר אבל אחר שויתר בודאי גריעי דאין חייבין עוד במצות ב"נ מישראל מומר דעדיין מחוייבין במצות ואף מש"כ רש"י בע"ז דף ה' להוכיח דהא דעמד ויתר גוים היינו דאין מקבלין שכר על המצות אבל אם לא מקיימין נענשין אבל עכ"פ שכר ג"כ אין מקבלין א"כ אמאי מקבלין מהן עולות הא לא עבדי מצוה כלל וע"כ ישראל מומר אם עבד מצוה מקבלין שכר דהא אמרת אעפ"י שחטא ישראל הוא א"כ תקשה תושב בארעא וגיורא בשמי שמיא דישראל דנחשב להם קיום מצוה למצוה לא מקבלין וב"נ דלא נחשב לו קיום מצוה כלום יהא מקבלין ממנו:

אולם לפי מה שבארתי בפ"א מאימ"ז דבאמת אין מקריבין בתורת קרבן שלהם רק שמוסרין לבי גזא דרחמנא ואין להם עם הקרבן שייכות כלל ניחא דשפיר מקבלין דהכל איתא שם דגם ממונם ויתר א"כ בהקדש בודאי י"ל דויתר ממונם:

אפי' העולה שמקבלין מן העכו"ם אין מקבלין מן המומר. נראה לי מכאן ראי' לתוס' לקמן דף י"ג שכ' דמומר שאינו אדוק חמור מעכו"ם שאינו אדוק דלפי"ז ניחא דקאמר בכם חלקתי ולא באומות אבל לפירש"י דאין חילוק בהא בין ישראל עע"ז לעכו"ם קשה להבין אמאי החמירה תורה בשל ישראל מבשל עכו"ם ואין לומר א"כ גוי האדוק בע"ז ג"כ נאמר דאין מקבלין ומקרא משמע בכם חלקתי ולא באומות משמע לכאורה בכל גונא אפי' עכו"ם האדוק בע"ז מקבלין אולם יש לומר דבאמת אין מקבלין משום דהא למ"ד

זה חושב וזה עובד אמרינן א"כ יש כאן חשש שיהא מחשבתו לע"ז וכמו שהקשה באמת בשו"ת מהרי"א סי' כ"ג לר"א דס"ל דסתם מחשבת נכרי לע"ז א"כ ניחוש שמחשבתו לע"ז ובמין שאדוק בה לכו"ע סתם מחשבת מין לע"ז והעלה שם בתירוץ אחד דבאמת אין מקבלין בלא עשה תשובה ועודו אדוק בע"ז אלא דלהלכה כ' כיון דקיי"ל זה עובד וזה מחשב ל"א לכן אין לחוש ומקבלין אולם לפי האמור ניחא דבאמת אין מקבלין גם מנכרי אם אדוק בע"ז וכמו שצידד גם בשו"ת הנ"ל משום דהו' זבח רשעים ע"ש:

והנה תוס' חולין דף ל"ט בד"ה איזה מין זה העובד ע"ז הקשו ג"כ אהא דאיתא בפ"ק דחולין השתא שחיטת מין דישראל אסורה דעכו"ם מבעיא ומאי קו' הא אשכחנא דישראל עע"ז חמור דאלו ישראל מורידין ועכו"ם אעפ"י שכולם עע"ז אין מורידין ואף לענין שחיטה כיון דהו' מין תניא דשחיטתו לע"ז ואלו עכו"ם לא משכחנא דסתם מחשבתו לע"ז רק לר"א ותי' דהא דאמר שחיטת מין לע"ז היינו בכומר אבל ישראל העובד ע"ז אין שחיטתו כשחיטת מין ואין שחיטתו נאסרת:

ומכאן קשה לי אתוס' ע"ז דף ו' ע"ב שכ' דישראל כומר אסור להושיט לו תקרובת ע"ז דאסור באכילה דבודאי יאכלנו וקשה למה נקט כומר דלענין זה שבודאי יאכלנו אפי' אינו כומר אפי' ישראל מומר אסור להושיט דבודאי יאכלנו ורק לענין שחיטה שיהא מחשבתו לע"ז בעינן שיהא כומר וצריך לומר דתוס' לרובתא נקט כומר דאפ"ה אסור להושיט לו משום דעכ"פ ישראל הוא אבל באמת גם למומר ישראל אסור להושיט דבודאי יאכלנו [אולם קשה מאי רבותא שכומר ישראל הוא הא גם בב"נ דעמד הקב"ה ויתר להם פירש"י דאפי"ה עובר משום לפ"ע ל"ת מכשול דעכ"פ מוזהר הוא כש"כ ישראל כומר דישראל מיקרי וחייב עליו משום לפ"ע ובאמת תמוה לי מכאן אש"ס סנהדרין שהבאתי לעיל דאעפי' שחטא ישראל הוא הא גם בב"נ כן אף דויתר להם עדיין הם מצוים ואסור להושיט להם והא דיליף הש"ס סנהדרין מ"ד מעכן דחטא ישראל הוא והיינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמי' ואסא קרו לי' דהיינו שעמדו על הר סיני וקשה לי מקידושין דף י"ז דיליף מקרא דב"נ יורש את אביו דבר תורה מדכתיב ואת הר שעיר ירושה לעשיו ודחי בגמרא ישראל מומר שאני וקשה דהכא משמע דרק בישראל שייך האי סברא אעפי' שחטא ישראל כיון דעמד על הר סיני היינו דקאי ביני חילפי אבל בעלמא דלא עמדו על הר סיני דלא קאי ביני חילפי ולא קיבל התורה א"כ כיון שנעשה מומר בודאי הוא כגוי ול"ש בי' לומר דאעפ"י שחטא ישראל כיון דלא עמדו עדיין על הר סיני ועיי' מג"א סי' תקצ"א]. אמנם קשה לי הא דדייק שם מהא דלא יושיט אמה"ח לב"נ ולא קתני לא יתן דאיירא בתרי עברי דנהרא אבל במצי לוקח מעצמו ליכא

לפ"ע ורשאי ליתן לו ה"נ בנכרי באית לי' בהמה אחריתא רשאי למכור לו ומאי ראי' דילמא דוקא באמה"ח דעכ"פ אין דרך הנכרי לאכול מבע"ח ע"כ רק השטה אסור אבל נתינה מותר משום דממנ"פ אם ירצה לאכול הרי יכול ליטול מעצמו ואי אין רוצה לאכול אף אם יתנו לו ישראל יכול ליתנו לכלבו אבל בנכרי שעע"ז הרי דרכו בכך א"כ אף ליתנו לו אסור דנהי דאית לי' אחרינא כיון דעכ"פ בודאי יעבוד ע"ז שמא יעבוד בבהמה דידי' וכמו שחילקו תוס' בע"ז בין יין לנזיר דבודאי ישתה לבין ישראל שאמר שיתן לו בשר חזיר דאין דרכו בכך ה"נ יש לחלק בין אמה"ח לנכרי לבין בהמה לנכרי שיקחנו לתקרובת ע"ז וא"ל דדייק באמת מלא יושיט יין לנזיר אף דדרכו בכך אפ"ה נתינה שרי ז"א דאף דדרכו בכך כיון דהוא ישראל כשר שקיבל עליו נזירות ואסור להושיט לו אבל ליתן כשיש לו כוס אחר שרי דעכ"פ אין בודאי שיעבור כיון שקיבל עליו נזירות רק פן ישכח שהוא נזיר אבל בנכרי שעובד ע"ז שדרכו בכך ואין חייש כלל לאיסורא דע"ז אף אם יש לו לא יתן לו פן יעבוד בשלו וצ"ע:

בענין מומר לכה"ת הענין הוא דיש ב' סוגים בעוברי עבירה א' שהוא מאמין באמונה שלימה דכה"ת מה"ש מאמין בתורה שבכתב ובע"פ ואין ספק בלבו אלא שיצרו תוקפו והוא חלוש מלכבוש יצרו ועובר עבירה עד"ז עונשו קצוב בתורה יש עבירות קלות וחמורות יש שענשם חמור ויש שענשם קל לפי חומר וקלות העבירה אבל סוג הב' המה שע"ע מחמת חסרון בלבם שאינו מאמין כי התורה מה"ש בכללה או שחושב מחשבות ומפלס מעגלי המצות לפי שכלו ואת אשר יבחר בשכלו יקרב זהו גדול עונו מנשוא ועונשו חמור מאוד אפי' על עבירה קלה שבקלות עונשו יותר מעובר עבירה חמורה שתאות לבו השיאו לפי שעה וכ' רבינו על העובר עבירה מחסרון אמונה נאמר והנפש אשר תעשה ביד רמה הכרת תכרת כי דבר ד' בזה וכו' והנה דבר זה אין אדם יכול להבחין כשרואה ע"ע אם מחמת תאוה או מפני שאין אמונה אומן בלבו אך ד' בוחן לבות יודע מחשבות יודע ונותן לרשע רע כרשעתו אם מחמת תאוה או חסרון אמונה ודעה נפסדה שבקרבו:

ובשו"ת כ"ס או"ח סי' כ' העלה בזה לפרש מאמר חז"ל שאלו לחכמים ולנביאים על מה אבדה הארץ ולא פרשוהו עד שבא הקב"ה ופירשו מי האיש החכם ויבין זאת וכו' ויאמר ד' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה ומפרש רב שלא ברכו בתורה תחילה להנ"ל ניחא דהם הי' סבותם שחטאו מחמת תאוה ולא מזדון לבם ע"כ לא פירשוהו עד שבא הקב"ה ופירשוהו על שעזבו תורת ד' שלא שמעו בקול ד' רק שמשה מפי הגבורה בשמו אמרם ונפל ספק בלבם אם אמת בכולה או במקצתה והיינו

דמפרש רב שלא ברכו בתורה תחלה כיון שלא האמינו בתורה בכולה או במקצתו ע"כ לא ברכו דמי שהוא עובר מחמת תאוה אבל מאמין כי כה"ת מאת ד' הלא גם הוא מברך ברכת התורה אשר בחר וכו' ונתן לנו ת"א וכו' ולכן כיון שלא שמעו בקולו שסבורין שלא צויתי בעצמי ע"כ עונשם גדול מאוד ולכן אבדה הארץ:

ועיי' בשו"ת רשב"א סי' תי"ח הביא ג"כ בשם רבינו לפ' הא דכתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה שהענין כי יש שני מיני עונשין א' במי שעובר להנאותו או אף להכעיס רק שמאמין שהתורה צוותה כך רק שהוא אינו רוצה לקיים לתאותו או להכעיס וע"ז נתנה תורה העונשים כל אחד ואחד כפי ערך העבירה אבל מי שאינו רוצה לקיים בשביל שאינו מאמין בד' ובתורתו זה נקרא פוקר ואף על עבירה קלה נתחייב מיתה וזה הנקרא והנפש אשר תעשה ביד רמה וכהא"ג כתב ב"ה תשובה אפיקורסין שאין מאמינים בתורה מן השמים ולפי"ז קשה לי מנ"ל דמומר לכל התורה להכעיס אין מקבלין דילמא מקבלין רק אם הוא כופר בתורה אז אין מקבלין ממנו ונראה ליישב דהנה רבינו בפ"ו מה' מלכים כתב שבעת שיד ישראל תקיפה כופין כל באי עולם לקבל ז' מצות והנה זה שייך כשכופה ואין מאמין כופין אותו לקבל ואם ממאנים ממיתין אותן אבל אם מאמינים רק שאין רוצין לקבל מחמת שניחא להו בהפקירא מחמת תאוה בודאי לא שייך לומר דממיתין אותו ולפי"ז הא דדרשו בכם חלקתי ולא באומות זה שייך במאמינים אלא שאין רוצין לקיים ז' מצות שקבלו ואין מקיימין מכח תאוה או להכעיס אמנם כשאין מאמין שהקב"ה צוה ועובר על ז' מצות מחמת שכופר שמגיע לו מיתה היכא שיד ישראל תקיפה עליהן גם מאומות אין מקבלין א"כ ע"כ קרא לא איירי בכופר רק במומר בכ"ת וא"ש:

ובמש"כ מצאתי מקום ישוב למה שראיתי בשבי"ד יו"ד ס' קנ"ט שא"א מוהגזצ"ל הקשה הא דמוקי בקידושין קרא ונמכר לעקר גר וחשב עם קונהו בנכרי שכבוש ת"י והא כיון שכבוש תח"י כופין לקבל הז' מצות א"כ איך משכחת שיהא עע"ז והא בפסחים דף ה' מוקי קרא דלא ימצא בנכרי שכבשתו ומפרש רבינו בגר תושב דהיינו מהא"ט כיון שכבוש תח"י ע"כ קיבל לקיים ה"ז מצות והיינו גר תושב א"כ קשה מקידושין ודכירנא כד הוינא טליא הקשה לי כן א"א מוהגזצ"ל להנ"ל ניחא דרק בכופר כופין אותו ואם לאו הורגין אותו אבל במודה רק עע"ז מחמת עבודתם אין הורגין אותו אף שכבש תח"י א"כ ל"ק מקידושין דאיירי בכבוש תח"י אבל הוא עע"ז רק מחמת אמונתו ולא משום שאין מאמין כלל שצוה השי"ת ע"ז אז אין הורגין אותו ושפיר משכחת שנמכר ע"ע לעקר שעע"ז וא"ש:

בכם חלקתי ולא באומות רש"י פי' דכתיב אדם כי יקריב מכם אתם קרויים אדם ולא

אוה"ע וקשה לי דנהי דאתם קרויים אדם ואין נכרי מטמא זה שייך לחלק כשמת אבל בעוד בחיים לא שייך לחלק דהנה לענין טומאת אדם כתיב בקרא איש כי יהי' טמא לנפש אדם והיינו משום דאדם לאחר שמת אין לו אלא נפש אחת הנקרא נפש הדוממות כח המחבר חלקיו יחד ולכן בשר המת שהופרק טהור כדאיתא בנדה דף נ"ה משום שהוסרה ממנו גם נפש הדוממות [ומהא"ט גם כל הנשרפין אפרן מותר משום שהוסר ממנו כח המחברו משא"כ בנקברין ובאמת בנקברין גופי' אחר שהופרק לעפר מותר כמו שהעלה בחס"ו ובמהר"ם שיק דאז הוסר ממנו כח המחברו] משא"כ בחייו שיש לאדם עוד ג' נפשות הנקראים הצומחות המרגשת השכלית ולכן כתיב בערכין ערכך נפשות לשון רבים וא"כ בחיים מה לי נכרי מה לי ישראל דגם נכרי יש לו נפשות אלו מנ"ל דלא מיקרי אדם [ותדע דהא בעירוכין דף ה' פליגי אי נכרי נערך ואמאי לא ממעט מדכתיב ערך נפשות ע"כ דבזה לא שייך לחלק בין נכרי לישראל] דרק לאחר מיתה שאין לאדם רק נפש אחת המחברו משום זה לא מיקרי אדם רק ישראל שגם לאחר מיתה נשאר בו נפש הצומחות עכ"פ עצם שממנו חי' לע"ל:

ובס' תורת משה כ' לפרש הא דמיעטה תורה מכם להוציא את המומר דהנה רבינו במורה כתב טעם הקרבנות משום שהיו שטופים לע"ז והמצריים היו מקריבין טלאים והכשדים עזים ושאר אומות פרים ולהוציאם מהרגילותם צוה הקב"ה להקריב קרבנות אלו ורמב"ן צווח הרי כבר אדה"ר ונח הקריבו קרבנות ואז לא היתה עדיין ע"ז בעולם אע"כ השיגו סוד נשגב בזה ומהרי"ט בצפנת פענח כ' שרבינו בעצמו סוף הלכות מעילה כ' שהקרבנות חק הוא אך כוונתו יען עשו אותם חק לע"ז הי' להקב"ה לשנוא את הקרבנות כמו ששנא המצבה שהיתה אהובה בימי האבות אלא משום שהיו ישראל שטופים לע"ז בחר הקב"ה בהקרבנות כדי להוציא מלבן חק ע"ז ונ"ל ראי' לדבריו שהרי נח הקריב מכל מין ומין טהורים והי' לריח ניחוח כדכ' וירח ד' את ריח הניחוח ש"מ זה הסוד הנשגב שייך ג"כ בכל מיני טהורים ומ"ט פסולים לדורות וכן שור כשב ועז דוקא כשר אע"כ אעפ"י שכולם היו אהובים מ"מ השניאם הקב"ה הואיל והי' חק לע"ז ורק ג' אלה שהי' להוטים אחריהם בהם צוה להקריבם לשמו הגדול ונראה שהיינו טעמא דמיעטה התורה מכם להוציא את המומר כי המומר לע"ז אם יקריב לגבוה יהי' לו מזכרת עון שהרי כל הקרבנות שנואים הם הואיל ועשאן אוה"ע חק רק כיון שעי"ז ירחקו ישראל מע"ז התירם הקב"ה וכיון שזה המומר בין כך ובין כך עובד ע"ז א"כ הקרבתו לשמים שנואה הוא לפני הקב"ה כאלו מקריב חייתו יער והיינו דהוכיחם הנביא לא קנית לי בכסף ופי' במדרש לא הטריחך להביא לי חייתו היער וע"כ מטעם שהוא שנוא להקב"ה

הואיל ונעשה חק לע"ז אך העבדתני בחטאתיך אותן הקרבנות שאתה מקריב לי הוא חטאת ועון והגעתו בתשובה שלימה תחלה כיון שעובדי ע"ז המה ומקריבים גם לגבוה אם לא שישובו:

ענין בכם חלקתי נראה לבאר ולישב מה שהקשתי דהנה רבינו בפ"י מה' מלכים כ' וז"ל ב"נ שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה כדי לקבל שכר אין מונעין אותו לעשות כהלכתו ואם הביא עולה מקבלין ממנו נתן צדקה מקבלין ממנו ויראה לי שנותנין אותו לעניי ישראל הואיל והוא ניזון מישראל ומצוה להחיותן אבל העכו"ם שנתן צדקה מקבלין ממנו ונותנין אותו לעניי עכו"ם והנה יצא לרבינו כן מגמ' דע"ז דף ס"ד וחכ"א כל שקיבל ז' מצות ואחרים אמרו אלו לא באו לכלל גר תושב אלא איזה גר תושב שקיבל עליו לקיים כל המצות חוץ מנבילות נשמע מזה דרשאי לקבל עליו לקיים המצות [וכן הבאתי בחלק ראשון ראי' לזה מגמ' דנדרים דג"ת עולה עליות רגלים] והוסיף עוד דאם הביא עולה מקבלין ממנו ויפלא הא אפי' בעכו"ם מקבלין ממנו דהא דרשינן מכם בכם חלקתי ולא באומות אך א"ש דמב"נ מקבלין ממנו רצונו לומר ועולה לו לקרבנו והקרבן מתיחם אליו ונקרב לו לשמו אבל בעכו"ם הא דמקבלין ממנו קרבן היינו הקרבן כשר אבל אינו מתיחס אליו ונקרב כאלו אין לו בעלים [וכמו שבארתי בפ"א מאימ"ז] וע"ז קאמר אח"כ וכן בצדקה כן הוא מב"נ מקבלין ממנו ונותנין לישראל ומקבל שכר ע"ז ובעכו"ם מקבלין ונותנין לעניי עכו"ם משום דאין מקבל ע"ז שכר ואין המצוה עולה לו לשמו ולפי"ז היינו דדרשו בכם חלקתי ולא באומות דבאומות מקבלין אפי' מעכו"ם אבל אין עולה לו לשמו וכאלו אין לו בעלים אבל בכם בישראל מומר דהקרבן ע"כ יעלה לשמו דלא הפקיעה תורה קרבנו שיהא כקרבן שאין לו בעלים ע"כ אין מקבלין ממנו:

ובהא ניחא מה שהקשו תוס' מנחות דף ע"ג ל"ל איש איש שנודרים נדונ"ד כישראל הא נשמע כך מקרא דמיד בן נכר לפמש"כ ניחא בפשיטות דמקרא דמיד בן נכר הוי נשמע דמקבלין תמימים מב"נ שקיבל לקיים המצות ואין עע"ז אבל בעכו"ם הו"א דאין מקבלין אפי' תמימים קמ"ל איש איש דמקבלין ממנו אבל אין עולה לו לקרבן והו' כקרבן שאין לו בעלים [וכן מוכח מתוס' חולין דף י"ג דגם בנכרי יש לחלק בין ב"נ לעכו"ם]:

ולפי"ז לכאורה יש ליישב קו' הפמ"א הא דילפינן מאיש איש דמקבלין נדונ"ד הא אין שליחות לנכרי דהא לפמש"כ אין עולה הקרבן כלל לשמו וכאלו אין לו בעלים אך אכתי תקשי הא בב"נ שאין עכו"ם אמרנו דקרבנו עולה לו וקשה הא עכ"פ אין לו דין שליחות לזה י"ל כיון דאין מפורש בתורה רק דנלמד מדיוקא דמיד בן נכר הא תמימים יקרבו שפיר י"ל דהא"ט דבעינן שליחות בקרבנות משום דכתיב לרצון להם אבל בעכו"ם הא

איתא בזבחים דף מ"ה דעכו"ם לאו בני הרצאה נינהו לכן ל"א דין שליחות:

אמנם תוס' במנחות שם הביאו דברי ת"כ דיליף מהאי קרא דבן נכר לא תקריבו דאין נכרי מביא ק"צ א"כ ליכא תרי קראי אב"נ שקיבל לקיים המצות ואנכרי עכו"ם רק דמקרא האיש איש לפי"ז הא דממעט דאין נכרי מביא ק"צ ס"ל דרק עכו"ם נתמעט אבל נכרי שקיבל עליו לקיים המצות לא נשמע שאין לקבל ממנו אפי' לק"צ ויקשה הא במשנה פ"א דשקלים קתני סתמא דאין מקבלין שקלים מנכרי ולא חילק המשנה בין אם הוא ב"נ או עכו"ם וצריך לומר דהא"ט משום דלא הוי נידר ונידב אין מקבלין:

והנה הא דמומר לחלל שבת כמומר לע"ז הנה רש"י פי' הטעם כיון דכופר במעשה בראשית הו' כעע"ז אמנם בספרי מפיק לי' מדסמיך מקושש לפ' ע"ז וביאר בחס"ו ח"ו סי' פ"ג דמהא"ט בעינן בפרהסיא דמקושש פרהסיא הוה אך לא בעינן שיהא בפניהם דוקא רק כיון שנודע לרבים הו' פרהסיא והעלה בח"ס דבר חדש דמומר לע"ז ולחלל שבת דהו' כמומר לכל התורה אבל אין חשוד לכל התורה כל שאינו מאותו מין ולכאורה הוא דבר תמוה אם הוא מומר לכל התורה מה נפ"מ דאין חשוד לכל התורה ונראה לפרש דהנה בקדושין דף מ' איתא אמר מר חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה ובבכור שור הביא דהרא"ם פ' ראה תמה דאיפכא הו' לי' למימר דחמורה שכל המודה בה ככופר בכל התורה וכדאיתא בספרי דהא לא ילפינן למודה בע"ז מכופר בה כי אם איפכא וכדפירש"י בריש חולין דילפינן לה מוכי תשגו ולא תעשו [אמנם בת"כ איתא באמת דבר והיפוכו] וכ' דבספרי יש לפרש בב' דרכים הא דתני כל המודה בע"ז הדרך האחד דקמ"ל דמומר לע"ז הו' מומר לכל התורה ולא כדס"ד ריש חולין דיצרא דע"ז הוא דתקיף לי' ומ"מ לא חשדינן לי' בשאר עבירות קמ"ל כיון דהודה בע"ז ונכרתה האמונה מפיו א"כ ודאי שלא יחוש למצות הקב"ה וסופו לעבור על כל מה שיבא לידו וה"פ דקרא וכי תשגו בע"ז סופו לעבור את כל המצות אשר צוה ד' אבל לא למימרא דבשעה שעבד ע"ז יש בידו עונש כל תרי"ג מצות ונפ"מ אם מת תיכף ולא בא לידו שום עבירה אח"כ מוצל הוא מעונות אחרים ולא גרע ממי שחישב לעשות עבירה ולא בא לידו שאין הקב"ה מעניש ויש לפרש בדרך אחר כל המודה היינו בשעה שעובד ע"ז כאלו עבר כל התורה ויש בידו עון הכל דאפי' מת תיכף יש בידו עונת כל התרי"ג מצות ולכן נקטו חכז"ל כל הכופר בע"ז כמודה בכל התורה דהיינו שבא לידו דבר ע"ז וכופר בה מעלה עליו כאלו קיים אותה שעה כל התרי"ג מצות מזה נלמד דמה שנאמר כל המודה בה כאלו כופר בכל התורה דהיינו שנחשב כאלו עבר כל עבירות שבתורה דאי נאמר דל"ה רק מומר לכל התורה מטעם דסופו לעבור ל"ש לומר להיפוך דכל הכופר בה כאלו

מודה בכל התורה דהיינו דסופו לקיים כל התורה דהא חזינן דלאו הכי הוא דכמעט כל ישראל כופרים בע"ז ומ"מ אמרינן רוב בגזל ומיעוט בעריות אדפח"ח. מעתה אני אומר דזה כונת הח"ס בודאי אי אמרינן דמודה בע"ז ככופר בכל התורה דסופו לעבור אכל התורה אז בודאי היינו מוכרחים לפרש דגם חשוד הוא אכל התורה אבל כיון דמוכח דהכי פירושו כל המודה בע"ז כאלו עבר ממש על כל התורה ונענש עליהם אז שפיר אמרינן דהו' רק כמומר לכל התורה אבל ל"א דסופו שיעבור באמת אכל התורה א"כ ל"ה חשוד רק מומר ונפ"מ היכא דחזינן דפורש מע"ז ואין עובר עוד א"כ נאמן הוא אמה שאין מסוג ע"ז וחילול שבת דהא מעולם לא הי' חשוד דלא אמרינן שסופו לעבור אכל התורה רק דנענש כאלו עבר אכל התורה א"כ היכא דחזינן דפירש ולא עבד עוד אף דלא עשה תשובה להתחרט על מעשיו הראשונים אינו כמומר לע"ז. אבל לפירוש הראשון דסופו לעבור חשוד אף דכעת לא עבר חשוד לעבור כיון שלא עשה תשובה וכיון שהוכחנו דע"כ הכונה דהו' מומר לע"ז לענין עונש אבל ל"א דחשוד וסופו לעבור עכה"ת א"כ כיון דכעת פירש מלעבוד ע"ז נאמן הוא אשאר איסורין דהא מעולם לא הי' עובר אכל התורה ובהא ניחא מה דהוק' בפ"ק דחולין דמכם להוציא המומר לכה"ת דאין מקבלין ממנו קרבן דתיפוק לי' כיון דהוא מומר לכל התורה א"כ תיפוק לי' דהו' מומר לע"ז ושבת וכתב הרי"ו דהכי קאמר דהו' מומר לכה"ת חוץ מע"ז ושבת עש"ך רסי"ב להנ"ל ניחא דלעולם איירא דהוא מומר גם לע"ז ושבת אלא דאי משום דמומר לע"ז ושבת ל"ה אלא כמומר לכה"ת אבל אינו חשוד לכה"ת אבל מומר לכה"ת הרי הוא חשוד לכה"ת א"כ אף דפירש מעבירות כיון דלא עשה תשובה עדיין חשוד הוא לכה"ת וא"ש:

והנה במה שכתבתי דאם חישב בלבו כבר הוא צדיק ונראה עוד להביא ראי' ממש"כ רבינו פ"ב מתשובה איזה תשובה גמורה זה שבא לידו דבר עבירה כיצד הרי שבא על האשה בעבירה ולאחר זמן נתיחד עמה והוא עומד באהבתו בה בכל גופו ולכאורה תמוה הא עובר באיסור יחוד וע"כ לומר דבתרי איירי דבתרי ופרוצי איכא משום יחוד ואין פורש מעבירה, אמנם אי הרהרו בלבם תשובה ל"ה פרוצי וליכא איסור יחוד ורשאי ליחד. ועיין בא"ע סי' ז' באשה אחת אי חשידה שנבעלה לנכרי יעוי"ש:

והנה בספר תורת חיים שבועות דף ו' ד"ה א"ל ר"פ לאביי הקשה דהא איכא כמה ע"ה שלא קראו ושנו ותי' דמי שלא למד הוי רשע ומסתמא לא יחדה התורה לאדם כזה קרבן ובמהרמ"ש פ' שמיני כתב הסבר הדברים עפ"י שיטת רבינו בספר המצות דמ"ע שלא יטמא עצמו בדברים הטמאים דזה מ"ע מצד עצמו שילמוד האדם לידע איזה הם הדברים המטמאים ואיזה מהם אינם מטמאים ולא משום שלא יבוא ליכנס למקדש דמסתמא

מי שרוצה ליקרב לדברים הקדושים יחקור וידע אם הי' באפשרות שנטמא אלא הלימוד מצד קדושה וטהרה ואפי' אינו רוצה ליכנס למקדש או לאכול קודש ולכן מי שלא למד הוי רשע את"ד וקשה לי הא עכ"פ ל"ה אלא כמי שעבר על מ"ע והרי מי שעבר על מ"ע ל"ה זבח רשעים א"כ אמאי פשיטא לי' דהו' רשע ושלכן לא יחדה לו התורה קרבן והוא פלא:

והנה בחגיגה ו' איתא עו"ת העשויה בהר סיני ר"ע אומר קרבה ומה אני מקיים הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר שבטו של לוי שלא עבדו ע"ז הן הקריבו אותה ובטו"א הקשה הא מומר לע"ז כששב בתשובה מקבלין ממנו קרבן וא"כ ה"נ הא ישראל עשו תשובה ואמאי לא הקריבו קרבן ונראה ליישב כיון דבני לוי לא עבדו ע"ז לא הי' יכולין להתכפר בשל ישראל אם ישראל הי' מביאין קרבן משלהם אף שעשו תשובה [עכהא"ג זבחים דף כ"ב לענין כהן המכפר ל"מ עשה תשובה משום דמתחילה לא הי' לבו לשמים] ואף שבודאי גם ישראל נתנו שקליהם לתמידין היינו שהי' צריכין למסור לציבור כמש"כ הרמב"ן פ' תשא דנצטוו ליתן מחהש"ק לקרבנות ציבור ובהרא"ם תמה עליו שהוא נגד גמ' דחגיגה הנ"ל לפימש"כ ניחא דישראל הי' צריכין למסור שקליהם לציבור שלא נשאר להם חלק וזכות בהקרבנות ולא חיישי שלא ימסרו יפה יפה:

ובהא ניחא מה שהקשה במשל"מ פ"א בתומ"ס סתירת הסוג' דבמו"ק איתא דישראל שלחו קרבנותיהן דמנודין הי' הרי דהקריבו קרבנותיהן להנ"ל ניחא דרק עו"ת לא הקריבו דלא הי' יכולין לכפר על ישראל בתמידין שלהם אם לא הי' מוסרין חלקם לציבור אבל קרבנותיהן הו' קרב דק"י שפיר מקבלין אף דעבדו ע"ז אלא דעכ"פ הו' ניזופין ע"כ לא יכלו להקריב בעצמן להביאן ולסמוך עליהן או לעמוד על קרבנם לכן הצריכו לשלוח ע"י שליח:

והנה בהא דפירש"י דמחלל שבת חמירא להאי תנא כעע"ז דכופר במעשה בראשית קשה לי מהא דאיתא בכריתות דף ט' דפליגי ריש"י ורע"ק ועוד תנאי אחרינא דלרי"ש גר תושב אין מצוה על שבת ולרע"ק גר תושב מצוה על שבת כיון דקיבל עליו ז' מצות כמו שמקיים אותו ישראל וכיון דבישראל מחלל שבת הי' כעע"ז צריך לקיים שבת דבכלל ע"ז הוא וע"ז קאי קרא דוינפש בן אמתך אבל אין מוזהר על מלאכת אונ"פ דלכן כתיב וינפש ולא כתיב שבותה וכן איתא ביבמות דף מ"ח דגר תושב מוזהר שלא לחלל שבת וכמו שביאר דבריו יפה בספר ערוך לנר ואני עשיתי סמוכין לזה מהא דאיתא במכילתא דעביד קו"ח דיהא מקצת מלאכה מותר בשבת כגון מלאכת אונ"פ כיון דעבודה דוחה שבת מקצת מלאכת כאונ"פ ג"כ ידחה שבת ורק דכתיב מיעוט דרק ביו"ט הותר מלאכת

אונ"פ ולא בשבת עיי"ש והבאתי דברי המכילתא בספרי ח"א דף ז' ודברי הרמב"ן פ' אמור הביאו ג"כ א"כ שפיר י"ל זהו רק בישראל אבל בגר תושב לא מוזהר אלא אשאר מלאכות לא אמלאכת אונ"פ מעתה קשה לפירש"י לשיטתו א"כ מחלל שבת במלאכת אונ"פ לא יהא חמור כעע"ז ויקבלו ממנו קרבן וכן לשאר דברים לא יהא חמור כעע"ז וצע"ג:

מקבלין קרבנות מפושעי ישראל וכו'. הנה בגמ' יליף לה מדכתיב מבהמה מלמד שמקבלין מפושעי ישראל הדומין לבהמה ומכם רק למעט מומר לע"ז וקשה לי דהנה ברה"ש דף י"ז מחלק הגמרא בין פושעי ישראל בגופן דהיינו קרקפתא דלא מנח תפילין ובין עכו"ם דמיקרי פושעין בעבירה דהיינו בעריות והנה פשיטא דישראל פושעין בעבירה דמיקרי פושעין בגופן א"כ לפ"ז לכאו' יש לפרש קרא הכי מכם בכם חלקתי ולא באומות דמאומות מקבלין מפושעי דפושעי בעבירה דעריות ומישראל אין מקבלין אבל מפושעי ישראל בגופן דהיינו דדמיא לבהמה מקבלין כדי שיחזרו בתשובה דתשובה ודאי אהני כמש"כ תוס' שם אבל מפושעי ישראל בעבירה אין מקבלין ולמה ממעט רק מומר לע"ז ולחלל שבת נמעט נמי פושעי ישראל בעבירה דמנכרי מקבלין ומישראל אין מקבלין.

ועוד קשה לי דהנה בכריתות דף ו' הזה לבהמה וכלים פטור לעכו"ם ולמתים פטור בשלמא בהמה וכלים דכ' על בשר אדם וכו' אלא עכו"ם אמאי פטור ומשני אתם קרויים אדם ואין העכו"ם קרויין אדם והכתיב ונפש אדם ששה עשר אלף א"ל ההוא לאפוקי בהמה והכתיב אני לא אחוס על נינוה וכו' עשרה ריבוי אדם ההוא נמי לאפוקי בהמה דכתיב בתרה ובהמה רבה והנה במדרש תנחומא דריש דההוא בהמה בהמה רבה לא בהמה גמורה אלא ברשעים ולפ"ז קשה לי דמנ"ל לומר לאפוקי בהמה כיון דמצינו לפרש בהמה היינו מרשיעי אוה"ע ולעולם סתם נכרי מיקרי אדם א"כ הדק"ל דמצינו דנכרי מיקרי אדם וצ"ל דאפ"ה כיון דבקרא נזכר בהמה שפיר מיקרי נכרי אדם לפ"ז קשה לי מנ"ל כלל דמפושעי ישראל מקבלין דילמא הכי קאמר מכם בכם חלקתי ולא באומת דמאומת מקבלין אפי' מרשיעי דכתיב מבהמה אדם הדומין לבהמה דהיינו נכרי אבל מפושעי ישראל אין מקבלין כלל דישראל אפי' רשיעי אין הוה כבהמה.

אמנם קשה לי הא דדרשינן מכם חלקתי ולא באומות דהיינו אומות עובדי ע"ז מקבלין ומישראל אין מקבלין ואמאי הא איתא ב"ב דף ק"י שאמר יהונתן בן גרשון כך מקובלני מבית אבא לעולם ישכיר אדם עצמו לע"ז ולא יצטרך לבריות ולא ידע דעבודה שהוא זרה ממנו קאמר א"כ לישראל יש טענה דעשה כן שלא יצטרך לבריות ואיך פסקה למילתא דאין מקבלין ממנו.

כדי שיחזור בתשובה. מש"כ התוס' בשמעתין דלאו טעמא דקרא קדריש לכאו' כונתם דאי טעמא דקרא היא מאי מהני זה לומר דלכן מקבלין כדי שיעשו תשובה הכי מפני זה נתיר להביא קרבן למזבח אי הדין הי' נותן שלא להביאו למזבח משום דהו' זבחי רשעים תועבה אלא לאו ליתן טעם דקרא דהא אף אי לאו ה"ט ג"כ ניחא דמקבלין ממנו למזבח משום דלא אמרה דלא לקבל רק בעז"ז ומחלל שבת אבל בשאר עוברי עבירה שפיר מקבלין אמנם לי נראה קו' התוס' דהנה בקידושין איתא דאם אמר ע"מ שאני צדיק מקודשת משום דאמרינן דהרהור תשובה בלבו אף דעדיין לא לקה ולא התענה דרק בלקה אמרינן כיון שלקה הרי הוא כאחיך אפ"ה אמרינן דהוא צדיק כמו שהביא ברלב"ח בקונטרס הסמיכות מקרא דכתיב למן היום אשר נתת לבך להבין ולהתענות נשמעו דבריך וכן בתשו' מרי"ק שורש פ"ה כ' בשם המרדכי ראי' מהא דתנן כהן שהוא נושא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה מהן ותני עלה נודר ועובד ויורד ומגרש ורק הקשו ממש"כ רבינו בפי"ז מעדות כל מי שנתחייב מלקות בין שעשה תשובה בין שלקה בבי"ד חוזר לשירותו משמע דפסול לעדות עד שילקה ולא סגי בהרהור תשובה בלבו והעלה בספר גט פשוט סי' קכ"ג דרק היכא דאיכא הוכחה שעשה תשובה דכיון שהוא רוצה בקידושין מסתמא עשה תשובה מעתה במביא קרבן הרי דאיכא הוכחה דעשה תשובה בלבו ולכן שפיר מקבלין וא"כ שפיר הו' טעמא כדי שיעשה תשובה בפועל כמו שעלה בלבו להיטב דרכו וא"ש.

אלא דלכאו' א"כ קשה הא דפריך בזבחים דף ז' היכא דמי אי דלא עשה תשובה זבח רשעים תועבה אלא דעשה תשובה הא לא זז משם עד שמוחלין ומאי קושיא הא כאן שהרהר בלבו הרי הו' צדיק גמור ול"ה זבח רשעים תועבה אבל חטאו עדיין לא נמחל עד שיבוא קרבן שיעשה תשובה בפועל ולכן מביא קרבן לכפר ומנ"ל לומר דעולה הו' דורן ולא לכפרה אתי.

והנה רבינו בפ"ג מה' תשובה ה"ד כתב דאף המומרין אם חזרו במטמניות מקבלין אותן שנאמר שובו בנים שובבים אף שעדיין שובבים וכדאיתא בע"ז דף ז' ויש להבין במאי איירא אי בפרהסיא עדיין נוהג כמומר א"כ מאי אהני לן ששב במטמניות ואי אין נוהג כמומר א"כ הרי שב גם בפרהסיא ונראה דאיירא בכהא"ג שהוא בשוא"ת שאין בידו לעבור כלל שאין לו עסק לחלל שבת או שאין לו מקום לעבור שאר עבירות שהוא מומר עליו אפ"ה כיון דשב בסתר דהיינו שעכ"פ מתחרט וקיבל עליו שלא לעבור עוד כבר מקבלין עליו אבל אם באמת אין מתחרט אפי' בסתר על מעשיו אין מקבלין רק דקשיא לי באמת מנ"ל מקרא דשפיר מתפרש קרא שובו בנים שובבים שהי' שובבים מכבר.

אמנם לי נראה להביא ראי' מהא דאיתא בקידושין הנ"ל דאעפ"י שהרהר בלבו הר"ז צדיק וקשה מאי אהני בעשה תשובה בלבו כיון שלא עשה תשובה בפרהסיא ומוכח כדעת רבינו דאכולהו קאי אף אמומר אם שב במטמניות מקבלין אותו אבל לשיטת התוס' דמפרשי להיפוך אם עשה במטמניות היינו אם עשה תשובה אף במטמניות משמע דס"ל דאם עשה רק במטמניות לא מהני א"כ קשיא מהך דקידושין.

אולם קשה לי לפירוש של רבינו מהא דאיתא ביבמות דף כ' המשל דהמשתמר פרדס מבפנים אינו משתמר יפה אבל המשתמר מבחוץ משתמר יפה א"כ מסברא דלא מהני אם משתמר במטמניות וכשיטת התוס'.

ובדברי רבינו לעיל דגם אם עשה תשובה במטמניות מקבלין אותו נראה לפרש הקרא דהנסתרות לד' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות ככל דברי תורה הזאת דהנה יש להבין מאי מהני באמת אם עשה תשובה במטמניות ולא בגלוי וע"כ לפרש דהיינו דלפעמים יש עיכוב שלא יכול לעשות תשובה בגלוי מחמת פחד או בושה אבל נגמר בדעתו כאשר יעבור העיכוב גם בגלוי יעשה תשובה וע"ז אמר הנסתרות לד' אם עשה תשובה בנסתר אף שבגלוי עדיין לא עשה תשובה אבל כיון שקיבל והיינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות ככל דברי התורה הזאת אף שבנגלה לא עשה תשובה רק שקיבל עליו לעשות ככל התורה הזאת מתקבל.

כדי שיחזור בתשובה. לכאו' קשה דבגמרא איתא כהאי לישנא כדי שיחזור בתשובה יען דקרא נקט מן הבהמה לרבות דמקבלין מפושעי ישראל אף דממעט מומר לכל התורה ממכם ומפרש טעמא דקרא כדי שיחזור בתשובה אבל רבינו דלא הביא כלל הדרשא דמן הבהמה א"כ למאי נקט הא"ט דכדי שיחזור בתשובה אך א"ש דכבר עמדו בתוס' ע"ז וכ' וז"ל לאו טעמא דקרא קדריש אלא נותן טעם לדבר ודבריהם צריך תלמוד מה רצו בזה וראיתי בשו"ת באר שבע סי' א' שכתב לפרש דבריהם דאי איתא דדריש טעמא דקרא א"כ ע"כ דנפ"מ היכא דידעינן דלא יעשה עוד תשובה לא יקבלו ואמת אינו כן ורק כ' דלאו לדרוש טעמא דקרא קדריש אלא ליתן טעם למה ממומר לכל התורה אין מקבלין וממומר לדבר אחד מקבלין כדי שיחזור בתשובה את"ד א"כ ניחא דברי רבינו דלאו אקרא קאי אלא ליתן טעם למה מקבלין מומר לד"א כדי שיחזור בתשובה.

אולם קשה לי א"כ לר"ש דדריש טעמא דקרא א"כ יש באמת לחלק בין היכא דידעינן דלא יעשה תשובה אין מקבלין א"כ הא דפריך לר"ש דל"ל תרי קראי וא"כ י"ל בדבר אחד מקבלין בסתמא ולאותו דבר אין מקבלין בסתמא ג"כ והיינו מדכתיב תרי קראי אבל באמת אי ל"ה כתיב רק קרא אחד גם באותו דבר מקבלין כדי שיחזור בתשובה

וכתב בחס"ו דאי הו' אמרינן דאתיא כר"ש אז הו' א"ש שפיר קו' הגמרא דר"ש אדר"ש ולהנ"ל יקשה הא ג"כ לא הו' קו' דר"ש דממנ"פ דאי הקו' מדר"ש א"כ אין כאן קו' דיש לומר דהשב מידיעתו איירא בידעינן דלא ישוב עוד והיינו השב דידעינן שישוב עכ"פ א"כ מביא שפיר קרבן כדי שיעשה תשובה אבל באין שב דידעינן דלא ישוב עוד אין מביא קרבן וי"ל דאין לפרש כך דלא שב מידיעתו היינו בידעינן שלא ישוב דאז הו' קשה קו' התוס' הא הו' זבח רשעים תועבה א"כ אין לפרש כך ושפיר הו' מצינן לפרש דהקו' הוא מדר"ש אדר"ש כמוש"כ החס"ו אמנם באמת אפי' אי לא נפרש דהו' טעמא דקרא כך אבל עכ"פ הא אמת הוא דלר"ש הטעם כדי שיחזור בתשובה דמומר לאותו דבר דאין מקבלין היינו משום דאין תשובתו בנקל א"כ היינו טעמא דקאמר אין שב מידיעתו אין מביא דהיינו כשהוא מומר לחלב אין מביא על החלב דתשובתו קשה א"כ קשה קו' תוס' תיפק לי' דזבח רשעים תועבה ומש"כ תוס' דבעשה תשובה קמיירא דהא הפירוש אין שב מידיעתו היינו שאנו יודעים בשעת הבאת קרבן שלא ישוב לכן אין מקבלין ממנו א"כ תקשה הא זבח רשעים תועבה לכן אי אפשר לפרש כן רק דהשב היינו בשעת עבירה כבר שב ואין שב מידיעתו שלא עשה תשובה בשעת העבירה אין מביא גם עתה ואז לא קשיא קו' התוס' כמוש"כ בחס"ו רק קו' התוס' לגי' היושב דמיירא משעת הבאת קרבן לכן הקשו תוס' הא זבח רשעים ותי' בעשה תשובה והיינו כפי' רש"י דעשה תשובה כבר בשעת עבירה אז מביא ואם אין שב בשעת עבירה אין מביא אבל עתה כבר שב לכן מביא דל"ה זבח רשעים כמוש"כ בחס"ו וקשה הא ר"ש דאזיל בתר טעמא דקרא ל"ש כלל לפרש כן דהא קאי אשעת הבאה דלא ישוב דל"ש לומר כן אשעת עבירה ולר"ש עכ"ח דעשה תשובה בשעת הבאה ונראה דלר"ש בודאי ידע דקרא דמכם רק בעולה קאי דסגי בכדי שיעשה תשובה אף שלא עשה ול"ה זבח רשעים כיון שידעינן שיעשה תשובה ואידך קרא רק בחטאת וא"צ לצריכותא.

עוד קשה לי מנ"ל לדרוש מן הבהמה לרבות פושעי ישראל דהיינו מומר לדבר אחד כדי שיחזור תשובה וקשה לי מנ"ל דלהאי אתיא קרא דילמא מפושעי ישראל אין מקבלין כיון שכבר עבר אין מקבלין אף דאיכא טעמא כדי שיחזרו בתשובה אלא דקרא אתא לומר דמקבלין כהא דאיתא בקידושין דף כ' דתני דבי ריש"ש הואיל והלך זה ונעשה כומר לעכו"ם אימא לידחו אבן אחר הנופל ת"ל אחרי נמכר גאולה תהי' לו אחד מאחיו יגאלנו ומפרש כי היכא דלא ליטמע בין העכו"ם א"כ גם גבי קרבנות איכא למידרש דהא דאין מקבלין כדי שלא ליטמע בין העכו"ם והא עדיפא כיון דלא עבד רק נמכר לחטוב עצים ולא לשם אלהות ושפיר קתני בסיפא אח"כ אם הוא מומר לע"ז ממש אין מקבלין והה"ד

מומר לדבר אחד אין מקבלין דהאי מן הבהמה אתי רק לרבות כהא"ג דנמכר לעכו"ם.
ע"ד קו' הח"ס הא אמרינן כיון דעבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר א"כ איך אמרינן דמומר לתיאבון לא שבק התירא ואכל איסורא נראה לי ליישב דגמ' ערוכה בתמורה דף כ"ז הי' לפניו ארבע בהמות של קודש ואחד מהן בעלת מום וארבע בהמות של חולין ואמר הרי אלו תחת אלו אע"ג דאיתחזק באיסורא דהשלשה תמימין ע"כ לתמורה איכוין מ"מ בבעל מום אמרינן לא שבק התירא ועביד איסורא ולאחולי קמכוין.
אמנם קשה לי מהא דאיתא בזבחים דף מ"ב דאמר ר"א הכא במאי עסקינן כגון שפיגול בראשונה ובשני' ובשלישית מהו דתימא אי ס"ד כל העושה על דעת ראשונה עושה מהדר פיגולו בכל חדא וחדא ל"ל קמל"ן ופרש"י ברביעית לא פיגול אפ"ה קמל"ן דכל העושה ע"ד ראשונה עושה ותוס' הקשו מפירש"י במנחות דמפרש דבשלישית שתק וא"כ קשיא מתמורה דהתם ג"כ ר"א אירא בה דאפ"ה אמרינן לא שבק התירא א"כ ה"נ נימא לא שבק התירא ולא עשה ע"ד ראשונה.
הנה רבינו פסק כת"ק דמומר לתיאבון אין מקבלין וכדאוקמתא דרבא ותמהו כיון שבה' שגגות פסק כרי"ו הו"ל למיפסק כר"ש דל"ה דהו' שב מידיעתו ונראה ליישב דכ"כ לעיל קו' הח"ס הא כיון ששנה נעשה כהיתר וכתבנו ליישב אבל אגמר' דהוריות תמוה מאוד איך מפרש טעמא דר"ש דבעינן שב מידיעתו דכיון דאי הו' התירא הו' שוב מקבלין ממנו דהא בודאי יקשה איך מיחשב שב מידיעתו כיון דנעשה לו כהיתר ולכן נראה דהנה הא דרש"י מפרש דטעמו דת"ק דהוה מומר לתיאבון משום דלאקימתא קמייתא במומר על החלב הו' מומר על הדם א"כ הת"ק הוא דסובר דהו' מומר לכן אוקימתא בתרייתא ע"כ גם לפרש כן וקשה לי מחולין דף צ"ז דמפרש רש"י שם לל"ק דהמר סבר קמייתא קאי את"ק ומ"ס בתרייתא קאי ארשב"י וללל"ק המר סבר קמא קאי ארשב"י ומ"ס בתרא קאי את"ק א"כ כאן נמי מצי לפרש כן דמ"ס קמא קאי אר"ש דר"ל דבעינן שב מידיעתו וכיון דמומר לתיאבון הותרה ל"ה שב מידיעתו ולת"ק עכ"פ מומר ל"ה כיון שאין להכעיס לא חשוב מומר בשלמא לתוס' שכ' דגם לל"ק ע"כ לפרש דומיא דל"ב ניחא דהכא כיון דלל"ק ע"כ מר סבר קמא קאי את"ק מפרש לל"ב דהיינו לתי' דרבא ג"כ דמ"ס קמא קאי את"ק אבל לפירש"י קשה.
אמנם לרבינו יש לומר דמפרש הך דחולין באמת כפירש"י דלל"ק קאי מ"ס קמא את"ק וללל"ב קאי מ"ס קמא ארש"י ולא קפדינן דיהא שוה בזה כתרי לישנא ה"נ יש לפרש הך דהוריות דרבא דמוקי במומר לתיאבון דמ"ס כיון דשבק התירא קאי אר"ש והיינו דל"ה עכ"פ שב מידיעתו ומ"ס בתרא קאי את"ק דס"ל כיון דאי משכחת התירא לא אכיל

איסורא לאו מומר הוא וא"ש.

הנה במה שהעלה בשו"ת מרי"א דאין מחלל שבת בפרהסיא רק בקיבלו עליו עדות נראה לי בזה רק אי אירע שחילל שבת דבזה לא נעשה מומר רק בקיבלו עדות והיינו כמו שאמרו בגמרא קיבל התראה אין לך מומר גדול מזה דזה הו' כקיבלו עדות עליו דהא צריכין להעיד בבי"ד [וכ"כ בספר מגן אבות] שהתרו בו אבל היכא דרגיל בכך אז אין צריך התראה ואז אין צריך בי"ד כמו שהוכחתי מהא דאמרו בב"ק הלעטהו לרשע וימות כיון שרגיל בכך הלעטהו לרשע קרינן בי' ה"נ מיקרי מומר לענין חילול שבת שמנסך ובזה יש ליישב שי' הד"מ בסי' קנ"ט דהעלה דכשהוא מומר מאכילין לו דבר איסור היינו במומר שרגיל בכך דהא כתיב העלטהו לרשע וכן מוכח בסנהדרין דף ס"ח דמכניסין לכיפה כיון שעבר כמה פעמים וכן אפי' תשובתם קשה כמבואר בע"ז דף ז' וכולן שחזרו בהם אין מקבלין אותם.

והנה במה דכתב בעל העיטור הביאו הב"י אהע"ז סי' מ"ד ד"ה ישראל מומר דאין מיקרי מחלל שבת רק בעבודת קרקע נראה לי ג"כ היינו רק דפעם אחד ושתים ולא קיבל התראה אבל אם רגיל בכך לחלל שבת בלא מלאכת דאורייתא נעשה מומר וכן מש"כ התשב"ץ הביאו הב"י שם כהא"ג כדברי הבע"ט נראה לי ג"כ ברגיל נעשה מומר עוד נראה לחלק דבעה"ט כתב זה רק במי שמחלל שבת בעבור אחרים בזה יש לחלק בין עבודת קרקע לעבודת תלוש אבל במי שמחלל לצורכו כאדם שעושה בשלו אז נעשה מומר אף בתלוש דהא מעשה דידי' נשאר קיים.

הנה בתוס' שבועות דף י"ב הקשו הא גם בחייבי לאוין תנן דתשובה מכפרת ותי' דבשאר עבירות לא נמחל לו עדיין בתשובה אלא שמקילין לו עונש הדין אבל בחייבי עשה הו' מחילה גמורה ודבר זה צריך ביאור מאן מפיס לחלק דאהני תשובה ולא אהני לגמרי ונראה לבאר דהענין כך דהנה בברכות דף נ"ז מצינו דהתפללו והשב לב עובדיהם לעבדך ולכאו' איך שייך להתפלל ע"ז כיון דבחירה ביד האדם וראיתי בישועות יעקב בסי' מ"ו שביאר הענין דבחירה הוא אם האדם שקיל בדעתו ושכלו לטוב או לרע בזה הבחירה ביד האדם אמנם יש בני אדם שנוטים בטבע לאיזה מדה בלתי הגונה יותר משאר בני אדם בזה הקב"ה עוזרו ומטה לבבו עד שיהי' בגדר הממוצע למען לא יהי' לבבו נוטה לרע יותר מן הטוב וע"י עזר השם נשאר במעמד הממוצע וכו' וע"ז אמר הכתוב ראה נתתי לפניכם הברכה והקללה יען דיצרו של אדם מתגבר עליו ע"י היעודי הברכה והקללה נשאר עומד על בחירתו וזה ראה נתתי לפניך היום את החיים וכו' ובחרת בחיים היינו שאחר יעודי הברכה נשאר עומד על צד בחירתו עיי"ש מעתה אומר זהו ענין התשובה

שגם בל"ת מהני דמה שבא לידו לחטוא מחמת כי הי' לו איזה נטי' טבעיות לרע ע"ז מהני תשובה אבל מה שבא לחטוא ע"י בחירתו ברע ע"ז לא מהני תשובה בל"ת.

בתשב"ץ ח"ג סי' מ"ב הביא בשם העיטור דאין מקבלין קרבנות ממומר לע"ז ומחלל שבתות דאינו כישראל שנאמר ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם והתשב"ץ דחה דבריו דאין הטעם משום דלאו ישראל הוא אלא גזה"כ מדכתב אשר יקריב מכם ודרשינן מכם ולא כולכם ואדרבא מהתם משמע דישראל הוא מדמעטינן להו מכם ולא כולכם הא אי הו' כתיב אדם כי יקריב כולכם לא הו' ממעטינן להו דבכלל ישראל הוא רק הבעל העיטור סמך על התו"כ דתניא התם מכם להוציא את המשומדים שאינו מכם אבל ברייתא דמייתי הגמרא לא משמע מינה הכי.

הנה בשמעתין דזבחים דפריך אי דלא עשה תשובה זבח רשעים תועבה משמע דס"ל דעבר ועשה הו' לי' כשר ובמנ"ח הקשה הא קיימל"ן בסי' ל"ה בחו"מ דלא נעשה רשע אלא א"כ עבר אל"ת שיש בו מלקות אבל בעבר אעשה או ל"ת שאין בו מלקות אין נעשה רשע כלל וא"כ אמאי הו' זבח רשעים תועבה ונראה ליישב דבאמת בטו"ז סי' ב' הקשה אמאי לא נאמר דהו' פסול מטעם דהו' כאלו עבר אשבועה דהא הו' מושבע ועומד מהר סיני כמוש"כ רשב"א שם דכל מי שעבר עבירה גם בשבועה לא מהימן דהא הו' מושבע ועומד וכבר בארתי בהלכות ביאת המקדש דלכן לא נעשה חשוד אשבועה דלא משמע לי' לאינשי כאלו עובר אשבועה לכן לא מיפסל אבל באמת הו' כאלו עובר אשבועה וא"כ מיושב קו' הנ"ל דשפיר הו' זבח רשעים דהו' כעובר אשבועה שמושבע ועומד ומי שעובר אשבועה באמת מיפסל לעדות דרשע מיקרי.

בשמעתין דחולין קשיא לי דפריך מאי בינייהו ומשני באכל חלב והפריש קרבן על הדם אמאי לא מוקי דפליגי בפלוגתא דרשב"ג ורבנן לקמן דף ל"ט דרשב"ג ס"ל דהוכיח סופו על תחילתו ורבנן לית להו הוכיח סופו על תחילתו א"כ י"ל ר"ש ס"ל דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו כשאכל כזית בשגגה ואח"כ נודע לו שחלב אכל ולא פסק מלאכול הוכיח על תחילתו שלא הי' שב מידעתו ואין מביאין קרבן ולת"ק דיליף מעם הארץ פרט למומר א"כ בשעה שאכל לא הו' מומר ע"כ מביא קרבן ונ"ל דרש"י הביא גי' היושב ועיי' חס"ו מש"כ דנפ"מ בין הגי' להנ"ל יש לומר דהגי' היושב הוא באמת אם לא ישב רק אכל חלב מיד במזיד לא הו' שב מידיעתו משמע אפי' אכל אח"כ עכ"פ בשעה שאכל אולי יהי' שב מידיעתו דל"א הוכיח סופו על תחילתו לכן הוכרח רה"מ לפרש דפליגי באכל חלב והפריש על הדם.

אמנם קשה הא איתא בשבועות נשבע על הככר ומצטער עלי' ואכלה בשגגה דאין מביא

קרבן דלא מיקרי שב מידיעתו א"כ אמאי לא אמר דהכי נמי איכא בינייהו דלר"ש לא הו' שב מידיעתו כהא"ג כיון שמצטער לאכול החלב ולר"י דמעם הארץ פרט למומר לא שייך זה אך יש לומר דלכאו' קשה לי טובא למה נחשב מצטער לאכילה דלא הו' שב מידיעתו דהא הי' אפשר לאכול שלכדה"נ והשביע רעבונו ושכחה ואכלה כדרך אכילתו וצ"ע לכאו' [אך לתוס' דמפרשו רצונו הי' לשכחה מסתמא הו' אכיל כדה"נ] א"כ יש לומר דאיירא כהא"ג שהי' רעב לאכלו ואכלה בשגגה ונודע ולא הפסיק מלאכלה דכהא"ג ודאי ל"ה שב מידיעתו דהוכיח סופו על תחילתו כיון שהי' רעב הי' אוכל כדא"כ אמנם לפי"ז קשה שוב נימא נפ"מ כהא"ג דמצטער עלי' לאכול ושכחה ואכלה בשגגה ושוב נודע לו ולא פסק מלאכול כקו' ראשונה דכהא"ג ודאי שייך איגלאי מילתא למפרע דהו' אכיל האי חלב כדרך אכילתו א"כ ל"ה שב מידיעתו ופטור לר"ש ולת"ק חייב בקרבן דלאו מומר הוא וצ"ע.

נראה לי בטעמא דמילתא דתלינן שהרהר תשובה בלבו דאיתא בברכות גבי דביתהו דר"מ דאמרה לי' בעי רחמי עלייהו דלהדרי בתשובה והקשה במרש"א בחידושי אגדות הא הכל ביד"ש חוץ מיראת שמים וכתב במרש"א שהכונה כל הבא לטהר מסייעין אותו ובס' שו"ת מעיל צדקה כתב ליישב דבמס' סוטה אמר ורבים השיב מעון שביקש רחמים על פושעי ישראל והיינו דא"א שלא יהרהר בתשובה ומחשבתם הקב"ה מצרף למעשה כאלו עשו מעשה ממש דהרי בישראל הקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה ואף למי שיצא מן הכלל ואעפ"י שחטא ישראל הוא את"ד ונראה לי להביא ראי' לדבריו עפי"מ שמפרשים המאמר בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב שובו בנים שובבים חוץ מאחר וכתבו המפרשים דהיינו הרהר תשובה שבאים לאדם ומדמעט אחר משמע בשאר חוטאים א"א בלי הרהורי תשובה וא"כ כיון שכל ישראל בחזקת שא"א להם בלי הרהורי תשובה שפיר אמרינן חיישינן שמא הרהור תשובה בלבו.

בענין שב מעבירות ולא עשה תשובה נראה לי להוכיח דלא מהני ממש"כ רבינו בה' תפילה כהן שהרג הנפש וכו' וכהן שעבד ע"ז אעפ"י שעשה תשובה לא ישא כפיו וכן כהן שהמיר אעפ"י שחזר בו לא ישא כפיו ובנוב"י תניינא או"ח דייק מדכתב וחזר בו ולא כתב ועשה תשובה כמו שכתב לעיל גבי עובד ע"ז דהמיר דהיינו שקיבל באלוה אבל לא עבד אותו מהני תשובה דהא כתב אעפ"י שחזר דהיינו ששב אינו מומר אבל לא עשה תשובה על מה שכבר המיר לא ישא כפיו אבל עשה תשובה ממש נושא כפיו א"כ מינה נמי במחלל שבת דאם לא עשה תשובה רק שחזר בו ששוב אינו מחלל שבת לא מהני רק אם עשה תשובה על מה שחלל שבת אז מהני ודו"ק.

אולם ממש"כ נוב"י לחלק בין המיר לע"ז קשה לי א"כ הא דמפרשינן קרא דמקבלין נדונ"ד מפושעי ישראל דהיינו מומר לכה"ת מנ"ל דילמא אין מקבלין וקרא דמקבלין אתי למימר כשקיבל שלא עבדוהו מקבלין אבל עע"ז ממש אין מקבלין.

אבל אם הי' מומר לשאר עבירות מקבלין ממנו כל הקרבנות [ר"ל בין חטאת בין עולה] **הי' מומר לאותו דבר בין להכעיס בין לתיאבון אין מקבלין ממנו.** וכ' הכ"מ דבפ"ג דהוריות מייתא הא דרב המנונא דמוקי דפליגי במומר לאכול חלב והביא על הדם ופריך עלה מדרבא דמוקי דפליגי במומר לאותו דבר ולתיאבון [אבל לדבר אחר לכו"ע ל"ה מומר] דלת"ק אין מקבלין ופסק כת"ק וכאוקימתא דרבא ובספר עיר אברהם תמה טובא וז"ל לכאורה נראה מה שהכריח לומר שרבינו פסק כת"ק וכדאוקימתא דרבה מדכ' רבינו הי' מומר לעבירה וכו' ואי משום הא לא איירא דאיכא למימר דפסק כר"ש וכאוקימתא דרה"מ ואי משום דפריך בהוריות ומוקי כרבא משמע דאיתא הא דרבא הא בסוג' דחולין משמע דליתא הא דרבא ושם עיקר גם אם נאמר שהכריחו למרן לומר שפסק כאוקימתא דרבא מדכ' רבינו בין להכעיס בין לתיאבון וזה רק מצינו בגמ' אליבא דרבא אין זה מוכרח כיון דרה"מ נמי יכול לסבור כן ועוד קשה אם איתא דפסק כרבא איך כ' לגבי מומר לשאר עבירות דמקבלין כל הקרבנות בין עולה בין חטאת הא זה לא שייך אלא אליבא דרה"מ דאליבי' שייך קושית הגמ' הא מהכא נפקא מהתם נפקא ומשנינין חד בעולה וחד בחטאת אבל לרבא ל"ש להקשות הא מהכא נפקא משום דאיכא למימר לפום אקומתי' לת"ק תרי קראי מצריך צריכי דאי לא כתב לן אלא קרא מכם מן הבהמה היינו דורשין הכי מכם פרט למומר מן הבהמה להביא אפי' לאותו עבירה עצמה כ' רחמנא מעם הארץ קרא יתירא לאשמעינן דלאותו עבירה אין מקבלין אבל לשאר עבירות מקבלין ואי לא כתב אלא מעם הארץ לא היינו ממעטינן אלא מומר לע"ז אבל לשאר עבירות אף לאותו עבירה מקבלין משו"ה כתב רחמנא מכם למעט אפי' לשאר עבירות ולפי שהיינו ממעטינן מכם אפי' עבירה אחרת כ' רחמנא מן הבהמה להביא דלעבירה אחת מקבלין א"כ ל"ש קושיא אליבא דת"ק לפי אוקימתא דרבא גם לר"ש נמי ל"ש קושית מהכא נפקא אליבא דרבא משום דאי לא כתב לן קרא מכם הייתי אומר פרט למומר דהיינו לכל עבירות ואפי' לא הי' מומר אלא לעבירה אחת מכל העבירות שבתורה אין מקבלין אפי' לעבירה אחרת כ' רחמנא מן הבהמה לומר שבשאר עבירות מקבלין מידו לעבירה אחרת אבל לאותה עבירה עצמה היינו אומרים דאין מקבלין מידו מקרא דמכם כתב לן קרא וידע וכו' לומר דאפי' לאותה עבירה עצמה מקבלין וקרא דמכם למעוטי מומר לע"ז דאין מקבלין ממנו כלל ואי כ' קרא וידע הו' דרשינן אפי' מומר לע"ז מקבלין כששב

מידיעתו אמר קרא מכם דמומר לע"ז אין מקבלין ממנו אפי' לשאר עבירות ואי לא כ' קרא מן הבהמה היינו אומרים דקרא דוידע לשב מידיעתו לעבירה אחת אבל לאותה עבירה עצמה אין מקבלין מידו וקרא דבוידע לשב וכו' לשב מידיעתו דמקבלין מידו אפי' לאותה עבירה עצמה נקטינן מכל האמור דאליבא דרבא ליכא למיפרך הא מהכא נפקא הם מהתם נפקא בין לת"ק בין לר"ש ולפי"ז ליכא לשנויי חד בחטאת וחד בעולה וא"כ לא הי' לו לרבינו לכתוב כל הקרבנות אלא לכתוב מקבלין מידו עולות דאיירי קרא בעולה הוא דכתיבי וכו' ותי' שרבינו סובר דאפי' ל"ש קושיא הא מהכא נפקא אליבא דרבא מ"מ רבא מודה שמקבלין מידו כל הקרבנות מאחר דלא ילפינן לת"ק לאותו דבר אין מקבלין מידו לא מקרא מעם הארץ והאי קרא לגבי חטאת כתיב וגם הא דמקבלין לשאר עבירות מקרא דמן הבהמה גבי עולה כתיב אח"כ מבינייהו למדנו דמקבלין בין חטאת בין עולות ואע"ג דבחולין לא הביא סברת רבא לא שאין עיקר כמש"כ הרב כ"מ אלא שמחמת שהמקשן רצה להקשות קו' הא מהכא נפקא אליבא דרבא ל"ש להקשות קו' זו כמו שהוכחתי לעיל משו"ה לא הביא סברת רבא ועל כרחינו לומר דאוקימתא דרב עיקר מדפריך מיני' הש"ס ודחה סברת רה"מ ואוקימתא סתמא דתלמודא באוכל נבילות לתיאבון כדי לישב הברייתא אליבא דרבא ש"מ שסברת רבא עיקר לכן פסק רבינו כרבנן וכאוקימתא דרבא וא"ש את"ד:

אמנם קשה לי דהנה הח"ס בחי' לחולין דף ד' כ' לפרש הך דהוריות דרבא לטעמי' דס"ל לא שביק התירא ואכיל איסורא לכן מוקי דטעמא דר"ש במומר לתיאבון הו' שפיר שב מידיעתו ואף ת"ק דפליג אר"ש היינו דלא תליא בשב מידיעתו מדכ' מעם הארץ אבל לכו"ע אליבא דרבא אינו מומר להחליף חלב בשומן דלא שביק התירא ורה"מ דלא מוקי לי' בהכא לית לי' דרבא ואין רחוק שמשום זה השמיט רב אלפס הך דרבא דמומר והרז"ה השיג עליו א"כ י"ל דכיון דלקמן ד' ע"ב מייתי שם הך אוקימתא דרה"מ ושביק דרבא ש"מ אע"ג דאיתותב רה"מ מ"מ לא ס"ל כרבא ובריתא דהכל שוחטין אפי' כותי אפי' ישראל מומר דמומר להכעיס ועע"ג וקמ"ל דמוסרין לו חולין לכתחילה כשיטת הרז"ה דלא כהר"ן את"ד וא"כ קשיא חדא על הכ"מ דכ' דטעמא דרבינו דפסק כת"ק וכרבא הא לפי הנ"ל לרבא ת"ק ג"כ ס"ל במומר לתיאבון הו' שב מידיעתו ועוד הא רבינו בה' שחיטה פסק כהך דרבא דמומר לתיאבון בודק סכין ונותן לו א"כ ע"כ דפסק דמ"ד דלתיאבון הו' שב מידיעתו וא"כ איך כתב כאן בין לתיאבון:

אמנם נראה ליישב על נכון דהנה בח"ס שם הקשה על פירושו מהא דאמר ר"ה כל העובר עבירה ושנה בה הותרה לו ופרכינן הותרה לו ס"ד אלא נעשה לו כהיתר דלכאו' הדבר

תמוה איך ס"ד הותרה ממש אלא ע"כ הכי פירושו למאי דקיימ"ל דלא נעשה מומר אלא בפ"ב א"כ דש בי' כהתירא דמיא א"כ קשה מאמר רבא דלא שביק התירא ואכיל איסורא אלא נעשה לו כהיתר ולא היתר ממש אלא דמיטרח לא טרח אבל כי ליכא טירחא לא שביק התירא ול"א כיון דדש כהתירא דמיא רק דהקשה ע"ז בח"ס כיון דמהוריות מוכח דרה"מ לית לי' דרבא א"כ מאי פריך בפשיטות הותרה ס"ד דהיינו מדרבא דרה"מ ס"ל דלא כרבא ונראה לישב דנהי דרבא לטעמי' דס"ל לא שביק התירא היינו משום דהו' שב מידיעתו ורבנן ג"כ ל"פ ע"ז אבל ר"ה דלא מוקי כרבא א"צ לומר דלית לי' כלל דרבא אלא דסובר דאי פליגי במומר לתיאבון מ"ט דת"ק ולומר דטעמא דת"ק דפליג משום דלא תליא בשב מידיעתו אלא מומר לשאר עבירות וא"כ גם רה"מ סובר דלא שביק התירא ואכיל איסורא ושפיר פריך לר"ה הותרה לו ס"ד וא"כ לרבא דהלכה כת"ק דפליג אר"ש הא"ט דאין מקבלין משום דממעט מעם הארץ פרט למומר ואין חילוק בין להכעיס בין לתיאבון אבל במומר לדבר אחר מקבלין לכו"ע דא"ל דס"ל כרה"מ וכר"ש דא"כ ס"ל כטעמי' דר"ה דלא ניחא לי' לפרש דפליגי בלתיאבון ופליגי אי דרשינן שב מידיעתו או מקרא דמעם הארץ א"כ לכו"ע לתיאבון מקבלין והא רבינו ס"ל דאין מקבלין אע"כ דפסק כרבא וכת"ק דר"ש ודו"ק:

אבל אם הי' מומר לשאר וכו'. הנה קשה לי הא בכריתות מבואר לרבנן דאמרו לו שנים אכלת חלב פטור דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים והקשה ביריעות שלמה הא קרא דאו הודע עליו צריך דהו"א דא"נ לומר שאכל חלב בשוגג להקריב במקדש ושיאכל כהנים על ידו עד שיבוא עדים קמ"ל או הודע עליו דבעלים נאמנים על עצמן ותי' היטב דל"ל לומר דהו"א דוקא ע"י עדים והוא לא נאמן הא גם בעדים צריך להודאותו דדילמא מזיד הוא וא"כ ממילא ידעינן דבעלים נאמנים דאל"כ ליכא שום קרבן אף ע"י עדים דילמא מזיד הי' וע"כ דנאמן לומר ששוגג הוא ומעתה קשה לי איך מקבלין ממומר ששוגג קרבן הא דילמא מזיד הוא בפרט במומר לאותו דבר בודאי יש לתלות יותר שמזיד הי' ואין נאמן לומר ששוגג הוא וקשיא אפי' לר"מ דלא חייש שאכל במזיד אבל במומר לאו"ד גם לר"מ יש לחוש אך לכאורה י"ל כיון שמומר הוא לאותו דבר אבל לשאר עבירות אין מומר שאכל במזיד א"כ נאמן ששוגג שלא יביא חולין לעזרה אך ז"א לפמש"כ רבינו פ"ד משחיטה מומר לאחד מן העבירות אין נאמן על השחיטה חזינן דאף על שאר דברים ג"כ חשוד אך י"ל שם במידי דטירחא אבל במידי דאין טירחא ל"ה חשוד אך אכתי קשה הא רבינו כתב דאין מקבלין ממומר להכעיס או לתיאבון עד שיחזור בתשובה משמע דקרא לא ממעט רק קודם שעשה תשובה דלא מקבלין ממומר להכעיס ויקשה הא מומר

להכעיס הוה כמין לכל התורה כולה כמש"כ בה' רוצח א"כ איך נאמן לומר ששוגג הוא כיון דהוא מין לחלב הו' מומר לכל התורה כולה וא"כ נהי דאין מומר לדם עכ"פ לרבנן דבאינש דעלמא חיישינן שאכל במזיד א"כ יש לחוש גם במומר שאכל במזיד:

ואמנם נראה לתרץ דיש לדקדק בדברי רבינו שבה' תשובה כ' עד שיחזור בתשובה ובה' מעה"ק לא כ' עד שיחזור בתשובה ושם כתב עוד דבעינן רגיל ומפורסם לעבירה ובה' שגגות לא כתב כן ולכן נראה דבאמת הקשה במשל"מ לרבינו דתשובה מהני ומיעט קרא בלא תשובה תיפוק לי' משום זרש"ת וע"כ דבתשובה מיעט קרא כמש"כ תוס' לר"ש א"כ יש לומר דבאמת חקר במשל"מ רק לר"ש דתליא בשב בידיעתו י"ל דמיעט קרא בעשה תשובה ג"כ דעכ"פ לא שב אבל לת"ק דממעט מעם הארץ אמאי נתמעט אף בעשה תשובה ולכן נראה דנתמעט בלהכעיס דהנה בתב"ש ע"ז דף כ"ו הקשה הא אין מקבלין מומר להכעיס בתשובה כלל ואיך כ' בה' מעה"ק דמקבלין ומשמע אף בלהכעיס דקאמר אח"כ אייריי כדי שיחזור בתשובה ולי קשה כן בה' שגגות שכ' עד שיחזור הא ל"מ תשובה כלל לכן אומר דזה רק במומר ורגיל ומפורסם להכעיס ל"מ תשובה כלל דאין מקבלין בתשובה [אבל זרש"ת ל"ה כיון שעכ"פ שב ואצל הקב"ה אין דבר שעומד בפני תשובה אף בלהכעיס כמש"כ התב"ש] דאין אנו סומכין על תשובתן לקבל מהן קרבן אבל באין מומר ורגיל שפיר מקבלין בתשובה ומזה איירא בה' שגגות לכן מביא אח"כ קרבן אבל קודם שעשה תשובה אין מקבלין משום זרש"ת או באמת משום דלא נאמן שהוא שוגג כיון שהוא מומר להכעיס וא"צ קרא למעט באמת רק בלהכעיס ורגיל ואחר שעשה תשובה או דנאמר גם בזה שכ' רבינו בה' רוצח דלהכעיס הו' מומר לכה"ת ג"כ רק ברגיל וא"כ באין רגיל שפיר שייך לומר דנאמן לומר ששוגג הוא ולכן צריך למעט או באין רגיל קודם שעשה תשובה וברגיל אחר שעשה תשובה וא"ל זרש"ת דכיון דאין מומר לכה"ת כל זמן שאין רגיל א"כ בפעם אחת ל"ה זרש"ת כמש"כ המשל"מ ג"כ וזה ברור ונכון מאוד:

עוד י"ל עפמש"כ התב"ש לחלק בין להכעיס שכופר בלבו בתורה או בלהכעיס שפקר לאכול איסור אף שיש לו היתר וכ' שרבינו בה' מעה"ק שכ' כדי שיחזור בתשובה היינו בלהכעיס שפקר לאכול איסור אבל לא באפקורס דזה מקבלין בתשובה וזה ל"ה מין לכה"ת וכ"כ בתב"ש בסי' ב' וא"כ לפי"ז גם בה' שגגות שכ' עד שיחזור בתשובה היינו ג"כ באין להכעיס ממש רק שפקר במידי דאיסורא ג"כ יש לתרץ דנהי דפקר לאכול מידי דאיסורא והוא חשוד לכה"ת אף שאין מומר לכל התורה אבל על של אחרים היכא דשייך אין אדם חוטא ולא לו שפיר מהימן ולפי"ז ניחא דהנה הש"ך סי' ב' הקשה הא דמבואר

בש"ע דמומר לתיאבון בודק סכין ונותן לו משמע דאין נאמן על של אחרים והא קיימ"ל בסי' קי"ט דהחשוד על דבר נאמן על של אחרים ומחלק בין מומר ורגיל אז אין נאמן על של אחרים אף דשייך א"א חוטא ולא לו ומעתה ניחא דהנה בירושל' כ' דהא דמשמע מדברי רבינו דמהני תשובה בה' שגגות ובה' מעה"ק מוכח דל"מ תשובה היינו ברגיל אבל באין רגיל מהני תשובה וממעט קרא בלא תשובה ול"ה זרש"ת דאין רגיל ולפי"ז ניחא דשפיר קרא ממעט בלהכעיס ג"כ אין מקבלין ולא יקשה הא אין נאמן לומר שוגג הוא [ובזה בעלמא נאמן על אחרים דשייך חזקה א"א חוטא ולא לו אדרבא מפסיד מעות חטאת שמביא] דז"א כיון דאין רגיל נאמן על של אחרים והיכא דרגיל באמת לא ממעט רק בעשה תשובה ואז שוב נאמן לומר שאכל בשוגג כיון דעשה תשובה אין חשוד ולכך נאמן ורק מגזה"כ נתמעט דאין מקבלין ודו"ק:

אך אכתי קשה דהנה בתב"ש הקשה דרבינו לא הביא הא דמומר לכה"ת אין מקבלין ותי' או דסובר כשיטת הפ"ח דמומר לכה"ת היינו עם שבת וע"ז א"כ אין צריך להביא שהרי כ' אף ממומר לע"ז ולחלל שבת לבד אין מקבלין או דסובר כר"ת דמומר לחלב היינו מומר לכה"ת ולאו דוקא כה"ת אלא רוב עבירות וסובר כרבא דאף לת"ק מומר לחלב מקבלין על הדם והיינו דכ' רבינו מומר לשאר עבירות מקבלין ממנו קרבן וכונתו אפי' לכל התורה חוץ מאותו דבר מקבלין ממנו יעוש"ה וא"כ קשיא דמומר לכה"ת חוץ מדם איך נאמן שאכל בשוגג הדם הא הוא מומר לענין זה לגרום להביא חולין לעזרה ושיאכלהו כהנים וצע"ג:

והיינו כיון דרבינו פסק דחיישינן שמזיד הוא א"כ אף דאין מומר לדם עכ"פ לא עדיף מאיסור דעלמא דחיישינן שהוא מזיד וצריכין לאמונתו ואיך נאמן כיון דחשוד על כה"ת:

הנה בה' שגגות פ"ג מוכח דרבינו סובר עשה תשובה מקבלין וכן משמע בפי"א משגגות ותמה במשל"מ בלא עשה תשובה א"צ קרא למעט דהו' זרש"ת ותי' דלתיאבון ל"ה זר"ת וצריך קרא למעט כהא"ג והנה קשה לפי"ז בזבחים דף ז' דקאמר עולה דורון זר"ת ואי לתיאבון לא הו' זר"ת ל"ה דורון די"ל עולה מכפר בעבר אלתיאבון אך נראה דנכון הדבר מאוד דהנה רשב"א הקשה אמאי לא אוקים במומר לד"א וסיפא במומר לאו"ד ותי' היינו מומר לכה"ת והקשה במשל"מ האיך שייך בעולה שדורון הוא ואיך בא לכפר מומר לאו"ד וכתב דביומא דף ל"ו מבואר דמכפר אעשה ואל"ת הניתק לעשה ותמוה [וכן קשה שבועות דף י"ב הקשה בגמ' הא זבר"ת ומאי קושיא דילמא לכפר אלתיאבון דל"ה זר"ת והנה כהא"ג הקשה בסדר משנה מגמ' הנ"ל למל"מ דבפ"א ל"ה זר"ת מאי פריך בשבועות דילמא לכפר אעבר פ"א דל"ה זר"ת] הא עכ"פ מבואר בזבחים דעולה דורון הוא דאין

מכפר רק אחר תשובה דקודם תשובה הו' זרש"ת א"כ איך שייך מומר לאו"ד ונראה ליישב דהנה בודאי לכפר אעשה שעבר במזיד בודאי א"א דזר"ת איך אפשר דבכפרה זו בעוד שלא שב שיעלה לו לכפרה ואף אם רק עבר בלתיאבון אין מכפר והא דכ' המשל"מ דלתיאבון ל"ש זרש"ת הכונה לא לכפר אמה שעבר בלתיאבון אלא לענין לקבל אם הוא מומר לתיאבון ואירע לו שאכל בשוגג ע"ז מכפר ומעתה ניחא דברי רשב"א דשפיר שייך לומר היכא דהוא מומר לאיזה עשה או לנבילה ואירע לו שוב שאכל בשוגג דאין מקבלין משום מומר לאו"ד דאי משום זר"ת ל"ש בעולה כיון שאין מביא אמה שחטא במזיד אלא אמה ששגג כהא"ג ל"ש זר"ת כמש"כ במשל"מ דמקרא דמכם ממעטינן רק קודם שעשה תשובה דבעולה דדורון ל"ש זר"ת ולכאורה זה נגד גמ' דזבחים דשייך זר"ת בעולה אע"כ לענין זה דוקא לכפר אמה שעבר במזיד פשיטא דשייך זר"ת וא"כ מיושב דברי רבינו שפיר דצריך קרא לתיאבון דל"ה זר"ת אם בא לכפר אשוגג והבן היטב. וניחא נמי מה שקשה משבועות די"ל לכפר אמה שעבר בלא תשובה אף לתיאבון אפי' אפ"א אין מכפר משום זר"ת ודו"ק:

והנה חוץ מדרכינו נראה לישב שיטת רשב"א דלא יקשה מזבחים דבאמת בטה"ק הקשה הא תוס' שבועות דף י"א כתבו דאל"ת הניתק לעשה אין מכפר התשובה לגמרי א"כ עולה אמאי הו' דורון אף דעשה תשובה צריך כפרה אך נראה דלק"מ דשם בגמ' מייתא ר"ש סובר עולה דורון דחטאת קודם התוס' שם כ' דלכן הו' דורון דאחר שהביא חטאת לכפר עכ"פ מקופיא הו' עולה דורון ומעתה י"ל כן בכל עולה המכפר אל"ת ניתק לעשה משום דתשובה לא מכפר לגמרי ג"כ הו' דורון כיון דעכ"פ כבר כיפר תשובה מקופיא וזה ברור וא"כ ניחא דברי רשב"א היכא דהוא מומר לאו"ד לא מקבלין עולה לכפר אמה שעבר אאותו דבר אחר התשובה שעשה דתשובה לא מכפר לגמרי אל"ת הניתק לעשה א"כ אם הוא מומר לניתק לעשה זו אין מקבלין:

עוד נראה לישב שיטת רבינו דסובר דתשובה מהני וקשה דקרא ע"כ ממעט אחר תשובה דל"ה זר"ת ונראה לישב דבאמת הקשה בתב"ש הא דכ' רבינו כדי שיחזרו בתשובה משמע אף בלהכעיס והא אין מקבלין בתשובה. והנה עדיפא הו' לי' להקשות מה' שגגות שכ' עד שיחזור בתשובה וקאי אלהכעיס ג"כ ואולם לתב"ש ניחא ג"כ שכ' לחלק להכעיס מין הו' בכופר אבל להכעיס שפקר לאכול איסור אף שיש היתר זה ל"ה מין לכה"ת ומקבלין בתשובה וא"כ ניחא הכל דתוס' תי' דבעשה תשובה ממעט קרא וזה ניחא לר"ש אבל לת"ק מ"ט הא ל"ב שב מידיעתו להנ"ל ניחא יען שאין מקבלין אותו בתשובה וכל זה במין הכופר ל"מ תשובה אבל רבינו איירי מלהכעיס שפקר לאכול איסור שלא לתיאבון

זה מקבלין בתשובה לת"ק ובלא עשה תשובה באמת אין מקבלין משום זר"ת דקרא לא אתי רק להכעיס בכופר ל"מ אף עשה תשובה:

ובזה ניחא קו' תוס' הא מהתם נפקא דאדרבה הא פליגי דלת"ק מומר לד"א ג"כ אין מקבלין להנ"ל ניחא דאיירי בלהכעיס שפיר מין הו' לכה"ת ובריית דמכם אירי בלכה"ת וה"ה בלהכעיס בד"א ושפיר פריך מהתם נפקא. ובזה ניחא קו' מג"א סי' ל"ט ארבינו להכעיס מין לכה"ת א"כ מ"פ מסיפא ממומר ומנסך היין אוקי סיפא במומר לד"א רק להכעיס הו' מין לכה"ת ולהנ"ל ניחא די"ל היינו רישא ממש וכמש"כ רשב"א למה לא מוקי סיפא במומר לאותו דבר ותי' היינו רישא כך י"ל אלהכעיס וא"כ עכ"פ ניחא דפריך מהתם נפקא:

עוד נראה לחדש טעם דמהני תשובה דרש"י פי' עולה דורון זבר"ת אבל חטאת שלא יהא נשכר הו"א דמקבלין משמע משום שלא יהא נשכר ל"ש זבר"ת ונראה דתוס' ב"ב בסוג' דתלי' וזבין כ' דצריך קרא לרצון לומר דממשכנין ול"א דהו' זבר"ת וע"כ דניחא לי' בכפרה וזה ממש כונה כאן בעולה לאו חיוב הוא רק נדר להביא א"כ הדין דבעלמא ממשכנין וכאן ע"כ נתמעט דאין ממשכנין דא"כ יהא זבר"ת כתוס' ב"ב ול"ש כתירוצם דניחא כפרה במומר א"כ כיון דנתמעט שאין ממשכנין נתמעט ג"כ שאם הביא בעצמו שאין מקבלין:

ובזה ניחא דרש"י בתחילה פי' כשירצה להקריב ואח"כ פי' סתם בעולת נדבה אירי לפימ"ש ניחא דעיקר מיעוט שאין ממשכנין שוב נשמע דאין מקבלין כשהביא ברצון אבל חטאת דחייב להביא ומהא"ט אין ממשכנין רק ברצון ל"ש זבר"ת דל"ש רק בבע"כ כתוס' ב"ב:

והנה בהא דקאמר שלא יהא חוטא נשכר לכאורה פלא הרי רוצה להביא א"כ מה שייך חוטא נשכר אדרבא גרע לו כשאין מקבלין ונראה תוס' כריתות י"ב כתבו בסבור שהוא פטור ממשכנין בחטאת ג"כ א"כ י"ל מומר ג"כ ממשכנין רק בישראל כשר אין ממשכנין דלא יאחר לשלמו דרוצה בכפרה אבל במומר דל"ש זה ממשכנין ושייך שפיר חוטא נשכר אם לא נקבל ולא ממשכנין או דאיירי בעבר בב"ת דממשכנין כמ"ש תוס' ר"ה דף ה' ועמהר"מ מינץ סי' ט"ו:

ודע דלכאורה י"ל עפ"י תוס' הנ"ל בסבור שפטור שייך גם כאן דלעיל הקשתי איך נאמן לומר ששוגג ולכאורה י"ל כר"מ אתאי דב' אמרו אכלת חלב חייב דאין נאמן לומר מזיד א"כ א"צ לאמירתו כלל אלא דל"ח כלל שמזיד הי' א"כ אף שאומר לא אכלתי חייב וא"כ צריכין לסברת תוס' כריתות דממשכנין כיון שאומר לא אכלתי וסבור הוא שפטור א"כ

שייך שפיר שלא יהא חוטא נשכר אם לא ימשכנו:
אלא דז"א דהא במומר בודאי גם לר"מ יש לחוש שאכלו במזיד אך זה ניחא לרבא דמוקי במומר לאו"ד אבל לרה"מ דבמומר לחלב שמביא על הדם שפיר י"ל דאתיא כר"מ דל"ח שאכל חלב במזיד כיון דאין מומר על הדם וא"כ שפיר אמרי' בגמ' דידן שלא יהא חוטא נשכר דממשכנין דסבור שהוא פטור כיון דע"כ איירי באחרים אמרו שאכל דם בשוגג והבן:
ואמנם קו' דלעיל אין מיושב אכתי דמש"כ דקאי לר"מ ניחא בסוג' אבל רבינו דפסק דנאמן לאמר מזיד הייתי כרבנן דר"מ לדידי' קשה דלמה לן קרא דאין מקבלין חטאת וצריך לתרץ כמש"כ לעיל:
הנה הרשב"א הקשה דנוקי סיפא במומר לאו"ד ותי' היינו מומר לכה"ת דמומר לכה"ת דאין מקבלין היינו משום דלכל קרבן שאנו נקבל ממנו הרי הוא מומר לאותו קרבן ולכן מוקמינן במומר לחלל שבת ולע"ז ולכאורה יקשה הא גם זה הוא מומר לכל התורה א"כ הוא ג"כ משום פסול דלאותו דבר הוא מומר ודוחק לומר דהא גופי' אשמעינן דהוא מומר לכה"ת דזה דוחק דזה אשמעינן כבר דאמר מר כל המודה בע"ז כופר בכל התורה ולכן נראה לפמש"כ ח"ס א"ע סי' כ"ב וכן בחלק שישי אף דמומר לשבת ולע"ז הוא מומר לכה"ת אבל אין חשוד לכה"ת ופי' במ"ח הכונה אם ידוע לנו שמשמר שאר המצות ל"ה חשוד לכה"ת או דהנפ"מ אחר ששב בתשובה ל"א דהי' לו דין חשוד לכה"ת ונפ"מ לדין שדן בח"ס לאשה שהמירה דתה וחזרה בתשובה ל"א דזינתה ג"כ כיון שאמרה שלא זינתה ל"א דחשוד לכה"ת ובודאי עברה אזנות ג"כ ומעתה ניחא דבמומר לחלל שבת ולע"ז נהי דמומר לכה"ת אבל אין חשוד שעבר על כל התורה א"כ ל"ש דהו' מומר לאו"ד שהרי בידוע לנו עכ"פ ששומר שאר איסורין א"כ נהי דדינו כמומר לכה"ת ל"ש לומר דמהא"ט פשיטא דאין מקבלין קרבן לחלב יען שמומר לע"ז א"כ הוא מומר לכה"ת והו' מומר לאו"ד דהרי אין חשוד על אותו דבר כלל ורק אין מקבלין משום מומר לכה"ת לא משום מומר לאו"ד:
עוד נפ"מ דלפמש"כ רבינו כאן ברגיל לאכול חלב אין מקבלין קרבן על חלב דל"ה שב מידיעתו אף בעשה תשובה כמש"כ לעיל אמנם במומר לע"ז ולחלל שבת נהי דמומר לכה"ת אפ"ה אין חשוד לכה"ת ואי הי' ידוע לנו שלא הי' אוכל חלב במזיד ועשה תשובה שפיר מקבלין דל"ש לומר דל"ה שב מידיעתו כיון דהי' ידוע לנו שלא הי' אוכל חלב ונהי קודם שעשה תשובה אין מקבלין מקרא דמכם אבל בעשה תשובה דאין מקבלין רק משום דל"ה שב מידיעתו כיון דזה דאין חשוד לכה"ת שפיר מיקרי שב מידיעתו ודו"ק:

ובזה יש לפרש דברי התוס' בחולין דף ה' דהקשה אדרבא תנא דמכם פליג עם תנא דמעם הארץ ותי' מומר לחלב היינו מומר לכה"ת חוץ מדם והקשה הפנ"י אכתי פליגי דלת"ק דמכם מומר לע"ז ג"כ מומר לכה"ת וכיון שכ' תוס' מומר לחלב היינו לכל התורה חוץ מדם א"כ הוא מומר לע"ז א"כ ע"כ הו' מומר לכה"ת והנה להנ"ל יש לישב באמת קודם תשובה הוא מומר לכה"ת אבל אם עשה תשובה והוא אומר שלא חטא באיסור דם וגם ידענו שהי' מוזהר בו מעיקרא ל"א דהוא גם מומר לדם ואפ"ה אין מקבלין אף דעשה תשובה וכמו שכתב משל"מ דגם לת"ק ל"מ תשובה וא"כ ניחא דקאמר מהתם נפקא דלא פליגי דהא לת"ק הו' מומר לכה"ת אף לדם היינו קודם שעשה תשובה אבל אי עשה תשובה שפיר משכחת דל"ה מומר לדם אי ידענו דלא עבר אאיסור דם:

ואולם בפנ"י הרגיש שלכאורה י"ל דהא דקאמר לעיל מומר לכה"ת היינו בסתמא ובריית׳א בידענו שלא הי' מומר לדם וכ' דאכתי קשה דפליגי דהרי נשמע מברייתא דרק לכן אין מקבלין משום דמסתמא מומר לכה"ת אף לדם ג"כ [ומטעם דא"כ אין מומר לאו"ד וכסברת רשב"א] אבל אי ידענו דבאמת אין מומר לדם מקבלין ולברייתא דמעם הארץ אין מקבלין ולפימש"כ ניחא גם זה די"ל לאידך גיסא דמברייתא דמכם דמשמע דממעט מומר לע"ז שמסתמא מומר לכה"ת אבל אי ידוע שאין חשוד לדם אין מקבלין היינו אי עשה תשובה אבל אי לא עשה תשובה אף דיודע שמומר לכה"ת חוץ מדם אין מקבלין אף לדם כמו לתנא דמעם הארץ אבל בעשה תשובה גם לתנא דמע"ה מקבלין כמו שצידד במשל"מ והיינו כיון שידוע שלא הי' חשוד לדם ודו"ק וראי' נכונה לסברת הח"ס [ועיי' מש"כ בדף הקודם בסברת החס"ו]:

הי' מומר לשאר עבירות מקבלין לאותו דבר אין מקבלין אם הי' רגיל. וכתב הכ"מ דפסק כת"ק וכרבא בהוריות דאף לתיאבון הו' מומר ואולם בלח"מ פ"ב משגגות תמה ע"ז דהרי בשבת ס"ט איתא דרי"ו דסובר שגגות כרת והזיד בלאו חייב קרבן מוקי קרא דאם לא תעשינה בשגגה לכדר"ש דשב בידיעתו מביא חטאת לא שב אין מביא א"כ סובר רי"ו כר"ש ולר"ש לתיאבון ל"ה מומר א"כ קשה שם פסק רבינו כרי"ו שגגת כרת מביא חטאת א"כ איך פסק כת"ק דלתיאבון אין מביא הא הו' שב מידיעתו ובלח"מ תי' דפסק כר"ש וכר"ה דלכ"ע לתיאבון הו' מומר ואולם לי תמוה הא רבינו פסק בפ"ג משגגות דאין מביא עד שיחזור בתשובה מוכח דתשובה מהני ואי פסק כר"ש הא לר"ש לא מהני תשובה דכיון דבשעת החטא לא הו' שב מידיעתו כמו שהאריך הרחיב בזה הדיבור במל"מ וראייתו מתוס' שתי' דל"ה זבח רשעים עיי"ש והדרה קו' לדוכתי':

ונראה לישב דהנה לכאורה קשה לן מאי פריך בהוריות מאי בנייהו הא טובא איכא

בנייהו לרי"ו שגג בכרת והזיד בלאו [אי אמרינן אפי' בפ"א נעשה מומר] לרבנן מומר הו' אין מקבלין ולר"ש הוי שב מידיעתו מכרת וצ"ל דבאמת קאי אליבא דר"ל ואף דר"ל מוקי קרא לשגג גם בלאו אפ"ה גם דרשא דר"ש אית לי' אבל לרי"ו י"ל דלכ"ע מומר לתיאבון אין מקבלין ופליגי רק בשגג בכרת והזיד בלאו דלר"ש מקרי שב מידיעתו וא"כ שפיר פסק רבינו כרי"ו וכר"ש דגם לר"ש לתיאבון אין מקבלין ומיושב קו' הלח"מ אך לכאורה אכתי יקשה קושתינו אי פסק כר"ש א"כ אמאי מהני תשובה ולכן נראה דפסק כרבנן וסובר גם לרבנן דרשינן דרשא דשב מידיעתו אלא דסברי גם דרשא דעם הארץ דמהא"ט בשב מכרת ומזיד בלאו אין מקבלין עד שיעשה תשובה וזה שכתב רבינו בפ"ב משגגות דשגג בכרת והזיד בלאו חייב חטאת היינו בעשה תשובה [דבלא"ה בכל חטאת צריך תשובה כמש"כ רבינו ספ"ה שגגות ובזה נראה לומר דאזלי רי"ו ור"ל לשיטתם דפליגי בכריתות אי מבעט שאין חטאת מכפר משום דרי"ו סובר אף בהזיד בלאו מכפר א"כ דוקא באין מבעט אבל לר"ל אף בשוגג בלאו א"כ שפיר מכפר אפי' באין מבעט] ומעתה דברי רבינו הכי מתפרשים דהנה במשל"מ פ"ב משגגות חקר בשוגג שסבור שמותר ונתחלף לו חלב בשומן אי מקרי שב מידיעתו וחייב והעלה דחייב קרבן והן הן דברי רבינו הי' מומר לחלב אפי' ששגג בכרת רק הי' מזיד בלאו ושוב נתחלף לו חלב בשומן ואכל בשגגה ורוצה להביא קרבן על שגגה זו אין מקבלין עד שיעשה תשובה ולכשיעשה תשובה מקבלין ממנו דאף דהוא מומר לענין לאו וכן אף ששגג בכרת אפ"ה חייב כחקירת המל"מ ודו"ק:

ואמנם על קו' הלח"מ אני אומר גברא קחזינא ותיובתא לא קחזינא דהנה במשל"מ הקשה מיומא דף פ' דפריך גמ' מדר"ש דלא הוה שב משגגתו ולא קאמר דסובר כת"ק דר"ש וכן יקשה מריש הוריות דתולה בדעת ב"ד פטור דל"ה שב מחטאתו וכן ביריעות שלמה הקשה מפ"ג דשבועות מוכח דרבינו סובר היכא דאומר מותר לאכול מפני הצער פטור דל"ה שב משגגתו מוכח דאית לרבינו כר"ש ולדעתי נראה דבודאי רבינו לא פסק כר"ש דת"ק חולק אדר"ש אבל רק במאי דסובר ר"ש דמעטינן מהאי קרא מומר אבל בדרשא דבעינן שב מחטאתו בהא כ"ע מודו והיינו דמהאי קרא נשמע תרי דרשות חדא דאינו שב מידיעתו מפני שסבור שמותר כגון תולה בדעת ב"ד או בסבור שהוא ח"ש או שמצטער מותר לאכול כהאי דשבועות ובהא כ"ע מודין אלא דבא ר"ש ואמר דנשמע מזה ממילא גם למעט מומר דגם זה אין שב מפני זדונו אבל הת"ק סובר דלא נתמעט מומר מהאי קרא דשפיר מקרי שב כיון שעושה תשובה עתה ול"ש רק למעט מי שאינו שב מחמת שסבור שמותר ותולה בדעת ב"ד וא"כ רי"ו דחולק אדר"ל ומוקי קרא לכדר"ש דאין שב

מידיעתו אין מביא קרבן הכונה יען דמצינו דאית לי' כך לר"ש בהדיא [וכהא"ג ברש"י פסחים כ"ג] אבל לעולם גם כת"ק אתיא דמודה דדרשינן מהאי קרא דבעינן שב מידיעתו לאפוקי תולה בדעת ב"ד דפטור דרק חולק אדר"ש דסובר דגם מומר נתמעט וא"כ וא"ש דפסק רבינו כרי"ו וכת"ק דגם לת"ק דרשינן קרא דשב מידיעתו לענין תולה בדעת ב"ד כמו שפסק רבינו באמת בפי"א משגגות וכגון בסבור שמותר לאכול יען שמצטער כהאי דפ"ג דשבועות ודו"ק:

והנה ביריעות שלמה הקשה קו' חמורה מכריתות ט' ומשבועות ר"פ הפקדון דחייב בבעל שפחה חרופה במזיד אפי' כמה פעמים ואמאי הא נעשה מומר ואין מקבלין ממנו קרבן כיון דנתמעט מעם הארץ מומר אין חילוק בין חטאת לאשם והוכיח מזה בעשה תשובה מביא אפי' כשהוא מומר לאו"ד ויפלא עדיין דבשבת דף ע"ב פריך אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתינו לי עד שאבעול ה"נ דאינו חייב אלא אחת א"ל מעשה דאחר הפרשה לא קאמינא ויקשה הא כאן לא עביד תשובה דאמר המתינו עד שאבעול וא"כ איך אפשר דמביא קרבן כלל ולכן נראה לישב קו' החמורה לפמש"כ בראש יוסף לפרש איפכא האי דרבא בהוריות דר"ש דסבור מומר לתיאבון הו' מומר דל"ה שב מידיעתו ולרבנן ל"ה מומר דמעם הארץ לא איתמעט מומר לתיאבון ולפי"ז י"ל בהאי דשפחה דהו' מומר לתיאבון א"כ ל"ש למעט רק מקרא דשב מידיעתו וזה באמת רק בחטאת ודו"ק:

כדי שיחזור בתשובה וכו'. וקשה לי דהנה בטור יו"ד סי' רנ"א כתב דמומר להכעיס אין חייבין להחיותו והקשה בב"י הא בגמרא איתא בעובדא דרב אמי דאסור להחיותו ובטו"ז שם כ' לתרץ דהא דכתב הטור לפדותו לאו למידק דאין איסור אלא דקמ"ל דאף מי שרואה ממנו שמתחרט והולך לעשות תשובה דאז ודאי אין איסור להצילו מ"מ אינו חייב עדיין עד שיהי' ידוע לנו שעשה תשובה וקיבל דינו ולכן סיים הטור עד שידעו שעשה תשובה לפי"ז קשה לי מ"ש מהא דכתב מן הבהמה דמקבלין מפושעי ישראל קרבן כדי שישוב בתשובה דילמא דוקא היכא דראינו שמתחרט והולך לעשות תשובה מקבלין כדי שיעשה תשובה גמורה אבל היכא דלא ראינו כלל שמתחרט מנ"ל דמקבלין כיון שלא ראינו כלל שהוא משתדל ורצונו לעשות תשובה:

הי' מומר לעבירה והוא מפורסם וכו' כגון שהי' רגיל לאכול חלב וכו'. ובמל"מ הקשה דלמה במומר לאו"ד בעי כל תנאים האלו ובשבת ובע"ז נראה שבפ"א נעשה מומר ובפ"ד מה' שחיטה נראה איפכא והעלה בע"ז ובשבת אף בפ"א אין מקבלין משום זבח רשעים אבל תשובה מהני אבל ברגיל לחלל שבת ולעבוד ע"ז ל"מ תשובה כלל דאימעט מקרא

דמכם ולדעתי יקשה מפ"ג דשגגות שכתב במומר לאו"ד אין מקבלין עד שיעשה תשובה וע"כ היינו באין רגיל וברגיל כתב סתם דאין מקבלין משמע דמומר לאו"ד אין מקבלין ברגיל אף בעשה תשובה א"כ שוב שוה מומר לאו"ד למומר לחלל שבת דבפ"א מהני תשובה ובכ"פ לא מהני תשובה וא"כ אכתי קשה אמאי במחלל שבת ובע"ז כ' סתם אין מקבלין ובמומר לאו"ד כתב שרגיל אין מקבלין [ועי' סדר משנה פ"א מתשובה שהחזיק ג"כ דברי רבינו כפשטי' לחלל שבת אף בפ"א נעשה מומר] והדבר מצד עצמו תמוה שנאמר שנקל יותר שיעשה מומר לכה"ת ממה שנעשה מומר לאו"ד, ונראה כיון דבמחלל שבת ועובד ע"ז הוא פסול הגוף שנעשה גוי גמור א"כ בעינן להעיד בפניו ובפני ב"ד כמו לפסול לעדות ולשבועה כמש"כ בש"ך סי' ל"ח ונוב"י סי' ע"ב ועיי' בשו"ת מרי"א סי' נ' ועיי' בשבי"ד יו"ד סי' קי"ט לאדמוה"ג זצ"ל א"כ ניחא כיון דל"ש לפסול בפ"א שיהא דינו כגוי רק ע"י קבלת עדות בפניו ובפני ב"ד דהו' פסול הגוף לכן בקיבל עדות שעשה כן בפ"א ג"כ הו' מומר ואין מקבלין ול"מ תשובה אבל במומר לאותו דבר דל"ב עדות לכן דוקא בידוע ומפורסם שרגיל לעשות כן וזה נכון:

בין להכעיס בין לתיאבון אין מקבלין ממנו קרבן לאותה עבירה וכו'. והנה יש להבין הא דכ' רבינו בין הוא מומר להכעיס אין מקבלין ממנו לאותו דבר הא לשאר עבירות מקבלין ויקשה לפימש"כ הבכ"ש ע"ז דף כ"ו דב' מיני להכעיס הם א' להקניט או שאינו מאמין דזה מין הו' לכו"ע ורק במי שאינו חושש דהיינו שנחשב לו כהיתר בזה פליגי בהוריות אי הו' מין ורבינו פסק כרבינא לקולא דמומר הו' א"כ איך כ' כאן דשאר עבירות מקבלין כיון דמין הוא והו' בכלל מורידין או נאמר דהאי לתיאבון הכונה שעושה להנאת עצמו וכמש"כ בפ"ב מרוצח והאי להכעיס שכ' רבינו היינו שאינו חושש כלל ול"ה לתיאבון אבל אינו להקניט אבל בלהקניט אין מקבלין כלל כמו במומר לכל התורה וכמו שכ' בפ"ד מרוצח דלהכעיס הו' מין והו' כמו עכו"ם:

ונראה ראי' לזה דאי אמרת דכהא"ג שאינו חושש הו' בכלל מומר לתיאבון א"כ הדרה קו' הח"ס הנ"ל לדוכתא מאי פריך הגמ' הותרה לו ס"ד ומפרש דהיינו מדרבא דס"ל דל"א דדש בי' כהתירא דמיא ולהנ"ל מאי קושיא הא כהא"ג שאינו חושש משום דנחשב לו כהיתר באמת הותרה לו ודש בי' כהתירא דמיא אע"כ דזה אינו בכלל לתיאבון כלל אלא כמו להכעיס ומהא לא איירא ר"ה דהוא רק איירא בעבר עבירה ושנה אבל לא בלהכעיס ואם אינו חושש הי' כלהכעיס. [שוב ראיתי בס' מצוה"ש בהג"ה מגאון מהרמ"ש ז"ל שעמד ע"ז אמאי מקבלין ממומר להכעיס כיון שהוא כמין ולפמש"כ האי להכעיס היינו שאין חושש וכהתירא דמיא]:

והנה שם כתב רבינו בד"א בישראל בעל עבירה העומד ברשעו ושונה בה תמיד כגון רועי בקר שהקריבו גזל והן הולכין באוולתן וכ' הכ"מ דאף דהן לתיאבון כיון שעומד ברשעו וראיתי בס' ברכת משה לגאון מבאניהאד זצ"ל שכ' לישב בזה קו' תוס' בע"ז מי גרע רועים מגזלן דאורייתא לרבינו ניחא דגריעי כיון שעומדין ברשעם ואני בהגהות שנספחו לספר הנ"ל כתבתי לישב בזה קו' חמורה שהקשה בחו"י סי' קמ"ב בהא דאיתא בב"ק דף ס"ט דרשב"ג סובר בד"א בשביעית אבל בשאר ימות השנה הלעיטהו לרשע וימות ותמה בחו"י דניהו דחשידי אגזל אערלה לא חשידי ולמה נגרום שיאכלו ערלה ונתעצם מאד בקושיא זו אבל להנ"ל ניחא דבאנשים שעומדים ברשעם ומתמידים בה תמיד ופקרו בגזל והם בכלל המורידין לכן שפיר גם אמרינן בהו הלעיטהו לרשע וימות ובהא יש ליישב מה שהקשה בברכת משה מעירובין דף ס"ט כמאן אי כר"מ הא אמר חשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה ומאי קושיא הא נהי דחשוד אבל עדיין הוא באותו דבר דהא במומר לתיאבון קיימ"ל אף לאותו דבר לא הוי מומר והו' בר זביחה רק שאין לו נאמנות ובודאי לא גרע לר"מ חשוד לד"א לענין כל התורה מלרבנן חשוד לאותו דבר וכשם דלרבנן אף שהוא מומר לאותו דבר לתיאבון מ"מ הוא בכלל אותו דבר הה"ד לר"מ לענין כל התורה כולה וא"כ מאי מקשה ש"ס דהא קמ"ל דלחלל שבת אפי' לתיאבון מ"מ הוי מומר לכה"ת משא"כ בחשוד לדבר אחד להנ"ל י"ל דבעומד במרדו ומתמיד בו גרע שפיר ולכן פריך אי כר"מ הא כיון דחשוד לכל התורה הו' כמומר כיון דעומד במרדו תמיד:

ואולם קשה לי הא דדרשי מכם להוציא את המומר מן הבהמה לרבות אדם שדומה לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה אבל אין מקבלין מן המומר לחלל שבת ולעובד ע"ז וקשה לי מנ"ל הא דילמא הכי פירושו דהא בע"ז דף ח' איתא דע"ה וגזלנים אין מקבלין אותן בתשובה ומפרש תוס' דבפעם אחת שחטא ודאי מקבלין רק אם חטא ועשה תשובה ושוב עבר עבירה עוד אין מקבלין אותו לעולם כיון דחזינן דתשובתו אין שלימה א"כ ה"נ קאמר מקבלין מפושעי ישראל דהיינו בפעם הראשון שעשה תשובה כדי שיחזרו בתשובה דאי אין מקבלין אותו מונע אותו מן התשובה אבל אין מקבלין מישראל שחטא ועשה תשובה וסר לסורו דל"ש כדי שיחזרו בתשובה כיון דאין מקבלין אותו כלל בתשובה אבל לעולם אפי' מחלל שבת כשבא לעשות תשובה מקבלין אותו כדי שלא למנעו מן התשובה ועוד קשה לסברת תוס' מהא דאמר ר"ה כל העובר עבירה ושונה בה נעשה לו כהיתר ופריך בגמ' כהיתר ס"ד ויקשה דילמא הכי קאמר ר"ה אם עבר עבירה ועשה תשובה וחזר ועבר בזה הוא

דאמרינן דנעשה לו כהיתר כיון שחזינן שאין יכול לעמוד בתשובה ולכן אין מקבלין אותו בתשובה:

והנה במה שהקשו המפורשים לר"מ דמומר לד"א מומר לכה"ת כולה איך מקבלין ממנו קרבן הנה כ"כ מהרי"ק סי' ק"ס דרק חשוד לכה"ת אבל לא דהוי מומר לכה"ת דלא נקבל ממנו קרבן עוד הקשו ל"ל קרא לר"מ לכם למעט את הגזל כיון דס"ל דמומר לד"א הוי מומר לכה"ת פשיטא דאין מקבלין נראה דאף אי נאמר דהוי מומר לכה"ת היינו דוקא במידי דאית בי' מלקות דשייך בי' התראה דס"ל לר"מ כיון דקיבל התראה אין לך מומר גדול מזה כדאמרינן לקמן דף מ"א לענין מומר לע"ז ס"ל לר"מ בכל דבר דמלקות במקום מיתה עומד כדאיתא בסנהדרין דף ז' אבל פשיטא במידי דליכא התראה כמו בגזל מודה ר"מ דלא הוי מומר לכה"ת רק חשיד לכה"ת ובלא"ה ל"ק דתינח למסקנת ש"ס ב"ק דמוקמינן קרא דקרבנו בגזל קרבן חברי' אבל אי יאוש קנה מוקמינן קרא בגזל בהמת חבירו ואתיאש והדר אקדשי' דלא הוי קרבנו ונפ"מ במכר אח"כ הקרבן לאחר דל"ש זבח רשעים אפ"ה הוי קרבן פסול כיון שהקדישו הגזלן גם נ"מ בעשה תשובה אח"כ ונתרצה הנגזל ליקח מעותיו גם יש לומר דר"מ מוקי למעט גזל בלקחו ממנה ואח"כ הקדישו כדמוקי בסוטה דף מ"ג ולא חנכו למעט גזלן כגון שנתרצה למכור לו עיי"ש:

הנה כתבתי במק"א דנכרי אם רצה לקיים מצות התורה אין רשאי וידידי החו"ב מו"ה יונה נ"י השיג עלי מדברי רבינו פ"י ממלכים ב"נ אם רצה לעשות מצוה אחת ממצות התורה אין מונעין אותו מעשותה והשבתי דהרי דברי רבינו שם סותרין לכאורה שכ' שאם רצה לחדש דת לעשות מצות לעצמן אין מניחין אותו אלא או יהי' גר צדק ויקבל התורה או יעמוד בתורתו ולא יוסיף לא יגרע א"כ סותר עצמו וע"כ כונת רבינו בוודאי לחדש דת לשמור המצות כשם שצוה הקב"ה אין רשאי דלב"נ לא ציוה רק ז' מצות ודומיא דלא יוסיף ולא יגרע בישראל עצמו דאין אסור אלא אם עושה כן מפני שאמר שכן מצות התורה כמצוה ועושה כעין שכ' רבינו בה' ממרים דבשר עוף בחלב ל"ה בל תוסיף כיון שאין אומר שאסור מן התורה ה"ה לא יוסיף שב"נ אם רצה לשמור רק מרצונו משום איזה פני' כגון שקבל שכר רשאי ולכן כתב רבינו אם רצה לשמור כדי שיקבל שכר:

והנה כעת ראיתי בדברי ירמי' בא לידי במקרה בפ"ט מיה"ת שהרגיש בסתירת דברי רבינו וכתב לתרץ דיש חילוק בין מצות שאין לב"נ שייך בו דהיינו מצות השמעיות למצות שיש בהן שייכות כגון קרבנות וצדקה דהם מצות שכליות שהמה לכל באי עולם זה אינו כדת חדש ואין מונעין אותו הנה בזה ניחא ג"כ דע"פ בנבילה שאין שייכות לב"נ בהם אין רשאי לקיימה ודו"ק. אך עיי' ב"מ דף נ"ח משמע שבב"נ שייך ג"כ איסור

נבילות וכבר עמד ע"ז בפנ"י שם מה שייכות איסור נבילות לב"נ והנה לתוס' חולין דאסור נבילה בב"נ ניחא אלא דשם איתא גם טריפה ושקצים ורמשים וזה אין אסור בב"נ וע"כ הכונה דהוה מצות שכליות דמאוס א"כ לפי"ז ב"נ רשאי להחמיר על עצמו שלא לאכול נבילות ודו"ק:

והנה בגמ' ע"ז איתא ר"מ אומר אפי' גוי שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול כדכ' אשר יעשה האדם וחי בהם וכ' תוס' לחלק דאדם לא אקרי אבל האדם מיקרי והנה מדנקט הרי הוא כה"ג נשמע דמפרש וחי בהם לעוה"ב כדפירוש רש"י דאי כפשטי' חי בעוה"ז מאי ענין כה"ג ואמנם קשה ע"ז דהא שמואל במס' יומא דף פ"ה יליף מהאי קרא וחי בהם ולא שימות בהם ואמרינן שם דשמואל לית לי' פירכא והא אי דרשינן האי וחי בהם על עוה"ב לא נוכל לילף דרשא דשמואל וראיתי בס' יבין שמועה שהקשה כן עוד הקשה לר"מ דריש האדם קאי אנכרי מנ"ל למדרש דרשא דשמואל דילמא דוקא בנכרי דאינו מצוה אפי' על קידוש השם הוא דכ' וחי בהם ולא שימות בהם ואכתי מנ"ל בישראל וגם מה המשך יש להא דכתיב אח"כ אני ד' נאמן לשלם שכר ונראה ליישב דהכי פירושו דהאדם בא לומר שאיירא גם בנכרי ובנכרי הא אין מחללין עליו השבת ול"ש לדרוש וחי בהם דאחרים ג"כ מחללין עבורו השבת א"כ לפי דרך זה האי וחי בהם לא מתפרש רק לחיי עוה"ב אבל ע"פ הא כתיב אדם דאיירא בישראל ובישראל האי וחי בהם היינו בעוה"ז דאחרים ג"כ מחללין את השבת עבורו והיינו דמסיים אני ד' נאמן ליתן שכר דלפשטי' דקרא אדם היינו ישראל ושפיר דרשינן וחי בהם ולא שימות בהן דאחרים ג"כ מחללין עבורו השבת ובהכי ניחא לי ליישב מה שהקשו בנמצא ולד מושלך דמחללין עליו את השבת והא הוה ספק איך מחללין עליו את השבת כיון דמצד הדין הוא פטור לשמור את השבת ל"ש לדרוש חלל שבת אחת כדי שישמור הרבה שבתות והא הוא פטור לשמור שבתות ל"ש דרשא דתשמרו לעשות את השבת כדי שישמור שבתות הרבה ולהנ"ל ממנ"פ מחללין עליו השבת כיון דכ' האדם דמשמעות ישראל ומשמעות גם נכרי וע"ז מסיים וחי בהם א"כ ממנ"פ מחללין אי הוא ישראל הא וחי בהם ולא שימות בהם ואם הוא נכרי הא עכ"פ כתיב בהאי קרא האדם דמשמעותי' גם נכרי והבטיח קרא וחי בהם על עוה"ב כיון שעכ"פ מקיים ז' מצות זוכה לעוה"ב וכיון שכן בוודאי לא ציוה הקב"ה באופן שיכול למות ודינו בזה כישראל דמחללין עליו השבת דהא נכרי אינו מצוה אפי' על קדוה"ש א"כ בדידי' מסברא שפיר ידעינן דא"צ למסור נפשו כק"ו הנ"ל ופשיטא דשייך גם בדידי' וחי בהם ולא שימות בהן אף דבדידי' האי וחי בהם לעוה"ב

אפ"ה שפיר נשמע קרא דלא ציוה השם באופן שיכול למות כיון דבלא"ה מסברא א"צ למסור נפשו כנ"ל וע"ש:

הלכה ה

עולת העכו"ם וכו'. והנה בשקלים פ"ז משנה ג' עכו"ם ששלח עולתו ממדה"י ושלח עמה נסכים קריבים משלו ואם לאו קרב משל ציבור והנה במנחות דף ע"ג איתא אזרח מביא נסכים ואין הגוי מביא נסכים ע"כ דמשנה איירי בדמי נסכים וכן הוא בדברי רבינו בפ"ד משקלים ה' ג' אבל אם הביא נסכים עצמו אין מקבלין ממנו להקריבן עם עולתו וגזה"כ הוא כך אלא הנסכים קריבין משל ציבור כדמסיק התם לר"ע וכדקאמר ר"ע עולה וכל חבירתה והיינו עולה קריבה היא עצמה וכל חבירתה שהן הנסכים קריבין משל ציבור וכדיליף התם מקרא ודברי רבינו מבוארים:

עולות עכו"ם אין מביאין עמהם נסכים וכו'. עיי' לח"מ מה שהקשה מפ"ד דשקלים דכ' דאם שלח עולתו ממדה"י אם הביא דמי נסכים יקרבו משלו ואם לאו יקרבו משל ציבור אלמא דמביא נסכים ותי' דרק אימעט דאין מחויב להביא נסכים אבל אם הביא הביא וקשה א"כ מאי קתני דהתקינו דיקרבו משל ציבור כיון דד"ת הוא כן דקרבין משל ציבור מריבוייא דכתיב אמנם הנה ראיתי בספר אלי' רבה פ"ו דגריס מי ששלח עולתו ממדה"י אם שלח עמו נסכים קרבים עמו ואם לאו קרבין משל ציבור א"כ לא קאי כלל על עכו"ם ולא על ישראל וגי' זו מדוייקת דע"כ נקט ממדה"י ובודאי כן הי' הגי' רבינו במשנה דנכרי באמת אין מביא עמו נסכים אלא דקרבין בפ"ע מצד התקנה.

שאין סמיכה אלא בישראל באנשים ולא בנשים. הנה בגמרא פליגי דר"י ס"ל נשים סומכות רשות ובחגיגה איתא א"ר יוסי סח לי אבא אלעזר פ"א הי' לנו עגל של זבחי שלמים והביאנוהו לעזרת נשים וסמכו עליו נשים לא מפני שסמיכה בנשים אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים וכתב בתוס' דבקרבן שלהם איירי וקשה אמאי לא אמר עדיפא דהא בשעת סמיכה מתודין ע"כ התירו להם שיסמכו באקפי ידייהו כדי להתודות והנה הראב"ד בפירושו לת"כ פ"ב כתב טעם אחר דנחת רוח לנשים שנראית כמו שיש להם חלק בנכסי בעליהן ע"כ התירו להם לסמוך אבל בקרבן דידהו לר' יוסי שרי באמת לסמוך סמיכה גמורה כיון שהן בעליהן של הקרבן אמנם קשה לי מהא דגיטין דף מ"ח דמייתא ברייתא דדריש מולביתך מלמד שבעל מביא וקורא בנכסי אשתו מנ"ל דילמא אדרבא קרא איירי בנסכים דידי' רק שבנשים ג"כ יכולת להביא יען שנחת רוח להם שנראה כמי שיש להם חלק בנכסי בעל כדמצינו במצות שמחה דבעלה משמחה עוד קשה לי דבגמרא שם מסיק דמהאי מקרא יליף רי"ו דק"פ כקה"ג דמי מנ"ל דהא בב"ב דף נ' איתא

דאשה יכולת לומר נחת רוח עשיתי לבעלי א"כ אם מביא בנכסי אשתו בודאי נחת רוח הוא לו שנראה כאלו יש לו חלק בנכסי אשתו ע"כ אמר קרא דיכול הוא להביא בנכסי אשתו משום דנחת רוח הוא לו והיא ג"כ רוצית בזה לעשות נחת לבעלה לכן ק"פ דידי' אלים אבל בעלמא ק"פ לא כקה"ג דמי וכן יש להקשות הא דדרשינן בסוכה דף כ"ז תשבו כעין תדורו איש ואשתו דבעינן שיהא הסוכה ראוי' לדור איש ואשתו ואם לאו פטור משום דצער הוא כמבואר בסי' תרל"ט דילמא משום לתא דידה אמרה תורה תדורו איש ואשתו דנחת רוח הוא לה שתדור עמו בסוכה וא"כ באין ראוי' לדור עם אשתו ג"כ חייב וכן קשה מערכין דף ג' דס"ד דכהנים פטורים משום תשבו כעין תדורו דילמא רק משום נחת דידי':

והנה הראב"ד שם הוכיח דלא קיילי"ן כר' יוסי מסוכה דף מ"ב דמקבלת אשה מיד בעלה ופריך פשיטא מה"ד כיון דלא בר חובה הוא בנטילה נמי תתסר ואי כר' יוסי סבירא לן והא איהו נמי שייכי בנטילתו כאנשים וקשה לי הא לפי סברת דנחת רוח לבעלה א"כ בלולב דבעינן לכם וא"י בשל שותפות א"כ אדרבא אם תטול היא יהא נראה משום דזה לה לנחת רוח שנראית כאלו יש לה חלק בנכסי בעל א"כ אינה לכם וא"י הבעל לצאת בו:

הלכה ו

כל קרבנות בהמה שהיחיד מביא בין נדבה בין חובה סומך עליהן וכו'. וכתב הרמ"א בס' תורת העולה כי תכלית העולם ומציאותו הוא האדם השלם וכל העולם שהוא כדוגמת קרבן הנסמך לא נברא אלא לצות לזה וכבר קיימו וקבלו עליהם דבר זה החכמים האחרונים גם הראשונים ולזה הי' קרבן יחיד נסמך כי הפרט הוא העיקר וצדיק יס"ע והוא בהיפך דעת הפילוסופים שאמרו שהקדוש ב"ה משגיח על פרט בדרך כלל וידע הכל בדרך כלל ולזה קרבן יחיד נסמך כי הסמיכה וההשפעה הוא מצד הפרטים שהם אישים ולא מצד כללי שהם בדמות ק"צ וכו' ובהיות כי עניני הסמיכה באו להורות על דבר זה נפטרים ג' מיני קרבן מן הסמיכה הבכור והפסח והמעשר וכו' ולא הי' סמיכה בק"צ ולא בשעיר המשלח ופר העלם דבר שבא על חטאת הקהל שהוצרכו לסמוך על חסדי השי"ת שסומך לכל הנופלים בחטא כמו באלו הקרבנות שרוב הקהל היו חוטאים אעפי"כ היו מתקיימין בענין סמיכה הנזכרת והעלה דהא"ט דאין סמיכה אלא בבעלים לא ע"י שליח להורות כי עיקר הסמיכה הוא באדון הכל יתעלה שהוא סומך לכל הנופלים וע"כ אינו נוהג אלא באיש ולא באשה כי איש הוא המשפיע והאשה המקבלת שח"ו מרמז על תש כחו כנקיבה וענין סמיכה הוא כדמות נתינת השפע מן הסומך על הנסמך שנוהג במניית סמיכת הזקנים והחכמים וכמו שמצינו במשה שסמך

ידו על ראש יהושע ע"כ הי' המקריב סמך ידו על ראש ההקרבה כי השם יתעלה מחובר באדם כמו שנאמר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם מלמעלה והוא הנותן השפע לכל העולם את"ד:

חוץ מן הבכור ומעשר והפסח שנאמר וסמך ידו על ראש קרבנו וכו'. וקשה לי חדא בביצה מוכח דיליף מדכתיב ויעשה כמשפט ועוד פסח ומעשר ובכור דיליף דנתמעט מקרבנו ובמנחות צ"ג מסיק גמרא דלא צריך קרבנו לזה רק לדרשא אחריתא ונראה ליישב דתוס' כ' נילף מהיקש דוזאת התורה וטה"ק הקשה גם בחטאת ועולה לא נכתב דנילף מהקישא וע"כ דאין ליילף דליתא בציבור ואין היקש שוב בכל וע"כ לא מסמכינן לענין סמיכה והביא תוס' דף פ"ב שכתבו כן לענין מילתא אחריתא ותמהני שלא הביא תוס' חולין שכתבו כן בדף כ"ב להדיא דלענין סמיכה לא נילף מהיקש דליתא בבכור ומעשר אלא דאפ"ה הוקשה כן שפיר נילף מהיקש דאי ישנו בבכור ומעשר א"כ שוב שייך ההיקש אכל מילי והא דכתב בטה"ק דאין בציבור א"כ יפלא יותר על תוס' חולין שכתבו משום דאין במעשר הא גם אין בשל ציבור ואולם בלא"ה תוס' תמוהים שכתבו מקרבנו נתמעט הא במסקנא ליתא וכבר עמד בזה בפנ"י ביצה וליישב נאמר דלפי הך הקישא באמת צריך קרבנו דלא כגמרא דמנחות [ואי דרשינן זה ההיקש הוא בפלוגתא דתנאי ור"א בדף פ"ב לית לי' האי היקש ועתוס' ריש מנחות גם עוד תנאי דהיינו ר"י דהוא סתם ספרא דת"כ ותנאי דכמשפט לית לי' דרשא דהקישא זו עיי"ש אבל לדידן קיי"ן כהקישא באמת ל"צ קרבנו ודו"ק] והא דיקשה הא אין בציבור ליכא הקישא לק"מ יש לומר כיון דזה דליתא בציבור רק מהלכתא שייך שפיר היקש ויותר יש לומר יען דעכ"פ בקרבנות יחיד שייך בכולהו סמיכה שייך היקש אף דלא שייך בציבור דכהא"ג כתבו תוס' חולין לענין מילתא אחריתא אף דליכא בנדבה כיון דיש בחובה ונדר שייך הקישא לענין חולין עיי"ש ומעתה זה גם דעת רבינו דנקט דרשא דקרבנו:

ולפי"ז כיון דמקרבנו רק ממעט בכור ומעשר לא צריך לרבות חובה דחובה בכלל קרבנו והא דביצה צריך קרא רק לב"ש אבל לב"ה לא צריך כמשפט באמת ואף דרש"י פי' בביצה גם לב"ה למסקנא מהקישא כבר ביאר בצל"ח פי' אחר לפי הגי' דל"ג אלא דהכל לב"ש קאי וזה גם דעת רבינו ובלא"ה למסקנא א"א דקיימא לב"ה הא דכמשפט דהרי התוס' הקשו הא דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד ותי' דהו' בעיא בגמרא וא"כ להלכה ע"כ לא קיימא ולכן נקט רבינו דרשא דקרבנו [אך לפמש"כ הצל"ח דף ע"א דיוכיח עושין מדבר הלמד בהיקש אפשר להלכה קיימא הך ועכ"פ מדברי רש"י כאן מוכח להדיא שכן דעת רש"י דעושין יוכיח מדבר הלמד בהיקש כדברי הצל"ח ופלא

שלא הרגיש בזה] ובפרט דא"ש לדרכו של צל"ח דגמרא קאי לתנא דמנחות דסובר גמירי סמיכה בציבור בשעיר של ע"ז ופר העלם דבר ואנן לא קיי"ל כר"י וכמוש"כ בפרקין ולכך הוכרח רבינו לדרשא דקרבנו ואולי הא בהא תליא למ"ד דיליף מכמשפט לא דריש קרבנו וזה רק כמסקנת גמרא דמנחות וא"כ לכן גם פסח מעשר בכור לא נתמעט מקרבנו אבל לדידן דלא דרשינן כמשפט רק חובה חייב בסמיכה מקרבנו יש למעט בכור ומעשר ג"כ מקרבנו ודו"ק:

הלכה ח

שאין סמיכה אלא בבעלים וכו'. תוס' במנחות צ"ג הקשו הא דאיתא במשנה דתמורה דף ז' מה קודש אינה אלא בבית בעלים אף תמורה אינה אלא בבית בעלים ל"ל קרא ע"ז תיפוק לי' תחילת הקדש מסוף הקדש מסמיכה דאין סמיכה בשל חבירו ולי נראה דהנה אדם מקדיש קרבן כדי לכפר חבירו כדאיתא עירוכין דף כ"א והמתכפר הא סומך עליו א"כ חזינן דשפיר סומך בשל חבירו א"כ אף כהן בבכור יכול להמיר לכן צריך ללמוד מוהי' הוא ותמורתו יהי' קודש מה קודש בבית בעלים אף תמורה בבית בעלים אלא דיש לתמוה הא דבעי בגמרא אי מקדיש מומר או מכפר מומר וקשה נילף תחלת הקדש מסוף הקדש מסמיכה דמכפר סומך אף מומר מכפר סומך [ותוס' תמורה דף ז' הקשה מהא דמכפר מומר ותי' דלא לאפוקי בעלים קאמר אבל אכתי תקשה כמו שהקשתי]:

ולא יד עבדו. לכאור' קשה דהנה בב"מ ממעט יד שליח ויד עבדו יען דס"ד דיד עבד כיד רבו דמי אבל כאן כיון דממעט יד שלוחו כש"כ יד עבדו כיון דעבד לאו בר סמיכה הוא דהא נשים ג"כ לאו בר סמיכה נינהו א"כ ל"ש מטעם יד עבדו כיד רבו דכיון דצוהו לסמוך שהוא מילתא דאיסורא משום עבודה בקדשים מסתמא הוציא לחירות כדאמרי' בגיטין דף מ' בהניחו רבו תפילין א"כ ל"ה עבדו וממנ"פ אין צריך קרא למעט עבדו.

ולא שלוחו. עיי' תוס' יבמות ק"א שהקשו נילוף מהכא דלא אמרינן ששא"כ ותי' דיש כמה כתובים והקשו א"כ אמאי איצטריך קרא בקידושין אתם גם אתם ובגירושין דששא"כ נילוף מכאן דגלי הכא דלאו כמותו ש"מ דבעלמא ששא"כ ותי' דהוי מוקמינן קרא על מילתא אחריתא עיי"ש.

בענין שליחות הנה במה שהקשו על רבינו בפ"ב משותפין דהביא דגם אתם ותמהו עליו דלשליחות א"צ גם אתם נראה ליישב דהנה בטו"א חגיגה דף י"א העלה אם עשה שליח להקדים מעשר לתרומה אשל"ע ובאמרי ברוך הקשה אמאי לא יליף ממעילה דישל"ע ונראה דזה תליא בפלוגתא בירושלמי פ"ג אי עובר משעה שהקדישם למעשר או משעה שתרם התרומה אח"כ כשכבר הפריש המעשר ולפי"ז יש לומר בהקדים כבר המעשר

ועשה שליח להפריש התרומה א"כ להאי מ"ד דמשעה שמפריש התרומה עובר א"כ אשל"ע דהא עשאו השליח לדבר עבירה אבל למ"ד משעה שהפריש מעשר אם עשה שליח להפריש התרומה אחר שכבר הפריש המעשר א"כ העבירה כבר עברה כהא"ג לא שייך אשל"ע דעבירה כבר עברה א"כ הקושיא רק למ"ד משעת תרומה עובר וממילא ניחא דלא מצי למילף ממעילה דישל"ע דהא כיון שכבר הפריש המעשר ע"כ לתרום עתה התרומה א"כ הו' מזיד ואין לילף ממעילה דהו' בשוגג [דבמעילה גופי' לא דמי מעילה דשוגג למעילה דמזיד דחייב ואין מתחלל] ומעתה ניחא אי לאו קרא דאתם גם אתם הו' ילפינן אדרבא תרומה ממעילה דבתרומה אשל"ע והפריש תרומה אחר מעשר א"כ שוב גם לתרום כדרכו ע"כ דא"י לעשות שליח לכן צריך גם אתם והא דיקשה אמאי לא קמשני כן בגמרא דצריך לזה אתם גם אתם יש לומר דגמרא ס"ל כאידך מ"ד דעבירה בשעת הקדמת מעשר א"כ בתרומה לא משכחת עבירה א"כ אין לילף תרומה ממעילה דהו' דבר עבירה א"כ א"צ גם אתם וא"ש.

ובהא דמסיק שם הש"ס דאתם גם אתם ל"ל מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית ופריך מדר"ש נפקא דאין נכרי נעשה שליח לגרש יען דלא בני התירא נינהו ומשני הכא איתא בדנפשי' דתנן העכו"ם והכותי שתרמו תרומתן תרומה ולר"ש דס"ל דאין תרומתו תרומה גם אתם ל"ל ומשני הו"א כיון דדרישׁ אתם ולא שותפין ולא אירוסין אף שליח לא מצי משוי קמל"ן והקשה בעצמות יוסף דבודאי דחוק לומר דלא ידע ממשנה דמסתמא ידע המקשן ג"כ מהמשנה וא"כ מדר"ח נפקא הא איתא בתרומה דנפשי' וגם דוחק לומר דמעיקרא הי' כוונתו להקשות מדר"ש ולי נראה ליישב דכ"כ בפ"א דברי הרא"ש בנדרים דתרומה הוא בעודו בטבלו והוא איסור תורה ורק ע"י קריאת שם תרומה מתברר חלקו של כהן והותר השירים לכן לא הו' דבר הנדור רק תלה בדבר האסור והנה זה ניחא בישראל אבל בגוי אף דתרומתו תרומה אין זה איסור תורה רק דבר הנדור כמו שנכרים נודרים נדרים ונדבות כישראל והקדישן הקדש כן נמי חל תרומתן וזהו באמת טעמא דר"ש וסובר דלא חל תרומתן ואמאי גרע מהא דנכרים נודרים נדרים ונדבות להנ"ל ניחא בודאי אי תרומה הו' בישראל ג"כ דבר הנדור גם ר"ש מודה בנכרי ג"כ חלה תרומתן כשאר דבר הנדור אבל כאן דהוא איסור תורה סובר דבנכרי דליכא חיוב תרומה ואין תרומתן מצד שאסרה תורה רק מצד הקדישו סובר ר"ש דמצד הקדישו ג"כ לא חלה דהא דנודרין כישראל היינו מידו דהקדש דבישראל ג"כ הו' דבר הנדור מעתה א"ש דבודאי ידע דנכרי שתרם תרומתו תרומה אבל משום זה לא הו' איתא בדנפשי' כיון שאיסור שאסרה תורה בשל ישראל הא ליתא בדנכרי א"כ לא מצי עביד רק הגמרא משני דאפ"ה

צריך קרא דעכ"פ איתא בדנפשי' אף דהו' רק דבר הנדור שפיר הו' מצי' למהוי' שליח לכך צריך למעט מאתם גם אתם בני ברית.

ובהכי ניחא מה שהעירותי במק"א הא דבעי למילף שליחות מתרומה והא תרומה הוא ע"י דיבורא של אדם שקורא שם על תבואה שלו ומסתברא דאדם יכול לעשות בשלו ע"י שליח ומנ"ל למילף גירושין דהדבר נוגע לאדם אחר להאשה להנ"ל ניחא דבאמת מה שקורא שם תרומה הוא רק לברר האיסור תורה וחלק זה של כהן הוא בעודו בטבלו רק ע"י קריאת שם חלק הכהן ולא הו' כעושה בשלו הו' ס"ד דבאמת אין יכול לעשות ויליף מגם אתם דמצי לעשות שליח ושפיר פריך נילוף מיני לגירושין אף דגירושין מידי דנוגע לאחריתא הא תרומה ג"כ מידי דנוגע לאחריתא לחלק הכהן [בפרט אי אמרינן מתנות שלא הורמו כהורמו דמיא דא"ש דהו' נוגע לדאחריתא] ובזה תבין דברי הפנ"י שכ' דתרומה הו' ג"כ בע"כ דתורם מה שרוצה ואו"ח תמה בעכ"ח רק שייך בדעת אחרת מעכב כמו בגירושין אבל בתרומה אין מי שיעכוב כדאמרינן קידושין דף ו' התם בהמה והכא דעת אחרת מעכב להנ"ל ניחא דכיון דכמו שהורמו דמיא והו' חלק של כהן ואפ"ה תורם ואין צריך לשאול ברצון הכהן שפיר מיקרי בע"כ ודו"ק.

והנה קשה לי' דרש"י בפסחים מפרש דמצוה בבעלים מדכתיב וסמך ושחט וקשיא מרש"י חולין דף י' דמפרש דע"א תורה האמינתו מדכ' ושחט וכהנים אוכלין להנ"ל קשה דשאני התם דבעלים שוחטין או שלוחן שהן כמותן ובודאי בעלים נאמנים על שלהן אבל שאר ע"א מנ"ל דנאמן וגם מקרא דוזבחת מבקרך דהביא רש"י אין ראי' דיש לומר בבעלים איירא.

הלכה ט

חמשה שהביאו וכו' עיי' תוי"ט פ"ט דמנחות משנה ט' הביא בשם התוספתא שהקשו למה אין שותפין סומכין ביחד מכח חציצה ולמה הכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף ובחכמת שלמה סי' תרכ"א כתב לתרץ דניהו דגבי שותפין נחשב חציצה ולא אמרינן מין במינו אינו חוצץ היינו דעכ"פ אפשר לזה בלא זה דהרי אפשר להביא הקרבן בלי שותפות לכן נחשבו גופן מחולקין והו' חציצה אבל בכהן ובעלים דהדין כן תמיד והם צריכין זה לזה דהרי אפי' מין בא"מ כתבו התוס' בביצה ל"ח גבי מים ומלח בעיסה כיון דהו' לתקן הו' כמין במינו וא"כ מכש"כ אם הם מין במינו בעצם וגם צריכין זה לזה וא"א לזה בלא זה ודאי הו' מין במינו ממש ואינו חוצץ והקשה לזה מתוי"ט כלים פ"ח מ"א במה שכ' בשם התוס' בזבחים מוכח שם להיפוך דמב"מ חוצץ טפי ונחשב תוך תוכו וכלי שטף דהו' א"מ זה הו' ס"ד דאינו חוצץ והו' רק תוכו ועיי' בריש זבחים שמסיק

בגמרא הטעם דמינו מחריב בו גרע והקשה להנ"ל מחציצה מוכח מה דמינו יותר ל"ה חציצה וצ"ע לחלק ויבואר במק"א:

בענין קרבן בשותפות ברש"י עה"ת בפ' ויקרא כתב לפרש הפסוק תקריבו את קרבנכם מלמד ששנים מתנדבים עולת בשותפות קרבנכם מלמד שהוא באה נדבת ציבור הוא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרת וכ' הרמב"ן דכונתו לומר שאם יתנדבו רבים להביא עולה עולת השותפין הוא מה בין שנים המשתתפין בקרבן ובין עשרה ואלף שנשתתפו בו אבל קיץ המזבח הבאים מן המותרות לב ב"ד מתנה עליהן לפיכך הוא עולת הציבור והנה לדעתי כל עולה שיביאו רבים חוץ מן המותרת דינה כדין השותפין וטעונה סמיכה ונסכים קרבין משלהן ואולי לדעתי עולת העוף שהוא בא נדבת שנים ואינה באה נדבת ציבור וכן השלמים שאמרו בהם שהשותפין מביאין אותה נדבה ואין הציבור מביאין אותם נדבה בכולן יכולין הרבים להתנדב להם בתחלה דעולת השותפין הוא נקראת ושלמי שותפין הם נקראים לא ימעטו אלא שלא יביאו אותן מן הקופות ואפשר כך אמר שאם רצו ציבור להפריש בתחלה לנדבה ויגבו אותה כאשר יגבו השקלים לתמידין ומוספין שתהי' נדבת ציבור כעולת בהמה ואין בה סמיכה שנתרבה מן הכתב הזה לכל זמן שיתנדבו בו רוב ישראל הוא נדבת ציבור ואינה בעולת העוף ולא שלמים ומיעוטן נידונין כרובים והוא העיקר עכ"ל.

הלכה י

אין סמיכה וכו' ושלשה מן הסנהדרין סומכין וכו'. ובלח"מ הקשה דגבי עגלה ערופה ס"ל כרי"ו דמודדין בחמשה והיינו כר"י והכא ס"ל כר"ש ונראה לישב על נכון דבסנהדרין דף י"ג מפרש טעמייהו דר"י ס"ל וסמכו שנים זקני שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין אחד הרי כאן חמשה ר"ש אומר זקני שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין אחד הרי כאן שלשה ור"ש הכתיב וסמכו מבעי' לי' לגופי' ור"י לגופי' לא צריך דלא אתי וסמכו לדרש לכתוב זקני העדה ידיהם על ראש הפר ור"ש אי כתיב הכי הו"א מאי על בסמוך ור"י גמר ראש ראש מעולה ור"ש לא גמר ראש ראש מעולה והיינו דלא גמר גז"ש וקשיא עכ"פ לילף במה מצינו מכל סמיכה דהו' על ראש ממש ונראה דזה תליא אי בעינן סמיכה בכל כחו וכיון דלא כתיב וסמך לא בעי' סמיכה בכל כחו אף דכתיב על ראש אבל לא סמיכה בכל כחו ולכן גם זה דעל ראשו א"א ללמוד בבנין אב רק מפרשינן על בסמוך ור"י ס"ל דל"ב בכל כחו או עד"ז דמדקאמר ר"ש דהו"א על בסמוך ולא קאמר דהו"א דל"ב בכל כחו בעינן וסמך בכל כחו ור"י יליף ראש ראש מעולה דבכל כחו נראה דתרווייהו ס"ל דל"ב סמיכה בכל כחו א"כ לדידן דבעינן סמיכה בכל כחו כמש"כ רבינו להלן א"כ צריך למכתב וסמך

ללמד דבעינן סמיכה בכל כחו א"כ לא צריך לגופי' ולא נשמע דבעינן שנים לכן פסק רבינו בהא כר"ש דסמיכה בשלשה:

הלכה יא

אין סומכין אלא בעזרה וכו' והוא שסמך בכל כחו ואין סומך אלא טהור ואם סמך הטמא סמך. ובכ"מ כ' משום דבזבחים דף ל"ב אהא דתנן שחיטה כשרה בטמאים ורמינהו וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ומשני מדרבנן ומפרש ד"ה סמיכה נמי קאי ומשום הכי אם סמך סמך ואפי' א"ת שסובר דסמיכה בטהורים דאורייתא כשסמכו הטמאים אפי' אם נאמר דלא הוי סמיכה הא אמרו אם לא סמך כפר ובלח"מ הקשה עליו דשם פריך מ"ש סמיכה דכתיב לפני ד' ושחיטה נמי כתיב לפני ד' ופירש"י מ"ש סמיכה בטהורים מדאורייתא דכ' לפני ה' משמע דסמיכה מדאורייתא בטהורים גם מה שתי' עוד דאם לא סמך כיפר קשה דהא אמרינן מעלה עליו הכתוב כאלו לא כיפר והנה על קו' הלח"מ השני' י"ל פשוט דהני מילי בטהור ששיירי מצוה לא נחשבו בעיניו ולא עשאה בזה הוא דלא כיפר לכן בקום ועשה וסמוך הוא עומד אבל טמא שאין בידו לסמוך דא"י לכנס כ"ז שהם מחוכ"פ בודאי כיפר אפי' אם לא סמך שהרי התורה חייבתה להביא קרבנותיו גם מצינו בהדיא דרחמנא אמר וכיפר עליו גבי טמאים ומצורעים ואם איתא דאם לא יסמוך הטמא לא הי' מתכפר איך כתב קרא לגבי טמאים דכיפר ולכן אף דס"ל לרבינו בפ"ב מביאת מקדש ה"ט דמחכ"פ שנכנס לעזרה אין בו לאו ולא כרת א"כ מה"ת בקום וסמוך מ"מ הואיל וגזרו רבנן שלא יכנס לעזרה עד שזורק עליו הוי אין בידו לסמוך ולא דמי לטהור וכן העלה בספר עיני אברהם ובהא ניחא לי לישב מה שהקשו תוס' בגיטין דף כ"ט הא כל שא"ר לבילה בילה מעכבת בו וכיון דטמא א"ר לסמוך א"כ סמיכה מעכב להנ"ל ניחא כיון דכתיב בי' להדיא כפרה במחכ"פ א"כ גלי קרא דאין מעכב אלא הא קשיא כיון דרבינו ס"ל בפ"ג מביאת מקדש ה"י דביאה במקצת ל"ש ביאה מ"מ מדרבנן א"כ ס"ל דל"ה ביאה א"כ גם טמא באמת סומך דהא בגמ' מוקי הא דאין סמיכה אלא בטהורים כמ"ד ביאה במקצת ש"ב ועוד קשה ממה דאמרינן לקמן באותה סוג' מיתבי וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים ואי אמרת דסמיכה במצורע דאורייתא בטמאים נמי משכחת לה ומשנינן איפוך סמיכה במצורע לאו דאורייתא תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא ויקשה לפמש"כ הכ"מ דזה רק מדרבנן אמאי לא משני הכא דזה מדרבנן ואנא דאמרי סמיכה בטמאים דאורייתא מוכח דסבירא לי' לסתמא דתלמודא דהאי דברייתא דסמיכה בטהורים מדאורייתא קאמר ועוד קשה לשינויא בתרא דכ' הכ"מ דלעולם דאורייתא אלא דס"ל אם סמך כיפר א"כ אמאי לא

מסייע לי' לעולא מהאי ברייתא דסמיכה בטהורים יען דביאה במקצת ש"ב עוד קשה אם איתא דסובר רבינו דסמיכה בטהורים מה"ת א"כ אמאי פסק דביאה במקצת ל"ש ביאה דהא בשמעתין מוכח דהא בהא תליא דאי סמיכה בטהורים אז ע"כ ס"ל דביאה במקצת ש"ב:

ולישב בזה העלה בספר עיני אברהם דרבינו סובר דהא דמשני קסבר ביאה במקצת ש"ב אין זה עיקר אלא אשינויא אחרינא סמוך דאמרינן בתר הכי איכא דאמרי אר"י הסומך בכל כחו בעינן גזירה שמא יכנס ראשו ורובו ולפי איכא דאמרי יצא לנו דאפי' אי לש"ב גזרינן שתהא סמיכה בטהורים ולא בטמאים משום שמא יכנס ראשו ורובו כדי לקיים מצות סמיכה בכל כחו ולכן גזרו דאין סומך הטמא כלל דאפשר דיבוא לידי חיוב כרת בהכנסת ראשו ורובו ולכך כ' רבינו דאין סומך אלא הטהור כיון דכ' דצריך סמיכה בכל כחו גזרינן שיבוא להכניס ראשו ורובו וניחא נמי דלא יקשה אמאי לא מסייע לי' לעולא מהך ברייתא משם דאפשר לדחות לעולם ביאה במקצת לש"ב והא דקתני סמיכה בטהורים הוא משום גזירה שמא יכניס ראשו ורובו יעוש"ה שהאריך ועוד תי' לקושיא זו דסובר אפי' אם נאמר ביאה במקצת ל"ש ביאה אפי"ה סמיכה בטהורים דאורייתא היינו סמיכה כדינא בכל כחו זהו דוקא בטהורים ולכן לא מצי לסיועי לדעולא די"ל דסמיכה בכל כחו רק בטהורים דלא אתי עשה דסמיכה ודחי ל"ת דאל המקדש לא תבוא דהו' ל"ת שיש בו כרת ואולם שני התירוצים דחוקים לומר דבתי' קמא ידע ג"כ מגזירה שמא יכניס ראשו ורובו וכן תי' השני דהכונה סמיכה בכל כחו דא"א רק שיכנס כולו זהו דאורייתא דחוק דהא משמע בסוג' דמשום סמיכה בכל כחו א"צ דוקא לכנס לכן אומר לפמש"כ בפ"ג מביאת מקדש דבהא דביאה במקצת ש"ב יש שני טעמים חדא דמיחשב כאלו נכנס כולו או דבאמת גם אמקצתו חייב וא"כ לפי"ז י"ל דהכי קאמר גם לתירוץ קמייתא דמשני קסבר ביאה במקצת ש"ב היינו דהו' ס"ל דטעמא משום דס"ל סמיכה בכל כחו בעינן א"כ כניסה כזו הו' כנכנס כולו והא דס"ל לרבינו דל"ש ביאה היינו דל"א דחייב אמקצתו דהא ל"א אבל היכא דסומך בכל כחו דאיכא סברא לומר דהו' כנכנס כולו בזה שפיר הו' שמה ביאה והא דגמ' משני אח"כ דסמיכה בכל כחו ומשום גזירה הכונה דאפי' תאמר דהא דביאה במקצת ש"ב היינו דנחשב כאלו נכנס כולו א"כ למ"ד ל"ש ביאה לית לי' האי סברא אפ"ה כיון דסומך בכל כחו איכא גזירה שמא יכנס באמת ראשו ורובו וא"כ ניחא דלא מצי לסיוע לעולא די"ל דביאה במקצת ל"ש ביאה דלא חייבה תורה אביאה במקצת אבל היכא דסומך בכל כחו אף דלא נכנס כולו ממש חשוב כנכנס כולו ובהא שפיר חייב אמקצתו וא"כ שיטת רבינו בין אי נאמר כתי' קמא של

תוס' דהא דכ' רבינו דאין סומך אלא טהור היינו מדרבנן בין אי נאמר דתי' שני של כ"מ דסמיכה בטהורים דאורייתא היינו מהא"ט דסמיכה דבכל כחו בהא שפיר ביאה במקצת משום דהו' כנכנס כולו דהא דקיימ"ל דל"ש ביאה היינו היכא דליכא בביאתו כל כחו דאין לאסור ולחייב משום ביאה במקצת אלא מטעמא דגם אמקצתו איכא חיובא ובהא קיי"ל דל"ה דאורייתא אבל היכא דהו' ביאה בכל כחו שפיר הו' כנכנס כולו שפיר י"ל דהו' דאורייתא דהו' כנכנס כולו אף שלא נכנס כולו ממש:

ואמנם כ"כ לעיל די"ל דבאמת דרבינו ס"ל ביאה במקצת שמה ביאה מדאורייתא א"כ לא קשיא קו' העיני אברהם רק דאפ"ה אנו צריכין לחילוק זה שאמרנו דבכל כחו שאני כדי לישב קו' העיני אברהם דעכ"פ תקשי דתסייע מהכא לעולא דביאה במקצת ש"ב אע"כ דיש לחלק ולומר דאין ראי' משום דאף דנאמר דל"ש ביאה דלא חייבה תורה אמקצת ביאה אבל היכא דסמך בכל כחו דאיכא סברא לומר דהו' כנכנס כולו שפיר י"ל דביאה במקצת כהא"ג ש"ב דהו' כנכנס כולו ודו"ק והוא נכון:

אין סומכין אלא בעזרה וכו'. הנה בביצה בההוא עובדא דהלל דהביאו קרבן לסמוך ולזבחי שלמים וכו' כתב בספר חכמת מנוח שם דיש לומר שהי' להם מקום מיוחד בעזרה לסמוך שם כמו שיש מקום מיוחד לשחיטה בצפון בקצת הקרבנות ובזה ידעו תלמידי שמאי שרוצה לסמוך ומשמע דלא הקפידו אלא על הסמיכה ולא על ההקרבה עיי' תוס' חגיגה ז' ע"ב אע"ג דפליגי ב"ש במתניתין אהקרבת עולה ג"כ יש לומר דכבר הוקבעה הלכה בהקרבה כב"ה אבל בסמיכה עדיין לא הוקבעה וקשה דבסמוך אמר נקבה הוא וזבחי שלמים והרי בסמיכת שלמים נמי פליגי במתניתין ובברייתא תרווייהו דאין סמיכה ביו"ט אפי' בשלמי חובה וכש"כ בשלמי נדבה דנדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט אפי' למ"ד קריבין אין סמיכה לב"ש ביו"ט וצריך להיות מערב יו"ט ודוחק לומר דאתיא כמ"ד קריבין וסבר דסומכין אפי' לב"ש ביו"ט דלא אשכחן שום תנא דפליג בזה וגם דוחק לומר דלסמוך עלי' לאו דוקא דב"ש ידעו שבא לסמוך שב"ש לא ידעו שבא לסמוך אלא להקריב ידעו והא דנקט לסמוך האמת נקט דהלל כוון לסמוך ג"כ ובשלמים סברו תלמידי ב"ש שסמך מאתמול או סברו שאין צריך סמיכה כחד תנא דברייתא וכל זה דוחק אלא נראה שיש ג' מיני שלמים (א) שלמי חובה כגון שלמי חגיגה (ב) שלמי נדבה שכבר התנדב בהם קודם יו"ט שלא לצורך יו"ט (ג) שלמי נדבה שהם לצורך יו"ט לצורך אונ"פ שצריך לאכול בשר ביו"ט והנה (הא') לשחוט ביו"ט ולהקריב ממנו אבל הסמיכה צריך לעשות מאתמול לחד ברייתא כיון דמאתמול ידע שחייב להקריב במועד (הב') שלמי נדבה אין קריבין ביו"ט כלל ואפי' למ"ד קריבין אין סומכין אלא מעיו"ט כיון

דידע מאתמול שחייב בנדבה (הג') שלמי נדבה שהתנדב ביו"ט משום שצריך לאכול בשר ובירושלים לא הי' רשאין לשחוט שום בהמה לחולין אלא לשלמים בבהמ"ק משום שנאמר כי ירחק ממך המקום וכו' כי ירחיב ודרשו חז"ל בריחוק מקום אתה זובח חולין ולא בקירוב מקום כמו בהיותם במדבר ואלו השלמים יכול לסמוך ולהקריב מהם ביו"ט כיון שלא ידע מאתמול שיצטרך להם את"ד.

סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך מבפנים. והנה הכ"מ לא מצא מקור לדברי רבינו ובאמת הוא ת"כ הובא בתוס' יומא דף מ"ה ד"ה הו' שחוזר וסומך מבפנים.

בענין תשובה הנה בתה"ד וכ"כ בב"ש סי' מ"ב דהא דאם הרהר בלבו הו' צדיק משום דאמר ע"מ שאני צדיק אבל לענין עדות לא מתכשר עד דחזינן דעשה תשובה ואמנם הנה ראיתי באו"ז בשו"ת סי' קי"ב דלא מחלק כן וס"ל דגם לעדות הו' כשר מיד כשהרהר בלבו וז"ל האו"ז וכן קבלתי מרבינו שמחה שכל בעלי תשובה צריכין טבילה וכו' אעפי"כ אין הטבילה מעכב דמי שהרהר בתשובה הרי הוא כצדיק גמור לכל התורה כולה אלא שצריך לצער עצמו ולסגף גופו להתכפר לו מה שכבר עשה וראי' לדבר מקידושין על מנת שאני צדיק אפי' רשע מקודשת שמא הרהר בלבו תשובה ואעפ"י שעדיין לא עשה שום דין וכו' והקב"ה נותן לו שלום דכתיב שלום שלום לרחוק ולקרוב שזה שהי' רחוק ונתקרב וההיא דזה בורר דאמר ר"נ החשוד על העריות כשר לעדות א"ל ר' ששת עני מרי ארבעים בכתפי וכשר לעדות אין לפרש דה"ק שהי' חשוד ועתה אינו חשוד אלא שלא קיבל דין עדיין פסול התם אין הפירוש רק אלא החשוד דקאמר שעדיין חשוד אבל אם לא הי' עדיין חשוד הי' לכו"ע כשר אעפ"י שלא קיבל דין עדיין הואיל שרוצה לקבל ולדברי תה"ד מאי קשיא מהך דפ' זה בורר דרק דהיכא דאמר ע"מ שאני צדיק לכך מתכשר אבל בעדות דלא עשה מידי דלא קיבל דין עדיין פסול באמת ונראה דתליא בפלוגתא ראשונים דהנה בכתובות דף י"ח איתא במשנה אם אמרו פסולי עדות היינו נאמנים ופירש"י משחק בקוביא אמנם הר"י מיגאש כ' דאפי' בגזלן נאמנים שעשו תשובה ונראה דתליא זה בפלוגתא דא דלשיטת האו"ז דאפי' בפסולי דאורייתא כל שאמרו פסולי עדות היינו אבל עתה כבר עשינו תשובה אף שלא קבלו דין עדיין כשר לעדות אבל רש"י דמפרש רק במשחק בקוביא נראה להדיא דס"ל בפסולי דאורייתא אף שאמרו פסולי עדות היינו אבל עתה כבר חזרנו בתשובה לא מהני עד שיקבלו דין וזה דלא כא"ז רק כמוש"כ בתה"ד.

הנה בתומים סי' ל"ד סקכ"ח הקשה א"כ באמר רבעתי ועשיתי תשובה יהא ג"כ נאמן שעשה תשובה ויהא כשר לעדות ונראה ליישב עפמש"כ רבינו אהא דאמרו חכז"ל אל

יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר רק אפשי ותורה אסרה מהא דכתיב נפש רשע אותה רע ותי' בדבר שהשכל מחייב הו' רשע אם מתאוה לרע אבל בדבר שהוא ממצות שמעיות לא מיקרי אם רוצה הי' לעבור את"ד וא"כ ה"נ אף אי עשה תשובה עכ"פ מיקרי נפש רשע אותה רע א"כ אין נאמנים שעשו תשובה אבל בלאו דגזילה דכתיב בתורה דמהני תשובה והשיב את הגזילה שפיר יש לומר דאם עשו תשובה א"כ מעיקרא לאו רשע מיקרי ולכן נאמנים שעשו תשובה אמנם לשיטת רש"י דס"ל דרק איירא בגזלן דרבנן יש לומר דנמי הא"ט דבגזלן כתיב חבול רשע גזילה ישלם דאף אם משלם רשע מיקרי וכבר הקשה במרי"ט חחו"מ סי' מ"ט מ"ט יהא מיקרי רשע כיון דעשה תשובה וקרא כתיב והשיב את הגזילה לפמש"כ ניחא דכיון דעכ"פ מעיקרא נפש רשע אותה רע מיקרי לכן אף דמשלם מיקרי רשע [אם לא היכי דמעצמו נתעורר להשיב דזה מיקרי קיבל דין דבודאי נתחרט מעיקרא על גוף המעשה] משא"כ בשאר עבירות שהם ממצות שמעיות מיד שהרהר בלבו לעשות תשובה צדיק מיקרי.

והנה בשו"ת חס"ו או"ח סי' קע"ח כתב מדידי' ככל דברי האו"ז דתשובה רק מהני על להבא וסיגופים רק לכפר על מה שעבר להנצל מפרעניות ומעונשי שמים רק דזה שייך גבי קב"ה הבוחן לבבות אבל לגבי בי"ד אין אנו מאמינים עד שנראה בו סימני תשובה כגון אילך למקום שאין מכירים ויהא נראה ממעשיו הטובים שעשה תשובה לפי"ז מה קשיא לי' לאו"ז מסנהדרין דלגבי עדות בי"ד בודאי אצל בני אדם עדיין חשוד מיקרי ופסול לעדות וכן ניחא קו' התה"ד מכל עדות אמאי לא נאמר דילמא עשה תשובה דלגבי בני אדם עדיין חשוד מיקרי אף אם אמר לעשות תשובה כל זמן שאין אנו רואים ממעשיו שהתחרט ועשה תשובה אמנם לענין אח מומר דעת האו"ז סי' תכ"ד דאין זוקק ליבום דל"א דילמא עשה תשובה כיון דלא עשה מעשה וכ"כ בתה"ד סי' קכ"ג דאח מומר אין לו זיקה מה"ת דל"א דילמא עשה תשובה אף דאמרינן דמומר שקידש קידושיו קידושין היינו כיון דקאעביד מעשה בידים אמרינן שמא הרהר תשובה בלבו משא"כ לענין זיקה אך דעת רש"י בתשובה הובא בתשו' מיימוני ה' אישות סי' י"ד דמומר אעפ"י שחטא ישראל וקידושיו קידושין ובשו"ת חס"ו ח"ב סי' ע"ד הקשה אטו מי שיש לו בן שהמיר ר"ל ואין לו זרע קיימא זולתו תהא אשתו זקוקה ליבום לעולם כי אם לא הרהר הבן המומר תשובה לא הו' לו זרע וזקוקה ליבום ומ"מ אסורה ליבם דילמא הרהר בתשובה והו' בנו ואסורה ליבם וחולצת ולא מתייבמת ודין זה חדש לא נזכר בשום פוסק אמנם לי נראה דבר חדש דהנה בהא דאיתא בסנהדרין דף מ"ד דאעפ"י שחטא ישראל הוא לכאו' מאי רבותא דהא בעכו"ם הוא ג"כ כן כמו שפירש"י בע"ז דף ו' דכיון דעכו"ם מצוה על

אמה"ח אסור להושיט דב"נ מצוה על זה דאף דעמד ויתר גוים היינו דלא מקבלי שכר על מצוה אבל מיענשי אי עברין על ז' מצות לכן אסור להושיט לו הרי אף דחטא לא פקעי ממצות שלהן אבל ניחא דזה גופא החילוק דבישראל אף שעבד ע"ז אי מקיים המצוה אין לו שכר דמעשה קוף בעלמא קעביד ולפי"ז ניחא מומר שקידש מצוה אין לו שכר דמעשה קוף בעלמא קאעביד ולפי"ז ניחא מומר שקידש מצוה מקבל שכר ובנכרי עמד ויתר גוים אף אי מקיים קידושיו קידושין דהכא דעשה מעשה שיש בו מצוה הרי מקבל שכר עליו ונחשב למעשה טוב אמנם לענין אח מומר שנאמר דמיקרי אח בהא גם בישראל לא אמרינן אעפ"י שחטא ישראל הוא וממילא אחי' הוא משום דאף אי עביד מעשה מצוה הו' מצוה משום זה לא הו' אחיו במצות כיון דקעבר על שאר מצות שבתורה דהא חיוב המצות מוטלת עליו דאי הו' מקיים הו' מקבל שכר א"כ אינו אחיו במצות ולא יקשה כקו' התה"ד דעכ"פ אח הוא מלידה ומבטן ולענין יבום אזלינן אי הוא אחיו מבטן ומלידה דהא כתיב כי ישבו אחים יחדיו והיינו דבעינן כשאר אחוה בישראל דלא מיקרי אחיך כשאינו מעשה עמך דהא גם עתה מצוה על מעשה המצות אמנם בהניח בן מומר אדרבא אמרינן מהא"ט גופי' כיון דחייב עדיין במצות ואי מיקרי ועביד מצוה מקבל שכר עליו לכן מיקרי זרע פן יקיים מצוה אחת בימיו דנהי דלא מהני ולא חיישינן שמא הרהר תשובה בו אבל להא חיישינן שמא יעשה מצוה אחת ועי"ז אותה מצוה לא פקע מיני' שם זרע כיון דהמצוה נחשב למצוה.

אמנם מה שהקשה שם בחס"ו מעשיו דכתיב כי אחיכם בני עשיו וכתיב לא תתעב אדומי כי אחיך הוא וכמוש"כ רמב"ן פ' דברים הרי דמומר מקרא אחיך ובישמעאל אדרבא דרשינן שאינו באחוה מן הכתוב כי ביצחק יקרא לך זרע וזה יקשה לכאו' גם לדרכי דהרי חזינן עכ"פ דיותר מיקרי אחוה משנקרא זרע אמנם יש לומר דא"ש דישמעאל שנתמעט שאינו מזרע אברהם הוא משום דאינו משרה אמנו וכיון דלא מיקרי זרע כש"כ דלא מיקרי אחוה אבל עשיו דעמד ויתר גוים דהו' עשיו בכלל זרע כמו ישראל מומר דהא אי הו' מקיימין מצות הו' מקבלין שכר ולכן גם אחיך מיקרי דמתולדה אח הוא ליעקב כדכתיב בקרא כי אח הוא ליעקב דבעשיו דלא בעינן בעשיו שיהא עושה מעשה עמך ולא כתיב בדידי' כי ישבו אחים יחדיו אדרבא אסור לדור יחדיו פן ילמוד ממעשיו לכן מיקרי שפיר אחיו וגם זרע יצחק אמנם אחר שבאמת עמד ויתר גוים באמת לא מיקרי בני עשיו זרע יצחק דאף אי מקיימין מצוה אין מקבלין שכר ובהא מיושב הא דכתבו המפרשים דלא צריכין לומר לזרע יעקב תזכור דעשיו אין זרע אברהם משום דעתה דעבר עמד ויתר גוים אין מיקרי זרע יצחק ומכש"כ דלא מיקרי אחיך והוא דבר

חדש.

והנה בספר כתורה הזאת שהוצאתי לאור בימי חורפי בארתי מטעם אחר לא מיקר זרע יען שנשאו נשים נכרים משאר עמים.

והנה במרי"ק כתב דמומר שיצא מדת ונתדבק לאומות לא חשוב אח דגרע משאר מומר וע"ז ול"א אעפ"י שחטא ישראל הוא לפימש"כ מוכח מפירש"י דאין לחלק דאפי' בב"נ דאי לאו דעמד ויתר גוים ל"ה פקע מיני' חיוב המצוה א"כ כש"כ בישראל שנדבק לאומות עדיין שם ישראל עליו דאי עביד מצוה מקבל שכר עליו.

סמך הטמא סמך. הקשה בכ"מ בגמרא אמרו מה סמיכה בטהורים ואפי' בדיעבד לא הו' סמיכה ותי' מדרבנן ולח"מ השיג דבודאי מה"ת משום דכתיב לפני ד' ולכן תי' כיון דפסק ביאה במקצת ל"ש ביאה א"כ אפשר בהכנס ידיו לסמוך אלא מדרבנן גזירה דיבוא למשוך וקשה לי על דבריו הרי רבינו כתב להלן דבעינן סמיכה בכל כחו וגמרא דקאמר קסבר ביאה במקצת היינו משום דסובר דל"ב בכל כחו ועוד קשה בפ"ד ממחכ"פ כתב רבינו דמצורע סומך ונכנס ידו לעזרה וסומך וכאן כתב דאין סומך אלא הטמא ולכן נראה דבאמת הרי סמיכה בכל כחו בעינן ולכן כתב רבינו דאין סומך הטמא ובדיעבד סמך בין אי נכנס בפנים וסמך נהי דעביד איסורא שנכנס בטומאה הסמיכה הו' סמיכה דהיינו אי רק בידיו דבדיעבד ל"ב כחו ולכן במצורע סומך לכתחלה בשתי ידיו וגמרא קאי למ"ד שמה ביאה א"כ נהי דכל כחו לא בעי בדיעבד עכ"פ הביאה במקצת הוא באיסור לכן אף בדיעבד ליכא סמיכה בטמא אבל רבינו סובר דל"ש ביאה וכל כחו רק לכתחלה הו' [דאל"כ דגם דיעבד יקשה למה מוקי כמ"ד ביאה במקצת תיפוק לי' דבעי בכל כחו] ולכן כתב בדיעבד סמך דהיינו בידיו ולכן גם במצורע סומך בידיו ודו"ק:

והנה עוד יש לומר דל"ל בדיעבד ל"מ סמיכה כיון דסמיכה בטמאים רק משום דאסור ליכנס בטומאה א"כ בעבר ונדחק ונכנס הו' סמיכה ורק בס"ד הי' סבור כיון דבלא"ה הרי אסור ליכנס וא"כ למה צריך קרא דאין סמיכה רק בטהורים ע"כ דעיכוב מצד עצמו דסמיכה רק בטהורים לכן ס"ד אף בדיעבד ל"ה סמיכה וע"ז משני מדרבנן וקשה מ"ש מסמיכה דכתיב לפני ד' ומשני דיעבד בסכין ארוכה ומקשה לעיל ידיו ולסמוך דעתה סבור דסמיכה ל"ב בכל כחו רק לכתחילה ומשני ביאה במקצת ש"ב ולעולם כיון דאיסור סמיכה רק משום כניסה בטומאה מהני בדיעבד ודו"ק. וראיתי בנוב"י תנינא כתב ג"כ לתרץ באופן כזה רק הקשה לו הרי עכ"ח המקשן ג"כ ידע דביאה במקצת שמה ביאה ולפמש"כ נכון דמקשן סבור דל"ש ביאה והמתרץ סבור דביאה במקצת שמה ביאה ולכן לא משכחת בטמאים ודו"ק:

הנה כבר כתבתי ליישב קו' התוס' לר"ש דרשינן מה סמיכה אף בזרים אף שחיטה בזרים ונראה רק לר"ש שייך האי דרשא דהנה בגמ' יש ברייתא דדרש מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים והנה אי דרשינן הכי א"א לדרוש מה שחיטה בזרים דכיון דאיכא למוקים לטהורים א"כ אין ללמוד מזה זרים די"ל כסברת תוס' דהו"א דקרא דתשמרו כהונתכם בא ללמוד שחיטה בכהנים אולם אי סמיכה אף בטמאים למ"ד סמיכה אשם מצורע דאורייתא ליכא למדרש דשחיטה בטהורים ע"כ קרא לזרים א"כ י"ל להוכיח ר"ש סובר סמיכת מצורע דאורייתא א"כ לכן לשיטתו שפיר יליף מהיקש לזרים דהנה תוס' דף ל"ג הוק' ממנחות מר"ש דאמר ג' מצות טעונין סמיכה וכתבו דהכונה כשהוא שחוט אולם י"ל דלעולם מחיים וס"ל דבאמת סמיכת מצורע מה"ת כאשר אוכיח דהנה תוס' הוק' דלמה סמיכה לד' משום דהוא להכשיר הא בדף מ"ט אמרינן דאהדרי קרא אשם מצורע לכל מילי א"כ נאמר דאהדרי קרא אף לסמיכה ובדל"צ דרושו תי' דהרי איתא שם בגמ' דלשחיטה בצפון לא אהדרי רק מקרא דכחטאת האשם יהיו כשאר אשמות יהי' וכיון דשאר אשמות דבעי סמיכה מחטאת ילפינן בזבחים בדף י"א והלא דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש אך ר"ש אמר שם דבר הלמד בהיקש אין חוזר בגז"ש דלא יאמר צפונה באשם ותיתי בגז"ש והק' בתוס' תימה אי יליף בגז"ש למה לן היקשא דלעיל בחטאת ואשם נמצא דשאר אשמות לסמיכה א"צ ללמוד בהיקש מחטאת רק בגז"ש דקדשי קדשים מחטאת ובדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש פליגי בדף נ' לר"פ דאזיל בתר למד מוכח מתודה דלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש א"כ אם אמרינן דאזלינן בתר למד דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש א"כ סמיכה שפיר שייך במצורע מהיקשא דחטאת האשם כשאר אשמות יהיו ושאר אשמות ידעינן בגז"ש מחטאת א"כ סמיכת אשם מצורע דאורייתא את"ד והנה נראה לי להוכיח דר"ש סובר דאזלינן בתר למד והוא מתי' התוס' זבחים דף י"א שכתבו כן דר"ש דיליף דאי בעי ביד ממצורע משום דמצורע חולין הוא ואזלינן בתר למד והוק' למ"ד דל"א בתר למד וא"כ י"ל דבאמת ר"ש סובר דאזלינן בתר למד א"כ סמיכת אשם מצורע באמת מה"ת א"כ יש סמיכה בטמאים וא"כ ר"ש לשיטתו ע"כ מוקי ההיקש לזרים וא"א ליליף מקרא דתשמרו שאסור זרים דא"כ היקש למאי אתי וע"כ לזרים ודו"ק:

ועוד י"ל עד"א קצת דר"ש ע"כ סובר סמיכת מצורע מה"ת דהנה תוס' דף מ"ט כתבו אי ל"ה כתיב באשם שחיטה בצפון ל"ה שייך לדרוש חטאת האשם הוא כשאר אשמות יהי' דאשם גופי' לא כתיב צפון בגופי' והנה לפי"ז ניחא ג"כ קו' התוס' דהוק' דנימא אהדרי קרא גם לסמיכה כיון דסמיכה לא כתיב באשמות בגופי' אלא מחטאת אתיא לא אהדרי

קרא כיון דסמיכה אין בכהן ואמנם לר"ש ל"ש לומר כן דאהדרי' רק לענין שחיטה בצפון לא לענין סמיכה דהנה הא דס"ד דלשחיטה לא אהדרי' היינו משום דכתיב האשם הוא לכהן ושחיטה אין בכהן והנה לר"ש הא דשחיטה בזרים רק מסמיכה יליף א"כ כיון דאהדרי' קרא לשחיטה בצפון אף דאין בכהן ה"ה דאהדרי' לסמיכה אף שאין בכהן א"כ לר"ש שפיר סמיכה בטמאים והיקש שחיטה לסמיכה רק לזרים ודו"ק:

והנה בהאי ענינא דיצא לידון בדבר החדש שכתבו תוס' דלא קרי דבר החדש אלא כשסותר כללו כי הכא דשאר אשמות כל הדם למזבח ובמצורע דמו גם לבהונות אבל מה שחטאת מצורע טעונה נסכים אין סותר כללו אלא תוספות הוא על קרבן ובבה"ז הקשה מת"כ שהביא רש"י בדף נ"ז לפי שיצאת תודה לידון בדבר החדש שטעונה לחם וכן דריש בת"כ לענין איל נזיר הרי אף דהו' תוספת חשוב יצא לידון בדבר החדש ול"נ לישב על נכון לפמש"כ תוס' מנחות דף פ"ט דלכן בתודה שלא לשמו ואיל נזיר שלא לשמו אינה טעונה לחם ול"א א"כ פסולה כמו בנסכים באשם מצורע ותי' התוס' דנסכים מגופו של קרבן הוא אבל לחם שאין על המזבח ממנה כלום לא נפסל הקרבן וא"כ י"ל דלחמי תודה ונזיר לכך חשוב יצא לידון בדבר חדש דל"ה תוספת על הקרבן שהרי אין ממנה על המזבח כלום וזה דבר חדש להביא מה שאין ממנה על המזבח א"כ נסכים יש ממנו על המזבח ל"ח דבר חדש רק תוספת על הקרבן למזבח והוא נכון:

והנה בהאי ענינא קשיא לי בדף מ"ח פריך ולר"י מי ניחא למאי דאיתרבי איתרבי ולמאי דלא איתרבי לא איתרבי וכ"ת אי לא מעטי קרא הו"א תיתי מבנ"א אלא מדורות לא גמרינן הכי נמי לדורות ל"ג ויקשה דילמא הא דסמיכה צריך לרבוי אין משום דמדורות לא ילפינן אלא כיון דחזינן דאשם מצורע שבא להכשיר אין טעון סמיכה כפירש"י בדף ל"ג א"כ חטאת נחשון דג"כ לא לכפרה אתי אין טעון סמיכה ולא אתי מבנין אב משאר חטאת אבל שחיטת צפון דאמרינן אהדרי' קרא אף באשם מצורע אף שאין לכפר ה"ה חטאת נחשון שפיר ילפי' בבנין אב משאר חטאת ג"כ דבעי צפון ובשלמא אי סמיכת מצורע מה"ת ניחא דאז ע"כ הא דצריך קרא לרבוי סמיכה בחטאת נחשון משום דלא אתיא בב"א קדשי שעה מדורות א"כ גם שחיטת צפון לא אתיא אבל אי סובר סמיכת מצורע מה"ת קשה וצ"ע:

הלכה יב

מקום שסומכין שוחטין ותיכף לסמיכה שחיטה. עכ"מ ותוי"ט תי' דלרבינו רק לפרושי קאתי אבל לעולם תרי מילי נינהו ולי נראה לבאר יותר דלכאורה יש להבין כיון דממקום למקום א"א בלי שהייה א"כ למה כתב אח"כ אם שחט במקום אחר ונראה דרבינו רמז

לנו בזה הדין המבואר באו"ח סי' קס"ו דשיעור שהייה כמו הילוך כ"ב אמה ומבואר במג"א שזה מקור מדברי תוס' סוטה שהעלו כך מהך דזבחים ל"ג דמוקי כריב"י דמרחק צפון כ"ב אמה והנה כבר צווח במג"א וחכ"צ סי' קכ"ח דמס"ד וכן מאיכא דאמרי מוכח דאפי' מן חוץ לפתח לפנים מקרי הפסק ונראה דלק"מ דהנה במג"א סיים וכן משמע פ' שתי מידות במקום ששוחטין סומכין שתיכף לסמיכה שוחטין משמע אפי' הפסק קטן לא ואני אומר בודאי לפי פי' רש"י משמע כן אבל יש פי' אחר בגמ' והוא פירושו של רבינו ולפי זה לא יהא ראי' מכאן וגם עפ"י פי' זה אזלה קו' מג"א הראשונה כאשר יבואר כי הנה רש"י פי' הא דפריך מאי קאמר דס"ד במקום שסומכין בבהמה שוחטין הא אין שחיטה אלא בצוואר ומשני הכ"ק מקום שסומכין שוחטין שתיכף לסמיכה שחיטה ופי' ב' פירושים במקום ששוחטין בעזרה במקום הטבעת שם שוחטין ופי' השני כלומר דלאחר שסומכין שוחטין לאלתר שתיכף לסמיכה שחיטה כן גרס הצ"ק והנה אף לפי גי' צ"ק יש נפ"מ בין ב' פירושים אלו דאי פרשינן כפי' האחרון עיקר תי' הגמ' דחדא קתני מקום ששוחטין סומכין אבל לפי' הראשון נקט שסומכין במקום הטבעת דבשעת סמיכה היו רשאין ליכנס לשם אז רק פי' מפרש דלכך יסמוך במקום השחיטה במקום טבעת שיש טבעת קבועין בארץ לשחיטה כמבואר בפ"ו דזבחים א"כ לפי' זה שפיר הא דקתני שיהא תיכף לסמיכה שחיטה מילתא אחריתא:

אמנם יש לפרש פי' אחר דלכאורה יש להקשות דמשני במקום שסומכין שוחטין במקום טבעת הרי עיקר מקום קבוע הוא לשחיטה בטבעת לא לסמיכה א"כ איפכא ליתני במקום ששוחטין שיש מקום קבוע בטבעת שם סומכין דלסמיכה ליכא מקום קבוע ותלי תניא בדלא תניא ונראה דבאמת זה קו' גמ' מאי קאמר הא אדרבא לשחיטה יש מקום קבוע יותר מלשחיטה וע"ז משני יען דקפידא שישחוט במקום שסמך משום תיכף לסמיכה שחיטה לכן תלי שחיטה בסמיכה ולפי"ז שפיר הך ותיכף לסמיכה שחיטה מילתא אחריתא אלא הא דקתני במקום שסומכין שוחטין היינו משום דקפידא דיהא תיכף לסמיכה לכן נקט במקום שסומכין שוחטין וממילא נדע כיון דלשחיטה מקום קבוע בטבעת שוב ממילא גם הסמיכה שם רק תנא נקט איפכא יען דעיקר הקפידא שיהא סמיכה במקום שחיטה משום תיכף לסמיכה שחיטה לכך נקט תנא איפכא במקום שסומכין שוחטין וזה ברור [והנה יש לפרש עוד בד"א ועיי' זבחים ל"ב תנא כשם שסמיכה לפני ד' כך שחיטה ואידך ברייתא קתני כשחיטה לפני ד' כך סמיכה לפני ד' וזה דפריך מאי קאמר דמשמע דיליף שחיטה מלפני ד' מסמיכה וזה אינו דבגופו כתיב וע"ז משני דרק לכן תלי בסמיכה יען דתיכף לסמיכה שחיטה ודו"ק וכעין זה פי' בכתנות

אור פ' ויקרא ולפי"ז ג"כ הך ותיכף לסמיכה מילתא אחריתא וכפי' של רבינו]:

ומעתה לפי"ז ידעינן מכאן תרי מילתא חדא בקפידא באותו מקום אף דליכא שיעור שהייה ובאותו מקום בעינן תיכף שלא יהא שיעור שהייה והיינו לכל היותר כ"ב אמה כדמוכח מזבחים ל"ג ומעתה אין כאן הוכחה משתי מידות די"ל כיון דעיקר בא לאשמעינן שיהא במקום טבעת לאפוקי אם יסמוך סמוך אצל הפתח לכתחלה יצטרך אח"כ להוליכו למקום הטבעת הקבועין אצל המזבח וזהו שיעור גדול ושפיר הו' הפסק:

והנה לפי' השני שכתבתי י"ל כך דאשמעינן דאם סמך בחוץ לעזרה כאשר פי' באמת הרע"ב ושחט ע"כ בפנים ל"ה תיכף לסמיכה שחיטה ובעי גם סמיכה בפנים ולפי"ז בשחט אצל הפתח אף דליכא אלא מעט ל"ח תיכף כיון דהו' ממקום למקום אבל בסמך בפנים כיון דל"ה ממקום למקום דהכל בית אחד אז בעי הפסק שיעור כ"ב אמה ושפיר הו' תרי מילי:

ומעתה לק"מ קו' חכ"צ ומג"א דבודאי לס"ד דסמך בשער ניקנור א"כ במכניסו לפנים ממקום למקום הו' הפסק גם במעט אבל לפי תי' הגמ' דסומך בפנים ומעייל ידיו רק דהרחק צפון שפיר הו' הפסק כ"ב אמה. ולפי דרך הראשון שכתבתי י"ל כך כיון דע"כ לכתחלה צריך להוליכו למקום הטבעת א"כ הו' הפסק גדול:

וחוץ מזה פשוט י"ל כיון דסומך בשער דאין ראוי לשחיטה א"כ ע"כ מכניסו לפנים וכיון שאין שוחט במקום שסומך שוב מוליכו למקום שצריך לכתחלה לפני המזבח כמש"כ הפנ"י עוד א"כ הו' שפיר הפסק גדול:

ומעתה עכ"פ יצא לנו דזה שכ' רבינו ותיכף לסמיכה דהו' מילתא אחריתא דכהא"ג שיעור שהייה צריך וזה שכ' ואם שחט במק"א או ששהה דלענין שינוי מקום אפי' ליכא שיעור שהיי' והיינו כיון שמג"א הביא ראי' משתי מידות דמשני מקום שסומכין וכו' שתיכף לסמיכה וכו' משמע דהפסק כ"ד ומינה רבינו דמפרש דמילתא אחריתא הו' א"כ ע"כ דלא כמג"א אלא דצריך שיעור שהי' ודו"ק היטב:

והנה קו' המג"א הנ"ל בסי' קס"ו נראה ליישב דמבואר בירושלמי פ"ק דברכות אר' יוסי בר בון כל מי שהוא תוכף סמיכה לשחיטה אין פסול נוגע באותו קרבן והנה מסתברא דלענין הגנה שהסמיכה מגין שלא יהא פסול נוגע באותו קרבן ל"ש למתלי' בשיעור כ"ב אמות אלא דבעי תיכף ממש רק שאם הלך כ"ב אמות הו' כאלו לא סמך כלל ע"ז הוכיחו התוס' דעד כ"ב אמות עכ"פ לא הו' כאלו לא סמך כלל וכן לענין נט"י הו' הפסק אבל אה"נ דגם פחות מכ"ב אמה אין להרחיק משום דאז אין הסמיכה מגינה שלא יארע פסול בקרבן וכן לענין סעודה דאיתא שם בירושלמי וכל מי שתוכף לנט"י ברכה אין

השטן מקטרג באותה סעודה וזה בודאי צריך להסמיך דאם הלך אף פחות מכ"ב אמה אין מגינה שלא יקטרג השטן:

ותכף לסמיכה שחיטה וכו'. עיי' בתוס' סוטה שהוכיחו מזבחים דבכ"ב אמות הוה הפסק נראה דראיות התוס' מקו' הגמ' אי אמרת לאו דאורייתא בטמאין נמי משכחת לה ופירוש התוס' לעיל דף ל"ב דהכי פריך אף דבעינן לפני ד' לסגי בכניסת ידיו אי לא ש"ב אע"כ דתיכף לס"ש וכיון דמרחק צפון ל"ה תיכף לסמיכה שחיטה וא"כ שפיר יש הוכחה דכ"ב אמה הוה הפסק אבל לס"ד דפריך לעייל ידיו ולסמוך הכונה משום דיהא לפני ד' אבל מקו' הגמ' שכתבתי מוכח שפיר דאי משום לפני ד' לסגי בכניסת ידיו ומדמוכיח דאשם לד' מוכח דל"ה תיכף לסמיכה שחיטה אי מרחק צפון כ"ב אמה:

והנה יש להוכיח דכ"ב אמה הפסק אבל לא פחות ממשנה פ"א תמיד העלו ע"ג רחוק מן הכבש ג"ט וכתב התויו"ט בד"ה הלך למזבחו של כבש הא בעינן ושמו אצל מזבח ואמר לי' רבי והשלך כתיב ואין השלכה פחות מכ"ב אמה וא"כ אכתי קשה איך מקיים ושמו אצל מזבח אלא מוכח עד כ"ב הוה אצל מזבח א"כ ה"ה דקרינן כהא"ג תיכף לסמיכה שחיטה:

בענין תיכף לסמיכה שחיטה, הנה במג"א סי' תקס"ו הקשה לס"ד דקיימ"ל כרבי דלכל העזרה כשרה לשחיטה אמאי פריך למ"ד ביאה במקצת ל"ש ביאה אפי' למ"ד שמי' ביאה ג"כ קשה לסמוך בחוץ לפני הפתח ולעיילי' ולשחטי' בפנים אצל הפתח דהו' פחות מכ"ב אמות והו' תיכף לסמיכה שחיטה אלא דייק דהילוך ממקום למקום אפי' להליכה מועטת חשוב הפסק ולי נראה דהנה בחולין דף ס"ט איתא בגמרא דמחיצת עזרה הו' כמו מחיצת גוף הבהמה שלא מיחשב לאבר היוצא כאלו יצא לחוץ הרי דמחיצת העזרה הו' כאלו הי' סמוך אצל הבהמה לכן לא מיחשב ההליכה הפסק דהו' כאלו לא צריך לילך ממקום למקום בשער ניקנור דל"ה כאלו סמוך לבית מטבחים לכן הו' כאלו מהלך מרשות אחרת לכן הו' ההליכה הפסק כמבואר בסי' רע"ו לענין קידוש. ובזה מיושב קו' מחצית השקל דרק מוכח דכ"ב אמה הו' הפסק מדהו' הפסק במצורע דלא מיקרי תיכף אבל אה"נ אפשר שאם הי' פחות מכ"ב הו' ג"כ הפסק להנ"ל ניחא דמסתברא כל שהוא בפנים ל"ה הפסק כיון דחומת עזרה חשבינן כאלו מגיע עד מקום בית המטבחיים רק שבכ"ב אמה ע"כ מוכח דלא מיקרי תיכף ע"כ הו' הפסק אבל בפחות דלא מצינו דל"ה תיכף לא הוי הפסק ה"ה לנט"י דתיקנו תיכף רק תיקנו כעין תיכף דשחיטה לסמיכה דאף דל"ד לשם דלא נחשב כלל כאלו פתח העזרה רחוק מבית מטבחיים כנ"ל וזה ל"ש בנט"י אבל חכמים לא תיקנו רק כעין תיכף לסמיכה שחיטה.

בענין סמיכה של נשים שהתירו לסמוך משום להניח דעתו, עיי' (רש"י) [פי' הרא"ש] נדרים דף כ"ג ד"ה ועלתה לרגל שכתב ואף הנשים הי' נוהגת מצוה לבוא שמה לראות בכבודה של תורה והנה בפנ"י רה"ש דף ט"ו אהא דחייב אדם לקבל פני רבו ברגל מדוע את הולכת היום לא חודש ולא שבת והקשה הא הו' מעשהז"ג ולדברי הרא"ש ניחא דעכ"פ נהגו וכן הנשים כמו שנהגו לקיים כל מ"ע שהזי"ג ובפנ"י תי' דבאמת ל"ה ז"ג דהמצוה בכל יום אלא דא"א מפני ביטול מלאכה לכן ל"ה ז"ג ומזה ראי' לסברא שכתבתי במעשי למלך חלק ראשון דזכור את יום השבת ל"ה מעשהז"ג דהא צריך להזכיר בכל יום בשר זה לכבוד השבת.

הנה בזבחים דף ט"ו מסיק רבא דאשה בסמיכה שאני דכל כמה דלא שחט בעומד סמוך קאי אימת הו' עשה לאחר שחיטה לאחר שחיטה לא קמבעיא לי' וקשה לי דהנה רבינו בפ"ב ממילה כתב דאין חייב כרת עד שימות דבעמוד ומל קאי ופי' בטו"א בר"ה דף ה' דהיינו דא"ח כרת בחיים רק באמר שאין רוצה למול עצמו א"כ ה"נ הא משכחת עשה כסמיכה באמר שא"ח לסמוך עובר מיד קודם שחיטה דאף בעמוד סמוך קאי היינו בסתמא אבל לא באומר דא"צ לסמוך וצ"ע אך יש לומר כיון דתניא בברייתא שאם עשה לסמיכה שירי מצוה ופי' רש"י שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה א"כ מוכח דלא איירי באמר שא"ר כלל לסמוך אלא דלא קיימה א"כ לא משכחת רק עד אחר שחיטה א"כ אדרבא מכאן ראי' לשיטת רבינו דכרת דמילה לא משכחת עד שימות כיון דבעמוד ומל קאי.

בתוס' גיטין דף מ"ט הקשו ערל וטמא נימא נמי כל שאינו ראוי' לבילה אין בילה מעכבת בו ותי' מדדרשינן מזובו ולא מנגעו ותמוה א"כ נילף דל"ב ראוי' לבילה וכבר הקשה כן בפנ"י נראה ליישב דהנה בפ"ג מביאת המקדש העלתי דהיכא דדבר אחר גרם לו ליפסל מיקרי שפיר ראוי' לבילה עיש"ה שהבאתי דברי הדל"צ מעתה יש לומר ה"נ הא דבר אחר גרם לו ליפסל שהוא טמא ואין העיכוב מצד עצמו מיקרי שפיר ראוי' לביאה כיון דבאמת יש לטומאה היתר בציבור וכן הוכחתי מהא דאיתא בפסחים דף מ"ח דקאמר לאפוקי מוקצה דדבר אחר גרם לו ליפסל אי אמרת דאורייתא מאי נפ"מ ולכאו' קשה מכאן על דברת תוס' חולין דף מ"א דכתב דהיכא דתליא בזמן מיקרי ראוי' לפתח אוה"מ דבדיעבד הורצה וקשה הא בפסחים אמרי' אי הו' דאורייתא אין חילוק בין דבר אחר גרם לו לפסול אך להנ"ל ניחא דשאני שבת דהותרה אצל ק"צ וא"כ בטמא נמי דהותרה אצל ק"צ שפיר מיקרי ראוי' כיון דטומאה הוא דגרם לו.

לא סמך, כאלו לא כיפר וכיפר. הנה בגמרא דמנחות דף צ"ג איתא לא סמך ולא הניף כאלו לא כיפר וכיפר יש לתמוה דרבינו כתב כן רק לענין סמיכה ולא כתב כן גבי תנופה דכאלו לא כיפר וכיפר ושו"מ מהד"ת ח"ב סי' נ"ו הביא ליישב דהא פליגי שם במנחות ב"ע ור"י ב"נ לענין מתנות הראש א"כ יש לומר דש"ס דקחשיב גם תנופה דכאלו לא כיפר וכיפר אתיא כרב"נ דס"ל במתנות הראש אף דכתיב לכפר אפ"ה הו' שירי מצוה וכיפר ה"ה בתנופה אינו מכפר ובשו"מ דחה זה דהא סתם גמרא דתנופה אין מכפר ולכן העלה דרבינו סמך אמש"כ כאן הדין בסמיכה דהה"ד בתנופה דכיפר.

הלכה יג

ולא יהא דבר חוצץ וכו'. והנה במנחות דך צ"ג בעי ר' ירמי' סמיכה בטלית מהו שתחוץ ופשוט מדתני בברייתא ובלבד שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המזבח וקשה טובא מאי קמספקא לי' הא כתב וסמך ידו על ראש העולה פשיטא דמבא"מ חוצץ כמו בטבילה דכתיב על בשרו דא"מ חוצץ וביותר קשה דהא ר' ירמי' אסיק לעיל דף י"א בהא דפריך ות"ל משום חציצה ומשני ר' ירמי' מן הצד הרי דפשיטא דמבא"מ חוצץ וא"ל דבעי דר' ירמי' הוא אי אמרינן על ממש או על בסמוך ואז ס"ל דא"ח א"כ אמאי לא מייתא פלוגתא דתנאי דפליגי לקמן דף צ"ח אי הוה ממש או על בסמוך עוד קשה מלעיל דף י"א דמצריך קרא על דם האשם חד להכשיר צדדין ופירש"י דדרשינן על בסמוך א"כ מאי קאמר בתר הכי דאי כתב רחמנא על מקום דם האשם הו"א עד שנתקנח ואי לא הוי חציצה והרי איך הוי חציצה והא על בסמוך דריש וא"כ בוודאי דלא חייץ אע"כ לומר דאפי' דקיימ"ל על בסמוך אפ"ה אי איכא מידי דחייץ חוצץ עוד קשה ממנחות דף כ"ו דבעי חזקי' אברים שסידרן וסודר עליהן המערכה מהו על העצים אמר רחמנא דוקא על העצים א"ד כיון דכתיב קרא אשר שתאכל האש על המזבח אי בעי עביד הכי ואי בעי לא עביד הכי תיקו והנה טעמא דבעינן על ממש הוא מדכתיב על העצים וא"כ גבי סידור המערכה נמי כתיב וערכו עצים על האש וא"כ כיון דאי לא כתיב אשר תאכל האש הו"א על העצים ממש א"כ במערכה נמי בעינן על האש וא"כ הא הוי חציצה בין אש לעצים מה שנותן האברים למעלה וקיימ"ל במבא"מ דאפי' חציצה במקצת הוה חציצה כדמוכח בזבחים דף נ"ט:

אך להא י"ל דהא איתא בעירובין דף ק"ד עלה דתנן בודקין מלח ע"ג כבש בשבת בשביל שלא יחלוקו ופריך בגמ' האי מלח היכא דמי אי דמבטלה קמוסיף על הבנין אי דלא מבטלה הוי חציצה ומשני לעולם דלא מבטלה ומיירי בהלכת עצים דלאו עבודה א"כ י"ל הכא נמי כיון דמניח על האש מסתמא מבטלה שיהא נעשה לחמו של מזבח לכן

מסתפקא לי' דס"ל דכאה"ג לא הו' חציצה רק מסתפק בדרשא דקרא אי בעינן עצים על האש ממש:

והכי יש להוכיח ממש"כ רבינו בפ"ו מה' חומ"צ בכרך מצה בחזרת דיצא ידי מצה משום שהמרור טפילה למצה ה"נ יש לומר דהאברים הם טפילה להאש דנעשה לחמו של מזבח לכן ל"ה חציצה:

אולם קשה מזבחים דף ק"י גבי מקריב אימורים ע"ג בשר דהוי הקרבה ופריך הא הוי חציצה דהא כתיב וערך הכהן אותם על העצים ומשני מב"מ א"ח ויקשה דתיפוק לי' כיון דהו' טפילה א"ח אפי' בלא טעמא דמב"מ א"ח אך י"ל דבאמת היינו מהאי טעמא דהו' טפילה קאמר דהא לכאורה יקשה דכאן מסיק דמב"מ א"ח ולכן אף דכתיב על האש קרינן בי' שפיר על האש וקשה הא ביבמות דף ק"ב מסיק כיון דכתיב מעל רגלו בעינן מעל רגלו ממש לא על דעל והרי שם קאי לענין רצועות המנעל כפירש"י והא זה הו' מב"מ אפ"ה ממעטינן מדכתיב על דהו' על דעל א"כ ה"נ נפרש על האש ולא על דעל האש להנ"ל י"ל דבאמת הא"ט לא סגי דבעינן על ממש אלא משום דהו' הבשר טפילה לגבי האש לכן כיון דהו' מב"מ א"ח וקרינן בי' העצים על האש:

אך קשה לאידך גיסא אי אמרת דהיינו טעמא דהו' טפילה א"כ למה צריך לטעמא דמב"מ א"ח הא מטעמא דטפילה אפי' א"מ ג"כ א"ח דהא מרור עם מצה הו' א"מ אך לזה י"ל דשפיר חשוב מב"מ כיון דהו' מין מאכל כדמשמע לכאורה מדבריו בפ"ב מה' שאר אבות הטומאה דכ' הכורך כזית מבשר עוף הטהור בחזרת אפי' שלא נגע בגרונו טמא כמו שהוכיח מזה בפ"ח או"ח סי' תע"ה [ואף דלעיל כתבתי דהו' מבא"מ מיהו יש לומר דבשר עם חזרת מב"מ דאורחא בהכי כדמצינו ברבי שלא חסר צנון וחזרת מעל שולחנו אבל פת או מצה עם חזרת הו' שפיר א"מ דלאו אורחא בהכי בעלמא רק כאן שהוא מעין המצוה כמש"כ בלח"מ שם בה' חומ"צ] אך יקשה מהא דאיתא בירושלמי הביא בתוס' יומא דף מ"ד ד"ה עושין נרתק של עור סביב יד המחתה דפריך וא"ח ומשני קובעו במסמר וכ' התוס' דהיינו דלכן מתבטל לגבי הכלי הרי היכא דהו' טפילה אפי' א"מ א"ח וכן מוכח ממה שמבואר בס"י קס"ט בשם הרא"ש דאם תפור בגד בפנים המנעל כשר והיינו ע"כ משום דהו' טפילה לגבי מנעל א"כ הדרה קו' לדוכתי' וצ"ע לכאורה וצריכין לומר דלא דמי להך דירושלמי דקבעו במסמרים הו' חיבור גמור ועדיף מטפילה ולכך א"ח ובהאי דנתי על דבר מה שנשאלתי ממע"כ מחו' הרב המאה"ג מו"ה יקותיאל זלמן נ"י גרו"ו רב בק"ק יארע אודות אשר עושין לנשים נגד כאב שניים בלאמבע שקורין קראנע דלכאורה גרע משאר בלאמבע יען שאין תחוב כולו בשניים רק חופף עליו על השן

מבחוץ להנ"ל יש ללמוד מירושלמי להתיר כיון דזה מעשה קראנע ג"כ מחובר במסמר שנכנס אל תוך השן כדי שיעמוד ימים רבים ולא יפול הו' חיבור ובטל לגבי השן:

וצריך הסומך לסמוך בכל כחו. והנה בירושלמי פ"ב דחגיגה איתא דהא"ט דב"ש דאסרו לסמוך ביו"ט משום דסמיכה צריך לכבוש את כבדו דהיינו סמיכה בכל כחו ולפי"ז קשה הנה דעת הירושלמי בפ"ב דביצה דהא דאין רוכבין ע"ג בהמה בשבת ויו"ט הוא משום שביתות בהמתו דהוא אסור מה"ת מקרא דלמען יניח לפי"ז ירושלמי לשיטתו שפיר ס"ל דהא"ט דב"ש כיון דצריך לכבוש את כבדו א"כ איכא איסור משום שביתת בהמתו ולכן אף דסמיכה מצוה אסור אבל לדידן דלית לן האי טעמא כמבואר בבלי ביצה דף ל"ו הטעם דאין רוכבין ע"ג בהמה שמא יחתוך זמורה ומהא"ט נמי אין משתמשין בבע"ח משום שלא יחתוך זמורה כמוש"כ תוס' מביא במג"א סי' ש"ה סק"ז וסק"י א"כ אף אי סמיכה בכל כחו בעינן אמאי אין סומכין ביו"ט כיון דלא הו' אלא שבות ובמקום מצוה לא גזרינן דאי אמרת דגם במקום מצוה גזרינן א"כ אף אי ל"ב סמיכה בכל כחו אכתי נגזור שמא יכבוד ידיו ומשתמש בבע"ח כדמוכח בשבת פרק בהמה יוצאה דאסור ליתן עליו מרדעת מפני שיבוא להשתמש בבע"ח וכמוש"כ שם הרא"ש וע"כ דבמקום מצוה ל"ג משום שבות א"כ גם אי סומך בכל כחו לדידן דאין אלא משום גזירה דיחתוך זמורה לא נגזר לבטל מצות סמיכה אך יש לומר לפמש"כ החס"ו בחי' על שבת אנן לא קיימל"ן כירושלמי דהא לירושלמי מוכח דגם קשירה אסור משום דמשתמש בבע"ח דהרי פריך שם מהא דקושרין החבל בפרה בשבת ומשני דאתיא כמ"ד צדדים מותר והנה אנן קיימל"ן גם צדדים אסור כדאיתא בשבת דף קכ"ה ואפ"ה קיימל"ן כהך דשבת דף קי"ג דחבל גרדין קושרין בפרה ע"כ דלא קיימל"ן כירושלמי והא דהביא הרא"ש שם דברי הירושלמי רק ללמד מזה דכשניתן הרסן בראש הבהמה יזהר שלא יטען שהטעינה זו אינה להכרח נתינת האפסר ואינה לצורך הבהמה אבל בקשירה ל"ח שיבוא להשתמש בב"ח וכן כתב בא"ר סי' ש"ה סק"ו דש"ס דידן ס"ל דאפשר להשמר לקשור ולא ישתמש א"כ מיושב קושייתנו דבודאי אי לא בעי בכל כחו לא גזרינן דאפי' במידי דרשות ל"ג שיבוא להשתמש בבע"ח אבל אי סמיכה בכל כחו אף דאיסור שימוש בבע"ח ג"כ רק משום גזירה דשמא יחתוך זמורה אפ"ה גזרו נמי במקום מצוה ודו"ק.

הנה בהא דפליגי אי נשים סומכות קשה לי תיפק לי' דצריכין לברך על הסמיכה א"כ מצי לפרש דפליגי רבנן ור"י אי נשים רשאין לברך במ"ע שהז"ג ובסמיכה הא בודאי נמי צריכין לברך כמו בכל מצות וכן הוא להדיא ברש"י עירובין דף כ' דעל ספק אי צריכא סמיכה אין לברך נשמע דבודאי צריכין לברך וכ"כ האבודרהם בשם הר"י אבן פלא"ט.

והוא שיסמוך בכל כחו וכו'. לכאו' קשה כיון דכ' דמכניס ידו לפנים א"כ איך שייך לומר דסומך בכל כחו ונראה דרבינו הוכיח דגם בידו ג"כ שייך סמיכה בכל כחו דהא בשמעתין מדפריך בפשיטות סמיכה נמי אפשר למעייל ידיו וסומך משמע דשייך סמיכה בכל כחו ובהא ניחא מה שהקשה דרבינו פסק דטמא אינו סומך לכתחלה והא פסק בה' ביאת המקדש דביאה במקצת ל"ש ביאה להנ"ל י"ל דכיון דסמיכה בכל כחו בעינן ולכן צריך להכניס ראשו ורובו אבל בדיעבד אם סמך בכל כחו אפי' בהכנסת ידו לבד סגי ולכן טמא אינו סומך לכתחלה דילמא לא יסמך בכל כחו דאפי' טהורים נמי לכתחלה לא יסמכו בהכנסת ידיהם.

הלכה יד

כיצד סומך וכו' והסומך עומד (**בצפון**) [**במזרח**]. וראי' לזה מיומא דף ל"ו כיצד סומך הזבח עומד בצפון והסומך עומד במזרח וה"נ מסתברא דקיימ"ל במקום שסומכין שוחטין וא"כ קדק"ד ששוחטין בצפון הה"ד דסמיכה לפני ד' דוקא היינו במזרח אבל קדק"ל ששחיטתן בכ"מ הה"ד סמיכתן כמש"כ רבינו כאן שלמים סומך בכל מקום שירצה:

אולם בתוס' יומא דף מ"ה כתבו כיון דסמיכה שיירי מצוה הוי כשלמים וסמיכה בכ"מ וכן הביאו ראי' מת"כ דדריש אעפ"י שסמך בחוץ חוזר וסומך בפנים וכונתם דאם נפרש לפני ד' לקבוע מקום במזרח מהיכי תיתי דסמיכת חוץ כשירה אפי' דיעבד דאיצטריך למיעוטי וראיתי בשיח יצחק שם כתב דהא דכ' תוס' דשיירי מצוה ילפינן קו"ח רק בא לומר אם לא סמך כפר אבל לכתח' בעינן במזרח ומת"כ ל"ק דיש לומר דהתם מדכתיב וסמך ולא כתיב יסמוך דריש כמו שפי' בק"א ואיצטריך כיון דסמיכה שיירי מצוה דאם לא סמך כפר הו"א דהה"ד אם סמך בחוץ כפר קמ"ל אבל לעולם דלפני ד' מזרח דוקא וכ"ת כיון דאיצטריך לגופי' מנין לדרוש הא דקאמר התם בסוף זבחים לפני ד' וסמך אין סמיכה בבמה יש לומר דהא נמי דריש מדלא כתיב וסמך ידו על ראש העולה לפני ד' כדכתיב בתרי' ושחט בן הבקר לפני ד' מדשני הכא קרא בדיבורי' דריש נמי לפני ד' דוקא וסמך לאפוקי במה ועיי' תוס' ר"ש כל הפסולין ד"ה מ"ש סמיכה ועי"ל דתרתי שמעית מיני' כי היכא דדריש התם בסוף זבחים דאין תנופה והגשה בבמה מדכתיב בהו לפני ד' והגם דלגופייהו איצטריך להצריכם מזרח ומקו"ח דשחיטת שלמים ליכא למילף לסמיכת עולה דכשירה בכ"מ דהא אפי' בסמיכת שלמים גופייהו יש צד לומר דסמיכה עדיפא משחיטה כדאיתא בת"כ שם עכ"ד:

על העולה מתודה על עשה ול"ת הניתק לעשה. וכ' הכ"מ דפסק כר"ע ובמעיי"ח קדושים תמה הא ביומא מבואר דלר"ע תעזוב מעיקרא משמע ורבינו הא פסק בפ"א ממת"ע דלקט ופיאה הו' ניתק לעשה וזה דלא כר"ע ונראה לישב דגם לר"ע שפיר הו' ניתק לעשה וכמו שביארתי בפי"ד מה' אלו כיון דאעל"מ א"כ צריך להשיב ועובר בב"ת שוב הו' ניתק לעשה אבל מצד העשה דתעזוב ל"ה ניתק לעשה ולכן ל"ש דעולה יכפר דתעזוב מעיקרא משמע ושפיר פסק בהא כר"ע דאין עולה מכפר רק על ניתק לעשה ממש:

כעת ראיתי בשו"ת דברי חיים סי' ל' דלכאורה קשה למה ילקה על לאו דפיאה כיון דצריך לשלם הו"ל לאו הניתן לתשלומין כמו במשכונו של גר דאפי' נשרף ואח"כ מת הגר פטור מלשלם מ"מ הו' לאו הניתן לתשלומין ונ"ל לחלק דהתם כבר נתחייב ממון לגר שפיר הו"ל לאו הניתק לתשלומין דמה שמת הגר וזכה הוא בחובו מ"מ הוי כאלו שילם לו וזכה בחובו מטעם ירושת הגר שזכה בו אבל הכא גבי לקט אין מחוייב כלל לתת לעניים הלקט וכן לעזבה בשדה ורק אם עבר בעה"ב ולקטה עבר על לאו דלא תכלה ומחוייב מלקות ורק שהוא ניתק לעשה דתעזוב אבל אינו מחוייב ממון רק לקיים העשה או ללקות וא"כ אם נשרף הגורן וא"י לקיים העשה לוקה דלא הוי כלל הניתן לתשלומין דהא מעולם לא נתחייב ליתן לעניים רק לקיים המצוה הניתק לעשה ומשו"ה חייב מלקות:

ובמאי דפליגי ריוה"ג ור"ע בלאו דנבילה אי הו' ניתק לעשה נראה לי דשפיר הו' ניתק גמור אי אמרינן כרי"ו בסוף פג"ה דבהנאת גרונו תליא ואם הקיאו חייב ומבואר בתי"ש יומא דף פ"א כשהקיאו הו' ראוי' לאכילת אדם א"כ שייך לומר אם אכלו בהנאת גרון וקיים העשה ליתן לגר לאחר הקאה ורק למ"ד בהנאת מעיו תליא מילתא א"כ אין חייב על הקאה א"כ הו' נתינה לגר לאו שקדמו עשה ולא הו' ניתק לעשה אלא דלפי"ז קשה לי מנ"ל לילף מדכתיב לגר תתננה דאתי לומר דא"ר אין מקרי נבילה הא צריך קרא לגר תתננה שאף שאכלו אם הקיאו ונתנו לגר ניתק הלאו לעשה ואינו לוקה עליו ודוחק לומר דלריוה"ג לית לי' באמת דאתי ללמוד דא"ר לגר ל"ה נבילה ונוטלפ"ג אסור אמנם היכא דביטלו לעשה כגון שנתנו לכלבו ביטל העשה בידים אז הו' כמו כל ניתק לעשה דאם ביטלו לוקה:

ומעתה יש ליישב בזה קו' חמורה שהקשה באו"ח בפסחים מחולין ק"א דדייק ריוה"ג דאין לוקה שתים משום גיד ומשום נבילה דלית לי' איסור כולל הא לריוה"ג לא לקי כלל אנבילה לפמש"כ ניחא היכא דביטלו לעשה עכ"פ לקי גם לריוה"ג א"כ אמאי לא קאמר

דלוקה שתים כגון שאכלו והקיאו דצריך לקיים לנתק העשה ליתן לגר ונתנו לכלבו דחייב מלקות אנבילה ודו"ק:

ועל העולה מתודה עון עשה ול"ת הנל"ע וכו'. וכתב הכ"מ דפוסק כר"ע כדאיתא בתוספתא וביומא דף ל"ו ובמעיין חכמה תמה הא ביומא מבואר דר"ע סובר דלקט שכחה ופיאה ל"ה נל"ע דמעיקרא משמע ורבינו הא כתב בסהמ"צ דהו' נל"ע א"כ לית לי' כר"ע ולי נראה ליישב דרבינו מפרש דתליא זה אי אמרינן דהני לאווי הו' רק כשאר לאווי שבתורה דלא זכו בי' עניים כלל א"כ הו' עשה דתעזוב ניתוק גמור שמנתק הלאו לכן אף דלקט ופיאה הו' תרי לאווי מנתק הלאו שפיר כמוש"כ תוס' ר"פ איזהו נשך ובחולין דף פ' אבל אי אמרינן דכר זכו בי' עניים כמו שהוכחנו בפ"ז מבהב"ח א"כ לא הו' ניתן לעשה דהא במאי מקיים אח"כ עשה דתעזוב איך מנתק הלאו ממש דהא אותן העניים אפשר דאזלי והני אחרינא נינהו א"כ אין עשה כזה מנתק תרי לאווי א"כ לפי"ז דפליגי בהא ריוה"ג סובר דמנתק תרי לאווי דהו' ניתוק גמור ור"ע סבר דמעיקרא משמע דהיינו דאחר שעבר אין עשה מנתק תרי לאווי ולכן סובר דרק מתודה על עון ל"ת הנל"ע ופסק רבינו כר"ע אבל בהא דהו' נל"ע גם ר"ע מודה רק הני תרתי אין יכול לנתק לכן על עון לקט שכחה ופיאה כאחת אין מכפר ודו"ק.

והנה בהא דפליגי ר"י ור"ע בלאו דנבילה דלריוה"ג הו' להנל"ע דקדמו עשה דלגר אשר בשעריך ותוס' הקשו למה לא מוקי דפליגי בלאו דטריפה דכתב לכלב תשליכון אותו ועוד הקשו בתוי"ש מה סברא איכא לפטרו ממלקות ע"י שקדמו עשה דלגר בשעריך נראה לפרש דהנה קיי"ן דאסור לעשות סחורה בדברים האסורים דהיינו ליקח נבילות וטריפות למכור לנכרי פן יבוא לאכלו אבל רק מדרבנן וא"כ אי באמת ע"י שעשה סחורה בדברים האסורים עבר ואכלה לא שייך לחייבו מלקות דהרי אמרה תורה שיתננו לגר ומותר הוא לקנות נבילות כדי לתנו לגר ולא למכרם לנכרי כדי שלא יבוא לאכלו בעצמו א"כ הו' שפיר קדמו עשה כמו תשביתו כדי שלא יבוא לעבור בב"י כן הכא יתננו לגר ולא למכרם לגוי דעי"ז יבוא לאכול ואם לא נתנה לגר ואכלה הו' שפיר נל"ע ואף דמה"ת מותר למוכרה אבל אמת הוא שעי"ז בקל יבוא לידי אכילה כיון דמתעסק בו תמיד ע"כ אמרה תורה שיתננו לגר עכ"פ דע"י מכירה יש חשש שיבוא לידי אכילה.

הנה המפרשים הקשו כל לאו הו' נל"ע דתשובה ותי' דתשובה לחודי' הא לא מהני רק יוהכ"פ עם תשובה מכפר על ל"ת כדאיתא סוף יומא רק על עשה לא זז משם עד שמוחל והנה הטעם דתשובה לא מהני רק בעשה ולא בל"ת ע"כ משום דל"ת חמורא כמוש"כ הרמב"ן פ' יתרו דכשעובר בל"ת דעבר על ציוו האדון חמורה מעשה דל"ה רק

מניעת וחסרון אהבה שלא קיים דברי האדון ולכן ל"ה ניתק לעשה אמנם אכתי תיקשי לרבא דס"ל בתמורה דף ד' דכל מילתא דאמר רחמנא ל"ת אעל"מ והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא וקשה כיון דל"מ א"כ ניתן הלאו לעשה למיהדר מעשיו א"כ אמאי לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא וקשה הא גופי' כיון דמיהדר מעשיו ואיכא עזיבת חטא דעושה תשובה א"כ ממילא מינתק הלאו לגבי עשה דתשובה בשלמא לאביי יש לומר דבאמת מהא"ט ניתק כיון שמעשיו קיימין לא הו' ניתק לעשה וע"כ באמת ל"מ תשובה כיון דהמעשים קיימים אבל לרבא קשיא.

אך יש לומר דבהא פליגי אביי ורבא דאביי אמר מהני דאי ל"מ אמאי לקי והקשה בבית מאיר בתשובה הא גופי' קשיא באמת היכא דשייך לומר דל"מ לא ילקה דל"ה דומי' דלאווי דחסימה להנ"ל הכי קאמר א"כ אי ל"מ ממילא מינתק לעשה בתשובה א"כ אמאי לקי הא הו' ניתק לעשה א"כ למה צריך תורה כלל בכמה ל"ת לנתוקי הלאו הא בלא"ה כיון דל"מ איכא עזיבת חטא מינתק להעשה דתשובה לא לקי אעכ"ח מדלקי הכונה אי לאו דמינתקה לעשה מוכח דאי עביד מהני ע"כ הצריכה התורה למינתק לעשה ומיושב קו' הבית מאיר על נכון מעתה רבא דקאמר דלא מהני והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא בא לדחות ראיות אביי מדלקי בנל"ע אי לאו דגלי קרא דמינתק לעשה ס"ל לרבא דאי לאו דהצריכה התורה לנתוקי לעשה הו' לקי משום דל"ה כלל נל"ע דתשובה דעשה דתשובה לא מהני רק לגבי עשה אבל בל"ת ל"מ תשובה בלא יוהכ"פ דהא עבר אמימרא דרחמנא והיינו כסברת הרמב"ן דלאו חמורא היכא דעבר אציוו של אדון יותר מבעשה דרק איכא מניעת קיום דברי האדון ולכן לקי ובהא ניחא מה שהקשה בתוס' בשמעתין דקאמר אי אין קדוש נשיאת חטא למה דילמא משום דעבר אמימרא דרחמנא להנ"ל ניחא דבעשה דמהני תשובה א"כ אי אמרת לא מהני ואיכא עזיבת חטא ועושה תשובה א"כ ליכא נשיאת חטא כלל דלא זז משם עד שמוחלין לו וא"ש.

הלכה טו

כיצד מתודה וכו'. אציג כאן מה שהוקשה לי קו' עצומה כבוד ידידי הרב הגאון הגדול כקש"ת מו"ה יעקב קאפל אב"ד דקה"י פעסט נ"י אהא דפירש"י בתמורה חטאת שמתו בעלי' למיתה אזלא דאין כפרה למתים דמיתה מכפרת והא איתא בספרי אקרא דכפר לעמך ישראל אשר פדית מלמד שאף המתים צריכין כפרה ונראה דלכאורה לרש"י א"כ היינו חטאת שכיפרו בעלי' ולמה חשבו ה' חטאות המתים ע"כ נראה דזה קודם וידוי וזה לאחר וידוי אם מת אחר שכבר התודה על הקרבן אז מיתה מכפרת ואין צריך כפרה עוד כמבואר בדברי רבינו בפ"א מה' תשובה אבל אם מת קודם שהתודה אז מיתה אינה

מכפרת וצריכין כפרה אף לאחר שמתו בעלי' וחטאת אין יכולין להקריב רק לשם בעלים וכיון שאין יכולין להקריב לכן למיתה אזלא ודו"ק היטב:

ובהא ניחא דבגיטין דף כ"ז איתא דחטאת שמתו בעלי' הו' חולין בעזרה ובשעה"מ הלכות פסהמ"ק הקשה הא הללמ"ס דלמיתה אזלא משמע דקרבן פסול הו' להנ"ל ניחא דיש לומר דהיכא דהתודה כבר דהו' חטאת שכיפרו בעלי' א"כ נעשה כפרה ע"י הקרבן אז הו' רק קרבן פסול ולא הו' חולין בעזרה אבל היכא דמת קודם שהתודה כהאי דגיטין דהאי וידוי בעינן סמוך להקרבה א"כ לא עשה הקרבן שום כפרה הו' חולין בעזרה וא"ש:

ויראה לי שאינו מתודה. הנה הכ"מ לא כתב מקור לדברי רבינו ולכאו' קשה מהא דאיתא בתענית דף כ"ב גבי חוני המעגל שאמר הביאו לי פר הודאה ופירש"י להתוודות עליו ועשה לו סמיכה והביאו שלמים אולם יש לומר דרבינו אין מפרש כפירש"י הודאה לשון ווידוי אלא לשון תודה כדרך שאמרו ארבעה צריכין להודות דלאו דוקא הני ארבעה דקחשיב בברכות דף נ"ד דצריכין להודות אלא על כל צרה גדולה שעברה חייבים להודות משום הכי כשירדו הגשמים ע"י תפלת חוני המעגל הביא קרבן פרה זה לתודה בשביל כל ישראל אח"ז ראיתי בגבורת ארי שהעלה כן דלשון הודאה היינו לשון תודה ודברי שבח כלשון רבינו.

אין לך אדם שאין חייב עולה ופירשתי עפ"י גמרא דיומא דף י"ט דהשח שיחת חולין עובר בעשה דכתיב ודברת בם וכונת שיחת חולין פירש"י שיחת הילדים וקלות ראש אמנם בסוכה דף כ"ח מפרש דברי הבאי ושחוק והיינו כיון דמספר בשבח ר"א עכ"ח דל"ה דיבור של גנאי דאל"כ תיפק לי' דאיכא עשה וכ"כ במג"א סי' קנ"ו להלכה אמנם לפי פירושי דאין לך אדם שאין עובר בעשה משום דשח שיחת חולין ע"כ פירושו דבר של הבאי דאי של גנאי וקלות ראש בודאי הרבה בני אדם שאין עוברים בעשה [כמו שאמרו באבות שיחת הילדים מוציאין את האדם מן העולם וכן הוא בפירוש הר' יונה ברכות רפ"ב וז"ל ודברת בם עשה אותם קבע שיהי' כל דבריך בזה וכן אמרו בירושלמי מכאן שהשח שיחת חולין עובר בעשה ושיחת חולין מיקרי כשמדבר דברי הבאי אבל כשמדבר בעסקיו לצורך פרנסתו אעפ"י שאינה של תורה מותר א"כ ניחא דמזה אין אדם ניצול [ועיי' יור"ד סי' רמ"ו סעי' כ"ה ברמ"א] אמנם לפי"ז יקשה באמת אר"י מאי חידושי' דר"א דלא שח שיחת חולין וכן ביומא אמרו בשבח של ריב"ז ומאי חידושי' כיון דעובר בעשה ונראה דכונתו דלא שח שיחת חולין מעסקי פרנסתו אלא שהוא לצורך ג"כ לא שח.

הנה המג"א תר"י סק"ג הביא דברי המרי"ל ומרי"ו שכתבו דאשה לאו בת תורה הוא

ולכן אין עושין נר לאשה נר בגמטריא נגד רמ"ח מ"ע ושני לאו הניתק לעשה כמוש"כ המחהש"ק בשם אלי' רבה ואע"ג דהו' טובא לאו הניתק לעשה הכונה דמשכחת בהו מלקות קיימו ולא קיימו ביטלו ולא ביטלו אולם בבית אפרים שם כתב דחשוב לאו הניתק לעשה ולאו הבא מכלל עשה א"כ נשמע דלאו הבא מכלל עשה הו' עשה ממש לא כמו שנסתפק בחס"ו אי הו' כדין ל"ת ולי נראה שהוא פלוגתת רש"י ורמב"ן בפ' כי תצא עיש"ה:

ועיי' ירושלמי שבועות דף ה' ר' תנחומא בשם ר"ל כשאמר הקב"ה למשה התודה עליו חטאתו התחיל ואמר מזמור לתודה על שם והתודה עליו חטאתו דיש תקנה לאדם שאי"צ להביא על כל ספק עבירה אלא יתודה והקב"ה מקבלו ועיי' או"ח סי' נ"א בהטעם שכתבו הפוסקים למה נתקן מזמור לתודה בתפלה:

פרק ד

הלכה א

כל הקרבנות אין מקריבין אותו אלא ביום שנאמר ביום צותו וכו' ביום ולא בלילה. הנה בטורי אבן במגילה הקשה דבשבת ויו"ט חלה הקדושה בלילה ובשאר מצות הו' רק ביום ולא בלילה ותי' לחלק בשבת ויו"ט חשבינן מבלילה דהו' בשוא"ת משא"כ בקום ועשה רק ביום רק שהניח בצ"ע למה דרשו חז"ל פעם יום למעט לילה ופעם לילה הו' בכלל יום ובשו"ת מרי"א או"ח כתב לבאר הענין דכל יום משמע גם בלילה רק היכא שיש דרשא או ממשמעותי' דקרא ממעטינן לילה ולי נראה דהכלל בזה כך בודאי יום הו' לילה בכלל בכה"ת רק היכא דתליא במעשה אמרינן ביום ולא בלילה דיום דקרא מתפרש שפיר הלילה דהיינו יום שיש בו מצוה זו כמש"כ מג"א בה' ר"ה יום שיש בו תרועה וכן יום שיש בו מצות לולב וכדומה דבזה לא נתמעט כלל הלילה רק דמתפרש היום על הלילה ועל היום שהוא יום אחד ביום זה יש בו מצוה זו רק דאם נאמר דיעשה בלילה ואי יעשה ביום א"א דב"פ אינו חייב לעשות ויעשה בלילה ולא ביום זה בודאי אין לפרש כונת הקרא רק על הלילה אע"כ לפרש יום שיש בו תרועה או נטילת לולב וכדומה דקאי בין על היום בין על הלילה אבל במצוה שיכול לקיים בין ביום בין בלילה ולכן קדושת שבת ויו"ט וכדומה חייבין בין ביום ובין בלילה ומה דקשה על מג"א ה' ר"ה הנ"ל כתבתי בחי' לנדרים:

עוד נראה לי ליישב קו' הטו"א כיון דהניח מסברא לחלק בין קום ועשה לשב וא"ת ממילא ניחא דפעם ביום משמעותי' עם הלילה ופעם ביום משמעותי' למעט לילה דהנה

מבואר בזוה"ק דתחילת הלילה נקרא ליל וסוף הלילה נקרא לילה כדכתיב קרא אמר שומר מה מליל שומר לילה ונראה ראי' מקרא דכתיב יום ולילה לא ישבותו דבב"נ הלילה אחר היום א"כ עד בוקר שני שייך ליום שעבר דהיינו עד סוף הלילה דסוף לילה נקרא לילה וכן הוא בזוה"ק דמחה"ל מתחיל היום הבא להתעורר יען דהשמש מתחיל להתנוצץ שעברה חצי כדור התחתון כידוע בטבע ולפי"ז ביום משמע בודאי עם הלילה דהיינו עם חצי הלילה האחרון שמאז מתחיל היום לבוא אלא דבמילתא דשב וא"ת אי אפשר לומר שמתחיל מחצות דא"א לחלקו לחצאין ע"כ מתחיל הקדושה מערב אבל בקום ועשה כגון יום תרועה ולקחתם לכם דלולב משמעותי' עם הלילה דהיינו עם חצות הלילה שמתחיל להתנוצץ היום אלא דא"א לחלקו לחצאין וכיון דהוא בקום ועשה א"א לחייבו בתחילת הלילה דהא כתיב ביום ותחילת הלילה אין נכלל ביום הבא אחרי' ע"כ לפרש יום למעט כל לילה שלפני' ולכן בקום ועשה אתי ביום למעט כל הלילה:

בענין לילה הולך אחר היום קשיא לי מגמרא דריש פסחים דאיתא מיתבי מאימתי אסור במלאכה ראב"י אומר משעת האור ר' יודא אומר משעת הנץ א"ל ראב"י לר"י וכי היכן מצינו יום שמקצתו אסור ומקצתו מותר אלא אור אורתא הוא ומשני לא מאי אור עמוד השחר ופריך נימא איהו לנפשי' הא איכא לילה דקשרי ראב"י במלאכה ולילה הא הו' מקצת היום וקשה לי דהנה בריש ברכות פריך הגמרא ליתני מאימתי קורין שמע בשחרית וכתבו תוס' דומיא דתמיד דכתיב את הכבש האחד תעשה בבוקר ופירשתי פ"א מבה"ח עפ"י ספרי דק"ש שחרית וערבית תיקנו במקום קרבנות ולכן פריך ליתני דשחרית תחילה דהוא תחילת היום כמו דקרבנות דיום תחילה בבוקר במקדש דיום הולך אחר הלילה והנה הא דמלאכה אסורה בערב פסח מבואר בירושלמי פרק מקום שנהגו הוא משום קרבן פסח וא"כ מתחיל היום בבוקר א"כ ל"ש לומר בלילה דמותר במלאכה הוא מקצת היום דהא הלילה שייכא ליום שלפניו והיום באמת מתחיל ביום ואין כאן מקצת יום מותר במלאכה:

כל הקרבנות וכו' אין מקריבין אלא ביום. וכתב ע"ז בספר תורת העולה להיות כי במעשה בראשית וירא אלקים את האור כי טוב והו' הוית כל הו' ומציאות כל נמצא הנקרא אור המציאות וענין העדר נקרא לילה וידוע שאין דבר רע שהוא ההעדר יורד מלמעלה רק במקרה ולא בעצם על כן המצוה להקריב קרבן ביום כי כבר כתב שהקרבת הקרבן הוא מורה על הויית העולם שהוא האור המתחדש בכל יום תמיד עושה מעשה בראשית ולהיות כי השם יתעלה גולל אור מפני חושך יש פעמים הרע יורד במקרה ע"כ אם קרבו מתירי הקרבן מותר להקטיר האברים הנשארים בלילה והם שירי המצוה

כדבר הבא במקרה ולהיות כי מיד אחר חצות הלילה מתחיל האור להתחדש כי השמש מתקרבת לעלות על הארץ ע"כ אמרו שאין מקטירין אלא עד חצות ועוד מצורף לזה מה שכבר כתבתי למעלה כי ענין הקטרת האימורים והאברים הי' מורה על יסוד העפר ע"כ בא בלילה יותר משאר עבודת הקרבן להיות כי הארץ עכורה בטבע וחשיכה מצד עצמה דמות הלילה משא"כ בשאר יסודות וכו' כי כל יום ויום עושה מעשה בראשית והענין משתנה בכל יום מיום שלפניו והוא מורה על חידוש העולם מצד כי הגלגלים סובבים בכל יום ויום מזמן הבריאה והכוכבים משתנים בכל יום במוצאם ומערכתם ומצד תנועתם מחדש מעשה בראשית כי מזמן הבריאה מתחדש בכל יום מצב ומערכת אחרת ממה שלפניו ואלו הי' העולם קדמן לבלתי תכלית כדעת הפילוספים לא הי' דבר זה אפשרי אלא הדברים הי' הולכים בסיבוב ע"כ באה המצוה להקריב כל קרבן ביומו ולפסול בלינה ומותר להעלותם עם מבוא השמש והם כלין והולכין כל הלילה ונפסלין לאור הבוקר שהוא יום השני כי אין לך המציאות אלא דבר יום ביומו ואין לך מזמן החודש שני ימים שווין בכל ענייני העולם ודבר שמצותו ביום פסול בלילה והכשר בלילה פסול ביום להיות העתיד משתנות ואין יום ולילה שווים במציאות כי זה מורה ההעדר וזה על המציאות.

אין שוחטין אלא ביום ואין זורקין אלא ביום. וקשה דהנה רש"י כתב הא דיליף מביום זבחו דנפסל בשקה"ח היינו לומר דאם עלה ירד ותוס' כתבו לענין נפסל בשקה"ח בעוד יום והנה מדברי רבינו מכוח דלית לי' חד תי' דכתבו דאין זורקין מביום זבחו והרי לפירש"י פשיטא דאין זורקין רק דאשמעינן דלא ירד וכן כתוס' לית לי' מדכתב אין שוחטין אלא ביום וכן אין זורקין אלא ביום והרי לרבינו תם מהאי קרא דביום זבחו נשמע דנפסל בשקה"ח מיד א"כ ממילא אין שוחטין ג"כ א"כ מביום זבחו ידעינן בין שחיטה בין זריקה ועוד דהו"ל לרבינו לאשמעינן מיד בשקה"ח לא לכתוב סתם אין שוחטין ואין זורקין ביום.

ולכן נראה דרבינו דרך אחרת לו דסובר דמביום צותו לא נשמע רק הקרבה ועבודת השחיטה אבל זריקה כיון דאין לאישים לא נתמעט מביום צותו להקריב רק דמקרא דביום זבחו ידעינן דגם בזריקה כן משום דנפסל הדם מיד כשחשיכה א"כ אין יכול לזרוק בלילה וזהו דאמרינן בזבחים דף ל"ח דבחטאת אין זורקין בלילה היינו משום דזריקה אסור בלילה דנפסל ולזה כיון רש"י דרמז להאי דרשא דביום זבחו דדם נפסל ואסור לזרוק ממילא בלילה א"כ אין חילוק בין מתנה ראשונה לשאר מתנות ודו"ק.

והנה ראיתי בש"א שכתב ליישב קו' התוס' דצריך קרא לגמ' שבחטאת אף דאין מעכב

אסור לזרוק בלילה משום דנפסל כפירש"י והבין שרצה רש"י לפרש דדרשא זו אתי להא גופא לאסור זריקה דגמ' אף שאין מעכבת ולדעתי ז"א א"כ הו' לי' לגמ' להביא כאן דרשא דביום זבחו כיון דמשם עיקר הדרשא וגם דמלשון רבינו שהביא האי דרשא סתמא משמע על כל זריקה ילפינן מיהא קרא אף מתנה ראשונה דמעכב ולכן נראה דכונת רש"י כמוש"כ דעיקר זריקה ילפינן דאסור בלילה אף שאין לאישים ומינה נשמע ממילא אפי' גמ' שאין מעכבת ג"כ אסור לזרוק כיון דעכ"פ נפסל הדם אסור לזרוק הדם פסול לא משום דהו' עבודה דלא מיקרי הקרבה דם שאין לאישים אלא משום דאסור לזרוק דם פסול למזבח ודו"ק.

והנה ליישב קו' תוס' ורש"י דל"ל ביום הקריבו את זבחו נראה עפ"י מה דאיתא במנחות דף כ"ה דבעינן שיהא משלה האור ברובו קודם שקיעת החמה כדסובר ר"א התם ולפי"ז אי לאו קרא הו' סגי לזרוק עם ביאת השמש אבל קרא גלי דנפסל והיינו מזמן שאי אפשר להקטיר קומץ מנחה כיון דהקטרת מנחה נגד זריקה הצריכא תורה חד שיעורא שיפסל משקה"ח ואין אנו צריכין לסברת ר"ת לפסול מתחילת שקיעה אלא לפסול משעה מועטת קודם השקיעה כמו שפסול במנחה אם אין שיעור שמשלה האור ברובו והבן.

הנה על קו' התוס' זבחים דף י"ב ל"ל קרא דביום השמיני ירצה ת"ל מדכתיב ביום צותו דבלילה פסול להקרבה ותי' דמשום דביום ולא בלילה אם עלה לא ירד אבל משום מחו"ז אם עלה ירד ושוב הוקשו מזבחים דאף במחו"ז אם עלה לא ירד ונראה לישב לפמש"כ הלח"מ פ"ד מה' יבום ה"ז דאף במידי דרק לכתחלה פסול ובדיעבד כשר אבל בתרי פסולים פסול אף דיעבד לפי"ז יש לומר בפסול זה ופסול מחו"ז אם עלה ירד [ועיי' תוס' זבחים דף ס"ח ד"ה אמר רבי דהיכא דיש תרתי לטיבותא כגון שנפסלה לאחר שחיטה ויש לו הכשירו במקום אחר אז אף לר"י אם עלה לא ירד א"כ ה"נ יש לומר איפכא כשיש תרי לגריעותא לכו"ע אם עלה ירד].

כיון ששקעה החמה נפסל הדם. הוק' התוס' למ"ד לינה מועלת בראש המזבח ל"ל קרא ואי לענין דתרד הא לר"ג לא ירד ולר"י בלא"ה אין מקדיש דם ונראה ליישב דזה רק דם שעל המזבח אבל דם שבכ"ש שהוא על המזבח גם לר"י אם עלה לא ירד וכמשו"כ כהא"ג בטה"ק לקמן דף פ"ז א"כ מיושב היטב קו' התוס' דצריך לקרא לפסול אפי' הי' הדם בכ"ש על המזבח ירד ודו"ק.

הנה בספר היראים כתב טעמא דמילתא דחשבינן מתחילת השקיעה וז"ל ומזה הזקיקו חכמים לפרש צאת הכוכבים דעזרא תחילת כניסתן ולא סוף צאתן בהראותן דסברו פי'

צאת הכוכבים כפירוש עלות השחר ועלות השחר פי' כשחמה זורחת ועלות למשול ביום דהיינו כשנכנסת בעובי הרקיע מבפנים שמתחלת לעלות ולצאת וכאשר פי' עלות השחר מתחלת לעלות כך צאת הכוכבים פירושו שמתחילין לצאת דהיינו בהכנסתן בעובי הרקיע וכן פי' המקרא ואנחנו עושים במלאכה מעלות השחר משחמה מתחלת לעלות עד צאת הכוכבים שהן מתחילין לצאת ואחר שפרשנו שמהלך ה' מילין קודם הראות הכוכבים לילה צריכין בני ישראל להקדים שמירת שבת והרוצה לידע אם אמת הדבר כאשר פירשתי יכול לבדוק בכלי נקוב נקב קטן ויתן בו מים כמהלך ה' מילין קודם הראות הכוכבים בימי ניסן סמוך להתקופה שהימים והלילות שווין וימצא נטיפות עלות השחר ישוו לנטיפות שיעור מהלך ה' מילין קודם הצאת הכוכבים.

הלכה ב

כל שקרבו וכו' וכדי להרחיק מפשיעה וכו'. רש"י ורבינו בפי' המשנה כתב כדי להרחיק מעבירה דהיינו שלא יאכל אחר ע"ה ויקשה למה לא פירשו כפשוטו דיתעצל מלאכלם דיסבור שעדיין יש לו פנאי ולבסוף ישכח ויעלה עמוד השחר ויעבור על לא תותירו כמו שחששו בק"ש וכן הוק' בתוס' רעק"א ויש ליישב דהנה בסי' רל"ב הובא ברמ"א שיטת אגודה דאם זכר מתחילה לעשות המחויב ודחה הדבר שעדיין יש לו פנאי ואח"כ שכח דלא הו' אונס אף דשכח מעיקרו הו' אנוס היכא דלא הקדים לעשות בעת שעלה על זכרונו מחשש שמא ישכח אח"כ הו' כאונס הבא מחמת פשיעותא והב"י שם חולק עליו דהו' כאונס ולפי"ז יש לומר דעל חשש שיעבור על לא תותירו לא חששו דהא הו' אונס ורחמנא פטרי' משא"כ אי יטעה אחר ע"ה ויסבור שעדיין לילה הוא דטעות שיש להבחין הו' קרוב למזיד לרבא מכות ט' באומר מותר קרוב למזיד.

ובזה ניחא ג"כ מה שעמדו המפרשים על רבינו דפסק באכילת פסחים דעשו סייג עד חצות ובמצה כ' דכשר כל הלילה ולא עשו סייג ולהנ"ל ניחא דפסחים יש לחוש דיאכל אחר ע"ה ולא יבחין בין יום ללילה דהו' שוגג קרוב למזיד ובמצה אין כן רק דע"י שכחה לא יקיים המצוה והו' אונס גמור ורק בק"ש דקבלת מלכות שמים חשו גם לאונס אמנם גם לשיטת אגודה יש ליישב פירש"י ורבינו הנ"ל דאפשר דס"ל כמו שפי' רשב"ם בפסחים דהרחקות אכילת קדשים היתה אפי' בדיעבד דאם לא אכל עד חצות אסרו אותו לאכול אח"כ ובעכ"ח דידי' נעשה נותר ולא כמוש"כ תוס' דאם אירע כמו ק"ש דמותר לקרות אחר חצות וס"ל לחלק דדוקא גבי ק"ש דכל החשש שיתבטל מלקרותה בזמנה וא"כ אם אירע שעבר לא נאסר עליו מלקרות עוד ויתבטל בודאי ממצוה זו משא"כ

באכילת קדשים דחששו שיעשו איסור בידים וטוב לו לדחות המצוה בשב וא"ת ממה שיעשו איסור בידים.

כל שקרבו וכו' שאין מקטירין אלא עד חצות. בשו"ת הרמ"ע מפאנו כתב דדעת רש"י דרק באכילתה דמסור לכל שגם זרים מותרים באכילתן לכן לא פליג רבנן שגם לכהנים אין נאכלין אלא עד חצות בין בקדק"ד בין בקדשים קלים אבל בהקטרה דרק מסירה לכהנים לא חששו לתקן שלא יהא כשר להקטרה רק עד חצות שלא להביא קדשים לבית הפסול וראי' מן התורה דכתיב כל הלילה עד הבוקר דלימא כל הלילה וסגי מכאן סמכו חכמים ולא עבדי תקנתא רק דעת רבינו לפרש דקאי גם אהקטר חלבים כפשטי' דמתניתין. ועיי' תויו"ט:

הלכה ג

אעפ"י שמותר וכו' דוחין את השבת. והנה איתא בילקוט פ' ויקהל וביום השביעי יהי' לכם קודש שלא יהי' ישראל אומרים הואיל ואנו מותרין לעשות מלאכה במקדש נהי' מותרין לעשות מלאכה גם בגבולין ת"ל ביום השביעי יהי' לכם קודש והנה ישראל לא הותר מלאכה במקדש כדאיתא ביבמות כשהותר לכהנים הותרה ולא לזרים רק אכהנים קאי וס"ד דמותר בגבולין ג"כ וקשה לי מהאי דקדושין דקאמר מושב דקאמר רחמנא ל"ל איצטריך סד"א דכ' בעניינא דמועדות כתיבא דבעי קידוש כי מועדות קמ"ל מושב ופירש"י דבעי קידוש ולא תנהג אלא ביודא לכן כתיב מושב ולהנ"ל קשה הא עדיפא הו' לי' למימר דלכן צריך מושב דהו"א דמותרין בגבולין כתבה התורה מושב דבגבולין אסורין במלאכה וכש"כ אי נאמר כפשטי' דישראל ג"כ מותרין במקדש דשחיטה הותרה לזרים אף בשבת במקדש א"כ הו"א כיון דאיכא מקדש דשרי במלאכה במקדש הותר בגבולין ג"כ לכן כתיב מושב:

אעפ"י וכו' חביבה מצוה בשעתה. הנה קשה לי מירושלמי פסחים פ"ו דדריש לא ילין שמרהו שלא יבוא לידי לינה וא"כ מנ"ל דחביבה מצוה בשעתה דילמא משום דתורה קפדה שישמרנו שלא יבוא לידי לינה בלילה דהיינו שיקרבנו ביום וכמו דחשו חכמים שלא יבוא לידי פשיעה קפיד קרא שיקרבנו ביום שלא יבוא לידי לינה בלילה אף דמותר להקריבו בלילה דילמא יאנס ולכן אל יאחר ויקרבנו עוד ביום ומהא"ט דחי שבת וכמו שפי' שם הפ"מ כיון דדרשינן שמרהו שלא יבוא לידי לינה ממילא נשמע שדוחה שבת דחיישינן שיאנס בלילה ולא יקריבנו וא"כ מנ"ל דהטעם משום דחביבה מצוה בשעתה מעתה קשה איך פסק רבינו דקצירת העומר דחי שבת משום דחביבה מצוה בשעתה דשם ל"ש הא"ט דיבוא לידי לינה.

הנה רבינו הביא המשנה דחגיגה דף כ"א זה הכלל דמוקי לה בגמרא סילוק וסידור בזיכין הנה לכאו' הא מבואר בגמרא דזה רק לר"י דס"ל אפי' סילוק הישינה שחרית קרינן בי' תמיד אבל רבינו פסק בה' תומ"ס דטפחו של מסדר הוא בצד טפחו של מסלק אך א"ש דתליא לכאו' בפלוגתא דתנאי ביומא דף ל"ד דאיכא דס"ל דבזיכין קודמין למוספין ואיכא דס"ל דמוספין קודמין לבזיכין ולדידי' איכא למימר דגם לרבנן הו' סילוק בזיכין וסידורן בכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום כיון שמסלק הישנה ולסדר החדשה אימתי שירצה בכל שעה דהחדשה יכול לסדר בסוף היום אבל למ"ד דהקטרת בזיכין ע"כ לא הו' סילוק וסידור בזיכין בכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דע"כ צריך לסלק את הישינה ולסדר החדשה קודם למוספין דהרי צריך שיהא אחר זה שהות להקריב המוספין וא"כ כיון דקיי"ל דמוספין קודמין א"כ הו' שפיר בכלל דכשר כל היום ולכן פסק שפיר כסתם משנה וא"ל הא עכ"פ בזיכין קודמין לנסכין יש לומר הא קיי"ל דיכולין לאחר הנסכין ולהקריבן בלילה כמוש"כ רבינו בפרק ב' לכן שפיר הו' בזיכין בכלל דכשר כל היום.

בענין קדשים לילה הולך אחר היום הנה בשבת דף ע"ז ר"ז אשכח לר"י חזי דהו' בדיחא דעתי' ואי בעי מיני' כל חללי' דעלמא הו' א"ל מ"ט עיזא מסגן ברישא והדר אימרי א"ל כברייתו של עולם ברישא חשיכא והדר נהורא ובספר ברית שלום אמר לפרש דאיתא במדרש ויקרא אלקים לאור יום זה יעקב ולחושך קרא לילה זה עשיו ויהי ערב זה עשיו ויהי בוקר זה יעקב ונראה דהנה הבחיי הקשה איך כתב ויהי ערב ויהי בוקר הא עדיין לא נתלו המאורות ואין הפרש בין יום ללילה ותי' שכל חצי כדור של מעלה מן הארץ הו' יום וכל חצי כדור שתחת הארץ הו' לילה וא"כ אי נחשב שתחילת הבריאה גלגל העליון עיקר הי' יום תחילה ואח"כ כאשר נהפך למטה אותו חצי כדור הו' לילה והיינו משום דאיתא במדרש דהגלגל לא נעשה בפעם אחד סביב ככדור אלא מתחילה הי' כרקיע ואח"כ נמתח אמנם אם נאמר דנחשב מתחילה הבריאה גלגל התחתון הוא עיקר הו' לילה תחילה ואיתא במדרש שאלו מטרנותא את ר' יצחק למה יצא עשיו תחילה א"ל משל אם הניחו שתי מרגליות בשפופרת אחת אותה שניתנה ראשונה יוצאת לאחרונה כך טיפה ראשונה הי' ליעקב לכן יצא עשיו תחילה לפי"ז ענין זה דומה ממש לרקיעת הגלגל אותו כדור שניתן ראשון תוך הרקיע יצא אחרון לפי"ז הא דכתיב ויקרא לאור יום היינו תחילת הרקיע הי' חצי כדור העליון והיינו דדרשו במדרש זה יעקב דומיא לידת יעקב שטפה ראשונה הי' ליעקב ולחושך קרא לילה זה עשיו שהזכיר לילה תחילה דמה שניתן אחרונה יצא תחילה והיינו דשאל מ"ט עזי מסגי ברישא דעשיו הוא השעיר למה

יצא ראשונה וקשיא קרא דכתיב ויקרא לאור יום ודרשינן זה יעקב ותי' לו כברייתא של עולם דברישא חשיכא והדר נהורא ור"ל מה שנמתח הגלגל הי' חצי כדור התחתון תחילה דתחילת רקיעת הגלגל הי' מכדור העליון וא"כ כשנמתח הגלגל יצא תחילה אותו חצי כדור התחתון והי' לילה תחילה דאותו שנכנס ראשון יצא אחרון וא"כ גבי יעקב ועשיו ג"כ ממש כענין בריאת הגלגל דטיפה ראשונה ליעקב הי' כנ"ל והיינו דקאמר יעקב לעשיו מכרה כיום את בכורתך לי לפי שנמשלו יעקב ועשיו ליום ולילה והי' סבור עשיו שהוא הבכור כנ"ל אמנם למאי דקייל"ן בקרבנות הלילה הולך אחר היום ועיקר כונת יעקב שלקח הבכורה הי' בשביל הקרבנות דעד שלא הוקם המשכן הי' העבודה בבכורות לזה אמר יעקב כיום את בכורתך לי דאף שנזכר תחילה ערב ואח"כ בוקר היינו לענין מה שנמתח הגלגל וכן עשיו יצא תחילה אבל תחילת הרקיע הי' יום תחילה וגם יעקב הי' מטפה ראשונה א"כ הלילה הולך אחר היום ומן הדין הוא שהבכורה ליעקב וזהו שדקדק ואמר כיום כמו שנברא היום תחילה והיינו תחילת הרקיע.

הלכה ז

כל הזבחים אין שוחטין אלא בסכין. בעי כלי, הנה תוס' זבחים דף מ"ז הקשו מאי משני בחולין כגון דבדק קרומית של קנה דלא בעי כ"ש הלא טעון כלי וא"ל שתקנה ועשאה כעין כלי דהא אין עושין כ"ש של עץ ובס' מראה כהן כתב לישב על נכון לפי מה דאיתא לקמן דף ק"ט דבמה לא הי' צריכין כ"ש דהנה בהא דפריך הגמ' דאיטמי סכין במה אילימא דאיטמי במת בחלל חרב אמר רחמנא אב הטומאה הוא ליטמי לסכין ואזיל סכין וטמי לבשרו והקשה רש"י בלא הא דחרב ת"ל דסכין נעשה ראשון ועושה לבשר שני ונראה דהנה לכאורה איכא למימר דאיירי בנטמא בספק טומאה ברה"ר וגברא טמא ובשר וסכין לא מיטמי כיון דעזרה רה"ר וספק טומאה בר"ה הלכתא גמירי דספיקו טהור וכ"ת א"כ לכתחלה אמאי לא י"ל ע"פ דקיימ"ל במס' נזיר דספק טומאה ברה"ר הלכה ואין מורין כן ואף דש"ס אמר לעיל הא דלכתחלה לא משום שמא יגע בבשר מ"מ לאביי ורבא ור"א וכולהו אמוראי התם דמוקמי בגונא אחריתא אליבייהו ל"ק מתניתין דכל הפסולין דמס' זבחים דאיכא לאוקמי כנ"ל אבל אי איירא מתניתין דכל הפסולין בספק טמא הו' ניחא ורק יקשה האי טמא דאיטמי במאי וכונתו להקשות הא המכניס אב הטומאה למקדש לוקה כמש"כ רבינו בה' ביאת מקדש דאם הכניס שרץ שהוא אב הטומאה לוקה אבל ראשון ושני מותר להכניס וע"כ דאיירי בבמה ובמה הא הוא רה"י וס"ט וקשיא ממנ"פ לכולהו אמוראי וע"ז משני דבדק קרומות של קנה ועשאה כעין כלי וליכא למימר דאין עושין כ"ש של עץ דבאמת לא הי' כ"ש דאיירא בבמה ובבמה הא צ"ל

כ"ש וכלי בודאי צריך ואמנם אי איירא בעזרה צריך לומר כתי' הראשון שנטמא סכין דל"ה אלא ראשון ושפיר מכניסין בעזרה את"ד:

כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתחלה אלא בסכין כלי שרת ואם שחט בקרומית של קנה כשר. עיי' לח"מ שדעתו דבעינן כלי ודעת התוס' דבעינן כ"ש דוקא ולרבינו הכל רק לכתחלה ונראה ראי' לשיטתו מחולין דף י"ב מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ופי' התוס' דהא דבעי היינו דקטן אין לו מחשבה כאלו שחט משום חולין דפסול ולכן בעי במחשבתו ניכרת שהביאה לצפון אי מהני וקשה לי אי כ"ש בדיעבד בעינן א"כ תיפק לי' דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דחזינן דלקח סכין כ"ש דוקא ובשלמא לפירש"י דהא דבעי אי קטן יש לו מחשבה היינו אי יש לו מחשבה לשם עולה לשמה דילמא לשם שלמים א"כ מסכין דאף שכונתו לשלמים בעי כ"ש ולכן רק הביא דלצפון דשלמים כשר בדרום ג"כ אבל לתוס' קשה ומוכח דמהני ואולם לכאו' לדעת רבינו פ"א מפהמ"ק דהביא הך דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו והלא ע"כ מפרש לה כפירש"י אי הו' כסתמא לשמה דא"ל דמפרש כתוס' דהו' כשחט משום חולין דהרי דעת רבינו דעקירה בטעות ל"ש עקירה א"כ משום חולין ג"כ כשר כמוש"כ שם א"כ ע"כ מפרש כפירש"י א"כ לפי שיטתו אין מוכח דלא בעינן בדיעבד כ"ש אך יש לומר בזה פרפרת דהנה זה שכתבתי להוכיח דלדעת רבינו משום חולין כשר דהו' כעקירה בטעות דל"ה עקירה העירותי שם בצדק דשאני משום חולין דאין מקדיש של"מ א"כ הו' עבירה כיון דלא נתקדש והעליתי שם כיון דכ"ש רק לכתחלה א"כ לא שייך לפסול משום דאין סכין מקדיש של"מ כיון דדיעבד ל"ב כ"ש כלל וע"כ משום חולין כשר דעקירה בטעות וע"כ מפרש כפירש"י א"כ לפי"ז ממנ"פ מוכח כדעתו דכ"ש כשר בדיעבד אי סובר דמשום חולין ומפרש כתוס' מוכח דסכין ל"ב כ"ש בדיעבד דאל"כ אמאי נקט הביא לצפון ולא מפרש דמוכח מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מסכין כ"ש ואי מפרש כפירש"י ג"כ מוכח דכ"ש כשר דכל הטעם דמשום חולין כשר ל"ש רק אי כ"ש בדיעבד לא בעינן ודו"ק.

הנה הכ"מ הקשה דרבינו פסק דבעינן כ"ש ובריש חולין מוקי בקרומית של קנה ותי' רק לכתחלה ויקשה הא שם קאי ארבא דמוקי לכתחלה לא ישחוט משום דמטמא לבשר תיפק לי' לכתחלה אסור בקרומית של קנה אך יש לומר דסובר לכתחלה בעינן כ"ש אבל אי אפשר שרי וא"כ בטמא דא"א אלא בקרומית של קנה הו' כדיעבד ושרי לשחוט לכתחלה והבן.

והנה לכאו' אכתי קשה מתוספתא חומר בקמיצה משחיטה דל"ב כלי רק אפי' קרומית של קנה וזה לכתחלה וא"ל כמוש"כ תוס' דל"ב כלי יפה דלא מיפסל משום הקריבהו

לפחתך כמו בסוטה דל"ה דורן אבל כ"ש בעי זה א"א לרבינו בפ"ב מאיסורי מזבח שכ' טרפה אסור למזבח משום הקרבהו לפחתך ובארתי שם משום שחיטה נקט לי' כרש"י זבחים ע"ד וא"כ סובר בשחיטה שייך ג"כ הקרבהו לפחתך א"כ גם בסכין שבשעת שחיטה שייך הקרבהו לפחתך כיון דמעשה שחיטה בעזרה קפיד ג"כ אהקרבהו לפחתך ואולי יש לומר כתי' השני של תוס' דל"ב כלי יפה קאמר וקרומית עדיף מכפיפה מצרית ול"ש בי' הקרבהו לפחתך ויותר יש לומר דרבינו מוקי הך דחולין כמ"ד עושין כ"ש של עץ ובזה ניחא דפי"א מפהמ"ק לא כתב דטמא שחט בסכין של מתכות ובטמא שרץ או בשל עץ להנ"ל ניחא דלהלכה דבעי כ"ש של מתכות א"צ לפרש דאיירא בטמ"ש.

ויש לתמוה דלא כתב דבעינן דאגמא כמוש"כ בה' שחיטה ומפרשים הקשו מה' מילה שלא כתב קנה דאגמא ותי' דל"ג כמו בשחיטה ויקשה מקדשים ואולי יש לומר אין שבות במקדש דל"ג.

הנה בטעמא דצריך סכין כ"ש נראה לפמש"כ תוס' יומא דף ל"א ד"ה אבל דרק לענין זר לא חשיב שחיטה עבודה אבל לשאר דברים שפיר חשיב עבודה דהא בעי פייס א"כ לכך צריך נמי כ"ש וכן נמי יש להוכיח ממנחות דף י"ט דקאמר אימא סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ההיא לא מצית אמרת ומה זריקה דעיקר כפרה לא בעי בעלים שחיטה דלאו עיקר כפרה לכ"ש משמע אבל עכ"פ שייכא בשחיטה נמי כפרה ובעי שפיר כ"ש אך לכאו' יקשה ע"ז מיומא דף ס"ו דקאמר עתי להכשיר את זר פשיטא מה"ד כפרה כתיב בה קמ"ל נשמע דכפרה תליא בכהונה א"כ הא דשחיטה דכשרה בזר ע"כ דלית בה ענין כפרה כלל אך יש לדחות דמהא גופי' נשמע דעכ"פ עתה דגלי קרא דכפרה כתיבה בי' גלי רחמנא דאף דמכפר כשר בזר שפיר יש לומר בשחיטה נמי אף דג"כ מכפר כשר נמי בזר.

וראי' מגיטין דף נ"ד דקאמר עולא חטאת גזולה אינה מכפרת וכ' תוס' משום דהו' מה"ב והרי בירושלמי ריש פרק לולב הגזול מבואר דטעמא דמה"ב דפוסל משום דאין קטיגור נעשה סניגור ויקשה הא עולא נמי ס"ל הא"ט דאין קטיגור נעשה סניגור כדאיתא בר"ה דף כ"ו דלכן אין תוקעין בשופר של פרה ופריך והרי דם הפר ומשני הואיל ואישתני אישתני א"כ בקרבן הגזול אמאי אינו מכפר הא עיקר כפרה הו' רק בדם וכיון שנשתנה כבר לדם שוב ליכא למפסל בי' משום אין קטיגור נעשה סניגור כמו גבי דם הפר אלא ודאי מוכח דגם שחיטה מצטרפת לכפרה ולכן שפיר שייך בשחיטה גופי' אין קטיגור נעשה סניגור וא"ש.

בענין שחיטה בעי כ"ש בחידושי הר"ן כ' דלכן ל"ב כ"ש דהא שחיטה כשרה בזר וכל

אחד הי' מביא סכינו אך לכאורה קשה הא בזבחים דף פ"ח איתא דסכין שנפגם אין מתקנין אותו וסכין מטרפת הי' שם וגנזוהו מבואר דהי' שם סכין מיוחד והי' להם דין כ"ש דאם לא בעי כ"ש פשיטא דהי' יכולין לתקנם ולא שייך לומר אין עניות במקום עשירות אלא דא"כ קשה הא בפסחים בפ"ו איתא להדיא דהא כל אחד נותן סכינו ותחבו בגיזתו ומביא לעזרה ולכן נראה דהך דמנחות דהי' שם סכין מטרפת היינו בשל ציבור דהא צריך כ"ש כמו שכ' בגמרא דסכין מושכתן למה שהן.

וראיתי בס' מנ"ח שהקשה הא דבעי ממנחות דף כ"ז אי על העצים ממש או על בסמוך וכן בזבחים דף נ"ד מצריך קרא דכשר אם שחט בראש המזבח אמאי לא יליף גם הא מעקידה דהי' על המזבח ועל העצים ממש ותי' כיון דכ' על ירך אפיקתי' קרא מהך דעקידה ואמרינן דלא הי' אלא הוראת שעה:

איתא במדרש שאל רב לר"ח מנ"ל דשחיטה בתלוש א"ל מוישלח את ידו ויקח את המאכלת והקשה לו רב מדתני לוי מחובר מעיקרא פסול תלוש ולבסוף חברו כשר והביאו בחס"ו בשמעתין וכ' דהכי מקשה כיון דילפינן מויקח דבר הנקח ביד א"כ גם תלוש ולבסוף חברו פסול וא"כ צריך ליישב דבשמעתין לא חש לקו' זו דמ"ש מחובר מעיקרא אי תלוש ולבסוף חברו וכדמצינו באמת בגט דפסול משום מחובר אף בתלוש ולבסוף חברו משום דכ' ונתן דבר הניתן מיד ליד ולי נראה ליישב על נכון דל"ד לגט דבעינן דבר הניקח מיד ליד דהא אפי' נותן לה גט ומשיחה בידו כל זמן שיכול למשוך אליו ל"ה נתינה כדאיתא ר"פ הזורק משא"כ בשחיטה שפיר יש לחלק בתלוש ולבסוף חברו כל זמן שלא ביטלו במילתא קמייתא קיימא דהו' מעיקרא דבר הניקח מיד ליד קודם שחברו והא דקשיתי' לי' לבעל המדרש כפי פירושו של החס"ו ז"ל י"ל דלדעת המדרש ר"ח מודה במחובר שפסול והה"ד בחברו ובטלו אבל בתלוש ולבסוף חברו ולא ביטלו בודאי כשר לר"ה דבמילתא קמייתא קיימא דו"ק.

הלכה ח

וכל הזבחים וכו' ושוחט שנים או רוב שנים וכו'. הנה במשנה דיומא איתא דמירק אחר על ידו ורבינו לא הביא זה הדין במעה"ק נראה דס"ל דלאו דהלכתא נינהו ויש לתמוה מ"ש מציצין שאין מעכבין דקיימ"ל שאם פירש א"ח עליו א"כ כיון דפירש איך יכול אחר למירק ולחלל שבת ויוהכ"פ והא איכא עדיין משום נטילת נשמה כ"ז שמפרכסת (עיי' פמג"ד סי' תרכ"א) או משום מפרק דלדם הוא צריך כיון דבדיעבד אין מעכבין ונראה ליישב דבגמרא חולין דף כ' פריך הגמ' וכי מתה עומד ושוחט ועומד ומולק דמיעוט סימנים אין מעכבין ומסיק הש"ס כיון דכולהו בר שחיטה הוא לא הו' כמתה ורק בעור

ובשר דלאו בר שחיטה בהא שייך לומר וכי מתה עומד ומולק מוכח מכאן דאף דאין מעכב מ"מ בר שחיטה הוא לכן חוזר עליו משא"כ ציצין שאין מעכבין דמיא לעור דאמרינן לא בר מולק נינהו וא"כ שפיר שרי למרק ע"י אחר כיון דהכל בר שחיטה אף דאין מעכב רשאי לגמור כמו בהקטרת אימורים:

והנה רבינו השמיט דין זה דבעי שיהא אחר מירק על ידו כאן אבל בה' עיוהכ"פ כתב דמניח אחר לגמור השחיטה ולכאורה נראה דר"ל דרק ביוהכ"פ בעינן מירק אחר על ידו א"כ תקשי הא דאיתא בשמעתין דייק ר"ל מהא דשנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה דאם לא מירק כשר ואי זה הדין לא הו' אלא ביוהכ"פ מאי דייק ממשנתינו דאם לא מירק כשר דזה מעבודת יוהכ"פ דוקא שפיר יש לומר דפסול ובחולין ל"ב כלל מירק אחר לכן שנינו דרוב שנים כשר:

ונראה לישב דהנה ביומא איתא מאי קרצו אמר עולא לישנא דקטלא הוא אמנם רבינו בפי' המשנה כ' דקרצו היינו כמו שחטו ופלא שמפרש שלא כדברי עולא דקרצו היינו דקטלו ונראה לישב על נכון דהנה אי אמרינן דלכתחלה בעינן שניים רק בדיעבד אם שחט רק הרוב כשר א"כ קרצו מתפרש לישנא דשחטו אמנם עולא ס"ל דלכתחלה בחולין ל"ב כלל שחיטת שנים רק ביוהכ"פ הוא מצוה שיהא מירק אחר על ידו וע"כ היינו לישנא דקטלא דהא בארנו דהיינו דשויא גיסטרא דבחולין באמת א"צ לשחוט כל שנים דא"כ אתי למשוי גיסטרא רק ביוהכ"פ ל"ח על זה דביוהכ"פ הא המצוה שיהא מירק כל הסימנים ול"ח שיבוא לשויא גיסטרא רק כדי שיהא הדם מרובה צריך שישחוט שנים והיינו לישנא דקטלא לא בתורת שחיטה דשחיטה סגי ברוב שנים מעתה י"ל דבאמת בהא פליגי ר"ל ועולא דעולא מפרש דרק ביוהכ"פ הדין כן ובאמת אף בדיעבד פסול ור"ל ס"ל דבכל קדשים כן דמפרש קרצו היינו שחטו דבעינן לכתחלה כל שנים וע"כ דבדיעבד כשר אף ביוהכ"פ כיון שכן הדין בכל הקדשים ובקדשים הא שנינו דרוב שנים כשר ורבינו מפרש המשנה אליבא דר"ל אמנם להלכה ס"ל לרבינו כעולא לכך לא כתבוהו בשאר קדשים דרק ביוהכ"פ המצוה לגמור שחיטת הסימנים משום הדם ולכן לא קראו שחיטה רק לישנא דקטלא ובאמת אף בדיעבד פסול ולכן בה' עיוהכ"פ לא כתב רבינו הדין אם לא מירק כשר דס"ל דעולא פליג אדר"ל ואפשר דר"ל לשיטתו דס"ל אינה לשחיטה אלא בסוף ויבואר במק"א:

והנה בהא דמסיק דמירק אחר למצוה יקשה אף אי למצוה אכתי תקשה הא הו' עבודה באחר דנהי דכשאין ממרק כשר אבל כשהוא ממרק צריך שיהא בכה"ג לא באחר דהא הו' גמר עבודה לפי מה דאיתא בשבת דף קל"ז דאף לציצין שאין מעכבין חוזר ודוחה

השבת משום דעכ"פ הוא חלק מהמצוה אך י"ל דבאמת רק המל יכול לחזור ולמול דבדידי' הו' מצוה אחת אבל אחר אין רשאי ליטול הציצין בשבת א"כ ה"נ כיון שאחר ממרק לא הו' חלק מהשחיטה ולכן ל"ה עבודה באחר [עד"ז כתב המהרש"ל ביש"ש והתב"ש סי' כ"ג להפוסקים דשהיי' במיעוט בתרא פסול יען דהו' כמעשה שחיטה אחת אבל אחר ששחט אחר שיעור שהיי' ל"ה כמעשה שחיטה אחת ולא מיפסל משום שהיי'] אולם קשה לי מהא דאיתא בתוספתא זבחים פ"א שחטן לשמן ומירק שלא לשמן כשר מפני שהוכשר בשחיטה והיינו דס"ל אף הוא עצמו שגמר השחיטה לא הו' נעשה שחיטה אחת שנפסל ע"י מחשבה של"ש משום כיון דהוכשר אין חוזר ונפסל ויקשה מ"ש משהיי' במיעוט הנ"ל דפסול שהעלה בתב"ש סי' כ"ג דהא"ט דס"ל כר"ע דאית לי' בזבחים דף כ"ט שאע"פ שהוכשר חוזר ונפסל:

וכן יקשה מחולין דגמ' דפריך מכי שחט פורתא אסרה אש"ח לא לחייב ומשני באומר בגמר זביחה הוה עובדה ואמאי לא משני דחשיב במיעוט בתרא לע"ז דחייב משום דגמר השחיטה הו' הכל כמעשה שחיטה אחת ואעפ"י שהוכשר חוזר ונפסל כדס"ל לר"ע:

והנה לכאורה קשה לפמש"כ תוס' נדה דף ס"ו דכל שאין אלא הכשר מצוה אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד דל"ב אפי' לכתחלה ראוי' לבית מים וא"כ מ"ש דבשחיטה דלכתחלה בעי' ב' סימנים הא ג"כ ל"ה רק הכשר מצוה ונראה דכיון דשחיטה בעינן ב' סימנים א"כ סתמא משמעותי' כל הסימנים רק לענין דיעבד אמרינן דסגי ברוב אבל בטבילה הנה ביאת גופו במים בעינן והרי בא במים ואף שמקום נסתרים לא בא במים הא אין במשמעות שיהא ראוי לביאת מים רק שאנן נאמר דעכ"פ לכתחלה יהא ראוי לביאת מים ע"ז שפיר כ' תוס' כיון דרק הכשר מצוה ל"ש לחייב בביאת מים דהא בא גופו במים:

הנה ז"ל רבינו פ"ב משחיטה שנאמר וזבחת עד שיהא זובח אדם ואעפ"י שאין מתכוין לשחיטה ועיי' לח"מ וראיתי בשלום ירושלים ספ"ב דחגיגה שכתב לפרש דבריו על נכון דכונת רבינו עד שיהא זובח אדם דהיינו שיהא כונת אדם בדבר הגורם זביחה אעפ"י שאין צריך כונה אפי' לחתיכת סמנים וכמש"כ הרא"ש ובא למיעוטי שחיטת קוף אע"ג דאית בי' כח גברא קצת לענין נטילת ידים לדעת רבינו עיי' או"ח סי' קנ"ט ובב"י שם מ"מ בשחיטה פסול משום דכתיב וזבחת וזה דעת הרמ"א סס"ב ועיי' באו"ח שם במג"א שנתקשה בדבריו ולפמש"כ א"ש והשו"ע דהשמיטו משום דכבר נשמע דבעינן כונת אדם לשום דבר וממילא שחיטת קוף פסולה הן אמת שמדברי תוס' סנהדרין דף ע"ז ד"ה סוף שכתבו דלמ"ד בב"ק אשו משום חצו ולמ"ד שחיטה לא בעי כונה ואפי' נפלה

מעצמה כשירה וכ' שם דדוחק לחלק בין נזיקין לשחיטה אבל לפי דברי הרא"ש נקל לחלק בשחיטה דכתיב וזבחת את"ד:

במשנה נפלה סכין ושחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל ויש לתמוה פשיטא דאיירא בשחטה כדרכה דאי לא שחטה כדרכה לא הו' צריך לאשמעינן ונראה דהכונה דאיתא לקמן דף פ"ו חשו"ק ששחטו ואחרים רואים אותן חייב לכסות ומפרש בגמרא דטעמא דר"מ דס"ל רוב מעשיהן מקולקלין ולכן אזיל לקולא ומותר לשחוט אחריהן או"ב ופטור מלכסות והו' נבילה אבל אחרים רואים אותו הו' שחיטה מעליותא ולא אמרינן דילמא לא דקו שפיר וקולקלו שחיטתן להא לא חיישינן אבל במשנתינו אף דבודאי ראו ששחטו שפיר ששחטו כדרכן לא חיישינן שמא לא דקו שפיר אף דבודאי רוב פעמים בנופל הסכין השחיטה מקולקלת אבל כיון דראו ששחטו כדרכן אהני רואין אותו אפי' בזה ואין פסול רק משום דליכא כח אדם אלא דלפי"ז להיפף מנ"ל דטעמא דר"מ משום דרוב מעשיהן מקולקלין דילמא באמת מהא"ט לא הו' שחיטה דחשו"ק אין להם כונה וס"ל לר"מ דשחיטה צריך כונה אבל באחרים רואין אותן מהני דכשעומדין ע"ג מהני [דהא בריש מכילתין מבואר דאחרים רואין אותן היינו עומד ע"ג קרי לי' והא דדייקא רבא ש"מ מתניתן כר"נ היינו מדרישא כמוש"כ רשב"א דקתני ברישא שמא יקלקלו ויקשה תיפוק לי' מדצריך כונה אלא ש"מ דאין צריך כונה] ועוד קשיא באמת הא דהוק' רבא הא הפילה כשירה ש"מ דר"נ וקאמר] בגמרא צריכא ויקשה כיון דמשנה דקתני שחטה כדרכה היינו אחרים רואין אותן א"כ יש לומר בהפילה הוא באמת פסולה דהא בהא לא שייך אחרים רואין אותן יהא מהני דזה רק שייך לגבי חשו"ק וזה קמל"ן המשנה דאף דחשו"ק ואחרים רואין אותן מכשיר קמל"ן משנתינו דבהפילה לא מהני אחרים רואין אותן ועוד א"כ מנ"ל כלל לומר דשני המשניות כר"נ הא שפיר משנה קמא אתיא אי צ"כ אלא דעכ"פ באחרים רואין כשר ובנפלה או הפילה אף דשחטה כדרכה דהיינו אחרים רואין אותן פסולה דליכא כח אדם כלל ל"מ אחרים רואין אותן וא"כ עדיפא לפרש דאתיא דלא כר"נ דבשלמא לרבא דדייק דאתיא כר"נ משום דס"ל דמשנתינו אתיא כר"נ ניחא למוקים משנה קמייתא ג"כ כר"נ [דהא ברשב"א מבואר דאחרים רואין אותן מהני כמו כונה רק דרבא ס"ל דדייק מרישא ולי נראה ממשנתינו] אבל לפמש"כ יקשה כיון דסתם משנה כר"מ ולר"מ המשנה מפורש שפיר דקמל"ן דשחטה כדרכה חשו"ק מהני באחרים רואין אותן דהו' כמכוין אבל בנפלה ל"ש אבל מסתמא הה"ד הפילה:

ונראה ליישב דהנה לכאו' קשה לפי"ז להיפוך מנ"ל כלל לאוקמא דטעמא דר"מ דרוב

מעשיהן מקולקלין דילמא באמת אי מעשיהן מקולקלין לא הו' סמכינן אאחרים רואים אותן אלא דר"מ ס"ל דצ"כ לכן פסולה אבל באחרים רואין אותן השחיטה כשירה דהו' ככונו כסברת רשב"א רק דרבא דייק כן מרישא דקתני שמא יקלקלו משמע אי ידעינן דלא קולקלו כשר דאצ"כ כמבואר ברשב"א ולפמש"כ יקשה יותר ונראה ליישב דהנה בדברי רבינו מבואר בקדשים ל"מ גע"ג והקשה בחס"ו לפי דעת ר' יונה שהביא רשב"א דבשחיטה ל"ש גע"ג דא"צ בו דין שליחות הא בקדשים מהני שליחות א"כ אמאי לא מהני לענין כונה ותי' בחס"ו דהא בקדשים זה מחשב וזה עובד לא אמרינן וא"כ לפי"ז יש לומר לר"מ לשיטתו אי אפשר לפרש כן דבחולין מהני גע"ג רק בקדשים לא מהני דהא ר"מ ס"ל ששא"ר ש"ש דיליף מקדשים וא"כ לית לי' דחולין מקדשים לא גמרינן א"כ כיון דבקדשים ל"מ עע"ג אף בחולין ל"מ כוונת אחרים א"כ לא מצינן לפרש הטעם דר"מ משום דצ"כ דא"כ אפי' באחרים רואין לא מהני וא"כ מיושב הקושיא שהקשיתי דסתם משנה כר"מ דהא ממנ"פ אי נפרש דמשנתינו ס"ל דלעולם צריך כונה אלא דמהני אחרים רואין אותן אבל בנפלה או הפילה לא שייך אחרים רואין אותן דיהא ככונה דהא ליכא מעשה אדם כלל א"כ גם הא דקאמר דלר"מ רוב מעשיהן מקולקלין רק דאחרים רואים מהני לא נשמע כלל דהא מפורש הטעם שפיר בלא זה דהשחיטה פסולה משום דצ"כ אבל באחרים רואין ל"ה הו' כונה א"כ שוב ליכא לפרושי משנתינו דעיקר אתי לאשמעינן דשחטה כדרכה דאחרים רואין הו' סגי דנשחט יפה אלא דאשמעינן דבעי כח אדם דהא לפי האי סברא באמת ל"מ אחרים רואין שנשחט כדרכה דחיישינן דלא ראו יפה לכן דייק רבא שפיר דע"כ הפילה כשירה דאתיא כר"נ דאצ"כ כלל ואין צריך כונת אחרים רק לראות שנשחט שפיר וכן בקטן רק לראות ששחט שפיר דאצ"כ:

ובזה נראה לפרש דרש"י פי' דאי לאו דרבא הו"א דאפי' הפילה הוא פסולה והוא גופא איצטרכא לאשמעינן מה שאתה זובח אתה אוכל והקשה במר"ם הא כש"כ הוא דנפלה פסולה ומאי צריך לאשמעינן להנ"ל הכי קאמר דהא הפילה הוא פסולה דצריך כונה ובאחרים רואין אותן שנשחטה כדרכה א"כ השחיטה מצ"ע כשירה ואין בזה אלא פסול שמחוסר כונה אבל בנפלה אז רוב מעשיהן מקולקלין בודאי לא מהני אחרים רואין אותן שנשחטה כדרכה דאולי לא שחטו שפיר וא"כ בלא"ה נבילה קמל"ן משנתינו ששחטה כדרכה מהני ואין הפסול אלא משום דכל מה שאתה זובח אתה אוכל ומה שאין אתה זובח אין אתה אוכל ודו"ק:

אולם אכתי קשה לי מאי דייק רבא הא הפילה הא יש לומר דצריך כונה והיינו משום דסובר דילפינן חולין מקדשים וקדשים צריך כונה גם חולין צריך כונה וכמו שהקשה

בחס"ו רק על קו' יש לומר דחולין מקדשים לא ילפינן אבל לפמש"כ לר"מ ילפינן חולין מקדשים שפיר צריך כונה וא"כ יש לומר דלכן לא נקט הפילה דהא הפילה הו' עכ"פ שחיטה מעליותא ואין הפסול אלא משום דילפינן מקדשים [אבל לא נשמע זה מקרא דאתה זובח לא כמו שנראה ממהר"ם] ולכן לא נקט הפילה הוא אבל לעולם פסול דס"ל לתנא דמתניתין דילפינן חולין מקדשים ובעי כונה [אף דהוכחנו דר"מ ע"כ סובר אצ"כ דאי צ"כ לא מהני אחרים רואין אותן דילפינן מקדשים דלא מהני אחרים רואין אותן היינו לר"מ אבל לתנא דמתניתן יש לומר דסובר להיפוך דבקדשים גופי' מהני אחרים רואין אותן דלא כשיטת רבינו רק כקו' חס"ו לאמת] ובאחרים רואין אותן כשר דבקדשים מהני שליחות מהני גם אחרים רואין אותן רק להיפוך ילפינן חולין מקדשים דצריך כונה ולא הו' שחיטה כשירה רק באחרים אך יש לומר כך דהנה האי מ"ד דס"ל דיליף חולין מקדשים כתבתי במק"א בשם יעב"ץ דס"ל כמ"ד בשר תאוה הי' אסור במדבר א"כ גם חולין הו' צריך לבוא אל פנים והו' שחיטת חוץ וגלי קרא דששא"ר ש"ש בחולין ג"כ והנה זה ס"ל לרבה דמוקי לעיל דף י"ז האי לעולם שוחטין דהו"א דחזרו לאיסורן הראשון אבל רבא הא ס"ל דלעולם שוחטין אתי לומר בין ביום ובין בלילה בין בים בין בראש הגג וספינה א"כ ליתי לי' המשנה דבשר תאוה הי' אסור א"כ חולין מקדשים לא ילפינן לכן לא מצי מוקי המשנה דה"ה הפילה רק דפסול מעליא הוא דילפינן מקדשים דהא תינח לרבה דמפרש המשנה דלעולם שוחטין דבשר תאוה לא חזרה ונאסרה אבל רבא כיון דדייק מדקתני בכל שוחטין למה לי ע"כ בין בציר בין בזכוכות הה"ד לעולם שוחטין אתא כפשטי' בין ביום בין בלילה א"כ ליתי לי' לתנא דילפינן חולין מקדשים א"כ אי אמרת דצריך כונה ע"כ משום דיליף מוזבחת א"כ ליתני נמי הפילה ודו"ק היטב:

ובהכי ניחא הא דאיתא בשמעתין דפריך לרב מנא תימרא דחולין לא בעי כונה ומאי קושיא הא מוכח כן ממשנתינו דפריך לרי"ו דאמר הלכה כסתם משנה דקתני נפלה הא הפילה כשירה וכן הקשה בראש יוסף להנ"ל ניחא דהא יש לומר דהפילה פסולה דצריך כונה ולא נקט הפילה משום דבמשנה קתני דלאו זביחה הו' והפילה רק הפסול דילפינן מקדשים דצריך כונה והו' פסול מעלמא וא"כ לא מוכח הך דרבא אבל לקמן דקאי אדרי"ו הנה רי"ו סובר בדף פ"ו מחייב הי' ר"מ משום נבילה משום דרוב מעשיהן מקולקלין וע"כ דרי"ו לית לפרש טעמא דר"מ דסובר באמת דצריך כונה דילפינן מקדשים ובאחרים רואין אותן כשר דזה כשר גם בקדשים כנ"ל דס"ל חולין מקדשים לא גמרינן אף דלענין ששא"ר ס"ל דילפינן חולין מקדשים ס"ל דהכא אדרבא מדגלי קרא בקדשים מכלל דבחולין אצ"כ [וטעמא דמילתא דהנה כתיב עוד קרא דלרצונכם תזבחהו אחר פ'

או"ב ומסיק הגמ' ר"פ או"ב דבעניינא דקדשים כתיב א"כ ע"כ תזבחהו דכתיב בקדשים למעט חולין דאי לרבות חולין מדכתיב כאשר צויתיך בקדשים א"כ למה נכתב בעניינא דקדשים הא ילפינן מדרשא כאשר צויתיך אע"כ דאף דשחיטה גופי' נוכל לילף מכאשר צויתיך אפ"ה ל"ה ילפינן דהא כתיב בהאי פרשה דאו"ב גם מחו"ז שכתב רמב"ן דזה אזהרה נוסף על או"ב ובמחו"ז קיימ"ל רק בקדשים איתא דחולין מקדשים לא ילפינן ולכן כתיב בעניינא דקדשים לומר דילפינן חולין מקדשים לענין דשחיטה מצוה אבל לענין כונה לא ילפינן דומיא דמחו"ז דלא ילפינן] ומשנתינו דנקט נפלה דוקא ובהפילה כשר דאי פסול ע"כ רק מטעמא דל"ה זביחה א"כ לנקוט הפילה ובהא ניחא קו' התוס' דצריכותא לא דמיא דהא י"ל באמת דקאי אדרבא דאי לאו דרבא דמוקי משנה בתרייתא כר"נ דמכח זה ניחא לי' קמייתא ג"כ כר"נ אבל אי לאו דרבא ומשנה בתרייתא ס"ל דצ"כ דה"ה הפילה א"כ באמת גם קמייתא אתיא כמ"ד דצריך כונה והא דקתני כשירה משום דכונת של אחרים מהני כמש"כ הרשב"א ודו"ק:

כל הזבחים וכו' כדי שיתקבל הדם כולו בכלי וכו'. הנה רש"י מפרש דל"ה כאלו קיבל מהפר ויקשה למה לא מפרש כפשטי' ונראה ליישב דהנה בשמעתין מסיק דאת"ל אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי ומזה העלה הב"ש דגם לענין ניטין בעינן אויר שאין סופו לנוח כמו שכ' רבינו בזרק לתוך ביתה ויצא חוץ לרשותה אינה מגורשת ובזרק ארנקי כתב דהוי' איבעיא דלא איפשטא וכבר עמד ע"ז הה"מ וכתב דאע"ג דגבי ממון לא איפשטא וע"ז העלה התב"ש דבאמת איפשטא מכח הך דזבחים דמסיק באת"ל דל"ה כמונח אלא שהוקשו עליו דגם לענין ממון נימא דאיפשטא האיבעיא דלא כמונח דמי והנה קו' זו יש ליישב לפמש"כ תוס' לחלק גבי כלי של לוקח ברשות מוכר דקני הוא לא קני דלרחוקה קאתי ה"נ יש לומר כיון דלרחוקה קאתי לכן שפיר מדמינן להך דזבחים דלאו כמונח דמי והיינו משום דגט הוי' בעכ"ח ל"ה כדע"א מקנה אותה אבל בממון לא איפשטא מהכא דלא הוי' כדע"א מקנה לכן לא נוכל לדמותו להך דזבחים דאי מציאה הוי' כדע"א מקנה עדיפא מהך דזבחים דל"א דע"א מקנה.

אמנם באבני מילואים הקשה עוד אדברי ב"ש דהא עכ"ח לא דמיא להך דזבחים דבנכנס לתוך אויר מחיצות כלי באמת כמונח דמי רק כשלא נכנס לאויר מחיצות רק שרואין פני הכלי בהא הוא דאמרינן בזבחים דלאו כמונח דמי אמנם לי נראה ליישב דהנה לענין קנין כלי ל"ב שיהא לו דפנות לכן אף שנכנס לאויר הכלי לא הוי' כמונח דהא אף אי חזינן לכלי כמאן דמליא וליכא דפנות כלל ג"כ קני א"כ בהמחיצות אין עדיפתא כלל משא"כ לענין קבלת הדם דבעינן דוקא כלי שיש לו בית קיבול ע"כ כיון שהגיע לבין אויר הכלי

הו' כמונח שפיר ורק אי דמיא להך דמיא לקבלת הדם בכלי בעוד שהדם למעלה כנגד אוירו דזה שפיר דמיא לקנין דאויר כלי דקני אין משום דופני הכלי דאף אי חזינן דכמאן דמליא נמי קני וה"ה שם כשהוא למעלה כנגד אויר הכלי הו' כמונח אי לא נפחת אבל אי נפחת ל"ה כמונח וכן נמי לענין קנין בכלים שנפחת ל"ה כמונח וכן בחצר ל"ה כמונח שאין המחיצות משום קנין דאף בלא מחיצות קני מצד אויר חצר ורק הא דבעינן מחיצות רק לענין שיהא משתמר ולכן שפיר נפשט מהך דזבחים דאויר שאין סופו להניח ל"ה כמונח דאין סברא לחלק כמוש"כ האבני מילואים יען דנכנס לתוך אויר הכלי דלענין חוץ אויר הכלי אין לדמותו לקבלת דם דבעינן תוכו של הכלי משא"כ לענין קנין דל"ב מחיצות הכלי רק אויר הכלי ודו"ק.

עוד הקשה בא"מ סי' קל"ט דע"כ לא דמיא להך דזבחים דהרי מבואר בגיטין פ' המגרש לחלק כל שהוא דרך עלי' לא מתגרשת ולא הו' כמונח דאין עומד לנוח והכא בזבחים אין מחלק דהא בעי למיפשט מהא דזרק דאי אתה מודה דאי אפשר בלא זינוק והתורה אמרה דם מהפר יקבלנו [וכוונתו נראה דהנה רש"י ד"ה רואין כ' וז"ל דנהי קבלה מהפר בעינן והאי תוך לאו דוקא דהא לא אפשר רק על אוירו משמע דגם בקבלה אם הי' אויר מפסיק ל"ה כאלו קיבל מהפר ולכאו' תמוה הא קאמר להלן אי אתה מודה במזרק שאם בלא זינוק ופירש"י נמצא כשהוא יורד לכלי מן האויר הוא בא משמע דל"ב שיהא אויר מפסיק מהפר אל הכלי וע"כ הא דאיתא שם דצריך ווירודין לתוך הכלי אין משום דאי ל"ה קבלה מהפר אלא משום כדי שיקבלנו כולו וכמוש"כ רבינו בפרקין אך באמת גם לדברי קשה דהא עכ"פ בעינן שיתן ווירודין לתוך הכלי כדי לקבל דם כולו א"כ איך קאמר דא"א בלא זינוק דגם אי מזנק הוא בתוך אויר הכלי וצ"ל דאפ"ה כיון דאי מזנק הו' דרך עלי' הו' כבא מן האויר וכל שהוא דרך עלי' הו' כאלו מקבל מן האויר אלא דאפ"ה כשר משום דסופו לנוח וא"כ יקשה דגבי גט אמרינן כל דרך עלי' ל"ה כמונח] ונראה ליישב דהא דגבי גט אמרינן כל דרך עלי' ל"ה כמונח היינו משום דכשזורק חפץ למעלה הו' הוא כח אדם כדאיתא סנהדרין ע"ח וא"כ לגבי גט הו' כח הבעל ונתינה מכח הבעל הו' כבא לידה אלא דרך ירידה לרשותה דכל זמן שהוא דרך עלי' הרי הו' הכל מכח הבעל ול"ש שיהא נחשב כמונח ברשותה אבל בדם בשעת זינוק הו' אדרבא זה מיקרי דם מהפר דהא הזינוק בא בכח הפר לכן אף דרך עלי' ל"ה כאלו קלוט מהאויר אלא כאלו קיבלו מהפר וכשמתחיל לירד שוב הו' כמונח לתוך כלי א"כ הו' כאלו קבלו בכלי מהפר וקרינן בי' שפיר דם מהפר יקבלנו וא"ש מעתה ניחא דברי רבינו דלא מפרש כפירש"י משום דקשיא לי' הא דאמרינן בשמעתין דא"א בלא זינוק והא בעינן ווירודין

לתוך הכלי א"כ הזינוק על פני אויר הכלי וא"ל דאיירא ברחוק מן הכלי דהא כל דהו' דרך עלי' הו' כקיבל מן הפר א"כ אי כפירש"י משום דל"ה כאלו קיבל מהפר קשה הא שפיר הו' כאלו קיבל מהפר דכל הזינוק אף אי ברחוק מן הכלי הו' כאלו קיבל מהפר ולכן מפרש רבינו דהטעם משום לקבל כל הדם כולו וא"ש.

כל הזבחים שקיבל דמן וכו'. העלה המל"מ דאף עם חזר ועירבן פסול וכתב ליישב מה דקשה מפ"ה ה"ט דשם איירא משעת טבילה וכאן משעת קבלה ושיעור הזי' היינו הזי' אחת לא כל מה שצריך לאותו קרבן ולדעתי נראה הוכחה שכן דעת רבינו דהנה במל"מ כתב שנראה מדברי רבינו שדין זה משעת קבלה צריך שיעור הזי' קאי על כל קרבנות משא"כ הך דפ"ה דבשעת טבילה צריך שיעור טבילה שלא יספוג היינו רק שייך בחטאת וטעמא דמילתא נראה לי דבודאי אי נאמר כתוס' ורש"י דקאי על כל הזי' דצריך באותו קרבן א"כ לא נדר רק בחטאת דגלי קרא כיון דזהו חידוש גדול אבל אי הכונה רק הזי' אחת א"כ שפיר ידעינן כן בדם בכל קרבנות דהא אפי' מנחה ילפינן מדם דאין קודש לחצאין והיינו יען דמסתברא דל"ח להקרבה כן נמי אי קאי אהזי' אחת שייך לילף לכל קרבנות כן דאין מתקדש פחות מהזי' אחת דל"ח להזי' והנה יקשה לדברי רבינו אי הכונה כקו' התוס' במנחות דף ז' מאי פריך לר"א לילף מדם דשאני חביתין מתוך שקרב לחצאין משא"כ דם ותי' דכונה יען דצריך כל ז' הזי' והרי חדא הזי' עבודה בפ"ע אפ"ה בעי כל ז' הזיות אף דקרב בפ"ע אין קדוש בפ"ע ולפי"ז לרבינו דחדא הזי' קאמר א"כ בפחות מהזי' לא שייך מתוך א"כ מ"פ לר"א מדם ועוד יקשה לאידך גיסא מאי מקשה מדם אדרבא נוכל לילף דכשר דשמו שם חדא עבודה דהיינו הזי' דקרב בפ"ע קדוש בפ"ע בקיבל הזי' אחת כן נמי בחביתין דקרב בפ"ע קדוש בפ"ע וכן הקשה בטה"ק.

ונראה ליישב בחדא מחתא דהנה רבינו בפי"ג מה' אלו סובר חביתי כה"ג דקרב חצי היינו חצי י"ב חלות ולפי"ז צריך הבנה מאי דקאמר ר"א מתוך שקרב קדוש הרי מה דקרב בפ"ע היינו החצי מכולו א"כ מאי מתוך שייך דהרי ל"ח כך להקרבה בשלמא אי קרב ו' חלות שפיר שייך מתוך שקרב ששה דהא חזי' להקרבה קדוש ששה אבל בקידש סולת שיעור ו' חלות הנה זה אין קרב זה החצי שקידש בפ"ע וצריך לומר דהכונה כך כמו דקאמר להלן דסולת קדוש בלא שמן ולבונה שכן מצינו בלחם הפנים כן כאן הכונה כיון שמצינו עכ"פ בחביתין שקרב החצי מהכל כן קדוש עכ"פ החצי אף שאין זה החצי ראוי להקרבה כיון שצריך החצי מי"ב חלות עכ"פ יש עדיפתא שקרב החצי מנחה ולפי"ז א"ש קו' זו דמדם אין להוכיח מדקדוש הזי' אחת היינו יען דחזי להקרבה בפ"ע דכל הזי' עבודה בפ"ע אבל להיפוך מקשה שפיר כיון דפחות מכדי הזי' דלא קדוש בדם יען

דאין קרב לילף גם בחביתין כן כיון דהחצי שקדש אין חזי להקרבה כמו שהוא לא יהא קדוש ג"כ וכי תימא עכ"פ עדיף בזה דקרב חצי מנחה כמו דאמרינן דחשוב עדיפתא דמנחה בלא שמן קרב עין דמצינו בלחם הפנים א"כ אי אמרינן הא"ט גם בשאר מנחות ג"כ יקדוש חצי יען דמצינו שקרב בחביתין וא"כ גם דם יקדוש החצי דדם נילוף ממנחה אע"כ כיון דהוא עצמו לא קרב לא אמרינן מתוך ושפיר פריך.

ומה מאוד נתיישב בזה קו' התוס' לקמן מאי פריך אי רב כר"א סבירא לי' אמאי אין קדוש הא כאן שייך מתוך ותי' חדא דטעם דחזי להשלים הו' כמו מתוך וזה לכאו' דוחק ועוד תי' דלר"א גם בשאר מנחות כן ופי' בטה"ק דכונה דעכ"פ כמו דמצינו דקדוש סולת בלא שמן כן נמי כיון דקדוש בחביתין גם בשאר מנחות ראוי לומר דקדוש וזה דוחק דהרי עכ"פ ל"ק אי סבר כר"א יש לומר דהיינו דהוא עצמו קרב לכן קדוש אבל זה דחזי בעלמא ל"א דחזי גם בשאר מנחות דזה הוא מה דפריך בגמרא אח"כ דרב יליף מילתא ממילתא היינו מכש"כ דסבור בהא כר"א דקדוש אבל בס"ד דמילתא ממילתא לא יליף שפיר יש לומר דסבר כר"א אלא דלא יליף מחביתין אבל בחביתין שפיר קדוש כר"א יען דהוא עצמו קרב אבל לפי שיטת רבינו א"ש ברייתא דלדידי' יש לומר כב' תי' הנ"ל דהיינו דיש לומר דכאן קדוש החצי יען דקרב החצי והיינו ע"כ יען דדעתו למלאות להביא עוד החצי ולאפות כולם כאחת ולחצותם אח"כ לי"ב חלות א"כ שפיר מסתבר לומר דסברת דעתו למלאות מהני בכל מנחה שיהא קדוש ושפיר פריך וכן ניחא לומר שפיר כתי' השני כיון דגם בחביתין רק קדוש יען דקרב החצי מכל המנחה אף שאין זה החצי ממש קרב כן בכל מנחות קדוש החצי.

אך לכאו' יקשה א"כ מאי קאמר הגמרא לר"י דעתו למלאות שאני הא גם לר"א הטעם בחביתין רק דיען דקרב לחצאין אם ימלאו ביחד בכלי ואח"כ יחלקם וקרב לחצאין גם עתה קדוש לחצאין א"כ היינו הך דדעתן למלאות א"כ מ"ט דרי"ו דסובר דאין קדוש הא הו' דעתן למלאות אך הדבר ניחא דהנה לכאו' יש לומר דל"ד לדעתן למלאות דהיינו להוסיף מביתו משל חולין באותו כליו ממש עד שיעור אבל מה שדעתו אח"כ להחזיר מה שכבר קדוש בכלי ולערבם יחד ל"ח ממש כמו דעתן למלאות ואמנם לר"א קדוש שפיר ליקרב כיון דצריך עכ"ח לערבם יחד ל"ח ממש כמו דעתן למלאותן ודייק כן מדם דהא לדעת רבינו בדם ג"כ איירי בקיבל בפחות מכדי הזי' בכלי ופחות מכדי הזי' בכלי זה א"כ א"ר להזות רק צריך לערבם לכלי אחר והו' ג"כ כמו דעתן למלאותן אפ"ה פסול דעכ"ח בכה"ג לד' לדעתן למלאותן ולכן גם בחביתין אין קדוש לחצאין דלד' למלאותן ואמנם לר"א קדוש שפיר ליקרב כיון דצריך עכ"ח לערבם א"כ הו' כמו דעתן למלאותן

ובמש"כ ניחא מה דקשה לדעת רבינו דקרב חצי מי"ב חלות א"כ מ"פ הגמרא דניליף מדם הא כאן בחביתין במה שהקדישן עתה בכל ע"כ ל"ח להקרבה דצריך לערבם בכלי עם השמן ולאפותם ולחצותם אח"כ א"כ עכ"ח לא נפ"מ בהקדישה אלא דקדוש להצריכה פדיון וא"כ לא דמי לדם דהקידוש הוא לבררו לחלק גבוה להקריבו ע"כ ל"א קדוש לחצאין וכן הקשה בטה"ק במנחות דף מ' אבל לפמש"כ ניחא דפליגי שפיר אי קדוש להקרבה דר"א סובר דקדוש ליקרב כיון דדעתן למלאותן כשר לערבם כדי להקריבו אח"כ החצי ולר"י אין קדוש ליקרב ע"י מה שדעתן למלאותן ולערבם יחד וע"כ לא מהני אפי' ערבם יחד כל הי"ב חלות ולפי"ז לענין לפדות גם כר"י יכול להיות דמודה דאין יוצא לחולין ודבר זה מוכרח לדעת רבינו דסובר בפ"י מפסהמ"ק דאף דאין דעתן למלאות קדוש עכ"פ ליפסל [היכא דקדשי פסולין] וא"כ גם כאן פסול ויפסול לחולין לר"י [ומה שהביא בטה"ק ראי' מקידוש שקודם קמיצה דהו' עג"ק וקידוש לחלק גבוה פסול עג"ק לק"מ דהרי מנחת כהנים אין להם קמיצה ורק הקו' משום דצריך לבללם בכלי אחר ע"ז שפיר כתבנו דגם בפחות מכדי הזי' צריך ע"כ לערבם יחד ודו"ק].

ובזה יש ליישב מה שהקשה עוד בטה"ק לשיטת רבינו דעכ"פ קדוש ליפסל דא"כ גם בחביתין גם לרי"ו קדוש ליפסל א"כ מאי פריך אדרי"ו חצי מנחה ודעתו להוסיף קידש הא התם לא מיירא לענין הקרבה דהא בשעת קמיצה צריך ע"כ שתהא יחד כל מנחה ובקידש זה סגי אעכ"ח דכונה לענין לצאת לחולין דקדוש או לענין לפסול וא"כ אין כאן קו' מחביתין אידי ואידי קדוש לפסול והנה עדיפא יש להקשות לכאו' דהרי חביתין לדעת רבינו מקריב חצי יב"ח וא"כ צריך בלא"ה לבללם בכלי קודש ובאותו קידש סגי ורק רי"ו קאי אקודם שבללם לענין לקדוש לפסול דלר"א ולרי"ו אין קדוש לפסול וכן בהביא חצי עשרון ודעתו למלאות דקידוש ע"כ צריך אח"כ למלאותן דקמיצה צריך כולן שלם ורק קאי אקודם שיביא דקדוש לרי"ו לפסול ושלא לצאת לחולין ושפיר פריך בגמרא אבל לדעת רבינו דע"כ גם לרי"ו קדוש לפסול בשלמא אי אין צריכין להקריב יב"ח א"כ מצי פליגי שפיר לענין הקרבה ממש אי קדוש ליקרב הששה חלות אבל לרבינו דסובר דמקריבין חצי יב"ח א"כ פליגי עכ"ח לענין פדיון דלרי"ו לא פסל ויוצא לחולין ומפ"ג מה' פסהמ"ק מוכח דסובר דעכ"פ קדוש ליפסל וא"כ דבריו סותרים זה את זה אך לפמש"כ ניחא דהא דלר"י אין קדוש היינו ליקרב לענין אם ימלאנו ויקמוץ יהא כשר להקרבה ושפיר פריך מ"ש מחביתין דלא קדוש ליקרב אף אם חזר ועירבן והי' דעתן לערבן והו' כמו דעתן למלאותן וע"ז משני דעתן למלאותן שאני והכונה דשאני דעתן למלאות מדעתן לערבן דדעתן למלאות ממה שיבוא מביתו לתוך כלי קדוש שפיר ליקרב אבל דעתן לערבן

יחד מה שכבר קדוש בכלי ל"מ ואין קדוש ליקרב כיון דקדוש כבר ליפסול עכ"פ כבר איקבע לקדושה קלה שא"ר להקרבה.

וניחא עוד מה שהקשה בטה"ק איך פליג ארי"ו דהא לרי"ו ע"כ אין קדוש לחצאין אפי' דיעבד דאי יקדש אמאי קאמר אבל דעתו להוסיף מתקדש אם לענין הקרבה פשיטא אעכ"ח הא דקדוש היינו אף שלא הוסיף עדיין אמאי נפ"מ ע"כ ליפסל ולצאת לחולין וא"כ אי אין דעתו להוסיף ג"כ כשר בדיעבד וא"כ עכ"ח פליג אר"א [והיינו לתי' אחד בתוס' דר"א לית לי' מתוך רק בכל מנחות כן] ולפמש"כ ניחא דהנפ"מ באמת שפיר ליקרב אם מהני בדעתו להוסיף ולהוסיף אח"כ שיקרב אבל באין דעתו להוסיף לא מהני בהוסיף אח"כ יען דכבר אהני קדושתו ליפסל כמוש"כ רבינו א"כ איקבע באותו כלי לקדושה קלה לא מהני חזר והוסיף וכן נראה מפירש"י דף פ"ז שכתב לפרש מקדישן ליפסול דלא מהני להחזירן לעשותן שכבר נתקדש בפסול ובפרט לפמש"כ הכ"מ בפ"ג מפהמ"ק דהא דאין דעתו למלאות קדוש ליפסול יצא לו לרבינו מהך דדף פ"ז לפירש"י דלא מהני חזר וקדשו א"כ הרי מבואר דטעמא של רבינו דהא דקדוש ליפסול היינו דל"מ חזר ומלאן וקדשו כיון שלא הי' דעתן למלאות וכמו שבארנו היטב.

והנה יש עוד נפ"מ אי הו' כדעתן למלאות דל"מ דאין כ"ש מקדש שלא מדעת א"כ אם דעתו הי' להוסיף והוסיף קדוש ליקרב אף שלא הי' דעתו לקדשו שנית החצי שכבר קידש אבל באין דעתו להוסיף ואם הוסיף אח"כ ולא הי' בדעתו לקדש השני שכבר קידש פוסל וכן בהא דפליגי בחביתין דקדוש היינו ג"כ לענין הקרבה אם עירבן ולא הי' בדעתן לקדש ואין מקדש שלא מדעת ולר"א קדוש לחצאין וא"צ דעתן לקדש שנית ובמש"כ יש ליישב קו' תוס' דגמרא פריך מ"ט דרי"ו והוק' דנימא טעמא דידי' מדם ולפמש"כ יש לומר מדם ידעינן רק מנחה בעלמא דהרי ע"כ יחזור ויקדשנו בכלי לבלול עם השמן ואח"כ יחלקנו לדעת רבינו לזה צריך קרא למעט דאפ"ה ל"מ ושפיר פריך מ"ט.

והנה לכאו' יש להקשות עוד מאי פריך לילף מדם הנה מדם רק ילפינן דאין קדוש אבל דיפסול ולא יהא מהני חזר וקידוש מנ"ל בשלמא בדם הא הטעם דל"מ חזר וקדשו משום דא"כ הו' כנשפך על הרצפה ע"כ ל"מ עירבן אבל בחביתין למה לא יהא מהני כשחזר ועירבן שיהא קדוש ליקרב כיון דלרבינו ע"כ צריך לערבן עם כל הסולת והשמן א"כ יקדשנו אז כשיהא הכל מעורב יחד ולכאו' יש לומר דיש קרא דממחציתה דיביא שלם ואח"כ חוצהו רק אי לאו דילפינן מדם ע"כ אין קפידא בחצי ודרשינן לענין יביא מביתו אבל כאן דילפינן מדם דאין קודש החצי רק תאמר יקדשנו שנית ע"ז שפיר יש קרא דמחציתה דבעי שלם דוקא היינו תחילה בשעת הבאה וקידוש או יש לומר כמו

שכתבתי לעיל בוודאי אין קדוש לפסול מהני חזר וקידשו אבל כיון דקדוש ליפסול א"כ יש עליו שם קדושה גרוע ל"מ חזר וקידשן אח"כ אף דר"י בדף ט' קאמר דקדושת כלי לא קבעה בחסרה קודם קמיצה יש לומר היינו שהי' שלם בשעת הבאה אבל בהיתה חסרה כיון דיש קדושה עליו לפסול ע"י זר איקבע קדושה קלה דלא יהא מהני חזר להוסיף למחזי להקרבה.

הנה איתא במדרש פ' אמור על קרא דאיש איש אשר ישחט עולה וזבח הה"ד ויתרון ארץ בכל הוא אפי' מה שאתה רואה יתרון בעולם הקב"ה עושה בהם שליחותו מלך לשדה נעבד לפי שהי' שוחטין לע"ז והנה בקרא יש לדקדק דכתיב למען אשר יבואו בנ"י וכו' וזבחו זבחי שלמים אותם תיבת אותם מיותר והי' די לומר וזבחו זבחי שלמים לד' וכן מש"כ וזרק הכהן את הדם והקטיר החלב המזבח זה הכל כמיותר דהרי כל מעשה הקרבנות כבר נאמר במקומו וכ"כ לפרש לעיל בפ"ג מה' אלו עיי' בפנים וכעת ראיתי בשו"ת טוב טעם ודעת שכתב לפרש דתוס' הקשו לר"ש דס"ל שחיטת קדשים שחיטה שא"ר משום דאין הבשר מותר עד אחר זריקה הרי ר"ש ס"ל כל העומד לזרוק כזרוק דמי ונראה כיון דכ"ז שלא הקטיר אימורים לא מישתרי בשר א"כ אף אחר זריקה אין מותר עד אחר הקטרה ומחוסר שני מעשים בהא ל"א כזרוק כדאמרינן בפסחים דף ל"ח דתרי הואיל לא אמרינן והנה כאן כתיב וזבחו זבחי שלמים אותם היינו שנים יחד דמותר לשחוט או"ב יחד ואמר הטעם אף דשחיטה דקדשים הו' שחיטה ראוי' לר"ש דעומד לזרוק כזרוק דמי מ"מ קרי וזרק הכהן והקטיר הכהן א"כ הו' מחוסר תרתי ל"א כאלו כבר נעשה אלא דאכתי קשה נימא מיגו דמהני שחיטה לקדשים והו' שחיטה ראוי' יהא נמי שחיטה לגבי או"ב רק דיש לחלק דזה רק במידי דניחא לי' בעצמו אבל בקרבנות בגוף הדבר הרי הקב"ה לא צריך לקרבנות רק מחמת שלא יזבחו לע"ז בכהא"ג לא אמרינן מיגו וז"ש הה"ד ויתרון ארץ בכל הוא כן נמי בזה דבעצם אין הקב"ה צורך בו ומלך לשדה נעבד דהיתר הקרבנות מחמת שהי' זובחין לע"ז ע"פ השדה א"כ גופייהו לא ניחא לי' בהם לכן לא שייך מיגו וזה דסיים הכתוב ולא יזבחו עוד זבחיהם דבא ליתן טעם למה הו' שחיטת קדשים שחיטה שא"ר לגבי או"ב למה לא נימא דעכ"פ לקדשים גופייהו הו' ש"ר דאי נחר לא מיזרק דם ואי שחיטה מזרק דם לזה אמר ולא יזבחו עוד זבחיהם דא"צ בעצם רק שלא יזבחו לע"ז א"כ לא חשבי' בי' ולא שייך מיגו את"ד.

הלכה ט

אויר שאין סופו להניח וכו'. ועיי' לח"מ ונראה שרבינו הוכיח כן מב"מ דף ק"ב אמר רבא אויר שאין סופו להניח לאו כמונח דמי והא מיבעיא בעי לי' וקשה דהא תוס' גיטין

דף ע"ט כתבו דגבי בית מקורה דומה יותר שיהא עומד לנוח א"כ שם גבי זרק ארנקי בפתח דבית מקורה ע"כ מיבעיא לי' אבל כאן בחצר שאינו מקורה פשיטא לי' דלאו כמונח דמי (ומש"כ בבה"ז דדוחק לחלק וזה תמוה דלא הביא דברי התוס' גיטין הנ"ל וע"כ דהו' מצי באמת לתרוצי כן אלא דניחא לי' לתרוצי למאי דס"ל למקשה דלא ס"ל לחלק בהכי וכמוש"כ הרשב"א דהו' מצי לתרוצי דהפקר מדעת הו' כדעת אחרת מקנה אותו אבל רבינו ס"ל דמדלא מחלק בהכי ע"כ דאין לחלק בזה:

הלכה י

כל הזבחים צריך העובד שתהי' מחשבתו וכו' ואת שחט ועבד סתם ולא חשב כלל בעולה ובשלמים הרי הן כשרים ועלו לבעלים. עיי' כ"מ ולח"מ ובה"ז שהוק' דמשמע לכאו' בחטאת ופסח לא אמרינן סתמא לשמה ותמהו הרבה ע"ז ונראה ליישב דתרתי גונא סתמא יש חדא שחושב לשם מי שהוא ומה שהוא וחדא שאין חושב כלל רק הקרבן משעת הקדישו קאי לזה ובארתי היטב בה' פסה"מ ומעתה קאמר ולא חשב כלל בעולה ושלמים כשר הכונה אף לשם מי שהוא לא חושב וכן ל"ח למה שהוא אבל בחטאת כהא"ג אין כשר אלא בחושב סתם למה שהוא ומי שהוא.

ונראה דהיינו טעמא של רבינו דסובר רק בחטאת לשם חולין אין מרצה ובפסח אפי' פוסל דבשאר קדשים דסתמא כשר א"כ אף לחולין כשר אבל בחטאת ופסח דע"פ בעי שיהא כונתו לשם מה שהוא א"כ בלשם חולין נהי דחולין אין מחללין קדשים עכ"פ לא כוון לשם מה שהוא ואין מרצה ובפסח אפי' פוסל ומהא"ט סובר ג"כ בלשם מי שמחוייב עולה בחטאת כשר ואין מרצה בפט"ו מפסה"מ דעכ"פ לא כוון לשם מה שהוא אבל אי סתמא לגמרי כשר אף בלא כוון לשם מה שהוא א"כ למה לחולין או למי שחייב עולה אין מרצה ודו"ק.

והנה קשה אדברי רבינו [וכן מוכח כדבריו בדף מ"ו דכשר ואין מרצה] מדף פ' דשקלו וטרו באשם דלא בא בנדבה ואין לאח"מ רק מותרו וכן בחטאת לא שייך כשר ואין מרצה וקשה הרי גם בחטאת בלשם חולין כשר ואין מרצה וע"כ יען דבא לאח"מ מותרו בחטאת ומטעם דבא מכח לשמו וצ"ע לכאו' וצריך לומר דכאן קאי הגמרא לפי המ"ד דגמרא בדף ג' דהא דחולין אין מחללין יען דא"מ אין מחריב א"כ כשר ומרצה וא"כ לא מצינו בחטאת רק או פסול לגמרי או כשר ומרצה ודו"ק טעמא דמילתא דהכי שאני דבעי לשמה בפירוש היינו כיון דפסח בשאר ימות השנה סתמא שלמים אפי' ק"פ כמו שבארתי להלן בה' פסה"מ א"כ צריך לחשוב לשם פסח.

ואולי יש לומר דבאמת הא בא תליא דרבינו דפסק שם דל"ב עקירה ועכ"פ סתמא

בודאי שלמים הו' ול"ב עקירה לכן צריך לשמה בפירוש ולשם חולין פסול בפסח אבל למ"ד דבעי עקירה והיינו לחד מ"ד ביומא אליבא דר"י ורבא בפסחים דף ס' ולפמש"כ ר"י סובר ע"כ דבעי עקירה וכן בלאחר פסח פליגי בדף ע"ג אליבא דרב אי בעי עקירה והנה אי בעי עקירה א"כ סתמא פסח לשמה קאי ול"ב בפירוש לשמה. והנה בה' פסה"מ כתבתי פלוגתא דר"י ור' יודא אי במילה בעי לשמה דתליא אי פסח בעי לשמה ולפמש"כ יש לומר ר' יודא סובר דבעי עקירה כאשר מוכח לכאו' משקלים גבי מגדל עדר שאמר ר"י ל' קודם פסח שלמים הו' ומשמע דסובר דאז אין לו תקנה משום שמא פסח הוא ובקידושין דחי בגמרא דלת"ק פסח שלמים הוא משמע לר"י ל"ה שלמים ע"כ יען דבעי עקירה וא"כ ל"ב פסח לשמה לכן הקרא דעושה פסח לד' מוקי לה למילה ור"י שם סובר ל"ב לשמה מוקי קרא לפסח דיסבור דל"ב עקירה א"כ סתמא לאו לפסח קאי לכן בעי מחשבה לשמה ומוקי קרא לפסח ורבינו דסובר דל"ב עקירה סובר ע"כ ג"כ כר' יוסי דבעי לשמה בפירוש ולכן לשם חולין פסול והבן.

ואם שחט ועבד שאר עבודת סתם ולא חשיב כלל בעולה ושלמים כשרים וכו'. מוכח מרבינו דרק בעולה ושלמים סתמא לשמה ונראה לי דיצא כך ממש"כ בפי"ד מה' אלו דאם הפריש אחר קרבן על חבירו בעולה ושלמים בעי דעתו בשעת הפרשה אבל לא בשעת הקרבה וחטאת ואשם בעינן דעתו דוקא בשעת כפרה ומעתה בשלמא בעולה ושלמים דל"ב דעתו א"כ אפי' סתמא נמי מהני אבל בחטאת דבעינן דוקא דעתו ל"מ סתמא דהנה הא דסתמא לשמה קאי העלה בטהרת הקודש ריש זבחים יש ב' טעמים חדא כיון דנקרא על הקרבן שם בעלים א"כ סתמא עומד ההקרבה ג"כ על דעת זה ועוד טעם דדעת הכהן הוא סתמא לשם בעלים וא"כ בהפריש אחר קרבן על חבירו בעולה ושלמים לכן לא בעינן דעתו בשעת כפרה כיון דנתרצה בשעת הפרשה א"כ מקריבין אף שלא מדעתו כיון דבשעת הפרשה נתרצה נקראת על שמו וא"כ סתמא עומד ההקרבה על דעת הזה או דדעת הכהן מסתמא על דעת כן אבל בחטאת ואשם בעינן דעתו בשעת הקרבה כיון דבעינן שיהא לשם בעלים בהדיא ול"א דסגי בסתמה לכן בעינן דעתו בשעת הקרבה והטעם הוא דהנה בב"ק דף ק"ב אמרינן מי הודיעין לבעל החיטין שיקנה לבעל המעות ובארנו במק"א דרק ל"א שדעתו להקנות לאיש אחר היכא דמכיר הקונה ונותן מעותיו כדי להקנות לאחר כאשר הארכנו בסוג' דמקודשת מדין עכ"נ וא"כ כאן ע"כ זה מפריש ואומר שדעתו לכפר על חבירו בשלמא אי סתמא לשמה מהני ל"ב דעתו אבל בחטאת דבעינן דעתו א"כ אם אין האחר רוצה להתכפר איך יהא דעתו להתכפר כיון דעומד וצווח וכן י"ל להיפוך כיון דבחטאת בעי דעת ורצון בעלים לכן בכל קרבן אף

בקרבן דידי' בעינן לשמה בפירוש אבל בשלמים ועולה דל"ב דעת בעלים א"כ סתמא סגי ותלוי בב' הסברות של הטהרת הקודש:

ובזה יש לפרש הגמ' דזבחים דתקנו שלא לומר לשמה שלא יבואו לומר שלא לשמה מהיכי תיתי יאמרו כך אבל הדבר ניחא דהגזירה הוא כיון דרשאי להפריש קרבן על חבירו א"כ יש לפנינו אחד המפריש ואחד המתכפר בשלמא אי סגי בסתמא ניחא אבל אי בעי לומר בפירוש אתי לטעות שיחשוב על המפריש ובאמת המתכפר איש אחר ולפי"ז יש לתת טעם שבחטאת ואשם לא תיקנו שיהא סתמא סגי כיון דבעינן דעת לא יטעו על המפריש אבל בעולה דל"ב דעת אף שצווח שאין מרוצה חיישי' דיבוא לטעות כיון שרואין שזה אין מרוצה יאמרו שיעלה לשם המפריש והו' שלא לשמה כיון שהפריש שיעלה לרצון לאיש אחר:

ובזה יש לישב קו' ח"ס דר' יוסי אדר' יוסי במילה [עיי' בשו"ת חס"ו יו"ד סי' א'] דל"ב לשמה די"ל דיבוא ר' יוסי השלישי ויכריע דכיון דר' יוסי סובר דצריך לומר לשמה וב"ד הותנו דלא ליבעי לשמה א"כ סובר דלשמה היינו דהדבר בעצמותו עומד לשמה והנה כ"ז בישראל הנימול אבל בגר הנימול לכן צריך לשמה דאל"ה אין שם יהדות עליו כח"ס והנה על קו' ח"ס הנ"ל יש עוד חילוק דבנכרי שאין מצוה למול ל"א סתמה לשמה והיינו ע"כ דסתמא לשמה היינו שדעתו לשמה וא"כ שפיר ר' יוסי השלישי מכריע ודו"ק:

והנה לכאורה יש להקשות למה צריך לטעם שלא יאמרו שלא לשמה הא י"ל טעם אחר דבגיטין איתא דלכן חטאת גדולה מכפרת כדי שלא יהא כהנים עצבים שאכלו חולין בעזרה וביאר רע"א דהתקנה היתה אף דחטאת בלא שם בעלים אין כשר הו' תקנה שעולה לבעלים ומפני שלא יהיו עצבין אבל בעולה כשר בלא בעלים כלל יקשה התינח אי אין צריך שם בעלים א"כ נוכל לומר שעולה לבעלים אבל אי צריך שם בעלים א"כ גם בעולה ל"ש לומר דנקרב בלא בעלים דהרי צריך בעלים וכיון שכך אם יאמרו לשם בעלים הגנב א"כ הו' שינוי שם כיון דבאמת ל"ה שם בעלים וא"כ יהא שינוי בעלים וכהנים עצבים ולכך תיקנו שלא יהא צריך לשם בעלים ומקריב סתמא ואז כהנים אין עצבים:

וכן בגנב קרבן של חבירו דעולה לשם בעלים בהקריב סתמא אבל אי יצטרך שם בעלים א"כ אין עולה לשם בעלים כיון שכוונו לשם הגנב ושייך כהנים עצבים וימנעו מעבודה דיהא יראים שמהגנב זה הקרבן וא"כ אין הקרבן שלו ואם הם יקריבו לשמו הו' שינוי שם וקרבן פסול בחטאת ושייך עצבים וימנעו מעבודה לכך תיקנו שיקריבו סתמא וא"כ יעלו לשם בעלים אף אם גנבו:

והנה עפ"י סברת הרמב"ן דעולה בלא שם בעלים כשר ולכן בגנב עולה ל"ש מה"ב

דיאוש ושה"ש או ש"ר א"כ ההקדש קנאו רק שלא הו' לי' בעלים והנה לפי"ז י"ל הא דנקט רבינו אם גנב עולה והקריבה סתם עולה לשם בעלים כיון דבלא בעלים כשר אמרינן כאן בסתמא עולה לשם בעלים אבל בחטאת דבעי בעלים דוקא ל"א דעולה לשם בעלים. והא דכתבו דהקדש הו' ש"ר י"ל דא"כ באם הכהן הוא עצמו שגנב וחייב חטאת דמקריבו בעצמו כמוש"כ בפ"ד מכלי מקדש א"כ א"צ למסור ליד כהן אחר א"כ אין כאן שינוי רשות אלא ש"ה בלבד גם מהא דאמר רבינו גנב עולה עולה לשם בעלים ולא נקט חטאת מוכח דבחטאת סתמא אין כשר ל"ש כלל הך והקריבה סתם והבן:

והנה בהא דהפריש קרבן על חבירו יש לחקור אולי כה"ג שהמפריש והמכפר איש אחר צריך לומר בפירוש לשם פלוני המתכפר ורק לפימש"כ דעיקר הגזירה שלא יבוא לומר שלא לשמה א"כ כש"כ בכהא"ג שייך זו הגזירה:

והנה תוס' בב"ק הקשו קרבנו דממעט בגזל קרבן דחברי' הא אפי' מכור ל"מ ואי להקריב לשם בעלים כשר באמת הנה לפמש"כ במק"א הא דיכול למכור ע"כ לרבא דאיירי התם אפי' לר"ש ולריוה"ג רק יכול למכור שיהא בשרו שלו אבל צריך להקריב על שם איש המוכר ורשאי כהא"ג דהרי יכול להפריש קרבן על חבירו וא"כ לכן שפיר מהני המכירה והנה לפי"ז הא דממעט קרבנו ולא הגזול בודאי שלא יעלה לגנב א"צ קרא דלא עדיף ממכירה אבל עכ"פ הו' אמינא דיכול להקריבה על שם בעלים כמו במוכר דמקריב על שם המוכר וא"ל הרי גנב והקריב עולה לשם בעלים בהקריב סתמא י"ל כך בודאי אי מוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום אפי' לענין לכפר על שם בעלים א"כ אפי' מכירה ל"מ א"כ כש"כ דיאוש בגזל ל"מ וא"כ פשיטא דלכ"ע בשחט סתמא עולה לשם בעלים אבל כיון דסובר דיכול למכור להקריב על שם המוכר א"כ שפיר אמרינן כיון דאתיאש קנאו ואף אי יאוש ל"ק אבל עכ"פ בעלים נסתלקו וא"כ דנסתלקו א"כ הא דמקריב על דעת בעלים או סתמא ל"ש דעולה לשם בעלים דשפיר מיקרי קרבנו ולא הגזול דזה שעולה לשם בעלים רק ע"י הגזילה שהקריבה הגזלן סתם או לדעת בעלים א"כ שפיר שייך למעט מקרבנו ועיין בטהרת הקודש דכתב הא דגנב והקריבה סתם היינו דמסתמא דעת הכהן להקריבה לשל בעלים וכאילו הוא מחזיר לו דא"ל יען דשם בעלים עלי' דכיון דנגנב פקע שם בעלים ולפי"ז שפיר י"ל דממעט מקרבנו ולא הגזול דכיון דשמו פקע ממנו רק הו' כמו גנב שהפריש קרבן של חבירו להתכפר דאין מתכפר כיון דגנוב הוא והא דאמרינן דעולה על שם בעלים באמת דלא כריוה"ג אבל אי אמרינן דל"מ מכירה אפי' שיתכפר בו מוכר א"כ אף שגנב זה לא פקע שם בעלים מיני' ופשיטא דאז עולה לשם בעלים ראשונים ולכך הקשו תוס' שפיר אבל לפמש"כ דמהני מכירה

על שם בעלים א"כ הו"א דג"כ גנב והקריב על שם בעלים קמ"ל קרא קרבנו ולא הגזול וממעט כיון דשמו פקע ממנו הו' רק כאלו הגנב הפריש עליו קרבן והקריבו לכך ל"מ ודו"ק וממעט דוקא ע"י יאוש או י"ל הא דעולה לשם בעלים היינו בלא יאוש ודו"ק:

ובזה א"ש מה דקשיא לכאורה מבכורות נ"ו דאמרינן דהו"א דלקוח פסול לקרבן א"כ למה צריך למעט קרבן גזול מקרבנו אפי' גזל בהמה והקדישה תיפוק לי' דלא גרע מלקוח וא"כ קו' תוס' שהקשו אהא דגזל קרבן דחברי' יקשה גם אגזל בהמה והקדישה ולפימש"כ ניחא דאה"נ אם לקח בהמה מחבירו נהי דלעצמו פסול דלקוח הוא יכול הוא להפריש קרבן על חבירו וא"כ ה"ה בגזל בהמה והקדישה לכפר בו הנגזל ג"כ פסול דמטעם לקוח ליכא דהרי מפרישו לדעת הנגזל אבל מטעם גזול פסול דלא יכול להקדישו כלל דביתו כתיב כמש"כ תוס':

ודע דיקשה איך ס"ד כלל בבכורות לומר דלקוח יפסול בעולה ושלמים א"כ הא דלריוה"ג חשוב ממונו והיינו משום דיכול למכור והא איך ימכור להתכפר בו אחר הא הו' לקוח והרי ריוה"ג יליף כן מקרא דומעלה מעל ולפמש"כ רק יכול למכור להתכפר בו בעלים ראשונים א"ש:

אך יקשה נהי דלא נוכל למעט בלקח בהמה והקדישה דליבעי לקוח כמבואר בבכורות דף נ"ו עכ"פ נאמר אם לקח קרבן שהקדישה חבירו נתמעט דומיא דבכור דאם הקדיש קרבן ולקחו אחר אין יוצא בו ואולי י"ל דמהא"ט באמת אין יכול למכור דלאחר אין ראוי להקריבו וצ"ע עוד:

ודע דיקשה בהא דבכורות דאמרינן לבכור לא איתי' בעשי' דמאליו קדוש יקשה הא דרשינן תקדיש דצריך להקדיש בפה א"כ נדרוש דדוקא אם בעלים בלא לקוח צריכין להקדיש אבל בלקוח אם בעלים לא הקדישו בפה א"צ הלוקח להקדישו כיון דליכא בלוקח וההקדש בפה רק בבעלים ונהי דנדרוש שיעכב ההקדש בפה ונאמר דבעי הקדש בפה דוקא וא"כ שייך למעט לקוח בבכור דזה דחוק אבל עכ"פ לגוף הדרש דצריך להקדיש בפה נוכל לדרוש זה רק בנולד לא בלקוח אם בעלים לא הקדישו בפה א"צ להקדישו ונפ"מ מהא לענין התפיסו בנדר דחשוב לחד מ"ד בא בנדר ונדבה וחשוב מתפיס בדבר הנדור כיון שצריך להקדישו וא"כ בלקוח דא"צ להקדישו ממילא אם התפיסו ל"ח בא בנדר ונדבה ואם תפיס בו ל"ח דבר הנדור:

כל הזבחים וכו' הרי הן כשרים ועלו לבעלים וכו'. ובכ"מ כ' בגמרא טעמי' דשלא לשמן הא סתמא נמי כלשמן דמי וא"כ יש לתמוה איך כתב רבינו בעולה ושלמים ולא חטאת ופסח והא ליתא דבכולהו סתמן כלשמן דמי ועלו לבעלים לשם חובה ובלח"מ

כתב דלאו דוקא עולה ושלמים ולא אתי למיעוט חטאת ופסח אלא רבותא אשמעינן דאע"ג דעיקר לשם זבח בשלמים כתב בקרא ובשר זבח שלמיו וכן בעולה כתיב להדיא אפ"ה כיון שהי' סתם כשר וכן תי' בבה"ז ובס' עיני אברהם תמה דא"כ הו' לי' לומר אפי' בעולה ושלמים ויצא לו לרבינו כן מדקאמר טעמא דשלא לשמה אבל סתמא כשר וע"ז קתני חוץ מחטאת ופסח ומשמע דאכולה מילתא קאי דאף בסתמא פסולין והא דאמרינן בתר הכי טעמא דאמר לשם פסח ולשם שלמים הא לשם פסח וסתמא כשר אלא סתמא כלשמן דמי דמשמע סתמא כשר אפי' פסח וחטאת אין מזה ראי' דש"ה דחישב בתחילת השחיטה שיהא לשם פסח כמוש"כ רש"י שם וגם מהא דאמר ר"י אף מי שלא הי' בלבו לשם אחת מכל אלו ודייק מזה דסתמא כשר דמשמע מזה אפי' בחטאת ופסח דאי ס"ד בעולה ושלמים מאי קאמר דילמא אתי למימר שלא לשמו ופסולין הא תנינן שלא לשמן כשרין גם זה אינו ראי' דהכי פירושו דילמא אתי למימר שלא לשמו ולא עלו לבעלים לשם חובה ואם איתא דסתמא פסול סי' שלא עלו לבעלים אתני' בי"ד מילתא דאתי לידי פסול דהיינו שלא יעלו הבעלים וכו' מיהו גם בזה לא נתיישבה דעתי דהא בפט"ו מפסהמ"ק כתב רבינו החטאת ששחטה לשם חולין הרי זה כשר ולא עלתה לבעלים וכי מגרע גרע כששחטה סתם משחטו לשם חולין וכן כתב רבינו בדין חטאת ששחטה לשם זבח אחר פסולה הו' לי' למכתב דגם סתמא פסול וכ"כ שם חוץ מן החטאת ופסח שאם נעשו במחשבת שינוי השם פסולין משמע אבל בסתמא כשר והנכון אצלי בדברי רבינו דהא דכתב כאן בעולה ושלמים הכי קאמר דוקא עולה ושלמים אם שחטן סתם כשר ועלו לשם חובה חוץ מחטאת דלא עלו לשם בעלים אבל גם אינו פסולה ודייק כן מדקתני כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן החטאת ואי נפרש חוץ מן החטאת דסתמא פסולה דז"א דהא איכא למידק איפכא חוץ מן החטאת שלא לשמן פסול הא סתמא כשרה וקשיא דיוקא אדיוקא אעכ"ח למידק חוץ מן החטאת ושלא לשמן פסולין אבל סתמא כשרין ולא עלו ורבינו דרצה לאשמעינן דעלו לבעלים ג"כ נקט רק עולה ושלמים ואע"ג דר"י עכ"ח ס"ל דעלו נמי לבעלים סובר רבינו דסתמא דמתניתין דמשמע דוקא עולה ושלמים כשרה ועלה ולא לחטאת דלא עלו ופסק רבינו כסתם משנה ושפיר דמי לשחט לשם חולין דג"כ כשרה ולא עלו לבעלים.

הנה רבינו בפי' המשניות ריש זבחים כתב הא דשלו לשמו פסול ש"ק דוקא בקרבן יחיד אבל ק"צ סכין מושכתן למה שהוא ואין פוסל שלא לשמו ועולה לציבור לשם חובה ובטהרת הקדש הקשה דבספר פ"מ הקשה ע"ז מהאי דלקמן דף ד' דפרכינן מה לש"ק שכן ישנן בציבור כביחיד תו הקשה דא"כ מאי דייק הש"ס לקמן מהא דקתני שנזבחו

שלא לשמן דסתמא כשר דילמא משום דיוקא דקרבן ציבור קתני הכי ובטה"ק הוסיף להקשות ממנחות דף ע"ח דתני התם שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמו לא קידש הלחם ובתוס' רע"א הוסיף להקשות עוד מכמה דוכתין והנראה ליישב דהנה רבינו בפ"ד דתמורה כתב דאסור לשנות שם קרבן מקדושה לקדושה והיינו אף אם אין צריכין עוד לקרבן זה ורוצה לשנות לקרבן אחר אין רשאי ומעתה אומר זה רק בק"י אבל ק"צ דאין לו בעלים קבועים אם רוצה הגזבר לשנות אח"כ לקרבן אחר רשאי והיינו דאמרינן לב ב"ד מתנה עליהן על ק"צ שא"צ שיהא קיץ המזבח מטעם סכין מושכתן למה שהוא ובזה ניחא דיפלא דאדרבא איך שייך לומר משום דסכין מושכתן למה שהוא כשר שלא לשמו הלא בק"י הוא כן דהרי אמרינן ריש זבחים דמסברא אסור לשנויי בה דעד כמה ליזול ולשנויי ולהנ"ל ניחא דזה אם לא שינה קודם שחיטה רק בשעת שחיטה משני אף דהי' צריך לקרבן זה הנה באמת אף בקרבן ציבור אין עולה לבעלים כהא"ג ולכן בכבשי עצרת לא עלו לבעלים אבל אם שינה מקודש לקודש דלא הי' צריך שפיר כשר ולכן יכולין ב"ד להתנות אם לא יצטרכו לתמידין יהא לקיץ מזבח משום סכין מושכתן וזה ברור ב"ה.

הנה רש"י מפרש הא דשמואל דאמר סכין מושכתן למה שהוא פי' סכין השוחט סתם מושכתן ולקרבן שהופרש מתחילה לכך כגון עולת תמיד לעולת קיץ אפי' שאין זה קרבן עצמו כיון דמעיקרא עולה והשתה עולה והוק' תוס' דבזבחים מוכח דשמואל כרבנן דר"ש אית להו לב ב"ד מתנה עליהן ולכן פירושו הכונה דתנאי ב"ד שיהא יכול לשנות עד שישחוט. והנה קשה לי דבירושלמי פ"ה דיומא דמ"ב קאמר וכי יש חטאת קריבה עולה א"ר יוסה שניא הוא שאין קרבנות ציבור נקבעין אלא בשחיטה אר"ח ב"ת תנאי בי"ד הוא על המותרות שיקריבו עולות והנה מלשון הירושלמי דשמואל אמר אין ק"צ נקבעין אלא בשחיטה משמע כפירוש התוס' דאין נקרא שם עולה עליה עד שעת שחיטה אולם לא מטעמא דתוס' שכתבו שהוא משום דהו' תנאי בי"ד דהא ר"ח ב"ת הוא דקאמר הא"ט דהו' תנאי בי"ד ע"כ נראה לפרש לפמש"כ בחידו' לגיטין דהא דאמרינן בקדשים סתמא לשמה היינו משום דהוקבע ע"י הבעלים בשעת ההקדש לכן העבודות הו' סתמא לשמה לפ"ז בציבור יש לומר דלא אמרינן בשעת שחיטה סתמא לשמה קאי דלא הוקבע בשעת הקדש לכך בעינן שבשעת שחיטה ישחוט בפירוש לשם עולה ולכן שפיר ס"ל לשמואל דלא הוקבע אלא בשחיטה וא"צ לטעם לב בי"ד ומה שהקשו תוס' מוכחא דשמואל כרבנן דאמרינן לב בי"ד מתנה יש לומר דהרי פירושו דרי"ו דאמר התם לר"ש מקיצין בהם את המזבח ועלה קאמר דשמואל סבר להא דרי"ו דאפי' למ"ד דלית לי' לב בי"ד מתנה עליהן לפדותן מ"מ מקיצין בהן המזבח ובזבחים דף ו' הכי פירושו

ק"צ קאמרת שאני ק"צ דלב בי"ד מתנה עליהן ותי' כדר"י אמר שמואל סכין מושכתן למה שהוא ועיין בשירי קרבן שם ביומא.

הנה בזבחים דף מ"ו איתא שמעתי שהבעלים מפגלין דכתיב המקריב את קרבנו וקשה דהא לעיל איתא דאם חישב שיאכלוהו טמאים לא הו' מחשבה דלא ישמע לו ולפי"ז לכאורה בשחט ע"מ שיזרוק אחר חוץ לזמנו ג"כ נימא דלאו כל כמיני' שיעשה חבירו איסור וצריך לומר דבזה המחשבה גופי' נעשה פיגול דהו' כמחשב שיעשה הכהן שליח לזרוק חוץ לזמנו משא"כ שיאכלוהו טמאים לא שייך שיעשה על האכילה שליח דעל אכילה לא שייך שליחות כדאיתא בקידושין מ"ב זה נהנה וזה מחייב לא אמרינן [ופלא שבתב"ש סי' ד' רצה ללמד מזה שאם חשב שחבירו יזרוק דם לע"ז דלאו כל כמיני' ולענ"ד זה רק אמרו בעל דעת לאכלו טמאים דל"ש בזה אין שליחות אף דבעלמא אין שליח לדבר עבירה דהוא עכ"ח מהא"ט דסבור שלא ישמע לו אפ"ה מחשבה זו פוסלת] מעתה התינח באם השוחט מחשב אבל אם הבעלים מחשבין בשעת שחיטה ששוחט אחר א"כ לאו כל כמיני' שחבירו ישחוט על דעת חוץ זמנו א"כ כש"כ דאין מחשבתו דידי' שיהי' חוץ לזמנו מפגלת והא דכתיב המקריב קרבנו היינו בקרבן כשר דנחשב המעשה כאלו עשו הבעלים לכן מיקרי קרבנו.

וקשה לי עוד דהנה בקרא כתיב וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי אשר מקדישים הם לי ואיתא בתו"כ דאתי ללמד דגם בקרבנות כהנים איכא נותר פיגול וטמא ותימא איך ס"ד דבדידהו ליכא שום פיגול הא הכא עדיפא דאיכא נמי מחשבת בעלים א"כ בשל כהנים בודאי יהא פיגולן פיגול ואולי י"ל דבגמ' דנדרים רצה לדייק דשלוחי דשמיא נינהו מדקתני דבשוגג ג"כ מפגלין ואמאי לא נימא לתקוני שדרתיך ומשני לו יחשב מ"מ. והנה כהנים בשל כהנים קיימ"ל דשלוחי דידן הויין א"כ בקדשי כהנים לא יהא פיגולן פיגול בשוגג אם שחטו כהן אחר קמ"ל קרא דגם במה שמקדישן איכא משום פיגול אף דגמ' משני דקרא כתיב לו יחשב דנשמע דגם בישראל פיגולן פיגול בשוגג צ"ל דדיחוי בעלמא הוא ושפיר צריך קרא אמנם אכתי צריך ביאור הא דס"ד דיאכלו כשהן טמאים הנה כבר עמד ע"ז בפנים יפות והעלה דמ"ד כיון דקדק"ל דהקדש נגמר ע"י הכהנים בזריקה רשאי לאכול אף בטומאתן וכ"כ לפרש בספורנו.

בהא דאמרינן לו יחשב דאין מחשבה הולך אלא אחר העובד הא י"ל דבעלים בודאי מחשבתן אהני לגבי קרבן רק דלגבי כהן הו"א דאין מחשבתו מהני לפסול הקרבן כמוש"כ רבינו בה' טומאת אוכלין דאין מהני מחשבה לגבי הכשר טומאה וע"כ כתב הקרא לו יחשב דגם כהנים מחשבין אלא דלכאורה יש לומר דהא בעלים ג"כ ל"מ

מחשבתו כמוש"כ בקצה"ח סי' ת"ה דלדברי רבינו הנ"ל לא מהני מחשבת הבעלים שיקבל הכשר לקבלת טומאה דלאו בעלים הן אלא דלפי"ז יקשה לאידך גיסא ל"ל קרא כלל דבעלים אין מחשבין הא בעלים לא מהני מידי מחשבין דהויין כאחרינא רק הכהן דהוא העובד הוא יכול לחשב דאל"כ לא משכחת מחשבת פיגול ול"ל קרא וי"ל כיון דבאמת כתיב המקריב את קרבנו דמזה יליף ר"א דבעלים מפגלין מגזה"כ ע"כ ס"ל לר"י דקרא דלו יחשב גלי דאין בעלים מפגלין אולם השתא דאתית להכי מיושב קו' קצה"ח כיון דכתיב המקריב את קרבנו לכן מהני מחשבתו לקבלת הכשר טומאה דרק לגבי פיגול גלי לן קרא דאין הולך אלא אחר העובד.

ובאמת פלא גם על קצה"ח דלמה הביא ממרחק לחמו מפרה של זבחי שלמים שהעבירו בנהר דמאי מהני הא לענין הכשר בעינן דעת בעלים וקדשים איה"נ ליכא בעלים הא יקשה ממשנה מפורשת דקתני אין המחשבה הולכות אחר העובד ותיפק"ל דל"מ כלל מחשבת בעלים ול"ל קרא דהמקריב אותו לא יחשב אך יש לומר הנה בק"פ לא שייך לומר דאין בעלים כיון דיכול להמנות עליהם וצריך קרא דאפ"ה אין הולכת אלא אחר העובד לכן לא קשיא מהכא רק שם דקאמר פרה של זבחי שלמים ע"כ שפיר קשיא לי'. ובהא דבעלים מחשבין קשה לי עוד מנ"ל דילמא רק בשחיטה דכהנים שלוחי דידן נינהו אמרינן דבעלים מחשבין אבל בשאר עבודת דכהנים שלוחי דרחמנא לא תליא כלל במחשבת בעלים כיון דל"ב שליחותם וכן להיפוך לר"י דס"ל אין בעלים מחשבין מדכתיב המקריב אותו לו יחשב דילמא רק בשאר עבודת אבל בשחיטה דשלוחי דידן נינהו שפיר בעלים מחשבין.

בהא דאמרינן בריש זבחים דסברא הוא דאטו יהא רשאי לשנות אם כבר שינה ובטה"ק הקשה כיון דש"ב או ש"ק משוהו לקרבן אחר א"כ אמאי לא יהא רשאי לשנות עוד דהא כבר הוא קרבן אחר עוד הקשה הא הו' כמטיל מום בבעל מום דלרבנן בבכורות דף ע"ג רשאי להטיל מום בבע"מ ונראה דהנה בירושלמי ספ"א דפסחים מוקי הך דאחזו דם כר"ש בקדשים שחייב באחריותו ובארתי בפ"א מאימ"ז דדעת הירושלמי לומר דרק בעלים רשאין להטיל מום דהו' עדיין ממונם אבל אחרים אין להפקיע ממון גבוה א"כ ה"נ הכהן אין יכול לשנות אף דהו' כמטיל מום בבע"מ דלא שייך כן בשל אחרים דהכהן אין עושה רק בשליחות הבעלים דאף אי שלוחי דידן נינהו הא אין משני אבל אי משני אין כאן שליחות וא"כ מיושב קו' אחריתי ג"כ הא כבר שינה אותו לקרבן אחר דהא צריך להבין סברת התוס' איך יכול הכהן לשנות קרבן של חבירו לעשות אותו קרבן אחר ולכאו' כונתם כיון דמסרו ליד כהן הוא באחריות הכהן וכבר כתב הפנ"י בב"ק דף ס"ו

דאי גל"מ כממון דמי רשאי למכור עיי"ש [ואף דקצה"ח חולק עליו בסי' שפ"ו דאיך ע"י אחריות יכול להפקיע ממון בעלים כ"כ במק"א דשאני קרבן דמעיקרא שלהם הי' של הבעלים] וה"נ כהן דהו' שלוחי דשמיא הו' כבעלים וכיון שהוא באחריות יכול לעשות קרבן אחר וא"כ יש לומר דוקא בזריקה דבזה הו' שלוחי דשמיא ועוד אחר שכבר נשחט אינו עוד ברשות הבעלים אלא בגזא דרחמנא ואחריותו של הכהן אבל בשחיטה שלא לשמה לא שייך דנעשה קרבן אחר חדא דעדיין של הבעלים וגם לא שייך שלוחי דשמיא בשעת שחיטה ועוד הא מטיל מום בקדשים אין חילוק בין קדשים שקיבל אחריות דזה רק לענין בע"מ בבע"מ דהיינו באחזו כבר דם [וטעמא דמילתא כיון דכבר נעשה בע"מ ולא הו' כבעיני' ואלים אחריות דהו' כשלו אבל להטיל מום מתחלה לא שייך להתיר משום דקיבל אחריות דהא כל שבעיני' לא שייך קבלת אחריות כמוש"כ הצ"צ כידוע] וא"כ במה ששחטו שלא לשמו אין ביכולת לשנות לשם קרבן אחר ע"י קבלת אחריותו דאפי' הבעלים עצמן אין רשאין להטיל מום בתחילה אפי' קיבלו אחריות כנ"ל ומיושב הכל ובהכי ניחא הא דפריך בגיטין למ"ד היזק שא"נ ש"ה מהא דכהנים שפיגלו וה"ה בחשוב שלא לשמן והא גם למ"ד לש"ה קשיא הא לא שייך לומר הרש"ל כיון דנשתנה לשם קרבן אחר להנ"ל ניחא בשחיטה שלא לשמן א"י לשנותו לשם קרבן אחר בזריקה.

הנה בריש זבחים מסיק נדבה הוא ואסור לשנויי ובטהרת הקודש הקשה לפמש"כ תוס' מנחות דבשה"ש נעקר שם הראשון אמאי אסור לשנויי בי' עיי"ש מה שכתב לתרץ וקשה לי מנזיר דף מ"ו דמייתא שם זאת אומרת דר"ש סובר נזיר שגילח על שלמי נדבה יצא ולהנ"ל קשה בשלמא אי אמרינן דנעקר שם הראשון הו' נדבה ממש שפיר דומה לגילח על שלמי נדבה אבל אי אמרינן דלא נעקר שם הראשון אפ"ה נדבה מיקרי ולכן אסור לשנויי א"כ מאי זאת אומרת הא שאני גילח על קרבן שהקריב שלא לשמו דיצא דהא עכ"פ לא נעקר שם קרבן נזיר ממנו אבל שלמי נדבה מודה ר"ש שפיר דאם גילח לא יצא.

בטעמא דקדשים סתמא לשמה וא"צ בפירוש נראה דהיינו טעמא כיון דאיכא מעשה הקרבה וקיי"ל אין מחשבה מוציא מידי מעשה א"כ אפי' במחשב שלא לשמו כשר לכן כש"כ דסתמא כשר ואין מוציא מיד מעשה כדמוכח בריש מנחות המעשה מוכיח עצמו [ואף דשם גם בהוציא בפיו שלא לשמו אין פוסל היינו דמעשי' מוכיחין עלי' אבל בעלמא נגד מחשבה אף שאין מעשי' מוכיחין עליו עכ"פ מעשה איכא וכן העלה בס' חכש"ל או"ח סי' ס'] ולפי"ז קשה לי מאי פריך הגמרא מ"ש מגט דסתמא פסול להנ"ל קשה הא קדשים עכ"ח שאני דהא אפי' במחשבה שלא לשמו אין פוסל משום דאיכא

מעשה דהקרבה ואין מחשבה מוציא מידי מעשה לכן סתמא נמי כשר משא"כ בגט דליכא מעשה סתמא לאו לשמה קאי [ובחי' לגיטין הארכתי בזה].

הנה ראיתי בספר שערי תפלה לבעל המחבר באמ"ח שכתב שם לענין לחלק בין מצוה לקדשים [דלא כנוב"י שהבאתי בהקדמת ספרי ח"א] כי בקדשים כבר הי' בהם הדיבור והכונה לשמן בשעת הקדש כשאמר הרי זה עולה או חטאת דלשם זה הביאן עתה לכן אמרינן שפיר דמן הסתם לשם זה הועלה על המזבח משא"כ בעשיית המצוה שאין שמן עליהן מקודם ע"כ לא מהני בהו סתם בשום פנים והוא דומה ממש לגירושין ובספר שו"ת ערוגת הבשם לרב האי גאון וצדיק מחוסט ז"ל בחאו"ח סי' ט"ז כתב ליישב דהא גם במצות דצ"כ הו' כיחדו למצוה וא"צ לומר לשם יחוד דלא יאמר שלא לשמו ולי נראה דלכאו' דברי השערי תפלה תמוה דא"כ תיקשי דמעיקרא לא קשיא מ"ש מגירושין דל"א סתמא לשמה הא שאני ושאני דשם כבר קרוי עליו שם קרבן ונהי דלא ידע דלאו לגירושין קיימא עכ"פ הא לא דמי דבקדשים כבר הוציא בפיו והקדישה ויחדו לאותו קרבן אלא עכ"ח כמו שבארנו דבגירושין ג"כ אף שכבר הוציא בפיו בשעת כתיבת הגט אפ"ה לא אמרינן דשוב החתימה הו' סתמא לשמה ושפיר פריך וע"ז משני דעכ"פ בשעת החתימה ג"כ עדיין לאו לגירושין קיימא לכן לא מהני סתמא ובקדשים מהני דהא תקנו דלא לימו לשמה א"כ נשמע במצות נמי אף שאצ"כ כיון דל"ש לומר דסתמא למצוה קיימא כמו בגירושין אף שכבר כתב הכתיבה לשמה אפ"ה אין החתימה לשמה א"כ גם במצוה כהא"ג ל"ש דסתמא לשמה קאי שוב הדרה סברת השערי תפלה למקומה דל"ש במצוה דלא לימו לשמו משום דלא לימא שלא לשמה דשאני קדשים דסתמא לשמה קאי ע"י אמירתו לעולה או לשלמים אבל במצוה אף שמכוין למצוה לא שייך לומר דסתמא לשמה קאי לכן צריך לפרש בתפלה שכל עשיותיו לשם יחוד קוב"ה.

הלכה יא

וצריך שיהא מחשבתו בשעת שחיטה לשם ו' דברים. וכתב בכ"מ וכן בבה"ז דפסק כת"ק דמשמע לי' דחולק אר' יוסי דצריך לכתחלה שיהא מחשבתו לו' דברים ובטה"ק כתב לפמש"כ רבינו בפי' משנה דפליגי אי בעלים צריך שיהא מחשבתם לו' דברים אבל כהן לכו"ע צריך שיהא מחשבתו לכך ולפי דבריו פסק כר' יוסי דלת"ק צריך גם מחשבת בעלים וזה לא הוזכר בדברי רבינו א"כ ע"כ פסק כר' יוסי ולכאורה נראה כדבריו מפי' משנה שפסק כרי"ו דבעלים אין מפגלין אבל באמת ז"א דבגמ' מוכח גם לת"ק בעלים אין מפגלין א"כ איך פסק כר' יוסי:

ולכן נראה לבאר דהנה רש"י פי' דמשנה לשם ששה דברים זבח נזבח קאי אכהן העובד

ור"י קאמר דאף שלא הי' מחשבתו רק סתם כשר ואף לכתחלה לא צריך אפי' למצוה דתנאי ב"ד כדי שלא יאמר שלא לשמו כריש זבחים שאין מחשבתו אלא אחר עובד א"כ חיישינן אף שבעלים יכוונו לשמו אם הכהן יעבוד שלא לשמו יפסול דאין הולכין אחר מחשבת הבעלים ולכן תיקנו שלא יאמר כהן לשמו והקשה בטה"ק ריש זבחים דלפמש"כ תוס' החשש שכהן יטעה ויסבור שקרב אחר לכך תיקנו שלא יאמר כלל והא קיימ"ל דף מ"ט דעקירה בטעות ל"ה עקירה כלל ונראה לישב דהנה לכאורה נראה מפירש"י לת"ק בעלים מפגלים והולכין בתר מחשבתו דלכך לת"ק ל"ח שיאמר מחשבתו שלא לשמו והרי בגמ' אמרו מתני' דלא כהאי תנא משמע דלת"ק ע"כ אין מפגלין [כמו שהרגיש בתויו"ט אליבא דפי' רבינו] ולכך נראה לפרש כך הא דעקירה בטעות ל"ה עקירה היינו יען דבעלים מחשבין לשם זבח כדבעי אף דכהן טועה ל"ה עקירה בטעות [דהנה הא דסתמא לשמה קאי ג"כ יען שבעלים מכוונין לשמה א"כ סתמא עובד ע"ד בעלים] וא"כ בהא פליגי לת"ק ל"ה תנאי ב"ד שלא יכוון כהן לשמו כדי שלא יאמר לשמו כיון דבעלים כוונתן לשמה א"כ ממילא הו' עקירה בטעות ואף דאין בעלים מפגלין ואין מחשבתן כלום היינו אם כהן רוצה לשנות אבל בטעה א"כ ל"ה עקירה יען דבעלים מכוונין לשם זבח כדבעי ור' יוסי סובר דלא יאמר לשמו דתנאי ב"ד שלא יאמר שלא לשמו ואף דהו' עקירה בטעות סובר שאין מחשבתו אלא אחר עובד א"כ שוב הו' עקירה דלא מהני כלל דעת הבעלים ויסבור עקירה בטעות הו' עקירה ורק כיון שב"ד תיקנו שלא יאמר לשמו ממילא אף שאמר שלא לשמו תו אמרינן דל"ה עקירה אבל בלא תנאי ב"ד דהו' צריך שכהן יאמר לשמה א"כ באמת הו' עקירה אף בטעות דמחשבת בעלים כמאן דליתא ואזלינן בתר מחשבת עובד אף בטעות ורק כיון דכבר תיקנו דלא יאמר לשמו תו אם כוונתן שלא לשמו לא הו' עקירה בטעות עקירה [והחילוק מבואר דבודאי אם סתמא לשמה קאי אז עקירה בטעות ל"ה עקירה אבל אי סתמא שלא לשמה עקירה בטעות הו' עקירה וא"כ ה"ה נמי אם ל"ב שיאמר לשמה אפי' למצוה ורק נסמוך אסתמא א"כ עקירה בטעות ל"ה עקירה אבל אי בעי שיאמר לשמה לכתחלה אף דבדיעבד סתמא לשמה אפ"ה ג"כ עקירה בטעות הו' עקירה] ודו"ק:

ומעתה אני אומר שזהו ממש דעת רבינו בפי' המשנה דסתמא לשמה דסובר התנא דבעלים צריכין שיהא מחשבתן לשם ו' דברים נוסף על העובד וריי"ו סובר דא"צ מחשבת בעלים דתנאי ב"ד שאין הולך אלא אחר העובד ובעלים אין מפגלין. ובתויו"ט הרגיש בגמ' מוכח גם לת"ק אין מפגלין:

ובטה"ק ריש זבחים תמה טובא ארבינו בפי' המשנה דמוכיח התם מר' יוסי דסתמא

לשמה דכדי שלא יאמר שלא לשמו ואי קאי אבעלים לא מוכח מידי ועוד הרבה להקשות מגמ' הנ"ל לפירושו של רבינו:

ואני אומר דרבינו רוח אחרת עמו מאשר הבינו גדולי אחרונים אלא הכוונה כך דסובר דבהא פליגי ת"ק וריו"ו לת"ק צריך שיהא מחשבת בעלים והיינו כיון דבודאי דסתמא לשמה אבל לכתחלה בעינן דעת זובח בפירוש לשמה [עבטה"ק דף ג' על רש"י ד"ה גבי גט דהילפותא משלמים דואם זבח שלמים קרבנו דדרשינן מני' זביחה לשם שלמים מתפרש שצריך שישחטנו בפירוש לשם שלמים דלכן לת"ק דר"י צריך שיאמר בפירוש לשם זובח ולריו"ו רק מתנאי ב"ד לא יאמר אבל מדינא צריך שיאמר בפירוש וכמו שהוא בס"ת כמבואר בה' ס"ת]. וא"כ החשש שיבוא לומר שלא לשמו בטעות א"כ מהא"ט צריך שיהא מחשבת בעלים לשם ו' דברים ואז ליכא חשש שיאמר כהן שלא לשמו בטעות דל"ה עקירה כיון דבעלים מכוונין לשמו [וכמו שפירשתי לפירש"י אלא דלפירש"י משנה איירי מכהן ולרבינו מבעלים אבל טעם אחד להם] וע"ז פליג ר' יוסי דא"צ שיהא מחשבתן של בעלים לזה ואם לא הי' מחשבתן לשם אחד מאלו כשר והא דניחוש שכהן יאמר בטעות שלא לשמו ע"ז קאמר דתנאי ב"ד הוא הכוונה שלא יאמר גם כהן לשמו כדי שלא יאמר שלא לשמו וא"כ א"צ מחשבת בעלים ועתה בא לפרש ר' יוסי למה חולק את"ק דסובר דכהן אומר לשמו ול"ח שיאמר שלא לשמו כיון דבעלים מכוונין והו' עקירה בטעות וע"ז קאמר שאין מחשבה הולך אחר העובד וא"כ אף דבעלים יכוונו לשמה הו' עקירה בטעות וכמש"כ לפירש"י ודו"ק א"כ לרבינו ג"כ הכוונה תנאי ב"ד קאי אכהן ומיושב מה שנתקשה בטה"ק דשפיר קאמר בגמ' דאתנו שלא יאמר לשמה כדי שלא יאמר כהן שלא לשמו ומוכח דסתמא כשר ודו"ק:

ואדרבא בפירושו של רבינו א"ש קו' תוס' מהא דקתני אם לא הי' בלבו כשר מוכח ג"כ סתמא לשמה דלרבינו קאי זה אבעלים א"כ אי לאו סיפא לא מוכח דסתמא לשמה קאי ודו"ק:

וא"כ לפמש"כ לא פסק רבינו כר' יוסי דא"כ איך קאמר שיהא מחשבתו הא לרבינו גם כן בכהן הי' התנאי ב"ד שלא יאמר לשמה אלא פסק כת"ק והא דלא כתב שיהא מחשבתו של בעלים ג"כ לשם ו' דברים היינו דלפמש"כ גם לפירש"י צריך מחשבת בעלים דמהא"ט עקירה בטעות ל"ה עקירה ורק התנאי לא איירא מזה דמסתמא בעלים מכוונין ולכן גם רבינו לא הזכירו אף דלפירושו משנה איירי בפירוש מבעלים דלפמש"כ הא דסתמא לשמה קאי היינו רק ע"י מחשבת בעלים וכאשר אבאר עוד להלן ומש"כ בפי' המשנה שתנאי ב"ד שאין מחשבה אלא בעובד אין כוונה שזה מתנאי ב"ד אלא זהו

לשון המשנה וב' דיבורים הוא שתנאי ב"ד והיינו שלא יאמר שלא לשמה ומטעם שאין מחשבה אלא בעובד מדינא כמו לפירש"י:

ועוד יש ליישב דהנה בטה"ק הקשה דעקירה בטעות הו' כדלעיל ונראה ליישב דהנה הא דגזירה שיאמר שלא לשמו לכאורה חששא רחוקה אך נראה דכונה דהנה מבואר בפ"ו מה' אלו נתערבו קדשים בקדשים יקריב לשם מי שהוא וכן משכחת אפי' במא"מ קרבנות שמתערבים כדאיתא בפ' התערובות ופ"ו מה' אלו והנה זה דבר השכיח וכשמביאים הרבה קרבנות נתערבו בעזרה ולא ניכרין אח"כ עוד א"כ צריך שיקריב בסתמא לשם מי שהוא דאם יחשב באחד לשם בעלים קרוב שיטעה שמא לא זה של בעלים והנה יש להבין הא דקאמר יקריב לשם מי שהוא למה לא יאמר לשם פלוני ואי דניחוש שמא אין שלו הא ל"ה עקירה בטעות וע"כ עכ"פ עושה איסור במשנה קדשים א"כ ה"נ החשש שיתערבו קדשים בקדשים ויבוא לומר לשם פלוני ונמצא עשה איסור:

אלא דיקשה ע"ז מה אהני אי מחשבה הולך אחר הבעלים לכן נראה להוסיף דהכוונה כך נהי דעקירה בטעות ל"ה עקירה היינו אם כהן טעה אבל היכא דנתערבו ואין ניכר כגון שלמים ועולה שנתערב וא"כ אם כהן יחשוב במזיד על אחד מזה לשם שלמים ולא יקריב לשם מי שהוא או לשם מה שהוא ובאמת הי' זה עולה או של אחר שפיר הו' עקירה דרק תוס' הקשו דדחוק שכהן ישנה במזיד ויאמר שלא לשמו כמו דל"ח בגיטין והיינו באם ידוע זה שלמים לא יאמר עולה אבל בנתערב עולה ושלמים שפיר יש חשש שירצה להקריב לשם עולה במזיד אחד מהן ויעלה בידו שלמים או של אחר וראי' לדברי מתוס' דף ע"א שהוקשו אפירש"י שיאמר לשם בעלים סתם מהא דגזרו שלא יאמר לשמה ופלא דתוס' כתבו כאן דלכן גזרו שיטעה לומר שלא לשמו אבל באומר סתם לשם בעלים ל"ש זה ולפמש"כ בתערובות באמת לא צריך לומר שיטעה אלא שיעשה במזיד ודו"ק וא"כ זה שייך בחישב שיאמר במזיד שלא לשמו ולפי"ז אפשר גם כאן באמת הגזירה משום תערובות וא"צ לתי' התוס' שיטעה אלא דא"א לומר כן דתינח בנתערב מב"מ שלמים בשלמים אבל בנתערב עולה ושלמים ואשם ותודה דהדין דירעה א"כ מה חשש שבשינוי קודש וע"כ כתוס' דיטעה לעולם בלא תערובות והבן:

ויותר י"ל דהנה פנ"י גיטין כתב בלא ידוע מתחילה שם בעלים לא אמרינן סתמא לשמה ודברתי מזה בפ"ט מה' אלו ובטה"ק דף ב' חולק עליו דסתמא לשמה קאי מכח שכהן מקריב לשמה לא מפאת הבעלים ומעתה אומר נהי כהא"ג ג"כ סתמא לשמה אבל אם לא הקריב לשמה רק כגון רחל ולאה לקחו קינין בעירוב ולא חל שם בעלים עדיין על אחד א"כ אי ל"א ברירה וכהן לא הקריב סתמא רק לשם אחת בפירוש א"כ יש כאן

עקירה בטעות דהו' עקירה כיון דרק הו' סתמא לשמה אם כהן מקריב סתמא ולומר דל"ה עקירה ל"ש כיון דלא הי' עדיין של בעלים על אחד מיוחד וא"כ שפיר שייך חשש שיבוא לומר שלא לשמו:

ולפי"ז בהא פליגי ת"ק סובר דאהני מחשבת בעלים אם מחשבתם מה שיעשה כהן לשמו או לשם חטאת או עולה יהא עולה א"כ ליכא חשש דשלא לשמו ולר' יוסי אין הולכין אלא אחר עובד ובעלים לא אהני לן אם כונתם מה שיעשה לשמו או לשם עולה ושלמים כה יהי':

והנה יש להוסיף עוד בטעמא דמילתא בדברים האמורים למעלה די"ל דבאמת לר' יוסי עקירה בטעות הו' עקירה כאשר אוכיח דהנה בהא דסתמא לשמה יש ב' פירושים חדא דכונה דכהן מסתמא שוחט לשם מי שהוא ולשם מה שהוא אלא דבטה"ק הוכיח מהא דקאמר דלחולין כסתמא הו' א"כ אי הכוונה מכח הכהן לשם מה שהוא א"כ ל"ה סתמא אלא ע"כ דהכוונה יען שע"י הקדישן של בעלים כבר חלה עליו קדושת קרבן זה ולכן מחשבה שחשב אינו יכול להוציאה ממה שעומדת לכך מאחר דבעשייתם תליא מילתא וכן הוכיח עוד שם מדברי התוס' דמחשבת קדשים בדיבור הו' כמו פיגול ומאי ראי' בשלמא בפיגול דלא צריך שיהא מחשבתו לשם אכילה בזמנו א"כ כל שלא הי' ע"י דיבור אינה מפסדת אבל לשמו דבעינן מחשבתו לכך כדדרשינן מקרא וא"כ כשחישב בלב נהי דמחשבה שלא לשמו דל"ה דיבור לא פוסלת עכ"פ ליכא מחשבה לשמו אע"כ דהא דסתמא לשמו קיימא אינה מכח עשיית העובד כי אם ממילא ע"י הקדישן של בעלים ולכן מאחר דמחשבה בלא דיבור אינה עושה רושם כמו בפיגול ממילא נשאר בקדושתה הראשונה עכ"ד עיין בדף ב' על תוס' סתם אשה וכן מוכרח מדקיימ"ל עקירה בטעות ל"ה עקירה ודו"ק היטב:

ומעתה אני אומר ת"ק סובר דל"ה תנאי ב"ד דלא יאמר בטעות לשמו כדי שלא יטעה שלא לשמו משום כיון דהוא לית לי' דהולך רק אחר מחשבת הכהן רק סובר דהא דסתמא לשמה קאי הו' ע"י הקדישן של בעלים א"כ ממילא עקירה בטעות דל"ה עקירה אבל ר' יוסי סובר אין מחשבה אלא אחר עובד א"כ סובר הא דסתמא לשמה קאי ע"כ רק יען שהכהן שחטן לשם מה שהוא א"כ בחושב בטעות שלא לשמו עכ"פ ל"ח לשם מה שהוא ופסול לכך יש גזירה שיאמר שלא לשמו ומה דבעלים חושבין לשמו ודאי ל"מ דעיקר רק כוונת העובד [ולפי"ז יצא פי' חדש הא דנקט אין מחשבתו אלא בעובד הכוונה א"כ לשמה קאי מטעם העובד ולא משום הבעלים ע"י הקדישן א"כ עקירה בטעות הו' עקירה וגזרינן שפיר שיאמר שלא לשמו בטעות ומדוקדק דתנאי ב"ד שאין הולך וכו'

שכוונה יען שאין הולך אלא אחר עובד ודו"ק:

וכן נראה לי הכרח מגמ' דף מ"ו דקאמר טעמא שלא הי' בלבו כלל כשר ומרצה הא לשם חולין אין מרצה וקשה טובא מנ"ל הא הא רק קתני שלא הי' בלבו לשם ו' דברים אלו ולא קתני כלל ומנ"ל דאיירא מסתמא דילמא אף שהי' כוונתו לשם חולין ג"כ כשר ואין לומר דא"כ איך קתני שלא הי' בלבו אחד מכל אלו הא אפי' הי' בכוונתו לשם חולין ג"כ כשר וא"כ למה קתני שלא הי' בלבו מכל אלו ליתני הי' בלבו לשם חולין א"כ ממילא לא הי' בלבו לשם אלו ז"א דהרי בלשם חולין דידי' א"כ יש כאן כוונת זובח עכ"פ ועוד דלכתחלה קאמר ר' יוסי א"צ לשם אלו לכן לא מצי למינקט לשם חולין [עמש"כ בפי"ד ממעה"ק בביאור דבר זה] וע"כ שהכוונה כך דלא הי' בלבו כלל רק לשם מה ומי שהוא עכ"פ צריך א"כ ממילא לשם חולין אין מרצה דעכ"פ לא כוון לשם מה שהוא:

ולדעתי זהו גם כוונת רש"י שפי' טעמא שלא הי' בלבו ששחטו סתם וממילא קרב לשמו היינו ששחטו לשם מי ומה שהוא ואח"כ בהקרבה ממילא קרב לשמו אף שלא הי' כוונתו אפי' לשם מה שהוא אבל אי הכוונה ששחטו סתם דלא שחטו אף לשם מה שהוא רק בלי מחשבה כלל א"כ על השחיטה ג"כ צריך לומר דממילא נשחט לשמו א"כ מה זה שאמר דממילא קרב לשמו יען ששחטו סתם:

ובמש"כ מיושב רבינו פ"ט מה' אלו גבי לקחו קיניהן בעירוב דל"כ שהותנו כיון דא"ב די"ל דהרי גמרא פריך כן אר' יוסי וא"כ דוקא לר' יוסי פריך גמרא דמוכח דיש ברירה ולכן משני בהותנו דרש"י פי' אין ברירה שמא הקריב של רחל לאה והוקשה תוס' סתמא לשמה קאי ופנ"י גיטין כתב בלא הי' בעלים מבורר לא אמרינן סתמא לשמה ובטה"ק ריש זבחים כתב עליו דלפמש"כ דאין הדבר תלוי בהקרבת הכהן כלל שהרי אפי' אם חישב שלא לשמו אינה מפסיד כמש"כ לעיל א"כ גם שם נתבררו הקינין אפ"ה מאחר שיש לכל אשה קן ששמה כבר חל עליו רק אנן הוא דלא ידעינן איזהו מ"מ הוא מתקרב לשמה כל היכא דאיתא עיש"ה בטה"ק ומעתה לפי"ז לר' יוסי דהא דסתמא לשמה הוא משום דכהן שוחט לשם מה שהוא א"כ צדקו דברי הפנ"י ונדחו דברי התוס' וקיימו שפיר פירש"י אמנם לדידן דלא קיימ"ל כר' יוסי כדפסק רבינו כאן דצריך כוונה לו' דברים כמש"כ בפ"ז א"כ הא דסתמא לשמה היינו מפאת הבעלים שהקדישן מעצמן קאי לשמן ולכן ליכא תנאי ב"ד שלא יאמר לשמה משום שלא לשמה דעקירה בטעות הוא ולא הו' עקירה כיון דאין צריך שכהן יקריב לשמה כמו שהארכתי לעיל א"כ ממילא ל"ק נימא אין ברירה שמא הקריב של רחל ללאה דיש לומר כמש"כ תוס' סתמא לשמה קאי דל"ש תי' של פנ"י כמש"כ טה"ק אי סתמא ממילא לשמה קאי גם כהא"ג שייך סתמא

לשמה וא"כ לא צריך למסקנת הגמרא שהותנו רק כהן מקריב סתם והיינו דרבינו מפרש כפירש"י א"כ רק קשה לר' יוסי לשיטתו אבל להלכה א"ש ודו"ק הוא דבר חריף:

הנה מדברי פי' המשנה לרבינו נשמע דס"ל דלת"ק צריך שתהא כוונת בעל הקרבן לשם ששה דברים ותמוה מריש מכילתין דמשמע דפליגי אי כהן לימא לשמו דילמא אתי למימר שלא לשמו אבל לא על הבעלים וראיתי בספר ח"נ דרבינו מפרש דר' יוסי בתרתי פליג את"ק דס"ל דמן הדין שתהא כוונת בעל הקרבן נמי לאלה ששה דברים נוסף על כוונת השוחט ואמר ר"י מי שלא הי' בלבו לשם אחד מכל אלו שהוא תנאי ב"ד דלא לימא לשמו אפי' העובד דילמא אתי למימר שלא לשמו ומה דסבירא לי' דמן הדין אפי' הבעלים צריכין לכוון וזה אינו שאין המחשבה הולכת לענין פיסול אלא אחר העובד בלבד וכיון שכן אף לענין מה שצריך מה"ד לכוון לכתחלה ששה הדברים אינו אלא בעובד בלבד ומשום דלא מוכרע אי ת"ק ס"ל נמי כן דלענין פיסול מחשבת בעל הקרבן נמי פוסלת לכן כ' רבינו והלכה כר"י דהא לענין פיסול אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד לכן דברי האומר מפגלין נדחין ומשום דאפשר דת"ק נמי מודה בהא לכן קאמר בגמ' מתניתין דלא כהאי תנא את"ד:

והכי יש להוכיח ממה דאיתא במדרש רבה פ' אחרי תני ר"ש אומר לפי שהיו ישראל אסורין בבשר תאוה במדבר לפיכך הזהירן הכתוב שיהיו מביאין קרבנותיהן לכהן והכהן שוחט ומקבל אעפ"י שהבעלים מחשבין כל היום אין הכל הולך אלא אחר השוחט עכ"ד מוכח דמטעם איסור שחוטי חוץ אפי' בבמה הוא כדי שיביאו כל הקרבנות ליד כהן [דאין כיהון בבמה ולא יפסל הקרבן מחמת מחשבת בעל הקרבן כי לא נטהרו עדיין מרושם שמץ איזה פסול מחשבת ע"ז או שאר פסול כדכ' ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים] לכן הביאום למשכן והכהן עשה כל ההקרבה במחשבה טהורה לש"ש וכן כל הדברים המפורשים במשנה ואז אפי' הי' בבעל הקרבן איזה שמץ מחשבת פסול אין בכך כלום כי אין הכל הולך אלא אחר מחשבת העובד ולכן ס"ל למדרש דכהן שוחט מפני מחשבת בעל הקרבן פן יחשוב מחשבה שאינה הוגנת לכן גם השחיטה נעשית ע"י כהן דאז אין במחשבת הבעלים כלום:

והנה היכא דמעשיו מוכיחין א"צ כוונה לשמה וכדאיתא בירושלמי כהא"ג בפסחים פ"י ה"ג דבמצה יוצא בלא כוונה היכא דאיכא הסיבה ולפי"ז קשה לי מ"פ הגמ' בריש זבחים מסתמא לשמה דילמא דוקא היכא דמעשיו מוכיחין כמו בקרבנות סתמא לשמה משא"כ בגט דליכא מעשיו מוכיחין ל"א סתמא לשמה:

בענין שלא לשמו עוקר שם קרבן ונראה לי להביא ראי' מהא דאיתא בזבחים דף קי"ד

ע"ב דאמר ר' חלקי' אשם שלא לשמו חייב משום דבפנים ראוי הוא שלא לשמו וטעמו נראה יען דשחט שלא לשמו עוקר הזבח א"כ נעשה כקרבן עולה ושלמים דבאים נדבה ואם עושה שאר עבודת סתמא נעשה באמת עולה דבזה ל"ש סתמא לשמה קאי כיון דאז פסול משום שלא לשמו לכן בעשה כל העבודות נעקר שם הקרבן ונעשה קרבן אחר דרק בזמנו אין נעקר שם הקרבן משום דלשנותו גם בשאר עבודות הא אסור ואם יעשה סתמא הרי סתמא לשמה קאי ולא משכחת אלא בשחט שלא לשמו ושאר עבודות נעשה סתמא אז נעקר שם הקרבן ואינו עוד אשם ול"ה מחו"ז ודו"ק:

אך קשה לי דלקמן דף מ"ט פליגי אי עקירה בטעות שמי' עקירה ואי אמרת דע"י שלא לשמו נעשה קרבן אחר מדוע יהי' עקירה מ"ש מכל הקדש דקיימ"ל דהקדש טעות ל"ה הקדש בשלמא אי לא נעשה קרבן אחר ואין השינוי שלא לשמו עושה פסול קרבן או שאין יוצא בו ניחא וצריך לומר דבאמת בהא פליגי דלמ"ד ל"ש עקירה סובר דע"י שינוי שלא לשמו נעשה קרבן אחר ול"מ לעקור בטעות דהקדש טעות ל"ה הקדש ולמ"ד שמי' עקירה לית לי' כסברת תוס' ולפי"ז מיושב מה שהקשיתי על דברי תוס' להלן בפרקים [רק יש לדחות די"ל אף אי נעשה קרבן אחר אבל עכ"פ ל"ה כתחילת הקדש ע"כ שמי' עקירה כדאמרינן בנזיר דף ל"א דפליגי ב"ש וב"ה דב"ש יליף מתמורה תחלת הקדש מסוף הקדש וב"ה סברו רק בתמורה שהוא סוף הקדש אבל אחותי הקדש בטעות לא מחתינן א"כ הכא דהא עכ"פ מכח קדושה ראשונה דמיא לתמורה דאפי' בטעות מהני:

הנה מש"כ תוס' דאשה לאו לגירושין דמיא דאין חיוב לגרשה ולכן אם כתבו נכרי פסול אבל מילה דסתמא עומד למול לכן מל נכרי כשר נראה לי הסבר הדברים לפמש"כ תוס' עירובין דף ו' דאף דקיימ"ל דל"א כל העומד לשרוף כשרוף דמי מ"מ היכא דמתבעי הדבר אשר עומד לשרוף לעשות בזה מצוה שפיר אמרינן דכשרוף דמי לענין לקיים המצוה ה"נ לענין מילה דמצוה למול הו' כמל לכן גם ע"י נכרי כשר אבל גט דאין מצוה לגרשה לפי שיטתם ל"ה כגרושה ע"כ ע"י נכרי פסול:

בענין מינו מחריב קשה לי מנ"ל דלשם חולין אין מחריב משום דאינו מינו דילמא לשם חולין לבדו מחריב כיון דעכ"פ לא איתכוין לשם קודש רק נפ"מ היכא דשחט לשם קודש ולשם חולין דבשאר מחשבת קודש דהיינו לשם שלמים שהוקדש ולשם עולה שלא הוקדש דאיכא שני מחשבת מחריב כדאיתא בפסחים דשמעתין דלאוכליו ושלא לאוכליו אבל בחולין כהא"ג לא מחריב אבל בלשם חולין לבדו שפיר מחריב ונראה שזה טעמו של רבינו דס"ל בק"פ גם לשם חולין פוסל מדכתיב לד' ובארנו שם דנפקא לי' מסוגי' דע"ז דדריש מלד' לשמה ולאידך מ"ד קאי לענין מילה והא במילה אי אמרת

דצריך כוונה היינו כשמתכוין לשם הר גריזים [דאף אי מתכוין נמי לשם ד' הו' כמו לשם הר גריזים לבד דמחשבתו לעבוד בשיתוף כמו הכותים כאשר כתבתי בפ"א מבה"ח זהו מחשבה פסולה דלד' לבד בעינן דבמחשבת שיתוף גם הצד דלד' הו' בפסול] וע"ז פליג אידך מ"ד ומוקי לה בק"פ הרי דבק"פ פסול לשם חולין לבדו ורק עם מחשבה לשם קודש אז א"מ אינו מחריב ודו"ק עוד נראה לי עפמש"כ בפ"א מה' אימ"ז דבהמה שלא הוקדש לקרבן קודם שחיטה הו' קרבן כשר א"כ משכחת לשם חולין מחריב כיון דבאמת הו' קרבן כשר אף שלא הוקדש בפירוש א"כ בלשם חולין כהא"ג מחריב וכמש"כ שם דאסורה משום ש"ח כהא"ג:

בענין זה מחשב וזה עובד, עי' ברמב"ן פ' שופטים כ' לא תזבח כל דבר רע דקאי אבעלים ששחטו מוכח דס"ל כששחטו בעלים יכולין לפגל דהם בשחיטה נקראים ג"כ עובד וא"כ יקשה בכהן שוחט נמי הא הו' שליח דידהו יהא יכולין לפגל ואמאי אמרו אין מחשבה אלא אחר העובד אכתי יפגלו בשעת שחיטה ונראה לישב אף דבשחיטה בעינן בעלים היכא דשחטה כהן הו' שלוחא דשמיא לא שלוחי דידן ובתמורה דף כ"ה אמרינן דלכן האומר על הבכור יהא עולה לשמים דלא חל דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ולכן הכי נמי דברי הרב שהוא שלוחא דשמיא לא יכולים הבעלים להפקיע דלא עושה הכהן שליח שיהא שלוחו דיד' ול"ש שליחות בשחיטה רק בשחיטת זר אבל כהן ששחט הו' שליח דרחמנא וכן יש להוכיח מדברי רבינו בפי' המשנה בנדרים פ"ד עיי"ש לפי"ז הא דתנן לשם ו' דברים הקרבן נשחט שאין המחשבה הולך אלא אחר העובד לא מהני מחשבת הבעלים כלל אף בשחיטה דאין הכהן שליח הבעלים אלא שליח דשמיא וא"כ א"ש דכתב הרמב"ן הנ"ל דלא תזבח כל דבר רע דקאי אבעלים דאי בכהן השוחט אף דבשחיטה בעינן בעלים אין יכולין לפגל דכהן הו' כשלוחא דשמיא א"כ מיד בשעת שחיטה כבר אין שם הבעלים עליהם:

הנה במשנה בגיטין דף כ"ג איתא הכל כשרים לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן האשה כותבת את הגט שאין קיום הגט אלא בחותמיו והא לאו בני דיעה נינהו אמר ר"ה והוא שהי' גדול עע"ג ופירש"י דר"ה מוקי לה כר"א וסיפא דקאמר אין קיום הגט אלא בחותמיו אמציעתא קאי לא אריש ותמהו אמאי לא פירש"י כן מיד כדפריך והא לאו בני דיעה נינהו דס"ד דאתיא כר"א א"ל ר"נ אלא מעתה עכו"ם וישראל ה"נ דשרי וכ"ת ה"נ והתניא עכו"ם פסול ומשני עכו"ם אדעתא דנפשי' קא עביד ופירש"י שגמר בלבו לשם אחר הדר אמר ר"נ לאו מילתא הוא דמדקפסיל לי' לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והתניא עכו"ם פסול ההוא ר"א הוא [פירש"י ומשנתינו כר"מ דס"ל דוכתב

דקרא אחתימת עדים קאי] והא ודאי עכו"ם אדעתי' דנפשי' קא עביד ויש לתמוה כיון דבעיקר הדין לא הדר ר"נ דאמרינן נכרי אדעתי' דנפשי' עביד אמאי הדר בי' דהא אי נמי תאמר דגם בנכרי כשר מי ניחא משנתינו דאכתי אמאי שבק תנא עכו"ם כמו דהקשה מעיקרא אלא מעתה עכו"ם נמי ולומר כמש"כ תוס' דלאו דוקא דהה"ד נכרי הוא תימא דאמאי מעיקרא הו' קשיא לי' דלא נקט במשנה עכו"ם ועתה ניחא לי' ובתוס' הקשו עוד מאי אלא מעתה הא בלא דר"ה נמי קשיא אמאי עכו"ם פסול מ"ש עכו"ם מחשו"ק דג"כ לאו בני דיעה נינהו ול"ה לשמה ועוד דבע"ז אמרינן דימול ארמאי אף דבעי לשמה ותי' דבמילה כשר משום דסתמא לשמה קאי וגם גט פסול דסתמא לא לשמה קאי ויקשה אכתי לפירש"י דמפרש אדעתי' דנפשי' שמא גמר בלבו לשם אחר והנה עוד איתא התם אמר ר"נ אומר הי' ר"מ אפי' מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר איתבי' רבא לר"נ וכתב לה לשמה מאי לאו אכתיבת הגט לא אחתימת עדים איתבי כשהוא כותב כאלו כותבו לשמו מאי לאו כשיכתוב לתורף לשמה כאלו כתבו התופס ומשני לא כשהוא חותמו לשמה כאלו כותבו לשמה ואבע"א הני מתניתא מני ר"א הוא דאמר עדי מסירה כרתי והנה תמוה מה דס"ד אם כתבו לתורף למה הוא כאלו כתב טופס לשמה לכתוב לתורף קודם הטופס ולמסקנא ניחא דאף חתמו לשמה הו' כאלו כותבו לשמה דכתיבה ל"ב לשמה אבל לס"ד דקאי אטופס יקשה מאי פסקה דלכתוב התורף תחלה ואח"כ הטופס ובפנ"י הקשה אהא דקאמר ר"נ מדקפסיל להבאה מכלל דלענין כתיבה כשר הא מוכח מדר"נ גופי' דכשר דהא ס"ל לר"מ דמצאו באשפה כשר ואיתא עוד שם ר"י אמר שמואל והוא דשייר מקום התורף ור"א הוא וקשה הא גם מתחילה הו' ס"ל לגמרא דאתיא כר"א א"כ לא הי' צריך רק לאפוקי דאתיא בשייר מקום התורף וכן הא אמר רי"ו אינה תורה ומפרש דכאן הודיעך שאין כח לשמה ור"מ הוא דאמר ע"ח כרתי וזה לישנא יתירתא דהוי מצי לתרץ בפשיטות דאתיא כר"מ ולמה האריך לשנויי שאין כח לשמה ונראה ליישב דהנה לעיל ברפ"ק דמכילתין העלתי דאף דס"ל לר"מ דעדי חתימה כרתי היכא דצוה הבעל לאחד לכתוב וכתב אחר פסול משום שלא לשמה וכן לר"א אם צוה לפלוני ופלוני שיחתמו וחתמו אחרים פסול משום שלא לשמה ואיתא ג"כ לעיל דר"י באמת פוסל בין בכתיבה בין בחתימה דהא וכתב משמע בין בכתיבה בין בחתימה כיון דכתב משמע ביד הבעל הוא מטעם כתב ידו דהו' כאלו נחתם ממנו עיי"ש בחס"ו לפי"ז אני אומר דיש חילוק בין ר"א דס"ל דוכתב היינו כתיבה ובין ר"מ דס"ל בין כתיבה בין חתימה בכלל דבחתימה הוא סתמא לשמה קאי היכא דכבר כ' הכתיבה לשמא ממילא החתימה סתמא לשמה א"כ לר"מ דוכתב משמע אף כתיבה ס"ל באמת גם בכתיבה סתמא לשמה

אבל לר"א דוכתב משמע רק כתיבה לכן ס"ל דסתמא פסול כמוש"כ תוס' דגט שאני ממילה דסתמא ג"כ פסול וא"כ לר"מ דס"ל דסתמא כשר הא דנכרי אדעתי' דנפשי' עביד היינו דעביד לשם אחר ולכן בגדול עע"ג פסול דנכרי אדעתי' דנפשי' עביד ועושה שלא לשם אחר לגמרי אבל לר"א דסתמא פסול א"צ לפרש דנכרי אדעתי' עביד דעביד לשם אחר אלא דעביד סתמא דלזה דעביד לגמרי שלא לשמה לא חיישינן כלל והנה בחי' חס"ו הביא דברי הירושלמי שהביאו תוס' חולין י"ג דפריך מעשה עם מחשבה באמת יש לקטן א"כ מפ' והא לאו בני דיעה נינהו וצריך לומר דגמרא פריך דפשיטא לי' כתי' הירושלמי דיש לקטן מחשבה דהא מחשב לכתוב לשם גירושין אבל לא שייך מחשבה דמחשב שפלוני יהא המגרש דזה מחשב זה עובד ל"א ולפי"ז אני אומר דלכתוב הטופס לשמה באמת יש לקטן מחשבה לכתוב הזמן והמקום לשם גירושין רק התורף דהיינו לכתוב שם האיש והאשה דצריך כוונה שיהא פלוני המגרש ופלונית המתגרשת ע"ז אין לקטן מחשבה אלא דא"כ שוב תלוי בסברא הנ"ל היכא דכתב מקצת הגט לשמה בפירוש שוב סתמא לשמה כשר א"כ גם בלשם המגרש אף דזה מחשב וזה מגרש לא אמרינן מהני מטעם דבטופס סתמא כשר והיינו אליבא דר"מ דס"ל דסתמא כשר בחתימה הה"ד דכשר בתורף כיון דכתב טופס לשמה גם התורף כשר משום דסתמא לשמה רק לר"א דס"ל דבעינן לשמה בפירוש פסול בחשו"ק משום דזה מחשב וזה מגרש ל"א:

ועתה א"ש דפריך והא לאו בני דיעה נינהו דקשיא לי' ממשנה דקתני אפי' חשו"ק ומסיים המשנה שאין קיום הגט אלא בחותמיו ומה נתינת טעם הוא על הכתיבה וכמאן אתיא כר"מ ל"ה ניחא לי' לאוקמא כיון דמצאו באשפה כשר אין צריך המשנה לאשמעינן דכשר בחשו"ק וכר"א לא מצי אתיא דלדידי' ל"ש לומר שאין קיום הגט אלא בחותמיו דל"ב לר"א כלל חתימת עדים רק מפני תיקון העולם אעכ"ח כרי"ו אתיא דוכתב משמע בין כתיבה בין חתימה ולכן סתמא נמי כשר רק דקשיא לי' לגמרא הא לאו בני דיעה נינהו דהא בכתיבת תורף הו' זה מחשב וזה מגרש ולזה לאו בני דיעה נינהו א"כ אף דקיום אין אלא בחותמיו ובחתימה סתמא כשר וכן בכתיבה ג"כ סתמא כשר אפ"ה כיון דזה מחשב וזה מגרש ולזה לאו בני דיעה נינהו דהיינו בכתיבת התורף קשיא לי' דלאו בני דיעה נינהו ומוקי בעע"ג ומלמדו כהא"ג לא אמרינן דהו' זה חושב וזה מגרש ור"נ פריך אי הכי אמאי בנכרי פסול ויפורש הכי בשלמא כדס"ד בלא גע"ג אתיא כרי"ו ניחא דלרי"ו סתמא כשר וקטן [כדס"ד בירושלמי דקטן יש לו מחשבה עם מעשה] ג"כ עביד סתמא אבל בנכרי עושה שלא לשמו לגמרי לכן פסול אבל עתה דמוקי בחשו"ק וגע"ג דל"ש זה מחשב וזה מגרש כשמלמדו א"כ נכרי ג"כ כשר בגע"ג דעביד בפירוש לשמה כשמלמדו

וע"ז מסיק דנכרי אדעתי' דנפשי' עביד וגומר בדעתו לשם אחר דהיינו לפירש"י דאתיא כר"א אבל תוס' מוקי כר"י ולדידי' נכרי סתמא עביד וגעע"ג מהני דעושה לשמו וע"ז אמר ר"נ לאו מילתא הוא דאמרו דהיינו דהדר בי' וס"ל כקושיתי לר"ה דפריך אלא מעתה והו' ס"ל בהאי אלא מעתה דבלא ר"ה ניחא משום דחשו"ק כשר משום דסתמא כשר דאתיא כר"י מדקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו ובחתימה סתמא כשר לכן גם בכתיבה סתמא כשר ולא יקשה דלאו בני דיעה נינהו די"ל כדס"ד בירושלמי דקטן יש לו מחשבה עם מעשה ולא אמרינן האי סברא זה מחשב וזה מגרש דהא סתמא ג"כ כשר וגם בתורף כשכותב שם המגרש כיון דכתב טופס לשמה הו' גם כתיבת תורף לשמה ושפיר יש לו מחשבה עם מעשה [וזה ניחא מה דקשי' לי' אמאי לא מוקי בנכרי ודעתו הי' להתגייר כמוש"כ תוס' לקמן ולהנ"ל ניחא הא סברא זו דדעתו להתגייר רק אהני אי סתמא כשר דאי לאו דנכרי אדעתי' דנפשי' עביד אין חילוק ודו"ק] ואז ניחא דנכרי כשר דסתמא כשר לרי"ו דלא חיישינן דכותב לשם אחר וסתמא הא כשר והא דתניא פסול האי אתיא כר"א ולר"א הא ס"ל סתמא פסול ודאי נכרי אדעתי' דנפשי' עביד סתמא ולזה ל"מ געע"ג דהא זה מחשב וזה מגרש ל"א ולכן נקט לישנא דודאי פסול דהיינו דלרי"ו דסתמא פסול אין צריך לומר כלל דנכרי אדעתי' דנפשי' עביד וגומר בדעתו לשם אחר דזה אין פשיטות כ"כ אלא דעביד סתמא ואמר ר"נ מצאו באשפה כשר לר"מ ומתורץ קו' פנ"י הא מעיקרא ג"כ ידע ר"נ דלר"מ כשר דלהנ"ל ניחא דמעיקרא ס"ל דלא קאי כר"מ רק דעביד אליבא דר"י אבל כר"מ לא הו' ניחא לי' לאוקמי עד למסקנא דמסיק כן רי"ו ואיתבי רבא דהא כתיב וכתב והיינו דרבא ס"ל כדס"ד לעיל דף ג' דלר"מ גם בשלא לשמה פסול בכתיבה ומשני כר"א ושוב פריך מברייתא אם מקצת לשמה כאלו כתב כולו לשמה דכיון דכתב תורף לשמה הו' כאלו כתב תופס לשמה ומזה הברייתא מוכח דלא כסברת ר"נ דהדר מאוקמתי' דר"ה וס"ל כיון דבתופס גם בקטן הו' לשמה דיש לו מחשבה עם מעשה שוב גם כתיבת התורף הו' סתמא לשמה דהא מברייתא מוכח דכותבין תורף תחילה ואח"כ הטופס ואמרינן הסברא להיפוך כיון דכתב תורף לשמה גם תופס הו' לשמה מהאי טעמא גופי' אם התורף כתב תחילה לשמה שוב גם הטופס כשר אף בסתמא אבל בהתורף בעינן שיכתוב בפירוש לשמה משום דגם בכתיבה בעינן לשמה לר"מ כדס"ד לעיל דף ג' וא"כ בתורף פסול דזה מחשב וזה מגרש וע"ז משני כי אמר שמואל בשייר מקום התורף ואתי לפלוגי אר"נ דהדר בי' וס"ל דמשנה כר"י דשפיר אתיא כר"א דאיירא בשייר מקום התורף דרק כתיבה בעינן לשמה אבל חתימה לא בעי לשמה ור' זריקא מוקי כר"מ וקמ"ל דאין כח לשמה בכתיבתו דס"ל דמשנה ע"כ כר"מ אתיא דהא קתני

אין קיום הגט אלא בחותמיו דעדי חתימה כרתי ורק דא"כ קשיא פשיטא כיון דקתני דאין קיום הגט אלא בחותמיו מאי צריך לאשמעינן דאפי' בחרש שוטה וקטן כשר בכתיבה וע"ז קאמר דאין כח לשמה בכתיבה דכאן אשמעינן דלא כדס"ד לעיל דלר"מ ג"כ בעינן לשמה היכא דשינה מדעת הבעל וקמל"ן משנתינו דזה לאו משום דבעינן לשמה רק דזה משום שינוי מדעת הבעל ויש קפידא להבעל שדוקא זה יכתוב אבל לשמה לב' לר"מ דאין כח לשמה כלל בכתיבה ולכן אף דקתני בסיפא שאין קיום הגט אלא בחותמיו צריך לאשמעינן ברישא בחשו"ק דכשר משום דמהא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו הו' מצינן למימר דהיינו דבחתימה בעינן בפירוש לשמה וסתמא פסול ולכן אם כתב התורף לשמה לא אמרינן דחתימה נמי כשר דאז החתימה נמי לשמה קאי דהא ל"א דהא בעינן חתימה בפירוש לשמה ובכתיבה סתמא לשמה קאי אבל אה"נ דפסול שלא לשמו בפירוש בכתיבה ג"כ קמל"ן דאין כח לשמה בכתיבה ולכן בחרש שוטה וקטן כשר דאי בעינן בכתיבה ג"כ לשמה רק דאמרינן סתמא לשמה כשר אמאי חשו"ק כשר בתורף הא זה מחשב וזה מגרש לא אמרינן ולא מהני מחשבתו שיהא זה מגרש כנ"ל וזה כפתור ופרח:

וצריך שתהא מחשבתו בשעת זביחה וכו'. עיי' מל"מ שחולק שבכל ד' עבודות ובשעת הקטרה צריך מחשבתו לשם ו' דברים ולכאו' קשה על רבינו עיקר בהקטרה כתיב כמוש"כ תוס' ונראה ליישב דרש"י כתב דבאמת כתיב בזביחה ג"כ קרא אלא דנקט קרא זה דכתב גם לריח ניחוח וא"כ א"ש דסובר רבינו דרשא זו עיקר וכן הוא בת"כ על פסוק והקריב שהביא רש"י ומשם לקוחין דברי רש"י אלו ובזה אפשר ליישב ג"כ מה דנראה מדברי רבינו שכתב כאן לבסוף ואם שחט כשר משמע בו' דברים אלו ג"כ כשר אבל שלא לשם אלו אין מרצה וכמש"כ בלח"מ וכן איתא בתשב"ץ סי' ל"ז והיינו דהא בהא תליא דתוס' הוק' נאמר דאין מרצין ותי' דבהקטרה כתיב והוא עצמו שלא הקטיר אימורין כשרין ולרבינו דיליף משחיטה כיון דסובר דקאי אשחיטה א"כ יליף מקרא השני עיקר א"כ שפיר אין מרצין כקו' התוס' אבל האמת יורה דרכו כמל"מ דלא קאי רק אשלא לשם זבח אבל באינך כשר ומרצה כדמוכח מפט"ו דל"ח רק שינוי שם והא דיקשה למה לא מרצה כקו' תוס' יש לומר דל"ש אין מרצה רק במה דיליף ממוצא שפתיך תשמור ואם לאו נדבה יהא והרי זה לא יליף ממוצא שפתיך דאטו בשעת הקדשו צריך שיהא כונה לשם ו' דברים וכעין שכתבו תוס' דף ד' ש"ב דמוצא שפתיך למ' והיינו כמו שבארתי במק"א דשב' ליכא בהוצאת פיו ואף שתמהתי במק"א אדברי התוס' מהא דצריך לומר לחטאתי ואשמי וקרא קאי גם אאשם וחטאת לענין חולין ומי שמחוייב

עולה א"כ בהוצאת פיו אומר לחטאת אפ"ה כאן שייך לומר כמוש"כ.

ולדעתי הדבר מוכרח עוד דהנה בפט"ו מוכח רק בחטאתי לשם חולין אין מרצה אבל בשאר זבחים כשר ומרצה והרי שוחט לשם חולין ע"כ גם שוחט שלא לשם אישים וריח ניחוח דלא שייך בלשם חולין לשם אישים וריח ניחוח וכן מוכח בדף מ"ו דפריך טעמא שלא הי' בלבו כלל הא הי' בלבו לשם חולין פסול ופירש"י טעמא דלא הי' לבו כלל רק שחטו סתם וממילא קרב לשמו הא לשם חולין כשר ואין מרצה ומשני אביי דילמא לא הי' בלבו כלל כשר ומרצה הא הי' בלבו לשם חולין כשר ואין מרצה [ובמק"א בארתי בפירוש אחר] ולכאו' פלא איך נזכר שלא הי' בלבו כלל הא רק איתא במשנה שלא הי' בלבו לשם ו' דברים אלו אבל יכול להיות דהי' כונתו לשם חולין דהו' כסתמא כדאיתא בדף ג' אעכ"ח כיון שכונתו לשם חולין א"כ הי' כונתו שלא לשם אישים וא"כ שפיר קאמר טעמא שלא הי' בלבו כלל הא הי' כונתו לשם חולין אין מרצה דהו' כונתו כשלא לשם אישים ג"כ וכיון דרבינו סובר דוקא בחטאת כך א"כ מוכח שלא לשם אישים כשר ומרצה אלא דהא עצמו אין הכרח דאפשר גם בשאר זבחים לשם חולין אין מרצה כפשטות הגמרא בדף מ"ו דקאי או' דברים דסתמא כשר ולשם חולין אין מרצה ואיירא בכל זבחים [ומיושב בזה קו' הטה"ק דנידוק ג"כ שלא הי' בלבו אחד מכל אלו ואם הי' בלבו שלא לשם אישים אין מרצה דלפמש"כ ניחא דנקט לשם חולין א"כ ממילא שלא לשם אישים ג"כ הו' וסובר דבאמת פסול] והא דרבינו לא הביאו יש לומר דרבינו רמזו בהא דקאמר בפרקין הלכה י' שלא חישב בעולה ושלמים ונתקשה בכ"מ ולח"מ ובה"ז דמשמע בחטאת סתמא פסול ולפי הנ"ל יש לומר שכונתו שלא חישב כלל אפי' בעולה ובשלמים והיינו דאפי' אחולין ל"ח בשעת שחיטת עולה ושלמים ודו"ק וכלשון הגמרא דקאמר לא חישב כלל לאפוקי שם עולה כן ממש כתב אם שחט סתם ולא חישב כלל בעולה ושלמים.

וכן לדעתי דעת רש"י דקאי רק אשחיטה שכתב במשנה אף שלא הי' בלבו ששחט סתם וכן בגמרא קאמר טעמא דלא הי' בלבו ששחטו סתם וממילא קרב לשמו ולא פי' ששחטו סתם או קרבו סתם לשמו קאי אלא דכונה דל"ב כלל לכ"ע מחשבה רק בזביחה וע"ז קאמר אם לא הי' מחשבה בזביחה רק ששחטו סתם שוב כשר דהקרבה ממילא קרב לשמו א"כ מכש"כ אם הי' בכונה בזביחה לשם ו' דברים כש"כ דקרב ממילא לשמו ועוד אי איתא דבעי בכל עבודות א"כ אף שלא חשב בשחיטה יחשוב בעבודה וא"כ איך פירש"י אם לא הי' בלבו ששחט סתם קרב ממילא לשמו הא יכול לחשוב אח"כ בהקטרה וזריקה לשם כך אלא ודאי אם שחטה סתם העבודה ממילא קרב לשמו.

הנה חזות קשות ראיתי ברמב"ן פ' קדושים על פסוק וכי תזבחו זבח שלמים שכתב וז"ל והטעם שלא תחשבו שיהי' בע"ז שום תועלת ולא תעשו עבודת ד' הנכבד ע"מ לקבל פרס אלא לעשות רצונו כי רצונו הפשוט הוא הראוי והמחויב ואומר זה בשלמים שהם הקדשים קלים הנאכלים לבעלים בעצמם שישמרו במחשבתם להיות בכוונה רצוי וכש"כ בקדשי קדשים עכ"ל וא"כ לפי דבריו קשה דנאמר באמת דקרא דכתיב המקריב קרבנו היינו בקדשים קלים דמסתבר טפי שיהא בעלים מפגלין כמוש"כ הרמב"ן ובקד"ק הוא דגלי קרא לו יחשב דרק כהנים מפגלין ובעלים אין מחשבין.

פרק ה

הלכה א

בשבועות דף י"ז איתא זר שהיפך בצינורא חייב מיתה משום שמקרב עיכולו חייב מיתה משום והזר הקרב ולכאורה קשה מהא דאיתא ביומא דף ע"ב קרצו ומורק אחר על ידו דלא הו' עבודה באחר משום דמורק לא מעכב ונראה דא"ש דסברת הגמ' שמקרב עיכולו שחייב מיתה נראה מכאן ראי' מירושלמי שבת כיון שרוצה בעיכולן חייב משום מבשל ובארנו במק"א דע"י שנתהוה פעולה חדשה דבישול אבל הבערה לא מיקרי פעולה חדשה דפעולתו ההבערה והכילוי מן העולם וכן זר נמי חייב עלי' דהרי מקרב בישולו שהוא פעולה חדשה שמתהוה ע"י עבודתו משא"כ במורק הסתלקות חיותו וקיומו מן העולם בזה שפיר אמרינן כיון שאין מתהוה פעולה חדשה כיון דלא מעכב לא הו' עבודה באחר דומיא דמחלקינן בעלמא בין עבודת מתנה לעבודת סילוק.

הלכה ב

כיצד קדשי קדשים וכו' אלא בצפון. הנה איתא בזבחים דף ס"ב תנן התם כבש הי' דרומה של מזבח מנה"מ שהכבש בדרום אמר רב הונא אמר קרא ושחט אותו על ירך המזבח צפונה שיהי' ירך בצפון ופניו לדרום ופריך ואימא ירך בצפון ופניו ג"כ בצפון כאדם השוכב אמר רבא רמי גברא אאפי' אמר אביי תריץ ואותיב גברא זקפוהו והושיבהו ונמצא ראשו ורגלו לרוח אחת א"ל רבוע כתיב פירש"י דרבוע משמע באדם הרובץ ומושכב שיער הכתוב וצריכין לימוד להבין דברי חכמים וחידותם ובספר ברית שלם ראיתי שכתב לפרש עפ"י הא דאמרו במנחות דף כ"ט עוה"ז נברא בה' ותליא לכרעי' דה' דאי הדר מעיילי לי' בפתחא יתירא דעביד לי' בצד צפון דהיינו שבתחלה נברא העולם ב"ב שהוא פתוח לגמרי בצד צפון ומשם תפתח הרעה לפתח חטאת רובץ זה שער שנקרא צפוני אבן ומכשול והרוצה לצאת לתרבות רעה דרך שם מיד פוגע בו מנוול זה הצפוני

ונכשל בעונו ע"י היצה"ר שנקרא אבן ומכשול וזהו פירושו כגברא דרמי על אפי' ורגליו לצפון ר"ל אחרי שהלך לחוץ נכשל באבן הצפוני זה יצה"ר וא"א לו לשוב כמו שאמרו שם במנחות לא תסתייעא מילתא דליעול בהך דנפיק בי' ופרש"י מפני היצה"ר ומאחר שראה הקב"ה שאין העולם מתקיים במה שברא בבית אז בראו בה' ותלאו לכרעי' דא' הדר מעיילי' לי' ר"ל דאחר שמביא קרבן עולה שצריכה צפון נגד יצה"ר הוא הצפוני כמבואר לעיל הוא העולה האדם עולה למעלה בפתח התשובה של ה' וזהו מה שאומר תריץ גברא זקפוהו והושיבהו שעולה בפתח התשובה [ואיתא במדרש בפרשת בראשית שנברא העולם בה' שכובה ומונחת על צדה כזה ומובן יותר] ולפי שפסוק זה ושחט אותו על ירך צפונה כתיב בעולה שטעונה צפון מרמז על יצה"ר הצפוני פתח התשובה של ה' שהוא בצד צפון לכן רמזו בלשון מה שאמר רבא רמי גברא אאפי' דלכן שיער הכתוב באדם ששוכב ארצה ורגליו לצפון לרמז על החטא שנכשל באבן הצפוני ומושלך ארצה וע"ז באה העולה על הרהור הלב הוא העולה על רוחכם דהיינו יצה"ר וא"ל אביי אדרבא תריץ גברא ר"ל מנ"ל שמרמז על החוטא דהסברא נותנת ששיער הכתוב באדם היושב זקוף הוא העולה למעלה בפתח העליון של ה' א"ל רבוע כתיב משמע באדם הרובץ ומושכב ארצה ר"ל דתורה רמזה על יצה"ר של פתח חטאת רובץ והחוטא נכשל בו רגליו כגברא דנפל על אפי' וזה שאמר הכתוב שאמר הקב"ה לקין למה נפלו פניך כגברא דרמי על אפי' הלא אם תטיב שאת אגביהם למעלה בפתח התשובה כשל ה' ר"ל הלא יש לך דרך אחרת דהיינו תריץ גברא דשיער הכתוב באדם זוקף דע"י התשובה עולה בפתח ה' ומתכפר וזהו אם לא תטיב לפתח חטאת רובץ זה היצה"ר שנכשל החוטא באבן נגף אז הוה כגברא רמי אאפי' אבל אי הדר מעיילי' לי':

בענין שחיטת צפון עיי' מנחות דף נ"ו מבואר לגי' רש"י דמוקי אותו דר' אחיא לרבות אבל מקבל בצפון אבל אותו דשעיר נשיא למעט דאין שוחט בצפון וזה סותר לסוגי' דזבחים דף מ"ז וטה"ק כבר הקשה ע"ז ותוס' מפרשים וגרסו כהאי דזבחים ולי נראה דרש"י הוכרח לזה דיש עוד שינוי בהאי דזבחים דשם מייתא ברייתא דלראב"י בעינן אותו למעט פסח רק גמרא דחי דפסח בלא"ה לא בעי צפון ובמנחות מייתא הברייתא דראב"י גופי' דחי דלא צריך אותו למעט פסח דבלא"ה לא בעי צפון וא"כ הדבר מבואר דעי"ז ע"כ הגי' בהא דאותו דר' אחי' משונה דכיון דליכא שם תנא דאותו צריך למעט פסח א"כ יקשה לר' אחי' גופי' ל"ל אותו דשעיר נשיא וע"כ מוקי למעט שוחט ואידך אותו לרבות מקבל ולקח לא דריש אבל לפי סוגי' דזבחים דראב"י סובר דאתי למעט

פסח ניחא דאותו דשעיר נשיא לר' אחי' באמת למעט פסח ואותו חדא למעט שוחט אבל למקבל דבעי צפון לא צריך דאתיא מדר' אחי' והבן היטב.

הלכה ג

ומנין שאין שוחטין קדשי קדשים אלא בצפון וכו' כשם שעולה בצפון כן חטאת בצפון וכשם שחטאת נקרא קדשי קדשים כן העולה נקראת קדק"ד. עכ"מ למה הוצרך רבינו לזה ונראה דצריך טובא דהנה תוס' הקשו בגמ' פריך עיכובא בעולה מנלן ומשני לא יהא טפל חמור מן העיקר והנה כל זה שייך אי אמרינן דעולה גם קדק"ד ומעתה כיון שרבינו נקט כאן קדק"ד אלא בצפון והיינו עיכובא וכתב בעולה צפון וחטאת נלמד מעולה ויקשה אכתי בעולה לא ידעינן עיכובא ע"ז אמר כמו חטאת קדק"ד כך עולה ושייך לא יהא טפל חמור מעיקר:

ובזה נראה לי ליישב קו' תוס' דף נ"ה למאי דיליף שלמי ציבור מעולה מנא לן עיכובא בשל"צ דעולה רק נלמד בקו' אין חוזר ומלמד בהיקש ולפימש"כ ניחא כיון דיליף בגמ' כמו עולה קדק"ד כן של"צ קדק"ד א"כ נכלל בזה דכמו דעולה מעכב יען דקדק"ד כך של"צ אפי' לעיכובא וכ"ת אכתי תקשי דעולה רק מק"ו יליף לק"מ דזה דלא יהא טפל חמור מודאי אין לדמותו לשאר ק"ו כמובן וא"כ כיון דעולה קדק"ד כמו חטאת ושל"צ ג"כ קדק"ד שוב שפיר ילפינן לעיכובא ודו"ק. ורק אי הו' ילפינן בק"ו ממש בעולה מצד שיש חומרא אחת בעולה שאין בחטאת הו' שייך דבר למד בק"ו אין חוזר ומלמד אבל לא יהא טפל חמור עדיף טפי שע"כ מעכב כדקאמר שלא מצינו בכה"ת טפל חמור שפיר חוזר ומלמד ודו"ק:

ותדע דגמ' יליף כמו עולה קדק"ד אף זבחי שלמי ציבור קדק"ד ויקשה עולה רק מחטאת יליף דהו' קדק"ד א"כ איך חוזר ומלמד דהרי כאן משמע דשלמי ציבור ל"ה קדק"ד רק דילפינן מעולה כמש"כ תוס' לעיל דף נ"ג אע"כ כיון דהא דעולה דיליף מחטאת אין מטעם ק"ו אלא הכרח גמור כפירש"י כיון שכולו לגבוה שפיר מלמד דשל"צ ג"כ קק"ד אף דלא כתיב בי' קדק"ד כמ"ש תוס' לעיל דלא כפירש"י כאן ודו"ק:

ואולם לפירש"י דהוא נקרא קדק"ד דכתיב קודש לד' בשלמי ציבור א"ש יותר דנלמד ההיקש כמו עולה קדק"ד ושל"צ ידעינן דהו' קדק"ד כן נמי דמי לענין צפון אבל דיהא קדק"ד לא נילף מעולה ולפי"ז שפיר יש לישב לפירש"י קו' תוס' איך יליף עיכובא מעולה די"ל כיון דשל"צ קק"ד שפיר ידעינן עיכובא מעולה או מחטאת עכ"פ כיון דלענין זה דהו' קדק"ד לא צריך לימוד שפיר מעכב ורק בעולה צריך עיכובא כיון דליכא לימוד דהו' קדק"ד רק מחטאת אבל לפי' תוס' לעיל דקדק"ד בשל"צ רק מעולה שפיר קשה

א"כ עיכובא מנלן ובזה א"ש קו' טה"ק דתוס' תי' דאתיא כר"פ דחוזר ומלמד והוק' אכתי לאידך מ"ד מנלי' עיכובא לפי' הנ"ל א"ש דבטה"ק לעיל דף נ"ג על דברי תוס' כתב הא אי של"צ קק"ד תלי בפלוגתא דבן ננס ור"ע מנחות דף מ"ה ומעתה מאן דפליג אר"פ יסבור כב"נ דהו' קק"ד ושפיר ילפינן אף לעיכובא כיון דידעינן בלא עולה דהו' קדק"ד וממה שאכתוב להלן יתבאר עוד כוונה אחרת שכ' רבינו דעולה קדק"ד:

במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת. והנה בגמ' איתא לעכב מנין ת"ל ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה ורבינו לא כתב קרא ללמד לעכב וכבר העיר ע"ז המבי"ט בס' קרית ספר וכ' אשכחן למצוה לעכב מנין כתיב קרא אחריתא ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה בשעיר נשיא והלא בכלל כל החטאות הי' כל קרבנות שבצפון כעולה ולמה יצא לקבוע לו מקום בצפון שאם לא שחטו בצפון פסול שאר חטאות לעיכובא מנ"ל דכתיב בכבשה במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת וכתיב נמי בשעירה והוי סגי בשעירה ונילף מיני' כשבה וכי הדר כתבי' בכשבה תנהו ענין לפנימיות ולשעירי הרגלים לעיכובא ועיכובא לעולה מנ"ל דכ' במקום העולה חזר ושנה לומר מקום שקבעתו לעולה לעולם יהא מקומה עכ"ל:

ובאשם הוא אומר במקום אשר ישחטו עולה וכו'. וכ' בכ"מ ומ"ש ושלמי ציבור בפ' איזהו מקומן מקשה על ראי' זו וכי חטאת מהיכן למדה מעולה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אלא מדתני רב מרי על עולותכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה בצפון אף זבחי שלמי ציבור בצפון אלא דיש לתמוה על רבינו שהניח פסוק שהוקשו לעולה והביא פסוק דהוקשו לחטאת דדחי בגמ' ותי' כיון דעיקר שם קדק"ד בחטאת כתיב נקט הקישא דחטאת עוד י"ל דלפי האמת לא למדה חטאת בהיקש אלא כאלו כתיב בחטאת גופי' דהא מפורש במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת הו' כאלו כתיב להדיא בצפון ובלח"מ כתב לתרץ באופן אחר וכתב בספר עיני אברהם דהעיקר כתי' הכ"מ דהא תוס' ביומא דף נ"ז כ' בתירוץ אחרון וז"ל ולא נהירא לרצב"א לשון בחד זימנא גמר דהכי הו' לי' למימר פר בחוץ למעלה משעיר גמר ושעיר בחוץ למטה מפר גמר ונראה לי כפירש"י ולא דמי לכל הני שהביא ר"י דהכא כיון דכ' וכן יעשה לאוהל מועד מסתמא קאי אהזאות דכ' בגופייהו דהיינו אחת למטה דשעיר ושבע למטה דפר שהרי לא הי' עושה לפני ולפנים אלא ההזאות ואהא כתיב וכן יעשה וא"כ צריכין אנו ללמוד בחד זימנא גם מה שלמדנו בהיקש שאל"כ לא הייתי מקיים וכן יעשה דמשמע לגמרי יעשה באוהל מועד כמו לפני ולפנים וקרובים תי' זה לתי' שכ' אני למעלה להיות שווין עכ"ל הרי בהדיא שתוס' מפרשים לדעת רש"י דל"א אם אינו דבר אחר חוזר ומלמד בהיקש

אלא בדבר שעיקרו ההיקש בא בשבילו כגון הזאות שאנו למידים מתנה אחת למעלה בדם השעיר ושבע למטה בדם הפר למידים אנו ג"כ כל ההזאות שבפנים שבע דמטה בדם השעיר ואחת למעלה בדם הפר אבל גבי היקש שלמי ציבור לחטאת שאנו למידים ג"כ שהן נאכלין לזכרי כהונה אין אנו יכולין לומר שתהא שחיטתן בצפון אלא מהקישא דעולה וכיון שאנו יכולין לקיים ההיקש לענין אחר כדכתיבנא בלי שחיטת צפון א"ח ומלמד ולפי זה יש לתמוה על רבינו איך הביא קרא דחטאת אם הוא מפרש כפירש"י לפי סלקא דעתן דמעיקרא יחולו עליו כל קו' התוס' אלא מחוורתא כמו שתי' בכ"מ את"ד:

של"צ הוקשו לחטאת לפיכך הן קדק"ד כחטאת ונשחטין במקום שחיטתה. עכ"מ שהקשה דבגמ' דחו זה דחטאת למד בהיקש מעולה א"ח ומלמד ותי' דיליף מעולה ואיך כתב רבינו דיליף מחטאת ועלח"מ שתי' דגמ' כאן קאי אף אי ילפינן דבר דכתיבא בי' לא ילפינן דברים אחרים שנלמדו בו בהיקש אבל רבינו סובר כמסקנת גמ' בדף נ"ג וכפירש"י שם דמתרץ חוץ מפנים בחד זימנא גמר דכהא"ג דיליף מה דכתיבא בי' ילפינן גם דברים אחרים וכאן ילפינן לענין חזה ושוק מחטאת ילפינן גם לענין שחיטתן בצפון וכאשר הוק' באמת תוס' בדף צ"ד מכאן אבל רבינו סובר דכאן לא קאי הגמ' עוד בסברא זו:

והנה יש להוסיף עוד קצת נופך לפמש"כ בטה"ק לישב קו' תוס' לקמן דרק לר"י דאין אדם דן היקש מעצמו קאי כאן הגמ' אבל לרבנן דאדם דן מעצמו שפיר ילפינן מה דכתיבא בי' וגם מה דלא כתיבא ק"ו ולפי"ז רבינו סובר כרבנן:

ונראה שזה מרומז בדברי רבינו שכתב לפיכך הן קדק"ד והכונה וכיון דילפינן מחטאת דכתיב בי' קדק"ד שפיר ילפינן דשחיטתו כחטאת בצפון:

ואולם לי נראה בדרך אחר דגמ' כאן מצי קאי אף למ"ד דילפינן דבר דכתיבא בי' גם דבר דיליף מהיקש חוזר ונלמד ממנו כגמ' דלהלן אפ"ה א"ש כאן דלכאורה יש לי לדקדק רבינו כתב לפיכך הן קדק"ד נראה דיליף ב' דברים שהן ככק"ד וגם שחיטתן בצפון ובגמ' איתא רק מה חטאת בצפון אף של"צ בצפון ולא נקטו כמו קדק"ד והרי חזינן בגמ' אח"כ כדיליף מעולה קאמר מה עולה קדק"ד אף של"צ קדק"ד ולמה לא אמרו כן בחטאת ורבינו כתב כן בחטאת ג"כ אך הדבר ניחא דכ"כ למעלה בשם הטה"ק דזה אי קדק"ד הו' תלוי בפלוגתא דר"ע דסובר לחם מעכבין דקודש עלייהו קאי וב"נ סובר כבשים מעכבין דקודש אכבשים קאי דהיינו של"צ ומעתה י"ל בגמ' קאי אליבא דב"נ כיון דתנא דמשנה במנחות תנא הלכה כב"נ וא"כ ל"צ לילף לענין זה דהו' קדק"ד מחטאת א"כ שוב שפיר דחי בגמ' דאין לילף ההיקש מחטאת צפון כיון דלא יליף דהו' קדק"ד מחטאת דהו' דבר דכתיבא בי' לא ילפינן לענין צפון אבל רבינו פסק בפ"ח דתומ"ס כר"ע א"כ שפיר ילפינן

מחטאת לענין קדק"ד דבר דכתיבא בי' שוב ילפינן גם לענין צפון דכהא"ג חוזר ומלמד אבל בגמ' דקאי לב"נ אין חוזר ומלמד כיון דזה דהו' קדק"ד לא צריך לילף מחטאת גם לענין צפון לא יליף ואין לומר אכתי יליף מחטאת לענין חזה ושוק כקו' תוס' לדעתי משום הא לק"מ דהא דמסיק שם דיליף חוץ מפנים בחד זימנא היינו מה דשייך לענין הזיי' דמטה ומעלה אבל מה דיליף לענין חזה ושוק זה לא אהני דלילף לענין צפון אבל אי ילפינן דהו' קדק"ד דכתיב בחטאת זהו דבר הגורם שיהא גם בצפון שפיר ילפינן גם לענין זה דיהא בצפון כקק"ד מבואר להדיא דל"ה קדק"ד כתיבא בש"צ אלא יליף מחטאת והיינו משום דפסק כר"ע כאמור וזה נכון:

אלא דעדיין צריך ביאור א"כ למה בעולה קאמר מה עולה קדק"ד אף של"צ קדק"ד הרי עתה קאי דשל"צ בעצמו כתיב קדק"ד הנה באמת בלא"ה צריך ביאור דהרי רש"י פי' כן להדיא דשל"צ קדק"ד בפירוש כתיב בי' וכן מוכח בפירושו בגמרא דדחי איל נזיר קודש איקרי קדק"ד לא איקרי משמע כפירושו ואולם נראה דנכון הדבר דכבר העירותי למעלה דאדרבה בעולה דהוה קדק"ד רק מחטאת ידעינן וכמוש"כ רבינו א"כ איך יליף של"צ דקדק"ד מעולה וע"כ דגמ' קאי למ"ד דבגופי' כתיב קדק"ד והיינו אליבא דב"נ ורק הוכרח לומר מה עולה קדק"ד היינו כדי לדמותן להדדי דלא תאמר עולה ל"ה קדק"ד דלא כתיב לכן קאמר מה עולה וכאילו אמר מה מצינו בעולה שכן קדק"ד אף של"צ קדק"ד ושוב יליף לענין צפון אבל לא דיליף של"צ קדק"ד דזה כתיב בי' אלא דקושטא קאמר כדי לדמותן לעולה שג"כ קדק"ד אף דלא כתיב בי' וגם י"ל דנקט לכן מה עולה קדק"ד כמוש"כ למעלה כדי שיתיישב דיליף מעולה לעיכובא אף דעולה גופי' לעיכובא רק מחטאת ידעינן ולכן נקט כאן בעולה מה עולה קדק"ד אף של"צ קדק"ד כאשר בארנו לעיל:

ומעתה לפי"ז כ"ז אי כב"נ אבל רבינו דפסק כר"ע יצא לנו ההיפוך דמחטאת מצי יליף כמו דמצי יליף לענין קדק"ד דכתיב בחטאת יליף גם לענין צפון כאמור אבל מעולה א"א לילף דהרי עולה דהו' קדק"ד רק מחטאת יליף א"כ א"א לילף לענין של"צ דהו' קדק"ד וקודם דלא יליף דהו' קדק"ד א"א לומר דיליף שיהא בצפון ולכן א"א לומר כיון דיליף מעולה דהו' בצפון יען דכתיב יליף גם מעולה דהו' קדק"ד אף דלא כתיב בעולה דז"א דטרם דלא נדע דהו' קדק"ד לא נוכל לילף דהו' בצפון ולכן יליף מחטאת דהו' קדק"ד ושוב יליף דהו' בצפון אף דצפון בחטאת רק מהקישא ודו"ק כי נכון:

ולזה אפשר דרמז רבינו דמה חטאת קדק"ד אף עולה א"כ עולה דהו' קדק"ד רק מחטאת א"כ א"א לילף מעולה דהו' של"צ קדק"ד רק מחטאת ושוב יליף לענין צפון ג"כ ודו"ק:

והנה הי' אפשר לפרש הגמ' באופן אחר בהיפוך דגמ' קאי לר"ע דשל"צ ל"כ בי' בכבשים קדק"ד ולכן לא קאמר מה חטאת קדק"ד דחטאת כתיב בי' קדק"ד משא"כ בשל"צ ומהא"ט דחי גמ' שפיר דהו' דבר הלמד בהיקש כיון דל"כ בי' אף דהו' קדק"ד מהקישא עכ"פ ל"כ בי' להדיא וצריך לילף גם זה מחטאת ושפיר דחי דהו' היקש קדק"ד אבל מעולה שפיר יליף דהו' קדק"ד בהיקש דל"ש לומר דעכ"פ ל"כ בי' גם בעולה לא כתיב אבל לב"נ דגם בכבשים כתיב קדק"ד שפיר ילפינן מחטאת דל"ש דבר הלמד בהיקש א"ח ומלמד כיון דזה דהו' קדק"ד בגופי' כתיב שפיר מצי יליף לענין צפון אף מחטאת דבא מהיקש כיון דעיקר זה דהו' קדק"ד א"צ לילף מהיקש שפיר ילפינן לענין צפון אלא דלא אתי שפיר דרך זה כיון דרבינו בפ' תמו"מ פסק כר"ע לכן מש"כ לעיל נכון מאוד בדעת רבינו:

ושלמי ציבור הוקשו לחטאת וכו' לפיכך הן קדק"ד וכו'. והקשה בכ"מ הא בגמ' דחי זה דבר הלמד בהיקש א"ח ומלמד בהיקש ומסיק דיליף מעולה וא"כ למה כתב רבינו דיליף מחטאת והנה לפמש"כ לעיל יש ליישב על נכון דהנה תוס' הוק' איך יליף מעולה הא בעולה עיכובא לא נדע רק מחטאת ותי' כר"פ דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ועדיין קשה למ"ד דא"ח ומלמד ותי' בטה"ק דכל קו' התוס' רק לפי תי' קמא אבל לתירוצם בתרא ל"ק דעיכובא בעולה גופי' כתיב ולתי' קמא שפיר י"ל כמ"ד חוזר ומלמד ומ"ד דא"ח ומלמד סובר כל"ב ולפמש"כ לעיל פסק רבינו כל"ק דעיכובא בעולה מחטאת ילפינן א"כ הי' קשה לרבינו איך יליף מעולה הא עולה ג"כ לא נדע רק מחטאת ובחטאת לא כתיב עיכובא רק למצוה ורק מעולה הוא דילפינן וצריכין לומר דהא בטה"ק הקשה למה לא משני בגמ' דצריך הקישא לעולה למצוה והקישא לחטאת לעיכובא דעיכובא מצי למילף מחטאת דכתיב בגופי' ותי' דלכן לא משני כן משום דסובר כר"פ דחוזר ומלמד בהיקש כמש"כ תוס' א"כ אף עיכובא נוכל לילף שפיר מעולה א"כ לפי"ז ניחא למ"ד חוזר ומלמד אבל רבינו דסובר כמ"ד דא"ח ומלמד ע"כ באמת למצוה ילפינן מעולה ועיכובא ע"כ לילף מחטאת ולכן כתב רבינו דילפינן של"צ מחטאת דהוא דרשא דילפינן מיני' לעיכובא:

הלכה ד

ומנין ששוחטים קדשי קדשים אפי' אחורי ההיכל וכו'. והקשה בכ"מ וז"ל ומ"מ מש"כ רבינו אפי' אחורי ההיכל צריך ללמוד מניין לו ובתויו"ט כ' דהא גמ' ערוכה זבחים דף נ"ה דאמר רמי לול קטן הי' אחורי בית הכפורת להכשיר את העזרה כולה לשחיטת קדק"ל ולאכילת קדק"ד ובס' עיני אברהם כ' דמשם אין ראי' דשם איתא אחורי בית

הכפורת מאי והשיב מדאמר רמי ורבינו שינה הלשון וכ' אחורי ההיכל ההיכל זה מנין לו להכשיר צדדין שאחורי החלון וכמו זה פריך בגמ' והא איכא צדדין ופירש"י ואיכא צדדין היינו אויר שבין כותל אולם לכותל העזרה לדרום ולצפון דהוה להו אחורי אותם פתחים ולא הו' לפנים ומשנינן דמעייל לה בקרן זוית וע"כ שפיר הקשה הכ"מ מנין לו להכשיר אחורי ההיכל דהו' צדדין וכ' ליישב דרבינו מפרש שהוא בקרן זוית כפירש"י וז"ל דפתח להו בקרן זוית של אולם מקצת הפתח פונה לצפון ומקצתו למערב וכן בדרום ולפי"ז כיון שהפתחים שבדרום ובצפון נפתחים ג"כ במערב הוכשרו הצדדים של לול בית הכפורת על ידי הפתחים שנפתחים בכותל המערב של אחורי ההיכל ולפי"ז א"ש דלא פריך לגבי אחורי בית הכפורת והאיכא צדדין אלא פריך לאמצעיתו של כותל שהוא אחורי בית הכפורת את"ד:

הלכה ה

שלמים ששחטו קודם שיפתחו דלתות ההיכל וכו'. קשה לי מזבחים דף נ"ח דפריך מהא דתניא שלא יכנסו להיכל דלא יהא טפל חמור מעיקר וקשה הא בדף נ"ו מוכח דלאכילה ל"ב פתיחת דלתות היכל ולא שיראה ההיכל בשעת אכילת קד"ק וא"כ לפי"ז יש לומר דוקא בשחיטה אמרינן לא יהא טפל חמור משום דכיון דשחיטת עזרה לא מתכשר אלא בפתיחת ההיכל ובמקום שיכול לראות משם ההיכל א"כ זהו עיקר א"כ ל"ש לפסול בשחט בפנים אבל אכילה אף דכתב בחצר אוה"מ כיון דילפינן שם דף נ"ו דתורה רבתה חצירות הרבה לאכילה ול"ב שיראה ההיכל א"כ אין תלוי בהיכל ולא מיקרי היכל עיקר ולא שייך כלל שיהא טפל חמור מעיקר כמו השחיטה וצ"ע.

הן ראיתי בתוס' שבועות דף י"ז שכ' באכילה ג"כ בעינן שיראה מקום ההיכל אך דבריהם נפלאים שזה נגד גמרא דף נ"ו והנה במק"א כתבתי ליישב דבריהם מהך דזבחים דף נ"ו ומכאן ראי' לדבריהם דשפיר שייך לא יהא טפל חמור מעיקר דכיון דתלוי בראיית ההיכל א"כ אין לפסול בנכנס פנים כיון דעזרה כטפל דתלוי בראיית ההיכל אלא דיקשה כיון דגמרא מסיק דעבודה במקום רבו אמרינן אבל לא אכילה א"כ מאי סברא יש שכתבו התוס' דבעינן ראיית ההיכל לקיים ויאכלו וישתו ויחזו אלקים דאין זה כבוד רבו לאכול בפניו.

הנה בתוס' יו"ט במ"ס תמיד הקשה למה נקט שלמים הא במ"ס תמיד מוכח שגם בתמיד וה"ה ולשאר קדשים בעינן פתיחת דלתות היכל ועוד קשה הא רבינו בפי"ח ממעה"ק פסק אם שחט שלמים בחוץ פטור קודם פתיחת דלתות ההיכל ואמאי הא אי בשאר קדשים ראוי לפנים א"כ הו' פסולי בקודש ואם עלה לא ירד ואמאי פטור בחוץ והנה

תוס' בפסחים דף ס"א כתבו משום דהו' כאינו מקומו כמו שחט בדרום דאם עלה ירד לר"י וזה לא שייך לדעת רבינו כיון דהוא סובר שחט בדרום עלה לא ירד ועוד דלדעתי אין לדמותו כלל לשחט בדרום דתוס' לקמן דף פ"ח כתבו דלכן ירד דהו' כש"ח וכונתם נראה דהרי לקמן דף ק"ו מצריך קרא דשחט בדרום פטור משום ש"ח א"כ עכ"פ ס"ד לדמותו לש"ח וזה לא שייך לגבי נעילת דלתות היכל כיון דכשר לקדק"ד ל"ש לומר דהו' אצל שלמים כש"ח דעלה ירד וא"כ קשיא איך פסק רבינו דחייב בחוץ אבל קו' זו הא אפשר לתרץ כמוש"כ תוס' לעיל דף נ"ט תי' אחד דלכן חייב בחוץ כיון דלא נשחט בפנים דרק אהעלאת חוץ פטור היכא דמתקבל בפנים אך אכתי קו' ראשונה מתמיד קשה ולכן נראה ליישב דשלמים לרבותא וכש"כ שאר קדשים דהנה לקמן דף ס"ג קאמר רי"ו שלמים ששחט בהיכל כשרים דלא יהא טפל חמור מהעיקר ונראה הכונה כיון דחזינן שחט בעזרה צריך שיהא היכל פתוח א"כ היכל עיקר א"כ לכך שחט בהיכל כשר והנה דשחט בהיכל זה רק בשלמים דאי בעולה הא בעינן על ירך המזבח וליכא ירך בשלמים הדין כן ומעתה אומר גם לאידך הא דשלמים ששחטו קודם פתיחות היכל פסולין הוא מהא"ט דהרי אם שחטו בהיכל בפנים כשר לכן בשלמים אם אין פתוח פסול דהיכל עיקר ולכן נקט הדין בשלמים אבל בעולה וקדק"ד דפסול בשחט בהיכל דליכא על ירך מזבח [עיי' תוס' זבחים דף ס"ג ד"ה שכן דאי לאו משום דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל הי' כשר כחטאת בהיכל ולא משום דאין צפון מזבח וצ"ע] א"כ הא דבעי פתיחת דלתות היכל בעולה לא מהאי קרא דשחטו פתח אוה"מ ילפינן לה דמהאי קרא לא מוכח רק מכח סברא דאמרינן בשחט בהיכל לכן בעינן פתוח דהיכל עיקר אבל בעולה דאין כשר בהיכל דליכא על ירך מזבח אין למילף מהאי קרא דושחטו פתח אוה"מ וכן מוכח מתוס' עירובין שהקשו למה לי קרא בשלמים תיפק לי' דלא נפתח הדלתות עדיין לא שחט התמיד וא"כ הו' נשחט קודם לתמיד ואי איתא דשאר קדשים מהאי קרא נפקא א"כ מאי הוק' תוס' ובאמת בתויו"ט במס' תמיד תי' כן קו' תוס' אבל תוס' שהוק' ע"כ סברו דתמיד צריך שיהא דלתות פתוח לא מהאי קרא נפקא ולפמש"כ מילתא בטעמא דא"א ליילף מהאי קרא שאר קדשים ניחא וא"כ לפי"ז ניחא דרבינו נקט שלמים משום דבשלמים איצטרך לאשמעינן דנקרא קרא דפתח אוהל מועד.

והנה לכאו' נראה ליישב קו' התוס' אמאי שחט בחוץ פטור והא דהקשו הא ראוי לקדק"ד י"ל דבאמת רק אם שחט שלמים בדרום דליכא ירך מזבח לכן אם אין פתוח פסול אבל שחט שלמים בצפון שיש כאן על ירך מזבח כמו בעולה באמת אם עלה לא ירד וחייב בחוץ רק פטור היכא דשחט בדרום דלא שייך לומר שכשר בקדק"ד דהרי בדרום

קדק"ד פסול והנה יש עוד סברא לומר דכש"כ בקדשי קדשים ורק בשלמים איצטרך לאשמעינן דבזבחים נ"ו בעי גובה מאי שיפסוק והקשו בתוס' הא מזבח ג"כ מפסיק ותי' שיכול לראות כשיעמוד וא"כ יש לומר לכך צריך בשלמים קרא דעכ"פ בעינן פתוח משום דהא כיון שכשר בכל מקום אף לצד מזבח שמזבח מפסיק בלא"ה אין רואה ההיכל ל"ב שיהא פתוח אבל קדק"ד שאין כשר אלא על ירך מזבח דהיינו מכותל צפון מזבח ולצפון א"כ אין המזבח מפסיק פשיטא דצריך שיהא פתוח והבן.

והנה תוס' עירובין הקשו מנ"ל הדין במקדש דקרא דפתח אוה"מ במשכן כתיב ותי' דשם לא הי' דלתות וכונתם אף דהו' לי' וילון דהיינו פרוכת ל"ה אלא לצניעותא בעלמא כדאיתא זבחים נ"ו וקשה הא אכתי צריך קרא במשכן לענין אם פרקו המשכן דפסול לשחוט ג"כ מהאי טעמא כדאיתא זבחים ס"א ופלא שרש"י שם דף ס"א כתב מילתא דשמואל בזה"ל היכא שחטו קרבנות קודם שיעמידו המשכן הא אמר באיזהו מקומן בשלמים ששחטן קודם שיעמידו הלוים המשכן פסולין וכ"כ תוס' מנחות דף ד' בשם רש"י ורק תוס' בזבחים שם כשהעתיקו פירש"י כתבו בזה"ל הא אמר בפ' איזהו מקומן שלמים ששחטן קודם פתיחות ההיכל פסולין ולדעתי רש"י בכונה גדולה כתבו קודם שיעמידו המשכן דאי גרסינן קודם פתיחות דלתות זה ל"ש במשכן וקרא במשכן איירא ולית לי' לרש"י לפרש דקרא רק משום מקדש אתי וא"כ יפלא לתוס' שכתבו דא"צ קרא למשכן כלל הא צריכא רבה לקודם שיעמדו המשכן וצע"ג.

ודע דצריך לי עיון אמש"כ תוס' זבחים נ"ט דהקטרת אברים א"צ מזבח ויקשה הא בדף ס"ב דריש מקרא ועשית עולתיך הבשר ודם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה ונדרוש מה דם על מזבח אף בשר רק על מזבח ויותר יפלא דבמכילתא סוף פ' יתרו יליף מהאי קרא דרק דם ובשר על מזבח ולא שחיטה על מזבח א"כ נדרוש רק על מזבח אבל בשר על הריצפה אין מקריבין כמו שאין זורק דם על הריצפה.

הלכה ו

הנה בזבחים דף י"ד תניא ולקח הכהן מדם החטאת הוא בעצמו יקח ואי אתיא קוף ורמי לי' אידי' בעי למשקל זמנא אחריתא הנה לכאו' יש להבין הא מקרא דולקח ילפינן שתי קבלות (א) שיקבל הדם מהצוואר למזרק (ב) שיקבל באצבעו מן הדם שבמזרק וכן מוכח מפירש"י שם שכתב ומינה ילפינן קבלה לקמן באיזהו מקומן ושם מיירא בקבלת הדם למזרק וכן מוכח בזבחים דף כ"ד דאיתא באצבעו ולקח והאי קבלה למזרק אי אפשר שיקבלנו הכהן בידו אלא שיאחז את המזרק בידו והדם שותת לתוך המזרק והקשה בספר שו"ת למטה יודא כיון דס"ל דבעינן שיקח מעצמו ולעשות עקירה בידו

הא בדם השותת למזרק שותת מעצמו למזרק ואינו מקיים עקירה ואף שכתב רבינו בפ"ד מהלכות אלו הל' ח' אוחז הסימנים בידו ומוציאן עם הווירידין לתוך המזרק זה לא חשוב עקירה ממקומו דהא ע"כ עושה כן בידו השמאלית והעלה שם דמילת ולקח יש לו שני פירושים (א) שהמצוה היא שיקח הדבר מאחר או ממקום שמונח שמה ולא שיתן לידו (ב) שלקיחה הוא נטילה או אחיזה בידו ולזה סגי אף אם אחר או אפי' קוף מניחו אידי' ואפשר לומר כל היכי דכתיב בקרא ולקח גרידא אז אילו מוכח שבעינן גם עקירה ממקום אחר ורק מפרשינן ולקח שיאחז בידו אבל היכא דמילת ולקח מצורף למלה אחרת כמו ולקח מדם או ולקח באצבעו אז מפרשינן שלא סגי במה שיאחזנו רק בידו או באצבעו אלא דבעינן עוד שבידו או באצבעו ועיקר ליקח ממקום אחר ואי אתי קוף ורמי' לי' אידי' לא מהני וכו' ולפי"ז שפיר יש לחלק בין קבלת הדם להמזרק לבין טבילת אצבעו דבטבילת אצבעו דמיפק לי' ממלת ולקח קאי ג"כ אמלת מדם החטאת ומשו"ה כונת קרא דבעינן שיעקור באצבעו ממקום המונח ולכן אי אתי קוף ורמי' לי' אידי' בעי למישקל זימנא אחרינא אבל בקבלת דם מצוואר להמזרק דבה כתיב רק ולקח גרידא ואינו רצוף כלל אל מלת מדם דכתיב אח"כ רק משמע נטילה גרידא דהיינו שיאחז הדם ע"י המזרק עיי"ש.

ובזה כתב ליישב מה שהקשה בשו"ת מרי"א חאו"ח סי' קפ"ט דמהא דזבחים נשמע היכי דכתיב ולקח הכהן מדם החטאת משמע הוא בעצמו יקח ויעשה עקירה נימא גבי לולב נמי בעינן עקירה ולא אחיזה א"כ במתנה ע"מ להחזיר הא בשעה שלקחו עדיין אין שלו א"כ יצטרך להניח מידו ולחזור ויקחנו לידו לצאת בו ובשו"ת מרי"א תי' שרק קוף שאינו בר כונה אם רמי ליד הנוטל אז אינו מקיים בו לקיחה אבל כשאדם אחר רמיא אידי' הו' כלקחו בידו דשליח של אדם כמותו אבל אם לקחו בלילה בידו לא יצא דבעינן עקירה בזמנו והקשה ע"ז א"כ בדף מ"ב דפריך מדאגבה קניא הו' לי' למימר כגון שאחזו בידו בלילה ולא הניחו מידו ולא יצא ידי חובתו ואח"כ הוציאו ברשות עיי"ש.

ולי נראה ליישב כל ענין דהנה ביומא דף מ"ז איתא בעי ר"פ בין הביניים של מלא חפניו וכו' או דילמא ולקח והביא אמר רחמנא והא ליכא ופירש"י שמא לא נכנס בין הביניים והוא לא נתכוון נשמע דולקח היינו שיהא כונתו לעיקרה לא שיעבור ממילא כמו בשחיטה דכתיב וזבחת אם נפל מכין ממילא לא מקירי וזבחת ורק הא דמספקא לי' היינו משום דעכ"פ קצת בא מכחו ולפי"ז ניחא דולקחתם דכתיב בלולב היינו ג"כ רק ממעט שלא בכונת לקיחה אבל אם הי' בכונת לקיחה לצאת אף בלילה וכן במתנה עמ"ל מקרי שפיר לקיחה וכן ולקח הכהן מדם החטאת דהוא בעצמו יקח היינו ג"כ בכוונת

לקיחה ואי אתי קוף ורמי לי' אידי' ליכא כונת לקיחה ולכן בקבלה הדם כשאוחז המזרק לקבל הדם קרינן שפיר ולקח דהא מתכוין לקבל הדם בכ"ש ונתיישב קו' מרי"א דלא מוקי באחזו בידו בלילה דבכונת לקיחה לצאת בו ביום שפיר יצא.

הלכה ח

וצריך לטבול אצבעו וכו'. הנה זה מימרא דר"א בזבחים צ"ג וכן במנחות ז' ויליף לה מקרא דוהזה מן הדם אמנם איתא שם דילפינן ג' הלכתא מהאי קרא וטבל בדם וטבל ולא מספג בדם שיהי' בדם שיעור טבילה מעיקרא מן הדם ואיצטריך וטבל ואיצטריך למיכתב בדם דאי כ' רחמנא וטבל הו"א אף דלא קיבל שיעור טבילה מעיקרא כתב רחמנא בדם ואי כתב בדם הו"א אפי' מספג כ"ר וטבל בדם שבענין למיעוטי שיריים שבאצבע פירש"י דהיינו דמן הדם יתירא דלא הי' צריך למיכתב אלא והזה ז"פ אך הנה יתיר זה הוא ג"כ במקראות הנאמרים ב"פ אחרי בהזאת דיוהכ"פ אבל הא דדרשינן מקרא דוטבל בדם שיקבל שיעור טבילה מעיקרא ושלא יהא מספג לא נאמר כן בפר העלם דבר של ציבור אלא בזבחים מ' ע"ב דרשינן מקרא דכאשר עשה לדם וטבילה והנה רבינו בה' עיוהכ"פ פ"ג הביא הדין דבעינן טבילה על כל הזי' אמנם הני דינים שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא ושלא יהא מספג לא הביא רבינו שם וסמך אמש"כ כאן בשאר קרבנות ולמה לא אשמעינן זה הדין גם בה' יוהכ"פ דגם בהזאת דיוהכ"פ הדין כן דילפינן לי' בהקישא כל מה שאמר בענין.

אך יש לומר דהנה בשמעתין איתא דרבי יליף מקרא דכאשר עשה לפר לרבות פר יוהכ"פ לר"מ שאמור בענין ורי"ש פליג ואמר דל"ב קרא לזה דקו"ח הוא מה במקום שלא השוה קרבן לקרבן השוה מעשים למעשים מקום שהשוה קרבן לקרבן אינו דין שהשוה מעשים למעשים ובתוס' יומא דף ע"א ד"ה השו' כתב טעם לזה מדוע לא ניחא לי' לרבי' בהאי קו"ח ובעי קרא לזה ואולם בתוס' שם ד"ה מה במקום הקשו דל"ל לרי"ש להביא קו"ח באורח רחוק הא לקמן דף י"ב יליף ר"י דבעינן מתן יסוד בפר יוהכ"פ מקו"ח מה מי שאינו נכנס לפני ולפנים טעון יסוד ותי' דהאי קו"ח לא שייך הכא דהא כאן בעינן למילף ג"כ קולא בפר יוהכ"פ להכשיר וכו' אך דבריהם צריכין ביאור דאכתי תקשי אמאי טרח בש"ס להביא כמה פעמים דבעינן האי קרא בדם וטבילה הא לענין הני חומרא דבעינן למילף בפר יוהכ"פ הנה גלי לנו הקו"ח דנכנס לפנים וזהו קו"ח שאין עליו תשובה ולא בעי קרא לזה אך נראה ליישב עיקר קו' תוס' דל"מ למילף חומרא בקו"ח דנכנס דמן לפנים דאדרבא יש לנו לומר דהוא הנותנת דהואיל וכבר הוזה דמו לפנים ל"ב לדקדק כלל בהזאת דהיכל כ"כ שכבר יצא י"ח בהזאת פנים ולכך ל"ב כלל

שיעור טבילה מעיקרא וגם יש להכשיר במספג משא"כ לענין מתן יסוד דהוא מילתא בפ"ע מלבד הזאות הפנימי בזה שפיר שייך לדון קו"ח דבפר יוהכ"פ ראוי להחמיר הואיל ונכנס דמו לפנים בקדק"ד ואולם לכאו' יש לדון בזה דהאיך שייך לומר דהוא הנותנת הואיל וכבר הוזה דמו לפני ולפנים יש להקל בהזאות דהיכל דהרי משכחת לה בפר והזאות דהיכל ובזה פשיטא דבעי ג"כ שיהי' שיעור טבילה מעיקרא ולא מספג וממילא דאין לחלק בין הפרים וגם אם לא נשפך ומזה מדם הראשון בעינן ג"כ שיהי' מעלות הללו השנוי' בו ושפיר קו"ח קאי בתקפו דבפר יוהכ"פ שנכנס לפנים פשיטא דבעינן בכל הזאות דידי' שיהא שיעור טבילה מעיקרא ולא מספג ואולם לכאו' יש לומר דאף בנשפך הדם דמביא פר אחר להזאות דהיכל לכל שיעור טבילה מעיקרא וגם מספק כשר מיהא טעמא דהוא הנותנת דהואיל וכבר הוזה לפני ולפנים יצא י"ח ויש להקל שוב בהזאות דהיכל אף שזהו פר אחר הוא מ"מ שני תשלומין דראשון הוא וחדא קרבן הוא אך זה אי הו' תשלומין דראשון הוא או קרבן בפ"ע תליא במחלוקת דפליגי תנאי ביומא דף ס"א בנשפך הדם אחר שנותן מקצת מתנות שבפנים דלת"ק יביא דם אחר ויתחיל במתנות שבפנים ור"א ור"ש אומרים אינו מתחיל אלא ממקום שפסק וע"כ הא דס"ל לר"א ור"ש דממקום שפסק מתחיל אף דדרשינן שם מקרא דוכילה מכפר את הקודש דכל הזאות דפנים כפרה בפ"ע הן ה"ט משום דס"ל דאף כפרה אחת עבדינן בשני פרים דשני תשלומין דראשון הוא ובתוי"ש כתב דר"א ור"ש לית להו האי דרשא דוכילה מ"מ יש לומר דניהו דלית להו לדרוש מכאן דצריך להתחיל בתחילה מ"מ הא מילתא טעמא בעי איך עושין כפרה אחת בשני פרים וע"כ דס"ל דשני תשלומין דראשון הוא ולדידהו יש לומר דגם בנפסל הפר אחר הזאות פנים שמביא פר אחר להזאות דהיכל כולהו תשלומין דראשון הן דהתורה אמרה שיעשה כל הזאות מפר אחד אלא דבנשפך מביא אחר להשלמה ואולם למ"ד דבנשפך הדם אחר שנתן מקצת מתנות שבפנים יביא דם אחר ויתחיל בתחילה לדידי' ע"כ אין מקום לומר דשני תשלומין דראשון דא"כ אמאי צריך להתחיל בתחילה כשנשפך באמצע הזאות פנים ומעתה עכ"ח הא דלא ניחא לי' בגמרא למילף שיהי' בהם שיעור טבילה ולא יהא מספג בקו"ח דנכנס לפני ולפנים אזלא למ"ד דממקום שפסק הוא מתחיל ולדידי' שני תשלומין דראשון הוא וע"כ כשמביא פר אחר להזאות שבהיכל לא שייך דהוא הנותנת דע"י שמביא דמו לפנים סגי בהיכל במספג דפר זה לא נכנס לפנים וממילא דאין לחלק בין הפרים ואף כשמזה מפר הראשון בהיכל לא שייך לומר הוא הנותנת דהני תרי הזאות דבפנים והיכל ענייהם חלוקין ושפיר איכא למילף בקו"ח שיכנס דמו לפנים שלא יהא מספג שיהי' בדם שיעור טבילה וממילא גם

במביא פר אחר להזאות דהיכל בעינן שיעור טבילה בתחילה ושלא יהא מספג והואיל והדבר פשוט בקו"ח וא"צ קרא לזה להקיש לכן לא הביא רבינו דין זה בה' עיוהכ"פ וסמך עצמו על מה שכבר הביא דין זה כאן בה' מעה"ק דבעינן שיעור טבילה ושלא יהא מספג בכל הזאות את"ד חסד לאברהם בה' עיוהכ"פ והעמדתיו כאן.

וצריך לטבול אצבעו וכו' מקנח אצבעו בשפת המזרק. וכתב הכ"מ ופלא שזה נאמר על פרה לא על חטאת אמנם נראה רבינו גי' אחרת הי' לו [הובא במזבח כפרה וז"ל בספרי יד הישנים לא גמר מקנח אצבעו בפנים מאי מקנח אמר אביי בשפת מזרק והאי בפנים קאי אחטאת דפנים לא אפרה והכריח רבינו כגי' זו מטעם שבארתי] דהאי אצבעו בפרה שפיר מקנח ג"כ בפרה כאשר יבואר טעמו דעלח"מ הקשה ארבינו בפ"ג מרפה שכתב מקנח אצבעו בפרה ובגמ' איתא דבמזרק ונראה דרבינו לא ניחא בפירש"י ותוס' חדא דלמה לא מקנח גם ידו במזרק ע"כ כמ"ש תוס' דף צ"ג בזבחים דצריך שריפה כל דמו א"כ גם מאי דמקנח אצבעו צריך שריפה ועוד הוק' אמה דפירש"י דאין פרה כאן ולא הי' ירד בין כל זריקה דשחיטה וזריקה הכל כנגד הפתח לכן מפרש רבינו דקאי אחטאת אבל ידו מקנח בפרה וא"כ א"ש דכתב רבינו כאן בשפת המזרק:

ועוד הכרח הי' לרבינו לגי' שלו כמו שכתב הכ"מ דרבינו סובר דקבלת פרה הוא ביד [ועיי' רבינו ה' פרה כתב בכלי פסול וראב"ד השיג פסול בכלי מנ"ל ועיי' תוספתא פ"ק דזבחים משמע כרבינו ויש לעיין זבחים דף צ"ג גבי חטאת עוף הו' ספק אי לא אצרכי כלי או דאיפסל בי' כלי וצ"ע באמת מ"ש דשם ספק אי פסול בו כלי וראי' לראב"ד דכ' דרק מצוה ביד ועכהא"ג הוריות פ"ג גבי כה"ג מצורע] א"כ ליכא כלל מזרק ולכאורה תמוה דתלי תניא בדלא תניא הא גופי' קשיא איך פסק בהא דלא כגמ' דידן דמבואר בפרה בעי כלי מזרק ג"כ אע"כ שהי' לו גי' אחריתי דקאי אחטאת מקנח בשפת מזרק והבן:

ועתוי"ש ריש יומא ובשי"צ הנה הביאו שפירש"י כל מעשה בכ"ג היינו קבלת דמה והוק' ע"ז ממנחות דמקנח אצבעו במזרק משמע דהי' כ"ש והוק' ע"ז מספרי ילפינן מלוג של מצורע דביד וכ' דע"כ פליגי עם ספרי ותי' בשם האר"י לישב הספרי דההיא דספרי היינו להזאת אצבע דלא ילפינן מאיזוב וכוונה דיליף ממצורע דנותן מלוג אל כפו וזורק כן מקבל בכלי ונותן לידו ומזה ממנו באצבעו. והנה השי"צ כבר תמה עליהם דבפירוש ממעט בספרי דלא יקבל בכלי ואח"כ יתן ליד מצותה מצות יד ולא מצות כלי ולדעתי יש לומר דתוס' סברי בהא כראב"ד דרק מצוה אבל בקבל בכלי ונתן ביד אין מעכב אבל אם לא נתן כלי ליד פסול באמת לתוס' ואולי גם ראב"ד סובר כן:

והנה לישב שיטת רש"י נאמר ע"כ דרש"י סובר דגמ' וספרי אין חולקין דרק ממעט

שלא יקבל בכל"ש אבל בכ"ג שרי לקבל ואיירא האי מזרק בכ"ג ונקט מזרק אגב סרכא וכיון דכ"ג לאו כלי הו' א"כ כאלו קיבל בכ"ג ביד וכ"כ בשי"צ. אולם לדעת רבינו דלא גריס כן אפרה רק אחטאת א"ש הכל:

ובלח"מ הקשה מגמ' דמנחות מהא דאמר גבי פרה גמר מלהזות מקנח אצבעו בגופה של פרה ומשני בשפת מזרק וא"כ תימא דרבינו בפ"ג מפ"א כ' דמקנח בגופה של פרה ולא כ' בשפת המזרק ול"נ דרבינו ס"ל דלא קיימ"ל כהאי דמנחות והוא דתוס' יומא דף ב' הקשו על ההוא דמנחות וז"ל מיהו תימא דבספרי משמע שמצות קבלת דמה הי' ביד ומפיק לי' מלוג של מצורע שהי' בידו ותי' דפליגי דהיינו דלהספרי לא הי' מקבל הדם במזרק א"כ ע"כ הי' מקנח אצבעו בגופו של פרה יעש"ה וכן ס"ל לרבינו:

מקנח אצבעו בשפת המזרק. ובלח"מ הקשה מה' פרה אדומה והניח הדבר בצ"ע ובס' עיני אברהם כתב על זה דכבר כתב בכ"מ פ"ג מפרה וז"ל ומש"כ לפיכך על כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של פרה יש לתמוה דבפ' דם חטאת דף כ"ג ובמנחות דף ז' מסיק דמקנח אצבעו בשפת המזרק ולא בגופה של פרה וצ"ל דזה לס"ד דקבלת דמה הי' במזרק אבל לדידן שלא הי' קבלת הדם אלא ביד ע"כ לומר דמקנח אצבעו בגופה של פרה עכ"ל אבל מה שיש לדקדק על דברי רבינו בפ"ג ה"ג כ' וז"ל על כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של פרה איך מקנח בגופה של פרה ולא חיישינן לדביקת נימין ויהא חוצץ בהזאה דקרא כתיב והזה באצבעו ולא בדבר אחר וכזה פירש"י בזבחים דף צ"ג וז"ל במאי מקנח בגופה של פרה לא מצית אמרת שילכלך אצבעו בגוף הפרה מדבק בו נימין ושם הכריחו התוס' כפירש"י בזבחים ולא כמו שמפרש במנחות ונראה לומר שרבינו מפרש דנימין לא משום חציצה אלא משום גנאי משום כל פעל ד' למענהו את"ד.

הלכה י

ועל יסוד אותו קרן שהשלים בה המתנות הוא שופך שירי הדם והוא יסוד דרומית. ובספר תורת העולה ח"ב הקשה ע"ז ממש"כ רבינו בפ"ב מבהב"ח ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים יורדים בהן וא"כ יש לתמוה למה אמר ששירי הדם היו נשפכין בדרום ולא במערב מאחר שהנקבים שם היו יורדין א"כ הדמים היו במערב ובדרום וכ' ליישב דהנה המקובלים מדמין מידת החסד לדרום ורחמים למזרח ומה"ד הקשה לצפון ומידת הדין הרפה למערב וא"כ עיקר הכפרה היתה על יסוד המחובר לדרום שהוא החסד הגדול:

מה שהוקשה בטו"א אתוס' מגילה דקרא דאל יסוד העולה אתי דדיעבד בעי יסוד והקשה הא שיריים אין מעכבין. י"ל דלפי דאיתא בדף נ"ב דהכתוב נתקו לעשה ועשאו

שירי מצוה א"כ אי משום אין מעבירין על המצות ל"ה שירי מצוה דעכ"פ בדיעבד קיים המצוה אבל כיון דכתיב קרא הו' שירי מצוה דעכ"פ מצוה איכא ואי לא נתן ביטול מצוה כן נמי בנתן אל יסוד אחר ועבר על המצוה ביטול מצוה והבן דומיא דסמיכה דאמרינן זבחים דף ו' דעשאו הכתוב שירי מצוה ולא כיפר דעכ"פ לא נתקיים המצוה אף דאין מעכב:

הלכה יא

כל החטאות הנשרפות וכו' שהוא פוגע בו תחילה. עיי' לח"מ שזה נלמד מקרא דאל פתח או"מ שגם זה בכלל אין מעבירין על המצות וכן כתב בשיח יצחק ביומא לפרש כוונת תוס' דף ל"ג אולם לפי שנראה מדברי התוס' משום דהו' נגד תדיר צריכין קרא א"כ לפי"ז נצטרך לומר דגלי קרא אף דנגד תדיר אפ"ה שייך אין מעבירין על המצות אף בעבודה אחת ועיי' טורי אבן מגילה ז' אם כבר עבר אם צריך לחזור ונ"ל דצריך לחזור וליתן למערבי משום דקפיד שיהא סמוך להיכל כדאיתא בירושלמי כל נוטל מפנים ליתן בחוץ סמוך לו בעינן ודו"ק:

ובזה ניחא מש"כ רבינו בדין שנותן במקום שהשלים מתנות ותימא דבגמרא אמרו מטעם ירידתו מן כבש בסמוך לו וזה ששלמו מתנות איתמר ביומא דף נ"ט אמילתא אחריתא לענין מתנות מזבח פנימי וכמוש"כ בפ"ד מיוהכ"פ וראיתי בשיח יצחק בזה ולא תי' כלום [ולפמש"כ נכון דהאי דפגע אין הכוונה משום שעובר אצלו אלא כמוש"כ בירושלמי דבעינן סמוך לו לכן גם בדמים חיצונים צריך לטעם דבעינן סמיכה במקום ששלמו מתנותיו ודו"ק ויש להאריך בזה ויבואר במק"א] עיי' בפי"ד מעהיוכ"פ להוכיח דבאמת לית לי' לרבינו הא דר' יוסי דבעינן בסמוך לו וכיון שכן לא נתן טעם משום דסמוך לו מירידתו בכבש דזה משמע דכר"י אתיא דכמו מפנים לחוץ בסמוך לו כן בירידתו מכבש בסמוך לו ולכן נתן הטעם דבמקום שהשלים מתנותיו ודו"ק:

אבל ממש"כ רבינו פוגע בהיכל ע"ז קשה דהלא במצוה א' לא אמרינן אמעהמ"צ וע"כ מטעם דר"י דנוטל מפנים נותן בסמוך לו ויש לעיי' עדיין בזה ויבואר עוד:

הלכה יב

פר ושעיר של יום הכפורים וכו'. והנה זה שפי' רבינו דנפסלה משום הוצאה עיי' כסף משנה דכ' דכן מפרש הא דאיתא בגמרא כיון דנפיק נראה דהפסול משום הוצאה ובאמת יש לתמוה דמבואר בש"ס אדין האחרון שבהזאת ההיכל דהוציאו למזבח וצד האיבעיא כיון דחד מקום הוא לא מיקרי הוצאה א"ד כיון דכתיב ויצא והאיך כתב רבינו דהוציאן לחוץ להיכל דזה ודאי פסול דהו' ב' מקומות ודבר זה דיצא למזבח לא מביא כלל והכ"מ

עמד בשם הרי"ק דלמה לא כתב רבינו בחוץ להיכל דהו' ס' דהוא תיקו ובאמת דיציאה על המזבח הוא תיקו אבל חוץ להיכל ודאי פסול ועוד קשה לשיטתו דהוציא להיכל למה נקט דוקא פר ושעיר יוהכ"פ ה"ה פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים ג"כ ד"ז כיון דיצא חוץ להיכל בודאי נפסל ביוצא דאין זה מקומם דדוקא לגבי מזבח יש חילוק דלא שייך יציאה ולא כתיב בהם ויצא אבל חוץ להיכל בודאי נפסל ודבר זה נוהג גם בפרים ושעירים וכבר עמד ע"ז במנ"ח עוד תמה דהא מבואר ביומא דמקראי דהזאת הפרוכת של פר ושעיר הי' עומד הכהן לפנים ממזבח הזהב ובהזאת הפרוכת של פרים ושעירים הנשרפים הי' עומד הכהן חוץ למזבח הזהב ומזה ורבינו בפרקין לא הביא כלל דין זה בפרים ושעירים.

הלכה יג

פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין וכו'. במל"מ נסתפק לענין פרים הנשרפים ושעירים הנשרפין ורצה לחלק בין בית ראשון לבית שני והביא מ"ה עהיוכ"פ דהי' מזה כנגד הארון והביא דברי הרדב"ז ובשו"ת שו"מ תמה על הרדב"ז והמשל"מ שנעלם מהם גמרא מפורשת במנחות דף כ"ז לר"י דאל דוקא דמקדש שני דלא הו' ארון וכפורת ה"נ דלא עביד הבאות אמר קרא לכפר את מקדש הקודש מקום המקודש ופירש"י על מקום ארון מזה אפי' ליכא ארון ועוד שיש לחלק בין הך דיוה"כ דאיכא קרא מיותר לענין קטורת משא"כ בפרים הנשרפים מיהו כפי הנראה הא דהצריך קרא במנחות הוא דוקא לרי' דס"ל דאל דוקא אבל לרבנן ל"צ קרא וע"כ גם בפרים הנשרפים הי' במקום שהי' ארון עומד בבית ראשון עכ"ד:

הלכה יד

וכל הדמים הניתנים על מזבח הזהב וכו' מתחיל מקרן מזרחית צפונית לצפונית מערבית למערבית דרומית לדרומית מזרחית. עיי' בכ"מ ובלח"מ ולי נראה דרך אחרת בדברי רבינו אשר לא שיערו נושאי כליו ומקורו נובע מירושלמי אשר ז"ל ויתחיל בקרן מזרחית דרומית ומשני אין זה ימנית ויתחיל מקרן צפונית מערבית אר"א ויצא ממזבח כולי' ויתחיל מקרן מערבית דרומית שלא יתן אחוריו לקודש ואין סופו ליתן אחוריו לקודש חוזר הי' לאחוריו ויעמוד בדרום ויתחיל מקרן מזרחית צפונית כדאמר ר' עולא ימנית אין זה ימנית תני ר"א עומד במקומו ומחטא ובלח"מ השיג טובא על הירושלמי ובק"ע הגיה ויתחיל מקרן מזרחית דרומית ובשי"צ בתוי"ש הגיה ויעמוד בדרום ויתחיל בקרן מזרחית דרומית ונדחק שלא חש לשנויי ולי נראה לפרש דברי ירושלמי על נכון דהנה רש"י פי' דפליגי ר"ע וריוה"ג אי פתחא בצפון ובצל"ח ביומא כתב דטעמו של

רבינו דסובר לכ"ע פתחא בדרום אלא דלריוה"ג הולך לצד צפון כדי שיקיים כל פינות שאתה פונה והנה אני אומר לדעת רבינו אין זה הטעם אבל הוא דעת ירושלמי דסובר פתחא בדרום אפ"ה תני במשנה דמתחיל בצפון מזרחית דע"כ דהולך לצד צפון ומ"ט ע"כ כדי לקיים כל פינות וזהו דפריך ויתחיל בקרן מזרחית דרומית דיכול לילך לדרום ויתחיל שם ומשני אין זה ימנית כיון דע"כ צריך אח"כ ליתן מערבית דרומית יען שפגע בתחילה כדאיתא בגמ' א"כ אין זה ימנית ואז לא קשה דאמעהמ"צ דכדי לקיים ימנית דחי אמעהמ"צ ולכן הולך לצפון ומתחיל צפון מזרחית ושוב יקשה דנהי דע"כ הולך לצפון ומתחיל מצפון יתחיל בקרן מערבית ומשני ויצא מן כל מזבח ואח"כ חוזר ומקשה ילך באמת לדרומית עד קצה מזבח ויחזיר אח"כ לקרן מערבית דרומית ויתחיל שם [ואף דא"כ מעביר על המצות שאין נותן במקום שעומד הנה כדי ליתן דרך ימנית טוב שיתן תחילה במערבית דרומית ועוד סובר הירושלמי דכיון דעבר על המצות בקרן שפגע תחילה עדיין מוטל עליו ליתן שם תחילה אף שעתה בקרן מזרחית עט"א במגילה דף ז' ועוד דזה עדיף שיהא בדרום שנגד פתחא דפרוכת שבדרום] ואח"כ מזרחית דרומית וזה הוא לצד ימין ומשני א"כ נמצא אחוריו לקודש אם יתחיל בקרן מערבית דהיינו אחר שיחזיר לשם ויתן מערבית דרומית אח"כ מזרחית דרומית יהיו אחוריו למזבח ופריך ואין סופו ליתן למזבח דאם מתחיל בצפונית ע"כ כשיבוא למערב דרומית מחזיר אחוריו לקודש ומשני הי' חוזר לאחוריו כשבא לדרום הי' מהפך ע"כ אחוריו למזרח כמש"כ בק"ע:

וע"ז פריך אכתי ילך לדרום ויעמוד שם ויעשה הזריקה מזרחית צפונית הקפה ביד ולמה הוצרכו לצפון ילך לדרום רק יעשה ביד ויתחיל באמת מצפון כבמשנה ונמצא מקיים כל פינות לימין כדר' הונא והיינו דקו' ראשונה הי' ילך לדרום ויתחיל שם ומשני דבעי לימין ולכך פריך אכתי ילך לדרום ויתחיל ביד להקיף מצפון ונמצא מקיים גם כל פינות לימין וע"ז קאמר דאין זה ימנית וכונה נ"ל כמש"כ בח"ס דלמ"ד ביד ולא יליף יד מרגל אז דרך ימין מדרום לצפון דוקא כיון שעומד במקומו מתחיל בשמאל ומסיים בימין והיינו כל פינות לימין ואח"כ מביא ר"א אומר במקומו הי' עומד ומחטא דסובר באמת כן מכלל דת"ק לא מסתבר לי' הקפה ביד ומפרש ע"ז ר"א בשם ריו"ו שניהם מקרא אחד דרשו סביב רבנן סברי להילוך ור"א סביב לקרנות וא"כ א"א לעמוד בדרום ולהתחיל בצפון לכן הולך לצפון ומתחיל לדרום וא"כ לפי"ז ר"א אומר במקומו הי' עומד ומחטא היינו באמת שהי' עומד בדרום שלא הי' מהלך לצפון אלא לדרום כנגד פתחא דפרוכת ועושה הקפה ביד מצפונית מזרחית והוא עומד ופניו למערב וידו ימנית לצפון

א"כ מתחיל בימין ומסיים בימין [אך לכאורה קשה דמירושלמי לקמן כתב דהא דתנן דנותן ז' הזאות בצפון כר"א א"כ משמע במקום שעומד בצפון לר"א י"ל איה"נ אבל רק יען דסובר פתחא בצפון ולת"ק ע"כ פתחא בדרום כקו' תוי"ש דסתם לעיל כמ"ד פתחא בדרום ולכן פריך בירושלמי יעמוד בדרום א"כ עכ"פ נשמע אי פתחא בדרום למ"ד ביד הו' ג"כ ימין צפון כדסבר ר"א איה"נ דעומד בדרום ונותן בצפון ביד ומקיים כל פינות וכמש"כ ובארתיו להלן ג"כ] ונפ"מ לדינא כשמקיף ביד אמרינן ג"כ כל פינות אבל רק שמתחיל בימין ומסיים בימין ומעתה א"ש הסוג' הא דפליגי ר"ע וריוה"ג היינו ג"כ דסברי דפתחא בדרום קאי רק לריוה"ג הולך לצפון כדי שיהא מקיים כל פינות לימין ור"ע לא חייש להא והולך לדרום ומתחיל מדרום אף דל"ה לימין וע"ז מפרש בגמ' הטעם דפליגי אי יליף חוץ מפנים אי בעי לימין או דפליגי אי הו' הקפה ביד דלר"ע הקפה ביד ולכן לא יליף מהקפה ברגל ולא בעי ימין זהו פלוגתת ר"ע וריוה"ג אמנם ר"א דמשנה דסובר במקומו עומד ומחטא סובר אף בהקפה ביד צריך כל פינות לימין למזרח א"כ שוב א"צ לומר דהולך לצפון אלא עומד בדרום ומתחיל בצפון מזרחית ומסיים מזרחית דרומית ג"כ במזרח והיינו כל פינות לימין למזרח כמו בים שלמה דהי' פנים למזרח דהתחיל בצפון כדי לסיים בדרומית מזרחית כמ"ש התויו"ט דלא כפירש"י דרק אגב נקט למזרח:

ואף לפירש"י יש לומר נהי דר"ע וריוה"ג פליגי אי פתחא בצפון אפ"ה ר"א דעומד במקומו שפיר מצי סבור פתחא בדרום אפ"ה מתחיל בצפון כדי לקיים כל פינות ורק אי הקפה ברגל סובר רש"י דל"ש לומר כדי שיעשה הקפה לימין הולך אל צפון ולכן ע"כ פתחא בצפון לכך הולך אל צפון אבל למ"ד במקומו עומד דמקיף ביד שפיר י"ל פתחא בדרום רק מקיף מצפון ביד לקיים כל פינות לימין למזרח רק כ"כ מירושלמי משמע דלכ"ע פתחא בדרום ולא הלך לדרום להתחיל שם משום דאין זה ימנית:

ועכ"פ יצא לנו דברי רבינו נכונים דפסק הקפה ביד ולכן אמר שעומד בין מנורה למזבח דהיינו בדרום ומקיף ביד כמש"כ הלח"מ דרבינו סובר הקפה ביד ולכן אומר כולן נותן מלמעלה למטן חוץ מזו דעושה ממטן למעלה ומתחיל לעולם מצפון כדי לקיים כל פינות כיון שמקיף ביד יכול לעמוד בצפון ולהקיף מימין ולסיים מימין במזרח ודו"ק:

ולענין קו' הרשב"א דאיך אמר בין מזרח ומנורה הא משוך לחוץ נראה לפרש אי נאמר כמש"כ בפ"א מבה"ב דרבינו סובר דגם מנורה הי' מזרח ומערב והי' משוך לחוץ רק שיהא מקצתו של מנורה נגד שולחן ולכן פגע במזבח תחילה כשעומד סמוך לקרן מזרחית דרומית הו' בין מנורה ומזבח אולם לפי מה שהבין ראב"ד בדברי רבינו שמנורה דרום וצפון א"כ כשמשוך קימעא הו' חוץ ממנורה ול"ש בין מנורה ומזבח ודו"ק:

ודרך אגב אבאר בזה מש"כ במק"א לתמוה על רבינו בזה דהנה אי תרוויהו צפון ודרום א"כ קשה הא דקאמר משוך קימעא דעי"ז מנורה נגד שולחן דמנורה עומד מסתמא מיד בכניסה דאל"כ בלא"ה מזבח קודם ומ"ק יען דמשוך קימעא לכן פגע תחילה במזבח אף אין משוך כיון דמנורה נגד השולחן בקצה השני שלצד ההיכל א"כ פוגע במזבח תחילה וא"כ דעומד בכניסה א"כ לא אהני שמשוך מקצת וצריך שיהא משוך לחוץ כל המנורה [וא"כ דעומד בכניסה א"כ לא אהני שמשוך מקצת וצריך שיהא משוך לחוץ כל המנורה] וע"כ בגמ' קאי אי תרוויהו מזרח ומערב א"כ פגע בשניהם יחד ולכך צריך לתרוצי דע"כ משוך קימעא לחוץ ופגע במזבח בתחילה וא"כ עדיין עכ"פ רוב מזבח בין מנורה לשולחן אבל אי שולחן במזרח ומנורה צפון ודרום א"כ איך כתב רבינו הא דמשוך קימעא דממנ"פ אי עומד מנורה מיד בכניסה א"כ צריך להיות משוך כולה לחוץ דאל"ה אין אפי' מקצת מנורה נגד שולחן כ"ז שלא נמשך כולה לחוץ ואי עומד בקצה שולחן שלצד היכל א"כ אפי' אין משוך כלל המנורה נגד שולחן דמזבח אמה ושולחן ב' אמות כן תמהתי שם. ועיין זבחים כיור משוך קימעא לצד חוץ:

וליישב ע"כ נאמר דמשוך קימעא היינו לגמרי לצד חוץ ואתיא גם כמ"ד תרווייהו צפון ודרום ומנורה קאי מיד בכניסה וא"כ יקשה שוב מש"כ כאן ובעיוהכ"פ דעומד בין מנורה ומזבח:

ולתרץ זה נראה לישב דהנה בכ"מ הביא בשם הרי"ק לישב דהאי דיצא מכנגד מזבח כולה היינו שלא יעמוד בצד צפון שמשם היציאה לדעת רבינו רק ילך לדרום ועי"ז יוצא מכנגד מזבח ושם הוא בין מנורה למזבח בקצהו והנה לישב זה אומר דזהו קו' ירושלמי דפריך ויתן דרומית מערבית והקשה בלח"מ הא צריך לצאת ממזבח כולה ולהנ"ל ניחא כיון דאין עומד בצפון יצא מנגד מזבח מקרי שפיר וע"ז משני דנמצא אחוריו לקודש כשהוא הולך לדרומית מזרחית ולכן הוא הולך אל צפון ואח"ז פריך יעמוד בדרום ויתן מזרחית צפונית ויהא דרך ימין הכונה יעמוד במקומו היינו באמת במערבית דרומית ויקיף ביד ויתחיל מצפון ומשני תני ר"א במקומו עומד ורבנן לית להו הקפה ביד דבעי סביב ברגל א"כ לר"א באמת עומד במערבית דרומית ומקיף ביד מצפונית מזרחית ונמצא א"ש דעומד בין מזבח למנורה ודו"ק:

אלא שבאמת אני תמה על הרי"ק איך כתב דעומד במערבית דרומית א"כ אחרונה היינו מזרחית דרומית והשלישית הוא מערבית דרומית ושם עמד א"כ איך כתב חוץ מאחרונה שהי' לפניו נותן מלמעלה למטה הרי השלישית היתה לפניו לא האחרונה וצ"ע:

והנה ראיתי בצל"ח יומא כ' ליישב קו' ראשונה על רבינו דלכאורה קשה דלא תליא

בפתחא כלל כיון שזרק אחר שיצא נגד פרוכת שהוא באמצע כפורת ומזבח ג"כ באמצע וע"ז העלה שם אי שולחן צפון ודרום אז מזבח בצפון מתחיל מאמצע היכל א"כ כשהולך מכפורת בא תחילה לצד צפון מזבח אבל אי מזרח ומערב אז מזבח באמצע ולכן הולך לדרום שהוא ימין ותמהני שבפ"א מבהב"ח סובר רבינו מזרח ומערב היו שולחנות א"כ למה פסק דמתחיל צפון ואמנם לפמש"כ דבאמת הולך לדרום ועומד שם ונותן בצפ' מז' א"כ ניחא דהולך לדרום יען דשולחנות מזרח ומערב הולך לדרום יען דהוא לימינו וכמש"כ הצל"ח:

ואמנם לפי דרכי שעומד בדרום לדעת רבינו א"כ י"ל באופן אחר דאי שולחנות מזרח ומערב ומנורה צפון ודרום כשיטת רבינו א"כ מזבח כולה בצפון ולכן כשגמר זריקה שנגד כפורת בא לו לצד דרום תחילה שנגד אמצע הפרוכת אבל אי מנורה ג"כ מזרח ומערב או תרווייהו צפון ודרום א"כ מזבח באמצע היכל ממש א"כ כשגמר ההזאה על פרוכת הולך לצפון כיון שהוא ימינו כיון שעומד פניו למערב ויוצא ממזבח דרך אחוריו כמ"ש תוס' יומא דף נ"ב ע"ב ולפי"ז לא פליגי אי פתחא בדרום די"ל לכ"ע פתחא בדרום אפ"ה פליגי אי שולחן מזרח ומערב ומנורה צפון ודרום אז אין מזבח באמצע רק לצד צפון כי כשעומדים צפון ודרום הן בכללן עשר אמות כי אורך המנורה ב' אמות כמו שהראתי החשבון במק"א וא"כ ע"כ מתחיל באמצע [ע"ד שכ' מהרש"א דף נ"ב וצל"ח אי שולחנות צפון ודרום] א"כ צד דרום מזבח נגד אמצע כפורת לכן הולך לדרום ואידך או דסבר תרווייהו צפון ודרום א"כ ע"כ עומד באמצע ממש כלפי חוץ קימעא והיינו בין מנורה ושולחן דמשה או דשניהם מזרח ומערב א"כ ג"כ באמצע ולכן פונה לצפון לימין ולפי"ז רבינו דפסק שולחן במערב מנורה בצפון א"כ מזבח אין באמצע רק לצד צפון א"כ צד דרום של מזבח מגיע נגד אמצעי של כפורת וסובר כולי' מזבח הפנימי בצפון קאי ובא לדרום ולכן כתב שעומד בין מנורה למזבח דהיינו לצד דרום והא דמתחיל בצפונית היינו יען דפסק כר"א דעומד במקומו ומקיף ביד כדי שיהא פונה לימין למזרח כמו שבארתי לעיל אבל העמידה בדרום וכמש"כ והבן:

והנה כ"כ לעיל דעת הירושלמי ובזה נראה לפרש הסוגי' דכ"ע סברי פתחא בדרום רק ריוה"ג סובר כדי להקיף מימין הולך אל צפון וכמו דקאמר בירושלמי דלכן אין מתחיל בדרום דהיינו שילך לדרום דבעינן ימנית וכן פירשו בתויו"ט דלכן הולך אל צפון דבעי ימין וראי' לזה דרע"ק סובר מתחיל בדרום ופריך ויתחיל בימין ויקשה מ"פ דיתחיל בימין הא כיון דלדידי' פתחא בדרום ע"כ יתחיל בדרום וע"כ כמו לת"ק פתחא בדרום אפ"ה כדי לעשות מימין הולך לצפון כן לרע"ק יתחיל מימין דילך אל צפון או דידע דלרע"ק

מקיף ביד ופריך דיתחיל ביד ליתן מצפון אף שעומד בדרום וכדמקשה גם בירושלמי ורק בירושלמי משני אין זה ימנית ובגמרא דידן משני תחילה תי' אחרים דלא יליף פנים מחוץ ול"ב ימין ואח"כ פריך א"כ אי בעי הא נעביד אי בעי הא נעביד והנה כאן יקשה ג"כ הא פתחא בדרום ע"כ עושה בשמאל תחילה ול"ש ליישב דילך לצפון כדי לעשות מימין כיון דאין חיוב לעשות מימין רק אי בעי א"כ לכך הולך לדרום דפתחא בדרום וצ"ל כתי' השני דיעשה הקפה ביד ויעמוד בדרום ויתחיל ביד מצפון ויהא כל פינות ולמה דוקא משמאל וע"ז משני כיון דבהאי פגע רק שיצא מכל מזבח ולכן צריך ליתן מערבית דרומית והכוונה נ"ל דאם יתחיל בצפון נמצא מערבית דרומית שלישי להזאה משא"כ אי יתחיל בדרום הו' מערבית דרומית שני' אמנם יש דרך אחר ליישב קו' הנ"ל דפריך דיעשה מימין הכוונה דיתחיל במקום שעומד בדרומית מזרחית אח"כ מזרחית צפונית ויהא דרך ימין וע"ז משני כיון דפגע בהאי קודם צריך ליתן תחילה וזהו דלא כמש"כ אמנם לדעתי פי' זה רק אי נאמר כפירש"י דהאי ליתן למזרח רק אגב אבל לפמש"כ תוי"ש דדוקא נקט למזרח יען דקרא התחיל מצפון וסיים במזרח א"כ ל"ש דיתחיל מזרחית דרומית אח"כ בצפון דא"כ אין הגמר במזרח אך הדבר נכון כתי' השי"צ כיון דעתה לא יליף פנים מחוץ א"כ גם ימין למזרח אין עיכוב א"כ כשעומד בדרום יכול להתחיל בדרום ויתן מזרחית צפונית ויהא כל פינות וע"ז משני שפיר דבעי לעשות במערבית דשם פגע תחילה ואח"כ קאמר אבע"א אי ברגל כ"ע ילפינן חוץ מפנים והכי פליגי מר סבר הקפה ברגל ומר סבר הקפה ביד והנה קשה טובא דא"כ אכתי אי בעי הא נעביד וע"כ לתרץ משום דפגע בהא תחילה א"כ קשה שוב למה צריך לומר לאידך מ"ד הקפה ברגל אף אי הקפה ביד לריוה"ג אפ"ה א"ש דמתחיל מצפון כיון דפתחא בצפון א"כ עביד שם מאי דפגע תחילה [וקו' זו הקשה בחס"ו והוכיח דכל פינות לימין עדיף מאין מעבירין על המצות דלא כטו"ז סי' תרע"ז אמנם בתוי"ש הקשה כן ותי' דלא כרש"י אלא דבאמת לכ"ע פתחא בדרום קאי אלא שהולך אל לצפון לקיים כל פינות ולכן צריך לומר דסובר דברגל ילפינן חוץ מפנים] וע"כ כמוש"כ בתוי"ש דלכ"ע פתחא בדרום רק הולך אל צפון משום כל פינות אבל אידך סובר ביד ולכן עושה משמאל דוקא במערבית דפגע תחילה:

אמנם לפמש"כ לעיל בירושלמי דלמ"ד ביד סובר דבלאו טעמא דפגע שם ע"כ עושה מערבית דרומית משום דזהו דרך ימין כשעושה ביד כמוש"כ בחס"ו וא"כ סובר ג"כ דבעי כל פינות אלא דסובר אי ביד הו' זה כל פינות להתחיל לסיים בימין ולכן עושה אח"כ במערבית דרומית ואי דיקשה נהי דעומד בדרום יקיף ביד ויתחיל בצפון ז"א כיון דלא יליף יד מרגל ל"ה כל פינות רק דרך מערבית ואח"כ לצפונית כסברת חס"ו ואמנם למ"ד

ברגל לא מצי למימר דלעולם ביד ועושה כן משום דפגע שם תחילה אף דביד לא הו' זה ימין משום דאכתי ילך לדרום ויתחיל בדרום כיון דלכ"ע בדרום קיימי' א"כ מוכח שפיר דלכ"ע בדרום ואח"כ קאמר אבע"א מ"ס סביב במזבח חיצון ומ"ס כולי' מזבח במקום קרן אחת ונתקשו כל המפרשים מאי חידוש האי אבע"א נ"ל דלתי' קמא מ"ד ביד סובר לכן עושה מערבית דרומית משום דדוקא באופן זה הו' כל פינות כשעושה ביד ההקפה דאי לאו דהו' בכהא"ג כל פינות יקשה למה לא קעביד באמת ברגל ויהא כל פינות מצפון וילך לצפון והיינו כקו' הנ"ל נהי דיד לא יליף מרגל עכ"פ אי בעי הכי נעביד כמו שרוצה יעשה וע"כ כמוש"כ דסובר כשעושה ביד הו' שפיר כל פינות לימין מערבית דרומית ופונה לצפון שהוא ימינו כשעומד פניו למזרח [ולכן לא יקשה יעמוד בדרום ויקיף ביד בצפון דסובר ביד הו' ימין מדרום לצפון דלא יליף יד מרגל משא"כ לאיבע"א א"א לעשות ברגל א"כ יש לומר ביד ג"כ ימין מצפון דיליף מרגל אלא דא"א לעשות מצפון דאז יעמוד בדרום ויקיף מצפון מעביר עה"מ ואי דילך לצפון ויעמוד שם ויקיף ביד מצפון סובר כיון דפתחא בדרום אין לו לילך לצפון] ולכן קאמר עתה דפליגי בסביב ומ"ס דבקרן אחת הו' וא"כ לעולם בעלמא במקיף ביד הו' ג"כ כל פינות כמו ברגל ואי דיקשה א"כ איבעי הכי נעביד וילך לצפון ויקיף מצפון ברגל ע"ז קאמר דקרן אחת הו' ובעי דוקא הקפה ביד ולא יכול לילך לצפון והקיף ברגל ודו"ק:

והנה כ"ז לרע"ק אבל לר"א דסובר דמקיף מצפון ביד יש לומר דמתחיל להקיף מצפון אבל עומד הוא בדרום ואין נותן במקום שעומד ולא במקום דפגע תחילה דסובר דנהי דבעי הקפה ביד ילפינן מרגל לעשות כל פינות כמו דעושה ברגל מצפון ואף דעובר על המצות י"ל דכל פינות עדיף מאין מעבירין ועוד עדיפותא במקום שגומר נותן ה' הזאות ועדיף ליתן במקום שעומד כדאיתא בירושלמי לכן אין מתחיל במקום שעומד ובהא תליא פלוגתא דרע"ק ור"א אי כשעושה הקפה ביד מתחיל מצפון ועומד בדרום וזהו כל פינות או מתחיל בדרום במקום שעומד וזהו הו' כל פינות ודו"ק:

והנה אח"כ קאמר בגמ' לפרש פלוגתא דר"ח ור"י אי בצד צפוני נותן ומפרש במקום שגומר נותן ובירושלמי איתא דלר"א נותן בצפון משום שעומד שם ולרבנן בדרום כיון שמתחיל בצפון וסובב הולך אל דרום א"כ עומד בגמר בדרום לכן נותן בדרום ולא קאמר בירושלמי במקום שגמר נותן ההזאות נ"ל משום דירושלמי סובר לר"א עומד בצפון ונותן תחילה בצפון א"כ סובר האי עדיפא ליתן כל ההזאות במקום שעומד אבל גמרא דידן יסבור לר"ח וה"ה לגמ' דידן אליבא דר"א דכשמתחיל בצפון ונותן ביד בצפון אבל הוא עומד בדרום א"כ קאמר הטעם דנותן במקום שגמר ואף דהוא ג"כ מקום שעומד אמר

זה הטעם דיען דטעם ששם גמר זהו הגורם דאמרינן אף שעומד בדרום מתחיל בצפונית מזרחית כדי לגמור במקום שעומד וליתן שם במקום שעומד וגמר כמש"כ לעיל לר"י אזלינן בתר מקום שגמר לחודא אף שאין עומד שם ודו"ק והגם די"ל דר"ח סובר הקפה ברגל א"כ כשמתחיל בדרום דפתחא בדרום והולך אל צפון א"כ הו' ג"כ מקום שעומד בסוף בצפון שגם הגמר ושם נותן לכן אמר עיקר הטעם דשם גמר ובירושלמי לר"א דאין מקיף ברגל א"כ הגמר לאו במקום שעומד סובר דלא תליא במקום שגמר אלא במקום שעומד אבל אי עומד בדרום אין מתחיל בצפון גם לגמ' דידן ז"א דא"כ נמצאת אמר לר"ח אף דעושה הקפה ברגל אפ"ה ל"ב כל פינות לימין דלא כמסקנת הגמ' לעיל א"כ יש לומר דסובר ביד וסובר כר"ע ממש ביד ל"ב ימין ברגל וא"כ הגמר בצפון במקום שאין עומד לכן נתן הטעם במקום שגמר אלא דא"כ לרבינו דפסק עומד בדרום ומתחיל בצפון וגומר בדרום ונותן טעם משום דשם הגמר ולא אמר משום דשם עומד וא"כ מכאן אין הכרח אבל עכ"פ דברינו דלעיל קיימין מכח הירושלמי והיינו דלר"א יש לנו לומר דעומד בדרום ונותן בצפון ביד ומקיים כל פינות ורק יקשה לדברינו מירושלמי דקאמר הא דתנן נותן ז' הזאות בצפון כר"א א"כ משמע דעומד בצפון י"ל דאיה"נ אבל ירושלמי סובר לר"א פתחא בצפון ורק לת"ק סובר פתחא בדרום כקו' התוי"ש כיון דסתם לעיל במשנה דב' פרוכת הי' ע"כ דחוק לומר דסתם כאן פתחא בצפון אבל ר"א סובר פתחא בדרום אבל לדידן דפתחא בדרום א"כ למ"ד דנותן ביד וסבירא לן בהא כר"א יען דכהנים גדולים ג"כ נחלקו בהא כדאיתא בגמ' א"כ שפיר מצי עומד בדרום ונותן ביד תחילה בצפון כקו' הירושלמי וגם גמ' וסוג' דידן אתיא בזה על נכון כמו שבארתי ונתיישבו דברי רבינו והוא כפתור ופרח:

ועתה אבאר עוד דבר אחד דיש להבין בקו' ירושלמי יעמוד בדרום ויתחיל בצפון וקשה א"כ הרי עובר על המצות אם אין נותן בקרן שעומד וא"כ יתן בקרן מזרחית דרומית ואח"כ צפונית מערבית ואף דסובר כל לימין עדיף מאין מעבירין על המצות לכן אין נותן על מערבית דרומית אף דפגע תחילה דאין זה ימנית עכ"פ יתן מזרחית צפונית דמקיים לימין וגם נותן במקום שעומד תחילה ואמעהמ"צ אך י"ל לפמש"כ לעיל דבעי לימין למזרח צריך לסיים במזרחית דרומית דוקא [או יש לומר דאם יתן מזרחית דרומית אח"כ צפונית ויסיים בדרומית מערבית א"כ התחיל בשמאל וסיים בשמאל כהא"ג עדיף להעביר על המצוה מלהתחיל בשמאל דאם כדי לעשות כל פינות עדיף אמעהמ"צ כש"כ כהא"ג שיתחיל בשמאל ויסיים בשמאל אמרינן מוטב שהעביר על המצות ויתחיל בימין בצפון אך ז"א דאנן קיימינן שעומד בדרום א"כ הו' מזרחית דרומית ימין אלא כמש"כ

כדי דיתחיל בימין ויסיים בימין עדיף מאין מעבירין עהמ"צ]:

אך אכתי יקשה ילך לצפון ויתחיל בצפון ויקיף ביד מימין למזרח ולא יצטרך לעבור עהמ"צ ונראה דכיון דסובר פתחא בדרום א"כ עדיף יותר לילך לצד הדרום אי משום דהדרך קרוב אי משום דהו' דרך כניסה או מטעם דכל הנכנס לעזרה נכנס דרך קצרה לא כמש"כ בח"ס דכשהוא כבר בעזרה אין קפידא בקצרה ומרבה בהילוך דכ"כ לעיל בהב"ח פ"ז דלא משמע כן [ועמש"כ בה' עיוהכ"פ] וסובר אי ילך לצפון א"כ ג"כ הוא כמעביר על המצות דיש לו לילך אל הדרום משום דפתחא בדרום ואף דאח"ז יצטרך להעביר על המצות וליתן דרך ימין ויתחיל מצפון ולגמור בדרום מזרחית אין בזה קפידא דשרי להעביר על המ' לקיים כל פינות דהרי כל הטעם דאמעהמ"צ משום אין מחמיצין את המצוה ולפי"ז כיון דלימין עדיף א"כ ל"ש אמעה"מ דכ"כ החכ"צ בסי' ק"ו ויתר אחרונים דמותר להשהות המצוה כדי לעשות המצוה אח"כ יותר בשלימות מן המובחר וכיון דכן המצוה לפנות לימין למזרח א"כ בזה שמאחר המצוה ואין מתחיל במזרחית דרומית אין כאן מעביר עה"מ כיון שעושה כן כדי לגמור שם ושיהא כל פינות לימין למזרח כמו במקיף ברגל [ובזה יצא לנו דלא כט"ז סי' תרע"ז שהקשה בנ"ח ימין עדיף דאמעה"מ דלפמש"כ לפנות לימין ל"ש אמעה"מ כיון דזה משום מצוה מן המובחר שרי להשהות כחכ"צ הנ"ל ובח"ס דחי ג"כ דברי הט"ז מטעם אחר דמוכח כל פינות עדיף מאין מעה"מ:

והנה בלח"מ הקשה בשיטת רבינו דמה דאמרינן עד דנפיק מכולי' מזבח לא קפיד קרא על האדם המזה שיהי' חוץ למזבח כ"א על ההזאה שתהי' באחרונה למזבח שלא יזה במקום שפגע תחילה בצפונית מערבית או דרומית מערבית אלא שיוציא ההזאה לחוץ במקום שכלה המזבח אבל הוא יכול לעמוד בין המזבח והמנורה אמנם לפי"ז תקשי אמש"כ רבינו לחלק דהזאה שלפניו מלמעלה למטה והאחרת מלמטה למעלה עפ"ד מעיוהכ"פ הואיל וגם הזאה ראשונה נותן קודם שהגיע לארץ שמזה בו אין כאן חשש דניתווסן למאני' ונראה דרבינו ס"ל דניהו דלא קפיד קרא שיצא המזה מכולי' מזבח ויכול להזות הזאה ראשונה בעמדו בין מזבח למנורה מ"מ אי בעי נפיק מכולי' מזבח ומזה לפניו בקרן ואין בזה משום שיהוי מצוה לא משהינן הואיל ולא התחיל עדיין במצוה הזאה דמזבח משא"כ אחר שהזה הזאה ראשונה אזי מחויב להקדים האחרות במה דאפשר וטרם יקרב על הקרן שבו מזה צריך להזות עלי' הואיל וכולן חדא מצוה נינהו כל מה שיכול למעט ההפסק במצוה אחת חובה עלינו כדכתבו הפוסקים גבי תפילין ובזה יש ליתן טוב טעם לישב קו' רשב"א בהא דמבואר בש"ס דלרבנן דס"ל הקפה

ברגל כולן נותנן מלמטה למעלה ורבינו פסק הקפה ברגל מ"מ כתב דהאחרות נותנין מלמטה למעלה להנ"ל י"ל דהסוג' אזלה אליבא דר"א ור"ש דסברו ביומא דף ס"א בנשפך הדם אחר שנתן מקצת מתנות המזבח יביא דם אחר ויתחיל ממקום שפסק והיינו משום דס"ל דכל הזאה בפ"ע אחת ולכן לדידהו שפיר רשאי להפסיק בין ההזאות ולכן מוטב לו להזות בהגיעו לקרן שמזה בו ומוכרח ליתן מלמעלה למטה דלא ניתווסן מאני' אבל למאי דקיי"ל כת"ק דסובר דמביא דם אחר וחוזר ומתחיל במתנות המזבח משום דכל ההזאות מצוה אחת הן לדידי' אין להפסיק בין ההזאות ומזה טרם יקרב אל הקרן שמזה בו ושפיר יכול ליתן מלמעלה למטה דלא ניתווסן מאני' בזה הואיל ואינו עומד סמוך לקרן העתקתי ממש"כ בה' עיוהכ"פ מדברי החס"ל ודו"ק:

וכל הדמים הניתנין על מזבח וכו' מתחיל מקרן מזרחית צפונית. וכ"כ בפ"ד מעיוהכ"פ והרשב"א בתשו' סי' שפ"ח הקשה ממה ששנינו ביומא נ"ח דמשנה זו שנוי' לדעת ר"י דס"ל שלא הי' שם אלא פרוכת אחת ופרופה לצפון לימין הנכנס וכשחוזר מן הפתח למזבח הזהב פוגע תחילה לצפונית מערבית ואינה יכולה להתחיל שם דבעינן דנפיק מכולי' מזבח ולכן הולך מזרחית צפונית הא לרבנן מן הדרום הי' יוצא וצריך להתחיל מדרומית מזרחית וכיון שרבינו בפ"ד מבהב"ח פסק כרבנן דהי' שני פרוכת האיך כתב דמתחיל מצפונית מזרחית וכתב הרשב"א דרבינו ס"ל דתנא דמתניתין תנא אחריתא הוא וסבר לה כרבנן בחדא שהי' שם ב' פרוכת ופליג בחדא דפרופה לצפון ובס' עיני אברהם תמה עליו דלשון של רבינו לא יוצדק לפי"ז שכ' כשהוא נכנס עומד בין המזבח למנורה שנראה מלשונו שפרוכת החיצונה פרופה היתה בדרום וכן בפ"ד מעיוהכ"פ כתב עומד בין המזבח והמנורה ואם איתא כרשב"א הי' לומר כשנכנס עומד בין המזבח הזהב ושולחן וכן ביציאתו לגבי יוהכ"פ ועוד א"כ קשיא סתמא אסתמא דבמתניתין מהיכן הוא מתחיל סתם לן כאידך תנא דפרוכת החיצונה פרופה מן הצפון ובמתניתין דלעיל סתם לן כרבנן דקתני החיצונה הי' פרופה מן הדרום גם מה שהשיב בתויו"ט על זה קשה כנ"ל דלא הי' לו לרבינו לכתוב הכנסתו של כהן ויציאתו לצד דרום וכן קשה על תי' של לח"מ דאם איתא כפירש"י הו' לי' לומר אלא עומד במזרחו של מזבח ולא לדרומו עוד יש להקשות לדבריו מה שהביא ראי' מן הירושלמי דפשט הירושלמי היא היפך דבריו אם איתא דירושלמי סובר דפתחא בדרום הי' ראוי' לו לפרוך ויתחיל מערבית דרומית ואמאי פריך דיתחיל מערבית צפונית וכן הוא פירוש הירושלמי ויתחיל מקרן דרומית מזרחית דאפי' אי ס"ל דפתחא בצפון יתחיל במזרחית דרומית במזבח הפנימי כדרך שהוא מתחיל מזרחית במזבח החיצון ומשני א"ר אילא ימנית אין זה ימנית

רצה לומר מפני מה אמרינן במזבח החיצון שיתחיל מדרומית מזרחית משום שהכבש הי' בצד דרומו של מזבח וכשיעלה בכבש יבוא קרן דרומית מזרחית לימינו של כהן וקיי"ן כל פינות שאתה פונה אינו אלא לצד ימין אבל במזבח הזהב כיון שיצא מקרן מזרחית צפונית משום דכתיב ויצא אל המזבח עד דנפקי מכולי' מזבח צריך לעמוד במזרחו של מזבח ופניו למזבח יבוא דרומית מזרחית ושמאלו של כהן ואנן בעינן שכל פינות יהי' לצד ימין ואין להקשות יכנס לדרומו של מזבח ויתחיל מדרומית מזרחית לפי כשהוא נכנס ממזרח של מזבח לדרומו יבוא ימין לדרומית מזרחית יש ליישב כיון דנפיק מכולי' מזבח אז פוגע בקרן מזרחית צפונית תחילה שוב אינה יכול להניחה כיון שקרן מזרחית צפונית היתה לו לצד ימין משום אין מעבירין על המצות ופריך ויתחיל מקרן מערבית צפונית פי' שאם אתה חושש שבשביל הימין יעמוד בצפונה של מזבח ויהי' קרן מערבית צפונית לימין וטעם המקשן שהקשה קו' זו לפי שהי' סבור שמה שגורם שזה תחילה בקרן מזרחית צפונית הוא בשביל פניית הימין ולהכי פריך יתחיל מערבית צפונית כמו שפירשתי ומשני ויצא אל המזבח פירוש דבעינן תרתי שיצא חוץ למזבח ושיהי' לצד ימין אבל ימין בלא יציאה ויציאה בלא ימין לא מהני ופריך ויתחיל מקרן מערבית דרומית פירוש יעמוד במערבו של מזבח ויהי' מערבית דרומית לימינו אי משום ויצא כבר נפיק מצד צפון של מזבח ואתי לצד מערב אם בשביל הימין כבר פירשנו שהמערבית דרומית לימינו ומשני שלא יתן אחוריו לקודש פירוש כיון שלא יבוא ימינו למערבית דרומית אלא על ידי הפיכת פניו למזבח יבוא אחוריו לקודש ואין כבוד השכינה בזה ופריך ואין סופו אחוריו אל הקודש ומשני חוזר הי' לאחוריו פי' כיון שכבר התחיל לצד ימין במזרחית צפונית ובמערבית צפונית שוב לא איכפת לן אם לא יבוא לצד ימין כשחוזר לאחוריו ופריך ויעמוד בדרום ויתחיל מקרן צפונית מזרחית ולכאו' דברי הירושלמי מ"פ יתחיל מזרחית צפונית כך תנינא במתניתין ולא הי' ראוי להקשות אלא יעמוד בדרום ויתחיל במזרחית דרומית ונראה לפרש שכונת הירושלמי לדקדק בלשון המשנה ויצא דמשמע שא"י להתחיל בהזאות עד דנפיק מכולי' מזבח ובתר הכי תני מהיכן מתחיל מקרן מזרחית צפונית משום דבעינן שיתחיל לצד ימין ולזה פריך ל"ל יציאת כל גופו וכל המזבח ויעמוד בדרום ר"ל יסבב המזבח מבפנים עד שיגיע לדרומו ויתחיל מקרן מזרחית צפונית פירוש אי משום ויצא הא נפיק לי' מכולי' מזבח אי משום ימין הא לצד ימין קאי לאפוקי אם יעמוד בצד צפוני של מזבח ומפיק ידו מכולי' מזבח דרומית מזרחית לשמאלו ומשני ימין אין זו ימין פי' לעולם אי משום ויצא שפיר קאמרת אבל משום ימין לא מיקרי ימין אלא בקרן הראשונה שפוגע בימינו

דומי' דמזבח החיצון והכא הקרן הראשונה שפוגעת בימינו הוא דרומית מזרחית ואפשר להזות שעדיין הוא מבפנים וכפי מה שפרשתי בלשון הירושלמי נסתלקו כל הקושיות נקטינן מכל האמור שהירושלמי סובר דמתניתין מהיכן מתחיל אתיא כר"י ולעיל במשנת הי' מהלך עד שהגיע בין הפרוכת סתם לן תנא כרבנן ונראה לומר שהירושלמי מפרש הך סתמא דבין שתי הפרוכת הו' סתם ואח"כ מחלוקת כיון דמייתא סברת ר"י בסיפא וכן כתבו תוס' במס' ביצה גבי מחתכין את הדלועין ועוד נראה לומר דהירושלמי סובר דהלכה כר"י אפי' מחבריו ומשו"ה נקט רבי סברא דבר פלגותא כדי דנדע דהלכה כר"י אפי' מחבריו מדסתם אח"כ כרי"ו מיהו יש לדחות דאיכא סתמא אחריתא כרבנן דתנן החיצונה הי' פרופה מן הדרום ונראה דרש"י פי' רבנן קאמרי ותמוה ונראה שרש"י הקשה לו סתמא אסתמא וכונתו ליישב כדכתיבנא אלא שהקשו לו שוב מהך דחיצונה פרופה מן הדרום ולהכי כ' דרבנן קאמרו לה ר"ל דמתניתין דהחיצונה הו' כאלו נשנית למעלה בהדי מתניתין דהי' מהלך ואחר ששנה לנו רבי כל דברי רבנן שנה דברי ר"י וכו' ורבינו הוקשה לו סתמא אסתמא כמו שכתבתי בתחילת דברי לעיל ומיישב מתניתין דמהיכן הוא מתחיל אליבא דרבנן משום דקיי"ל דא"י להזות עד דנפיק מכולי' מזבח וצריך שיהי' כל פנותיו לצד ימין וצריך שיהי' כל הזאת של שלשה קרנות מלמטן למעלה וא"א לקיים כל זה כשהוא מתחיל מקרן מזרחית צפונית מאחר שבדרום הי' כניסתו ויציאתו לא משכחת לן לצד ימין מלמטן למעלה אלא כשיהי' מתחיל בקרן מזרחית צפונית מעתה ביאור דברי רבינו כך הם הי' עומד בדרום ומוציא ידו ימנית חוץ מכל המזבח ושפיר קרינן בי' ויצא ול"ב יציאת כל גופו כדי שיוכל לקיים מלמטה למעלה אי מזה על קרן צפונית מזרחית מלמטה למעלה מאחר שיש לו חלל אמה יכול לצדד ראשי אצבעותיו ואינם מתלכלכים מאלי' וזהו שכ' רבינו ונותן על קרנות המזבח מבחוץ דמשמע אפי' עדיין לא יצא כל גופו ואח"כ יצא מצפון ועומד במזרחו של מזבח ונותן על קרן מערבית צפונית מלמטה למעלה ואח"כ עומד בצפונו של מזבח ונותן על קרן מערבית דרומית מלמטה למעלה לפי שבכל קרנות הללו הי' לו חלל אמה אחת ויכול לצדד והי' יכול לקיים הליכה ברגל ומלמעלה למטה ומה שהוכרח רבינו לזה משום דאיתא התם תני' ר"ש אומר שני כהנים גדולים נשתיירו במקדש הראשון זה אומר בידי הקפתי וזה אומר ברגלי הקפתי ובירושלמי איתא דלא פליגי ולזה מפרש שמה שאמר בידי הקפתי הכונה שהזתי כדרך המקיפין ביד מלמטה למעלה אבל היקף המזבח לא הי' רק ברגל את"ד.

הלכה טו

פר כהן משיח וכו'. עיי' מל"מ והנה רש"י יומא דף ע"ג כ' פר כהן משיח ל"ג וכו' מלשון רש"י נראה מדפירש פר הבא על כל המצות כהן משיח שחטא ועשה בהוראת עצמו שהביא נמי פר מזה משמע דפר העלם דבר של ציבור ס"ל לרש"י אפי' כהן הדיוט מצי לאקרובי כמש"כ תוס' במגילה דף ט' ד"ה אין בין דאל"כ אמאי לא גריס נמי פר כהן משיח ולפרש הכי פר כהן משיח שחטא ועשה בהוראת עצמו ופר הבא וכו' היינו פר העלם דבר של ציבור ע"כ דס"ל פר הבא על כל המצות אפי' כהן הדיוט ולכן אינו רוצה לפרש כן משום דהכא קתני החילוק שיש בין כהן משיח למרב"ג וחשיב פר הבא על כל המצות וזה ברור בכונת רש"י וא"כ תיקשה דזה סותר למה שפירש"י בהוריות דף י"א ד"ה ופליג עלי' בחדא שפי' פר הבא על כל המצות היינו פר העלם דבר של ציבור ואפי' מרבג"ד לא מייתי כש"כ כהן הדיוט וכן פירש"י בקידושין דף ל"ו ד"ה אי דפנים פר הבא על כל המצות פר העלם דבר של ציבור ואפי' מרבג"ד לא מייתי כש"כ כהן הדיוט וכ"ש נשים משום דהכהן המשיח כתיב והתוס' כתבו שם ולא נראה לריב"ם אף דמרבינן התם בפר העלם דבר ש"צ מה דהכהן המשיח אפי' כהן הדיוט יע"ש וכונתם למש"כ במגילה שפירשו פר הבא על כל המצות היינו פר כהן משיח ואין לפרש היינו פר העלם דבר ש"צ דהא בת"כ מרבינן אפי' כהן הדיוט וכ"ש מרב"ג וכ"כ התוס' ביומא דף נ"ז ובנזיר ר"פ כה"ג יע"ש וזה הוא כונתם דמרבינן התם בת"כ וכמו שהוא באמת שיטת רש"י ביומא וזה ברור בכונתם בקידושין ובזה יפלא על מהרש"א שכ' שם על דברי תוס' לא מצאתיו כן אלא דבפ"ק דמגילה מרבינן מה' דכהן משיח מרב"ג אבל כהן הדיוט לא מרבינן וכפירש"י למעוטי כהן הדיוט והוא פלא דודאי לפי שיטת רש"י שם שהבין פר הבא על כל המצות היינו פר העלם דבר ש"צ שפיר ממעטינן כה"ד משא"כ התוספות אינם מפרשים כפירש"י אלא פר הבא על כל המצות היינו פר כהן משיח ולזה שפיר מרבינן מרבג"ד ולא כה"ד משא"כ פר העלם דבר ש"צ ס"ל להתוס' דמרבינן כן בת"כ אפי' כ"ה ואולי כונתו לא מצאתי כן בת"כ מ"מ ממגילה אינו סתירה על דבריהם כמו שחשב מהרש"א:

הלכה יז

הבכור והמעשר והפסח דם כל אחד מהן וכו'. וכתב הכ"מ וז"ל ומנין שאינם טעונים אלא מתנה אחת וכו' ואיני יודע למה תלה הדבר במפי השמועה דהא מן ראי' יליף לה מדכ' דמם לשון רבים ואפשר שטעמו משום דלא מפרש בהדיא דדמם מרבה מעשר ופסח ובלח"מ כ' דברי רבינו תמוהים דנראה דפסק כריוה"ג דאמר בפ' בית שמאי דף

ל"ז דמו לא נאמר אלא דמם ור' יוסי אית לי' כולהו בזריקה ואם נאמר שיש ט"ס בדברי רבינו וכו' לא הוא דפסח קיימ"ל דהוי בשפיכה וכדכ' רבינו בספ"ג מק"פ דהו' בשפיכה ודם השלמים בזריקה ואם נאמר כולם בשפיכה בדיעבד אם עשה בכור ומעשר בשפיכה יצא וכדכ' רבינו בריש פ"ב מה' פהמ"ק וכל הניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא שנאמר ודם זבחיך ישפוך ועוד דבפ"ח מחומ"צ פסק כר"ע דשל זבח אינו פוטר של פסח ושל פסח א"פ של זבח ולית לי' כל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה את"ד ועוד קשה מאחר דפסק דבכור ומעשר ופסח בשפיכה איך כ' בפ"ו מבכורות דמעשר בזריקה וכ' בס' עיני חכמים לישב דהנה בזבחים דף נ"ו איתא ודמן טעון מתנה אחת ובלבד שיתן כנגד היסוד ואמרינן עלה מנלן אמר ר"א אתיא זריקה זריקה מעולה ועולה גופה מנלן דכ' אל יסוד מזבח העולה ונראה שרבינו הוקשה לו איך ילפינן גז"ש מעולה כיון דמופנה מצד אחד למידין ומשיבין ואין מופנה כלל אין למדין כל עיקר וכיון דלא מצינו דבכור טעון מתן דמים על המזבח א"כ קרא דואת דמם תזרוק לגופי' אתא וגם קרא דעולה לגופי' צריך לומר שדם עולה צריך שיהי' בזריקה ואת"ל עולה תיתי מחטאת ואשם בהקישא ולהותיר קרא דעולה לגז"ש מ"מ איכא למיפרך מה לעולה שכן כליל וא"ל שלמים יוכיחו האיכא למפרך מה לשלמים שיש בהן אכילת בעלים תאמר בבכור שכולו לכהן וא"ל דיליף בו חזר הדין הא איכא למיפרך מה להצד השוה שכן באים חובה ובק"צ תאמר בבכור דלית בי' כל הני ועוד האי קרא דעולה אצטריך כדי שיהי' חטאת עולה ואשם ג"כ ואין מלמדין ולפי"ז צריכין לומר מה שאמר ר"א אתיא זריקה זריקה משום זריקה דכ' לן בבכור שהוא מיותרת דמצי למכתב תשפוך וכ' תזרוק לג"ש הוא דאתא וגם זריקה דכ' לן בעולה נמי מיותרת משום דהו' מצי למכתב ונתנו בני אהרן על המזבח סביב ובהכי תהי' ג"כ שלשה כתובים ולפי"ז מצות בכור בשפיכה לפי שעיקר הי' ראוי לכתוב תשפוך רק כ' בלשון זריקה ללמד הגז"ש הוא דאתא ולכן כ' רבינו דכל אחד משלשה בשפיכה א"כ י"ל דרבינו סובר מדילפינן גז"ש זריקה זריקה ע"כ דס"ל דקבלה הי' בידן דהני' שלשה בשפיכה א"כ זריקה דכ' בבכור לא אתי אלא לגז"ש ולכן כ' רבינו מפי השמועה ואע"ג דריוה"ג דריש לה מדמו לא נאמר אלא דמם דמשמע דמקרא ילפינן שטעינן מ"ד על המזבח בשפיכה ולא מדברי קבלה אפשר לומר דעיקרא דדינא גמרא גמרי לה וקרא אסמכתא בעלמא ואייתר לן הקרא לגז"ש וע"כ קרא דדם זבחיך ישפך אהני דאם נתנן במתנה אחת כיפר מדלא כתיב סביב ועוד דריש מדלא כתיב יזרק דאם נתנן בשפיכה יצא וכו' ועפ"י האמור יתורץ מש"כ רבינו ברפ"ב מפהמ"ק כל הדמים הניתנין על מזבח החיצון אם נתנן במתנה אחת בלבד כיפר ואפי' בחטאת מתנה אחת היא העיקר ושאר הארבע מתנות למצוה

שנאמר ודם זבחיך ישפך שפיכת הדם על המזבח היא העיקר וכן הניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא שנאמר ודם זבחיך ישפך ובכ"מ תמה דמייתי לה מדם זבחיך כיון דפסק כב"ה דגם חטאת במתנה אחת כיפר מחטאת ילפינן לה ולא מדם זבחיך ועוד כיון דמאן דיליף מדם זבחיך סובר לה כר"ע דאמר דנתנן בשפיכה לא יצא האיך מזכה שטרא לבי תרי ולפמש"כ ניחא דפסק כריוה"ג וכנראה מדיוק לשונו של רבינו דלגבי כל הניתנין במתן ב' שנתנן במתנה א' נקיט כולי' הקרא מדכ' על מזבח ד' וגו' הכונה בזה מדלא כתיב סביב ולא על מזבח ולגבי כל הניתנין בזריקה אם נתנן בשפיכה נקט ודם זבחיך ישפך ותו לא ע"כ דרבינו מפרש מילתא דריוה"ג כמש"כ וטעמו של רבינו דפסק בכולי' מילתא כריו"ג משום דסתם לן רבי כותי' בזבחים דף נ"ו הבכור והמעשר והפסח קדק"ל ודמן טעון מתנה א' ואי' בגמ' דאתיא כריוה"ג וכו' ואין להקשות מפ"ו דבכורות דמעשר בזריקה י"ל דשאני מעשר דהוקש לשלמים כדאיתא בשילהי בכורות דמחד קרא אתרבי עשירי עם י"א כיון שדין י"א בזריקה לפי שהוא שלמים א"כ אהני הקישא במעשר לומר שמצותו בזריקה אבל אינו יכולין להקישו לגמרי להטעינו שתי מתנות שהן ארבע כיון דאתרבי מקרא דבכור משוה"נ כ' רבינו בזריקה אחת כעין שלמים ובשפיכה כעין בכור ופסח והכונה בזה דיכול ליתן דם מעשר לכתחלה בזריקה א' או בשפיכה וכו' ומש"כ רבינו דפסח לא פטר את הזבח טעמו משום דלא מצינו זבח שנקרא פסח א"כ כשאנו מברכין על אכילת פסח א"י לפטור הזבח ואם בירך על הזבח לא פטר כיון דפסח עיקר והמברך על הטפל אינו פוטר את העיקר ואע"ג דבתלמודא אוקמוה טעמא דר"ע משום דסבר דאין זריקה בכלל שפיכה כיון דנקט לה כדרך א"כ לאו לאמיתן של דברים הן אלא טעמא דר"ע כדאיתא בירושלמי את"ד:

הבכור והמעשר והפסח טעון שפיכה. וקשה דהא בשמעתין איתא דרק פסח ומעשר בשפיכה דכתיב ודם זבחיך ישפך אבל בבכור דכתיב ואת דמם תזרוק הוא בזריקה וראיתי בספר חק נתן שהביא תוספתא דקתני הבכור והמעשר והפסח בשפיכה אחת כנגד היסוד ונראה דאתיא כריוה"ג דנפיק כולהו מואת דמם תזרוק וכולהו בשפיכה והא דכתיב תזרוק לא אתא אלא למיעוטי מתן אצבע דאי לריוה"ג כולהו בזריקה יקשה דתנן מניין לנותנין בזריקה שנתן בשפיכה מכלל דאיכא שפיכה דבהא לא פליגי ריוה"ג דהא לדידי' אייתר קרא דואת דם זבחיך ישפך והא דאמרינן לקמן דף נ"ו אהא דתנן הבכור והמעשר והפסח וכו' ודמן טעון מתנה אחת ואמרינן מאן תנא ריוה"ג ופירש"י מאן תנא מעשר ופסח בזריקה כמו בבכור דהו' בזריקה מדכתיב את דמם תזרוק לשיטת רבינו ע"כ לפרש איפכא דמשוי דכולן בשפיכה וכהאי דתוספתא אלא דקשה מפסחים דף ס"ד

כהן הקרב אצל מזבח זורקו זריקה אחת ואמרינן מאן תנא ר"י דפסח בזריקה הרי דגמרא דידן ס"ל דלריוה"ג בזריקה לא כאותו תוספתא א"כ יש לתמוה על רבינו דפסק כאותה תוספתא את"ד.

כנגד היסוד. ובגמ' פריך א"כ ליבעי ב' מתנות ואביי מתרץ מדכתיב סביב סביב הו' ב' כתובים אין מלמדים והנה כן נצטרך לומר לדעת רבינו והנה הוק' ע"ז דהרי מגז"ש מלמדין מב"כ ולכן פירש"י דסובר בגז"ש ג"כ לא ילפינן והנה קשה לי טובא דמוכח דרבינו ל"ל סברא זו דהנה בקידושין דל"ד קאמר ס"ד נילוף ראי' מהקהל לכן צריך זכורך ופי' תוס' אף דהו' שני כתובים כיון דהו' גז"ש שפיר מלמדין וכבר הוק' כן המרי"ט כאן ושעה"מ פ"ב מעכו"ם ותי' בשעה"מ יעין דאפשר למוקמא המיעוט דב"כ על שאר מ"ע שהזי"ג כהא"ג ילפינן לב"כ בגז"ש. ואולם עדיין קשה דהנה שם פריך נילף משמחה לחיובא ר"ל על כל המצות ומשני בעלה משמחה ולפ"ז רבינו דסובר אשה חייבת בשמחה כר"ז בר"ה דף ה' וכר"י דמסיק בגמ' דהוה ג' כתובים א"כ קשה נילף משמחה לחיובא וצ"ל יעין דהקהל ומצה ושמחה ג' כתובים אין מלמדין ולכן ילפינן מתפילין לפטורא ולפ"ז קשה רבינו כתב פ"ב מחגיגה מזכורך ממעט נשים ע"כ דס"ד נילף מהקהל הא הוה ב' כתובים ואפי' ג"כ הו' וא"כ עדיפא לילף מתפילין ול"ל זכורך ועכ"ח משום דבגז"ש מלמדין מב"כ ואפי' מג"כ וקשה הא גם בגז"ש מלמדין ול"ש תי' שעה"מ דצריך הב"כ למעט שאר כתובים ז"א דממצה ושמחה כבר ידעינן שאר מצות פטורות כשהזי"ג ואפ"ה כתיב הקהל דא"ל דהו' ממעטינן הקהל מב"כ דמצה ושמחה זה אינו דהרי יש קו' מטפלים א"כ רק בא לג"כ וגם בגז"ש א"א למילף ראי' מג"כ דאין לומר דצריך לשאר מצות דכבר נתמעט מב"כ שאר מצות ג"כ וע"כ דלרבינו ילפינן מגז"ש אף מג"כ ורק אביי דסובר שמחה פטורות א"כ הו' רק ב"כ מצוה והקהל שפיר לשיטתו דסובר בזבחים דאין לילף מב"כ אף בגז"ש ורק הא דצריך זכורך דלא נילף מהקהל ומצה אף דהוה ב"כ כיון דלדידי' י"ל כתי' של שעה"מ דבעינן הב"כ למעט כל שאר מעשהזי"ג אבל לרבינו דסובר חייבות בשמחה ע"כ יליף מב"כ ואפי' מג"כ בגז"ש וא"כ ל"ל דאביי בזבחים א"כ נשאר קו' הגמרא דליבעי ב' מתנות ועוד קשה באופן אחר דעל מה שהקו' ל"ל זכורך י"ל דלמסקנא הקישא לתפילין עדיף מבנין אב ולפ"ז הא דצריך זכורך דלא נילף מהקהל משום דגז"ש עדיף מהקישא כדאיתא בגיטין דמ"ב וא"כ מוכח דילפינן מב"כ בגז"ש אף דיש היקש איפכא ולא אמרינן דכהא"ג הקישא עדיף וע"כ דבגז"ש ילפינן מב"כ בעלמא ג"כ דאי לא ילפינן בגז"ש רק כאן משום דאפשר דב"כ אתיא למלתא אחריתא כמש"כ שעה"מ א"כ כהא"ג דיש היקש א"כ אין לנו לילף מב"כ בגז"ש וע"כ דגם בעלמא יליפנן

בגז"ש ולכן אף דיש היקש בגז"ש עדיפא ורק אביי לשיטתו דשמחה פטורות א"כ אין לילף משמחה ואין אנו מוכרחין להאי הקישא דתפילין א"כ אפשר דאביי ל"ל היקש דתפילין רק בנין אב ולכן שפיר סובר דבעינן זכורך דלא נילף מהקהל בגז"ש אף דב"כ משום דב"כ אתיא לשאר מצות והיקש איכפא לית לי' אבל לרבינו קשה דע"כ אית לי' היקש מדלא יליפנן משמחה א"כ קשיא איך ילפינן בגז"ש מהקהל ע"כ דילפינן בגז"ש וקשיא מהך דזבחים כאמור והנה לפי תי' השני של שעה"מ לתוס' דפסחים דף ס"ד היכא דהב"כ הו' אף דמצי יליף אידך מחברי' בגז"ש אז אף בגז"ש לא ילפינן מב"כ אבל רק היכי דבבנין אב הו' ילפי' מאידך שפיר ילפינן אף לב"כ א"ש.

ואולם נראה ליישב עוד באופן אחר דהנה הא דהו' ילפינן מהקהל בגז"ש הנה הקהל הוא דמיותר דהו' ילפינן ממצה כהא"ג שפיר יליפנן בגז"ש דהנה הא דב"כ אין מלמדין משום דלמיעוטי אתא ולמ"ד מלמדין משום דילמא יש פירכא שאנו לא יודעין כאשר ביאר בטה"ק כאן ול"ה כלל ב"כ ול"ה מיעוטא וזה שייך היכי דהלימוד מקרא שמיותר ולכן שפיר ילפינן בגז"ש דע"כ יש פירכא דא"א למילף ממצה מדגלי גז"ש אבל בהך דזבחים דהילפותא מעולה ועולה באמת אין מיותר עיין תוס' כאן היטב ושפיר ליכא למילף מב"כ דכיון דגלי קרא בחטאת ע"כ דלא נילף מנייהו דל"ש לומר מדיש גז"ש ע"כ דל"ה ב"כ דיש פירכא דזה אינו דהרי בלא"ה אין מיותר רק חטאת ולומר מדיש גז"ש מעולה א"כ גם בחטאת ג"כ הקרא אין מיותר זה לא מסתבר כלל ודו"ק.

ולפי"ז כש"כ היכא דב' קראי מייתרי דפשיטא דיש למילף בגז"ש משום דעכ"ח יש פירכא דאין לילף חדא מאידך ולכך א"ש הך דערכין שהביא בשעה"מ דשם ב' קראי מייתרי ולכך שפיר ילפינן בגז"ש ודו"ק.

ועוד יש לומר דהנה באמת הקהל לא ילפינן ממצה רק מקו' דטפלים וכמוש"כ בתוס' דתרווייהו צריכי קו' וילפותא דמצה משום דלכל חדא יש פירכא וא"כ לפי"ז כיון דיש גז"ש ע"כ משום דבאמת לא הו' ב"כ משום דממצה ליכא למילף וגם לא מקו' דטפלים וכהא"ג שפיר ילפינן מגז"ש טעמא דמילתא דא"א למילף מקו' דטפלים דהנה הא דטפלים משום לתת שכר למביאיהן ולא משום חינוך א"כ גוף הקו' מטפלים ליתא וממצה ג"כ לא אתיא כמוש"כ תוס' א"כ לא הו' באמת ב"כ ולכן שפיר ילפינן בגז"ש דגלי קרא דע"כ הקהל אין מיותר ודו"ק ונתיישב היטב קו' מרש"א דלמה ל"א משום חינוך דכיון דקאמר דזכורך צריך דלא נילוף מהקהל ע"כ דגלי קרא דל"ה ב' כתובים דהא מה שמביאין טפלים רק לתת שכר ודו"ק היטב [ובמקנה הבין אף אי לתת שכר שייך ב' כתובים ולדעתי נראה כמוש"כ ועיי' מר"ם ברבי פ' וילך נראה כמוש"כ].

והנה על קו' תוס' דלמה לי הילפותא ממצה הא יש קו' מטפלין נראה ליישב דהנה בהא דב"כ מלמדין יש שני סברות חדא דמילתא דאתיא בקו"ח טרח וכתב לה קרא וחדא משום דמסתמא יש פירכא ולפי"ז אי הו' רק קו' מטפלין א"כ הרי אף מ"ד דלית לי' ב"כ מלמדין אפ"ה סובר טרח וכתב לה קרא א"כ לא הו' כלל ב"כ ולכך נקט בנין אב ממצה דאז הו' שפיר ב' כתובים והיינו משום דהוא סובר דטעם דב' כתובים אין מלמדין אין משום דלית לן טרח וכתב לן קרא אלא דסובר הטעם מסתמא יש פירכא ולכן אי רק מקו"ח לא הי' ב' כתובים משום דסבירא לן שפיר טרח וכתב לן קרא ולכך צריך גם בנין אב ושפיר הו' ב' כתובים דטרח וכתב קרא לא שייך כיון דאתיא גם מקו"ח ולומר דמסתמא יש פירכא לא סבירא לי' משום דלמ"ד אין מלמדין לא אמרינן דמסתמא יש פירכא ודו"ק.

הנה הבאר יעקב הובא במר"ם ברבי שם הקשה עוד הא דיליף ט"ו מחג המצות הא חג המצות הו' ב' כתובים הבאים כאחד ואי בגז"ש ילפינן מב' כתובים קשיא הא דזבחים אמנם לפמש"כ יש לומר על קו' איפכא מסברתינו לעיל דכאן הילפותא ממצה והרי מצה אין מיותר כלל א"כ כהא"ג שפיר יליף בגז"ש ורק היכא דהילפותא מקרא דמייתר לכך הו' ב"כ ולא ילפינן או דהילפותא מעולה ועולה דמיותר עיי"ש בתוס' ב' פירושים דו"ק היטב [אלא דלפי"ז תהדר הקו' איך יליף מהקהל הא הקהל מיותר א"כ לא ילפינן אף בגז"ש].

אלא דעדיין קשיא דהנה המר"ם ברבי בסוכה הקשה איך ס"ד ליליף ט"ו מחג הסוכות הא היקש עדיפא מגז"ש ויש היקש לתפילין לפטור ולמה לן האזרח והנה כש"כ דקשיא טובא כיון דיש האזרח אף אי גז"ש בעלמא עדיפא כאן היקש עדיף דהרי הגז"ש בא למילף מב"כ א"כ כהא"ג מסתבר דהיקש עדיף ואף אי בעלמא בגז"ש ילפינן מב"כ כאן דיש היקש אין ליליף מב"כ אף בגז"ש כמש"כ לעיל ובזה לא שייך תי' של שעה"מ יען דהב"כ אתיא למצות אחרות ילפינן בגז"ש כיון דיש היקש כנגדו ואולי גוף הסברא אי ילפינן בגז"ש מב"כ היכא דאתיא למילתא אחריתא תליא אי גז"ש עדיפא.

ואולם נראה ליישב דכיון דהגז"ש דט"ו מחג המצות עדיפא דילפינן מינייהו מילתא אחריתא לענין חיוב לילה ראשונה בסוכה לכן שפיר ילפינן מינייהו אף דהו' ב"כ והוא כעין סברת תוס' גיטין כיון דלה לה לענינים אחרים ילפינן כהא"ג הקישא עדיפא והנה בראי' יש לומר ג"כ דצריך גז"ש ראי' מהקהל בלא"ה לענינים אחרים שפיר ילפינן מב"כ דכהא"ג גז"ש אלימא וילפינן אף מב"כ ואף אי יש היקש כנגדו מתפילין ודו"ק היטב.

בענין כל פינות נראה לי דהענין כך עפ"י מש"כ בשו"ת הלכות קטנות סי' קפ"ז דיש

לחקור מפני מה הוא יד שמאל היא תשת כח וז"ל כשהלך אלכסנדר למלכות א' א"ל שראוי' לחלוק כבוד לצד שבו משוך הלב ולכך נחשב להם יד שמאל מן הימין וכן הי' נראה שתהא השמאל מהימין ובהקדמה כי הקב"ה לנגדינו ואנו כדמות מראה לשכינה כביכול וזה נעשה אדם בצלמינו כדמותינו שיהי' מתדמה כבודו בנו ולכן בעושה שלום נותנין שלום תחילה לצד שמאל וכיון שאנו כמראה הרי נצטייר בנו הלב של מעלה כביכול לב חכם לימינו כמים הפנים אל פנים שהוא פלא שתראה בביאת הפנים במים וכמראה פנים בפנים שהי' נראה שלא יראה כאלו צורתו לנגדו ממש כי החותם כשחוקקין בו יראה להיפוך ואפשר שתשת כח יד שמאל משום אימת שכינה שויתי ד' לנגדי תמיד מעתה ניחא דכל פינות שאתה פונה מתחיל בשמאל ופונה לצד ימין ששכינה לנגדינו וכמו שנותנין שלום תחילה לצד שמאל כך אנו נותנים שלום תחילה לצד שמאל לפנות לצד ימין.

הלכה יח

הנה רבינו כתב לחלק בין קודם הפשטן לאחר הפשטן וכ"כ בפי"ט מה' פסהמ"ק ה"ט כבר ביארנו שהקרבן שנפסל אחר שהופשט העור לכהנים אבל אם נפסל קודם הפשט הרי העור כבשר וישרוף הכל הנה מזה נראה שפסק כרבי דאי כראב"ש לא הו"ל בזה הלשון קודם הפשט ואחר הפשט אלא הו"ל למימר קודם שנראה להפשט ולאחר שנראה להפשט כדאוקי הש"ס אליבא דראב"ש מדלא קאמר הכי ש"מ דכרבי פסק והנה ממש"כ שם רבינו בפי"ט מפסהמ"ק וזבח שהופשט קודם זריקה אינו פוסל וכתב עליו הכ"מ פלוגתא דתנאי ופסק כרבי פי' אם הופשט קודם זריקה אין העור נפסל עוד אפי' נפסל בשר קודם זריקה זריקה מרצה על העור נ"ל דאין מכאן הכרע משום דרבינו כתב בפרקין פי"ח וז"ל ואין מפשיטין אותן עד שיזרוק הדם וכו' נמצאת אומר זורק תחלה ואח"כ מפשיט והו"א לעיכובא קאמר לכן הוצרך לכתוב בפי"ט מה' פסהמ"ק וזבח שהופשט קודם זריקה אינו פוסל וכ"כ הכ"מ גופי' שם וז"ל בפ' טבול יום נתבאר דכ"ע מודו דאין הפשט קודם זריקה וכו' ובסוף ה' פסהמ"ק כתב רבינו זבח שהופשט קודם זריקה אינו פוסל והיינו כמוש"כ אבל קשה דבפי"ט מפסהמ"ק ה"ט כתב וכן זבח שהופשט ונמצא טריפה או שנפסל במחשבת זמן או במחשבת מקום הואיל ולא נרצה הזבח ישרוף העור וכו' הרי שכתב שאף אחר ההפשט ישרוף העור משום שהטריפות הי' קודם ההפשט אלא שלא ניכר כי אם אחר ההפשט ופסק כחכמים אבל מה שכתב או שנפסל במחשבת הזמן לא קאי לאחר שהופשט אלא איירא שחישב בשחיטה א"נ שחישב בזריקה וקודם הפשט כדאמרן ומודה רבי שאין הפשט קודם זריקה את"ד הס' ח"נ.

הלכה יט

אבל [**עורות**] **קדק"ל לבעלים וכו'**. הנה בב"ק דף ע"ז מסיק הש"ס אלא הבמ"ע בקדשים קלים דאמר ממון בעלים הוא וברשותי' קיימא והקשה בספר ים התלמוד הא גם כרבנן מצי אתיא דהא עורות קדשים קלים הוא לבעלים ודמיא לאם מכרה חוץ מגיזותי' דאינו משלם תשלומי דו"ה מטעם דלא בעינן דוקא דבר הניתר עמו בשחיטה א"כ דשייך עורות לבעלים ואיכא שיורא במכירה זו וא"כ אף לרבנן פטור מדו"ה על המכירה להקדש ואמאי צריכין לאוקמי' אליבא דריוה"ג והנה במפרשי הים שם פולפלו טובא אי העור הו' של הבעלים משום דמשולחן גבוה קזכו אבל מחיים אין לבעלים זכות בהן ולא הו' שיור או דנימא דמחיים יש לבעלים זכות בהן ולא מטעם דמשולחן גבוה קזכו הו' העור לבעלים א"כ שפיר הו' שיורא ולי נראה להוכיח דהעור הו' לבעלים ולא משום דמשולחן גבוה קזכו מגמרא דפסחים י"ח דמוקי בפרה שהעבירה בנהר ומשקה טופח עליהן והקשה בקצה"ח הא בעינן דעת בעלים כמוש"כ רבינו וקדשים קלים לאו ממון בעלים א"כ לא משכחת הכשר להנ"ל ניחא דיש לומר דהעור הו' של הבעלים ומהני דעת הבעלים שיקבל העור הכשר ממילא נטמא נמי הבשר וכן יש להוכיח מזבחים דף ק"ג דקאמר ואפי' לר"י דאוסר אדם חלק הקדישו הנ"מ בשר אבל עור תפוס לבדה"ב כשאר נכסים א"כ מוכרח דהעור הו' מחיים של הבעלים:

הלכה כ

כל קדשי קדשים וכו' וכל העורות מחלקין אותן אנשי משמר מע"ש לע"ש. והנה בפסחים דף נ"ז איתא דאחר שזבחו בעלי זרוע עמדו בעלים להקדיש העורות לשמים ופירש"י הבעלים אנשי משמר ולא הי' ימים מועטים עד שחפו את ההיכל בטבלאות של זהב שעובי' דינר זהב ויש לתמוה שרבינו לא כתב הך דהקדישות לשמים ומצאתי בח"ס ח"ג שעמד ע"ז וכתב דלא הי' דבר קבוע אלא שהי' כך בזמן מן הזמנים ולא התמיד בזמן רב ונדחק להביא לזה ממנחות דף כ"א מדלא מוקי הא דתנן דהתנו בי"ד ליתן להם מלח ולמלוח עורות היינו שהקדישום לשמים:

ולי נראה לפרש ברווחא דאיתא ביומא דף י"ב אין משכירין בתים בירושלים לפי שאינה שלהם ראב"ש אומר אף לא מטות לפיכך עורות קדשים בעלי אשפיזין נוטלין אותן בזרוע אמר אביי ש"מ אורח ארעה למישבק אינש גולפא ומשכא לאושפיזי' והנה רבינו בפ"ז מבה"ח הביא הך דאין משכירין בתים בירושלים ולא הביא הך דראב"ש דאין משכירין מטות ונראה דס"ל לרבינו דזה המנהג שנהגו שלא להשכיר המטות לא הי' מנהג קבוע דזה תליא במנהגא כמוש"כ בספרי מעשי למלך ה' בהב"ח מעתה אומר גם

הא דפסחים דבעלי זרוע נוטלין העורות מכהנים והקדישום לשמים שפיר ג"כ לא הי' קבוע דזה שנטלו בזרוע עורות כהנים רק בא להם יען שנטלו עורות מהבעלים בזרוע מפני שלא השכירו להם המטות מהא"ט נטלו גם מהכהנים העורות בזרוע דהא לא כל כהנים הי' דרים בירושלים רק באו לירושלים שהגיע זמן משמר שלהם ולנו שם בבתי ירושלים ולא נטלו מהם שכר המטות ע"כ נוטלו גם עורות הכהנים ולכן הלכו והקדישום לשמים כי הי' להם עורות מרובים מאוד יותר שהי' מגיע להם לשכר המיטות ע"כ הקדישום לשמים אבל בשאר הזמנים ששכרו המיטות לא הי'נוטלים בזרוע ולא הי' מקדישין כלל לשמים לכן:

בטעמא דנתנה תורה העור לכהנים נראה לי עפמש"כ מרש"ל הובא בשל"ה הא דאיתא בגמרא כדהו' מסיים מסאני' מברך שעשה לי כל צרכי דהכונה דכתיב תמשלהו במעשי ידיך כל שתה תחת רגליו צונה ואלפים כי הקב"ה ברא ד' מדריגות בעוה"ז זו למעלה מזו הדומם והצומח עולה עליו בע"ח עולים על הצומח ואוכלין אותו חי המדבר הוא האדם המושל בבע"ח ואוכלין ומשתמשין בהן וז"ש כל שתה תחת רגליו צונה ואלפים דכיון שמושלים בצונה ואלפים שהם בע"ח מכש"כ שמושל בדומם וצומח שתחתיהם וכשלוקח האדם העור מבהמה לעשות מנעלים מראה ביותר שהוא המושל על בע"ח והכל תחת רגליו ממש נמצא מבואר שנעשה לו כל הצרכים שהרי מושל הוא בכל שיש בעולם ע"כ כשלובש מנעלים מברך שעשה לי כל צרכי עכ"ל לפי"ז לכן נתנה לכהנים להורות ע"י הכהנים שהכל שתה תחת רגליו.

(**שחטו** חוץ לזמנו וכו'). **נמצא פסול בבשר עורותיהן לכהנים**. ויש לתמוה דהא בגמרא מוקי לרישא דתני כל שלא זכה מזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה כראב"ש דאין הדם מרצה על העור בפ"ע וסיפא דקתני לאחר הפשט עורותיהן לכהנים כרבי א"כ איך כתב רבינו כתרי מתניתא דאתיא כתרי תנאי ונראה ליישב דלכאו' הו' מצי מוקי כולה כרבי רק דרישא איירא אם נמצא פסול בדם דלא הו' זריקה ולא זכה המזבח בבשרה ע"כ גם העור לא הורצה אבל סיפא איירא בפסול בשר שנטמא או נפסל דבדיעבד אם זרק הורצה בהא ס"ל לרבי דמרצה על העור בפ"ע אולם ניחא דהא לעיל דף פ"ד מוקי הגמרא הא דקתני במשנה כל שלא זכה המזבח בבשר לא זכו הכהנים בעורה כרא"ש משום דקשיא לי' דהא ממעטינן אם נפסל קודם זריקה מהפשט וניתוח וא"צ כלל להפשיט ודינה כהבשר שנשרף עמו א"כ בלא"ה רישא כראב"ש דס"ל דצריך הפשט וניתוח אף בפסול רק דפליגי ראב"ש ורבי אי הו' בשריפה או עורה לכהנים לכן לא מוקי רישא בפסול דם דאז רבי מודה דהעור לא הורצה כדמשמע בתוספתא משום דבלא"ה רישא

כראב"ש דיש הפשט וניתוח בפסול שהוא מת"כ וא"כ שפיר יש לומר דרישא אתיא כרבי רק בפסול מודה ובהא ניחא מה שהקשו בתוס' מבב"ק דאם הביא אשמו קודם גזילו דזכו הכהנים בעורה אף דהו' פסול שקודם זריקה ותי' דזה הו' כפסול לאחר זריקה כיון דבשחיטה אין איסור קודם שהביא גזילו ושוב הקשו מתוספתא דבשחיטה נפסל הקרבן ולא יהא אחר ממרס בדמו להנ"ל ניחא דהנה אף למאי דס"ד דפסול אין בו הפשט וניתוח הנה זה שייך בפסול שאירע בקרבן אבל זה שלא הביא גזילו הו' פסול בבעלים דהו' חובה עליו להביא גזילו קודם אשמו א"כ פשיטא לי' דצריך הפשט וניתוח ע"כ מהני נמי זריקה שיזכו בה הכהנים בעורה כיון דבדיעבד הורצה ודו"ק היטב.

הלכה כא

המתפיש עולתו לבדה"ב. עיי' בלח"מ ובס' קרבן חגיגה העלה ליישב דברי רבינו דבין הכא ובין התם פסק כרי"ו דאפי' ר"א דסבר שימכרו לצורכי עולות לבעלים אחרים וא"צ להקריבם לשם הבעלים הראשונים שהקדישם עם כל זה אין זכי' לבעלים בעורותיהם אעפ"י שכבר מכרם הגזבר של בדה"ב מחיים לא פקע קדושת בדה"ב מהעורות והא דכתב רבינו שיקריבו עולות דמשמע שהם עצמן יקריבו עולות לשם הבעלים שלהם שהקדישו היינו דס"ל כיון דסוף סוף אליבא דר"א צריך להקריבם לשם עולות דהיינו שימכרו לחייבי עולות משו"ה כ' רבינו שדינן שיקריבו עולות והביא ראי' לדבריו מדאמרינן שם בזבחים ואפי' ר"י דאמר אדם חולק הקדישו מדקתני ואפ"ה ע"כ הכי פי' ל"מ לר"א דאין עורותיהם לכהנים את"ד ובס' עיני אברהם תמה עליו מאחר שנפדו מהקדושת הבית שייך בעורות כיון שא"ר להקרבה ודאי יוצא לחולין וזוכין בו הכהנים ע"כ העלה הוא ליישב דבתמורה דף ל"א איתא אמר ר"א ב"א אמר רב בעדר שכולו זבחים אפ' ר"א מודה דלא שביק אינש קדשי מזבח ומקדיש לבדה"ב לא נחלקו אלא בעדר שיש בו מחצה זכרים ומחצה נקבות דר"א סבר אין חולק את נדרו ומדנקבות לאו עולות זכרים נמי לאו עולות ור"י סובר חולק את נדרו ולפי"ז ניחא דרבינו כאן אייר שלא הי' נקבות בעדרו מדכ' והי' בהן זכרים שדינן שיקריבו עולות שנראה מדבריו שלא הי' בעדר אלא זכרים שדינן שיקריבו עולות ובה' ערכין ש"כ המקדיש נכסיו סתם רואין כל בהמה הראוי' להקריב ע"ג מזבח זכרים ימכרו לצרכי עולות והנקבות ימכרו לצרכי שלמים א"כ איירא שיש בעדר זכרים ונקבות לכן ימכרו לצרכי עולות דאין אדם חולק את נדרו ואע"ג דאיתא שם ל"א אמרי אמר ראב"א בשלא הקדיש אלא בהזה אפי' ר"א מודה דלא שביק אינש קדושת מזבח ומקדיש לבדה"ב אפ"ה פסק כל"ק משום דסתמא דתלמודא שקיל וטרי אליבא דל"ק פסק רבינו הכי ושוב הקשה א"כ בזבחים אמאי מוקי

לה כר"י הא הו' מצי לאוקמא להך ברייתא אליבא דכו"ע ובדליכא נקבה בעדרו ותי' דהך סוגי' הי' ס"ל כל"ב את"ד ותמוה א"כ הדרה קו' לדוכתי' אמאי פסק רבינו כל"ק כיון דסוגי' דזבחים ס"ל כל"ב הו' לי' לפסוק כל"ב כדרכו בכל דוכתין.

המתפיש עולתו וכו' וכן המקדיש נכסיו והי' בהן זכרים שדינן שיקרבו עולות אין עורותיהן לכהנים שנאמר עולת איש פרט לעולת הקדש וכו'. עלח"מ שכתב שפסק כר"י כדמוכח בזבחים דף ק"ג ובפ"ה מעירוכין פסק כר"א ואני תמה אי פסק כר"א א"כ למה כתב רק בזכרים כן הרי אפי' בנקיבות דנמכר ולוקחין עולות הא אין לכהנים וע"כ דקאי כאן לר"א א"כ רק נשאר ליישב דגמ' קאי לר"י אבל לר"א משמע דאין ממעט עולה כיון דנמכר לאחר לצורך עולה א"כ למה לא יהא עורה לכהנים ונראה ליישב דהנה לקמן בפי"ח אבאר דהא אין אין יצא מידי מזבח לעולם הוא דאורייתא או דרבנן תלוי בהא דפליגי בתמורה אי קדשי בדה"ב קרבן לד' מקרי או רק קרבן נד' דאי מקרי קרבן לד' ע"כ דמה"ת א"י מידי מזבח ורבינו פסק כן כאשר בארתי שמה על נכון ומעתה י"ל דבזבחים קאי אי קדשי בדה"ב מה"ת הן ויוצאין לחולין ע"י פדיון א"כ כיון שחכמים אמרו שנמכרין לעולה א"כ ע"כ נמכר להיות עולה גמורה וגם העור לעולה דלא גרע מנפדה דעור יוצא לחולין א"כ ע"כ לר"א עור לבעלים אבל לדידן דמה"ת א"י לחולין רק נמכר למזבח ונקרא הוא עצמו קרבן לד' א"כ נהי דמכר לצורכי עולה משום דא"א הבשר לבדה"ב אבל העור דאפשר לישאר בקדושת בדה"ב אין נמכר שיהא לו דין עולה לכהנים לצאת לחולין אח"כ ונשאר קדושות בדה"ב ודו"ק. עיין פ"ב מה' אלו גבי בירוץ:

ועוד יותר יש לומר דהנה באמת בגמ' איתא אפי' לר"י משמע דכש"כ לר"א ורש"י פי' אע"ג וזה דוחק וע"כ דכש"כ לר"א וא"כ איך קאמר בתחילה וכר"י הרי גם לר"א כך ולכן נראה דגמ' סבור אף לר"א עור נשאר קבדה"ב אלא יען דגמ' קאי עתה דהא דאי' מידי מזבח הוא דרבנן וא"כ מסברא פשיטא לי' דהא דנמכר לצורכי עולה חוץ מעור ול"צ קרא כלל ולכן קאמר הא דצריך קרא הוא כר"י דלר"א ל"צ קרא כלל ורק לר"י וע"ז שפיר קאמר דאפי' לר"י כן דעור תפוס ורק לר"א ל"צ קרא ולר"י רק מקרא יליף [ואולי עוד יותר י"ל כיון דרק דרבנן ל"ש דקרא קאי לזה אבל בגוף הדין באמת כן דעור תפוס]:

אבל להלכה דלר"א ג"כ מה"ת א"י מידי מזבח שפיר גם לר"א צריך קרא דעור אין לכהנים כיון דדמי לדר"ז בהא דמה"ת נמכר לעולה א"כ שפיר הו"א דעולה לכהנים כשאר עולה לכן צריך אליבא דאמת גם לר"א הקרא וע"כ כתב רבינו שפיר עולת איש פרט של הקדש וזה נכון וראיתי בספר קרבן חגיגה מה דדחק בזה ומש"כ נראה נכון ב"ה:

וכן המקדיש נכסים והי' בהן זכרים יקריבו עולות. ותמוה דבפ"ה מערכין פסק כר"א דימכרו לצרכי עולות וכמו שהקשה בלח"מ ונראה דהנה בירושלמי פ"ב דשקלים פריך עלה דר"א בהמה לא למזבח הוא ומשני בהמה למזבח הוא ולמה סתם האיש הזה שהוא כאומר לא יהי' אלא לבדה"ב וכתב בפני משה לפרש כיון דהי' לו לומר והבהמה למזבח אלא מסתמא שהוא כאומר לא יהי' כל הנסכים אלא לבדה"ב וכדברי ר"א עיי"ש לפי"ז יש לומר אם לא הי' אלא זכרים דסתמא הם עולות שהם כליל גם ר"א מודה דהם עצמן יקרבו עולטת וכדס"ל לר"א בר אהבה בתמורה לל"ק א"כ ניחא דכאן איירא בלא הי' רק זכרים בזה גם ר"א מודה שיקרבו הן עצמן עולות ובה' ערכין איירא שהי' שם זכרים ונקבות יחד פסק כר"א וכ"כ בגליון הש"ס שם בירושלמי דהכריע רבינו כל"ק דתמורה משום דירושלמי ס"ל כן וא"ש.

(**אבל**) **עולת** [**כו'**] **אשה נכרי ועבד עורה לכהנים.** עכ"מ שהוכיח כגי' רמב"ם דאי לגר פשיטא ובה"ז השיג דצריך למת הגר וצ"ק כתב א"כ איך ממעט כל הני ולכן כתב דעיקר הגי' דממעטינן אשה ועבד וגמרינן מהדדי כגי' רש"י ולא גריס גר ולא נכרי ונראה לקיים הגי' דנכרי דתוס' גריס גר אשה ועבד וכתבו דהו"א משום לה לה והוק' מב"ק ונדחק ואולם בב"ק תי' תי' אחר דלהקל לא דרשינן לה לה ולמה לא תי' כן כאן:

ואולם למה שאמרתי במק"א לפרש התוס' דכונה מה דשייך בנכרי ל"ש למעט לה לה כסברת הט"א בחגיגה א"ש דהנה לגי' תוס' דגריס גר משמע אבל נכרי עולה לכהנים א"כ ל"ש למעט מלה לה לפי' תוס' בב"ק ולכן לא מצי לתרץ כאן כמ"ש בב"ק ומעתה מתורץ קו' צ"ק דגריס רק עבד ואשה יען דלה לה אבל נכרי א"א למעט מחד קרא דז"א דאי לא ממעט נכרי גם עבד א"א למעט עם אשה מחד קרא דלה לה לפי תוס' בב"ק שתי' שם עיקר וע"כ דגם נכרי הו' ממעטינן וא"כ א"ש גי' רבינו דהו' ממעט אף נכרי אלא יען דממעטינן רק של הקדש ע"כ של נכרי אשה ועבד לכהנים ודו"ק:

ועוד י"ל דלכאורה מאיש א"א למעט נכרי דהרי מאיש מרבי' נכרי נודרין נדבות ונראה דתליא אי נכרי מרבינן מלעולה אין למעט אבל אי נכרי מרבינן מסברא דכונתו לשמים שפיר הו' ממעטינן כהא"ג בהביא שלמים דדינו עולה הו' ממעטי' דאין לכהנים רק לבעלים וא"כ רבינו פ"ג דכתב סברא דכונתו לשמים הו' ממעטינן גם נכרי רק יען דממעטינן של הקדש מוכח של נכרי חייב ודו"ק:

והנה יש להקשות דלכאורה הסברא דנכרי לשמים מהא"ט הו' של עולה תינח לר"י דסובר במקדיש נכסיו הו' הכל עולה מסברא דכולה לגבוה א"ש גם בנכרי אפי' בפי' כך אבל אי בישראל בסתם לר"א דקיימ"ל כך דאין קרב נקיבות עולה רק שלמים ודמים

לבדה"ב א"כ מנא לן בנכרי לומר בנדר בפירוש שלמים שיהא עולה משום לבו לשמים דלא עדיף מבשל ישראל בסתם וא"כ לרבינו דפסק כר"א ופסק בנכרי לבו לשמים קשה מנא לן ולכאורה הרי ר"ע בפ"ד דשקלים סובר כר"א והוא לית לי' הסברא דנכרי לשמים במנחות דף ע"ב אלא מקרא דלעולה והיינו לשיטתו דבישראל אפי' סתמא ל"א לבו לעולה וא"כ רבינו דפסק כר"א יען דר"ע קאי כוותי' כמש"כ כ"מ פ"ה מעירוכין א"כ איך כתב טעם דלבו לשמים וצריך לומר כיון דנוכל לומר לבדה"ב א"כ ג"כ הכל לשמים לכן ל"א כונתו לעולה דוקא אבל בנכרי שפיר י"ל במקדיש שלמים כונתו לעולה:

אין עורותיהן לכהנים. הנה נשמע מדברי רבינו דס"ל דרק העור תפוס לבדה"ב וכדאיתא בגמרא דאפי' למ"ד בשר לא תפוס אבל עור תפוס והקשה בס' אבי הנחל ממש"כ רבינו בפ"ו מעירוכין המקדיש קדשי מזבח לבדה"ב הרי ההקדש חל עליהן ותפדה ודמיו יפלו לבדה"ב הרי דחל על גוף הבהמה ונראה ליישב דהנה הכ"מ כתב בה' עירוכין דהוא משנה דף כ"ח ותמוה דהא שם רק מהקדש עילוי קמיירא אבל הוא גמרא בתמורה דף ל"ב המתפיס עולה לבדה"ב אסור לשוחטה עד שתפדה ואם עבר ושחטה מה שעשוי עשוי ותלמודא מסיק עלה מדרבנן וכמבואר שם בדברי רבינו והיינו דמדאורייתא ליכא רק הקדש עילוי אבל מדרבנן בעי הערכה ופדי' אמנם זהו רק לכתחלה ואם עבר ושחטה מה שעשוי עשוי והבשר נאכל דלא נפסל הזבח ויתר על כן כתב רבינו בפ"ב מעירוכין כיון דאם הצרכו לקדשי מזבח מוציאין מקדשי בדה"ב לקדשי מזבח וכ"כ בפ"ד משקלים והעור הוא קדוש ואפי' עבר ושחטה בלא פדי' וא"כ ניחא דבפ"ד מעירוכין אייר רבינו מלכתחלה וכאן אייר מדיעבד דאפי' עבר ושחטה בלא פדי' העור קדוש ואין כהנים זוכים בה:

ובהא ניחא מה שהקשה עוד בס' הנ"ל אמאי עור תפוס הא כל שהבהמה בחי' חל הקדושה גם על העור כדאיתא בזבחים דף מ"ג העולה מתיר עורה לכהנים והעלה דבאמת העור אין קדוש לבדה"ב רק אחר שחיטה וזריקה רק הקשה א"כ הו' דבר שלב"ל ואיך חל הקדושה אחר הזריקה ולי לא קשה מידי כיון דעכ"פ מחיים חל מה"ת קדושה עילוי כמוש"כ במל"מ בה' עירוכין קדושת עילוי קדושה מה"ת לכן לא הו' דשלב"ל לענין עורה שמצי לחול הקדושה על גוף העור:

עולת איש ולא עולת הקדש. הנה קשה לרבינו קו' תוס' דף ק"ג כיון דרבינו פ"א מאימ"ז ועירוכין פסק קדשי מזבח הי' בכלל ה"ע וה"ע ל"ל קרא בלא"ה א"א בפדיון ונראה לישב לפמש"כ הריט"א ספ"ג דבכורות בתולש מעולה דידי' ליכא איסור גזל וא"כ נפ"מ אם

הו' של כהן בנטל לעצמו במזיד ליכא איסור גזל וה"ה בשוגג ליכא מעילה דל"ה הוצאה מרשות לרשות:

אחד עולת איש או אשה או עכו"ם או עבד וכו'. הנה רבינו הביא כל הדרשות למעט עורות עולת הקדש ועולת כותים ולא הביא עולת גרים ובגמ' איתא פרט לגר שמת ואין לו יורשים וכ' בס' מראה כהן דלכאורה קשה אפי' בישראל שמת והניח יורשים אכתי לאו עולת איש כיון דלא מכפר איורשים ואפשר דאף דאינו מכפר מקיבעא מכפר מקופיא אלא דאכתי קשה למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא א"כ לא מצינו מי שמת שמחויב להביא קרבן אם לא כשהפריש מחיים ועולה לא מכפרה אעשה דלאחר הפרשה מכש"כ דלא מכפרת איורשין וכיון שכן כל אדם שמת והפריש קרבן אין עורה לכהנים כיון דלאו עולת איש הוא ואמאי נקט פרט לעולת גרים ואפשר דסובר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא ולכו"ע שיעד"א אך דעדיין קשה דאיכא לאשכוחי' כגון שהפריש הקרבן מחיים ותפשט באמת דמכפר אעשה דלאחר הפרשה וא"כ ניחא דרבינו לא גריס עולת גרים דא"כ תפשט האיבעיא אם עולה מכפרת אעשה אחר ההפרשה:

והנה בגמ' דפריך ומה ת"ל איש לכאורה יקשה הא צריך למעט עולת הקדש וכתב בפמ"א דההוא ברייתא כר"א ולא איצטריך למעט עולת הקדש אלא דאכתי איצטריך קרא היכא דמקדיש עולה לבדה"ב ואף דר"ש הדר מיני' היינו בהא דמותר חטאת ואשם דיהי' לכהנים אבל במקדיש עולה לבדה"ב צריך קרא דזה אין שייך לדר"י וג"מ לא הקשה אלא לרנ"ח דאמר דקרא אתי למותרת וכן מש"כ בפמ"א דסתם מתניתין לא ס"ל הא דעולת הקדש מדלא קתני אין זה ראי' דגם עולת גרים וכותים לא תני במתניתין וגם רבינו הביא ההוא דרשא למעט עולת הקדש ומביא הך דמתפיס עולה לבדה"ב אף דפסק כר"י מדרשא דרנ"ח דהדר ר"י בעצמו א"כ משמע דההוא ברייתא אתיא כר"א וא"כ ליכא לאוקמא הקדש במקדיש נכסיו סתם ובמקדיש עולה לבדה"ב ליכא לאוקמא דהוא ס"ל דתפוס קדושת בדה"ב מדאורייתא ובעינן העוה"ע וגמ' דלעיל קאי למ"ד קדשי בדה"ב א"צ העוה"ע אלא דאכתי יקשה כיון דהא דמתפיס עולה לבדה"ב הוא מימרא דעולא וגמ' מקשה אעולא מהך ברייתא ומשני דהוא מדרבנן א"כ דחיק לאוקמא דיהא בזה פלוגתא דתנאי אלא ע"כ דתרתי שמעת מיני' ולכן הביא רבינו כל הני דרשות דס"ל דכולהו שמעת מיני' וכן הרע"ב כתב עלי' דמשנתינו קרא דאיש למעט עולת הקדש את"ד:

הנה לעיל בהלכה י"ב כתב רבינו פרים הנשרפין וכו' שבע הזאות והכ"מ לא הראה מקור דברי רבינו דסגי בשבע ולא בעינן שמונה כמו ביוהכ"פ ותוס' ישנים יומא נ"ז כ' וצ"ע אם הי' בפר ושעיר של ע"ז שמונה או שבעה אולם באמת בזבחים דף מ"ב מוכח

דסגי בשבעה כדברי רבינו ולא בעינן שיהא שמונה עיי"ש:

ומש"כ רבינו לעיל בהלכה י"ח לחלק בין קודם הפשטן לאחר הפשטן לכן כתב בפי"ט מה' פסהמ"ק ה"ט כבר בארנו שהקרבן שנפסל אחר שהופשט העור לכהנים אבל אם נפסל קודם הפשט הרי העור כבשר וישרף הכל הנה מזה נראה שפסק כרבי דאי כרא"ש לא הו' לי' למימר בזה הלשון קודם הפשט ואחר הפשט אלא הו"ל קודם שנראה להפשט ולאחר שנראה להפשט כדדייק הש"ס אליבא דראב"ש מדלא קאמר הכי ש"מ דפסק כרבי והנה ממה שכ' שם רבינו בפי"ט מפסהמ"ק וזבח שהופשט קודם זריקה אינו פוסל וכתב עליו הכ"מ פלוגתא דתנאי ופסק כרבי אם הופשט קודם זריקה אין העור נפסל עוד אפי' נפסל בשר קודם זריקה זריקה מרצה על העור לבדו נ"ל דאין מכאן הכרע משום דרבינו בפרקין הי"ח כ' וז"ל ואין מפשיטין אותן עד שיזרוק הדם וכו' נמצאת אומר זורק תחילה ואח"כ מפשיט והו"א לעיכובא קאמר לכן הוצרך לכתוב בפי"ט מפסהמ"ק וזבח שהופשט קודם זריקה אינו פוסל וכ"כ הכ"מ גופי' שם וז"ל בפ' טבול יום נתבאר דכו"ע מודי דאין הפשט קודם זריקה וכו' ובסוף פסהמ"ק כתב רבינו זבח שהופשט קודם זריקה אינו פוסל והיינו כמוש"כ אבל קשיא דבפי"ט מפסהמ"ק כתב וכן זבח שהופשט ונמצא טריפה או שנפסל במחשבת זמן או במחשבת המקום הואיל ולא נרצה הזבח ישרוף העור וכו' הרי שכ' שאף אחר ההפשט ישרוף העור:

פרק ו

הלכה א

מצות וכו' ע"ג המזבח. ובס' מנחת חינוך בהשמטות הביא להק' הא חזינן דהש"ס יליף לענין קרבנות מעקידה לענין עקידת יד ורגל וכן לענין שחיטה בתלוש וכלי דומיא דמאכולת א"כ ה"נ נילף דבעינן על העצים דהא כתיב וישם אותו על המזבח ממעל לעצים ותירץ דהא לכאורה קשה דבזבחים דנ"ד מרבה הש"ס מקרא אי שחט קדשים בראש של המזבח דכשרים ולכאורה בלא"ה למה לא נילף מעקידה דנהי דגילתה תורה גבי קדשים דבעינן ירך המזבח מ"מ אינו לעיכוב כיון דעקידה הי' ככל עסק קרבן והו' בעי לעשות השחיטה על המזבח וע"כ צ"ל דהש"ס סובר כיון דגילתה תורה אפיקתי' מהך דעקידה ואמרינן דבזה דהי' רוצה לשחוט ע"ג המזבח הי' הוראת שעה לבד ולפי"ז ממילא דלק"מ ג"כ מהאי דממעל לעצים כיון דחזינן דהשחיטה היתה הוראת שעה שיהיה דוקא על המזבח א"כ אפשר דהקפידה תורה שיהי' השחיטה ג"כ על העצים דוקא את"ד:

הלכה ד

כשמנתח אברי עולה וכו' ומסיר גיד הנשה ומשליכו על גבי הדשן שבאמצע המזבח וכו'. עלח"מ שתמה הרי רבינו פסק לעיל בפרקין כרבי דפירשו ירדו א"כ קרא דהקטיר את הכל ע"כ לרבות מחוברין דאיסורא דלהתירא ל"צ קרא דיליף מראשה של עולה א"כ איך פסק דחולץ גיד הנשה [ודע דעל לשון רבינו דכאן לק"מ דרבינו כתב פירשו לא יעלו א"כ זהו דלא כרבי רק כמשנה דזבחים דף פ"ה כמש"כ תוס' שם ורק הקו' סובב עמש"כ רבינו בפה"מ דירדו ע"כ דפסק כרבי ושפיר הקשה בלח"מ]:

ונראה ליישב דהנה במשנה דזבחים איתא דצמר שבראשי כבשים ג"כ מחוברין יעלו ופירש"י דאיתא בחולין דף כ"ד דא"צ הפשט ולפי"ז קשה לי מה קאמר בחולין דיליף מראשה של עולה דיעלו מחוברין הרי רישא של עולה אף עור וצמר קרב משא"כ כל העולה דצריך הפשט א"כ הו"א דמסיר גם הגיד ועצמות ולדעתי צ"ע בזה ולישב נאמר דהנה בחגיגה וזבחים דף קט"ו פליגי אי עולה שהקריבו במדבר הי' בכלל הפשט דלחד מ"ד פרטות נאמר באוהל מועד ולא הי' צריך תחילה הפשט א"כ שפיר ילפינן מראשה של עולה דעצמות קרב דהתירא דא"ל דצריך הפשט דגם זה א"צ הפשט וא"כ דעכ"פ קודם שנאמר באוה"מ לא הי' צריך לחלוץ עצמות לכן שפיר ילפינן מראשה של עולה אף דעתה צריך הפשט מה דגלי גלי אבל חילוץ עצמות דהתירא דלא הי' צריך קודם שנאמר באו"מ מקרא דראשה של עולה א"כ נשאר גם עתה הילפותא ומעתה למ"ד פרטות נאמרה באו"מ ועולה שכתב במדבר הי' צריך הפשט וניתוח א"כ א"א לילף מראשה של עולה דשם דא"צ הפשט וניתוח לכך גם עצמות קרב אבל כל הקרבן דצריך הפשט הו"א יחלוץ עצמות וצריך להקטיר את הכל לרבות מחוברין דהתירא וא"א לילף מראשה של עולה וא"כ ליכא קרא לרבוי מחוברין דאיסורא לכן פסק רבינו דיחלוץ הגיד וא"ש:

ועוד יש לישב דהנה בזבחים דף ק"כ פליגי רב סובר עולת במת יחיד א"צ הפשט וניתוח ור"י סובר צריך הפשט וניתוח ומעתה י"ל לר"י דסובר דצריך הפשט וניתוח לשיטתו קאי דהנה רנב"י אמר להעלותו פליגי וסובר ר"י דאסור להעלותו ופירש"י דרי"ו כרבנן והקשה בראש יוסף א"כ פליגי בפלוגתא דתנאי ולכן נראה דרבינו מפרש דפליגי אליבא דרבי דלרי"ו גם לרבי אסור להעלותו והיינו משום דלרי"ו דסובר דבעי הפשט וניתוח גם בבמת יחיד א"כ א"א לילף מראשה של עולה דשם א"צ הפשט משא"כ בקרבן כולו א"כ צריך שפיר והקטיר לרבות עצמות דהתירא במחוברין אבל ר"ח בר' יוסף יסבור כרב דא"צ הפשט בבמת יחיד א"כ שפיר אפשר לילף מראשה של עולה ושוב אף דבבית עולמים צריך הפשט לענין חילוץ עצמות לא מצינו דצריך ושפיר י"ל דא"צ כמו בבמת

יחיד דיליף מראשה של עולה ולכך והקטיר רק אתי לרבות מחוברין דאיסורא אבל רי"ו לשיטתו גם לרבי ג"ה אסור להעלותו דוהקטיר צריך לרבות מחוברין דהתירא דא"א לילף מראשה של עולה יען דצריך הפשט וראשה א"צ הפשט וגם בבמת יחיד הקרבן צריך הפשט א"כ אין לילף מראש וצריך לרבות דהתירא אבל דאיסורא צריך לחלוץ וא"ש דברי רבינו על נכון מאוד:

וכן י"ל לדרך הראשון דרי"ו לשיטתי' דנהי דשם אמרינן דרב ורי"ו אליבא דריוה"ג פליגי דא"צ הפשט היינו אליבא דריוה"ג וכש"כ דרי"ו א"ש טפי למ"ד דעולת מדבר הי' צריך הפשט וא"כ רי"ו לשיטתו שפיר סובר אף לרבי אסור אף להעלותו ודלא כפירש"י דפליגי בפלוגתא דרבי ורבנן ודו"ק:

עוד נראה לי ליישב בפשטות דהנה קשה לי דהרי במשנה דזבחים מבואר דמרבה צמר בראשי כבשים ופירש"י שם יען דא"צ הפשט כדאיתא בחולין ובחולין פירש"י הא דא"צ הפשט מרבה מוהקטיר וביאר במהר"ם הכונה דעתה דכתיב קרא דאת הראש דא"צ הפשט אז מרבינן מוהקטיר צמר בראשי כבשים וביתר ביאר הוא בטה"ק בזבחים דאי לאו קרא דא"צ הפשט ל"ה ילפינן מוהקטיר לרבות צמר אלא לרבות עצמות [והיינו לרבנן פירשו ולרבי מחוברין דאיסורא] וכן אי לאו קרא דוהקטיר הו' מצריכין הפשט אף בראש עולה יען דכתיב ועשית עולותיך בשר ודם למעט עור וצמר ולכן צריך והקטיר יעוש"ה דלא כמהרש"א בחולין שם א"כ הרי צריך שפיר והקטיר ומנ"ל לרבות דאיסורא הא צריך לרבות צמר בראשי כבשים ועכצ"ל דכאן בחולין דקאי אברייתא דלא חשוב רק עצמות שפיר קאמר דע"כ לרבות רק דאיסורא אבל התירא ל"צ אבל במשנה דקתני דמרבה אף צמר בראשי כבשים א"כ אף אי א"צ לעצמות במחוברין צריך לצמר וא"כ אין לנו קרא לרבות דאיסורא ושפיר פסק רבינו דחולץ גיד הנשה כיון דרבינו כאן כתב אף צמר בראשי כבשים מחוברין יעלו ודו"ק:

ועוד יש ליישב באופן רביעי דהנה בזבחים פליגי רבה ור"א אליבא דרבי לרבה פירשו קודם זריקה מותרין לאחר זריקה אסורין לעולם דקבעו זריקה למזבח והקשה בטה"ק כיון דיליף מאשם דעצמות מותר א"כ גם אחר זריקה ליליף כמו באשם ותי' כיון דקרא כתיב והקטיר את הכל לרבוי עצמות מוכח דעצמות בכלל הקטרה א"כ איקבע למזבח כמו הבשר יעש"ה:

וקשה לי דהא לרבי באמת אין מוכח דעצמות בר הקטרה דוקא רק אתי דא"צ לחלוץ דאיסורא דהיינו גידין אבל דהו' בר הקטרה לא מוכח וליישב עכ"ח נאמר דלרבה לרבי לא אתי' לאיסורא אלא להתירא דאי מרישא של עולה רק מוכח דרשאי להקטיר דא"צ

לחלוץ וא"כ הו"א לאחר זריקה שרי בפירוש כמו באשם וצריך להקטיר דהוא בר הקטרה וקבעו למזבח וא"א לילף מאשם א"כ שפיר צריך קרא ולא אתי לאיסורא כלל ורק לר"א דסובר אחר זריקה שרי דיליף מאשם א"כ שפיר קרא א"צ דלא הו' בר הקטרה לר"א א"כ אתי רק לאיסורא ובמש"כ א"ש קו' הטה"ק לר"א דיליף אחר זריקה שרי דהא קרא כתיב והקטיר דהו' בר הקטרה א"כ איך יליף מאשם דשרי הא איקבע להקטרה ותי' בטה"ק דהוא סובר דקרא לא אתי דבר הקטרה הוא שיהא מצות הקטרה בגוף העצם רק הקטרת הבשר מצוה שלא יסיר העצמות ממנו עיש"ה ולפמש"כ נכון יותר דלר"א קרא אתי לאיסורא דא"צ לחלוץ אבל דמצוה הו' להקטיר עצמות לא שמעינן כלל [ולפי מש"כ אין צריך לומר דמצוה הו' להקטיר עצמות אלא דקפידא הוא שלא יסיר עצמות וע"כ צריך קרא ע"ז אבל לר"א אין צריך קרא דבאמת רשאי לחלצו וקרא לאיסורא אתי דאין צריך לחלוץ] ולפי"ז א"ש דכבר כתבנו דקשה לפירש"י דרי"ו כרבנן א"כ לימא הלכה כרבנן ולכן נראה דלרי"ו גם אליבא דרבי דסובר כרבה דפירשו אחז"ר אסור ע"כ יען דבר הקטרה הוא מצוה להקטיר עצמות או דמצוה שלא יסיר העצמות כאשר אברר דהנה רי"ו סובר בדף ק"ז פחות מכזית בשר עצם משלימו לכזית חייב והטעם כתב בטה"ק דסובר עצם בר הקטרה ור"י פוטר דסובר דל"ה בר הקטרה [ויותר נראה דהנה בגמ' אי' טעמו של רי"ו יען דחיבורי עולין כעולין ורבינו פי"ט כתב משום דמחובר לכן חייב והכוונה כמוש"כ כיון דמחובר ובמחובר קיימל"ן דיעלו והיינו כיון דכתיב והקטיר מקפיד שלא יחלוץ העצם אף דעצם גופי' לאו בר הקטרה הו' הקטרה אגב הבשר ועכ"פ זה רק מקרא דלהקטיר ידעינן דקפידא שלא יחלוץ ולכן גם פירשו אחר זריקה אסור דכבר אינתק להקטרה אבל לר"א אין קפידא בעצמות שלא להסיר והיינו דסובר כר"ל חבורי עולין לאו כעולין ורק מרישא של עולה ידעינן דא"צ לחלוץ אבל לא דקפידא שלא לחלוץ א"כ לא שייך דאיקבע להקטרה לכן פירוש לאחר זריקה שרי ודו"ק ונכון] וא"כ סובר ר"י כרבה דהרי הך דגז"ש דאשם רי"ו בשם רי"ש קאמר לה ורק רבה ור"א פליגי אליבא דר"א אי מקשינן לאשם לאחר זריקה וכיון דר"י סובר דבר הקטרה יען דעצם משלימו לכזית א"כ עכ"ח דסובר כרבה דהא דהוא עצמו יליף מאשם היינו קודם זריקה אבל אחר זריקה אסור דא"א לילף יען דכתיב והקטיר דבר הקטרה הוא ולכן סובר דעצם ג"כ משלים לכזית וא"כ רי"ו לשיטתו גם לרבי אסור להעלותו וקרא דלהקטיר צריך דבר הקטרה הוא דזה לא מוכח מרישא של עולה כאמור וא"כ רבינו בפ"ב דמעילה דפסק כרבה אחר זריקה פירשו אסור [כמוש"כ בבה"ז כאן דלא כמ"ש שם] ופסק בפי"ט מה' אלו דעצם משלים לכזית חייב א"כ שפיר פסק דגיד חולצו לתפוח ודו"ק כי נכון ב"ה:

ובמש"כ א"ש דמייתא ברייתא דיכול לחלוץ כמו שהקשו בתוס' די"ל דברייתא משמע דהו"א חיוב לחלוץ קמל"ן והקטיר אין חייב לחלוץ אבל לא דמצוה שלא לחלוץ והבן:

הנה בהגהות רעק"א הקשה בפסחים כ"ב דפריך ממשנה דשולח ירך לנכרי אלמא דמותר בהנאה ומסיק משום דכשהותרה חלבה וגידה הותרה וקשה הא ר"מ ס"ל דגיד אסור לב"נ א"כ לא שייך לומר דכשהותרה חלבה וגידה הותרה דהא כתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה והא אסור לב"נ לאכלה ונראה ליישב דאיתא בחולין דף ע"ג דחיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי וכתבו תוס' היכא דמקצתה מותר ומקצתה אסור עומד לחתכן ע"כ הו' כנחתך א"כ ה"נ אי גיד אסור לב"נ והו' כמפרתי א"כ זה דאמרה תורה ואכלה לא קאי כלל אגיד דזה כמאן דמפרתי דמי ואינו בכלל נבילה דקרא וכמוש"כ מרש"א ע"כ שפיר כתיב ואכלה ואמנם הישראל אין רשאי למוכרה לגוי ובקרא כתיב או מכור לנכרי והא קמתהני ישראל אעכ"ח דהותר בכלל נבילה דייק שפיר הותר הנאה מדישראל רשאי למוכרה לנכרי:

הנה במה דאמרו כשהותרה חלבה וגידה הותרה וכן אמרו בזבחים ואי אתה מחזיר עכולי גידין ועצמות משמע אי לא קרא גידין הו' בכלל אולם בפ' מזבח מקדש אמרו והקטיר את הכל לרבות גידין משמע דצריך קרא לרבויי ועייי בציון ירושלים פ"ח דסנהדרין הלכה ב':

על קו' הראשונים דסובר רבינו אין בגידין בנותן טעם ופסק כמשנה דשולח ירך לנכרי ונראה ליישב דהנה לכאו' קשה נהי דמוקי דאין בגידין בנותן טעם אבל עכ"פ הרי בכלל נבילה הוא וכיון דתורה התירה למכור נבילה כמו שהוא עם גידה ואמאי הא מתהני דנכרי מחזיק טובה עבור הירך השלימה עם גידה שבתוכה ונראה דבאמת פליגי בה תנאי בחולין דף ק' אי גיד הנשה נוהג בב"נ ולהאי מ"ד לא שייך דהותרה דהא גוי אין מתהנה ממנו כלל רק בשלמא למ"ד יש בגידין בנותן טעם עכ"פ בכלל נבילה אף דאסור לב"נ בכלל נבילה הוא והותרה עמה אבל למ"ד אין בגידין בנותן טעם א"כ אין בכלל היתר דנבילה כיון שבאמת אסורה לב"נ מעתה לרבינו דס"ל דלבני יעקב נאסרה כמוש"כ בפ"ז מה' מלכים אבל לא דנוהג איסור גיד לב"נ אלא רק לבני יעקב נאסרה א"כ אם שולח לנכרי וגוי מתהני מיני' א"כ אף דאין בגידין בנותן טעם ע"כ הוא נמי בכלל היתר הנבילה כיון דגוי מתהני מהירך השלימה וגידה בתוכה ושפיר נשמע דגיד הנשה מותר בהנאה:

ובהא ניחא ליישב קו' רעק"א ז"ל דהנה בירושלמי איתא דבאמת מוכח מקרא דרק בנבילה הותר איסור גיד אבל לא בכשרה אמנם גמרא דידן לית לי' לכאו' האי סברא ולכאו' מנ"ל לגמרא באמת להוכיח דגיד מותר בהנאה דילמא רק בנתנבלה מותר ונראה

דהנה סברת הירושלמי יתכן לפי תי' התוס' דגיד הנשה חל מחיים אאיסור אמה"ח משום דיש היתר בשחיטה לכן כשנתנבלה פקע איסור גיד דמאיסור אמה"ח מחזיקין לאיסור נבילה א"כ כשמתה איגלאי מילתא למפרע דלא הי' עומד שיותר בשחיטה ממילא פקע איסור גיד לפי"ז יש לומר גם גמרא דידן אית להו האי סברא אלא דממילא מוכח דגם בכשרה מותר בהנאה דאי אסור בהנאה הו' איסור מוסיף א"כ חל מחיים אאיסור אמה"ח משום דמוסיף באיסור הנאה א"כ אף שמתה לא פקע איסור גיד א"כ מיושב הקו' דשפיר כתיב ואכלה דבנתנבלה וודאי ליכא איסור גיד דאיגלאי מילתא דלא חל מעולם רק דממילא נשמע דגם בכשרה ליכא אה"נ כלל בגיד כנ"ל אך כ"ז אי יש בגידין בנותן טעם אבל אי אין בגידין בנותן טעם לא נשמע דמותר בנתנבלה באכילה והא דכתיב ואכלה לא קאי אגיד דאוכלא דאפרת הוא ודו"ק:

והנה בהא דפריך בשמעתין מקודשים פשיטא אטו משום דאקדשא פקע ליה איסור גיד קשה לי דהנה אם אכל ח"ש גיד דאיכא איסור תורה כמו בכל ח"ש דאסור משום דאם יאכל עוד ח"ש חזי לאיצטרופי דיטעה בזמן אכילת פרס כמוש"כ הפמ"ג בפתיחה לבב"ח בארוכה שהוא מטעם סייג ואמנם כשאקדשי' דאיכא איסור מעילה דקיי"ל דאיסור מעילה מצטרף אפי' לאחר זמן מרובה א"כ ל"ש פן יאכל עוד ח"ש מגיד דהא יעבור על לאו דמעילה א"כ לא משכחת שיבוא לאכול מגיד א"כ אינו עובר על ח"ש מגיד ממילא אפי' אכל כזית מגיד לא חל דהא קדמה דבח"ש ג"כ אסור במעילה דאין צריך צירוף כלל ולא מצי חייל איסור גיד:

אברים שצלאן אין בו משום ריח ניחוח. הנה בחוו"ד סי' צ"א הקשה להסוברים דגם הבשר שנמלח נעשה רותח מיד א"כ איך מעלה האברים שמלחן לגבי מזבח הרי דמי לאברים שצלאן דמליח כרותח דצלי ולי נראה לפמש"כ בפ"ה מ"ה איסורי מזבח בדעת הר"ן דמלח מפליט ומבליע שפיר אית בי' משום ריח ניחוח ונראה דתליא זה בפלוגתת הפוסקים אי מליחה מהני בכבדא דאי אמרינן דמהני ע"כ משום דמלח הו' כמבושל והו' כדם שבשלו דהו' דרבנן ובדרבנן שוב מותר מטעם דעבד כל מה דהו' עלי' למיעבד כמוש"כ בס' לב ארי' אבל אי אמרינן כשיטת הפוסקים דמליחה לא מהני לכבדא היינו משום דמליחה אין מבשל רק מפליט ומבליע ובכבדא דכולי' דם ל"ש דמפליט לכן לא מהני כלל מליחה לכבדא ונתיישב קו' החוו"ד שפיר אמנם בלא"ה יש ליישב הקו' החוו"ד בפשיטות דל"ד לאברים שצלאן דראוין כבר לאכילת הדיוט אבל במליחה דל"ח באכילה ע"י מליחה כדאמרינן בשבת דף כ"ה דלא חזי לאומצא וא"ש:

כשמנתח אברי עולה וכו' כשם שהדם בזריקה כך כל הבשר בזריקה. והקשה בלח"מ כיון דפ"א מפסהמ"ק כתב דאם אין בשר אין דם מנ"ל בשר בזריקה ותי' דתרוויהו שמעת מיני' כדמוכח בזבחים דקאמר ר' יוסי ואת לא אמרת כן והכתיב ועשית עולתיך הבשר ודם דבשר בזריקה והקשה באו"ח מנ"ל דילמא ר' יוסי לית לי' דריה"ש דאם אין בשר אין דם וכן דריש בשר בזריקה ובאמת הא לא קשה דהרי גמרא מסיק דלכתחלה סובר ר' יוסי כריה"ש אין בשר אין דם אמנם הא קשיא דנהי דמוכח דדרשינן תרווייהו עכ"פ צריכין הבנה הא גופי' איך יכול לדרוש מחד קרא ותי' בצל"ח דבאמת בנטמא בשר בדיעבד זורק הדם רק באבוד ושרוף אין זורק א"כ לא מצי לכתוב בשר מקודם ומוכח תרווייהו מעתה לפי"ז קשה לי בשלמא אי נאמר דרבינו מפרש כפירש"י דלריה"ש בדאבד בנטמא זורק הדם דקרא לא נאמר רק לכתחלה ורק באבוד ושרוף אף דאבד אין זורק א"כ לפי"ז שפיר שייך תי' של הצל"ח וגם דברי הלח"מ דמוכח מדר' יוסי דדרשינן תרווייהו אבל אי נאמר דמפרש כפי' תוס' א"כ לריה"ש בדאבד ציץ מרצה אאכילות וא"כ קרא בדאבד נאמר דבאמת באבוד ונטמא מעכב ורק בנטמא מטעם דציץ מרצה [ונפ"מ בעודו על מצחו וכשאין על מצחו אין מרצה והו' כאבוד] וא"כ לפי"ז ל"ש תי' של הצל"ח וממילא נסתר דברי הלח"מ דמוכח מדר' יוסי דהרי ר' יוסי לא קאמר דאם אין בשר אין דם רק בדיעבד ולכן דרשינן שפיר תרווייהו משום דל"ש דלכתוב בשר תחילה כיון דבאמת בדיעבד אם אין בשר יש דם אבל לדידן בדיעבד ג"כ פסול א"כ לא דרשינן רק חדא ואין ראי' מדר' יוסי ולפי"ז עכ"ח לומר שרבינו מפרש כפירש"י וכמו שבארנו בפ"ד מביאת מקדש.

אמנם בפשיטות יש לומר דבירושלמי בפסחים בפ"ז דריש הא דאם אין בשר אין דם מקרא אחרינא לא מועשית עולתיך הבשר והדם ולכן סובר רבינו דתרווייהו איתנהו.

ומה שתי' בלח"מ דבדף ס"ב מוכח דלכ"ע סברו דרשא זו הנה קשה לי כיון דרבינו כתב מעלין למזבח ואח"כ זורקין א"כ איך נקט דרשא הבשר בזריקה הא איתא שם דלזה אין צריך כלל קרבן דעומד בצד מערכה וזורק יען דא"א לעשות באופן אחר ולייושב נראה דבאמת למ"ד דדם אעפ"י שאין בשר אין קרא מיותר א"כ שפיר דרשינן בשר בזריקה כפשטי' וא"ל כקו' הגמרא דלזה ל"צ קרא וע"כ לענין שיש אור מפסיק דז"א דקרא באמת אין מיותר אלא כיון דמסברא כך דהא בזריקה כיון שזורק על האישים א"א באופן אחר שפיר נוכל לדרוש כך גם מקרא וא"כ מיושב קו' לח"מ אדרבא יען דרבינו לשיטתו דקרא אין מיותר סובר רק עומד בצד מערכה וזורק ועוד יש לפרש דהנה רש"י נדחק לפרש דזה דקאמר בגמ' התם דא"א ע"כ דקרא אתיא דהפסק יש בין כבש ולדעתי יש לפרש כפשטי' דהנה חדא קאמר דהפסק יש ואידך סובר דעומד בצד מערכה וזורק והיינו דלא

דריש הקרא דבאמת הקרא מיותר וסובר כר"י וע"ז פריך לי' למערכה דליקה זורק או למערכה שאין דליקה והכונה כיון דלא דרשת קרא א"כ תאמר דליכא זריקה כלל רק נותן למערכה ובאמת שאין דליקה וע"כ תדרוש קרא דקאי לזריקה ע"ז קאמר התם א"א דהיינו דא"א בלא זריקה ול"צ קרא באמת לזריקה כזו וקרא אין מיותר דצריך לדם אף שאין בשר אלא כיון דמסברא זורק שפיר הוא משמעות הכתוב ג"כ כיון דמוכח מסברא יש לומר גם קרא כוון לזה.

אלא אי קשיא הא קשיא דבה' ביהב"ח פ"ב כתב רבינו דאויר הי' מפסיק וכו' ויקשה חדא דרבינו סותר עצמו ועוד כיון דדריש דבעינן אויר וזה רק מיותר כדמוכח מש"ס הנ"ל דאי אין מיותר אין מוכח דיש אויר רק דבעי זריקה סתם לאישים וא"כ רבינו דפסק כר"י איך מוכח אויר מפסיק דל"ש תי' של לח"מ תרתי מוכח דהרי מלשון גמרא מוכח דרק מיתורא מוכח כן והנה לקו' זו יש לומר דבודאי תחילה דקאמר דבעי אויר מפסיק ולא סגי בזורק לאישים רק מיותר אבל ר"פ דמפרש כמו אם אויר מפסיק גם בשר אויר מפסיק א"כ א"צ קרא מיותר אלא כיון דתרתי שמעת שבשר בזריקה באויר כמו דם ודו"ק ובזה יובן מה בא ר"פ להוסיף דלפמש"כ בא לומר אף למ"ד קרא אין מיותר מוכח שפיר אלא דקשה קו' ראשונה של משל"מ דרבינו סותר עצמו והנה ליישב קו' זו כתב משל"מ דאין כונה מעלה למזבח אלא לכבש ויש להוסיף דפ"ג תמיד איתא דאברים שניתותרו מניח על כבש וכנגד הסובב ומפרש נדחק ואני פרשתי שהכונה על אמה הפורח על הסובב דהו' כנגד הסובב וראיתי בפ"ג מתומ"ס שכ"כ רבינו וא"כ כאן ג"כ הכונה על מזבח על סובב דהיינו כבש הפורח אמה על הסובב כדאיתא בפ"ב מבהב"ח אלא דחזר והקשה במל"מ מפ"ו מתומ"ס דכתב מוסף ראש חדש מניח בראש מזבח בא בין הקרנות מקום הילוך הכהנים והוציא כן מירושלמי דשקלים וקשה הא בעי אויר בזריקה בשלמא בירושלמי קאי למ"ד לדל"ב בזריקה אויר והיינו לר"י דלא כלח"מ שכתב דכ"ע מודה דהרי ירושלמי חולק א"כ הדרה קו' הלח"מ דרבינו סובר כר"י ומנ"ל בשר בזריקה אף דזריקה לאישים מסברא אבל שיש אויר מפסיק רק מיתורא כמוש"כ ואיך פסק אויר יש לזריקה והנה לכאו' קשה דבירושלמי איתא אמה בין קרן לקרן מקום הילוך לכהנים וקשה בזבחים דף ס"ב פריך הש"ס על לשון כזה דאטו כהנים בין קרן לקרן הולכין ומשני מקום רגלי כהנים א"כ לפי"ז יצטרך לומר גם כאן דמונח בין הקרנות וגם במקום הילוך רגלי כהנים אבל רבינו נקט בין קרנות הילוך רגלי כהנים קשה וצ"ע.

והנה עוד קשיא לי דבפ"ה מכלי המקדש כתב רבינו כה"ג סגן מעלהו וסומך וזורק האברים והוא משנה דתמיד ואח"כ איתא שם בא להקיף מזבח משמע דזריקה דאברים

מן הכבש וכן פי' הרע"ב וא"כ משמע גם רבינו סובר דזריקה מן הכבש שאויר מפסיק ועוד קשה דבתמיד איתא דמפיסין מי מעלה אברים למזבח וכ"כ רבינו בפ"ד דתומ"ס וכ"מ הביא שם ריטב"א דרק העלאה אבל הקטרה והקרבה ע"י אחר ופי' המושמ"ל דריטב"א סובר מדקתני מעלה לא מקריב משמע הקרבה ע"י אחר ואני תמה א"כ לא יהא בזריקה הפסק אויר יען דאחד מעלה ושני מקריב א"כ השני זורק מעל מקום המזבח לאישים לא מכבש ואנן מכבש בעינן וצ"ע על הריטב"א ואולם מה דנקט מעלה לק"מ דנקט מעלה ולא הקטר דע"כ זה המקטיר ומקריב דהיינו שזורק על האישים כיון דבעי זריקה מכבש ולכן נקט סתם המעלה וא"כ רבינו דנקט ג"כ מעלה אברים ולא כתב שאחר מקריב עכ"ח דכיון דבעי הפסק אויר א"כ נדע שזה הי' המקריב א"כ סובר רבינו ג"כ דזורק מכבש ולכאו' יש לומר אדרבא לשון המעלה ולא קתני זורק משמע דל"ב זריקה מעל כבש א"כ זה אינו דאי ל"ב זריקה א"כ לאשמעינן תנא דהוא המקריב או יאמר דמפיסין מי מקריב כיון דנוכל לטעות שאחר מקריב כיון דל"ב זריקה מכבש וע"כ דהוא המקריב יען דזורק מכבש על מזבח ולייש אומר דיש לומר דוקא בעולה דכתיב ועשית עולתיך בשר ודם אבל בקרבן ר"ח דיש חטאת כמוש"כ רבינו בפ"ו מתומ"ס בזה לא צריך זריקה או יש לומר דעכ"פ אין רק למצוה יען דרבינו בפ"ב מפה"מ סובר כל הניתנים בזריקה שניתנין בשפיכה יצא א"כ ממילא גם זריקת בשר רק לכתחלה ולכן לצורך ר"ח שידעו שנקבע ר"ח כמשו"כ רבינו מניחין על מזבח וא"צ זריקת האויר או יש לומר דבאמת ניתן בזריקה אבל אין על האש רק אח"כ זורקין גם על האש וכן נראה בהבה"ח כתב דנותן בזריקה על מזבח ולא כתב על האש ולפי"ז א"ש הך דקרבן ר"ח שנותנין על המזבח והיינו ג"כ ע"י זריקה ואח"כ כשבא להקריב נותן שנית בזריקה על האש.

כשמנתח וכו' ומסיר גיה"נ בראש המזבח. בס' ע"א כתב לפמש"כ תוס' זבחים דפ"ו בד"ה מאן שמעת לי' ור"י מפרש כרבנן דוקא הוא דמדקתני לא יעלו משמע דאם עלו לא ירדו והא דאמרו רבנן והקטיר לרבות ואפי' פי' היינו פירשו ועודם ע"ג המזבח והא דלא מוקי מיעוטא דועשית עולותיך הבשר והדם בירדו למטה דניחא ליה למינקט רבותא דאפי' בעודם ע"ג המזבח ממעט עיכולי גידים והה"ד דממעטינן בלא עיכול אם ירדו למטה ופירשו ונראה דרבינו מפרש כר"י משו"ה פסק כרבנן לענין גיה"נ שלא יקטירנו במחובר אפי' עלה אבל העצמות והגידים כשהם מחוברים כשעלו לא ירדו ומש"כ רבינו בפ"ג מפהמ"ק שאם עלו ירדו היינו כשפירוש למטה כמש"כ רבינו שם את"ד:

אברים שצלאן אין בהם משום ריח ניחוח. והנה כיוצא בזה אמרו בפסחים דף כ"ו עלה תמרתו אין מועלין בריחו הא קודם לכן מועלין כיון שיש בו משום ריח ניחוח א"כ

הנאת ריח מוקדש לשמים וקשה לי לפי"ז הא דאיתא בברכות דף ס"ג דמברכין על הריח ויליף לה מקרא דכל הנשמה תהלל יה דהוא דבר שהנשמה נהנית ממנו למה צריך להאי טעמא כלל כיון דהריח יש בו משום ריח ניחוח לשמים ממילא כמו כל דבר שחייבין לברך עליו משום דקודם ברכה הכל לשמים כדכ' לד' הארץ ומלואה והנהנה כאלו מעל גם בריח כיון דיש בו משום ריח ניחוח מוקדש לשמים פשיטא דאין ליהנות בלא ברכה אולם נראה לפמש"כ בשו"ת הלכות קטנות לפרש הך דברכות דבר שהנשמה נהנית בו לומר אף שבאמת אין נהנה שאין מרגיש הנאת הריח מברך משום דהנשמה נהנית ממנו והבאתי דבריו בח"א א"כ שפיר צריך קרא ומיושב קושיותי שוב ראיתי בצל"ח ברכות שהרגיש קצת בזה.

הלכה ה

כיצד מנתחין את העולה וכו' מפשיט עד שהוא מגיע לחזה וכו' ומשלים את ההפשט. וכן הוא במשנה פ"ד דתמיד וכן איתא בשבת דף קל"ג אמנם יש לתמוה דרבינו בפ"א מק"פ כתב דמפשיט את כולו וכבר עמד ע"ז בשעה"מ בהשמטות ותי' דס"ל דסוגיא דפסחים חולק אסוגיא דשבת דרק בעולה ס"ל דמפשיט את החזה אבל בק"פ מפשיט את כולו ואמנם הדבר קשה לומר כן לעשות מחלוקת בסוגי' בלי הכרח ולכן אמינא דאין כאן מחלוקת וגם דברי רבינו הם שפה אחת ודברים אחדים דהנה בקרא כתיב והפשיט את העולה ונתח לנתחים ודריש בתו"כ דצריך להפשיט את כולו ולא אבר אבר וכתיב אח"כ וערכו את הנתחים והאש וכרעים משום דראשו וכרעים לא בכלל נתחים הם א"כ זהו שכ' רבינו ואח"כ חותך הראש והכרעים וחוזר והפשיט ואח"כ לוקח מתוכה האימורים א"כ הרי דהפשיטו קודם שנתחו דראש וכרעים לאו בכלל נתחים הם והנה זה שייך בעולה אבל בק"פ דאין צריך לחתוך הראש וכרעים א"כ מפשיט כולו בפ"א ואח"כ נוטל האימורים א"כ בעיקר ההפשט שוה עולה לשאר קרבנות:

עוד נראה לישב הא דפסק רבינו כאן דמפסיק בהפשט ונוטל אימורים וחוזר ומפשיט ובה' ק"פ פסק כשחל בשבת מפשיט כולו כאחד דהנה רבינו בפ' מילה כ' דאף בחול א"ח על ציצין שאין מעכבין והוא תמוה דבסוג' דשבת מוכח דקאי אשבת והנה בש"א תי' דאי רק לענין שבת יקשה אמאי באמת לא דחי שבת משום זה אלי ואנוהו דהא במנחות אמרינן דמביאין שמינה דמשום מצוה מן המובחר דחי שבת אע"כ דלמסקנא דתליא בפלוגתא דרבנן ור' יוסי גבי לחה"פ דלרבנן כשפירש א"ח דהוה אתחלתא חדשה וכיון דהו' אתחלתא חדשה ל"ש כלל זה אלי ואנוהו דזה רק שייך כ"ז שלא פירש והנה זה דחוק לומר דגמ' חזרו ממה דאיירא לעיל דא"ח רק לענין שבת אבל בחול חוזר ולכן

אמינא דהנה זה אלי ואנוהו רק שייך אי אמרינן מאוסה הוא הערלה כדאיתא בנדרים דף ל"ג מאוסה הוא הערלה שנתגנה בה הרשעים ולעיל דף ק"ה סובר ר"ש מקלקל בחבורה פטור ויליף ממילה ורי"ו סובר דהו' תיקון גברא משום תיקון מצוה והנה הרמ"א בתשו' הקשה מ"ט דר"ש דלית לי' תיקון מצוה ונראה לפמש"כ בעה"מ דבמילה דמאוסה הוא הערלה ע"כ הו' תיקון גברא שפיר א"כ י"ל דלר"ש פליג דלית לי' דמחשב תיקון יען דמאוסה הוא הערלה שנתגנה בה הרשעים וכתנא דנדרים דקחשוב גדולה מילה שנכרתו י"ג בריתות ודוחה שבת משמע דלית להו הטעם דערלה מאוסה הוא ע"כ ל"ח תיקון ולפי"ז ניחא דרבינו הא ס"ל דמקלקל בחבורה חייב כשצריך דם לכלבו וא"כ א"צ לטעם דתיקון גברא דסגי בתיקון קצת קיום המצוה הו' תיקון קצת ולית לי' הטעם דערלה מאוסה הוא וא"כ ממילא ל"ש הטעם דזה אלי ואנוהו ולכן גם בחול א"ח:

אמנם בזה דפשיטא לי' להט"א דמשום זה אלי ואנוהו מחללין את השבת כמו דאמרינן גבי הבא שמינה הנה י"ל התינח דאב שמל דמצוה חיובית מוטל עליו שייך לומר זה אלי ואנוהו אבל באחר שמל דאין מצוה מוטלת עליו ל"ש לומר דחיוב לקיים זה אלי ואנוהו דל"ד לקרבנות דהו' מצוה מחיובת אלא די"ל כיון דכשמל אחר מקיים מצוה צריך לעשותה כתיקונה להסיר כל הערלה המאוסה א"כ אף כשפירש שייך זה אלי ואנוהו דהיינו דעדיין המצוה עליו ול"ש שאין להכניס עצמו בחיוב דמיד שהתחיל המצוה חלה עליו לעשותה אע"כ דגם בחול ליכא מצוה וכמש"כ הש"א אלא דבאמת קשה לפרש כן דהא בגמ' איתא דכ"ע מודין דמשום זה אלי ואנוהו חוזר משמע אף שפירש חוזר משום זה אלי ואנוהו אך י"ל דהנה הר"ן בחי' כתב דבהפשט אף שלא פירש הו' כפירש כיון שאין בו צורך גבוה ולפי"ז יש לפרש הא דקאמר אבל הכא איכא זה אלי ואנוהו היינו קודם שפירש דבודאי מצוה עליו ליטול כל מה שיש איזה מיאוס בו ולכן בודאי קודם שפירש חוזר לכו"ע דל"ד להפשט דאפי' קודם שפירש ליכא צורך גבוה דכאן קודם שפירש שייך זה אלי ואנוהו וא"כ אף בפירש חוזר אי אמרינן דפירש ל"ה התחלה חדשה ותליא זה בפלוגתא דרבנן ור"י גבי לחה"פ דלרבנן הו' התחלה חדשה וא"כ בפירש ליכא עוד משום זה אלי ואנוהו ואפי' בחול ליכא משום זה אלי ואנוהו כיון דהו' התחלה חדשה ולפי"ז ניחא דפסק רבינו דמפשט את כולו דמפרש כפי' הר"ן דגם לרבנן אין ההפשט בב' פעמים אלא שמפשיט את כולו כאחת רק דבהכי פליגי לרי"ש בב' אפי' קודם שפירש דכבר איתעביד צורך גבוה הו' כפירש ולרבנן ל"ה כפירש ומפשיט את כולו כאחד וכן בציצין כ"ז שלא פירש חוזר משום זה אלי ואנוהו ודו"ק:

בענין הפשטה ונראה שטעמו של רבינו דבירושלמי פ' הבונה מבואר דפליגי אי אמרינן

מקצת מלאכה ככל מלאכה דאי אמרינן דהו' ככל מלאכה וע"כ הותר בשבת הותר כל מלאכה ומפשיטין כדרכו ולמ"ד דלא אמרינן מקצת מלאכה ככל מלאכה אין מפשיטין אלא עד החזה א"כ לפי"ז יש לומר בחול דתחלה מפשיטין עד החזה וחוזר ומפשיט כולו משום דגם בשבת יהא שרי להפשיט כיון דמקצת הפשטה דחי שבת דחי נמי כולו אבל למ"ד דלא אמרינן מקצת מלאכה ככולו א"כ אי בחול מפשיטין רק עד החזה א"כ גם בשבת בודאי אין מפשיט רק עד החזה ואסור להפשיט אח"כ כל ההפשט לכן סובר אידך מ"ד דמפשיט כולו דסובר כמ"ד דלא אמרינן מקצת מלאכה ככל מלאכה רק בחדא פליגי דלהאי מ"ד באמת בשבת אין מפשיט כלל רק עד החזה אבל מ"ד דהכא סובר כיון דמפשיט בחול כולו כאחת גם בשבת שרי להפשיט כולו כיון דעושה הכל בהפשטה אחת רק אי הו' עושה בחול רק עד החזה אז מקצת מלאכה אינה ככל מלאכה ול"ה שרי בשבת רק עד החזה והו' צריך להיות בעורות ואיכא גנאי לקדשים לכן גם בחול מפשיט כולו כאחת.

והנה בה' ק"פ הביא רבינו הא דאיתא בשבת דף קי"ז כגון דשקיל בברזא ובמראה הפנים פסחים פ"ו כתב משום דס"ל דמקצת ככל מלאכה ושרי להפשיט כולו והיינו כמוש"כ דרבינו סובר אף דגם בחול מפשיט רק מקצת אפ"ה דחי שבת.

והנה קשה הא דשקלו וטרו בגמרא טובא בטעמא דחזקי' הא טעמא דחזקי' דר"ש הוא דאיתא בחולין דף פ"ד דדריש ר"ש מקרא דאשר יאכל דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים כגון איה"נ אין מטמא טומאת אוכלים א"כ חזינן דר"ש הוא דדריש משמעות דאשר יאכל משמע להאכילו לאחרים ורבנן פליגי אדר"ש א"כ לית להו דחזקי' כלל והיינו כדאיתא בת"כ דדרשינן מאשר יאכל למעט אוכל סרוח שא"ר למאכל אדם אינו מקבל טומאה וכמוש"כ רבינו פ"ב מטו"א ולא נשמע מהא אה"נ.

לכאו' יש לומר באמת היינו טעמא דרבינו שכתב בפ"א מחומ"צ דמאשר יאכל נשמע דר"ש אסור מה"ת משום דרבינו סובר דלא כר"ש דבעינן אוכל שיכול להאכילו לאחרים ה"נ לא דרשינן מני' לאה"נ דמשמעותי' לאסור להאכיל דבר שמביא לידי אכילה רק מוקמינן לח"ש ובהא ניחא קו' אחריתא דלכאו' קשה דס"ל דלא יאכל משמע כ"ש הא ביומא דף פ' אדרבא יליף מאשר יאכל אוכל הנאכל בב"א והיינו כביצה להנ"ל ניחא דרבינו ס"ל כמ"ד בתו"כ דאשר יאכל אתי למעט אוכל סרוח והא דיומא לא הו' אלא אסמכתא דהא בת"כ פליגי בה דדריש תחלה דבעינן כביצה ורבנן פליגי עלה ומוקי האי קרא למעט סרוח וכמוש"כ הרמב"ן פ' שמיני ודו"ק.

ע"ד רש"י יבמות ל"ג שכתב דאיסור זרות ליתא אבל איסור שבת איכא ובשו"ת הרא"ש

כתב דגם איסור שבת ליכא וכדמוכח מפסחים ספ"ה כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת נראה דתליא בפלוגתא דתנאי אם אמרינן שנים שוחטין זבח אחד א"כ אפשר בשנים אפ"ה התירה התורה ע"כ דהותרה וכיון דהותרה הותרה נמי לזרים א"כ ליכא איסור שבת ג"כ אבל למ"ד אין שוחטין ב' זבחים א"כ הא דהותרה במקדש אין ראי' דהותרה ממש אלא דהותר' לצורך עבודה א"כ בזר נהי דליכא איסור זרות אבל איסור שבת איכא ואתיא הך דפסחים כמ"ד ב' שוחטין זבח אחד ע"כ הא דשוחטין בשבת באחד משום דהותרה וכיון שהותרה ממילא בזרים הותרה ג"כ.

במש"כ הלבוש דמקרא דדם תשפכנו כמים ידעינן דכבדא מותר נראה לי ליישב הא דאיתא בחולין דף ל"ה דם שחיטה נמי הא כתיב על הארץ תשפכנו כמים ודחי האי למישרי דם פסהמ"ק בהנאה והנה בספרי איתא דמהאי קרא נלמד ג' דרשות דמכשיר ושמותר בהנאה ושדם בהמה לא בעי כיסוי דתלתא קראי איכא כמבואר במלבי"ם בפירושו לספרי וא"כ מה משני דצריך קרא להיתר דפסהמ"ק הא לזה איכא קראי אחרינא להנ"ל יש לומר דצריך חדא להתיר כבדא אולם בלא"ה יש לומר דגמרא קאי למ"ד ל"ת אה"נ במשמע א"כ צריך חד קרא למישרי דם חולין בהנאה ולא יקשה מספרי דקאי כמ"ד דל"ת לא משמע איה"נ ואין צריך קרא לדם חולין רק לשלשה דרשות הנ"ל.

כשמנתח וכו'. והנה יש ליישב עוד דבזבחים פ"ו דקתני פירשו אפי' הן בראש המזבח ירדו ומשמע אפי' העלן מחוברין אלא שפירשו בראש המזבח ירדו ועלה קאמר ר"ז ל"ש אלא שפי' כלפי מטה אבל כלפי מעלה ברובו והיינו דוקא שפירשו בראש המזבח א"כ י"ל דאם פירשו בעודו עג"ק מודה ת"ק דאפי' עלו ירדו כיון דלאו בני הקטרה נינהו בפ"ע מעתה י"ל דרבינו ס"ל כת"ק דרבי דאיצטריך קרא דוהקטיר היכא דפירשו בעודן על המזבח וליכא קרא לרבויי מחוברין דאיסורא.

הלכה ו

הולך ומדיחן במים וכו' במים ולא ביין ולא במזוג. וקשה לי דהנה בזבחים דף צ"ח דריש ג"כ בקרא דמורק ושטף במים למעט יין ולמעט מזוג והנה הר"ן למד מזה דאין הגעלה אלא במים מפני שפולט אבל במזוג אין פולט הבלוע ולהנ"ל קשה מנ"ל הא לענין הדחת קרביים ג"כ ממעטינן יין ומזוג ושם ל"ש הא"ט אע"כ דגזה"כ הוא א"כ מנ"ל דאין הגעלה אלא מים כיון דעכ"ח גזה"כ הוא לענין הגעלת כלים הו' גזה"כ למעט מזוג אלא די"ל דהנה הראב"ד בפירושו לתמיד כתב דהא"ט דבעינן הדחה ג"כ מדהצריכו ג"פ הדחה בקרבנות ולמד הראב"ד הדחה אחר מליחה מהדחת הקרבנות שקודם מליחה ע"כ אסמכתא בעלמא הוא דבעינן ג"פ רק דממילא נשמע ג"כ דהדחה שבמקדש שהי'

קודם מליחה דהא כל הקרבנות הי' צריכין מליחה ושיהי' במלחו כמש"כ שם הראב"ד בטעמו דמילתא דג"כ הוא כדי לנקותה מדם שעלי' לאפוקי מטעם הר"ן שכתב משום כדי לרכך הבשר דאז אהני המליחה אם אין על פניו א"כ י"ל דגם בהדחה אין גזה"כ אלא דמזוג אין בטבעו מקנח הבשר מהמלח שעליו אלא דיש לתמוה לדברי הר"ן הנ"ל ממש"כ הוא ז"ל בפ"ב דחולין דמדיחין במי פירות ולדבריו הא מוכח דהא דמעטינן הדחת הבשר במזוג אין מגזה"כ אלא משום דאין מעביר הדם והטיח מעל פניו א"כ איך כ' דמדיחין במי פירות בין בהדחה שלפני המליחה ובין בהדחה שלאחר מליחה כמו ש"כ הטוו"ז בסי' ס"ט:

הלכה ח

בא לו לגרה וכו' והקנה והלב והראיה תלוין בה וכו'. כדאיתא במס' תמיד פ"ז מ"ג והנה בהאי עניינא יש לשום לב הא דאיתא בחולין דף ל"ג דר"ל ס"ל דריאה ובמ"ע כמנחא בדיקלא ואסור לב"נ והא במשנה איתא דהו' חיבור עדיין דהקנה גופי' והלב והראי' עדיין תלוי' בבהמה ונהי דראב"י חולק אר"ל היינו מטעם מי איכא מידי אבל בגוף הדין דכמנחא בדיקלא לא פליגי ואמאי הא חזינן דל"ה כמנחא בדיקלא כלל:

ונראה ליישב דהנה בתשו' רשב"א הביא בב"י או"ח סי' תס"ז אם הדגן א"צ ליניקה כמאן דמנח בכדא דמי ומקבל חימוץ וכן מבואר בפסחים דף ל"ג כגון דאחמיץ במחובר והנה לענין תרומה קיימ"ל דאין תרומה במחובר אפי' נתיבש וכן לענין שבת חשוב מחובר כדאיתא בפ' העור והרוטב כגון שנתיבש עוקציהן יעי"ש ה"נ אף דמעורה בגידין והו' מחובר אפ"ה כיון דפסקה היניקה של הבמ"ע הו' כמונח בכדא כמו בחטים כנ"ל:

הלכה ט

בא לו לעוקץ וכו' ואלו הן הנתחין האמורין בתורה ונתח אותה לנתחי'. וקשה לי בהאי עניינא דהנה בשו"ת הלכות קטנות ממהר"י חאגיז הקשה מנ"ל דקיי"ל דלעצם הקדקד לא מהני מליחה ולעצם הקוליות מהני מליחה ונ' איפכא מסתברא שעצם הקדקד עשוי שליבות והוא מורכב מכמה עצמות ונדבק עצם על עצם כעין שינים דקים לזה כדרך התיבות ומחוברים בחכמת התורה ורוח לא יבוא ביניהם שא"כ הי' לנו לומר שהמלח אינו שואב ומפליט מעצם הקוליות שכולו עצם אחד קשה ועצם הקדירה רוח ספוגיי ותי' דעצם הקוליות כיון שבולע דם עי' נקבים הדקים שקורין פורוס כדי להבריא המוח דרך אלו הנקבים מפליט נמי הדם את"ד מעתה קשה לי הא דפריך בש"ס חולין י"א וכי תימא דבדק לי' הא כתיב ונתח אותה לנתחים ולא נתחים לנתחים ובק"פ עצם לא תשברו בו ולהנ"ל דילמא דוקא עצם הקוליות שהוא נתח אחד בה אמרה התורה לא

תשברו אבל הקדקד שמחובר כמה עצמות ואפשר להפרידו ע"י סכין אינו בכלל עצם לא תשברו בו וגם לא לנתחי' לנתחים וצ"ע:

הלכה יט

ולמה וכו' במד"א בעולת ציבור אבל עולת יחיד וכו'. ובמל"מ תמה ממדרש איכה וז"ל מבקש אתה כמה אוכלסין הי' הה"ד ויזבח שלמה את זבח השלמים בקר כ"ב אלף וצאן ק"כ אלף ותנינן פר קרב בכ"ד ואיל בי"א והא בקרבן יחיד אם הי' רוצה כהן יחידי מקריב את הכל עיי"ש ונראה דכוונת המדרש רק להביא סמך כיון דחזינן בק"צ פר קרב בכ"ד ואיל בי"א כהנים וע"כ דכבוד להקריב גם בפחות מזה ואף אם ירצה כהן אחד יהי' יכול להקריב קרבן יחיד אבל יהי' צריך להשהות זמן רב בהקרבתו וכדי למהר לעשותו הצריכו כ"ד כהנים וע"כ שפיר הביא סמך דהי' הרבה כהנים מדהי' מקריבין קרבנות הרבה כאלו הכל ביום אחד והי' ממהרים לעשותו והי' צריכין ליקח כ"ד לפר וי"א לאיל וכן יש להוכיח מסוכה דף נ"ב אמרו על בנה של מרתא ב"ב ולא הניחו וכו' להוליך שני אברים אלא כמנין המפורש בסדר יומא פר קרב בכ"ד מוכח גם בקרבן יחיד הי' מתעסקין כ"ד לפר בודאי משום כדי למהר או משום כדי להרגיש את העזרה:

ולמה וכו' אבל עולת יחיד אם רצה להוליך נתחי' בפחות מאלו וכו'. הנה לכאו' קשה דבירושלמי ספ"ז דיומא איתא וערכו שנים בני אהרן שנים הכהנים שנים מכאן לפרו של יחיד שיהא קרב בששה ובספר מראה פנים עמד ע"ז וכתב דרק בא ללמדו דלא בעינן כ"ד כמו בשל ציבור אלא דסגי בששה אבל אה"נ דאף בפחות מששה קרב שפיר דל"ב בהולכת אבריו כ"כ כהנים כמו בק"צ ומשמע מהכא דגם בשל יחיד בעינן פייס כדפירש"י בריש יומא אהא דפריך ואימא כפרה דקרבנות ומשני מי ידעינן הי' כהן מתרמי דבעי לי' פרישה דע"י פייס הי' עובדין.

הלכה כ

עולת העוף וכו' וממצה דם הראש ודם הגוף [על קיר] המזבח. ויש לתמוה שבמשנה איתא ומצה דמה על קיר המזבח נטל את האש והקיף בית מליקתו למזבח דמצה דמה היינו שממצה באצבעותיו דם הגוף והדם הולך למרחוק כפירש"י מנחות ב' משא"כ בחטאת ממצה רק על קיר המזבח כפירש"י בזבחים והראש מקיף מליקתו למזבח ודוחק אותו אל הקיר והדם מתמצה וא"כ למה שינה רבינו לשון המשנה וכתב וממצה דם ראש ודם הגוף על קיר המזבח דמשמעותו דשניהם ממצה באצבעותיו ואח"כ חוזר ומקיף בית מליקתו למזבח כדי שיתמצה דם הראש וכמוש"כ בהל' כ"א וראיתי בטה"ק ריש מנחות שהרגיש קצת בזה.

ונראה שלמד רבינו כן מת"כ פ' ויקרא ונמצה דמו דם כולו אוחז בראשו בגוף ומצה משניהם וביאר בקרבן אהרן דלהכי כתיב בדמו שדם כולו יהי' ביחד במצוי וזה כדברי רבינו.

הלכה כב

ושסע אותו בכנפיו וכו' ואינו צריך להבדיל שנאמר לא יבדיל. והנה לכאו' יש להקשות לפמש"כ רבינו בשורש שמיני דיש לאווים שאינו אלא שלילה כמו לא יהי' כקרח וכעדתו ורמב"ן השיג שהוא לאו לחלוק על הכהונה ונראה הכונה כך דהנה איתא ביבמות דף י"א ודף נ"ד אין מקרא יוצא מידי פשוטו לפי"ז באמת כל שלילה הוא ממילא מניעה שאין רצונו של מקום בכך רק דא"א לומר דהוא לאו ממש דאין זה פשוטו של מקרא וכן במה שהקשה הרמב"ן מקרא דלא ימותו אבות על בנים שנאמר שהוא שלילה שהו"א עפ"י שנים עדים יקום דבר אפי' ע"י קרובים קמל"ן דלא ימותו אבות על בנים והם שלילה אבל רבינו מנאו בכלל המניעות להנ"ל ניחא כיון דהם שלילה נדע שרצונו יתברך למנוע ג"כ מזה אבל אינו לאו גמור כיון דפשוטו של מקרא שהוא רק שלילה לכן אין לקי מעתה קשה הא דדרשינן לא יבדיל א"צ להבדיל נאמר דעכ"פ הוא מניעה ג"כ דנדע שאין רצונו של השי"ת בכך ויהא פסול אם הבדיל:

ונראה דבקדשים שאני דבעינן שינה עליו הכתוב לעכב רק היכא דאיכא לאו ממש כ"כ הריטב"א דל"ב שינה קרא לעכב וכן איתא במנחות ארבעים בכתפי' וכשר הא אם ליכא ארבעים בכתפי' כשר אף דהו' מניעה ממילא כיון דעכ"פ הם שלילה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ואין רשאי לעשות כן אבל לא מיפסל בקדשים עד ששינה הכתוב לעכב:

ובהא ניחא לי קו' התוס' שבת א"כ הזורע כלאים ילקה גם משום לא תסיג גבול עולם ולפמש"כ ניחא דלענין ללקות אמרינן אין מקרא יוצא מידי פשוטו דאיירי בהשגת גבול ממש רק דלענין מניעה שפיר איכא איסור השגת גבול גם בכלאים דלא תסיג:

ובזה העלתי במק"א אהא דכתב רש"י חולין מ' דאין אדם אוסר קרקע עולם שאין ברשותו של אדם לאוסרו נראה לי ג"כ מטעם שהוא בכלל לא תסיג עולם דקרקע עומד להשתמש בו כל אדם ע"כ אין יכול לאוסרו דהו' כאוסר דבר שאין שלו:

ואינו צריך להבדיל שנאמר לא יבדיל וכו'. ודרשינן דאינו צריך להבדיל ופריך הש"ס מלא יכסנו ה"נ דאין צריך לכסות הנה הדבר מפורש בירושלמי פ"ק דרה"ש דשם איתא בעי רבנן כתיב לא יבקר בין טוב לרע עבר וביקר מהו שיעבור א"ל כל דבר שבא להתיר אינו עובר מה בא להתיר כאן התירה התורה להקדיש בע"מ ופי' בק"ע כל לאו שבא להתיר דבר אם עבר וסבר לעשות מצוה מן המובחר א"ע והיינו דקרא באמת אתי לומר

דאין צריך לבקר א"כ אי סבר דמצוה קא עביד כשמבקר א"ע ה"נ בולא יבדיל דס"ד דצריך להבדיל קמ"ל דאין צריך להבדיל ואתי קרא להתיר ממילא אי הבדיל דסבר דמצוה קא עביד א"ע ולפי"ז ניחא קו' תוס' דתוס' הוק' מלאו דנבילה דנפרש דאין צריך דל"ש לפרש דאתי להתיר נבילה דמה צריך להתיר נבילה הכי ס"ד דמצוה הוא לאכול נבילה:

ובזה יש ליישב קו' הגאון מו"ה אברהם בראדי מקרא דעצם לא תשברו בו דילמא אתי דהו"א דחייב לשבור עצם המוח כדי לבדוק דלא ניזול בתר רובא ולהנ"ל ניחא דלא שייך אלא היכא דבא להתיר מה דתורה אסרה בעלמא והו' מצוה והו"א דה"נ מצוה רק התורה התירה דאין צריך אבל כאן הא לא כתבה תורה בשום קרבן לשבור דמה שצריך לבדוק אינו מצוה וע"כ לשבור העצם הכא חיוב שבא ממקום אחר לכן ל"ש כלל לומר דהו"א מצוה לשבור העצם ודו"ק:

הנה בהא דאיתא בחולין וכי מתה עומד ומולך נראה לי לפרש עפ"י מה דאיתא בר"פ השוחט אהא דאמרינן דלא לשווי גיסטרא דאם חתך המפרקת אסור וכן כתב הראב"י והובא בשו"ע סי' כ"ד ובתוס' תמה טובא ונראה לישב דהנה בזבחים דף ל"ד איתא דאם הוסיף השליח הו' כמעביר על דעתו דכל הוספה הו' כגורע וביותר מבואר הדבר בנזיר דף כ"ח דהקפת כל הראש לאו שמי' הקפה דהוספה עקירה מיקרי בפרט היכא דדעתו להשלים חשבינן מעיקרא כאילו נעקרה דאזלינן בתר סופו וכדאיתא בגיטין דף ס' אין כותבין מגילה להתלמד ואם דעתו להשלים מותר א"כ הו' כעוקר ה"נ לאו שחיטה מיקרי ופסול והיינו דפריך וכי מתה עומד ומולך דא"כ הו' כמוסיף ונמצא גורע ועוקר מעשה המליקה וכהא"ג איתא בסנהדרין דף ס"ד המעביר כל זרעו פטור דקרא כתיב המעביר מזרעו ולא כל זרעו דהוספה עקירה מיקרי דהא בהותרו בו ע"כ איירא ותוס' שם הוקשו דלתחייב מקמייתא ולהנ"ל ניחא כיון דדעתו הי' להשלים הו' כעוקר מתחילת המעשה וכן בר"ה דף כ"ד אמר אביי לא אסרה תורה אלא דמות ארבעה פנים בהדדי ומבואר בתוס' דהא"ט כיון דאיכא שאר פרצופים שרי טפי דהוספה עקירה הו' והנה הקשה לי הה"ג מו"ה אהרן גוטמאן מווראנאב לפמש"כ הלח"מ פ"ב מברכות דכל הוספה עקירה מיקרי ובסוטה איתא בשלשה מקומות עוקבות ועוקרות ובהא דנזיר הו' עוקבות ומוספות להנ"ל הא כל הוספה עקירה הו' ולנ"ל יש לומר דרק בדעתו להשלים מיקרי עקירה ושם בסוטה איירא בלא הי' דעתו להשלים לא חשיב עקירה:

ושסע אותו בכנפיו לא הסיר את המראה ולא את הנוצה. ובלח"מ כתב דזה הו' לכאו' כאבא יוסי בזבחים דס"ה נוטל את הקרקבן עמה אבל באמת אינו כן אלא דכת"ק דר"י אתיא דלאבא יוסי נוטל מוראה וקרקבן ולא נוצה ומ"מ קשיא דשם אמרו קודרה בסכין

כמין ארובה ורבינו השמיט זה ונראה דרבינו קשיא ליה דמתניתין דקתני והסיר המוראה והנוצה ובמ"ע דלא כמאן דת"ק לא קחשוב במ"ע וכאבא יוסי נמי לא אתיא דקתני נוצה ממש ולאבא יוסי היינו קרקבן לכן ס"ל לרבינו דבהא לא פליגי כלל דלר"ע צריך להסיר הנוצה כיון דקפיד קרא שלא יקריב הבמ"ע מכש"כ הנוצה רק פליגי בבמ"ע דלת"ק רק נוצה ממש מסיר דלא חזו לאכילת הדיוט אבל במ"ע הא חזו ע"י הדחק ואבא יוסי ס"ל גם במ"ע צריך להסיר ולכן אין צריך קדורת סכין דיותר יכול להסיר הנוצה והבמ"ע הכל ביחד כשנוטל ביד משנוטל בסכין לכן פסק רבינו כאבא יוסי את"ד הספר ע"א הנ"ל:

הלכה כג

כיצד מולקין קוצץ ויורד בצפורן ממול עורף אם רצה להוליך ומביא מוליך ומביא וכו' ואם נעקרו הסימנים אינו חושש וכו'. הנה פסק דלא כבני ר"ח דסברי אף מחזיר אלא דמעורף דוקא והקשה בראש יוסף חולין כ' דלכאורה טעמא דרבינו כיון דבגמ' איתותב בני ר"ח ממשנה דכל שכשר בשחיטה פסול במליקה לאתויי דבני ר"ח דפסול ומשני סברי כמ"ד מוליך ומביא פסול במליקה וא"כ לרבינו דמוליך ומביא כשר ע"כ איתותב דבר"ח ומחזיר פסול והקשה ע"ז כיון דרבינו פסק נעקרו סימנים אין חושש ובשחיטה פ"ג פסק דיש עיקור סימנים בעוף א"כ איכא לאוקמי' כשר במליקה פסול בשחיטה לאתויי עיקר סימנים ורישא דכשר בשחיטה פסול במליקה איידי דסיפא כמו דמוקי תחילה לאתויי ציפורן דמחובר דכשר במליקה פסול בשחיטה ורישא איידי דסיפא והא דגמ' לא משני כן משום דר' ירמי' לשיטתו אין עיקור סימנין או כמ"ד א"ש לעוף מה"ת אף בשחיטה אבל לרבינו איכא לאוקמא כך א"כ לא איתותב בני ר"ח כלל ותי' דרבינו סובר דא"א לפרש דרישא אגב סיפא אלא איפכא סיפא אגב רישא וא"כ ל"ש לומר דאתי לאתויי עיקור דאכתי רישא דכשר בשחיטה פסול במליקה ל"ל והא דמוקי גמ' תחילה לאתויי שן מפרש כפירוש שני דרש"י למעוטי שן וציפורן הכונה בתלוש דכשר בשחיטה ופסול במליקה ורישא עיקר וסיפא איידי יעוש"ה:

ואולם באמת רש"י דחי זה דהא מליקה בעינן בעצמו של כהן ובכלי לא מקרי מקרי מליקה כלל ועוד למה נקט שן וציפורן ולא שאר תלוש ונראה ליישב דהנה בירי"ש סי' ו' חקר בציפורן העומד לגזוז ולתלוש אם שחיטתן כשירה או פסולה או חשוב כמחובר או כתלוש והעלה שם בציפורן דאדם דעומד לתלוש חשוב כתלוש כמו דקיימ"ל בח"מ סי' צ"ה ולפי"ז איפכא במליקה פסול דהו' תלוש וא"כ מיושב קו' רש"י דלא נקיט תלוש דבתלוש דעלמא אין בעצמו של כהן לכן נקט בשן וציפורן המחוברין באדם בכהן אלא דדינא כתלוש משום דאיירא בעומד לתלוש וא"ש דכשר בשחיטה ופסול במליקה והנה

לכל הפירושים יקשה קו' התוס' משן דבלא"ה פסול דבעינן ימין ולדעתי י"ל דהנה פסול דשמאל דכשר בבמה אפי' עלה לא ירד עיין זבחים פ"ה ומנחות דף ו' אבל פסול דתלוש במליקה אם עלה ירד:

והנה בהא דפריך אבני ר"ח מהא דכשר במליקה פסול בשחיטה הקשה בראש יוסף אמאי לא מוקי דקאי אעיקר דפסול בשחיטה דנעקרו סימנים פסול בשחיטה ובמליקה כשר כדמסיק לקמן ונראה דהנה הטעם דנשמטו הסימנים טרפה משום דאין ראוי לשחיטה כמבואר בתוס' בשמעתין והיינו משום דבשחיטה מוליך ומביא בעינן ובמליקה קוצץ ויורד א"כ אף שנשמטו הסימנים אפשר למלוק לכן למסקנא דמסיק במליקה פסול מוליך ומביא שפיר מצינן לחלק גם עיקור פסול בשחיטה וכשר במליקה אבל לס"ד דמוליך ומביא כשר גם במליקה א"כ לבני ר"ח דסברי מחזיר סימנים אחורי עורף ע"כ דסברי דיש לדמותן מליקה לשחיטה בכל מה דאפשר א"כ ממילא אי עיקור פסול בשחיטה ע"כ פסול גם במליקה דא"א למלוק כיון דמוליך ומביא ומסתבר דדינו לגמרי כשחיטה וא"כ ניחא לר' ירמי' דסובר לעיל דמוליך ומביא פסול במליקה לא מצי לפרש דסובר כברייתא דפסול עיקור בשחיטה וה"ה במליקה כיון דבמליקה קוצץ ויורד לא מסתבר לפסול במליקה ורק הא דס"ד דלא תליא בראוי למוליך ומביא ע"ז פריך לי' מרמי ב"י דס"ל דאף בשחיטה כשר דאין עיקור לעוף וע"כ דס"ל כיון דמתכשר בסי' אחד לא בעינן ראוי לשחיטה בב' סימנים ובהא ניחא לי מה דהוקשה בסי' תורת משה אמאי לא מפרש דסובר ר"י כברייתא דשחט הושט ונשמטה הגרגרת דפלוג ארמי ב"י דסובר דפסול בשחיטה פסול נמי מליקה להנ"ל ניחא דלא מצי לתרץ דס"ל כברייתא דסובר נשמט הגרגרת פסולה דבעינן שיהא ראוי לשחיטה וזה א"ר לשחיטה יען דבשחיטה בעי' מוליך ומביא ע"כ שוב ל"ש לומר דיפסול במליקה דהא במליקה קוצץ ויורד ושפיר אפשר למלוק אף שנשחטו הסימנים וגם אפשר לומר דס"ד עיקור סימנים משום טריפה ובברייתא דנשמטה הגרגרת דפליגי לא פליג דטרפה אלא דא"ר לשחיטה דא"י להוליך ולהביא א"כ שוב ע"כ כשר במליקה דקוצץ ויורד שפיר אף דנעקרו הסימנים ודו"ק:

אם רצה להוליך ולהביא מוליך ומביא. וע"כ לא הביא הך דבני ר"ח אף מחזיר סימנים כשר במליקה דבני ר"ח סברי מוליך ומביא פסול והקשה בראש יוסף הא יש אוקימתא כשר במליקה פסול בשחיטה ועיקור דבנעקרו סימנים סובר רמי בר יחזקאל כפי מה דקאמר רבין וכן פסק רבינו דבנעקרו סימנים כשר במליקה א"כ שפיר מצי לאותויי עיקור ומנ"ל לדחות הך דבני ר"ח מהלכה דגם הם מצי סברי מוליך ומביא כשר ומשנה לאתוי עיקור:

ונראה דהנה יש להקשות דבגמרא משמע דס"ד דבני ר"ח מצי סברי ג"כ מוליך ומביא כשר ויקשה א"כ למ"ד מחזיר דוקא לשיטת רש"י וגם מוליך ומביא כשר אדרבא הוא עיקר מצותה א"כ מ"ש מליקה משחיטה הא גם מליקה הוא ע"י חתיכת סימנים ומוליך ומביא ואין לומר דמשום דבזה בסכין וזה בעצמו של כהן במחובר הנה ניחא לרש"י דפירוש דבתלוש לא הו' מליקה כלל אבל לתוס' וראשונים דמפרשו דבתלוש ג"כ הו' מליקה אלא דמליקה פסולה הו' א"כ בעצמותו של מליקה אין חילוק בין שחיטה למליקה והנה ליישב נאמר דהרי בפ"ב אמרינן ושחט שלא יעשנה גיסטרא שלא יחתוך מפרקת ובמליקה הו' הבדלה מצוה א"כ כשמולק הסימנים ומצריך עוד שבירת מפרקת ורוב בשר וא"כ רשאי לעשות גיסטרא לפי"ז בחטאת דכתיב לא יבדיל היינו ג"כ כשמולק בסימנים לא יבדיל במפרקת [וכמ"ש מהרש"א אפירש"י] כמו בשחיטת בהמה א"כ עדיין הו' מליקה כמו שחיטה והנה אין מקום ליישב אלא דסובר באמת לפי האי ס"ד דעיקר חילוק בין מליקה לשחיטה משום דמחובר כשר במליקה בעצמו של כהן והוא חילוק בעצמותו של מליקה דל"ח מליקה כלל בתלוש ולפי"ז יש לומר מ"ד מחזיר דוקא אי סובר מוליך ומביא כשר טעמו משום דכל מה שיכולין להשוות מליקה לשחיטה יש לנו להשוותו לכן דוקא מחזיר וכן דוקא מוליך ומביא כשר ואין אלא שזה בעצמותו של כהן ובאמת אסור לשבור מפרקת ואין כאן טריפה וכל החילוק רק משום דבעינן בעצמותו של כהן ולפי"ז גם למ"ד אף מחזיר סובר ג"כ דיש לנו להשוותו לשחיטה כל מה שיכולין ולפי"ז להאי ס"ד גם בעיקור יש לפסול במליקה כיון דמוליך ומביא כשר והוא עיקר מצותו לכן עיקור פסול דאין יכול להוליך ולהביא וגם משום דיש להשוותו גם לענין זה לשחיטה והאי דאמרינן כשר במליקה רק אי אמרינן מוליך ומביא פסול או דמחזיר פסול אבל למ"ד מחזיר דוקא ומוליך ומביא עיקר מצותו דבעינן לדמותו ולהשוותו לשחיטה אז ע"כ גם עיקור פסול ואין לומר למ"ד אף מחזיר הא עכ"פ מולק מפרקת תחילה א"כ חזינן דהתירה התורה שבירת מפרקת א"כ גם עיקור יהא כשר יש לומר כיון דגמרא מסיק דשובר מפרקת בלא רוב בשר א"כ שבירת מפרקת לא הו' אלא טריפה א"כ עדיין הסימנים בר זביחה הן לטהרו מידי נבילה ע"כ שפיר שייך בו מליקה להתיר אבל עיקר סימנים דלא שייך בהו שחיטה כלל מנ"ל להתיר במליקה בשלמא אי מולק מפרקת עם רוב בשר תחילה ולא סבירא לי' הסברא דוכי מתה עומד ומולק שפיר יש לומר גם להתיר עיקור סימנים במליקה והיינו לר"ל ור"א דפליגי אזעירי וכמש"כ הרשב"א דהנך סברו דשובר מפרקת עם רוב הבשר ואח"כ מולק הסימנים לדידהו שפיר גם עיקור סימנים יש להתיר דשייך לומר דמליקה שייך אף דל"ש בסימנים שחיטה אבל

אי אמרינן דלא התירה התורה אלא שבירת מפרקת דלא הו' אלא נבילה ל"ש הא כיון דנטרפה מה מהני מליקה בסימנים משום דכיון דבר שחיטה הוא וטהר מידי נבילה גם מליקה מהני בהו וכמש"כ הראשונים דכל שחיטה נטרפה בתחילת שחיטה ולא אמרינן דמתה עומד ושוחט אף דנקובת הושט נבילה משום דכיון דלא מטמא אמרינן דרך שחיטה בכך ה"נ בשבירת מפרקת קודם הסימנים אמרינן דרק מליקה בכך וא"כ אין להתיר עיקור שאין בר שחיטה מקודם ה"נ לא מהני בהן מליקה וא"כ ע"כ להאי ס"ד עיקור פסול גם במליקה ורק למסקנא דאחזיר אסור אז גם בשובר מפרקת בלא רוב בשר וכמו שפסק רבינו באמת מהני בהו מליקה דאין להשוותו לשחיטה כלל דהרי אדרבה התורה הקפידה שלא יהא דינו שוה לשחיטה דכאן שובר מפרקת תחילה דוקא אז יש להכשיר עיקור במליקה דלא בעינן כלל שיהא הסימנים שייך בהו שחיטה כיון דחזינן מחזיר פסול א"כ נתיישב היטב קו' הנ"ל דמאחר דסובר מוליך ומביא כשר ע"כ דלא כבני ר"ח דלדידהו אין מוליך ומביא כשר ג"כ עיקור דבעינן להשוותו לשחיטה ודו"ק היטב:

ובמה שכתבתי נתיישבה קו' הראש יוסף מ"פ לבני ר"ח הא מצי לפרש כשר במליקה נשברה מפרקת ובשחיטה פסול ולפמש"כ ניחא דרש"י פירוש מחזיר סימנים וחותך הסימנים לבד וביאר במרש"א דקאי אחטאת דאסור להבדיל לשבור מפרקת באמת במליקה ג"כ הדין כך דאסור לעשותו גיסטרא כשחתך הסימנים א"כ גם במליקה דחטאת פסול לבני ר"ח והנה לראב"ש דלא יבדיל אעולת עוף א"כ לס"ד דמחזיר סימנים אף בעולת עוף אסור לשבור מפרקת וא"כ ל"ש במליקה דו"ק:

והנה בל"מ הקשה אמאי לא כתב רבינו בחטאת ועולה דחותך אח"כ רוב בשר והנה מחטאת לא קשה כ"כ די"ל מדכתב וחותך סימן אחד בלא רוב בשר משמע דאח"כ חותך רוב בשר אבל בעולה קשה דלא הזכיר כלל רוב בשר והנה בראש יוסף תי' דכיון דצריך להבדיל הראש מגוף ע"כ שובר רוב בשר ג"כ ולדעתי זה אינו דאי משום מצות הבדלה די אם שוהה ואח"כ מפרידו מן הגוף אבל אי משום מצות מליקה פסול ועכ"פ בעי שיהא כונתו למצות מליקה כמו הך דלא לשוי' גיסטרא הקפידא ג"כ שלא יהא כונתו לשחוט בשוה עם הסימנים ולא ישהה כמש"כ הראב"י בריש השוחט ה"נ לא שייך קפידא למלוק רוב בשר דוקא אלא עם הסימנים בשוה ואי משום מצות הבדלה די לאחר זמן להפריד וכן פליגי בזה אמוראי בזבחים דף ס"ד אי שהי' פוסלת בעולת עוף אף דהתם פליגי בין סימן לסימן יש לומר דגם ברוב בשר אי שייך למליקה בעינן בודאי שלא יהא בו שהי' ואולם נראה ליישב דר"ל ור"א פליגי בהותזו ראשיהן אי הותזו ממש או כמליקת

עולת עוף בסימנים וכ' תוס' היינו עם רוב בשר ופליגי אזעירי ובריית‍א וסוברין דלא הו' נבילה ומצות מליקה רוב בשר תחילה ואח"כ סימנים וכ"כ הרשב"א אבל ביש"ש מפרש דאיירא בלא רוב בשר והקשה בראש יוסף לאחר חתיכת ב' סימנים בודאי הוי מתה בשבירת המפרקת שקדמה א"כ יקשה וכי מתה עומד ומולק ואין לומר לקיים מצות הבדלה הא לשיטת רש"י לא שייך הבדלה אלא בסימנים והנה רבינו בפ"ב מה' אבות הטומאה כתב נשברה מפרקת ורוב בשר עמה הו' נבילה ואפ"ה כתב דהותזו ראשיהן דוקא מטמא ותי' בראש יוסף דהוא מפרש דר"ל ור"א לא פליגי אזעירי והותזו ראשיהם איירא בלא רוב בשר וכיש"ש וצ"ל אף דרא"י דחה לעיל דברי היש"ש היינו לפירש"י אבל לרבינו דסובר הבדלה שייך גם בבשר שפיר יש לומר דאיירא בלא רוב בשר ואי דיקשה וכי מתה עומד ומולק הא לרבינו שייך מצות הבדלה גם בבשר ולפ"ז מיושב קו' הלח"מ דרבינו לא כתב בעולה רוב בשר משום דבאמת לשיטתו ע"כ בעולה ליכא מצות מליקה דרוב בשר דמתה עומד ומולק וליכא בי' אלא משום מצות הבדלה וזה אין צריך להביאו שהרי כתב דצריך להפריד הראש מן הגוף ודו"ק:

והנה לפי"ז יש לומר הא דהשמיט רבינו גם בחטאת רוב בשר משום דכיון דבעולה רוב בשר רק משום הבדלה א"כ אף בחטאת אף דכתיב לא יבדיל אין למלוק רוב בשר והא דאמרינן דמולק רוב בשר נראה דתלי' זה בפלוגתא לת"ק דבעינן הפרדת הראש מן הגוף א"כ גם רוב בשר משום הבדלה א"כ לא יבדיל בחטאת קאי גם שלא יבדיל רוב בשר והא דחטאת בחד סי' סגי ובעולת עוף ב' סימנים לא משום מצות הבדלה אלא משום דזהו ממצות מליקה וכדאמרינן בזבחים דאפי' שהי' פוסלת א"כ הו' משום שהי' לבד אלא דשייך בו מצות מליקה בעצמו ורק בחטאת עוף דכתיב לא יבדיל גלי קרא דכל מה דכשר בדיעבד בשחיטה צריך למלוק בחטאת עוף [ואף דבשחיטה ברוב סי' כבר כתב בשמ"ק בזבחים דבמיעוט סי' לא שייך קפידא שלא יבדיל] [ועוד יש לומר כיון דבעוף מה"ת לכתחלה ב' סימנים היינו ברוב ב' סימנים אבל כאן דעכ"ח סגי בסימן אחד משום הבדלה צריך כל הסימן לכתחלה דברוב סימן אחד לא סגי להוציאו מחיותו ע"כ מצותו בכל הסימן] אבל בעולת עוף דכתיב כמשפט חטאת בהמה בעי ב' סימנים וכשיטת רבינו גם בחולין בעוף בעינן רוב ב' סימנים לכתחלה מה"ת וכיון דרוב ב' סימנים לכתחלה מצות מליקה בו ע"כ צריך לחתוך כל ב' סימנים ולא סגי ברוב כמו בשחיטה משום כיון דשחיטה קפיד קרא שלא יעשנה גיסטרא לחתוך מפרקת ע"כ גם בהא שאני מליקה משחטה כיון דגלי קרא דצריך הקטרת ראש לעצמו וקפדה תורה שיעשנה גיסטרא א"כ שוב מסתמא צריך לחתוך ב' סימנים ולא סגי ברוב לא משום מצות הבדלה אלא דזהו

משום מצות מליקה בכל ב' סימנים כמו בחטאת עוף בכל הסי' אחד ובזה ניחא גם קו' הראש יוסף דכיון דלא כתב רבינו דצריך רוב בשר משום דזהו משום מצות הבדלה למה כתב בעולה צריך ב' סימנים הא גם זה רק משום מצות הבדלה ולפמש"כ ניחא:

ואמנם לר"ש [וכמוש"כ הלח"מ דהא דקאמר לעיל עולת עוף לרבנן היינו ר"ש ורע"ק] דסובר דאין צריך רק ב' סימנים א"כ סובר סי' ב' רק משום מצות הבדלה א"כ ע"כ לא יבדיל דעוף קאי אסי' ב' כיון דבדיעבד סגי בסי' אחד מה"ת א"כ מה דיותר מסי' אחד הוא בכלל הבדלה כיון דרוב בשר גם בעולת עוף לא צריך לא שייך לומר לא יבדיל קאי ארוב בשר אלא אמרינן אדרבא רוב בשר בעינן בחטאת עוף ולא יבדיל קאי רק אסימנים ואדרבא אולי יותר יש קפידא ברוב בשר דלא יעשנה גיסטרא כמו בחולין וגם כיון דמתה ב"ב סימנים אטו מתה עומד ומבדיל ויותר מסתבר לומר דקאי כמשפט לענין זה שיהא בב' סימנים כיון שזהו לכתחלה בחולין בב' סימנים והא דכאן בעי כל ב' סימנים הוא משום מצות הבדלה ויותר מסתבר מלומר דהבדלה יהא ברוב בשר כיון דבבהמה יש קפידא שלא יחתוך מפרקת ע"כ מצות הבדלה רק שיהא ב' הסימנים כולם וא"כ בחטאת עוף דכתיב לא יבדיל ע"כ קאי אסימן ב' וא"כ ע"כ צריך רוב בשר דבסי' אחד לא הו' כמתה בלא רוב בשר כיון דבחולין בעינן ב' סימנים לכתחלה וכאן אי אפשר מדכתיב לא יבדיל אבל ברוב בשר אחר סימן אחד ל"ש מתה עומד ומולק דבלא רוב בשר ל"ח כמתה וכמוש"כ מרש"א ברש"י דף כ' אבל בעוף דבעינן ב' סימנים ל"ש רוב בשר אחר ב' סימנים דא"כ היינו עשאו גיסטרא דאסור גם בחולין וב' סימנים ע"כ בעי מכמשפט אבל בעוף דל"ב מלא יבדיל שוב צריך רוב בשר דומלק ממול עורף עם בשר משמע אבל לרבנן ע"כ בלא רוב בשר דגם ע"ז קאי לא יבדיל כיון דבעולת עוף בעי רוב בשר משום הבדלה ולא קפיד שלא יעשנה גיסטרא ע"כ דלא יבדיל קאי גם דלא ליבעי רוב בשר וע"כ לפרש ממול עורף בלא רוב בשר רק שבירת מפרקת לחודי' ודו"ק:

והנה ראב"ש סובר ברוב שנים נראה דהוא סובר דלכתחלה סגי בעוף בחולין בסי' אחד וכאן דממול עורף משמע עם בשר א"כ אי אפשר להבדיל גם ב' סימנים כולן דא"כ הו' גיסטרא [ואף לשיטת התוס' דלית להו דגיסטרא אסור לעשות ניחא דעכ"פ חזינן דקפיד ראב"ש שיהא אחוז בגוף ומזה א"כ יש לומר יותר מרוב ב' ס' אסור אבל עד רוב ב' סימנים אם רצה מבדיל בחטאת כיון דבעולה מיקרי עדיין אחוז בגוף אף שחתך רוב ב' סימנים ע"כ גם בחטאת ל"ה אלא רשות] ותורה קפיד בחולין שלא יעשנה גיסטרא לכן גם בקדשים לא יעשנה גיסטרא ורק משום מצות הבדלה בעי רוב מסי' השני אבל אסור להבדיל במיעוט סימנים ג"כ דא"כ היינו גיסטרא אבל בחטאת עוף דכתיב לא יבדיל לכן

בסי' אחד דברוב סי' השני מיקרי הבדלה כיון דבחולין בסי' אחד וכבר קפרא חולין דף כ"ח דבעוף לכתחלה בסי' אחד ע"כ יותר מסי' אחד הו' הבדלה אבל במיעוט סי' קמא לא חשוב הבדלה כסברת תוס' דבמיעוט סי' לא שייך הבדלה רק דב' סימנים בעולה חשוב הבדלה גם במקצת סימן ואסור להבדיל משום דהו' גיסטרא ובזה יש ליישב קו' התוס' בפ' עור והרוטב מוכח דלא יבדיל אסור להבדיל בכל ב' סימנים לראב"ש ובזבחים איתא שמעתי שמבדילין בחטאת העוף דלא יבדיל אין צריך להבדיל [וכן קו' הראשונה דכאן קאמר מה חטאת עוף בסי' אחד משמע דאיסור יש ובזבחים אמרינן רשות להנ"ל ניחא דבודאי משמעותי' לא יבדיל לאו כמו כל אזהרת אי ליכא הכרח לזה לומר דלא הו' אלא רשות וא"כ לס"ד בסימן אחד מה שהוא יותר מהמצוה הו' הבדלה אף בעולת עוף הו' הבדלה ואז באמת הו' לא יבדיל לאו אבל אחר דכתיב והקריבו לומר דבעולה אין מיזהר אלא ביותר מרוב ב' סימנים דרק אז הו' הבדלת ראש מגוף לגמרי אבל ברוב ב' לא הוי הבדלת ראש מגוף אז אמרינן דהך דלא יבדיל דכתיב בחטאת דקאי גם אסימן שני זהו רק רשות אבל אם ירצה מבדיל כיון דלא מיקרי הבדלת ראש מגוף לגמרי עד שיהא יותר מרוב ב' סימנים כיון קרא בעולה ודו"ק]:

ולהנ"ל ניחא דבעולת עוף ע"כ אסור להבדיל משום דעשאו גיסטרא אבל בחטאת עוף בסי' אחד שלם ולא יבדיל שלא יעשנה מליקה ברוב ב' סימנים אז לא יבדיל רשות דאין צריך להבדיל אבל אה"נ בחטאת עוף איסור יש להבדיל בכל ב' סימנים וזה נכון:

אלא דלפמש"כ לעיל לפי דברי הש"ס דר"ל ור"א איירא בלא רוב סימנים יקשה מברייתא דמסייע לזעירי דבאמת אין צריך רוב בשר וכי מתה עומד ומולק א"כ נסתר זהו הטעם דלא לשוי' גיסטרא וצריך לומר הטעם משום וכי מתה עומד ומולק דסובר ברוב ב' סימנים אף בלא בשר כבר מתה הוא ולא שייך מצות הבדלה ובאמת האי לא יבדיל לאו לאיסורא אלא דא"צ להבדיל וכר"י בזבחים ס"ד ולפי"ז הא בהא תליא אי אמרינן דלא פליגי אזעירי ואיירא בלא רוב בשר וע"כ סובר ראב"ש א"צ להבדיל אבל אי נאמר דפליגי אזעירי וסובר דלא הו' מתה ברוב בשר א"כ שפיר האי לא יבדיל אין רשאי להבדיל כל הב' סימנים דא"כ הו' גיסטרא ולפי"ז מיושב קו' שהבאתי לעיל והיינו כמו דבחולין אין רשאי לעשות גיסטרא גם בעולת עוף אין רשאי לעשות גיסטרא ונשמע מראב"ש לר"ש ולשיטת רש"י גם לת"ק כן דכמו לראב"ש אין רשאי להבדיל משום גיסטרא כן למ"ד אף מחזיר אין רשאי להבדיל כל המפרקת עם רוב בשר משום גיסטרא א"כ דינו לגמרי לחולין ולא מצי לומר כשר במליקה פסול בשחיטה כגון שחתך מפרקת דזה גם בחולין הדין כן ודו"ק:

כיצד מולקין חטאת עוף וכו'. הנה תוס' הקשו לרש"י דמפרש עיקור משום טריפה איך ס"ד לחלק בין מליקה לשחיטה דיהי' כשר במליקה מ"ש משאר טריפות וכן קשה לרבנן בר קוסי מ"ש מליקה דעיקור כשר ושחיטה דהו' טריפה וכן הקשו עוד מאי תליא זה אי יש שחיטה לעוף מה"ת כיון דטריפה הו' ואומר ליישב דבודאי אי אין שחיטה לעוף מה"ת גם רש"י מודה דל"ה טריפה אלא דלא מהני שחיטה דהנה לעיל דף ח' כתב תוס' דהל"מ בא אף דלא נעקר אלא סימן אחד לא מהני שחיטה בסי' השני והנה הא תינח בבהמה דבעינן ב' סימנים אבל בעוף דלא הו' אלא סי' אחד למה לא יהא מהני שחיטה כיון דל"ה טריפה ואין חיות יוצא למה לא יהא מהני שחיטה הא בעוף לכתחלה סגי בסי' אחד לשיטת רש"י ר"פ השוחט ולהלן כ"א דעוף הכשירו לכתחלה בסי' אחד ומוכח שפיר דטריפה הו' ויוצא חיותא בסי' אחד על כן לא מהני שחיטה בסי' ב' אבל אי אין שחיטה לעוף מה"ת לא מוכח באמת דטריפה הו' אלא דלא מהני שחיטה כיון דבעינן ב' סימנים ורש"י לא כתב כן אלא למ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת שפיר מוכח דטרפה הו' ולפי"ז ניחא גם שאר הקו' דזה שכ' רש"י דטריפה הו' הוא באמת למאי דס"ל דיש שחיטה לעוף מה"ת וגם במליקה פסול [אף דמליקה בסי' א' בחטאת עוף דבעולת עוף בעינן ב' סימנים רק להבדלה לשיטת רש"י דף כ"א] שפיר מוכח דטריפה הו' אבל למאי דס"ל לרבנן בר קוסי דבמליקה כשר ע"כ טעמא בעי למה יהא כשר במליקה הא לעיל אמרו דכל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר למליקה דבעינן צוואר כשר לשחיטה וא"כ מ"ט דרבנן בר קוסי ע"כ לדידי' לומר דהוא סובר גם בעוף מה"ת בשחיטה לכתחלה בב' סימנים וכשיטת רבינו וע"כ דיליף מהיקש דחי' וכמר בר רב אשי לקמן פ"ד וכמוש"כ בחס"ו בחי' דזהו שיטת רבינו וע"כ לדידי' שפיר יש לחלק בין מליקה לשחיטה ואמרינן דבאמת טריפה ל"ה אלא דעיקור פסול משום דלכתחלה בעינן ב' סימנים א"כ כיון שנשמט סי' אחד א"ר לשחיטה ובעינן עכ"פ שיהא ראוי לשחיטה אבל טריפה ל"ה ע"כ כשר במליקה דכיון דבמליקה רק סי' אחד לכתחלה וכמוש"כ היריעות שלמה דלכן סי' אחד לכתחילה במליקה יען דסובר מפרקת ורוב בשר יוצא חיות בסי' אחד וכיון שכן עיקור כשר דמה הו' דסי' אחד נשמט אכתי ראוי למליקה בסי' השני ולכן מודה רש"י דלרבנן שפיר יש לומר דכשר ולא הו' טריפה ורק למ"ד פסול במליקה ג"כ ואף דסגי בסי' א' בין בשחיטה בין במליקה א"כ אי ס"ד דאין טריפה בעיקור למה בא הללמ"ס דלא מהני עיקור אעכ"ח משום דטריפה הו' לכן לא מהני עיקור ודו"ק.

ולפי"ז י"ל כך דלמסקנא דיש שחיטה לעוף וסובר רש"י בסי' אחד לכתחלה אז סובר רש"י דהו' טריפה אבל אי אין שחיטה או למ"ד דאין נוהג במליקה אז רש"י מודה דעיקור

רק שחיטה לא מהני אבל טריפה לא הו' אבל יש לומר דרש"י ג"כ מודה דלא מהני שחיטה והו' נבילה אלא דרש"י סובר דכיון דבא הללמ"ס דלא מהני שחיטה בעיקור אפי' בעוף דסגי בסי' אחד ע"כ הא"ט משום דנטרפה בס"א אחד ויצא חיותא ולכן לא מהני שחיטה בסי' השני אבל הא מודה רש"י דלא מהני גם שחיטה אלא דמזה גופי' דלא מהני שחיטה מוכח דטריפה הו' ואין לומר כיון דטריפה הו' למאי נפ"מ בא הללמ"ס דלא מהני שחיטה דיש לומר כדי שלא יטהר מידי נבילה לאחר שחיטה וע"ד שכ' במגיני שלמה דרש"י מודה דגם אין מטהר אך בראש יוסף הקשה עליו טובא אבל לפי דרכי נכון כיון דרק מזה גופי' מוכח דהו' טריפה דזה רק למ"ד דיש שחיטה לעוף ונוהג במליקה אבל בשמעתין בודאי הו' סובר דלא הו' אלא נבילה לא טריפה כיון דסובר לחלק בין מליקה לשחיטה וכאמור ונכון מאוד.

והנה לפי"ז יש ליישב גם שיטת רבינו דהשמיט דבני ר"ח והקשו הא פסק דיש עיקור בשחיטה ולא במליקה א"כ מצי לאוקים משנה למיעוטי עיקור ולמה דחה הך דבני ר"ח להנ"ל יש לומר דזה רק לפי הלכה דמחזיר פסול שפיר יש לומר עיקור כשר במליקה רק בשחיטה פסול משום דבשחיטה בעינן מה"ת ב' סימנים לשיטת רבינו ע"כ עיקור פסול דבעינן ראוי לשחיטה עכ"פ ובמליקה כשר דגם לשיטת רבינו בחטאת עוף סגי בסי' אחד לכתחלה דמש"כ בפ"ז בחטאת ב' סימנים או רוב אחד מהני ע"כ כונתו סי' אחד או רוב סי' אחד דכיון דשיבר מפרקת ע"כ סגי לכתחלה בסי' אחד [כדמוכח מכ"מ ולח"מ שרק נתקשו ברבינו יען שכ' דאין מבדיל ראש מן הגוף שנראה שמפרש דהך לא יבדיל קאי שלא יבדיל ראש מן הגוף אבל לא השיגו כלל מזה דאיך כ' מבדיל ב' סימנים דבגמרא ובמשנה דזבחים איתא דמצותו רק למלוק בסי' אחד ע"כ דגם לרבינו מצותו בסי' אחד אלא דסובר דאם הבדיל סי' ב' לא מיפסל אלא במבדיל הראש מן הגוף הוא דפסול בחטאת וכן בעולה אף שכתב רבינו דמולק ב' סימנים יש לומר היינו משום מצות הבדלה דהרי רבינו כתב דמולק כל ב' סימנים והו' משום מצות מליקה בודאי סגי ברוב ב' סימנים ע"כ רק משום הבדלה א"כ כן יש לומר גם לענין השני דלא הו' אלא משום הבדלה ועיי' ראש יוסף דף כ' ולקמן ר"פ השוחט] ע"כ עיקור שפיר כשר במליקה אבל לבני ר"ח דמחזיר דוקא או אף מחזיר א"כ כיון דמחזיר סימנים ע"כ לרבינו דבעי בשחיטה ב' סימנים גם במליקה יהא בעי ב' סימנים וכיון דצריך ב' סימנים בודאי עיקור פסול א"כ מצי לתרץ כשר במליקה פסול בשחיטה דהא גם במליקה כשמחזיר ומולק ב' סימנים בלא מפרקת ע"כ עיקור פסול כיון דבעי ב' סימנים.

והנה יש לפרש עוד באופן אחר פלוגתא דראב"ש ות"ק דראב"ש סובר אין רשאי להבדיל

יותר מרוב ב' סימנים לכאו' טעמא לפמש"כ תוס' דטעמא דת"ק דסובר דבחטאת לא שייך איסור במיעוט ס' אחד ואומר דהנה עמדתי על המחקר בהא דקיילי"ן בשחיטה רובא של אחד כמוהו אם אמרינן ג"כ רובו של אחד כמוהו דהיינו ככולו דעיקר כונת התורה הו' על סימנים שלימים אבל רוב ג"כ ככולו או דלא ניתן המצוה יותר כלל מרוב סימנים והנה שיטת רבנו דלכתחלה בעינן סימנים שלימים רק רובו ככולו ומבואר הדבר כן בראש יוסף ר"פ השוחט דמה"ת בעינן ב' סימנים שלימים אפי' בעוף והנה לדידי' ע"כ רובו ככולו היינו מטעם דהו' ככולו ממש דהיינו דעיקר המצוה שיהא סימנים ככולו נשחטין רק רוב ככולו אמנם לשיטת רש"י ותוס' ר"פ השוחט דרוב מה"ת סגי דרק מדרבנן גזרו שיהא סימנים כולן לכתחלה א"כ משמע לרש"י רובו ככולו אין משום כולו אלא דכך עיקור השיעור דל"ב שיהא יותר מרוב כלל דהלכה בא רוב עיקר מצות ע"ד דאמרינן בדף כ"ח הללמ"ס [לכן מעמ"ח כרוב] בא לא תשייר רובו ה"נ לדידן דבעינן רוב היינו דבא הלכה לא תשייר כל כך שיהא מגרע הרוב שלא יהא הרוב נשחט.

והנה לכאו' יש להכריח כך דהא דרובו ככולו כך עיקר מצותו דהנה בחס"ו או"ח חקר ברוב כזית נימא רובו ככולו ותי' זהו ביש כאן שיעור שלם אלא שאין ראוי' אז שייך ככולו אבל בחסר מיעוט לא שייך כולו דבעינן רוב מתוך כולו והקשה בחתנ"ס ומקנה משחיטה דאמרינן רובו ככולו ואם מיעוט סימנים קיים כשר ואין המיעוט נשחט בפסול אז השחיטה פסול ולא מהני רוב כשר אולם להנ"ל דלהלכה לא בא רובו ככולו אלא דסגי ברוב מעיקרא דדינא ניחא וכן ראיתי בחת"ס והעלה מסברא דל"ב רובו מתוך כולו בשחיטה כיון דבא להוציא מידי אמה"ח משם איסור שהי' בו מתחילה אז לא בעי רובו מתוך כולו אלא כשבא לחדש שם חדש בעינן רובו מתוך כולו אלא דלדעתי יש להכריח אדרבא מכח קושיתם מוכח דבעינן כולו אלא דרובו ככולו ג"כ מהני מדסברו דאם המיעוט בתרא נפסל אז ל"מ הרוב ואי ס"ד דל"ב כלל כולו למה יהא המיעוט בתרא פוסל אלא מוכח דבאמת בעינן כל הסימנים אלא דרוב מהני משום דהו' ככולו לכן אם המיעוט נפסל לא מהני רובו בכשרות וכמו שאבאר דהנה סברת הח"סו דבעינן רובו מתוך כולו נשמע מסנהדרין דבעינן רובו מתוך כולו לפי"ז אני אומר כמו דקיילי"ן בסנהדרין אחד אומר איני יודע הב"ד פסול דבעינן דוקא שיאמר היפוך הרוב דהיינו שיהא מתנגד לרוב ואז המיעוט צריך להודות להרוב כן נמי במיעוט סימנים קיים מתנגד להרוב ושייך רובו מתוך כולו דהרי יכול לשחוט גם אותו המיעוט שיהא נשחט כהרוב ושייך לומר רובו ככולו לכן אמרינן רובו ככולו אבל אם המיעוט נפסל דאי אפשר להיות שיהא המיעוט כרוב אז לא שייך רובו מתוך כולו לכן לא מהני הרוב ולא אמרינן רובו

ככולו א"כ שפיר יש לומר דמעיקרא דדינא בעינן כולו ובמקנה ראיתי סברא אחרת שכתב דהיכי דאנו דנין על הסימנים שאם אנו אומרים דבעינן כולו אין משום דתורה אמרה שזה כולו אלא דכך הוא באמת כולו ע"כ שייך בי' רובו בכולו אפי' אין מתוך כולו אבל היכי דכולו רק שתורה אמרה שזה כולו אז לא שייך רובו כלל אפי' רובו מתוך כולו כיון שתורה נתנה שיעור זה לא שייך שיהא סגי הרוב עיי"ש ולפי דברינו ג"כ יש לומר בשחיטה השיעור מעיקרא היא בכל הסימנים אלא דמהני הרוב מטעם דהו' ככולו ולפי"ז אני אומר ליישב קו' התוס' שהקשו בדף כ' אמאי דפירש"י דביותר מסי' אחד הו' הבדלה יען דאין בו מצות שחיטה לכתחלה הא בדף כ"ח אמרינן דלכתחלה בעינן ב' סימנים דאחד בעוף רק דיעבד הנה קו' התו"ס לכאו' תמוה הא זהו דרבנן אבל מה"ת סגי בחד סי' לכתחלה וצריך לומר דקו' תוס' א"כ במיעוט סי' ג"כ שייך הבדלה דאין בו מצות שחיטה מה"ת דסגי ברוב אחד כדאמרינן בדף כ"ח דקאי ארובו של אחד כמוהו וכ"כ הראש יוסף בריש פ' השוחט בכונת קו' התוס' להנ"ל אני אומר דנהי דלכתחלה סגי ברוב סי' אחד בעוף אבל לא דזהו עיקר מצותו אלא דעיקר מצותו לדינו בסי' אחד אלא דרוב מהני אפי' לכתחלה משום דרובו של אחד כמוהו דהא דרובו של אחד כמוהו אין הכונה דזהו עיקר הדין ברוב מה"ת אלא דזהו עיקר הדין דרובו של אחד מהני כמוהו כמו כל הסי' [ובהא ניחא הא דכ' תוס' כאשר צויתיך רובו של אחד כמוהו דלכאו' הא רק מדרבנן בעינן כולו א"כ מאי שייך כמוהו אבל להנ"ל ניחא דבאמת עיקר דינו בכל הסי' אלא דמהני מטעם רובו ככולן] וא"כ לפי"ז שייך מצות מליקה בכל הסי' אבל בסי' השני דמה"ת ליכא בי' מצות שחיטה שפיר הו' הבדלה ופסול בחטאת העוף דו"ק.

ולפי"ז יפורש דבזה פליגי רבנן וראב"ש דראב"ש סובר דהא דבעוף בעינן לכתחלה ב' סימנים כשיטת רבינו היינו דלכתחלה זהו עיקר מצותו ברוב ב' סימנים ולא מטעם דהו' ככולו דהיינו דלא מעיקר הדין בעינן כל הסימנים אלא דעיקר מצותו ברוב ב' סימנים א"כ סובר מה שמבדיל בעולת עוף יותר מבשחיטה הו' הבדלה ושייך שפיר דבמיעוט סימנים ג"כ שייך איסור הבדלה אבל בחטאת עוף דאין מולק אלא סי' אחד סובר ראב"ש דבדיעבד הא דסגי בשחיטה בסי' אחד היינו כל הסי' ואף דבדיעבד גם ברובו כשר היינו משום דהו' ככולו ע"כ המצוה למלוק כל הסי' ואין בו משום איסור הבדלה אבל הת"ק סובר דמצוה לכתחלה בב' סימנים כשיטת רבינו א"כ כיון דמצוה בב' סימנים לכתחלה ובחטאת עוף בסי' אחד משום דקאי אדיעבד דסגי בסי' אחד ונהי דגם רוב סגי היינו ג"כ משום דהו' ככולו ע"כ לא שייך לא יבדיל במיעוט סי' ראשון ובזה ניחא רבינו לשיטתו דבעי ב' סי' כולן לכתחלה משום דפסק כת"ק ודו"ק.

פרק ז

הלכה א

וזורק ע"ג האישים וכו'. והנה לכאו' יש להקשות האי זריקה למה הא בקרבן בהמה קיי"ן דאברים בזריקה היינו מדרשא דמה דם בזריקה אף אברים בזריקה ולכן בעינן נמי אויר קרקע מפסיק וזה הא לא שייך כלל בעוף דדם אינו בזריקה וכן לא שייך זריקה באויר קרקע מפסיק דהא הוא עומד על המזבח וממצה הדם וגם מקטיר העולה וליכא אויר קרקע ולכן נראה דבאמת יכול לסדר ע"ג האישים ולא לזרוק רק כיון דבעולת בהמה זורק האברים זורק גם כאן אבל אין מצוה בדבר וכן העלה במנ"ח ס' קט"ו.

הלכה ג

שלשה מקומות וכו' אם אירע פסול וכו' עד שלא הגיע זמנן לצאת וכו'. עיילח"מ מה דהוקשה ע"ז מפי"ט דפסה"מ ולי קשה עוד דהנה בגמ' פשוט מדקתני נפסלו מאי לאו פסול לינה ודחי לא פסול יוצא ופסול טומאה ויש להבין מה צריך לומר פסול יוצא דבעי להלן וראיתי אח"כ שהקשה כן בטה"ק ואמנם לק"מ דא"כ ליתני נטמאו בפירוש ע"כ דכולל כל שאר פסולין ומעתה כיון דלר"ש באמת לא נפסל ביוצא א"כ הא דקתני נפסלו ע"כ יוצא ונטמאו דאי נטמא לחוד ליתני נטמא וא"כ לרבינו דפסק בפ"א כרי"ו א"כ איפשט גם בעיא דלינה פוסלת ולמה בפי"ט כתב דלינה ספק אי פוסל. והנה בלח"מ ביאר דע"כ האיבעיא קאי לרי"ו ולכאו' יש להביא ראיה לזה דהרי בגמרא דחי לא נפסלו נטמאו ויוצא וא"כ יקשה איך מוקי כר"ל דלא כרי"ו וע"כ דגם לרי"ו י"ל דפסול יוצא ואולם אין מכאן הוכחה דהנה בטה"ק כתב ליישב קו' הנ"ל דדחי לא פסול טומאה ויוצא היינו עכ"ח למ"ד הותרה בציבור דל"ש פסול טומאה ולכן צריך פסול יוצא וא"כ כיון דלא קיימ"ל כמ"ד הותרה לא איכפת לי' אי אתיא כר"ל ולדידן דטומאה דחי' אף לרי"ו לא איפשט בעיא דלינה די"ל מאי נפסלו נטמאו ולא סבירא לן מה שכתבתי תחילה לינקוט נטמאו והנה לפי"ז מיושב קו' דידי דבעיא דלינה לא תלוי בדרי"ו דאף לרי"ו דסובר יוצא כשר אפ"ה לא נפשט בעיא דלינה די"ל בנטמא דו"ק אלא דנשאר עדיין קושיית לח"מ וכס"מ ותי' הלח"מ דחוק.

ולי נראה דדברי רבינו נכונים דהנה כבר הקשה בלח"מ דכאן מוכח אימורים פסול לכ"ע ביוצא ולעיל בפ"א סובר אימורים כשר בק"ק ונראה דהנה רש"י דף פ"ט כתב דלמאי דמסיק דפליגי באימורים א"כ הא דקאמר דהטעם יוצא כשר אין כלל מפני שסופו לצאת ולפ"ז א"כ לא תליא כלל בסופו לצאת וכאשר אבאר דהנה שם קאמר אי פליגי

גם באימורים דתלי בפלוגתא דר"א ור"ע ודי דפליגי באינהו אבראי אבל אהדוקינהו לכ"ע לא נפסל ומעתה גמרא דכאן סובר דתלוי בסופו לצאת ע"כ סובר באימורים פסול והיינו כר"א והנה לדידי' שפיר קאמר דבעיא שייך רק אליבא דרי"ו וע"ז שפיר דחי לא נטמאו ופסול לינה והיינו כמש"כ טה"ק דקאי רק למ"ד טומאה הותרה והיינו דבפסחים דע"ח משמע דר"א סובר טומאה הותרה בציבור וא"כ דסבור דפליגי רק בבשר ותלוי בסופו לצאת שפיר מדמי להך דק"ק אבל למסקנא דפליגי באימורים ג"כ א"כ אין הטעם משום שסופו לצאת דהרי באימורים ג"כ כשר רק סובר דלא פסול בק"ק פסול יוצא אפי' באימורים אבל בפרים נשרפין דפשיטא דנפסל אימורים ביוצא א"כ שפיר יש ספק גם לדידן אי בשר נשרפין כמו אימורים או לא והיינו דכתב בפי"ט באימורים דזה עיקר הספק לדידן אם יפסול משום דיש לדמותו לאימורים ודו"ק היטב.

ויש להוסיף עוד יותר דרק לס"ד דלא פליגי באימורים א"כ סובר דלר"ש הטעם אף דלא הגיע זמנן משום דסופו לצאת ולכן אין פוסל דהיינו דסבור עתה אם הבשר בחוץ פשיטא דאין זריקה מועיל ורק בהדרי לפנים אי נפסל ביוצא אבל למסקנא דפליגי באימורים וסבירא לן ג"כ כר"ע דאפי' הם מבחוץ זורקין א"כ א"צ הטעם משום דסופו לצאת דלזה רק צריך אי הם בחוץ אין זורקין ורק באהדרי דלא יפסול ביוצא ע"כ מטעם דסופו לצאת אבל למסקנא א"צ לזה וא"כ בפרים נשרפים בודאי אם הם בחוץ אין זורקין ולפי"ז אף בהדרי' אין להכשיר מטעם סופו לצאת דו"ק.

וכן לדעתי מוכח מדף ק"ה דמסיק מחוסר יציאה כמחוסר מעשה דמי וזה אפי' אחר זריקה מכ"ש במחוסר זמן דכיון דלפני זמנו מחוסר מעשה הו' א"ר להכשיר מטעם סופו לצאת.

אך קצת יש לעיין דכתב רבינו זורק ואח"כ חולק אימורים א"כ כאן דקודם זריקה א"כ אימורים נפסלו ג"כ ובאימורים לא בעיא כלל וצ"ל דאיירא בעבר והפריד האימורים לבדנה קודם זריקה ויצא הבשר לבד:

הלכה ד

והמקום השני וכו' והמקום השלישי הוא חוץ לירושלים והוא הנקרא בית הדשן. בספר כפתור ופרח כתב בית הדשן הוא לצפון ירושלים והוא תל קטן ונמוך הרבה:

הלכה ה

ושריפת כל הנשרפין כשרים בזר ובלילה וכו'. הנה הכ"מ לא הראה מקומו ונראה דיצא לו כן מירושלמי יומא ספ"ו תני ר' זרי' זר ששרף מטמא בגדים לא צריכא וכו' מה שיהי'

כשרים בלילה קו"ח מה אם הקטיר אימורים שאין כשרים בזר כשרים בלילה אלו שכן כשרים בזר אינו דין שיהיו כשרים בלילה:

ושריפת כל הנשרפין כשר בזר ובלילה וכו'. מבואר דדעת רבינו דשריפת כל הקדשים נשרפין בלילה וכמו שהארכתי במק"א רק נותר נשרפין ביום והא דכתב רבינו כאן לן הבשר או האימורים וזה הו' נותר ואיך כתב אח"כ דכשר בלילה זה ל"ק דשריפת נותר כתיב בבשר באכילת אדם ולא באכילת מזבח א"כ האימורים מכל הקרבנות דהוא אכילת מזבח הוא בכלל פסהמ"ק דהלכתא גמירי לה א"כ שריפתן כשרה אף בלילה הכלל היוצא דוקא בשר נותר מ"ע המפורש בתורה צריך להיות ביום אבל כל פסהמ"ק וכן אימורי קדשים אפי' ניתותרו כשר בלילה וכן העלה במנ"ח.

ולענין קדשים נפסלו מספק תעובר צורה ונשרף בודאי משום נותר ואח"כ כ' ויראה לי דא"ט עובר צורה עיי' רבינו פי"ט מה' פסהמ"ק וכתב הרי"ק דכל הקדשים מס' אין נשרפין משום בזיון קדשים ע"כ טעון עבור צורה אבל כאן דנשרפין רק חילוק במקום דכמצותן נשרפין חוץ לעיר אין ביזוי אם נשרפין בעזרה עכ"ל ובמ"ח תמה ל"ל הא"ט הא בלא"ה מאי מהני עבור צורה דאיבעיא בגמ' אי לינה מועלת א"כ אף לאחר עבור צורה עדיין ספק ונשרף בעזרה מס' אך יש לומר דעתה הוא ס' פסול ולאחר עבור צורה יהי' שני ס' לשרוף א' שמא נפסל מחמת הפסול ואפי' אם הי' כשר שמא לינה פוסלת א"כ הוא שני סברות לשרוף בעזרה והי' הסברא להמתין ע"כ נתן רבינו טעם זה דלשריפה קאי.

הנה דבר זה דנשרף בפנים או בחוץ הוא פלוגתא בשקלים ב"ש וב"ה ור"ע ורבינו פסק כר"ע נגד ב"ה ובת"ח תמה על רבינו למה פסק כר"ע וכן בפנ"י במשנה דר"ח סגן הכהנים הקשה ג"כ כנ"ל ובתורת חסד כלל ה' הביא ירושלמי שהלכה כר"ע נגד ב"ה.

בירושלמי ספ"ה דתרומות אמר ר"א בשם ר"ו אם באת הלכה תחת ידך ואי אתה יודע אם לתלות אם לשרוף לעולם הו' רץ אחר השריפה יותר מן התלי' שאין לך חביב בתורה יותר מפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים והן בשריפה ר' יוסי בעי דנין דבר שאין מצותו לכך לדבר שמצותו לכך ונראה דטעמו דר"ו הוא דסובר דשריפת קדשים טמאים אין משום תקלה אלא דמצוה מצד עצמה הוא ולכן כיון דתלי' הוא הו' ספק אי חייב במצות שריפה ובמ"ע אזלינן לחומרא דחייב לשורפה ושפיר יליף משריפת פרים וא"ש.

הנה תוס' פסחים דף מ"ט ד"ה ושורפו הקשו אי הו' דאורייתא שריפתו במקומו ונראה דרק באירע פסול במקום אכילתו אז אמרינן מקום אכילתו שם שריפתו אבל ביצא מדאורייתא שריפה במקומו בעינן רק דרבנן החמירו דכל שלא עבר צופים דשרפו בפנים.

וכל הנשרפין חוץ לעזרה כל העצים כשרים וכו'. וכ' במנ"ח הנה במש"כ כל הנשרפין חוץ לעזרה היינו פרים ושעירים הנשרפין והנה בקדשים הנשרפין כגון פה"מ הן בעזרה כגון קדק"ד והן חוץ לעזרה כגון קק"ל אינו מבואר בר"מ כלל הדין ולפמש"כ דעצים ממעט סיד ורמץ וכאן כתיב באש תשרף א"כ כשר לשרוף אפי' בסיד ורמץ וזה כונתו שכ' חוץ לעזרה וכו' היינו פרים הנשרפין נוהג ד"ז אבל פהמ"ק נשרף אפי' בסיד ורמץ והא דכ' באש תשרפו איתמעט אבר מעיקרו וכן לפי המבואר בש"ס שם דבאש ישרף לרבות אפי' סיד א"כ כשר ג"כ סיד וגפסיס ולזה כ' חוץ לעזרה היינו פהנ"ש דאי פהמ"ק כשרים ג"כ בסיד ורמץ ועפ"ד מהק"פ סוף ה"כ כ' לפיכך אם רצו לשורפו בקש ובגבבא נראה דוקא בקש ובגבבא ובאמת סיד וגפסיס תולדות האור ג"כ כשר אך אין ראי' משם דאיירא לענין דשורפין מעצמו ולא נחית לדינים אלו עכ"פ ק"ל דלמה בה' פהמ"ק לא כ' זה דתולדת האור כגון סיד ג"כ כשר ואבר מעיקרו פסול גם בפט"ו מסנהדרין לא ביאר גבי שריפת ב"כ פסול אבר מעיקרו אך אפשר כיון דכ' אבר מתיכין אותו נשמע ממילא אבל כאן דמ"ע דנשרפין הו"ל לכתוב דצריך עכ"פ תולדות האור את"ד:

שורפין אפי' בקש. והוא מת"כ דיליף מדכתיב עצים לרבות כל עצים אפי' בקש ובה"ג הרש"ש שבת דף ס"ו הקשה התינח לר"י דס"ל עץ שאכל אדה"ר חטה הו' הרי דנקרא עץ לכן קש ג"כ בכלל עצים ואמאי פסק רבינו דקש הו' בכלל עצים עיש"ה.

להוציא את הסיד. ובלח"מ הקשה דבפסחים דף ע"ה איתא דממעט מדכתיב באש ולא משום דכתיב עצים דא"כ מאי פריך משריפת ב"כ דשם לא כתיב עצים ועוד דבהלכות ק"פ כתב רבינו דל"ה צלי אש ובס' עיני אברהם כתב ליישב דבספר קרבן אהרן דף צ"ח הקשה הו' לי' זה כלל ופרט וכלל דושרף אותו כלל עצים פרט ואש הדר וכלל א"כ דרשינן דומיא דפרט מה פרט גידולי קרקע אף כל גידולי קרקע וסיד לא הו' גידולי קרקע והראב"ד כתב לפרש הא דאמרינן באש ולא בסיד הכונה רק ולא בעצים אשר ע"ג הסיד כשהוא שורף וידלקו דבעינן עצים ואש דבכלל עצים הכל בכלל ואפי' קש וגבבא עיי"ש ולפי"ז יש לומר דרבינו סובר דבאמת הכי פירושו אחר דכתב כללא בתרא באש כלל מוכרחין אנו לומר דפרט על העצים איצטריך למעט סיד וכן כל דבר שאין ג"ק אבל אי לא הו' כתיב כללא בתרא הו' דרשו דושרף לאו כללא הוא אלא פרט משום דגמרינן שריפה חוץ מפנים מה שריפת פנים בעצים כשרים הראוים ע"ג המערכה אף שריפת חוץ בעצים כשרים הראוים ע"ג המערכה אבל שאר עצים שאין ראוים ע"ג המערכה לא לפיכך כ' כל העצים כשרים והו' קרא דעל העצים כלל לפי"ז ושרף הו' כלל לרבות כל מינים הנשרפים אפי' סיד א"כ על העצים הו' פרט ולא אתי אלא לאפוקי דלא למילף

שריפת חוץ מפנים ואינו אלא למצוה באמת א"כ דרשינן לי' בכלל ופרט וכלל ובעינן דומיא דפרט ג"ק למעט סיד ולכן נקט רבינו לפי אמיתתן של דברים דעכ"פ מדכתיב בעצים פרט נלמד למעט סיד ורמץ ולרבות קש וגבבא דהם ג"ק ומשו"ה כתב משום שנאמר אש מרבינן קש וגבבא ומדכתב עצים ממעטינן סיד ורמץ את"ד.

ושריפת כל הנשרפין וכו' ולמה נאמר עצים על האש להוציא הסיד והרמץ. והקשה בלח"מ דזה נגד גמרא מפורשת פסחים דף ע"ה דממעט מדכתב אש לבסוף ונראה ליישב דהנה שם מרבה ממכוה סיד ורמץ והקשה מרש"א נילף מזה פרים הנשרפים ויש לומר דרבינו ג"כ קשה לי' קו' מרש"א דנילף ממכוה וניחא לי' יען דכתיב עצים לכן ממעט סיד ורמץ אלא דקשה לפי דברי רבינו דשם אמרינן לגבי עצים דאיסורא אעצים קפדי רחמנא והא ליתנהו ולפי"ז גם שלהבת וגחלים נתמעט דמבואר בתוס' דשלהבת עדיף מגחלים וכן קיי"ן גחלים אפי' לחשות מותרת משום דאעצים דאיסורא קפיד רחמנא א"כ לפי"ז נאמר דלפרים הנשרפים נתמעט גם מגחלים כיון דכתיב עצים ונראה דהא דמיעוט עצים היינו דלא נלמד ממכוה אבל אש דכתיב בגופי' וגחלים אש נינהו ל"ש למעט מדכתיב עצים.

הלכה ו

חטאת העוף וכו' ואם הבדיל פסול וכו'. הנה רבינו בסהמ"צ שורש ח' כ' דאע"ג דגבי עולת העוף כ' ושסע בכנפיו ולא יבדיל הכונה שא"צ להבדיל התם שאני כיון דבעולת בהמה בעינן נתוח לנתחיו איצטריך קרא לאשמעינן דבעוה"ע א"צ להבדיל משא"כ בחטאת העוף דל"ל דהו' שלילה דא"צ להבדיל פשיטא דמעולת העוף ליכא למילף דכ' והקריבו לחלק ולכן ס"ל דלא יבדיל היינו לאו ולא כראב"ש דס"ל דהוי רק שלילה ואזיל לשיטתי' דס"ל דהאי כמשפט דכ' בעוה"ע פי' כמשפט חטאת העוף והשו' אותם הכתוב:

והנה דעת רבינו כאן דבחטאת העוף רשאי למלוק ב' סימנים ואין איסור אלא אם מבדיל גם העור ובחולין דף כ"א מבואר בברייתא דבחטאת עוף אינו מולק אלא סימן אחד ובלח"מ הקשה כמה קו' ובמהר"ם שיק כ' לפרש דכונת רבינו לחלק בין אי מולק ב' סימנים ביחד שהם מונחין זא"ז או כשמולק זה אח"ז דאם מולק סימן אחד ואח"כ רוצה למלוק גם השני ועוף קאזיל חיותי' בסי' א' א"כ הוי כמתה ואין כאן מליקה ואפ"ה מולק רק להבדיל והתורה הא אמרה ולא יבדיל ונהי דאינו לוקה ע"ז דהו' רק מקצת הבדלה אבל עכ"פ הוי כח"ש אבל אם מחזיק ב' הסימנים בהדדי ומולק בב"א דקנפיק חיותי' בשניהם כהא"ג לא מיקרי הבדלה אלא מולק כהא"ג רשאי למלוק אפי' ב' סימנים

וזה כונת רבינו דכ' מולק ב' סימנים היינו בב"א או בסימן א' היינו בזא"ז ול"ק מברייתא דחולין דשם מיירי בסתמא בזאח"ז עכ"ל:

חטאת העוף הי' מולק אותה וכו'. והנה בזבחים דף ס"ג איתא דכל מקום היתה כשרה למליקה א"כ דברי רבינו נגד שמעתין וע"ק מ"ש ואם היזה בכ"מ כשרה והוא שנתן למטה מדם הנפש דהא אמרינן בהאי סוגיא על האי ברייתא דקתני היזה דמה בכ"מ כשרה מאי קאמר ופירש"י דהא ליכא למימר דהיזה ואח"כ היזה למטה קא מיכשרי דהא היזה דמה קתני כל דמה משמע דלא קתני היזה מדמה ומשני דלא תנינין היזה אלא מיצה משמע אבל הזאה צריך כולה למטה שזה שאמרו ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה היינו כל ההזאה ואיך כתב רבינו דההזאה במעט למטה סגי והוא היפוך הסוגיא ובלח"מ עמד בזה ובס' ח"נ כתב דהדין דין אמת מה שפסק רבינו שאם היזה בכל מקום שיש תיקון שיחזיר ויתן למטה מעט מדם הנפש והא דאמרינן בהאי סוגי' דלא תנינין היזה אלא מיצה משום דלא אפשר לאוקמה האי ברייתא הכי דהיינו אם היזה בכ"מ כשרה ובלבד שיחזור ויתן מדמה למטה דהא קתני היזה דמה דמשמע כל דמה כפירש"י ולכן מביא הברייתא דקתני מיצה אבל אה"נ דאם נשאר מדמה יש תיקון שיחזור ויתן למטה גם לקושיא א' נ"ל דגם רבינו נמי מחלק בין מליקה להזאה דבהזאה קרן דרומית מעכבת והוא בכלל מש"כ רבינו והוא שיתן למטה מעט דהיינו נמי שיתן בקרן דרומית מערבית והא דהצריך לכתחלה מליקה בקרן מערבית דרומית במקום הזאתה הוא כדי שלא יחסור דם הנפש והא דלא אוקי הכי וזה הי' מקומה למליקתה לכתחלה משום דא"כ הזאתה דהוא עיקר דמעכבת דילפי' מהקישא דמנחה לא תני מתניתין וא"ש.

עד שיחתוך הסימנים או רוב אחד מהן וכו'. עיי' לח"מ שתמה דבחטאת עוף אין מבדיל ב' סימנים רק סי' אחד והעלה דג' חילוקים דלת"ק דסובר אוחז בגוף ומזה הכונה דמבדיל כל הסימנים גם בחטאת עוף דבעולה מבדיל גם העור ובשר ולי נראה דלא קשה מידי דמשנה ארוכה במס' זבחים דף ס"ד עולת העוף הי' מולק את ראשה ממול ערפה והבדיל ומוצה ונטל את הראש והקיף בית מליקתו למזבח וספגו במלח וזרקו על גבי האישים בא לו לגוף והסיר את המוראה סופגו במלח וזרקו ע"ג האישים הנה מבואר כדברי רבינו דבעולה מבדיל אף העור ראש בפ"ע וגוף בפ"ע ומזה מיעט קרא בחטאת דאין מבדיל מן הגוף אלא הסימנים וטעמא דאוקמינן קרא דלא מיעט גם הסימנים דלא כת"ק ור"ש דסברי דמיעט קרא בחטאת רק בסימן אחד נראה דהנה דעת רבינו בפ"א משחיטה דמדאו' בעינן שנים בעוף דהביא לימוד דיש שחיטה לעוף דכתיב אשר יצוד ציד חי' ועוף ושפך דמו ששפיכת דם עוף כחי' בשחיטה וכ' הכ"מ דלכן לא הביא דרשא

דבר קפרא דאיתקש לבהמה ולדגים דסי' אחד בעי כבהמה ובסי' א' סגי כדגים להורות דלא כבר קפרא דלבר קפרא אף לכתחילה בסי' אחד דאיתקש כדגים אבל להך לימוד בעי לכתחלה שנים כחי' רק בדיעבד אתא הלכתא דבעוף סגי בסי' אחד והקשה בירי"ש א"כ אמאי לא יבדיל בחטאת עוף רק בסי' אחד דהא מדאורייתא לכתחלה בעי שנים ולא מיקרי הבדלה ואני תמה מה קו' הא לדעת רבינו באמת הבדלה בח"ע לכתחלה בב' סימנים וא"כ י"ל דבאמת הא"ט דרבינו סובר דמבדיל בב' סימנים לא כת"ק ור"ש משום דסובר כיון דבעי בעוף לכתחלה ב' סימנים וכן מבדיל בב' סימנים ובעולה מבדיל אף העור ובשר כסתם משנה:

ובמש"כ ניחא דרבינו לא כתב דבחטאת מבדיל רוב בשר משום דרק למ"ד דמבדיל סימן אחד א"כ אוקמינן מיעוט אסימן לכן אמרינן דצריך להבדיל רוב בשר אבל כאן דקיימ"ל דמבדיל ב' סימנים אוקי לא יבדיל אבשר ועור וא"ש:

ונראה עוד ראי' לדברי רבינו מסוכה מ"ב אמר ר"ה אומר הי' ר' יוסי אכל עולת עוף שנמצא בין אגפים פטור דטעה בדבר מצה ותמוה לי מה טעות הוא הא אפשר להכיר זה מבדיל בב' סימנים וזה בסי' אחד וא"ל כראב"ש דמנ"ל דיסבור כרא"ש וראיתי אח"ז בכ"ת שהקשה כן ותי' דאחר הזאה לכ"ע מבדיל גם ח"ע ופלא הא לפי' התוס' לת"ק אף אחר הזאה אין מבדיל רק לראב"ש וא"ל לרש"י דלאביי ורבא פליגי ג"כ דוקא קודם הזאה אבל אחר הזאה מבדיל גם בח"ע אם רוצה דהא רש"י פי' שם שנמצא בין חטאת עוף המפרכסים וקודם שמת אסור להבדיל אך אחר הזאה משום דהו' שהי' לשיטת רש"י חולין דף ל' גבי בעיא דר"פ כמבואר בש"ע סי' כ"ג ועפ"ח ובמליקה ג"כ שייך שהי' למסקנא דזבחים שם:

ואמנם כ"ז לפירש"י אבל לרבינו מפרש באמת דפליגי קודם הזאה ואחר הזאה שאין להבדיל לכ"ע א"ש ואך אכתי קשה הא עכ"פ אפשר להכיר אם הבדלה נעשית בסי' השני ע"י מליקה בציפורן או נעשה אחר ההזאה בסכין או בד"א ע"י תלוש עכ"פ ניכר שאין נעשה ע"י מליקה בציפורן כעולת עוף אבל לדעת רבינו דמבדיל ב' סימנים בח"ע שפיר אין ניכר בין ע"ע לח"ע ודו"ק:

הלכה ז

ומצוי דם חטאת עוף מעכב וכו'. עיי' לח"מ שהקשה א"כ למה מועלין בלא מיצה ונראה ליישב דרק אי שיריים מעכבין אזי אמרינן במעילה דיצא מידי מעילה אבל רבינו פסק דשיריים אין מעכבין ואפ"ה מיצוי מעכב וכפירש"י לחד תנא כדאיתא בזבחים דף נ"ב א"כ לכן אף דמעכב אפ"ה כבר יצא מידי מעילה והסברא כך דהנה אי שיריים מעכבין

א"כ הא דכ' עיכוב במיצוי חטאת עוף היינו ע"כ שלא נגמר כפרה ולא יצא מידי מעילה ולא נקבע בפיגול דהנה הא דשיריים מעכבין כ' בפמ"א שהכונה כמו אימורים אי איתנהו מעכבו אכילת בשר ואי ליתנהו אין מעכבין אבל מידי מעילה יצא כמו קודם הקטרת אימורים ומ"ד שיריים אין מעכבין האימורים אין מעכבין רק באיתנהו אבל ממעילה יצא כן למ"ד שיריים מעכבין כן הם שיריים וא"כ הא דכתיב חטאת הוא לעיכוב בחטאת עוף ע"כ מעכב לגמרי ואפי' מידי מעילה לא יצאו אבל כיון דשיריים אין מעכבין אפי' באיתנהו מותר בשר באכילה א"כ י"ל הא דכתיב עיכובא בחטאת עוף לעיכוב היינו באיתנהו וזה שכ' רבינו דמעכב היינו באיתנהו ולכן יצא מידי מעילה.

אלא דלכאו' יקשה א"כ הא דפריך בגמרא ר"ש אדר"ש דדריש הנשאר ימצה או לא הנשאר לא ימצה מאי קו' דילמא הא דר"ש סובר מיצוי מעכב היינו מעכב אי איתנהו אבל אי ליתנהו אין מעכב ולכן דריש הנשאר ימצה אי לא נשאר לא ימצה וכבר הקשה כן בפמ"א וע"כ לתרץ כמוש"כ בטה"ק אי דריש והנשאר ימצא אי לא נשאר לא ימצה א"כ סובר הא דכתיב הוא לא קאי אוהנשאר א"כ שוב אין לנו קרא לעיכוב כלל אף באיתנהו ושפיר קשה מרי"ש ארי"ש וא"כ נסתר דברינו ג"כ כיון דאי ליתנהו אין מעכב ומהא"ט יצא מידי מעילה א"כ לא דריש דעיכובא דהוא קאי אוהנשאר א"כ אף באיתנהו למה מעכב ושוב קשה אמאי פסק רבינו דמעכב באיתנהו.

אך י"ל דהדבר ניחא דרק מדרי"ש דדריש הנשאר ימצה אי לא נשאר לא ימצה הוא דפריך שפיר כאשר אבאר דהנה תוס' זבחים דנ"ג הביא דעת הר"ש מפינטבא דבשיריים דעולה א"צ כלל להקפיד שישאר שיריים רק בחטאת יש ע"כ שיריים יען שאין בזריקה אלא באצבע ומעתה אומר סברת רי"ש דדריש והנשאר ימצה אי לא נשאר לא ימצה משמעותי' כך דא"צ להזות בכהא"ג שישאר דם למיצוי וא"כ עכ"ח סובר רי"ש דאין מצוה כלל וא"כ שפיר פריך דהנה למ"ד שיריים מעכבין כל זמן דאיתנהו א"כ סובר דצריך שיקפיד הזורק שישאר דם אשיריים ומ"ד אין מעכבין סובר כסברת הר"ש דאין צריך להקפיד שישאר דם לשיריים אף בחטאת נהי דעכ"פ נשאר אפ"ה כיון דדריש מקרא ישפך ולא וישפך ושני בדיבורי' מוכח שאין קפידא גם הי' אפשר שלא ישאר לשיריים דאף אי יש שיריים אין מעכב האכילה אפי' בדאיתנהו ואפ"ה סובר מיצוי מעכב וע"ז שפיר הקשה מדרי"ש דדריש והנשאר ימצא משמע שא"צ להקפיד שישאר דם לשיריים וא"כ עכ"ח סובר דאין מעכב אפי' האכילה אפי' בדאיתנהו דאי איתנהו מעכב ומצוה למצות אמאי א"צ הכהן להקפיד שישאר דם למיצוי ואמנם רבינו לא פסק כרי"ש דדריש והנשאר ימצה אי לא נשאר לא ימצה וסובר דהוא קאי אוהנשאר ג"כ

דצריך שיקפיד שישאר דם להזות וממילא אי איתנהו מעכב אכילה אבל ליתנהו אין מעכב אף דכתיב הוא ורק במעילה קאמר יען דהוא קאי אוהנשאר מעכב לגמרי משום דהי' סובר אף בשיריים מעכב עכ"פ אכילה בדאיתנהו ולכן עכ"ח הוא דח"ע לרבות דמעכב אף בדליתנהו אבל לרבינו בשיריים אין מעכב י"ל שפיר כמש"כ ודו"ק.

[**אולם** קשה לי דע"כ א"א לפרש כפמ"א מעכב רק אכילה דהא מבואר בגמ' פלוגתא דרי"ש הוא דאין מכפרין אבל באין לכפר ולר"ע אין באין לכפר הרי הא דמעכבין היינו דבאין לכפר רק שאין מעכב כפרה ולכן נראה כמש"כ לעיל דכיפר ולא כיפר קמי' שמיא ועוד דמוכח כן לעיל דף ל"ט הא שיריים חציין למטה ותי' לא מעכבין ויקשה אפי' אי מעכבין אכילה כיון שכיפר כבר לכן כשר חציין למטה אבל בדבר שלא נגמר כפרה ל"מ למטה אך הא י"ל לפמש"כ במק"א דכפרה ידע דמכפר מדשמואל לכפרה נתתיו ולא פריך אימא נתן למטה אלא להתיר אכילה ודחי ל"מ חציין למטה ושפיר פריך בשיריים מצינו חציין למטה להתיר באכילה אבל קמייתא קשיא אך רש"י פירש בדף ל"ט אין מעכבין כפרה משמע כמש"כ דפליגי אי מעכב כפרה ועוד ק"ל לפמ"א מד' כ"ו מי איכא זריקה דלא מכפרה ושריא בשר באכילה וזה שייך אשיריים איך אמרינן דבשר כיפר איך אפשר שיתיר באכילה ודו"ק].

ולכן י"ל בדרך אחר דהנה לעיל בדף ז' דריש בסמיכה כיפר גברא ולא כיפר קמא שמיא וכן במתנות הראש כתיב ונתן ג"כ כיפר גברא ולא כיפר קמי' שמיא ודחי בגמ' דכיפר לגמרי וכתב שם בטה"ק יען דכתיב והנותר משמע שא"צ לכפר אף קמי' שמיא עיי"ש א"כ י"ל למ"ד שיריים מעכב אין הכונה מעכב אכילה אלא דנהי דכיפר גברא לא כיפר קמי' שמיא כפרה גמורה אבל למ"ד אין מעכב הכונה אף כיפר קמי' שמיא וכן משמע בד' ל"ט דריש מקרא אחד ואם עשה לסמיכה ושיריים שירי מצוה עיש"ה והיינו דאפי' קמי' שמיא ואפ"ה סובר במיצוי מעכב הכונה קמי' שמיא וע"ז הקשה הא דריש והנשאר שא"צ להקפיד שישאר ע"כ כיפר אפי' קמי' שמיא וקשיא דרי"ש אדרי"ש אבל רבינו פסק מעכב הכונה לא כיפר קמי' שמיא ולא דריש והנשאר אי נשאר ימצה לומר דכיפר אפי' קמי' שמיא אבל עיכוב ג"כ ל"ל ולכן יצא מידי מעילה ודו"ק.

עוד י"ל הנה בהאי מיצוי מעכב י"ל הסברא כך דשיריים מעכבין היינו דמעכב האכילה אפי' בדליתנהו אבל כיפר ולמ"ד אין מעכב אף אכילה אין מעכב אבל מיצוי מעכב אכילה [וראי' ברורה בפסחים דע"ז טרח וכתב לה קרא ויקשה אמאי לא משני דשיריים מעכבין רק בדאיתנהו אבל ליתנהו אין מעכבין א"כ ליכא בדם קו"ח ולכן כתיב והבשר תאכל ועכ"ח אי מעכבי מעכב לגמרי ודו"ק] אפי' בדליתנהו רק כפרה אין מעכב וממילא

גם מעילה ליכא כמו דדריש שמואל לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר וכתבו תוס' דלקמן דרשינן ולא למעילה הכונה דלכך אמרו בגמ' ולא לדבר אחר ולא אמרו ולא לאכילה משום דאי דרשינן ולא לד"א יש למעט תרתי מעילה והיתר אכילה דבאכילה אסור אבל בהנאה שרי מה"ת כן י"ל במיצוי מעכב האכילה אבל מעילה ליכא דאה"נ פקע כיון דכבר נתכפר ושפיר פריך מדרי"ש דדרי"ש והנשאר ימצה דמשמע אי לא נשאר אין מעכב אפי' האכילה כמו באימורים ובאמת מיצוי עדיף מאימורים דמעכב אכילה אפי' בדליתנהו והא דבמעילה אמרינן דמועלין היינו למ"ד שיריים מעכבין א"כ העיכוב דכתיב בח"ע לגמרי אף לכפרה מעכב ואפי' מעילה אה"נ ג"כ לא פקע אבל רבינו דפסק דאין מועלין יען דפסק שיריים אין מעכבין כלל א"כ מיעוט דח"ע לומר דמעכב אכילה אבל לא לכפרה ולכן ליכא מעילה:

הלכה ח

כיצד אוחז חטאת העוף בשעת מליקה וכו' וזו מעבודות קשות שבמקדש וכו'. ובס' תורת העולה כ' ע"ז וזהו אמרם עבודות קשות במקדש כאלו אומרים בעולם מאחר שעולם הוא המקדש והמקדש הוא העולם וכמש"כ בעל עיקרים וז"ל לענין השכר ועונש באשר הי' האדם בחייו רודף אחר התאוה והדברים הגשמים ותפרד נפשו מעשות רצון השם יתעלה ותרגיל מעשה כפי טבע הגוף שהוא הפך טבעה הנה כשתפרוד מן הגוף תוסיף לאותן הדברים שהורגלה ותטה עליהן והנה אין לה כלום להשיגן ומצד טבעה תטה להדבק בצורות עליונות הנבדלים מחומר ותשתוקק עליהן ואין לה התחלות ולימוד והרגל בזה כי א"א להשיג התענוג ההוא מי שלא הורגל בכך בחייו וע"כ הנפש תשתוקק לשני הצדדים כאחד ובזה יש לה צער מכאוב מכל צער שבעולם שיש לה שני תאות המתנגדות זה לזו וא"א להשיג לה אחד מהן עכ"ל:

זו מעבודות קשות שבמקדש. וכתב בלח"מ כאן דקדק רבינו לכתוב כלשון הגמרא אבל בפ"ד יוהכ"פ כתב זו הוא עבודה קשה וקשה דגם שם הי' לו לומר עבודת קשות ובס' ע"א כתב משום דגבי חטאת העוף אם שינה ואחז בכ"מ כשרה רק לכתחלה צריך לאוחזה כמוש"כ רבינו ע"כ כתב מעבודת קשות אבל בעיוהכ"פ בחזרת הקטורת לחופניו אם שינה ולא עביד הכי אלא נתן מהכף על האש פסול וצריך להביא קטורת אחר לפי שכל עבודת יוהכ"פ כתיב בהם חוקה וכל חוקה לעיכובא לזה כתב זו הוא עבודה קשה כיון דאם שינה פסול את"ד.

הלכה ט

וכל מקום מן המזבח כשר וכו' ואם הזה בכל מקום כשרה והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש. ובלח"מ הקשה דפ' קדק"ד מסיק דלא תנינן הזה משמע דהזאה צריך עכ"פ כולה למטה ונראה ליישב דהא דפריך מברייתא הזה דמה היינו דמשמע שכבר הזה כל הדם ולא נשאר שיתן למטה כלום אבל לא קשיא לי' דנימא דבעי כל הדם בהזאה דהא קרא כתיב והזה מדמה ולכן שפיר כתב רבינו דאם נתן למטה כשרה ולכן אפי' הזה מתחילה למעלה כשרה רק שצריך שיתן למטה מה שנשאר מהזאה דלמעלה:

וכל מקום מן המזבח כשר וכו' והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש. עיין לח"מ שתמה דבגמרא פריך על הברייתא מאי קאמר ומשני אם מיצה כשר אבל הזאה בודאי בעינן דוקא למטה דצריך כל דמה כפירש"י ולדעתי נראה פשוט דהנה תוס' הקשו למ"ד מיצוי מעכב וכתבו דאתיא כמ"ד אין מעכב ומעתה רבינו דפסק בפרקין דמיצוי מעכב א"כ א"א לתרץ אם מיצה דגם מיצה מעכב ולכן סובר רבינו דלעולם הגי' אם הוזה כשר אלא דמפרש דעכ"פ בעי ליתן מעט מדם הנפש למטה וזה ברור ויש לתרץ דברי רבינו עוד דבטה"ק תמה מאי פריך הגמ' מאי קאמר דילמא הכנה הוזה בכ"מ אפי' לא הוזה בקרן מזרחית דרומית אפ"ה כשר בדיעבד דכיון דלא ילפינן רק מהגשה והגשה אין מעכב א"כ גם זה אין מעכב כמש"כ תוס' ריש זבחים לענין שינוי שלא לשם אישים ותי' עפ"י תוס' ריש קנין דכיון דילפינן מהגשה דזה לאו הזאה הוה שוב עדיין בפסול עיש"ה ולקושיתו כוונתי ב"ה מעצמי ולפ"ז היה אפשר דרבינו מפרש כן וגורס לעולם אם הוזה בכ"מ והכונה בכ"מ אפי' בקרן דרומית מזרחית ואף דתירץ של טה"ק נכון היינו רק דקאי בשיטת רש"י דבעינן כל דמו אבל כיון דלרבינו ל"ב כ"ד א"כ שפיר קאמר אם הוזה בכ"מ כשרה רק שיתן למטה מעט מדם הנפש ודו"ק אלא דאי הכונה ברבינו כן הו"ל בלבד שיתן למטה מעט בקרן דרומית מזרחית ואולי י"ל דרבינו ל"ל סברת הטה"ק וסובר דבאמת אין מעכב כלל קרן מערבית והכונה רק בכ"מ כשר אף בקרן מזרחית ובלבד שיתן עכ"פ למטה מעט אף זה שנתן למטה הוא קרן מזרחית וא"כ אשמעינן רבינו תרי רבותא אם הוזה למעלה אף שהוא קרן מזרחית אם רק נתן למטה בקרן מזרחית כשר ודו"ק.

ויש להוכיח כפירוש הזה בדברי רבינו שכתב וז"ל כל מקום במזבח כשר למליקה ובלבד שיזה דמו למטה מאמצע המזבח ואם הוזה בכ"מ כשר והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש והנה ודאי הא דכשר למליקה בכ"מ הכונה אף בקרן מזרחית דרומית כדקתני במשנה ואף אם ניתן למעלה אפי' בקרן מזרחית דכיון דכשר למעלה בקרן מערבית כשר

ג"כ למעלן בקרן מזרחית וא"כ הא דקאמר בכ"מ כשר למליקה הכונה אפי' למעלן של קרן מזרחית וא"כ ע"ז קאמר ובלבד שיתן למטה וע"ז אמר ואם נתן כשר והוא שיתן למטה והכונה אף נתן למטה של קרן מזרחית דרומית ודו"ק היטב.

אלא דאכתי יקשה א"כ הול"ל ובלבד שיתן למטה בקרן מערבית דרומית דהרי לכתחלה בודאי צריך שיתן בקרן מערבית והאי בלבד הכונה לכתחלה לכן נראה התי' הראשון שכתבתי הוא נכון קאי האי בכ"מ לעולם רק אלמעלה והיינו בקרן מערבית דרומית שהרי רבינו כתב בפרקין דמולק בקרן דרומית מערבית וע"ז קאמר כאן דבכ"מ כשרה והיינו אף למעלן ובלבד שיתן למטן והיינו אקרן דאיירא בי' אקרן מזרחית דרומית והנה יצא לנו מזה דהאי בכ"מ כשר קאי אלמעלן ואקרן מערבית אבל בקרן מזרחית לא דאין נעשה בכ"מ בכל קרן שירצה ואולם זה יפלא מאוד איך כתב רבינו דנעשית בקרן מערבית כיון דגמרא מסיק דנעשה בכ"מ אלא זה המקום לענין הזאה והנה כבר עמד בזה בטהרת הקודש והעלה דכונת רבינו דמפרש יען דמקומה שם לענין הזאה גם המליקה שם כדי שלא יפול הדם לארץ כמוש"כ תוס' כהא"ג מנחות דף ב' לענין נעשית למעלן [וכן ראיתי בס' יקר לקח טוב על מס' קנין שכתב לפרש כן דברי גמרא] והנה לדברינו הדרה קו' לדוכתי' דלדברינו מוכח דלרבינו לכתחלה בעי בודאי קרן מערבית דאל"כ האי בכ"מ כשרה דקאמר משמע אף קרן מזרחית א"כ איך מדייק מה דקאמר ובלבד שיתן למטה וע"כ האי בכ"מ כשרה משמע רק אלמעלן אבל לא אקרן מזרחית ג"כ דשם אין כשר לכתחלה ולדברי הטה"ק רק יען דהזאה נעשה שם לכן גם מליקה שם אבל לא דלכתחלה בעינן קרן מערבית דהרי זה שכתבו תוס' במנחות דיש לעשות למטן כדי שלא יפול למטה היינו רק הס"ד הו' כך אבל למסקנא אין נעשית כלל אפי' לכתחלה למטן כדמוכח מלשון התוס' מנחות וא"כ אף אי לענין קרן מזרחית הדרך לעשות כן אבל לא דמדינא כן דאין לומר דבקרן מערבית מדינא כן לכתחלה כדי שלא יפול הדם לארץ א"כ עדיין קו' במקומה עומדת בהך דמנחות דמעשה חטאת מוכיחין דכונתו לשם חטאת בעושה בקרן מזרחית א"כ לזה יש לומר חדא דבמשנה דמשני לשם עולה איירי רק ממעלה ומלמטן ועוד דהרי גם עולה כשר בקרן מערבית כשיש הרבה כהנים כדאיתא בזבחים דף ס"ג אלא דבלא"ה האמת יורה דרכו כטה"ק דאף לכתחלה מצוה ליכא וא"כ קשה שוב כדברינו דמרבינו מוכח לכתחלה בעי קרן מערבית.

ובס' ע"א כ' דקשיא לי' לרבינו אמאי לא משני תנא תנא והדר מפרש דברישא קתני הוזה דמה דמה כל דמה משמע כמו שפירש"י הדר תני ובלבד שיתן למטה מחוט הסיקרא מדם הנפש לאשמעינן הא דקתני ברישא הוזה דמה לא כל דמה אלא לאשמעינן דאע"ג

דהוזה רוב דמה בכ"מ במזבח כיון שהוזה מקצת דמה מחוט הסיקרא ולמטה כשרה ואתיא ברייתא כמ"ד מיצוי מעכב והכי הלכתא אעכ"ח משום דברייתא בלא"ה אתיא כמ"ד מיצוי לא מעכב משום דקתני בהך ברייתא באמצעיתא הוזה ולא מיצה כשרה וכיון דאמצעיתא עכ"ח לא אתיא אלא כמ"ד מיצוי אינו מעכב אוקמא לכולה ברייתא אליבא דהך תנא ורק דא"כ יקשה ממעילה אמאי לא פריך מהך ברייתא במעילה פ' חטאת עוף דף ח' אדרב אב"א דאמר תני מיצה כמו שהקשו תוס' שם ועוד קשיא אי איתא דאמצעיתא דהך ברייתא כתנא דבר"י דמיצוי אין מעכב מאי האי דקתני הוזה ולא מיצה כשרה ל"ל הוזה כלל ולא הול"ל למתני אלא לא מיצה כשרה ואנא ידענא דבהוזה איירא ומזה הוכיח רבינו דסוגיא דמעילה פליגא משום דבזבחים מפרש להך ברייתא תנא תנא והדר מפרש והא דקתני באמצעיתא הוזה ולא מיצה כשרה הכי פירושו אם הוזה למטה מחוט הסיקרא אעפ"י שלא מיצה למטה מחוט הסיקרא כשרה אבל אם לא מיצה כלל פסולה ולפ"ז אתיא כולה ברייתא אליבא דאידך תנא דאמר מיצוי מעכב ובאו דברי רבינו על נכון דפסק כסוגיא דמעילה:

אפי' הזה רק מקצת דם הנפש יצא והקשו עליו דבגמרא משמע דכל דם הנפש בעינן וכ' במרמ"ש דבשלמא בקרבן בהמה דמקבל הדם במזרק שפיר יכול לקבל כל דם נפש אבל בעוף שמולק ובאותו רגע שחותך הסימנים נשפך דם הנפש ומקלח לחוץ וע"כ הכונה דם הנפש מה דאפשר לקבל דלא נתנה תורה למה"ש וא"כ לפעמים כשירצה להזות אין כאן דם הנפש לזה קמל"ן קרא דאם הזה מקצת דם הנפש כשר אבל אם אין דם נפש כלל פסול.

הלכה יא

כל העולין למזבח עולים דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל וכו'. בענין כל פניות שאתה פונה אינה אלא דרך ימין לעיל בפ"ה כתבתי בזה אציג כאן מש"כ בחידושי על שבת חנוכה, הנה בש"ע או"ח סי' תרע"ו מבוא' דפונה משמאל לימין משום כל פינות שאתה פונה ואמנם הלבוש הביא ראי' מזבחים דעלה בכבש ופנה לסובב ובא לו מזרחית דרומית הרי דצריך להתחיל לפנות לימין וא"כ ה"נ צריך להתחיל בימין אף שפונה אח"כ לשמאל ועוד הקשה הטו"ז הא אין מעבירין עהמ"צ ונר הימין לפניו איך יפנה לשמאל ואני אומר ליישב דהנה בלבוש הביא ראי' מכתיבת ס"ת מימין לשמאל ותי' בחס"ו בתחילת הספר וגם סיום הספר בימין דצריך לסיים באמצע השורה אבל אי יתחיל בכתיבה בשמאל א"כ יהא גם סיום בשמאל ע"כ מתחילין בימין לפנות לסיים בימין ולפי"ז אני אומר דה"נ בנר"ח אין לנו לחשוב ליל הב' רק צריכין לחשוב תחילה

בליל א' כשצריך להדליק אי ידליק הימין או השמאל הנה מטעם כל פינות אנו צריכין להדליק הימין וממילא יהיו הסיום ג"כ בימין ע"כ אף דבליל ב' הו' הפנאה משמאל לימין וזה ע"כ כמו כתיבת ס"ת דהתחלה בימין והסיום בימין אף דבכל שורה בפ"ע הו' מימין לשמאל ה"נ אזלינן בתר תחילה וסוף וממילא ליל ב' הפנאה משמאל לימין והו' שפיר דומיא דעלה בכבש דהסיום בימים ג"כ ומעתה מיושב קו' הב' [הנה בחס"ו תי' דמוכח דהפנאה לימין עדיף מאין מעבירין עהמ"צ מדלא קאמר טעמי' דרע"ק משום דפתחא בדרום ע"כ צריך לחזור למערבית דרומית וע"כ דהפנאה לימין עדיף ולכן צריך לטעם דביד ל"ב הפנאה לימין ולי נראה דמהא ליכא הוכחה דהרי כאן כבר עבר על המ"צ קרן מערבית דרומית אלא דהחיוב לחזור עליו כמש"כ הטו"א במגילה ע"כ עדיף הפנאה לימין אבל היכא דמצוה לפניו ממש אכתי יש לומר דעדיף אין מעבירין מהפנאה לימין] איך מעבירין על המצות דכיון דהתחלה בליל א' ע"כ בימין מהא"ט גופי' דאין להעביר על המצות ממילא לילות אחרים ע"כ צריך לפנות משמאל לימין ולפי"ז מיושב דברי המחבר שתחילה כתב שצריך להדליק נר היותר ימיני ואח"כ כתב דמוסיפין משמאל לימין והיינו כמוש"כ כיון דבליל א' ע"כ מדליק הימין ע"כ ליל שני מוסיף משמאל לימין:

ואמנם בפ"ח הביא להקשות מיומא דף נ"ח דמסיק דלכו"ע בהקפה ביד ל"ב כל פינות וכאן הרי הקפה ביד והנה בח"ס תי' אדרבא משם ראי' לנידון דידן דמ"ד דהקפה ביד ל"ב כל פינות הוא מטעם דסובר דוקא הפקה ברגל דמתחיל ממזרחית צפונית ומסיים מזרחית דרומית הו' מימין לימין אבל בהקפה ביד אי יתחיל בימין יהא סיום בשמאל ע"כ מתחילין אדרבא ממזרחית דרומית לר"ע דקיי"ל כוותי' ומקיף משמאל לימין נמצא אדרבא ראי' לנ"ח דהו' הקפה ביד דצריך לפנות משמאל לימין כמו שפסק בש"ע וריוה"ג דפליג רק משום הקפה ברגל עיי"ש והנה לפמש"כ דכאן הו' התחלה בימין וסיום בימין כדי דלא יקשה מזבחים א"כ שוב קשיא לכאו' מיומא דשם מוכח בהקפה ביד לא בעי התחלה מימין ומתחילין משמאל לימין א"כ ה"נ אין להקפיד להתחיל בימין ויכול להתחיל בשמאל כדי דבליל ב' יתחיל בימין ויקיף לשמאל [אך אכתי י"ל דעכ"פ שם הסיום בימין אבל כאן הסיום בליל ח' יהא ג"כ בשמאל וזה בודאי ל"א]:

ונראה ליישב דהנה מש"כ החס"ו דקיימל"ן כר"ע בהקפה ביד פונה משמאל לימין יפלא דהרי רבינו פ"ד מעיהכ"פ כתב דעומד בדרום בין מזבח למנורה ונותן מזרחית צפ' חוץ מאחרונה שלפניו נותן מלמעלה למטה מוכח דסובר דעומד במקומו ונותן לא מקיף ברגל והאי הולך קאי על הנתינה דאל"כ כולם הו' לפניו וגם למה עומד בין מזבח ומנורה כמוש"כ הלח"מ א"כ מוכח אף במקיף ביד נותן מזרחית צפונית ומתחיל בימין

ומסיים בשמאל אך הדבר נכון דהנה באמת יש לתמוה על רבינו חדא דאיך פסק דנותן ביד ג"כ דרך ימין בעינן הא בגמרא מבואר דהקפה ביד ל"ב להתחיל דרך ימין אלא מתחיל בשמאל ומסיים בשמאל וריוה"ג רק פליג משום דהקפה ברגל כדמסיק בגמרא אלא מחוורתא ועוד יותר יש לתמוה דרבינו כתב דעומד בין מנורה למזבח בדרום קאי א"כ סובר פתחא בדרום קאי א"כ למה נותן במזרחית צפונית ואין נותן מזרחית דרומית ואף דסובר דבעינן דרך ימין הא יכול ליתן אח"כ צפונית מזרחית ויהא ג"כ דרך ימין ועיי' לח"מ שהרגיש בזה ונדחק טובא בפ"ה מה' אלו:

ונראה ליישב דהנה בתוי"ש הקשו לפירש"י דלריוה"ג פתחא בצפון הא ריוה"ג היינו ת"ק דמשנה ולעיל סתם התנא פתחא בדרום קאי ועוד אי פתחא בצפון א"כ מדינא בההוא עביד ברישא ולא צריך לטעם דכל פינות ותי' דבאמת לריוה"ג ג"כ פתחא בדרום אלא דסובר ריוה"ג דנותן מזרחית צפונית משום כל פינות [והנה לדעת רבינו לא יצדק זה לכאו' דהא עומד בין מנורה למזבח ויכול ליתן מזרחית צפונית ויהא ג"כ דרך ימין דלא כצל"ח] ועוד הקשו דהאי כל פינות דרך ימין למזבח מיותר ונראה דכל זה הי' קשה לרבינו ג"כ ע"כ סובר רבינו כך דלעולם פתחא בדרום קאי ועומד בין מנורה למזבח במקצוע מזרחית דרומית ושם לא יכול ליתן אח"כ מזרחית צפונית דא"כ יהא מסיים בשמאל כיון דאיירא בעומד במקומו יהא מערבית דרומית שמאל שלו ע"כ יתן תחילה בימין שלו מזרחית צפונית ויפנה לימין שלו ליתן בסוף במזרחית דרומית והיינו שפיר דרך ימין למזרח כיון שנותן לפניו באחרונה דביד בעינן ג"כ דרך ימין [דהנה לרבינו דמפרש חוץ מזו האחרונה שנותן לפניו א"כ מזרחית דרומית הוא לפניו א"כ לא הו' לא שמאל ולא ימין שפיר הו' גם ביד דרך ימין למזבח וכסברת הלבוש גופי' שכן טבע האדם לפנות מימין לשמאל וכאן ג"כ פונה מימין לשמאל וסופו לבוא לפניו שהוא ימין ג"כ דנהי דלא הו' ימין ממש עכ"פ לא שייך דמסיים בשמאל רק לפרש"י דנותן לפניו תחילה הו' הסוף שמאל] דהרי החילוק בין דרך רגל להקפה ביד הוא כמוש"כ בחס"ו יען דאין מסיים בימין ולפמש"כ בעומד במקומו למ"ד פתחא בדרום שפיר הו' מסיים בימין והא דאמרו בגמרא אלא מחוורתא בהקפה ברגל פליגי נראה דיפורש הכי דהנה ממנ"פ אי ריוה"ג לאו היינו ת"ק א"כ מצי סובר פתחא בצפון קאי ואז לא הו' הקפה ביד דומיא דרגל ולא ילפינן יד מרגל וע"כ אמרת דסובר פתחא בדרום קאי כת"ק דמשנה א"כ הרי לדידי' שוב ע"כ הקפה ברגל א"כ לא צריכת לחדש פלוגתא אי ילפינן יד מרגל אלא אמרינן בהאי גופי' פליגי ר"י סובר הקפה ברגל ור"ע סובר הקפה ביד ע"כ מתחיל בשמאל ומסיים בימין [דהרי מדלא קאמר טעם דר"י משום דפתחא בצפון ע"כ נותן

בצפון משום אין מעבירין עהמ"צ כקו' תוי"ש ע"כ דסובר היינו ת"ק דמשנה דסובר לעיל פתחא בדרום אפ"ה נותן בצפון תחילה משום דיהא כל פינות לימין א"כ ע"כ סובר ברגל כיון דהוא ת"ק דר"א במשנה ולא מצית אמרת דסובר ילפינן יד מרגל ובעינן כל פינות גם ביד דומיא דרגל ומתחיל בצפון אף שעומד בדרום כדי שיהא כל פינות לימין דע"כ ת"ק דר"א ברגל אייר‌א ואי סברת לאו היינו ת"ק א"כ אין צריך לומר דילפינן יד מרגל רק דפתחא בצפון ע"כ נותן בצפון ודו"ק] ע"כ נותן מזרחית דרומית והיינו כיון דפתחא בדרומית [דאי יתן מזרחית צפונית א"כ מעביר על המצות כיון דפתחא בדרום קאי וע"כ נותן מזרחית דרומית ויתחיל בימין כיון שעומד בין מזבח ומנורה הו' זה ימין שלו ואח"כ מערבית דרומית כיון דאין מעבירין על המצות צריך ליתן אף דמסיים בשמאל דסובר ר"ע דלהתחיל בימין עדיף מלסיים בימין כיון דאם יתן מזרחית צפונית ע"כ יעבור עהמ"צ מזרחית דרומית שהוא עומד אצלו] ע"כ דנותן מזרחית דרומית אז הי' התחלה לפניו וסובב הולך לשמאל למערבית דרומית ומסיים בימין אבל להלכה דרבינו פסק במקומו עומד ומחטא כר"א ואפ"ה נותן מזרחית צפונית אף שעומד בין מנורה למזבח משום דאז יהא מתחיל בימין ומסיים בימין ושפיר ילפינן יד מרגל דהיכא דהו' סיום ג"כ בימין שפיר ילפינן יד מרגל ורק אי פתחא בצפון קאי אז אי אמרינן במקומו עומד ומחטא לא ילפינן יד מרגל כיון דלא יהא הסיום בימין כסברת החס"ו:

ולפי"ז ניחא להלכה בנ"ח דיש התחלה בימין בליל א' וסיום בימין בליל ח' שפיר בעינן כל פינות לא יהא אלא דרך ימין וניחא ג"כ קו' הטו"ז דאמעהמ"צ דהרי לפמש"כ מעבירין עהמ"צ קרן מזרחית דרומית כדי להתחיל בימין ולסיים בימין ודו"ק היטב:

ובמש"כ נראה לפרש דברי הירושלמי אשר ז"ל ויתחיל בקרן מזרחית דר' ומשני אין זה ימנית ויתחיל מקרן צפונית מערבית אר"א ויצא ממזבח כולי' ויתחיל בקרן מערבית דרומית שלא יתן אחוריו לקודש ואין סופו ליתן אחוריו לקודש חוזר הי' לאחוריו ויעמוד בדרום ויתחיל מקרן מזרחית צפ' כדאמר ר' אילא ימנית אין זה ימנית ועלח"מ פ"ה ממעה"ק שתמה טובא ונראה לפרש דירושלמי סובר דתנא דמשנה סובר פתחא בדרום קאי כת"ק דלעיל כשיטת תוי"ש והולך לדרום ובא לקרן מז' צפ' וע"כ הקשה למה אין נותן מז' דר' עד שהוצרך לילך לקרן מז' צפ' ומשני אין זה ימנית היינו דסובר דצריך להתחיל בימין ואח"כ יתן מז' דר' תחילה נמצא מתחיל בשמאל וע"ז פריך א"כ דצריך לילך להתחיל בצפון יען דיהא דרך ימנית א"כ למה צריך לילך לדרומית נהי דסתמא בדרום קאי כיון דבלא"ה צריך להרבות בהילוך עד מז' צפ' טוב שילך כשיצא מפתחא דדרום מיד לצפ' ויתן בקרן מע' צפ' ויהא ג"כ מתחיל בימין [גם י"ל פשוט לפמש"כ

הצל"ח דבאמת כאן דמזה ז' על הכפורת שמסתמא באמצע הכפורת כנגד בין הבדים מזה א"כ אף אי פתחא קרוב הוא לצפון א"כ ילך אל צפון] וע"ז משני ויצא ממזבח כולי' הכונה אם תאמר דילך לצפון ע"כ יהא צריך לילך ג"כ עד קרן מז' צפ' א"כ ג"כ מרבה בהילוך מפתחא דדרום עד קרן מז' צפ' ע"כ הולך לדרום ובא עד קרן מז' צפ' ושוב פריך ויתחיל מקרן מע' דר' ואח"כ מז' דר' א"כ הו' ג"כ דרך ימין דכשהולך מכפורת למזבח ופניו למזבח הו' דרך ימין בדרום ומשני שלא יתן אחוריו לקודש אם ילך לדרום ופניו למזרח כדי שיהא דרום ימינו א"כ נותן אחוריו לקודש וע"ז פריך ואין סופו ליתן אחוריו לקודש כהולך מצפון לדרום דרך מערבית ומשני חוזר אחוריו לקודש והכונה כיון שמתחיל בצפון בימין כשמגיע לדרום הופך פניו למערב ואף דל"ה ימין הנה לירושלמי אין קפידא רק שיתחיל בימין אף שיסיים בשמאל דבירושלמי לא אמרו כלישנא דגמ' בבלי דרך ימין למזרח אלא דבעינן ימנית שיתחיל בימין ואף שיסיים בשמאל אין קפידא שפיר פונה אחוריו למזרח משא"כ אי יתחיל בדר' מז' כיון שאחוריו למזרח א"כ מתחיל בשמאל:

והא דלא קאמר דבעינן ויצא אל המזבח כולי' יש לפרש דרק אם יתן תחילה בצפ' מע' ואח"כ מער' דרומית א"כ נותן ב' נתינות טרם שיצא מן המזבח כולי' אבל כשנותן מער' דר' תחילה משום נתינה זו אחת אין קפידא או דסובר הירושלמי דשולחנות כולו בדרומית קאי דהיינו דמונחת צפון ודרום כדאי' בדף נ"ב ועצל"ח א"כ נמצא מזבח כולי' בדרום קאי א"כ שפיר הו' כנגד הכפרת ממש שנתן שם תחילה הזאות על הכפורת א"כ ליכא ויצא על המזבח אלא אם יצא כולו אבל אם יתחיל בקרן דר' מ"ע דרומית שאין כנגד הכפורת א"כ אי יצא כל רוחב המזבח עד קרן מ"ע דרומית שפיר מקרי ויצא כולו מן המזבח כיון שעבר מכנגד הכפורת:

ואח"כ פריך יעמוד במקומו ויתן מז' צפ' הכונה דירושלמי סובר עתה דמ"ד דמקיף ברגל אין משום דבעינן דוקא הקפה ברגל דזה מפרש הברייתא בירושלמי אח"כ אבל עתה הי' סובר דרק כדי ליתן דרך ימין ע"כ עושה הקפה ברגל וכמו דמוכרחין אנו לפרש הגמ' בבלי דקאמר ואי בעית אימא סביב דומיא דמזבח חיצון ויקשה מאי חדשות קאמר הא כבר קאמר דפליגי אי בעינן הקפה ברגל וביאר בצל"ח דלס"ד הפלוגתא בהא גופי' ע"כ עושה הקפה ברגל כדי דיעשה הקפה דרך ימין משא"כ אי יעמוד במקומו ויתן מז' דר' אין כאן הקפה דרך ימין ואח"כ קאמר ואי בעית אימא סביב כמזבח החיצון דבעינן דוקא הקפה ברגל ה"נ יפורש לירושלמי כדמקשה יעמוד במקומו ויתן מז' צפ' ויהא ג"כ דרך ימין ולמה צריך לילך לצפון לעשות הקפה ברגל ומשני אין זה ימנית הכונה כשעומד בדרום אין מקרי ימנית דרק כשעושה הקפה ברגל והולך בקרן מז' צפ' הו'

זה ימין ממש אבל כשעומד בדרום אין זה קרן מז' צפ' ימין דידי' ממש ול"ה מתחיל בימין ולפי מש"כ הח"ס דביד אדרבא הקפה בעינן משמאל לימין י"ל דהכי קאמר אין זה ימנית דביד אדרבא צריך להקיף משמאל לימין כדי לסיים בימין אלא שלהלן בארתי דמירושלמי דקאמר דחוזר לאחוריו משמע דלא כח"ס:

והנה כ"ז שיטת הירושלמי אליבא דת"ק אמנם לפי גמ' דידן מיקרי זה ימין דהרי לפי ירושלמי לר"א דעומד במקומו מחטא הוא עומד במז' צפ' כדאיתא להלן דלכן כשנותן על טהרו של מזבח לר"א נותן במז' צפ' והיינו משום דאי יעמוד בדרום ויתן קרן מז' צפונית לא יהא מתחיל בימין אבל לפי גמ' דידן דמבואר למ"ד פתחא בדרום אז נותן על טהרו של מזבח בדרום מקום שהוא גומר וכיון דמשנתינו סובר פתחא בדרום אפ"ה עומד במקומו ומחטא לר"א ונותן במז' צפ' וגומר במז' דר' ושם נותן על טהרות של מזבח א"כ מוכח לפי גמ' דידן מקרי זה מתחיל בימין או משום דגמ' דידן סברי דעיקר קפידא שיהא ההקפה דרך ימין למזבח וכשהתחיל במז' צפ' אף שעומד במז' דר' שפיר יש כאן הקפה דרך ימין למזרח א"כ לפי"ז לפי גמ' דידן לר"א באמת עושה כן על דרך שהקשה הירושלמי דיעמוד בדרום ויתן מז' צפ' וכן פסק רבינו שפיר כר"א כיון דריוה"ג לא פליג עלי' בעיקר הדין אלא דסובר הקפה ברגל אבל כשעושה הקפה ביד ומתחיל בקרן מז' צפ' וגומר במז' דר' כשהוא עומד לפני' מיקרי שפיר פונה דרך ימין למזרח דמתחיל במז' ומסיים במזרח:

והנה מירושלמי הזה יש לתמוה טובא על הגאון בח"ס זצ"ל שכ' דלכן כשעושה הקפה ברגל הו' מתחיל בימין ומסיים בימין הא איתא בירושלמי דהופך פניו למערב א"כ כשעושה הקפה ברגל לא הו' מתחיל בימין ומסיים בימין א"כ עיקר קפידא דיתחיל בימין א"כ אף בהקפה ביד מקרי דרך ימין והנה ליישב דברי ח"ס י"ל הא דמחזיר אחוריו למזרח היינו רק כשמגיע למערבית אבל אח"כ כשבא לדרום הופך פניו למזרח דל"ה כנגד הקודש ממש והא דאין נותן במע' דר' והופך פניו למזרח ויהא ג"כ דרך ימין היינו דלהתחיל ליתן ויהא אחוריו לקודש ע"ז יש לחוש יותר אמנם פשיטא דמילתא משמע כמש"כ דהופך פניו גם כשבא לדרום א"כ מתחיל בימין ומסיים בשמאל:

ובזה איכא ראי' לדברי הלבוש דהרי מירושלמי מוכח דמתחיל בימין ומסיים בשמאל ועיקר קפידא לפגוע בימין תחילה אף שכ' דאפשר לפרש דהא דדחי אין זה ימנית הכונה דל"ה ימנית כיון דאין מסיים בימין ע"כ הקפה ברגל עדיפא הנה כבר כתבתי דעיקר הפירוש לירושלמי דמתחיל בימין ומסיים בשמאל וא"כ מירושלמי יש ראי' ללבוש אך מאחר דהוכחנו דמג' דידן מוכח דלא כירושלמי אלא דבעינן הקפה מימין כדי לסיים

בימין א"כ ע"כ דלא כלבוש ואולם לפמש"כ לעיל דאנו צריכין לילך בתר התחלת הדלקה בחנוכה ליל א' דאנו מתחילין באמת בימין משא"כ לדעת הלבוש צריכין להתחיל ליל א' בשמאל א"כ אדרבא מירושלמי דמבואר דעיקר קפידא להתחיל בימין א"כ הוכחה ברורה דלא כלבוש ודו"ק ובזה ניחא מה דיקשה לכאורה על המחבר כיון דסובר כאן דפונה משמאל לימין א"כ בסי' תרנ"א דפסק בלולב דפונה לדרום הול"ל דפונה לצפון ומשם לימין לדרום אבל לפמ"ש ניחא דכאן ג"כ ההתחלה בליל א' מימין א"כ גם בלולב פונה לדרום לימין וא"ש:

פרק ח

הלכה א

אם נטמא הדם טעון כיבוס. והנה לכאו' קשה הא רבינו ס"ל פ"א מפסה"מ דדם קדשים אין מטמאין כלל מה"ת והא דבעי ריצוי ציץ היינו מדרבנן א"כ מ"ט א"ט כיבוס הא ראוי להזאה ותוס' הקשו כהא"ג הא דם שנטמא זורקין לכתחלה ותי' כגון שנטמא אבל רבינו דסובר דאין מקבל טומאה כלל קשה וצ"ל כיון דמדרבנן א"ר לא קרינן בי' ראוי להזאה ומוכח מכאן דדעת רבינו מה דמדרבנן א"ר לא הו' ראוי מדאורייתא כ"כ במנ"ח אמנם לי נראה לפמש"כ בפ"ד מביאת המקדש דאם נטמא הדם בעודו בבהמה אז מקבל הדם טומאה ע"י הבהמה א"כ שפיר משכחת האי דינא דא"ט כיבוס.

הלכה ב

אחד הבגד ואחד העור הרך ואחד השק טעונין כיבוס אבל העור הקשה הרי הוא כעץ וגורר הדם מעליו. ובלח"מ הקשה דבפ' כ"ב משבת כ' רבינו גבי מנעול של עור דאסור לכבס והי' לו לחלק גם שם בין רך לקשה דבקשה ודאי מותר דליכא כיבוס כדאמר הכי וכ' בס' ח"נ דא"צ לבאר דסתמו כפירושו מדכ' גבי דין כר וכסת דאם היתה של עור נותנין עלי' מים עד שתכלה דהא ודאי כרים וכסתות רכים נינהו ומדכ' גבי הדין דמנעל של עור ש"מ דבההוא גוונא איירא ברכין ולא בקשין את"ד:

אחד וכו' אבל העור הקשה הרי הוא כעץ. ובלח"מ הקשה אמאי בהל' שבת פכ"ב גבי מנעול העור כתב רבינו סתם אסור לכבס ואמאי לא כ' לחלק בין רך לקשה ובס' ע"א תי' דהתם בזבחים דצ"ד איתא אלא אמר רבא אי קשיא הא קשיא כרים וכסתות דרכין נינהו ותנן היתה של עור נותנין עלי' מים עד שתכלה אלא אמר רבא כל כיבוס דל"ל כסכוס לא שייך כיבוס ומסיק אי ברכין כדברי הכל ואי בקשין וכאחרים וסובר רבינו כאן דבמסקנא דרבא מספקא לי' למילתא דרב אי סבירא לי' לרב כרבנן ודוקא רכין

שיכשוך אין כיבוס לא אבל קשין אפי' כיבוס נמי מותר או דילמא כאחרים ס"ל ואפי' קשין שיכשוך אין כיבוס לא משו"ה כתב רבינו לגבי שבת סתם דאפי' בקשין כיבוס אסור דכל ספיקא לחומרא והא דלא פסק רבינו ג"כ הכא לחומרא לטעון כיבוס מספיקא דלא מזלזלין מספיקא כמש"כ הכ"מ לקמן בדף ט' גם יש לחלק דשבת לכ"ע מסור וכ"ע לאו דינא גמירא לחלק בין עור הקשה לעור הרך משו"ה כתב סתם אסור לכבס דיבואו לכבס בעור הרך לכך כת' סתם דהיינו לחומרא אבל לגבי דם חטאת כתב כעיקרא דדינא דלא שייך כיבוס בעור הקשה את"ד.

הלכה ג

חטאת שנפסלה אין דמה טעון כיבוס וכו' אי זה הי' לה שעת הכושר שנפסלה בשחיטה או בזריקת הדם. הנה מדקרי לזריקת דם בפסול לא הי' לו שעת הכושר מכלל דלנה דקרי' הי' לו שעת הכושר היינו לן הבשר והיינו כשיטתי' בפ"ג מה' מעילה כמ"ד היתר אכילה שנינו וקשה מאי איירא דלן אפי' לא לן נמי דקרינן בי' אשר יזה מדמה ולא שכבר הזה ועוד קשה האיך כתב דזריקת פסול אינה טעונה כיבוס מכלל דזריקת כשר טעונה כיבוס והא גמרא קפריך אהא דתנן נזרק ופסול וקאמר דלאו דוקא ור"א קמשני דמתניתין אתא לאשמעינן דפסול עושה שירים אבל קושטא הוא אפי' זרקו כשרים אינה טעונה כיבוס וי"ל דהא דאמרינן אשר יזה ולא שכבר הוזה היינו שבא למעט שאם ניתז הדם על הבגד אחר זריקה אפי' זריקת בשר אינה טעונה כיבוס אבל אם ניתז קודם זריקה ואח"כ זרקו טעונה כיבוס וע"ז קתני במתניתין דאם חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס בין שהפסול אירע קודם שהיתה לה שעה"כ דהיינו בזריקה למ"ד היתר אכילה שנינו בין שהפסול אירע אחר שהי' שעת הכושר דהיינו אחר זריקה שלן הבשר אם נטמא אבל אם לא לן הבשר טעונה כיבוס כיון שניתז קודם זריקה אבל קשה א"כ מאי פריך הש"ס הא קיבלו וזרקו כשרים דמה טעון כיבוס קרי כאן אשר יזה דילמא מתניתין איירא כשניתז קודם זריקה ולכן דוקא זרקו טמאים אינה טעונה כיבוס אבל זרקו כשרים טעונה כיבוס וקרא לא אימעט אלא בניתז אחר זריקה:

והנה על תמיהת הלח"מ דהא רבינו פסק ב"ה ט"ז כרי' מדכתיב אותה למעט תרומה מכלל דקדק"ל טעונין מוש"ט כתב בצ"ק לתרץ דפסק כר"י ולאו מטעמי' מדאיצטריך אותה רק דיליף מהקישא דזאת התורה לכל בלוע ומוש"ט משום בלוע הוא ואמנם למש"כ תוס' הא דמוקמינן ההיקש לענין מוש"ט ולא אכיבוס הו' רק משום דחזינן דכל כלים בעינן מוש"ט משום בלוע מדכתיב אותה וא"כ לרבינו דס"ל דמכח הקישא בעי מוש"ט יקשה נוקי הקישא לכיבוס:

אך נראה דהנה סברת התוס' שכתבו דמדכ' אותה חזינן דתליא בבלוע מוקמינן הקישא לענין בלוע לא אכיבוס לכאו' הא אף אי לאו אותה הא מצינו כבר דתורה הצריכה הגעלה בשאר איסורין בגוע"כ א"כ בפשוט הו' יכולין לתרץ דמסתבר לאוקמא אבלוע דכן מצינו בשאר איסורין ונראה דכונת התוס' כך דהא באמת בעי בגמרא אי תורה אסרה בישול בלא בלוע א"כ אי לאו אותה הו"א דקדשים באמת שאני משאר איסורין דבעינן הגעלה דהכא אסרה תורה בישול בלא בלוע א"כ הוא רק גזה"כ כמו בכיבוס א"כ אז הו' מצינן להקשות דנוקי הקישא לכיבוס ואותה למעט מוש"ט דהא אף בבישול בלא בלוע אסרה תורה וא"כ לשיטת רבינו דס"ל דהאי בעיא דבישול בלא בלוע רק בחטאת א"כ בשאר קדשים שפיר רק משום בלוע צריך מוש"ט ושפיר יש לומר גם בלא אותה מוקמינן יותר הקישא למוש"ט מלאוקמא אכיבוס כיון דמוש"ט הא איתא בכל איסורין דצריכא הגעלה משא"כ בכיבוס דלא מצינו בשאר איסורין:

הנה רבינו פסק בין הי' לו שעה"כ בין לא הי' שעה"כ צריך כיבוס והיינו כר"ש ותמה בלח"מ כיון דפסק קדשים קלים צריך מוש"ט א"כ צריך אותה למעט תרומה א"כ איך פסק כר"ש דאין חילוק בין הי' לו שעה"כ ולכאורה יש ליישב דא"צ קרא למעט תרומה ממוש"ט די"ל רק בקדשים גז' הכ' דהרי באמת הו' לן לומר דמה"ת ברובא בטיל במב"מ אלא דגזה"כ דצריך מוש"ט בקדשים כמו שתי' בס' עבודת הגרשוני על דברי תוס' חולין דלכן נעשה גיעול משום דמה"ת ברובא בטיל ובקדשים אוקמוה אדאורייתא וא"כ הא דצריך מוש"ט ע"כ גזה"כ וא"כ בתרומה מהיכא תיתי דיצטרך מוש"ט כיון דמה"ת מב"מ ברובא בטיל וגמ' קאי רק לר"י דסובר מב"מ ל"ב לכן צריך קרא לתרומה ור"ש השיב אף אי מב"מ ל"ב כר"י דאפ"ה א"צ קרא לתרומה דנתמעט כמו קדשים קלים אך יקשה עד"ז חדא דהרי רבינו ע"כ דרש אותה למעט תרומה דהא כ' בסוף ה' תרומה דא"צ רק הדחה ואי משום מב"מ בטיל הו' אסור עכ"פ לכתחלה בהדחה בעלמא דהא אין מבטלין איסור לכתחלה [אך י"ל מה"ת מבטלין לכתחלה אלא דע"פ יקשה כין דליכא קרא למעט בפירוש מהגעלה יאסור מדרבנן עכ"פ] אך גם לזה י"ל דרבינו סובר כמ"ש הפלתי דבבליעת כלים טעכ"ע ל"ד דג"כ חידוש הוא דא"א דלא פגמה פורתא וא"כ א"צ קרא למעט תרומה דבלא"ה אינה מדמעת מה"ת וא"צ הכשר כלל כיון דמה"ת אינה מדמעת לא החמירו רבנן בתרומה שתהא מדמעת אלא אי קשיא הא קשיא דהרי בגמ' מוכח אי לאו אותה למעט תרומה ממעטינן קדשים קלים מקודש קדשים וא"כ כיון דלית לי' אותה לתרומה דצריך להי' לו שעה"כ ג"כ אין טעון כיבוס מנ"ל קדשים קלים [עתוי"ט דנפקי מהקישא דהקשו כל קדשים להדדי] ונראה ליישב דרבינו סובר הא דמוכח מגמ' דלר"ש

דלית לי' אותה לתרומה ממעטינן מקודש קדשים קלים היינו למ"ד מוש"ט בצונן וא"כ צריך הגעלה כדין גיע"כ א"כ רק ממעט קדשים ממוש"ט בצונן ואיה"נ דהגעלה בעי אבל למ"ד בחמין א"כ לית לי' דדמי קדשים לגיע"כ כיון דאין משכחת איסור נותר בלא שתפגם קצת בלינת לילה א"כ כיון דא"צ הגעלה א"כ בלא"ה מסברא ידעינן דאין למעט קדק"ל ממוש"ט בחמין דעכ"פ מסברא דבעי הכשר ואי ממעט מוש"ט א"כ לא ליבעי הכשר כלל והא לא מסתבר לכן אין למעט כלל קדשים קלים דלא יצטרך מוש"ט:

אלא דאכתי יקשה מתרומה דחזינן דליכא קרא למעט תרומה אפ"ה ממעטינן מהגעלה יען דטעכ"ע ל"ד אף בכלי נחושת וכמש"כ וא"כ כן בקדשים קלים יש לומר דנתמעט מקודש קדשים ממוש"ט אף דגם הגעלה א"צ אך י"ל דבודאי בתרומה דטעכ"ע ל"ד ונתמעט מסברא דא"צ מוש"ט ולא הגעלה מה"ת אבל בקדק"ל דבקדשים טעכ"ע דאורייתא מיקדש א"כ מסברא דיצטרך או הגעלה או מוש"ט בחמין ולכן אין למעט מקודש קדשים קדק"ל רק למ"ד מוש"ט בצונן דאז נתמעט רק למוש"ט אבל הגעלה איה"נ דצריך וכמו שכ' בפ"ת לענין תרומה למעט מוש"ט בצונן אבל הגעלה צריך כן כאן לענין קדשים קלים ממוש"ט בלא אותה רק מקודש קדשים אבל הגעלה איה"נ דצריך וכפירש"י במשנה דף צ"ה אך יקשה לזה ממש"כ רבינו דחטאת בכלי גללים וכ"א א"צ רק הדחה הרי דגם בקדשים טעכ"ע ל"ד רק היכא דגלי קרא דבעינן מוש"ט א"כ גלי קרא רק בקודש קדשים לא בקדק"ל ומנא לי' קדק"ל כיון דלית לי' אותה למעט תרומה ונראה ליישב דהנה תוס' חולין דף קי"ב העלו דבקדשים אמרינן כיון דבטיל ברובא מה"ת אוקמוה אדאורייתא והקשה בראש יוסף הא טעכ"ע מה"ת בקדשים מדכ' יקדש ואמנם לק"מ דכ"כ תוס' זבחים דף צ"ו לחלק בין בלוע בכלים לבלוע במאכל כן י"ל הכי בכונת התוס' בבלוע בכלי טעכ"ע ל"ד דלא ילפינן מיקדש [ובזה יש תשובה נמי לדברי הש"ך בנקה"כ שכ' לחלק דאחר שנעשה נותר לא אמרינן דאוקמוה אדאורייתא ולפמש"כ דלגבי כלים לא ילפינן מקודש א"כ גם לאחר שנעשה נותר יש סברא לומר דמה"ת בטיל ברוב ואוקמוה אדאורייתא] א"כ לפי"ז י"ל דבכ"ג וכ"א סגי בהדחה דבבליעת כלים טעכ"ע ל"ד ובטיל ברוב ואוקמוה אדאורייתא [וכהא"ג העלה בחו"ד סי' צ"ג] וא"כ רק בכלי חרס גזה"כ דבעי שבירה אבל בכ"ג וכל אבנים הדרא לדינא דאוקמוה אדאורייתא והבן:

והנה ראיתי לראש יוסף שם שכתב ליישב שיטת רבינו דל"ב שבירה רק לחטאת משום דרבינו אייר מעקב אכילה דמוש"ט הוא עקב אכילה כן שבירה בכ"ח ג"כ עקב אכילה ולכן בשאר קדשים א"צ שבירה עקב אכילה וסגי במוש"ט אבל אחר שנעשה נותר צריך שבירה והנה הרואה יראה בדברי רבינו שלא כ' לענין שבירה בכ"ח דבעי עקב אכילה

וכמו שעמד ע"ז בטעם המלך ה' חומ"צ א"כ ליתא לפירושו:

ובספר תורת נתנאל ראיתי לתרץ דפלוגתת ת"ק וור"ש רק בקדק"ל כשלמים דנאכלין לשני ימים ולילה אחת דכבר נפגם בהא ס"ל דא"צ מוש"ט אבל בקק"ל כתודה דנאכל ליום ולילה דעדיין לא נפגם מודה דצריך מוש"ט ובהא כתב רבינו דקדק"ל צריך מוש"ט דגם ר"ש מודה בהא עיי"ש וא"ש:

הלכה ה

ניתז על עור הדג וכו' אחר שהופשט טעון כיבוס וכו' דראוי לקבל טומאה אחר שיתעבד. משמע דס"ל דאעפ"י שמחוסר מעשה מיקרי ראוי לקבל טומאה דלא כפירש"י ותוס' דאם הי' מחוסר מעשה ל"ח ראוי לקבל טומאה וכ' בס' ח"נ דהכריח רבינו לומר כן משום דקשיא לי' קו' התוס' מפ' אין טומנין דמשמע דאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבוד אבל לשיטת רבינו ניחא דהכי נמי הא דקאמר עור משהופשט ראוי לקבל טומאה היינו לאחר עיבוד אבל בלא עיבוד אפי' חישב עליו לכלי כמות שהוא אינו מקבל טומאה אלא דקשה א"כ איך מדמה בגמ' לר"י עור לאחר שהופשט לבגד שחשב עליו לצורה או לעוצבא שחשב עליו לקצעא דהתם במחשבה לחודא יכול להביאו לידי טומאה דהיינו דמבטל לה למחשבתה ואינו מחוסר אלא מחשבה להביאו לידי טומאה אבל הכא מחוסר מעשה להביאו לידי טומאה וע"ז אי אפי' מחוסר מעשה מיקרי ראוי לקבל טומאה א"כ אמאי הוצרכו לומר בגמ' גבי בגד שחישב עליו לצורה דמיקרי ראוי משום שיכול לבטל מחשבתו שחישב עליו לצורה אפי' לא יבטל מחשבתו נימא דמיקרי ראוי מפני שאחר הציור יקבל ודמי לעור שאחר העיבוד יקבל וי"ל דרבינו לא הו' גריס בדברי רבא גבי בגד שחישב עליו לצורה הא נמי ראוי דאי בעי מבטל לה למחשבתה והכי הו' גריס מאן דאמר ראוי הא נמי ראוי מ"ד דבר המקבל טומאה וכו' וס"ל לרבינו דהכי פירושו אי כאוקימתא דבגד שחשב עליו לצורה מפרש הא נמי ראוי ר"ל שאחר הציור מקבל ובאוקימתא דעוצבע מפרש נמי הא דקאמר הא נמי ראוי ר"ל לאחר שיקציענה יקבל דר' יהודא מפרש בגד דקרא בראוי לקבל טומאה בין שאין מחוסר אלא מחשבה בין שמחוסר מעשה מקרי ראוי והא אמר אביי מטלית וכו' מ"ד ראוי הא נמי ראוי דאי בעי חשיב עלי' ה"ה דהמ"ל דאי בעי מתקן לי' אלא חדא מינייהו נקיט:

טעון כיבוס וכו'. הנה כן מבואר בשמעתין בפירש"י ותוס' דדבר שא"ר לקבל טומאה אלא ע"י מעשה גם לר"י אין טעון כיבוס רק פליגי בדבר הראוי לקבל טומאה ע"י מחשבה לחוד ועור משהופשט ראוי לקבל טומאה אם חישב עליו לעבדה כמות שהוא והיינו משום דהעיבוד לא חשוב חסרון מעשה כיון דאין זה אלא תיקון והכשר העור אין זה

משום שינוי והא דצריך מחשבה היינו לעבדה כמות שהוא ולא לשנותה ולעשות ממנה כלי וכן דעת רבינו דאין עור מקבל טומאה קודם עיבוד רק דא"ח מחוסר מעשה ולכן מהני כשהי' מחשבתו לעבד וטעון כיבוס:

אעפ"י שאין מקבלת טומאה אבל ראוי לקבל טומאה. והעלה בלח"מ הטעם משום דעומד לקבל טומאה ל"ח כמחוסר מעשה וקשה לי מהא דאיתא בזבחים דף כ"ה דדריש מקרא דאך מעין ובור יהי' טהור דבעינן הוייתן ע"י טהרה וממעטינן כל דבר שמקבל טומאה אבל דבר שראוי לקבל טומאה ע"י מעשה קיימ"ל דרשאין להוויית מקוה ואמאי לא נמעט ג"כ דבר שראוי לקבל טומאה ע"י מעשה כשעומד לכך אך נראה דא"ש מאוד דבאמת הנה במנחות דף כ"ט דרשינן משולחן הטהור מכלל שהוא טמא דהיינו דבעינן שישאר בטהרה ולא יקבל טומאה א"כ גם כאן מפרשינן כך יהי' טהור מכלל שהוא טמא דהיינו דראוי לקבל טומאה ע"י מעשה אפ"ה מותר להוי' עליו דאין למעט גם דבר הראוי לקבל טומאה ע"י מעשה א"כ לא משכחת טהור מכלל שהוא טמא ואין לומר דבאמת יהא שרי להויית עליו גם בראוי לקבל טומאה אף בלי מעשה דטהור משמע מכלל שהוא טמא כמו בשולחן הטהור הנה על דבר זה העירני כבוד ידידי הרב הגאון מו"ה אברהם מ"ש נ"י פראנקל נשיא המדינה והוא הערה נפלאה ובתשובה אליו העלתי לתרץ על נכון:

ואעתיק הנוגע לכאן הנה ידידי הרב הגאון הנ"ל העיר אותי דמצינו לכאורה סתירה בדרשת חכמז"ל במנחות דף כ"ט דרשינן שולחן הטהור מכלל שהוא טמא ובזבחים דף כ"ה דריש מיהי' טהור דהוייתן יהא ע"י טהרה דבר שאין מקבל טומאה ול"א טהור מכלל שהוא טמא:

ונראה ליישב דהנה הא דדרשינן שולחן הטהור מכלל שהוא טמא נראה לי הכוונה כך דרק על דבר שהוא מקבל טומאה שייך לומר הטהור שישמרנו שישאר טהור ע"ד דדרשינן בפסחים דף ל"ח דמצוה ללתות יען דכ' ושמרתם מכלל דבעי שימור מחימוץ ואי אין לתיתה א"צ שמירה לכן ל"ש ושמרתם מעתה אני אומר הנה בסוכה דף ל"ה איתא דאין נוטלין אתרוג מתרומה טהורה מפני שמכשירו לקבל טומאה ופירש"י דכ' ושמרתם את משמרת תרומתי ולכאורה קשה מגמ' דפסחים הנ"ל דאדרבא אם הוכשר לקבל טומאה שייך יותר לקיים בו ושמרתם שלא יטמא כמו שם ושמרתם שלא יבא לידי חימוץ וכן קשה ממנחות דף נ"ג החיי' הכשרהו והחיי' שלא יחמץ אבל תחילה צריך להכשירהו לתת בו חומץ ללוש בפושרין ואז שייך החיי' שלא יחמץ וצריך לומר שאני הכשר לקבלת טומאה דממילא אפשר שיטמא בנגיעה כ"ד ע"י שרצים וכדומה והכשר

לקבלת טומאה הוא תחילת טומאה ע"כ שייך משמרת אהא גופי' שלא יבא כלל להכשר קבלת טומאה משא"כ בחומץ אין נעשה ממילא דצריך לשהות שיעור מיל עד שיתחזק ע"כ צריך לתיתה או פושרין דאז קרוב הדבר שיבוא לידי חימוץ ושייך ושמרתם:

מעתה בדרשא דיהי' טהור יפורש טהור שאין מקבל טומאה דהיינו דע"כ לדרוש שישאר טהור וישמרנו שלא יהא ההויי' בדבר שיקבל טומאה כגון פשוטי כלי עץ אם יתחלחל ע"י המים שנעשה בית קיבול דאי יהא לו בית קיבול הרי ממילא מוכשר ע"י המים שמהוה ממנו המקוה וכיון שמוכשר הרי הכשר תחילת טומאה א"כ כמו דאמרינן בסוכה דצריך שישמור שלא יבוא לידי הכשר וקאי ע"ז השמירה ה"נ כאן דכתיב טהור דמשמע שצריך לשמור שישאר טהור יפורש שישמרו שלא יהא בו בית קיבול דאי הוא דבר המקבל טומאה ל"ש לקראו טהור מכלל שהוא טמא וישגיח שלא יטמא כיון דאם הוא כלי בית קיבול כבר מוכשר עי"ז המים א"כ אין כאן שמירה שלא יטמא דהכשר תחילת טומאה וא"א להזהיר כלל שלא יטמא ממילא ע"י שרץ אע"כ דכונת התורת טהור שלא יהא דבר המקבל טומאה והקפידא שישאר טהור ולא יבוא לידי כך שתהא לו בית קיבול דאז כבר מוכשר ואי מוכשר הוא תחילת טומאה ולא שייך לקרוא טהור דדבר המוכשר הוא תחילת טומאה משא"כ בשולחן הטהור מכלל שהוא טמא אפשר לפרשו שישמור שישאר טהור ולא יקבל טומאה ודו"ק:

הלכה ט

ניתז מן הבגד וכו' ניתז על בגד טמא א"צ כיבוס וכו'. ובכ"מ הקשה דהו"ל לפסוק כרבנן דסברי בניתז על בגד טמא טעון כיבוס וכ' הרי"ק ואפשר דסובר רבינו שאין הדבר מוכרחת לרבנן שאין דנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה לומר שמי חטאת שנטמאו יטהרו שמפני זה יסברו שאם ניתז על בגד טמא שטעון כיבוס שאפשר שלאו הא בהא תליא ומ"מ ודאי שר"א שדן שם טומאה קדומה מטומאת שעה א"כ יסבור שגם כאן שאין טעון כיבוס כמו נפסל קודם שניתז הלכך הכי נקטינן או אפשר שגי' אחרת או שיטה אחרת היתה לרבינו באותה סוג' או אולי לשון רבינו מוטעה וצ"ל טעון כיבוס ובס' ע"א כ' ליישב שרבינו מפרש דלא כפירש"י דהנה בעי מיני' רמב"ח מר"ח ניתז על בגד טמא מהו אמר ר"ה מדקא בעי לי' הכי ש"מ הי' לו שעת הכושר ונפסלה א"ד טעון כיבוס ה"מ בזה אח"ז אבל בב"א לא או דילמא ל"ש א"ל פלוגתא דר"א ורבנן אליבא דרבה וכדקא מתרץ אביי דתניא ר"א אומר מי חטאת שנטמאו מטהרין ואמר רבה ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה וכו' ור"א ורבנן במאי קמיפלגי אמר אביי בדנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה קמיפלגי מר סבר דנין ומר סבר אין דנין רבא אמר דכו"ע אין

דנין וקשיא לי' לרבינו אם איתא לפירש"י נמצא שסובר ר"א בטומאה קדומה דאין טעון כיבוס וזה דלא כר"ע רבו דלר"ע אמרינן לעיל היתה לה שעה"כ ונפסלה דמה טעון כיבוס דאפי' נפסלה קודם נפילה על הבגד אפ"ה ט"כ וכ"ש כשבאין פסול ונפילה בב"א שטעון כיבוס ובגמ' אמרי' דר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה וכו' ומשום זה מפרש רבינו הסוג' דלא כפירש"י והכי מפרשה ר"א סבר ילפינן טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה וכ"ש הוא דיליף טומאה שבאותה שעה מטומאה קדומה מאחר דר"ע סבר נפסל קודם שנפל על הבגד טעון כיבוס סברא הוא דמכ"ש אם טומאה ונפילה כאחד דטעון כיבוס כיון דר"א בשיטת ר"ע אמרה ע"כ לומר שסובר ר"א בנטמא הדם מקודם דט"כ כר"ע רבו וכ"ש בטומאה שבאותה שעה ורבנן סברו אין דנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה ומשום הכי מי נדה שנטמאו אינם מטהרין אבל טומאה שבאותה שעה מטומאה קדומה ילפינן וכיון דרבנן ס"ל דם חטאת שנפסל קודם שנפל על הבגד אעפ"י שהיתה לה שעת הכושר א"ט כבוס ה"נ אם הותז דם חטאת כשר על בגד טמאה א"ט כיבוס ואין להקשות א"כ איך מטהרין מי חטאת את הנדה י"ל דגלי קרא שמטהרין כמש"כ רבינו פי"א מפרה שנאמר והזה הטהור על הטמא למדת שהזז' מועלת לו אע"פ שהוא טמא וא"ש דרבינו כרבנן את"ד:

הנה במה שהוקשה הכ"מ הנ"ל נהי דלא איפשטא מ"מ מספיקא הו' לי' להחמיר ולהטעינו כיבוס ושמא י"ל דכיבוס במקום קדוש אינו דרך כבוד כלפי מעלה ומספיקא לא מזלזלין בי' ויותר י"ל כיון דסתם לן תנא דלא כר"ע ואסור אי בתראי נמי לא ס"ל כר"ע הא איפשטא איבעיא איפכא מלוי ובס' ח"נ כ' ע"ז שותי' דמרן לא ידענא דנהי דלא ס"ל כר"ע מ"מ הספק במקומו עומד דלמא אוספו וכשר טעון כיבוס או דילמא אוספו ופסול ואינו טעון כיבוס הבגד השני ובס' ע"א כ' ליישב דהנה בגמ' איתא בעי מיני' לוי ניתז מבגד לבגד מהו קמא אידחי לי' לכיבוס או דילמא לא א"ל זו שאלה טעון כיבוס ממנ"פ אי אוספו וכשר הא כשר ואי אוספו ופסול אנא כר"ע ס"ל דאמר היתה לו שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס ויש להקשות מה השיב לו לוי תינח אי מבעיא לן אליבא דר"ע אבל אי מבעיא לן אליבא דרבנן אוספו כשר או פסול הבעיא במקומו עומדת והי' ראוי לדחות ולומר כי קמבעיא לן אליבא דרבנן אי אוספו כשר אי פסול ונראה דמהא"ט רבינו מפרש לה בדרך את"ל א"כ לפי"ז לא מספקא לן אלא אי הלכה כרבנן או כר"ע אבל הא דמבעיא לן אוספו כשר או פסול השתא פשיטא לן דאוספו פסול דלא דמי לנשפך מן הכלי על הרצפה ואוספו דכשר דשאני התם דלא נדחה לדבר אחר אבל זה דנדחה לכיבוס בהתזתו על הבגד הראשון פסול והיינו את"ל ופשט לי' לוי דאנא קיימא כר"ע

נמצא אנן דקיימ"ל כר"ש משום דסתם מתניתין כוותי' איפשטא שפיר האיבעיא ולזה נתכוין הכ"מ להביא לשון רש"י באת"ל את"ד:

ובמה שתמה הכ"מ הא קיי"ל כרבנן דר"א דאין דנין טומאה קדושה מטומאה שבאותה שעה וה"נ אין דנין טומאה שבאותה שעה מטומאה קדומה וביותר קשה הא רבא מסיק דלכ"ע אין דנין ועוד דלפי מש"כ הוא ז"ל בפי' המשנה דפרה דר"ע ורבנן בקלוטה כמי שהונחה פליגי א"כ בלא"ה לא שמעינן מר"א דדנין אלא כרבה דר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דכמונח דמי:

הלכה י

כשמכבסין את מקום הדם וכו' וכל שבעה סממנים שמעבירין על הכתם מעבירים על דם החטאת חוץ ממי רגלים שאין מכניסין מי רגלים במקדש. והרדב"ז ללשונות הרמב"ם כ' וקשיא דהא מסקינן בפ' דם החטאת אלא דמערב להו בהדי רוק תפל דאמר ר"ל רוק תפל עם כל אחד מהן ותו קשה דאמאי לא כ' הרב הא דר"ל לא גבי כתמים ולא גבי דם חטאת ומשמע דהשתא הוא ליכא מאן דפליג עלה ואע"ג דבפ' האשה שהוא עושה אתיין לסיוע לר"ל מדתנן מי גריסין ודחינן דילמא הבלא דפומא מעלי לא דחינן בהכי מימרא דר"ל אלא דמהכא לא תסייע וכתב דאיכא למידק עוד מאותה סוג' שאם העביר על הדם ו' סממנים עדיין דם הוא והכא כיון שלא העביר מי רגלים עדיין דם הוא ונראה דלפעמים הדם עובר בפחות מששה סממנים ואפי' במים דמשמע ממתניתין דתנן הטבילו ועשה על גביו טהרות וכ' עלי' רש"י הטבילו קודם שהעבירן עליו הרי זה צבע דאי הו' דם הו' עבר וכן הדבר נראה לעין אבל א"י מספק דם עד שיעביר ז' סממנין עליו ולא עבר ולא דיהה אז יצא מספק דם ונתברר שהוא צבע אדום שהוא הקרמיז שא"ע ע"י סממנין וזהו שכ' הרב גבי דם חטאת מכבסין אותו יפה יפה עד שלא ישאר בו רושם אבל עדיין צריך לבטל ולהעביר מה שבלוע בתוכו רק לכתחלה הי' ראוי להעביר עליו ז' סממנין אלא דא"א דאין מכניסין מי רגלים אבל בלאו מי רגלים אפשר נתקיים מצות כיבוס ונתבטל הדם את"ד:

חוץ ממי רגלים שאין מכניסין. וקשה עליו דבגמ' מסיק כר"ל דמיבלע לי' ברוק תפל אך הנה רבינו בה' ביאה לא הביא כלל הך דצריך שיהא מעורב ברוק שבפיו בכל אחד מסממנים וב"ס בה"ז העלה דמהא שכ' רבינו בלעיסת גריסין שיהא מעורב עם רוק שבפיו משמע כר"ל אך לא משמע כדבריו בפי' המשנה שם בנדה שכ' וז"ל לעיסת גריסין של פול חלוקת תפל היינו שיערב בלעיסתו הרבה רוק שבפיו אבל א"צ רוק תפל א"כ

אין זה שייכות להא דר"ל א"כ צריך לומר דז' סממנים לאו דוקא דמי רגלים אין מכניסין למקדש וכדברי רבינו:

הלכה יא

כלי חרש שנתבשלה בו חטאת הנאכלת טעון שבירה בעזרה וכו'. ובבה"ז תמה דהא בפסחים דף כ"ח בשמעתין דקדרות בפסח מבואר דילפינן מהכא דכלי חרש אין יוצא מידי דופיו לעולם מהדצריכה תורה בכלי חרס שבירה ומדברי רבינו דאינו אלא בחטאת ע"כ מפני חומרא דחטאת כן ובשאר קדשים הא מהני מוש"ט בחמין א"כ איך מצי יליף מכאן דכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו ובצאן קדשים ובשעה"מ תי' דהחמירא התורה בחטאת יען דנשאר משהו והה"ד לשאר איסורים כחמץ וייי"נ והטעם המלך תמה א"כ מאי פריך הש"ס מטש התנור באלי' הא בב"ח אין איסור במשהו וכן הוקשו עוד מכמה דוכתי':

ונראה ליישב בהקדם דהנה לשיטת רש"י וראב"ד דבכל קדשים אף בקדשים קלים בעינן שבירה לכלי חרס קשה לי טובא דלקמן דף צ"ז אהא דתנן אם נגע תאכל כחמור שבה ומפרש הגמרא דילפינן מכל אשר יגע בבשרה יקדש שאם נגע בבשר קדשים תאכל כחמור שבה ואם נגע בפסול תפסול ג"כ [וילפינן מזה בחולין צ"ז ונזיר ל"ח דטעכ"ע בקדשים] לעולה ולמנחה לחטאת לאשם ולמלואים ולזבח השלמים הקישא כל התורה הקרבנות לחטאת לאסור בלוע ולפי"ז יש להקשות הא קרא דאשר תבושל בו ישבר בחטאת כתיב מנ"ל בשאר קדשים ומכש"כ בקדשים קלים דאין לומר דהא נמי מהקישא יליף דזה אינו דזה רק בבלוע בבשר אבל בבלוע בכלים ע"כ לא ילפינן מהיקש לחטאת דאי אמרת דילפינן גם בבלוע בכלים מהיקש א"כ הא דאיתא בשמעתין ת"ר חטאת אין לי אלא חטאת כל קדשים מנין ת"ל קודש הקדשים וקדשים קלים ילפינן מדמיעט קרא אותה למעט תרומה תיפק לי' מהקישא דחטאת אמנם כבר הקשו התוס' לעיל דף צ"ב כיון דילפינן לענין בלוע מהקישא ה"נ נילוף מהקישא לחטאת לענין בכלים דצריך מוש"ט אף לקדשים קלים ותי' דאי לאו אותה לרבות לענין מוש"ט בשאר קדשים לא הו' מרבה מהקישא בלוע בבשר אלא דהו' ממעטינן מזאת בלוע בשאר קדשים והו' מרבינן מהקישא לענין כיבוס גם בקדשים קלים ולכן בעינן אותה ומרבינן בלוע בכלי אך זה אינו דהא תינח לענין מוש"ט דתליא בבלוע מרבינן שפיר מהקישא ומוקמינן מיעוטא דזאת לענין כיבוס אבל לענין שבירת כלי חרס אין לילף מחטאת דא"כ למאי הלכתא כתיב קודש קדשים כיון דמרבינן מהיקש אפי' קדשים קלים אעכ"ח דלא ילפינן זה מחטאת דרק במידי דתליא בבלוע כתבו תוס' שפיר דילפינן מידי דבלוע מחטאת אבל שבירה

בכלי חרס דרצה רבא לפשוט בבישול בלא בלוע בכלי חרס צריך שבירה א"כ לא הו' מידי דבלוע אין לילף כלל מחטאת בהיקש ולכן כתבה תורה קודש קדשים לאשמעינן דלא ילפינן מחטאת לענין שבירה בכ"ח:

אך יש לומר דבאמת לרש"י וראב"ד האיבעיא דבישול בלא בלוע קאי נמי אמוש"ט [אף דרש"י מפרש בכ"ח ובחטאת ע"כ לרש"י במשנה דמפרש זהו חומר אכיבוס קאי ע"כ בעיא דרמי בר חמי קאי אכל קדשים והה"ד במוש"ט] כמו דנשמע מאותה דבקק"ל מוש"ט כן נמי נשמע מקרא דאותה בתרומה ל"ב שבירה בכלי חרס מכלל דבקדשים קלים בעי שבירה והדר ילפינן מהקישא דלחטאת כמוש"כ תוס' לעיל לענין מוש"ט דאין לומר דשבירה בכלי חרס לא הו' מידי דבלוע דהא גם במוש"ט חייב בבישול בלא בלוע וע"כ משום דסתמא דקרא איירא בבישול בבלוע א"כ הו' מידי דבלוע א"כ גם שבירה בכלי חרס שפיר ילפינן מהקישא דחטאת [ופלא ברש"י סוף ע"ז כתב הא דמוש"ט גזה"כ כמו כיבוס ושבירה בכלי חרס במקום קדוש והה"ד למשו"ט והא עכ"ח לא דמי לכיבוס דכיון משום בלוע הוא כמוש"כ תוס' דלכן סמיך אהקישא דלחטאת משא"כ כיבוס ואיך מדמה רש"י לכיבוס ועוד דא"כ בקדשים אין צריך שבירה כלל בכלי חרס רק בחטאת דאין לילף מהקישא כיון דחומרא דשבירת כלים הוא דומיא דכיבוס ונראה דרש"י מפרש למאי דס"ל לר"י בזבחים צ"ד דטעון כיבוס כל הכלי וכן במוש"ט כל הכלי א"כ שבירת כלי חרס ג"כ משום דנתפשט הבלוע המעט בכל הכלי אבל בישול בלא בלוע לא הו' צריך שבירה א"כ תליא שפיר בבלוע ושייך שבירה בכל קדשים אבל למאי דקיי"ל כר"א רק במקום שנגע וכן קיי"ל דלא כרמי בר חמא א"כ שבירת כלי חרס משום בישול בלא בלוע א"כ לא תליא בבלוע והו' גזה"כ כמו כיבוס ולא ילפינן שאר קדשים מחטאת כשיטת רבינו] א"כ לפי"ז אדרבא קשה לדעת רבינו דס"ל דשבירה בכלי חרס רק בחטאת הא תינח בקדשים קלים יש לומר דלא ילפינן מהיקש דחטאת דא"כ קודש קדשים למאי הלכתא כתבה רחמנא אבל לדעת רבינו גם בקדק"ש אין צריך שבירה רק בחטאת יקשה אמאי יליף מהקישא וא"ל דלא הו' מידי דבלוע דהא רבינו מפרש דבישול בלא בלוע רק לענין שבירה דכלי חרס קמבעיא לי' ז"א דהא רבינו פסק דבאמת דבישול בלא בלוע ספק הו' אמנם עוד קשה לי לשיטת רש"י וראב"ד דשבירה בכלי חרס הוא בכל קדשים כיון דצריך הגעלה וכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם א"כ קשה קו' עצומה הא דפריך בשמעתין חטאת שאר קדשים מנין וקשה הא פשיטא דהגעלה בעי כמו כל האיסורין וכדאמר לעיל מידי דהו' אגיעולי נכרים ואין לומר דפריך באמת רק למ"ד מוש"ט בצונן דהא בגמרא משמע דלא ידע מזה רק דפריך מדתנן דבישל תרומה לא יבשל חולין ומוקי

ברייתא זו כמ"ד מוש"ט בצונן או למ"ד מריקה בחמין ולענין שטיפותא יתירתא בשלמא לשיטת דרק בחטאת אבל בקדשים אין צריך שבירה אלא מוש"ט ע"כ דמוש"ט אינו בתורת הגעלה דהא הגעלה לא שייך בכלי חרס שפיר פריך מנ"ל דבעינן כלל מוש"ט בשאר קדשים חוץ מחטאת [וכס"ל באמת לרבינו דמוש"ט היינו עקב אכילה שלא יבוא לידי נותר א"כ אינו במקום הגעלה וכאשר יבואר] אבל לפירש"י וראב"ד קשה:

ונראה ליישב דהנה בחס"ו חיו"ד סי' קי"ד הקשה לדעת רבינו בפ"י מהמא"ס דבהקדש משקין היוצאין מהן רק דרבנן דהא דילפינן בחולין דף ק"כ דמשקין היוצאין מהן כמותן פרי מביכורים אינו רק אסמכתא א"כ הא דילפינן מקרא דבעינן מוש"ט הא משקין היוצאין מהן אינו רק דרבנן [וכוונתו להקשות דאף דהגעלה בשאר איסורין דאורייתא אבל בקדשים אין לילף מגיע"כ דהא איתא בפסחים דגיע"כ חידוש הוא] ותי' דתוס' חולין דף קי"ב כתבו דרוטב הו' כמו גופו של איסור והא דצריך דהטמאים לאסור צירן ורוטבן היינו דהו"א דלא מחייב בשתי' רק באכילה ובחס"ו הרחיב לבאר דבריהם עפ"י תוס' חולין דף ק"כ דכל משקין היוצאין דאמרינן שאין כמותן הוא מתרי טעמא חדא כיון דנשתנה ונעשה משקה אין אלא זיעה בעלמא אך זהו דוקא משקה היוצא ע"י איצצא אבל היוצא ע"י בישול ומכש"כ המחהו וגומעו הו' גוף האיסור והיינו שכתבו לחלק בין רוטב לציר ולפי דרך זה פשיטא דצריך מיעוט דע"י בישול משקין כמותן אבל כתבו עוד סברא אחרת דאכילה כתיב ורוטב אינו אלא שתי' דרק בתירוש ויצהר שתי' בכלל שעומדין לכך אך היכא שנבלע במאכל הרי הוא מידי דאכילה לפי"ז בבלוע בכלי הא לא הו' מידי דאכילה לשיטה זו לכאו' יקשה ממוש"ט ולתרץ זה ע"כ לומר כיון דעכ"פ המיחוי מצד עצמו הו' גוף האיסור ונעשה נותר לכן צריך מוש"ט [רק דאם הו' מוצצו בפה לא הו' חייב משום נותר דאכילה כתיב וזה לא הו' אלא כשתי'] ובכלי חרס צריך שבירה [והנה לי תמוה אתי' קמא של התוס' חולין הנ"ל שמחלקין בין משקין היוצאין ע"י איצצא דלא הו' כמותו מהא דאיתא לקמן דף צ"ח איצטריך למיכתב מנחה ואיצטריך למיכתב חטאת דאי אשמעינן מנחה דאיידי דרכיכא מבלעא אבל חטאת אימא לא ואי אשמעינן חטאת דקריר נכנס יותר בבשר וזה כסברת הפוכות הא מצי לומר ברווחא דבמנחה נאסרה בנגיעה דבמנחה מה שבולעת זה מזה הם משקין ממש שבולע זה מזה אבל בחטאת הא לא הו' אלא כיוצא והיינו ע"י איצצא כרש"י לעיל דאיירא במחתך שומן וסך ממנו בצלי והיינו ע"י איצצא הו"א דלא הו' כמוהו וצע"ג אלא דשוב ראיתי בשמ"ק גריס כגון שמהתך שומן וסך בי' וא"ש בהא מה שהק' בטה"ק מה דחקו לרש"י לפרש במחתך שומן לפי גי' שלפניו ולא פי' כפשוטו שנגע זה בזה חם בחם להנ"ל ניחא דנגיעה

חם בחם אינה אלא כטעם היוצא ע"י איצצא ובהא משקין אין כמותן בהקדש ובפסולי קדשים וכהא"ג מוכרחין לומר בזבחים דף ל"ה חשוב לאכול קופה חוץ למקומו כשר ובטה"ק תמה באמת הא משקין כמותן בהקדש ותי' דע"כ הי' להם איזה פירכא דלא נילף פיגול מהקדש אמנם לי נראה דזה רק לענין איסור נותר שיהא אסור התבשיל שמבשלין בו אבל לענין חיוב על איסור נותר תליא באמת בשני תירוצים של תוס' הנ"ל כאשר אבאר דהנה תוס' בשמעתין דף צ"ו הקשו למה הצריך הכתוב שבירה בכלי חרס דל"ש לומר על הקרא דחייס דילמא פקעי או שאין עושין כבשונות וכ' דלא על הקרא קפריך דהקרא יש לומר דאדרבא קמ"ל רבותא דאף ע"י שבירה מיקרי ביעור דלא תימא דלא מהני שבירה דטעמו של בשר חטאת נשאר בחרסית ואין מתבער מן העולם כמו ע"י מוש"ט קמ"ל דמהני שבירה והנה לכאו' הא תינח אי אמרינן כשיטת רבינו דמוש"ט וכן שבירת כלי חרס עקב אכילה בעינן הא גופי' קמ"ל קרא דקושטא דמילתא אשמעינן קרא דמהני שבירה דגם עי"ז מתבער דהא כיון שנשבר א"י להוציא הבליעה ע"י בישול הו' כטומאה בלוע שאין מטמא וכמש"כ התה"ד סי' קפ"ג וחס"ו שם אבל אי אמרינן דצריך מוש"ט ושבירה אחר שנעשה נותר כדי שלא יאסר התבשיל וקשה באמת דגלי קרא דסגי בשבירה הא בשבירה לא מתבער מן העולם מה שנעשה כבר נותר:

לכן נראה דתליא בשני שיטות הנ"ל דאי אמרינן דמשקין אין כמותן כל זמן שלא נבלעה במאכל דאכילה כתיב ולא שתי' א"כ יש לומר דגם נותר לא הו' דכ' ביום השלישי יאכל וכיון דלא שייך בי' אכילה לא נעשה נותר לעבור עליו משום בל תותירו כל זמן שעומד בקדרה אלא דבשעה שמבשל בו ונבלע במאכל אסור שפיר המאכל דהאיסור נותר חל לענין כשיהא ראוי לאכילה שיאסור התבשיל אבל לא לעבור ע"ז בל תותירו כל זמן שעומד בחרסית כיון דאם הי' מוצצו בפיו אם הי' אפשר לא הו' מחייב משום אכילת נותר דמשקין אין כמותן ולכן שפיר מהני שבירה דכששברו לא בא מעולם לכלל שבירה ממילא הוא משביתו מן העולם וליכא מעיקרא חיוב על נותר אבל אי אמרי' דרק ע"י איצצא משקין אין כמותן אבל ע"י בישול משקין כמותן וכגוף האיסור א"כ אף בבלוע בחרסית הו' כגוף האיסור עובר עליו בבל תותירו א"כ לא מהני שבירה דהא עכ"פ עובר בבל תותירו קודם שמבערו ע"י שבירה הנה צריכין עכ"ח לומר כשיטת רבינו דמוש"ט היינו עקב אכילה קודם שנעשה נותר דשוב לא חל איסור נותר כיון דאינו ראוי לבשל בו הו' כטומאה בלועה דלא חל עליו איסור נותר ואין עובר בבל תותירו ג"כ לכן שפיר התורה התירה שבירה בכלי חרס [ומה שדייק בטעם המלך בה' חומ"צ דמדברי רבינו משמע לכאו' דשבירת כ"ח אינו עקב אכילה יבואר להלן]:

מעתה נתיישבה קו' הנ"ל לשיטת רש"י וראב"ד דפריך שאר קדשים מנין משום דבאמת אי לאו קרא לא הו' צריך מוש"ט דלא חל איסור נותר בעודו מובלע בכלי כיון דאם הי' מוצצו מן הכלי בפיו לא הו' אלא שתי' ולא אכילה ואין חייב משום אכילת נותר ממילא חייב משום בל תותירו ג"כ [כמו דלא נעשה פיגול בחשב על משקין היוצאין חוץ לזמנו כמש"כ לעיל] א"כ ס"ד דאין אוסר תערובתו ג"כ אף דמובלע בתבשיל ולכן פריך מנין דצריך מוש"ט ורק דכתיב קדק"ד וכתיב אותה למעט תרומה נשמע דגם בקדשים קלים צריך מוש"ט דקרא קמ"ל הא גופי' דחל איסור נותר לענין זה שאם יבשל בו ויבלע במאכל יאסר דכשנבלע במאכל משקין כמותן וניחא נמי גם קו' הראשונה דיש לומר דוקא בכלי נחושת דיוצא הבלוע ע"י בישול ואפשר ע"י בישול להוציא בלוע ממנו לא הו' כטומאה בלועה ועובר עליו בבל תותירו ממילא אוסר נמי התבשיל לכן צריך מוש"ט אבל בכ"ח דאינו יוצא מידי דופיו לעולם זה הו' כטומאה בלועה הדין נותן דלא חל על הבלוע איסור נותר לענין לעבור בבל תותירו ממילא אין אוסר תערובתו וא"כ שפיר יש לפרש הא דפריך שאר קדשים מנין דקאי נמי אשבירת כלי חרס ומשני דכתיב קודש קדשים וקדק"ל יליף מאותה וסמיך אהקישא לחטאת וכדפרכינן לעיל הא דכתיב קדק"ד היינו בבישול בלא בלוע ובקדק"ל אינו עובר אבישול בלא בלוע ויושב דברי רבינו הנ"ל הוא לו נדפסה בפ"ה מה' איסורי מזבח עיי"ש היטב:

או כלי שעירה לתוכו רותח. נשמע דעירוי הו' כמבשל וקשה הא רבינו פסק כמ"ד תתאה גבר א"כ עירוי לא הו' כבישול כמש"כ התוס' בשמעתין דידן וצ"ל דרבינו ס"ל דלא כתוס' אלא דע"י עירוי צריך שבירה משום דהו' בליעה בלא בישול:

הלכה יב

מריקה בחמין ושטיפה בצונן וכו' מגעילן במים חמין ע"ג האש ואח"כ מדיחן. הנה הכ"מ לא ביאר מנ"ל לרבינו הדחה ובפ"ת סי' קכ"ב העלה דכיון דהגעלה במקום מריקה בחמין צריך הדחה במקום שטיפה בצונן אמנם קשה לי א"כ הא דכתב רבינו גבי כלי גללים דאינו צריך מריקה ושטיפה אלא הדחה מוכח דהדחה לאו היינו שטיפה כשטיפת הכוס ולכן נראה שכוונת רבינו כדעת המנהג דמצריכין אחר הגעלה הדחה בצונן והא דאמרו בגמרא דממעטינן תרומה וכתבו התוס' הה"ד לשאר איסורין דאיתמעט ממריקה ושטיפה הא בחמין לחוד סגי וכן קשה הא בגמרא מוקי למעט שטיפותא יתירתא דאין צריך שטיפה אחר הגעלה וכמו שהקשו בתוס' נראה דאותן שנהגו כן יש להם גי' אחרת שהובא בפ"ת דלא נצרכה אלא למ"ד מריקה בחמין ושטיפה בצונן ויפורש הכי דאיתמעט תרומה דא"צ מוש"ט כמריקת הכוס אלא הדחה בעלמא סגי וזה נמי כונת

רבינו דבעי הדחה היינו הדחה קלה ואין צריך שטיפה כשטיפת הכוס:

אמנם בפ"ת כתב לפרש האי גי' הכי דאין בעי מוש"ט דתרווייהו ל"ב אבל בעי שטיפה בצונן וכ"נ דממש"כ רבינו גבי כלי אבנים משמע דהדחה לאו היינו שטיפה כשטיפת הכוס:

והנה ראיתי להראב"ד סוף ה' תרומה שכתב בתרומה צריך הגעלה בחמין שטיפה בצונן וזהו כאותו המנהג אלא שתמוה דבגמרא איתא דסגי בתרומה בהגעלה לבד ואינו צריך שטיפה וליישב נאמר דראב"ד פסק כאביי דמשני לא נצרכא אלא לבישל במקצת כלי טעון מוש"ט בכל הכלי וכן כתירוצו של רבא דמשני במים ולא ביין הא אפי' ביין א"כ לאותם תירוצים שפיר יש לומר דאחר הגעלם צריך שטיפה בצונן וא"כ נתיישב אותו מנהג דפסקו כאביי ורבא וראי' לזה מע"ז דרבה מתרץ מאי הגעלה מוש"ט ואביי דחי דזה בצונן וכתבו התוס' בזבחים דף צ"ז דרבה ס"ד דמריקה רק בחמין והא דקאמר שטיפה לאו דוקא אמנם לפי דעת המנהג א"ש מאוד דאין צריך לומר לאו דוקא אלא האי שטיפה בצונן דנקט אין הכוונה כמריקת הכוס אלא בהדחה בעלמא כמו בכל הגעלה והנה הר"ן בע"ז הביא בשם הראב"ד דמפרש מוש"ט בצונן כמריקת הכוס ושטיפת הכוס של איסור שנשתמש בו בצונן ולפי"ז למ"ד בחמין היינו ג"כ כמו באיסורין צריך הגעלה בחמין ושטיפה בצונן כן בקדשים אבל לא להחמיר בקדשים יותר מבאיסורין ולכן שפיר כתב הראב"ד בה' תרומות דתרומה ג"כ בעי הגעלה בחמין ושטיפה בצונן:

מגעילן במים חמין ע"ג האש. ולקמן כתב רבינו שהגעלה עקב אכילה ודברי רבינו תמוהים ולא ראיתי מי שהרגיש בזה דהנה בגמרא דע"ז מבואר רבה מוקי לה מאי הגעלה מוש"ט בחמין והיינו כדין מוש"ט שאין ע"ג האש כיון דעודו היתר עקב אכילה למה צריך ע"ג האש ואי סובר כרב אשי דסובר דהיינו הגעלה ממש א"כ איירא המשנה לאחר שנעשה נותר כמו שאמר רב אשי לתרץ מה שהקשה וכי תימה כי קפליט איסורא קפליט ליתא לאיסורא בעיני' דמפרש דלאחר שנעשה נותר איירא לכן צריך הגעלה ע"ג האש א"כ רבינו דכ' ע"ג האש למה כתב דהיינו עקב אכילה ונמצא מזכי שטרא לבי תרי:

ובענין אי מותר להגעיל במים חמין שהוחמו ע"י דאמפף העלתי בזה בתשובותי לכבוד ידיד נפשי מחו' הרב המאור הגדול לממשלת התורה החריף ובקי בח"ת כקש"ת מו"ה אלייעזר דוד נ"י דיין בק"ק ס"ד [אשר הי' בסוף ימיו הגאון אב"ד בק"ק סאטמאר ז"ל] ואשר כתב לן מעכתה"ק בדין אי מותר להגעיל כלי בתוך חמין במקוה שהוחמה בדאמפף ודן בזה תחלה לאיסור משום דכ"ר לא מיקרי אלא כשהי' תחילה על האש כדאיתא בסי' תנ"ג ויש להסתפק אם ההבל האש אשר ירתיח את מי המקוה חשוב כמו אש ויחשוב

המים ע"י ככלי ראשון או לא ושוב צידד לומר דל"ב תחת אש ממש דגם תולדות האש סגי כמבואר מהא דקיימ"ל דמגעילן ע"י אבנים מלובנים כדאיתא בס"ו אף דל"ה אלא תולדות אש וכתב דאף דשם המים כבר נרתחים ע"י האש דז"א דהא ל"ה אלא עירה אע"כ דאבנים כחן חשוב כמו אש וא"כ ה"ה אפי' ע"י מים שבכ"ש כמש"כ הדרישה אף דדעת הב"ח דל"מ לכלים הצריכין הגעלה בכ"ר הנה הפ"ח חולק על הב"ח וגם כי מדברי הרמ"א מוכח דמהני אפי' בכלים הצריכין הגעלה בכ"ר ומסיק להלכה דלכלים שאין צריכין הגעלה בכ"ר פשיטא דמהני ובכלים הצריכין הגעלה בכ"ר עכ"פ אם ישימו אבנים מלובנים בתוך המים דהו' כמו כ"ר פשיטא לי' דמהני והנה מעכתה"ק ביקש ממני תשובה מיד ע"כ נקטא נפשי בקצרה הנה להלכה יפה דן ואני מסכים עמו לדינא להלכה למעשה אבל לא מטעמי' דידי' דהנה אם נניח כאשר דן מעכתה"ק והביא כן משאר מחברים דל"מ האי דאמפף יען שאין בא מכח שנתחמם על האש אז לא מהני אם יתנו לתוכן אבנים מלובנים דהא הרמ"א דמתיר להגעיל ע"י כלים מלובנים הנה הרי הוא הצריך לערות עליו מכ"ר והרי כאן מעיקרא הי' המים צוננין ורק נתחממו ע"י הדאמפף א"כ רק דומה לאם נותן אבנים מלובנים לתוך מים צוננין וא"כ לא נתחממו מכח אש רק מכח תולדות אש ומה שדחה זה דסוף כל סוף ל"ה אלא עירה וע"כ דנחשבים כמו אש ולכן אפי' בכ"ש מהני כמ"ש הדרישה דהרי תברה בצידה דלהב"ח לא מהני והביאו המג"א ס"ק י"ח אלא בכלים שהשתמשו ע"י עירוי ואף דלרמ"א מהני אף לכלים שנשתמשו בכ"ר הא הרמ"א הצריך באמת מכ"ר א"כ איך נלמוד מזה לעשות כקולו דרמ"א ולא לחוש לחומרא שלו דאם אנו באנו ללמוד מדבריו דמהני אפי' לכ"ר ע"כ דטעמא דל"ה כעירוי אלא ככ"ר א"כ אנו צריכין דוקא לערות עליו מים שנתחממו בכ"ר דאז דינו כמו כלי ראשון ועט"ז סי' תנ"ב סק"א שהביא דברי הב"ח שכתב דל"ה אלא כעירוי וחלק עליו מטעם דהו' ככ"ר אבל רק במערה עליו מכ"ר אבל אין להוכיח מזה שמותר אף במים צוננים או בכלי שני:

אולם מדברי הח"י סי' תנ"ב ס"ק י"ד מוכח דמהני אף במערה מכלי שני שכ' על דברי המג"א שם שכ' דצריך לערות מכלי ראשון שאין נזהרין בזה יען שמגעילן ע"י אבנים מלובנים א"כ הו' ככ"ר א"כ מוכח דסובר גם ע"י כלי שני חשוב במגעיל באבנים מלובנים כמו כ"ר אמנם במים צוננין לא נשמע דיהא דינו ככ"ר:

ועוד מטעם אחר יש לדון דאף אי סגי בתולדות האור ג"כ הנה כיון שהמים מכונסין במקוה הרי הו' כלי שני ממש דטעם דכ"ש אין מבשל כתבו תוס' שבת דף מ"א משום דדפנות צוננין מקררות את המים וגם הקנה שהולכין ממנו הדאמפף הדפנות צוננים אף

דמתחממים ע"י הדאמפף מצ"ע קרין הם א"כ הו' כלי שני ממש וכן ראיתי בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תליתאה שחש לה מהא"ט:

אולם באמת נראה להתיר דהנה הדאמפף הם אינם הבל האש אלא שהדאמפף מתהו' מחלקי המים והוא עצמו מים הנרתחים ע"י האש רק שמתחלקים לטיפות דקים מאוד א"כ אם הי' מהלכים הדאמפף לתוך הכלי עצמו שצריכה הגעלה הנה הוא כאלו מערה מכלי ראשון שעומדת על האור מעט מעט ומהא"ט התרתי להגעיל חבית של יין ע"י דאמפף כאשר יצאה הוראה זו ממני לפני עשר שנים בת"ת בשנת תרנ"ה ולפי"ז כאן שיש מים צוננים במקוה אשר מוליך לשם הדאמפף הו' רק כמערב מים שעמדו ונתחממו על האור ממש עם צוננים ואף דהדאמפף הו' רק מים מועטים אבל חומן חזק כ"כ עד שמעט מים של הדאמפף מרתיח המים צוננין שהם מרובים וא"כ לפי"ז אין לדון בזה מטעם שלא נתחממו על האש דבאמת זהו מים שנתחממו על האש ממש רק שנתערבו עם צוננים והו' כאלו עירבו מים צוננים מועטים לתוך מים חמים מרובים כמבואר בשבת דף מ"ב דידוע דהדאמפף הוא תתאה נגד המים הצוננין שעומדים עליו כי מתחמם מתחתונים של המים:

וא"כ אין לדון בזה אלא מטעם דהו' המים בתוך המקוה כאלו עירו מכלי ראשון לכלי שני שלא מהני אף אם יד סולדות בו הנה יש להוכיח דזה הו' ככלי ראשון דהנה בשבת דף מ' בהאי דאמר רבי טול בכלי שם פירש"י טול מן המים בכלי שני שיצטננו מעט ואח"כ תן הפך לתוך אותו כלי שם דהך אמבטי שהחמין נמשכין לתוכה מן המעיין חשוב לה ככלי ראשון שנרתחו דאף עפ"י שהעבירן מע"ג האור מבשל ואמבטי פירש"י שחפורה בקרקע א"כ הרי הקרקע משוי לה כלי שני מוכח דכל שהוא נמשך מן המעיין דרך זחילה הו' ככ"ר וכ"כ המג"א סי' שי"ח סקל"ג ולפי"ז אני אומר גם אם נמשך מן יורה שעומדת ע"ג האש וזוחל ממנו לתוך אמבטי חשוב ככ"ר וכן העלה בראש יוסף שבת שם וז"ל ואז דמיא לתשו' חה"ר הביאו הב"י סי' צ"ג דכלי ראשון שעומד ע"ג האש ונזחל הנזחל הו' ככ"ר ממש לא כעירוי הואיל ועומד על האש וכאן נמשך מהמעיין רותח לאמבטי הו' ככ"ר ולפי"ז גם כאן בנידון זה הו' ככ"ר ממש שעומד על האש וא"כ לפי"ז הי' לנו היתר פשוט להגעיל במים שמקוה שנרתחין ע"י דאמפף דהיינו באופן שגם בשעת ההגעלה לא פסק הדאמפף לילך אל המקוה דאז הו' כעומד על האש ואין הדפנות מקררות את המים כיון שהם מקושרים אל המים שביורה העומדת על האש:

ואמנם אין אנו צריכין לסמוך על זה לחוד רק מאחד שבארנו דהדאמפף היוצא הוא כמים שהוחמו ע"ג האש רק שנזחל להלאה ואין אנו לדון מצד שלא נתחמם ע"ג האור

א"כ אף דנאמר דל"ה ככלי ראשון אלא ככלי שני שוב אם יתנו בו תמיד זה אחר זה איזה אבנים מלובנים דהיינו בשעת ההגעלה ישליכו האבנים לתוך המים א"כ הו' ככ"ר מצד האבנים והמים דין חמים יש להם עכ"פ כמו כ"ש א"כ לדעת הרמ"א וכמש"כ כן פסק הח"י דשפיר הו' ככ"ר ובזה יש לנו שפיר לסמוך להתיר ע"י הגעלה כזה. והנני בזה ידידו דוש"ת:

הלכה יג

בד"א שבישל בהן אחר זריקה וכו'. והנה יש להתבונן הא עכ"פ נעשה נותר דאחר שזרק הותר הכל ואחר שעבר זמנו נעשה נותר ואיך רשאי להשתמש בלי מוש"ט והנה אי אמרינן דמוש"ט גזה"כ משום דכשנעשה נותר כבר איפגם ומדינא דלא חל שם נותר ניחא דיש לומר דבנתבשל קודם זריקה ליכא גזה"כ ולא חל עליו איסור נותר וכן אי אמרינן דבליעת כלי ישראל טעכ"ע ל"ד ואף בקדשים ל"ד וכמש"כ בחוו"ד סי' צ"ג ניחא ג"כ דגזה"כ רק אחר זריקה אלא דיקשה דהכא בשעת בליעה כבר נאסר משום קדשים שקודם זריקה לא שייך לומר דהתירא בלע ועוד איך אפשר לבשל אחר חטאת שלמים באותו יום דאכתי לא איפגם אלא דיש לומר לפי מה שכתבתי לבאר דבמקדש דמב"מ אוקמוה אדאו' א"כ מוש"ט גזה"כ כמוש"כ עבודת הגרשוני אמנם גם לפי מה שביארנו דלמאן דס"ל דבת יומא א"א דלא פגמא פורתא דע"כ לומר דחשיב התירא בלע משום דלאחר זריקה הא פקע האיסור שהי' קודם זריקה ואיסור חטאת לזרים נמי לא חל עד אחר זריקה א"כ לא מצי לחול איסור חטאת לזרים אבלוע שכבר נפגם במקצת אך יש לפרש שכונת רבינו שאין צריך מוש"ט עקב אכילה אבל ודאי צריך הגעלה משום איסור נותר לאחר זמן איסורו:

ובזה יש לתמוה אמש"כ בחס"ו סי' קי"ד דסכין של שחיטה מחטאת ושלמים צריכה מוש"ט וכן בסכין של שחיטה שלא יהא בליעת שלא למנויו גבי פסח ותמוה הא לפני זריקה אינו צריך מריקה ושטיפה:

עוד יש להתבונן הא הו' רק חום בית השחיטה דלא הו' כבישול ובמוש"ט הא כתיב אשר תבושל בו וא"ל הא עכ"פ יש בו בלוע וצריך מוש"ט משום בלוע בלא בישול כמו ע"י עירוי דצריך מריקה ושטיפה אכתי לדעת ר"ת דסובר עירוי מבשל אבל בית השחיטה דלא הו' בישול אין צריך מוש"ט אחר זה ראיתי בשו"ת כס"ו שכתב בפשיטות דסכין של שחיטה אין צריך מוש"ט דלא הו' בישול אלא ע"י חום אש ופלא שלא הביא דברי אביו זצ"ל בשו"ת חס"ו והנה אין לומר דמפרש דברי רבינו דהגעלה בעי ורק מריקה ושטיפה איתמעט לפני זריקה כנ"ל דזה דוחק דנראה להדיא מדבריו דצריך מוש"ט כדין קדשים

בחמין שלא ע"ג האש דהגעלה היינו בחמין שע"ג האש:

יציבא מילתא דסכין של שחיטה אין צריך מוש"ט לפי"ז מיושב הא דהוקשה בכס"ו אמאי לא נקט במשנה סכין של שחיטה צריך מוש"ט דקודם זריקה אין צריך מוש"ט:

ולחומר הנושא נראה ליישב דברי החס"ו ז"ל דאיכא איסור בלוע מחטאת דאסור לזרים אף דאיסור חטאת לזרים ג"כ לא חל רק אחר זריקה הא עכ"פ ל"ש לומר התירא בלע דלפני זריקה נמי הא אסור משום קדשים שלפני זריקה לכן בעי מוש"ט והא דלא קתני במשנה סכין של שחיטה יש לומר דמשנה לא איירא רק מאיסור בלועת נותר וזה ל"ש בסכין של שחיטה כנ"ל:

כלו טעון מריקה ושטיפה. הנה בגמ' איתא דממעט תרומה דלא בעינן בכל הכלי וכן פסק רבינו סוף ה' תרומה והנה לדעת רבינו ניחא משום דסובר דל"צ הגעלה כלל אבל קשה לי לדעת הפוסקים דצריך הגעלה אפ"ה סברו דסגי במקצת או משום דלא פולטו בכולו או משום דכבולעו כך פולטו [עיי' פלתי סי' צ"ב]:

וקשה לי דהנה בזבחים דף צ"ז אם בישל קדק"ל עם קדק"ד א"צ מוש"ט לקדק"ד משום דבטיל כשאין בנו"ט משמע הא אם כבר בישל קדשים אף שאין הבלוע בכדי נו"ט צריך מוש"ט כגון בליעה דבר מועט במקצת כלי שאין תשמישו בכדי נו"ט כהך דסי' צ"ט שיטת הרשב"א שאין בכדי לבוא לנ"ט צריך מוש"ט א"כ מ"פ גמ' דממעט תרומה מאותה כגון באם בישל בנו"ט לא יבשל בה חולין היכא דאיכא נו"ט וקרא ממעט בליכא בכדי נ"ט אך הדבר נכון די"ל דזהו דמשני הגמ' לא נצרכה אלא לאם בישל במקצת כלי הכונה דבישל דבר במקצת כלי עד כשמבשל בכל הכלי לא יהא בכדי נ"ט כהא"ג בתרומה מיעטה תורה וכדין של רשב"א אבל לעולם דמפעפע בכולו אלא דאף דמפעפע אפ"ה כיון דאיכא ס' נגד כל האיסור א"צ מוש"ט בכולו ומנ"ל לפוסקים דאין מפעפע:

הלכה יד

צלה הבשר באויר תנור של חרס יש בדבר ספק אם ישבר וכו'. והוא איבעיא דלא איפשטא ספק אם ישבר או לא והקשה הכ"מ למה לא כתב רבינו ישבר כיון דהו' ספק לחומרא ונראה משום דיש להבין הספק בגמ' אי בישול בלא בלוע צריך שבירה וצריך להבין מהיכי תיתי ונראה דבס' בן אורי בשבת ר"פ ר"ע הקשה דנילף גז"ש מטומאת כ"ח דכתיב בו דמטמא מאוירו וכאן כתיב ג"כ בו ובלוע מאוירו ג"כ צריך שבירה דאין גז"ש למחצה ונראה ליישב דבהא דאין גז"ש למחצה יש להסתפק אי אמרינן אין גז"ש למחצה דלכולי' מילתא ילפינן או גם להיפך לילף חדא מאידך ג"כ אין גז"ש למחצה לפי"ז י"ל דזהו דמסופק בכאן אי נילף בגז"ש להיפוך בלוע בכלי מטומאת זב בכ"ח ולפי"ז ניחא

דרבינו כ' דהו' ספק דאי הו' כתב דצריך שבירה א"כ הי' יוצא נפ"מ לענינים אחרים אשר יצמח מהן קולא ע"י דילפינן גז"ש גם לאידך גיסא חדא מאידך לכן כ' דהו' ספק דדינא אי ילפינן להיפוך חדא מאידך ג"כ מגז"ש ובעלמא ג"כ נשאר בספק ולקולא ל"א כה"ג אין גז"ש למחצה לילוף להיפך חדא מאידך מטעם אין גז"ש למחצה:

ועוד י"ל דתליא זה בהא דאיתא בפסחים דף ע"ה גרף התנור וצלה בו הפסח אי מקרי צלי מחמת דבר אחר מחמת התנור או מיקרי צלי אש דאין התנור עושה פעולה רק לשמור חום האש ע"ש בתוס' א"כ ה"נ אי אמרינן דנצלה רק מכח האש א"כ אין התנור צריך שבירה דלא מכח התנור נצלה הבשר אבל אי הו' צלי מחמת דבר אחר דגם גורם התנור מסייע לצלות ה"נ הו' נצלה גם מכח התנור צריך שפיר התנור שבירה ולכן כ' דהו' ספק משום דתליא בהאי ספיקא דפסחים:

ובהא ניחא מה שהקשה הפלתי מתענית שהי' להם תנורים כ"ח לצליית ק"פ איך ישברו כל התנורים הרבים האלו ולפמש"כ ניחא דתנור שגרף בו ממנו האש אסור לצלות בתוכו א"כ ע"כ רק צלאו בתנור עם האש א"כ נצלה ע"י האש לא מכח התנור ואז לא נאסר התנור וא"צ שבירה דלא נאסר התנור מעולם:

אמנם לפי"ז קשה לי טובא מ"פ הגמ' ליעבד תנור של חרס ומשני בשירי מנחה הא לפימש"כ איירא דרב"ח דוקא בתלאו באויר תנור דאיכא למימר דרק חום האש צלהו אבל באפיית מנחה אף דליכא שמן וליכא בלוע כיון דעכ"פ נוגע בחרסי התנור פשיטא דנאפה מכח חום התנור וצריך שבירה ומה ענינו לבלוע בלא בישול דאין גורם התנור מסייע לבשל רק דשומר החום ובמנחות הוא להיפך הו' בישול ואפי' מכח חרסי התנור לכן בפסחים דנגע בחרסו של תנור יקלוף דהו' צלי מחמת דבר אחר וצ"ע:

אולם עוד יש להקשות דבת"כ הובא ברש"י בשבת שם איתא וז"ל מהו תבושל בו מאוירו אף הכא נמי מאוירו דהיינו מתוכו וא"כ לפי מה דמבואר בשמעתין דאם נוגע בחרסי התנור מיקרי בישול בלא בלוע מדמשני בשירי מנחה א"כ א"צ שבירה א"כ איך דייק בת"כ לענין נגיעת טומאה באויר כ"ח הא אדרבא לענין בישול א"צ שבירה דליכא בלוע בשלמא אי רק בתלאו האיבעיא אבל אי בישל בתוכו ונגע בחרסי התנור אף שלא בלע כגון בכחוש פשיטא לי' דצריך שבירה א"כ חזינן דכל שנגע מתוכו גורם שבירה מינה נשמע שפיר לטומאה שנגע מתוכו ג"כ צריך שבירה אבל אי צריך בלוע ג"כ ואי נגע בלא בלוע א"צ שבירה והוא ספק אי צריך שבירה איך פשט מיני' לטומאה:

והנה צריכין לפרש האיבעיא משום ריחא דעכ"פ קיבל התנור הריח לכן צריך שבירה

א"כ איך יכול לכתוב סתמא דצריך שבירה דא"כ יהא נשמע דריחא מילתא בקדשים ואנן קיי"ל בהא דאין צולין שם פסחים דריחא לאו מילתא לכך כתב רבינו רק דהו' ספק:

וכן השפוד והאסכלא מגעיל. כעת ראיתי בס' מרכבת המשנה שכ' וז"ל כפי המבואר מלשונו בפי' המשנה דסובר כפי מסקנת רב אשי בע"ז דליכא הגעלה בכלים שנתבשל בהם קדשים אלא מריקה ושטיפה למה שהוא בעין אבל הבלוע אינו נעשה נותר כיון דבעידנא דקפליט ליתא לאיסורא בעיני' ולפ"ז הא דקאמר רבה בר אבוה בכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו היינו אבלוע שבכל יום פולט הבלוע ואין הפליטה אוסרת הואיל דליתא בעיני' אבל מה שהוא בעין נדבק בכלי בודאי נאסר ואסור לבשל בו למחר עד שימרקנו וישטפנו ומודה ר"ט דצריך מוש"ט בכל יום מימי הרגל והא דקאמר בישל בו מתחלת הרגל יבשל בו כל הרגל ה"ק דמותר לבשל בו כל הרגל בלא הגעלה דכל יום נעשה גיעול לחברו וה"ה נמי בכל ימות השנה דאין הבלוע נעשה נותר אלא דבשאר ימות השנה צריך מוש"ט כמה פעמים ביום בין תבשיל לתבשיל משא"כ ברגל משום שמחת הרגל מיהו הא ודאי דבסוף היום בעינן מוש"ט דמה שהוא בעין נעשה נותר ועבר על בל תותירו וגם אסור לבשל בו וחכמים ס"ל דאף ברגל צריך מוש"ט בין תבשיל לתבשיל ובזה נסתר הוכחת התוס' והא דקאמר אביי מאי אין טעונין דקאמר קדשי קדשים אבל קדק"ל טעונים ה"ק דאם למשל בישל בו בשר חטאת מותר לבשל בו פעמים ושלש בשר חטאת בלא מוש"ט כל זמן שהכהנים אוכלים בשר החטאת ואם בישל בו קדק"ל בלא מוש"ט ואין בקדק"ד בנו"ט הלכך אפי' גמרו הכהנים לאכול בשר חטאת עדיין א"צ למרוק ולשטוף הכלי ומותר לבשל בו שלמים אחרים עד שיכלו הכהנים לאכול בשר השלמים ומתורץ קו' הלח"מ וכן מה שהקשה הלח"מ דבגמ' משמע דבעי דרמב"ח אף בצלאו באויר כלי מתכות לענין מוש"ט ורבינו לא כתבו אלא לענין שבירת כ"ח בחטאת גרידא אומר אני דאדרבא מוכח דרמב"ח רק לענין כ"ח בעי דהא בגמ' דף צ"ז פשט רמב"ח דבישל במקצת כלי א"ט מוש"ט אע"ג דקמבעיא לי' לרמב"ח בישול בלא בלוע ובודאי לא גרע בישל במקצת כלי מאויר כלי דקמבעיא לי' אלא ודאי דאע"ג דפסיקא לי' לרמב"ח לענין מוש"ט דלא מהני בישול בלא בלוע דמוש"ט הוא מילתא בטעמא דמה שהוא בעין על הכלי נעשה נותר מ"מ מספקא לי' בשבירת כ"ח דחטאת שהוא גזה"כ דהרי הבלוע אינו נעשה נותר כנ"ל ומש"ה בשאר קדשים אף בכ"ח סגי במוש"ט והואיל והוא גזה"כ שפיר מספקא לי' בבישול בלא בלוע:

ומה שהקשה הכ"מ דלמה כ' רבינו דבישול בלא בלוע הוא ספק דהל"ל דצריך שבירה כדין ספק דאורייתא לחומרא לא דק דשפיר הוצרך רבינו לבאר שהוא ספק דחומרא

דאתי לידי קולא הוא שהרי אם יצא חוץ לעזרה ונטמא ניקבו בכדי שורש קטן ומכניסו ושוברו במקום קדוש ובישול בלא בלוע דהו' בעיא דלא איפשטא אסור להכניס כיון דעדיין שם כלי קצת ונטמא עכ"ל:

חוץ מחטאת ששובר בה כלי חרס. והקשה בבה"ז לשיטת רבינו מנ"ל דאינו יוצא מידי דופיו לעולם כיון שרק בחטאת גזה"כ ולא בעלמא וגם מנ"ל לרבינו לחלק כן בין חטאת לשאר קדשים ואין לומר דדייק ממשנה דקתני אחד קדק"ד ואחד קדק"ל ולא קתני שבירה משמע דאינו אלא בחטאת כבר דחי בחי' רע"א דממשנה אינו ראי' דהא ר"ש פליג רק בקדק"ד לא בקדק"ל ובשבירת כ"ח הא ר"ש מודה כיון דאינו יוצא מידי דופיו ובפלתי ושעה"מ תי' דבע"ז מסיק הש"ס דהתירא בלע שאני ה"נ התירא ורק בחטאת גזה"כ אבל בשאר איסורין דאיסורא בלע משמע דא"י מידי דופיו ובשעה"מ דחי דהא בשפוד של חמץ פסק רבינו דבהגעלה ע"כ דס"ל משום דהתירא בלע ואפ"ה פסק דקדירות בפסח ישברו והנה באמת כן הוא בירושלמי בפ"ג דפסחים דבחמץ מהני הגעלה אף דבפי"א מתרומות ס"ל לירושלמי דאם בלע איסורא ל"מ א"כ נדחה תי' זה אמנם בצ"ק ושעה"מ תי' דמשהו נשאר ובשאר קדשים שרי רק החמירה התורה בחטאת במשהו והה"ד בכ"ח הבלוע מחמץ דא"י מידי דופיו ובטעם המלך הקשה הבאתיו לעיל א"כ מאי פריך מבב"ח תנור שטח באלי' דמהני הסקה שאני בב"ח דאינו אסור במשהו ע"כ אני אומר כשני התי' יחד דהכא שאני דהתירא בלע ע"כ כיון דלא נשאר אלא משהו אין צריך שבירה רק בחטאת משא"כ בכל איסורין דהתירא בלע ע"כ אסור אפי' בלא נשאר אלא משהו דהנה בתוס' הוקשו אהא דאיבעיא אי בישול במקצת כלי צריך מוש"ט בכל הכלי מאי קמבעיא לי' הא חם מקצתו חם כולו ומפעפע בכולו ונראה ליישב דהנה לקמן דממעט מאותה תרומה דמוקי אביי בבישול במקצת כלי דצריך מריקה ושטיפה בכל הכלי לאפוקי תרומה ומשמע דהה"ד שאר איסורין ואמאי הא מפעפע בכולו אמנם כבר עמד ע"ז בתורת הבית והעלה דרק בתרומה הקילו משא"כ בשאר איסורין בודאי צריך הגעלה בכולו והרא"ה בבדק הבית משני דבהגעלה סגי במקצת דכבלעו כך פלטו אבל בכלי חרס לא סגי בליבון במקצת דאין מפליט אלא שורפו במקומו אבל לא שבכל הכלי ע"כ צריך ליבון בכולו או שבירה הנה לפי דרכו מבואר החילוק בכתוב מה שיש בין כלי נחושת ובין כלי חרס דבכלי נחושת דע"י מוש"ט מפליט כמו שבלע ובכלי חרס ע"י ליבון אין אלא שריפת במקומו סגי לי' במקצת ע"כ צריך שבירה [דליבון בכולו איכא חששא דפקעי וחייס עלה או דבאמת דמהני ליבון בכולו אלא תורה אמרה גם שבירה מהני] וא"כ מיושב קו' ס"ד דל"ב מוש"ט בכולו דכבולעו כך פולטו [אח"ז ראיתי בפמ"א

ח"א סי' פ"ג שתי' כן]:

ואמנם נראה ליישב עוד קו' התוס' דהנה רש"י בע"ז כתב למאי דמשני רבא דשפוד מגעילן היינו מוש"ט ולעולם ליבון בעי כ' רש"י דמוש"ט גזה"כ כמו כיבוס דם במקום קדוש גזה"כ כן שבירת כ"ח במקום קדוש גזה"כ ומוש"ט במקום קדוש גזה"כ ופלא איך נשמע מזה דהו' במקום קדוש דנאמר שבירת כלי חרס גזה"כ כיון דבאמת אינו יוצא מידי דופיו א"כ מדינא צריך שבירה בשלמא אי נאמר כשיטת הטור בסי' קכ"ב דחולק אהרא"ה ורשב"א וס"ל דגם ליבון מהני בכלי חרס במקצת ניחא דהו' גזה"כ דהא בליבון במקצת לא שייך שמא פקעי ואפ"ה שבירה במקום קדוש שפיר הו' גזה"כ כהא"ג בבישול במקצת כלי אבל לשאר שיטות קשה ונראה דא"ש דהנה שיטות הרשב"א דכלי שדרכו להשתמש בשפע אם אירע שנשתמשו בו במקצת שרי לבשל בו דא"י לבוא לידי נתינת טעם לעולם [ומר"ן בע"ז גבי קנקנים משמע שיש עוד טעם דאין נהנה מבלוע] ומעתה לפי"ז בבישול במקצת הא כלי מקדש מסתמא דרכו להשתמש בשפע א"כ לא צריך כלל מוש"ט ובכ"ח ל"ה צריך כלל שבירה אלא דגזה"כ בכ"ח שבירה או ליבון בכולו ובכלי נחושת מריקה ושטיפה בכולו ושפיר פירש"י דהכל גזה"כ הוא ומיושב שפיר קו' התוס' הנ"ל דהא חם מקצתו חם כולו דהכא שאני דאין דרכו להשתמש אלא בשפע סגי עכ"פ במקצתו אמנם רבינו ס"ל כיון דהו' גזה"כ רק בחטאת החמירה התורה אפי' דרכו להשתמש בשפע אבל בשאר קדשים לא החמירה התורה א"כ שפיר מיושב קו' הבה"ז הנ"ל דמנ"ל לרבינו דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו לעולם דשפיר נשמע מדהחמירה תורה בחטאת דאי הו' מהני הגעלה בכ"ח לא הו' שייך להחמיר בחטאת דדי להחמיר במוש"ט כמו בכלי נחושת מעתה אומר יותר דאפי' בהשתמש בכולו הו' ג"כ רק גזה"כ דהא כ"כ הצ"ק דע"י הגעלה יוצא הבלוע אלא שנשאר מיעוט בלוע א"כ בכלי שדרכו להשתמש בשפע א"כ אחר הגעלה לכאו' הו' רשאי להשתמש בשפע ולמה קיילן דכלי חרס צריך שבירה דוקא ואין חילוק בין דרכו להשתמש בשפע אך א"ש דהנה הטור סי' צ"ט הקשה על הרשב"א דכמו דגזרינן אינו בן יומו אטו בן יומו כן נגזור כלי שדרכו להשתמש בשפע אטו אין דרכו ובית יוסף דחה דאטו בן יומו שכיח אבל אין שכיח כשישתמש בכלי שדרכו להשתמש בשפע שישתמש בו נמי מעט [ולי נראה בפשוט יותר אטו בן יומא גזרינן כיון שנקרא עליו שם איסורא משא"כ בדרכו להשתמש בשפע לא נקרא שם איסור על הכלי] והתינח בכלי שלא הי' בלוע מעולם רק מעט אבל בכלי שהי' בלוע הרבה רק ע"י הגעלה יצא ולא נשאר אלא מעט שפיר גזרינן אטו שישתמש בו מעט דכמו דגזרינן כלי אב"י אטו בת יומא וכתבו הראשונים משום דמתחילה הי' עליו שם איסור על הכלי

ה"נ כיון דהי' שם איסור על הכלי שפיר גזרינן אטו שיבוא להשתמש דבר מיעוט שיהא בו נתינת טעם אך התינח בכלי שהי' בו שם איסור תחילה אבל כאן דהתירא בלע לא הי' עליו שם איסור מעולם באמת לא גזרינן שיבוא להשתמש בו דבר מיעוט וא"כ לפי"ז עכ"ח הא דהצריכה התורה שבירה ולא סגי בהגעלה אף שדרכו להשתמש רק בשפע הוא ג"כ גזה"כ דמה"ת לא שייך גזירה אטו ישתמש בו דבר מיעוט כיון שאין דרכו בכך כמוש"כ הב"י וכיון דהכל רק גזה"כ א"כ לא שייך להחמיר רק בחטאת להצריכה שבירה אבל לא בשאר קדשים ואפ"ה נשמע דאינו יוצא מידי דופיו דאי הו' יוצא הכל ע"י הגעלה לא הו' צריכה שבירה והו' סגי במוש"ט כמו בכלי נחושת אע"כ דנשאר מעט והחמירה התורה בכלי נחושת בשבירה מעתה גם בשאר איסורין צריך שבירה אף דאחר הגעלה לא נשאר אלא מעט והו' כמו כלי שדרכו להשתמש בשפע דשאני כלי שמעיקרא לא השתמשו בו אלא מעט דלא גזרינן אטו שישתמש בו מעט דדוקא אטו בן יומו גזרינן משום דהי' נקרא עליו שם איסור אבל בנשתמש בו מעט לא נקרא שם איסור מעולם על הכלי אבל אם נשתמש בו הרבה רק ע"י הגעלה נשאר מעט א"כ הי' שם איסור על הכלי שפיר גזרינן אטו שיבוא להשתמש בו מעט לכן לא סגי בהגעלה וצריך שבירה ולפי"ז ניחא דהה"ד בכלי הבלוע מחמץ דאף דבשפוד אמרינן דסגי בהגעלה דהתירא בלע הא ע"י הגעלה לא נשאר אלא מעט ולא חל עליו שם איסור חמץ דבלוע בכלי כדאמרינן בע"ז לענין דאין איסור נותר חל על הבלוע כיון דאינו בעין אבל בכלי חרס שפיר שם איסור על הכלי דהא רש"י בע"ז פי' דהטעם דל"ה בעיני' דלא הוכר האיסור מעולם והתינח בשפוד אבל בכלי חרס הא אמרינן בפסחים דף כ"ט דמדייתי שפולט הבלוע לצד חוץ א"כ הו' הוכר האיסור ושפיר צריך שבירה אף דעתה אנן קיימינן לפי פי' הראשונים בע"ז דפירשו הא דר"א דקאמר דליתא לאיסורא בעיני' היינו דקיימינן כתי' הראשון דהתירא בלע אבל עכ"פ אמת הוא גם פירש"י דבשפוד לא הוכר האיסור א"כ בכ"ח דהוכר האיסור דמדייתי שפיר נקרא שם איסור על הכלי לפי"ז יש ליישב הקו' מכלי אבנים וכלי גללים דבכלים אלו לא מדייתי ולא הו' הוכר האיסורא רק בכלי חרס דרכן דמדייתי:

כל זמן אכילה מבשל ושונה ומשלש וכו'. בכ"מ כ' דמשמע לרבינו הכי מלישנא דחכמים שאמרו זמן אכילה וקשה לי הא חכמים לא איירא מכ"ח ומנ"ל שגם בכ"ח שונה ומבשל ולכן נראה לי שרבינו הוציא כן מתו"כ שמפורש כן גם בכ"ח עיי"ש פ' צו ואם בכלי נחושת בשלה מלמד שמבשל ושונה ומשלש ובאחרונה מורקו ושוטפו אין לי אלא כלי נחושת מניין לכלי חרש שמבשל ושונה ומשלש ובאחרונה שוברה ת"ל ישבר.

וממרק ושוטף עד זמן אכילתו. הנה בתוס' חולין קי"ב הוכיחו דנתבשלו מותר בנ"ט בר נ"ט מהך דמותר לבשל שלמים בכלי שבישל בה אתמול שלמים ודחי דשאני קדשים דאוקמוה אדאורייתא ומב"מ בטיל והקשה במר"מ א"כ אמאי הצריכה התורה מריקה ושטיפה בכלי נחושת דהא לא משכחת כלל נותר בכלי מקדש דמב"מ בטיל ואיכא תמיד רובא ובחס"ו כתב דמר"ם הבין דמוש"ט ושבירה בכ"ח הוא משום איסור נותר אבל באמת אינו דמוש"ט ושבירה בכ"ח הוא כדי שלא יעשה הבלוע בכלי נותר ולי נראה דזה לא הועיל כלום דהא באמת הקשה בחס"ו בסי' קי"ד הא הבלוע הו' כטומאה בלוע ואיך נעשה נותר הבלוע ופשוט ל"ק דלא הו' כטומאה בלוע דהא אם יבשל יוציא ממנו הבלוע ואפי' בכ"ח הא עכ"פ יוצא הרבה אבל אי נימא דהבלוע בטיל ואוקמוה אדאורייתא א"כ ל"ש לומר דחל יען דאי יבשל יוצא הבלוע דאי יבשל ג"כ הא בטיל ברובא ואע"כ לומר דאכתי אם יבשל א"מ דלא בטיל שפיר יחול עלה איסור נותר לכן גם על הבלוע חל דהא לא הו' כטומאה בלוע דהא אי יבשל בו בא"מ יחול עלי' איסור נותר א"כ שוב קו' המר"ם ג"כ ל"ק בפשטות דצריך מוש"ט משום דאי יבשל בא"מ יתן טעם ויאסר משום נותר ובפרט דהאיכא רוטב רכה דהו' א"מ רק תוס' ע"כ איירא דליכא רק רוטב עבה, ועיי' פליתי צ"ח ודו"ק:

ועוד תמהו על דברי התוס' דאין להוכיח משם דנתבשלו מותר נ"ט בר נ"ט דשאני כלי מקדש דאוקמה אדאו' ומב"מ בטיל הא רב ושמואל דסברו מב"מ ל"ב מדאו' וא"כ ל"ש לדידהו לומר אוקמה אדאו' וא"כ קשיא בין לרב דאוסר נ"ט בר נ"ט בין לשמואל דעכ"פ אוסר בנתבשלו הא מכלי מקדש מוכח דמותר:

ונראה ליישב ולבאר הסוגי' דשם דגים שעלו בקערה רב אמר אסור לאכלו בכותח שמואל אמר מותר לאכלו בכותח רב אמר אסור לאכול נ"ט הוא ושמואל אמר מותר נ"ט בר נ"ט הוא והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דהאי בצעא דעביד לי שייפא וכו' אמר רב יהיב טעמא כולי האי ולא הוא משום דנפיש מררי' טפי ומייתא דר"ש עמד קמי' שמואל ואכיל דגים שעלו בקערה בכותח ונתן לו ולא אכל אמר לרבך יהיב ואכיל וכו' הדר מר משמעתי' והשיב חס לי' לזרעא דאבא בר אבא דיהיב לי מידי דלא סבירא לי' ופירש"י דלא הי' דברים מעולם וכבר תמהו שזה חידוש דאטו שמואל משקר ועוד א"כ קשה באמת על שמואל איך יהיב לרב כיון דלא ידע דהדר בי' והנה תוס' פי' דבודאי רב אמר כן בפירוש אלא דמהאי כללא לא נשמע ותמהו א"כ למאי נפ"מ אמרו ולא הוא כיון דבאמת אמרה רב בפירוש דאסור והנה בפלתי הקשה איך פליגי במציאות אי הו' נו"ט וכ' דפליגי אי טעם קלוש אסור וקשה הא בגמ' איתא רב אמר אסור נו"ט הוא

משמע דסובר דנו"ט ממש הוא וקשיא א"כ פליגי במציאות. ובתוס' דייקו מדנקט עלו משמע אבל בישול אסור וקשה מר"ט דאמר דכל יום נעשה גיעול לחבירו ע"כ משום דהו' נ"ט בר נ"ט ולא חלה עליו איסור נותר ושוב הוקשו משפוד הא שם ל"ש נ"ט בר נ"ט דחד נ"ט הוא:

והנה בראש יוסף הקשה מאי מייתא ראי' מר"ט דנתבשלו שרי אדרבא דוק מינה איפכא מדרבנן דפליגי עלי' וסברו דצריך הגעלה ע"כ דסברי נ"ט בר נ"ט אסור בנתבשלו וכמו שהקשו תוס' בזבחים דמדרבנן נשמע נ"ט בר נ"ט אסור ונראה לתרץ דהנה לכאורה י"ל איפכא מדברי תוס' דרב כר"ט ושמואל אתיא כרבנן ואקדים הטור סי' צ"ג הביא דברי הרשב"א בתה"ב אם בישל בשר או חלב ואח"כ בישל ירקות הוי הגעלה דבהתירא בלע הו' כהגעלה משא"כ ע"י בישול איסור לא הוי בישול ירקות כמו הגעלה והביא ראי' מהא דאמרינן בסוף מס' ע"ז השפוד והאסכלא מגעילין ברותחין ומשני הגמ' ש"ה דנעשה גיעול לחבירו ובישל בה שלמים דהאידנא אי חטאת ואח"כ שלמים הו' הגעלה בעודו היתר ומינה יליף הרשב"א דלמה יהי' זה מה דמבשל האידנא להגעלה הא אינו אלא בישול דעלמא אע"כ הואיל והתירא בעל אף כי מבשל אח"כ הוקלש כבר טעמא אבל אם איסורא בלע אף דהוקלש טעמי' מ"מ טעם איסור יש בו לא מהני מה דמגעיל לי' שפיר וכ' הב"י דהתוס' והרא"ש הקשו דאיך כל יום נעשה גיעול הא ממעט באכילתו והוי נ"ט בר נ"ט ותי' דמב"מ ברוב בטיל ובכלי מקדש אוקמוה אדאורייי' ולפי"ז אין הוכחת הרשב"א כלום דשם משום דאוקמוה אדאורייתא והש"ך בנקה"כ השיב על הב"י וכ' שאין דברי תוס' והרא"ש סתירה לדברי הרשב"א דהם לא באו לתרץ דהאיך מותר לבשל בפעם השני שלמים דהא ממעט באכילתו וע"ז כתבו דאוקמוה אדאורייתא ובטל ברוב כיון דבפעם שני עדיין אין כאן איסור ועדיין לא נעשה נותר דבודאי כשנאסר כבר הכלי ל"ש לומר אוקמוה אדאורייתא וברובא בטיל וא"כ אי הגעלה לא מהני תקשה איך מבשל בפעם הג' קדשים כיון דכבר נעשה הבליעה נותר אע"כ כרשב"א דבישול הו' כהגעלה אמנם הפלתי כתב להביא ראי' לשיטת הב"י דהנה תוס' זבחים דף צ"ו הקשו אתירוצים שכ' דמה"ת בטל ואוקמוה אדאורייתא כתבו ותימא אי נתבשל נמי שרי אמאי אמרו רבנן דמזמן אכילה ראשונה צריך מוש"ט וגבי שלמים דאתמול ושלמים דהאידנא הו' היתר דאין סברא לומר דגזה"כ דאפי' בחולין שרי והיינו דבקדשים סברי כרשב"א דהו' כהגעלה לכן הקשו דהואיל והתירא בלע הו' כהגעלה א"כ מ"ט פליגי רבנן עלי' דר"ט שבודאי הי' עושין כן שיהא גיעול אחד לחבירו ומבשלים יום יום בכלי אחד ולמה צריך מוש"ט וליישב קו' תוס' ע"כ לומר דבאמת דלא כרשב"א אלא כהב"י דהטעם

דר"ט משום דבכלי מקדש אוקמוה אדאורייתא ות"ק לא ס"ל דאוקמוה אדאורייתא לכן ס"ל דלא נעשה גיעול לחבירו וסברו דבאמת ל"ה כהגעלה רק ר"ט ס"ל דקדשים הטעם דאוקמוה אדאורייתא ורבנן לית לי' דאוקמוה אדאורייתא:

אמנם קשה לי א"כ הא דכ' תוס' להוכיח מר"ט דס"ל נ"ט בר נ"ט שרי יקשה אדרבא כיון דסובר דנעשה גיעול לחבירו והו' כהגעלה א"כ הו' זה טעם ראשון ול"ה כלל נ"ט בר נ"ט וצ"ע:

על כן אני אומר הסברא כך דבודאי אי אמרינן דבישול הו' כהגעלה א"כ דגים שנתבשלו בקערה של בשר הו' כאלו פלט כל הבלועה להדגים א"כ מהדין לאסור בכותח דל"ש דהו' נ"ט בר נ"ט דהא נ"ט ממש הו' שנפלט הכל להדגים לכן באמת הדגים אסורים דנ"ט הוא דהו' נ"ט ממש וא"כ אתיא דרב כר"ט דנעשה גיעול לחבירו דהבישול הו' כהגעלה דהתירא בלע כשיטת הרשב"א והא דשלמים שבישלו היום מותר אף דנבלע בו שלמים דאתמול היינו משום דמה"ת ברובא בטיל ואוקמוה אדאו' [ואין להקשות כקו' הראש יוסף בקדשים דכ' יקדש ע"כ מב"מ ל"ב די"ל דס"ל קדירה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא א"כ מיקדש לא נשמע רק בבלע ממאכל שנגע בו לא בבלוע שע"י כלי כיון שבא מכח פגם פורתא] אבל מ"ד דנתבשלו מותר משום דסובר כרבנן דהגעלה ל"ה כבישול א"כ דגים אלו שנתבשלו ל"ה אלא נ"ט בר נ"ט דלא פלט כל הבליעה להדגים רק טעם קלוש נפלט ונשאר עוד טעם בקדירה וכיון דל"ה בדגים אלא טעם קלוש ל"ה אלא נ"ט בר נ"ט ובאמת פליגי בהא ר"ט ורבנן אי הו' כהגעלה ומיושב קו' הפלתי ואין לומר אכתי מ"ט דרבנן דאסרו כיון דסברי נ"ט בנ"ט דהו' טעם קלוש שרי א"כ כלי מקדש ג"כ אמאי אסורין הא אין בהם אלא טעם קלוש י"ל דשאני דגים שלא הי' מעולם בהם רק טעם קלוש כיון דבישול ל"ה כהגעלה אבל בקדירה הי' בה מתחילה טעם גמור רק ע"י בישול שנית נקלש טעמא לכן אין להתיר בלי הגעלה ואין לומר א"כ אכתי מה טעמא לרבנן שלמים שבישלו בה היום אסורה משום שנבלע בה שלמים דאתמול הא הו' רק נ"ט בר נ"ט [ואולי י"ל דבאמת גם לרבנן אם בישלו ונעשה גיעול לחבירו דמותר מטעם דהו' נ"ט בר נ"ט רק משום דלכשנעשה נותר אסור לרבנן דלא ס"ל דנעשה גיעול לכן ס"ל דאסור לבשל שלמים דהאידנא בשלמים דאתמול] די"ל דרבנן סברו דבקדשים דכ' יקדש להיות כמוהו ותאכל כחמור שבה ע"כ גם בהבלוע משלמים דאתמול ג"כ צריך לאכול כחמור שבו לר"ט ע"כ לית האי סברא לאסור משום דכ' יקדש כדמוכח מכח מה שכתבו תוס' לר"ט אמרינן מה"ת ברובא בטיל ואוקמוה אדאורייתא והקשה בראש יוסף הא כתיב יקדש למימר אפי' מב"מ אסור א"כ ל"ש לומר אוקמוה דאורייתא וע"כ דרק

בנוגע במאכל בזה ס"ל דאסרה תורה דגלי קרא יקדש אבל בולע ע"י כלי לא נאסר משום דס"ל למ"ד כלי בת יומא נמי א"א דלא פגמא פורתא לא נאסר משום יקדש:

ולפי"ז יפורש שפיר דברי רב דאוסר בדגים שעלו בקערה ומפרש נ"ט הוא דהיינו דהו' טעם גמור כיון דבישול הו' כהגעלה ואין כאן פלוגתא במציאות אמנם לכאורה התינח אי הו' נקט נתבשל אבל כיון דנקט עלו א"כ בעלו ג"כ איירא ובעלו ל"ש דהו' כהגעלה א"כ ל"ה נו"ט גמור הנה פשוט י"ל דגזרו בעלו אטו נתבשלו אולם יש לומר ע"ד אחר נכון דהנה הריא"ף בפג"ה כ' דרב דסובר ריחא מילתא הוא משום דלטעמי' אזיל דמב"מ ל"ב והקשו מפת שאפאה עם הצלי דהו' א"מ והעלה דשם משום דיל"מ [וכהא"ג ישל"מ אף בא"מ ל"ב כמש"כ הר"ן] והקשה הרמב"ן א"כ הא דאמרו בגמ' דף קי"א דדגים שעלו בקערה לרב אסור משום דנו"ט הא אפי' ל"ה אלא משהו ג"כ אסור דישל"מ ותי' הריטב"א דנ"ט בר נ"ט גרע ממשהו וגרע נמי מריחא [ונראה ליישב דבראש יוסף חקר אי נ"ט בר נ"ט אסור בחמץ בפסח משום דאיסורו במשהו והעלה דנ"ט בר נ"ט בטעם שלישי גרע ממשהו כיון דהו' משהו הבא מטעם קלוש וי"ל דבהא פליגי רב ושמואל דהא בהא תליא אי אמרינן נתבשלו הו' כהגעלה והו' טעם ראשון אז עלו עכ"פ הו' כמשהו ולא גרע מריחא אבל אי אמרינן נ"ט בר נ"ט הו' דבישול ל"ה כהגעלה רק טעם שני ע"כ עלו גרע מריחא ומשהו ממנו אינו אוסר וזהו דקאמר רב דלכן גם עלו אסור דנו"ט הוא ועדיף מריחא וא"כ משהו ממנו ג"כ אסור משום דישל"מ היינו דלא תימא דגרע מריחא דל"ה אפי' כמשהו דאסור בישל"מ משום דטעם השלישי שנאכל בכותח הו' משהו מטעם קלוש וגרע מריחא וכ"כ ריטב"א ודנ"ט בר נ"ט גרע מריחא [ונפ"מ מזה אם כבר נתנו בכותח דלכך אין לו היתר מותר לאוכלו גם לרב כמו שמבואר] קמ"ל רב דנו"ט הוא ועדיף מריחא ובאמת אף אי ל"ה אלא משהו משום דישל"מ כקו' הרמב"ן לאמת ודו"ק:

ולפי"ז י"ל דרב דקאמר דאסור דנו"ט הוא בין בעלו בין נתבשלו דנתבשלו הו' נו"ט יען דמהני כהגעלה והו' טעם ראשון ובעלו הכונה נו"ט הוא ועדיף מריחא ושמואל סובר נ"ט בר נ"ט הוא בין בנתבשלו בין בעלו משום דס"ל בישול ל"ה כהגעלה ובעלו הו' טעם קלוש וגרע מריחא לכן אף דישל"מ מותר וע"ז מייתא הגמרא דהאי דרב לאו בפירוש אתמר אלא מדאמר בהאי שייפי דיהיב טעמי כולי האי נשמע לי' דנ"ט בר נ"ט אסור והיינו משום דגמ' ס"ד דטעמי' דרב ושמואל דפליגי בדר"ט ורבנן וס"ד כסברת תוס' דרב כרבנן דלית להו נטב"נ ושמואל סובר כר"ט דנ"ט בנ"ט שרי וא"כ לכו"ע ל"א דבישול הו' כהגעלה וא"כ נשמע מר"ט דאפ"ה מתיר גם בבישול ביום השלישי דנעשה כבר נותר ע"כ משום דהו' נטב"נ ולא חלה עליו איסור דהו' טעם קלוש ורב סובר כרבנן דלית להו

נעשה גיעול לחבירו משום דנטב"נ ג"כ אסור דטעם שני הו' ג"כ טעם גמור כמו טעם ראשון והיינו דמשמע לי' מדאמר יהיב טעמא כולי האי נשמע דטעם שני הו' טעם גמור וע"ז דחי ולא הוא דהיינו דבודאי רב אמר בפירוש שהוא אסור דדגים שעלו בקערה אסור אבל לא כדס"ד יען דסובר טעם שני הו' כטעם ראשון טעם גמור דאז הו' זה פלוגתא דמציאות דז"א דבעלו ל"ה טעם גמור והאי שייפי שאני דמררי טעמא אלא טעמא דרב דסובר בודאי דנתבשלו הו' נ"ט גמור כיון דסובר כר"ט דבישול הו' כהגעלה ובעלו הו' עכ"פ נ"ט דעדיף מריחא וע"ז מייתא הך עובדא דר"ש קאי קמי' דשמואל אכל דגים שעלו בקערה בכותח ונתן לר"ש דהיינו שנתן לו כשהוא עם הכותח דל"ה עוד ישל"מ ומותר לרב ג"כ רק האי תלמיד הו' סבר כדס"ד דטעמי' דרב דאסור משום דהו' נ"ט גמור בין בעלו דטעם שני הו' כטעם גמור כדס"ל לר"ט וא"כ אף בנתערב א"כ הכותח אסור כיון דנרגש הטעם ושמואל אמר לו לרבך יהיב ואכל כשהוא כבר עם הכותח ושאל התלמיד לרב הדר מר משמעתי' והשיב לו רב דחס לי' לזרעא דאבא דליסוף לי מידי דלא סבירא לי וא"כ אי מטעם חזרה אכלתי הא שמואל ל"ה ידע שחזרתי א"כ איך יהיב לי אלא ודאי הא שאני דהי' כבר נתערב עם הכותח וידע שמואל דכהא"ג שריא גם לדידי יען דטעמו דאסור בנתבשל משום דהו' נו"ט ובעלו ג"כ הו' נ"ט משום דעכ"פ עדיף מריחא ואסור משום דישל"מ אבל בנתערב כבר שרי לדידי:

ובהא ניחא מה שהקשתי במק"א דהא דרב נשמע מכללא מדאמר יהיב טעמא כולי האי ע"כ ללמד אתי דנ"ט ב"נ אסור וקשה מנ"ל דילמא משום נ"ט דאיסורא ולאשמעינן דע"ג [דהנה בפלתי הקשה אטו פליגי במציאות אי ע"ג או ת"ג ותי' דפליגי אי הו' טעם גמור או טעם קלוש וא"כ קמ"ל רב מדיהיב טעמא כולי האי ע"כ דע"ג ולענין איסורא אבל לא לענין בב"ח לאסור נ"ט בר נ"ט משום דאלים ויתן טעם בשלישי] להנ"ל ניחא דהיינו דדחי דל"ה דמררי' טעמא והרגיש הר"ן א"כ מאי קמ"ל רב בהא דאמר דיהיב טעמא כולי האי להנ"ל י"ל דהכי קאמר דרב קמ"ל דע"ג דאי לאו דע"ג ומפליט הטעם אף דמר טובא ל"ה נרגש הטעם אבל לא לאשמעינן בזה דנ"ט בנ"ט אסור כמו טעם גמור דבאמת לית לי' לרב בעלו דהו' טעם גמור אלא דעדיף מריחא ובנתבשלו הא"ט דאסור משום דבישול הו' כהגעלה וזה לא נשמע מהאי עובדא דשייפי דהא בעלו איירא:

ובמש"כ יש ליישב מה שהקשה הר"ן ויש מפורשים דטעם שני ג"כ נטב"נ מותר א"כ קשה מהא דקדירה שבישלו בה חלב והא הוה נטב"נ ולפמש"כ נכון דהנה הני דסברי נטב"נ בשני נו"ט שרי ע"כ דסברי כר"ט דסובר גם בשפוד ואסכלא דהוה שני נו"ט דאמרינן דנעשה גיעול לחבירו וא"כ הא לר"ט כ' הרשב"א דבישול הוה כהגעלה וא"כ

נהי דנו"ט מתירין היינו היכא דל"ה דרך בישול והגעלה אמרינן דטעם שני ג"כ הו' טעם קלוש ולא יכול לחול עליו איסור בב"ח אבל דרך בישול והגעלה דיוצא כל הטעם דהו' כטעם ראשון ממש בודאי אסור [משא"כ בשפוד ואסכלא דל"ה דרך בישול והגעלה לכן מתיר רב נו"ט] ולכן לא יבשל בה חלב וער"ן שכ' באפשר ע"י בישול אסור ולפימש"כ דבישול הו' כהגעלה בודאי ע"י בישול אסור ודו"ק:

והנה במה שהעלה רבינו דרק בחטאת בעי שבירה ראיתי בשו"מ שם שהביא אותה ראי' שהבאתי מגמרא דף פ"ב דאמרו שם מכדי איתבי כל קדשים לגבי מזבח לענין מרוש"ט חטאת דכ' רחמנא למה לי ואם איתא דגם שאר קדק"ד איתרבי לענין שבירה בכ"ח כחטאת לאיזה צורך אמר לענין מריקה ושטיפה הי' לומר בסתם מכדי איתרבי כל קדק"ד לגבי מזבח כחטאת אע"כ דבזה לא איתרבי לגבי מזבח כחטאת רק לענין מרוש"ט.

הנה במה שהקשה הסמ"ג מתוספתא דר"ש אומר דק"ק א"צ מוש"ט אלא הדחה וכלי חרס ישבר מוכח דגם בשאר קדשים צריך שבירה נראה פשיטא דבודאי לר"ש דס"ל קדק"ל א"צ מוש"ט רק בקדק"ד אין לחלק עוד בין קדק"ד לחטאת דרק למ"ד דקדק"ל צריך מוש"ט לכן ס"ל לרבינו דיש לומר דרק בחטאת צריך שבירה בכ"ח הא שאר קדשים כגון קדק"ל גם לדידן א"צ שבירה דבזה מודין חכמים לר"ש דלרבנן אין חילוק בין קדק"ד לקדק"ל לכן ס"ל דגם בקדק"ד א"צ שבירה רק בחטאת אבל לר"ש דמוש"ט רק בקדק"ד אין סברא לומר דרק בחטאת צריך שבירה לא בקדק"ד דאין סברא לחלק דהחמירה התורה יותר בחטאת מבשאר קדק"ד ובהא ניחא נמי מה שהקשה בבה"ז דמסיק בגמרא כיון דאיכא שירי מנחות דאפייתן בתנור ואיכא בישול ובלוע עבדינן של מתכות ולרבינו הדק"ל ליעבד דחרס דאין צריך שבירה רק בחטאת וא"ל דמיירא במנחת חוטא דהא אין צריך שמן וליכא בישול ובלוע להנ"ל ניחא דכ"כ בצ"ק דכאן קאי לר"ש דס"ל במנחות דף צ"ה דאין קדושתן בתנור ול"ה כ"ש א"כ לר"ש גם רבינו מודה דכ"ח צריך שבירה בכל קדק"ד וא"ש הכל.

הלכה טו

בענין כלי גללים הנה בשעה"מ פ"ה מחומ"צ כתב שמקורו מתוספתא פ"י דקדשים והביא דברי רבינו יונה בכ"י שכתב שגירסא משובשת נזדמנה לו לרבינו דהא כלי אדמה ודאי בולע ורבינו גופי' בפ"ה מחומ"צ כתב דכ"ג מהני הגעלה ובשו"ת שו"מ מהד"ק סי' ר"ב דעתו שרבינו ס"ל דוקא כלי אבנים בולע קצת אבל כלי אדמה וכ"ג אינו בולע כלל ובמג"א כ' דלבנה שנתשלה בחמה דינו ככלי אדמה דצריך הגעלה ומהני הגעלה וכ"כ בס' מקו"ח ואמנם כלי אדמה גופי' לא נתבאר מה דינו כמוש"כ במחהש"ק.

הלכה יח

כלי שבשל בו קדשים וכו' אם יש בו בנותן טעם וכו'. במשנה דחולין ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנו"ט הרי זו אסורה כיצד משערין אותה בבשר בלפת הנה דיקדקו המפורשים מ"פ כיצד משערין הא כיון דקתני בנו"ט הרי הוא כמו בכל ש"ס דקתני בנו"ט דהיינו ס' או בקפילא ומ"ש דמפרש הכא כיצד משערין האי נו"ט והנה תוס' הוק' כיון דקודם בישול ע"כ נמלח תחילה א"כ כבר נאסר כדי קליפה ונ"נ א"כ צריך לשער גם נגד הנו"ט דקליפה מסייע לאסור עוד הקשו תוס' לר"ת דמקצתה תוך הרוטב מצטרף כל הקדירה למה קתני אם יש בה בנו"ט הלא כל הקדירה מצטרף לבטל ונראה ליישב דהנה קו' תוס' רק יתכן לפירושם לקמן דלכן אין קליפה אוסרת חבירתה אף דנ"נ יען שאין הבליעה יכולה לילך דלמש"כ תוס' הטעם דקליפה מקצת חתיכה לא נ"נ לא קשיא קו' תוס' והנה בחי' הרי"ם הסביר דבריהם משום דלכאורה מי שם גבול שלא יבלע רק כדי קליפה בשלמא בהא דפסחים דאמרינן אדמיקר לי' בלע ואסור כדי קליפה ניחא משום דא"י לעבור יותר משום שמתקרר אך ע"י צלי' ומליחה שמוסיף תמיד ציר לא יאסר רק כדי קליפה וכתב דבאמת אין משום דנבלע בו הציר ע"י מליחה וצלי אין נבלע בו ומצמית צמית אלא דעכ"פ לא גרע מנגיעה רק דבעלמא בכלי סגי בהדחה אבל כאן במאכל לא סגי בהדחה ובעינן קליפה והא דכ' תוס' להלן דאין מתפשט האיסור גם הקליפה א"י לאסור יותר אבל בחם תתאה דיכול להלוך יותר א"כ באמת לא נ"נ דהא יכול להתפשט גם להלאה אלא דיש לחקור ממנ"פ אי טעכ"ע ונהפך היתר לאסור לגמרי וא"כ טעם ההיתר לחודי' ג"כ יהא יכול לאסור וכתב דאף שנהפך היתר לאיסור מ"מ דוקא כשהטעם בתוכו אבל כשהוא לבדו חוזר להתיר והא דאפשר לסוחטו אסור היינו משום דמשהו נשאר וכ"כ תוס' לקמן דף קי"ב ד"ה תרי גללי דמילחא וא"כ כיון דאין האיסור הולך עמו ע"כ א"י לאסור הקליפה שאצלו כיון שאין בהיתר הנפרד אף משהו מהאיסור רק העלה די"ל דעכ"פ הא לא ידעינן אי נפיק כולו מיני' ושוב חנ"נ ונאסרה כדי קליפה וחתיכה שבאצלה ממנ"פ מותרת אי מתפשט גם להלאה א"כ קליפה ראשונה גופה הדרה להתירה ולא נ"נ ואי לא נפיק מיני' א"כ אין האיסור יכול לילך להלאה שוב ההיתר לבדו ג"כ א"י לאסור דכשנפרד האיסור ל"א חנ"נ אלא עדיין קשה כיון דאותה קליפה אמרת כיון דלא ידעינן כמה נפיק מיני' עכ"פ לא נפיק כולו ונשאר משהו לכן הקליפה נ"נ הא אותה משהו יתבטל בס' א"כ שוב יקשה איך הקליפה נ"נ ומ"ש אם נפרד לגמרי דלא נ"נ ואם נשאר מקצת נ"נ והעלה כיון שכבר נאסר בנתינת טעם א"י לבטל אח"כ כשליכא נתינת טעם והוא כסברת החוו"ד דהוה כאילו נולד בתערובת דאין

מתבטל בס' את"ד לפי"ז נראה באמת ל"ש כלל חענ"נ דהנה לקמן מבואר בגמ' דבשאר איסורין משערין כבצל וקפלוט ומדאמר ר"נ דגיד משערין בס' נשמע דבצל וקפלוט הוא שיעור גדול והעלה בח"ס דבאמת האי מ"ד סובר במאה אולם מפי' המשנה לרבינו נשמע דמפרש דשיעור כבשר בלפת הו' שיעור קטן מס' והיינו אף דיש בגידין בנו"ט אבל פחותה מס' ור"נ דאמר בששים קאי על שומן הגיד ואף דהך משנה הא מסתמא נמי איכא שומן הגיד כ' בלב ארי' דאי יש ביטול כבשר בלפת מסתמא נגד שומן הגיד איכא ס' לפי"ז ל"ש לומר דהיתר נהפך לאיסור כיון שכל כך חלש טעמו שא"י לאסור עד ס' וכיון שכך ל"ש כלל דנ"נ דכיון שיצא ממנו הטעם ולא נשאר אלא משהו שפיר בטל אותו משהו [דרך כ"ז שהקליפה יש בה בנו"ט ע"כ נ"נ אסור כמו כל שאר קליפה שנבלע בה איסור בנו"ט דנ"נ משום לא פלוג] אבל לכשיצא ממנו ולא נשאר רק משהו שוב בטל כיון דבעצם לא נעשה ההיתר איסור מעולם ל"ה כבא בתערובות א"כ הקליפה עצמה חוזרת וניתרת ול"ב ס' נגד הקליפה כיון דנתבשל ויצא ממנו בכדי נו"ט ולא נשאר אלא משהו דמתפשט בשוה ע"י בישול ומיושב קו' תוס':

מעתה נבוא ליישב קו' השני' די"ל דזה ניחא באם יש בה בחתיכה לבדה לבטל ס' א"צ לבטל גם נגד הקליפה משום דהא אי הי' בשעת מליחה מתפשט בשוה הו' ג"כ בטל ול"ה נאסר כדי קליפה דהא הי' בו שיעור לבטל כל הבלועה אלא דמליחה אין מתפשט ועתה ע"י הבישול שמתפשט נעשה הקליפה היתר דסופו כתחילתו כמש"כ הר"ן כהא"ג בסוג' דט"ח ולכן סגי בס' מלבד הקליפה אבל במקצתה תוך הרוטב ואין באותה חתיכה לבטל ס' אלא אם יצטרף שאר החתיכות א"כ אי הי' בשעת מליחה מתפשט בשוה ג"כ לא הי' בטל האיסור באותה חתיכה אלא דבמליחה אין מתפשט בכולה ולא נאסרה אלא כדי קליפה א"כ לאחר שנתבשלה ויש ס' בכל הקדירה שוב בעי ס' נגד הקליפה דל"ש לומר סופו כתחילתו דהא בשעת מליחה לא ידעינן אי יתבשל עם שאר חתיכה דהא גם עתה אי לאו שאר החתיכות לא הי' מתבטל באותה חתיכה ולכן נקט בה דאז א"צ ס' נגד הקליפה [גם יש לחלק דאף דלר"י במקצתה תוך הרוטב מתפשט בשוה היינו מה שנפל בשעת תערובות דהו' דרך הלוכו דבשעה שנפל כבר יש ס' בקדירה אבל כשנאסר בשעת מליחה אף אי קצתה תך הרוטב ונשאר בקליפה כדי נתינת טעם אז צריך ס' נגד כל הקליפה]. וא"כ ניחא דנקט בה דאי הו' קתני בהן דצריך לצרף שאר החתיכות אז רק בטל אי איכא ס' גם נגד הקליפה:

ונראה שזה מרומז בדברי התנא כיצד משערין כבשר בלפת דהנה בסי' צ"ו מבואר דלפת משנה טעם הבשר ולפי"ז יפורש שפיר הטעם דחכמים שיעורו כבשר בלפת ר"ל כמו

בשר בלפת משתנה הטעם כך שיעורו בהא שגיד בבשר בטל כשאין נרגש הטעם הוא משום דמשתנה הטעם בכמותו כשאיכא ס' לומר לך דלכן בגיד סגי בפחות מס' משום דבפחות כבר משתנה טעם האיסור ע"י רובא דהתירא ולפי"ז הכי קאמר כיצד כיון דאמרת אם יש בה משמע תרתי דלא משערין נגד הקליפה ולכן רק אם יש בה באותה חתיכה ע"ז קאמר דהכא דהשיעור תליא בשר בלפת דאף בפחות מס' משתנה הטעם של איסור ה"נ בגיד בבשר א"י להפך ההיתר לאיסור ול"ש חנ"נ כשליכא בכדי קליפה שיעור נ"ט משום דאין בכח הגיד להפך שיהא חענ"נ ודו"ק:

אמנם אף אי נפרש משנתינו דקתני כבשר בלפת הוא השיעור נמי בכל איסורין דשיעור כבשר בלפת היינו בס' למ"ד יש בגידין בנותן טעם נמי יש לומר דלכן נקט כבשר בלפת לומר דכמו בשר בלפת משנה הטעם כן בכל איסורין מה שבטל בליכא נ"ט הוא משום דכמות האיסור נתהפך להיתר ואשמעינן כאן התנא דבכל איסורין עיקר טעמא דבטל כשאיכא ס' משום דאז האיסור כמאן דליתא דבאחד בס' משתנה האיסור ובטל בעוצם מיעוטו וכמו שביארתי בסוג' דטעכ"ע ודו"ק:

ובהכי ניחא נמי קו' תוס' מאי קמ"ל שמואל מדנקט נתבשלו מוכח דצלי מותר דאי אסור משעת מליחה כבר נאסרה ולמה נקט נתבשלו להנ"ל ניחא דאי לאו דשמואל הו"א דאסור דהיינו דאסור כולו אבל לא משום דמתפשט בכולו דבין במליחה בין בצלי אין מתפשט בכולו אלא דהו"א דעכ"פ כדי קליפה נאסרה בכדי נ"ט ונ"נ ממש כמו בשאר איסורין וכיון שמסתמא מתפשט עכ"פ משהו גם להלאה מכדי קליפה כסברת הרי"ם דמי שם גבול שלא יעבור אפי' משהו וכיון שמשהו עובר שוב קליפה אוסרת קליפה שחברתה הסמיכה אלי' ונאסרה כולה ע"י קליפה כן הו"א וא"כ אי נתבשלה אח"כ הו' צריך ס' גם נגד הקליפה דאז הו' סבירא לן דגם בגיד אותה קליפה חענ"נ כמו בשאר איסורין דאל"כ איך יאסור קליפה הסמיכה ע"כ דל"ה אמרינן כסברא שבארנו אמנם כל זה דאיירא מתניתין ביש בה בנו"ט דהיינו שאין כדי לבטל כל הבליעה דאין בה ס' אז באמת משעת מליחה נאסרה כולה משום דאף אי הו' מתפשט בכולה ע"י מליחה הי' ג"כ כל החתיכה אסורה א"כ אף דצלי ומליחה אין מתפשט בכולה עכ"פ מקצת מתפשט וממילא נאסרה כולה ע"י קליפה הראשונה דנ"נ אבל אי איכא ס' בחתיכה שאין בה בנ"ט אז אכתי הו"א בנמלחה מותרת משום דממנ"פ אי מתפשט בכולה הא בטל לה ואי אין מתפשט הא אין אוסר אלא כדי קליפה דאף משהו אין מתפשט ואז אין הקליפה אחת אוסרת השני' וכמש"כ הרי"ם אבל בכדי קליפה דליכא ממנ"פ בודאי אסורה והו"א ממילא גם בנתבשלה אח"כ עכ"פ הכדי קליפה אסורה קמ"ל משנתינו

אם אין בה בנו"ט בנתבשלה מותרת אף שאין ס' אין אסור רק כדי קליפה וכן במליחה ובבישול אסורה כולה ואיכא ס' אז אין צריך ס' נגד הקליפה דרק דכ"ז שיש בכדי נתינת טעם בקליפה חנ"נ יען דלא פליג אבל לאחר שנתבשל דליכא בכדי נו"ט בתוך הקליפה שוב נעשה היתר כולה ומבטל למשהו שיש בתוך הכדי קליפה וע"כ נקט שמואל קולף ואוכל עד שמגיע לגיד וע"ז קשה קו' תוס' הא צריך כדי קליפה וצריך לומר לאו דוקא דזה פשיטא דעכ"פ צריך לשער כדי קליפה אבל תוס' הקשו הא אפי' נטילה צריך וע"ז לא שייך לומר לאו דוקא דהו' לי' לפרושי כיון דאכתי לא שמעינן בפירוש דבעי נטילה ע"ז שפיר יש לומר דבאמת ל"ב כדי נטילה בשל גיד דאי אמרת דבעי כדי נטילה א"כ ע"כ דל"א מצמית צמית כיון דמפעפע אחר מבכדי קליפה א"כ שוב אותה כדי נטילה נ"נ וממילא ע"כ משהו איכא בכל החתיכה דמפעפע משהו בכל החתיכה ואסור כל הקליפה שאצלה ושוב תהא אסורה כולה א"כ ממנ"פ או דאין אסור אלא כדי קליפה דמצמית צמית והקליפה אסורה רק משום דל"מ הדחה או משום דלא פליג או דאסורה דנ"נ בכדי נטילה ושוב אסור הקליפה שאצלה וכן כולה אבל א"א לומר דבכדי נטילה אסורה וכולה מותרת והא דאמרינן בפסחים יטול את מקומה ולא נאסר כולה הנה קו' זו בלא"ה יקשה כמו שעמד ע"ז בה"ג רע"א לס"ד דפריך מדר"ה יקשה לו מנטף רוטבו על החרס דיטול מקומה ולא נאסר כולה אמנם באמת לא קשה כלל מנטף רוטבו דשם אי הו' מפעפע בכולו הו' בטל בס' לכן מה שיותר מכדי נטילה מותר ממנ"פ:

ובהכי ניחא לפרש הא דאיתא בגמרא וחלב מפעפע הא מעשה הי' בגדי שצלאו בחלבה ואמר רב קולף והולך עד שמגיע לגיד ומשני כחוש הי' וזה הו' מצי להקשות בפשיטות דרי"ו אדר"ה ונראה דא"ש דאי לאו דפריך אדשמואל ומשני שאני חלב דמפעפע ל"ה קשיא מדר"ה דיש לומר דודאי ידע דיש לחלק בין בהמה לבהמה דהאי דרי"ו כחוש היינו שאין שמן כ"כ וע"כ סגי בקליפה דאין מפעפע בכולו ובדר"ה אייר בשמן דמפעפע בכולו רק דהכי קשיא לי' כיון דפריך אשמואל דמתיר בקליפה ור"ה אסור אפי' מראש אזנו ולא סגי בקליפה וע"ז משני שאני חלב דמפעפע וקשה הא גם בשמואל מפעפע דהא אסור ע"י קליפה א"כ הכי הול"ל שאני חלב דמפעפע בכולו ומדלא משני רק שאני חלב דמפעפע מוכח דמפרש לשמואל דשרי בלי קליפה דהיינו אף דצריך קליפה אבל אין משום פעפוע אלא משום דלא גרע מנגיעה כנ"ל ולכן אמר קולף עד שמגיע לגיד ולא אמר עד כדי קליפה כיון דהאי קליפה אין משום שמפעפע כדי קליפה אלא דאסור משום נגיעה א"כ הוא נכלל במה שאמר עד שמגיע לגיד דהיינו עד כדי מה שאסור משום שמגיע לגיד ובחלב מפעפע ע"כ אסור כולו יען דמפעפע עכ"ח בתוך כדי קליפה בכדי

נתינת טעם כיון שכדי קליפה נאסרה ונ"נ שוב אוסרת הקליפה הסמיכה לה דהא כיון שבכדי קליפה מפעפע בכדי נו"ט מסתמא מפעפע משהו גם להלאה מכדי קליפה דמי שם גבול שלא יעבור להלאה מכדי קליפה וכיון שמשהו מפעפע שוב אותה כדי קליפה שנ"נ יכולה לאסור גם כדי קליפה שאצלה עד שנאסר כולה א"כ לפי"ז אף חלב אין אוסר רק כדי קליפה אפ"ה נאסרה כולה משום דחנ"נ ואסרות כולה א"כ קשיא מדרי"ו דא"ל דשם כחוש הו' היינו דאין שמן דאף שאין עכ"פ מפעפע כדי קליפה שוב אותה כדי קליפה אוסרת גם להלאה מכדי קליפה ומשני כחוש הו' היינו כ"כ כחוש שאין מפעפע כלל אפי' משהו ביותר מכדי קליפה ודו"ק:

ויותר יש לומר דהכי משני דכחוש הו' ואיכא ס' כאידך פי' שכתבו תוס' ולכן אין אסור רק כדי קליפה דא"ל דיאסר גם להלאה משום דממנ"פ אי מפעפע מפעפע בכולו ונתבטל גם הקליפה ראשונה הותרה דבטל בס' ואי לא מפעפע א"כ אין מפעפע אפי' כ"ש להלאה מכדי קליפה שוב לא נעשה גם הקליפה ראשונה נבילה דהו' דרך הלוכו ולא נעשה נבילה א"כ הקליפה הסמיכה מותרת ממנ"פ וכמוש"כ הרי"ם לפי דרכו אבל בבהמה שמן שאין ס' א"כ אי אמרת דמפעפע בכולו עד כדי נו"ט הא נאסרה כיון שאין ס' ואי אין מפעפע בכולו בכדי נתינת טעם אבל בכדי קליפה עכ"פ מפעפע בכדי נתינת טעם וביותר מכדי קליפה מפעפע משהו שוב אותה קליפה אוסרת הסמיכה ואסורה ג"כ כולה וממנ"פ אסורה הקליפה הסמוכה וכן עד כולה ודו"ק היטב:

עוד נראה ליישב כל קו' הנ"ל דהנה הקשו המפורשים לרש"י דטעכ"ע לאו דאורייתא למה צריך הללמ"ס לשער כבשר בלפת עוד קשה למ"ד אין בגידין בנו"ט למה צריך הללמ"ס כבשר בלפת בלשמה לתוס' כבשר בלפת היינו בס' כמו בשאר איסורין ניחא דהלכה קאי באמת אשאר איסורין אבל לפי' רבינו במשנה דרק בגיד בא ההלכה דשיעור כבשר בלפת הוא פחות מס' וקשה למ"ד אין בגידין בנותן טעם ורבינו הא ס"ל ג"כ טעכ"ע לאו דאורייתא א"כ בודאי קשה ל"ל הללמ"ס:

ונראה ליישב דהא מבואר בפסחים דף כ"ב למ"ד אין בגידין בנותן אסור בהנאה וא"כ יש לומר דצריך הלכה כבשר בלפת דבאיה"נ כל זמן שמרגיש ונהנה הא איכא איסור [ע"ד שכתב הפנ"י בפסחים דף מ"ד להקשות מנ"ל טעכ"ע מבב"ח דילמא שם משום דאבה"נ וכ"כ דבב"ח ל"ש להקשות כן] אבל כשיש שיעור שאין מרגישין כבשר בלפת ל"ה הנאה כלל מותר ושפיר צריך הללמ"ס ולפי"ז יש לומר אף למ"ד טעכ"ע לאו דאו' באיה"נ הו' טעכ"ע דאורייתא כיון שמרגיש טעם כבשר בלפת והא דקאמר דמשנה דלא כמ"ד דס"ל באין בגידין בנותן טעם היינו משום דקתני לעיל שולח אדם ירך דס"ל לסתם משנה

דמותר בהנאה א"כ משנתינו כמ"ד יש בגידין בנותן טעם אבל מהלכתא ל"ק דצריך להאי מ"ד דאין בגידין בנו"ט וכן בטעכ"ע לאו דאו' דס"ל דאסור בהנאה ואמנם אכתי שיטת רבינו לא מתרצתא דהא הוא ס"ל כמ"ד דמותר בהנאה א"כ לא צריך הללמ"ס דהא ס"ל נמי טעכ"ע לאו דאורייתא ואין בגידין בנותן טעם אך באמת כבר תמהו עליו מסוגיא דפסחים דשם מבואר למ"ד אין בגידין בנותן טעם אסור בהנאה ורבינו דס"ל אין בגידין בנו"ט אמאי ס"ל דמותר בהנאה ונראה דהנה לקמן איתא אהא דתנן כבשר בלפת אמר ר"ה כבשר בלפת בראשי לפתות ופירש"י שטעמו מתוק והטעם אין נרגש כ"כ עד שיש הרבה דבזנבות הלפת נרגש בטעם כ"ד וקאמר אח"כ מתניתין דלא כהאי תנא דס"ל אין בגידין בנו"ט והקשה הרי"ם למה פריך כן אחר דמייתא דר"ה דמשער בראשי לפתות אמתניתין הול"ל כן דאתיא דלא כהאי תנא דריב"ב דס"ל אין בגידין בנו"ט ונראה ליישב דבאמת אי הו' מפרשינן המשנה כבשר בלפת היינו בזנבות לפתות לא הו' מוכרח באמת דאתיא כמ"ד יש בגידין בנותן טעם דיש לומר דלעולם אין בגידין בנו"ט רק דשיעור כבשר בלפת הו' בששים כמוש"כ תוס' ורק בגיד באה הלכה כבשר בלפת דכחוש מאוד ואין נותן טעם בס' אלא בזנבות ע"כ נאמרה הלכה שפיר אכל איסורין שבתורה כבשר בלפת שהוא בס' רק דבשאר איסורין השיעור בראשי לפתות ובגיד בזנבות הלפתות ואי הו' אמרינן הכי הו' שפיר בכלל נו"ט בס' והו' בכלל נבילה כיון דע"י בישול הוא נו"ט בס' כשהוא מבושל בזנבות לפתות ורק כיון דאמר ר"ה בראשי לפתות א"כ ע"כ דגיד יש לו שיעור אחד בס' כשאר איסורין א"כ ע"כ כמ"ד יש בגידין בנו"ט אתיא דלמ"ד אין בגידין בנו"ט א"כ כיון דאין נו"ט בס' ואיך קתני במשנה בנו"ט הא נו"ט היינו ס' ולפי"ז יש לומר גמרא דפסחים ס"ל דלא הו' בכלל נבילה משום דאף ע"י בישול אין בא לכלל נתינת טעם דכל שאין בנו"ט כשאר איסורין אין בכלל בשר ולא הו' בכלל נבילה וכן לדעת רבינו דסובר כשיעור בשר בלפת בפחות מס' א"כ למ"ד ישב"ג בנותן טעם ע"כ דלא באה כלל הלכה כבשר בלפת א"כ גם מצד הללמ"ס לא מיקרי בשר ולכן באמת ע"כ לומר דאסור בהנאה וכיון דאסור בהנאה שפיר יש לומר דהללמ"ס אתי אגיד דעכ"פ הנאה איכא אי מרגיש הטעם ולכן אף דטעכ"ע לאו דאורייתא צריך הללמ"ס כנ"ל אבל להלכה יש לומר דהא דקתני כיצד משערין כבשר בלפת היינו בזנבות הלפתות דהוא ג"כ שיעור ס' א"כ איכא עכ"פ חד ענין דנו"ט בס' א"כ בכלל הללמ"ס הוא כבשר בלפת רק שאר איסורין בראשי לפתות והגיד בזנבות הלפתות א"כ מצד הללמ"ס נקרא בשר א"כ ממילא שפיר הותרה בכלל נבילה דהא איקרי בשר ובכלל נו"ט בס' הוא לכן ס"ל לרבינו שפיר דאין בגידין בנו"ט וס"ל ג"כ דגיד הנשה מותר בהנאה ודו"ק נכון:

ולפי"ז מיושב קו' התוס' מאי קמל"ן שמואל נצלה לא הא ממשנה שמעינן דהא משעת מליחה כבר נאסרה כולה ונראה דא"ש דהנה בראש יוסף כ' לדברי רבינו בפי' המשנה דכבשר בלפת היינו פחות משיעור ס' א"כ הא דקתני בנו"ט היינו בקפילא דאם יש כאן שיעור בשר בלפת עד שאין מרגישין בו טעם בשר סמכינן אקפילא [זה דלא כתוס' לקמן בשמעתין דשיעור בשר בלפת משמע בלא קפילא דבלא קפילא יכולין לשער כשיעור בשר בלפת דהיינו בס'] הנה הוא כתב לפרש דברי פי' המשנה לרבינו לפי דברי הגמרא דאוקמא מתניתין כמ"ד יש בגידין בנו"ט ואפ"ה משערין כבשר בלפת והיינו בפחות מס' כר"ה אבל אי לאו דברי הגמרא דקאי אדר"ה הו' מפרשינן מתניתן אף כמ"ד אין בגידין בנו"ט ושיעור כבשר בלפת הוא בכל איסורין רק בגיד הוא בזנבות לפתות והיינו כמו שבארתי דהללמ"ס בא כבשר בלפת והיינו אף בשאר איסורין בס' ובגיד באמת ג"כ ס' א"כ אין צריך לפרש דאי איכא שיעור כבשר בלפת דצריך נמי קפילא דהא איכא ס' א"צ קפילא כמו בשאר איסורין [אף דבשר בלפת הוא פחות מס' כמוש"כ רבינו דלא נרגש עד ס' אפ"ה כל היכא דבעינן ס' נתנו שיעור זה דהיינו לאפוקי בצל וקפלוט שהוא שיעור מאה] רק לפי דברי ר"ה מפרש רבינו דביגה"נ ע"כ שיעור אחר נאמר מבשאר איסורין דהאי כיצד משערין רק אגיד נאמרה א"כ עכ"ח היינו בפחות מס' א"כ האי דקתני בנו"ט היינו ע"י קפילא א"כ לפי"ז אי לאו דשמואל קמל"ן בצלי לא הו' מפרשינן המשנה בשיעור ס' אין צריך קפילא כיון דאיכא ס' א"כ ניחא בבישול אבל במליחה אין אוסר בס' רק משערין ע"י קפילא א"כ האי בנו"ט דמתניתין מתפרש לצדדין בס' בבישול כשאר איסורין ובצלי ע"י קפילא [והאי כיצד משערין קאי נמי אשאר איסורין ומתפרש נמי לצדדין דעד שיעור ס' אוסר בבישול כמו בשאר איסורין לאפוקי מצד כבצל וקפלוט שהוא שיעור מאה אבל עכ"פ קפילא מהני כיון דאיכא שיעור כבשר בלפת ואי איכא קפילא סגי אף בפחות מס' ומוקמינן זה אצלי' דבצלי' באמת משערין בקפילא ומהני גם בפחות מס'] וא"כ לא שייך להקשות משעת מליחה נאסר דמשעת מליחה אי איכא קפילא משערין כבשר בלפת כמו בצלי אי איכא עכ"פ בשר בלפת סמכינן אקפילא בפחות מס' ג"כ כשאר איסורין קמל"ן שמואל דע"י צלי' רק בכדי קליפה אמנם איכא להוכיח בדברי שמואל דנהי דמתיר בקליפה בצלי' אבל רק ע"י קפילא משום דס"ל דמשנה כמ"ד יש בגידין בנותן טעם ול"ב בבישול ס' רק סגי כבשר בלפת א"כ בצלי סגי בקליפה דאי בעי בצלי ג"כ כבשר בלפת א"כ משעת מליחה נאסרה נקו' תוס' אעכ"ח דבצלי סגי בקליפה אבל קפילא ע"כ בעי דהא המשנה דאיירא בבישול ונקט כבשר בלפת ע"כ מתפרש בפחות מס' [אף ע"י בישול וכר"ה דהא לדעת רבינו כבשר בלפת

היינו בפחות מס'] והאי בנו"ט דקתני היינו באמת ע"י קפילא וכמוש"כ הראש יוסף א"כ בצלי דסגי בקליפה ג"כ רק אי איכא קפילא דמרגיש דלא מתפשט יותר מכדי קליפה ופריך ע"ז מדרב הונא דאוסר בכולו דלר"ה לשיטתו בארנו שיעור כבשר בלפת בפחות מס' וע"י קפילא א"כ שמואל נמי סגי בקליפה אבל ע"י קפילא דאז ל"ב כבשר בלפת אלא סגי בקליפה ור"ה הא אוסר בגדי שצלאו בחלבו ולא סמיך אקפילא דמשמע דאוסר בכל גוונא ומשני שאני חלב דמפעפע ויקשה דהול"ל דשאני חלב דמפעפע בכולו דהא אף בגיד מפעפע רק דאין ברור אי מפעפע בכולו סמכינן אקפילא וכאן ל"מ קפילא א"כ עיקר חסר דהו' לי' לתרוצי דמפעפע ודאי בכולו נשמע מדבריו דמפרש דברי שמואל באמת דסגי בקליפה ואין צריך קפילא א"כ פשיטא לי' דאין מפעפע כלל [והא דצריך קליפה זה לא מיקרי מפעפע לפי דרך זה דאף אי מצמת צמית עכ"פ בכדי קליפה נבלע ואין זה בכלל פיעפוע כלל] וע"כ פריך מדרי"ו דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו והיינו בלא התי' דשאני חלב דמפעפע לא הו' קשיא מדר"ה דיש לומר דרי"ו התיר ע"י קפילא כיון דכחוש הו' [דהיינו שאינו שמן עכ"פ כדר"ה אבל לא כחוש ממש וסגי בקפילא דחזינן דלא נותן טעם יען שאין שמן ממש אין מפעפע בכולו בכדי נו"ט] אף דמפעפע ג"כ אבל אין זה ודאי וסגי בקפילא רק חלב שמן מפעפע בודאי בכולו אסור אבל כיון דתרצת שאני חלב דמפעפע ע"כ נשמע דמפרש דברי שמואל בלא קפילא כלל דאין כאן ספק כלל ואסור רק כדי קליפה דאין מפעפע דאי מפעפע בודאי בכדי נו"ט אף קפילא ל"מ ע"כ שפיר משני דחלב מפעפע דמסתמא שמפעפע א"כ קשיא מדרי"ו דאיירא ג"כ בחלבו והתיר ע"י קליפה ומשני כחוש הו' ואיכא ס' ולכן סגי בקליפה כמו בדשמואל וא"צ אפי' קפילא וע"ז מייתא איכא דאמרו כוליא הו' ואיכא דאמרו כילכית הו' ואמר לטעמי' קפילא והיינו דעתה הדר לתרץ דברי רי"ו דלעולם לא התיר רק ע"י קפילא אף דמההוא עובדא לא משמע דאיירא ע"י קפילא אבל כיון דהי' שם עובדא אחרת ואמר לטעמי' קפילא ואח"כ שאלו על צלי בחלבו והתיר בקליפה ג"כ ע"י קפילא ולא הוצרך לפרש דהא כבר אמר בעובדא קמייתא דבא לפניו דלטעמי' קפילא והא דמשני שאני חלב דמפעפע שדקדקנו לעיל היינו רק אליבא דשמואל דאיירא בלא קפילא ע"כ דאין מפעפע כלל שפיר משני דחלב מפעפע ובאמת אפי' בכחוש נמי מפעפע אלא שאין ודאי מפעפע וסגי שפיר בקליפה אי איכא קפילא ודו"ק:

ומעתה לפי"ז מיושב נמי קו' תוס' אמאי נקט שמואל קולף ואוכל עד שמגיע לגיד הא אפי' כדי קליפה או נטילה בעי וכן בדרי"ו להנ"ל ניחא דזה תליא אי איכא קפילא דאי איכא קפילא אז אפי' קליפה ל"ב אי מטעמינן הקליפה גופי' ע"י קפילא וליכא טעמי' אז

אפי' קליפה ל"ב כיון שאין ודאי מפעפע דכחושים נינהו ואמנם אי ליכא קפילא בודאי בין בדשמואל בין בדרי"ו בעינן קליפה או נטילה וע"כ שמואל סתם לה קולף ואוכל דזה אי בעינן קליפה תליא אי איכא קפילא ולמסקנא דבארנו דשמואל איירא ע"כ בקפילא דומיא דמתניתין באמת אין צריך קליפה ולא נטילה ודו"ק:

ואמנם דבר זה אי צריך קליפה אי איכא קפילא נראה דתליא בשני סברות שכ' רש"י ותוס' דאי משום דסמכינן דלא מרע אומנתו ל"ש להתיר בלא קליפה דבזה אין מרע אומנתו דהא הטעם שבכדי קליפה מבין כל איש דדבר מיעוט הוא אבל אי משום מסיח לפי תומו שפיר א"צ קליפה כיון דהוא אומן יודע להבחין אף המעט שבכדי קליפה יכול להרגיש ונאמנתו משום מלפ"ת ובהא מיושב קו' התוס' שהקשו אמאי לא פריך אמשנתינו דטיפת חלב בנו"ט מהיכא ידעינן וכן יין במים בנו"ט מנא ידעינן לי' להנ"ל ניחא דאי אמתניתין דט"ח ויין במים יש לומר דידע דקפילא טעם לי' שפיר דאיכא סברא דלא מרע אומנתו אבל בקדירה לא שייך לא מרע אומנתו דלא כל אדם מבין יען שמשתנה הטעם ע"י בליעתו בקדירה אבל מדאמר כילכית באילפס וטעמי' קפילא דבארנו דקאי נמי אגדי שצלאו דלא בעי אפי' קליפה ושם ג"כ לא שייך לא מרע אומנתו אלא הטעם דמסלפ"ת סמכינן כשהוא קפילא דמרגיש וניחא נמי הך דקדירה של חלב דעטים לי' קפילא במסלפ"ת ודו"ק:

ובמש"כ לעיל דמשנה לצדדין קתני נראה ליישב על נכון הא דאיתא בגמרא הני אטמהתא דאימלחו בי ריש גלותא בגידא דנשיא רבינא אסור והקשה הרשב"א א"כ תיקשו קו' התוס' ל"ל נתבשלה הא משעת מליחה נאסרה ואין לומר כתי' התוס' דיפרש המשנה בצלי דהא לרבינא עכ"ח בצלי שרי ג"כ כמו לשמואל דהא איתא בגמרא דטעמא דרבינא משום דכרותח דמבושל ואי אמרת דפליג אדשמואל אין צריך לטעמא דכרותח דמבושל לפי מש"כ אתי שפיר דרבינא דאסור היינו שלא הי' כדי לבטל בכדי בשר בלפת או דהי' כדי לבטל אבל לא הי' קפילא ובלא קפילא אסור עד שיהא שיעור ס' אבל אי ליכא שיעור בשר בלפת ואיכא קפילא אף דליכא ס' שרי ובנתבשל אף דאיכא קפילא אסור עד איכא ס' א"כ ל"ק ממשנה דדוקא נתבשלה בעינן ס' ולא סגי בקפילא אף דליכא בכדי נ"ט כבשר בלפת ודו"ק היטב:

במשנה ע"ז ס"ה כל שבהנאתו בנותן טעם אסור וכל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר ויש לדקדק אמאי לא נקט תנא דמשנה בפירוש אם נו"ט לשבח מותר ואם לפגם אסור וכן בהא דקתני כיצד נפל על גבי גריסין קשה למאי צריך למיתני כלל והנה לקמן איתא אמר שמואל לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין אבל בנפל לתוך גריסין צוננין

והרתיחן הו' כמו שהשביח ולבסוף פגום [ופי' התוס' דלא הו' השביח ממש יען שנפל על גריסין צוננין אין משביחין ממש וכ' בחס"ו דהכי איירי בנתן עליהן בעוד חיין] וכן הי' עושין בציפורי וכו' ויש לדקדק מאי נפ"מ ממה שהי' עושין בציפורי ונראה ליישב דלקמן איתא דעולא סובר דר"מ ור"ש פליגי בהשביח ולבסוף פגום אבל בפגום מעיקרא לכ"ע מותר והנה לעולא יתפרש משנתינו דאתי לאשמעינן דהכל תליא בשעת הנאתו לשבח או לפגם דאם מעיקרא השביח ולבסוף פוגם לר"ש מותר ואתיא משנתינו כר"ש והיינו בשעה שנפגם מותר אבל בשעדיין לשבח אסור ממילא ה"ה להיפך פגום ולבסוף השביח אסור ובעודו לפגם שרי אף דסופו להשביח כשיטת הש"ך בסי' ק"ג [דלא כפ"ח שהשיג כיון דסופו להשביח לכן גם בעודו לפגם אסור כמו שמפרש דברי רבינו ולענ"ד יש להשיב ע"ז דהנה כתבו הראשונים דחומץ לתוך גריסין אין פוגם בעצם אלא דהטעם פגום רק כיון דמה"ת בטיל עצם האיסור ברוב אין הטעם שהוא לפגם אסור וא"כ בשעה שהוא לפגם הרי נתבטל גוף האיסור א"כ ניהו דסופו להשביח ויהא הטעם אסור ל"ש לומר דלכן גם עתה הטעם אסור דזה רק הו' מסתבר לומר דהטעם גם עתה דאיסורא הוא אבל כיון דגוף האיסור הא עכ"פ נתבטל והוא שרי כל זמן שהוא לפגם א"כ גם הטעם אין אוסר דלא דמי לשאר טעכ"ע דע"י הטעם גם גוף האיסור לא נתבטל כמש"כ הרשב"א חולין דהו' כניכר האיסור אבל כאן כיון דכעת הטעם לפגם ממילא גוף האיסור נתבטל שוב אין הטעם יכול לאסור אף דסופו להשביח ורבינו כתב דתחילתו לפגם וסופו ושבח אסור היינו שאח"כ נעשה לשבח אסור יען דמתחילה הי' סופו להשביח] וא"כ מדויק שפיר המשנה כל שבהנאתו בנו"ט דבשעת הנאה הו' לשבח אף דמעיקרא הי' לפגם אסור וכל שאין בהנאתו בנ"ט בשעה שנהנה אף דמעיקרא הי' לשבח מותר לר"ש וע"ז מסיים וכן בחומץ שנפל לתוך גריסין דבזה משכחת מעיקרא לשבח וסופו לפגם מותר לר"ש וכן מעיקרא לפגם וסופו לשבח ואפ"ה אסור אבל לשמואל וכן לרי"ו דסובר השביח ולבסוף פוגם אסור ובפגם מעיקרא סובר דפליגי לכאו' לשמואל שרי אף לאחר כשכבר השביח לבסוף [דא"ל דאסור ולא שריא אלא בעודו לפגם דהא כיון דסופו להשביח הדין נותן דיהא אסור מיד כמש"כ הפ"ח דאי בהשביח ולבסוף פגום אסור כש"כ דאסור בפוגם וסופו להשביח כמש"כ תוס' דרי"ו ס"ל בחדא כר"מ וחדא כר"ש וא"כ לרי"ו דיליף מגע"כ בפוגם מעיקרא מותר אף דהשביח לבסוף שרי שפיר מצינן למימר דסובר בחדא כר"מ וחדא כר"ש אבל אי רק בעודו לפגם מותר הו' תרתי דסתרי אי בהשביח ופוגם אח"כ אוסר כש"כ דיהא אסור בפוגם ולבסוף לשבח אע"כ דאף כשהשביח לבסוף כיון דנפגם מיד ס"ל בהא כר"ש דשרי דזה לא הו' תרתי דסתרי

דבהשביח ולבסוף פוגם אוסר יען דבשעת נפילה כבר נע"נ] א"כ יצא מזה היפוך המשנה דתניא הכל בשעת הנאתו אם הוא לשבח או לפגם וצע"ג:

ונראה ליישב דהנה הרי"ם בחי' הקשה למה השביח ולבסוף פוגם אסור הא האיסור נתבטל וטעם אין אוסר כשנפגם למ"ד אפשר לסוחטו מותר ותי' כיון דנאסר כבר ועתה נתהו' ההיתר הו' כאילו נולד האיסור בתערובות ולכאו' תמוה דבסוג' דט"ח העלה הרי"ם דבהא פליגי למ"ד אפשר לסוחטו אסור הוא משום דבא בתערובות והיינו כסברת החוו"ד סי' ק"ג וא"כ מ"ד דסובר אפשר לסוחטו מותר לית לי' כסברא זו וא"כ כאן דקאי למ"ד אפשר לסוחטו מותר לא שייך לומר משום דבא בתערובות דהא לית לי' האי סברא אך יש לומר דסובר כסברת הנוב"י דבס' בטיל בבא בתערובות ולכן ס"ל דאפשר לסוחטו מותר דלא נשאר רק משהו אבל כאן דליכא ס' ורק על ביטול רוב אנו דנין שפיר י"ל גם האי מ"ד סובר דבא בתערובות לא בטיל ועוד הקשה הרי"ם למה בפגם מעיקרא מודה ר"מ נהי דעצם האיסור בטיל והטעם נפגם כמש"כ הרשב"א הא גם ביבש בא"מ לא בטיל והטעם משום דחשוב כאפשר להכיר האיסור כמבואר בש"ך סי' ק"ט וא"כ גם ע"י טעם הפגום אפשר להכיר האיסור ולא בטיל גוף האיסור וכה"ג הקשה גם בפמ"ג סי' ק"ג ול"נ ליישב דזה רק אי אמרינן דביטול בס' בעינן ג"כ ביטול ברוב לבטל גוף האיסור אבל אי אמרינן אי איכא ס' ל"ב ביטול רוב דהו' ח"ש ע"י תערובות דשרי מה"ת א"כ י"ל דשאני יבש ביבש דהו' כניכר האיסור ועומד בפ"ע אבל בלח הא הו' ח"ש ע"י תערובות רק כל זמן שהטעם לשבח אסור הטעם אבל בפגם נהי דחשוב כאלו ניכר האיסור הא עכ"פ לא הו' אלא כח"ש ע"י תערובות דשרי והטעם הא אין אוסר וכאשר בארתי בסוג' דטעכ"ע דהיכא דיש ס' ל"ב ביטול ברוב רק דגוף האיסור הותר מטעם ח"ש ע"י תערובות והטעם בטיל בס' א"כ גם הכא אף דהו' פחות מס' לא הו' אלא ח"ש ע"י תערובות והטעם אין אוסר שהוא לפגם והיינו כשיטת הנוב"י דהיכא דאיכא ס' ל"ב רוב וא"כ ל"ש הטעם דניכר אמנם לשאר פוסקים קשה ואולם סברא זו דח"ש עי"ת שרי דעי"ת ל"ש אחשבי' א"כ הדרא הקו' בהשביח ולבסוף פוגם אסור דהוא שלכדה"נ דאסור מדרבנן כמוש"כ הרי"ם דהא רק מטעם אחשבי' ועי"ת ל"ש אחשבי' ונראה דקו' זו הא הו' ניכר האיסור לא קשיא אלא אי אמרינן כשיטת הרשב"א דעצם האיסור לא נפגם אבל אי אמרינן כהרא"ה דעצם האיסור נפגם א"כ אין צריך לביטול כלל ולכן בפוגם מעיקרא שפיר מודה ר"מ דל"ש לאסור משום ניכר כיון דא"צ לביטול כלל אולם לכאורה זה אינו דהא הרא"ה כתב כן רק אבליעה שבקדירה אבל בחומץ לתוך גריסין גם הוא מודה דעצם לא נפגם רק שפוגם בטעמו וע"כ מטעם ביטול א"כ שוב יקשה הא הו' כניכר האיסור אך

יש לומר דלהרא"ה דבעינן פוגם בעצם היינו בגוף האיסור אבל הכא בחומץ ל"ה אלא כטעם בעלמא כמש"כ בח"ס דסבירא לי' כשיטת רש"י חולין ק"ח דחלב בבשר ג"כ ל"ה אלא טעם ורק מדרבנן אסור ובלפגם מותר ואין צריך לטעם ביטול ומיושב קו' הרי"ם אך לכאו' עדיין קשה הנה הרא"ה השיג לשיטת רשב"א דעצם אין נפגם הא הו' מבטל איסור לכתחלה ולכאו' מאי פשיטותא דגם טעם שאין ממש אסור לבטל לכתחלה מה"ה ונראה לכאו' דס"ל כסברת הרשב"א בחולין דצירן בעיני' לכ"ע הו' מה"ת כממש ורק כשנתערב תליא בטעם אי הו' כעיקר א"כ הבלוע שבקדירה זהו הו' כצירן בעיני' ואסור לבטל לכתחלה אמנם דעת הרשב"א דבלוע בקדרה לא הו' כבעיני' משום דקשיא לי' קו' חמורה שכבר עמד עליו היעב"ץ בחולין צ"ח וכן בישועת יעקב בה' תערובות מנ"ל גיע"כ דטע"כ דאו' הא לרשב"א דצירן בעיני' אסור והבלוע בקדרה הא הו' צירן בעיני' ואסור לבטל לכתחלה ולכן הצריכה התורה הגעלה וליישב ע"כ נאמר כיון דהבליעה א"א להוציאה רק ע"י בישול ואז לא יצא רק טעם לכן לא הו' כצירן בעיני' אמנם להרא"ה הא לא קשיא דס"ל דאחר דכתיב גיע"כ לאסור בב"י אף בדיעבד ע"כ דגלי קרא דבאמת מהא"ט צריכה הגעלה משום דטעכ"ע אבל גם אי טעכ"ע ל"ד לכתחלה הי' צריכין הגעלה משום דהו' כצירן בעיני' ואין לבטל לכתחלה א"כ באב"י דשרי ע"כ דפוגם בעיני' וא"כ יקשה לפמש"כ הח"ס דהרא"ה ס"ל כשיטת רש"י דטעם בעיני' ל"ח ממש דאי טעכ"ע ל"ד זהו הטעם ל"ה כמו ממש רק כטעכ"ע דל"ד לכן נראה דודאי הרא"ה סובר דחומץ בעיני' ל"ה כממש וכמוש"כ בחס"ו והא דהקשה בפשיטות הא אין מבטלין לכתחלה וקשה מאי פשוטות דטעם אסור לבטל מה"ת לכתחלה נראה ליישב דהכי קשי' לי' לפי שיטות הרשב"א דעצם אין פוגם רק ע"י בישול נפגם ואיך אנו מתירין לכתחלה לגרום לפגם להתיר הטעם ולא על הביטול קשיא לי' אלא דמסתבר דאין לגרום פגם לכתחלה:

ועתה קמה וגם נצבה מה שבארנו דלשיטת הרא"ה דהפגם בעצם לא קשיא קו' הפמ"ג והרי"ם וחומץ שאני דבעצם לא הו' אלא טעמא בעלמא כמוש"כ החס"ו דס"ל להרא"ה כשיטת רש"י חולין מעתה שפיר נוכל לומר לקו' הרי"ם הא אפשר לסוחטו מותר די"ל דלא הו' אלא כמו שלכד"ה דאסור מדרבנן עיי"ש ברי"ם אולם ז"א דאי הו' טעם בעלמא שוב שלכד"א מותר אף מדרבנן כמו כל נוטלפ"ג כמוש"כ הרי"ם אך א"ש מאוד דבנפל לתוך צוננין והרתיחן אסור יש לומר דהו' כדה"נ אף דהו' לפגם כיון דאין בעצם הו' כד"ה דהא חזינן דהכי עושין בציפורי ולכן מייתא הא דציפורי להוכיח שכן דרך אכילה אבל בנפל לרותחין הו' שלא כד"ה ולפי"ז הא דקתני במשנה כל שדרך הנאתו אסור לא מפרשינן שנהנה בשעת אכילה אלא לומר דהו' כדרך הנאתו שכן עושין לערות בצוננין

לכן אף שהרתיחן אח"כ אסור וכן מה דקתני שאין דרך הנאתו היינו דהוה שלכ"ה לערות לרותחין וע"ז קתני כגון חומץ שנפל ברותחין דמשכחת תרתי גוונא כדרך הנאתו ושלא כד"ה ובמש"כ נתבאר היטב שיטת רבינו בפט"ו מה' מא"ס דפסק בין השביח ולבסוף פגום בין פגום ולבסוף השביח אסור והקשה בכ"מ מנ"ל פגום ולבסוף השביח דאסור וכן הקשה בב"י ותי' דנפקא לי' בקו"ח מהשביח ולבסוף פוגם כש"כ פוגם ולבסוף השביח ובלח"מ תי' דרבינו בפי' המשנה כתב דפוגם מעיקרא היינו פגם אבל לבסוף השביח וס"ל לרבינו כר"מ אף בפוגם ולבסוף השביח וכרי"ו דקאמר בין בזו ובין בזו מחלוקת אלא דהקשה ממש"כ רבינו בפי' המשנה דלא נתבאר בגמרא אי השביח ולבסוף פוגם אסור או פגם ולבסוף השביח ומספק אסרינן בתרווייהו ותמה כיון דסתם ברייתא כר"מ א"כ לא מספק אסור ובפ"ח בסי' ק"ג תמה עוד הא בהשביח ולבסוף פוגם ליכא ספק בגמרא דלר"מ אסור ולר"ש הא בין השביח ולבסוף פוגם בין פוגם ולבסוף השביח מותר א"כ מאי ספיקא איכא ואולם לפמש"כ דאיכא לספיקא אי מפרשינן המשנה דקתני כל שבהנאתו בנו"ט אסור אי מפרשינן דקאי אשעת הנאה והיינו פגם ולבסוף השביח דאסור לאחר שהשביח וכל שאין בהנאתו בנו"ט מותר היינו השביח ולבסוף פוגם וכר"ש א"כ באופן הזה השביח ולבסוף פוגם נשמע ממתניתין דשרי ולאופן השני דמתפרש המשנה כל שבהנאתו היינו כדה"נ אסור השביח ולבסוף פוגם הו' כדרך הנאתו כגון שאין פגם בעצם ודרך הנאתו בכך כדמייתא ראי' מציפורי שכך עושין ואסור וכל שאין בהנאתו היינו דהו' שלא כד"ה כגון פוגם ולבסוף השביח דאין עושין כן ליתן החומץ בתוך רותח וע"כ מותר וא"כ איכא צד לזה ואיכא צד לזה ושפיר כתב דאין מתבאר בגמרא ואזלינן מספק בתרתי לחומרא וא"ש הכל על מקומו והנה הפר"ח הקשה דדברי רבינו בפי' המשנה סתראי נינהו דתחילה כתב דחומץ לתוך גריסין הו' לפגם מתחילה ועד סוף ואח"כ כתב דהו' פוגם ולבסוף השביח ולדעתי לא קשה מידי דתחילה אייר דבין בשעת שנפל בין בשעת אכילה הו' רותח והו' לפגם מתחילה ועד סוף וזה ברור:

תניא בין לשבח בין לפגם אסור דברי ר"מ ור"ש אומר לשבח אסור לפגם מותר מ"ט דר"מ יליף מגיע"כ ופריך מ"ט דר"ש יליף מלגר ותמהו ממנ"פ אי סברא חיצונה נוטל"פ שרי ל"ש להקשות לר"ש מ"ט דמותר ונראה ליישב דהנה תוס' בכורות הקשו דר"א מוקי קרא לסרוחה מעיקרא מנ"ל דנוטל"פ מותר ותי' דרק באיסור נוטל"פ מותר ובטומאה בעינן סרוחה מעיקרא וכבר תמה בנוב"י סי' כ"ו דזה דוחק דא"כ מנ"ל באיסור דסרוחה אח"כ מותר:

וכן קשיא לרבינו דפסק כרי"ו בטומאה בסרוחה מעיקרא ובאיסור ס"ל דנוטל"פ מותר:

ונראה ליישב דהנה הרי"ק בשמעתין העלה דר"ש דס"ל כ"ש למכות רק בעיני' לא בתערובות דאל"כ לא תמצא ביטול לר"ש ור"פ דחי כיון דטעכ"ע דאורייתא מה לי כזית מה לי כ"ש ובאמת דברי הרי"ק תמוה דפריך דלא ימצא ביטול מאי ענין ביטול ברוב לכ"ש בתערובות דהא שוה בשוה שפיר י"ל דכ"ש גם בתערובות לקי כיון דליכא בטיל רוב ובח"ס תמה עוד דכ"ש בתערובות היינו אפי' חבית גדולה בס' חבית דלא בטיל הו' כ"ש כיון דאוסר ביותר מס' וכ"ש דר"ש היינו כ"ש במיעוטו בודאי רק בעיני' איירא דברוב בטיל ואיך מדמי הא להאי ונראה דשפיר דייק דאי אמרינן כשיטת רשב"א דכל ביטול בס' היינו ע"י ביטול ברוב [ערשב"א חולין שכ' דמהטמאים ידעינן צירן בעיני' דאורייתא אבל בתערובות שוה בשוה או ברוב אין אסור לכן צריך משרת] אז מסתבר כהר"פ דבשוה בשוה כ"ש אסור וברוב שפיר מותר כיון דנתבטל דגם בא"מ בטיל ברוב ורק לבטל הטעם בעינן ס' ולהרי"ק י"ל דס"ל דבביטול בס' ל"צ ביטול מטעם רוב דבא"מ ל"ש ביטול רוב רק ביטול ס' והיינו משום דאמרינן דגוף האיסור מותר מטעם ח"ש ע"י תערובות והטעם בטיל בס' וא"כ אי לר"ש כ"ש למכות אף בתערובות א"כ ל"ש בטיל בס' דהא כל הביטול רק בס' ובליכא ס' גם ברוב לא נתבטל ולכן דייק דא"כ לא משכחת ביטול ברוב דבא"מ ליכא ביטול רוב אע"כ דשרי מטעם דהו' ח"ש ע"י תערובות וא"ש דברי הרי"ק כמין חומר וכבר בארתי דבהא פליגי הרשב"א והרא"ה לרשב"א אין פגם בעצם אלא דאיסור בטיל ברוב והטעם אין אוסר דהא אין אלא טעם פגום ולהרא"ה ס"ל דבא"מ הביטול בס' לא מטעם רוב וא"כ אי ליכא ס' גם ביטול רוב ליכא א"כ במאי משתריא כיון דאין לפגם בעצם א"כ עצם האיסור כמאן דאיתא ויצא מזה דרשב"א סובר כר"פ והרא"ה סובר כר"י יקיר:

מעתה י"ל דהנה בח"ס תמה על הרא"ה הא איתא בשמעתין קדירה בת יומא פגמה פורתא וזה ודאי ל"ה אלא פגם בטעמא לא פגם בעצם וכן בפסחים אמרינן גיע"כ חידוש הוא דקדירה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא ומאי חידושו כיון דאין פוגם בעצם שפיר אסרה התורה להנ"ל י"ל כך דבגמ' דע"ז דפריך מ"ט דר"ש דהו' קשיא לי' דע"כ ר"ש גופי' ס"ל ג"כ קדירה בת יומא פגמה פורתא דעכ"פ פוגם בטעמא אפ"ה אסרה תורה דהא ר"ש ס"ל כ"ש למלקות א"כ ל"צ קרא דמשרת להמצל"א כדס"ל להר"פ ע"כ לטעכ"ע וגיע"כ לאסור אף דפגמה פורתא בטעמא דהא לרבינו פרץ דאף בא"מ שייך ביטול רוב לבטל האיסור וס' רק לבטל הטעם א"כ לפי האי סברא ל"ב פוגם בעצם א"כ קדירה בת יומא אף דאין פוגם בעצם מסברא להתיר דעצם האיסור הא בטיל וצריך קרא לאסור נוטל"פ בקדירה בת יומא א"כ מ"ט דר"ש דמתיר דהא מגיע"כ מוכח דנוטל"פ אסור וע"ז משני

דיליף מולגר תתננה דנוטל"פ מותר הכונה א"כ קשיא קראי אהדדי אע"כ לומר דנשמע דבאמת בעינן שיהא פגם בעצם א"כ קדירה בת יומא דלא פגמה רק בתערובות ל"ח פגם וקרא דגיע"כ לטעכ"ע ול"צ משרת רק להמצל"א אף דכ"ש למלקות אפ"ה בעי צירוף דבתערובות ל"א כ"ש למלקות כשיטת הרי"ק והיינו דבתערובות ל"ש בא"מ רוב א"כ פגם בת יומא דל"ה בעצם לא חשוב פגם וניחא גם שיטות הרא"ה דס"ל כשיטת הרי"ק דלמסקנא ס"ל באמת ר"ש דקדירה בת יומא לא חשוב פגמה כלל אבל באב"י גם לר"ש הי' נוטלפ"ג ושרי כיון דפגם בעצם ול"ש לומר כמש"כ תוס' ניחזי אנן דהא רק אפשר לנסות כשמתבשל ואז באמת מודה ר"ש דנוטל"פ בתבשיל אלא סובר דלא סגי בנוטל"פ בתבשיל דתורה אסרה קדירה בת יומא יען דאין פגום בעצם:

וניחא נמי הא דאמרינן בפסחים דהו' חידוש ולא נשמע טעכ"ע יען דפגמה פורתא שנותן טעם פגום דהא שם קאי אי טעכ"ע ל"ד דמה"ת בטיל ברוב ולפי האי ס"ד דאיכא בא"מ ג"כ ביטול רוב גם הרא"ה מודה דסגי בפגם שפוגם בתבשיל כיון דגוף האיסור נתבטל ברוב דהרא"ה חולק על הרשב"א יען דקיימ"ל טעכ"ע ואוסר עד ס' לפי זאת המסקנא ס"ל להרא"ה דל"ש ביטול רוב כלל בא"מ רק ביטול בס' א"כ במאי משתריא אי אין פגום בטעם:

מעתה נבואה ליישב גם קו' העולם על הרי"ק משבועות דפריך לר"ע אי ס"ד דסבירא לי' כ"ש למכות כר"ש ל"ל צירוף ולרבינו יקיר קשיא הא בתערובות ל"א כ"ש למכות [והיינו דע"כ גם לר"ע אמרינן האי סברא דהא הרי"ק הוכיח כן דאל"כ לא מצינו ביטול ברוב לר"ש א"כ גם לר"ע יקשה איך משכחת ביטול לר"ע אע"כ דבתערובות ל"א כש"כ למכות א"כ קשיא כנ"ל] ולפימש"כ לעיל ניחא דהנה בפסחים איתא דר"ע אמר לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא הלכך לאו נו"ט לפגם הוא ובע"ז קאמר לר"ש הלכך לאו לפגם הוא ולא קאמר לאו נו"ט לפגם הוא והיינו משום דלר"ש הו' סבירא לי' דביטול ס' ל"ב ביטול רוב רק דעצם האיסור מותר דהו' ח"ש ע"י תערובות דכשבא לאכלו הו' רק ח"ש וכיון דגוף איסור לא בטיל בעינן פגם גמור דעצם האיסור נפגם הלכך קאמר בקדירה בת יומא לאו לפגם הו' דלא נפגם עצם האיסור א"כ סובר ר"ש כסברת הר' יקיר דח"ש ע"י תערובות מותר אבל לרע"ק ידע הגמרא דסבירא לי' דביטול ברוב עצם האיסור ורק טעם איכא סגי דאם הנתינת טעם הוא לפגם וע"כ קאמר קדירה בת יומא לאו נותן טעם לפגם הוא וא"כ כיון דסבירא לי' ביטול ברוב כשיטת הר"פ א"כ לית לי' לרע"ק כשיטת הר' יקיר דע"י תערובות מותר לכן שפיר קאמר בגמרא דשבועות דרע"ק לית לי' דר"ש דאי כ"ש אסור אף בתערובות אסור ודו"ק:

אלא דא"כ קשיא לתוס' שכתבו דלר"ש צריך משרת להמצל"א בנזיר ששרה פתו ביין יען דבתערובות לא אמרינן כ"ש למלקות דהא ביין לנזיר דניכר האיסור גם בתערובות כ"ש למלקות ול"ל קרא להמצל"א אך א"ש דהנה זה שהקשה הר"פ כיון דטעכ"ע מגע"כ א"כ גם כ"ש בתערובות הו' בעיני' ולכאו' יש לומר דהא ל"ק לר' יקיר דהא טעכ"ע גופי' לא ידעינן רק מגע"כ ובגע"כ גופי' הא לא לקי כמש"כ תוס' לעיל בשם ר"י מאורלייניש א"כ גם אכ"ש לר"ש שנתערב ל"ש דלקי משום דטעכ"ע אלא דיקשה ע"ד זה הא תינח בשאר איסורין אבל בנזיר ששרה פתו ביין ע"כ דהו' כבעיני' דהא כתבו התוס' בפסחים דידעינן גע"כ לנזיר דמסתמא גם כלים הנבלעים מיין הצריכה תורה להגעיל והא בבליעת יין לנזיר ניכר שהוא טעמא דאיסורא א"כ קודם שנבלע כבר הי' אסור ובכהא"ג אמרינן אהדרא לאיסורא קמא ולקי שפיר אבליעת יין לנזיר [כמוש"כ במק"א אקו' תוס' דנאמר אהדרי' לאיסורא קמא דלא שייך אהדרי' לאיסורא קמא כיון דבעיני' ג"כ קודם שנבלע לא הו' אסור דצירן בעיני' ג"כ מותר מה"ת בטריפה ונבילה וכדומה] א"כ ה"ה תערובות שוה בשוה לקי אכ"ש לר"ש ול"ל קרא להמצל"א לכן אומר דלר"ש לשיטתו לא נשמע מגע"כ דלקי אטעכ"ע דלדידי' לא שייך אהדרי' לאיסורא קמא מטעם אחרינא דלדידי' איסור נזיר לא הו' אלא איסור גברא דהא ר"ש ס"ל בריש נזיר דלא הו' נזיר עד שיזיר מכולן וכתב בישועות יעקב או"ח סי' תפ"ד דר"ש דס"ל דהו' איסור גברא וטעמא דרבנן דסברו בהזיר מדבר אחד הו' נזיר משום דסברו דהו' איסור חפצא ואיסור תורה שאסרה התורה כמש"כ מרי"ט ואבני מילואים בתשובה וא"כ לא לקי אף אי טעכ"ע דאורייתא מגע"כ ולכן שפיר כ' הרי"ק דבתערובת לא לקי אף אי טעכ"ע דאורייתא מעתה יש לומר זה רק לר"ש אבל לרע"ק שפיר יש לומר דהוא סובר דנזיר איסור תורה א"כ שייך באיסור נזיר דאהדרי' לאיסורא קמא ולקי ואי טעכ"ע דאורייתא מגע"כ הי' כ"ש כבעיני' ולקי אף בתערובות וצירוף ל"ל ושפיר פריך בגמרא צירוף ל"ל:

ולפי"ז יש לומר למסקנא שבארנו דמשני דלר"ש יליף מלגר הכוונה דמוכח דל"א פגמה פורתא וצריך גע"כ לטעכ"ע ומשרת להמצל"א ולפי הנ"ל יש לומר יותר דהא"ט דר"ש לשיטתו ע"כ פליג אר"מ דהא גע"כ לנזיר הו' איסור גברא א"כ אי הו' פגמה פורתא הו' סרוחה מעיקר' דהא האיסור אינו אלא כשבא לשתות וא"כ למה הצריכה התורה הגעלה לכלי יין לנזיר אעכ"ח דקדירה בת יומא לא פגמה כלל מעתה מיושב דברי התוס' דבכורות דלפמש"כ סברא חיצונה דנוטלפ"ג מותר אלא דר"מ יליף מגע"כ וגמרא פריך מ"ט דר"ש משום דס"ד דלר"ש כ"ש למכות ע"כ סובר גם פגמה פורתא ולזה צריך הלימוד מלגר דל"ח כלל כפגמה [א"כ א"צ משרת ע"כ רק לטעכ"ע דמגע"כ לא נשמע דהא בת

יומא נמי פגמה פורתא והו' חידוש ע"כ צריך קרא דנבילה אבל לקושטא דמילתא סבירא לן כרבינו יקיר וצריך משרת להמצל"א וטעכ"ע מגע"כ ולית לן דפגמה פורתא כשיטת הרא"ה דבעינן פגם בעצם א"כ שוב מסברא נוטלפ"ג מותר ואין צריך קרא דנבילה רק לטומאה בסרוחה מעיקרא ודו"ק:

א"כ לדידן כר"ש דכ"ש למכות א"כ מסברא הא אמרינן דקדירה ב"י לא פגמה והדרינן לסברא דנו"ט מותר דמהיכא תיתי לאסור ולא צריך לדרשא דלגר ע"כ שפיר כתבו התוס' דלאיסור אכילה ל"ב סרוחה מעיקרא דהא מסברא ידעינן דכל שאין ראוי' לגר ל"ה אכילה דהו' שלכדא"נ וניחא נמי שיטת רבינו דס"ל לענין טומאה בעינן מעיקרא כדילפינן מקרא ולענין אכילה ס"ל דנוטלפ"ג מותר דהיינו דאין צריך קרא כלל לזה דמסברא שרי דהא הו' שלכד"א כמוש"כ רבינו בפי"ד מה' מא"ס:

והנה בחס"ו כתב ליישב קו' הנוב"י שהקשה מתוס' בכורות דהכונה כך דלכ"ע לענין איסורא לב' סרוחה מעיקרא דהא כתיב לגר תתננה ואכלה ובעינן נבילה הראוי' לגר רק פליגי לענין טומאה יען דכתיב בקרא וכי ימות מן הבהמה אשר יהי' לכם לאכלה ס"ל לב"פ דקאי על שעת שמתה הבהמה דאז יהא ראוי' לגר ורי"ו דס"ל הא דאיתקש לנבילה דלא אסרה תורה רק בראוי' לגר דהיינו אשעת נגיעה אמנם לי נראה ליישב בדרך אחר דהנה במנחת חינוך הקשה כיון דנבילת עוף טהור כתיב לא יאכל לטמאה בה א"כ תליא באכילה א"כ בעינן דומיא דאיסור אכילה לגמרי ויהא לענין נוטלפ"ג שוה לאיסור אכילה שלא מטמא בא"ר לאדם ונראה ליישב דכבר עמדו תוס' ע"ז בחולין דף ק"כ גבי המחה את הנבילה דמטמא מדכתיב הנפש והקשו ל"ל קרא ע"ז נילוף משרצים דכתיב בהן הטמאים לאסור צירן ורוטבן ותי' דלד' לאיסור אכילה אף דכתיב לא יאכל לטמאה בה הרי דס"ד דתוס' דהסברא הי' נותן שיהא נבילות עוף דינו כאיסור אכילה יען דכתיב בי' אכילה אבל באמת לא אמרינן כן דהא חזינן דצריך נפש בנבילות עוף ולא נפקא מאיסור אכילה ונראה דהא"ט כיון דבטומאת דנבילות בהמה לא מדמינן לאיסור אכילה דשם לא כתיב אכילה בודאי לא חילקה התורה בין נבילה לנבילה ודין אחד להם לכך צריך קרא הנפש מעתה יש לומר בודאי לכ"ע לענין איסורא בעינן ראוי' לגר רק דבהא פליגי ר"פ סובר כיון דנבילות עוף טהור דכתיב לא יאכל ע"כ דינו כדין איסור אכילה דא"ר לאכילה אינו מטמא ע"כ באמת גם בנבילות בהמה הדין כן דא"ר לגר לא הוי' נבילה ורי"ו סובר איפכא מדחזינן דצריך נפש ע"כ משום דאדרבא נבילות עוף איתקש לנבילות בהמה לא דמיא לאיסור אכילה לכן גם בנבילות עוף טהור ג"כ אין מטמא אף שא"ר לגר דלא תליא באיסור אכילה דאין לחלק בין נבילות עוף לנבילות בהמה ואפשר לומר

עפ"י דברי החס"ו יש לפרש כן דב"פ סובר דבהמה איתקש לאיסור אכילה דקאי אשעת מיתה משום כיון דבנבילות עוף טהור ע"כ שוה לאיסור אכילה וקאי אשעת מיתה ורי"ו סובר דקאי אנגיעה משום דסובר אדרבא דין נבילת עוף יש לדמותו לבהמת נבילה וקאי אשעת נגיעה ובתרווייהו מטמא אף שא"ר לגר כל זמן שראוי לכלב:

צריך מוש"ט בכל הכלי. הנה בסי' צ"ב הביא דברי הסמ"ק דמספקא לן אי מפעפע בכל הכלי ותמהו שאין כאן ס' ובפלתי תי' על נכון ולי נראה דהספק הוא כמוש"כ התוס' לתמוה ממנ"פ במאי אייירא אי בצונן כל הקדרה מאי קאמר דמפעפע ואי בחמין ליבעי בשאר איסורים בזה מסופק גם הסמ"ק אי בחמין כל הקדרה אייירא ומפעפע בכולו מדינא או בצונן ורק מגזה"כ בעי מוש"ט בכל הכלי או עד"ז אי בחמין אייירא בקדשים ומזה ממעט מאותה תרומה או בצונן אייירא ומזה ממעט תרומה ושאר איסורין א"כ בחם כל הקדרה בשאר איסורים לא נתמעט ומפעפע בכולו והנה ליישב קושיות התוס' נראה לעולם בעי בשאר קדרה צונן והא דקאמר משום דמפעפע הכונה כיון דבחמין מפעפע בכולו א"כ כל הכלי צריך מוש"ט משום הבליעה אף בצונן צריך מוש"ט משום הבישול שעכ"פ נתבשל בתוכו והו' בישול בלא בלוע ע"ד שכתבו תוס' פסחים דף מ' דאי כ"ח יוצא מידי דופיו פשיטא דבישול בלא בלוע א"צ מוש"ט או שבירה בכ"ח דתורה רק החמירה שיהא דינו כבלוע עיי"ש כן נמי אם יש בלוע ע"י מקצתו נאסר כל הכלי אף אי ליכא בלוע בכלי דעכ"פ נתבשל בתוכו.

הנה הא דפריך בשמעתין משפוד ואסכלא פירש"י ונותר איסור כרת הוא ותמהו עליו לפמש"כ בארוכה ניחא דבאמת לינת לילה פוגם והא דהצריכה התירה תורה מוש"ט בארנו דהוא משום אין מבטלין איסור לכתחלה ואף דגלי קרא בזב"ש דמותר לבטל לכתחלה היינו באיסור לאו אבל איסור כרת לא נשמע מזב"ש ואסור לבטל לכתחלה ולזה כיון רש"י דנותר איסור כרת ואסור לבטל לכתחלה.

ובספר כלי חמדה עה"ת כתב דרש"י ס"ל דלינת לילה פוגמת ורק גזה"כ דצריך מוש"ט וא"כ באיסור כרת דלא ילפינן מלאו דנבילה נוטלפ"ג אסור ולדעתי תמוה א"כ דרק באיסור לאו גלי קרא דנבילה שא"ר לגר ל"ה נבילה א"כ קשה הא דאמרינן גע"כ חידוש הוא דנוטלפ"ג מותר דבעינן ראוי' לגר וקשה הא י"ל דגע"כ דאסרה תורה היינו משום בליעת חלב ודם דאיסור כרת דלא ילפינן מנבילה וא"ל דהוי דם שבשלו הא לרש"י דם שבישלו עובר עליו ועוד עכ"פ חלב אסור בבישול ג"כ אלא ודאי א"ז סברא כלל דהא כשהותרה תורה נבילה הוא וחלבה הותרה כדאמרינן בפסחים כ"ב א"כ גם ההיתר דא"ר לגר גם באיסור כרת כחלב הותרה רק הנכון בפירש"י כמש"כ.

הלכה יט

בגד שניתז וכו' כדי מעפורת הוא רק מדבריהם. ובלח"מ הקשה הא לפי מש"כ רבינו בה' כלים בטלית אפי' נשאר כדי מעפורת וכן הקשה במל"מ ה' כלים ובח"ס בחי' לחולין דף קנ"ג כתב שהמעיין בלשון רבינו יראה דס"ל למסקנא דאפי' נשאר מעפורת נמי טהור י"ל עכ"פ מדרבנן צריך לקרוע כולו אלא משכבר קרע רובו שהוא טהור מן התורה שוב טהור ע"י מחשבתו שחישב לקרוע רובו ולא חיישינן שמא ימלך ולא יחוס ולא יקרע רובו זה ל"ח כיון שלא חס עליו וטבלו בודאי קודם שיקרע רובו לא מהני מחשבתו לקרוע רובו כיון שעדיין טמא מה"ת אך משיקרע רובו שוב אינו אלא מדרבנן לזה מהני מחשבתו לקרוע כולו ואהא קאמר ר"נ דוקא בטבילות יום והש"ס בס"ד לא ידע הך דמעפורת וקמפרש דברי ר"נ ארובו קאי וחיישינן שלא נקרע רובו ויטמא בין חיצון לרובו ק' קו' ש"ס וצריך לדחוקי מתניתין בטרפה ולא בנבילה אבל למסקנא ל"ח להא אלא חיישינן שלא יקרענו כולו אח"כ וימלך ממה שחשב לקרוע כולו וא"ש פסקי רבינו עכ"ל.

הנה מבואר בשמעתין דדבר הנטמא בחוץ א"א להטבילו בחוץ משום דכתיב במקום קדוש ויש לתמוה טובא למה לא שרי לטבול בחוץ הא טבילה לא הו' כיבוס דכיבוס הוא ע"י שכשוך כמבואר בשמעתין וא"ל הא רבא אמר דשרייתן הוא כיבוסו הא חזינן לרבינו דלא הביאו בפכ"ב מה' שבת הא דרבא א"כ לית לי' דרבא א"כ יטבלנו בחוץ ואח"כ יכנסנו לפנים לכבסו ועוד קשה לי אפי' נאמר דשרייתו היינו כיבוסו זה יתכן רק אי מכוון לכבסו משא"כ כאן בטבילה זו שאין מכוין לכיבוס לא שייך לומר שטבילה יהא כיבוסו וכ"כ בתוס' רי"ד על ביצה דף י"ח דלכן לא אמר בטבילת כלים הטעם משום כיבוס יען דאין מכוין לכך וא"כ יש לתמוה טובא אמאי לא יטבול בחוץ וא"ל דמבטל מ"ע דכיבוס במקום קדוש כיון דאין מכוין לכיבוס הו' דבר שא"מ דשרי ולכן אומר בודאי בדבר שא"צ לכבס אמרינן דטבילת בגד לאו היינו כיבוס אבל כאן דצריך כיבוס א"כ נהי דלא נתכוין לכיבוס אבל עכ"פ ל"ש כיבוס בפנים דאין כיבוס אחר כיבוס וא"א לקיים עוד הכיבוס בפנים ולכן אף דבעלמא שרייתו לאו היינו כיבוסו כאן ל"ש כיבוס בפנים דאין כיבוס אחר כיבוס:

כדי מעפורת. והנה בלח"מ הקשה דרבינו סותר עצמו דכאן בנשתייר כדי מעפורת טמא מדרבנן עכ"פ ובה' טומאת מת פסק דאפי' נשתייר כדי מעפורת כיון שנקרא רוב טהור וכ' בלח"מ דהרי לכאו' קשה למה פסק כאן כלישנא קמא ורק תי' דלא פליגי כי הני תרי לישנא לא איירא בחד גונא דשם איירא שטבלה ולכן בשייר כדי מעפורת ג"כ

טהור ואידך איירא בלא טבל ולכן כשנשאר כדי מעפורת טמא ולכן כאן מסתמא איירא אפי' בלא טבל לכן בשייר כדי מעפורת טמא מדרבנן ובמל"מ תמה א"כ אמאי לא הזכיר רבינו דאם לא טבל ולא שייר כדי מעפורת ג"כ לא גזרינן ואני אומר דהנה לישנא דא דסובר אפי' בשייר טהור קאי אר"נ בטבל ומינה בלא טבל טמא אלא אפי' בלא שייר כיון שלא טבל ובזה פליגי אלשון אחר אבל אידך מ"ד דסובר דהא דטמא דוקא בשייר כדי מעפורת איירא בלא טבל זה סובר גם בלא טבל רק כדי מעפורת ובטבל טהור אפי' בשייר כדי מעפורת וא"כ באמת פליגי כפשטי' דשמעתין כמו שהקשה במל"מ אבל רק בלצדדין פליגי והנה אמש"כ לח"מ דמסתמא איירא גם בלא טבילה ותמה במל"מ דאי אפשר לטבילה דא"כ יש כאן כיבוס ואינו במקום קדוש ולדעתי דברי משל"מ מוכרחין דהרי שם בסוגי' מבואר דכיבוס רק בז' סממנין או דמערב ברוק טפל וא"כ אין עולה טבילה במקום כיבוס ומה שהקשה ע"ז דאי דאין טבילה עולה במקום כיבוס יטבלנו בחוץ ואחר שקיעת החמה יכנסנו ויכבסנו ול"ל לקרוע י"ל אי בשאר טומאה ה"נ אבל איירא בנוגע במת שטמא ז' וכהא"ג איתא בתוספתא דכלים הובא תוס' שבת דף ט"ז ועוד קשה דא"כ גם בהך דשבת ודחולין ל"ל לקרוע או לשברו כיון שיכול להשתמש למחר וע"כ צריך לומר דצריך אותו לתשמישו א"כ גם בב"כ י"ל דמי לא משכחת בצריך אותו היום בליכא כהן אחר וצריך הוא להקריב היום.

והנה במל"מ תי' דלכן במעה"ק כתב רבינו דטמא דסובר דשם לא מהני קריעת רוב וכל שנשאר כל שהוא טמא יען כיון דשם איירא ע"כ בלא טבילה דאי בטבילה היינו כיבוס ובלא טבילה אינו טהור ברובא ועוד תי' כיון שאין יכול לגמור אין טהור ברוב דרק כשגמר טהור למפרע והקשה ע"ז דא"כ למה הקשה ממ"ד דשייר כדי מעפורת טמא הא לכ"ע בלא טבילה שאין דעתו לגמור אין טהור ברוב נראה מדבריו דסובר דמאן דמטהר בכמע"פ היינו עכ"פ ברובא או בהי' דעתו לגמור וכאן לא שייך זה וכן משמע מגמרא דחולין ואפי' בלא נשתייר כמע"פ אין טהור כיון דרוב לא מהני נראה דסובר באין נשאר כמע"פ דטהור רק אם נקרע רוב אולם הקשה לפי"ז בקרע רוב טהור מה"ת א"כ איירא ר"נ בטומאה דרבנן ואפ"ה גזר ובגמרא משמע דאיירא בטומאה מה"ת ותי' דסוגי' דחולין חולק דבעינן כולה והיכא דאין דעתו לגמור טמא מה"ת ברובא וקשה לי טובא ותחילה נציע דברי גמרא בחולין קכ"ג קרע בגד ולא נשאר רק גע"ג טהור מטומאה ראשונה אף דראוי' לקבל טומאה ועיי' פירש"י שמדמה לכ"ח שג"כ יצא מטומאה ראשונה אף דאם ראוי' לתשמיש למלאכה מקבל טומאה מחדש [ומפרש שם דזה רק באם טבל עכ"פ אף דטבילה מזיק לבגד הרי דלא חס כדי לטהרו הה"ד דלא יחוס לקרוע עד גע"ג אבל

בלא טבל חיישינן שיחוס לקרוע עד גע"ג ופריך רבא א"כ יאמרו טבילה בת יומא ועוד עולת עוף ג"כ ניחוש דלא יבדיל רוב ותי' הגמרא דקרע מעיד שמטהר ולא גזרינן שיאמרו טבילה בת יומא ובלא יבדיל לא חיישינן דכהנים זריזים הם וקשה לי מהך דשמעתין דקתני במשנה קרעו ונכנס ומכבסו במקום קדוש ומביא בגמרא דאין רשאי לגמור כולו דאל"כ לא הו' בגד ואין צריך כיבוס במקום קדוש וא"כ לר"נ אף שטבל ואין חס מאי הו' כיון שאין רשאי לגמור יש לחוש דלא יעשה רוב [ולרבינו פכ"ג מט"מ הביא הך דחולין ומפרש לה דלא עביד כולה דבעי לקרוע כולה הרי אפשר לגמור] וא"כ מאי פריך מעולת עוף עדיפא הו' לי' להקשות דא"כ גם בטבל כיון דבבגדי כהונה אין רשאי לקרוע כולה נגזור דלא יעשה רוב ולדעת רבינו מהכא אלימא הקו' דהא דפריך מעולת העוף הו' רק משום חששא דלא יעשה רוב יען דאין רשאי להבדיל ומבגדי כהונה אלימא הקו' דלא יעשה רוב וטמא מה"ת וכן יקשה עכ"פ אי אפשר לגמור א"כ מדרבנן עכ"פ טמא עדיין והיינו לפמש"כ משל"מ מה"ת ברוב יצא מכלל טומאה רק מדרבנן טמא רק יש לומר דמשום מצות כיבוס מכניסו טומאה מה"ת ולכאו' יש ליישב דל"ש לגזור דלא יעשה רוב משום מצות כיבוס לא גזרינן אלא דקשה א"כ מאי פריך מעולת עוף גם שם יש לומר משום מצות מליקה לא גזרינן ולמסקנא יש לומר דבאמת גבי כיבוס שייך נמי כיון דנעשה במקום קדוש לא גזרינן דזריזים הם מעתה קשה לפמש"כ המל"מ הנ"ל דסוגי' דחולין פליג א"כ קשה כקושיתינו דאף בטבל ג"כ נגזור כיון דאין רשאי לקרוע כולה א"כ אין דעתו לקרוע כולה וטמא מה"ת.

והנה בהאי דחולין קשה לי עוד לפמש"כ רבינו פי"ז מכלים לכן גזרו על טומאה ישינה שתחזור לטומאה ראשונה כי יאמרו שבירתו מטהרתה וטבילה מטהר כמו שבירתו מטהר בו ביום כך טבילה נמי מטהר בו ביום ואין צריך הערב שמש ולפי"ז יקשה דמה הו' דקרע מוכיח עליו הרי לשיטתו החשש שיאמרו שגם טבילה מטהר כמו קרע ועוד למה הקשה רבא דיאמרו טבילה בת יומא הא בלא"ה יקשה אמשנה דקרע בגד גע"ג טהור וקשה דיאמרו טבילה בת יומא כמו קריעה מטהר בבת יומא ונראה דרבינו לא אמר האי גזירה אלא בחזר והתיכן שוב הכלי שלם כמו בטבילה אבל בקרע או שברו אף שראוי' לא יאמרו כמו קריעה כך טבילה דלא מיחלפא בשברי כלי ובגדים קרועים.

ודע דקשיא לי דתוס' שם בחולין הקשו מ"פ מעולת עוף הא גזה"כ ותי' דס"ל דסגי ברוב מצומצם ע"כ קשיא לי' דנגזור דליבעי רוב הנראה לעינים וקשה לי לפי"ז הא דפריך בירושלמי חלה הובא בתוס' קידושין ל"ח דיבוא עשה דמצה וידחה ל"ת דחדש הא הכא אי אפשר רק בכזית מצומצם דאי יקח יותר מהשיעור יעשה איסור בלא מצוה וע"כ יטול

רק שיעור מצומצם א"כ יגזור פן יקח פחות מכשיעור אמנם בלא"ה תמוה דבחולין דף כ"ט מסיק דבכל מקום בעינן רוב הנראה לעינים.

הלכה כ

דכתיב לא יקרע. במל"מ הקשה מ"ש משאר בגדי כהונה דאסור לקרוע משום דכ' לא תעשון כן לד' ונראה דאתי לאסור אפי' גרם קריעה כגון ליתן לנכרי שיקרע אותו כדי שיכול לכבסו בפנים דלא יקרע משמע דאסור לגרום כדמוכח ביומא דף ע"ז דס"ד דקרא הכי קאמר נעבוד לי' שפה כ"ד שלא יקרע ובשאר בגדי כהונה דרק משום לא תעשון כן הו' מותר לגרום כדמוכח בשבת דף ק"כ גבי מחיקת השם דעשי' אסרה רחמנא אבל גרמא לא אסרה רחמנא וא"ש.

הנה משמע דשל נחושת קשה יותר משאר מתכות וקשה דביומא דף ס"ט מוכח דס"ל דעופרת דביקים חלקי' זה בזה ביותר וכ"כ הטבעים ועל כן הוא כבדה הרבה וראיתי בהגהות רש"ש נדה דף י"ג שהרגיש בזה וכ' דמ"מ הוא עלולה לבלוע והמופת שהוא נתכת באש מהר.

בהך דטבילת כלי מתכות מוכח מתוס' דבעינן מ' סאה דכתיב במי נדה אף דשאר כלים סגי ברביעית מים לטבילה כאן דבעינן שיהא מטומאת גוי לקדושת ישראל בעינן מ' סאה וראי' לזה מריש נדה כל הטהרות שנעשה על גבה למפרע ברה"י טמאות פירש"י כלים ותמהו הא בכלי סגי מה"ת ברביעית ולפימש"כ ניחא כגון כלי מתכות שקנו מגוי דבעינן מ"ס ע"כ שפיר קאמר דטמאות למפרע.

הלכה כא

כלי חרס וכו' בכדי שורש קטן. וכתב בלח"מ דהא"ט משום דבעינן שיהא כלי ע"כ שיעורו בשורש קטן דשם כלי עכ"פ עליו כ"ז שאין כמוציא זית והנה הקשו בתוספ' דלענין לטהר בכ"ח סגי בכונס משקה אבל לבטל מידי כלי בעינן כשיעור מוציא זית או משום דאי מיוחד לי' ראוי' לתשמיש אחר או משום כיין דהכשר שיש בו לרוטב ובשר יש לו שני שיעורים הללו אלא דהקשה אמאי נקט כשורש קטן ולא נקטו בכונס משקה כדאמרינן בעלמא עיי"ש אולם קשה לי דרבינו בפ"ו מהל' ברכות כתב כלים שנשתברו שבירה המטהרת אותן מידי טומאה אין נוטלין בהן לידים הרי כיון דמה"ת שבירה המטהרתו יצא מידי כלי ג"כ והוא מגמ' דחולין דק"ז כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין מהם לידים הרי דבכו"מ כבר יצא נמי מתורת כלי וכן בפ"ו מפרה כ' רבינו דכ"מ שניקב בכו"מ אין מקדשין בו והוא מגמ' דשבת דצ"ה הרי דיצא מתורת כלי ג"כ וא"כ לא מתקיים במקום קדוש תשבר לכן נר"ל דבאמת מהא"ט נקט בשורש קטן

ללמדינו דבשו"ק נטהר הוא מטומאתו אבל עדיין כלי וצריך לשברו בפנים משום דכיון דמבשל בו הו' ככלי המשתמש בו דבר מאכל דשיעורו כמו"ז אלא דאפ"ה מתטהר נמי בשיעור שורש קטן אבל מידי כלי לא יצא ואמנם מכאן קשה לי אמש"כ בב"י סי' קנ"ט אהא דכ' רבינו נקב המטהרת אותם היינו כל חד כדיני' א"כ אמאי לא ה"נ המטהרתו סתם בשלמא לטו"ז שם דקאי אכלי גללים כיון דבכ"ח מוציא מידי כלי גם בכלי גללים אף דאין להם טומאה ול"ש המטהרתו עכ"פ כיון דבעלמא יצא מידי כלי אף בכלי גללים כן אף דבכלי גללים ל"ש המטהרתו ניחא דהכא דקאי רק אכלי חרס דכלי גללים הא אין מקבלין טומאה ע"כ מפרש שיעור שורש קטן אבל לב"י קשה.

והנה בשו"ת שמן רוקח הקשה לפמש"כ רבינו פ"ג מביה"מ דאין איסור דאורייתא להכניס כלי שאין אלא ראשון לטומאה ובכלי חרס ליכא שום אב הטומאה וא"כ קשה דכל"ח שנטמא למה נקבו כלל הא אף אם נקבו אכתי הוא טמא מדרבנן ואף בדלא נקבו אין בכ"ח רק ראשון לטומאה ואינו אסור להביא למקדש רק מדרבנן ומשום מצות שבירה יכנס במקדש בלא נקב ודוחק לחלק בין חד דרבנן לתרי דרבנן ואקמוה אדאורייתא וכמו גבי בגד דשייר כדי מעפורת וכ' בשו"ת הנ"ל ליישב דרבינו ס"ל דלא דחינן שום איסור דרבנן משום מצות כיבוס ושבירה דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בשב וא"ת והא דמתירין גבי בגד ושייר כדי מעפורת היינו משום דאי האיסור אלא משום גזירה דילמא לא יקרע רובו וזהו לא גזרינן במקדש ואין כאן גזירה כמו דלא גזרינן כמה שבות במקדש משא"כ להכניס ראשון למקדש התירו רבנן עיי"ש:

כלי חרס שבשל בו חטאת וכו' וכן כלי מתכות וכו' נטמא כשיצא פותחו עד שיטהר וכו'. והנה בשו"ת בית אפרים סי' נ"ג עמד להקשות הא כיון שבדעתו לתקן א"כ לא מהני כלל מה שפתחו כדי לטהרו וע"כ לפרש הא דמשני בגמ' דרציף לי' מרצף היינו שהופך כמש"כ תוס' ותי' דבשבת דף ט"ז איתא מעשה בשל ציון המלכה וכו' ושברתן ונתנתן לצורף לחיתוך וכו' והחזירו לטומאתם ישנה ופירש"י וחותך שמחבר כסף במקום שבר הרי מבואר דהשבירה מעיקרא לא הוי רק ע"ד לתקן ולא להניחו שבור מ"מ בעת קלקולן נטהר מטומאתו אלא דבכלי מתכות אמרו שחוזר לטומאתו ישנה משום גדר מי חטאת וכן מוכח מהא דאמר התם גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו אלמא דאם הוא נוקבו בכדי טהרתו שפיר מהני הנקיבה לטהרו אעפ"י שדעתו לסותמו מיד והביא שם דברי הנובי"ת סי' קס"ד שכ' דאם סותם החבית שנקבו בברזא של עץ לא נתבטל החבית מתורת כלי אף בעת הסרת הברזא והוכיח כן מהא דאיתא באו"ח סי' קנ"ט בעת שנוטל ידיו דרך הברזא אפי' הכי תורת כלי עליו כיון ששוב יחזור הברזא לתוכו והוא חולק

עליו דזה דבר תימא לומר דכלי שנעשה בו נקב המטהרתו יהי' דין כלי עליו בשביל שדעתו לתקן לו סתימה והא דנט"י שאני דהתם כיון דדרך תשמישו בכך להוציא ולקבל דרך הנקב ההוא מה שצריך לו להוציא מהכלי ודאי שלא נתבטל מתורת כלי מחמת זה שהרי נקב זה הוא משמש לו בדרך תשמיש הכלי וכן העלה בשו"ת ח"ס בכמה תשובות כדברי הביא"פ:

פרק ט

הלכה ג

עשיית כל שלמים וכו' ארבעה מינים האחד שלמי ציבור והשלשה שלמי יחיד. וכ' בס' תורת העולה וז"ל שהם דוגמת ישראל ומורה על שלימתן בהיות ישראל נחלקים לג' חלקים צדיקים בינונים רשעים וכולן נקראים ישראל וכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וכן מצינו בשלמים ג' חלקים נגד ג' חלקים שכל אחד מקריב שלמותו למעלה אף שהם חלוקים לשלשה חלקים והנה הי' מקצת השלמים בלא לחם והם שלמי חגיגה ושמחה נגד חלקים הרשעים שכלים כל ימיהם בשמחה וחגיגה ולזה בזמן הרגלים שהיו עולים גם הרשעים היו מקריבים שלמים אלו כי מאחר שעולין לרגל כולן נחשבים לשלמים וכמו שנאמר מה יפו פעמיך בנעלים ודרשו רבותינו על עליית הרגל ולזה אמרו אין שמחה בחג אלא בבשר להיות כי זה עיקר כונת השלמים להמון ובזה הי' משלימין עצמן וזה על דרך הנאה אמנם לחכמים יש בזה דרך אחרת כי כבר אמרו ע"ה אסור לאכול בשר וא"כ אין לך שמחה בעולם כאכילת בשר בהיתר שמי שיודע בעצמו שמותר לאכול הבשר ושהוא מכת אוכלי בשר השלמים כבר הגיע לשלימות גדול ולא הי' באלו השלמים לחם בהיות כי אין לחם אלא תורה ומצות כמו שנאמר לכו לחמי בלחמי וע"ה אסור מכל אמנם התודה הי' מקריבין עמו לחם כנגד כת הבינונים לכל חצי הלחם מצות וחצי לחם חמץ דחמץ מרמז על העבירות וכן דרך הבינוני שמברך ברכת תודה על הטובה אבל לא על הרעה וכו' וקרבן נזיר הוא נגד צדיקים גמורים ולכן באין כולן מצה בלא שאור של יצה"ר וכו' ובהיות כי כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב אף לרשעים שבהם הם מלאים מצות כרימון לכן אפי' השלמים הבאים מחמת החג המורים על הרשעים שבישראל מ"מ אעפ"י שכונתן שלא לשמה מ"מ עושין מצות בעלייתן לרגל ועוסקים בתורה ובמצות אשר לזה אמרו בסוף חגיגה שאין טומאת ע"ה בחג וכל ישראל חברים עכ"ד ובהא ניחא לי הא דאיתא בנזיר דאחד אכלו לשם אכילה גסה למלא בטן ופריך אמאי איקרי רשעים וקשה הא כן דרכי של רשעים דאוכל הבשר לשם אכילה גסה ומאי

קמתמה דשפיר אמר ופושעים יכשלו בם דכן דרכן של רשעים שאוכלין לשם אכילה גסה אבל להנ"ל ניחא דבשעה שעוסקין במצות כל ישראל חברים הם ואיך קראו רשעים:

הלכה ו

וכיצד מעשה שלשתן וכו' ומניף הכל לפני ד' במזרח. עכ"מ מה שהשיג ובטה"ק העלה מדקתני במשנה במזרח משמע דוקא מזרח רק מטעם אחר ולאו מקרא דלפני ד' אלא יען כיון דאפשר בקרן מזרחית לא התירו לישראלים ליכנס בין אולם למזבח והנה בה' בית הבחירה בארנו דאפי' לערבה התירו ליכנס בין אולם ולמזבח מכש"כ לתנופה:

אולם לי נראה טעם אחר דאחר השחיטה כשפוט' ומנתחין א"כ פגע בהאי קרן מזרחית דרומית ברישא ואין מעבירין על המצות וא"ל הרי כבר ביארו בתוס' בזבחים דף נ"א דמשום אין מעבירין על המצות אין קובעין מקום לנתינת דם ה"ה כאן לק"מ כי תוס' שם כתבו לחלק בין היכא דעושה רק בקרן אחד ובין היכא דנותן בד' קרנות אזי שייך שפיר אין מעבירין ומתחיל בהאי דפגע תחילה והנה מנחת קנאות ומנחת עומר צריך תנופה והגשה ותנופה קודם ומעתה יש לו לעשות ב' מצות כהא"ג שפיר שייך אין מעבירין ואמרינן דבקרן דפגע תחילה מניף ובמערבית מגיש ומעתה שוב אף בשאר מנחות דליכא רק תנופה ג"כ במזרח כיון שבאמת שייך גם בהא אין מעבירין על מצות ורק אין קובעין מקום משום הא כמש"כ תוס' אבל בכבר קבעו מקום למנחת עומר ובקנאות שוב השוו מידותיהן שרק בקרן מזרחית ולדעתי ראי' ברורה לדברי מהל' תומ"ס דכתב רבינו בשתהל"ח תנופה במזרח כשאר מנחות ויקשה הרי כתיב שם לפני ד' ולמה כתב כשאר מנחות הא קרא כתיב אלא ודאי מקרא אין הוכחה דלפני ד' מערב הוא ורק יען דבמנחת עומר וקנאות הוא במזרח משום אין מעבירין שוב הוא כן בכל מנחות ודו"ק:

ועמש"כ בפ"ז מה' אלו בהא דמולק בקרן דרומית שג"כ קשה כנ"ל דבגמ' מבואר רק דשרי בקרן דרומית אבל לא דוקא ובארנו הטעם משום דשם ל"ש משום אין מעבירין דמצוה אחת הוא ורק הטעם יען דכל מעשי' באותה מקום יעוש"ה והבן:

ואגב אבאר מה דעלה בדעתי ליישב קו' טו"א במגילה על תוס' שכתבו לחלק בין דיעבד דהיינו בעבר על מצות אי מחויב לחזור לאותו מקום וקשה מיומא דאף דכבר עבר מחויב לחזור למקום שעבר ולדעתי לק"מ בודאי אם יש לו ליתן בקרן מערבית והלך לקרן מזרחית ל"ש לחזור דא"כ מעביר עתה מן המצות אבל שם ביומא איירא דעבר על קרן מערבית דרומית ובא לו לקרן צפונית דרומית ומזה ועתה יש לפנינו ב' דרכים או להלוך להלן לקרן מזרחית דרומית או לחזור לקרן מערבית דרומית אשר כבר עבר על המצוה שפיר אמרינן דיחזור דהרי עתה שעומד בקרן מזרחית ונתן שם מתנותיו א"כ

אם יחזור לא יעבור על מצוה בקרן זו שעומד ומחמת שהי' יכול לילך לקרן צפונית ל"ש לומר דעובר על מצות לכן חוזר למערבית יען שעבר עליו ודו"ק:

וכיצד וכו' ומפשיט ומוציא אימורין ואח"כ מנתח הבשר. הוא מימרא ש"ס מנחות ע"ז ממנו ולא מן המחובר שלא יפשיט האימורים קודם שינתח הבשר וקשה לי דהנה בחולין דצ"ז פליגי זרוע בשלה כשהוא שלימה מבשלה ולחד מ"ד שלא יחתוך מן האיל רק מבשל במחובר עם האיל יחד אבל אידך מ"ד פליג וס"ל דמחתך לי' ואח"כ מבשל לה רק שיהא הזרוע שלימה א"כ ה"נ מנ"ל לדרוש מקרא דממנו שיהא שלם כל הבשר כשמפריש האימורים דילמא ג"כ מחתך לה אלא שיהא מוקף כמו שלם שמבשל ביחד כן נמי הכא בשעה שמפריש יהא מוקף אצלו ותוס' כאן הרגישו קצת בזה אבל לפמש"כ הא פלוגתא דתנאי הוא א"כ מנ"ל בפשטות דבעינן שיהא מחובר לגמרי ולא סגי במוקף. עוד קשה לי דהנה בחולין דף י"א איתא דהיכא דלייף מיקרי שלימה וא"כ יקשה לכאו' מנ"ל לדרוש בשלימה כשמבשל שלימה דילמא כיון דלייף לית לן בה מיקרי שלימה ואין לומר דאה"נ הכונה רק שלא יחתוך לגמרי וקרינן בי' שלימה א"כ קשה בשמעתין מנ"ל ממנו מן המחובר דילמא רק דלייף איירא קרא.

הלכה י

איזהו חזה כל הרואה את הקרקע וכו' ואיזהו זרוע מן הארכוב' עד כף של יד שהם שני אברים מעורין זה בזה. והנה רבינו בפי' המשנה חולין פ' הזרוע כתב דהוא רגל הנמכר עם הראש עם האבר המעורה בו וכבר עמד ע"ז ברדב"ז חלק חמישי סי' ק"ב וכתב שרבינו חזר בו והוכיח כן מדלא מצינו שהי' מבושל רגל הנמכר עם הראש עם הזרוע והדבר מבו' מתוך הסוג' דחולין דפליגי מאן דאמר בס' סבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערין והו' לי' בששים ומאן דאמר במאה סבר בשר בהדי בשר משערין והו' לי' במאה ואם איתא דרגל הנמכר עם הראש הוא פרק אחד מהם והרי אין בו בשר כלל ויש בבשר האיל יותר ממאה מבשר שיש בפרק הסמוך לארכובה אלא ודאי דזרוע היינו הסמוך לארכובה שלמעלה ממנו:

הלכה יא

אין הכהנים זוכים בחזה ושוק אלא לאחר הקטרת האימורין. הנה במשל"מ הוכיח מדברי רבינו דהה"ד דאין הבעלים רשאים לאכול קודם הקטרה ועיי' בצל"ח ביצה דף כ' דעמד ע"ז דמנ"ל דגם בבעלים אין אוכלין קודם הקטרה ונראה לפמש"כ בפח"י מפסהמ"ק דמוכח דעת רבינו דהאימורים מיקרי ג"כ דבר המתיר ע"כ דאין הבעלים אוכלין דאי הבעלים רשאין לאכול רק כשהכהן אינו רשאי לאכול לא הו' האימורים

דבר המתיר.

במשל"מ הביא דברי הר"ן נדרים דהפרשה בלישה היינו שהי' לשין מכל מין י' חלות והכהן הי' מפריש ד' ואח"ז הי' לש מכל מין ביחד ונעשה ד' חלות ובמנ"ח כתב דל"ל זה ואי משום שצריכין להפריש המעשר כמו דמעשרין י' חלות שהי' שונין והוא נוטל אחד מעשר ה"נ בחלה א' יכול ליטול א' מעשר ונראה הטעם לזה כיון דמבואר בש"ס הא דמפריש א' מעשר נפקא לן מתרומת מעשר וקיי"ן דאין לעשר מאומד כמוש"כ רבינו בפ"א ממעשר א"כ כשאופה החלה מודד כל חלה שליש עשרון בכלי של חול והי' לוקח אחד מעשרה א"כ נוטל הוא במדה אבל אם הי' אופה חלה א' מכל מין וכל חלה הי' ג' עשרונות ושליש א"כ אחר לישה דהי' צריך להפריש חלק המעשר לא הי' יכול למדוד והי' צריך להיות במשקל ומבואר בתוס' ובר"מ פי"ג ממעה"ק בחביתי כה"ג דאי בכלי וכו' כיון דבקללה כתיב לאו אורח ארעא ופירש"י ותוס' דמשקל הן בעיסה הן בסולת הי' סימן קללה לכן פירשו שפיר דהי' עושין י' חלות דאי חלה א' לא הי' יכול להפריש אלא במשקל ולא אורח ארעא.

הלכה יג

הלחם המורם מן התודה וכו' לפיכך אין חייבין עליו מיתה וחומש. וכתב בכ"מ וז"ל מן הדין לא היה לו לכתוב פיטורו ממיתה דהא קמי שמיא גליא אלא שנגרר אחר לשון איבעיא עכ"ל וקשה אכתי לרבא גופיה למאי נפ"מ בעי לענין מיתה הא קמי שמיא גליא וי"ל דרבא לשיטתו בשבת ס"ט דמיתה במקום כרת וחומש במקום קרבן וא"כ לכך מיבעיא לי' נמי לענין מיתה וכיון ששוגג במיתה חייב נמי חומש אעפ"י שהזיד בלאו אבל אי לא הו' בעיא לענין מיתה א"כ אינו חייב חומש עד שישגוג בלאו כדקאמר אביי אבל אי הזיד בלאו אינו חייב חומש אבל על רבינו קשה ואולם יש לומר דנפ"מ לענין חולה דמאכילין הקל תחילה ומאכילין נבילה שטבל במיתה ולכן כתב רבינו דפטור ממיתה וא"כ אם אין אלא תרומות לחמי תודה וטבל מאכילין אותו תרומות לחמי תודה דאינו אלא בלאו וא"ש גם דברי רבינו. ומש"כ המל"מ דנפ"מ דאין חייב מיתה אין לוקין לא נתמעט מבו אלא מיתה אבל לענין אזהרה כדקאי קאי ועיי' רש"י מכות י"ג דבא"ג.

הנה במל"מ בפ"ד דרך מצותיך הקשה דפ"ז דתרומות נשאת לאחד מכל הפסולין משלמת קרן וחומש דברי ר"מ והא כיון שאין בה מיתה אין משלמת חומש לרבא דאמר מיתה במקום כרת וחומש במקום קרבן וקיימל"ן כרבא בפ"י מה' תרומות וכפי סברת רבינו הרי מצינו דחייב חומש אף במקום דליכא מיתה ואי חומש במקום קרבן היכא מחייב אלאו הא אמרינן ב"פ כ"ג דשבועות ביטוי דחייב עלי' קרבן חידוש דבכל התורה

לא אשכחן לאו דמייתי עלה קרבן והכא מייתי ונראה ליישב דעד כאן לא נאמרו דברים הללו אלא שאין צריך שישגג בלאו ומיתה דרבא מודה לאביי ותדע דהרי יקשה לרבא גופי' במנחות דבעי או דילמא בו ולא באחר וחמישתו ולא באחר תיפוק לי' כיון דאמר בו ולא באחר לענין מיתה א"כ פשיטא דליכא חומש אף אי לא נתמעט מוחמישיתו וכן מוכח ממעילה דקייל"ן כרבנן דאין חייב מיתה ואפ"ה חייב חומש ודו"ק.

אין חייבין עליו מיתה. וכ"מ השיג קמי שמיא גליא מכאן ראי' למה שבארתי בה' פסח בענין נוקשה מה דעובר מס' יען דאין יודעין הדין שוב ע"כ פטור מכרת ומיתה דזה רק במזיד וכיון שמסופק אין כאן מזיד ודו"ק:

הלכה טז

אין תנופה בקרבן נשים וגוים. הנה זה פלוגתא פירש"י ותוס' דלרש"י קרבן נשים גוים שייך בהו תנופה בבעלים ולפי' תוס' קרבן נכרים נתמעט לגמרי וקרבן נשים כהן מניף ובפי' הראב"ד בתו"כ כתב דתליא בשני גרסאות שבתלמוד ושתו"כ ורש"י דפי' דשייך תנופה בשל נשים וגוים בתורת שליחות יש לתמוה דמה שליחות שייך בקרבן נכרים דהא דגוי מביא קרבן בארתי בפ"א מאימ"ז היינו כיון דהפריש הגוי הקרבן הוא נכנס לגמרי לבי גזא דרחמנא ואין כלל בעלים של הקרבן אלא ודאי דתנופה לאו מטעם שליחות הוא אלא דמהא"ט גופי' שייך בי' תנופה כיון דל"ה כלל קרבן של נכרים לכן כהן מניף ובשל נשים נמי מניפין הכהנים מטעם דהו' שליחו דרחמנא אבל לתוס' שכתבו לחלק דבשל נשים מניפין ובשל נכרים אין הכהן מניף קשה הא לא קרבן של הבעלים הנכרים כלל דכבר זכה בי' הקדש ונסתלקו הנכרים הבעלים ושפיר יכול הכהן להניף כמו בנשים.

הלכה יח

וכיצד מחמצן מביא שאור כדי חמוצן וכו'. וכתב בכ"מ משנה בריש פ' כל המנחות פלוגתא דר"מ ור"י וידוע דהלכה כר"י וקשה דהא רבינו בפי' המשנה כ' ואין הלכה כר"י ואיך פסק כאן כר"י:

[**והנה** רש"י בדף נ"ג כתב וז"ל נשקול פורתא ונחמצי וכו' לישנא אחרינא וכו' כצ"ל לישנא אחרינא ונישקול פורתא ולישווי' בלישה אותו שאור וכו' ואם עבה הוא וראה שחסר העשרון עכשיו ודאי כך נפח חסר אם הי' קמח ובאותו שיעור שעכשיו צריך להוסיף עליו באותו שיעור ישליך מן הסולת חוץ וכו' יותר משאלו הי' קמח ודאי כשיעור זה גדלו נמי נפחו של שאור ראשון וכו' שמא ינסה מקמח עשרון אחר ויתן בעשרון לראות עכ"ל]:

ויש לתמוה על רבינו למה כתב בחיבורו כסברת ר"י אף דר"מ ור"י הלכה כר"י מ"מ הכא רבנן פליגי עלי' דר"י דכן שנה רבי במשנה אמרו לו אף היא היתה חסרה או יתרה לשון רבים וכן בסוג' אמרו רבה לרב יוסף דאינהו בתראי לכמות שהן היתה משערינן ר"ל כמי שהיתה דוקא משערי' והיינו כדברי ר"מ גם קשה לי בלשון המשנה בסברת ר"י דאיך קאמר מביא שאור מביתו והלא בעינן סולת מחיטין חדשות וממקום הראוי למנחות ושלש מאות שיפה וה' מאות בעיטה והנה חכמים הקשו על ר"י דאם היתה חסרה או יתרה דהיינו אם בלילתה עבה הרי יותר מעשרון ואם רכה כדי פחות למה לא הוק' לו מעיקרא על שיעור של אותו שאור דבעינן מחדש כנ"ל וכו' ואעפ"י דמשמע מדברי רבינו דהו' קשה לו כנ"ל ע"כ לא כתב דמביא שאור מביתו רק כתב סתם מביאו שאור ממקום אחר אמנם סוף כל סוף תקשה דשאור הראשון לא יהי' חדש עכ"ד הספר שדה הארץ:

אעפ"י שסופה להיות חסרה או יתרה מפני השאור וכו' ויש לתמוה דהא בגמרא פריך סוף כל סוף כי כייל לעשרון קא כייל ומשני רבה ור"י דאמרי תרווייהו לכמות שהן משערין ואח"כ פליגי גבי בשר העגל שנתפח דרבה ור"ח ור"י ס"ל דכמות שהן משערין ורבינו פ"ז מטומאת אוכלין ה"ט פסק דלכמות שהן משערין וכאן פסק דכמות שהוא משערין וראיתי בשו"ת שו"מ מד"ק סי' רי"ח שכתב דלמעיין בעין פקיחא בדברי רבינו ימצא כי פסק באמת דעיקר משערין כמות שהוא עתה שי"ל שאעפ"י שסופה להיות חסרה או יתרה מפני השאור אין משגיחין אלא על מדתה שהוא עתה והיינו דכמות שהן משערין והלח"מ הרגיש במש"כ אעפ"י שסופו דבש"ס לא אמרינן כן ולפמש"כ א"ש דרבינו אזיל לשיטתו דפסק דכמות שהן משערין וא"כ שוב צריך לכתוב בלשון אחרת והש"ס אזיל אליבא דרבה ור"י דס"ל דכמות שהן הי' משערין וא"ש:

וכיצד מחמצן וכו' אעפ"י שסופו להיות חסרה או יתרה וכו'. ובלח"מ הקשה דלשון סופו אין מדוקדק אלא הכי הול"ל שפעמים חסרה ופעמים יתרה דהיינו בשעת המדידה לא על שם סופו ולי נראה דרבינו כתב מדוקדוק יפה והוא מירושלמי פ"ב דתרומות דאיתא שם ר' ירמיה מסיר את רואה את הנצמק להיות תפוח וכו' ר' יונה ור' יוסי תרין אמרין דרך התפוח לצמוק ואין דרך הצמוק לתפוח וכו' תמן תנינן אמרו לו אף הוא היתה חסרה או יתירה מני אמרו לו לר"מ פעמים שהשאור יפה והוא תפוח הא אלו סולת היתה צמוקה ועכשיו שהוא שאור יפה רואה את התפוח כאלו צמוק ונראית חסירה לפעמים שהשאור רע וצמוק הא אלו סולת הו' היתה תפוח ועכשיו שהשאור רע ואת רואה את הצמוק כאילו תפוח ונראית יתירה על דעתייהו דר"י ידמא לרי"ו ור"ל שלשתן אמרו דבר

אחד ביתירה על דעתייהו דרומאי ורי"ו ור' יוסי אמרו דבר א' בחסירה ובשו"ת מהר"ם שיק מייתא לה ומפרש לה יפה וז"ל דס"ל לר"מ דבין הצמוקין ובין התפוח כמאן דליתא ור"י פליג עליה בזה וענין זה דשאור אינו דומה לפלוגתא דרומאי ור"י ור"ל דהכא בשאור הדרך לתפוח ודמיא לדבר שהיה מעיקרא תפוח וע"ז אמר בירושלמי דאליבא דר' ירמיה דס"ל דהצימוקין כמאן דליתא גם ר"מ ס"ל כן ואזלינן בתר מעיקרא לכן מיקרי יתיר עשרון וא"כ שלשתן רשב"ג ור"י ור"מ אמרו דבר אחד לענין יתיר וזה שאמר בירושלמי דרומאי ר"י ור"ל היינו בין לדרומאי ובין לרי"ו ובין לר"ל דכאן בשאור דדרכו לתפוח והו' כמו שהי' מעיקרא שיעור אין חילוק בין דרומאי לר"ל ולישנא דירושלמי לישנא קלילא הוא אמנם הא דס"ל דתפוח אינו מועיל ואפי' בדבר שדרכו לכך את"ד. מעתה חזינן בשאור דרכו לתפוח ע"כ אזלינן כדמעיקרא כאלו הי' סולת ע"כ ממילא הו' יתירה מעתה זה הכונה שכ' רבינו אף שסופה להיות חסרה או יתירה דהיינו אם השאור צמוק וסופו מסתמא לתפוח ויהי' תפוח כמו הקמח הי' לנו לומר שניזל בתר מעיקרא שהי' קמח וע"כ נמצאת יתירה כמו שהן משערין ונקט לשון דסופו משום יתירה דסופו להיות יתירה השאור יהא תפוח כמו הקמח מעיקרא ודו"ק:

כיצד הם מחמצין השאור בודה להם וכו'. ובשו"ת שו"מ שו"מ מד"ק ח"ג סי' רי"ח הקשה דכל הטורח זה למה הי' יכול לחמצה במים שהרי כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו וא"כ לחמי תודה יכול ללוש במים ויחמיצו ותי' דהכא דבעינן מן החמץ המובחר וע"י המים לבד אין החמץ מן המובחר אולם אכתי תקשי הא אפשר בלתיתה ועי"ז הלתיתה הו' חמץ גמור א"כ למה לא ילתתו אותו וישהא בלתיתה ויתחמץ עיש"ה ואני לא זכיתי להבין דהא פשיטא דאם בלישה אינו נעשה חמץ גמור גם ע"י לתיתת החיטין לא נעשה חמץ גמור דהא מה שהחיטין מתחמצין רק מפני הקמח שמעורב בו וא"כ פשיטא דחיטים אין מתחמצין חמץ גמור יותר מהקמח והסולת.

מביא שאור מתוך ביתו ונותן לתוך המדה וממלא המדה וכו'. לכאו' משמע דטעמו של רבינו דאף דמעיקרא לית בי' שיעור עשרון היכא דהו' רכה כיון דהשתא הו' כשיעור סגי ויקשה ממה שכתב רבינו בפי"ד מה' מא"ס דהיכא דמעיקרא לא הו' והשתא הו' אינו אלא מדברי סופרים וכ"כ בפ"ה מה' שאר אה"ט וכאן הא מדאורייתא איירא ונראה דס"ל כמוש"כ תוס' לעיל ד"ה ת"ל דר"ח ור"י לא פליגי בכמות שהוא או לכמות שהוא אלא דר"מ סבר עשרון סלת אמר רחמנא ולא עשרון עיסה ור"י סבר אף עשרון עיסה קרינן בי' עשרון סלת א"כ ליכא למיחוש אם לא הי' בו מעיקרא דרחמנא אמר או עשרון סלת או עשרון עיסה.

אמנם אכתי קשה דרבינו בפי"ח מה' שבת פסק בזה לחיובא ואמאי הא לא הו' אלא מדברי סופרים אך נראה שדעתו כמוש"כ תוס' שבת ס"פ המצניע בשם רשב"א ולי נראה דאינו דומה שיעור שבת לשאר איסורים דפיגול ונותר וחלב לא חייבה התורה אלא כשיעור אכילה דהיינו בכזית וכיון שאין בו כזית לא נהנה גרונו בכזית אף שתפח ונראה ככזית אבל הוצאת שבת בחשיבות תליא מילתא וכל שדרך הבריות להחשיבו ולהצניע חייבין עליו בהוצאתו ועל כן אין הוצאה אחת לכל הדברים אלא כל אחד ואחד לפי מה שהוא חשוב עד שהעלו הענין שאפי' מה שאינו חשוב לכל ואין מצניעין כמוהו והצניע המצניע חייב וכיון שכן אף פחות מגרוגרת שתפחה ונראה בכזית מחשיבין אותו ומצניעין כמוהו ולפיכך חייב עכ"ל כן צריך לומר לדעת רבינו דלענין שבת מחייב יען דעכ"פ השתא הו' כשיעור חשוב הוא ומצניעין כמוהו חייבין עליו.

הלכה כא

החלות לותת הסולת שלהן וכו' ורקיקין מושחן אחר אפי'. הנה בשעה"מ פ"ו מחומ"צ הקשה מפסחים דף ל"ח דפריך דהא הוה מע"ש מים עם שמן ולדעת רבינו דמושחן אחר אפי' הוא אחר אפי' ל"ה מע"ש כמוש"כ הראב"ד והה"מ:

ונראה ליישב דהנה במג"א סי' תע"א הקשה דתיפוק לי' דלאו בר חימוץ הוא ומהיקשא דל"ת עליו מצות ילפינן דבעינן בר חימוץ כדאיתא בדף ל"ה לענין אורז וע"כ עם מים איירא א"כ נשמע דאף עם מים הוא מע"ש [ובמחהש"ק כ' דזהו לרווחא דמילתא אבל עיקר ההוכחה דא"א בלא מים במיעוט שמן] ואולם בדמ"ר כ' יען דמינו מחמיץ סגי כמוש"כ מג"א סי' תנ"ד אמנם בפ"ח הקשה מטעם אחר דכתיב ושמרתם בעינן שיהא בר שימור וכדאיתא בירושלמי דפסחים ונראה דהנה הנוב"י הקשה מאי זו סברא דיצא זו שמשומר לשם תודה א"י בו ידי מצה דל"ב עשי' לשמה וי"ל דבאמת הא"ט כיון דלס"ד מ"פ ע"מ ל"ה חמץ רק ח"נ דרבנן וא"כ לאו בר שימור הוא דמשומר לשם תודה דהו' עם שמן שאין מחמיץ ל"ה משומר לשם מצה דבעי' שיהא משומר שלא יחמיץ ולפי"ז שפיר פריך הא הו' מצה עשירה דכיון דסברת דלאו בר שימור הוא יען דמ"פ ע"מ אמ"ח א"כ הו' מצה עשירה דבשלמא אי הו' בר שימור משום דחמץ נוקשה הו' דאורייתא אף גם מצה עשירה לא נחשב דהא חזינן דעיקר פעולתו ע"י המים מדמחמיץ א"כ מיושב חדא קו' בירך חברתה:

אלא דבאמת כבר הקשה בשעה"מ הא אחר אפי' נמשח ל"ה מע"ש א"כ ה"נ דא"א לפרש דל"ה שימור מחימוץ דהא בשעת לישה שפיר בר שימור הוא מחימוץ אמנם העלה דקאי אחלת דמערב בו רביעית שמן דלפמש"כ הדבר מוכרח דהא ממעט מושמרתם דבעי

שימור מחימוץ וע"ז פריך תיפוק לי' דמע"ש והא ברקיקין דלש במים ואח"כ נתן שמן שפיר בר שימור מחימוץ הוא א"כ ע"כ דבחלת קאי דהא ברקיקין ל"ש למעט מושמרתם דאין בר שימור כיון דלש רק במים שפיר הו' בר שימור:

והנה רבינו בפ"ו מחומ"צ כ' דיוצאין אם לש בשאר מ"פ לבד מיין ושמן והקשה בפ"ח הא בשמן ע"כ דאף עם מים אין יוצאין מדפריך אתודה דהו' מע"ש ומינה בשאר משקין עם מים ל"ה מע"ש ויוצאין בו ויקשה הא לאו בר חימוץ הוא איך יוצאין ומוכח דעם מים הו' חמץ גמור וקשה ממנחות מהא דאמר ר"ל דמ"פ א"ח עליו כרת וכן מהך דמנחות דף נ"ד דמוקי במחמיץ בתפוחים והנה ליישב זה י"ל דלעולם הא דביין ושמן ודבש אין לשין בו דאין יוצאין בו היינו בלא מים דעם מים ל"ה מע"ש ומתודה אין ראי' דהא לרבינו משיחה אחר אפי' וס"ל דע"י המשיחה נעשה מע"ש אבל אם עירב מים ושמן ל"ה מע"ש [בפרט במעט שמן] א"כ מוכח דאדרבא קו' הגמ' ארקיקין לא מחלות ולפי"ז במ"פ יוצאין אפי' בלא מים וע"כ דל"ב בר שימור מחימוץ דהא מ"פ לבד לכו"ע ל"ה חמץ גמור [דהא דמייתא בירושלמי דבעינן בר שימור מחימוץ הוא רק לכתחלה למצוה] וכיון דמוכח דל"ב בר שימור מחימוץ שוב שפיר י"ל גם עם מים ל"ה חמץ גמור רק נוקשה ולא קשיא מר"ל ולא מהך דאין מחמיצן בתפוחים דבאמת ל"ה חמץ גמור מעתה הא דקאמר הטעם דיצא זו שאין נשמרת לשם מצה קאי ארקיקין דאי אחלות שמתערב עם שמן א"צ להאי טעמא שאין משתמרת לשם מצה דהא הטעם דלאו בר שימור מחימוץ הוא והא דיקשה קו' הנוב"י י"ל איפכא דהכי קאמר דהא לשם תודה בעינן גם כן שלא יהא חמץ א"כ השימור לשם תודה היינו שימור שלא יהא חימוץ דפסול לתודה ולכן א"י בו ידי מצה דבעינן שימור לחימוץ לשם מצה דבודאי אי קאי אחלות דמערב מים עם מ"פ דלאו בר חימוץ הוא ל"ש לפרש לאפוקי שמשתמרת לשם זבח דכיון דלאו בר חימוץ הוא ל"ש שמירה מחימוץ בתודה ממילא אין לפסול לפסח משום דאין משתמרת לשם מצה כקו' הנוב"י אבל אי קאי ארקיקין דנילוש במים דהו' בר חימוץ א"כ שייך דבעי שמירה שלא יהא יחמץ ויפסול לתודה א"כ השמירה לשם תודה הו' שימור מחימוץ לשם זבח שפיר שייך למעט דא"י בו ידי מצה דבעינן שמירה מחימוץ לשם מצה לא שימור מחימוץ לשם תודה דמינו מחריב בו:

משחן לאחר אפיי'. ויש לתמוה דבפסחים דף ל"ח בעי אי אדם יוצא בחלות תודה מפני שצריכה שימור לשם תודה ופריך דהו' מצה עשירה ומשני רביעית הוא ומתחלקת לכמה חלות וקשה הא איכא רקיקין דאין נילושין בשמן רק אחר אפי' הי' נמשחין בשמן ואז אינו נעשה מצה עשירה [ועיי' בדיבור שלפ"ז]:

הלכה כד

שני מיני הלחם וכו' ומעשה הלחם של שניהם חוץ לעזרה. והנה בפסחים דף ל"ח פריך הגמ' הא הוה מע"ש והקשה מהרש"א הא ממהר להחמיץ ותי' דכהנים זריזין הן והנה כן צריך לומר ג"כ אהא דסבר ר"ג דמ"פ ע"מ ממהר להחמיץ א"כ יקשה מכל מנחות דבאות מצות ונילוש בפושרין ובשמן וע"כ דכהנים זריזין הן וכ"כ בפר"ח סי' תנ"ו אולם בשעה"מ פ"ה מחומ"צ כ' דבשאר מנחות הטעם משום שמנן מיעוט כאידך תי' והוכיח כן דהא בסיפא דאין לשין בפושרים ע"כ לאו בזריזין איירא אבל לק"מ לפמש"כ ראב"ד דגם ישראל זריזין סגי אלא דקשיא לי הא מ"מ אין נאפה כך כמו שהאריך במשל"מ פי"ג מה' אלו וכן מוכח ממש"כ רבינו בפ"י מה' אלו דאין מתחלקות לכהנים א"כ בשיעור רב כזה שייך שיתחמץ ולכן נראה דבאמת הא בהא תליא דלמ"ד מגבלה במים ע"כ נאפת מיד דאל"כ בא לידי חימוץ אבל רבינו בפי"ב דפסק דאם מגבלה במים פסולה ומ"פ לחוד אמ"ח לכן סובר דמתחלקות סולת אולם דברי מהרש"א תמוהים שכתב בתודה כהנים זריזין הא מעשי' חוץ לעזרה כמוש"כ רבינו בפרקין ובה"ז במנחות דף ע"ח האריך להוכיח כדבריו וכן מוכח מדקתני דנמכרין לשוק משמע דל"ב עזרה ולא כהנים וכן יש לתמוה על הלח"מ פ"ו מחומ"צ שכ' דלחמי תודה נילושות בפושרין וז"א כיון דאין בזריזין ולא במקום זריזין [כדמוכח מנדה כמוש"כ בפי"ב מה' אלו] והא דתנן כל מנחות נילושות בפושרין ע"כ אין תודה בכלל כדאיתא בדף מ"ו תודה לא איקרי מנחה וכמוש"כ תוס' דף נ"ג:

והנה מהרש"א הקשה מדיוצאין בפסח אי לא דמשתמר לשם תודה ולא הקשה סתם על תודה דבעי שיהא מצה די"ל מדרבנן עכ"פ מחמיץ דנוקשה הו' רק שאין כח לחכמים לאסור דמפורש בתורה ולכן הקשה רק מדיוצאין בפסח:

והנה בראב"ש פ' כ"ש דף ל"ט כ' דיש מביאין ראי' דמלח אין מחמץ דהרי נותן בתודה ואפ"ה יוצאין בהם אם עשאן למכור בשוק וכונתו נהי דאין להקשות איך נותנין מלח בתודה דכמו דשרי ללוש תודה במים במעט שמן אף דממהר להחמיץ כן שרי ליתן מלח אלא דהקושיא איך יוצאין בו בפסח ולכאורה דבריו תמוהין דכיון דעכ"פ ע"כ שומרו מחימוץ דאל"כ נפסל התודה וא"כ ממילא יוצאין בהן וצריך לומר דכונתו כך דמוכח דעכ"פ בדיעבד כשר בנתן מלח דאל"כ אין יוצאין בהן דנהי בתודה גזה"כ אף דיש בו מלח מצה מיקרי אבל הכא אין יוצאין בו. וכן מוכרח דאל"כ דההוכחה מתודה א"כ למה נקט להקשות מהך דעשאן למכור בשוק ולא מקשה מכל תודה דעלמא דבעי שיהא בא מצה ואיך כשר עם מלח ועוד דרא"ש דחי דבתודה נותן מלח אחר האפי' ויקשה

עדיין משאר מנחות שנקמצות קודם אפי' ונותן מלח קודם אפי' וכן הקשה בשעה"מ פ"ה מאימ"ז אע"כ כמש"כ די"ל כן מצותו ורק הקו' איך יוצא בו ידי מצה בפסח:

ופשוט י"ל דעת הרא"ש דידעו דמה"ת ע"י מלח ל"ח חמץ גמור רק דרבנן ולכן ל"ק מתודה ומנחות דידעו דרבנן א"י להחמיר עתוס' שבת דף מ"ב ומהרש"א זבחים צ"ה גבי קדירות מקדש ולכן רק הקשה מיוצאין בה לשם מצה בפסח כמש"כ לעיל אדברי מהרש"א:

עוד י"ל דכונת רא"ש בשאר מנחות במקום זריזין לכן שרי במלח אבל כאן כיון דקתני נמכר בשוק דמזה מוכח דל"ב זריזין ולא במקום זריזין שפיר מוכח דאין מחמיץ [אך יקשה קו' אחרת מהא דדף נ"ז דפריך אלחה"פ דמ"פ אין מחמיצין הא אפשר להחמיץ ע"י מלח ול"ש לומר זריזין דאדרבה רוצה הוא להחמיץ] ודו"ק:

אמנם הנה הצ"ק דחי דברי הבה"ז והעלה דמנדה אין מוכח דמעשיהן בחוץ די"ל דלא היתה אופה אלא לשה ועורכת אבל האפי' יכול להיות בפנים א"כ אין מזה הוכחה לשיטת רבינו ולכן אמינא שטעמו של רבינו הוא דמבואר בדבריו בפי"ב דילפינן בפנים בכל מנחות מקרא דיחזקאל וכיון דתודה לא איקרי מנחה ממילא ל"ב פנים אח"ז ראיתי בס' מחנה ראובן פסחים דף ל"ו שכ' כן כדברי:

חוץ לעזרה. וכ"מ לא כתב המקור ובבה"ז במנחות דף ע"ה כתב להוכיח ממנחות דף ע"ח דפליגי ר"י ור"ל באי הלחם חוץ לחומת העזרה דלר"ל לא קידש ולרי"ו קידש ואי אפייתן בפנים נפסול ביוצא והביא גם סתירה לדברי רבינו מדף פ"ח דקאמר דרביעית לתודה אין צריך דשחיטה מקדשו ולא אמר משום דחוץ הוא ואני אומר מכאן אין הוכחה ומהתם אין סתירה ולדעתי דבריו תמוהים וכי לא ידענו דתודה נאכלת בכל עיר ולא נפסל ביוצא א"כ מאי צריך להוכיח מפלוגתא דרי"ו ור"ל וע"כ שדעתו שבודאי לאחר שחיטה אין צריך פנים ולא נפסל ביוצא דדמי לבשר תודה גופי' דמותר ביוצא אבל בשעת שחיטה תיבעי פנים אי אפייתן בפנים כמו בבשר תודה דבעי פנים בשעת זריקה ופסול ביוצא הנה באמת גם בבשר תודה לפני זריקה שיצא פליגי רי"ו ור"ל בזבחים דף צ"א דלרי"ו לא נפסל ביוצא א"כ ה"נ לא נפסל בשהוא בחוץ בשעת שחיטה אף דבעי לכתחלה פנים כיון דאפייתן בפנים וכן הדבר מבואר בירושלמי פ"ו דיומא דרי"ו ור"ל לשיטתם בההוא דבשר שיצא לפני זריקה דלא נפסל משום דסופו לצאת ורבינו בפ"ח מפסהמ"ק פסק ג"כ דלא נפסל ביצא לפני זריקה א"כ אין הוכחה לשיטתם דאין אפייתן בפנים וכן להיפוך אין סתירה מדף פ"ח דיש לומר דל"ש לומר חוץ הוא דהרי צריך להניף ד' חלות בפנים כדאיתא דף פ':

אולם נראה להוכיח דאפייתן בחוץ מפסחים דף ל"ז אמרינן עשאן למכור בשוק יוצא בהם ידי חובתן הרי דחולין הם קודם שחיטה דרק שחיטה מקדשתן ואין צריך לא קדושת תנור ולא קדושת כלי א"כ איך מכניסין חולין לעזרה דחולין גמורים הם בשלמא הא לא קשה הא כיון דאופין בתנור קודש א"כ תנור מקדש איך יוצא בהן די"ל דאין תנור מקדש שלא מדעת בפרט כיון דא"צ קדושת תנור אבל עכ"פ חולין בעזרה הן וע"כ אפייתן בחוץ אולם אכתי אין הוכחה דדוקא אפייתן בחוץ דיש לומר היכא דאופה למכור בשוק יכול לאפות בחוץ בתנור חול אבל יש לומר איה"נ באופה תודה לעצמו להביא עם הזבח אופה אותו בפנים וכ"כ רש"י פסחים דף מ"ז אבל תוס' מנחות דף מ"ו כתבו דאופה תודה בשל חול [דכשאופה להביא עם הזבח דהתודה קדוש עכ"פ קד"ד אופין אותו בפנים] ובזה ניחא ג"כ הוכחת הבה"ז מהא דנדה דשפחת ר"ג היתה אופה דאיירא בתודה שלא הפריש עדיין הזבח רק הכנה בעלמא וזה הי' דרכם לאפות בחוץ:

והנה הקו' מפסחים הנ"ל כבר עמד ע"ז אדאמו"ר הגזצ"ל באו"ח סי' תנ"ט דמשם מוכח דאופין בחוץ ולכאו' ע"ז הי' אפשר ליישב כמוש"כ דהיכא דלא הי' בהן קד"ד איירא ע"כ אז אין תנור מתקדש כלל דאף אי תנור מקדש שלא מדעת היינו כשהוא קדוש קד"ד עכ"פ אבל חולין אין כלי שרת מקדש כמוש"כ תוס' מנחות ע"ט וכן מוכח מתוס' פ"ט שכתבו אמאי לא מדדו למנורה בשמן של חולין והרי מנורה כ"ש ומקדש לשמן כמוש"כ תוס' בדיבור הקודם וע"כ דאין מקדש כשהוא חולין אך אכתי קשה אי חולין הו' איך רשאין לאפות בתנור של קודש הא מועל וכן ראיתי שהקשה אדאמו"ר הגזצ"ל בחיור"ד בהשמטות אי נאמר דתנור אין מקדש שלא מדעת א"כ מעל ולפמש"כ קשה יותר דאף אי מקדש שלא מדעת חולין אין מקדש וא"כ הרי מועל כשאופה חולין בתנור של הקדש וע"כ כמוש"כ דהא דעשאן למכור בשוק איירא באפה בחוץ כיון שלא קדוש קד"ד:

ואמנם מה שרצה אדאמו"ר הגזצ"ל ללמוד מכאן דאפיית לחמי תודה בחוץ בזה אין מתורצת הקו' לפירושם שם להדיא דהי' מסיקין התנור של קודש למנחות וללחמי תודה וא"כ עדיין הקו' עומדת על פירש"י א"כ מעל כשמוכר שלא לשם תודה:

ולכן נראה שדעת רש"י דהתנור לא הי' כ"ש כלל ולא הי' ממעות ההקדש ולא הקדשיהו קד"ד וגם לא לקחו אותו רק משירי הלשכה דאין מועלין בשירי הלשכה והא דתנור מקדש היינו דוקא בשתי הלחם ולחה"פ דבעינן אפיי' בפנים ואפי' בכלי וכיון דתנור של מתכות הי' הוא מיקרי כלי דלא כתוס' מנחות ע"ה וכיון דנאפה בכלי מתקדש בשעת אפיי' בשעת קרימת הלחם כדאיתא בדף נ"ה אבל לא דהכלי מקדש אלא דעי' הקרימה נתקדש אבל תודה לא בעי כלי דלא מיקרי מנחה א"כ אי נאפה בפנים לא מפני שצריכה

פנים או כלי אלא כיון שהתנור הי' בפנים ע"כ הי' אופין גם הלחמי תודה בפנים וכיון דל"ב כלי לא מתקדש בשעת קרימת הלחם ומעילה ל"ש דהתנור אין בו קדושה כלל ודו"ק היטב:

הלכה כה

בענין ספק בכור עיי' בספורנו פ' במדבר ג' פי"ג וז"ל ואני הצלתים במה שהקדשתים לי בענין שיהא אסורים להתעסק בעבודת הדיוט כמשפט כל הקדש שהוא אסור בגיזה ועבודה ולמען יהא מותרים בזה הצרכתים פדיון כמשפט כל הקדש היוצא לחולין כאמרו בכור בניך תפדה ולא בשביל זה הפדיון הי' פטורין מן העבודה ועכשיו שחטאו מאסתים ולקחתי הלוים תחתיהם לפדיון עכ"ל והנה מזה נלמד לבכור בהמה דתורה הקדישה והו' קדושה הבאה מאליו לענין דאסורים בגיזה ועבודה מידי דהו' כמו בהמות קדשים מהני בהו פדיון רק כשמתה מהני בה פדיון אמנם עדיין נשארה בקדושה ולכן אין נמכרת רק בתורת פהמ"ק שאין נמכרת באיטלז.

פרק י

הלכה א

אכילת החטאת וכו' מ"ע שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם. הנה ביבמות דף צ' פריך ס"ס מתעקרא אכילת בשר וכתיב ואכלו אשר כופר בהם שוא"ת שאני וברשב"א הביא גי' הר"ח וכיון דהכהנים לא אכלו כפרה האיך הו' לבעלים והכתיב ואכלו אשר כופר בהם מלמד הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים והרמב"ן הקשה ע"ד הר"ח דהא הבשר שנטמא אינו נאכל לעולם שאין הציץ מרצה על אכילות ומ"מ בעלים נתכפרו בדם וכ' הרשב"א דכל שלא נטמא הבשר ואפשר לאוכלה אם לא נאכל הבשר אף בעלים לא נתכפרו בדם אבל בנטמא או נאבד לא מעכב כמו בהקטרת אימורים דכי איתנהו מעכבו בשר באכילה ובנטמאו לא מעכבו:

מעתה יש לחקור לדעת הר"ח דאכילת הכהנים מעכבו הכפרה מה דעתו אם הכונה דאף דעיקר הכפרה הוא בדם כדכ' כי הדם הוא הנפש יכפר וכמבואר בש"ס זבחים דף ו' מ"מ ל"ה הכפרה בזריקת הדם בשלימות ורק באכילת כהנים נשלם כפרת המתכפר והאכילה בעצמה גומרת פעולת הכפרה או דילמא דאין באכילת קדשים שום כפרה בפועל רק הזריקה לבד הוא מכפרת אלא שהאכילה מעכב כפרת הזריקה עד עת שיאכלו הכהנים הבשר והוא תנאי בזריקה וכן מצינו אותה פלוגתא באימורים דדעת רש"י בקידושין דף נ"ב ד"ה משולחן גבוה דהקרבת אימורים וזריקת הדם מתיר הבשר וכן דעת רבינו בפי"ח

מפסהמ"ק שהאימורים מתירים את הבשר בעצם ובמשל"מ הביא התוס' זבחים דף מ"ג ד"ה והלבונה ומנחות דף י"ד דל"ח מתיר כיון דאם נטמאו או אבדו שרי בשר באכילה וכונתם דאם האימורים הם המשתתפים בהיתר הבשר בעצם הי' ראוי לעכב גם בליתנהו וע"כ דהזריקה לבדה הוא שמתרת רק היכי דאיתנהו לאימורים הם מעכבים היתר זריקת הדם מלעשות הפעולה עד הקטרתן וא"כ י"ל גם באכילת הבשר דאין באכילתן ענין כפרה אלא הוא מעכב כפרת הדם דכשהכהנים אוכלים נעשית כפרת הזריקה בשלימות אך בדברי רבינו בסהמ"צ ובהרא"ה בס' החינוך כ' בהדיא דעצם הכפרה תליא בהו ונשלם כפרת המתכפר והביאו דברי הספרי מנין שאכילת קדשים כפרה שנאמר ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה כיצד כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים ומחלקים בין חטאת ואשם דרצוי הקרבן תלוי בהו לבין קדשים קלים דאכילתו רק מצוה בעלמא וע"כ רבינו לשיטתו בהקטרת אימורים דבא לכפר ה"ה אכילת הבשר והדם שתי אכילות דישנו בקרבן אכילת אדם ואכילת מזבח ולפי"ז יש להתבונן מ"ט באמת אי ליתנהו אין מעכבין הכפרה כיון דגם בהם תלוי הכפרה והנה מצינו כהא"ג בעשה דעלמא כדאמרו בקידושין דף מ' ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה דס"ל דאונסא פוטר אותו לגמרי:

ולהלכה ג"כ פליגי המג"א סי' צ"ג סק"ה ס"ל כן דפטור לגמרי משמע היכא דנאנס ול"ה יכול להתפלל פטור לגמרי ודעת הטו"ז סי' ק"ח ויור"ד סי' שמ"א דרובץ עליו חיוב אלא שאין יכול לקיים וחייב להשלים ועיקרן של דברים הוא פלוגתא בירושלמי קידושין פ"ג ה"ד ר"י אמר אונסא כמאן דלא עביד ר"ל אמר אונסא כמאן דעביד והביאו בש"ך חו"מ סי' כ"א סק"ג דלרי"ו ל"ה כמקיים התנאי בפועל לחייב חבירו וה"ה במ"ע ל"ה כאלו קיים בפועל ור"ל סובר אונסא כמאן דעביד וכאלו קיים התנאי וה"ה במ"ע פוטרו לגמרי ולפי"ז יש לומר דהא בהא תליא אי אמרינן דכמאן דעביד שפיר י"ל דבשר ואימורים ג"כ מכפרים אפ"ה אי ליתנהו אין מעכבין כיון דהו' כמאן דעביד אבל ריו"ו דס"ל כמאן דלא עביד א"כ יקשה אמאי אין מעכבין אע"כ דלא תליא בהו כפרה אלא בדם ול"ה אלא כתנאי בדבר שצריך שיאכלו הבשר ולהקטיר האימורים:

אך לפי"ז קשה לי מזבחים דף ה' רמי ר"ל על מעוהי ומקשי אם כשרים הם ירצו ואם אין כשרים למה הם באים וכ' תוס' בזבחים דף ו' באיבעיא דכפרו ע"מ שבאו בהא דקאמר שם ואם לא כפרו למה הוא קרב דהיינו קו' דר"ל מעתה אם איתא דבחטאת ואשם אכילת כהנים בעצם גומר הכפרה נימא דהראשון מכפר מחצה והשני יגמור הכפרה דהא ר"א השיב לו מצינו בבאין לאחר מיתה שהם כשרים ואין מרצין ואמר לו ר"ל מודינא לך בעולה דאתיא לאח"מ אלא אשם דלא אתיא לאח"מ מנלן והא באשם דאיכא נמי אכילה

שפיר מצינו לומר דמכפר רק מחצה והאכילה גומר הכפרה ה"נ יש לומר בשלא לשמו ומוכח לכאורה דס"ל דאין האכילה מכפרת ולכן מקשי שפיר אם אין מרצין למה הם באים דלא מצינו כפרה למחצה וקשיא לפי מה שהוכחנו דר"ל ס"ל דאכילה מכפרת מדס"ל דהו' כאלו עשאה:

ולכן נראה דאין כונת ר"ל להקשות מטעם דלא מצינו כפרה למחצה דהא מצינו כן באמת בעלמא בב"ק דף ק"י גבי גזל הגר דבעי לאתויי כסף ואשם למזבח אמר אביי ש"מ דכסף מכפר מחצה רק דהכא עדיפא פריך דהכא באשם של"ש אף זריקת הדם לא כיפר חלק שלו דהא הוא כשר ונאכל לכהנים א"כ חלק כפרה שתלוי באכילת בשר הא נעשה רק שהדם אינו מרצה א"כ יש חסרון בזריקת הדם והו' עבודה שלא נגמרה:

אולם מדברי הרשב"א משמע לכאורה דלאו מהאי טעמא דאונסא כמאן דעבד וכאלו קיים המצוה רק דגזה"כ הוא דכל דאפשר לבשר לאכול שלא נתכפרו:

הנה בצל"ח ביצה דף י"ט הביא שיטת רבינו בספר המצות כי המ"ע ואכלו אשר כופר בהם רק בכהנים נאמרה שיאכלו הכהנים בשר חטאת ואשם אבל בישראלים בחלקם אין מ"ע והקשה מהא דאיתא בפסחים דף נ"ט ר"ש בנו של ריב"ב אומר אף מחכ"פ בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב מוכח דאיכא מ"ע גם בבעלים כמבואר בפירש"י ונראה ליישב דלפי המבואר ביבמות דף מ' איכא מ"ע ואכלו אשר כופר שלא יאכל אכילה גסה אלא לשם מצוה ונראה דזה שייך בכהנים אבל ישראל בחלקם לכאו' אין סברא כלל לומר דצריכין לאכול לשם גבוה לא לצורך הנאת גופם אך נראה כיון דלרבנן בקידושין דף נ"ב גם בעלים בחלקם משולחן גבוה קזכי א"כ צריכין לאכול ג"כ לשם גבוה אבל ריוה"ג פליג וס"ל דלאו משולחן גבוה קזכי א"כ לא שייך לומר שיאכלו רק לשם גבוה ממילא באמת אמרינן דלא שייך בהו כלל המ"ע דואכלו אשר כופר כיון דהמ"ע לאכול לשם גבוה וא"כ יש לומר גמרא פסחים קאי למ"ד דבעלים משולחן גבוה קזכי איכא בהו מ"ע שפיר אבל רבינו פסק פ"ה מאישות דקדק"ל ממון בעלים א"כ באמת ליכא מ"ע.

וכן כתב רבינו בפי' המשנה פי"ח מאהלות וז"ל אבל אכילת תרומה הנה אין בה אלא מצות עשה ככל אכילת קדשים מצות עשה הוא ובמקום עשה העמידו דבריהם עיי"ש. וכ"ה בתו"כ פ' צו פ"ט על פסוק כל טהור יאכל בשר יכול לא יאכלו אלא בעלים קו"ח מפסח מזה נשמע דיש מצוה לבעלים לאכול הקדשים דאי כסברת צל"ח דבקדק"ל ליכא מצוה בבעלים איך ס"ד דלא יאכלו אלא בעלים.

הנה במנחות דף י"ז רב גידל אמר רב דריש מקרא דואכלו אשר כופר בהם דלפני זריקה

לא יאכלו ולאו הבא מכלל עשה לאו וקשה לי לפמש"כ החס"ו וכן הוא בספר מוצל מאש דמ"ע דקדשים אין בכזית דוקא דאפי' על חצי כזית איכא מ"ע באכילת קדשים א"כ הלאו היוצא מכלל עשה זו יהא ג"כ לרב חייב אפי' בחצי שיעור והא לא מצינו וע"כ לומר דרב דסובר דהו' לאו הבא מכלל עשה לדידי' ודאי גם אכילת קדשים בעי כזית דאי אמרת דעשה זו אפי' בחצי כזית א"כ מנ"ל כלל דהו' לאו הבא מכלל עשה הא צריך למצוה שחייב לאכול אפי' חצי שיעור ומקיים בי' העשה אעכ"ח דלא מתחייב כלל גם בקדשים בח"ש לרב א"כ תיקשי מנ"ל דלדידן מקיים העשה בח"ש שלא מצינו דפליגי ארב בהאי סברא.

במאי דקאמר בש"ס ערכין ג' הכל חייבין בזימון כהנים לוים וישראלים פשיטא לא צריכא דקאכלו קדשים סד"א ואכלו אשר כופר בהם אמר רחמנא והא כפרה קמל"ן ואכלת ושבעת אמר רחמנא והא איתנהו ולכאורה קשה טובא אטו משום דהו' כפרה יהא פטור מבהמ"ז הא תרומה ג"כ מצוה לאכלה ומקרי עבודה כדאיתא בפסחים דף ע"ז אפ"ה חייבין בזימון א"כ גם קדשים אין סברא כלל למיפטר מזימון ונראה ליישב דהנה במג"א סי' ר"י כתב דגם בבהמ"ז צריך כדא"פ ובפמ"א ח"ב סי' כ"ז העלה בפשטות דכיון דתליא בשביעה ותליא בהנאת מעיו ל"ב בכא"פ וכמו אם אכל ושבע דל"צ בכא"פ ה"נ בכזית ל"ב בכאכ"פ עיי"ש. והנה באכילת קדשים בודאי ל"ב בכאכ"פ דהא העשה מתקיים ע"י אכילת כהנים מרובים ומאי כדאכ"פ שייך בזה דכיון דהקרבן נאכל ע"י כולם מתקיים העשה ובבהמ"ז ס"ד כשיטת המג"א דבעינן כדאכ"פ וע"כ ס"ד דפטור מבהמ"ז דמשום כפרה לא שייך לתלות באכילת כדאכ"פ ובבהמ"ז תליא בכדא"פ ע"כ ס"ד דלא לחייבו בבהמ"ז וע"ז משני קמ"ל ואכלת ושבעת אמר רחמנא והא איכא דמחדש לי' כסברת הפמ"א דבבהמ"ז דתליא בשביעה ל"ב כדא"פ וראי' נכונה לפמ"א.

אלא דקשה לי לפי"ז כמ"ש בפנים דפריך שם ביבמות מאי רצה ואינו רצה אי לימא רצה אוכל רצה אינו אוכל הא כתיב ואכלו אשר כופר בהם להנ"ל יכול לפרש שרצה אוכל בכא"פ דאף דשאר אכילת מצ"ע כמצה וכדומה בכא"פ בעינן בקדשים לא בעינן בכא"פ כמש"כ בפמ"א.

עוד קשה לי לפי"ז באכילת קדשים אין מתקיים המצוה אלא בהנאת מעיו א"כ מאי פריך בזבחים דף צ"ז דליתא עשה ולדחי ל"ת הא ל"ת עבר בהנאה גרונו והמ"ע אין מתקיים אלא בהנאת מעיו אך הא יש ליישב דבהנאת גרונו בודאי מתקיים העשה אלא דגם בהנאת מעיו מתקיים ושפיר דחי ל"ת ואדרבא בזה יש ליישב קו' הטו"א בר"ה כ"ט דאין עשה ול"ת בחדא מילתא לא דחי ל"ת להנ"ל י"ל דכיון דאם אאכל שלא בכא"פ ג"כ

מתקיים העשה והל"ת א"ע אלא בכא"פ ואין כאן אלא ח"ש שפיר דחי העשה לאיסורא בעלמא.

והנה ראיתי בשו"ת שבט סופר להגאון מפ"ב זצ"ל הקשה אש"ס דערכין הנ"ל מ"ש ממצה ותי' דל"ה אוכלין רק כפול והי' שבעים וס"ד דאין מברכין בהמ"ז ופלא שזה רק בלחה"פ אבל בשאר מנחות שפיר מגיע להם יותר מכפול וכן מה שהק' ממצה ל"ק כלל דל"ד לקדשים דרק בקדשים ס"ד דכיון דמשולחן גבוה קזכי פטורין מבהמ"ז רק הקושיא מתרומה.

במאי דאיתא ביבמות דף מ' רצה מצה אכול רצה חלוט אכול והיינו אף דחלות מצה הוא מ"מ מצוה שלא לאכול חלות שירי מנחות ויש לתמוה שרבינו לא הביא זה וכתב במנ"ח דזה מבואר לאבא שאול דאמר הכונס ליבמתו לשם נוי כאלו פוגע בערוה דריש כאן למיעוטי חלוט אבל רבינו דפ' בה' יבום כרבנן ע"כ אינו במאי זה למיעוטי חלות את"ד.

ויש לתמוה הא קיי"ן מצוה ללה"נ אפי' בהנאת הגוף א"כ בכונס יבמתו נמי אפי' לשם נוי הא מצללה"נ וצריך לומר דהיינו במכוין למצוה אבל במכוין להנאתו לא שייך מצללה"נ אלא דא"כ תיקשי קו' אחריתא מ"ט דרבנן דפליגי אאבא שאול הא אפי' בשאר מצות צריכות כונה ואמאי יצא גם לאבא שאול גופי' תיפק"ל דמצ"כ וצריך לומר דאיירא באמת במכוין למצוה רק שמכוין גם להנאת הגוף ובהא פליגי דלת"ק כיון שמכוין לשם מצוה ג"כ סגי ולאבא שאול בעינן שיכוין רק לשם מצוה.

ובהא ניחא מה שהקשה בנוב"י אהע"ז סי' נ"ד מ"ש דגבי מנחה דמוכח שם דאין צריך כונה שיכוין לשם מצוה אלא שלא אוכלו לשם אכילה גסה כמוש"כ תוס' שם ומ"ש ביבמה שיהא צריך שיכוין לשם מצוה ולפמש"כ ניחא דלגבי איסור אשת אח אי לא מכוין לשם מצוה לא דחי לאיסור אשת אח כמו שבארתי בכל עדול"ת דמצ"כ ואי לא מכוין לא דחי משא"כ במנחה ליכא איסור לדחות אמרינן סתמא לשמה קאי כיון דאכילתו לשם קדושה ובמקום קדוש אך לפי"ז תיקשי קו' נוב"י שם א"כ חרש דאינו יכול לכוין לשם מצוה איך משכחת לדידי' מצות יבום כדאיתא בכמה משניות ורצה להוכיח מזה דבאמת אין צריך כונה למצוה אף לאבא שאול אבל לפי מה שהוכחנו דבעי כונה לשם מצוה א"כ יקשה איך רשאי חרש ליבם כיון דלאו בר כונה למצוה הוא ונראה דא"ש לפמש"כ לעיל דבאמת קשה לאבא שאול הא מצללה"נ אף בהנאת הגוף אמאי לשם נוי אסור וצ"ל באמת סתמא הו' רשאי דמצללה"נ אלא דחיישינן שכונתו להנאתו בפירוש כהא"ג לא שייך מצללה"נ אף אי מכוין נמי לשום מצוה עכ"פ מכוין נמי להנאתו

ולא יהא אלא כמתעסק בחלבים ועריות דאסור וכל זה בסתם אדם אבל בחרש הנה גם כונתו לשם הנאתו לא שייך שוב אמרינן מצללה"נ ורשאי לקיים המצוה ודו"ק.

והנה ביבמות דף כ"ד איתא יבמה יבוא עלי' למצוה ופירש"י דמצות יבום קודם לחליצה ופלא מה רצה בזה ופירשתי במק"א שכונתו דלא תימא מצוה וכופין הא באמת אין כופין לכן תיקון רש"י וכתב יותר מחליצה לפי"ז מוכח דגם לאבא שאול אי יכול למיכף יצרו יבום עדיף ומיושב קו' שו"מ סי' ו' ח"ג איך יבום דוחה הא אמר לא בעינא ליכא למצוה להנ"ל ניחא דגם לאבא שאול מצוה יותר ביבום אי מצי לכוין רק לשם מצוה.

עוד קשה לי בהך דאבא שאול דכיוצא בזה מצינו בפ"ח דמצותו בפדיון ועריפה ואיתא בבכורות דף י' דס"ד דעריפה במקום פדי' עומד קמל"ן דהו' מצוה בפני עצמו וכן פסק רבינו פי"ב מה' בכורים וא"כ נאמר ג"כ דהא דיכול לפדות בשה כ"ד היינו ג"כ אם כונתו לקיים המצוה אבל אם כונתו להרויח לפדות בשה כ"ד והחמור שוה הרבה יותר דנאמר דאין רשאי לפדותו וחייב לערפו ואין לומר דבפדיון לא תליא בכונת מצוה זה אינו דהא רבינו שם כתב דאם מכרו דמיו אסורים ע"כ כונתו דרק ברוצה לקיים המצוה פדיון בתורת חילול אז מקיים מצות פדיון אבל במכירה דאין זה בדרך פדיון לא מקיים המצוה [ראב"ד השיג אבל לדעתי כונתו כמוש"כ] ועיי' סוכה דף מ"א אי חילול הו' דרך מכירה א"כ נימא לחלק בין אם כונתו למצוה מהני פדיונו בכ"ד אבל בכונתו להנאתו אסור רק חייב לערפו.

מה שהקשו התוס' שם ביבמות אמאי לא משני אי בעי אכיל בכונה אי בעי לא אכיל בכונה ותי' מצאצ"כ וקשה לי דהנה הרמב"ן פ' ראה מפרש הא דכתיב תזבח היינו אכילה לעשותו זבח באכילה דאכילה גמר הקרבן [כסברת בעהמ"א באכילה מקיים השבתתו] א"כ שפיר נוכל לפרש אי בעי לא מכוין קמ"ל קרא ואכלו דבעי כונה דע"י אכילה הוא נעשה זבח דנגמר עבודתו ובעבודה צריך כונה.

הנה בהא דאיתא בב"ק דף ק"י דאכילה ע"י הדחק שמה אכילה נראה דהוא מטעם אחשבי' כיון דמצוה שיאכלוהו מהני מחשבתו לאשוויי אוכלא אולם קשה לי לפי"ז מש"ס יבמות דנ"ג דפריך לאבא שאול מצות תאכל מצוה מאי תרי אכילת איכא דאין לומר רצה לתיאבון אכלה רצה אכילת גסה אוכלה הא אכילה גסה לאו שמה אכילה דהאמר ר"ל אכל אכילה גסה ביוהכ"פ פטור להנ"ל קשיא מ"פ בודאי אכילת מצוה מחשיבה לאכילה ואהני מחשבתו אבל אכילת איסור ל"א דאחשבה וגם לא אהני מחשבתו לאשוויי אוכלא ע"כ אוכל ביוהכ"פ פטור ונראה דאפי' בדבר רשות שייך לומר אחשבה לאכילה חשובה דהא כל דבר מאכל שהוא רשות הוא מצוה שיאכלהו אדם

שכן רצונו יתברך כמש"כ רבינו בפי' המשנה הבאתי בה' אימ"ז דלכן עובר בכל דבר מאכל בב"ת ואם אוכל באכילה גסה או שלכד"א ואין מחשבתו לאכילה הרי עבר בב"ת ע"כ דאהני מחשבתו לאשוויי אוכלא והוא אכילה. ובהא ישבתי מה שהקשה בב"ט בסוגיא דהואיל אהא דאמר רע"ק דיכול לשחוט מסוכנת כשיכול לאכול כזית חי מבית טביחתה והקשה הא הו' שלכד"א כדאיתא בפסחים האוכל חלב חי פטור לפמש"כ ניחא בדבר היתר שייך אחשבי' דאל"ה עבר בבל תשחית. וכן ניחא מה שהקשה עוד בב"ט ממנחות דף צ"ט דבבליים אוכלין אותו כשהוא חי ושם אין לומר ע"י מליחה דאסור בשבת להנ"ל א"ש דלענין מצות אכילת קדשים מהני אחשבי' לאכילה ול"ה אכילה שע"י הדחק משא"כ משום איסור דם לא מהני אחשבי' יען דדם הוא באמת מובלע באברים דרק בשעת אכילה פירוש ע"כ לא שייך אחשבי' ע"ד שכתבו בתוס' דכ"ש ע"י תערובות פטור לר"ש כמוש"כ הראשונים דכ"ש לר"ש רק משום אחשבי' וע"י תערובות לא שייך אחשבי' [ואף דלכאו' מדברי ר"ש גופי' מוכח דגם באיסורא אמרינן אחשבי' הנה אנן קיימינן אליבא דרבנן דלית להו כ"ש למלקות היינו באמת מהא"ט אמרינן דמהני מחשבתו לאשוויי אוכלא ועיי' בבכורות פליגי בהא לר"ש אמרינן איסורו חשבו ואפשר לומר דתליא בסברת הנ"ל ובמק"א הארכתי בהא בסוגי' דחזקי' ור"א ואכ"מ] אלא דלפי"ז יקשה חכמים דסברו דצריך שיאכל כזית צלי א"כ מוכח דסברו דלא אמרינן אחשבי' ולכן האוכל חי' הו' שלכד"א ויקשה מפי' המשנה הנ"ל למה לא נימא דאחשבי' דאל"ה עובר בבל תשחית אך א"ש בודאי אם אכלהו מחשבה לאכילה אבל לא שייך לומר דישחוט כדי שיאכל כזית חי כיון דכ"ז שלא חזינן דאכיל לא שייך אחשבי'.

הלכה ב

וכן אכילת שירי מנחות מצות עשה וכו'. והנה בהא דפריך הש"ס יבמות דף מ' על אבא שאול הכא במנחה מאי תרי גוונא אכילה איכא קשה לי דהנה תוס' הוק' אמאי לא מפרש רצה אוכלה לשם מצוה רצה אוכלה לשם סעודה ותי' דל"ב כונה למצוה ובכונה לשם סעודה ג"כ יצא וקשה לי דהנה בעירוכין דף ז' איתא דכהנים חייבין בזימון ומשני ס"ד דכתיב ואכלו אשר כופר בהם והאי כפרה הא הו' אכילת חובה ופטירי מבה"מ קמ"ל דואכלת ושבעת כתיב והא איכא והנה סתם מנחה היינו עם שמן כמש"כ הר"ת פסחים דף ל"ח מנחת מחבת ומרחשת [והר"ש פ"ק דחלה כ' דמשכחת במנחת מאפה תנור אבל להר"ת לא ניחא לי' לאוקמא בהכי] א"כ הא דתנן הי' עומד בירושלים נוטלה לאוכלה מברך המוציא מוכח דבסופו סופגנין ג"כ מברך המוציא הנה כן יש להוכיח מכאן דמשני דאכלת ושבעת כתיב והאיכא עכ"פ הא הו' סופו סופגנין ואמאי מברך

בהמ"ז וע"כ לומר דאייריא בקבע עליו לסעודה וכהא"ג כ' בישועת יעקב סי' קע"ט והנה זה ניחא לסברת רבנן ביבמות גבי יבמה דהותרה אף הנאת הגוף ה"נ אף דהו' חובה מברך כיון דאיכא שביעה וקביעת סעודה שפיר מברך אבל לאבא שאול דאסור הנאת הגוף באמת לא מחייב בהמ"ז דנהי דאיכא שביעה הא הו' סופו סופגנין מאי אמרת דהא קבע סעודה עלי' ז"א הא לאבא שאול עביד איסורא אי דעתו לקבוע סעודה סעודת הדיוט דכל אכילתו צריך שיהא רק כאוכל משולחן גבוה [וכמש"כ תוס' בחגיגה דף ח' דבאמת מהא"ט נדונ"ד א"ק ביו"ט אף דיכול לצאת בו חובת שמחה כיון דעיקרו לגבוה א"י בו חובת שמחה רק שבאמת יקשה לתוס' חגיגה הנ"ל מהך דעירוכין אמאי חייב בבהמ"ז כיון דעיקר אכילתו אכילת חובה הו'] ואמנם כל זה אחר דכתיב מצות תאכל מצוה אבל אי לאו קרא הא גם לא"ש שפיר הו' מחייבין בבהמ"ז היכא דאכל לשם סעודה א"כ מ"פ הגמ' מאי תרי אכילות איכא הא שפיר מתפרש יכול יחזור להתירה ראשון רצה אוכלה רק לשם חובה ופטור מבהמ"ז דכל אכילתו נחשב כאכילת משולחן גבוה ואף דשבע ממנו הא הו' סופו סופגנין פטור מבהמ"ז רצה אוכלה לשם סעודה והו' כשאר אכילת הדיוט וחייב עלי' בהמ"ז קמ"ל מצות תאכל מצוה דמצוה לאוכלה רק לשם אכילת חובה ומפטר מבהמ"ז וצ"ע:

ועוד קשה לי מאי פריך רצה אוכלה רצה אינו אוכלה איכא תרי גוונא אכילה די"ל רצה אוכלה היינו בב"א רצה אוכלה בכזית בכדא"פ וראי' לזה מפסחים קי"ד אכלה לחצאין בכא"פ יצא ע"כ דאיכא סברא דצריך לאוכלה בב"א ממש:

והנה רבינו לא הביא כלל דכהן המקריב חייב לאכול כזית מן המנחה ואין לומר דס"ל כמסקנת הגמרא רצה אוכלה חלוט דהא גם זה לא הביא רבינו דלא יצא בחלוט וכן הקשה בערוך לנר ונראה ליישב דהנה הא דקאמר רצה אינו אוכלה לכאו' פשיטא דצריך לאכול כיון דמ"ע הוא א"כ מעביר על המצות אך יש לומר דאיתא ביומא ל"ט אם מגיע כפול הצנועין מושכין ידיהן א"כ ברבו כהני משמר שחולקין עמו ואין מגיע כזית הו"א רצה אינו אוכל אם הוא מהצנועין שמושך ידו כשאין מגיע לו כזית ת"ל מצות תאכל דגבי כהן המקריב חייב לאכול אף שאין מגיע לו כזית ואמנם בקידושין דף נ"ג משמע דכן בשאר מנחות אם מגיע לו כזית חולקין אם לאו אין חולק הא סוג' חולק אהך דיבמות ורבינו הא כתב לקמן דאם מגיע כזית חולק כהך דקידושין א"כ לית לי' להלכתא כהך דיבמות וא"ש:

והנה קשה לי לרבנן דאבא שאול אמאי לא מוקי לה כהך דאיתא בסוטה דף י"ח דיבמה שזינתה רצה מיבם רצה חולץ לה א"כ אף דפליגי אאבא שאול היינו בסתם אבל בזינתה

שפיר מודין רבנן דרצה חולץ רצה מיבם כיון דזינתה בוודאי כונתו אינה למצוה אלא להנאתו לכן רצה חולץ רצה מיבם:

הלכה ג

הנה במשל"מ הביא דברי התוס' בשבועות דף י"ז ד"ה ואין אוכלין ותמה שרבינו לא הביא דין זה דבאכילה בעינן פתח העזרה ופלא שלא הרגיש שיש ט"ס בדבריהם דקאי אהא דאיתא שם ואין שוחטין קדק"ל וע"ז כתבו דבשעת שחיטה בעינן פתח העזרה וכ"כ במראה הכהן בזבחים דף נ"ו.

ואין וכו' ואם נאכל בהיכל. הנה למדו כן מקרא דבקדש הקדשים תאכלנו והרמב"ן פ' קרח כתב ע"ז ע"ד הפשוט נפרש בקודש הקדשים תאכלנו שתאכלנו בקדושת קודש הקדשים כי אמר תחילה קודש קדשים לך הוא ולבניך שלא תנהגו בהם מנהג קדק"ל אבל יהי' בידם קודש קדשים וחזר ופירוש בקודש קדשים תאכלנו שתהי' אכילה בקדושה חמורה ולפי שכבר פי' את החומר שיש באכילתו יותר מקדשים קלים במקומו לא הוצרך להאריך כאן אלא לומר שיהיה כולן קדשי קדשים באכילתן שתהי' אכילתן בהם בקדושה חמורה לא כקדשים קלים עכ"ל. ולי נראה דדברי חכז"ל לא הוציאו הפסוק מפשטן כמו שפירוש הרמב"ן אלא החכמים הוסיפו לדרוש שיאכל בהיכל דהא בהא תליא דבודאי אי ל"ה המצוה לאכול בקדושה חמורה ל"ה רשאי לאכול בהיכל אלא כיון דבקודש הקדשים תאכל בתורת קדושה חמורה לכן בקודש הקדשים אפי' בהיכל תאכלנו ואמנם לי נראה הא דאמר בקו"ק תאכלנו עפמש"כ הכ"מ דאף דאיכא מצוה בכהנים הוא דאסור להרבות בתאות המאכל אפ"ה גם על הכהנים נאסר למשחה דרך גדולה לפי"ז כאן דכתוב לעיל למשחה דרך גדולה א"כ אתי מזה תקלה להקל באכילת קדשים ועיין נוב"י או"ח סי' קכ"ד:

ואם נאכלו בהיכל נאכל וכו'. וקשה הא בזבחים דף ס"ג איתא מניין שאם הקיפו עו"ג שהכהנים נכנסין לשם ואוכלין משמע דאפי' לכתחלה נכנסין משום דס"ד דאין אדם אוכל במקום רבו אבל לדיעבד לא איצטריך קרא דודאי יצאו ידי אכילת מצוה ורש"י במנחות פירוש דס"ד דיהא קדשים נפסלין בכניסתן להיכל וע"ז פריך פשיטא דלא יהא טפל חמור מן העיקר ומשני דאיצטריך קרא דלא נימא אין אדם אוכל במקום רבו וא"כ יקשה אמאי כתב רבינו לישנא דדיעבד ונראה דרבינו הוכיח כן מהך דזבחים דפריך באכילה נמי נימא לא יהא טפול חמור ומאי פריך הא הך סברא דלא יהא טפול חמור מהני רק לענין דיעבד וקרא איצטריך דאפי' לכתחלה נכנסין ואוכלין אלא ודאי דגם באכילה ג"כ רק דיעבד יצא אבל אין נכנסין שם לאכילה לכתחלה.

הלכה ה

וכן הבכור שנאמר ובשרם יהי' לך כחזה התנופה וכשוק ימין. מוכח להדיא מדברי רבינו דבכור נאכל לנשים ועבדים והנה במשנה דזבחים נ"ו אין מבואר זאת ונראה מקור לזה מש"ס זבחים דף ק"ב פריך ר' אחאי לימא לי' חוץ מבכור ואוכל משום דא"ל ומה במקום שהורע כחו אצל נשיו ועבדיו וכו' מקום שיפה כחו בבכור דכולו שלי א"ד שאדחו ממנו הרי דמפורש דנאכל לנשיהן ולעבדיהן ובקרא דפ' ראה דכתיב והבאתם שמה עולותיכם וכו' ואכלתם שם לפני וכו' אתם וביתכם דהיינו נשים:

וכן הבכור וכו' ובשרם יהי' לך כחזה התנופה וכשוק הימין וכו'. ויש להבין אם כונתו מדהיקש לשלמים הי' להביא הך לך יהי' ואינו מובן הא הך דרשא מייתא בגמרא לאוריי זמן אכילת בכור ומנ"ל למדרש נמי אנקבות ואם ר"ל דהאי לך יהי' גילה לן דההיקש אשלמים קאי ז"א דבאמת לר"ע ההיקש קאי אתודה אלא דלענין ב' ימים הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת אבל למדרש מיניה עוד דין אחר מה"ת עוד קשה על רבינו דבה"ו כתב בפשיטות דבכור נאכל לב' ימים ולילה משום דהו' קק"ל כשלמים האי י"ל דדינם כתודה ועוד דבגמרא לא מייתא כלל קרא על זכרים ונקבות רק דריש האי קרא לענין דנאכל לב' ימים.

ועיין בשמ"ק בהאי שמעתתא ועיין בספרי פרשת קרח דריש באופן אחר זה הפסוק אולם יותר מבואר כן בתוספתא פ"ו דזבחים דיליף מזה גם לזכרים ולנקבות ומזה הוציא רבינו הדין שכ' ועיין תמורה ד"ח ברש"י ד"ה אלא משמע דעבד אין אוכל אולם י"ל דשם איירא דשחררו זה את זה:

וכן הבכור שהרי נאמר ובשרם יהי' לך כחזה התנופה וכשוק הימין וכו'. ולקמן בפ"ו כתב דבכור ומעשר נאכל לב' ימים שהרי הם קדשים קלים כשלמים ולכאו' תמוה טובא דהא בשמעתין בזבחים דף נ"ז איתא להך דרשא דמקיש לשלמים כחזה התנופה לענין דנאכלין לב' ימים אבל לא לענין דנאכל לנשיהן ורבינו היפך הסדר דמייתא להאי קרא דנאכל לנשיהן ולענין לשני ימים כתב סתם שהוא כשלמים וגם בעיקר הדבר לכאו' תמוה מנ"ל דבכור נאכל לנשיהן דבמשנה לא קתני רק דנאכל לכהנים ולא קתני לנשיהן וגם יקשה מאי דקמסיים דנאכל לנשיהן כתרומה מה זה בא ללמדינו בדמיון הזה דכתרומה ונראה לי דרבינו יצא לו כן וכמו שהבאתי בפנים מש"ס ערוכה זבחים דף ק"ב דפריך שם לימא לי' תן לי בכור ואוכל משום דא"ל ומה במקום שהורע כחו בחטאת אצל נשיי ועבדי דחיתיך מחטאת ישראל מקום שיפה כחו בבכור דכולי' דילי' אינו דין שאדחך ממנו ומה אם דחיתני מחטאת ששם שהורע כחך כך הורע כחי תדיחני מבכור שכשם

שיפה כחך כך יפה כחי הרי הוא אומר את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר ובשרם יהי' לך בא זרוק ואכול ואידך פריך מי כתיב ובשרם לכהן הזורק ובשרם יהי' לך אפי' לכהן אחר ופירש"י אע"ג דאין בכור נאכל במחלוקת שאינו נותן לאנשי משמר אלא לכל כהן שירצה כתרומה ופדיון הבכור מיהא תיפק לן מינה דלא יתנו אלא למי שראוי לעבודה באותה שעה א"כ הרי מבואר דיפה כחו דנאכל לנשיהן ולעבדיהן רק דאדרבא יפה כחו דכולי' דילי' דהיינו דנתינה הוא לזכרים ולא לנקיבות ומצד אחר הורע כחו דאינו מתחלק לאנשי משמר לא לכל כהן שירצה כתרומה א"כ נתבארו כל דברי רבינו דבאמת מהאי קרא ילפינן לענין דנאכל לנשיהן והוסיף לומר כתרומה דאינו מתחלק לאנשי משמר רק לכל כהן שירצה וע"כ לומר דלהאי שמעתתא הא דאיתא בזבחים דיליף מהאי קרא דכחזה התנופה לענין דנאכל לב' ימים היינו מסיפא דקרא דכחזה התנופה והכא יליף מרישא דקרא דובשרם יהי' לך ולכן לא כתב רבינו רק התם כשלמים משום דכבר הביא האי קרא לענין דנאכל לנשיהן דמעתה לא יקשה מנ"ל לדמותו לחזה ושוק דשלמים דילמא לחזה ושוק דתודה דזה אינו כיון דתודה נאכל לנשיהן לא כתיב חזה ושוק אלא ילפינן משלמים וכיון דכבר דריש דילפינן בכור משלמים דנאכל לנשיהן לא נוכל לטעות דקאי אחזה ושוק דתודה דנאכל ליום אחד כיון שאין מפורש בדידי' בודאי נדע לדרשו דקאי אשלמים שוב ראיתי בתוספתא זבחים פ"ו דקתני זה הכלל כל שהוא אוכל בתרומה ועו"ש היינו לומר כל שאוכל בתרומה בלא חלוקה אוכל בבכור הרי כמו שבארנו ונתיישבו כל דברי רבינו על נכון.

[**כעת** נדפס הת"ת מחברת כ"א ראיתי שנתקשו בדברי רבינו כמה ת"ח גדולים וגאונים והבאתי לך שהוא גמרא מפורשת רק אחת אזכיר שהביאו דברי הרשב"א נדרים והלח"מ שכתב דנאכל לנשיהן אבל אינו מתחלק ולא לזכרים ולפי מה שכתבתי כן מבואר בדברי הגמרא דזבחים].

והחלונות ועובי החומה כלפנים. וכ"כ בפ"ז מה' בהב"ח ובספ"ב מעשר שני וכתב הכ"מ ובגמרא פסחים דף פ"ו מוקי לה בבר שורא וצריך טעם למה השמיטו רבינו וכ"כ השיגו הראב"ד בפ"ו מבהב"ח דבששוים לקרקע העזרה ומשכחת לה בבר שורא ובכ"מ כתב דרבינו סמך אמש"כ בפ' ז' גבי לשכות אם הם גגותיהם שווים עם קרקע העזרה דממילא משמע דהה"ד לחלונות ועובי הרקיע הנה זה יתכן בפ"ו מה' בהב"ח אבל כאן לא הזכיר כלל דבעינן גגותיהן שווין וליישב צריכין לומר דרבינו דייק לה ממקום אחר דל"ב בר שורא וכן יש להוכיח מזבחים דף נ"ו דפריך למיעוטי מאי אילימא למיעוטי חלונות דלתות ועובי החומה תנינא החלונות ועובי החומה כלפנים וקשה הא בגמרא דפסחים

מוקי הא בעובי החומה בבר שורא חומה הנמוכה מבפנים לחומה הגבוה אבל עובי החומה הגבוה דינא כגגים שלא נתקדשה א"כ גם עובי החומה שבעזרה שראשה למעלה לא נתקדשה דינו כגג ושפיר למיעוטי עובי חומה שבהעזרה בראשה למעלה ואת"ל שגם בהעזרה הי' שתי חומות חומה גבוה סביב ובר שורא חומה נמוכה מבפנים א"כ לדברי תוס' פסחים דף פ"ה ד"ה החלונות לתי' הב' דלא משום שנתקדשה עפ"י בי"ד ומתניתן לא מיירא דקבבר שורא ששם הי' יכולין לילך ונתקדשה ולפי"ז לדעת התוס' בתי' ה"ב כל חומה הגבוה שבירושלים סביב חומה הנמוכה הנקרא בר שורא לא נתקדשה כלל א"כ את"ל שגם בהעזרה הו' שתי חומות חומה גבוה סביב וחומה נמוכה מפנים הנקרא בר שורא כמוש"כ תויו"ט פ"ב דמדות משנה ג' א"כ יש לומר שפיר למיעוטי חלונות ועובי החומה הגבוה שבעזרה שלא נתקדשו כלל משום שלא הי' מהלכין סביב העזרה לקדש בשירי מנחה וכו' רק מבפנים לחומות העזרה א"כ לא נתקדש כלל כל חומות הגבוה שבהעזרה ולפי"ז יש לומר דמהא הוכיח רבינו שסתמא דגמרא דזבחים סברו דעובי ראש החומה גם ראש חומה הגבוה אין כגגים גם מוכח משם דנתקדש כל עובי חומות הגבוה שבהעזרה וחלונות ואם נאמר שהי' מהלכין בשירי מנחה גם בהעזרה הי' מהלכין מבפנים לקדש הרי מוכח כדברי התוס' שם בתי' א' דהקידוש הי' עפ"י דעת בי"ד וכן העלה בספר משכנות לאביר יעקב.

הלכה ו

והנה בהא דשלמים נאכל לשני ימים ולילה אחת מבואר בת"כ דהמצוה עכ"פ לאכול מקצתו ביום הראשון והוא דבר חדש בזה נראה לי לפרש הא דאיתא במנחות דף מ"ט שחט חטאת לשם שלמים הו' פיגול ואמאי לא נקט שחט חוץ לזמנו להנ"ל א"ש דשחט לאכול כזית לזמנו היינו כולו מחשבה שלא לזמנו אבל שחט לשם שלמים היינו דאיירא בחישב לאכול כזית ממנו ביום א' וכזית ממנו ביום ב' היינו לאכול לזמנו ושלא לזמנו אפ"ה הו' פיגול ופיגול כזה היינו שחישב לשם שלמים שהמצוה לאכול מיד היום ולמחר והוא ג"כ דבר חדש.

הלכה ז

וה"ה לחטאת ולשירי מנחות שהכל נאכל ליום ולילה וכו'. הנה מכאן משמע דס"ל לרבינו דגם לחם הפנים נאכל ליום ולילה דשירי מנחה כולל הכל וזה דלא כמוש"כ בפי' המשנה רפ"ב מנחות דלחם הפנים אינו נאכל אלא ביום השבת בלבד ר"ל כל היום השבת כמו שביאר ביום השבת ביום השבת יערכנו אבל בתויו"ט הקשה ממשנה דתנן בפ' שתהל"ח חל יוהכ"פ להיות בשבת החלות מתחלקות לערב ואי אין נאכל אלא לערב

איך הי' מחלקין לערב ונאכלין שלא בזמנן וכ"כ תוס' במנחות דף צ"ה ד"ה ש"מ יש סילוק מסעות בלילה דמפרשו דקאי אפלוגתא דר"י וריב"ל דאיירא בלחם הפנים ומדבריו כאן נראה שחזר מדבריו שבפי' המשנה.

הלכה ט

כל הקרבנות בין קדק"ד בין קדק"ל אין אוכלים אותם אלא הטהורים בלבד. ובכ"מ הראה מקומו להך דריש פ' הערל וקשה דהתם לא גמר אלא תרומה מפסח וראיתי דהנה עפ"י דבר הר"ש דהתם בפ' הערל גמור תרומה מפסח והפסח היא קדק"ל וגמר רבינו לקדק"ד מק"ו דקדק"ל עכ"ל ובס' נ"מ איכא למישדי בה נרגא דהיכי יליף מפסח אפי' לשאר קדשים קלים דאיכא למיפרך דכי כתיב ערלות בפסח הוא דכתיבא אבל בשאר קדשים דלא כתיב בהו ערלות אימא לא כדתניא בפ' הערל ריש דע"ד נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה הרי זה אינו אוכל לא בתרומה ולא בפסח ולא בקדשים ולא במעשר מאי לאו מעשר דגן לא מעשר בהמה ופריך מעשר בהמה היינו קדשים ולטעמיך מי לא תנן פסח וקתני קדשים בשלמא פסח וקדשים צריכי דאי תנא פסח משום דערלות בפסח כתיבא אבל בקדשים אימא לא ותנא קדשים ה"א מאי קדשים פסח אי לא דתנא להו לתרווייהו לא הו' גמרינן קדשים מפסח וכו'. ומצאתי בספר ח"נ שהראה מקום מוצא דין זה מהא דתניא בפ' הערל דף ע"ד נשתייר בו ציצין אינו אוכל לא בתרומה לא בפסח ולא בקדשים, וכתב עוד וז"ל: וכתב רש"י בפ' תמיד נשחט דביבמות דף ע"ג ילפינן דערל אסור בקדשים מקו"ח מפסח הקל והרב קרית ספר כתב כיון דערל פסול לעבודה לדברי יחזקאל פסול נמי לאכילה כדכתיב המקריב את דם שלמים ובירושלמי ריש פרק הערל קדשים מהו שיהא אסורים בערל ללמד מפסח אי אתה יכול שאין בו שבירת עצם ולא מן התרומה שהוא למד מן הלמד וכו' עיי"ש.

הלכה י

ומותר לאכול את הקדשים בכל מאכל ולשנות באכילתן צלויים שלוקים ומבושלים. ויש לתמוה דהנה הא דקאמר ומותר לאכול בכל מאכל הוא במשנה פ"ה דזבחים דקתני בכמה משניות דנאכלין בכל מאכל והא דקאמר ולשנות באכילתן לאכול צלויין הוא כדאיתא בחולין דקל"ב דכתיב למשחה כדרך שהמלכים אוכלין בצלי וקשה מאי האי דקתני דנאכלין בכל מאכל דנשמע לכאורה בין צלי בין מבושל והא אמרת דמצוה לאכול צלי ואי מפרש בכל מאכל היינו דאוכלין מהחולין כדי שיהיה נאכל על השובע קשה הא רבינו כתב כן לקמן בהדיא דאם היה אכילה מועטת אוכל עתה חולין א"כ כבר תני לה והיינו מגמ' דתמורה דכ"ג א"כ הא דקתני בכל מאכל ע"כ א"א לפרש כונתו כן

א"כ קשיא ממנ"פ וכן יקשה דבפ"ט מהל' ביכורים כ' דמת"כ אינו נאכל אלא צלי ולא כתב דרשאי לשנות לאכול בין צלי בין מבושל וכבר עמד ע"ז במל"מ וכ' וכבר עמדו ע"ז התוס' בפ' הזרוע דקל"ב וכונתו דתוס' שם כתבו וז"ל ונראה דודאי כמו שטוב לו ונהנה יותר מצי אכיל להו אבל אדם שטוב לו צלי כשלוק ומבושל יאכל צלי שהוא דרך גדולה יותר והוא דוחק להכניס דבר זה בכונת רבינו ונראה דהנה רבינו כ' אפי' הכהנים ובכ"מ הקשה מאי אפי' [וכ' דסד"א דהכהנים צריכין שלא יאכלו אלא לשם שמים ולכן לא יאכלו אותם במטעמים דרך תענוג קמ"ל משום דכ' בהם למשחה] ולי נראה ליישב דהנה בב"מ פ' השוכר את הפועלים איתא דפועל א"י לאכול צלי משום דהוא עבד וצלי הו' דרך גדולה ולפ"ז י"ל במת"כ דהוא חלף עבודתם וכאשר פירש"י דהו' כאוכלי פרס מעל שלחן המלך וא"כ הו"א דאסורין לאכול צלי דזה דרך גדולה ובאמת המאכל בזה הוא פרס כעבדי מלך קמ"ל דאפ"ה רשאין לאכלו צלי וזהו דרך גדולה ואדרבא מצוה לאכול דרך גדולה להורות כי לא כשאר עבדי מלך הם הכהנים ולכן נקט אפי' הכהנים דבישראל האוכל מחלקו אף אי נאמר כשיטת רש"י בב"ק די"ב דגם הבעלים משלחן גבוה קזכו אבל ל"ש בהוא חלף עבודתם כאוכלי פרס משלחן המלך [כמו שבארתי במק"א דאף דמגמ' דיבמות משמע דהא דמשלחן גבוה קזכו היינו כעבד הנוטל פרס ואוכל עד שלחן המלך כפירש"י נמי בסוכה ד"ט אפ"ה גם בבעלים שייך נמי בשלחן גבוה קזכו משום דאין להם זכות בזה רק מכח דאוכל משלחן המלך] א"כ פשיטא דא"צ לאוכלן דוקא צלי דרך גדולה אלא אפי' כהנים דאוכלי פרס משלחן המלך א"כ יש קפידא באוכל צלי דרך גדולה אפ"ה רשאין לשנות וא"צ לאכול צלי דוקא והיינו דקאמר נאכלין בכל מאכל ורשאין לשנות משום דבהאי למשחה דרך גדולה הו' מתרי טעמא חדא מצות האדם האוכל דמוטל אקרקפתא דידי' כדמוכח ביומא דקאמר נהי דאנינות לא חיילא אטרודי מי לא מיטרד ופירש"י ובקדשים בעינן שמחה וגדולה [ותי"ש תמה ע"ז דדרשא דלשמחה לא קאי אגברא רק אקדשים שיהא נאכלין דרך גדולה] ועוד יש מצות המוטל על המאכל דיהא נאכל דרך גדולה בצלי וחרדל מעתה קמ"ל המשנה דנאכל בכל מאכל מצד אדם האוכלו א"צ להיות דוקא דרך גדולה [דרק במת"כ מעכב שיהא דרך גדולה משום שבזה שייך יותר הטעם שבארתי דכיון דהו' חלף עבודתם המצוה שיאכלו צלי היפוך שאר פועל האוכל אצל בעה"ב] ועוד אשמעינן ורשאין לשנותן לאכול צלויין ומבושלין דאף מצד המאכל רשאין שיהא נאכל כמו שהם רוצים והטעם משום דאף בצלי חשוב דרך גדולה היינו רק במת"כ משום דהוה חלף עבודתם כנ"ל אבל בשאר קדשים ל"ה דרך גדולה דוקא לאכול צלי אלא כמו שברצונו זהו גופא דרך גדולה והיינו דמפרש בגמ'

אמשנה דזבחים ד"צ דקתני ובכולן רשאין לשנותן לאוכלן צלויין ומפרש בגמ' מ"ט א"ק למשחה דרך גדולה ולכאורה תמוה הא אדרבא מקרא דלמשחה נשמע רק צלי שכן דרך מלכים אבל לא שיהא רשאין לשנותן ולפמש"כ ניחא דרק לגבי כהנים שנוטלין מת"כ חלף עבודתם אמרינן דצלי דוקא היינו לאפוקי מפועלים דאין רשאין לאכול צלי כשאוכלין אצל בעה"ב בכהנים הצריכה תורה צלי דרך גדולה אבל בשאר אכילת קדשים אדרבא היינו דרך גדולה שיכול לאכול כמו שירצה צלויין ומבושלין וראי' לזה מירושל' תרומות פ"ה ובביכורים פ"ב דדריש למשחה לגדולה למשחה לסיכה ולהדלקה הרי דזה גופי' הו' דרך גדולה שיהנה ממנו כמו שירצה וכמו שצריך לסיכה ולהדלקה:

ומותר לאכול וכו' צלויים ושלוקים וכו'. הנה בח"צ סי' ס"ב הוכיח מהא דאיתא בבכורות דלא אתי לנהוג גבי מנהג חול ופירש"י דכיון דישראל אין אוכל אותו צלי גם הוא ינהג בו מנהג חול מוכח דאיכא חיוב לאכול צלי ולי נראה דאין הוכחה דהכונה כך דהא בפסחים איתא דאכילת קדשים עבודה וא"כ כיון שנהג לאכול צלי זכור הוא דאכילתו גופי' עבודה הוא אבל אם רואה שנאכלין כחולין וסבור משום דיש לו חילול לכן טועה לומר דאין בזה האכילה כעבודה ואוכלה כחולין ואין מכוון שיהא עבודה וזהו האיסור לא משום שאין נאכל צלי ואף דתוס' יבמות דף מ' כ' דאין צריך כונה לאכול לשם מצוה וגם אם אכל לשם סעודה יצא היינו בקדשים דסתמא למצוה עומד כמו בכל מצוה דסתמא לשמה עומד כיון דטעה דיצאו לחולין א"כ כשאוכל אותו לשם סעודה בעלמא הנה נוהג בו מנהג חול ל"ש לומר דסתמא לשמה עומד א"כ באמת לא עביד מצוה אם לא מכוון לשם מצוה:

וביותר יש ליתן טעם לפמש"כ רבינו בסוף ה' מעילה דאבנים כיון שנקרא עליו שם שמים אסור לינהג בו מנהג חול כש"כ במצוה שצריך שלא יהא במחשבתו כדבר חולין יען שאין מבין טעם הדבר וזה דקאמר שלא ינהג בו מנהג חול דכיון דרואה דלישראל מותר אף שאין נוהג בו מנהג קדשים לאכול בצלי יחשב בו שאין בזה מצוה כלל לאכול יען שאין מבין טעם הדבר ינהג בו מנהג חול וזה איסור:

הלכה יא

היתה להם אכילה וכו' נאכל על השובע ולא אכילה גסה וכו'. והנה הוא גמ' יבמות דף מ' ולפי"ז קשה לי אמש"כ תוס' נזיר דף נ"ג לתרץ קושיתן דשם ס"ל לר"ל דאכילה גסה שמה אכילה וביומא ס"ל דלאו שמיה אכילה ות' דשם היינו שקץ במאכלו וכאן איירא רק שאכל יותר מכדי שבעו וקשה לי הא קושיתם הוא גם אגמ' דיבמות דמסיק ג"כ בפשיטות דלאו שמי' אכילה ושם א"א לפרש דאיירא בקץ במאכלו דהא כיון דמצוה

לאכול על השובע א"כ מינה הא דממעט אכילה גסה היינו באכל יותר מכדי שבעו אבל לא קץ במאכלו:

ולכן הנכון כמוש"כ בתוי"ש ביבמות לחלק בין אכל כבר כדי שבעו ואכל אח"כ עוד שפיר הוה שמי' אכילה אבל היכא דאיכא באותה אכילה גופי' אכילה גסה ל"ש אכילה וא"ש הך דיבמות:

והנה בספר הורה גבר הקשה א"כ מ"ק דרי"ו דמוקי לה באכל אכילה גסה כזו אטו משום זה פושע קרית לי' כמו שפריך לי' ר"ל ותי' דפליגי במש"כ משל"מ פ"ה מיסה"ת דרי"ו ס"ל כמו דבאכל איסור שלכד"א פטור ה"נ לא מקיים המצוה באכל שלכד"א ור"ל ס"ל רק לענין איסור פטור בשלכד"א אבל המצוה שפיר יוצא בשלכ"א והנה עדיין לא נדע במה פליגי לכן אומר דרי"ו לשיטתייהו דרי"ו ס"ל בחולין דאזלינן בתר הנאת גרון ור"ל ס"ל דאזלינן בתר הנאת מעיו וטעם פלוגתתם נראה עפ"י מה דאיתא בברכות דף מ"ד טחול יפה לשינים וקשה לבני מעים מאי תקנתי' נלעסי' ונשדי כרישין קשין לשינים ויפה לבני מעים מאי תקנתי' לשקלינהו ונבלעינהו לפי"ז ס"ל לרי"ו דדרך אכילה בהנאת גרונו דהא בטחול זהו דרך אכילתו ור"ל ס"ל דהנאת מעיו דרך אכילתו דבכרישין דרך אכילתו בהנאה מעיו ולא הנאות גרון:

לפי"ז י"ל דרי"ו דאזיל בתר הנאת גרון דזהו דרך אכילתו לכן ס"ל כמו דפטור על אכילת איסור כשהוא שלכד"א ג"כ מצוה א"י בשלכד"א דליכא אפי' הנאת גרון אמנם ר"ל ס"ל דבתר הנאת מעיו אזלינן דזהו דרך אכילתו סובר דרק באכילת איסור פטור בשלכד"א אם אין נהנה בהנאת מעיו אבל המצוה שפיר מקיים אף בשלכד"א:

והנה בטו"א בר"ה הקשה ממנ"פ אי איירא רק שאכל אכילה גסה א"כ לוקי באכל בשלא בכונה ושפיר מיקרי פושע ואי איירא בשלא בכונה יקשה באמת מ"ט ס"ל לר"ל דל"ה פושע הא ס"ל ר"ל בפסחים דאכילת מצה שלא בכונה לא יצא ונראה דהנה פסח מצותו לאכול באותו בית ובאותו חבורה א"כ הרי הו' כמכוין לכן במצה דל"ש זה הסברא ס"ל דלא יצא [ובספר הורה גבר כ' כיון דצלאו לשם פסח מסתמא גם האכילה לשם פסח ולכן באכל סתמא יצא ולדעתי אין הוכחה מצלי אבל כפמש"כ ניחא כיון דבשעת אכילה ג"כ מדקדק שיהא נאכל בחבורה אחת שפיר סתמא אכילתו לשם מצוה] ודו"ק:

ונראה דר"ל דסובר שם ביבמות ויומא פ' דאכילה גסה לאו אכילה לשיטתו אזיל דבשבת דף ע"ה פליגי רי"ו ור"ל באכילה ע"י הדחק אי שמה אכילה וסובר ר"ל דשמה אכילה וא"כ י"ל גם באכילה גסה דשמי' אכילה היינו כהא"ג באכילה ע"י הדחק וכן יש להוכיח מירושלמי פ"ק דביצה דפליגי רי"ו ור"ל במבשל נבילה רי"ו פוטר מתוך שהותרה ור"ל

מחייב דלית לי' מתוך לכאורה קשה טובא הא ר"ל ס"ל דאכילה ע"י הדחק שמי' אכילה א"כ הא ראוי לאכילת שלכד"א והו' אוכנ"פ [אך בכ"מ הביא גי' דגריס ר' אושעיא ס"ל דשמי' אכילה] ונראה דבאמת לר"ל דשמי' אכילה א"כ גם לענין איסור בשלכד"א אסור מה"ת א"כ שוב א"ר לאכילה מצד איסור גיד [וראיתי במגילה בהשמטות דכ' כך דמבשל גיד הו' צורך קצת בשדכד"א וכ' ליישב בזה קו' תוס' בביצה דבגיד ליכא אפי' צורך קצת ולפמש"כ תליא בפלוגתא דרי"ו ור"ל]:

והנה הפמ"ג בפתיחה הקשה לדעת הרמב"ן והה"מ דמלאכת אונ"פ אינה בכלל מלאכת עבודה א"כ הא דאיתא בביצה י"ב דמבשל גיה"נ ביו"ט לוקה למ"ד דלית לי' מתוך ואמאי ניהו דלית לי' מתוך הי' לא הו' מלאכת עבודה דרק משום איסור גיד אסור לאכלו בשלמא אי מקרא דאשר יאכל לכל נפש ניחא כיון דא"ר לאכילה ל"ה צורך אונ"פ אבל מלאכת עבודה לא הו' ונראה דהנה בפי' המשנה לקמן כ"ג מפרש פלוגתא דב"ש וב"ה לענין להחם כנגד המדורה דלב"ש הנאת הגוף אינו בכלל אונ"פ ולב"ה הו' בכלל אונ"פ לפי"ז יש לומר דהנה בספר היראים כתב ג"כ דטעמא דב"ה משום דהנאה הו' בכלל אונ"פ יען דאשר יאכל משמע גם הנאת הגוף כמו דלענין איה"נ לא יאכל משמע אף הנאה ולכאו' קשה א"כ מ"ט דב"ש הא בזה דלא יאכל משמע איה"נ לא מצינו פלוגתא דגם ב"ש מודה בהא ונראה דב"ש וב"ה לשיטתן דהנה בפסחים רפ"ו פליגי ר"א ורי"ו אי אכילה ביו"ט מצוה אי רשות [ועיי' ברשב"א שבת דף קל"ג מבואר דאכילת יו"ט כיון דהו' מצוה לא חשוב צורך הדיוט רק הכל צורך מצוה ודחי שם גי' בעהמ"א דגריס קו"ח מאונ"פ דהו' צורך דחי יו"ט מילה שלא בזמנו דהו' צריך מצוה א"ד שדוחה יו"ט עיי"ש] ולפי"ז יש לומר דב"ה סברו כר"י דאכילה ביו"ט מצוה א"כ יש לומר דגם הנאת הגוף בכלל אכילה ולב"ש לשיטתם דרי"ו שמותי הוא דאכילת יו"ט רשות א"כ לא הותרה התורה רק אונ"פ ממש דלא נוכל לומר דהנאת הגוף הו' בכלל אכילה כיון דאין אכילה מצוה כלל ומעתה יש לומר כיון דרק משום מצוה קריא אכילה כל הנאת הגוף ולכן ל"ה מלאכת עבודה אבל לב"ש דסברי דליכא מצוה באכילה ול"ה הנאה בכלל אכילה לדידי' ל"ש לומר דל"ה מלאכת עבודה דא"כ הנאת הגוף ג"כ ל"ה בכלל מלאכת עבודה אלא עכ"ח דלית לי' כלל האי' סברא כיון דל"ה מצוה הו' נמי בכלל מלאכת עבודה וב"ש וב"ה באמת בהא פליגי ועיי' רבינו בפ"א מיו"ט הט"ז דלחמם הו' הנאת הגוף:

והנה קו' הפמ"ג יקשה נמי אר"ל דסובר בירושלמי דלקי אמנם לפי האמור ניחא מאוד דהא לר"ל דס"ל אכילה ע"י הדחק שמי' אכילה קשה הא אכילת גיד שלכדה"נ יהא מיקרי אונ"פ אך לפמש"כ דטעמי' דב"ה דהנאת הגוף בכלל אכילה דאכילת יו"ט מצוה ושם

אכילה עלי' א"כ יש לומר דאכילה שע"י הדחק ל"ה מצוה ביו"ט ולא הו' שם אכילה עלי' א"כ ניהו דלא הו' מלאכת עבודה הא עכ"פ עיקר הטעם הוא כיון דהו' אכילת מצוה לא מקרי מלאכת עבודה [אדרבא מצוה בו יותר מבשלוחו כמו דאיתא בגמרא דר"ז מחריך רישא] והיכא דהו' אכילת איסור ממילא הו' נמי בכלל מלאכת עבודה ומיושב היטב קו' הפמ"ג:

ולפי"ז מיושב קו' הצל"ח שם אמש"כ תוס' כיון דמחשבתו לאכול הו' צורך קצת והקשה הצל"ח הא באמת אכלו א"כ הו' אונ"פ ממש ולמש"כ מיושב דאף דאכלו לא הו' אכילת איסור אכילה שיהא מלאכת אונ"פ כיון דבעינן אכילה של מצוה רק לענין צ"ק שפיר כתבו תוס' כיון דמחשבתו הי' לאכול אף דמחשבתו לאכילת איסור מיקרי צ"ק כמוש"כ תוס' שבת דף ק"ה דלענין מלאכה הצריכה לגופה אף דבאמת אסור בהנאה עכ"פ כיון דאסור ליהנות ממנו הו' צל"ג:

הלכה יב

אין מבשלין וכו' חתיכה של קדק"ד או של פיגול ושל נותר וכו' מותר לכהנים. והנה רבינו בפי' המשנה כ' והואיל דלזרים יש שני איסורים נותר וקדשים ולכהנים אינו רק איסור אחד בטל לגבי כהנים ולא לגבי זרים ומה שלא נקט טמאים כתב רבינו משום דכבר נטמאו בשביל פיגול ונותר ובמרכבת הקשה דפיגול ונותר אינו מטמא רק מדרבנן וכ' הוא דבאמת הטומאה בטל מה"ת רק מדרבנן לא בטל וכל שהוא טמא מדרבנן בשביל פיגול ונותר שוב מותר לטמאים והעלה הטעם דחתיכות של קדק"ד שנתערב או בפיגול או בנותר עם חולין אבל קדק"ד איתא כאן עם אחד מאיסורים או פיגול או נותר יעוי"ש:

ובשו"ת שו"מ סי' רמ"ח כתב ליישב עד"א דכל ענין ביטול הוא משום דנהפך האיסור להיות היתר ה"נ בשלמא איסור נותר ופיגול שהוא עדיין באיסורו עומד יכול להיות נהפך להיתר אבל זה האיסור שהי' קדק"ד הנה אז לא נתבטלה ברוב דהא עתה הוא דנתערב וכעת אין כאן איסור קדק"ד דהא הו' פהמ"ק א"כ זה האיסור נשאר עליו שאי אפשר שנאמר שנהפך איסור להיתר מה שכעת אין עומד באיסור זה שהרי נפסלו רק שהי' עליו שם איסור קודם ואיך יתבטל ועל קו' שער אפרים שהקשה דבטוש"ע פסק איסורין מבטלין זא"ז בס' ובגמ' דפסחים מספקא לן אי מצות מבטלין זא"ז א"כ גם באיסורין הו' לן להחמיר ולפי מה שבארתי בחידושי דתרי ביטולים איכא וכשאין הכמות בטיל ברוב אבל בס' בטיל וכמש"כ בנוב"י וה"נ דמצות ואיסורין אין מבטלין ברוב אבל בס' מבטלין ונראה להביא ראי' לדברי הנוב"י ממשנה פ"ד ממע"ב משנה ח' המניח איסר של מע"ב אוכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה באיסר בודאי מעשר וכתב בתויו"ט משום

דכל אחד נראה שנתבטל ויקשה הא נולד בתערובות ל"ש ביטול דהא מתחלה הי' כולן איסור והמבטל נולד בתערובות א"י לבטל וע"כ לומר דרק ברובא לא בטיל אבל בס' וכש"כ במאה בטיל אף שנתהו' בתערובות:

הנה לפי דברינו יתבאר על נכון דברי תוס' ב"מ דף נ"ג שכתבו דממנו ילפינן דאין בטיל במב"מ בס' ובא"מ במאתים וכן בערלה וכלאים במב"מ בס' ובא"מ במאתים ובחי' רע"א תמה הא בכ"מ מב"מ ברובא בטיל ונראה ליישב דבריהם לפי מה שבארתי דיש ב' ביטולים וכשאין בטל ברובא עכ"פ בטל בס' לדעת הנוב"י ולפי"ז י"ל דתרומה אין בטיל ברוב לפמש"כ היעב"ץ דבנפל לאותה תערובות אהדרה לטיבלה וביארתי בה' אימ"ז דלא בטיל ברובא אבל בס' ע"כ בטיל ול"ש דהדרה לטיבלא כיון דאיכא ס' אין כאן תרומה דבטל בעצם מיעוטא א"כ ל"ש דהדרה לטיבלא ומהא איירא תוס' כאן בנפל לאותה תערובות דלא בטיל ברוב אבל בס' עכ"פ בטל אולם נראה דא"ש אפי' בנפל לתערובות אחרת דהא עכ"פ האיכא קרא את מקדשו ממנו דלא בטל מבא"מ בס' רק במאה והטעם משום דס"ל דאף דבשאר איסורים בטל ברוב עצם האיסור ורק משום טעם בעינן ס' בתרומה גלי קרא דלא בטיל ברוב וכיון דלא בטל ברוב לא סגי בס' לבטל הטעם ולכן בעי ק' אבל אי הו' שייכה ביטול רוב ל"ה צריך ק' דלבטל הטעם לבד סגי בס' אע"כ דלא בטל ברוב כמות איסור בתרומה לכן בעי ק' וכיון דנשמע דבא"מ ל"א ביטול רוב ה"נ במב"מ ל"א ביטול רוב א"כ ע"כ דבטיל בס' וכן בכה"כ וערלה לא בטל בא"מ ברוב לכן גם במב"מ ע"כ בעינן ס' דכיון דלא בטל ברוב ע"כ בטל בס':

וטעמא דמילתא נראה לפי מה דאיתא בירושלמי דערלה דביטול צריך ידיעות בעלים והביאו בש"ך סי' ק"ט ואיה"נ אין לו בעלים א"כ לא משכחת ביטול לכאורה לפי"ז י"ל כך דרק ביטול רוב בעי ידיעות בעלים אבל בס' פשיטא דבטל במב"מ ובשא"מ במאה משום דביותר מס' אין מטעם ביטול אלא דנתבטל בעוצם מיעוטו וכמאן דליתא ובתרומה נמי יש ליתן טעם דלא בטיל ברובא דהו' ממונו של כהן אבל בס' שפיר בטל דכמאן דליתא ולכן שפיר כ' תוס' דבכל הני בטל בס' ולא ברובא אבל בשאר איסורין בודאי מודי דבטיל ברוב והבן:

הנה בש"א החדש סי' י"ב הוכיח דניתק מאיסור לאיסור לאו דבשיל"מ הוא מדתנן בפ"ב דערלה בשר קדק"ד ובשר קדק"ל שנתבשלו עם בשר התאוה אסור לטמאים ומותר לטהורים דמצטרפין זה עם זה לענין טמאים ויקשה ל"ל צירוף הא לענין טמאים בלא"ה ל"ב דישל"מ ע"י טבילה והערב שמש וע"כ הא דבעי צירוף לר"ש היינו דנפ"מ אם עד שיטבול ינתק לאיסור אחר לאיסור נותר דכהא"ג ל"ח ישל"מ ובטיל:

וכתב ע"ז דלכאורה יקשה אי טבילה חשוב כדשיל"מ א"כ קשה מבכורות דף כ"ז רבה מבטל לה בימי טומאתו הא ישל"מ ע"י טבילה וא"ל דמיגו דמהני ביטול לזרים דאין לו מתירים אהני נמי לכהנים בימי טומאתו דיקשה דנימא מיגו דלא מהני ביטול לטמאים ל"מ נמי לזרים דמיגו אמרינן לחומרא ולא להקל וכתב שוב דלשיטת רבינו והרע"ב בפ"ב דביכורים דסברו כיון דיש שם ישל"מ לענין כהנים חוץ לירושלים חל נמי לאסור לזרים אפי' בירושלים אם ביכורים הן וכן לבהמה אם מעשר שני א"כ גם גבי תרומה אמאי איתא בכמה דוכתי' דבטיל הא לכהנים טמאים ל"ב דישל"מ ל"ב נמי לזרים וע"כ דל"ה כהא"ג ישל"מ מה דיש הותר ע"י טבילה וה"ה קדשים לטמאים ל"ח ישל"מ ואין ראי' מערלה דניתוק ל"ה דישל"מ והנה לפי מש"כ במקום אחר אין הוכחה מדברי רבינו ורע"ב דקדשים ל"ה ישל"מ ע"י טבילה דבאמת הוה ישל"מ ע"י טבילה ורק בתרומה ל"ח ישל"מ ע"י טבילה משום דל"ש מיגו יען אין איסור טמה"ג בתרומה לזרים כהא"ג לא אמרינן מיגו אבל בעלמא אמרינן שפיר מיגו דלא בטיל לכהנים חוץ לירושלים ל"ב גם לזרים משום דעכ"פ איסור חוץ לירושלים שייך גם בזר כמוש"כ כהא"ג חו"ד סי' ק"ב אדברי מג"א סי' שי"ח א"כ אמרינן שפיר מיגו להחמיר אבל בתרומה ל"א מיגו להחמיר דלא בטיל לטמאים לא בטיל גם לזר כיון דלזר אין איסור טומה"ג נוסף על איסור זרות א"כ לכן תרומה בטיל לזרים אבל לכהן טמא באמת לא בטיל דישל"מ ע"י טבילה וא"כ הא דקק"ל צריך צירוף לענין טומאה ול"א דל"ב בלא"ה משום ישל"מ ע"י טבילה שפיר י"ל משום ניתק מאיסור לאיסור ל"ה ישל"מ:

והנה כתב שם עוד דלשיטת הר"ש דמפרש דאדרבא דבטיל לזרים דל"ה ישל"מ בירושלים בטיל גם לכהנים א"כ ה"ה תרומה אף דטבילה מקרי ישל"מ אפ"ה בטיל משום דלזרים ל"ה ישל"מ א"כ הא דקק"ל בטיל ע"כ משום ניתוק ל"ה ישל"מ ולפמש"כ ליתא דכיון דלזרים ליכא איסור טומאה ל"א לא מיגו להקל ולא להחמיר:

אין מבשלין וכו'. הנה בענין דבשיל"מ כתבתי לפרש שמעתין דר' אבא בביצה ל"ח הנה כבר עמד הפנ"י שתמוה מאי ס"ד דר' אבא לדמותו לקב חיטין שנתערב דזה ממונא וזה איסורא וצד ממון שבו אין לו תובעין ואין מגיע הפסד לשום אחד וכן מה דמיון דצרורת לנבילה בטילה בשחיטה ומרש"א הקשה חדא אכתי לר"א למה לא פריך מחיטין בשעורין ואין לומר דא"מ בטיל הא כיון דממון הו' לא בטיל ועוד הקשה מאי פריך מנבילה בטילה בשחיטה ולא פריך מכל מב"מ דבטל לרבנן ומרש"ל הקשה דקאמר חיטין בשעורין לא קשיא לי' משום דבטל אמאי לא קאמר מים עם מלח ועיסה ג"כ מבשא"מ ותחילה אבאר איזה הקדמות הנה בפנ"י כאן עמד בטעמא ר"י ורבנן דפליגי

אי מב"מ בטל ברוב ולי נראה דברים כפשטן דר"י הי' סבור דלא ילפינן ביטול איסורין ע"י רוב מאחר רבים להטות דיש לחלק כמו שעמד באמת בפמ"ג דלא שייך אחרי רבים להטות בביטול יען דעכ"פ ידעינן דהאיסור בתוכו משא"כ בדיינים המיעוט כמאן דליתא ולכן סובר מב"מ באמת לא בטל דל"ש ביטול רוב וא"מ דבטל אין משום רוב אלא משום ביטול ס' דנתבטל בעצם מיעוטו וסובר דלגבי א"מ סגי בביטול ס' ואין צריך לביטול רוב לבטל הכמות ורבנן סברי דילפינן מאחרי רבים להטות לענין איסורין ובטל מטעם רוב [והא דלא ילפינן מדם הפר היינו משום דשם עולין הו' כדאיתא במנחות ותמוה על פנ"י שכתב משום דחולין מקדשים לא ילפינן דזה אינו דלרבנן אפי' בקדשים גופי' היכי דל"ה עולין מב"מ בטל] ובא"מ סובר ג"כ ביטול רוב לבטל כמות אבל בזה לא סגי כיון שנרגש הטעם צריך עוד לבטל הטעם ב"ס וא"ש דלר"י לא הו' גילוי מילתא בעלמא משום דבאיסורין לא שייך כלל ביטול ברוב וא"מ אי' משום ביטול רוב אלא משום ביטול ס' וכמוש"כ הנוב"י ת' סי' נ"ד לענין איסור שבא בתערובות לעולם ורבנן סברי דדמי לאחרי רבים להטות בין במב"מ בין בשא"מ אלא דצריך עוד ס' לבטל הטעם חוץ מרוב שמבטל הכמות ומדם הפר אין ראי' דשם עולין הו'.

ומעתה רווחא לנו שמעתתא דהנה במים ומלח בעיסה הו' א"מ אבל יש לו דמיון בדבר אחד דבא לתקן המאכל וא"כ הו' כמב"מ בדבר אחד והנה לפי"ז יש לומר דצריך ביטול רוב וביטול כמות כמו שיבואר דהנה ר"א הי' סבור דלרבנן ל"ש ג"כ בא"מ ביטול ברוב רק ביטול ס' והנה בארתי במק"א היכי דמב"מ בשמא או בטעמא וא"מ בטעמא או א"מ בשמא דהיינו דבצד אחד הוא מב"מ ובצד אחר הוא א"מ אז שייך ביטול רוב מצד מב"מ וביטול ס' מצד א"מ ולפי"ז הי' סבור ר"א כיון דדמי בחד צד שמתקנים המאכל בעינן גם ביטול רוב ומעתה יש לומר הנה בממון מסתבר דביטול ברוב לא שייך אבל ביטול ס' בודאי מהני דהיינו לענין שיהא צריך להחזיר לו חיטין שנתערבו דאי משום ביטול רוב הי' צריך להחזיר לו חלק מחיטין שנתערבו דוקא אבל משום ביטול ס' אין צריך להחזיר רק דמים משלם כיון שנגד כל חיטה יש ס' חיטין משלו איך נתחייבו ליתנו חלק מחיטין שנתערבו עבור נגד כל חיטה מדידי' יתן ס' משלו וזה מילתא דמסתבר והנה ניחזו אנן מי שנתערב קב חיטין שלו בעשרה קבין של חבירו דליכא ס' וביטול רוב לא מהני בממון א"כ אי קב שלו אין נקיים ועשרה קבין של חבירו נקיים בלי פסולות אפ"ה צריך ליתן לו מחיטים אלו אף שעשרה חלקים יהא משלו שנקיים יותר אפ"ה צריך ליתן לו חיטין אלו דוקא אבל אי נתערב חיטין בשעורים לא שייך ביטול כלל דבא"מ בעינן ס' קבין שעורין הנה לדעת ר"א באמת אם יש ס' קבין שעורין בטל ואין צריך ליתן קב שעורים

שנתערבו בו השעורים רק דמים משלם והיינו כיון דאין צריך לטעם רוב בא"מ שייך זה אף בממונא וא"כ יכול ר"א להקשות מחיטין בשעורים דשם שייך שפיר ביטול ס' אבל כאן נהי דהו' א"מ כיון דבצד אחד דמיא להדדי שמתקנים המאכל צריכין גם ביטול רוב וביטול רוב לא שייך בממונא כמו דלא שייך בנתערב חיטין בחיטין אף שחיטין שלא נקיים יותר צריך ליתן לו מחיטין אלו דוקא ולא יכול לסליקי בזוזי [ולשון יאכל הלה וחדי היינו דנפ"ם כשנתערב לו חיטין בחיטין הנקיים יותר והבעלים אין רוצים ליתנו מנקיים רק רוצין לסליק בזוזי בזול אבל זה רוצה או שיתנו לו חלק בחיטין או ישלם לו בשער היפה ביוקר וכעין זה עובדא בא לפני שראובן מכר לשמעון קב חיטין ועירבו הלוקח בחיטין הרבה בשלו ואח"כ נפל טענה ביניהם שהמוכר טען שמכר לו בעשרה זהובים והלוקח טען שאין שוה עשרה זהובים כי אין טוב כמו הדוגמא שמכר לו ורוצה ליתן ט' זהובים וגוף החיטין אין יכול להחזיר מפני שנתערב ביפים שלו ומזה איירא ר"א ג"כ] וא"כ גם לענין תחומין שהו' ממונא דשם בעלים עליו א"כ לא שייך ביטול רוב וכיון דלא שייך ביטול רוב לא מהני ביטול ס' ג"כ ואמנם בני ישיבה אוכיחו לי' מ"ש מחיטין משעורים דלא קשיא דהם סברי דבא"מ צריך ג"כ ביטול רוב אפ"ה לא קשיא לי' משום דמבשא"מ שייך גם בממון ביטול אף דבעינן גם ביטול רוב א"כ גם מחיטין בחיטין ג"כ לא קשיא דלרבנן שפיר בטל וא"כ אף בתחומין בטל מטעם רוב אף דהו' כממונא ובחד צד הו' כמב"מ או יאמר עד"ז דמחיטין בשעורין לא רצה להקשות משום דהו' מצי למימר לי' דאה"נ דבטל בס' ולכן רק פריך חיטין בחיטין דצריך ביטול רוב וזה לא שייך ודאי בממון וא"כ לפי"ז גם בא"מ דבעינן חוץ מביטול ס' ביטול רוב וכיון דל"ש ביטול רוב ל"מ גם ס' וא"כ בתחומין ג"כ דהו' א"מ ל"ב בס' כיון דל"מ ביטול רוב לבטל הכמות דהו' ממונא לא מהני ס' לבטל האיכות והטעם ולפי"ז קושיות ר"א באמת מא"מ רק קו' מכח מב"מ כמו דלא מהני מטעם רוב במב"מ לא מהני ס' בא"מ בממונא דאי לא נתבטל הכמות לא נתבטל האיכות בס' ובני הישיבה אוכיחו עלי' כיון דלא פריך מחיטין בשעורים משמע דניחא לי' דבטל בא"מ גם בממונא אף שצריכין לא"מ גם ביטול רוב ותחומין אינו מינו הוא א"כ גם ממב"מ ל"ק [גם בזה יש לפרש קצת עד"א נאה דהכי פריך כיון דחיטין בשעורין לא קשיא לי' אלמא דהי' מסתבר לומר אף דליכא ביטול רוב ביטול ס' מהני א"כ גם במב"מ כן דנהי דלר"י דמב"מ לא בטל לא מהני אף בס' אבל לרבנן דמב"מ בטל א"כ נהי דחיטין בחיטין לא שייך ביטול רוב אבל ביטול ס' שייך וא"כ גם במב"מ גופי' יהא בטל בס' ונהי דר"א נקט בעשרה קבין דליכא ס' הא לקושיותי דמים ומלח דאיירא מס' אין הוכחה מחיטין בחיטין בעשרה קבין כיון דאפשר דבס' קבין

חיטין בחיטין נמי בטל וכסברת נוב"י סי' נ"ד הנ"ל דסובר דהיכי דבא מעורב לעולם אף דמב"מ ל"ב ברוב מה"ת בטל בס' מה"ת ומדוקדוק היטב דאמרו נהי דלר"י ל"ב ויפלא הכי עלו על דעתם דיטעה ר"א בהא לפמש"כ ניחא הכונה דלר"י ל"ב אפי' בס' אבל לרבנן שפיר יש לומר אף בס' בטל ופירוש זה כפתור ופרח] דנהי דלר"י ל"ב לרבנן בטל גם בממונא ומהני ביטול רוב בממונא וא"כ כש"כ דבא"מ בטל כיון דביטול רוב מהני לבטל כמות בממונא מהני ס' לבטל האיכות גם בממונא ומאי אולמא לך חיטין מחיטין מחיטין בשעורין דהרי מילתא דפשיטא גם בחיטין בשעורין בעינן רוב וס' אפ"ה הו' ניחא לך דאפשר גם בממונא בטל א"כ גם במב"מ י"ל דבאמת מהני גם בממונא ביטול רוב ואיך תוכל להכריע כיון דחיטין בחיטין ל"א ברוב דשוב גם בא"מ ל"ב בס' מטעם דכיון דלא מהני רוב לבטל הכמות לא מהני ס' לבטל האיכות בממונא והוא נכון מאוד ומיושב היטב קושית מרש"ל ומרש"א ודו"ק.

וע"ז אמר ר"ס דהא הבורר צרורות חייב משום דכולי' חסרי' ה"נ כולי' חסרי' רב ספרא בא רק להשיב אדין דנתערב חיטין בחיטין דמשמע להו לבני הישיבה דבטל באמת וא"צ ליתן לי' מחיטין שלו יען דהם נקיים יותר ודידי' לא היה נקיים כ"כ ואמאי הא כולי' חסרי' דהיינו נהי דאין נקיים אפ"ה הא הוה מהני ליה גם הצרורות להשלים המידה להקב והיה יכול למכור הקב חיטין דידי' עם הצרורות א"כ אף דלא הוה דידיה נקיים כ"כ עכ"פ הי' יכול למכרו עם הצרורות ומאי איכפת לי' הצרורות א"כ שפיר צריך ליתן לו מחיטין אף שנקיים יותר דהרי הוא הי' יכול למכרו עם הצרורות וא"כ לכשירצה זה ליתן לו מחיטין הנקיים רק פחות מקב אין יכול וצריך ליתן לו קב שלם אף מנקיים אף דשלו לא היה נקיים כ"כ הרי היה יכול למכרו כן עם הצרורות א"כ כולי' חסרי' כשלא יתן לו קב מלא לכן צריך עכ"ח ליתן לו קב חיטין מלא אף שלא נקיים יותר ואמנם ר"ס נהי דהשיב אהא דסברו חיטין בחיטין בטל אבל אהא דהי' סובר ר"א להוכיח מכח זה דגם מים ומלח לא בטל אין מזה הוכחה מהא דכולי חסרי' דאין זה ענין לדר"א רק הוא תשובה דעכ"ח חיטין בחיטין לא בטל אף ששלו נקיים יותר צריך ליתן משלו דוקא קב מלא וגם אין יכול לסלקו בזוזי אלא כיון דקיימא הוכחת ר"א דחיטין בחיטין לא בטל א"כ ה"ה חיטין בשעורין בא"מ ל"ב כאמור וא"כ גם מים ומלח דאינו מינו לא בטל וע"ז השיב אביי דנהי דבממון שיש לו תובעין ניחא דחיטין בחיטין ל"ב וכמו שמוכח מהא דצרורות אבל מים ומלח ממון שאין לו תובעין שפיר בטל וע"ז מייתא דנבילה בטילה בשחיטה ואין שחיטה בטילה בנבילה ואף דיש לו תובעין אפ"ה נבילה ודאי בטילה מוכח עכ"ח דבאיסורא אף שיש בו צד ממונא בטל אפ"ה שחיטה אין בטילה

א"כ הה"ד ל"ב אף שאין לו תובעין כמו שיבואר דהנה הר"ן בע"ז דע"ג הביא סברת הרמב"ן דאיסורא דרכו להתבטל אבל התירא אין דרכו להתבטל וכתב עליו הח"ס דמצד סברא לא ידע טעם לדבר אבל מקרא דאחרי רבים לרעות מוכח דהתירא לא בטל ונראה לי דגם מסברא שפיר ל"ב כדברי ר"ח כאן נבילה בטילה בשחיטה כיון דאפשר להיות היתר לכשיסרח והכונה דר"ח קאי אף לרבנן כמו שיבואר דסברו מב"מ בטל רק נבילה בשחיטה דאיסורא דרכו להתבטל והטעם דאפשר לנבילה שתעשה שחיטה וילך ממנו האיסור לכן ע"י ביטול ג"כ יכול להיות נעשה היתר אבל שחיטה אין בטילה בנבילה דהתירא ל"ב כיון דא"א לשחיטה שתעשה נבילה ויחול עליו שם איסורא לכן גם ע"י ביטול ל"י לעשות מהיתר איסור ומעתה הכי מייתא כיון דנבילה אף שיש לו תובעין בטל דאיסורא בטל אפ"ה בשחיטה אין בטילה דהתירא ל"ב דאין דרכו להתבטל דא"א שיעשה מהיתר איסור א"כ כ"ש ממונא דל"ב אף שאין לו תובעין א"א שיעשה ממונו דידי' וא"כ נשמע מהכא דרק איסורא בטל אבל התירא לא כ"ש ממון דאין דרכו שיתבטל ומייתא אח"כ מדרי"ו דנכסי הפקר מוכח דאין חילוק בין אין לו תובעין ונתיישב היטב קו' מרש"א דלא פריך מפלוגתא דרבנן ור"י דמבמ"ב דמשם אין מוכח לומר מדאיסורא בטל אף שיש לו תובעין שנאמר דממון שאין לו תובעין ל"ב אבל מהכא מוכח דהתירא ל"ב משום דאין דרכו להתבטל כ"ש ממון דל"ב א"כ אף נבילה בשחיטה לא יתבטל היכי דיש לו תובעין כיון דהו' מב"מ ולרבנן ג"כ מב"מ ל"ב היכי דשחיטה נתערבה בנבילה וא"כ כיון דיש לו תובעין לא יתבטל משום דהוה מב"מ בממונא שאין דרכו להתבטל א"כ לא יתבטל אף נבילה בשחיטה ואח"ז הקשה אביי וכי לא שני מר בין איסורא לממונא איסורא בטל ממונא ל"ב ולכאו' תמוה הא כל שקליא וטריא ע"ז קאי אי איסורא בטל ממונא ל"ב א"כ מאי פריך וכי ל"ש לי' בודאי שני לי' אלא דהי' סובר בתחומין ממונא הוא ואביי מחדש דתחומין איסורא הוא כפירש"י וא"כ הו"ל לשנויי פשוט בתחומין גם כן איסורא הוא ונראה שהכונה כך דהכי פריך וכי ל"ש ליה למר לאיסורא דאית בי' ממונא כתחומין לממונא לחודא כמו בחיטין מחיטין וא"כ בתחומין דהו' איסורא דאית בי' ממונא אכתי ליבטל אף דבממון לחודא שאין לו תובעין ל"ב הא מים ומלח דאיסורא דאית בי' ממונא תבטל וע"ז משני דהו' דבשיל"מ ל"ב ותמה הפנ"י הא גם מעיקרא ידע זאת אלא משום דבא"מ הוה ס"ד ישל"מ בטל א"כ מאי תירץ ר"א ונראה דהכי משני כיון דהקו' דלבטל היינו משום דאיסורא שיש בו ממונא ג"כ שייך ביה ביטול ע"ז משני ניחא בשאר דברים אבל כאן שיל"מ נהי דא"מ הוה אפ"ה באיסורא שיש בו ממונא גם בא"מ ל"ב היכי דיל"מ והסברא הוא דהנה ביל"מ דבטל בא"מ כתב הש"ך סי' ק"ב משום

דנקרא השם על ההיתר וזהו ניחא באיסורא לבד אבל באיסור' שיש בו ממונא דע"כ שם בעלים ל"ב לכן שפיר ישל"מ ל"ב אף באינו מינו.

ויותר י"ל בדרך אחר קצת דהנה לכאו' יקשה לדעת הפוסקי' דמחלקינן דשיל"מ ל"ב אלא במינו אבל בא"מ בטל הא לפמש"כ בא"מ צריך ביטול רוב לבטל הכמות אח"ז מהני ס' לבטל האיכות והטעם וא"כ ביל"מ דל"ב במב"מ א"כ דלא מהני ביטול רוב ל"מ ממילא ביטול ס' בא"מ כיון דלא נתבטל הכמות ברוב בא"מ כמו דלא נתבטל במינו א"כ שוב גם ס' לא מהני לבטל האיכות [ובזה יש לפרש דברי רבינו שכ' יראה דבא"מ בטל ותמהו שמשנה הוא בנדרים לפמש"כ יש לומר דבאמת מסברא גם בא"מ ישל"מ ל"ב כיון דליכא רוב גם ס' לא מהני ורק בנדרים שפיר בטל ב"ס משום דבנדרים אזלינן בתר דעתו וכיון דבא"מ כתב הש"ך דנקרא על שם ההיתר א"כ זה שייך בנדרים דהוא נדר מבשר לא מקטניות אפ"ה הכריע רבינו מכח שאר תערובות דמצינו דבטל כטבל כחמץ מטעם דשל"מ בטל בא"מ אף דליכא ביטול רוב בטל ב"ס] וצריך לומר דבאמת דבא"מ דמהני ס' ול"ב לבטל הכמות מכח רוב ואמנם הא ניחא בעלמא באיסורין אבל כאן באיסורא שיש בו ממונא דאמרת דממונא דל"ב משום דלא מהני רוב בממון לא מהני גם ביטול ס' בממונא אף בא"מ כחיטין בשעורין רק בתחומין בטל משום דהו' איסורא שיש בו ממונא א"כ אף דצד ממון מטעם דכיון דלא מהני רוב לבטל צד ממון דידי' לא מהני גם ס' לבטל צד ממון דידי' אבל משום צד איסור שפיר בטל גם הצד ממון ברוב אבל כיון דישל"מ א"כ אף בא"מ כיון דלא מהני רוב לבטל הכמות יען דישל"מ מסתבר דלא מהני גם ס' לבטל האיכות רק דאפ"ה מוכח דבישל"מ בטל ב"ס כיון דבעלמא בא"מ שייך ביטול רוב אבל כאן דהו' צד ממון איך יתבטל כיון דליכא רוב לבטל מצד האיסור דהא ישל"מ ולא נשאר רק ביטול ס' והא עתה קאי בשיטת ר"א דממון באמת ל"ב אף בא"מ כיון דליכא ביטול רוב ליכא ביטול ס' ג"כ והוא נכון מאוד.

והנה בהאי עניינא שהעלתי דטעמא דר"ח קאי לרבנן דסברו מב"מ בטל אפ"ה שחיטה אין בטילה בנבילה היינו משום דהתירא אין דרכו להתבטל בזה מיושב שפיר השגת הראב"ד בפ"א משאר אבות הטומאה שפסק רבינו נבילה בטילה בשחיטה ואין שחיטה בטילה בנבילה ותמה הראב"ד זה לר"י דמב"מ ל"ב אבל לרבנן מב"מ בטל בכל מקום ולפמש"כ ניחא [והכי יתפרש דאנן קיי"ל כר"ח אליבא דר"י נבילה אין בטילה בשחיטה דמב"מ לא בטל וע"ז בא ר"ח ואמר דלרבנן מב"מ בטל נבילה בשחיטה אבל שחיטה אין בטילה בנבילה דהיתר אין דרכו להתבטל] דלרבנן ג"כ התירא לא בטל ולכך שחיטה אין בטילה ור"ח קאי אף לרבנן כדמוכח סוגי' דהכא והא דבמנחות אמרינן דפליגי אליבא

דר"י היינו משום דשם פליג עם ר"ח דסובר להיפוך שחיטה בטל בנבילה ואין נבילה בטילה בשחיטה וזהו בודאי רק שייך למאן דסובר מב"מ לא בטל דלרבנן דמב"מ בטל נבילה בטילה קאמר בגמרא דפליגי אליבא דמ"ד מב"מ ל"ב דפלוגתתם לא שייך רק למ"ד מב"מ ל"ב אבל דברי ר"ח שייך גם לרבנן דהתירא לא בטל ודו"ק.

ובמה שכתבתי דקאי ר"ח אליבא דרבנן נתיישב קו' תוס' מנחות דף כ"א דכאן סובר ר"ח לר"י נבילה בטילה בשחיטה ובחולין דף ק' אמרינן דרב דריש דלרבי נבילה אין בטילה בשחיטה ואוסרת כל החתוכות כולן ולפמש"כ דקאי אליבא דרבנן ניחא דרק איסורא בטילה אבל התירא לא בטל.

והנה בשיטת הרמב"ן דהתירא לא בטל ניחא ליישב קו' האחרונים מערכין דף ה' דפריך לבן בוכרי הא מייתא חולין לעזרה וקשה דנאמר שיתבטל חלק הכהנים ולפמש"כ ניחא דחולין התירא הו' לגבי הקדש ולא שייך דהתירא יתבטל וכעין זה העלה בשלום ירושלים פ"ה דשקלים דחולין ל"ב לעשות הקדש ולפמש"כ הוא כשיטת רמב"ן דהתירא ל"ב ואמנם בלא"ה לא קשה מהאי דבן בוכרי לפי הך דשמעתין דממונא לא בטל לכן חלק הכהנים לא שייך בי' ביטול ושפיר פריך דמייתא חולין לעזרה וכבר עמדתי בזה במקום אחר על דברי השעה"מ ה' שקלים שכתב דמטבע לא בטל רק מדרבנן דזהו בשל בעלים גופי' שייך מטבע לא בטל רק מדרבנן אבל בשל אחרים לא בטל מטעם דממון לא בטל מה"ת לא משום חשיבות המטבע והבן.

הלכה טו

ולמה חלק הכתוב וכו' שהאפוי' כשחולקין אותה בית אב כל שיגיע לו חלקו אפי' כזית פת הרי הוא וכו'. והנה מדנקט אפי' כזית משמע בהדיא דלא סגי בלא"ה בפחות מכזית דאל"כ הול"ל רבותא טפי אך מדכ' רבינו אחר זה אבל הסולת אם יחלקוהו ביניהן נמצא מגיעו מלא כפו סולתא פחות שא"ר לא ללוש אותו הרי דאין שיעור לדבר והכל לפי רוב אנשי בית אב ומאי דנקט בתחילה כזית רק לדוגמא בעלמא וכן מדכתב לקמן כן בעוף דודאי אין מגיע לכל אחד רק פחות מכשיעור הנה מכל זה נשמע דהאי עשה דואכלו אותם אשר כופר בהם א"צ כזית דהמצוה לכולם נאמרה שיאכלו כולם הקרבן דכל הבית אב מקיימין מצות עשה אחד באכלם הקרבן בין כולם וכמו שהעלה בח"ס סי' ק"מ:

בשמעתין במקדש בחלקו קידושין נ"ד ושניהם מקרא אחד דרשו ותוס' הקשו לישתוק מלך ולא לכתוב אש ומהרש"א הקשה דקרא זה בקדשי קדשים כתיב מנ"ל בקדשים קלים דהו' ממון גבוה ועוד הקשה כיון דלקמן מייתא דילפינן מקראי דאין בהן דין חלוקה

בין בקדק"ד בין בקדק"ד א"כ למה צריך קרא דאש לאכילה ונראה לישב דהנה במקנה הקשה ממנ"פ כיון דמעיקרא מייתא ברייתא דאין בהן דין חלוקה ומוכיח מזה דחזר ר"י וע"כ דלקדש גרע מחלוקה ואח"כ דמייתא ברייתא דחוטפין דעדיין מחלוקת דיש בהן דין חלוקה יקשה נהי דסובר דיש בהן חלוקה אכתי י"ל דאין מקודשת כיון דקידושין גרע ועוד הקשה הרי רבא סובר בגזל הגר בב"ק דף ק"ט דאין בהן חלוקה ואפ"ה אם קידש אשה מקודשת:

ונראה ליישב דהנה תוס' זבחים דף מ"ה הוק' ל"ל קרא בגזל הגר ל"ה לכהן דמשולחן גבוה קזכו כיון דיליף מלך דמקדש אשה למה ענין הו' ממון גבוה ולדעתי לק"מ דהנה במנחות דף ע"ג הוק' תוס' איך יכול לקדש אשה הא ממון גבוה הוא דהרי יליף מל"ה לכהן ותי' לאחר חלוקה ממון דידי' הו' ולפי"ז א"ש דשפיר צריך לד' לכהן דעכ"פ קודם חלוקה ל"ה ממון דידי' רק ממון גבוה ואין בהן דין חלוקה ולפי"ז אני אומר ג"כ ר"י דסובר מקודשת א"כ אפי' קידש אשה ואמר בחלק שיש לו בבשר זה [קודם חלוקה] תהא מקודשת וזה יליף מלך אבל לאחר חלוקה ל"צ קרא דמקודשת דמצד סברא לאחר חלוקה כבר ממון דידי' כמו בגזל הגר ור' יוסי דריש אש לאכילה דסובר דאפי' קידש לאחר חלוקה אין מקודשת מאש אבל מסברא הו' מקודשת אבל בקודם חלוקה מסברא אין מקודשת ול"צ קרא כלל ומיושב קו' תוס' בטוב טעם:

ומעתה הא דמייתא דחזר בו ר"י היינו מדסובר דאין בהם דין חלוקה ע"כ סובר דאם קודם חלוקה אין מקודשת דלא דרשינן לך וממילא לאחר חלוקה אין מקודשת מקרא דאש:

ואח"כ מייתא ראי' להיפוך מדסובר בלחם הפנים דיש חלוקה א"כ אין הכרח דחזר בו לענין קידושין כיון דיש חלוקה א"כ לאחר חלוקה בודאי דידי' א"כ ה"ה קודם חלוקה לא חזר כיון דיש בהן דין חלוקה:

ומיושב קו' המקנה דחזינן דלקדש עדיף מחלוקה די"ל זה רק בקידושין דלאחר חלוקה בגזל הגר כמש"כ תוס' במנחות אבל כאן מייתא לענין קידושין שקודם חלוקה דאז בודאי לא עדיף קידושין מחלוקה ודמי להדדי שפיר ודו"ק:

ולפי"ז א"ש גם קו' מהרש"א די"ל דבקדק"ל צ"ל אש לענין קודם חלוקה דאז מסברא אין מקודשת כיון שאין בהן דין חלוקה אפי' בקק"ל כדמסקינן להלן וא"ל אכתי בקק"ל לאחר חלוקה מנ"ל דאין מקודשת י"ל דזה ידעינן מכח קו' אחרת שהקשה מהרש"א ל"ל אש נילף מדאין בהן חלוקה די"ל אש צריך לאחר חלוקה ולפי"ז יש לומר כך דבודאי לילף מדאין בהן חלוקה א"א לילף די"ל לאחר חלוקה מקודשת אבל עתה דכבר כתיב

אש דגם לאחר חלוקה אין ממונו א"כ שוב אמרינן גם בקק"ל אין מקודשת אף דל"ש אש כיון דלקודם חלוקה שווין קק"ל וקק"ד דאין בהן חלוקה ה"ה לאחר חלוקה שווין קק"ד וקק"ל ומיושב הכל באורחא חריפתא ב"ה:

והא א"ל לך צריך ר"י דלא נילוף מדאין בהן חלוקה גם קידושין ל"מ כסברת המקנה דז"א דמנא לך דקאי אקודם חלוקה דילמא לאחר חלוקה וא"ל לאחר חלוקה ל"צ קרא דז"א דהרי גזל הגר לאחר חלוקה דמקודשת ג"כ מלך וא"כ ר"י דסובר אפי' קודם חלוקה מקודשת פירש שפיר מדאין חלוקה ע"כ חזר בו וא"כ לך רק לקידושין דאחר חלוקה אתיא ודו"ק:

ויש לפרש עוד בדרך הזה דעיין חולין דף מ' פליגי אי חטאת יען דלכפרה כדידי' דמיא ולפי"ז בכהן בחטאת דידי' לכ"ע כיון דלכפרה כדידי' דמיא דגם אח"כ אחר הקרבה כדידי' דמיא וא"כ לפי"ז צריך אש אפי' דכהן בחטאת דידי' אין מקודשת משום אש לאכילה ולר"י צריך לך אפי' בחלקו משאר קרבנות של אחרים ג"כ מקודשת:

ואי נאמר סתם ר' יוסי היינו ריוה"ג לפי דעת התוס' גיטין דף נ"ד בסופו וכ"כ בצל"ח פסחים דף ה' ע"א א"כ לפי"ז צריך ריוה"ג אש אפי' בקדק"ל בממון בעלים אפ"ה לאחר שחיטה אין מקדשין ור"י דצריך לך היינו דהוא לית לי' דממון בעלים לכן צריך קרא להתיר דבלאו קרא הו' אסור אבל לריוה"ג צריך אש לענין קדק"ל דהו"א דמקודשת אפי' בלא לך:

ובזה נכללים גם דברי רבינו שכתב דאש לאכילה אפי' בקק"ל דכן סובר ריוה"ג בעצמו כיון דהך ר' יוסי היינו ריוה"ג ודו"ק:

ובהא דמגיע כפול כתב בח"ס דאם כהן המקריב אוכל כזית כבר מקוים העשה ולפי"ז תמוה לי א"כ הא דדרשו בסיפא אי לכהן המקריב יכול דוקא לו ת"ל לכל בני אהרן ויליף מזה דבעינן בית אב וקשה דילמא אם כתב לכהן המקריב היינו דאין חולקין בשוה ונוטל כזית והשאר חולקין לבני אהרן:

והנה במשנה ברש"י פי' מקדש בחלק שחלקו עם אחיו הכהנים והקשה בפנ"י דרש"י סותר עצמו דכיון דרש"י סובר הא דמסיק בגמ' דלאחר שחיטה משולחן גבוה זכו קיימא למסקנא דלא כתוס' בב"ק [ולדברי תוס' היינו דפריך אלא מתנות כהונה שאני ר"ל חלק כהנים ודמי לבכור ולפירש"י קאי רק אבכור וקשה לי טובא לשיטת תוס' מזבחים דף נ"ג דדן ר"ט מה שלמים חזה ושוק קק"ל אף בכור קקד"ל וריוה"ג דן מה חטאת שחובה ומתנה לכהן אף בכור חובה ומתנה לכהן משא"כ חזה ושוק הרי דע"כ ל"ד חזה ושוק לבכור וצע"ג:

וגם על פי' רש"י קשה קצת דעכ"פ משמע בב"ק דאחר שחיטה הכל משולחן גבוה וכאן משמע דחזה ושוק ל"ה כמו בכור אף אחר שחיטה ונראה מכאן דלריוה"ג אף אחר שחיטה הוה ממון בעלים וכדס"ד בקידושין. מזה הוכחה לפירושי בסוג' דב"ק דהא דמשני שם מתנות כהונה שאני דאז באמת לא אמרינן לריוה"ג כלל החילוק דלאחר שחיטה לריוה"ג לאו ממון בעלים:

אבל עכ"פ לשיטת תוס' בב"ק בוודאי קשה טובא שכתבו דליתא למסקנא בקידושין אלא בחלק הבעלים גם לאחר שחיטה דידי' הוה ובחלק הכהנים גם מחיים ממון גבוה הוה א"כ דרש"י אין סובר כתוס' בהא למה כתבו שחלקו עם אחיו הכהנים הרי לאח"ש גם בחלק בעלים אין מקודשת ולי נראה דדברי רש"י נכונים דהנה בתוס' הקשו אמאי אין מקודשת הא יכולה למכור ותי' דאף אם מוכר עדיין ממון גבוה הוה ובפנ"י הקשה הא בלא"ה באמת אין יכולה למכור דהרי אש לאכילה ניתנה ולא למכירה דרק בתורת שלו רשאי לאכול ולא אם לקחה המתנות יעוש"ה והנה בפנ"י הקשה עוד קו' אחרת בהא דלפירש"י מסקינן דמשולחן גבוה בחלק בעלים לאח"ש מנא לן הא דכל הטעם דאש לאכילה וזה ל"ש בחלק הבעלים ומסיק דילפינן ממעשר בהמה עכ"פ לענין לאח"ש ורק מחיים הו' ממון בעלים מטעם אחריותו עליו והנה הרואה יראה איך נדחק ליישב זאת לכן נראה דחדא מתורצת בחברתה דמהא"ט כתבו בתו"י דלכן אין מקודשת יען דאף דיכול למכור וכונתם בחלק הבעלים דע"ז לא דרשינן אש לאכילה אפ"ה עכ"פ ממון גבוה הוא ויצא לנו מזה דדעת התו"י דלא תליא הא דממון גבוה באש לאכילה [והא דצריך בגמ' לטעם דאש לאכילה לדעת תו"י יתבאר להלן] אלא בלא"ה אין מקודשת דעכ"פ ממון גבוה הו' דמשולחן גבוה זכו אולם רש"י סובר בחדא כסברת התו"י ובחדא כסברת הפנ"י דהנה לתוס' ישנים הא דמסיק בגמ' לא"ש ממון גבוה ר"ל אפי' בחלק בעלים אף דל"ש אש לאכילה אפ"ה ממון גבוה ואף דיכול למכור חלק בעלים ולדברי הפנ"י רק לכן אין מקודשת משום אש לאכילה דאז הו' ממון גבוה או משום דיליף ממעשר דאין נמכר:

ואולם לרש"י ז"ל לא ניחא להו לא כפירושו של תו"י ולא כפירושו של הפנ"י אלא כך הוא הדבר דגמ' מסיק דלאח"ש ממון גבוה ואפי' בחלק בעלים אבל למכור ולקדש בחלק בעלים יכול לקדש כיון דיכול למכור כקו' תו"י באמת ותי' של תו"י לית לי' דלא כסברת הפנ"י דרק לכן בחלק כהנים אין יכול למכור משום אש לאכילה וה"ה אין יכול לקדש אבל בחלק בעלים יכול לקדש דנהי דמסיק ממון גבוה אבל כיון דיכול למכור מקודשת שפיר כיון דאש לאכילה לא קאי אחלק בעלים והא דמסיק בגמ' לאח"ש משולחן גבוה קזכו לפירש"י היינו רק יען דסובר דא"א לחלק ולומר חלק בעלים דידי' וחלק כהנים

משולחן גבוה ולכן סובר רש"י דגם חלק בעלים משולחן גבוה זכו אבל למכור ולקדש יכול כיון דעל חלק בעלים לא קאי אש לאכילה וסובר כסברת הפנ"י:

ומעתה אין רש"י סותר עצמו דכתב במקדש בחלקו בחלק שחלק עם אחיו הכהנים דבחלק בעלים נהי דממון גבוה מקודש כיון דלא קאי אש לאכילה אחלק בעלים אף דממון גבוה מקודשת שפיר ודו"ק:

ולדעתי זהו גם דעת רבינו שכתב קידש בחלקו קק"ד או בקק"ל אינה מקודשת מפני שלא הותר באכילה ויקשה ממנ"פ אי סובר רבינו דלא כריוה"ג א"כ אפי' מחיים אמאי אין מקודשת ואמאי נקט בחלקו כדמדייק בגמ' ואי סובר כריוה"ג כמו דנראה מדבריו בפ"ב מנזקי ממון ובפ"ה דעכו"ם א"כ אמאי נקט חלק כהנים אף חלק בעלים לאח"ש אין מקודשת:

וכן אי יסבור רבינו כסברת התוס' בב"ק דמחיים גם חלק כהנים אין שלו ולאח"ש גם חלק בעלים שלו יקשה ג"כ א"כ אמאי נקט בחלקו אפי' מחיים ג"כ אין מקודשת בחלק כהנים ועוד דרבינו ע"כ לית לי' סברת תוס' דסברו יען דלאח"ש חלק כהנים ממון גבוה גם קודם שחיטה כן דהנה סברת התוס' רק שייך אי כמו שהורמו דמי ונהי דרבינו פסק כמו שהורמו דמי מבואר מדבריו בפ"ב ממעשר שני דלענין שיהא ממון גבוה ל"א כמי שהורמו [ולפמש"כ להלן יתבאר דכל הטעם דאין ברירה וזה ל"ש במתנות] וא"כ לא מצי סבור כתוס' ג"כ:

אבל לפמש"כ נכון דיסבור כפירש"י דנהי דמסיק משולחן גבוה שייך גם בחלק הבעלים כיון דיכול למכור דל"ש אש לאכילה מקודשת דלא כתו"י דלכן כתב רבינו ג"כ בחלק כהנים דוקא משום אש לאכילה אבל בחלק בעלים מקודשת ובחלק כהנים דוקא לאח"ש אין מקודשת ודו"ק:

בגמ' דיקא נמי דלא קתני מקדש בחלקו מחיים ג"כ אין מקודשת ע"כ כריוה"ג דמחיים ממנו הו' והנה תוס' בב"ק כתבו דלמסקנא דבב"ק דחלק בעלים מחיים דידי' וחלק כהנים אף לאח"ש לאו דידי' לא קאי האי דיקא נמי דמחיים בחלק כהנים גם לריוה"ג אין מקודשת ולדעתי יקשה וכבר רמזתי לעיל על זה הא מחיים הו' כמו טבלו דניתן במתנה במע"ש דל"ה בטבלו ממון גבוה וליישב יש לומר דלענין קידושין דקיימ"ל דמתנה ע"מ להחזיר ל"מ דדמי לחליפין ה"ה כאן כיון דלאח"ש הו' ממון גבוה איך יכול לקדשה כיון דהו' כאילו אמר לאחר קידושין תחזירנה לי [וכאשר נדבר להלן מזה]:

והנה לפי"ז א"כ פירוש רש"י צריך ישוב דאיך קאמר דייקי נמי דלריוה"ג מחיים קדוש בחלק בעלים ורק לאח"ש הו' ממון גבוה וא"כ הו' כמו ע"מ שתחזירו לי ואמאי מקודשת

מחיים וצריך לומר דל"ה כמו ע"מ שתחזירו לי כיון דאחר הקידושין א"צ להחזיר אלא אחר השחיטה [ולקמן אבאר דתלוי זה אי באמת מקודשת בע"מ להחזיר דלפירש"י קאי למ"ד מקודשת ע"מ להחזיר]:

ואולם לתוס' בב"ק יקשה קו' אחריתי כיון דלא"ש חלק בעלים דידי' ומחיים גם חלק כהנים דידי' א"כ הרי קיימ"ל בהקנה לחבירו דבר שלב"ל עם דבר שב"ל קנה וא"כ שפיר מצי קאי האי דייקא נמי לריוה"ג כיון דמחיים וגם לאח"ש חלק בעלים ממונו אם בקידש מחיים בקק"ל בחלק דידי' וחלק כהנים מקודשת אף בחלק הכהנים [דא"ל דתיפוק לי' דקידושין משום חלק בעלים ז"א דנפ"מ דאם אמר בפירוש בכל בהמה דאין מקודשת בפחות מזה דדמי בקידשה במנה ונמצא חסר כמש"כ בפנ"י להלן לענין מע"ש]:

ולכאורה י"ל דבאמת סברי תוס' כאידך שיטות דלא קנה גם חלק שלב"ל או אפי' חלק שבא לעולם לא קנה דזה תלוי בפלוגתא דקנה את וחמור אבל באמת ז"א דהרי כבר הקדמנו תחילה דיש לנו לומר דגם חלק כהנים דידי' דמחיים ל"א ממון גבוה כמו במע"ש שניתן בטיבלו ואם קידש בבהמה תהא מקודשת דהו' כמו נתן לו הטבל דמע"ש דקנה ונהי דבארנו דדמי לחליפין והו' בע"מ להחזיר [או כמש"כ לעיל לענין מתנות ל"א כן יען דכאן אין ברירה וכאשר יבואר להלן בסוג'] לזה עכ"פ נאמר דקנתה אגב חלק שלו דנהי דלגבי דשלב"ל לא קנה לחד דיעה או בקני את וחמור היינו יען דדבר שלב"ל או חמור לאו בר קנין אבל כאן גם בחלק כהנים כמו שהוא עתה אין חלק גבוה ממש א"כ נהי דבקידשה בזה לחוד אין מקודשת משום סופו דל"ה ממון דידי' אבל עכ"פ ע"י דבר אחר יש לנו לומר דמהני:

וצריך לומר כיון דכאן ל"ש אין ברירה הו' כהוברר מחיים חלק כהנים והו' כמו מקנה דבר שב"ל עם דבר שלב"ל דלא קנה לחד שיטה כלל או דקנה מחצה וכאן כיון שאמר שתתקדש בכל בהמה הו' כנמצא חסר דינר ואין מקודשת ולא משכחת רק בקידש בחלק בעלים וזה גם לאח"ש ולכך לא קיימא האי דייקא נמי:

והנה לפמש"כ הפנ"י לקמן גבי מעשר שני בקידשה בפקדון ונשתייר ש"פ דמקודשת מטעם דרוצית שתתקדש ודוקא בקידשה בכוס של זהב ונמצא של כסף אין מקודשת יען דהתנה או מטעם דהו' מין אחר א"כ יש להקשות כאן עדיין לתוס' דקאי שפיר דייקא נמי והיינו בקידשה בכל בהמה והנה נהי דאין מקודשת בחלק כהנים אבל עכ"פ מקודשת בחלק בעלים וא"ל א"כ הו' כהקנה דבשלב"ל עם דבר שב"ל דלא קנה כלל לחד דיעה ז"א לפמש"כ הנוב"י זהו רק היכא דתלוי דוקא זה בזה דאל"ה חמור ודשלב"ל לאו בר קנין הוא אבל כאן חלק כהנים עצמו ל"ש לומר דקידשה יען דידע דזה לאו בר קניין לחוד

ורצה דוקא שיחול בשניהם הקידושין כיון דבאמת בחלק כהנים ג"כ יש לומר דסבור שמחיים יכול לקדשה גם בזה וא"כ אף דאין מקודשת בזה החלק של כהנים בחלק בעלים מקודשת והיינו לריוה"ג אולם זה דחוק דאכתי ל"ש דיקא דעכ"פ בחלק בעלים גם לאח"ש מקודשת ודו"ק והראשון נראה עיקר:

ועוד נראה לישב קושיא הראשונה דאני אומר דבר חדש לפמש"כ הנוב"י היכא דברירא לי' דלא קנה כמו בחמור תלה זה בזה דאי לא קנה חמור גם אחר לא קנה וכן בדשלב"ל משא"כ במידי דנוכל לומר דטעה דסבור דקנה זה בלא זה למה נאמר שתלה זה בזה דאי לא קנה הא לא קנה הא ג"כ כן אני אומר גם להיפוך לאידך דיעה אי קנה הא קנה הא היינו ג"כ היכא דע"כ תלה זה בזה וכיון דאי לא קנה חדא לא קנה כלל לכן אמרינן קנה הכל משא"כ במידי דלא תלה זה בזה דאי לא קנה מחצה קנה עכ"פ מחצה האחרת לכ"ע ל"א דקנה הכל לפי"ז א"ש כאן בחלק כהנים א"כ אי לא קנתה חלק כהנים נוכל לומר שלא הי' דעתו לתלות זה בזה רק סבור שמקודשת ג"כ בחלק כהנים עכ"פ חלק בעלים קנתה ומקודשת בחלק כהנים א"כ אין אומרים שקנתה גם חלק כהנים ודו"ק ואולם כ"ז לפי דעת פני' לקמן במע"ש בקידש במע"ש וסבירה שחולין אף שאין שוה כ"כ מקודשת דאין קפידה רק בשני מינים ומדמי לפיקדון שנאבד ושייר שוה פרוטה שמקודשת אבל לדעת רשב"א דאין מקודשת א"כ אם לא קנתה חלק כהנים אין מקודשת בחלק בעלים לבד כיון שקידשה בכל בהמה שוב י"ל דקנה הכל וקשיא במקומה עומדת וצריך לומר רק כמש"כ דכאן הוברר הדבר יותר במת"כ מבטבל [ולהלן יתבאר דבר זה ע"ד פילפול]:

בגמ' וכי אשה בעזרה מנין עיין פני' שכתב דבוודאי ידע דמשכחת בעזרה כמו שכ' תוס' אבל דבר שאין שכיח ל"ה לדחוק עצמו ולישאל:

ולי נראה עד"ז דבודאי גם סומכוס ל"ה שאל דבר שאין שכיח רק דבאמת לדידי' משכחת בעיא זו עצמו בקידש מחיים בקד"ק ובעומדת בחוץ ג"כ ורק הוא שאל לאח"ש דאז ידע גם לענין קודם שחיטה דהנה כיון דר"מ סובר יש ברירה א"כ אם לאח"ש אין מקודשת בחלק כהנים [ולפירש"י אפי' בחלק בעלים] א"כ גם מחיים אין מקודשת דהוברר הדבר שזה חלק הכהנים אך ר"י כעס דלשיטתו דאין ברירה א"כ לא מוכח דמחיים ג"כ אין מקודשת ולכן כעס עליו דבעזרה לא שכיח ואי כונתו לענין מחיים איך שאל מקידש בחלקו שזה רק לאח"ש ואין לומר דידע מזה לענין קידשה מחיים דלר"י לשיטתו אין הוכחה מזה לענין מחיים רק שאל כן סומכוס יען דלר"מ יש ברירה ולכן כעס עליו ואמר קפחני בהלכות בא:

והנה לפמש"כ לעיל לפי שיטת תוס' לכן בקידש בחלק כהנים אין מקודשת יען דדמי

לע"מ להחזיר יש לפרש הך דר"י כעס עד"ז דהנה בב"מ דף מ"ז סובר ר"י שם דגואל נתן לבועז וא"כ קנין סודר הוא בכליו של מקנה ולדידי' מתנה ע"מ להחזיר מהני בקידושין דל"ה דומיא דחליפין כמובן וכמו שכתבו אחרונים משא"כ ר"מ דהוא ת"ק דר"י לשיטתו דבועז נתן לגואל דהוא בכליו של קונה א"כ מעמ"ל ל"מ דהוה דומיא דחליפין א"כ אין מקודשת:

ולפי"ז סומכוס שאל מלאח"ש אבל נפ"מ דגם מחיים לא קידש כיון דלאח"ש ממון גבוה גם מחיים אין מקודשת ושכיח שפיר בקידשה בחוץ אבל ר"י לדידי' משכחת בקידשה מחיים אף דהוה כע"מ להחזיר מקודשת לכן כעס מה שאל אח"ש דאין שכיח ולהוכיח לענין מחיים לשיטתן ליכא הוכחה ולכן כעס דידע דרצה לקפחו בהלכותי' ועיין במקנה מה שכתב לפי דרכו דתלוי זה בדבר שלב"ל ור"י כעס יען דסובר א"א מקנה דבר שלב"ל ומה שכתבתי נראה נכון ג"כ:

אך לכאורה התינח בקדק"ל בקדק"ד ל"ש לכאורה זה דקידשה מחיים דמחיים לאו ממון בעלים הוה ואי בחלק שיהא לו אחר שחיטה כבר הרגיש במקנה דא"כ א"א מקנה דבר שלב"ל ולכן אומר דמשכחת בקדק"ד ג"כ כגון בכהן שיש לו להקריב קרבן חטאת שלו דילפינן במנחות דכהן מכפר על עצמו ועבודתו ועורו שלו כדאיתא בב"ק דף ק"י וא"כ לפי"ז שפיר יכול לקדש אשה בחלק הבשר שיהא לו לאחר שחיטה וא"ל עכ"פ עתה הבהמה קדק"ד לאו דידי' י"ל למ"ד גורם לממון כממון הוה דידי' כמו דסובר ר"מ בב"ק דף ע"ב כר"ש ואפי' כשהוא בעין ומעתה בקידש אשה בקדשי קדשים דהוה דידי' עתה וגם לאח"ש מקודשת שפיר וכ"ז אי למ"ד לאח"ש הוה מקודשת דדריש לך א"כ גם מחיים אבל למ"ד לאחר שחיטה אין מקודשת משום אש לאכילה ולא לקדש אשה א"כ גם מחיים אין מקודשת דאף דמחיים הוה דידי' כיון דעכ"פ אף כהן בחטאת שלו משולחן גבוה זכה וא"כ לאח"ש דאין מקודשת ה"ה מחיים אין מקודשת אך כ"ז אי מתנה ע"מ להחזיר ל"מ ה"ה כאן הוה ע"מ להחזיר ואין מקודשת אבל לר"י דע"מ להחזיר מהני א"כ אף אי לאחר שחיטה אין מקודשת מחיים מקודשת שפיר אם קרבן חטאת שלו הוה ושפיר שאל סומכוס דנפ"מ לענין מחיים ור"י כעס דלדידי' אין להוכיח מאח"ש למחיים ודו"ק:

כל שיגיע לו חלקו אפי' כזית פת וכו'. הנה מדנקט רבינו אפי' כזית פת משמע בהדיא דלא סגיא בפחות מכזית דלא"כ הול"ל רבותא טפי אפי' בפחות מכזית וראיתי בשו"ת מרי"א סי' קי"ז שדחה זה דהא כתב רבינו אח"ז אבל הסולת אם יחלקוהו ביניהן נמצא מגיע מלא כפו סלתא פחות שא"ר לא ללוש אותו הרי דאין שיעור לדברי והכל לפי רוב

אנשי הב"א ומאי דנקט כזית בתחילה לדוגמא בעלמא נקט ותדע דעוף שכתב בה' ט"ז דודאי רק מגיע רק פחות מכשיעור לכל אחד אלא ודאי דאין צריך כזית דהמצוה שיהא כל הקרבן נאכל ע"י הכהנים ובזה מקיימין המצות עשה וקשה לי מהא דאיתא בשבת דף צ"ד דפליגי בתלוש שער אחד דר"ש ס"ל דלא עביד מידי דלא אהני לטהר ור"נ ס"ל דאהני יען דאי תלוש עור אחד איכא רוב שערות מעתה הא תינח לר"נ שפיר יש לומר כמו בח"ש דאסור מה"ת משום דאי יאכל עוד ח"ש חזי לאיצטרופי וה"נ במ"ע דעכ"פ מצוה קא עביד וכן בקדשים שפיר יש לומר דמקיימין המצוה כל אחד דהא אי יאכל השני ג"כ הרי נאכל כולו ובין כולו יש כזית אבל לר"ש קשה דלא דמי לאכילת איסור דאסור מה"ת משום דאי יאכל עוד ח"ש הרי נהנה הוא גופי' מכזית וכן במצוה יש לומר הא"ט דאי יאכל עוד ח"ש הרי אכל כזית אבל בקדשים דאחרים אוכלין השאר דלו אין מגיע רק ח"ש לא שייך לומר דאיהו עביד מצוה בח"ש ע"י שאחר יאכל ח"ש השני כיון דבשעה שהוא אוכל הא לא אהני מידי בח"ש רק כשיאכל גם אחרים א"כ ממילא אפי' אכלו כולם לא מקיימין העשה ולכן נראה דהנכון כמוש"כ חס"ו בתשובה אחרת דצריך שיאכל עכ"פ אחד מהם כזית שלם והשאר צריך שיהא נאכל בין כולם ומה שהקשה במרי"א מחטאת עוף הנה באמת יש לומר דהי' מושכין ידיהן כדי שיגיע לכל אחד כזית כמו שעשו הצנועין בלחה"פ.

אמנם הך דיומא דאמרו דבימי שמעון הצדיק כהן מגיע כזית אוכל ושבע אוכל ומותיר כשמת שמעון הצדיק נשתלחה המארה בלחם הפנים כהן מגיע כפול הוא תמוה מאי פסקה יען דנשתלחה מארה אין מגיע לכהן כפול דזהו לפי ריבוי הכהנים ונראה דהענין כך בימי שמעון הי' ברכה ע"כ אם הי' מגיע כזית הי' מתברך אוכל ושבע [אבל פחות מכזית לא חלה הברכה עיי' כהא"ג ב"ב ט"ו כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך וכתב מרש"א בח"א דפחות מפרוטה לא חלה הברכה] ולכן לא חלקו לכולם כדי שיגיע למקצת מהן כזית ויהא חלה הברכה שיהא שבע ממנו ולא חלקו לחלקים קטנים מכזית אבל משמת שמעון דאין הברכה חלה אף על כזית דלא הו' שבע ממנו לכן לא דקדקו וחלקו אף בפחות מכזית שלא הי' מגיע לכל אחד רק כפול כי גם בכזית לא הי' מתברך ושבע ממנו רק עאפי"כ הצנועין מושכין ידיהן ולא נטלו כפול ויותר יש לומר דלכן בימי שמעון הי' מגיע כזית דבמשנה פ"ק דיומא וכן איתא בתוספתא דכה"ג נוטל ד' או ה' חלות א"כ יש לומר שמעון הצדיק לא הי' נוטל רק כשאר כהנים ע"כ הי' מגיע לכל אחד כזית ומתברך דעל כזית חלה הברכה ואוכל ושבע כשמת שמעון והי' הכה"ג נוטל ו' חלות ממילא לא הי' מגיע לכל אחד רק כפול ואין מתברך ולא הי' שבע ע"כ הצנועין מושכין

ידיהן כדי שיגיע להנשארין כזית.

ובהך דצנועין מושכין ידיהן קשה לי מהא דאיתא במדרש הביאו בפירש"י בסוכה דף מ"ו דאף הצנועין הי' חוטפין אתרוגיהן מיד התינוקות ואוכלין אותן בשלמא לפירוש קמא בתוס' דעושין כן משום שמחה ניחא אבל לפירוש שני בתוס' קשה.

בענין בתר בטל או מבטל נראה דזה תליא בפלוגתא דב"ש וב"ה במשנה פ"ה דתרומות סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה ב"ש אוסרים וב"ה מתירין אמרו ב"ה לב"ש הואיל טהורה אסורה לזרים וטמאה אסורה לכהנים מה טהורה עולה אף טמאה תעלה אמרו להם ב"ש לא אם העלו החולין הקלין המותרים לזרים את הטהורה תעלה תרומה החמורה האסורה לזרים את הטמאה והנה סברת ב"ש יתכן אי אזלינן בתר המבטל אבל אי אזלינן בתר בטל הא לא תליא במה שהמבטל קיל ומותרים לזרים וסברת ב"ה דבטל יתכן שפיר למ"ד בתר בטל ושפיר קאמרי ב"ה הואיל וטהורה אסורים לזרים וטמאה אסורים לזרים מה טהורה עולה אף טמאה עולה וא"כ קשיא למ"ד בתר מבטל אטו כב"ש אתיא.

שוב ראיתי בפ"ח סי' צ"ח כתב דההוא רק לענין טומאה פליגי אבל באמת בתוס' בשמעתין ד"ה ר"י יראה שהקשו מאיסורין על ההוא דר"ח הרי דאין סברא לחלק בין טומאה לאיסורין וכ"כ תוס' בזבחים דף ע"ג וכ"כ בשו"ת משאת בנימין סי' ל"א דהקשה מאי פריך הגמרא חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא הו"ל מב"מ הא החלב הנבילה א"א שתעשה שחיטה דהא מסרח אי אפשר שתעשה כשחיטה דהא משקין לכי מסרחא לאו שם משקין עלה כמוש"כ תוס' במנחות דף כ"ב וא"כ לר"ח דאזיל בתר בטל הו"ל מבשא"מ ודילמא סובר רב כוותי' אך לקושיא זו יש לומר דבב"ח דהוא מהנקברין א"כ א"א לחתיכות בב"ח שתהי' כמו ההיתר א"כ איך אמר רב חתיכה עצמה נעשה נבילה ואוסרות כל החתיכות דהא אי אפשר לחתיכה שתהי' כמוה דהוא מהנקברין ע"כ כרב חסדא ס"ל דאזיל בתר מבטל ושפיר פריך חלב אמאי אסור.

והנה בשו"ת שו"מ מד"ת ח"ג סי' י' ראיתי שהקשה דבע"ז ס"ח נסתפקו אליבא דרב אי ס"ל נוטלפ"ג אסור והא אי לפגם אסור ע"כ דקרא איירא בסרוחה מעיקרא א"כ יקשה רב דס"ל מב"מ ל"ב בהא אי אפשר לבטל שתהי' כמבטל משום לכשתסרח תהא מותר דהא רק בסרוחה מעיקרא מותר ואף דבנסרח שא"ר לכלב מותר הא זה לא הו' בכלל מאכל וע"כ דלרב בתר מבטל אזלינן וקשיא לרב"ח וכן הקשה דרב ס"ל בחולין מב"מ ל"ב והא חמץ מן הנקברין אסור א"א לבטל להיות כמבטל והנה הביא שם קו' בשם שו"ת בשמים ראש לר"ח דסבור דאזיל בתר מבטל והא אפשר לשחיטה שתעשה נבילה למ"ד חנע"נ

והעלה כנ"ל דזה אינו נבילה בעצם וזה לא מקרא מב"מ.

בספר כ"ח נסתפק דקדשים ובתרומה טמאה או בפיגול ונותר שנתבטל בקדשים טהורים אי מ"ע באכילתן והביא מהריט"א ורדב"ז דמצוה איכא באכילתן כמו בשאר קדשים דלא פקע שם קדשים א"י שנפסלו והביא ירושלמי פ"ג דפסחים דחמץ בטלה במצה ולי נראה דלא דמי דשאני קדשים דנדחים דיש דיחוי אצל קדשים ואין ראוי עוד למצוה וכן בתרומה טמאה עכ"פ הא פסולים משום היסח הדעת כדמוכח מפסחים דף ל"ג דאפי' זריעה דמפקיע הטומאה עכ"פ פסול משום היסח הדעת ובצל"ח העלה דבקדשים עכ"פ פסולים משום דכבר נדחו רק דיש בזה חקירה אחת לפי הירושלמי הנ"ל אף דנאמר דפקע גם הקדשים ע"י הביטול נאמר דחלה עליו קדושה מכח הרוב כמו דחמץ ע"י ביטול נעשה מצה כן חלה קדושה מחדש עליו ול"ש בזה דיחוי דקדושה חדשה באה עליו אלא דיש לתמוה על הירושלמי מר"ן חולין גבי נ"ט בר נ"ט כתב דשם חדש לא מקבל ע"י ביטול ועוד כתב הר"ן בע"ז דהיתר אין דרכו להתבטל וכיון דפקע האיסור הוא היתר ואיך יתבטל שוב שיקבל שם מצה.

והנה אי נאמר דלא פקע שם קדושה ניחא לי קוש' עצומה שהקשה בטו"א אהא דיקדש להיות כמוה ופריך הגמ' ליתי עשה ולידחי ל"ת והקשה הא בפסולים ליכא מ"ע בתערובות ההיתר וכהא"ג אין עשה דול"ת דבעינן שיהא העשה והל"ת בחדא מילתא להנ"ל ניחא דאי לאו יקדש אלא הוי אמרינן דבטל בשאר קדשים כשרים שוב איכא מ"ע בהבלוע דהא נשאר קודש א"כ איכא מ"ע בהבלוע גופי' א"כ שפיר פריך דנימא עדול"ת וניחא נמי קו' המפרשים דבפסחים מסיק דיקדש דהמצל"א א"כ מנ"ל יקדש דאין עשה שבמקדש דוחה ל"ת הא צריך להמצל"א להנ"ל א"ש דתרווייהו נשמע דהא פשיטא אף אי היתר מצל"א ונאסר ע"י האיסור אבל בזה לא שייך לומר כיון שנאסר פקע שם קדשים לגמרי מיני' א"כ מ"ע איכא עכ"פ בהאי היתר א"כ נימא עדול"ת ואיכא בהאי היתר מ"ע ודוחה האיסור שנעשה וקיבל שם איסור ע"י הקדשים פסולים רק דלהטו"א אכתי כהא"ג לא שייך עדול"ת יען דהו' בתרי עניינים אבל אי גם בהפסולים איכא מ"ע שוב אמרינן כיון דבהיתר איכא מ"ע ודוחה ל"ת גם בהאיסור הנבלע איכא מ"ע דלא פקע שם קדשים מיני' ושייך עשה דחל"ת.

הנה במשל"מ פי"ט מאבות הטומאה הל"א בד"ה ומ"ש כתב וז"ל עוד נ"ל שאף שיהי' הדין דטומאה שנתערבה בטהרות שישרפו כולם אין ללמוד ממנו לדין השבילים והככרים דאיכא למימר ש"ה דהככר הטמא הי' ניכר מתחלתו וחל עליו חיוב שריפה ומשו"ה אפי' שנתערב אח"כ בטהרות לא פקע מיניה חובתו וישרפו כולן וכו' נשמע

דס"ל דאין מ"ע בטילה. ועיי' ירושלמי פ"ה דתרומות דאיסור זרות בטילה והטומאה ל"ב והיינו ג"כ משום דמצות אין בטלה וכן מוכח מהא דסנהדרין דף פ' שור שנגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים כשרים סוקלין אותן ר"י אומר כונסין אותו לכיפה ופירש"י סוקלין אותו דהא עכ"ח איה"נ נינהו ואין הפסד לבעלים בסקילה הלכך סוקלין אותם כדי שתתקיים מצות סקילה דמחויב בה אמנם דאף דמה"ת בטל ברוב מ"מ מ"ע אינה בטילה וצריך לקיים המצוה עם כל התערובות.

הלכה טז

וכן אין חולקין עוף כנגד עוף וכו' אין חולקין חזה ושוק כנגד חזה ושוק וכו'. הנה בגמ' איתא יכול לא יחלוקו בקק"ל ופירש"י שלמים כנגד תודה אמנם מדברי רבינו מבואר דס"ל דאין חולקין שלמים כנגד שלמים חזה ושוק כנגד חזה ושוק ואמנם ה"ה בבעלים אין חולקין כנגד זה כנגד זה דהא קק"ל לאו ממונן הוא כדתנן בקידושין דבעלים ג"כ אין מקדשין בחלקן וע"כ ילפינן מהא דאין חולקין קק"ל ג"כ דמקרא דילפינן התם זה יהי' לך מן האש כאש לאכילה בכהנים הוא דכתיב אבל בעלים מנ"ל דלאו ממונו הוא וע"כ מהאי קרא דואם על תודה אלא דלכאורה לא שייך חלוקה בבעלים בבשר דאם יש לו שלמים ולחבירו שלמים ואתי למימר דאסור ליתן שלו לחבירו וחבירו יתן לו את שלו בזה בלא"ה אסור דהא מצוה לבעלים לאכול קרבן ואפשר דאתי למימר דאסור ליתן חלק משלו לחבירו ע"מ שחבירו יתן לו משלו אבל אין זה דומיא דכל חלוקת דברייתא דנותן חלקו בקרבן זה ונוטל חלק חבירו בקרבן אחר אמנם כן מוכח מירושלמי פ"א דמעשר שני דבחלק בעלים נמי פליגי ור"י יליף כל הקדשים מבכור דמקדשין בו אשה ור' יוסי יליף ממעשר בהמה דאין מקדשין בו וכן העלה בס' קרן אורה:

הלכה יט

כל הראוי לאכילת קדשים חולק וכו'. והוק' בלח"מ למה לא כתב נמי חוץ מן הקטן שאוכל ואינו חולק וא"ע ונראה ליישב דהנה לכאורה יש להקשות איך קטן אוכל בקדשים הא אכילת קדשים מ"ע וקטן לאו בר חיובא דמצות הוא ועוד הא קיימ"ל קטן אין לו מחשבה והו' מתעסק ולא מתקיים המצוה כלל אך להא י"ל הא קיימ"ל כפאו ואכל מצה יצא משום דנהנה כדאיתא בר"ה דף כ"ח א"כ הא נהנה שפיר מתקיים המ"ע ע"י קטן ג"כ אבל ראשונה קשיא הא לאו בר חיובא הוא אולם לפי מש"כ בה' ביאת מקדש א"ש דהא חזינן דצריך קרא למעט קטן מעבודה נשמע דמשום דהוא לאו בר חיובא לא הי' ממעטינן יעו"ש טעמא דמילתא א"כ ניחא הכא דאדרבא רחמנא רביא שפיר מתקיים המצוה גם ע"י קטן:

והאונן ביום הקבורה אין חולקין לערב. והנה דעת רשב"א בתשובה סי' קצ"ה דאין אבילות מה"ת אלא ביום המיתה ויום הקבורה בהדדי והביא ראי' מפ"ק דכתובות דף ג' מי שטבחו טבוח ויינו מזוג דבועל בעילת מצוה ופורש אלמא דלא חל עלי' אבילות דאורייתא ואם איתא דיום מיתה לבד בלא קבורה דאורייתא לא הו' נוהג לכשיקבר שבעת ימי חופה שאין ז' ימי חופה דאורייתא אלא שאפי' לדברי הגאונים יום מיתה וקבורה דוקא אמרו ובלח"מ פ"א מאבילות הקשה כיון דרבינו והגאונים משווים אנינות דאכילות קדשים לאבילות ואמרו דהכל אחד וכשהוא אונן לאכילת קדשים הוא אבל א"כ כיון דאיכא אנינות לאכילת מעשר מן התורה אפי' ביום מיתה לבד א"כ ליהוי אסור בתשהמ"ט והדרה קו' לדוכתין במאי דקאמר דבועל בעילת מצוה עכ"ל הלח"מ ובס' ע"א תי' דהנה קיימ"ל דאנינות יום ראשון הוי דאורייתא ומשם ואילך הוי דרבנן ולא עוד אלא אפי' לילו של יום ראשון אינו תופס מן התורה משום שנאמר ואכלתי חטאת היום אבל לילה שרי ע"כ דחל אנינות אף שלא נקבר המת כדמוכח מגמ' ערוכה זבחים דף ק' ולפי זה מוכח דלגבי אנינות דקדשים חל ביום המיתה אף שלא נקבר המת רק לגבי אבילות כ' רבינו דלא חל אבילות אפי' ביום המיתה עד שיהא יום קבורה ויום מיתה בהדי הדדי משום דטעמא דאנינות שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וביום מיתה הוא עצב ע"כ אינו מקריב ואינו אוכל בקדשים משא"כ לגבי אבילות דלא מחייבין להתאבל עד שיסתום הגולל ולא ילפינן מאנינות דקדשים שיהי' יום ראשון דאורייתא אלא כשיש לו אבילות אבל אם לא נסתם הגולל שעדיין לא חל עליו אבילות לא ילפינן מאנינות בקדשים דל"ש טעמא דאנינות גבי אבילות:

הלכה כ

כל שאינו וכו' חוץ מכה"ג ואינו אוכל. והשיג הראב"ד הרי קרבן ציבור שקרב ואין נאכל והנה ליישב קו' הראב"ד י"ל בפשוט דכיון דגם לאחרים אין נאכל ל"ח וכ"כ בלח"מ אך עדיין לדעתי קו' הראב"ד במקומה דהנה לקמן כתב רבינו כל שאין לו חלק בבשר אין לו חלק בעורות ומעתה בקרבן הבא בטומאה דנראה לי פשוט דהעור אין נשרף כיון שנזרק הדם כדינו דטומאה דחוי' ומקריבין האימורים א"כ העור הותר ולפי"ז יש לומר דס"ל לראב"ד כיון דאין חולקין בבשר בשאר קרבנות כאן אין נוטלין חלק בעורות א"כ שייך לחשוב גם ק"צ אבל רבינו יסבור דנוטלין חלק בעורות כיון שנעשה כדינו ול"ש לחשוב ק"צ והנה בגמרא איתא דבעי טמא בק"צ אי חולק ונדחק רש"י דאיירא בהקריבהו טהורין ולכאו' מצי לאוקים לענין עור אין חולק וצריך לומר דפשיטא לי' דחולק:

והנה בטה"ק הקשה להלן דף ק"ב דמסיק מילתא דאתיא בקו"ח כתב לה קרא למה לא

נדרוש דגלי קרא כה"ג אונן כיון דמקריב נהי דאין נוטל חלק בבשר נוטל חלק בעור ולכן כתב אשר יקריב להורות דנוטל חלק בעור והנה לפמש"כ יותר להקשות דצריך קרא לגלות דנעשה בטומאה בק"צ דנוטלין העור עכ"פ צריך לומר זהו פשיטא אלא דיקשה אכתי דילמא גלי קרא דיטול חלק בעור שקרבו טהורין כיון דראוי להקרבה בק"צ:

ואמנם לדעתי דלק"מ דהרי רבי קאמר סברא להיכן בשר הולך גם עור ונהי דלת"ק לית לי' היינו אי לאו קרא אבל לאחר דגלי קרא עור לכהנים גלי קרא להיכן בשר הולך עור הולך א"כ ל"ש לומר כיון דאין חולק בבשר יחלוק בעור:

אך הא קשיא לי טובא בעולה דליכא בשר רק עור א"כ שפיר קשה דילמא גלי קרא באונן כה"ג שהקריב עולה וכן תמיד שקרבהו טמאים כיון דבלא"ה ליכא בשר א"כ כיון דרשאין להקריב יחלוקו בעור ומהיכי תיתי לומר יען דבקרבן שיש אכילת בשר דאין חולקין לא בבשר ולא בעור ה"ה בעולה כן נאמר שעכ"פ יטול חלק בעור העולה וצע"ג:

חוץ מבע"מ שמפורש בתורה. הקשה בלח"מ דלמה לא קאמר גם חוץ מקטן ולא קשה מידי דהרי בדף צ"ט דפריך בגמרא והרי קטן ומשני חולק קאמר והקשה ממום ומשני גלי קרא ותוס' הוק' אמאי לא משני כן בקטן עיי"ש מה שתי' ולפי"ז א"ש דלא כתב גם רבינו קטן משום דבש"ס לא נתן טעם זה משום דגלי קרא רק בבע"מ לא בקטן והבן:

ועוד יש ליישב קו' לח"מ דלעיל למה לא כתב רבינו חוץ מקטן דאוכל ואין עובד דהרי בש"ס דף ק"ג פריך והרי קטן דאוכל ואין עובד ומשני הא דלא קתני דלא לדיוק קאתי רק לגופ' וא"כ ע"כ ל"ח גם רבינו ונהי דבגמרא קאמר גם אהא דפריך הרי טמא דראוי' לעבודה ואין אוכל דלא קתני הנה באמת לא כתב רבינו חוץ מטמא וכבר השיגו הראב"ד ולפמש"כ יש לומר דהיינו מהא"ט דגמרא קאמר דלא קתני אף שהדין אמת ולכן כתב רבינו רק חוץ מאונן דקתני בפירוש בברייתא וכבר הוק' בתוס' אמאי לא פריך מאונן שמפורש כבר תי' בצ"ק דלא איירא מכה"ג וא"כ עכ"פ א"ש דרבינו לא כתב אכל הני חוץ ודו"ק:

ובענין חשו"ק אם חולקין באכילת קדשים דלא גרע משאר בע"מ עיי' מש"כ בחלק ראשון ה' ביאת המקדש:

וראיתי כעת בשו"ת הלכות קטנות למהר"י חאגיז שכתב וז"ל וכפי הנודע החרש אין לו גרעון אלא חוש השמע ומפני שאינו שומע אינו לומד מבני אדם ומצינו חרשים פקחים עד מאוד וקשה הדבר מאוד אטו משום דעתא קלושתא לא נקרא אדם ונראה דכל שחסר אחד מן החושים החשובים רוחניים כמו הסומא החשיבהו ללא אדם כמו שאמר איוב למה נחשבנו כבהמה וכו' ולפיכך איכא למ"ד דסומא פטור מן המצות את"ד והם קילורין

לעינים עיי"ש שהביא עובדא חרש אחד שהי' חייט גדול עיי"ש:

הראוי' לעבודה חולק שא"ר לעבודה אינו חולק. הנה המג"א סי' רפ"ב העלה דמדכתיב את לחם אלקיך הוא מקריב נתמעט קטן דא"ר לעבודה דלא כמוש"כ המרי"ט ורדב"ז דנקרא ראוי' דעולה ראשון וכמו שביאר בכס"ו סי' ט"ו הנה לכאו' הדבר מפורש בגמרא דזבחים הנ"ל דקטן דא"ר לחיטוי ואוכלו מוכח דס"ל דקטן א"ר לעבודה מיקרי ועיי' מש"כ בה' כלי המקדש פ"ג.

הלכה כב

נטמא אחר זריקה וכו' אם תפש אין מוציאין מידו. והנה כן פסק רבינו בפ"ב מה' בכורות וכבר הקשה הרשב"א בתשובה שזהו נגד משמעות הש"ס דמייתא ת"כ מוציאין מהא דהספיקות נכנסות לדור להתעשר והנה הרשב"א תי' בסי' ש"א דשאני בכור דליכא דררא דממונא לא לבעלים לא לכהן אבל בפ"ח שפיר ת"כ מוציאין משום דהפ"ח לא יזכה בו הכהן דלעריפה קיימא [דלא כהריט"א שכ' דלרשב"א פ"ח עצמו אין מוציאין וכ' דרדב"ז סובר דפ"ח עצמו ג"כ מוציאין כיון דיכול לפדות בשה ובאמת מבואר ברשב"א דפ"ח ל"ש כלל תפיסה דצריך עריפה] והשה של פדיון הרי הי' מעיקרא של בעלים ויש להם חזקת מרא קמא לכן ל"מ תפיסה והנה דברי הרשב"א תמוהים כמו שתמה הש"ך בת"כ דאכתי קשה על רבינו נהי דמסברא יש לחלק עכ"פ הכי יש כח לרבינו לחלוק על הש"ס מסברא כיון דבגמרא קאמר ת"כ מוציאין ולא מחלק בין בכור לפ"ח:

ונראה ליישב דהנה רבינו בפי"ב מבכורות כתב דגר שנתגייר וספק אי קודם שנתגייר צריך לערוף מספק או לפדות והשה לעצמו והנה לכאו' קשה על רבינו מבכורות דף ו' דפריך אי השה לעצמו למה פודה ותי' לאפקועי איסורא והוק' תוס' תיפוק לי' דלא צריך לערוף ותי' דמספק א"צ לערוף כמו דא"צ מספק ליתן לכהן וא"כ קשה על רבינו דכתב דצריך לערוף מספק ויש ליישב דרבינו שם פליג עם הראב"ד דאם לא פדה מצוה לערוף והראב"ד חולק דרק קנס הוא לו אם מפסיד ממון כהן יפסיד ממנו וכדאיתא בגמרא דבכורות דף י' והריט"א תי' בספ"ק דבכורות דהוא פלוגתא במכילתא ורבינו פסק כאידך מ"ד דמצוה לערוף כיון דסתם משנה בבכורות דקתני מצוה לערוף משמע דהוא מצוה לא קנס בלבד ומעתה ניחא דגמרא דקאמר לאפקועי איסורא משום דסובר רק קנס ובספק לא קנסו כיון דמספק אין צריך ליתן לכהן א"כ ליכא קנס דבלא"ה אין נותנין לכהן וזה ברור בכוונת התוס' לא כמו שנדחק בהריט"א דכוונתם דלכן אי"צ לערוף כיון דזה כהוצאות ממון שאין מוציאין מספק ובזה ניחא קו' ריט"א דעכ"פ יקשה מ"פ למה פודה כיון דהוא לעצמו הא מספק חיוב לפדות אף שאין צריך ליתן לכהן כיון דלרבנן ספק יצא

ידי פדיון קודם שנתן לכהן דמ"ע לפדות לפמש"כ ניחא דגמרא דידן סובר דל"ה מ"ע כלל ודו"ק אבל רבינו סובר דמצוה לערוף א"כ גם מספק צריך לערוף דספק עשה לחומרא:

ומעתה נכונים דברי הרשב"א לרבינו לשיטתו בס' צריך לערוף א"כ בפ"ח עצמו לא יזכה הכהן רק בשה ולזה יש חזקת מרא קמא אבל הש"ס שם קאי בשיטת הש"ס בכורות דבס' אין צריך לערוף ויכול הכהן לזכות בפ"ח עצמו ולזה ליכא חזקת מרא קמא וגם דפ"ח אסור בהנאה א"כ דמי לבכור ושפיר פשט מפ"ח אבל לרבינו לשיטתו דב"ס צריך עריפה אין לפשוט מפ"ח דלא שייך תפיסה דפ"ח עצמו צריך לערוף כמוש"כ רשב"א ובשה כבר יש חזקת מרא קמא לכן ת"כ מוציאין אבל בבכור ת"כ אין מוציאין מידו ודו"ק:

והנה בש"ך תי' דלס"ד פשט מבכור דקסבר נכנסין לדיר היינו ספק בכור בהמה טהורה ושפיר פשט אבל למסקנא דמוקי נכנסין לדיר בפ"ח באמת אין לפשוט די"ל כרשב"א דפ"ח שאני וכבר העיד התומים דזה דוחק שנאמר שיטעו במשנה דנכנסין לדיר אבל מש"כ הנה אמת נכון הדבר:

ונראה סברא אחת הא דנסתפקו בגמ' בהקדישה בלא תקפה מהו נראה דתליא בסברא שכתבנו אי בעינן קנין חפץ או סגי רק בקנין דמיו לפי"ז י"ל דס"ל היכא דיש לאדם קנין החפץ עדיפא מקנינו של אדם בקנין כסף שלו וא"כ כיון דאי תקפו ל"ה מוציאין מידו אף דהספק אי הו' ממונו וקנין כספו ע"כ דעדיפא מה שיש לו קנין חפץ וכיון דאי תקפה הא יש לו קנין חפץ כדמוכח מהא דאמרינן בב"ב ובשבועות בהאי דאמר אין חטפי ודידי חטפי דנאמן ע"כ כיון דעכ"פ תפוס ועומד הוא הרי זה בחזקתו דכל מה שביד אדם הוא שלו אף דהשויו של חפץ מוטל בספק אבל החפץ גופי' אין מוטל בספק דהא תפוס ועומד בו א"כ איכא סברא לומר דלענין קנין החפץ דאי הו' תקפה הו' חפץ בחזקתו שהוא שלו לכן היכא דהקדישה לענין הקדש הו' כאלו זכה ההקדש בהחפץ דלגבי הקדש עיקר דייניגן על קנין החפץ כמו שבארתי בפ"א מאיסורי מזבח בודאי אי הו' אמרינן דעיקר קנין השויו לא מהני כ"ז שלא תקפה ל"ה ממונו ולא חל נמי ההקדש אבל כיון דעיקר הוא קנין החפץ אף דספק אי קנין הכסף הו' שלו שפיר י"ל יען דאי הו' תקפה הו' החפץ בחזקת שלו לכן מהני ההקדש דבהקדש דנין רק אם יש לו קנין חפץ:

לפיכך אם תפס אין מוציאין מידו. הנה בפנ"י ב"מ דף ה' הקשה הא דבעי שם הקדישה בלא תקפה מהו מאי סברא זו הא דהקדישה והא כתקפה הא א"ב ואל"כ היכא משכחת דא"ב ל"מ הקדישה הא הקדישה והו' כמסירה ול"נ לפמש"כ במק"א דשניהם א"א להקדש יען שיש לגזלן רשות להשתמש בו א"כ כאן דשניהם אדוקין בו א"י שום אחד להשתמש בו שפיר יכול להקדיש אף שא"ב דחזינן כאלו כבר תקפה וזכה בו להקדש

ע"ד שכתב הרא"ש נדרים דף ל"ה בככר של הפקר כיון דבידו לזכות בו חל ההקדש.
בהא ניחא לי תוס' חולין ק"מ נסתפקו אם עבר והקדיש בהמות עיהנ"ד אי כשר ותמהו והא בסנהדרין דף קי"ב איתא דשחיטה אין מטהר מידי נבילה וכבר עמד ע"ז אמוהגז"ל בספרו על או"ח בהכללים ובחס"ו סי' ק"פ הקשה איך יכול להקדיש כלל הא אה"נ אין שלו דקייל"ן הקדיש אינו מוקדש ונראה ליישב דהנה באמת קדשים אין נאסרין בעיהנ"ד דהוא שלל שמים והנה בנכסי צדיקים בעיהנ"ד אף דנשרף הוא מטעם קנס א"כ כל שהקדישו הו' כתקפה והוציאו מעיהנ"ד והא הקדישה בלא תקפה ג"כ מהני א"כ לד' לשוה"נ דאין יכול להקדיש משום כיון דרשאי לגזול ממנו הו' כאלו עומד בגזילה ברשות הגזלן דלא מהני בזה תקפה דתמיד א"ב ע"כ גם הקדישו ל"מ אבל כאן בנכסי צדיקים אי תקפה אין נידון כבהמת עיהנ"ד.

הלכה כג

קרבן ציבור הבא בטומאה וכו'. וכ' הכ"מ ולי אין צריך לדחוק בכך בפי' דברים אלא דברים כפשטן שיש ק"צ שבא בטומאה והוא ק"פ והכי קאמר אע"פ שיכולים הטמאים להקריב פסחיהם א"י להמנות עם הטהורים עכ"ל ובס' ע"א כ' ע"ז דא"כ מאי קמבעיא לי' בזבחים דצ"ט בעי ר"ל או דילמא ראוי' לאכילה חולק שאינו ראוי' לאכילה אינו חולק א"כ כיון דלאורתא כולם ראוים לאכילה ובעודו יום כולם אינם ראוים לאכילה ועוד מאי קפשוט ליה בש"ס מכה"ג אונן דאינו חולק עמהם משום דבזמן הקרבתו א"ר לאכול ואחיו הכהנים יכולים לאכול בזמן הקרבה משא"כ בפסח שכולם אסורים לאכול בזמן הקרבתו את"ד ובהל' כלהמ"ק כתבתי ליישב באופן אחר:
קרבן ציבור הבא בטומאה וכו'. הנה בשו"ת ש"מ מהדר"ג סי' צ"ד כתב דעד כאן לא אמרינן דק"צ שקרב בטומאה אינו נאכל דוקא שהי' יכול להקריב בטהורים רק שלא הו' במשמר הלזו אז עכ"פ אינו נאכל אבל במקום שבא בטומאה שלא הי' טהורים נאכל בטהרה דמיירא שקרב בטומאה אבל לא הי' בא בטומאה ואז אינו נאכל רק נשרף אבל בפי' כתב הבא בטומאה שבא לכתחלה אז נאכל בטהרה ושוב דחה זה והעלה דרבינו מפרש דמיירא בטמאי מת שחל ז' באותו יום שראויים לאכול לערב וא"כ הו"א דיחלקו הטמאים עם הטהורים לאכול בערב קמל"ן כיון שאינו ראויין מבעוד יום אין חולקין ועיי' בפ"ב מק"פ ושם איירא בק"צ מטומאה דחוי' והו"א כיון דראויין לאכול בערב חולקין קמ"ל דלא וזה שדקדק במשנה דאינו נאכל בטומאה דהא דנאכל בטומאה היינו אף שנטמא הבשר כיון דבערב יהי' נאכלין בטהרה ולא יגעו בבשר כקו' תוס' בפסחים דף פ' קמל"ן דאינו נאכל בטומאה דהיינו כל שנקרב בטומאה.

וכתב שם לפרש הא דפירש"י ביומא דאין קטיגור נעשה סניגור אף דסברא דאין עובד בפנים רק בד' בגדים רק די"ל אם הי' שם טומאה יהא רשאי ללבוש הציץ כדי לרצות אבל כיון דר"ש הוא דקאמר כה"ג יוכיח דדריש טעמא דקרא א"כ אין קטיגור נעשה סניגור לכן אף במקום טומאה אין ללבוש א"כ לדידן שפיר יש לומר דלובש כדי לרצות ומיושב רבינו דפסק ט"ד כידוע.

פרק יא

הלכה א

כל האוכל כזית מבשר העולה לוקה וכו'. ובלח"מ הקשה מגמ' דמכות דף י"ח אמימרא דרבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה וכו' פריך ולילקי נמי מהא דר"א כל שבכליל תהי' ליתן ל"ת על אכילתו איה"נ ורבא מהאי קרא קאמר א"כ יש לתמוה דרבינו לא כתב דחייב משום כליל גבי עולה כמש"כ גבי אימורים ונראה ליישב דהנה בזבחים דף ע"ז פליגי ר"א סובר דכל ממנו לאישים דלקי היינו לשם קרבן אבל לשם עצים שרי ורבנן ס"ל דגם לשם עצים לקי דלריח ניחוח לא קאי אממנו לאישים ואמרתי דפליגי בהאי סברא דהנה בסוף תמורה תנן כל הנשרפין אפרן מותר ובנקברין אפרן אסור וכ' במהרמ"ש במצות קמ"ז ליתן טעם לשבח עפימש"כ המג"א סי' י' בשם האר"י הקדוש על הפסוק כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ד' יחי' האדם ופי' אף בלחם יש לבד הגשמיי דבר רוחניי המקיימו היינו מוצא פי ד' שמזה נהנית הנשמה ה"נ בנשרפין נשרף גם הרוח החיוני וכל כחותיו אבל בנקברין נשאר עוד רוחו וכחו וכך חזינן דאם זורעין בקרקע אף שנבלה וכלה אח"כ קם וגדל דבר חדש היינו משום שנשאר בו דבר רוחניי וע"כ נקברין אפרן אסור משום שיש בו כחו לפי"ז י"ל כל שממנו לאישים ועומד השאר לאכילה שזה מזון הרוחניי ע"כ אם נותן ממנו לאישים ומכלהו אף אם מעלה לשם עצים עכ"פ כלה ממנו כל כח הרוחניי ותורה אמרה שזה החלק צריך שיהא עומד למזון הרוחניי אמנם ר"א ע"כ לית לי' האי סברא לכך סובר דלשם עצים שרי לפי"ז י"ל להיפך במידי דהוא כליל למזבח ורצתה התורה שיהא כלה כח הרוחניי על המזבח לא למזון כח הרוחניי שלאדם דלמזון כח הרוחניי הא איכא שיריים א"כ אם האדם אוכל אותן אף אם אוכלו לאכילה גסה דלאו אכילה הוא גבי קדשים כדאיתא ביבמות דף מ' עובר ג"כ דהא עכ"פ לא נעשה כליל כח רוח הרוחניי ע"ג המזבח אמנם בעולה דכולו כליל ל"ש זה א"כ אי אוכלו לאכילה גסה לא מחייב דרק היכא דאיכא שיריים לאכילה דאיכא חלק אחד למזון הרוחניי אמרה תורה שהקומץ שיהא כליל מזבח לכלות כח הרוחניי על המזבח

א"כ אי אכיל לה כליל אף אכילה גסה עובר דהא אף באכילה גסה נהי דל"ה אכילת מזון הגוף אבל מזון כח הרוחניי הא איכא וכיון דמצותו שיהא כליל גם זה שפיר בכלל האיסור לכן בעולה דליכא אכילת אדם רק אכילת מזבח ל"ש לחייב האדם שאוכלו משום כליל דהא אם אכלו לשם אכילה גסה ל"ה אכילה לגבי בשר העולה כמו בשאר איסורין דבעולה דכולו למזבח עיקר המצוה שיהא מזון הגופניי שיש בבהמה לאכילת מזבח לא על כח הרוחניי שיש בבהמה לכן אם אכלו רק עבר אמימרא דרחמנא שהמזון הגופני' שיש בבהמה לא העלהו לאכילת מזבח לכן ל"ש לחייב משום כליל בבשר עולה והא דבגמ' קאמר איה"נ ורבא מהאי קרא קאמר יפורש דבודאי לר"א לשיטתו שפיר חייב גם אבשר עולה משום כליל אבל רבא לדידן קאי ולדידן קמ"ל דחייב מאידך קרא דלא תוכל לאכול וטעמא דר"א היינו דכיון דר"א ס"ל דממנו לאישים א"ח בלשם עצים א"כ לית לי' האי סברא דקפיד קרא אמזון כח הרוחניי שיהא לאכילת אדם ולא יעלהו למזבח ה"נ להיפך הא דכ' כליל תקטר אין הכונה יען דיש חלק השיריים לאכילת כח הרוחניי שבאדם ע"כ יהא חלק הקרבן למזבח כולו גם כח הרוחניי לאכילת מזבח אלא הא דבעינן כליל רק שיהא אכילת חלק הגופניי שבבהמה או בהסולת לאכילת מזבח א"כ אי אכלו אדם באכילה גסה אין עובר רק כשאכלו בדרך אכילה א"כ גם בעולה שכולו למזבח ואין בו אכילת אדם כלל ג"כ שייך לומר דאם הי' חלק הגופניי שבבהמה לאכילת אדם לא לאכילת מזבח עובר אלאו דכליל וא"כ ניחא דרבינו דפסק כרבנן דגם לשם עצים עובר בממנו לאישים ע"כ סבירא לי' דרק באימורים עובר משום כליל אבל בעולה א"ח משום כליל וא"ש:

הנה הבאתי במק"א דהא דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך לא משמע איה"נ דרק לא תאכל משמע איה"נ ונראה לבאר דהנה בסוכה ובב"ק מייתא ברייתא דתניא אין מוסרין פירות שביעית לא למשרה ולא לכבוסה ור' יוסי אומר נותנין פירות שביעית לתוך המשרה ולתוך הכבוסה ומפרש דרבנן סברו לכם דומיא דלאכלה במי שהנאתן וביעורן שוה יצאו אלו שהנאתן אחר ביעורן ור' יוסי לית לי' הא דהנאתן וביעורן שוה והנה הסוג' שם כולו מוקשה ורש"י מפרש בב"ק פירוש אחר ממה שפירש בסוכה אמנם בפירוש הר"ח ראיתי שמפרש הענין בטוב וז"ל בעינן לכם דומיא דלאכילה ודרך האוכל ללעוס ולבער המאכל בלעיסתו מתורת אוכל וכיון שמגיע בחניכיו נהנה חכו מן המאכל בלעיסתו ונתבער אותו הפרי נמצאת הנאתו ועת ביעורו באין כאחת וזה פי הנאתו וביעורו שוין וכל דבר שהנאתו וביעורו ביחד קדושה חלה עליו ואף על פי שאינו נאכל והוא שניתן ליהנות ממנו בדרך אכילה ששוה בכל אדם יצאו העצים שהנאתן

אחר ביעורן כלומר אין הפת נאפת ואין התבשיל מתבשלות אלא אחר שריפת עצים הנה ביעורן קודם להנאתן לפיכך אין הקדושה חלה עליהם ור' יוסי ל"ב דומיא דלאכלה דהנאתן וביעורן שוה או כמש"כ בשמ"ק בב"ק דלית לי' כלל המשמעות דלאכלה היינו הנאתן וביעורן שוה דאכילה לא משמע ביעור לפי"ז נראה מפי' הר"ח דפירוש אכילה היינו ביעור כמו אשר תאכל האש ובזה ניחא ליישב קו' תוס' חולין דף פ"א דרי"ו ס"ל דעולה מיקרי בת אכילה דכתיב אם האכל יאכל אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח אמנם רבא לית לי' דעולה בת אכילה הוא והוק' תוס' א"כ לא ליטמא טומאת אוכלין ולפימש"כ ניחא דסברת רי"ו רק יתכן אי נפרש דאכילה דאדם היינו ג"כ ביעור שפיר הו' עולה בת אכילה כמו אכילת אדם אבל רבא ס"ל דאכילה לא משמע ביעור א"כ ל"ש לדמותו לאכילת אדם שהוא מקרי שחיטה ראוי' אבל לענין טומאת אוכלין דשייך עכ"פ בי' לשון אכילה דכתיב אשר תאכל האש על המזבח שפיר מטמא טומאת אוכלין דהא חזינן בבכורות דף כ"ג ס"ל לרי"ו גופי' דעד שראוי לכלב מטמא טומאת אוכלין וע"כ טעמי' דידי' דגם זה מיקרי אכילה כדכתיב אשר יאכל הכלבים גבי איזבל כדאיתא בזבחים דף ל"א:

ונראה דהא"ט דר' אבוהו דס"ל כל מקום דכתיב לא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איה"נ במשמע ויליף מדכתיב או מכור לנכרי דבעלמא לא תאכל איה"נ במשמע ויש להבין טובא עכ"פ איך נכלל איה"נ בלשון אכילה בשלמא בלא יאכל ס"ל לחזקי' שפיר איה"נ דמשמע דבר הבא לידי אכילה אבל בלא תאכל מאי משמעותי' איה"נ וכן להיפך יש לדקדק דאמר אחד איסור אכילה ואחד איה"נ במשמע לכאורה דהאי במשמע קאי נמי אאיסור אכילה ותמוה לכאורה דעל איסור אכילה ל"ש במשמע דהא איסור אכילה היינו פירושו דקרא וכמדומה שבחי' ספר חתן סופר חלק ב' עמד בזה ולהנ"ל ניחא דלשון אכילה פירושו ביעור שנעשה בשעת הנאתו בשעה שנהנה גרונו מתבער א"כ עיקר פירוש דאכילה אינו אכילה אלא ביעור רק שאסור יען שאז נהנה ממנו בגרונו לכן שפיר שייך לומר דנלמד מנבילה דלא פרט היתר הנאה ע"כ אסור בהנאה ואף דכתיב אכילה הא לאו היינו פירושו אכילה רק ביעור שבשעת הנאה וכן ניחא דנקט איסור אכילה במשמע דעכ"פ אסור באכילה משום שכשאוכל הוא מתבער מן העולם ולפי"ז י"ל דהנה בירושלמי איתא כן ר' אבוהו בשם רי"ו ובחולין דף קי"ג איתא דר' יוחנן ס"ל דאהנאת גרונו מחייב והיינו כרבנן דס"ל דאכילה היינו ביעור שבשעת הנאה אבל ר' יוסי דלית לי' אכילה היינו ביעור שבשעת הנאתו משום דס"ל הנאת מעיו בעינן א"כ הנאתו אדרבא ג"כ אחר ביעורו ולפי"ז הדבר מוכרח כפירוש שמ"ק דלפירוש הר"ח דמפרש דחברי'

לית לי' דומיא דלאכלה אבל עכ"פ מפורש גם דאכילה היינו הנאה שבשעת ביעור א"כ תקשה לר"ל דס"ל דאזלינן בתר הנאת מעיו ותקשה מברייתא זו דמוכח דאכילה היינו הנאת שבשעת ביעור בגרונו שמתבער בשעת לעיסה אע"כ דר' יוסי ס"ל דלאכלה לא משמע כלל דהנאתו ובעורן שוה דביעורן בשעת לעיסה והנאתו היינו במעיו א"כ אדרבא גם אכילה הנאתו אחר ביעורו א"כ י"ל דלדידי' משמעות אכילה אינו פירושו כלל ביעור אלא אכילה כפשוטי' לדידי' באמת ל"ש לומר דלא תאכל איסור אכילה במשמע א"כ לירושלמי ניחא דהאי פלוגתא דבתר הנאת גרונו איתא ג"כ בירושלמי דביבמות ואזיל רי"ו לשיטתו דס"ל לא תאכל איה"נ במשמע:

ובהכי ניחא הא דאיתא בחולין דף קי"ד א"ר אבוהו א"ר אלעזר כל מקום שנאמר לא תאכל איה"נ במשמע עד שיפרוט לך הכתוב לגר בנתינה ולנכרי במכירה והוק' תוס' הא זה רק לר"י דס"ל לדברים ככתבן קאתי ודר' אבוהו לא מתוקמא רק כר"מ להנ"ל י"ל דהני קאי לר"א דס"ל בספג"ה בתר הנאת גרונו אזלינן א"כ לא תאכל משמעותו הנאה בשעת ביעור א"כ אף אי קרא אתא לדברים ככתבן שפיר נשמע איה"נ מלא תאכל דעכ"פ נשמע דפירושו הנאה בשעת ביעור רק היכא דפרט הכתוב כגון בנבילה נהי דאתא לדברים ככתבן עכ"פ משמע דנבילה מותר בהנאה ובהא יתבאר הא דאיתא עוד שם בחולין דרבי יליף מלא תאכלנו איסור בב"ח ומפרש בהנאה מנין דכתיב לא יהי' קדוש בבנ"י מה להלן בהנאה אף כאן בהנאה והוק' תוס' א"כ לא תאכלנו ל"ל ותי' דאי לאו קרא דלא תאכלנו הו"א בהנאת הגוף בלא אכילה אסור הכתיב ולכאו' תמוה א"כ אטו אם איכא נמי אכילה מגרע גרע ועיין עצמות יוסף להנ"ל ניחא דהו"א כיון דבאכילה מתבער מן העולם א"כ הנאה כזו שבשעת ביעור לא אסרה תורה כלל רק הנאת הגוף שהאיסור לא נתבער מן העולם אסרה תורה כדאמרינן כהא"ג בפסחים דף כ"ה עצים דאיסורא היכא משכחת ומשני בשר שיפי' ונהנה דנשאר האיסור בעולם ובזה יתבאר לי ג"כ הא דאיתא ביומא דף ל"ו דלאו דנבילה ס"ל לחכמי' דהוה ניתק לעשה מלגר תתננה והוא פלא דהאי לגר תתננה אין כלל מענין הלאו להנ"ל ניחא דהא לא תאכל נבילה פירושו שלא יתבער מן העולם על ידי אכילתו אלא יבערנו ע"י שיתננו לגר שיאכלנו שפיר הוה ניתק לעשה:

ובהכי ניחא דרבינו פסק בפ"י מעכו"ם כמ"ד לגר בנתינה ובפ"ח ממא"ס ס"ל דלא תאכל איה"נ במשמע לפמש"כ ניחא דלמ"ד בתר הנאת גרונו אזלינן כל הנאה דכתיב לא תאכל פירושו ביעור דהיינו הנאה בשעת ביעור א"כ אף דאתי לגר בנתינה שפיר נשמע דל"ת איה"נ במשמע דמדכתיב לא תאכל נבילה לגר תתננה שפירושו שלא יבער מן העולם ע"י אכילתו אלא נתינה לגר א"כ לא מיתורא לגר ילפינן איה"נ אלא מפירושו

דקרא נשמע דאיה"נ במשמע:

מעתה נסתר דעת הלח"מ דמלא תוכל לאכול בשעריך לא משמע איה"נ דלא תוכל לאכול לא תוכל לפרש בלשון ביעור דאיך יאמר לא יבער ע"י אכילה קדשים כשהוא בשעריך אלא יבערנו בשערי מקדש דאכילת קדשים בודאי אין תכלית מצותו שיבערנו מן העולם במקדש אלא כאכילה במשמע כדכתיב למשחה לגדולה או לכפר כדכתיב ואכלו אשר כופר בהן או י"ל מטעם אחר לא תוכל לאכול לא נוכל לפרש לשון ביעור מן העולם כשהוא בשעריך דהנה תוס' פסחים דף כ"ג הוק' יהא נהנה מן החמץ בכרת ותי' דכתיב כי כל אוכל חמץ לא משמע הנאה ודבר זה צריך תלמוד לפימש"כ א"ש דלשון כי כל אוכל דקאי אגברא לא יפול על כונת ביעור דהרי מי שאוכלו אין כונתו לבער אלא לאוכלו לשבוע ממנו ובאמת מהא תקשה לדברי הבעל המאור דמפרש דבאכילה מתקיים תשביתו מן העולם דאיך יקיים בזה עשה כיון דכתיב קרא לא תאכל חמץ דלא יבער החמץ ע"י האכילה א"כ להנ"ל י"ל שפיר דלא תוכל לאכול בשעריך לא משמע לשון ביעור ובדברינו הנ"ל שכתבנו דכי כל אוכל חמץ לא משמע איה"נ יען דאין לפרש בזה לשון ביעור מן העולם נראה ליישב מה שהקשה במשל"מ דתוס' חולין דף ק"כ כ' הא דפריך דאכילה כתיב משום דעל הנאה א"ח כרת ויקשה מאי הוק' תוס' דלחייב כרת א"כ ל"ל נפש להנ"ל א"ש דאי לאו דכתיב כי כל אוכל רק הו' כתיב לא תאכל חמץ דמשמעותו גם איה"נ יען דכונת הכתוב שלא יהנה בשעת ביעור מעולם דע"י אכילה שלועסו מתבער מן העולם כמ"ש הר"ח א"כ כשהמחה החמץ וגמעו הא במידי דשתי' בתר הנאת מעיו אזלינן כמו שהעלה בח"ס א"כ אין ההנאה בשעת ביעורו שבא לתוך גרונו א"כ לא יתחייב כרת משום הנאה לכן שפיר פריך הא אכילה כתיב בי' ומשני דכתיב נפש ומפרש רש"י דמתיישב הנפש והיינו דבשתי' מתיישב הנפש כשבא לתוך מעיו גלי קרא אף דההנאה אחר שעת ביעורו חייב משום דמתיישב נפשו ודו"ק:

לא תוכל לאכול בשעריך ומפי השמועה למדו וכו'. ובספר מגילת אסתר על ספר המצות שורש ב' השיג עליו דלא ראה בשום מקום שאלו מצות שהוציאו מפסוק זה הוא מפי השמועה אלא שזה פשט הפסוק ובס' מרגניתא טבא שם כתב דמקור דברי רבינו הוא מגמרא דמכות דף ח' דפריך התם על דרשת ר"ש וכי מזהירין מה"ד ופירש"י אם לאכלו חוץ לחומה קו"ח ממעשר וכו' ותו אם לפני זריקה קו"ח מתודה דלמא כולהו חוץ לחומה אתי ודקאמרת קו"ח אין מזהירין מה"ד ואין כאן אם אינו ענין ומשני הש"ס איסורא בעלמא פירש"י הא דמייתא בכולהו אזהרה קו"ח לאיסורא בעלמא קאמר ולא למלקות עכ"ל והדר פריך והאמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לר"ש

לוקה חמש ומשני חמשה איסורין הו' ופריך והא אנן תנן אלו הן הלוקין אלא קרא יתירא הוא מכדי כתיב והבאת שם ואכלת לפני ד' אלקיך ליכתוב רחמנא לא תוכל לאוכלה מיהדר מפרש בהו רחמנא ל"ל אלא ליחודי להו לאווי לכל חד וחד ותוס' שם בד"ה איסורא בעלמא הקשו טובא על פירש"י ופירשו בזה שיטה חדשה דלא כפירש"י א"כ יש לומר דרבינו לא ניחא לי' כפירש"י ולא כתוס' משום דקשיא לי' על פירושם מאי קמשני הש"ס אלא קרא יתירא מכדי כתיב וכו' לכתוב רחמנא לא תוכל לאוכלם דאי ל"ה כתיב אלא לא תוכל לאוכלם לא הייתי דורש דבר חדש דודאי אין בהם יתור לומר מה בא זה ללמדנו מקו"ח דתודה שהרי אין במקרא אריכות יותר משאם הי' מפרש תודה לבדה וכן בכור הא ליכא שום יתור אריכות לשון דהא כולהו נפקי בחדא מלא תוכל לאוכלם וכמו שהקשה שם בתוס' ד"ה איסור בעלמא לכן פירוש רבינו שבא בפירוש מקובל למשה מפי הגבורה בסיני לכל איסור חדש כמו שביאר רבינו בדבריו בהלכה שלפניו ובזה תעלה הסוגיא כהוגן בלי שום גומגם וכו' ולפי"ז המקשן דפריך והא אין מזהירין מה"ד סבר כפשטי' דהא דמוקי ר"ש כל חד וחד לאיסור לאו מפי הקבלה אמר אלא דיליף שם דלא איצטריך לאימורים דיליף בקו"ח וע"ז פריך והא אין מזהירין מה"ד כפירש"י ומשני דר"ש לא מפיק אסורא מכח יתורי דקרא אלא מפי הקבלה למשה מסיני ולא יליף בקו"ח אלא לגלויי דהאסורים ישנים ידעינן מקו"ח את"ד.

על דבר קו' הקצה"ח סי' ת"ו הא קדק"ל נאסרים בהנאה מיד שהקדיש דילפינן מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך א"כ איך ס"ל לריוה"ג דיכול למכור קדק"ל דממון בעלים היא הא אסור בהנאה ונראה ליישב לפמש"כ רבינו בפי' המשנה בנקודה נפלאה דאיסור הנאת הקדש אין תלוי באיסור אכילה א"כ זה ניחא בקדשים דלאו ממון בעלים שפיר יש לומר דנאסר בהנאה ואין תלוי באיסור אכילה אבל קדק"ל דממון בעלים ע"כ איה"נ תלוי רק באיסור אכילה דלא תוכל לאכול בשעריך ולאו דלא תוכל בשעריך הא לא שייך במחיים רק בלאחר שחיטה א"כ גם איה"נ דתלוי באיסור אכילה אינו כלל במחיים אלא לאחר שחיטה והו' כמו שוהנ"ס דאין אסור במחיים א"כ שפיר יכול למכור.

והנה לכאו' יש להקשות מסנהדרין דף ס"ג דאכל בשר ודם במזרק עובר משום ל"ת על הדם ומסיק בגמרא דאין לוקה משום דהו' לאו שבכללות ואין לומר שכונתו רק משום ל"ת אין לוקה אבל לוקה משום לא תוכל לאכול בשעריך זה אינו דאי אמרת דלא תוכל לאכול קאי אהא דבשר קודם זריקה א"כ אמאי לא ילקה משום ל"ת על הדם כיון דמוזהר כבר ממקום אחר אך נראה ליישב דלכאו' דרשא זו תמוה לאוקמא קרא דל"ת על הדם בקרבנות דלאו בעניינא דקרבנות כתב רק נראה דאתיא כר"ש דס"ל בחולין דף י"ז דבשר

תאוה הי' אסור להם והי' צריך כל בשר זריקה על המזבח ועל זה מוזהר קרא דלא תאכלו על הדם כל זמן שהדם במזרק אבל לפי מה דקיי"ן בכל דוכתי' כרע"ק דבשר תאוה לא הי' נאסר להם א"כ לא שייך כלל לאוקמא קרא דל"ת על הדם על קדשים ולכן ס"ל לרבינו דלר"ע ע"כ דריש דרק מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך ודו"ק.

מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאכול בשר עולה. ובלח"מ הוק' למה לא כ' דלוקה שנים חדא משום לא תוכל לאכול וחדא משום כליל תהי' לא תאכל ועוד לקמן גבי אוכל כזית מבשר קדק"ד אמאי לא כ' דלוקה שתים משום הלאו דלא תוכל ומשום בשר בשדה וכו' דהא לקמן בחטאת העוף כתב דלוקה שתים משמע דקמאי לא לקי תרתי את"ד הנה בעיקר קו' י"ל דבאמת לקי תרתי דהא כ' לקמן בה"ג וכן האוכל כזית מכל האימורים לוקה וכן באוכל כזית מקד"ק דהא כ' כן לקמן בה"ו והא דהוצרך רבינו ליכתוב גבי חטאת העוף דלקי שתים היינו כדי לאשמעינן דזרות ונבילה חיילי בב"א וכמש"כ תוס' ביבמות דף ל"ג דהו' ב"א דאיסור נבילה נמי לא חייל עד אחר הזריקה דנפקא איסור מעילה וחייל שפיר בב"א אלא דקשיא באמת אמאי חייב אלאו דכליל תהי' כיון דאיסור מעילה קדמי בשלמא באימורי קק"ל ניחא שאינו מועל עד אחר זריקה אבל באינך דחל איסור מעילה משעת הקדישו ואסור נמי בהנאה איך מצי חייב אך י"ל דאיסור מעילה הא תליא בהנאת ממון והוא בפרוטה כמש"כ רבינו בפ"א ממעילה ובאוכל כזית ואין בו ש"פ ליכא האיסור מעילה דחל מחיים רק לאו דלא תוכל לאכול דתליא בהנאת אכילה וזה רק בכזית וזה נמי לא חל עד אחר זריקה אך הנה בה' ד' כ' רבינו דהאוכל מבשר קדשים אפי' קדק"ל קודם זריקת דמים לוקה משום לא תוכל לאכול והיינו כר"ש במס' מכות דף י"ז ואף דאתי בקו"ח ל"ש אין מזהירין מה"ד כיון שהכל מפורש בקרא דוהבאתם שפיר יליף בקו"ח כמש"כ תוס' שם, ובפ"ג מביכורים כ' שאם אכלן הכהן קודם הנחה בעזרה לוקה כמו שאכלן בחוץ והיינו דלא כר"ש ובכ"מ שם הרגיש בזה וכ' יען דבמכות איתא דאמר רבה זו דברי ר"ע סתומאה אבל חכמים אומרים הבאה מעכבת קריאה אין מעכבת משמע דהלכה כחכמים ואף דסתם משנה האוכל ביכורים עד שלא קרא עליהם לוקה הנה הא רבה בב"ח סובר בגיטין דף פ"א דלאו כללא הוא אליבא דרי"ו אלא היכא דאמר בפירוש הלכה כסתם משנה:

והנה על קו' הלח"מ דאמאי לא לקי גם משום לאו דכליל תהי' לא תאכל ובלח"מ פ"א ממעילה כתב דבאמת האוכל מבשר עולה חייב אלאו דכליל היכא דיש בה כזית ולאו דלא תאכל חייב רק ביש גם שוה פרוטה כדין מעילה כמוש"כ רבינו בפ"א ממעילה וכמוש"כ המ"כ שכ' הכ"מ אך הקשה ע"ז א"כ למאי כתבו רבינו כאן דמונדריך ילפינן

לאו דמעילה היכא דשו"פ והנה בלח"מ תי' דונדריך בא לחייב באוכל בשר עולה והנאה דמעילה ילפינן כיון דקיי"ל כר"א דלא תאכל איה"נ במשמע והקשה במל"מ שם הא לרבינו אין לוקין אהנאה:

ונראה ליישב דהנה הה"מ פ"ח מה' מא"ס כתב לכן אין לוקין אהנאה דשלכדה"נ הו' והיינו דדינו כח"ש וכל זה שייך היכא דהנאה בעינן ג"כ בכזית אבל בהקדש דמעילה בפרוטה והו' אפי' בח"ש אם שו"פ ושפיר לקי אהנאה דילפינן מלא תאכל ובמש"כ יש להוסיף עוד ליישב קו' הראב"ד שלא הביא דרשא דחטא חטא דבאמת הקשה תוס' פסחים ל"ג הא מתרומה לא מצי לילוף רק איסור אכילה אבל איה"נ בפרוטה א"א לילף ולא תי' כלום וצ"ל דבאמת הא דילפינן חטא חטא רק אי אמרינן כאבא שאול גם בתרומה בשו"פ לקי באכילה כן בהקדש אף בהנאה אבל להלכה כרבנן בתרומה בכזית א"כ בהקדש לא שייך לילוף מתרומה הנאה בפרוטה רק הנאה בכזית ולכן יליף מלא תוכל לאכול איה"נ ושפיר יש לומר דבכלל איה"נ דהקדש שהוא בפרוטה בשוגג בהנאתו בפרוטה גם במזיד הנאתו שהוא מלא תוכל לאכול הוא בפרוטה ודו"ק היטב:

והנה בראב"ד שם השיג דמתרומה ילפינן חטא חטא מתרומה ובכ"מ הקשה מעולה איך יליף שאר קודש והנה ראיתי בריטב"א מכות דף י"ב שפלוגתת ראשונים הוא שכתב שם אמשנה דהקדש שלא נפדה נפקא לן מדכתיב לא תוכל לאכול ונדריך והקדש בכלל נדרים הוא ולא נהירא דזה לעולה ילפינן ואיכא דילפי מן לא יאכל כי קודש וגם זה אינו דזה לעולה וקדשי מזבח והנכון כדפרש"י דילפינן חטא חטא מתרומה [ועיי' תוס' זבחים דף מ"ד דמשנה דמכות איירא באמת בקמ"ז שהוממו] הנה מבואר דקו' הכ"מ הוא קו' הריטב"א דונדריך לעולה אתיא ומנ"ל הקדש בדה"ב ואמנם לי נראה ליישב דעת רבינו דאין כאן פלוגתא כלל דהנה רש"י במנחות דף ע"ד כתב לאו דזרות וזר לא יאכל קודש וכהן לגבי אימורים כזר הוה כדאמרינן במכות מונדריך אשר תדור הנה רש"י ארכבי' אתרי רכשי' דפי' לאו דזרות וזר לא יאכל [והיינו כמוש"כ תוס' דיליף חטא חטא מתרומה דכתיב בי' לאו וזר לא יאכל קודש והיינו לאו דמעילה] וגם דיליף מונדריך ודבריו צריכין ביאור לכן נראה דהנה בריש מעילה אמרינן דאין מעילה רק בדבר שיש בו איסור לכהן וא"כ אי לאו ונדריך שכהן אסור בעולה ובאימורים ל"ה שייך בו מעילה מקרא דחטא חטא מתרומה או יש לומר איפכא אי לאו ונדריך הו' ילפינן מתרומה דשייך מעילה אף בדבר דשרי לכהנים כמו תרומה לכן צריך דרשא דונדריך דאסור אף לכהנים דאי ילפינן מהאי קרא שפיר יש לומר רק מה דאסור גם לכהנים שייך בו לאו דמעילה ולפי"ז יש לומר גם רבינו יליף חטא חטא מתרומה אלא אי מהתם אף במידי שרי לכהנים ולכן

צריך לדרשא דונדריך וא"כ א"ש גם קו' המל"מ דלמה כתב רבינו זה ב"ה מעה"ק משום דכאן מקורו ולאיה"נ ומעילה כתב גם ב"ה מעילה דמשם ילפינן דמועלין במידי דאסור לכ"ע כמוש"כ רבינו בריש ה' מעילה והא דלקי אהנאה היינו מדגלי קרא חטא חטא מתרומה דאחר דידעינן דאסור לכהנים שוב שייך דלקי אהנאה מקרא דמכל זר לא יאכל דכ' בתרומה ודו"ק:

והנה בגוף קו' הכ"מ איך יליף מקרא זה שאר קדשים וכ"כ שהוא קו' הריטב"א לדעתי לק"מ דהרי גם אי יליף חטא חטא מתרומה ג"כ קשיא דבזבחים מ"ד איתא דתרומה קדה"ג ולא ילפינן ק"ד וכבר הוק' כן תוס' שם ותי' דכתיב לד' לכן ממעטינן ק"ע אבל לשאר מילי ילפינן אף דתרומה קדה"ג והנה גם לרבינו ע"כ לומר כתי' הזה דהרי סובר ק"ע בדה"ב אין מועלין ע"כ דבתרומה לא יליף דקדה"ג וא"כ יקשה קו' תוס' שם א"כ לא למעול כלל בקדשי עכו"ם בקדבה"ב וע"כ רק לענין עכו"ם ממעטינן מדכ' אשר יקריבו לד' וא"כ יש לומר גם לרבינו יליף מעולה אף דקדה"ג הו' רק לענין קדשי עכו"ם ממעטינן מדכ' לד' והבן:

הלכה ב

ובשרה וסלתה ויינה חמשתן מצטרפין לכזית. ובמנ"ח תמה טובא לפמש"כ משל"מ פ"א ממעילה דלענין מעילה תליא בשו"פ א"כ האיך משכחת דיין יצטרף לכזית דלענין מעילה הא תלוי בשו"פ ולענין כליל הא יין אינה כליל רק מתנסך לשיתין [ועוד הא יין הו' לאו דשתי' ברביעית ואיך מצטרף הקל לחמור להחמיר אך כ"כ זבחים דף ק"ט דאם הוא דרך אכילה כגון ששרה פתו ביין הוא בכזית] וצ"ע את"ד:

ושמנה ויינה של נסכים כולם מצטרפין לכזית וכו'. מבואר בדבריו דס"ל דיין של נסכים בפ"ע ג"כ בכזית דאי ברביעית לא שייך דמצטרפין שיעור הקל לשיעור החמור ותוס' זבחים ק"ט הקשו איך מצטרף היין הא חלב בכזית ויין ברביעית ותי' בבלוע הוא בכזית ורבינו לא מחלק וכתב סתם דמצטרף ובפ"ד משבועות כתב מי שנשבע שלא יאכל היום ושתה חייב שהשתי' בכלל אכילה וחייב ברביעית כשאר איסורים הרי דס"ל דשתי' הוא ברביעית וכן מוכח מדבריו פט"ו ממא"ס שכתב רביעית יין של ערלה וכה"כ וכו' וכבר עמד ע"ז במנ"ח ונראה דשיטת רבינו דשתי' ואכילה מצטרפין כהא"ג היכא דאי הו' בלוע באוכל הו' כמאכל כסברת תוס' הנ"ל שוב מצטרף משקה עם אוכל אף בלא בלוע ולכן לא כתב רבינו לחלק בין בלוע במאכל משום דס"ל כיון דעכ"ח אם בלוע במאכל הו' כאוכל שוב מצטרף אף באין בלוע ג"כ ורק במידי דאף אם נבלע במאכל אין

דינו כאוכל כגון באיסור שאיסורו משום שם פרטי כחלב וכדומה דאף אם נאמר דהו' כאוכל אבל ל"ש דהו' כחלב אז הוא דאמרינן שתי' ואכילה מצטרפין ודו"ק.

הלכה ג

וכן האוכל כזית מכל האימורין וכו'. וכ' הכ"מ מ"כ דע כי אין מעילה באימורים עד אחר זריקת דמים ואע"ג דאוכל מבשר קדשים לוקה אינו לוקה משום לאו דמעילה דהא אם אכל בשוגג מאימורין קדשים קלים קודם זריקה אינו מביא אשם מעילות וקשה דנראה לאו דלא לאכול מבשר עולה היינו לאו דמעילה וראי' לזה שלא מנה לאו דמעילה בה' מעילה שסמך אמש"כ כאן וא"א לומר דלענין קרבן בשוגג אין מעילה באימורים עד לאחר זריקת דם ובמלקות יש בהן לאו דמעילה אפי' קודם זריקת דמים דהא מתניתין סתמא תנן קק"ל לפני זריקת דמים אין מועלין לא באימורין אלא בבשר פ"ק דמעילה ז' ונראה דיש בהן שני לאוין האחד לאו וכל מנחת כהן כליל תהי' לא תאכל ומשם למדנו לכל הראוי לאישים שאם אכלו הוא בל"ת ואם אכל בשר אימורים קק"ל לוקה משום לאו זה ויש עוד לאו אחר הנהנה מההקדש במזיד ואם אכל מבשר עולה או מאימורי חטאת האשם עובר על שנים לאו דמעילה ולאו דכל מנחת כהן וכן מנה רבינו בלאוין חלוקין בפי"ט בסנהדרין ולא ירדתי לסוף דעתו למה לא כ' בה' מעילה לאו דנהנה מן ההקדש במזיד וכן הקשה במשל"מ בפ"א ממעילה וכונתו דלמה בפתיחתו לה' מעילה לא הביאו ובה' מעה"ק הביאו ובתר איפכא הו' לי' למיזל ובמרכבת המשנה בפ"א ממעילה כ' לתרץ דהמעיין בצדק שם ביתו בה' מעה"ק לבאר כל מאכלות אסורות דפהמ"ק וכאן בה' מעילה מקום ביאור איזה הדבר שחייב בו משום מעילה עכ"ל ובס' נ"מ כתב ע"ז בארוכה דדעת רבינו אע"ג דמהאי קרא דוכל נדריך נפ"ל אזהרה למעילה אינו אלא דרך אסמכתא בעלמא אבל עיקר קרא בא להזהיר שלא לאכול מבשר העולה אפי' לאחר זריקה דפשטי' דקרא בהכי איירא כדאיתא די"ז נדריך זו עולה מה בא ללמדינו אם לאוכלן חוץ לחומה ק"ו ממעשר אם לפני זריקה ק"ו מתודה ושלמים אם לאחר זריקה והוא זר ק"ו מבכור אם מחוץ לקלעים ק"ו מחטאת ואשם הא לא בא הכתוב אלא לאכול מן העולה אפי' כהן לאחר זריקה אפי' בפנים שהוא לוקה ופירש"י ואזהרת עשה אשכחן בה בעלמא וערכו בני אהרן כו' כליל הוא ולא לאכילה ובגמ' שם פריך וכי מזהירין מן הדין ומשני קרא יתירא אלמא עיקר קרא דריש לי' ר"ש דלהכי הוא דאתא לאוכל מן העולה אפי' לאחר זריקה אפי' הוא כהן לוקה אלא דממנו למדנו שהוא אזהרה גם לכל מועל בקדשים על צד הרמז:

וראיתי להראב"ד שהשיג עמש"כ רבינו שאזהרה על מעילה מונדריך וז"ל א"א ופשוטה

מזה הוא בתרומות הקדשים לא תאכל וכ' הכ"מ מדאמרינן בסנהדרין דפ"ד הזיד במעילה וכמ"ט דרבי גמר חטא חטא מתרומה ומ"מ אין להשיג על רבינו למה לא הביא אותה ראי' מגמ' מאחר שהביא ראי' הכתובה בגמ' ובס' נ"מ תמה דמהתם לא ילפינן אלא אזהרה לאוכל מן העולה ושיעורו בכזית אבל מעילה דשיעור בפרוטה מאן לימא לן שזה שאמרו בגמ' דונדריך הוא אזהרה למועל דילמא הוא אזהרה לאוכל כזית דבעינן כליל אבל אזהרה למעילה נפקא לן מג"ש דחטא חטא ושיעורה בש"פ ואיך שביק רבינו דרשה פשוטה שאמרו בהדיא דהוא אזהרה למעילה ע"כ נראה דדעת רבינו דהך דשביק האי דרשא יען דלטעמו אזיל דכל מה שלמדו בי"ג מידות הוא דרבנן ומש"ה סמכה רבינו בכלל לאו דלא תוכל לאכול בשעריך ונדריך ומודה רבינו דאזהרת מעילה עיקר הילפותא מגז"ש דחטא וכיון שכן יפה כיון רבינו ז"ל להביא לאו זה בה' מעה"ק דעיקר אתרי' הוא שם ששם הביא כל הני דרשות דדריש ר"ש מהאי קרא דלא תוכל דלוקין עליו בכזית וכ"כ התוס' במכות דח"י ד"ה ולילקי משום זר דהא דאמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לר"ש לוקה חמש לא מני אלא דבר שאכילתה בכזית ולא בדבר שהוא בשו"פ ונראה מדברי רש"י הנ"ל דטעמא דלוקה באכילת עולה אפי' לאחר זריקה אפי' שהוא כהן אינו אלא משום דבעינן כליל וליכא שנאמר וערכו בני אהרן כליל ולא לאכילה ומפני שאזהרת עשה ל"ש אזהרה כדאמרינן בפ"ק דתמורה דף ד' ובכמה מקומות לכן איצטריך וכל נדריך לאזהרה לחיוב מלקות עלה וזהו נמי דעת רבינו בפי"א ממעה"ק אחר שכ' כל האוכל כזית מבשר העולה לוקה שנאמר לא תוכל כתב וכן האוכל כזית מכל האימורין שהאימורין כליל למזבח ככל העולה מזה מוכח דסבר דטעמא דלוקה באכילת כזית מן העולה היינו משום דבעינן כליל והביא ראי' ע"ז ממנחת כהן שנאמר בו כליל תהי' לא תאכל וילפינן משם דכל שהוא כליל למזבח אכילתו בל"ת כלומר דמטעם זה הוא שנאסר אכילת העולה בלאו דלא תוכל לאכול משום דבעינן כליל וה"ה לכל האימורים ג"כ כליל למזבח כמו עולה וממוצא דבר אתה למד שיש אזהרה מיוחדת מלאכל בשר העולה ומכל האימורים ממאמר הכ' לא תוכל לאכול לפי שהם כליל לאישים ואזהרה מיוחדת לאכול מנחת כהן שנאמר בו כליל תהי' לא תאכל ונמנית לב' ולוקין על שתיהן אמור מעתה דמש"כ רבינו במנין הלוקין האוכל ממנחת כהן וכן מכל דבר שהוא כליל לאישים כולל ב' אזהרות איסור אכילת כהן ואיסור אכילת העולה והאימורין שהם כליל לאישים וכ"כ הגאון מרכבת המשנה כאן ודלא כמש"כ המשל"מ בפ"א ממעילה ואולם אזהרה דמעילה דיליף לה רבינו מעולה מייתא לה לקמן אות ע"ז מפני שהוא ענין אחר והוא ענין נפרד מנה אותו לחודי' את"ד:

וכן האוכל כזית מאימורין וכו' לוקה משם כליל תהי'. וקשה לי הא הו' לאו שבכללות כמוש"כ תוס' מנחות ע"ד והא דפריך דליחשוב לאו בכליל תהי' היינו עכ"ח לאיסורא כמוש"כ תוס' שם אלאו דכל שבקודש פסול הוא ל"ת אבל לרבינו דלקי יקשה ונראה לפמש"כ בחס"ו וכ"כ האוה"ד בפסחים וחגיגה דלאו שבכללות אי יש קו"ח מזהירין מה"ד כמו היכא דיש עשה כמוש"כ הה"מ פ"ז ממא"ס וא"כ יש לומר גם באימורים יש קו"ח ממנחה דמנחה רק כליל בשל כהן משא"כ אימורים אף בשל ישראל הוא כליל והיכא דאיכא קו"ח שפיר לקי אלאו שבכללות:

הלכה ד

כל האוכל כזית וכו' קודם זריקה לוקה שנאמר וכו' ונדבותיך לפני זריקה. והוא גמ' במכות דדרש אי חוץ לחומה יליף ממעשר הקל וע"כ לפני זריקה א"כ רבינו דכ' דרשא לפני זריקה ע"כ חוץ לחומה יליף מק"ו ממעשר וכן בהל' ה' כ' רבינו האוכל מבשר קק"ד וקק"ל לוקה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך בקרך וצאנך והיינו מדאיתא בגמ' דלחוץ לחומה ולאחר זריקה ל"צ רק אתא לזר שאכל אחר זריקה לקי אבל קשה בפ"א מבכורות כתב רבינו דלקי אבכור לאחר זריקה מקרא דלא תוכל לאכול מבכורות צאנך וע"כ דסובר אלפני זריקה ל"ב קרא דיליף מונדבתיך דשלמים בקו"ח וא"כ סובר דלא כפירש"י דלמסקנא לא לקי רק אחוץ לחומה ולפני זריקה בכל חדא וחדא קשה לי בהל' ח' כתב רבינו דאוכל חוץ לקלעים ולחומה ולפני זריקה לא לקי רק אלאוי דידהו לא אלאו דזרות דיליף מולא יאכל כי קודש הם כיון דל"ח לכהן ויקשה אכתי לילקי אלאו דלא תוכל לאכול בשעריך בקרך וצאנך דיליף מיני' לאחר זריקה וחוץ לקלעים הרי אף דל"ח לקי וכמו שאמר רבא אכל עולה לפני זריקה בחוץ לקי ה':

ולכן נראה דרבינו לא מפרש לא כפירש"י ולא כפי' הר"י דלקי ה' ממש דלא כלח"מ אלא כתי' התוס' דרק מרבינן בכל חדא לדבר החדש כיון דלאיסורא עכ"פ כבר ילפינן מהיקשא אמרינן דקרא אתא לדבר החדש ולא דלילקי אאיסורא דכבר ידעינן מהיקשא וא"כ לפי"ז בבכור לקי לאחר זריקה שפיר מהאי קרא אבל בחטאת דהיינו קדק"ד שכ' רבינו קרא אתא רק אחוץ לקלעים אבל אאיסור זרות דאחר זריקה דידעינן מבכור זה רק לאיסורא בעלמא דאין מזהירין מן הדין אבל לא דלילקי והבן:

אך קשה לי לפמש"כ לעיל בשם הה"מ היכא דיש עשה מזהירין מה"ד והרי בקדק"ד יש איסור עשה דכ' ואכלו אשר כופר בהם כהנים אוכלין ובעלים מתכפרים וכמ"ש רש"י בבכור יש עשה ובשרם יהי' לך כן שייך בחטאת ואשם איסור עשה מואכלו אשר כופר בהם א"כ כהא"ג שפיר מזהירין מה"ד:

ונראה ליישב דבאמת קשה א"כ הא דפריך בגמ' וכי מזהירין מה"ד ויקשה לשיטת הה"מ הא בכל הני יש עשה לפני זריקה יש עשה דוהדם ישפך וחוץ לקלעים יש עשה דבחצר אוה"מ כפירש"י וריטב"א דבכל חד וחד יש עשה א"כ שפיר מזהירין מה"ד וכבר כתבתי מזה בפ"ה מאימ"ז ולייישב י"ל דבאמת הגמ' לית לי' הא דספרי וא"כ לפי"ז י"ל דלעולם בפירושא דשמעתתא מפרש רבינו כפי' הר"י דחייב ה' ממש והיינו משום דגמ' משני דקרא יתירא ליחודי לאווי קאתי אבל לשיטת רבינו י"ל דבאמת ל"א דליחודי לאווי אתי ולא לקי ה' דזה רק מסיק בגמ' יען דסובר אמזמה"ד וע"כ מקרא ושפיר לקי אף ה' אבל להלכה י"ל דכהא"ג מזמה"ד היכא דיש איסור עשה וא"כ לפי"ז א"ש בבכור אמרינן דגלי קרא לאחר זריקה דלפני זריקה ל"צ קרא דידעינן מנדבותיך כיון דיש עשה דוהדם ישפך והבשר יאכל וזה שייך גם בבכור [ע' זבחים דף ל"ז] ובחטאת א"צ קרא לאחר זריקה כיון דיש עשה דוכופר בהם מזמה"ד ונילף מבכור וע"כ קרא רק לחוץ לקלעים אבל דנאמר דבאמת באכל חטאת חוץ לקלעים לוקה ב' זה ל"א משום כיון דכל הטעם דמזמה"ד מקרא דואכלו אשר כופר אבל בזר יש איסור עשה א"כ י"ל לפי מאי דאמרינן במכות דף י"ט דרק היכא דשרי לכהנים יש לאו דלא יאכל כי קודש הם כן נמי י"ל רק היכא דהיתר לכהנים שייך איסור עשה בזר וכיון דליכא עשה באוכל בחוץ שאין היתר לכהנים שוב אמ"ז מה"ד ללקות גם משום זרות מבכור כיון דליכא בהו גם עשה והבן ועמש"כ בפ"ד מאימ"ז:

עיי' במל"מ מה שהביא בענין שאלה בהקדש והנה בהא דמשני הש"ס בנדרים נ"ט דאתי ליד כהן דלא מצי לאיתשולי וכן בקדשים שנמסר ליד גזבר דלא מצי לאיתשולי כתב הש"ך סי' רנ"ה משום דלא אתי דיבור ומבטל למעשה:

ולי נראה טעם אחר דהנה ביבמות פליגי אי אמרינן איגלאי מילתא למפרע ומפורש בנמ"י שם דל"א איגלאי מילתא למפרע דילמא לא הי' עומד מעיקרא לכך עיי"ש לפי"ז יש לומר הא דמהני שאלה דעוקר החכם מעיקרא היינו דאמרינן איגלאי מילתא למפרע שהי' עומד לכך אמנם בא ליד כהן וגזבר ל"ש דאיגלאי מילתא למפרע דהי' עומד לכן דבודאי לא הי' עומד לכן אחר שנמסר ליד גזבר לכן לא מצי לאיתשולי דנאמר נעקר למפרע כיון דמעיקרא לא הי' עומד לכך משא"כ באמירה לגבוה דהו' כמסירה אבל עכ"פ שייך דהו' עומד לכך אך נראה לקיים דברי הש"ך דהנה בב"ק דף ק"י איתא דיכולה לומר אדעתא דהכי לא הקדשתי ובמל"מ פי' מ"ה זכי' הביא דברי תוה"ד דהיכא דכבר נגמר הקנין ל"ש לומר אדעתי' דהכי לא קניתי וכ"כ בנוב"י יו"ד סי' ס"ט עיי"ש ה א"כ יש לומר לסברת הש"ך ג"כ בבא ליד גזבר לא מהני שאלה דהא אפי' היכא דאיכא הוכחה

דאדעתא דהכי לא אקדשי ל"מ אי כבר נגמר הקנין משא"כ משום אמירה לגבוה כמסירה להדיוט דעכ"פ סוף סוף לא נגמר הקנין לכן מהני שאלה:

והנה אם קדשים שנזרקו דמן כהלכתן יכול לשאול משום דעדיין לא נסתלקו הבעלים והיינו כר"י דסובר דאין מועלין עד לאחר כפרה ובהא ניחא לי ליישב שיטת המרי"ט שכתב דאין לעשות שליח להקדש דמילי לא מימסרא לשליח והא דתרומה היינו משום דכתיב ונחשב לכם דמחשבה כמעשה ובמחנה אפרים הקשה גם בהקדש חשוב כמעשה דכ' כל נדיב לב ועוד הקשו מתמורה דף י"א דבעי אם מכפר עושה תמורה או מקדש עושה תמורה ודחי א"כ מצינו ציבור עושין תמורה כגון דעשה שלוח להקדש ונראה דא"ש דהנה בכל הקדש יש לנו לדין על שני דברים על איסורא ועל ממונא של הקדש והנה כ"ז שלא בא ההקדש ליד גזבר הממון נמשך אחר האיסור דעיקר הוא האיסור וכשבא ליד הגזבר הממון עיקר דהוא הממון של גבוה ואז האיסור נמשך אחר הממון ובזה מובן מש"כ הש"ל בסי' רנ"ה דביד גזבר א"י לשאול יען דיש מעשה משיכה דקנינהו הקדש ולא אתי דיבור ומבטל מעשה והיינו דכיון דעשה משיכה נעשה ממון גבוה עיקר וצד האיסור נמשך אחר זכות הממון שיש להקדש בדבר מעתה כן בקדו"ה עד שבא ליד גזבר לר"ש או כשנזרק דמן לר"י הנה הממון נמשך אחר צד האיסור דזה עיקר האיסור שיש בדבר אבל אחר שנמסר לגזבר או שנזרק דמן שנסתלקו הבעלים עיקר הוא הממון והאיסור רק נמשך אחר הממון א"כ זהו ההבדל בתרומה מיד שמפריש נעשה ממון כהן א"כ כשעושה השליח הוא שליחות לדבר שמשתנה מרשות לרשות וע"כ הו' כמעשה אבל בהקדש כל זמן שלא בא ליד גזבר הו' עיקר האיסור והממון נמשך אחר האיסור ולכן אמרינן בב"ק דמעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן דזכות שיש להקדש בדבר שבממון נמשך אחר האיסור ולא הו' כנסתלקו הבעלים א"כ כשעושה שליח להקדש בזה אינו נעשה שליח לעשות בזה שינוי רשות לכן לא הו' כמעשה ולא הו' רק מילי בעלמא מעתה ניחא הך דתמורה דאיבעיא להו בתר מכפר או בתר מקדיש היינו דהוא גופי' איבעיא להו דאי מקדיש עושה תמורה ע"כ משום דמיד שמקדישו הוא כנכנס לבי גזא דרחמנא וממנו של הקדש הו' ויש כאן שינוי רשות דנסתלקו בעלים ואף דבעי מסירה לגזבר מחוסר מעשה כזו לא מיקרי מחוסר מעשה ובידו לתת לגזבר ולהביאו לעזרה לכן הוא עושה תמורה דכ"ז שלא נתכפר הבעלים לא נסתלקו ואין שינוי רשות דאין דנין על הממון רק על האיסור והממון נמשך אחר האיסור לכן רק מכפר עושה תמורה ושפיר קאמר נפ"מ דעשה שליח דהא להאי מ"ד דמקדיש עושה תמורה דנסתלקו הבעלים ויש כאן ש"ר יכול לעשות שליח דהו' כאלו עשה שליח למידי דקנינו שמוציא מרשות זה

לרשות אחר ושפיר עושה שליח:

הנה בקצה"ח הקשה נהי דקק"ל ממון בעלים כיון דעכ"פ אסור בהנאה מלא תוכל לאכול בשעריך דל"ת איה"נ במשמע א"כ א"י למכור [אבל לעיל בארתי דכאן לא משמע איה"נ] ונראה דלפמש"כ הרמב"ן דאיה"נ רשאי למכור אלא דא"י למכור דלאו ממונו הוא ובקק"ל דממונו הוא שוב שפיר יכול למכור:

עוד י"ל דנהי דמל"ת נשמע איה"נ היינו הנאה שע"י אכילה דהוה הנאה של כילוי אבל מכירה שאין הנאה של כילוי אין אסור במכירה ול"ד לשאר איסורין דילפינן מנבילה דגם מכירה הו' הנאה ואסורה היינו משום דאיסור דידהו הוא משום תועבה דידהו אסרה תורה בהנאה כל הנאות דעכ"פ מתרבה ממונו ע"י תועבה אבל בקדשים דאיה"נ דידי' משום קדושתי' ליכא איסורא אי מתרבה ממונו ע"י מכירה רק שלא יהא בי' אפקעת קדושה או הנאת של כילוי:

ע"ד המשל"מ שאין זוכה אלא לאחר הקטרה הנה ברש"י בב"ק דף ע"ו ד"ה ריוה"ג דבשעת טביחה דהקדש נינהו שאין לכהנים זכי' בו אלא לאחר זריקה והקטרה ולכאו' הנה הא דאיתא בגמ' דאין הכהנים זכאין בחלקם רק אחר הקטרה היינו לענין היתר אכילה אבל לא שלא יהא להם זכי' לעשות חלוקה עד אחר הקטרה וראיתי בפנים יפות פ' צ"ו שכתב דנפקא לי' מתו"כ הביאו הרמב"ן על פסוק חלקם נתתי אותם מאישי לומר שאף חלקם אינם רשאים אלא לאחר מתנת האישים מכאן למדנו שכל הקדשים דכתיב כי קודש קדשים הוא אולם בפירש"י פ' קרח משמע דנפקא לי' מקרא זה יהי' לך מקודש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם וכו' ופירש"י מן האש לאחר הקטרת האישים משמע דמזה נפקא דאין להם זכי' בכל הקרבנות עד לאחר הקטרה ואפשר דהך דהכא אליבא דר' יוסי דס"ל בקידושין דף נ"ב מן האש כאש מה זה לאכילה אף הא נמי לאכילה עיי"ש עכ"פ נשמע מזה דגם בקדק"ל אין לכהנים זכי' עד אחר הקטרה כש"כ דאסור לאכול קודם הקטרה.

הלכה ח

אכל מבשר ק"ק בעזרה אחר זריקה לוקה. הנה במכות דף י"א איתא א"ר גידל אמר רב כהן שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה לוקה שנאמר ואכלו אשר כיפר בהם לאחר כפרה אין לפני כפרה לא לאו הבא מכלל עשה לאו הוא ופריך בגמרא וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע אותה תאכלו ואין בהמה אחרת תאכלו ואי כדקאמרת את זה לא תאכלו ל"ל ומסיק אלא אי אתמר הכי איתמר אר"ג אמר רב זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור מ"ט דאמר קרא ואכלו אשר כיפר בהם כל היכא דקרינן בי' ואכלו

אשר כיפר בהם קרינן וזר לא יאכל וכהא"ג בזבחים דף ל"ד פליגי ר"ל ור"י אי לוקין על לאו הבא מכלל עשה ומסיק ג"כ מכח קו' הנ"ל דלכ"ע אין לוקין והנה אחרונים הביאו בשם רשב"א מובא במל"מ דלאו הבא מכלל עשה לא עדיף מלאו ועשה אחרת דוחה אותו וראיתי בספר איגרא רמה בפסחים נ"ט פריך מאי אולמי האי עשה מהאי עשה והרי עשה דהשלמא רק לאו הבא מכלל עשה שפיר עשה דוחה אכתי לפי הנ"ל יש לומר דהנה למאן דסובר דהו' לאו ולקי נהי דפריך מדכתיב לא תאכלו מוכח דלא לקי היינו לענין ללקות אבל לענין לדחות לאו הו' ונדחה מפני העשה אבל למ"ד היינו לרי"ו דל"ה לאו אלא עשה גמורה גם לענין לדחות עשה הו' ואין עשה דוחה אותה ואתיא הך דפסחים כרי"ו.

והנה בחס"ו סי' ק"נ הקשה אשה תדליק בשמן שריפה דלאו דיו"ט בקדשים רק מלאו הבא מכלל והו' רק כשני עשה והו' עשהז"ג דנשים פטורות וכן קשה בשבת כ"ד לענין שמן שריפה דמשני עשה ול"ת הוא וקשה הו' כתרי עשה ולפמש"כ דתליא בפלוגתא דלחד מ"ד הו' עשה ועדיף מלאו ובהא ניחא מה שהקשו תוס' ביצה ח' דרבא ס"ל יו"ט עשה ול"ת ובשבת משמע דלא ס"ל כן לפמש"כ א"ש דרבא שם פריך לרב גידל אמר רב דסובר דלאו הבא מכלל עשה עשה הו' ולכן שם בשבת לענין שריפת קדשים האיסור רק משום דאיתמעט מלכם ולא לגבוה כמוש"כ תוס' שבת ל"ה לאו ועשה.

ויותר י"ל דרבינו יוסף מא"מ הקשה אשה תדליק שמן שריפה ותי' כיון דיש עמה עשה אלים הלאו וע"ז קשה קו' החס"ו הא ל"ה רק תרי עשה דהא לרבא לאו הבא מכלל עשה עשה א"כ אשה תדליק ולכן צריך ליתן הטעם משום דאין זמנו קבוע נתמעט מקרא דלבדו אבל בכה"ד דהו' לאו ממש א"כ אלים הלאו ולכן גם ע"י אשה אסור לחפור ולכסות.

הלכה ט

זר שאכל וכו' וכשהותרה לכהנים הותרה ולא לזרים. במנחות מ"ה אמרינן נבילה וטרפה לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא יאכלו א"ר סד"א הואיל דאישתרי מליקה הותרה נמי נבילה ור"י אמר מקרא זה אלי' עתיד לדורשה וקשה לי הא בע"ז דף ס"ז איתא דנבילה שא"ר לגר לא שמה נבילה וכ' תוס' בבכורות דף כ"ג דלרי"ו ס"ל עד לכלב ס"ל דאם חזיא לכלב מיקרי עדיין ראוי לאכילה דאכילת כלב מיקרי ג"כ אכילה ולכן לענין טומאה עדיין מטמאה א"כ לרי"ו מצי לפרש קרא כפשטי' דנבילה וטרפה שמותר לישראל כשא"ר לגר אף שראוי לכלב לא יאכלו הכהנים דלכהנים אסור אף שא"ר לכלב דעכ"פ שייך בזה לשון אכילה ושפיר אזהיר דלא יאכלו הכהנים:

ונראה ליישב דהנה איתא התם רבינא אמר ס"ד הואיל דאישתרי מליקה אישתרי נבילה

נמי קמ"ל דלא יאכלו הכהנים וקשה לי דהנה בחולין דף קל"ו איתא דרבינא מוקי משנה כר"ש דטרפה פטור מראשית הגז דמה מתנות פטור אף ראשית הגז פטור דיליף נתינה נתינה ופירש"י טרפה אינה בכלל מתנה דכ' תתנו לו ולא לכלבו ויקשה אי איתא דראוי לכהנים למה כתיב תתנו לו למעט נתינה לכלבו הא ראוי לכהנים עצמן ונראה דקרא אתי למעט אם נסרחה שא"ר עוד לאדם רק לכלבו פטור ליתנו עוד לכהן וזה ניחא אי א"ר לגר לא קרוי אכילה כלל אבל לרי"ו דמיקרי אכילה לא מצינן לפרש הכי א"כ לא מצי לפרש כרבינא דס"ד דאשתרי נבילה דא"כ למה כתיב תתנו לו דהא אם נסרחה ראוי לאכילה לדידי' ל"ש למעט לכלבו דהא לדידי' גופי' ראוי ע"כ דריש רי"ו דאלי' עתיד לדורשה דהיינו דידרוש דלכהנים אסור באכילה אפי' בא"ר לאדם מדכתיב תתנו לו ולא לכלבים דהיינו דאף אם נסרחה א"ר לכהנים דאסור באכילה רק לכלבים ראוי לכן פטור ממתנות א"כ הא דקאמר אלי' עתיד לדורשה דהיינו לאפוקי מדרבינא דס"ל דאתי לאשמעינן דלא נימא דאישתרי לגמרי לכהנים וקרא דתתנו לו ולא לכלבים היינו למעט נסרחה דא"ר לאכילת אדם רק לכלבים או דאתי למעט טרפה דאסור לכהן אף בנסרחה וא"ר רק לכלבו וא"כ יחזקאל קמ"ל הא גופי' דאסור אף בנסרחה דא"ר לגר וזה אתי אלי' עתיד לדורשה או כרבינא או כרי"ו לשיטתו דא"א לדרשה כרבינא ודו"ק:

פרק יב

הלכה א

הנה במסכת מנחות בסו"פ המנחה והנסכים איתא אמר ר"י מה נשתנה מנחות שנאמרו בה חמשה מיני טיגון הללו משל למב"ו שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא אוהבו וא"ל עשה לי חמשה מיני טיגון ובס' תורת העולה תמה דהקושיא לכאורה הי' למה נעשה חמשה מיני טיגון וע"ז לא השיב כלל וכתב דהמדרש לטעמי' אזיל שפי' טעם הקרבנות שהם נגד האבות לזכור זכותן ומעשים סולת נגד אברהם שנא' ויקח שלש סאים קמח סולת מרחשת נגד יצחק שנאמ' עשה לי מטעמים והעיקר הוא הלחם ובהיות כי מיני טיגון הנעשים למטעמים נעשים במרחשת מחבת נגד יעקב שנא' ונתן לי לחם לאכול שני מיני מאפה תנור שהם חלות ורקיקים נגד יוסף ואחיו שנא' בהן וישבו לאכול לחם ונאמ' ביוסף וישימו לו לבדו ודוגמא זה ממש אמרו שהקרבן הבא מן השעיר הי' מכפר על מכירת יוסף שנאמ' וישחטו השעיר ומטעם זה בא הלבונה עם המנחה נגד האמהות הנקראות לבונה שנאמר ועל גבעת לבונה שפירשו שרמז על האמהות:

הלכה ב

וכל המנחות סולת חיטין. הנה במנחות דף ע"ו איתה דאין קנין חיטים מהשוק ולעשות סולת אלא קונין סולת חוץ מלחה"פ דנקנית אף חיטים ויש לתמוה שרבינו לא הביא דין זה וכן תמה במנ"ח:

הלכה ח

נתן והקריב לוקה על שמן בפ"ע ולבונה בפ"ע. ובמשל"מ הביא דברי התוס' שאין חייב רק אחת והא דקתני נתן שמן ולבונה חייב היינו בכל מנחה אינו חייב אלא אחת על שמן או על הלבונה וכ' שהדין פלא בעיניו ולי נראה דין זה מילתא דמסתברא ואדרבא בעיני יפלא שיטת תוס' בתי' קמא דמחייב תרתי היינו משום דכתיב עלי' בגופה של מנחה וקשה הא לעיל דף נ"ט פריך הגמ' וליהוי דיחוי ופי' התוס' דעכ"פ בעוד לבונה עליו יפסל ומשני דאיקרי חטאת הרי דאף בעוד הלבונה עליו אין כאן פסול במנחה עצמה אלא דלא יקריב בעוד לבונתה עליו וצריך ללקטה וא"כ למה צריך עלי' לחייב תרתי למה לא יהא חייב תרתי בנתן לבונה ואח"כ נתן שמן דעיקר הפסול בא ע"י השמן דאין לו תקנה ול"ד למחמץ את הפסולה דאין לו תקנה כלל אבל כאן פסול משום לבונה יש לו תקנה ללקטה ורק ע"י שמן נפסל לגמרי שאין לו עוד תיקון כלל וא"ל דבאמת כה"ג חייב תרתי ורק הו"א דפטור בנתן שמן תחילה וזה יליף מעלי' יקשה דאדרבא א"כ באמת דילמא רק כהא"ג גלי קרא דחייב עלי' תרתי בנתן לבונה תחילה א"כ יצטרך לומר דתוס' הוק' דילמא איירי בנתן בב"א ותי' דמסתמא נתן שמן תחילה וזה עולה ג"כ על קושיתינו דמוכח דחייב תרתי אף כהא"ג הנה זה מוכרחין לומר בתי' קמא אבל ר"ת הי' דוחק בעיניו לומר דילפינן דמעלי' חייב תרתי מכח קושיתינו הנ"ל דילמא בנתן לבונה תחילה דוקא חייב ולכן מפרש ר"ת דבאמת פטור בנתן שמן תחילה דנפסלה אבל בנתן לבונה תחילה מודה ר"ת דחדא מחייב אמנם בעיקר פירושתא דשמעתין הנכון יותר כפירש"י דחייב תרתי מדכ' עלי' אבל אי לאו קרא ל"ה מחייב תרתי היינו באיש אחד אבל בתרתי בני אדם דל"ה מחמץ הפסולה ומטעם שבארנו דאם נתן לבונה ל"ה פסולה לגמרי דיש לה תיקון והא דיקשה אי בתרי בנ"א חייב תרתי למה באיש אחד יפטור וכמו שהוק' בתוס' נראה ליישב על נכון דתוס' לעיל דף נ"ו הקשה ל"ל קרא לא תאפה חמץ לחייב על מעשה כל אחד בפ"ע ממנ"פ אי התרו בו על כל אחד חייב כמו באל תשתה אל תשתה ואי לא התרו בי' רק משום אפי' אף עתה דכ' לא תאפה אין חייב אלא אחד ותי' בטה"ק בטוב טעם דאחר דגלי לא תאפה גלי קרא דחייב בהתראה אחת על כל גוף וגוף יעש"ה ככה אני אומר בחדא בהתרו בו משום שמן ולבונה בפ"ע חייב אף לפירש"י תרתי בחד

איש וא"צ קרא לזה כלל אבל בחדא התראה הו"א דיפטור כגון בהתרו בו משום שמן ולבונה בפ"ע חייב אף לפירש"י תרתי בחד גברא וא"צ לזה קרא כלל אבל בחדא התראה הו"א דיפטר כגון בהתרו בו סתמא ושלא יפסול המנחה ע"י נתינת דבר מה שאסרה תורה א"ו אין חייב אלא חדא אבל עתה דכ' עלי' אמרינן דחייב בהתראה אחת תרתי כמו בהתרו סתם שלא יחמץ חייב תרתי בהתראה אחת משום דכל עשי' בפ"ע כגוף בפ"ע נחשב וכגופין מחולקין כן כל מעשה נתינת שמן ונתינת לבונה כגופין מחולקין נחשבין ואתי שפיר:

והקריב חייב על השמן בפ"ע ועל הלבונה בפ"ע. ולא זכיתי להבין מה זה שכ' רבינו והקריב הא חייב בנתינה לבד כמו בהחמיץ מנחה ולכאורה יש לומר משום דיש להבין איך מתחייב אנתינת לבונה הא אפשר ללקטה והו' הת"ס שמא ילקיטנה אח"כ ולא תפסול המנחה וע"ז כ' רבינו דהחיוב בא אחר שנתן והקטיר ולא לקטה חייב תרתי ומשום לבונה כ' כן אלא דאכתי יקשה הא אי נתן לבונה דקה דא"א בלקיטה שפיר חייב אף קודם הקטרה ואף דלא איפשטא האיבעיא אי נפל לבונה דקה כמש"כ רבינו בי"א מפהמ"ק אבל מלקות פשיטא דחייב בדקה דא"א ללקוט א"כ למה כ' והקריב וצ"ע:

והנה שם במנחות נ"ט איתא בעא רבה בר רב הונא מרי"ו נתן עליו לבונה שחוקה מהו משום דאפשר ללקטה והא לא אפשר ללקטה או דילמא משום דלא מבלעא והא נמי לא מבלעא ופשט מהא דתנן אם עד שלא ליקט חישב מחשבת פיגול או חוץ למקומה פסול משום דהו' דבר שאינו ראוי לעבודה אלמא דבלא ליקט שם פוסל עלי' דאל"ה לא הו' פיגול אם חישב חוץ לזמנו ופריך מאי הו' עלה וכתב הכ"מ בפי"ב מה' פסה"מ דלדעת רבינו ע"כ לא גרסינן מאי הו' עלה וכתב בס' קרן אורה דזה לא מספיק דהא כ' לדינא דברייתא אם חישב חוץ לזמנו קודם ליקוט לא הו' אלא פסול ולא פיגול ולפי דבריו אמאי לא הו' ספק פיגול דילמא ליקוט לא מעכב ואפי' בלא ליקוט כשרה דלא מיבלעא ונפ"מ דאם אכל כזית ממנו באשם תלוי קאי למ"ד חתיכה אחת שנינו ונראה דרבינו שפיר גרס מאי הו' עלה ומייתא האי ברייתא לפשוט דאם אינו יכול ללקוט ג"כ לא מיפסל דאי עם הלבונה שום פסול עלי' לגמרי אמאי פסלה בה מחשבה דמשמע דפסול הוא לעולם ולא מהני תו לקיטה ואמאי דבר שא"ר לעבודה לא מהני בה מחשבה כלל אפי' ליפסול וכמובא לענין מנחת עומר שקמצה שלא לשמה בריש מכילתין אלא ש"מ דאפי' בלא לקיטה כשרה אם א"א ואין עלי' שום פסול ומשו"ה מהני בה מחשבה לפסול ודחי אביי דמהא לא תפשוט דחטאת קרי' רחמנא ולא הו' בכלל א"ר לעבודה דלא תיהני בי' מחשבה כלל אפי' לפסלה ורבה אמר חנן המצרי הוא וכיון דחזי לאחר הליקוט לא

הו' דיחוי לומר דאין זו בכלל א"ר לעבודה וא"ש בזה קו' התוס' הא כבר תנא בברייתא דמחטאת הוא דילפינן דכשרה ע"י ליקוט ולהנ"ל הש"ס לא בא לומר טעמא דלא מיפסל לגמרי משום דחזי דבזה ודאי שמעינן מקרא דכי חטאת כדאיתא בברייתא אלא בא לפשוט מהא דפסול בי' מחשבה דלבונה לא פסלה ועלה קאמר דחטאת קרי' רחמנא ושפיר פסולה בה מחשבה וכלי לקט לה תתכשר אולם עדיין אין הדברים מיושבים כ"כ דמאי קו' אמאי פסלה בה מחשבה הא פיגול באמת לא הו' והא דפסול הוא ג"כ לא תיקשי דהא עכ"ח קמץ קודם ליקוט דמחשבה לא שייכה אלא בשעת קמיצה ואינך עבודת וא"כ הו' קמיצה פסולה ואפי' בליקוט תו לא תתכשר את"ד:

נתן עלי' שמן וכו'. והנה במשל"מ פ"א מק"פ הקשה מהא דאיתא בשמעתין דמנחות דף נ"ט לא ישים עלי' שמן ואם שם פסול יכול לא יתן עלי' לבונה ואם נתן פסול ת"ל כחטאת משמע דכיון דעבר אלאו נפסל המנחה ובמנחות דף נ"א איתא מתקיף לה רבינא ואימא לא תאפה חמץ למוקים גברא בלאו ואיפסול לא יפסול נשמע דאף דעבר אלאו לא מיפסל ונראה ליישב דהא איתא בדף נ"ו הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב דכתיב לא תאפה חמץ ולא תעשה חמץ לחייב על עשי' ועשי' ואף דנפסל אפ"ה חייב משום דהפסול בא מכח חימוץ וכדאיתא בירושלמי פ"ה דפסחים מצינו דבר פסול וחייב עלי' והביאו במשל"מ פ"א סק"ה ואמנם סברא חיצונה הי' דלא מיפסל מדחייב עלי' על כל עשי' ועשי' ולכן פריך רבינא דאימא למוקים גברא בלאו ואיפסל לא מיפסל.

נתן כלי שיש בו שמן או לבונה א"ע ולא פסל. והנה בלח"מ הקשה מהא דתני במנחות נתן שמן על שירי' א"ע בל"ת נתן כלי ע"ג כלי לא פסלו ויקשה דלמה שינה ואמר גבי נתן שמן על שירי' א"ע שפירושו א"ע ולא פסל וכמוש"כ רבינו בפי"א מפסהמ"ק ובנתן כלי ע"ג כלי אמר לא פסול ומשמע דאע"ג דאינו עובר אינו פוסל לימא ג"כ א"ע כדקאמר ברישא אלא משמע דעובר ודלא כרבינו עיי"ש ובס' נ"מ כתב לתרץ דהנה במש"כ רבינו נתן והקריב לוקה משמע דאם נתן ולא הקריב אע"ג דפסלה אינו לוקה וכן משמע ממש"כ נתן שמן על שירי' אחר שקמץ אינו לוקה ולא פסולה משמע דטעמא שאינו לוקה מפני ששירי' אינן קריבין ע"ג מזבח ואין כאן הקרבה כדי שילקה עלי' מטעמא דלא פסלה משום דכבר הרים הקומץ ועיקר הקפידא הוא בקומץ שהי' קרב ע"ג המזבח ולפי"ז צ"ל דמש"כ מנחת חוטא שנתן עלי' שמן או על הקומץ נפסלה היינו שנתן עלי' שמן או על הקומץ נפסלה היינו שנתן עלי' שמן קודם שקמץ ואיכא למידק לפי"ז מ"ש או על הקומץ במאי קמיירא דאי איירא קודם קמיצה מה שייך לומר או על הקומץ והא אין כאן קומץ ואי איירא לאחר קמיצה א"כ כי נתן עלי' שמן מאי הו' הא אחר קמיצה הו' ואינה נפסלת

וצריך לומר דלעולם קודם קמיצה איירא ומשכחת לה כגון שנתן עלי' שמן בסביבות הכלי ולא נתן במקום שהי' קומץ משם או שנתן עלי' שמן בסביבות הכלי ולא נתן במקום שהי' קומץ משם ולא במקום אחר נפסלה כולה אבל אם נתן עלי' שמן קודם קמיצה נפסלה ואם הקריב הקומץ לוקה ואם אינו מקריב אינו לוקה אעפ"י שנפסלה ואם אחר שנתקמצה נתן עלי' שמן ולא על הקומץ והקריב הקומץ אינו לוקה וגם שירי' אינן נפסלין מאחר שאינן ראויות להקריבן ואם נתן שמן על הקומץ לבד אעפ"י שלא נתן על שירי' נפסל הכל ואם הקריב הקומץ לוקה ולפי"ז הא דכתב רבינו נתן כלי שיש בו שמן או לבונה א"ע וא"כ היינו אפי' קודם קמיצה דאי לאחר קמיצה אפי' נתן עלי' שמן ממש א"ע ולא פסל אלא ודאי דאיירא קודם ואפ"ה א"ע אם הקריב הקומץ ולא פסל השירים לפי"ז מיושב קו' הלח"מ על נכון כיון דשירי' לאו בני הקרבה נינהו אשמעינן מתניתין דא"ע ואין בזה לאו כלל וממילא נשמע שלא פסל ומותר להקריב הקומץ ולאכול שירי' אבל בנתן עלי' כלי שיש עלי' שמן קודם קמיצה הו"א דפסולה ואסור הקומץ להקריב ושירי' לאכול שהרי יש בזה לאו קמל"ן דלא פסלה שלא הזהירה תורה אלא שלא יתן השמן לתוך הסולת וכמוש"כ רבינו בפי' המשנה והרע"ב וממילא נשמע דאם הקריב הקומץ א"ע מאחר שלא נפסלה באופן דבשירי' אשמעינן דאין בהן לאו כלל אבל בנתן עלי' כלי שיש בזה שמן דיש בזה לאו אשמעינן דלא פסלה כיון שלא נתן בחוץ הסולת עיי"ש. ועיי' בס' מרכבת המשנה בפרק' דף ק"ב ע"ב.

אינו עובר. הנה כן הוא במשנה ויש לתמוה הא אפי' לכתחלה מותר אך לכאו' הא כך קתני במשנה בחולין דף ק"ט ומפרש רב א"ע ומותר אולם אינו ראי' משם דשפיר קתני א"ע ומותר כאשר כ' שם בסוגי' מגמרא דב"מ דף צ' תני א"ע היינו דאיסורא איכא א"כ הדק"ל דקתני א"ע ובאמת מותר אפילו לכתחלה אך י"ל דבאמת קתני כן רק משום רישא דקתני חייב נקט בסיפא א"ע ומותר רק שם בחולין א"א לפרש דנקט משום סיפא דא"כ קשיא קו' החס"ו כמו שבארתי שם בסוגיא אבל כאן שפיר י"ל דקתני משום רישא.

הלכה ט

כל המנחות וכו' שנאמר וכל מנחת כהן כליל תהי'. הנה רבינו בס' מורה הביאו הרמב"ן פ' צו כי משום דמסתמא הכהן בעצמו מקריב מנחתו ויאכלנה הוא בעצמו כי הכהן המקריב הוא יאכלנה נמצא שלא הקריב כלום שאכל מה שהקריב ויש לתמוה מגמ' דסוטה דף כ"ג דמנחת כהנת ג"כ כליל ושם ל"ש הא"ט דהא אין הכהן בעצמו משביע ומשקה אותו ע"כ הטעם שהוא כליל מרוב קדושתו של כהן ובח"ס בחי' ח"ג כתב לפרש בזה הא דאיתא במנחות דף כ"ב דכהנים דרשו מקרא זה לעצמן דפטורים משקלים משום

דמנחת כהנים כליל תהי' דהכונה דלטעם של רבינו ל"ש דרשת כהנים כשהם בשותפות עם הציבור אלא שהם דרשו מקרא זה לעצמן להנאתן דדרשו דטעמא דקרא הוא משום גדולתן וקדושתן יהי' כליל וא"כ אף בציבור כליל תהי' גם חלקם בלחה"פ ועומר וב' הלחם יהא כליל והיינו להנאתן ר"ל לקדושתן וגדולתן את"ד:

הלכה י

הכהנת מנחתה נקמצות. עכ"מ ולח"מ ובח"ס הקשה על דברי הכ"מ דממנ"פ כיון דבגמ' דסוטה לא מבואר דין זה דפנוי' כהנת ע"כ דדין זה פשוט דנאכלת א"כ גם לרבינו לא הו' לי' להביא דין זה כלל ע"ש סי' ש"א ונראה דבאמת הא מפורש במשנה דף כ"ג דקאמר מה בין כהנת לכהן מנחת כהנת נאכלת ואי בנשואה איירא שנשאת לישראל הא כבר תנא לי' ברישא דבנשאת לישראל דנאכל אע"כ דבפנוי' איירא:

וראי' לזה מתוס' חולין דף קל"ז מש"כ לרי"ש דסובר דלא דרשינן כהן ואפי' כהנת במתנת כהונה הוא דוקא בנשאת לזר אבל בפנוי' מודה דכהן ואפי' כהנת ובגמ' שם מדמה למנחת כהנת א"כ הו' סברא לחלק במנחה בין שנשאת לישראל לפנוי' וקמ"ל רבינו דאפ"ה נאכלת דכהן ולא כהנת שייך אף בפנוי':

הלכה יב

כל הנשואות לכהנים וכו' ואם קמץ בהיכל כשר. והנה התוס' בזבחים דף ס"ג הוק' מהיכא תיתי לפסול דהרי אף דכתיב צפון אפ"ה כתב רש"י בדף י"ד דאי לאו דאין דרך לשחוט בהיכל כשר בהיכל לשחוט משא"כ קמיצה הו' אורח ארעא בהיכל ותי' דהו"א למעט מקרא דקומץ והקשה בטה"ק א"כ מאי ראי' מבזיכין דילמא באמת דרשינן הגשה לקמיצה וקרא דוקמץ בא למעט היכל ומבזיכין אין ראי' יען דהכשירו בפנים כמו בחטאת נכנס דמה להיכל פסול ובחטאת פנימי מצות ובפנים ולדעתי יש לומר דשם שאני דמשום כניסה מיפסל לא משום עבודה משא"כ כאן אין ס"ד ליפסול משום כניסה דאי משום כניסה א"כ מאי אהני דהו' אורח ארעא הא נפסל משום כניסה אעכ"ח דלא משום כניסה נפסל אף בלא קרא וכמו שפירש"י מנחות דף י' אאכילת קדשים בהיכל דל"ה ס"ד כלל למיפסל משום כניסה וכונתם דאי משום כניסה מאי אהני דדרכו לעבוד בהיכל ובאמת תמוה רבתא בעיני לרש"י זבחים דאין דרך לשחוט בהיכל דלאו אורח ארעא דהרי מפורש יוצא בזבחים ובמנחות דדרך לעבוד במקום רבו ואשחיטת קדק"ל קאי וצע"ג ותדע דאי ס"ד למיפסל מטעם כניסה א"כ הא דשוחטין קדק"ל בהיכל יקשה הא נפסל דמה ויקשה לר"ע דסובר כל דמים שנכנסין להיכל אלא ודאי משום כניסה לא מיפסל היכא דבא לעבוד ועובד ומקבל בפנים כן נמי בקומץ בפנים אין ס"ד

למיפסל משום כניסה רק משום עבודה בפנים א"כ לזה שפיר יליף מבזיכין דיש עבודת קמיצה בהיכל:

ועוד דהרי דם חטאת בפנים מצותו בפנים ואפ"ה לשחוט בפנים א"א כמו שפירש"י ולא ילפינן מכניסת דם לפנים להתיר עבודה בפנים כן להיפוך ל"ש ללמוד מדמים הנכנסין לפנים פסולים לפסול עבודת שחיטת בפנים בקדק"ל והן אמת שראיתי להקשות כן אי קדק"ל כשר בשחיטה בהיכל הא נפסל דמן לרע"ק ודייק דלא כרע"ק ולדעתי פשוט כמוש"כ דכל שבא לעבודה בפנים לא מיפסל משום כניסה כמו דדרשינן דמה ולא בשרה אם נכנס הצוואר שחיטה לפנים לא מיפסל הדם ואף דראי' גמורה אינה משם דהרי אם נכנס צווארה וקיבל בפנים מיפסל רק אם יצא צווארה אח"כ וקיבל הוא דלא מיפסל כמוש"כ כ"מ פ"ב מפסה"מ אפ"ה א"ש כאן דנשחט בהיכל משא"כ שם דנשחט בעזרה ודו"ק:

ובזה תמוה בעיני אתוס' מנחות דף פ"ז כתבו דאיירא בקומץ של מנחה כדאמרינן בפ"ק מנחה שקמצה בהיכל כשרה נראה שרצו בזה דלא תימא איך בא קומץ להיכל הא נפסל וע"ז כתבו דהרי קמץ בהיכל ממילא גם הכניסו מבחוץ כשרה וזה תימה דלכניסה לא מסופק מעולם דכשר ונראה שכונת התוס' לפי מה שכתבתי ליישב קו' הטה"ק בזבחים דיליף מבזיכין דלא פסול משום כניסה דאי משום כניסה אין ראי' מבזיכין וזהו שהביאו ראי' מקמיצה בהיכל דמוכח הכניסה להיכל לכ"ע כשר ועוד יש לפרש כונת התוס' כיון שקומץ בעזרה איך בא הקומץ להיכל ע"ז כתבו דמנחה שקמצה בהיכל כשר א"כ איירא שקמצה בהיכל והניחו על השולחן:

וראיתי בצ"ק כתב לפרש דברי התוס' דהביאו ראי' דקמיצה כמו בזיכין א"כ כמו דמקדש בזיכין השולחן כן מקדש קומץ מנחה נראה בעליל שהוקשו לו בדברי תוס' מה שהקשתי ולכן פי' דהביאו ראי' דקומץ הוא כמו בזיכין ולי נראה שמה שפי' נכון יותר:

אולם קשיא לי הא אין מקדשין עג"ק וא"כ איך יוקדש הקומץ שהניח על השולחן בשלמא בזיכין הוא קידוש שקודם הקמיצה אבל בקומץ קידוש שאחר קמיצה הא אין מקדשין עג"ק כדאיתא בדף ח' דמדם ילפינן וצע"ג:

בת ישראל שנשאת לכהן מנחתה נשרפת הנה בתוס' סוטה דף כ"ג כ' דבכל המנחות כן משום דמה שקנתה אשה קנה בעלה ויש לו חלק מיקרי אולם תוס' שם כ' דמירושלמי רפ"ב משמע דרק במנחות קנאות הדין כן אמנם הנה בירושלמי במקומו מבואר דבכל המנחות קאמר דיליף מוכל מנחת כהן והא דהביאו מירושלמי פ"ב דרק במנחות קנאות

אינו ראי' די"ל משום דרצה להקשות על דקאמר בסוטה מנחתה וכו' כדאיתא התם אבל לעולם בכל המנחות שווין לדינא וכ"כ שם במראה פנים.

הלכה יג

מאימתי הותר השירים לאכילה. הנה במנ"ח תמה דבזבחים דק"י איבעיא להו קומץ מהו שיתיר כנגדו בשירים מישרא שרי או מקילש קליש וכ' בתוס' דאי מקליש קליש אין לוקין על השירים בהקטיר הקומץ בלא לבונה ומסקו דהאיבעיא הוא אליבא דרבנן דסברי דאם הקטיר הקומץ בחוץ בלא לבונה חייב על הקטרת חוץ והאיבעיא אסיקנא שם בתיקו א"כ בהקטרת הקומץ לחוד או הלבונה לחוד ואח"כ אכל השירים אין לוקין דילמא מקליש קליש ורש"י ג"כ במקליש קליש צ"ל דס"ל דקודם לוקין וע"כ האיבעיא דאפשר מקליש קליש בהקטיר אחד מהם דאי אין לוקין בשום פנים מאי מקליש קליש הוא הא קודם שהקטיר כלל הו' איסור ולאחר שהקליש ג"כ הו"ל איסור רק במשרי שרי פי' שלא כדברי תוס' א"כ אמאי השמיט רבינו איבעיא זו ולא כתב דהקטיר אחד מהם הוא ס' דילמא מקליש קליש ואין לוקין ע"כ נראה דרבינו ס"ל דאין לוקין בשום פנים רק איסורא איכא ולענין איסור אין חילוק דאפי' אחר הקטרת אחד מהם אסור וזה בכלל דברי רבינו שכתב ומאימתי יותרו השירים עיי"ש.

הלכה יד

כל המנחות הקריבות ע"ג מזבח וכו' והמחמץ אחר מחמץ חייב. והנה בחס"ו במס' שבת דף קי"א הקשה לפמש"כ רשב"א שם דלכן מסרס אחר מסרס חייב משום דאין ניכר לבריות בין מסורס לאינו מסורס והחמירה התורה במראית עין בסירוס וא"כ אמאי חייב מחמץ אחר מחמץ דהא ל"ש הטעם דמראית עין דהא שפיר ניכר בין חמץ למצה והעלה בחס"ו דהטעם דלא הו' מחמץ ברור כל כך לאינשא בנתחמץ יותר אבל בסירוס דל"ש הא"ט לכן הוצרך הרשב"א לטעם אחר דמ"ע והקשה א"כ אמאי מטיל מום בבע"מ חייב היכא דמומו ניכר דל"ש סברות הרשב"א ושם לא שייך היכא דלא הי' מום גמור דכל מומים שווים וכתב דעכ"פ איכא בזיון קדשים טפי ולי נראה דזה פלוגתא דתנאי בבכורות דף ע"ג דבכור שאחזו דם דאין מקיזין במקום שעושה מום וחכמים אומרים אף במקום שעושה מום ובלבד שלא ישחוט על אותו מום ומבואר בתוס' שם דף ל"ד דהני תנאי דברייתא פליגי ר"מ סובר אף דהו' כבע"מ כיון דאי לא יקיז לא מתרפא מאחזות דם רק דסובר מטיל מום בבע"מ פטור וה"נ הא הו' כבע"מ ורשאי להקיז דם והקשו ע"ז א"כ אמאי אין רשאי לשחוט עלי' כיון דהו' כבע"מ ולהנ"ל י"ל כך דר"מ ס"ל מטיל מום בבע"מ חייב רק באין ניכר דודאי איכא משום מ"ע ואין שוחטין עליו וכש"כ דחייב

משום מטיל מום בבע"מ וחכמים ס"ל דמטיל מום בבע"מ פטור אפי' באין ניכר דלית להו הטעם דמ"ע רק לענין לשחוט ס"ל דאסור משום מ"ע:

ובהא רווחא שמעתתא בתוס' נדחקו לפרש דפלוגתתם בבכור שאחזו דם תליא בפלוגתא אחרת לגמרי היכא דלא מיית דלא חשוב כבע"מ רק פליגי בדשא"מ לבד דלחכמים דבר שא"מ אסור ור"ש מתיר בא"מ אבל לפמש"כ יפורש כמין חומר דהנה הטעם דמטיל חייב הוא משום מראית עין באין ניכר רק דלא חילקה התורה וחייבה אף בניכר דעכ"פ איכא תוספות בזיון א"כ גם בא"מ אסור דהאיכא מראית עין ולכן חכמים דמשנתינו ס"ל דא"מ מותר דלית להו הטעם דמראית עין כחכמים דברייתא דמטיל מום בבע"מ חייב רק משום בזיון קדשים ובא"מ מותר להטיל מום כמו בכל דבר שא"מ דשרי לר"ש:

ובהא ניחא נמי דברי שאלתות דכתב במסרס אסור אף בא"מ דבשאר איסורין דשא"מ אסור להנ"ל ניחא במסרס דהטעם משום מראית עין לכן אף בא"מ אסור דהאיכא עכ"פ מראית עין וכן בשאר איסורין דשייך מראית עין ורק בשבת דכתיב מלאכת מחשבת דהתורה התירה אף דאיכא מראית עין דמי יודע מה מחשבתו אפ"ה לא חייבה תורה:

אעפ"י שהן מותרין לאוכלן בכל מאכל ובדבש. והיינו דהוא דרך גדולה כדרך שהמלכים אוכלין עיי' מנחות דף נ"ח וקשה לי מהא דאיתא בעירובין דף י"א אר"י בן אלעזר והנה עלה זית טרף בפי' אמרה יונה יהי' מזונתי מרורין כזית ומסורין בידך ואל יהא מתוקין כדבש ומסורין ביד בו"ד וטעמא דמילתא משום דבזית אמרו תחילתה מר וסופה מתוק כן דרכי הקב"ה תחילתו מר וסופה מתוק כמו שפירשו כשם שמברכין על הטובה כך מברכין על הרעה שלבסוף יראה כי הוא לטובתו ובדבש הוא להיפוך תחילתו מתוק וסופו מר כמו שכתבו במשלי דבש מצאת אכול דייק פן תשבע והקאתו ולפי"ז לכאו' יש לומר דהא"ט דהרחיקה תורה דבש מקרבן וקרבה זית שמן למנחה שיאמר האדם ג"כ יהא נא מזונתי מסורין בידך ולא ביד בו"ד מעתה יש לתמוה למה הותר לאכול שירי מנחות בדבש יען דכתיב למשחה ולגדולה אדרבא הא הדבר מורה על מזונותיו של האדם המסורים ביד בשר ודם שהם תחילתו מתוק וסופו מר ואין זה גדולה וחירות אלא דרך שיעבוד ביד בו"ד ואינו דרך המלכים ובן חורין. אך הא דאמרה יונה יהא מזונותי מסורין בידך אף כי מר נראה לפרש עפ"י הא דאיתא ב"ב קמ"א יעבוד אדם ע"ז ואל יצטרך לבריות ומפרש עבודה שזרה אצלו וזהו מזונותי מרורים כזית דהיינו עבודה שזרה אצלו רק שיהא מסור בידך ולא יהא מתוק כדבש דהיינו שא"צ לעבוד עבדה שזרה לו אבל הוא צריך למתנות בו"ד:

בענין מחמץ אחר מחמץ נראה דתליא בפלוגתא דר"ש ור"נ בשבת דף צ"ד דלר"ש התולש שער אחת מג' שערות פטור דלא אהני מידי ולר"נ חייב דאי משתקל עוד אחרינא אזלי לה טומאה ה"נ יש לומר במחמץ בעינן לעולם שיהא כל עשיותו בחומץ אלא דאפ"ה חייב גם אראשונה משום דאי יתעבד אח"כ עשי' אחריתא בחומץ נעשה כל עשיותו בחומץ ועובר ע"כ עובר נמי בחדא עשי' אבל לר"ש דלא אהני מידי ה"נ אי הו' בעינן כל עשיותיו לא הו' אהני מידי אלא דס"ל דלא בעינן כל עשיותיו וחייב אראשונה ומיפטר אאחרינא.

הנה הרמב"ן בספר המצות בסופו העלה דחרישה ע"י בהמה אין בכלל מחמר אחר בהמה אלא מלאכה עצמה דהא דם הוא החורש והחופר והבהמה רק מוליכה הכלי מחרישה כגרזן ביד החוצב ולענ"ד נראה לכאורה תליא זה אי מלאכה שאצל"ג חייב וחופר גומה ואין צריך אלא לעפרה חייב אי מלשאצל"ג פטור וחופר גומה ואינו צריך אלא לעפרה פטור דהנה האדם החורש הוא דקעביד הגומא וצריך לגומא כדי לזרוע א"כ להאי מ"ד עיקר החרישה מה דקא עביד גומא כדי לזרוע שפיר יש לומר כסברת הרמב"ן דעיקר הוא האדם החורש והבהמה המוליך כלי המחרישה אשר ע"י הולכה זו נעקר העפר מן הגומא זה לא חשוב מלאכה ע"כ נעשה המלאכה ע"י האדם ולא ע"י הבהמה אבל אי חופר גומא ואין צריך אלא לעפרה חייב א"כ בהמה המוליכה כלי המחרישה נעקרת העפר מן הקרקע זה לא גרע מחופר גומא ואין צריך לעפרה א"כ גם ע"י הבהמה נעשה המלאכה ע"י האדם נעשה הגומא וע"י הבהמה נעשה עבירת העפר א"כ שפיר יש לומר דרק חייב משום מחמר לא משום אדם החופר דלגבי האדם הו' זה יכול וזה אינו יכול דאדם אין יכול לעקור העפר מן עומק הקרקע כמו הבהמה ועל עשיית הגומה לבד יש לומר דלא חשוב מלאכה אם אין עוקר העפר מן הגומא דהא שוב נסתם הגומא ע"י שנופל העפר לתוך הגומא אינו דומה לגרזן ביד החוצב דנעשה רק ע"י כח אדם אבל כאן יש כח אחר באותה מעשה דהיינו הבהמה וכח זה עיקר בעקירת העפר ע"כ ל"ה מחייב אלא משום מחמר.

הלכה טו

כיצד לשה וכו'. הנה משמע מדברי רבינו דאיכא למימר דלא יהא מחייב אעשי' עד שיעשה כל מה שצריך לעשות במנחה ודומיא מה שפירש"י ביבמות בחילוק מלאכות אמנם לפי"ז קשה הא דאיתא בדף נ"ו ע"ב דמחמץ אחר מחמץ דחייב מקרא דלא תאפה ולפי הנ"ל נוכל לומר דלאו דלא תאפה לא נאמר כי אם שלא נתחמצה קודם אפי' אפ"ה איצטריך קרא כדי שנדע דחייב אפי' אעשי' אחת בלבד אעכ"ח דבלא"ה מסברא מבחוץ

ידעינן דחייב על עשי' אחת וע"כ לא איצטריך לא תאפה אלא להיכא שכבר נתחמצה דאפ"ה חייב על אפי' שאחר החומץ אך יש לומר מקרא דלא תעשה חמץ מוכח דגם על עשי' אחת חייב שהרי אמרה תורה בו הטעם כי כל שאור וכו' לא תקטירו ומאחר דטעם זה שייך גם על עשי' אחת שהרי מ"מ חמץ הוא ואסור להקטירו א"כ ע"כ קרא אתיא גם על עשי' אחת עיי' טה"ק שם.

הלכה טז

הניח שאור וכו'. שם בש"ס הניח שאור על העיסה ונתחמצה מאלי' דחייב עלי' כמעשה שבת וקשה הא לא דמי כלל למניח בישרא אגומרא דחייב אף דלא הו' אלא גרם שיצלה ע"י האש משום דנעשית מחשבתו ומלאכת מחשבת אסרה תורה וזה שייך באיסור שבת אבל באיסור חימוץ במנחות דכתיב בהן עשי' מנ"ל דגרמא אסור וראיתי כעת בשו"ת ריב"א סי' ז' שרצה ליישב דאי אמרת דלא עבר א"כ לא משכחת מחמץ המנחה שיהא חייב דבא החימוץ ממילא ודחה זאת דיש לומר באמת דאי לאו דמצינו בבישרא אגומרא דעובר על ל"ת כל מלאכה ל"ה חייב גם הא דכתיב לא תעשה חמץ אין אזהרה על המחמץ רק על העושה איזה מלאכה הנעשית במנחות כגון לישה עריכה ואפי' כשהוא בחימוצה אבל המחמץ א"ע דהוא לא חימצה דממילא נעשה חמץ א"כ הדרא קו' לדוכתי' דלא דמי לבישרא אגומרא אך בסי' ו' תי' באופן אחר דכתיב לא יעשה משמע אפי' בגרמא כמש"כ הב"י סי' רמ"ד דלא יעשה בצירי משמע ע"י אחרים עיי"ש:

ואמרינן שם בגמרא הניח בשר ע"ג גחלים היפך בה חייב לא היפך פטור היכי דמי אי לימא דאי לא היפך לא בשיל פשיטא אלא דאי לא היפך בו נמי הו' בשיל אמאי לא מחייב ומשני דאי לא היפך הו' בשיל מצד אחד וקשה לי בירושלמי פ"ב דשבת איתא באברים שהעלן ע"ג מזבח דחייב נמי משום מבשל דכיון דרוצה בעיכולן חייב משום מבשל והכונה הפשוטה אף דאברים ופדרים הולכין ומתעכלין כל הלילה אבל בענין שהוא רוצה בכך חייב משום מבשל אף שלא נתעכלו עדיין וא"כ לפי"ז קשה מאי פריך דילמא הכי קאמר רי"ו הניח בשר ע"ג גחלים כיון דהיפך בו אף דמתעכלין בלילה חייב מיד משום מבשל אבל אם לא היפך בו פטור כיון דלא מתעכלין עד הלילה:

אך לכאו' גם אי לאו דברי הירושלמי ג"כ קשה דבשבועות דף י"ז איתא דזר שהיפך בצינורא ומקרב בישול בשעה אחת וא"כ מצי נמי לתרוצי הכי אי היפך בהן מתעכל במהרה קודם הלילה ואי לא מהפך לא הו' נגמר בישולו ופטור וא"כ אדרבא מכאן ראי' לירושלמי ואף אי לא מתעכל עד הלילה ג"כ חייב והא דלא משני באמת כירושלמי דהא נמי פשיטא לי' כיון דנגמר בלילה דחייב כמו כל מבשל שחייב בהעמדת הקדירה על

האש אף שנגמר בישולו בלילה:

והנה בפט"ו מה' תרומות כ' רבינו תפוח שרסקו וכו' הרי זה אסור כדתנן בתרומות ותימא דבירושלמי שבת פ"ב מוקי פלוגתא במחמץ במימיו אבל במחמץ בגופו ד"ה מותר ורבינו השמיט זה ולכאו' י"ל כיון דבשמעתין דף נ"ד פריך מהאי אמתניתין דכמאן אזלא לימא דלא כרבנן ומאי פריך דילמא גם כרבנן אתיא ורבנן לא אמרו התם אין מחמיצין בתפוחין של תרומה רק במחמץ במי התפוחין אלא ודאי דמתני' ג"כ אפי' במי תפוחין אסרו רבנן אבל ז"א די"ל דגמרא פריך משום דס"ל בהא לא הו' פליג ר"ח ונראה דמפרש דהא דאמר דמוקי פלוגתא במי תפוחין לא מסברא אלא משום דקתני תפוח שריסקו ונתנו לתוך העיסה דמלת ונתנו הוא אך למותר דהכי הו' לי' למיתני תפוח שריסקו לתוך העיסה א"ו דבא להורות ונתנו היינו שנתנו לגופו של תפוח ורבינו העתיק מלות ונתנו ושוב לא צריך לפרש וכ"כ בשלום ירושלים:

הניח שאור על גבי עיסה וכו'. הנה בשאגת ארי' החדש הקשה מכאן אתוס' יבמות דף צ' דבכלאים חייב אשהי' יען דהעיטוף גופי' באיסור והא הכא הנחה ע"ג שאור ליכא איסור אפ"ה חייב משום מחמץ משום דהתחלה הי' ע"י מעשה ונראה ליישב דהנה לכאו' קשה לי בגמרא איתא הטעם דומי' דשבת וקשה הא בב"ק דף ס' איתא דלכן בשבת חייב אף אי לא עשה מעשה המלאכה גופי' יען דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה כגון זורה ורוח מסייעו ול"ה אלא גרמא חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה כמשכן וזורה כך הוא מלאכתו ע"י שהרוח מסייע נעשה המלאכה א"כ לא דמי למלאכת שבת כגון אפי' ובישול שנעשה ממילא ואפי' התחיל מע"ש ונגמר בשבת חייב יען דכך מלאכתו שהבישול ואפי' נעשה מעצמו משא"כ בהנחת שאור ל"ש זה א"כ אמאי יהא חייב כיון דהוא לא עביד מידי ונראה ליישב דבאפי' ובישול באמת מצד הדין חייב לא משום דהו' מלאכת מחשבת וכך הי' המלאכה גם במשכן אלא דהא באמת נעשה המלאכה דהא ע"י בישול נעשה ראוי לאכילה ונעשה הפעולה בשבת וכן באפי' הא הפעולה מתהוה בשבת ולא דמי לזורה דהפעולה הסרת המוץ נעשה ממילא ולכן רק חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה [וכהא"ג כתב הרשב"א בשבת דף ק"ל דבישול ואפי' הו' שבות ויש בו מעשה חדש פעולה חדשה ע"י הבישול עיי"ש] א"כ ה"נ במניח שאור דע"י הנחתו נעשה ומתהוה פעולה חדשה שמתחמץ העיסה שפיר מחייב כמו במלאכת שבת דמתחייב משום דנעשה ונתהוה פעולה חדשה בשבת ונתיישב גם קו' ש"א דבכלאים נחשב למעשה יען דאיסור כלאים הוא החימום והרי בכל שעה מתהוה חימום חדש דאיסורא אולם קשה לי לפי"ז מחולין דף קט"ו דפריך מעשה שבת ליתסרי

ומשני היא קודש ואין מעשי' קודש ופריך חורש בשור וחמור ליתסר חוסם פי פרה ודש ליתסר ומשני קו"ח משבת דחמירא ומיעטה התורה הוא קודש וקשה לי מאי פריך דילמא רק בב"ח ושבת דע"י בישול מתהוה פעולה חדשה באיסורא שייך תועבה אבל בהני לא מתהוה פעולה חדשה ל"ש כלל משום תועבה וביותר תמוה מה שהקשו רש"י ותוס' אליבא דאמת מ"ש בב"ח מהני אימורין ולהנ"ל הרי שאני בב"ח דמתהוה פעולה חדשה באיסור.

והנה נראה לי בטעמא דמילתא דחייב בהנחה לפי מה דאיתא בירושלמי פ"ב דשבת דאם התחיל לשרוף התרומה ביום ודולק בלילה אסור משום אין שורפין קדשים ביו"ט אע"ג דלענין מלאכת שבת כהא"ג א"ע משום שריפת קדשים עובר חזינן דלענין הבערת קדשים ל"א בתר התחלה ה"ה לענין להחמיץ המנחה אף דלא מידי עביד עדיין חייב על שם סופו דיודע שבודאי יתחמץ אך מירושלמי פסחים פ"ג כיצד יעשה משייר אחת בתנור לחלה ונשרפת א"ל ר"י לא נמצאת כשורף קדשים ביו"ט שהרי הוא נשרפת בתנור א"ל ר"א מאיליהן הן נשרפין ואיהו לאו מידי עביד ואמנם ר"י הא פליג ואנן קיי"לן כר"י ול"א דמאיליהן נשרפין ה"ה דלא אמרינן דמאיליהן נחמצין.

אולם דבזה דבשבת כהא"ג פטור דנחשב כאשר נעשה מע"ש בעודו היתר וכדאיתא בירושלמי הנ"ל צריך תלמוד הנה כן מצינו מעשה בראשית דכ"כ בספרי בה' בהב"ח דבירושלמי איתא מה הקב"ה שבת מאמירה כך צריך להיות שובת באמירה והוא פלא הא אמירה רק שבות אך להנ"ל ניחא דיש אמירה דמתהוה המלאכה מעצמו דמע"ש שרי אף שנגמר בשבת ובשבת גופי' אף דנגמר ממילא אסור דכן הי' בהקב"ה גופי' דנגמר מעשה בריאה בשבת מדכתיב ויכל אלקים ביום השביעי ופירש"י בבשר ודם צריך להוסיף מחול על הקודש אבל קב"ה יודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה א"כ גם האדם דחייב בשביתה היינו משמתחיל בשבת אבל האמירה בע"ש ונגמר עי"ז מלאכה בשבת שרי דשביתה שחייבין רק כשביתת הקב"ה.

והנה בבבלי בשבת אמר ג"כ מניין שהדיבור כמעשה שנאמר בדבר ד' שמים נעשה ופלא אטו אנן מהקב"ה נגמר לדידן שיהא הדיבור כמעשה ובשל"ה כ' לפרש דהכונה לשמירת שבת מדיבור של חול מניין ולזה אמר שנאמר בדבר ד' שמים נעשה וא"כ שביתתו משבת הי' רק מדיבור ואנחנו בשמירתנו הכונה להעיד על חידוש העולם בששה ושביתתו בשביעי וזה צריכין להדמותו אליו ולשבות שביתתינו דהיינו מדיבור אתד"ק אולם זה לענין שבות מדרבנן בדרך אסמכתא אמנם לפי פירושו בירושלמי הו' שביתה מדיבור כה"ג שנעשה ע"י דיבורו גם לדידן באמת אסור מדאו' וכמו שבארתי בירושלמי אלא דגם

לירושלמי יקשה הא קודש ג"כ נעשה בדיבור וכן מפריש תרומה דבדיבורא נעשה מעשה אפ"ה קיי"ל דמקדיש ומפריש תרומה ל"ה אלא שבות והדבר צריך תלמוד וראיתי בספר נועמ"ג שכתב לפרש הקרא דבחריש ובקציר תשבות בחריש היינו מלשון אם החרש תחרישי מדבר דבר ובקציר שיקצר בדיבור של חול וכ' דבזה נדחה מה דבהוריות דף ו' קבעו לומר דאין שבות בשביעית דלישנא דקרא הכי משמע להו דוהל"ל מקציר ומחריש תשבות אבל לפי האמת דיש שבות בשביעית יקשה לישנא דקרא דכ' בחריש ובקציר אך לפי דברי ניחא דצריך לשבות גם מדיבור שיחרוש מדיבור ופלא איך מתיישב בזה לישנא דקרא דהא דיבור רק מדרבנן אסור א"כ הך דהוריות דאדאורייתא איך מתיישב לפי"ז אבל לפימש"כ ניחא דהאי אדיבור שנעשה בו מעשה דבאמת מדאורייתא דיבור אסור שפיר קאמר קרא בחריש ובקציר תשבות.

הלכה יז

תבל השירים בקצח וכו' מצה הוא אלא שנקראת מצה מתובלת. והוקשה הלח"מ דבש"ס פליגי בבשר נבילה אי בתר בטל או בתר מבטל דאזלינן ולמאן דאמר דאזלינן בתר מבטל הקשו מברייתא זו ומשני דלא אפיש בה תבלה ורבינו לשיטתו דפסק דבתר מבטל אזלינן אמאי לא הביא הך ונראה ליישב דלכאורה יש להבין דרבינו מפרש לה במנחות ובגמרא משמע לכאו' דלענין מצה איירא דבזה שייך לומר דבטל המצה דהנה במקור חיים סי' תנ"ה וכן בטה"ק הקשה מאי פריך למ"ד בתר בטל אזלינן ל"ש דהו' מב"מ דאפשר לבטל להיות כמבטל כיון דהו' א"מ בעצם והנה ליישב זה י"ל עפמש"כ בפי"א מפסהמ"ק דלענין ביטול הכמות בשא"מ שייך ג"כ הפלוגתא דבתר מבטל או בתר בטל דעכ"פ הכמות נתבטל ואי אזלינן בתר בטל הו' מב"מ במהותן לא נתבטל הכמות ג"כ ורק לענין הטעם ל"ש הפלוגתא אי אזלינן בתר בטל ומבטל דעכ"פ א"מ בטעמא נרגש הטעם וא"כ י"ל דבאמת מוכח בגמרא דפריך הניחא למ"ד בתר בטל מפרש הברייתא לענין דשייך לומר דנתבטל הכמות ובטעם מצה א"י אבל אי לענין מנחה איירא לא הו' פריך מידי ואיך מפרש רבינו הברייתא לענין מנחה:

ולכן נראה דתוס' הקשו מפ' התערובות ותי' דסוגיות פליגי א"כ יש לומר דרבינו סובר דסוג' דזבחים מוקי הא לענין קדשים דבאמת רבינו מפרש סוג' לענין מצה ולכן משני באפיש לה מצה ורבינו למד מזה לענין מנחה ולא צריך באמת לתי' הגמרא באפיש לה מצה דאף דהלכה כמ"ד בתר מבטל אפ"ה לענין מנחה א"צ לאוקים באפיש לה מצה כיון דבקדשים סגי בטעם מצה ודו"ק:

תבל שירים בקצח וכו'. וראב"ד השיג דאיירא אחר אפי' וקמל"ן דל"ח לבטול טעם מצה אבל למנחת הסולת ללוש שירי' אסור משום חימוץ ובלח"מ השיג אהראב"ד דהרי בפ"ה מה' חומ"צ לא השיג ראב"ד רק איין ושמן שכתב רבינו דמותר ללוש ואף אי קאי גם אתבל בתבלין הא כתב שם דל"א אלא בזריזין והרי כהנים זריזין הן ולדעתי דברי הראב"ד נכונים דהרי בפ"ו מחומ"צ כתב רבינו דיוצאין במ"פ וכתב ראב"ד דנראה שהוציא כן מתוספתא דיוצאין במצה מתובלת וזה אינו דאיירא אחר אפי' ומעתה לפי"ז דברי הראב"ד בפ"ה דלא השיג רק איין ושמן ודבש אבל אתבלה בקצח לא קאי השגתו יען דפ"ו כבר השיג דזה דוקא אחר אפי' ולפי"ז סובר ראב"ד דוקא במים ושמן ויין שרי בזריזין אבל בקצח ובתבלין זה אף בזריזין אסור דמחמץ דא"א שיאפה יפה ליחמץ מקודם ולכן השיג כאן על רבינו דמחמץ אף דאיכא בכהנים דזריזין הן אמנם אף שיישבתי דברי הראב"ד אין השגה על רבינו דמוקי לה קודם אפי' לשיטתו בה' חומ"צ דסובר דל"ה חשש חימוץ אף בתבלין וא"כ כש"כ כאן בכהנים זריזין דליכא חשש חימוץ.

והנה בלח"מ הקשה עוד אמאי לא כתב רבינו דברובא מצה איירא ולדעתי לק"מ כי במנחות קאמר דייקא נמי דברובא מצה איירא דקתני מצה הוא אלא שנקרא מצה מתובלת והנה רבינו העתיק ג"כ שנקראת מצה מתובלת ולכאו' קשה מאי רצה בזה בשלמא בברייתא דאיירא במצה בפסח דיש כאן מצה לצאת בו צריך לתת טעם דמצה הוא אבל רבינו דאיירא במנחה ורק אתיא לאשמעינן דלית בי' חימוץ וא"כ למה כתב דמצה הוא דמזה מוכח דרוב מצה דאי אין רוב מצה ל"ש מצה הוא אלא שנקראת מצה מתובלת כדאמרינן בברייתא וזה ברור [ובמג"ע נראה שהבין השגת הראב"ד בפ"ו דאחר אפי' איירא דאז ליכא חימוץ ולפי"ז א"ש ג"כ דדברי ראב"ד מתאימים עם דבריו בפ"ו מחומ"צ] והנה לכאו' קשה ע"ז מפ"ו מחומ"צ העושה עיסה מן האורז וכו' אם יש בו טעם דגן א"כ משמע דל"ב רוב דגן אך לק"מ דכבר כתב הה"מ שם שדעת רבינו מטעם גזירה ודוקא באורז כן ובשעה"מ ובמק"ח סי' תנ"ג החזיקו בסברא זו וא"כ כאן בתבלין באמת רק מטעם רוב דו"ק היטב [ועיי' מגן אלף סי' תנ"ג אריכות בדברי רבינו ועיי' נוב"י שתמה אמש"כ רבינו אם מגבלה ביין דמגבלה בשמן הול"ל כתב במגן אלף ד"ט וצריך לומר בשמן.

תבל וכו'. הנה במש"כ הראב"ד דהא דקתני בתוספתא יוצאין במצה מתובלת וכן הא דמנחות דכ"ג תבלה בקצח ובשומשמין ובכל מיני תבלין כשרים דמיירי בתר שנאפת אבל ללוש בתבלין אסור וכ' בפ"ח סי' תנ"ה דהוא משום חימוץ ומשמע דאף בדיעבד קאמר אבל המ"מ כת' בה' חומ"צ שטעם הראב"ד שכתב דמיירי משנאפה משום דאל"כ

הו"ל מצה עשירה ואין יוצא בה ושדוחק לומר כן ולפיכך נראה לי שהתוספתא ברישא קתני שאין יוצאין לא בחלוט ולא במי עיסה הנה לאו משום עוני לא נפקא בהו ולא משום דלא מיקרי לחם ופטור מן החלה כדאיתא בפ' כ"ש ואני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא דההיא דתוספתא דתני יוצאין במצה מתובלת מיירי בשתבלה בקצח ושומשים דמיקרי בהכי מצה עשירה וכמו שפסק המחבר ז"ל וכן נראה מדברי הסמ"ג ומדברי רבינו בפ"ה מה' חומ"צ וכן מצאתי בירושלמי שם יכול אדם יוצא ידי חובתו ברבוכה ת"ל ושמרתם את המצות מצה שצריכה שימור יצתה זו שאינה צריכה שימור ופרכין והא תני יוצאין במצה מתובלת אעפ"י שאין בה טעם דגן והוא שיהא רובה דגן דקס"ד דהו' מתובלת במשקין ומשני דהו' בשומשמין והוא עיסה נילושה במים שצריכה שימור עכ"ד.

הלכה יח

המחמץ וכו' חמצה בראשו של מזבח וכו'. ובספר קרן אורה הקשה אמאי כשרה הא משמע דמבעיא לי' בראשו של מזבח קודם הקטרה וכדאמר או דילמא מחוסר הקטרה וכו' ואי חימצה אסור להקטירה כדכ' כי כל שאור לא תקטירו והרי הוא פסולה ותי' דה"ק וכבר קרבה והוא כשרה דבשעת הקרבה היינו שהעליהו הי' כשר אע"ג דפסולה אח"כ תו אינו לוקה אלא דצ"ע אמאי לא ילקה משום שאור לא תקטירו ואלו חימצה קודם העלאה ואח"כ העלה לוקה משום כל שאור ה"נ כשחימצה בראש המזבח יעבור בלאו דכל שאור וי"ל דא"ח על העלאת שאור לבד אלא דוקא אם נתנו על האש להקטירו וצ"ע בזה גם לענין שאר פסולים אי חייב גם על העלה למזבח או דוקא הקטרה על האש כמו בע"מ עכ"ד.

הלכה יט

המחמץ לחה"פ לוקה שנאמר מכל המנחה וכו'. והנה בכ"מ דקדק דבגמרא משמע דמאשר תקריבו נפ"ל ונראה דהנה בת"כ דריש מנחה לרבות כל המנחה ומניין לרבות כל המנחות ת"ל המנחה אי לי אלא מנחה ששירי' נאכלין אין שירי' נאכלין מנ"ל וכ' הק"א ז"ל דהא דלא נאסר החימוץ אלא משום שירים וא"א לומר כן דהא כתיב בסיפא דקרא כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו מבואר דאיסור שאור וחמץ הוא משום בל תקטירו אלא משום דהאי קרא כתוב במנחת מרחשת אי לא כתוב אלא מנחה אשר וכו' ה"א דליכא לאו דל"ת אלא במרחשת כתוב כל המנחה לרבות שאר מנחות ואכתי הו"א דדוקא מנחות ששירי' נאכלין דומיא דמרחשת דאיירא בי' קרא אבל מנחות שאין שירי' נאכלין מניין ת"ל וכל המנחה אלא דגי' זו צ"ע דלא נאמר וכל המנחה אלא כל המנחה

וע"כ צ"ל דהי' כל המנחה אשר תקריבו כולן בכלל לאו זה וא"כ דאשר תקריבו איצטריך לרבות מנחות שאין שירי' נאכלין מנחת כהנים מנחת כהן משיח א"כ קשה מאי קאמר ריוה"ג לרבות לחה"פ הא צריך קרא למנחה שאין שירי' נאכלין וכ' בק"א דבהא גופי' פליגי מנחה שאין שיריו נאכלין מאי נינהו ואמר ריוה"ג לחה"פ ומנחת נסכים ור"ע אמר מנחת נסכים לבד ואין זה מובן דהא איכא עוד מנחות שאין שירי' נאכלין כמנחת כהנים אלא צ"ל דמכל המנחה איתרבו כולהו כי היכי דאיתרבו מנחות ששירי' נאכלין ואין שירי' נאכלין כולן מריבויי' דכל ה"נ איתרבי לח"פ ומנחת נסכים מריבויי דכל ולכן נקט רבינו הא דרשא דדרכו ללילך אחר דרשת הת"כ וכן העלה בס' קרן אורה.

רבינו פסק בלחה"פ אית בה משום חימוץ וכ' בלח"מ דרבינו לשיטתו דס"ל מידת יבש נתקדשה ובמנ"ח ומהרמ"ש הקשו הא תוס' שם הוכיחו דלא מתקדש קדוה"ג אלא בקרימת פנים א"כ אכתי איך שייך חימוץ בלחה"פ ונראה ליישב לפמש"כ מג"א סי' תנ"ג דבאפי' דחייב ע"כ אשעת רדי' חייב דהא בשעת האפי' אין בו מעשה א"כ לפי"ז גם אפייתן בחימוץ הא אין בו מעשה רק משעת רדי' קמחייב ע"כ דמתקדש למפרע משעת רדי' לתנור א"כ שפיר משכחת גם בלחה"פ לא תאפה חמץ רק זה שייך אי כבר קדוש עכ"פ בקדושת כ"ש אף דאין מקדש ליקרב דכ"ש אין מקדש ליקרב אלא מה שראוי להם שייך לומר דמשעת קרימת פנים נתקדש למפרע משעת רדי' אבל אי אין קדוש בקדושת כ"ש דמידת יבש אין מקדש אפי' לפסול לא שייך דקדוש למפרע קדוה"ג משעת רדי' דכ"כ בה' אימ"ז דגם סכין כ"ש אין מקדש הבהמה בקדוה"ג אי לא קידשה תחילה בקדושת פה.

בענין חלב מחמץ נראה דהענין כך דהנה בב"י סי' תס"ב הקשה על הכלבו שאמר דחלב מחמץ מההיא לישו לי בחלבא דאיך משמע מהתם דאינו מחמץ דהא קאמר להו יומא קמא לא תלישו להו בחלבא משום מצה עשירה משם ואילך לישו לי בחלבא ולעולם ע"י שמירה כמו שעושין במים משום דמחמץ ונראה דהנה בשו"ת מר"י חאגיז בהלכות קטנות כתב ביאר הענין הא דאמרו חלב בא מן הדם וכמו שהחלב מוציא הקום כך מדקיות ותמצית הדם העב יוצאין המי רגלים נמצא דאבוהן דכולהון דם שיש בכחו החלב והמי חלב והמי רגלים והדם יש בו הד' חלשים ובעודו דם אמר ר"יו דאמה"ח משום דהו"ל כיון שנפל לתוכו מעט מים שמתבטל כך המי רגלים שהם החלק המימי מן הדם מתבטלין במיעוטו בתוך הדם והדם אינו מחמץ וכשפושרין המים מתוכו מחמצין אבל בחלב אינו לומר כן שאנו רואין כי מן החלב הוא הקום שהוא חלב המימי הרבה יותר מן הגבינה ואין לומר שמתבטלין בגבינה א"כ מטעם זה יש לומר שהחלב מחמץ

את"ד מעתה אני אומר דהו' כמים ומי פירות דממהרין להחמיץ וא"כ קשיא שפיר מהא דלישו לי בחלבא הא לא מהני שמירה כיון דהו' כמ"פ עם מים אעכ"ח דלא מחמץ כלל.

אם גבלה במים הרי זה נפסלה וכו'. ותמהו דהו' לי' לומר דאסור לגבל דמחמץ מיד דהו' מים ומ"פ ובשו"ת שו"מ סי' קע"ו כתב ליישב דהא דאסור ר"ל מגבלה במים וכשרה היינו במגבל במים תחלה ומתחמץ חימוץ גמור א"כ אף שאח"כ נותן שמן והו' מים ומי פירות כיון שנתן תחילה המים כבר עשה פעולתו והחמיץ ובהכי ניחא קו' הנוב"י דממנ"פ נשמע אי דמי פירות עם מים הו' חמץ גמור או דנוקשה דאורייתא ולהנ"ל ניחא כיון דנותן מים תחילה שפיר מחמץ אך הביא שם דבספר יושיע הביא שהגאון חוו"ד השיג ע"ז דהיציקה בשמן הי' ובשו"מ כתב דזה רק בחמשה מנחות דהיינו מרחשת מחבת מאפה תנור אבל מנחת נסכים יכול להיות דמגבלה במים תחילה ואח"כ מריקין עליו שמן דהא בפ"ב שכתב רבינו דין מנחת נסכים שם לא כתב דבעינן יציקת השמן תחילה ואף דנאמר דמסתמא הי' כשאר מנחות אבל מס' שפיר אמרו לרבות מנחת נסכים לחימוץ דעכ"פ אם לא יתרבו לחימוץ הוא דיכול לגבלה במים תחילה ואח"כ בולל עם השמן ואתי קרא למימר דל"ת מגבלה במים תחילה ואח"כ יבלול השמן כדי שיהא חמץ גמור לזה מרבינן מקרא דמגבלה ביחד וממילא באמת ל"ה כלל חמץ גמור עיי"ש.

וראיתי כעת בספר קרן אורה שתמה מה ענין יין של נסכים לגבל בו המנחה הא היין מתנסך בפ"ע ואם עירב בו יין וגיבלה הי' לה ליפסל כמו אם גיבלה במים כיון דע"כ אסורה לגבלה בד"א לבד שמנה וכי היכי דנפסלה בגביל במים ה"ה ליפסל בגביל יין כיון דאין שייכות יין עם מנחה ושמנה ואי לא מסתפינא הייתי אומר דצ"ל ואם גיבלה בשמן של נסכים היינו בשמנה וכו' וגם הפסול בגיבלה במים צ"ע מנ"ל ומ"ש ממנחת חוטא דמגבלה במים אע"ג דכתיב בה חריבה וצ"ל דדוקא שאר מנחות שקשה לגבלן בשמן דמיעוט לוג לעשרון מותר לגבלן במים וכן במנחת חוטא דקשה לקמצה אבל מנחת נסכים דשמן מרובה לא צריך למים אפי' מיפסל פוסל בהן נתינת מים מעט אלא דלכאו' ליכא פסול בזה אלא חסר או יתר מגיבול קשה או רכה וכדאמרינן לעיל לענין מנחת חוטא והא קיי"ל כר"י דמתניתין דריש פרקין דכמות שהן משערין וליכא משום חסר או יתר.

עוד כתב רבינו דילפינן לחם הפנים מכל המנחה וכבר דקדק הכ"מ דבגמרא משמע דמאשר תקריבו נפקא לי' וכתב שם בספר הנ"ל דהנה בתו"כ דריש מנחה לרבות כל המנחה ומנין לרבות כל המנחות ת"ל המנחה אין לי אלא מנחה ששירי' נאכלין אין שיריהן מנ"ל וכתב בק"א הא דלא נאסר החימוץ אלא משום שירים ושלא לומר כן דהא

כתיב בסיפא דקרא כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו מבואר דאיסור שאור ודבש הוא משום איסור הקטרה אלא משום דהאי קרא כתיב במנחת מרחשת אי לא כתוב אלא מנחה אשר וכו' הו"א דליכא לאו דל"ת אלא במרחשת כתיב כל המנחה לרבות שאר מנחות ואכתי הו"א דוקא מנחות ששירי' נאכלין דומיא דמרחשת דאיירא בי' קרא אבל מנחות שאין שירי' נאכלין מניין ת"ל וכל המנחה אלא דגירסא זו צ"ע דלא נאמר וכל המנחה אלא כל המנחה וע"כ צ"ל דה"ג ת"ל כל המנחה אשר תקריבו כולן בכלל לאו זה וא"כ דאשר תקריבו איצטריך לרבות שאר מנחות שאין שיריהם נאכלין היינו מנחת כהנים וכהן משיח וא"כ מאי קאמר ריוה"ג לרבות לחם הפנים מהיכא מרבינן לי' והק"א כתב דבהא גופי' פליגי מנחה שאין שירי' נאכלין מאי ניהו ואמר ריוה"ג לחם הפנים ומנחת נסכים ור"ע אומר מנחת נסכים לחוד ואין זה מובן דאיכא מנחות שאין שיריהם נאכלים טובא כגון מנחת כהנים אלא צ"ל דמכל המנחה איתרבו כולהו כי היכי דאיתרבו מנחות שירי' נאכלין ואין שירי' נאכלין כולן מריבוי דכל ה"נ איתרבו לחה"פ ומנחת נסכים מריבוי דכל ודרכו של רבינו לילך אחר תו"כ והא דאיצטריך הכא לרבות כל המנחות לחימוץ נראה דלא איצטריך אלא לענין לעבור בלאו דמחמץ אבל לפסול פשיטא דכל המנחות פסולין חמץ בין הנאכלין בין שאין נאכלין וכדתנן בר"פ כל המנחות באות מצה עכ"ל.

הלכה כ

חיטים של מנחות אין לותתין שמא יחמיצו וכו' אבל מנחת העומר לותתין. הנה זה גמרא בפסחים דציבור שאני וקשה מאי קושיא לי' כלל מנחת עומר הא מנחת עומר נקלה באש ושוב אינו מחמץ כדאיתא בפסחים דף ל"ט דמדינא אינו מחמץ רק דמר זוטרא אמר התם דלא לימחי אינש קדרא בקמחא דאבשינא שמא לא נקלו יפה אבל אשמואל לא שייך להקשות דילמא לית לי' דמר זוטרא דניחוש שמא לא נקלה יפה כיון דאין כשר אלא אם נקלה באש כדאיתא בפסחים פ"ק דף ד' שוב ראיתי שבמנ"ח הקשה כן.

בענין שאור אי הו' ברי' בפ"ע כיוצא בזה מצינו פלוגתא בין גדולי אחרונים באו"ח סי' תס"ו בזיעת אדם דהו' תולדה בפ"ע ואין מחמיצין או עם מים מחמיצין כמו במי פירות דעם מים מחמיצין דדעת הב"ח דגם עם מים אין מחמיץ והח"י חולק עליו דאף דהו' ברי' בפ"ע אפ"ה עם מים מחמץ עיי"ש.

והנה שם פליגי אי זיעת אדם דאינו מחמץ הוא רק זיעת ישראל דנקרא אדם אבל לא זיעת מצרי דלא איקראי אדם ותמהו דמאי נפ"מ אטו משום דלא איקרי אדם אישתני

טבעו דיהא מחמץ ולדעתי אין כאן תימא כדאמרינן בפרק הזורק בשבת דכיון דאכלו שקצים ורמשים חביל גופייהו א"כ גם כן יש לומר דאישתני מכח זה טבעו וזיעת המצרי מחמץ.

הנה בשו"ת מרמ"ש הקשה הא דפליגי בגמרא דרבא ס"ל דחלא וחמרא מבשא"מ ואמאי הא חמרא סופו להיות חלא א"כ הו' מב"מ ונראה ליישב דדוקא בשאור ועיסה כתב הר"ן דהו' מב"מ משום דסוף עיסה שתהא שאור משום דבאמת בכל עיסה טמון בתוכו כח השאור דזהו כח החימוץ שבו אלא שלא נתגלה שמעורב בתוך העיסה ע"כ כיון דסופו שיעשה שאור ויתגלה כח החימוץ שטמן בתוכו לכן הוא מב"מ אבל בחמרא הנה בחמרא בעלמא אין חלא טמון בתוכו אף דבזה כבר ריחא חלא כיון דהו' חמרא הו' מבשא"מ מכח דשמי' חמרא וחמרא דעלמא אין סופו להיות חלא ע"כ גם האי דאתית לי' ריח חלא דיינינן כשאר חמרא דהו' מבשא"מ.

אהא דאיתא במנחות דף ע"ה הי' עומד ומקריב עומר ומנחות בירושלים כתב בהגהות יעב"ץ וז"ל לא ידענא למאי אתא אי לדברי העומר יש מנחה בבמה מ"ש ירושלים מבמה ואולי איכא לפליגי דאף למ"ד יש מנחה בבמה מיהו מצוה ליכא משא"כ בירושלים מצוה איכא אך הנה בצל"ח ברכות דף ל"ז נראה שמפרש טעם אחר דנקט בירושלים לאפוקי במה שלא הי' שם משמורת עוד כתב לפירש"י ע"כ הא דנקט ירושלים דבשעת הקדש חיישינן לשאלה אבל יש להקשות דכבר הקשה בחס"ו יור"ד סי' רנ"ג דמפריש תרומה לא יברך דילמא מתשיל עלה ונמצא ברכה לבטלה והעלה דמעיקרא לית לן למיחוש להכי דחזקתו שלא ישאל וצ"ל דלענין שהחיינו דאינו חיובות אין לברך משום חששא פן ישאל.

והנה בהא דפירש"י דעומד ומקריב מנחות קאי אישראל המנדב מנחה כתב בפנ"י דרש"י לא רצה לפרש כתוס' כיון דאין המצוה מתחדש מזמן לזמן אין לברך שהחיינו לכן מפרש בישראל דקנה המנחה במעותיו והביא ראי' מדברי רבינו שכתב בפי"א מברכות דמצוה שמצוי' אין לברך שהחיינו אלא כמו שקונה אותה מצוה במעותיו את"ד ולכאו' קשה לי מניין שצריך לקנות במעותיו דז"ל רבינו שם כל מצוה שהוא קנין לו מזה רק נשמע שצריך שיעשה אותו להיות שלו וקניינו ולא שיקנה במעותיו דאי נמי ירש וזכה בו בירושה ג"כ הו' קניינו וזה לא שייך במנחה שנאכלת מיד ולכן נראה לי שכונתו דאיתא בירושלמי פ"ג מערלה ולא כן תנינן ולקחתם לכם ולא מן המצוה דהיינו לאפוקי ממע"ב ומשני תמן ולקחתם לכם בדמים ולא מדבר שכבר עומד למצותו משא"כ בשופר יום תרועה יהא לכם מ"מ ואם תקע בשופר של מצוה יצא ולפי"ז דהכי נמי במנחה דאין

מביאין רק מן החולין דצריך להביא מן הדמים שיהא זה קניינו לכן רק ישראל המנדב מנחה מברך שהחיינו.

הלכה כא

כל המנחות הנאפות נילושות בפושרין וכו'. והנה בגמ' דמנחות בעי ר"פ מר' אמי מנין לכל המנחות שנילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו נלמדנה מפסח א"ל בגופא כתיב תהי' החיי' אמרו לי' רבנן לר' פרידא ר' עזרא קאי אבבא והשיב להם ר"פ אי בר אוריין הוא יאי ואי בר אבהן ולא בר אוריין מאי כולי האי אמרו בר אוריין הוא ואמר שיכנס חזיא דהו' עכירא דעתי' פתח ואמר דכתיב טובתי בל עליך כי אם לקדושים אשר בארץ ואדירי כל חפצי בם אמרה כנס"י החזק לי טובה שהודעתנו שמך בעולם אמר להם הקב"ה לכם אין אני מחזיק טובה טובתי בל עליך למי אני אחזיק טובה לקדושים אשר בארץ שהם קידשו שמי בעולם כיון ששמעו דאמר אדיר פתח ואמר יבוא אדיר ויתן תורה לאדירים יבוא ידיד לידידים יבוא טוב לטובים ופלא המשך המאמרים זל"ז ונראה דדבריהם כולם בחכמה להשכיל לב האדם בתכליתו אשר בראו בורא כל העולמים ב"ה ומה פעולתו בעוה"ז ידוע כי האדם הוא חלתו של עולם כי הוא חלק מהעיסה כחלה אשר הופרש לגבוה וכן האדם נברא להיות קדוש במעשיו וכל דרכיו הוא דוגמת המנחה הקריבה קומץ ממנה נקטר לגבוה וחלק הנשאר נאכל לכהנים והוא בלולה בשמן כולה שהאדם יש בו שני חלקים אלו עבודת קונו כולו לד' וחלק השני הם פעולת הגשמיות המכרחות כמו האכילה והשתי' וגם זה יהי' בקודש דכולו בלול בשמן באור התורה וכמו שהמנחה צריכה שימור מן החימוץ מפני שנילוש בפושרין ויוכל להתחמץ כן האדם נילוש בפושרין האורח היצה"ר העומד להתחמץ וצריך שימור מאוד ועל ידי מה ע"י התורה ומצוה כי הוא התבלין לזה כמאמרם ז"ל וזש"נ בקרבן מנחה נפש כי תקריב כי הא מורה על הקרב נפשו ועיסתו כולה אך לדעת את ד' בכל דרכיו ועניניו ולא לו לבדו הוא עמלו בטוב אלא עוד ייטיבו מעשיו לכללות הבריאה כי ע"י יקבלו כולם מטוב העליון ב"ה וכולם ידעו אם ד' ויעשו רצונו ר"א כפר תבנותו ומדרגתו כחפצו להטיב לברואיו ויש לרמוז בזה אבעיית ר"פ מר' אמי מנין לכל המנחות שנילושות בפושרין ומשמרין שלא יחמיצו נלמדנה מפסח ירמז בשאלתו מנין הוא הלימוד הגדול הזה והשכלה הגדולה לשמור א"ע משום חימוץ חטא ועון אחרי שנילוש בדבר המביא לידי חימוץ הוא כח היצה"ר מה הוא סגולת שמירה זו נלמדנה מפסח כי ע"י נפלאות ונסים שנעשו לנו הראנו לדעת כי ד' הוא לבדו ובזכרו את מעשה ד' הגדול והנורא ע"י זה יש בכח האדם להשמר מהחימוץ הרע הזה והשיב לו ר' אמי אמת כי כן הוא כי מעשה

מצרים הוא לימוד גדול אבל בגופה נמי כתיב מצה תהי' חי' בי' חיוב על האדם עצמו להחיות נפשו לקנות לו לב לרבנן ולדעת את ד' כמוש"כ דע את אלקי אביך יאמר כי על קבלתיך מאבותיך כי הוא האלקים אין עוד מלבדו אתה בעצמך דע לך כי בלי דעת נפש לא טוב ותוכל לשכוח גם הקבלה מאבותיך וע"י מה הוא קנין דעת השלימות ע"י אור התורה והמצוה תלמד לאדם דעת לבלי הי' בו שם חימוץ ולזה סמך הא דר' עזרא קאי אבבא כי בא לקבל פני ר' פרידא ולהכירו מאור תורתו ולהגביר דעתו בדעת השלימה אשר זה יהי' דרך כל מקבלי פני רבים לתכלית הזה הן בדבר הלכה הן בדבר אגדה הכל לש"ש ולידע דרך ד' ומפני מוראו את רבו קאי אבבא עד שיטול רשות לכנס ואמרו לר"פ מעלתו מצד אבותיו דהוא עשירי לראב"ע והשיב להם ר"פ אי בר אוריין הוא יאי כו' אתם משבחים אותו מצד מעלות אבותיו וקבלתו מהם אבל זאת המעלה אינה אלא אם יש לו דעת ושלימות מצד עצמו ובר אוריין ובר אבהן הוא ואי שניהם כאחד וודאי טובים אבל בר אבהן לחוד והוא בעצמו בלי דעת שולט בו הדין יותר כי הי' לו ממי ללמוד ולא למד ואמרו בר אוריין הוא ונתן לו רשות לכנס חזי' דהו' עכירא דעתי' שראה שאין דעתו צלולה עליו מפני הסתלקות מוח הדעת מעט אשר זהו החסרון והצער הגדול לעובד ד' באמת כי זה גורם פירוד ח"ו מהתקשרות באהבת ד' אש זה הוא עיקר הדעת כששורה עליו רוח עליון קדוש ובהסתלקותו הוא חסרון הדעת ע"כ דרש לו ר"פ המקרא הזה טובתי בל עליך לחזק דעתו כי הויכוח הזה הוא בין כללות ישראל ובין הקב"ה וכנס"י טוענת החזק לי טובה ענינו כי טובתו ורוח קדשו יהי' אתנו בחיזוק ולא תעזוב אותנו השיבה רוה"ק טובתי בל עליך אל עיקר החזקת תשובה שלא אעזוב אתכם הוא בשביל אבותיך שהמה קידשו שמי בעולם שנאמר לקדושים אשר בארץ ואדירי כי הם היו בחוזק עמדי כי אדיר הוא בעל כח וגבורה וכמו שהם היו אדירים וחזקים עמדי כי כן אני מחזיק טובתי בזכותם ובזה דיבר אל לבו לבל יצער על היסח הדעת ברגע כי בר אבהון הוא וזכות אבותיו יהא בעזרו להחזיק לו טובתו של מקום ב"ה להיות דעתו שלם בעבודתו כתשוקת עבדי ד' באמת:

הלכה כב

ומקום שמבשלין קדשי קדשים שם אופין את המנחות שנאמר זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים. וקשה לכאו' א"כ הא דכתב רבינו בהל' כ"א דלישתן ועריכתן בפנים מנ"ל ונראה דרבינו בהא לשיטתו בפ"ג דסובר בלולה א"צ כ"ש [וזה מוכרח בדעת רבינו דתוס' ורש"י דסוברים בלולה צריך כ"ש כתבו בדף צ"ה דבעי גם לישה בכ"ש ובדברי רבינו לא נזכר זה דבעי לישה בכ"ש א"כ ע"כ גם בלולה א"צ כ"ש ודו"ק] ואפ"ה עשאה בחוץ

פסול והה"ד לישה ועריכה כדמוכח פסחים דף ל"ו דדינם שוה והיינו משום דלא בעי כ"ש רק כלי לכן בעי בפנים [ומטעם שכ' במק"א יען דחזינן דבעי למדוד במידות של קודש ולח] וא"כ ילפינן כמו דקפיד קרא אאפי' והיינו באותן מנחות דליכא שמן כמו שתהל"ח ולחה"פ והה"ד מנחת חוטא וקנאות כמוש"כ טה"ק דף צ"ו וא"כ בליכא שמן לא נתקדשה במידת לח ולדעת רבינו דנתקדשה מידת לח אפ"ה עכ"פ מבואר בדבריו פ"ה ופ"ז מתומ"ס דשתהל"ח ולחה"פ לישתן ועריכתן בחוץ ורק אפייתן בפנים ובארתי שם טעמא דמילתא יען דלא נתקדשה שלא מדעת וא"כ חזינן דעכ"פ צריך אפי' בפנים והיינו דכיון דבעי כלי לא כ"ש כמו הני דצריכין אפי' בתנור של מתכות דכלי הו' כמוש"כ רבינו להלן בפרקין אף דל"ה כ"ש עכ"פ כלי הו' א"כ קפיד קרא שיהא אפייתן בפנים מינה ילפינן לשאר מנחות ללישה ועריכה ובלולה בפנים וקרא נקט אפי' כולל לכל המנחות אבל אי הו' בעי אפי' כ"ש א"כ ל"ה יכולין לילף לישה ועריכה דל"ב כ"ש כדמוכח דף נ"ז ל"ש ע"ג קטבלא אבל כלי בעי [ועיי' טה"ק שנתקשה לפי רש"י איך יליף לישה ועריכה בקרא כתיב אפי' והנה מבואר בטה"ק שדעת רש"י דבעי בלישה באמת כ"ש כמוש"כ להדיא במשנה ורק הכונה אם בא לעשות בפנים בעי כ"ש בלישה וכל זה דוחק דא"כ בלחה"פ ושתל"ח נהי דמידת יבש לא נתקדשה אפ"ה אם בא לעשות בפנים יצטרך כ"ש ואמאי תני תנא דלישתן בחוץ אמנם באמת דברי טה"ק לא נהירא לי דמה דהקשה מרש"י דף נ' הנה רש"י כתב מידת יבש לא נתקדשה ויקשה הרי בעי שמן וע"כ דקאי אמנחות דל"ב שמן ולפי"ז מנחות דבעי שמן בעי לישה בפנים וע"ז קאי רש"י דלישה בכ"ש ובפנים אבל דעת רבינו דל"ב בלישה ובלולה כ"ש כמו שביאר דעתו בפי"ג א"כ עכ"ח כמוש"כ] וג"כ מוכח הילפותא מבישול דבישול אין בכ"ש דהרי מבשלין בכ"ח ואין עושין כ"ש מכ"ח כדמבואר בפ"ב מכלהמ"ק ודו"ק.

ובזה ניחא מה דנתקשה בלח"מ שמדברי רבינו נראה דהילפותא רק לפנים לא לכלי שרת וכתב דמפרש כדברי תוס' דילפותא רק לענין פנים ולפמש"כ ניחא כיון דל"ב כ"ש רק כלי אין צריך לזה ילפותא רק עיקר ילפותא דבעי פנים אבל דבעי כלי זה מוכח ממילא כמו הבישול דבשלמא אי כפירש"י דבא ללמד דבעי כ"ש א"כ צריך לאשמעינן זאת דהרי לרש"י עכ"ח אמרינן מדגלי קרא להקיש [אף דבישול מסתמא ל"ב כ"ש כיון דגלי היקש ע"כ לענין זה דבעי כ"ש] מנחה לחטאת ע"כ לענין זה דבעי כ"ש אבל לפירוש רבינו אין ההיקש רק לפנים אבל זה ממילא מוכח דבעי כלי כמו בישול.

והנה בלח"מ כתב דאין חילוק בין רש"י ותוס' וליכא חילוק גי' ביניהם אלא דרש"י מפרש דיליף פנים וכלי דלענין כלי מפיק מהקרא ולענין פנים מפשטי' דקרא וכן פי'

תוס' ג"כ וגם רבינו מפרש כן ואני תמה עליו [דבודאי תוס' אין חולקין שכן מוכח מסוף דבריהם שהוק' ל"ל קרא הא כתיב מחבת ומרחשת והן כלים א"כ עיקר קרא עכ"ח לענין כלי כרש"י אבל רבינו עכ"ח מפרש אפנים] אם כדבריו הרי רבינו מתחיל במקום שמבשלין שם אופין שנאמר אשר יבשלו וכו' אשר יאפו ואי כדבריו דפנים מקרא דהוציא החוצה א"כ למה לא הביא רבינו סוף הכתוב דהוציא החיצונה אלא נראה דמהקישא יליף פנים כמוש"כ הכ"מ לדעת רבינו והא דבעי כלי אין כונה כ"ש ול"ב הקישא רק ממילא שמעינן כלי בעי ודו"ק.

והנה בטה"ק רצה ליישב דברי הכ"מ דרשי' עכ"ח חולק אתוס' וסובר דהקישא לענין כלי ולא לענין פנים כיון דרש"י בדף נ"א כתב דל"ב לישה בפנים וע"כ הכונה אי רוצה לעשות בפנים צריך כ"ש אבל לא דיליף דבעי דוקא בפנים עיי"ש ולדעתי יש להשיב על דבריו דהרי רש"י כתב בדף נ"א מידת יבש לא נתקדשה ויקשה הרי בשמן מידת לח א"כ עכ"ח קאי אמנחות דל"ב שמן וכאן דמפרש משנה דבעי לישה בפנים ובכ"ש קאי אמנחות דצריך שמן דהוי במידת לח.

ובמש"כ נתיישב קו' הטה"ק שהקשה לתוס' דכתבו ה"ה בישול איך הוי ה"ה הרי בגמרא לעיל אמרו מידת יבש לא מקדש לישה ל"ב פנים ותנור מקדש בעי פנים ותי' כיון דמנחה יש בה שמן א"כ בעי פנים דמל"ח נתקדש ולעיל קאי אלחה"פ דליכא שמן ולפמש"כ נכון יותר דהנה הא דפריך לעיל מידת יבש לא נתקדשה מדלישה בחוץ הכונה כך דהרי כ"כ לעיל דהא דבעי לישה ובלולה דבכלי בפנים משום דחזינן דתורה קפדה שיהא נעשה קדושה למדוד בשל קודש א"כ עבודה הוי עיי' לשון תוס' זבחים דף כ' ובצ"ק א"כ שפיר קאמר מדלישה בחוץ ע"כ מידת יבש לא נתקדשה א"כ ל"ב מעשה קודש לכן ל"ב פנים אבל כאן במנחה שיש בה שמן דנתקדש במידת לח וקפיד תורה שיהא נעשה בשל קודש מסתמא בעי פנים אף דלישה אין בכ"ש וכן אפי' אין בכ"ש כאמור ודוק היטב ובמש"כ א"ש קו' תוס' לאיזה מנחה צריך קרא אי למנחות מחבת ומרחשת ומאפה תנור הא כתיב בהו כלי ולמנחת סולת אין בה אפי' קודם קמיצה ומלשון זה משמע דאחר קמיצה יש בה אפי' דלא כמשל"מ פ"ג דכתב במנחת סולת א"צ אפי' אחר קמיצה ולפמש"כ א"ש דבעי קרא לענין שתהל"ח ולחה"פ דבעי תנור ויותר יש לומר דהרי לפירוש רבינו עיקר קרא קאתי לענין דבעי פנים ולפי"ז נהי דלענין מחבת ומרחשת מסתמא בעי פנים דכ"ש אבל מאפה תנור דל"ה כ"ש ל"ה ידעינן דבעי פנים ורק מקרא זה ידעינן דכל מנחות אפייתן בפנים בכלי בתנור של מתכת לא בכ"ש וא"כ בעי קרא למאפה תנור ולשתהל"ח ולחה"פ ודו"ק והא אין לומר דקרא עיקר לאשמעינן דלישה בפנים ובכלי דז"א דא"כ

בודאי יקשה איך שבק קרא העיקר דלישה ונקט אפי' ודו"ק.

ויש להוסיף דרבינו מפרש באמת כרש"י ותוס' לענין כלי אלא דזה קאמר רבי ורבי לשיטתו סובר תנור מקדש א"כ אשר יאפו היינו בכ"ש א"כ עיקר ילפותא לכ"ש אבל לדידן תנור אין מקדש עיקר ילפותא דבעי פנים והוכיח כן רבינו מפלוגתא דרי"ו ור"ל בדף ט' דלר"ל דבלולה ל"ב פנים משום דל"ב כ"ש לדעת רבינו דסובר דהא דבעי פנים היינו רק אי בעי כ"ש דתנור מקדש ומיושב קו' טה"ק לר"ל מהא דכל מנחות יש מעשה בכלי בפנים אבל רי"ו סובר אף אי תנור מקדש ילפינן מקרא דבעי פנים לא לענין דבעי כ"ש אלא כיון דכלי בעי בעינן פנים ודו"ק היטב [ועיי' מש"כ מזה פ"ג מתומ"ס].

הלכה כג

המנחות טחינתן ורקידתן וכו' ותנור של מקדש של מתכות הו'. הנה בבה"ז נתקשה בדברי רבינו דתחילה כתב מחבת ומרחשת כלי שרת משמע תנור אין של כלי שרת וא"כ סובר תנור אין מקדש ויקשה א"כ למה הוה של מתכות ומה אשמעינן בהא דהוה של מתכות אך זה יש ליישב דאשמעינן דע"פ כלי הוה ולכן בעי בפנים וכמש"כ לעיל וכן בה' תומ"ס אבל עדיין יקשה עליו מגמ' דזבחים דף צ"ו דאמרינן דלכן ל"ה של חרס משום דאופין בה לחה"פ ושתהל"ח דקדושתן בתנור והוה כלי שרת ואין עושין כ"ש של חרס ופירש"י דלא הי' עריכתן בכלי שרת לפי שאין טעונין שמן ואמרינן בדף צ"ה לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים [הנה מפירש"י מוכח דכן נשאר המסקנא בגמ' והא דאין דוחה שבת ע"כ תברא מי ששנה זו לא שנה זו וכן פי' בבה"ז שם דלא כצ"ק שפי' בדף ה' דכיון דנדחה דרב אשי ע"כ לאו משום תנור מקדש אלא משום דמיב"ש נתקדש והבן אולם בפי' משנה לרבינו נראה שמפרש כצ"ק ודו"ק היטב ועמש"כ בפ"ג מתומ"ס] וא"כ לרבינו אי לא נתקדש דל"ה כ"ש למה הוה של מתכות וליישב י"ל דסובר מידת יבש לא נתקדש אבל למ"ד נתקדש א"כ תנור לא נתקדש דהרי בדף נ"ז פליגי בקרא דביכורים לד' למ"ד יבש נתקדש קאי אקודם אפי' וע"כ דל"ש בשעת אפי' דאז ליכא קידוש אבל מ"ד לא נתקדש קאי אשעת אפי' דתנור נתקדש ורבינו דסובר בפ"א כלהמ"ק דנתקדש מידת יבש ע"כ תנור לא נתקדש והא דהוה של מתכות משום דע"פ ראוי לכלי שרת בעינן כמו במנחה בהבאה כמש"כ רבינו בפי"ג:

ונראה דהדבר מוכרח כן דהנה תוס' הוק' למה לא נקיט מנחת מאפה דכתיב בי' תנור בהדיא ותי' דנקט כך משום דמאפה תנור דנתקדש ג"כ לא ידעינן אלא מלחה"פ דגמרא גמרו להו לרבנן דר"ש דתנור מקדש כדאיתא במנחות שם והנה קשה לי לדבריהם במנחות בדף ס"ג כתבו תוס' דיען דכתיב בהו תנור יש לומר דעדיף משתהל"ח ולח"פ

דלא כתיב בהו תנור וא"כ קשה עדיין למה לא נקט מאפה דכתיב בהו תנור אבל בלחה"פ ושתהל"ח דל"כ קרא לכן צריך למיגמר דתנור מקדש וצריך לומר דבמאפה לא פשיטא להו דתנור קדוש דמאפה נתקדש בשמן שנותנין לתוכו למ"ד סולת בוללן כמו שבארתי בפי"ג מה"א ובתומ"ס פ"ג וסברי דאף דנתקדש כבר ל"א הסברא דגנאי להוציא לכלי חול לכן הו"א דתנור לא הוה כ"ש אבל לחה"פ ושתהל"ח דל"ב שמן כפירש"י ע"כ תנור מקדשם וא"כ למ"ד מידת יבש נתקדש דאין הכרח לומר דנתקדש תנור משום לחה"פ א"כ אין לנו הכרח כלל לומר דנתקדש תנור משום לחה"פ א"כ אין לנו הכרח כלל לומר תנור מקדש דאי משום דכתיב תנור בקרא במאפה הרי תוס' כתבו דעיקר משום לחה"פ ושתהל"ח מוכח דנתקדש והבן ומוכח כדברינו הנ"ל:

והנה לפי דברי תוס' למ"ד מידת יבש לא נתקדש וגם תנור לא מקדש היינו אידך מ"ד דסובר דאין דוחה שבת כמש"כ תוס' דף צ"ה במנחות א"כ אטו לדידי' לא הו' תנור של מתכות ואולם יש לומר דהאי מ"ד יסבור דל"מ אף בהסיקו בפנים ויצטרך שבירה כנ"ח:

והנה במנחות דף ס"ג פריך גמ' דמר"ש דאמר כשרות אבית פאגי ע"כ סובר דתנור אין מקדשין ומשני צריך לקדש לשם תנור והוק' תוס' מאי מדמי לח"פ למאפה הא רבא אמר על מחבת תעשה מלמד שטעונין כלי ואי אפה מאתמול איפסל בלינה וה"נ מאפה תנור כתיב א"כ צריך כלי וא"כ לימא דתנור של מנחות מקדש ושל לחה"פ אין מקדש [והנה קו' זו לפירש"י דכאן וכן לפי תוס' כדכתבו בדף ט'] ותי' דבזבחים מוכח דלא הו' רק חד תנור של מתכות שהי' לשתהל"ח ולחה"פ ולמנחות והנה תי' זה רק לפירש"י ולפירושם אבל למה שפירש"י מנחות דף צ"ה דכשרות בבי פאגי היינו לאפות שם א"כ שפיר י"ל דב' תנורים הי' ובחוץ הי' אחד שאין של קודש ורק תוס' קאי לפירש"י כאן ובזה ניחא מה שהקשה בטה"ק דפירש"י נפסלות ביוצא הא במנחות פי' דנאפות בבי פאגי א"כ לא נתקדש ל"ש יוצא ולפמש"כ ניחא דכאן הכרח לרש"י לשנות את טעמו ולפרש דנאפות בפנים רק כונה כשרות ביצאו לבי פאגי אי חוץ לעזרה ולכן פי' כאן בי פאגי חומת עזרה ובמנחות פי' בירושלים משום דל"ש דיאפה אבי פאגי אם הוא חומת עזרה והבן:

והנה דברי תוס' ע"כ צריכין תלמוד דשם מוכח אי תנור מקדש אז הו' תנור אחד של מתכות אבל מ"ד דלא נתקדש א"כ הו' של חרס דלא כהך דזבחים א"כ שוב יקשה די"ל דב' תנורים היו גם אחד שלא הי' כ"ש אע"כ כמש"כ דלכ"ע הי' תנור של מתכות אף דלר"ש דכשרות בבי פאגי ע"כ דסובר תנור לא מקדש וגם מידת יבש לא נתקדש אע"כ דלכ"ע הו' של מתכות דע"פ כלי בעי א"כ שפיר כתב דמשמע שם דלא הו' רק אחד של מתכות וכמו שהוא למ"ד דמקדש כן הוא למ"ד אין מקדש א"כ גם רבינו סובר אף דלא

מקדש הוה של מתכות ודו"ק:

והנה הוק' עוד שם דא"כ דאף דכתיב תנור לא נתקדש א"כ מ"ש ממחבת ותי' דל"כ עשה במחבת אבל בחביתין אמר רחמנא על מחבת בשמן תעשה ולכאורה כונת תוס' יען דלא כתיב בלשון ציווי אך ע"ז יקשה הרי הא דיליף מקרא דויקח המאכלת ומקרא דוישם באגנות הרי ג"כ לא כתיב בלשון ציווי אמנם נראה כונת תוס' כמש"כ בדף נ"א יען דכתיב במחבת תעשה הכונה שיהא קדושת כלי עליו בשעת עשיי' לכן מוכח דע"כ הוה כ"ש כמו שביאר דבריהם בטה"ק ולזה כתבו ג"כ דל"כ עשה במרחשת דאז הוה דרשינן דכונה דבשעת עשי' יתקדש יען דהוה כ"ש ואולם קשיא על דבריהם בדף צ"ו סיימו דלמה צריך קרא דיחזקאל הא כתיב כלי במרחשת ומאפה תנור ולפי דבריהם כאן לא מוכח מזה עדיין דהוה כ"ש וצריך קרא דיחזקאל שפיר וצ"ע:

והנה צריך לומר לדבריהם כאן דכ' דלא משמע כ"ש אף דילפינן מקרא דיחזקאל דצריך כ"ש י"ל דמיחזקאל רק ידעינן דכלי בעי אבל לא כ"ש כמש"כ בפ"ג תומ"ס ואולם עוד יש לעיין בדבריהם שכתב דל"כ עשה במחבת עשה במרחשת עשה בתנור דלכאורה מרחשת מאן דכר שמי' דהרי לכ"ע מרחשת הוה כ"ש וע"כ דתוס' סברו אי נאמר דתנור ל"ה כ"ש אף דכתיב מאפה תנור ה"ה נמי לא הו' מרחשת כ"כ לר"ש א"כ לפי"ז לרבנן דסברו מרחשת כ"ש גם תנור ע"כ כ"ש דמאי שנא ואולי יסבור רבינו כיון דכתיב בחביתין במחבת תעשה דכתיב עשיה ע"כ נתקדש א"כ מסתמא באותו מחבת הי' נעשין כל מנחות ומוכח דהוה כ"ש וה"ה למרחשת [ועיי' רבינו פ"ג מתומ"ס שכתב מרחשת ובלח"מ שם] אבל תנור דלא כתיב בי' עשי' לא הוה כ"ש:

ואולם עוד קשה על דבריהם שמכאן מוכח דאף דלא הו' תנור כ"ש אבל כלי הו' ובדף ע"ד פי' הא דקאמר כל מנחות שעושין בכלי למעוטי מאי למעוטי מאפה כתבו לא מיקרי נעשית בכלי דתנור אין מקדש וצריך לומר שאין כונתם דל"ה כלי כלל אלא דל"ה כ"ש ואולי י"ל דכיון דאין מקדש אף דהוה של מתכות לא מיקרי נעשית בכלי כלל דאין לו דין כלי דלטומאה ג"כ ל"ה שם כלי עליו יען דמחובר לקרקע עיין שבת דף קכ"ה וכן ס"ל לרבינו בתנור של מתכות לא מקבל טומאה דמחובר לקרקע א"כ ל"ה גם כלי כלל אבל לעולם של מתכות הוא ולפי"ז למ"ד דהוה מקדש כלי הוה אף דמחובר לקרקע מגזה"כ כמו למ"ד דמקבל טומאה מגזה"כ ודו"ק:

ואולם למ"ד דתנור לא מתקדש יקשה בדף כ' אמרינן חביתין מטגנה ואח"כ אפה א"כ איך יוציא מכ"ש לכלי חול ע"כ לומר דסובר אותו מ"ד אופה ואח"כ מטגנה וכן סובר רבינו בפי"ג א"כ שפיר סובר תנור לא מיקדש ודו"ק:

פרק יג

הלכה ב

וכיצד עשיית חביתי כה"ג וכו' אינה מתקדשת לחצאין. והנה בהל' ד' כתב רבינו חולק כל חלה וחלה לשנים באומד כדי שיקריב חצי בבוקר וחצי בערב והראב"ד חולק דמקריב שש חלות בבוקר ושש חלות בערב ולי קשה טובא דדברי רבינו תמוהים דדבריו סותרין זא"ז דמאחר שכתב דחולק כל חלה א"כ צריך לקדשה כולה כאחת ואח"כ מחלק אותה א"כ איך כתב כאן שאעפ"י שקריבה חצאין אינה מתקדשת חצאין שהרי כן הדין נותן כיון שלוקח מכל הי"ב חלות י"ב חצאין א"כ ע"כ צריך לקדש הכל בב"א דאל"כ נמצא החצי שמקריב בבוקר הוא ממנחה שנתקדשה בב' כלים ויותר יקשה דהנה בדף ז' פליגי לחד מ"ד יען שקרב לחצאין מתקדשת לחצאין איך תליא הא בהא הא אף דקרב לחצאין צריך לקדשה כולה כדי שיחלק אותה אח"כ לחצאין:

והנה בטה"ק שם הקשה לדעת רבינו פ"ד ממעה"ק דסגי בקיבל הזי' אחת בכלי וכמוש"כ במשל"מ א"כ מ"פ הג"מ לילף מדם הא גם בדם מה דקרב בפ"ע לחצאין מתקדש בפ"ע ותי' דהא לדעת רבינו דקרב חצי חלות א"כ הוה כמו חצי הזי' דבדם כהא"ג לא קידש לכן פריך אמאי נתקדש לחצאין אבל עדיין לא הועיל דאכתי יקשה הא ל"ד דעכ"פ כאן קרב לחצאין אבל דם הזי' אין קרב בפ"ע ולכן אומר דזה באמת הכריחו לרבינו לפרש פי' אחר דבודאי אם פי' לוקח לשש חלות שקודש בחצי עשרון הי' קדוש לחצאין כיון דקרב לחצאין ורק יען דבאמת אמרה תורה הביא עשרון וחוצהו שהכונה אחר אפי' יחצהו לחלות כמש"כ רבינו בפי' המשנה בפ' שתי מידות א"כ לכן באמת אין מתקדש לחצאין אף דקרב לחצאין דא"כ הי"ב חצי חלות משני כלים לכן סובר רבינו יען דעכ"פ שייך לומר דקרב לחצאין חצי עשרון י"ב חצאי חלות מה דאין קרב בשאר מנחה לכן מתקדש לחצאין לחד מ"ד אף דיהא י"ב חלות מב' כלים כיון דקיל לענין זה אנו נותנין לו גם קולא אחרינא ומעתה שפיר פריך לילף מדם דל"א יען דהזי' אחת ג"כ קרב לכן גם קידשה בב' כלים יהא קדוש וכן לפי' התוס' אף דיש דסגי ב"ד הזי' אפ"ה אם קיבל הזי' בב' כלים ג' בחדא וג' בחדא והזה מזה ב' ומזה ב' לא קידש והטעם דקדוש באמת לחצאין לחד מ"ד נראה כיון דצריך לחלק החלות א"כ ע"כ יוציא חצי עשרון עוד וא"כ הוה כמו דעתו למלאות ובזה א"ש קו' תוס' שם דהוק' מק' אי רב סבור כר"א נילף מחביתין ותי' דדעתו למלאות כמו לחצאין קריבה והוא דחוק אבל לפמש"כ ניחא כל הטעם דקרב לחצאין הוא משום דעתו למלאותו:

ועכ"פ לרבינו רווחא יותר שמעתתא דפ"ק דמנחות ומעתה שפיר כתב רבינו אף דקרבי

לחצאין קל משאר מנחות אפ"ה אין מתקדש לחצאין ועוד נראה לי הוכחה ממנחות דף נ' דאיתא בברייתא במחצה א' וב' תצא לבית השריפה ופריך מעיקרא לאיבוד אתא ומשני אי בעי האי מיקרב מחזי חזי ומעתה בשלמא אי צריך לאפותו כל הי"ב ולחלקם שייך לומר דמחזי חזי אבל אי רק מביא שש חלות א"כ מיד כשמודד החצי עשרון הראשון א"צ שוב למדוד חצי עשרון השני ונשאר סולת א"כ לא איתחזי כלל להקטרה ואדרבא קשה למה יצא לבית השריפה יפדה ויצא לחולין ומכש"כ למ"ד לעיל דקרב לחצאין מתקדש לחצאין וקשה יבוא רק חצי עשרון ואף אם מביא מביתו עשרון שלם עכ"פ א"צ להקדיש החצי עשרון השני אלא אף למ"ד דאין מתקדש לחצאין עכ"פ בקידוש כלי לבד לא נעתק לשריפה כיון דלא נגמר מעשה המנחה עד אחר האפי' וכן הא דאיתא שם לעיל מיני' ומחצה אבד הוק' תוס' למ"ד לא נתקדש לחצאין אמאי אבד יפדהו ומה בין זה לסולת אחר אמנם לפמש"כ רבינו א"ש הכל כיון דחוצהו היינו חצי החלות א"כ נתקדש באפי' כל הי"ב חלות לכן שפיר אבד ויצא לבית השריפה כי שייך לומר דאיחזי להקרבה והן אמת ליישב דעת ראב"ד י"ל לפי מה דהוכיח המשל"מ מדבריו דעכ"פ נאפות הי"ב חלות בבוקר הקשה במשל"מ למה וביאר בטה"ק ריש מנחות דף ח' דעכ"פ לא מיקרי מנחה עד אחר אפי' ותורה אמרה הבא מנחה וחוצהו משמע לאחר אפי' א"כ א"ש גם לדידי' דאמרינן אבד וגם שייך הסברא דמיחזי חזי ואין כאן הוכחה לדעת רבינו אמנם שוב ניחא דברי רבינו כיון דעכ"פ מוכח דנאפות הכל שוב סובר כקו' משל"מ אם איתא דאין נחלק לחצאין למה יצטרכו לאפות הכל בבוקר וע"כ דחלות עצמן נחלקין וחוצה אותם:

והנה בכ"מ כתב דרבינו הוכיח כן מהא דקתני דף כ"ז חולק לחלות מוכח כדברי רבינו הנה באמת כ"כ רבינו בפ"י המשנה לשם אלא דעל ראב"ד אין קו' דהוא יפרש כיצד מחלקן שיהא כל חלה וחלה בפ"ע ואולם י"ל דהוק' לרבינו קו' תוס' דף ע"ו אין אפשר לחלקן ביד לחלות שיהא כל חלה וחלה שוה לכן מפרש כיצד מחלקן קאי אלחצות ואז לא קשה איך מחלק שיהא שוה כל החצאין וכאשר הקשה באמת הראב"ד הא כתיב מחצית שלא יגרע ולא יוסיף דאין זה קו' דזה אפשר לעשות באומד דבשלמא אי קאי שמחלק כל חלה וחלה בעיסא א"א לשום באומד וע"כ דהי' לזה כלי באמת שהי' מחלק כמוש"כ הראב"ד אבל כיון דאמר מחלקן ביד קאי ע"כ רק אלחצות דבחלות ל"ש לעשות בכלי דאטו טורטני מייתיא דבלחם שייך סימן קללה כדס"ד בתוס' דף פ"ז אלא דא"כ קשה אי ס"ד דהו' מחלק בכלי החצי עשרון ל"ו חלות למה הי' צריך לחלק בחצי עשרון ג"כ הלא יכול לחלק העשרות לי"ב חלות והנה אפשר ליישב בפשיטות דעכ"פ לא הי' כ"ש עליו אלא די"ל כמוש"כ המשל"מ לתרץ מה דהקשה כיון דמחלק ברביעית לכל

חלה למה צריך מדה של לוג וחצי ותי' דצריך שיהא כל השמן שמקריב בבוקר קדוש בשעה שמתחיל לעשות החלות ושוב הוקשה לרבינו דעושה כל החלות בבוקר א"כ למה צריך מדה לוג וחצי יחלק מיד לי"ב רביעית ותי' כמו דקפידא שיהא מקדש בעשרון קודם שמחלק לחצי עשרון כן קפידא שיקדש בלוג וחצי קודם שמחלק לרביעית ולפי"ז י"ל אף דחולק גם החלות בעד הצריך חצי עשרון ג"כ ולפי"ז מעשה שניהם שווין דבעי עשרון וחצי עשרון וחלק י"ב מעשרון ובשמן צריך כלי של ג' לוגין ולוג וחצי לרביעית לי"ב חלות וכן מוכרח בתוס' דף פ"ז שצידדו למה תיקנו מדה של י"ב מעשרון לחלק הסולת וקשה הא כיון דבעי חצי עשרון ע"כ דלא בעי מדה קטנה י"ב מעשרון וכבר עמד בטה"ק על תוס' בזה ולפמש"כ אין כאן קו' דכמו דבשמן אף שהי' מחלק ברביעית הי' מחלק גם לוג וחצי ה"ה בזה:

והנה בטה"ק תמה על המשל"מ הנ"ל כיון דע"כ לקדש בכלי של ג' לוגין כמו העשרון שמקדש בעשרון שלם וא"כ למה צריך לוג וחצי יחלק ברביעית ואמנם לפמש"כ א"ש דמעשי שניהם דהי' ג' כלים עשרון וחצי וי"ב מעשרון וכן בשמן ג' לוג וחצי ברביעית אולם לקמן בארתי שלא כמשל"מ כיון שרבינו לא הביא דמחלק בלוג וחצי כלל כמו שתמה במשל"מ:

וכיצד וכו' ולש מכל חצי עשרון שש חלות. ותמה במל"מ טובא כיון דרבינו סובר דמחלק החלה לב' חלקים א"כ למה צריך כלל חצי עשרון הרי יכול לחלק מיד לי"ב חלות ויאפו בבוקר כולן ויחלקו אח"כ החלות לשנים והוא תימא רבתא עוד הקשה במל"מ אמש"כ רבינו בה"ג כיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש רביעית לכל חלה ותמה במל"מ כיון דהי' כאן רביעית למה צריך לחצי עשרון ותי' דצריך שיהא קודש מקודם ובטה"ק תמה ע"ז הא נתקדש בג' לוגין א"כ למ"צ חצי עשרון יחלקנו ברביעית ול"נ דקו' טה"ק מעיקרא לק"מ דזה נכלל בדברי הגמרא דף פ"ח דפריך לא יעשה לוג דרביעית היה שם אלא זה הכלל כלי שמשתמש מדה זו אינה משמש מידה אחרת וקשה מאי ראיה מזה הכלל בודאי מנחות שהיה צריך ג' לוגין כגון לתמידין בודאי אין נכון שימודדנו ברביעית אבל כאן כיון שכל חלה צריך רביעית ומודד לה ברביעית למ"צ לוג וחצי לחביתין [הנה לקמן יבואר ישוב ע"ז וממילא יתורץ קו' מל"מ] וע"כ כיון דעכ"פ דבין הכל צריך חצי עשרון לוג ומחצה אין מהראוי למדוד ברביעית וא"כ מיושב הקו' מל"מ למה צריך לוג וחצי ימדוד ברביעית אלא דאכתי יקשה לרבנן דאמרו מודד בחצי לוג הרי יכול למדוד ברביעית לכל חלה אעכ"ח הא"ט דרבנן נהי דל"ל זה הכלל אבל פשיטא דעדיף למעט במדידה דהא לקמן בפ"ח איתא דמאן דחשוב ממטה למעלה סובר

מלאים שהוא יותר עי' פירש"י דהו' כהכרע וא"כ אם ימדוד הכל ברביעית יהא יותר משיעור ולכן נותן לחצאי לוג ולא יצטרכו להוסיף כ"כ להכרעות וא"ל א"כ בנותן בחצי לוג מרבה בהכרעות טוב ליתן בכלי לוג וחצי דלא יצטרך רק ב' הכרעות דזה אינו דשוב יחסר שיורי מידה שנשאר בלוג ולכן נותן בחצאי לוג אבל לא להרבות בהכרעות ע"י מדידה ברביעית.

ומעתה י"ל דהיינו טעמא דמילתא דמה שהיה משמש מידה זו משום דא"כ כשימדוד ברביעית ג' לוגין לתמידין יהי' בג' הכרעות יותר מלוג וסובר כמ"ד מלמעלה למטה קחשוב א"כ א"א ליתן ברביעית שהוא מדידה מלמעלה למטה ויהא יותר ע"י ג' הכרעות.

והנה בכריתות שם דריש מקרא דמחציתו חמשים ומאתים רק שקיל בב' הכרעות דיודע ד' הכרעות ולכאו' קשה דכאן ג"כ נדרוש מחציתה דלא יביא עשרון שלם אלא יביא ב' חצאי עשרון כדי שיהא כאן ב' הכרעות או דנפרש קרא דמחציתו חמשים ומאתים ג"כ שיבוא חמשים ומאתים מתוך חמש מאות ויביא חמשה מאות בפ"א ויחצהו אך לק"מ דבשלמא כאן דכתב דיביא עשירית האיפה ואח"כ מחציתו בבוקר משמע דוקא עשרון שלם ואח"כ חצי עשרון אבל שם לא כתיב תחילה חמשה מאות ולכן משמע ליה דקרא קפיד שיביא ב"פ מאתים וחמשים משום הכרעות ומעתה נהי דכאן משמע שיביא תחילה עשרון צריך להביא עשרון כזה שיכול לעשות ממנו שני חצי עשרונות אף דצריך ב' הכרעות יהא מחזיק העשרון כ"כ שיעשה ממנו ב' חצי עשרונות עם הכרעות אמנם י"ל דכאן אין קפידא כלל בהכרעות דהרי למ"ד מלמעלה למטה סובר דלא בעינן הכרעות וקפידא שלא ירבה בהכרעות לכן דרשינן שיביא עשרון שלם [ויש לתמוה לרש"י דפירוש למ"ד ממטה למעלה דהוה יותר משום הכרע כדמייתא משקלים דלא הביאו הגמרא דכריתות דשם מוכח דזהו סברא דאורייתא וגם שמוכח שיודע ד' הכרעות ואין קפידא ביתרים רק בחסרים] ולפ"ז י"ל דה"ט דבעי למדוד בחצי עשרון כדי שיהא כאן שתי הכרעות וצריך העשרון כדי שיהא מחזיק ב' חצי עשרונות עם ההכרעות אמנם הדרך היותר נכון בעיני כי רבינו סובר דמחלק בחצי עשרון ולש מחצי עשרון י' חלות והקפידא שילוש רק חצי עשרון דוקא דאלו בעשרון אין נילוש יפה וכן הוא בפירש המשנה פר"ב דמידות ולש מכל חצי עשרון ו' חלות ויותר מבואר כן ברע"ב שם שהעתיק לשון רבינו כדרכו ולש כל ח' עשרון בפ"ע ועושה מכל חצי עשרון ו' חלות שהן י"ב ואופה ביחד ואח"כ מחלק כל חלה לב' חלקים [ועיין מש"כ מזה בפ"ג מתומ"ס] ודו"ק:

אינה מתקדשת לחצאין. והנה בטה"ק מנחות ד"ח הקשה דמאי פריך התם ונילף מדם הא בדם קדוש ליקרב ע"כ אין קדוש לחצאין אבל בחביתין דפליגי אי קדושה לחצאין

היינו רק אי קדוש לפדות ולכן שפיר סובר ר"א דקדוש לחצאין אבל מודה דלהקרבה צריך להקדישו אח"כ ביחד והיינו לפמש"כ תוס' דר"א מודה בשאר מנחות אף דליכא מתוך מקדש לחצאין וע"ז פריך דנילף מדם דא"כ אין קדוש לחצאין כיון דליכא מתוך ויקשה הא בדם הקידוש להקרבה לכן ל"מ ואכתי מ"פ לילף מדם ולי נראה ליישב דהנה רבינו בפר"ג מפסהמ"ק כתב דאם לא היה דעתו למלאות קדוש לפסול אבל לא שיקרב והקשה בטה"ק לעיל ד"ז א"כ לרי"ו דאין קדוש קאמר היינו לפסול א"כ מ"פ ארי"ו מהביא עשרון ודעתו למלאות דקדוש הא ע"כ בדעתו למלאות ג"כ אין למלאות רק לפסול ליקרב פשיטא צריך להקדישו ביחד כדי לקמוץ דא"א לקמוץ מחסרון חסר וא"כ מ"פ ארי"ו דאמר אין קדושה לחצאין הא רק אין קדוש ליקרב אבל קדוש לפסול והנה יש לומר דלכאו' יש להבין אי באין דעתו למלאות קדוש לפסול משמע הא בדעתו למלאות קדוש ליקרב והא פשיטא דליקרב צריך שימלאנו אח"כ קודם קמיצה וא"כ אין נפ"מ במה שקדוש ליקרב כסברת הטה"ק אך א"ש דלקמן דף פ"ז בהא דשולחן מיקדש לפסול ולא ליקרב מבואר בפירש"י ותוס' שני פירושים האחד לפסול בלינה וביוצא ולפי' השני לפסול דאין יכול להקדישו אח"כ בכ"ש להקטירו ומעתה יש לומר באין דעתו למלאות קדוש לפסול והיינו דלא מהני אם ימלאנו אח"כ אבל דעתו למלאות קדוש לפסול בלינה אבל לא שייך לומר דקדוש לפסול לא יהא מהני אם ימלאנו אח"כ כיון שהי' דעתו למלאות א"כ לפי"ז שפיר פריך דרי"ו דקאמר אין קדוש לחצאין ונהי דאפי' באין דעתו למלאות קדוש לפסול היינו דאף אם ימלאנו אח"כ דכבר נפסל כפי' הב"י לקמן דף פ"ז אבל לא קדוש לפסול בלינה וביוצא ולקמן קאמר רי"ו בדעתו למלאות קדוש היינו לפסול ע"כ אין לפרש דרק קדוש לפסול שיפסל להקרבה אם ימלאנו אח"כ כיון שהי' דעתו למלאות רק ע"כ קדוש לפסול בלינה וקשיא לרי"ו דקאמר אין קדוש לחצאין דע"כ הכונה דאין קדוש לפסול בלינה ונהי דקדוש שלא יצא לחולין ושלא יכשר להקרבה אם ימלאנו אבל לא לפסול בלינה וקשיא דרי"ו אדרי"ו ומיושב שיטת רבינו.

ומעתה לפי"ז הא דר"א אמר קדוש ע"כ הכונה דקדוש להקרבה וא"כ קשיא לילף מדם דא"ל דם דצריך קידוש היינו ליקרב וכאן רק לפסול בלינה אבל אה"נ דליקרב אין קדוש לחצאין וצריך למלאות דהרי לא מהני דעתו למלאות כיון שכבר נפסל דלזה מודה גם ר"א דנפסל להקרבה וא"כ איך קאמר סתם קדוש בשלמא אי אמרינן דפליגי דלרי"ו אין קדוש לפדות ולר"א קדוש לפדות יש לומר דסמך ר"א בהא דקאמר קדוש דנפרש קדוש לפסול ולכשימלאנו נקדש ליקרב ושייך שפיר לומר דקדוש היינו דקדוש לפסול ויגמור הקדושה כשימלאנו אח"כ אבל כיון שבארנו דגם לרי"ו נפסל להקרבה א"כ אי לר"א אין

קדוש ליקרב רק לפסול בלינה א"כ כש"כ דאין קדוש לקרב עוד לכשימלאנו א"כ לא שייך לומר דקדוש דמה קדושה שייך כיון שנפסלה להקרבה אף לכשימלאנו א"כ רק שייך לומר דפסול אבל לא לקדושה ובשלמא בדעתו למלאות שבארנו דלרי"ו כונה קדוש לפסול בלינה היינו משום דכשימלאנו יהא גמר קדושה להקרבה שייך לומר דעכ"פ מיד קדוש לפסול בלינה אבל כאן אי אין קדוש ליקרב לא שייך לומר דקדוש דהרי נפסלה וע"כ לר"א קדוש ליקרב ושפיר פריך לילף מדם דאין קדוש ליקרב ודו"ק.

עוד נראה ליישב תחילה אביא ראיה נכונה לשיטת רבינו אף באין דעתו למלאות עכ"פ קדוש לפסול בלינה דהנה לקמן דף כ"ד עשרון שחלקו בשני כלים אין קומץ מזה על זה משמע אבל קדושה אית בי' דאי אמרינן דלא קדוש כלל מה קמיצה שייך הא חולין גמירי הו' ודוחק לומר דרבא שם קאי לר"א דקדוש לחצאין וכמוש"כ תוס' דגם בשאר מנחות קדושה לחצאין וע"כ דקדוש היינו לפסול בלינה ורק קמל"ן דא"א לקמוץ מזה על זה דלא מהני הקדושה לענין ליקרב וכן לא לענין שיקמוץ מזה על זה [ובהא יש לתמוה בתוס' מנחות דף ע"ז שהביאו ראי' לרש"י שם דהרמת חלות תודה צריך שיהא כל החלה במחובר דהיינו בכלי אחד מהא דאין קומץ אלא מן המחובר דהיינו בכלי אחד וקשה לרש"י בהא דאין קדושה לחצאין לצאת לחולין א"כ הא דרבא דאין קומץ זה על זה ע"כ הטעם באמת מהא"ט גופיה דל"ה קדושה כלל ויוצא לחולין א"כ מאי הוכחה לתרומת תודה ששם בודאי נתקדשה אפי' אין בכלי אחד דשחיטה מקדשה וא"כ למה יהא צריך בשעת הרמה שהוא נגד הקמיצה שיהא בכלי אחד והנה בר"ש פ"ב דמע"ב דחה פירוש זה דל"ד לקמיצה דמנחה תליא בכלי אבל תודה לא תליא בכלי הנה לפירוש הר"ש נוכל לומר באמת דבמנחה לא קדוש אפי' לפסול דתליא בקדושת כלי לכן הקמיצה אבל לתוס' צע"ג] ותדע דהרי בגמ' מדייק טעמא דבשני כלים הא בכלי אחד דומיא דשני כלים שאין נוגעין זב"ז קומצים ומאי דיוקא הא בשני כלים אין קדוש כלל ותצא לחולין הא בכלי אחד ואין נוגעין קדוש לפסול בלינה אבל לא שיקמוץ מחצי עשרון על חצי עשרון אלא אחר שיערבנו יחד מהא יכול לקמוץ [ויותר יקשה מכאן לפירושו דלר"י אין קדוש ליקרב אבל קדוש לפסול להקרבה וא"כ מאי דייק הא בכלי אחד דילמא הכ"ק בשני כלים אין קומץ אפי' יערבנו אח"כ דכבר נפסול להקרבה אבל בכלי אחד ואין נוגעין קומצין כשיערבנו יחד].

והנה מכאן ראיה לפירש רבינו דקדוש לפסול והיינו אפי' לפסול בלינה רק אשמעינן דעכ"פ א"י לקמוץ אבל בכלי אחד דייק שפיר דיכול לקמוץ מזה ע"ז אף שאין נוגעין זב"ז וא"כ כיון שהוכחנו דלרי"ו ג"כ קדוש לפסול א"כ הא דפריך מרי"ו אדרי"ו נראה

ליישב דהכי בחביתין א"צ קמיצה א"כ הקדיש צורך הקרבה ואפ"ה קאמר דאין קדוש רק לפסול ולקמן במנחה אמרת דקדוש וע"כ דקדוש להקרבה קאמרת דא"ל הא להקרבה ע"כ צריך שימלאנו א"כ אין נפ"מ במה דקדוש לחצאין ליקרב לק"מ דהרי בדף כ"ד נשאר הג' בספק אי עשרון שחלקו בשני כלים יכול לקמוץ מזה ע"ז וא"כ אי יחזור וימלאנו בכלי בביסא אבל לא יערבנו יחד ג"כ קדוש החצי עשרון הראשון אבל אי קדוש לחצאין ליקרב שיהא ראוי לקמיצה כשימלאנו אף כשימלאנו א"י לקמוץ מחצי עשרון זה על חצי עשרון אחר וע"כ דקדוש לחצאין ליקרב דהיינו שהוא עתה כך חלה הקדושה עליו לכשימלאנו יהא ראויה לקמיצה אף שלא יהא מעורבין יחד וע"ז משני דעתו למלאות שאני דקדוש לקמיצה לאחר שימלאנו ולא משום הצירוף שאחריו דצירוף ספק הו' ספק אי מהני מה"ת לקמיצה רק כאן שהי' דעתו למלאות אהני שיחול עליו הקדושה לענין שאם ימלאנו יהא יכול לקמוץ ממנו ובזה נכונים דברי רבינו דשפיר פריך הגמ' נילוף מדם כיון דלרי"ו ג"כ קדוש לפסול בלינה א"כ לר"א קדוש אף ליקרב ומ"ש מדם דלא קדוש ליקרב ודו"ק:

הלכה ג

ואחת אחת היו וכו' רביעית לכל חלה וכו'. והנה במשל"מ הקשה דבגמ' איתא דהי' מחלק לוג וחצי והקשה לאיזה תכלית אנו צריכין לשער לוג ומחצה כיון דמתחלק לכל אחת ברביעית יכול להביא ג' לוגין בכלי חול וימדוד בכ"ש רביעית לכל חלה וכ' דצריך לקדש כל השמן בשעה שמתחיל לעשות החלות ובטה"ק הקשה ע"ז כיון דילפינן לקמן נ' ממחציתה בערב דצריך להביא עשרון שלם שיהא בשם מנחה ואח"כ חוצהו א"כ ה"ה השמן צריך להביא ג' לוגין ביחד וא"כ מאחר שכבר נתקדש כולו אמאי הוה צריך לאותו מידה של לוג ומחצה הא יכול למדוד רביעית לכל חלה וחלה ועוד יותר יקשה דבגמ' אמרינן דזה הכלל הי' במקדש מידה שמשתמש לזו אין משתמש לזו ולכאורה הדבר צריך טעם למה בעשרונות מודד כמה עשרון למנחה אחת וכאן אין למדוד כמה רביעית או כמה לוגין אלא מודד במידה גדולה חצי הין ושלישית ההין וביאר בתפארת ישראל למשניות דבעשרונות כתיב בתורה מנין שלשה עשרונות ארבעה עשרונות אבל במדת לח לא כתיב ז' לוגין אלא רביעית הין לכן צריך למדוד במדה גדולה א"כ פשיטא דצריך להביא תחלה רביעית הין ביחד וא"כ למה צריך למדוד אח"כ לוג ומחצה הא אפשר לחלק ברביעית לכל חלה וחלה ועוד דהרי בגמ' מבואר דסולת לא הי' שוקלין ותוס' הוקשו שימדוד כל חלה וכ' דהוה ג"כ סימן קללה ולכאורה מנא לן הא וכ' בטה"ק מדכ' תורה חצי עשרון בערב וחצי עשרון בבוקר ואי הי' יכולין למדוד הקמח לכל חלה לא

הי' צריך חצי עשרון ועיי"ש וא"כ בודאי יקשה גם בשמן נאמר כן כיון דמודד רביעית לכל חלה ל"ל לוג ומחצה:

ונראה ליישב דהנה תוס' הוק' א"כ רי"ו ור"מ דאמרו לו דאפשר בלוג ומחצה וקשה כאתקפתא דר"ש דהלא רביעית הי' שם ואמינא ליישב דבאמת אית לי' לר"מ ור"י הך זה הכלל ואפ"ה לדידהו לא הי' לוג ומחצה בין המידות משום דאית להו דהי' מודד ברביעית לכל חלה וחלה כדאיתא שם ע"ב וא"כ באמת אי אית לן דמודד ברביעית לכל חלה א"צ לוג וחצי ור"ש דסובר לוג ומחצה הי' סובר דלא הי' מודדין ברביעית לכל חלה והסברא נראה משום דיש לחוש כיון דהחלות לא הי' נמדדין כמבואר לעיל דף פ"ז משום דהוא קללה וע"כ אי הו' צריך למדוד רביעית דוקא לכל חלה וחלה נמצאת חלה אחת מרובה שמן וחלה אחת חסרה שמן לפי ערך הסולת ולכן הי' סובר ר"ש כיון דאין מודד הסולת לחלות גם השמן אין נמדד רביעית לכל חלה וחלה לכן ס"ל דבעי למדוד לוג ומחצה כמו דמודדין החצי עשרון סולת אבל ר"י ור"מ סברו דנמדד ברביעית ולא בלוג וחצי ורק לשיטת ר"ש דאית לי' דנמדד בלוג ומחצה השיבו דחצי לוג הי' שם והבן:

מחלק השלשה לוגין ברביעי' שבמקדש. הנה כ"כ מה שתמה במל"מ א"כ לוג וחצי למה וכן לרבנן למה מודד בחצי לוג כיון שמודד ברביעית ולי נראה דקאי התם אהא דאיתא לעיל דף נ"ב במת כה"ג ולא מינוי אחר תחתיו דבעי' מביאין ואיתא שם דמביאין עשרון בבוקר ועשרון בערב ולוג וחצי בבוקר ולוג וחצי בערב וזה הי' צריכין לוג וחצי ורבנן סברו כדי למדוד בחצי לוג ונראה דהיינו טעמא דרבנן דלא קיבלו זה הכלל דקאמר התם ותוס' כ' יען דצריך למילי טובא ולפמש"כ ניחא יותר יען דלא שכיח כלל כהא"ג במת כה"ג ולא מינוי אחר מחמת זה אין צריך כלל לוג וחצי ובזה א"ש קו' מל"מ דלא הביא רבינו דמחלק לוג ומחצה בפ"ע דבאמת א"צ לזה ורק לענין כה"ג שמת ולא מינו אחר וכמוש"כ רבינו בפ"ב מתומ"ס דמביא לוג וחצי בבוקר וכן בערב והוכיח רבינו כן במת משום קו' המל"מ אי מחלקו ברביעית לוג ומחצה למה ע"כ מפרש דקאי רק אכה"ג שמת ולא מינו אחר והבן:

והנה לכאו' יש להקשות מאי פריך שם בפשיטות מדלבונה לא הוכפל שמנה נמי לא הוכפל הא יש לומר דלכן שמנה הוכפל יען דל"מ קדושה לחצי' כי בכה"ג שלא מת אין מחלק לוג וחצי משא"כ בלבונה דב' קומצין לחודי' קאי [ועיי' מל"מ פי"ז מהלכות אלו בשם קרית ספר דלכן קדוש כשמביא לוג וחצי יען דיש בחביתין וע"כ דלדעת רבינו דליתא בחביתין רק במת א"כ הו"א גם במת ל"א יהא לחצאין] שוב ראיתי דאדרבא בזה יש ליישב מה דקשה לכאו' לס"ד דאתיא כרבנן פריך למה לבונה הוכפל שמנה לא

הוכפל הא טעמא רבה יש לחלק בשלמא שמנה יש שיעור ויותר משיעור דהרי מנדבין לוג וא"כ ה"ה לוג וחצי יש עדיפתא אבל חצי קומץ דלא מנדבין כמבואר פט"ז א"כ לרבנן לכך הוכפל לבונה אבל לפמש"כ נכון כיון דבחביתי כה"ג הי' מחלק לעשרון וחצי דמי שפיר לחצי קומץ והא דאמרינן פי"ז דיש עדיפתא בלוג ומחצה אחר שידעינן בכה"ג שמת לוג וחצי אולם יקשה עוד דקאמר מדרי"ו לבונה לא הוכפל גם לרבנן לא הוכפל וקשה בשלמא לר"י דמביא תמיד קומץ בבוקר וקומץ בערב א"כ ל"ה מנחה אחת אפ"ה מביא לוג וחצי א"כ מביא ג"כ למנחה אחת לוג ומחצה אף דעתה שמת הוכפל שמנה אבל לרבנן דמביא חצי קומץ ע"כ כהקרבה אחת חשיב כפירש"י א"כ לכך הי' מביא לוג וחצי אבל עתה שהוכפל סולתה הוכפל לבונתה ושמנה ומאי ראי' מדרי"ו אך יש לומר דבירושלמי פ"י דשקלים מבואר טעמו דרי"ו דמביא ב' קומצין מלחה"פ א"כ עכ"ח גם כן סובר קרבן אחד לכן סגי בב' קומצין וא"כ עתה שהוכפל סולתה בקרבן אחר כמו כה"ג בחייו בב' הקרבנות א"כ הה"ד דהו"ל לכפול לבונתה ושמנה ע"כ דבכה"ג כקרבן אחד חשוב לכן עתה הוכפל הכל ואולם יש לומר הכל בדרך אחר דבדף פ"ט קאמר בגמרא דיין לא מערב בגוף מנחה לא הוכפל שמנה דמערב בגוף מנחה איכפל עייש"ה כן כאן יש לומר לבונה הוכפל כש"כ שמנה דמתערב עם גוף מנחה ושפיר פריך ומיושב קו' ראשונה ודו"ק:

ואופה החלה מעט ואח"כ קולה אותה. מפרש דלא כפירש"י דצריך ב' פעמים אלא דאית לי' נא שלא יאפה תחילה ולזה כיון הכ"מ שכתב שכונה אופה אותה ולח"מ רצה להגיה נא ולפי הנ"ל א"ש שכונה רק פעם אחד יאפה אותה ולא כפירש"י:

הלכה ד

ואח"כ חולק כל חלה באומד. וראב"ד השיג דתורה אמרה ומחציתה והוא אומר באומד לדעתי הנה מבואר בכריתות דף ה' ומחציתו בהכרע או עין בעין ופריך בגמ' תורה אמרה בד בבד ואת אמרת בהכרע הרי דמחציתו לחוד לא הי' משמע דיהא עין בעין שוה בשוה וא"כ כאן ע"כ אף דכתיב מחציתה ל"ב עין בעין רק יכול להיות בהכרע וכיון שאחד בהכרע היתר הוא פחות ולכך סגי באומד שהוא שוה ועמש"כ לעיל בהל' ב' על דברי השגת הראב"ד אלו:

והנה במש"כ רבינו דמקריב חצי י"ב חלות בבוקר וחצי י"ב חלות בערב והקשה בטה"ק מנחות דף ו' א"כ מאי פריך שם לר"א לילף מדם הא קידוש כלי בדם היינו כדי לזרוק והוא קדושת גבוה לכן אין קדוש לחצאין אבל האי קדושה דמנחה שבלא"ה צריך אח"כ לערב יחד בכלי כדי ללוש ולאפות ואח"כ חוצהו ואין זה גמר קידוש דעכ"צ אח"כ

לבלול יחד עם השמן ולעשות כל העשרון ביחד שוב שפיר קדושה לחצאין ושוב הקשה דאף לשיטת הראב"ד ג"כ קשה דעכ"פ לא דמי לדם שהקידוש הוא לגבוה אבל כאן אין הקידוש לעלות לגבוה דפלוגתא דר"א ורי"ו רק אי יוצא לחולין בלא פדיון אבל לא שיהא קדוש ליקרב:

ונראה ליישב דהנה לכאורה יקשה דהא ע"כ חילוק יש בין קידוש דדם דקידוש דם אפי' חזר ועירבו ומילאו כשיעור לא מהני כמש"כ רבינו פי"ז מה' אלו משא"כ בקידוש חביתין לכאורה פשיטא אם ימלאנו אח"כ קדוש דרק בקומץ ל"מ חזר ועירבו כשיעור כמש"כ המשל"מ להלן ולכן נראה ליישב דהנה תוס' לקמן כתבו דבחביתין דליכא קמיצה הכלי מקדשו לפסול בלינה וביוצא א"כ לפי"ז נראה דהקידוש בחביתין הוא דומה לקומץ שאחר הקמיצה דהיינו קידוש השני וכמו דבקידוש קומץ ל"מ לחצאין דילפינן מדם כך קידוש חביתין בקדושה ראשונה כבר הוא קדוש קדושה גמורה וא"כ שפיר פריך דלילף מדם כמו דילפינן קידוש קומץ מדם אלא דקשה לי לאידך גיסא מאי פריך מרי"ו אדרי"ו דקאמר במנחה בדעתו למלאות קדוש הא שם קאי אקדושת מנחה כיון שיש אחרי' קדושה אחרת קידוש קומץ בזה קדוש לחצאין כמו דמקדשין מנחה עג"ק אבל בחביתין דאין קומצין א"כ זה הקידוש הוא העיקר ודמי לקידוש הקומץ לכן לא קדוש לחצאין וע"כ לומר דכיון דקיימ"ל אין מנחה קדושה בלא שמן א"כ צריך ע"כ לקדש החביתין בכ"ש הסולת והשמן א"כ ג"כ אין בזה עיקר הקידוש ושפיר פריך לרי"ו וא"כ הדרה קו' לדוכתי' מאי פריך לילף מדם הא בדם הוא הקידוש להקרבה לכן לא קדוש משא"כ קידוש חביתין בעשרון לא הו' גמר קידוש:

אך אכתי יש ליישב דהנה הא דחביתין שהביא לחצאין איירא אפי' בהביא כבר הסולת והשמן לוג וחצי בזה הוא דפליג ר"א מתוך שקרב לחצאין דאי לא הביא גם השמן א"כ בלא"ה ל"ש מתוך שקרב לחצאין וע"כ שהביא עם השמן ובזה פליגא אי קדוש לחצאין א"כ שוב י"ל כדברינו שבאמת אין אחרי' קדושה אחרת ושפיר דמי לדם והא דפריך מדרי"ו אדרי"ו י"ל דמדקאמר רי"ו הביא מנחה חצי עשרון משמע אפי' מנחת חוטא של כהנים שאין עמה שמן וגם אינה נקמצת א"כ הוא גמר קדושה אפ"ה קדוש ושפיר קשיא דרי"ו אדרי"ו אך קשה מהא דתנן לוג שמן של מצורע שחסר ממלאין הא שם ל"ש קמיצה ואין אחרי' קדושה אפ"ה ממלאין:

עם חצי קומץ לבונה. הנה רבינו פסק דלא כר' יוסי ויש לתמוה דהרי בברייתא תניא כוותי' דר' יוסי ועוד בגמרא מסיק דתרי אמוראי הן דלחד מ"ד הלכה כסתם משנה וכן בירושלמי פ"ו דשקלים מוכח דהלכה כר' יוסי דבעי שם לר' יוסי אי בעי ב' קומצין וג'

לוגין בבוקר ולא בעי אליבא דרבנן עיש"ה בק"ע [אך בה"ג ראוו' גרס כגי' ש"ס דילן בחצי קומץ בבוקר או קומץ שלם בבוקר כרבנן ואולם הוכחתי דגי' ירושלמי נכונה דע"כ גם לר' יוסי הו' כקרבן אחד] ואך נראה דרבינו הכריח דלא כר' יוסי דסוג' דש"ס דלא כוותי' דהנה נראה דתליא בהאי פלוגתא דר"א ורבנן זבחים דף ק"י בהקטיר כזית קומץ בחוץ ותליא אי אמרינן דכה"ג בבוקר מקריב קומץ שלם חזינן דפחות מכן ל"ה הקטרה לכן סובר ר"א דל"ה הקטרה דגם בכה"ג רק קומץ מקריב ולרבנן חייב בכזית דהוא חצי קומץ א"כ חייב גם בחוץ והרי הלכה כרבנן בפי"ח דחייב בחוץ:

ועוד דפי"ג מפסהמ"ק פסק ג"כ בפיגול חייב אכזית לבונה כסתם משנה וזה ג"כ תליא בהאי פלוגתא דרבנן ור"א כמו שכתבתי שם א"כ ממילא מוכח דלא כר' יוסי וכן יש לומר דהא דפליגי במנחות דף י"א בב' קומצי לבונה אי הו' יתיר לבונה בפסול עיי"ש בפירש"י ובתוס' נראה דתליא ג"כ בדר' יוסי כיון דבכה"ג ב' קמצין לקרבן אחד לכן ל"ה יתיר לבונה:

אלא דיקשה הא דפריך הגמרא לר' יוסי מ"ש לבונתה דהוכפלה ושמנה לא הוכפלה ומאי קו' לפי' גי' במנחות שם ב' קומצין לה' יתיר לבונתה א"כ לכן אמרינן כאן דהוכפל אבל שמנה אי נאמר דהוכפל יהא יתיר שמנה נגד מנחה אחרת אך יש לומר אי הוכפל סולתה א"כ ל"ה כיתיר שמנה ועוד י"ל דגמרא סובר דאם לבונה דלא מתערב הוכפל שמנה דמתערב כש"כ שיוכפל כדפריך כהא"ג במנחות פ"ט וכמוש"כ לעיל בהלכה ג':

ואם הי' מנחת חינוך אינה חוצה. עכ"מ ולח"מ דיצא דין זה מקרא אחד עם הא דמת כה"ג ולא מינו אחר תחתיו מוכח שמקריב הכל בבוקר וקשה לי א"כ פשיטא דאין חוצה ומביא קומץ אחד ולא הוכפל וכן שמן ולא הוכפל א"כ מ"ש דבעינן במת כה"ג ולא מינו אחר אי הוכפל לבונתה ושמנה ולא כן במנחת חינוך כיון דדין אחד להם [עפ"ה מכהמ"ק שכתב רבינו דין שלשתן שוה עיי"ש במל"מ] בשלמא אי מנחה חינוך חוצה ג"כ א"כ ל"ש בו הוכפל סולתה הוכפל שמנה אבל אי מקריב כולה א"כ מ"ש דבעיא בלא מינו אחר תחתיו ולא בעיא כן בכל מנחת חינוך וצ"ל ה"ה דבעיא גם בזה ואחר דפשיטא לי' דלא הוכפל אמרינן הה"ד במנחת חינוך ועיי' פ"ה מכהמ"ק דבעת חינוך מביא ג' מנחות וכתב הכ"מ ירושלמי שקלים ובגמרא איתא רק ב' אחד לחינוך ואחד לחובת היום ונראה לפרש ירושלמי איירא בנתקרב לעבודה והביא מנחת חינוך ואח"כ באותו יום נתמנה לכה"ג ס"ד דלא מביא באותו יום עוד מנחה לחינוך ע"ז אמר דמביא אחת לחינוך ואחת לחובת היום:

ואם היתה מנחת חינוך אינה חוצה. הנה במשל"מ מביא ראיה מהא דאיתא בת"כ פ' צו וכי מה אהרן מביא חצאים אף בניו מביאין חצאין ת"ל זה ואין ספק שכונת הברייתא כסברת רבינו דדוקא מנחת חביתין קריבה לחצאין אבל מנחת חינוך קריבה שלימה אולם לכאו' קשה דבירושלמי פ"ק דיומא משמע דקריבה לחצאין דשם איתא ר' יוסי ב"ח בעי עשירית האיפה האיך קריבה חצי' קריבה או שלימה קריבה מן מה דכתיב ויבוא משה ואהרן אל אוה"מ מלמד שלא בא עמו אלא ללמדו על מעשה הקטורת הדא אמרה חצי קריבה אין תימר שלימה קריבה ויתנו על מעשה הקטורת על עשירית האיפה שהקריב אהרן לחינוכו אם קריבה שלימה או לחצאין ואי תקשה מת"כ הנה מת"כ אין ראי' דתו"כ איירא מקרבן עשירית האיפה אבל קרבן עשירית האיפה של אהרן לא שמעינן כיון דהוא מקריב בכל היום לחצאין אף זה שמקריב לחינוכו מקריב לחצאין אך בירושלמי דחי לה דבעבודת פנים קיימינן אבל עשירית האיפה בחוץ קרב איכא למימר דשלימה קריבה לכן פסק רבינו כן ועיי' שירי' קרבן שם.

ואם הי' מנחת חינוך וכו'. עיי' כ"מ ולח"מ וקשה דבזבחים דף נ"א פריך הגמרא ור"ש האי אותה מאי עביד לי' נימא דאתי קרא להכי ובס' ח"נ תי' דהאי נמי נפקא לי' לר"ש מבל תקטירו דקאי נמי אירישא דקרא וראי' לדברי רבינו מדברי התו"כ פ' צו סוף פ' ד' דקתני יכול מה אהרן מביא חצאים אף בניו יהי' מביאין חצאים ת"ל זה רק לכאו' יש לדחות דקאי אחינוך דכהן הדיוט אבל חינוך דכה"ג קריבה לחצאין כמו חביתין כה"ג שמקריב בכל יום דכה"ג צריך ליקרב ב' מנחות אחד לחינוכו ואחד לתמיד שמקריב בכל יום כדאיתא בפ' תודה דף ע"ה אמר ר"ח כה"ג המתקרב צריך שתי עשרונות האיפה אחת להמשחו ואחת לחינוכו מר בר רב אשי אמר שלש ולא פליגי הא דעבד עבודה כשהוא כהן הדיוט הא דלא עבד עבודה כשהוא כהן הדיוט וכן כתב רבינו בפ"ה מכהמ"ק וכ"מ כתב שהוא מירושלמי ובאמת גמרא ערוכה בפ' התודה את"ד.

הלכה ה

מנחת הסולת וכו' מביא עשרון וכו'. מבואר דרבינו סובר דבעי מת"ש וגם בלילה ויציקה ועלח"מ ומשל"מ שהאריכו מהיכן יצא זאת והביאו דברי תוס' שכתבו ע"ז ב' דרכים חדא ממנחה יליף כמו דיליף יציקה ועוד דכיון דבעי שמן מסתברא דדמי להדדי וגז"ש רק בעי יען דהו"א דבמרחשת כתיב מתן שמן שהוא תחילה ובמחבת כתיב יציקה לבסוף הו"א דוקא אבל שאר מנחות מנחת סולת ומנחת עומר ידעינן מסברא דדמי להדדי מקרא לרבות יציקה רק יען דממעטינן מאפה מיציקה ודבריהם דחוקים דמש"כ יען דכתיב מתן שמן בתחילה ובמחבת יציקה שהוא לבסוף לכן הו"א מדיוקא דמה סברא הוא זה

אמנם לי נראה דלקמן בהל' ז' ביאר רבינו מעשה מרחשת רכין יען שיש להם שפה אבל מחבת מעשי' קשים דאין לה שפה ולפי"ז לכאורה י"ל לרבי דסובר דבולל חלות לפי"ז יש לטעות דוקא מרחשת דמעשי' רכין דיש לה שפה לכן יש מת"ש תחילה ולא יציקה ובלולה כיון דמעשי' רכין בלא"ה אבל מחבת דמעשי' קשין לכן אין נתינת שמן רק עד אחר אפי' דבוללן חלות ושפיר הו"א דוקא כתיב לכן צריך גז"ש אמנם לדידן דסולת בוללן באמת א"צ לג"ש דידעינן דמסתמא שווין כל האי דבעי שמן כסברת תוס' אלא שגם זה קשה לאומרה דגמ' דדריש קרבנך רק אליבא דרבי לכן נראה עפ"י הקדמה הנ"ל גם לדידן צריך גז"ש דהוה טועין דדוקא קתני דהנה היציקה הוא אחר האפי' לכו"ע בהני דבעי אפי' ומעתה י"ל דמרחשת יען דיש שפה יש מת"ש ולכן נותן הכל וליכא יציקה ולא בלולה אבל מחבת דאין לה שפה וע"כ מעשי' קשין לכן ע"כ רק בלולה בעי וישייר מחצה ויציקה ויהא מעשי' קשין אבל אם בעינן גם מת"ש א"כ יצטרך ב' חלקים שמן קודם אפי' ויהא מעשי' רכין לכן הו"א דדוקא לכן צריך גז"ש לפי"ז לענין מנחת סולת דל"ש סברא זו שיש בין מרחשת למחבת שפיר י"ל דמסתמא שוה לשאר מנחות כמוש"כ תוס':

אמנם הא דאמר דבמאפה תנור ליכא מתן שמן כמו שהוכיח משל"מ וכאשר נבאר זה נראה דהא"ט כמש"כ תוס' דממנחה ילפינן כל המנחות ל"ג מתנות וממילא כיון דממעטינן מהאי קרא מאפה ממעטינן מכל המנחות סולת בלולה וכמש"כ התוס' וא"ל א"כ גז"ש למה לפמש"כ א"כ דבוודאי למנחת סולת שפיר יש לרבות ממנחה דבעי ג' מתנות אבל מחבת ומרחשת א"א לילף מהדדי דטעמא רבה יש לחלק יען דזו מעשי' קשין וזה מעשי' רכין לכן צריך גז"ש אבל מנחת סולת שפיר יליף ממנחה דמי להדדי וממילא ממעטינן מאפה מהיא וכמש"כ תוס' הנ"ל:

ואח"כ נותן שמן אחר על הסולת ובולל סולת בו ואח"כ נותן בכ"ש וצק שמן וכו'. מוכח דרבינו סובר דבלולה ל"צ כ"ש ותמה בכ"מ מדף ט' דאיתא התם בללה חוץ לחומה פסול יען דכלי בעי ורבינו פסק בפי"א מפהמ"ק כן דבללה בחוץ פסולה ונראה לתרץ דהנה טעמא דר"ל דמיציקה ואילך מצות כהונה א"כ גם פנים לא בעי וא"כ ממילא גם יציקה בפנים ל"ב ומעתה כך השיב ר"י כיון דעשייתן בכלי גם פנים בעי' והכונה יציקה בעי פנים כיון דבעי כ"ש א"כ ע"כ לא תליא בכהונה ושוב מסברא גם בלולה אף דל"ב כלי פנים בעי כיון דנדחה הוכחת ר"ל מדכשר זר דא"כ יציקה ג"כ לתכשר וביציקה ע"כ פסול כיון דבעי כלי [אלא דהא גופא צריך טעם למה יציקה בעי כ"ש ובלולה לא יצטרך כ"ש ונראה דרבינו סובר דתמיד במתן שמן האחרון בעי כ"ש ולכן בעי יציקה כ"ש כיון שאחר בלולה נראה לקמיצה בעי ביציקה כ"ש ולכן אף במאפה תנור דליכא יציקה כ'

רבינו אחר פתיתה נותן לכ"ש לבלול דשם ליכא יציקה לכן בעי בלולה כ"ש ולכאורה הי' אפשר לומר בללה בחוץ פסולה היינו במאפה דצריך כ"ש אלא דמדקאמר סתם משמע בכל מנחות בלל בחוץ פסול ואולי נלמד מבלולה דמאפה דבעי כ"ש ובעי פנים לכן כל בלולה צריך פנים דלר"ל דל"ב כהן ל"ב פנים ולרי"ו דבעי כ"ש בעי פנים א"כ מוכח דלא תליא בכהן א"כ שוב כל בלולה בחוץ פסול עוד נ"ל דהא דביציקה בעי כ"ש אין מעיקר הדין אלא יען דצריך לקמוץ כ"ש לקמיצה לכן נותנה ביציקה בכ"ש ובפרט די"ל דכיון דצריך לקמוץ א"כ צריך כ"ש שוב נותנה בכ"ש ביציקה ובפרט די"ל דכיון דצריך לקמוץ ממקום שנתרבה שמנה א"א לערות מן הכלי לכ"ש אחר יציקה לכן בעי כ"ש ביציקה ונראה להוכיח כטעם הראשון מפ"ב דסוטה דכ' דנותן לכ"ש ומניף ושם ליכא מתן שמן ולמה צריך כ"ש לתנופה יותר מבלולה אע"כ יען דאין מחוסר מעשה עוד ונראה לקמיצה לכן בעי כ"ש וה"ה כאן ביציקה אבל בלולה דמחוסר מעשה אח"כ ל"ב כ"ש] ולפי"ז ר"ל דמכשיר אפי' ביציקה והא דאיירא מבלולה י"ל משום דביציקה ל"ש למינקט דהרי יציקה בעי' כ"ש א"כ שייך פסול יוצא כמו שהוק' תוס' ורק נפ"מ מנחת נסכים דאין מתקדש רק בשחיטת הזבח לא נפסל ביוצא כמש"כ תוס' רק פסול לרי"ו מטעם בללה בחוץ ולר"ל כשר אבל עכ"פ ל"ש למינקט הפלוגתא ביציקה יען דבמנחות שאין באין בגלל זבח אין נפ"מ בבלל בחוץ ודו"ק:

מנחת הסולת וכו' ואח"כ נותנה בכ"ש. עיי' כ"מ ולח"מ שהקשו מדף ס' דמוכח דבלולה בעי כ"ש והנה ראיתי לקדוש אחד מדבר ה"נ אאמ"ו הגזצ"ל בספרו לאו"ח סי' תנ"ט שהביא קו' הכ"מ והלח"מ ותמה עליהם למה יצטרך ביציקה יותר כ"ב מבלולה ולכן העלה דבאמת אין חילוק בין קודם בלולה ליציקה ורק במרחשת ומחבת שייך אחר אפי' נותנה בכ"ש אבל בסולת מה נתינה צריך בין בלולה ליציקה ודברי רי"ו כפשטי' דעשי' הנעשה בפנים בעי כ"ש והיינו התנור ונראה מדבריו דס"ל דסולת ל"ב כ"ש אף ביציקה ורק דברי רי"ו דבעי כ"ש היינו התנור ולכן בעי פנים [וכהא"ג כ' במל"מ על דברי הרא"ם במנחת מחבת יש כלי באפיות המחבת ובסולת ליכא כלי דל"ב מחבת] ולא זכיתי להבין דברי קדשו כי נראה שסבור דרק במרחשת נתנה אח"כ בכ"ש אבל בסולת בכלי שבלל באותה כלי שיצק ולא הי' נתינה חדשה ופלא דבפירוש כתב רבינו בסולת דהי' נתינה חדשה ומה שהקשה אאמ"ו הגזצ"ל מ"ש מבלולה הא ילפינן מיחזקאל הנה כעת שנדפס ס' טה"ק על מנחות ראיתי שהרגיש בזה ולי נראה ליישב דלקמן די"ח איתא לא יצק פסול דיציקה מעכב ובלולה אין מעכב וכ"כ י"ל דלכן בעי כ"ש כיון דמעכב ובלולה דאין מעכב ל"ב כ"ש והוכיח כן רבינו מדברי רי"ו בעצמו דהרי תוס' הקשו הא נפסלו ביוצא

ולכן סבר רבינו דע"כ בלולה ל"ב כ"ש וכמש"כ הלח"מ ורק יציקה בעי כ"ש ובאמת נפסל ביוצא סולת במנחת נסכים דזבח מקדשו ולכן לא פליגי ביציקה רק בבלולה.

הנה מה שתי' בלח"מ דכלי בעי לכן פסול ביוצא ובטה"ק הקשה מאי סברא זו דבעי כלי שיפסל בחוץ ונראה ליישב דקאמר ר"ל מדכהונה ל"ב פנים נמי לא בעי והוקשו בתוס' הרי שחיטה דבעי פנים ולדעתי יש לומר שחיטה שאני דבעי כ"ש לכן בעי פנים מודה גם ר"ל אבל כאן ל"ב כ"ש רק לכתחילה דלכתחילה גם ר"ל מודה כמוש"כ בטה"ק דמוכח כן מדף צ"ה דלכ"ע בעי כלי כל שעשייתן בפנים אמנם רי"ו סבור מדבעי כלי שרת א"כ דמי לשחיטה ושפיר בעי פנים דל"ש מדכהונה ל"ב פנים נמי ל"ב דהרי שחיטה בעי פנים כיון דבעי כ"ש כן נמי בבלולה בעי כ"ש בעי פנים ולפי"ז יש לומר רבינו לשיטתו דתוס' בפסחים ריש פ' איזהו סברו דשחיטה אף בדיעבד בעי כ"ש וא"כ לרי"ו בעי כ"ש ולכן בעי פנים כמו שחיטה אבל רבינו סובר בפ"ד ממעה"ק בדיעבד אף בלא כ"ש כשר רק כלי בעינן [דלא כלח"מ שכתב דלרבינו בדיעבד אפי' כלי ל"ב] וא"כ כאן ג"כ שפיר יש לומר כיון דכלי בעי אף בדיעבד לכן בעי פנים כמו בשחיטה ודו"ק.

ואין לומר כיון דלרבינו לכתחלה בעי כ"ש עכ"פ וא"כ כאן דל"ב רק כלי ל"ד לשחיטה יש לומר דזה דבעי לכתחלה כ"ש לא מהני רק מה שבדיעבד כלי בעי ולא סגי בקרומית של קנה אם אין כלי אפי' דיעבד [דלא כחס"ו חולין] שפיר בעי פנים והה"ד הכא ותדע דהרי ר"ל מודה דלכתחלה כלי בעי דהרי אין חולק אקרא ומשנה בדף צ"ה דבעי כל שעשייתו בפנים כלי אבל רק לכתחלה בעי כלי ולכן סובר דל"ב בפנים כן נמי לרי"ו מה דבעי בשחיטה לכתחלה כ"ש אין טעם דליבעי בפנים אלא כיון דבעינן בדיעבד כלי בעי פנים וכן נמי בבלולה [ועיי' טה"ק חקר לר"ל א"כ כיון דבעי פנים ליבעי כהונה ותי' יען דרק לכתחלה עיי"ש] ויקשה בשחיטה דבעי פנים ליבעי כהונה ואולם לפמש"כ תוס' זבחים דף י"ד דשחיטה לאו עבודה הוא יען דסגי בעומד בדרום א"ש דנהי דבעי פנים הא צפון לא בעי.

ונראה להוכיח כדברי רבינו דהנה בטה"ק הוסיף להקשות עוד דלעיל דף ח' אהא דמוכיח שמואל מקרא דמזרקות מלאים סולת דמקדשין היבש ויקשה לרבינו דהו' כלי סגי לבלול א"כ אף דכתיב סולת בלולה אין ראי' דמקדש ליישב אומר דהנה הקשה עוד בטה"ק גם לתוס' דבעי כ"ש לא שיקדש אלא דצריך עשי' בכ"ש וא"כ מאי ראי' ממזרקות דמקדשין הא יש לומר שכבר נתקדש בכלי בעשרון וא"צ שיקדש בשעת בלולה עוד ויש לומר דהנה התוס' הוקשו למה פסל בלל בחוץ אטו רגע מלא בלל כלל [והוסיפו להקשות דלא דמי להא דאם מיצה בכ"מ כשר יען דלא מיצה כלל כשר ולכן נראה דהרי בדף כ"ו

איתא אפי' זריקה שלא במקומו כשר אלא דלא כיפר וא"כ היכא דאם לא מיצה כלל ג"כ כשר אז אפי' כיפר אך עדיין יקשה דכאן קאי לר"מ דסובר שלא במקומו לא כיפר] ותמה בטה"ק מה הוק' לרש"י דלא בלל היינו שנתן הכל ביציקה א"כ פשיטא דעדיף מבלל מבחוץ שהי' גם מתן שמן הראשון בעין ולדעתי נראה דתוס' בקושיתם סברו דהא דצריך כ"ש היינו שיתן בכ"ש ולא שיקדש וע"ז שפיר הוק' כיון דלא בלל כלל כשר א"כ בלל בחוץ דלמעשה חוץ מהכא ג"כ כשר דבשלמא אי בעינן קידש בכ"ש בשעת בלולה לקדש המנחה בשעת בלולה וא"כ ע"ז ל"ק דהא לא בלל כלל כשר דש"ה דנתקדש עכ"פ השמן מתן שמן הראשון שנתן הכל ביציקה אבל בלל בחוץ לא נתקדש בשעת בלילה אולם כיון דל"ב כ"ש כדי לקדש אלא שיהא עשיי' בכ"ש א"כ כיון דמאותן עשי' אין מעכב דלא בלל כשר לא שייך לפסול יען דבלל בחוץ דנהי דבלא בלל הי' מתן שמן בפנים אין זה עדיפתא דהרי בשעת מתן שמן ל"ב עשייתו בפנים דאם נתן שמן בחוץ והכניסו בפנים ובללו בשמן בפנים כשר דרק בשעת בלילה בעינן פנים אבל בשעת מתן שמן לא בעי' פנים וא"כ לא שייך לפסול בבלל כיון דאם לא עשה מעשה בלילה כלל ג"כ כשר ואולם ליישב קו' תוס' ע"כ נאמר דבאמת הא דבעי כ"ש היינו לקדש בשעת בלילה א"כ לא שייך לא בלל כשר דשם נתקדש השמן בשעת נתינה ויציקה להכלי וא"כ לפי"ז שפיר מוכח ממזרקות דמקדשין היבש דא"ל דכשר בעי רק בשעת בלולה לא כדי שיקדש היבש דזה אינו דא"כ מ"ש מלא בלל כלל דכשר ומיושב קו' טה"ק.

אמנם למש"כ תוס' דמ"ש מלא בלל כלל ע"כ סברו דכאן אין צריך כדי לקדש אלא שיהא בשעת עשי' ושפיר הוק' וע"ז משני בתוס' לחלק בין זבח וא"כ לפי תירוצם לחלק אין הכרח דבעי כ"ש לקדש וא"כ יקשה טובא מאי מוכיח ממזרקות דמקדשין היבש הא יש לומר דאין מקדש רק הא דצריך כ"ש היינו דצריך בשעת עשיי' שיהא בכ"ש ונשאר קו' הטה"ק ונראה בודאי למסקנא דקדוש זו בלא זו סולת בלא שמן ולבונה א"כ כש"כ בשעת בלילה אינה כדי לקדש שכבר קידש אבל אי אין קדוש זו בלא בזו א"כ בודאי הא דבעי כ"ש בשעת בלולה היינו כדי לקדש ושפיר מוכח ממזרקות דמקדשין היבש ואי נאמר דקדושה זו בלא זו וכ"ש בשעת בלילה אין כדי לקדש עכ"ח כבר מוכח דקדוש זו בלא זו ואף שאין ראוי' ה"ה דמקדש מזרקות היבש אף שאין ראוי' לו וכעין מש"כ תוס' דף ח'.

הלכה ז

מה בין מחבת למרחשת יש לה שפה. הנה רבינו מפרש מרחשת דלא כפירש"י שרוחש וצפה בשמן ולכאורה קשה דרבינו בפ"ו מחומ"צ כתב דאם אפה וטגנה בשמן במחבת

הוה כבישול דאדמבשל מחמע וא"כ יקשה מרחשת דשמנה מרובה ג"כ הוה טיגון כבישול אמנם הדבר נכון דהא ס"ל דמרחשת עיסה רכה ויש לה שפה אבל שמנה רק מיעוט ול"ה כהא"ג טיגון כבישול שוב ראיתי שכן העלה אאמוה"ג זצ"ל בספרו שבי"ד סי' תס"ב וכתב דהא דמורבכת משמע רובה שמנה הא כ' רבינו בפ"ט ממעה"ק דחולטה תחילה ברותחין יעיי"ש אמנם לכאורה גם קושיא הנ"ל יקשה גם למתירין שהביא הטור והה"מ לטגן בשמן דהב"ח כתב הטעם יען דמ"פ לא נתערבו אלא שכבר שמו במחבת שנתלבנה יפה אין לה פנאי להחמיץ וא"כ כאן שמ"פ ע"מ נתערבו בלישה לא מהני טיגון בשמן גם להמתירין וקשיא ממנחת מרחשת אך א"ש כי ב"ח כ' לפרש כן דלא יקשה דברי הטור בסי' תס"א אהדדי שכ' שאם הרתיח יפה המחבת שרי לטגנה בשמן א"כ מטעם חליטה הוא דמתירין ואח"כ כ' דאסור לחלוט במים רותחין דאין בקיאין בחליטה וע"ז כ' אם חלטו בשמן ל"ה כמו מ"פ ע"מ יען שלא נתערבו תחילה אבל במים אסור דטבע המים אע"פ שהן רותחין מעכבין אפיות העיסה וממהר להחמיץ א"כ כ"ז יען דאין בקיאין בחליטה אבל אי בקיאין בחליטה א"צ לטעמו של ב"ח יען דלא נתערב ע"מ תחילה אלא במחבת שנתלבנה יפה אף אם נתערבה תחילה מ"פ עם מים מהני ג"כ טיגון במחבת שהרתיח יפה כמו בחליטה במים דשרי דאין בקיאין בחליטה ואדרבא עדיף מבמים כסברת ב"ח וא"כ א"ש במקדש דבקיאין בחליטה כמוש"כ פ"ט ממעה"ק א"כ כש"כ בחליטה בשמן ולפי"ז ניחא גם קו' אדמוה"ג זצ"ל הנ"ל דזה שכ' הב"י בשם רבינו דאפשר לטגן הוא ג"כ יען דאין בקיאין בחליטה ולית לי' החילוק שמחלק הטור בין חליטה בשמן לחליטה במים אלא גם בשמן ל"מ חליטה דאין בקיאין אבל במקדש דמהני חליטה מהני גם חליטה בשמן אף דהוה מ"פ ע"מ [ועיי' נוב"י סי' כ"ב כ' ליישב הטור דשמן ע"מ רק דרבנן בקיאין בחליטה אבל דמה"ת לא בקיאין ורבינו ס"ל מ"פ ע"מ ח"ג לכן אוסר חליטה אף עם שמן] אמנם אני תמה על הב"ח ונוב"י שהבינו דטור מתיר בשמן מטעם חליטה בשמן עדיף והב"י בשם רבינו ס"ל אפי' חליטה בשמן ל"מ וקשה לי לדבריהם דבפ"ה מחומ"צ מוכח דה"ה שהביא דעת המתירין בטיגון לא קאי אזמן הזה דאין בקיאין בחליטה אלא קאי לפי דין דגמ' דחליטה שרי אלא דהא דאסור בשמן היינו באין רותח כחלוט בהא סובר רבינו דטיגון הוה כבישול וע"ז הביא הה"מ בשם ראשונים דמתירין בטיגון בהרתיח המחבת א"כ לא מטעם חליטה אוסרין אמנם קצת ראי' לדברינו דמטעם חליטה שרי במרחשת יען דמסתמא הי' שם ליבון הכלי ורותח מאוד נראה קצת ראי' מהא דפסחים דף ל"ה דקאמר אם אמרו במקדש בתנור יאמרו בתנור צונן אף בירושלמי פכ"צ משמע דרק ברבוכה שהוא חלוטה אינו בא לידי חומץ

דאיתא בירושלמי יכול יוצא ברבוכה דכ' ושמרתם וכו' מה דבעי שימור יוצא יצא זו שא"צ שימור ופי' בק"ע יען שנחלט ברותחין והיינו כסברתנו הנ"ל:

הלכה ח

מנחת מאפה תנור כיצד אם חלות הוא בולל. והנה במשל"מ לעיל בהל' ה' האריך דגם מתן שמן לא צריך כיון דרקיקין ע"כ ל"ב מת"ש מדקאמר מותר רקיקין ואי דבעי מ"ש הרי יכול רק לשייר כדי משיחת כמין כי והקשה ע"ז דילמא רק דיעבד יש מותר שמן ולדעתי מוכח מדף ק"ו דקאמר שם הא אי מחצה רקיקין מביא א"כ השאר נותנה לחלות ואי כולה רקיקין לכהנים ואם איתא לכתחלה ליכא כלל מותר א"כ מסתמא עשה כדינה וליכא כלל מותר ומ"פ בגמ' ועיי"ש כי זה ראי' ברורה ומש"כ במשל"מ מדקאמר מושחן וחוזר ומושח משמע כל הלוג דאל"כ כבר נתמעט במת"ש הנה עדיין קשה אף דל"ב מת"ש עכ"פ מבואר בדברי רבינו דבולל בשמן א"כ כבר נתמעט בלא"ה ע"י שבללו אלא ודאי כיון דכ' רבינו בוללן בשמן מסתמא הוה ע"י מת"ש ודו"ק:

ונראה הוכחה לזה דהנה בדף ע"ב סובר רבי תנור מקדש ובדף צ"ו איתא דפליגי אי תנור מקדש ונראה דמוכח דרבי סובר תנור מקדש דרבי סובר חלות בוללן א"כ מאפה תנור דליכא נתינה מתן שמן והבלולה לאחר אפי' א"כ במה נתקדש מנחת מאפה ע"כ בתנור אבל אי נאמר דיש מתן שמן א"כ נתקדש ע"י שמן וע"כ דליכא מתן שמן וממילא ה"ה לדידן ליכא מתן שמן ואף דלדידן בוללן סולת באמת לדידן תנור אין מקדש כמבואר בדברינו בה' תומ"ס:

אך לכאורה יקשה הא דבדף ה' תנן לא מושחן כשר והנה לא בלל פירש"י רק נתן כולו במתן שמן וביציקה דאל"ה הוה חיסר שמנה א"כ ע"כ גם הא דתנן לא מושחן כשר היינו שנתנו במתן שמן כולו וכיון דל"ב מתן שמן כלל א"כ אמאי כשר דהרי שינה בעבודתה וכן אם בללן ולא משחן אמאי כשר וכמש"כ באמת הרא"ם הביאו בלח"מ רק לא משח כשר אבל בשינה שבלל פסול בשלמא אי נתינה בעי עכ"פ א"ש דמה שנתן כולו לא מיקרי שינה רק בלל מיקרי שינה וא"כ מוכח דעכ"פ מתן שמן בעי ואמנם נראה דלק"מ דכיון דתנא סתם בדף ע"ה מושחן כמין כי א"כ י"ל לא משח אלא שנתן כולו לכהנים דל"ש חיסר שמנה כיון דל"ב שמן אלא דז"א דמשמע כשר דקאמר היינו דיעבד אבל לא הקריב עדיין א"כ כיון דהשמן בעין עדיין יכול ליתנו וע"כ דכבר נתנו או בללו ושינה וזה פסול והנה מוכח מכאן דאף אם שינה שבלל ברקיקין פסול וכמו שאבאר להלן ג"כ דאי שינה בבלל פסול א"כ שינה שנתן מת"ש ג"כ פסול כיון דכבר הוכחנו דל"ב מתן שמן וע"כ דגם שינה בבלל ג"כ כשר ודו"ק ועמש"כ מזה בארוכה להלן:

והנה בהא דממעט מנחת מאפה מיציקה יען דהוה ב' דברים בענין אחד ותוס' הוקשו נמעט מנחת חוטא ומנחת כהנים כמו לעיל ותי' שם יש ג' מיעוטים ולכאורה קשה הא אדרבא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אך לק"מ דהא כ"כ ברש"י בהוריות אהא דזאת תורת העולה דהוה ג' מיעוטים שפיר הוה למעט אך הא קשיא הא דפריך הגמ' דנמעט כאן מנחת כהנים ומנחת מאפה בכל אחד מיציקה קשה אין מיעוט א"מ אלא לרבות אך י"ל דהיכא דבא למעט שני דברים מיוחדים ל"א אין מעוט א"מ אלא לרבות אבל הא קשיא איך ממעט במאפה מצוה וחלות מיציקה ובא למעט דבר אחד כהא"ג מיעוט אחר מיעוט הוה לרבות וכמש"כ תוס' שם בהוריות בשם רשב"א ועוד דלכאורה גם אי אתיא למעט מנחת כהנים ומאפה קשה עכ"פ בא רק למעט דבר אחד יציקה בשני דברים ול"ד להיא העולה דחדא למעט לן דמה וחדא למעט נשחט בדרום הוה כל אחד דבר אחר אבל למעט דבר אחד בב' עניינים הוה מיעוט א"מ לרבות ומכאן ע"כ מוכח כמש"כ תוספת הרא"ש דהכא גמורי לן היכא דאפש' לרבו' כולם מרבין וא"כ א"ש ועיין מנחות דף ח' ארבע שמאלית כתיבי ועיין מנחות דף צ"א איזה דבר שצריך ג' מיעוטים זה מצורע ויש לפלפל בזה בקידושין דף ל"ה וכן בדף ל"ו דממעט בני אהרן הכהנים הא הו' מיעוט א"מ אך י"ל דבת"כ ממעט גם חלל והיכא דאפשר מידרש דרשינן ואולם הך דקידושין א"ש גם לרשב"א דעכ"פ ממעט תרי מילתא חלל ונשים כהא"ג גם לרשב"א דרשינן והבן:

הלכה ט

וכיצד מושחן מביא לוג ומושחן עד שיכלה השמן שבלוג. עכ"מ שתמה דרבי סתם כוותי' דמושחן כמין כי ונראה ליישב דלדעתי ר"ש לטעמי' דסובר דמביא מחצה חלות ומחצה רקיקין לכן מושחן כמין כי דהנה בדף ק"ה איתא דלר"ש אפי' רקיק אחד וט' חלות או חלה אחת וט' רקיקין ועיי"ש בפירש"י דצריך להביא י"ד מנחות ומעתה נחזו אנן במביא רקיק אחד וט' חלות הנה אפשר שחלק עשירי זה מושח עד שיכלה אבל במביא חלה אחת ורקיקין ט' הנה אם מביא חלק עשירי לחלה וט"ח לרקיק ומושח עד שתכלה א"ש ג"כ אבל באמת אף לרקיק אחד צריך חצי לוג וכן ל"ט חלות חצי לוג או להיפוך לחלה אחת חצי לוג ול"ט רקיקה חצי לוג ומעתה איך אפשר דלרקיק אחד ימשוח חצי לוג וע"כ דנותן לכהנים וכן להיפוך אי לחלה אחת חצי לוג לא יספיק למשוח ל"ט חלות מחצי לוג על פני כולן וע"כ דרק תמיד מושח כמין כי והשאר לכהנים א"כ ניחא דברקיק אחד מביא חצי לוג ומושח האחת כמין כי והשאר לכהנים וא"ל ג"כ דנותן השאר לחלות דא"כ בחלה אחת שיש לו חצי לוג וט' רקיקין חצי לוג א"כ אם יתן השאר

לחלה א"כ יהא לחלה אחת יותר מחצי לוג וגם זה אי אפשר ואפי' נאמר שלוקח לחלה אחת רק עשירית לוג ג"כ א"א לומר דמחזיר השאר לחלה דא"כ נמצא לחלה אחת יותר שמן מחצי לוג כי זה המשיחה כמין כי רק דבר מיעוט וע"כ דסובר ר"ש דהשאר לכהנים אבל לדידן דלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין שפיר י"ל דמושחן עד שיכלה ודו"ק:

הלכה י

כל ארבע מנחות אלו האפויות וכו'. עיי' לח"מ הביא ראי' ממשנה דמנחות דחשוב עשר חלות מוכח כרבינו דמנחת סולת ג"כ באות עשר מצות דלא כפירש"י ופלא הא במשנה חשוב מנחת כהן משיח ולחה"פ דבאות י"ב חלות לכ"ע וחשוב במשנה וע"כ דלא קאי ר"פ אכל המנחות א"כ אין ראי' דמנחת סולת בא עשר חלות.

כל ארבע מנחות וכו'. ובהא יש להבין דמ"ט לא כתב רחמנא הך אזהרה דאסור לחמץ גם השירים בפ' ויקרא אצל הלאו דלא תעשה חמץ י"מ דפלגינהו רחמנא דאזהרה על כל המנחה נאמר בפ' ויקרא ואזהרה על שירים נאמר בפ' צו ונראה דהתם דכתיב לא תעשה חמץ ע"כ מיירא במנחות דשייך בהם עשי' קודם קמיצה כגון מנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור דנקמצת אחר אפי' וכל העשיות הוא קודם קמיצה והלכך לא מצי למיתני בהו אזהרה בשירים דקיימל"ן לאחר אפי' שוב אינו בא לידי חימוץ ולא שייך בהו איסור חימוץ בשיריים כלל וכלל ולכן לא כתב שם אזהרה על השיריים כלל אבל כאן בפ' צו יש לומר דבא ללמד על מנחת הסולת דליכא עשי' במנחה קודם קמיצה כלל [ואפי' אם עבר ולש וערך קודם קמיצה בחימוץ אפשר דאינו עובר בלאו כלל דלא חייבה רחמנא רק בעשי' המחוייבת לעשות ועוד כיון דדינו דנקמצת סולת אם עשאה עיסה נפסלה המנחה והמחמץ את הפסולה א"ע בל"ת וכמו שמבואר לקמן דף נ"ז ועיקר אזהרה בהם על החימוץ אינו אלא בשיריים וזהו דלא הוזכר כאן רק לא תאפה חמץ דהשיריים אינו מחוייב ללוש ולהעריך דיכול לעשות בשיריים מה שירצה והלכך א"ח אלא על מלאכת אפי' בלבד דהא מ"מ נצרך או לאפות או לעשות מהן תבשיל ולבשלם והיינו דפלגינהו קרא להורות דבמקום דחייב על עשיית המנחה א"ח על השיריים ואמקום דחייב על השיריים א"ח על עשיית המנחה.

והנה במנחות דף ע"ה במתניתין גבי מנחת ישראל כופל אחד אחד לשנים ושנים לד' ואינו מבדיל ור"ש אומר מנחת כהנים אין בהם פתיתה וכולן כזתים ופי' הרע"ב דלאחר שעשה פתיתין כזתים כופל כל זית לב' ושניים לד' ורבינו בפי' המשנה כ' וז"ל אמר רחמנא פתות אותה פתים ואמרו אותה פתים ולא פיתים פתיתין הכונה שאינה מפליג בפתיתה רק לא יהא פחות מכזית ואותה הפתיתה שהוא כזית כופל אותה עם ארבע

ואינו מבדיל כדי שלא יהא פתיתין משמע מדבריו שס"ל הא דקאמר במתניתין וכולן כזתים היינו כשחולק לא יחלק שיהי' פתיתה א' פחות מכזית ולכך אינו מבדיל שלא יהא פיתין פתיתין ואם אירע שלא נחלק מתחלה כשהתחיל לפתות ולא נשאר בצד אחד אלא כזית או כשפותתה לד' צריך שלא יבדיל וכ"כ במהרמ"ש.

ואם הי' המנחה של זכרי כהונה. עיי' מל"מ שהביא שתמהו הקדמונים דמנחת כהנים אין פותת פיתים ובס' קרבן אהרן תי' דס"ל לר"ש דלא פתות אותה קאמר רק שיעשנה כמנחת פיתים שיאפנה בכלי או לענין שטעונין יציקה והוצרך לומר זה מפני ששינה אותו באמרו חפונה תביאנה אפיות הרבה לזה אמר שע"כ כמו מנחת פיתים הי' ובמל"מ השיג עליו והנה ראיתי בחי' רשב"א שכתב ג"כ כעין דברי הק"א וז"ל כיון דר"ש דריש טעמא דקרא ולדידי' הא דצריך פתיתה משום קמיצה לכן עכ"ח במנ"ח דליכא קמיצה א"צ פתיתה ויפרש פתים ר"ל תפוני מנחת פתים שתאפה כמנחת פתים שהוא מנחת מחבת שנקראת מנחת פתים דכתיב בה פתות אותה פיתים וזו מנחת חביתין ממנחת מחבת הי' בא ולא שיצטרך פתיתה עכ"ד והנה מדבריו יצא להוכיח דרבנן דלא דרשו טעמא דקרא סברו דנהי דפשיטא דפתיתה צריך לקמיצה אבל לזה הי' סגי בפתיתה כדי קומץ ואמרינן דקרא דכ' דצריך פתיתה לכל המנחה וא"כ לא משום הקמיצה הוא לכן גם במנחת כהן שייך פתיתה אבל ר"ש דדריש טעמא דקרא סובר דמצות פתיתה בכל המנחה משום קמיצה ולכן במנחת כהן א"צ פתיתה.

ובהא ניחא מה שפירש"י דף ע"ה וכולן פתיתין כזית ופירש"י אפי' מנחת העומר פותתין כזית ותמה בטה"ק הא מנחת העומר נקמצת שהוא סולת ורש"י פי' בתורה פתות אותה פיתים דריבה תורה מנחות לפתיתה קודם קמיצה א"כ עומר דנקמצת כשהוא סולת א"צ פתיתה כלל להנ"ל ניחא דהנה הא דגלי קרא דבעי פתיתה אף דפשיטא דצריך פתיתה לקמיצה היינו לרבות כל המנחה כמוש"כ הרשב"א ולפי"ז הא דפירש"י על תורה דרבתה תורה פתיתה קודם קמיצה ע"כ קאי על המנחה דכדי קומץ פשיטא דצריך פתיתה ורבתה תורה כיון דכדי קומץ ע"כ צריך לפתות לכן גם יתר המנחה צריך פתיתה אף דלא הו' צורך קמיצה כלל וזה כונת רש"י אמור מעתה במנחת העומר דקומץ סולת הפתיתה של שירי המנחה לאחר הקמיצה והאפי' דהרי הפתיתה בשירי המנחה אין משום מצות קמיצה והנה רש"י פי' שכופל אחד לט"ז ותמהו א"כ ליכא כזית בפתיתה אחת עיי' צ"ק וטה"ק ולדעתי לק"מ דע"י אפי' מתרבה העיסה ועיי' מש"כ הכ"מ פ"ח מתומ"ס בשם הרלב"ג.

והנה במל"מ תמה אפירש"י דפי' דהא דלר"ש דמנחת כהנים אין נקמצות אין פתיתה

דבנדבה איירא דמשמע דקשיא לי' אי במנחת חוטא הוא לר"ש נקמצת כדאיתא לעיל דף ע"ג וע"כ בנדבה וע"ז הוקשה הא מנחת חוטא סולת הוא וא"כ בלא"ה אין פתיתה א"כ אף אי מחובה איירא דנקמצות הא ל"ש פתיתה דנקמצות קודם אפי' וכן הקשה בטה"ק ולדעתי לק"מ כי איתא שם דר"ש סובר דשאר נשפכים על בית הדשן וסובר דאין השירים כלל א"כ לא שייך פתיתה לכן פירש"י נדבה דאינן נקמצות גם אין מתפזרים אלא נאפה ונקטר א"כ הו"א דשייך בהו פתיתה קמל"ן דאין בהו פתיתה כיון דנקטר בלא קמיצה ודו"ק.

הלכה יא

לא בלל וכו'. הנה ברע"ב פ"ג דמנחות כתב דהיינו אם שייר כדי קמיצה ותויו"ט השיג דהא רבינו לא מחלק ולדעתי הדבר מבואר כרע"ב דהא רבינו בפ"ה מאימ"ז כ' דקומץ מעכב המלח וכ"מ השיג שם עליו אבל טעמו מבואר היטב ברע"ב פ"ג דמנחות ס"ה לענין פתיתה דאי ליכא פתיתין במה יקמוץ דכ"כ לעיל דפתיתה תליא בקמיצה דהיכי דל"ב קמיצה ל"ב פתיתה אלא דלדידן דלא דרשינן טעמא דקרא ומצריך פתיתה אף אי ל"ב קמיצה כגון במנחת כהנים ובמנחת אלו באמת אם לא פתת כלל כשר אבל מנחות הצריכות קמיצה ע"כ צריך פתיתה דאל"כ במאי יקמוץ.

והנה בגמ' שם אמרו משנה דלא כר"ש ומוקי ר"נ במנחת כהנים והנה לכאו' קשה לר"ש מנחת חוטא של כהנים נקמצות אך ניחא דרש"י כ' לפרש דמשנה דפתיתין מנחת כהנים והיינו נדבה וכונה דרק בחוטא נקמצות אבל לא בנדבה אלא דא"כ תמוה לי טובא א"כ איך קתני שם לר"ש הפתותות בין ט"ו עבודות דכהן מודה בהן הרי כיון דאין נקמצות אין בהן פתיתה ובמנחת נסכים אין כאן פתיתה לר"ש דסובר דמנחת כהנים אין פותת דאין נקמצות ובשלמא לפמש"כ הרא"ם דר"ש רק חולק דלד' ל"ב אבל לשנים פותת א"ש וכן לדרכו של לח"מ לעיל בה"י אבל לפי דרכו של קרבן אהרן ומל"מ דלר"ש אין פותת כלל קשה טובא והנה למל"מ יש ליישב קצת דהוא ביאר דמנחת חביתין פותת דהיינו לשנים שחולק החלות א"כ מצי קאי אהא אף שזה דוחק לומר על הכה"ג דבעינן שיהא מודה בט"ו עבודות דאל"ה אין עובד דאיך ימנו כה"ג כזה מי שאין מודה בעבודה אבל לדרכו של קרבן אהרן וכאשר הבינו הראשונים הראב"ד שהקשו מקרא דפותת פיתים דלר"ש אין פותת כלל גם במנחת כה"ג א"כ קשה מה מוקי כר"ש דאין נקמצות א"כ ליכא פתיתה אולם ק"ל עוד מדף ס' דקאמר ר"ש כל שאין נקמצות אין בהן הגשה והיינו מנחת כהנים ושם הוקשו התוס' ג"כ קו' הנ"ל לר"ש מנחת חוטא של כהן נקמצות וכתבו באופן הב' דבאמת צריך הגשה ורק כאן איירא משל נדבה [וכפירש"י בדף ע"ו] אלא שתמהו דר"ש

בעי שיהא ממנו לכהנים ולכן מפרשינן דלא נקטו לטעמא רק לכללא ולפ"ז גם במשנה דפתיתין י"ל דלא נקטו לטעמא רק לכללא דאף דיש נקמצות כגון של חוטא אפ"ה אין בהן פתיתה ובזה א"ש פירש"י שם דמנדבה איירא ר"ל מדנקט אין נקמצות היינו לכלול של נדבה אבל באמת יש של חוטא דנקמצות ואפ"ה אין בהן פתיתה דנקמצות כשהן סולת ומיושב מה שתמה במל"מ על פירש"י כמש"כ לעיל וא"כ תמוה מאוד הא דמוקי בשל כהנים או באין נקמצת א"כ כיון שיש כאן הגשה ליכא והרי חשוב בט"ו עבודות גם הגשות וכן יקשה מתנופה דבהני דליכא קמיצה ליכא תנופה [כמובאר דף ס"א]:

לא פתת לא משח וכו'. הנה כמו לא משח ברקיקין כן הא דקתני לא בלל בחלות והיינו או שמשח או נתנו במתן ראשון או נתנו ביציקה אחר אפיה וכן לא אלא שנתנו במת"ש או בלל דאל"כ הוה חיסר שמנה אפ"ה כשר ומוכח דלא כרא"ם הנ"ל והנה תוס' הוק' לא בלל לעכב דהא כתוב במחבת ומאפה תנור בלולה ולפמש"כ י"ל דמאפה שאני כיון דליכא מעשה אחריתא שפיר י"ל דמעכב דאם לא בלל רק שנתנו במת"ש וביציקה א"כ אין כאן שינוי במנחה עצמה רק שחיסר מעשה בלולה ע"כ כשר והנה בטה"ק שם הקשה לתוס' דלר"ש לא בלל מעכב א"כ מאי פריך מסו"א דאין נבללין הא בזה ר"ש קאמר לה להנ"ל יש לומר רק במאפה תנור בלולה מעכב אבל בשאר מנחות אין מעכב וכיון דר"ש סתמא קאמר דסו"א אין נבללין ועוד יש לומר קו' הנ"ל דבטה"ק לקמן בדף ק"ג הקשה נהי דסו"א אין נבללין עכ"פ ביש מתן שמן למטה ויש מתן שמן למעלה כבר הוא בלול כמוש"כ בטה"ק דף ע"ה על דברי רש"י [והנה יש לומר ג"כ דאיירא במאפה תנור דליכא מתן שמן למטה כמוש"כ המל"מ] ולדעתי לא קשה מידי אי נאמר דסובר כרבי דחלות בוללין א"כ אין כאן מתן שמן למטה לאחר אפי' לכן צריך בלולה ולקמן בדף ק"י איתא דרבי סובר דלס' עשרונים לוג אחד אבל יותר מס' לא ולפמש"כ רבי לשיטתו דסובר חלות בוללן א"ש דרק ס' נבלל אבל ס"א אין נבלל דליכא שמן למטה וגם בלא"ה רבנן דסובר לוג אחד סגי א"כ לא שייך דנבלל ע"י שיש שמן למטה ולמעלה כיון דאין כאן רק לוג בס' עשרונים וכן יש לומר לר"ש אי יסבור לוג לס' עשרונים אך דקשיא לי טובא דקאמר לרבי לוג אחד לס' עשרונים והנה מזה צריך מתן שמן למטה ולא נשאר אפי' לוג אחד ואיך אפשר לבלול ס' עשרונים חלות בפחות מלוג הא בדף ע"ו דעשר מצות רביכה א"א לבלול ברביעית שהוא רק שלשה עשרונים ושליש ואיך אפשר דיסבור רבי כראב"י דאין לה אלא לוגה ומכאן ראי' לפירוש ראשון בדף ע"ה דלית לי' לרבי הך סברא דאין אפשר לבלול ועיי' תוס' שם שכ' יען דנאפה בולע ולכן א"א לבלול במעט שמן עיי' פירש"י זבחים דף צ' מותר רקיקין יען דנאפה אין בולע וצע"ג.

ואמנם אף אי יסבור דלא כרבי יש ליישב קו' טה"ק דשם באמת איכא בלולה דיש מתן שמן למטה ולמעלה א"כ אף נהי דבעינן בלולה ממש אבל משום זה לא שייך דיפסול דעכ"פ יש כאן שמן למטה ולמעלה ולכן שפיר מתמה ר' זירא כי אין נבללין מאי הו' והא תנן לא בלל כשר והכונה לפי"ז לא בלל היינו שלא בלל ביד אבל הי' מתן שמן למטה ולמעלה אולם לרש"י לא בלל רק נתן במתן שמן ביציקה וקשה לכאו' מאי פריך הגמרא הא לא בלל פסל מר' זירא הא יש לומר כהא"ג היכא דליכא שמן למטה ולמעלה רק ליכא בלולה ביד זה ודאי לא בלל כשר אך א"ש דמנחת סולת יש יציקה קודם אפי' א"כ ע"כ יש כאן מתן שמן למטה ולמעלה דמתן שמן מעכב מדלא קתני במשנה כמוש"כ טה"ק ואפ"ה קתני לא בלל ואמאי כיון דיצק איכא שמן למטה ולמעלה ע"כ דסובר דאם לא בלל ביד ג"כ פסול ושפיר מייתא דר"ז הקשה לר"ש הא תנן לא בלל כשר דהיינו ג"כ בלילה ביד דהרי יש שם שמן למטה ולמעלה דהוא איירא אפי' ממנחות שיש שמן למטה אבל במנחות דצריך יציקה לאחר אפי' א"כ אם לא בלל רק נתן ביציקה א"כ בעודו סולת ליכא שמן למטה ולמעלה כהא"ג לא בלל באמת יש לומר דלר"ש מעכב כמוש"כ תוס'.

הלכה יב

סדר הבאת המנחה כיצד וכו' ונותן הקומץ לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. ומבואר בש"ס סוטה י"ג ע"ב טעמא דילפינן מדם כמו בדם דקדישתי' סכין בצואר בהמה הדר מקדש לי' בכלי שרת הכא נמי ל"ש וכתב בלח"מ אע"ג דבמנחות ז' מסופק רבא בקידוש קומץ אי ילפינן מדם לא הו' שמיע לי' הא ברייתא ע"ז יש להשיב דילמא לעולם ידע מברייתא דסוטה רק דבעי אי ממנחה ילפינן או מדם משום דסבור דלענין עג"ק עדיף טפי לילף ממנחה ממדם אמנם קשה א"כ הא דפריך לרבא ואם איתא לילף מדם וקשה הרי אף אי רבא לענין עג"ק לא יליף מדם משום דיליף ממנחה דממנחה עדיפא לי' ללילף אבל בב' כלים דליכא ילפותא ממנחה יקשה נילף מדם כדמוכח ברייתא דסוטה ומאי מקשה ואם איתא:

והנה הרשב"א בחי' הקשה כעין זה הא כאן ל"ש ללילף ממנחה א"כ נילף מדם ולדעתי זה אין קושיא כ"כ דילמא לית לי' ילפותא מדם אבל כפמש"כ יקשה מברייתא דסוטה דילפינן מדם א"כ כיון דלא יליף ממנחה יקשה נילף מדם ורשב"א הביא בשם תוס' ליישב גם כאן יש ללילף ממנחה דקדוש לחצאין ותמה ברשב"א חדא לחד מ"ד אין קדוש כלל ולמ"ד נמי דקדוש רק משום מתוך:

אך נראה ליישב גם לענין ב' כלים יש ללילף ממנחה דאף למ"ד אין חביתין קדושין לחצאין בארנו בפ"ד מה' אלו דעכ"פ חזר ועירבן ודעתו לקדשן שנתקדש ליקרב א"כ

שפיר שייך לומר דממנחה ילפינן דנהי דאין קדוש לחצאין היינו ליקרב בלא חזר ועירבן וקידשן אבל בחזר ועירבן מהני א"כ שייך למיבעי אי לילף מדם דל"מ חזר ועירבן או ממנחה דמהני וכש"כ למ"ד ליקרב שבארנו שם דכונה לדעת רבינו דסובר בפרקין דחביתין היינו י"ב חצאין וע"כ מערבן דנפ"מ רק דא"צ לקדשן מדעת א"כ סובר דקדוש אפי' ליקרב ואף דנתן טעם יען דקרב לחצאין הרי בארנו שם דלר"א אפי' בשאר מנחה כך יען דישנו בחביתין וא"כ בכל מנחה קדוש לחצאין לאותו מ"ד ושפיר בעי בקומץ אי ילפינן מדם או ממנחה וא"כ אין ראי' דלא ידע מברייתא אלא דבעי אי ממנחה ילפינן או מדם לכך המובחר דהדר בי' רבא מההיא מטעם שכתבו תוס' דר"נ רבי' סובר דאין קדוש ולכן פסק רבינו דאין קדוש בב' כלים ודו"ק:

אלא דעדיין יקשה דהרי רבינו כתב דחוזר ומקדשן ע"כ דסובר דמהני חזר ועירבן כמו שעמד עליו במל"מ וע"כ דסובר אי ילפינן מדם היינו דאין קדוש אבל חזר ועירבן מהני דל"ה כנשפך מטעם שיבואר ויקשה א"כ ע"כ דלא מפרש כמוש"כ דהאי בעיא אי ממנחה ילפינן היינו דעכ"פ לכ"ע מהני חזרה או מדם ילפינן דלא מהני חזר ועירבן אלא דהאי בעיא אי ילפינן מדם דקדוש וא"כ שוב יקשה מאי בעיא הא ברייתא הוא ואין לומר דבעיא אי ילפינן ממנחה הא מנחה גופא לא קדוש לחצאין כנ"ל וע"כ כלח"מ דלא ידע מברייתא ולהלכה שפיר פסק רבינו כברייתא דסוטה דלפי אותה ברייתא מסתבר לומר דהדר אבי' מב' כלים שלא יהא ברייתא סותר לדבריו ולפי"ז ג"כ ראי' למש"כ בפ"ד מ"ה אלו דלכ"ע יכול להקריב כשעירבן החצאין דחביתין ולא פליגי אלא אי צריך קדוש מדעת ובזמנו דהא לפי שכתבנו דלרי"ו א"י להקריב אפי' כשעירבן יקשה א"כ כש"כ קומץ ל"מ בחזר והקדישן ואמאי כתב רבינו כאן דמהני חזר והקדישן:

ואמנם במה שהקשה במל"מ אמאי מהני חזר והקדישן הא הו' כנשפך נראה ליישב דאף דאין קדוש רק בדם דהא יכול להחזירו לידו ויתננו לכ"ש אבל בדם א"א להחזיר הדם לצואר ולכן לענין שיהא כנשפך אין לדמותו לדם ועוד אפשר לחלק דבדם דצריך לראות אויר הכלי כדאיתא זבחים דף כ"ה משא"כ בקומץ לא צריך לפמש"כ בטה"ק דף ז' להוכיח מהא דמצריך ג' כהנים דגם בקומץ בעינן שיראה אויר הכלי נסתר חילוק זה אך לי צ"ע דבריו דזה אין מיושב הא דבעי ג' כהנים דאף אי צריך לראות פני הכלי יכול לעשות ב"ב כהנים דהנה בשחיטה נהי דצריך לראות פני אויר הכלי היינו אם שחט ומקבל אבל אם שחטו ודמו עדיין בצוארו [כגון אם יש דם מעט שאין דמו נזרק למרחוק] עד שמקבל הדם בכלי כשר כדמוכח מהא דדרשינן בנכנס צווארו ואח"כ הוציאו לחוץ וקיבל דמו בעזרה עיי' כ"מ פ"ב מפהמ"ק אף דלא ראה פני הכלי הדם כשר לזריקה אך

יש לדחות דזה בעינן רואה פני הכלי בלא"ה רק לכתחלה ואין ראי' מזה:

אמנם נראה לחדש ליישב שיטת רבינו דהנה המל"מ הביא המ"כ שהביאו הכ"מ פי"א דנשפך על רצפה אוספו רק אחר שקידשו בכלי והנה אני החזקתי על ידו בפי"א מפהמ"ק מדכתב רבינו שם נתן לפסול או לכלי חול פסול ולא מהני חזרה לכשר או לכלי קודש ואולם יש לחלק לפמש"ש תוס' זבחים דף כ"ה ויומא דף מ"ח ביתר ביאור דיש סברא דם שעל הסכין גרע מנשפך דהו' קבלה בפסול כמו דמצינו דכשר בלא בלל ובבלל בחוץ פסול וא"כ יש לומר לעולם דברי רבינו בפשיטת דנשפך אוספו אפי' בקידשו שקידש בכלי ודוקא קבלה בפסול דנתן לכלי חול בידים או לשמאל גרע אבל נשפך ממילא עדיף ולפי"ז יש לומר כאן נהי דלא קידש מהני חזר ולקחו דנהי דיש פסול בקבלה הנה זה דלא קידש אין גורם פסול רק דלא נעשה עבודת קבלה וכאילו נשפך והא נשפך כשר במנחה אבל בדם דנשפך פסול ל"מ חזר ערבו כיון דלא קידש הו' כנשפך דפסול וזה דבר חדש:

ויותר יש לומר לפמש"כ בשי"צ דלתוס' בזבחים יש לומר הא דאוספו עדיף מדם סכין יען דרצפה נתקדשה ג"כ א"כ הו' כאלו קבלה בכלי אבל קבל הפסול גרע אבל מהא דבלל בחוץ דגרע באמת אין ראי' דחוץ י"ל דגרע כמוש"כ תוס' גבי מוצה דם העוף כשר עיי"ש ולפי"ז יש לומר דבמנחה דלא גלי קרא שפיר יש לומר נשפך עדיף דהו' כאלו קידשה בכ"ש כיון דרצפה נתקדש [וראי' לזה מזבחים דף צ"ג ומדברי רבינו דיש ספק אם הכלי פוסל הה"ד נשפך משמע אי קיבל בכלי כשר גם ברצפה כשר משום דהו' כקיבל בכלי אחרת אחר שכבר נתקבל בכ"ש כתיקונו דהיינו בצואר הבהמה דהוא כר"ש] ואולם לתוס' יומא דמדמי ללא בלל כלל א"כ סברו נשפך הו' כאלו אין קיבול כלל גרע מנשפך אבל לא דנשפך חשוב כקבלה דהרי מדמי ללא בלל כלל כן העלה בשי"צ וא"כ לפי סברת תוס' יומא גם במנחה שנתפזרה פסול ולפי"ז תליא בב' תי' שבתוס' זבחים ויומא ודו"ק:

והנה הי' אפשר לפרש חוזר ומקדישו שקומץ מחדש כעין הך דפי"א מבהמ"ק יצא לחוץ חוזר וקומץ וראיתי בספר מנחה טהורה שכתב לפרש כן אבל לדעתי זה אינו דשם נקמץ בפסול אבל בקיבל בפסול א"א לקמוץ שנית דהו' מנחה שנחסרה אחר קמיצה דשירים אסורים באכילה ואולי י"ל דעכ"פ מוטב שיקמוץ דנהי דפסול באכילה עכ"פ ראוי' להקטיר ודוחק:

ועוד יש לומר לפשמ"כ בטה"ק דף ז' דהו"ל דמחזיר הקומץ לשירים תחילה חצי קומץ ומבטלו ואח"כ חצי קומץ שני ומבטלו דהא דשירים אין מבטלין הקומץ מטעם עולין וכאן בקמצן פסולין להקרבה מבטלו ובטיל עיי"ש וכן מסתבר לכאורה דזה דאין

קומץ מתבטל היינו לאחר קידוש כלי וא"כ לפי"ז כאן דלא נתקדש החצי מחזיר לשירים ומבטלו מעט מעט דאי בפעם אחרת מתקדש בחזירתן ואח"כ יחזיר ויקמוץ [או שיתן הכלי עג"ק דאין מקדשין עג"ק וכדמוקי בגמרא ולא מתקדש בעודו עג"ק ויתבטל ושוב יחזור ויקמוץ]:

ומה שהקשה במל"מ שלא הביא רבינו כהן שאין ידיו מחזיק ב' זתים הנה כיוצא בזה קשה דביומא דף מ"ז מסיק דבעי כהנים שמנים ורבינו לא הביא כל הני בעיא דיומא שם ב"ה בין לענין קמיצה בין לחפינה עיוהכ"פ הך דבין הביניים ודאבראי ונראה דדעת רבינו כאן דקיימל"ן כדקמצי וכדחפנו אינשי אין קפידא רק שלא ירחיק אצבעותיו אבל מה שנעשה ממילא כדקמצי אינשי הכל בכלל הקומץ ואף אי ידיו כחושות וא"א לו להדביקו הא עכ"פ קמץ כדקמצי אינשי דהרי כהא"ג בחפינה א"א באחר רק בכה"ג ול"ש שיחפון כהן שמיני ואטו משום זה יפסול לכה"ג וע"כ דעכ"פ כיון דחפן כדחפנו אינשי סגי וכ"כ בשי"צ בשם המאירי:

ובזה יש לומר הא דכהן שאין ידיו מחזיק ב' זתים היינו ג"כ של קמיצה פסול לא לעבודה דהא בגמרא דבעי כהנים שמינים אפ"ה לשאר עבודות כשרים הה"ד באין ידיו מחזיק נהי דלא כשר לקמיצה אבל לשאר עבודות כשר וע"כ אין רבינו להביאו דפשיטא דלקמיצה צריך ב' זתים ולפי"ז בכה"ג באמת יש קפידא שיהא ידיו מחזיק ב' זתים דא"א באחר וראי' מירושלמי פ"ה דיומא גדול לפי גדלו וקטן לפני קטנו כגון בן גמלא שלא הי' ידיו מחזיק רק ג' זתים משמע זהו שיעור היותר קטן דמשכחת בכה"ג משום דכה"ג צריך להקריב מנחת מחבת בכל יום עם חצי לבונה פרס בשחרית ופרס בין הערבים וצריך להביא בבת אחת בבוקר אלא דלפי"ז בכל כהן צריך שיהא ידיו מחזיק ב' זתים דהא כל כהן צריך להקריב מנחת חינוך שמעשהו שוה לחביתי כה"ג כמוש"כ רבינו בפ"ו מכה"מ אך יש לדחות דאחר יכול לקמוץ לו קומץ לבונה דקמיצת לבונה אינה עבודה רק ליקוט לבונה עיי' פי"ג מפהמ"ק [ועיי' ירושלמי פ"ה דשקלים דבעי בלבונה שמביא קומץ אי לפי כהן או לפי בעלים ועיי' תוס' מנחות דף קו' ומשל"מ פט"ז מה' אלו]:

וקומץ שחלקו בשני כלים אינו קדוש. עיי' לח"מ שמוכח מברייתא דסוטא דקידוש כלי מדם ילפינן וכאן לא ידע מברייתא זו והנה בטה"ק מנחות דף ז' השיג דשפיר יש לומר דידע דילפינן מדם רק דאין ראי' משם דלפסול עג"ק דרק בדם דצריך שכהן יעשה עבודה צריך שיהא שלא עג"ק רק ביד כהן אבל בקידוש קומץ שכהן עושה עבודה שזורק לתוכו כדאמרינן בזבחים דף י"ג אידי ואידי מתן כלי א"כ כיון שכהן נותן לתוכו שרי אף עג"ק כיון שנעשה עבודת הנתינה ע"י הכהן ולדעתי דברי הלח"מ פשוטים דעכ"פ זה

דליבעי כלי אחד לא ב' כלים זה מוכח שפיר מברייתא כיון דילפינן מדם וא"כ אם איתא דהדר מההוא דעג"ק א"כ סובר לענין ב' כלים ג"כ קדוש דלא ילפינן מדם וא"כ הו' נגד ברייתא דסוטה ולכן נכון לומר שהדר מקמייתא ורק יקשה ע"ז דלא אותבי' מברייתא ע"ז כתב הלח"מ שפיר דלא ידע מברייתא ועוד נראה דהרי לעיל דף ו' אמרינן דלא גמרה עד נתינה בכלי והיינו דעד שנתן בכלי הוא הכל עבודת הקמיצה לא ממתן כלי שהוא נגד קבלה והראי' שהביא מזבחים סתירה לדבריו דשם פירושו דתחילה קאמר דל"ד לקבלה דממילא והכי שקיל ורמי א"כ הקבלה אין עבודה וע"ז קאמר אידי ואידי מתן כלי הכונה עכ"פ מקבלו ולא קאי אנתינה אלא אקבלה דאי אנתינה מאי שייכא אידי ואידי מתן כלי לא דמי שם ממילא והכא שדי ורמי כדס"ד וכאשר ביארתי ענין זה בפי"א פסהמ"ק בארוכה א"כ זה שנתן הכהן מעבודת הקמיצה הוא ועבודת מת"כ היינו מה שביד הכהן לקבל הקמיצה וא"כ אי ידע מברייתא ידע ג"כ דליבעי עג"ק דכמו בדם דבעי עבודה ביד כהן כן בקידש כלי אלא דלכאו' עדיין יקשה דמלישנא דקידוש קומץ משמע מטעם קידוש בכלי עג"ק קאתיא עלה לא מטעם עבודה ביד כהן ולכן נראה דתליא באשלי רברבי ואקדים דברי תוס' לקמן דף י"ד אהא דאמרינן שם שחיטה וזריקה מתירין א"כ גם קבלה מתיר ותי' כיון שכבר קדוש בדם ויפלא מהך דסוטה דאמרינן כמו שחיטה קדוש ובעי כלי לקדש כן נמי בקומץ הרי דבעי לקדש וכן בדף י"ג אמרינן בתרווייהו קדושת כלי ועיי' צ"ק ונראה דהנה בדף ע"ח פליגי לחד לישנא סכין עדיף ולחד לישנא סכין גרע דאפי' למ"ד דמקדש שלא מדעת סכין אין מקדש אלא מדעת דקדושת סכין לא אלימא ככ"ש והנה למ"ד זה ודאי דכהן בעי משום עבודה אבל הא דבעי כ"ש לא כלי חול יען דסכין לא אלימא כר"ש לכן צריך כ"ש וזהו גם שיטת גמרא דסוטה דבעי כ"ש לקדש וכן במנחה בעי לקדש בפ"ע דהרי קדושת מנחה לא אלימא ככ"ש לכן צריך כ"ש ולכן צריך לקדש המנחה שנית אבל למ"ד סכין אלימא ככ"ש א"כ לא צריך כ"ש רק שתורה ציותה כן וא"כ אין הקבלה מקדש ולא הו' מתיר וא"ש דברי התוס' בדף י"ד דשם יש ב' לישנא לחד לישנא שחיטה וזריקה דמתירין א"כ סברי דקבלה ל"ה מקדש ולא מתיר ולאידך כ"ש דמקרבי משום דסובר דהו' מקדש ומתיר ותלוי הני תרי לישנא בהני תרי לישנא בדף ע"ט ובזה נתיישב דברי רבינו פי"ז מפסהמ"ק דפסק כהני לישנא דכש"כ קבלה והלכה דמקרבן עיי' כ"מ שתמה לפמש"כ ניחא דסובר כברייתא דסוטה סכין לא אלימא ככ"ש ובא לקדש והו' גם קבלה מתי' כש"כ דקבלה והולכה דיש גם מעלה דמקרבן.

ומעתה א"ש גמרא דנקט קידוש כלי מדם היינו דסובר בדם דחוץ מזה דהו' בכהן מהא דבעי כ"ש דוקא ולא כלי חול ע"כ דבא גם לקדש לכן בקומץ מה שנותן בכלי היינו לקדש

ושפיר בעי [אף אי לאו מטעם עבודה בכהן אי בעי ביד כהן או עג"ק דקידש בעי ביד כמו בקבלה וכאן הקידוש לא לבד מטעם עבודה אלא דבא להוסיף קדושה] מטעם קידוש כלי ולפי"ז יפה כתב בלח"מ דא"כ ידע מברייתא ידע דבא לקדש דא"ל משום עבודה בכהן בעי בדם דהרי אי הו' ידע מברייתא הו' ידע ג"כ מטעם קידוש הוא להוסיף קדושה על קדושת סכין אעכ"ח דלא ידע ועוד כמוש"כ דלישנא בפירוש משמע דבעי מטעם קידוש ולא מטעם עבודה וא"כ עכ"ח דלא ידע ונכונים דברי הלח"מ בישוב דברי רבינו.

ואולם אכתי קשה מאי בעי נהי דמטעם קידוש לא בעי שלא עג"ק עכ"פ ליבעי מטעם עבודה בכהן כיון דלפמש"כ לא בנתינה מתקדש אלא בקבלה שהכלי מקבל הקומץ לתוכו וא"כ ליבעי דוקא ביד כהן וצ"ל עכ"ח דהי' סובר דל"ה עבודה והי' סובר דהעבודה הוא מעשה הנתינה וכגמרא דלקמן דף ט' לפי פירש"י בהא דמסיק קידוש קומץ בימין היינו מעשה הנתינה אבל לפי פירש"י בזבחים דמפרש דקאי אקידוש קומץ שמקבל בהכלי א"כ העבודה הוא הקבלה בכלי לא נתינה בכלי ולפי מה שפירשתי הוא פלוגתא דתנאי בדף ז' דלמ"ד דל"מ חזרה בקידוש כלי ע"כ סבר הנתינה הו' גמר עבודה בקמיצה כאמור והני דפליגי וסברי דגם קידוש כלי יחזור דל"ה עבודה סברו דנתינה הו' עבודה בפ"ע לא גמר עבודה והנה איכא ב' לישנא אליבא דרב ותליא ג"כ בהאי סברא כמו שיבואר בפי"א מפסה"ק וא"כ ע"כ דכאן סובר דל"ה עבודה הקבלה אלא מת"כ וא"כ הא דבעי אי מהני עג"ק היינו כיון דנעשה עבודה כבר בכהן בנתינה א"צ כהן לקידוש כלי וסגי עג"ק וכדברי הטה"ק אלא די"ל דאפ"ה דברי הלח"מ נכונים דאי הו' ידע דילפינן מדם ע"כ מוכח משם כמוש"כ קידוש כלי אין עבודה אלא משום דבא לקדש וא"כ ממילא עג"ק פסול כמו שמלבד דבעי ביד כהן משום עבודה בעינן ג"כ כ"ש כדי לקדש וה"ה דבעינן שלא עג"ק אף בקידוש דקבלת קומץ דליכא משום עבודה.

חלקו בשני כלים לא קידש. וקשה לי דבגמרא מבואר משם דילפינן מדם וקשה אדרבא הא בדם הו' קדוש ג"כ לחצאין אם אין קיבל כדי הזי' בכלי אחד כמבואר במל"מ בפ"ב מהלכות אלו וא"ל שם משום דכדי הזי' קרב בפ"ע לכן קדוש בפ"ע אבל כאן אין קרב לחצאין חצי קומץ בפ"ע דז"א דקיי"ל דקומץ שהקטירו לשנים כשר דיש הקטרה פחות מכזית כמבואר בפי"ב מפסהמ"ק וכרי"ו דמנחות דף כ"ו וא"ל דסובר כרי"ו דאף דקרב לחצאין אין קדוש לחצאין במנחה וע"כ דילפינן מדם דאין מקדש בהזי' ז"א דשם שפיר ילפינן מדם דהרי בחביתין הו' פחות מכדי הזי' כיון דלדעת רבינו בפרקין מקריב חצי י"ב חלות בבוקר וחצי י"ב בערב ולכן לא קדוש וא"כ כאן דקרב לחצאין יש לומר אדרבא נילף מדם דקדוש לחצאין.

ומזה עכ"ח יש להוכיח דבדם אף בכדי הזי' לא קידש אף דקרב בפ"ע ושפיר פריך דנילף מדם דאף דקומץ שהקטירו פעמים כשר אפ"ה אם לא קידש בב"א לא קידש לחצאין ובזה ניחא מה שהקשה ברשב"א בהא דפריך לרבא נילף מדם והא אף אי לא ילפינן מדם דלא קדוש ג"כ אית לן לומר דלא קדוש דמהיכי תיתי דקדוש דא"ל דמצינו בחביתין דקדוש לחצאין לר"א הא משום מתוך וכאן ל"ש מתוך ולפמש"כ דגם כאן קדוש מתוך א"כ הו"א דנילף מחביתין דקדוש לחצאין לכן שפיר פריך דנילוף מדם דלא קדוש לחצאין.

קידש הקומץ בשני כלים וכו' חוזר ומקדש. ובמשל"מ הקשה מפ"ד מה' אלו דאם קיבל הדם בב' כלים ל"מ חזר ועירב כמו שפירש"י בשמעתין דזבחים דף צ"ג ונראה ליישב דהנה קיי"ן דאין חיבור אדם חיבור כמוש"כ רבינו בפ"ו מטומאת אוכלין דאתרוג שנפחת ותחב בו כוש אינו חיבור והוא מתוספתא וכהא"ג איתא בתוספתא פ"ב דאהלות חלב המת שהי' מפורד והתיכו טהור שאין חיבורי אדם חיבור ובחי' הרש"ש שם הקשה ע"ז א"כ הא דאיתא בכמה דוכתי' דעיסה וכן ככר מטמאים הא חיבור הוא ע"י אדם ולי נראה דרק מה שהוא בבריאה דבר שלם כשנפרד לא מהני אם חזר והתיכו דלגבי חיבור בי"ש ל"מ חיבור בידי אדם שיהא חיבורו כמו חיבור בי"ש אבל בככר או עיסה או בגד דחיבורו ע"י אדם לכן חיבור בידי אדם כשחזר וחיברו שפיר הו' חיבור לפי"ז ניחא בקומץ דהו' חיבור בי"א מהני חזר וקידשו כאחת אבל חיבור של דם דהו' חיבור בי"ש לא מהני חזר וקידשו ביחד אך קשה הא בפ' דאהלות איתא דדם מב' זתים אם קיבלו בב' כלים מערבן ועיי' בחידושי הרש"ש דלכן מהני חיבור בידי אדם דדמי לגמרי לחיבור בי"ש א"כ הדרה לדוכתין גם בדם בב' כלים בחזר ועירבו יהא קדוש ועוד קשיא לי לפי"ז הא דאיתא בזבחים דף צ"ג דרצה לפשוט מהא דקידש מי חטאת פחות מכדי הזי' בכלי אחד וכן בכלי שני דא"י לקדש כשחזר ועירבו דגם בקיבול דם בשתי כלים דל"מ חזר וקידשו כדפירש"י בזבחים שם ומאי פריך דילמא דוקא במי חטאת שערב בו אפר פרה לא הו' חיבור כשחזר ועירבו משום דיש בו אפר חטאת א"כ כהא"ג לא הו' חיבורי שבידי אדם דומה ממש לחיבור בידי שמים שהוא מים בטבע בלא אפר כהא"ג חיבורי אדם לאו חיבור לכן לא מהני כשחזר ועירבו בכלי אחד בפרט לפמש"כ רבינו שם בפי המשנה דהא דעירב רקק במים דלא הוי חיבור יען דאין גיבול לאפר ל"מ חיבור שבידי אדם שיהא חיבור א"כ מאי פריך מקיבל בפחות מכדי הזיה דהוי מים עם אפר דל"ה חיבור לכן לא מהני חזר ועירבו משא"כ בדם כשחזר ועירבו הרי הוה כחיבור בידי שמים ממש הוי חיבור לכן מהני כשעירבו שמתקדש בכלי כאלו הי' עירבו מתחילה דאף שבשעת קבלה לא הי' כשיעור בכל כלי משחזר ועירבו הוה חיבור ומתקדש הכל

בבת אחת וצ"ע לכאו' אך כל זה לפירושו של רש"י דאיירא בחזר ועירבו אבל מדברי רבינו בפ"ה מהל' אלו באמת משמע דס"ל דלא איירא בחזר ועירבו אבל חזר ועירבו שפיר מהני ולפמש"כ ניחא דרבינו הוי קשיתי' כקושיתנו ע"כ לא ניחא לי' כדפירש"י אלא דבחזר ועירבו גם בדם מהני אף דדם הוה חיבור ביד"ש מהני החיבור שבידי אדם כיון דדומה ממש לחיבור שביד"ש כהא"ג הוי שפיר חיבור כסבר' הרש"ש אלא דקשיא דבפ"א משמע דס"ל לרבינו דגם בקיבל בב' כלים מהני חזר ועירבו וקשה הא באפר דלאו בת גיבול חיבור שבידי אדם לאו חיבור אמאי ס"ל דמהני חזר ועירבן.

בענין גודשה אין מקדשה הנה בסמ"ג [הביאו הב"י סי' קכ"ה] הקשה מהא דאיתא בפסחים דף מ"ח טבלא שאין לה לבזבז מהו תוך הכלי בעינן וליכא או דילמא אויר כלי בעינן ואיכא והעלה שם הר"ם דמשמע דאי יש לה לבזבז אפי' בגדשה מצטרף והכא בשמעתין לענין מנחות אמרינן דגדושה לא מיקדשא וכ' לתרץ דלענין חלה שאני דאויר בית מצטרף כדאיתא בירושלמי שם וישליכנה לאויר בית אויר בית מצטרף ואין קרקע בית מצטרף לחלה ומשני דבר שמקפיד על תערובתו אין הבית מצטרף עיי"ש. אמנם קשה לי מגמ' דחולין דף ס"ט דבעיא הוציא הולד ידו בעזרה אי מחיצת עזרה הוי כמו מחיצת הבהמה ואין כאן איסור יוצא והא מוכח דבעזרה ל"ש זה דאי אמרת דהוה כמו מחיצות הבהמה א"כ ה"נ יהא הגודש קודש דהאויר עזרה תהא כמו אויר כלי דמצטרף.

ומלקט את כל לבנותה וכו'. עיי' פי"ב מה' פסהמ"ק בחישב בלקיטה ונתינה בקומץ ולא בלבונה לא פיגל ומל"מ ובה"ז תמהו על רבינו ועיי' בבה"ז בשם הגאון מו"ה יושיע העשיל ז"ל מה שהעלה שם ולא זכר דברי רבינו אלו המבוארים להיפוך ובעיקר קו' שלהם נראה דרבינו אזיל לשיטתו כאן דהכל חדא עבודה הוא דשייכות להדדי קמיצה לקיטה נתינה והקטרה לכן סובר דגם אין מפגל בחישב בלקיטה ונתנה בקומץ לבדו ולא בלבונה ג"כ.

הנה במנחות דף ט"ז אמר רב מחלוקת וכו' שכל העושה ע"ד הראשונה עושה וכן משמע מכל האי סוגי' וכן משמע בשלהי פרקין מהא דאמר רה"מ הקטיר קומץ להקטיר לבונה וכן איתא לעיל י"ג דקאמר אי בעי מקטיר האי ברישא וכן משמע שם מפירש"י גבי ליקוט לבונה בזר דמקטירין כל אחד בפ"ע אמנם בסוטה דף י"ד משמע כדעת רבינו דמקטיר שניהם יחד דתניא סדר מנחות כיצד אדם מביא וכו' ומסלק את הלבונה לצד אחד וקומץ ממקום וכו' ומקדשו בכ"ש ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו ומעלהו ומקטירו בכ"ש ומולחו ונתנו ע"ג האישים הרי נשמע דמקטיר שניהם ביחד ונראה דהא דתניא בסוטה דהקטרת שניהם ביחד היינו לכתחלה אבל בדיעבד אי הקטיר כל א' בפ"ע

כשרה והני סוגי' איירא בדיעבד וכן הוא בהדיא בתוספתא דמנחות פ"ה הקטיר את הקומץ בפ"ע ואת הלבונה בפ"ע או שהקטיר קומצה פעמים כשרה לפיכך וכו' עיי"ש.

הלכה יג

כיצד קומצין מנחות הנקמצות וכו' פושט אצבעותיו על פס ידו. הנה בכ"מ ולח"מ תמהו דבגמרא איתא רק ג' אצבעותיו ולי נראה דפסק כסתם משנה דשם דף י"א איתא במשנה כיצד פושט ראשי אצבעותיו על פס ידו והיינו כר"פ כדקמצי אינשי ולא קתני שלש אצבעותיו ומוחק בגודש מוכח דלא הי' עבודה קשה דעיקר הקו' היינו דצריך מחיקה וכן רבינו לא הזכיר מחיקה אח"ז ראיתי בשי"צ יומא דף י"ט שכתב כדברינו דסמך אסתם משנה אך הקשה לפמש"כ רבינו בפ"י משנה דיומא דחפינה מעבודות היום הן סבירא לסתם משנה ולא קיי"ל כן א"כ יקשה מאי אולמי' האי סתמא מהאי סתמא ונדחק ליישב ולפמש"כ בפ"א מעיוהכ"פ דמשנה דתמיד ומידות דלא כמשנה דיומא דעליות בית אבטינס לא נתקדשו ניחא.

והנה לפמש"כ בקרבן עדה בירושלמי פ"ז דיומא דלכך לא הביא רבינו הך דכהן שאין ידו מחזקת כב' זיתים פסול לעבודה משום דסובר דהוא בכלל ננס הנה בודאי מי שאין ג' אצבעותיו מחזיק כב' זיתים ל"ש לומר דהו' ננס וא"כ מוכח מזה דקומץ בכל היד וע"כ מי שאין ידו מחזיק כב' זיתים שייך לומר דהו' ננס וכן יש להוכיח מירושלמי פ"ב דיומא דכהן שאין ידו מחזיק כב' זיתים ופסול לעבודה מוכח דבעינן קמיצה בכל היד דאי בג' אצבעותיו למה פסול לעבודה הא בודאי אם קומץ בד' אצבעותיו לא שייך לומר דהו' קמיצה פסולה א"כ אמאי יפסול לעבודה יקמוץ בד' אצבעותיו אלא ודאי דירושלמי סובר דקומץ בכל היד ולכן מי שאין ד' אצבעותיו מחזיק כב' זיתים שפיר פריך דליפסל לעבודה.

ולפמש"כ הקרבן עדה שם דרבינו לא הביא דין זה משום דסובר דהו' בכלל ננס בודאי מי שאין ג' אצבעותיו מחזיק ב' זיתים ל"ש לומר דהו' ננס אעכ"ח משום דבעינן קמיצה בכל היד וכן יש להוכיח דר"י ע"כ חולק דאי איתא דלר' ירמי' רק להשוות קאמר פושט ידו וקומץ בג' אצבעותיו והוא מהלמ"ס כמוש"כ בשלום ירושלים שם א"כ מיבעי מלמטה למעלה ואינך פשיטא דפסול אלא ודאי כדקמצי אינשי ולא בא הלכה בפירוש איך יקמוץ רק תורה סתמא כדקמצי אינשי לכן שפיר בעי למטה למעלה אם לא קמץ כדרכו מה דינו וזה ראי' ברורה והנה בכ"מ הקשה דהשמיט רבינו בעיא דלמטה למעלה הרי"ק בכתב יד הביאו בס' מנחה טהורה כתב דהוא נכלל בכלל איבעיא ראשונה דראשי אצבעותיו דדינו חד אלא זה תפס ידו למטה וזה גב ידו על הקמח.

כיצד קומצין וכו'. ותמהו דבגמרא איתא דחופה בג' אצבעות וכתב הכ"מ דר"פ דאמר כדקמצי אינשי פליג על הברייתא וכן הראב"ד בפי' לתו"כ תמה וכן בספר קרבן אהרן אמנם באמת הוא מפורש בירושלמי יומא פ"ה הא דחופה את פת ידו כדברי רבינו וכן הוא בתו"כ ויקרא פ"ט.

הלכה יד

אין קומץ וכו' ומקצת הקומץ מעכב את כולו. והנה רבינו בפי' המשנה מנחות דף כ"ח כ' מדכ' מלא קומצו והקשה בתויו"ט דמזה לא ידעינן עיכוב ובגמרא איתא משום דכ' תרי מלא קומצו ונראה ליישב דלכאו' קשה איך דריש תרי מלא קומצו לעכב הא צריך לכדדרשינן לעיל דף י"א שלא יקמוץ בראשי אצבעותיו א"כ לקומץ חסר שעלה בידו גרגר מלח ליכא רק חדא מלא קומצו ולכאו' יש לומר דהרי כתיב עוד קרא וימלא כפו ממנה ובזה הו' ניחא גם מש"כ תוס' לעיל י"ט הא דילפינן מלא קומצו למעט חסר מנ"ל עיכוב וכתב משום דכ' וימלא כפו ממנה וטה"ק תמה טובא אי אקומץ המתיר לא נשמע מוימלא כפו ממנה קומץ מבורץ ואי אקומץ חסר הרי כתיב תרי קראי ולהנ"ל ניחא דהנה לקומץ חסר שעלה בידו גרגר מלח יש לומר דצריכין קרא מיוחד דהא מסברא יש לומר דכש"כ כאה"ג דהא רובו ככולו דבשלמא בקומץ חסר כ"ש לא שייך רובו ככולו כמוש"כ חס"ו או"ח סי' ק"מ דהא ליתא למיעוט ורובו ככולו רק שייך אי איתא למיעוט ג"כ דהיינו רובו מתוך כולו אבל כאן בקומץ שעלה בידו גרגר מלח הרי יש קומץ שלם רק מסולת אין כאן שיעור שלם א"כ איתא למעוט לפנינו והו' רובו מתוך כולו א"כ צריך קרא דמלא קומצו למעט כהא"ג וליכא תרי קראי לעיכובא ושפיר כתב תוס' דכתיב וימלא בכפו ממנה לעיכוב והן הן דברי הגמרא כאן תרי קומצו ואף דצריך חד למעט ראשי אצבעותיו א"כ ליכא למעט לקומץ שעלה בידו גרגר מלח רק חדא קרא דלא נאמר רובו ככולו אפ"ה הרי כתיב וימלא כפו ממנה אבל אי לאו דאיכא תרי קראי ומלא קומצו הו' מוקמינן וימלא כפו למעט ראשי אצבעותיו ומלא קומצו לעלה בידו גרגר מלח אבל עיכוב ל"ה ידעינן ע"כ אמרו דכ' ב' מלא קומצו א"כ כבר ידעינן לראשי אצבעותיו א"כ ילפינן ממלא קומצו השני עלה בידו גרגר מלח למצוה וימלא כפו לעיכובא.

אך רבינו לא ניחא לי' בזה משום דקשיא לי' קו' תוס' לעיל בדף י"ט שהקשו דהא וימלא כפו הא לא ילפינן דורות משעה ומנ"ל עיכובא לדורות ולכן ס"ל רבינו דבאמת אין צריך לזה תרי קראי לעיכוב אלא ממעטינן לי' ממשמעות הכתוב כמוש"כ תוס' שם ג"כ ומה שדחו תוס' וז"ל דאי בלא שינה הכ' לעכב מסתבר לן שעיכב א"כ גם לענין מדה לקומץ נמי מעכב כיון דתרווייהו מחד קרא נפקא עכ"ל לזה יש לומר דסובר רבינו דדוקא לענין

קומץ חסר יש למעט שפיר בלא שינוי הכ' לעכב דלגבי עיכובא דנפשי' אין צריך שינה הכתוב לעכב כמוש"כ תוס' כאן וכמו דממעטינן שמן שחסר משמנה ה' יתירא כן יש למעט ממלא קומצו לחוד קומץ שחסר ואין צריך שינה הכתוב לעכב אבל לענין שלא לעשות מדה לקומץ זה לא הו' עיכובא דנפשי' לכן צריך תרי קראי לעכב וא"כ לפי"ז הא דאמרינן תרי מלא קומצו כ' יתפרש הכי כיון דכתיב תרתי לכן מוקמינן אחד שלא יקמוץ בראשי אצבעותיו ואכתי לא נשמע מזה עלה בידו גרגר מלח דשייך לומר רובו ככולו אבל כאן דכתיב מלא השני נשמע דגם בעלה בידו גרגר מלח ולעיכובא באמת אין צריך קרא דהוא עיכובא דנפשי' וזה שכ' רבינו בפי' המשנה דמלא קומצו נשמע חסר הקומץ פסול דאין צריך לזה שינה הכתוב לעכב אלא דאכתי קשה אמש"כ רבינו שמן וסולת מעכב זה את זה דכ' מגרשה ומשמנה וקשה הא מזה לא נשמע לעיכובא כדאיתא בגמרא דזה לא הו' עיכובא דנפשי'.

פרק יד

הלכה ג

הניח מנחה לשתי בניו וכו'. הנה בלח"מ ביאר שני שיטות ונראה דלפירש"י דבשני יורשים אף שאין מתכפר בקופי' אין עושין תמורה מקרא דיורש אחד ולא שני יורשים דהמר ימיר משמע רק אחד ולא שנים א"ש קו' התוס' זבחים דף ה' ד"ה מקופיא מה שהקשו מיומא עיש"ה ודו"ק:

הניח מנחה לשני בניו וכו'. והנה קיי"ן אין שותפות במנחה ע"כ דס"ל דאין ירושה במנחה ובלח"מ הקשה ממש"כ רבינו פ"א מתמורה דאין יורשין ממירין הקרבן שהניח להם אביהם משום דאין שותפין ממירין מוכח דס"ל דאין ירושה בקרבן וכתב בלח"מ דרבינו מפרש הסוגי' דלמסקנא יש להם קנין בקרבן ובמהרמ"ש פ' ויקרא הקשה הא קיי"ן בסי' רע"ו סע"ו דאין יורשין דבר שאין בו רק טוה"נ דטוה"נ א"מ ובקצה"ח כתב דאפי' אם הוא בידם אין להם כח בירושה וא"כ איך ירשו קרבן שהוא של הקדש לא של בעלים ולפי המסקנא דאין מכפר אלא מקופיא א"כ אין להם אלא כטה"נ ואיך אפשר דקנו יורשים והנה ליישב קו' הלח"מ נראה דיש דין ירושה במנחה והא דאין שותפות במנחה ביורשים היינו משום דהו' נשתתפו לזמן ידוע דא"ר לחלק וה"נ הא מחייבין להביא הקרבן ברגל הראשון דאל"ה עוברין עכ"פ בעשה וכיון דא"י לחלק אין להם שותפין דעדיין תפיסת הבית עליהם עיי' ירושלמי פ' מי שמת הובא בבאה"ט סי' קע"ו דעד שלש דורות קיימו בתפיסת הבית עיי' ב"ח ס"ו חו"מ סי' מ"ז שמפרש כן דברי

הירושלמי אבל לענין תמורה כיון דאי אומר חצי זו ותכנס זו אי הו"א מהני דבריו שתצא זו לחולין אז הו' בר חלוקה דליכא אז מצוה להקריבו ויכול כל אחד לכוף את חבירו לחלק ע"כ הו' כשאר שותפין מביאין קרבן ומה שהקשה המהר"ם שיק מטוה"נ לדעתי יש לומר דהא דטוה"נ א"י לירש היינו אם ע"י טוה"נ יזכה בגוף התבואה אבל הכא ע"י הטוה"נ א"י לזכות בגוף הקרבן אלא בטוה"נ לבד שפיר הו' כקרבן של שני שותפין.

ועוד נראה להוסיף כמוש"כ לחלק דיורשין אין ממירין משום דע"ז הא לא נשתתפו מעיקרא כדי להמית א"כ לא הו' כנשתתפו לזמן דא"י לחלק והו' כשאר שותפין דעלמא ועוד דהא דאין שותפין ממירין ילפינן בתמורה דף ט"ז ממעשר בהמה ומעשר הא פטורין בשל יורשים דלא שייך דהו' נשתתפו לזמן עד שיעשרו דהא ניחא להם יותר שלא יצטרכו לעשר ובהא ניחא לי מה שהקשה באור חדש פסחים דף צ"א הא פסח אין שוחטין על היחיד א"כ איך משכחת תמורה וכדמוכח ביומא דף נ' ולפמש"כ יש לומר כך דהנה פליגי תנאי הא דאין שותפין ממירין לת"ק ילפינן כן מדכתב ולא ימיר בלשון יחיד ולר"ש ילפינן כן מדכתב בלשון יחיד יש לומר באמת יורשים שירשו בהמה ממירין שפיר א"כ משכחת באחים שירשו קרבן פסח דשפיר ממירין דרק למ"ד דיליף ממעשר נשמע דגם יורשים אין ממירין אבל אי ילפינן מדכתיב בלשון יחיד שפיר יש לומר דממירין דהא יורשים מביאין מנחה אף דכתיב בה נפש.

ובהא יש לומר פרפרת דהנה באו"ח ת"י דמשכחת בהפריש קרבן פסח קודם שנמנו עליו דליכא עדיין שותפות אמנם ע"ז יש להקשות הא כיון דאין שוחטין על היחיד ע"כ להמנות קאי א"כ לא הו' קרבן יחיד וכן הוא באמת בירושלמי פ"ק דפסחים דלהאי מ"ד דאין שוחטין על היחיד אף קודם שנמנו אין ממירין כיון דלהמנות קאי הו' כנמנו כבר אך נראה דזה תליא אי אמרינן הטעם דאין ממירין דילפינן ממעשר בהמה א"כ כל זמן שלא נמנו לא הו' דומיא דמע"ב ושפיר ממירין כמוש"כ האו"ח והיינו לר"ש דס"ל כיון דילפינן ממעשר בהמה והא דאיתא בירושלמי דאין ממירין משום דסופו להמנות לא הו' דומיא דקרבן יחיד ולהאי מ"ד הא בארנו דשפיר משכחת ביורשין שירשו קרבן פסח דלא הו' כשותפין כיון דאין עומד לחלוק ודו"ק.

בענין בית חוניו וחזיתי למהרמי"ט חו"מ סי' פ"א שתמה אמאי מהני כשאמר הרי עלי ע"מ שלא אתחייב כיון דאמר הרי עלי הו' תרתי דסתרן והו' תנאי ומעשה בדבר אחד דלאו כלום הוא וכתב דהכי קאמר דנעשה כאומר הרי עלי עולה אם לא אקריבנה בבית חוניו אין מתחייב באחריות ואם אבדה או נאנסה יתחייב באמת להביא אחרת למקדש אולם לי נראה דמה שאמר הרי עלי היינו להביאם ולא נתחייב להקריבה אלא לטפל

בהן לכן לא הו' תרתי דסתרן ושפיר דבריו קיימין.

ובסי' קט"ז תמה עוד מה מהני בע"מ להקריבה בבית חוניו נהי דלא קיבל אחריות אבל הא אם הרגה בידים פשיטא דחייב דלא עדיף משאר אדם שאם הזיק שורו שחייב וכתב וז"ל דאע"ג דמקטל קטלה כלומר דהקריבה בחוץ לאו הקרבה הוא אלא דמי שהרגה לא דקטלה איהו בידים אלא שגרם להרגה שהוליכה בבית חוניו כסבור מצוה קעביד לכהנים המשמשים בה הקריבהו ולא הו' אלא פשיעה דאפי' שוגג אדם מועד לעולם אם לאו דאיהו לא שחטה בידים והא דקאמר דמקטל קטלה גרם לה קטלה ואלו עשה כן בשל אחרים פטור הי' אלא משום דחייב באחריותה חייב באונסין וכל שכן בפשיעה עכשיו שאמר ע"מ שלא אתחייב באחריותה כמו שלא קיבל עליו שמירה כלל דמי וכמו שכתב במרדכי להוכיח מהכא דאמר אמר ע"מ שלא אקבל באחריות פטור מפשיעה וכתב עוד דלאו משום דאמר ע"מ פטור מפשיעה דהא אמרינן בכתובות פ' שני דייני גזירות דאחריות דנפשי' ודאי קיבל עליו אלא הא"ט דפטור אפי' משבועה יען דהו' של הקדש ואין דין שמירה בהקדשות דנתמעט מרעהו ואף לרבינו דמתחייב בפשיעה דהו' כמזיק בידים היינו שנעשה שומר אבל כאן שאמר ע"מ שאהרגנה לא קיבל שמירה ולא נעשה שומר עלי' כלל.

והנה שם במהרי"ט העלה דאף דיכול אדם להתחייב עצמו בדבר שלא בא לעולם אבל רק היכא דעכ"פ נכסים משתעבדים דבעינן שיהא אחריות מה שמחייב עצמו על שאר נכסיו דאי אין נכסין נכסים בשיעבוד גם על גופו לא חייל דהו"ל כקנין דברים בעלמא לפי"ז אם מתחייב ליתן כל נכסיו באמת לא חל החיוב וכן ראיתי שהעלה בשו"מ קמא ח"ג סי' קכ"ג ואמנם קשה לי ע"ז מהא דאיתא בערכין דף כ"ח דלא יקדיש אדם כל נכסיו וס"ל לר"א דאפי' אם החרים לא הו' חרם ומפרש בגמרא דיליף מקרא דאך חרם בישראל אשר יחרים מכל אשר לו מכל במקצת נכסיו ולא בכולו ואמר ראב"ע אם לגבוה אסור כש"כ שלא יבזבז אדם להדיוט כל נכסיו והוקשו בתוס' הא קרא בחרמי כהנים כתיב שאין בהם קדושת הגוף ותי' גם חרמי כהנים יש בהם לגבוה ולהנ"ל אכתי קשה דחרמי כהנים הא לא הו' אלא כחיוב שמתחייב עצמו ליתן אבל הקדש אמירה לגבוה כמסירה להדיוט א"כ מנ"ל דילמא לכן נקט מכל אשר לו משום דאין יכול לחייב כל נכסיו אבל להקדיש הו' כמסירה.

הלכה ה

מה בין נדרים ונדבות וכו'. וכתב במל"מ ראיתי לתוס' חולין דף כ"ב אההיא דהרי עלי עולה מן התורים או מן בני יונה והביא תחילת הציהוב שבזה ושבזה מהו וא"ת

כיון דממנ"פ אחד מהן פסול איך יכול להקריבן ויש לומר דמבעיא לי' כגון דאם עבר כהן והקריב א"נ כיון שהביא ליד כהן יצא ידי נדרו מאחר דמ"מ האחד מהם הי' ראוי' להקריב ותמוה בעיני כיון שאינו יכול להקריב משום ספק איך יתכן שיצא זה ידי נדרו והלא אף שהקריבו אלא ששחטו הכהן שלא לשמו לא יצא ידי נדרו כש"כ היכא דאין הכהן יכול להקריבו דפשיטא דלא יצא ידי נדרו ובס' ע"א כ' דל"ד דשם כיון ששינוי שמו א"כ אין זה קרבן שנדר דהוא נדר עולה ומביא שלמים אבל הכא הא מביא קרבן שנדר ממנ"פ וזה שאין הכהן יכול להקריב לאו עלי' דידי' רמיא אלא בכהן תליא מילתא כגון אם יבוא אלי' או עפ"י נביא יתברר לו האמת אם עבר והקריב הרי זה קרבן מעליא לכן שפיר יצא ועוד יש לחלק דהא אם יאחר מלהקריב עד שיגדלו יקרב התור כדיני' לכן עתה יצא כבר ידי נדרו הואיל לכשיגדלו חזי השתא נמי חזי אבל אי קשיא הא קשיא הא בר"ה אמרינן אפריש ולא הקריב לא יצא ידי נדרו אלא די"ל דתוס' מפרשין ולא הקריב שלא הביא כלל ליד כהן וכדמוכח התם דקאמר אי אשמעינן אפריש ולא הקריב משמע דבמשהי' לי' גבי' והא דכתב רבינו דחייב באחריותן עד שהקריב ע"כ לומר כיון שהביאן ליד כהן הו' כאלו הקריבן דכהנים זריזין אין מעכבין הקרבנות:

שהנודר אם הפריש קרבן ואבד או נגנב חייב באחריותו והמתנדב ואמר זו אם מת או נגנב אינו חייב באחריותו. וביאר הכ"מ בפ"ק דקינין והנה במס' קינין אין מבואר הך דאבד שכתב רבינו ולא נזכר רק נגנב ומת ולא נזכר אבד אולם בפ"ק דמגילה הביאו משנה דקינין ואיתא שם גם או אבדו ולכאורה למה שינה [ועתויו"ט במגילה שהרגיש בזה] מהא דתנא במס' קינין דלא נקט אבדו לכאורה הי' נראה דהנה בטו"א במגילה כתב דהך אין בין קאי גם אקדבדה"ב ובקדבדה"ב אורחא דנקט אבדו כדאיתא חולין דף קל"ט נגנבו או אבדו דהיינו במטלטלין במעות אבל בקדושת מזבח דסתמא בע"ח אורחא יותר בגניבה מאבדה אלא דא"כ קשיא על רבינו דאיירא כאן מקדה"ג ונקט אבדו:

ולכאורה אפשר ליתן טעם אחר עוד דבקדבדה"ב הו"א באבדו פקע קדושתן ול"ש בי גזא דרחמנא ואפי' בנדבות ג"כ יתחייב באחריות משא"כ בגניבה ל"ש פקע דשייך לומר בי גזא דרחמנא כפירש"י משם דאם יוציא הגנב מועל וחייב להקדש לכך קמ"ל בקדבדה"ב אבדו אלא דג"כ קשיא א"כ איך נקט רבינו אבדו כיון דאיירא מקדשי מזבח ולכן נראה רבינו מיאן לומר דדוקא בקדבדה"ב אמרינן אורחא דמילתא נאבדו דהרי בב"מ דף כ"ד איתא הרי דנאבדו לו גדייו וכתבו דאורחא דמילתא נקט אבדו הרי אפי' בבע"ח אורחא באבידה יותר מבגניבה ולכך נראה רבינו סובר דגם בקדשי מזבח שייך הא דאבדו ולכן הביאו והא דבמשנה דהכא לא חשוב אבדו יבואר הכל להלן:

והנה יש לתמוה עוד טובא על רבינו דלא שמר הסדר דנקט תחילה אבד או נגנב ואח"כ נקט מת או נגנב והניח אבד ומ"ט השמיט תחילה מת ובסיפא השמיט אבד:

ועוד יותר לכאורה יפלא דהרי אדרבא נראה דברישא הוה שייך יותר למינקט מת דאף דהוה אונס כידוע חייב באחריותו ובסיפא שייך רבותא יותר אם אבדו אף דהוה פשיעה יותר מגניבה דגניבה קרוב לאונס כדאיתא ר"פ השואל ועתוס' ב"ק דף נ"ז בד"ה ושמואל דלגבי אדם המזיק דפטור באמת באונס כעין גניבה וחייב באונס כעין אבידה אלא דאפ"ה כאן פטור משום דאפי' בפשיעה גמורה פטור בהרי זו וא"כ רבותא יותר למיתני בסיפא אבדו ולכך נראה ליישב דהנה בחולין קל"ט מבואר בגמ' דמוקי הא דלרי"ו חייב באחריותו בקדבדה"ב בהרי עלי משא"כ בהרי זו אמרינן דבגזא דרחמנא איתא מוקי הך דהקדיש תרנגולת דל"א במרדה פקעה בהרי זו והקשה ריטב"א מה צריך לאוקים בהרי זו ותי' בהרי עלי דחייב באחריותן באמת באבידה פקע קדושת' יען דהוה כמו חילול כיון שחייב באחריותו ולדידי נראה ליישב בדרך אחר דהנה מבואר בריטב"א דלכן פקעה קדושתי' באבידה יען דהוה רק שיעבוד להקדש ורי"ו חולק דלא פקעה ונראה דעד כאן לא פליג רי"ו אלא דסובר ק"ד ג"כ הוה קנין הגוף כדסובר באמת רבי בגיטין דף ל"ח במקדיש עבדו דגזברין מוציאן לחירות עיין רמב"ן שם ואולי רי"ו לטעמו דקנין פירות כקנה"ג וכ"ז בהרי זו אבל בהרי עלי ע"כ מודה רי"ו דהוה רק שיעבוד להקדש דהנה במגילה דף ח' מבואר דלכן בעלי הוה חיוב אחריות כיון דהוה רמי אכתפי' והנה אמרינן בכמה דוכתי נכסי' דאינש אינהו ערבין וביארו המפורשים דהיינו כיון דמונח אכתפי' לשלם הנכסים רק כערבין עיין תומים סי' ל"ט ולפי"ז ג"כ אי אמרינן דחיוב רמי אכתפי' א"כ הנכסים הוה ערבין ויש שיעבוד על כל הנכסים והנה כשמפריש אח"כ הקרבן הוה כאלו עושה אפותיקי והוה רק שיעבוד והנה לפי"ז דשיעבוד הוה שפיר באבד פקע קדושתי' השיעבוד שעליו וחוזר השיעבוד על בעלים כמו באפותיקי סתם דאם מת אפותיקי או עשה שדהו אפותיקי ושתפה שדהו דחוזר וגובה משאר נכסים עיין גיטין דף מ"א וכאן ג"כ חוזר השיעבוד עליו ואם אין משלם ממשכנין אותו כמו בכל נדר בעלי ודו"ק:

ולפי"ז יצא לנו דלכן באבד חייב באחריות כיון דרק שיעבוד הוה א"כ באבד פקע שיעבוד וחוזר על הבעלים ולפי"ז י"ל בק"מ דל"א פקעי אפי' לרב היינו ג"כ בקדושת הרי זו אבל בהרי עלי לכאורה הוה אפשר לומר דפקע [וכן לסברת הריטב"א הי' אפשר לומר כן] ולפי"ז י"ל דאשמעינן רבותא בהרי עלי באבד דחייב באחריותו משום דל"ה רק שיעבוד אבל במת השור אין כאן רבותא דחייב באחריות כיון דל"ש בי גזה דרחמנא

איאת בודאי חייב באחריות ורק אשמועינן אבד ונגנב ואי הוה נקט אבד לחוד הו"א לכך חייב באחריות כיון דל"ה רק שיעבוד פקע ול"ש בי' גזא דרחמנא אבל בנגנב דל"ש פקע דהרי אף בק"ד ל"ש דפקע בנגנב כמוש"כ רש"י יען דאיתא בי' גזא דרחמנא דהרי אם מעל הגנב חייב לשלם להקדש [ולקמן אבאר דבקדה"ג בגנב יש עוד טעם דנאמר בגזא דרחמנא ולא נאמר דפקע] ולכן אשמעינן גם בנגנב חייב באחריות דל"א כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא ואי אשמעינן נגנב הו"א באבד רק לכן חייב באחריות מסברא כיון דפקע אבל אי לא פקע בקדה"ג אז באבד הו"א דעדיף מנגנב דמהא פטור מאחריות ויש להוסיף יותר עפי' סברת ריטב"א הנ"ל לכן פקע בהרי עלי יען דחייב באחריות הוה כחילול ולפי"ז הו"א גם איפכא לכן אבד חייב באחריות משום דנוכל לומר דמתחלל ע"י אחריות ופקע וא"כ כל כמה דלא אשמעינן דחייב באחריות לא יוכל לומר דפקע והו"א דאין חייב באחריות ובאמת לא נאמר פקע לכן צריך גם לאשמעינן אבד אבל בהרי זו נקט מת ונגנב דל"א חייב אחריות ול"צ לאשמעינן אבד דכיון דבאבד ל"ש פקע בהרי זו א"כ אין כאן רבותא דפטור מאחריות דהרי אף אי נאמר חייב באחריות ל"ש פקע בהרי זו כיון דעצמו קדוש ולכן אין רבותא אי פטור מאחריות ונקט מת דל"ש בי גזא ואפ"ה פטור וכש"כ נגנב אבל אבד א"צ לאשמעינן משום דאו דדמי למת או לנגנב ודו"ק:

והנה לעיל רמזתי דיש סברא בנגנב שייך בי גזא דרחמנא דהנה בגנב מסתמא יודע שהוא קרבן עתוס' ב"ק דף ע"ז רק בבע"מ אמרינן דלא ידע שהוא הקדש אבל בתמימים דגנב מסתמא מרשות הקדש מסתמא ידע והרי קיימ"ל דמקריב סתמא חזרה קרן לבעלים וא"כ הוה שפיר בגזא דרחמנא אבל הטעם דגנב חייב במעילה שכ' לעיל ל"ש בקדה"ג כמו שהעיר בטהרת הקודש ריש זבחים משום דעכ"פ אין נעשה מן התשלומין קרבן רק שייך כמש"כ ודו"ק:

ודע דיש לחקור למה בנגנב באמת חייב באחריות כיון דאם מקריב סתמא חזרה הקרן לבעלים אך אם מקריב לשמו ג"כ כשר רק לא עלה לבעלים לשם חובה וא"כ אין היזק להקדש ושפיר שייך בי גזא אבל חיוב אחריות יש משום דלא עלה לבעלים לשם חובה. אך החקירה להיפוך איך שייך חזרה קרן לבעלים דמה הוה כיון דבעלים חייבין באחריות כיון דלא נודע אם מקריב לדעת הבעלים או סתמא שמא לא הקריבו כלל וא"כ עכ"פ מפסיד לבעלים אך יש ליישב דע"פ שחיטה ראוי' הוה ודו"ק:

והנה תוס' הוק' שם במגילה הא שייר דבר שבחובה אין בה אלא מן החולין וטו"א השיג מה שייר והנה לדעתי שייר טובא דהרי שייר הא דאיתא בסוף תמורה דהקדיש קדשי מזבח לבדה"ב בחובה נותן את הדמים להקדש ובנדבה אחר פודה בדבר מיעוט וכן לפי

מה שחקר במשל"מ פ"ה מעירוכין דאם הקדיש שלמים דהוה ממון בעלים לבדה"ב יש בהו שני מעלות דקדוש גופו לבדה"ב וזה רק שייך בהרי עלי אבל בהרי זו בודאי לא קדוש גופו כיון דבעולה כהא"ג אין נותן רק טובת הנאה:

וכן לדעתי יש ללמוד מדברים אלו דדוקא בהרי עלי אמרינן דאין יכול למכור שלמים אבל בהרי זו יכול למכור ומקריבין על שם הלוקח כמו בהחרים דאפי' בעולה אמרינן דאחר פודה ומקריבין על שמו וכ"כ באמת בה' אסורי מזבח דעת המקנה בקידושין בהרי זו יכול למכור שלמים ושם הקשתי על דבריו ומכאן יש לו הוכחה וא"כ יש הבדל בין הרי עלי ובין הרי זו ואמאי לא קתני במשנה וא"כ שייך שפיר לומר דתנא ושייר טובא [ובאמת מהך משנה הוה תיובתא לדברי המקנה הנ"ל] ואולם בט"א הקשה דכיון דתני אין בין ל"ש לומר תני ושייר וא"כ שוב קשיא כל הני קו' שכתבתי אמאי לא חשוב כל הני:

וליישב נאמר כיון דט"א כתב דשם קתני במשנה גם קדבדה"ב דיש הבדל בין הרי עלי להרי זו וא"כ בקדבדה"ב ל"ש לומר דבהרי עלי הקדישו למזבח קדוש דאדרבא מבואר ברבינו ה' עירוכין שם דקבדה"ב א"א להקדיש ולהחרימו למזבח דא"א מקדיש דבשא"ש וא"כ ל"ש הך אין בין בקדבדה"ב ומעתה לפי"ז שוב גם קו' תוס' לק"מ דגם בקדבדה"ב ל"ש להביא מן המעשר אף בהרי זו דל"ה דבר שבחובה דאין יכול להקדיש המעשר לקדבדה"ב דמעשר ממון גבוה אלא דלי יש להשיב על תי' של הט"א דפשיטא לי' דמעשר שני א"א להקדיש לקדבדה"ב משום דגרע ממתפיס ממעות לשלמים דאפי' למ"ד קנה כאן גרע מכש"כ למ"ד דל"ק שלמים כש"כ דל"ה קדבדה"ב ולדעתי אי מהא לא איירא די"ל לכן מתפיס מע"ש לשלמים לא קנה דהרי אם מתפיס לבדה"ב לשלמים לא קדוש אבל מע"ש יכול להתפיס לקדבדה"ב דהרי לא גרע ממתפיס שלמים לקדבדה"ב דחייב ליתן דמיו עכ"פ אבל התי' הנכון הוא כמש"כ בט"א וכבר הרגיש קצת בזה בראש"ש בפי' לס"ס קינים ובס' לקח טוב החזיק בסברא לחלק דלענין נדבה ונדר בסתמא יש הבדל אי חייב באחריות משא"כ לענין מע"ש הרי בסתמא ג"כ יכול להביא ממע"ש דהרי זו שאומר על מעשר הרי מפרש שרוצה ממעשר שהרי מקדיש מעשר וכנגדה בהרי עלי ג"כ כהא"ג באומר הרי עלי להביא ממעשר מהני ודו"ק:

עד שיקריב כמו שנדר. עמל"מ אחר שהביאו ליד כהן לא יצא מאחריות עד שהקריב ונראה שהוכיח כן מהך דמעילה דף י"ט דמי שהביא קרבן ממעות הקדש לא נפטר לר"י עד שיזרוק הדם פירש"י דסובר ר"י דלא נפטר מאחריות עד שהקריבו ולר"ש יצא מאחריות משהביא לעזרה ומעל ג"כ משהביא לעזרה ורבינו פסק בפ"ו ממעילה כר"י

עד שיזרוק הדם א"כ לכן לא נפטר מאחריות עד שהקריב דהיינו הזריקת דם וכן יש להוכיח מר"ה דף ו' חד דאמר ולא אפריש חד דאפריש ולא אקריב וצריכא דאי אשמעינן אפריש משום דלא קיימא לדיבורא אבל אפריש ולא אקריב אימא כל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא ולכאו' קשה איך אמר אפריש ולא אקריב הו"ל לומר אפריש ולא הביא לגזבר או ליד כהן לעזרה ומדאמר ולא אקריב משמע אפי' הביאו ליד כהן כ"ז שלא אקריב עדיין חייב לקיים לדבריו דחייב עדיין באחריות וע"כ לומר דהא דאמר אימא כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא דהוה לרבותא דבודאי הני שמסרו ליד כהן פשיטא דהו"א דיצא ידי נדרו אלא דאפי' אפריש ולא הביאו לגזבר דשייך עדיין שלא יצא ידי נדר דהא משהי' גבי' כדאמר לקמן שם אפ"ה ס"ד לומר דיצא ידי נדרו משום דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא קמל"ן קרא והבאתם שמה דלא מיבעיא היכא דאפריש ולא הביאו ליד גזבר דלא יצא ידי נדרו דהא משהי' גבא אלא אפי' היכא דאפריש והביא ליד גזבר או ליד כהן כ"ז שלא הקריבו ג"כ לא יצא ידי נדרו דחייב באחריות מקרא דוהבאתם שמה אך קשה עדיין דמקרא דוהבאתם שמה לא מוכח אלא דצריך להביאו ליד כהן לעזרה לא שיתחייב עד שיקריב לא מוכח דהרי מקרא דשמה תביאו וכן מקרא דרישא ובאת אל המקום אשר יבחר ד' דדרשינן מזה דצריך לטפל להביאו לבית המקדש בקדשי חו"ל כמבואר בספרי ורבינו בפי"ח מה' אלו ועיי' רמב"ן ספר המצות ומגילת אסתר [ועיי' טה"ק ריש זבחים שעמד על פירש"י חולין דף קל"ט דבגמרא אמרינן ה"מ קדשי מזבח דמחוסר הקרבה ופירש"י להביאו לעזרה והאריך שם ואכתי מה יענה להך דר"ה דאמר אפריש ולא אקריב ואח"כ אמר כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא] ועוד קשה דאיך אמר ואי אשמעינן אפריש ולא אקריב דקמשהי' גבי' ויקשה הא תינח אפריש ולא הביאו לכהן אפריש ולא הקריב ל"ש לומר דמשהי' גבי' וע"כ צריך לומר דהאי אקריב אין הכונה שיקריב לזרוק דם אלא שיקריב לבית הבחירה לעזרה למסור ליד גזבר א"כ לכאו' מוכח דלא כרבינו אלא מכיון שהביאו לכהן לעזרה יצא כר"ש דתוספתא דמעילה דמיד שהביאו לעזרה יצא מידי מעילה וצריך להתיישב בדבר זה:

שוב ראיתי כי מקור דברי רבינו זבחים דף ד' ע"ב ונרצה לו לכפר ר"ש אומר את שעליו חייב באחריות ואת שאינו עליו אין חייב באחריותו ואמר ר"מ בר אבדימי מ"ט כיון דאמר עלי כמאן דטעין אכתפי' דמי ופירש"י כגון נדר דאמר הרי עלי חייב באחריותו אם הפריש בהמה לנדרו אם מתה או נגנבה דהכי משמע אותו שעליו יקריב אותו ונרצה לו ועד שיקרבנו לא נרצה ולא נפטר את שאינו עליו כגון דאמר הרי זו עולה עכ"ל והבן אלא דקשה מר"ש אדר"ש דמעילה הנ"ל:

הלכה ו

האומר דמי שור זה עולה וכו'. הנה קשה בדברי רבינו אמאי לא הביא ראשית המשנה דעירוכין כ"א דמי שור זה עולה או דמי בית זה קרבן פטור וראיתי כי הגאון מהר"ם א"ש ז"ל בספרו אמרי בינה עמד בזה והעלה שם דבר חדש מאוד דרבינו סובר באומר דמי שור או בית זה הקדש אין הגוף קדוש ורק חייב יען דסובר מקדיש דשלב"ל ובאומר דמי שור עלי חייב רק מטעם נדר והעלה שם דרבינו מפרש כפי' תוס' בעיכורין שם דדוקא באומר לדמיו קדוש אבל באומר דמי זה השור חולין הו' והעלה שם ליישב בזה עוד דעת רבינו בענין פקעה בכדי ועפר אני תחת כפות רגליו כי במחכ"ת נעלם ממנו לפי שעה דברי רבינו בפט"ו מה' אלו דכתב להדיא אומר דמי שור זה עולה או לעולה קדוש קדה"ג דמיגו דנחית לדמיו נחית לקדה"ג הרי להדיא דרבינו מפרש כפי' השני בתוס' דבאמת באומר דמי שור זה קדוש קדה"ג ורק באומר יקדשו דמיו לכשיבוא הו' דשלב"ל:

אבל מה שנראה לי ברור בדעת רבינו הוא כן דהא רבינו לא הביא הרי בית זה קרבן בשום מקום רק באומר עלי ולכן נראה דדעת רבינו דבודאי באומר דמי שור זה עלי כיון דנוכל לפרש דקדוש קדה"ג שפיר חל ולא הו' דשלב"ל אבל בבית באומר דמי בית זה קרבן ל"ש דנחית קדה"ג א"כ באמת הו' דשלב"ל לכן לא הביאו אבל באומר עלי הו' מטעם נדר משא"כ בבהמה קדוש קדה"ג ומפרש רבינו דמשנה דעירוכין אזיל אי מקדיש דשלב"ל ומעתה לכן לא הביא כלשון המשנה משום דברישא קתני בית זה וזה ליתא לדידן רק כתב דמי שור זה עולה זהו נדבה אבל דמי בית זה קרבן ל"ה והיינו משום דהו' דשלב"ל ודו"ק:

אלא דעדיין יקשה א"כ בחולין קל"ט דפריך לר"ל מהרי עלי דמי בית זה דנפל חייב באחריותו ויקשה כיון דחל א"כ לא דמי להך דר"ל דאיירא בהפריש כמו שהקשו תוס' עירוכין שם וליישב י"ל דהרי לס"ד ע"כ נפל לאו דוקא אלא אפי' באבד ובבית זה ל"ש אבל ע"כ משמע אפי' מכרו ונאבדו דמיו ג"כ חייב ויקשה לר"ל ועוד יש לומר דהרי תוס' תי' בעירוכין אי הקדושה חל על השור א"ש דפריך אר"ל ולכאו' יפלא הא זה בק"מ ובק"מ ר"ל מודה וע"כ דתוס' מפרשו זה בבע"מ דלא כמו שנראה מתוס' חולין עיי"ש ולפי"ז הקו' לר"ל משור זה דמת חייב אף שכבר הפריש דהרי חל הקדושה אבל אבית לא חל אלא מטעם נדר והשתא דאתיא להכי יש לומר תי' יותר נכון דבתמורה דף י"ט מבואר דר"ש סובר מה דלא חזי לגופי' לא נחית לי' קדה"ג ורבינו לא פסק כן וסובר בהקדיש בע"מ לדמיו קדוש הוא עצמו אבל לא ליקרב כמוש"כ בפט"ו מה' אלו וכן בפ"ה מעירוכין כתב בהקדיש אבר אחד מבע"מ הוא והקדש שותפין בו הרי דקדיש עצמו לדמיו בבע"מ

ולפי"ז א"ש בהך דעירוכין מוקי דוקא באומר לדמיו דאיירא בבע"מ ואליבא דר"ש אבל לדידן באומר לדמי קדוש ג"כ קדה"ג בבע"מ אף דלא חזי א"כ שפיר פריך לר"ל אבל בבית לעולם מטעם נדר ולכן באומר דמי בית הקדש ולא אמר עלי לא הביאו רבינו דלא חל דהו' דשלב"ל ודו"ק:

ואין להשיב מדברי המרי"ט שהבאתי לקמן בפט"ו דבאומר לעולה על בע"מ אין עצמו קדוש ומכש"כ באומר דמי עולה דלק"מ דעכ"פ עצמו קדוש לדמיו ורק באומר על בע"מ שיהא עצמו עולה דמשמע ליקרב גרע דלא חזי ודו"ק:

ומת השור ונפל הבית חייב לשלם. והנה רבינו בפי' המשנה כתב וז"ל הענין זה מבואר מאליו ולא אמר אותו אלא כדי שלא תדמה שאם מת השור א"ח כלום לפי שאין דמים למתים לפיכך הודיעך שמשערין כמה הוא שוה כשהוא מת שאין אנו אומרים אין דמים למתים אלא במין אדם לבד עכ"ל הנה כתב רבינו דבר חדש שמסתמא דעת הנודר רק לשלם מה ששוה בשעה ששמין אותו בין ששמין אותו מחיים בין ששמין אותו לאחר מיתה א"ח לשלם אלא מה ששוה לאחר מיתה ומה שהי' שוה מחיים זהו הפסדו של הקדש ונראה לי ראי' ממש"כ תוס' כריתות דף כ"ג לשיטת רא"פ דס"ל דשוה"נ שנרבע מותר בהנאה והא דאמרינן כל הקודם זכה היינו מה שהי' שוה מחיים דמזה איתיאש כיון דחייב להביאו לב"ד לסוקלו ה"נ כשמת מה שהי' שוה מחיים לא איתיאש ההקדש כיון דאי ימות לא יתחייב לשלם כיון שלא שמו אותו מחיים לכן הו' הפסידו של הקדש:

הלכה ז

כבר בארנו שהעושה בית חוץ למקדש וכו' וכן אם אמר הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית זה וכו'. והנה איתא בביצה דף י"ט הריני נזיר ואגלח ממעות מע"ש נזיר ואינו מגלח ופירש"י דאפי' בע"מ לא מצי להתנות ולא יצא והקשו דבמנחות איתא הריני נזיר ע"מ שאגלח בבי"ח יצא דהיינו דל"ה נזיר וא"צ להביא קרבנות אחרות וכן קשה על רבינו דבע"מ שאגלח ממעות מעשר פסק דלא יצא ובע"מ שאגלח בב"ח יצא ונראה לחלק דהכא אם יהיבנא לי' תנאו הרי הוה נזיר ממש דכל הטעם משום דאין דבר שבחובה בא אלא מן החולין א"כ כשהותנה ע"מ שאגלח ממעות מעשר א"כ לא שוי' עליו חובה כלל לפי תנאו א"כ הרי הו' נזיר ממש וכיון שאף לפי דבריו אם הי' תנאו קיים הרי הו' נזיר ואין חוזר מנזירתו כלל רק לא רצה לקבל רק ע"מ שלא יהא הקרבנות כאלו הם דבר שבחובה א"כ כיון דלפי דבריו הרי קיבל עליו בנזירות גמורה א"כ יש כאן אמירה לגבוה כמסירה להדיוט ואין יכול לחזור ולכן כיון שכבר אמר הריני נזיר א"כ כבר קיבל בחובה עליו להביא קרבנות מן החולין דלא הו' חזרה מהאמירה גופי' דאין

עוקר דיבורו הראשון שאמר הריני נזיר לכן אמרינן דהתנאי שהותנה ורצה שלא יהא עליו כדבר שבחובה שיהא יכול להביא ממעות מעשר לא מהני ואין יכול לחזור משום אמירה לגבוה כמסירה להדיוט אבל בהריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו הנה אף אם נאמר דתנאו קיים כמחשבתו אין כאן נזירות דנזיר הו' רק מי שמגלח במקדש א"כ לפי תנאו אין כאן נזירות כלל והו' חזרה על גוף קבלת נזירות לכן אמרינן דיצא דהו' כאלו אומר טפי לא מצינא לאטרוחי לכן כיון דהו' חזרה מגוף הנזירות ל"ש אמירה לגבוה כיון דלפי תנאי שלו אין כאן נזירות ע"כ דחזר מגוף הנזירות לכן ל"ש אמירה לגבוה כמסירה להדיוט:

הנה ראיתי בשו"ת טוב טעם ודעת לתרץ במה שעמדתי דהשמיט רבינו הא דמגלח במקדש דדמיא להא דביצה דף ד' אחרים אומרים ביצה תאכל הוא ואמה ואביי מוקי כגון שלקחה סתם נשחטה הוברר הדבר לא לגדל עומדת לא נשחטה הוברר דלגדל עומדת והיינו דר"א לשיטתו דאית לי' ברירה וא"כ ה"נ אתיא כמ"ד דאית לי' ברירה לכן אם מביא לבהמ"ק הוברר דלנזירות ממש מכוון ולא הו"ל חולין לעזרה גם מותר לגלח אבל לדידן דקיי"ל דא"ב א"כ נהי שמביא למקדש הרי יש לומר לכתחלה לא מכוון לכך ולא אמרינן הוברר למפרע לכן א"י להביא למקדש:

כבר וכו' בבית זה והקריבה במקדש יצא. הנה במעילה דף ג' איתא אמר ר"א עולת במת יחיד שהכניסה לפנים קלטוהו מחיצות ופירש"י ותוס' דאיירא בשעת היתר הבמות אמנם בעין משפט רמז לדברי רבינו כאן דנראה דס"ל דדחוק לפרש אשעת היתר הבמות דמה שעבר עבר ומשמע דדינא אתא לאשמעינן לכן מפרש לה אף בשעת איסור הבמות עכ"פ חל עליו הקדושה ואם הקריבה בבית המקדש יצא ידי נדרו.

הריני נזיר וכו'. הנה כבר כתבתי במקום אחר דנזירות איסור תורה הוא ונראה דהנה בנזיר דף י"ט איתא דר' יוסי ס"ל דאחד מן השוק ידיר כנגדו בנזיר וחכמים פליגי עליו מי שמע לו להזיר כנגדו ולכאו' מ"ט דר"י להנ"ל ניחא דרבנן ס"ל דנזיר היינו שנודר עצמו מן היין א"כ מי שמע לו לקבל בנדר הא בכל נדר איכא איסור כבונה במה אבל ר"י ס"ל דבזה שאומר הריני נזיר אינו נודר כלל מן היין רק שזה מצות תורה עליו שיזיר מן היין שפיר ס"ל דיזיר כנגדו ומה שנאסר מן היין הא בזה מקיים מצות התורה שמזיר עצמו מן היין.

אמנם לכאו' יש לתמוה דבנדרים דף ה' איתא בל תאחר דנזיר היכא משכחת ולהנ"ל משכחת בכגון שממנה חבירו לנזור כנגדו ונדר בנזיר דאינו נזיר מיד א"כ איכא בל תאחר אם אין מזיר עצמו בעת שהגיע הזמן לנזור.

הלכה ח

חטאת ואשם וכו' האומר הרי עלי חטאת או אשם וכו'. עיי' משל"מ ופ"ח יו"ד סי' ד' שהעיר דוקא כשאמר לחטאתי בל' בתחילה וי' בסוף אבל אמר הרי זה חטאתי בלא ל' בתחילה לא אמר כלום ודחה דאדרבא דרק מרישא אמר הרי זה חטאתי לא אמר כלום הא אמר הרי זה חטאתי דבריו קיימין ולי נראה ג"כ עיקר כמוש"כ הפר"ח וטו"ז שם דאמר הרי זה חטאתי דדבריו קיימין ולאו מטעמייהו אלא משום דהודה שהוא חטאתי ולכן הו' הקדש שכבר הקדשו כדאיתא בגיטין דף ל"ב באומר זו הו' הקדש וכאשר ביאר בתורת גיטין אבל אומר הרי זו לחטאתי אמרינן עתה הוא מקדשו וכן הרי זה לחטאתי ג"כ מתפיס עתה אבל כשאומר לשם חטאתי בשעת שחיטה גרע טפי דאין בזה לשון הודאה שהקדישו כבר וגם לשון התפסה שמתפיס עתה ליכא והנה רש"י בנדרים דף י"ג כתב אם אמר הרי עלי חטאת דבריו קיימין והקשה בשעה"מ הא אין חטאת בא בנדבה ותי' דהיינו שאין בא בנדבה להקריב אבל קדוש הוא שתהא כחטאות המתות.

הלכה י

האומר חטאתו ועולתו וכו' רצה בשעת הפרשה ולא רצה בשעת הקרבה וכו'. הנה פסק רבינו בשלמים ועולה צריכין דעת בשעת הפרשה ולא בשעת כפרה ובחטאת ואשם בין בתחילה בין בסוף בעינן דעת והיינו כשמואל דלא כעולא וקשה לי דהנה בטעמא דשמואל ועולא נראה דפליגי בהא דעולא סובר בשעת כפרה בעינן דעת לא בשעת הפרשה כיון דמרוצה בשעת כפרה איגלאי מילתא למפרע דזכות הוא לו דמצוה הוא ושמואל סובר דבשעת הפרשה בעינן אז ל"ב בשעת כפרה כיון שכבר נתרצה אבל אי בשעת כפרה מרוצה ל"מ למפרע שיהא כאלו נתרצה בשעת הפרשה [וא"ל דאכתי עכ"פ מהני מכאן ולהבא וחל הקדושה מכאן ולהבא הנה זה שייך בשמפרש לפנינו בשעת הקרבה אבל באין לפנינו בשעת הקרבה רק שהודיעהו שמקריבו ל"ש דחל מכאן ולהבא כמש"כ הריט"א פ"ק דבכורות] וכן הביא בריט"א דברי הרא"ש שכ' דשמואל ועולא פליגי בהא אי חל למפרע כשמרוצה בשעת כפרה ונפ"מ אי מועלין למפרע קודם שידוע לנו שמרוצה דלשמואל לא חל למפרע ולעולא חל למפרע [אף שהרא"ש כתב דעכ"פ לענין הקרבה יצא דהקדש חל מכאן ולהבא הנה כ"כ זה בשמפריש עכ"פ לפנינו בשעת הקרבה] וא"כ קשה איך פסק כשמואל כיון דבפ"ד מתרומות בחכם ובא ואמר כלך אצל יפות דאמרינן איגלאי למפרע דניחא לי' כיון דמצוה הוא כמש"ש הכ"מ שם אף בלא שוויא שליח ולמה פסק כאן כשמואל דלא סגי ברצה בשעת כפרה [והנה אי נאמר ברצה בשעת כפרה יצא דחל מכאן ולהבא ניחא לפמש"כ המשל"מ שם דהא

דמהני בתרומה רק מכאן ולהבא] ואולם נראה דלק"מ דהנה בריט"א הקשה קו' אחרת דהרי בתרומה בתורם משלו על של חבירו פסק דמהני דסובר דאיבעיא איפשטא מפ"ח כמש"כ המשל"מ ומה שהביא תוס' בכורות שכ' לחלק דל"ד לתרומה דבעינן מדעתכם משא"כ בפ"ח ל"ב בעלים והכונה דבתרומה איתרבי שליח כמו הבעלים בעינן מה אתם לדעתכם לכן בעינן שליחות גמור או ע"י דין זכי' הדבר שהוא זכות גמור אבל בפדיון דלא איתרבי שליח בכלל בעלים ל"ב שליחות ממש אבל מהני עדיין זכי' וזכין לאדם אפי' בדבר שיש צד חוב וצד זכות כל שנתרצה בששמע כמש"כ הריטב"א ג"כ לפרש כונתם אבל בעיני תמוה לפמש"כ רשב"א נדרים דף ל"ו ל"ב בתרומה שליחות רק בשל בעלים אבל משלו על של אחרים לא בעינן שליחות רק זכי' וא"כ הא דבעי בנדרים בתורם משלו על של חבירו דלא ליהני היינו משום דל"ה זכי' גמורה אבל לא מטעם דבעינן שליחות דמשלו על של חבירו ל"ב שליחות] וכתב ליישב דרבינו סובר דמדלא פליגי רק בקרבן דיש לומר דחוב הוא לו שרוצה להביא דורון קרבן ולהתכפר בעצמו דע"פ מקצת כפרה שייך בי' [עיין ר"ה דף ה' משמע גם בשלמים שייכה מקצת כפרה כדמשמע ג"כ תוס' עירוכין בשמעתין דלא כריט"א שכ' דבשלמים ליכא אפי' מקצת כפרה רק דורון] וחוב הוא לו וא"כ לפי"ז ניחא דפסק דלא כעולא דל"ש יען דמצוה זכות הוא לו דאדרבא חוב הוא לו שרוצה להתכפר בשלו ורק ע"כ טעמא דעולא דסובר יאוש של"מ הוה יאוש לכן כשמרוצה בשעת כפרה איגלאי למפרע ושמואל סובר יאוש של"מ ל"ה יאוש ושפיר פסק רבינו כשמואל כיון דביאוש של"מ היכא דל"ה מצוה ול"ש זכות הוא ל"ה יאוש [וזה דלא כש"ך סי' שנ"ח שכ' דדוקא ביאוש של"מ סובר דל"מ למפרע משום דאף השתא אי ידע היכן הוא לא הי' מיאש אבל בנתן לאכול לאחר משל חבירו אי מרוצה לבסוף אמרינן איגלאי למפרע דמרוצה ורק תרומה שאני דבעינן מבורר בשעת הפרשה דניחא לי' והרי כאן ג"כ מוכח דל"מ כשמרוצה בשעת כפרה ואולי גם במפריש על חבירו בעינן מבורר בשעת הפרשה דניחא לי' כמו בתרומה] וראי' למש"כ נראה דהנה בתרומה מבואר ברשב"א ותה"ד שאביא להלן דיותר זכות הוא לו במפריש משלו על של חבירו ואמרינן איגלאי למפרע ומשלו על שלו ל"א איגלאי למפרע ובקרבן מוכח דמשלו אמרינן איגלאי למפרע דהרי במשנה דערכין קתני דחייבי עולות ממשכנין ובלבד שיאמר רוצה אני להתכפר מוכח בשעת כפרה סגי במרוצה אף שלא הי' מרוצה בשעת הפרשה דהרי ממשכנין היינו שכופין להפריש כמש"כ רבינו בפרקין דממשכנין בין בהפריש ולא אקריב בין בנדר ולא אפריש וכ"כ התוס' שם דהאי דשמואל עולה צריך דעת קאי אהפרשה דקאי אמתניתן דחייבי עולות ממשכנין שזהו הפרשה חזינן

דמדידי' ל"ב דעתו בשעת הפרשה ע"כ משום דכיון דמרוצה בשעת הקרבה סגי בדידי' והנה לכאורה קשיא מ"פ הגמ' אשמואל פשיטא עד שיאמר רוצה אני תנן אמאי לא קאמר דשמואל אשמעינן דבשעת הפרשה בעינן ג"כ שיתרצה דהיינו דנאמר דכפינן אותו שיתרצה אהפרשה וראיתי בצ"ק שהקשה כן וכ' לתוס' דשמואל אמשנה קאי דאיירי מהפרשה ניחא ואני בעניי לא זכיתי להבין דמשנה איירי מהפרשה דהיינו דממשכנין להפריש אבל לא דכפי' קאי אהפרשה ולקו' הצ"ק ע"כ לומר דל"צ לכוף אשעת הפרשה דכיון דמרוצה בשעת כפרה הנה הוא מרוצה מסתמא אהפרשה אף דקודם כפי' לא הי' מרוצה כיון דנתרצה אח"כ אהקרבה מסתמא מרוצה אהפרשה [כמש"כ רבינו לכן מהני כפי' עד שיאמר רוצה אני דאנו אומרים מסתמא רצונו לעשות רצון אבינו שבשמים ומי מעכב שאור שבעיסה מעכב ועי' כפי' חומרו וגופו הנה ברצון נפשו רוצה בכפרה וה"ה בהפרשה] חזינן דבדידי' אדרבא סגי במרוצה בשעת כפרה ובהפריש אחר בעינן שיהא מרוצה בשעת הפרשה מוכח דיש לזה דין אחר מתרומה ודו"ק:

והנה מש"כ רבינו בדין זה תחילה אם רצה הר"ז מניח לו להקריב הנה לכאורה משמע דאף בחטאת סגי ברצה רק בהקרבה אף שלא רצה בהפרשה וזה א"א שהרי כ' לבסוף דבעינן רצה מתחילה ועד סוף וע"כ כונתו אם רצה בהפרשה הר"ז מניח להקריב ויקשה לאידך גיסא דמשמע גם בעולה בעינן רצה בשעת כפרה וצ"ל דנקט אגב חטאת וסמך אמאי שכ' אח"ז ברצה בשעת הפרשה ולא בשעת הקרבה לא איכפת לן בעולה ושלמים:

אעפ"י שאינו רוצה עתה שהרי רצה בשעת הפרשה וכו'. וראיתי בריט"א שהקשה דלכאורה נראה דשמואל ועולא פליגי בסברא אי חשוב זכות דעולא סובר כיון דלא מחסרי' ממונא אנן סהדי דניחא לי' וזכין לאדם שלא בפניו ושמואל פליג בזה דס"ל דאפי' בשלמים לא זכות הוא לו כיון דמצוה עלי' רמיא וא"כ בכל המצות נמי נימא כן וא"כ הא דאיבעיא ב"פ אין בין המודר בתורם משלו על של חבירו תלוי בפלוגתא דעולא ושמואל וא"כ קשה דרבינו פסק מודר משלו על של חבירו מהני דזכות הוא וכאן פסק דבעינן דעתו בשעת הפרשה ול"א דזכות הוא לו והנה לכאורה י"ל דלכן כאן בעינן דעתו בשעת הפרשה משום דאז אף כשמוחה בשעת כפרה לא מהני כמש"כ רבינו אבל באמת אם לא מוחה בשעת כפרה באמת אף שלא ידע מהפרשה ומן הכפרה מהני אלא דמשמואל משמע דבעינן דוקא ידע ע"פ בשעת הפרשה ורבינו פסק כן שפיר קשה אמאי פסק דבעינן דוקא ידע בשעת הפרשה אף דלא ידע לא מהפרשה ולא מהקרבה יצא אי נודע אח"כ ניחא לי' כמו בתרומה ולדעתי די"ל דלכן בעינן ע"פ דעתו בשעת הפרשה או בשעת כפרה לעולא לפמש"כ הרשב"א הביאו משל"מ פ"ג משגגות גם מי שעבר

אעשה אין מקבלין ממנו קרבן אם לא עשה תשובה א"כ בשלמא אי איכא דעתו א"כ רוצה בכפרה לא נתמעט מקרא דזה תשובתו שרוצה בכפרה אבל אי ליכא דעתו א"כ לא עשה תשובה אין מקבלין ממנו אפי' עולה ושלמים ודו"ק:

ועיי' מש"כ בירוש"ל יור"ד סי' ב' לתרץ קו' תוס' תיפוק לי' מכח זבח רשעים תועבה וכתב דנפ"מ בהפריש אחר קרבנותיו דל"ש זבח רשעים ורק אין מקבלין מקרא דע"ה פרט למומר לעיל הבאתי דרבינו פסק תורם משלו מהני דאיפשט מפ"ח ומשל"מ הקשה מתוס' נראה דלק"מ דהנה תוס' כ' דתרומה דכתיב אתם לדעתכם וכבר הקשתי דרשב"א כתב דרק בתרומה דבעלים בעינן שליח מה אתם לדעתכם אבל משלו על של חבירו ל"ב לדעתכם ונראה דתוס' קאי אי יאוש של"מ הוה יאוש א"כ הא דבתרומה בעי אי מהני ע"כ משום דלדעתכם דא"ל דל"ב לדעתכם משלו על של חבירו א"כ מאי בעי אי הוי זכות גמור אף אי ל"ה זכות גמור כיון דניחא לבעלים כששמעו הרי איגלאי למפרע מהני וע"כ אף בזה בעינן מה אתם לדעתכם אבל בפ"ח ל"ב לדעתכם אבל אי יאוש של"מ ל"מ א"כ י"ל הא דבעי בתרומה מתורם משלו אי מהני לא משום דבעינן לדעתכם אלא דבעי אי זכות הוה ול"ב כלל נודע דמסתמא ניחא אף כשמת ולא נודע לו מעולם או כשלא נודע כגון שמת אי אמרינן דמסתמא ניחא לי' ול"ב דעתו כלל א"כ כיון דבפ"ח מהני ע"כ משום דל"ב דעתו כלל דאי בעי דעתו ל"מ אף בנודע לבסוף ע"כ ה"ה תרומה ול"ש לומר בתרומה כתיב לדעתכם בשלו על חבירו ל"ב לדעתכם:

הנה רבינו פסק כשמואל דמפריש קרבן על חבירו צריך דעת בשעת הפרשה וקשה מהא דנדרים איבעיא להו בתורם משלו על של חבירו אי צריך דעת ופסק רבינו בפ"ד מתרומות דתרומתו תרומה וא"צ דעת ומ"ש מהך דשמואל ונראה ליישב דלכאורה קשה איך אמרינן דבעינן דעת בשעת הפרשה לפמש"כ הר"ן פ"ק דנדרים דבמתנה דבעינן גם דעת המקבל אי נתרצה לבסוף מהני ואמאי הא קיי"ל אין ברירה וע"כ דבזה לא שייך אין ברירה כיון דא"צ להתברר מב' צדדים רק מצד אחר אי יתרצה וכיון דנתרצה מהני כהא"ג לכ"ע יש ברירה א"כ ה"נ למה צריך דעת בשעת הפרשה ולא נימא כיון דנתרצה הוברר הדבר דנתרצה מעיקרא בשעת הפרשה ולכך נראה באמת הא דפליג עולא ושמואל אי בעי דעת אין הכונה שיהא מבורר בשעת הפרשה אלא דאתיא לאפוקי דלא נימא דזכות הוא לו ולכן אף אי לא נתרצה לבסוף דמהני מטעם דהו' זכיה כמש"כ רמב"ן הביאו הה"מ פ"ד מהל' זכיה דזכות גמור ובעינן דעת לבסוף אי נתרצה לבסוף שוב אמרינן דהוברר הדבר בשעת הפרשה ומהני כמו בתרומה דכתב דמהני ותרומתו תרומה:

הלכה יא

האומר הרי עלי כנדרי רשעים. וצריך פירוש ונראה לפרש עפ"י הרמב"ן פ' אמור וז"ל ורבותינו אמרו איזהו נדר האומר הרי עלי עולה ונדבה האומר הרי זו עולה ומה בין נדר לנדבה נדר מת או נגנב חייב באחריותו וכו' להגיד החילוק שבניהם כי דרך הנודרים בצרתם לומר אם יהי' אלקים עמדי בזה עלי לעשות עולה או זבח וזה לא יקרא נדבה סתם ואשר יפריש ויתן מיד הוא נדבה כי בעת המתן נדבה רוחו אותו והנה אומר הכתוב שיקריב תמים אולי יחשב האדם כי הנדר ראוי להיותו תמים יותר מן הנדבה וכתב עוד שם על קרא נדבה תעשה אותו כי בעבור הנדבות לבדק הבית כמו שאמר במשכן כל נדיב לב הביאו את תרומת ד' וכן במקדש אני ביושר לבי התנדבתי וכן בבית שני עם הנדבה לבית אלקים וכן כתיב בבדק הבית כל כסף אשר יעלה על לב איש להביא בית ד' והוא הנדבה והטעם כי אין בענין בדק הבית חיוב רק נדבת הנפש לפיכך כל שיזכור נדבה סתם לבדק הבית עד שיפרש בו לעולה או לזבח שלמים והנדר יאמר סתם לקדשי המזבח לך אזבח זבח תודה נדרי לד' אשלם נגדה נא לכל עמו וכו' כי הנותנים במזבח בנדרים יבואו אם יצליחנו אלקים אבוא לפניו בתודה ולפיכך יאמר הכתוב נדבה תעשה אותו לבדה"ב מעתה מובן הרשעים נודרים דהיינו בעת צרה לא מנדבת לבם והצדיקים נודבים מנדבת לבם שלא בעת צרה לכן כנדרי רשעים וזה כנדבות צדיקים ממילא אם אמר כנדבי רשעים לא הו' נדבה דרשעים אין מתנדבים ובצדיקים להיפוך אם אמר כנדרי צדיקים הא צדיקים אין נודרין רק נודבים בנדבת לבם שלא בעת צרה.

כנדבי כשרים. עיי' פי' הר"ן וראי' לזה מהא דאיתא פ"ק דפסחים דהאומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחי' בני הרי זה צדיק גמור וכתבו תוס' כגון שאינו תוהא אלא גומר בלבו לתת בין יחי' בין לא יחי' וכ"כ בספר יראים דהיינו דתנן אל תהי כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס אלא יהא כעבדים פי' כבנים שעיקר מחשבתם אפי' לא יקבלו פרס ולא יתחרטו על עבודתן ולא תהי' כעבדים שאינן מקבלין פרס תוהין ומתרעמים על עבודתן שעשו וכן איתא בסוטה דף כ"ב שבעה פרושים הם וכו' פרוש מאהבה פרוש מיראה ומפרש דהיינו לגריעותא וכ' לפרש בתוס' שאינן פרוש מאהבת שכר שמתחרט אם לא תתמלא תאותו יפרוש מיראה כאדם שירא מרבו שלא יקפיד עליו וזה לגריעותא וכו' עוד יש פרוש מאהבה ומיראה דהו' לעליותא כגון הנותן לצדקה ע"מ שיחיה בני ואינו מתחרט כשלא נתמלא תאותו ופרוש מיראת עונשין וכו' ופרוש דהכא דהו' לגריעותא דמיירא כשמתחרטין אם לא תתמלא תאותן.

הלכה יג

אחד נדרים וכו' הגיע רגל ולא הביא הרי זה בטל מ"ע. ואין עליו חיוב עשה ברגל השני הנה רבינו הכריח דבר זה משמעתין כמו שהעלה בהגהות ברוך טעם על הטו"א עיי"ש וכן יש להוכיח מביצה דף י"ט דס"ל לר"ש נדר קודם סוכות אין צריך להביא בחהמ"ס ואינו עובר בבל תאחר עד שיעבור ג' רגלים כסדרן ויביאן בחהמ"ס ותמהו הא עכ"פ עובר בעשה ברגל הראשון להנ"ל ניחא כיון דלמ"ד דל"ב כסדרן וכיון שעבר רגל אחד ולא הביאו ביטול העשה ואין עליו חיוב עוד ה"נ לר"ש דבעי כסדרן לענין בל תאחר גם לענין העשה בעי כסדרן ואין עובר אם לא הביא בחהמ"ס שפגע בו ראשון דל"ה רגל ראשון רק בניסן הבא.

אחד נדרים ונדבות עם שאר הדברים שאדם חייב בהן וכו' הר"ז עובר בל"ת. הנה רבינו לא כתב בנדבה אחר שהפריש ולא הביא אי חייב בבל תאחר ואמנם בגמרא דר"ה איתא באפריש ולא אקריב חייב בב"ת וכן במגילה אמרינן הא לענין ב"ת זה וזה שווין משמע אף באפריש עיי' אור חדש פ' ויצא ובפמ"א ח"ר סי' צ"ו וח"ב סי' קי"ט וכן הקשה בצ"ק ריש זבחים מכאן ארשי' נדרים דף ט' בנדבה ליכא תקלה דב"ת רק תקלה דגיזה ועבודה ותי' דהכונה כאן שכבר הפריש ל"ש תקלה ברשיעי עסקינן אלא תקלה שייך אם תאבוד ובנדבה אם אבד פטור ל"ש אטו תקלה דב"ת אבל כל זמן שבביתו בעין חייב להביא אם לאו עובר בב"ת וכ"כ בח"ס לנדרים ולי נראה דהנה בעירוכין דף כ"ו אמרינן בנדבה אומדין כמה אדם רוצה ליתן להקריב קרבן שאין חייב זה יתן המקדיש ורבינו פ"ו מעירוכין כתב דאפי' אחר יכול לפדות וכתב במל"מ שנראה דעת רבינו דבנדבה אין כופין לפדות ויכול אחר לפדותו ואף שרש"י כתב שהוא יפדנה הכונה רק כשרוצה ואין כופין ולדעתי יש לומר דרש"י ורבינו פליגי דלרבינו כשהוא בעין ג"כ ליכא ב"ת ואין כופין לפדותו ולרש"י איכא ב"ת וכן מוכח מרש"י תמורה דף ל"ב שפי' אומד בנדבה כמה יתן שימתין עד שיקריב בן בתו כהן ולא רצה לפרש כרבינו בפ"ו מעירוכין משום דסבירא לי' דחייב להקריב וא"כ עכ"ח כונת רש"י בנדרים ג"כ רק אם נאבד פטור ול"ש ב"ת ליכא תקלה אמנם לדינא הנה דעת רבינו גם בעין ליכא בל תאחר אך לפי"ז קשה קו' הפמ"א על רבינו דבאפריש ולא אקריב מבואר בר"ה שייך ג"כ ב"ת ועוד קשה לי לרבינו דהא איתא בפסחים המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום והעלה במקנה בקידושין דף נ"ד דבנדבה באמת יכול למכור ולכאו' א"כ לדבריו יקשה מר"ה דאפריש ולא אקריב ג"כ שייך ב"ת ולכן נראה ליישב דוקא כשמעכב ולא מקריב שייך ב"ת אבל כשמכר ומקריבו אחר או כשהקדישו ופדאו אחר להקריבו עולה א"כ עכ"פ קרב הקרבן ל"ש ב"ת ובזה

ניחא הכל דרבינו סובר דאין כופין לפדות דגם אחר המקריבו סגי ומכאן ראי' למקנה דבנדבה יכול למכור:

ובזה יש ליישב גם פירש"י דנדרים די"ל דגם באפריש שייך תקלה ואף דלאו ברשיעי עסקינן שאין אדם חוטא בלא הנאה הא עכ"פ אם רוצה יכול למכור ושייך תקלה אבל כיון דבארנו דבאמת כשמכר לאחר אין עובר בב"ת א"כ שוב בנדבה ל"ש תקלה דכ"ז שבביתו בודאי לא ישהנו במזיד ואטו ברשיעי עסקינן ואי דשמא ימכרנו הא אף לכשימכור ליכא ב"ת כנ"ל כמוש"כ למקנה וכן מוכח מרבינו דסובר דאין כופין לפדותו ודו"ק היטב:

ואולם חזיתי לרש"י ריש חולין שכתב לכן בנדבה ליכא תקלה חדא דבי גזא דרחמנא ועוד דלא מיהדר הנה מבואר כדברי הפמ"א דבאמת אי לא אבד שייך בנדבה ב"ת ולכן פי' דעכ"פ ליכא תקלה דלא מיהדר שכבר הפריש ואולם יקשה ממש"כ בפ"א ממעילה להוכיח מבכורות ותמורה דלרש"י ל"ש באמת ב"ת בנדבה לכן נראה דרש"י סובר באמת בנדבה דהרי זו עלי שבלשון נדר שייך ב"ת אבל בנדבה הרי זו באמת ליכא ב"ת ובר"ה מיירא בנדבה דהרי זו עלי ודו"ק:

ובזה ניחא לי קו' תוס' חולין מ"ט דר"מ דאפי' בנדבה אוסר קרא לא איירא רק בנדר ולהיפוך לר"י למה מפרש הקרא בנדבה ולא מפרש הקרא כר"מ רק בנדבה להנ"ל ניחא דבאמת יש נדבה בלשון נדר וזה ע"כ בכלל הקרא וסברי תוס' דלא כפירש"י שאין לחלק בין נדבה לנדבה א"כ גם נדבה דהרי זו ג"כ אסור לר"מ וקרא איירא עכ"ח מנדבה דהיינו מנדבה בלשון נדר ושוב לדינא אף שאר נדבה ע"כ לאסור ור"י סובר ג"כ כיון דעכ"ח קרא איירא מנדבה בלשון נדר ולר"י אף בלשון נדר מתיר כיון דקרא עכ"ח מיירא בלשון נדר ג"כ א"כ ע"כ לפרש קרא דלא כר"מ דאף בלשון נדר שרי ודו"ק היטב:

אולם קשה לי מתמורה דף ז' האומר רגלה של זו עולה ימכור לצורכי עולה ופריך אטו יכול להקריב עולה חסירה והיינו משום דאין יכול למכור עולתו ושלמיו וכן פירש"י עירוכין דף ו' ולהנ"ל יקשה הא בהרי זו יכול למכור ואין עובר בב"ת וצע"ג:

ועוד קשה מגיטין דף נ"ה כהנים שפיגלו חייבין פירש"י אף בנדבה חייב שקשה בעיניו שלא הקריב דורן והרי כאן מבואר זה שלא הקריב דורן רק דבר מיעוט וצ"ל באמת האי דצריכין לשלם רק כפי ט"ה זו דכמה רוצה אדם ליתן להקריב קרבן שאין חייב:

עברו עליו שלש רגלים וכו' עובר בב"ת. הנה בשמעתין בר"ה איתא והי' בך חטא ולא בקרבנך חטא ופריך והא מדאחרים נפקא דבכור שעברה שנתו אינו נפסל בכך והוקשו תוס' מהיכא תיתי נאמר דנפסל ובטו"א הקשה מ"פ דאף דגלי קרא דבכור לא

נפסל בעברה שנתו אפ"ה הא שפיר צריך קרא למאחר נדרו ג"כ דאע"ג דעבר בב"ת אינו נפסל ורש"י פי' דבכור שעברה שנתו דסד"א שיפסול הואיל ועבר ואיחרו שהרי אין שנה בלא ג"ר ברוב שנים וא"י כונתו אי רצה לפרש דמאי פריך מעברה שנתו למאחר נדרו משו"ה פי' דא"א לשנה בלא ג"ר ברוב שנים אכתי לא תיקון כלום בזה הא מ"מ כיון דמשכחת לה במיעוט שנים כדר"ש בעצרת דפעמים ה' פעמים ו' אי לאו קרא דבך חטא ולא בקרבנך חטא הוא דקרבן נפסל היכא דעבר בב"ת והא דמקיש למעשר היינו במיעוט השנים דמ"ל לשנה בלא רגלים ואי כונתו מה"ת דבכור שעברה שנתו פסול לפיכך פי' דא"א לשנה בלא רגלים ומשום דעבר על ב"ת ס"ד שיפסל ל"ל לתלותו בב"ת ת"ל משום דעבר על עשה דתאכלנו שנה בשנה דכתיב גבי בכור גופא ס"ד דיפסל לפיכך כונת רש"י נעלמה מאתי [ובזה נדחה גם מה שרצה בפנ"י לפרש פי' רש"י דכונתו דכיון דע"י ג"ר עובר א"כ הא דכ' שנה בשנה ע"כ למיפסל קרבן אתי דאכתי תיקשי למ"ד דבעי כסדרן ומשכחת שנה בלא רגלים וא"כ מהיכא תיתי לומר שיפסל הקרבן דהא צריך שיאכלנו בשנה למצוה אף שלא עבר ג"ר א"ל א"כ תיפוק לי' דאיכא עשה ברגל אחד א"כ א"צ רש"י לטעם ג"ר אלא דהא ברגל אחד איכא מצוה ע"כ ס"ד למיפסל] עוד הקשה בטו"א מ"פ מדאחרים נפקא דילמא כר"ש ס"ל דבעי ג"ר כסדרן ומשכחת לשנה בלא רגלים ותי' דהכי פי' מדאחרים נפקא וכיון דגלי קרא דאין נפסל משום עשה דשנה בשנה ה"נ דאין נפסל משום ל"ת דב"ת דמה לי עבר אמימרא דרחמנ' בעשה או בלאו ושוב חזר והקשה לפי"ז דעדיפא הו"ל להקשות ל"ל הקישא דאחרים ולא בך חטא ולא בקרבנך חטא דאס"ד דנפסל משום דעבר אמימרא דרחמנא איך משכחת דיעבוד בב"ת בג"ר כיון דנפסל ברגל אחד משום דעבר בעשה וא"ר להקרבה כלל:

והנה לקמן דאמר רבא דעובר בב"ת בכל יום פריך אברייתא דלא קתני דעובר בב"ת הקשה בטו"א הא בשנה בלא רגלים ודאי עובר בכל יום כדמוכח מבכורות ואפ"ה לא קתני לה ותי' דהאי תנא לא קתני אלא במאי דשוה שנה בלא רגלים לרגלים בלא שנה אבל לענין לעבור בכל יום דלא שוה להדדי לא קתני רק דצריך טעם למאי דס"ד דברגלים בלא שנה א"ע בכל יום ובשנה בלא רגלים עובר בכל יום והנה שם פריך הניחא למ"ד דא"ל כסדרן משכחת שנה בלא רגלים והקשו הראשונים הא לעיל איתא דר"ש ס"ל דבעי ג"ר כסדרן ולית לי' דשנה בלא רגלים ג"כ עובר ורש"י תי' דס"ל כר"ש בחדא ופליג עליו בחדא בשנה בלא רגלים ובבעה"מ תי' הא דקאמר רגלים פעמים ה' ה"מ לעבר עליו בכל יום ויום כיון דע"ע בב"ת בג"ר כסדרן עובר בכל יום ויום מאחר דראיות פנים הוא יום אחד כך בכל יום ויום עובר בב"ת אבל התלוי' בשנה א"ע אלא בכל שנה ושנה כמו

שנאמר תאכלנו שנה בשנה וקשיא הא האי שנה בשנה מבעיא לי' ליום אחד בשנה זו ואחד בשנה זו לימד על הבכור שנאכל לב' ימים ולילה אחת כדאיתא רפ"ד דבכורות ולא ללמד שא"ע אלא על כל שנה ושנה ועוד קשיא הא בודאי דבכור לאחר שנתו נמי עובר על כל יום ויום דהא מסיק התם בנולד מום בבכור בזה"ז לאחר שנתו אין רשאי לקיימו וכעין דאורייתא תיקון דבלא נולד בע"מ מדאורייתא עובר בכל יום ויום ואני אומר לתרץ דהנה לקמן דף ו' הקשה בטו"א כיון דבעון בל תאחר אין מגיע עונש לאשתו האיך משכחת לי' להא דאמרו דבעון נדרים מתה אשתו הא בכל יום בעומד ושילם קאי ושמא ישלם אח"ז ותי' עפ"י חי' הר"ן בסנהדרין דאין אשתו מתה אא"כ גמר בדעתו שלא ליתן עוד הא באם גמר בדעתו ליתן אלא שהוא עני אף שעבר על ב"ת אין אשתו מתה עוד תי' דהא דאשתו מתה בעון נדרים היינו בקבע זמן נדרו כיון דעבר זמנו פקע נדרו אבל כשלא קבע זמן לנדרו ובידו לקיימו בכל ימיו אין אשתו מתה דלא פקע נדרו לגמרו ואפשר לקיימו עדיין בכל ימיו ולי נראה כשני התרוצים ביחד דהיינו בקבע זמן לנדרו והגיע זמנו ולא קיים ואין דעתו עוד לקיים כלל אז אשתו מתה בעון נדרים וזה לא תליא בג"ר וכן הוא בירושלמי בשמעתין הרי עלי עולה להביאו בשני בשבת ולא הביאה עובר אמנם לענין בל תאחר עובר בין אם קבע זמנו בין לא קבע זמנו ועבר ג"ר וגלי דעתי' שאין רוצה להביאו עוד לפי"ז י"ל דהא"ט נמי דס"ד דנפסל הקרבן דכהא"ג שעבר ג"ר או שנה בלא רגלים דבשנה בלא רגלים הו' כקבע זמנו משום דמסתמא דעתו לקיים נדרו חוץ שנתו משום דביותר מי"ב משתכח מן הלב ויבוא לשכחו לגמרי כדאיתא בפ' אלו מציאות וכן אחר ג"ר שקבע התורה זמן על ג"ר א"כ מסתמא דעתו לקיים לכל היותר עד ג"ר א"כ הו' נמי כקבע זמנו ועתה שהגיע זמנו ואין דעתו לקיים עוד א"כ הו' כאלו דחאו בידים והו"א שא"ר להקרבה עוד אף אי נמלך להקריבו משום דכבר נדחה [כמו לענין מוקצה בשבת אי הקצהו מדעתו מלהשתמש בו עוד הו' כדחאו בידים לאסור להשתמש בו אף אי נמלך אח"כ להשתמש] קמל"ן קרא דכשר דוהי' בך חטא ולא בקרבן חטא ופריך מדאחרים נפקא דבכור תליא בשנה מזה נשמע דאי לאו דגלי קרא דעובר בג"ר הו' מתחייב רק בשנה בין אי איכא ג"ר או שנה בלא רגלים דדעתו מסתמא להקריב בתוך אותו זמן אפ"ה לא נפסל ול"א דנדחה וא"ר להקרבה עוד ולא קשיא קו' הטו"א דמ"פ דנהי דבעבר שנתו אין נפסל בכך דשם ליכא ב"ת וכאן איכא ב"ת אכתי יהא נפסל דהא אי לאו קרא דתליא בג"ר הו' אמרינן דתליא ביב"ח דמסתמא דעתו רק להקדישו להקריבו תוך זמן זה ואי אמרת שנה בלא רגלים עבר זמנו ונפסל מלהקריבו דהו' כדחאו בידים יקשה הא בבכור כתיב ג"כ שנה בשנה ולא מיפסל ולא עדיף דעת האדם למקבעי זמנו

עד שנה שיהא נחשב כדחאו בידים יותר מזמן שקבעו תורה ול"א דעברה זמנו מיפסל א"כ גם קביעת דעת האדם לא אלים מקביעת זמן שנתה תורה א"כ הה"ד עתה דגלי קרא ג"ר ודעתו להקריב תוך זמן זה שקבעה תורה ולא מיפסלה דאי אמרת דע"י קביעת זמן של ג"ר מיפסל כדחאו בידים א"כ בשנה בלא רגלים שייך ג"כ לומר דלא עדיף מקביעת זמן שנתנה תורה דא"ל דתליא בג"ר כסדרן וא"כ בג"ר עברה גם שנתו לכן קביעת זמן כזה שפיר הו' כדחאו בידים כיון שעבר שנתו וגם ג"ר משא"כ בשנה שנאמרה תורה קיל יען דליכא עוד זמן של ג"ר ע"ז פירש"י דעפ"י רוב איכא ג"ר כסדרן בשנה אפ"ה לא מיפסלה משום קביעת זמן שקבעה תורה ה"נ לא מיפסל בנדר דאיכא ב"ת דהא משום ב"ת לא מיפסל רק משום דדעת האדם מקצהו ומדחהו וזה לא עדיף מזמן שקבע תורה דאי הו' אמרינן בבכור לאחר שנתו שעבר זמן שנתנה התורה הו' מיפסל הו' שייך לומר דדעת האדם ג"כ להקריבו עד זמן זה ואי הגיע זמנו ולא הי' דעתו להקריבו עוד הו' ג"כ כדחאו בידים אבל אי אחר זמן שנתן תורה ולא הקריבו לא הו' כאלו דחאו האדם מלהקריבו ה"נ לא אלים מה שהי' דעת האדם להקריבו עד ג"ר לדחותו שלא יהא ראוי להקרבה עוד:

ומיושב אידך קו' הטו"א ג"כ דאס"ד דמיפסל הקרבן א"כ לא משכחת ג"ר דברגל אחד כבר מיפסל משום דברגל כבר עבר אעשה דהא לפי מה שבארנו רק בג"ר דאמרה תורה דעובר בב"ת בזה הוא דעת האדם להקריבו בודאי תוך זמן זה והו' כקבע זמנו ולכן בהגיע זמנו ולא הי' דעתו להקריב עוד אז הו' כדחאו בידים אבל ברגל אחד דאיכא רק עשה לא הו' כקבע זמנו ולכן אף אי דעתו שלא להקריבו עוד לא מהני מה שאין דעתו להקריב עוד לדחות הקרבן כיון שמעיקרא הקדישו ע"ד שיכול להקריב עד זמן של ג"ר ודו"ק:

ולפי"ז מיושב אידך קו' הטו"א דלס"ד בשנה בלא רגלים עובר שפיר בכל יום דמסתמא הי' דעתו להקריבו תוך שנה דלאחר שנה משתכח מן הלב ע"כ אי הגיע זמנו ולא הקריבו עובר בכל שעה ושעה אבל ברגלים בלא שנה שזהו זמן שחידשה התורה הו"א דל"א דמסתמא הקדישו להקריב תוך זמן זה דוקא ע"כ לא הו' כדחאו בידים ע"כ אין עובר בכל יום וע"ז פריך אח"כ הניחא למ"ד דאית לי' כסדרן משכחת שנה בלא רגלים היינו דשוב איכא סברא להיפוך דאחר דגלי קרא דבעינן ג"ר התינח אי איכא ג"ר כסדרן דכבר עברה שנתו א"כ ממנ"פ כבר הי' דעתו להקריבו תוך זמן זה אבל בשנה בלא רגלים דלא עבר עדיין ג"ר כסדרן אפשר שלא הי' דעתו להקריב רק תוך שנתו כיון דכבר גילתה תורה דאיכא זמן אחר להקרבת קרבנו דג"ר כסדרן א"כ אף אי עובר בשנה בלא רגלים אבל ל"ש לעבור בכל יום דלא הו' כדחאו בידים אף שדעתו הי' שלא להקריבו עוד ל"מ דעתו עתה כיון שמתחילתו מסתמא הי' דעתו להקריב תוך הזמן שקבעה תורה שהוא אחר ג"ר

כסדרן א"כ שפיר י"ל גם לר"ש עובר בשנה בלא רגלים אלא שאין עובר בכל יום מכש"כ די"ל דר"ש לא איירא משנה בלא רגלים משום דזה רק בהי' דעתו שלא להקריבו עוד אז עובר [וכיון דעתה דגלי קרא דיכול להביא אחר יב"ח שיהא כסדרן א"כ א"ע איב"ח רק באם הי' דעתו שלא להקריבו עוד] ור"ש לא איירא מזה [דאחר ג"ר כסדרן שכבר עבר גם שנה עובר אפי' לא אמר שאין רוצה להביאו עוד] אבל אי הו' דעתו שלא להקריבו עוד גם לר"ש עובר בשנה בלא רגלים ונתיישבה היטב קו' הראשונים והוא ע"ד שתי' בעהמ"א אבל לא מטעמי' אלא דא"ע בכל יום דל"ה כדחאו בידים דלדידי ניחא דלא יקשה כקו' הטו"א דהא בבכור דכתיב שנה בשנה בודאי עובר בכל יום די"ל בבכור דלא תליא רחמנא בג"ר כסדרן ושפיר עובר בכל יום אבל בקדשים דלתיא בג"ר א"ע בכל יום אף שעבר שנתו כיון שהי' דעתו מעיקרא להקריבו עד זמן שקבעה תורה דהיינו ג"ר כסדרן או בשלא הסיח דעתו מלהקריבו אז א"ע בכל יום כסברת הטו"א לעיל שכ' גבי מילה דא"ע בכל יום היכא דהי' דעתו למול עצמו ולא הסיח דעתו מלימול עיי"ש ופלא בירושלמי איתא בעי קומי ר' יוסי כתיב וביום השמיני ימול עבר ולא מל א"ל לא תאחר לשלמו כתיב דבר שניתן לתשלומין יצא זה שאינו ניתן לתשלומין ופלא אמאי ס"ד דבזה עובר בב"ת להנ"ל ניחא דס"ל דמילה עובר בכל יום היינו בהסיח דעתו ואין בדעתו לימול אבל אם דעתו לימול א"ע דעומד לימול כסברת הטו"א א"כ אי תליא בדעתו א"כ נאמר דעובר נמי בבל תאחר ומשני דאינו ניתן לתשלומין דלאו מכח הקדישו בא אלא חיובא והיינו דעכ"פ ל"ד לקרבן דעיקרו מכח נדרו אבל הכא עיקרו חיובא הוא אלא דתליא גם בדעתו לכן ל"ש בל תאחר והטו"א נתכוון בזה לדברי ירושלמי ודו"ק:

אחד נדרים ונדבות וכו' ומתנות עניים מ"ע מה"ת שיביא הכל ברגל וכו' עברו עליו ג"ר ולא הביא קרבנותיו וכו'. ובטו"א במילואים בשמעתין הקשה אמאי לענין לעבור אעשה כתב גם מתנות עניים וגבי לעבור בב"ת בג"ר שביק למתנות עניים ומשמע דסובר כמו בצדקה עובר בב"ת מיד דהא קיימא עניים ואמאי כיון דלענין עשה מדמינן מתנות עניים לקרבנות גם לענין לעבור בב"ת לא יהא עובר רק בג"ר [ופנ"י ותוס' ריש נדרים שכתבו בפשיטות דגם לענין מ"ע עובר בב"ת בג"ר ולא הרגישו בזה] ונראה ליישב דהנה בפ"א ממתנות עניים כתב רבינו עבר וקצר לוקח ממנו מעט ונתנו לעניים שנאמר לעני ולגר תעזוב אותו אבד כל הקציר הרי זה לוקה שהרי עבר על הל"ת וא"י לקיים עשה שבה שניתק לו ובשעה"מ פ"ג מה' גירושין הקשה עליו הא בתמורה מבואר דלרבא דאעל"מ בלאו קרא צריך לחזור דרק לאביי מסיק בגמרא שה' דכתיב תעזוב ואם סובר רבינו דגם לרבא בעי קרא לנתוקי דלא ליל‍קי א"כ לא הי' פריך הגמרא בתמורה לאביי דהא כתיב

קרא דלא לילקי ומנתק ללאו לכך ל"מ ונראה דהנה תוס' בר"ה הקשו דקתני בברייתא דעל לקט שכחה ופיאה עוברים בג"ר הא אי עבר ונטלו וקיימו עניים צריכין ליתן מיד ואי לא קיימא עניים א"כ בהתירא לקח ואין צריך להחזיר ואמנם הנה דעת החינוך באמת דלקט ופיאה אינו עובר רק אחר ג' רגלים יען דע"כ רמיא רחמנא עלי' והסביר בחס"ו ריש נדרים דבצדקה כיון דמרצונו מפרש הוה כהותנה ליתנו לאלתר דמסתמא דעתו ליתנו לאלתר דהא קיימו עניים אבל בלקט ופיאה דבעכ"ח רמי רחמנא עלי' ליכא אנן סהדי דדעתו ליתנו מיד לכן אין עובר רק אחר ג"ר אמנם לענ"ד באפריש הרי עשה כן מדעתו הו' כמו צדקה ל"ש סברא זו אבל בלא אפריש אלא נטלו לעצמו באיסור מחייב לאהדורי לעניים זה רק מכח דתורה רמיא עלי' וא"ע בב"ת רק אחר שעברו ג"ר ובהא ניחא מה שהקשה בטו"א לר"ע דסובר תעזוב מעיקרא משמע לא שייך ב"ת דאי עבר ונטלו לא מחייב להחזיר וי"ל דר"ע יסבור אעל"מ א"כ צריך ליתן לעניים לתקן האיסור אף שעבר וקצר שייך דעומד בב"ת לתקן האיסור ממילא עכ"ח האי תעזוב להבא משמע דהוה עשה נמשכת גם אחר שעבר הלאו משום ב"ת [כמו שהעלתי בפ"ג מהל' ביאת המקדש] אבל אינו חייב להחזיר מיד ורק אי הוה תעזוב להבא משמע והו' ניתק לעשה אז הו' צריך לקיים אבל אי מעיקרא משמע א"צ לקיים מיד אבל תוך ג"ר חייב ליתן להם ולקיים העשה מצד דאעל"מ.

ולפ"ז מיושב קושי' התוס' דהא תוס' כתבו וז"ל חייב להניח בשדה וכתוב לעני ולגר תעזוב והיכא דעבר ונטלם חייב להחזיר דאעל"מ בג"ר ואיכא בל תאחר מבואר בדבריהם אף אי תעזוב מעיקרא משמע חייב ליתן דאעל"מ ואיכא בל תאחר וכהא"ג שפיר י"ל דרחמנא רמיא חיובא ע"כ א"ע רק בג"ר ולכן שפיר כתב רבינו דהוה ניתק לעשה דהעשה נחשב גם אחר העבירה מצד אעל"מ וחייב לקיים וליתנו לעניים שלא לעבור בבל תאחר והיינו נתקו לעשה אבל אי אבד דאינו יכול עוד לקיים העשה לא שייך דעובר בב"ת והיינו בלא אפריש אבל באפריש מרצונו הו' כמו צדקה דל"ש דרחמנא רמיא עלי' דהא הוא גמר בלבו לקיים המצוה ונראה לי דתליא זה בהא דנדרים ד"ז איתא דבעי אי בפיאה יש יד לפיאה דאיתקש לקרבנות או דילמא כי איתקש לב"ת והקשה הר"ן נאמר אין היקש למחצה ונראה דא"ש דהא דידות נדרים כנדרים אף דלא פירש הוא משום כיון דבא לנדור מסתמא הוא מנדרי כשרים דגמר בלבו [כמבואר בר"ן ד"ח דהא דתנן כנדבי כשרים ה"ה בנדרים כשנדר בלב שלם הוה כנדרי כשרים] לכן אף שלא הוציא בשפתיו לישנא קטיעא קאמר והו' כהוציא בשפתיו וא"כ בלקט ופיאה מקשינן לקרבנות לענין ידות דאמרינן מרצון טוב ובלב שלם מפריש הפיאה ולא משום דרמיא רחמנא עלי' דהא

כבר אפטר כשאמר הדין אגמיא פיאה א"כ כשאמר והדין הו' כנדר מרצון עצמו כמו קרבנות דלא מחייב לנדור לכן לענין בל תאחר דמיא לצדקה ועובר מיד אבל אי אמרינן דאין יד לפיאה דלא איתקש רק לבל תאחר ע"כ דלא אמרינן דפיאה ניתן בלב שלם דהא אמרת דאין יד ורק נותן משום דרמי תורה חיובא עלי' ומצד דין תורה א"ע בב"ת רק עד אחר ג"ר [ועוד דהא הר"ן כתב לכן בנדרים אמרינן יד דבדיבורא חיילי א"כ בפיאה דלאו מצד דיבורא דידי' קמזכה לעניים אלא משום דתורה אמרה דפיאה לעניים לכן לא נשמע יד לפיאה] ולא שייך אין היקש למחצה דהא הו' תרתי דסתרי דאי עובר בב"ת בג"ר ע"כ לא דמיא לקרבנות אשר רק מלבו נדר בלב שלם בנדבי כשרים מעתה יצא לנו דסברת החינוך וחס"ו תליא אי אמרינן יש יד לפיאה והנה רבינו בפ"א מה' מתנות עניים פסק יש יד לפיאה ע"כ דלא אמרינן כסברת החינוך וחס"ו דבעכ"ח רמיא רחמנא עלי' דלכל מילי איתקש לקרבנות והו' כנדר ברצון טוב כמו צדקה א"כ בל תאחר דידהו לא תליא בג"ר רק אי קיימא עניים חייב ליתנו לעניים לאלתר מעתה נתיישבה על נכון קו' הטו"א דהיינו באמת מהא"ט גופי' דלענין עשה חייב לקיים אף בלקחו בהיתר ברגל אחד דאיתקש לקרבנות כיון דלא משום דתורה רמי' עלי' מפריש אלא מרצונו הטוב ובלב שלם דמהא"ט יש יד לפיאה לכן שבקה רבינו למנותו בחיוב בל תאחר דתליא בג"ר דהא כשנטלה בהיתר ורוצה להחזירו עובר מיד בצדקה היכא דקיימא עניים והא דבסוגיא איתא דא"ע רק אחר ג"ר היינו בכהא"ג שקצר באיסור דחייב ליתנו לעניים מצד דאעל"מ א"כ לא ברצון טוב ובלב שלם מפריש רק דתורה רמיא עליה חיובא לכן א"ע רק אחר ג"ר ודו"ק.

עוד יש לומר לפמש"כ הפנ"י דעשה דקרבנות גופייהו לא מחייב לאהדורי ולשלוח להקריב רק אם הוא בירושלים עובר ברגל אחד א"כ יש לומר דלענין נעשה ברגל אחד עובר גם במתנות עניים דמדמינן זה לקרבנות אבל לעבור בג"ר דמחייב לאהדורי בזה שפיר יש לומר דלא דמיא מתנות עניים אלא כל שיש עניים קיימא עובר בב"ת אבל לענין צדקה הא גם בגמרא דנדרים ס"ל לחלק דאף אי מתנות עניים מדמינן לקרבנות לומר דיש יד לפיאה אפ"ה בעי בצדקה אי נמי יש יד לצדקה לכן בצדקה לא תליא בקרבנות אלא תליא אי קיימא עניים ואי לא קיימא עניים א"ח לאהדורי וא"ע אפי' בעשה ברגל אחד וכמוש"כ הר"ן בשמעתין וכן אי נאמר כדעת השעה"מ דרבינו ס"ל דבעינן ג"ר כסדרן יש לומר שפיר דלענין זה לא מדמינן לקרבנות אלא דעובר בשנה בלא רגלים אפי' אי לא קיימא עניים צריך לאהדורי כיון דסופו שישתכח מלב ודו"ק:

הלכה יד

הקדיש וכו' ואחד האיש ואחד האשה עובר בבל תאחר. ובלח"מ הקשה הא בגמרא מסיק דאביי חולק ואמר אשה בעלה משמחה א"כ אין עובר בבל תאחר וא"כ כיון דסתמא דתלמודא מייתא הך דאביי בפ"ק דקידושין א"כ הו' לי' לפסוק דא"ע בב"ת וכמו שהקשה בראב"ד בפ"ק דחגיגה אהא דפסק שם דאשה חייבת בשמחה הא אביי סובר דבעלה משמחה והלכה כאביי נגד ר"ז והשיג על הראב"ד אמאי לא פליג אהא דכתב רבינו דעוברת בבל תאחר הא לאביי דמסתמא הלכה כוותי' א"ע בב"ת ולי' נראה דאדברי רבינו כאן אין קו' דאף אי הלכה כאביי דאשה בעלה משמחה [ולדעת הלח"מ פ"א מחגיגה גם רבינו סובר כן דבעלה משמחה רק דס"ל דחייב להאכילה מקרבן שמחה אבל אין חייבת להביא קרבן שמחה א"כ לכאו' אין אשה עוברת בב"ת כדמוכח בסוגי'] אפ"ה שפיר כתב דעוברת בבל תאחר דהנה בשאג"א סי' ס"ו הקשה מנדרים דף ד' דפריך והרי חטאת יולדת ומשני איתא בבל תאחר א"כ מוכח דאשה עוברת בבל תאחר ונראה לפמש"כ לעיל דאי לאו דגלי קרא דעובר בג"ר הו' עובר בבל תאחר ביב"ח ואיכא בזה קולא וחומרא דהיינו דל"ה עובר מיד אלא לאחר יב"ח וכן לא הו' עובר לאחר ג"ר אם הם כסדרן אבל יש בזה קולא וחומרא דהיינו דלא הו' עובר מיד אלא לאחר י"ב חודש אם הם כסדרן אבל יש בזה קולא אי ליכא ג"כ כסדרן דעובר בב"ת אף דלא עבר עדיין ג"ר כסדרן דמסתמא דעתו הי' לשלם נדרו עד י"ב חודש דהא אחר י"ב חודש ישתכח מלב וגלי קרא דאין עובר אלא אחר ג"ר למ"ד דבעינן ג"ר כסדרן והנה באשה דלא שייך ובאת שמה ליכא בדידה בל תאחר דרגלים אבל בל תאחר דיב"ח אכתי שייך נמי באשה דהא עכ"פ אין דעת אשה לנדור רק ע"ד להקריב תוך יב"ח דאל"כ ישתכח מלבה רק דזה למ"ד דל"ב כסדרן וגלי תורה להחמיר דעוברין בג' רגלים דאשה אינה עוברת בג"ר ונשאר אדין תורה דעוברת לאחר י"ב חודש וכן למ"ד דבעינן כסדרן א"כ לפעמים איכא בזה קולא דא"ע רק אחר ג"ר כסדרן א"כ בנשים דלא תליא ברגלים א"כ אי אמרת דאיכא בדידה עכ"פ ב"ת דשנה דאכתי למ"ד דעוברין אשנה בלא רגלים דמיא אשה לאנשים והיכי דאיכא ג' רגלים כסדרן הו' י"ב חודש לקולא אבל למ"ד דלית שנה בלא רגלים דהיינו לר"ש כמוש"כ רש"י א"כ אי באשה תליא בשנים א"כ שנה בלא רגלים עוברת בבל תאחר משא"כ באיש א"כ איכא חומרא באשה מבאיש דבאיש א"ע רק אחר ג"ר כסדרן ובאשה עוברת בשנה בלא רגלים וזה לא מסתבר דהא דגלי רחמנא דא"ע רק אחר ג"ר מסתמא דעתה בשעת הקדש להקריב עד זמן שיעבור ג"ר כסדרן כמו באיש דאף דבאשה ליכא חיוב ביאה אבל מכח זה הטעם לא שייך לומר יען דא"ח בביאה דעתה להקריב עד י"ב

חודש קודם שמתחייב האיש דבודאי גם הוא אין דעתה להתחייב להקריב רק כמו האיש דרק להקל שייך לומר יען דא"ח בביאה אין דעתה להקריב רק עד שיעברו ג' רגלים אלא עד שיעבור י"ב חודש וא"כ ניחא דבגמרא מסיק דבאשה ליכא בל תאחר דאזיל בשיטת ר"ש דס"ל דבעינן כסדרן וס"ל דבשנה בלא רגלים אינו עובר א"כ נמי עכ"ח דליתא באשה ואפי' בשנה בלא רגלים אין עוברת כמו באיש אבל להלכה דל"ב כסדרן א"כ אי אשה מחייב בב"ת ביב"ח הו' לקולא דבאיש הא חייב תמיד בג"ר בלא שנה ואשה אין מחייבת בג"ר אבל אה"נ אחר יב"ח שייך גם באשה ב"ת דהא מסתמא עכ"פ דעתה להקריב עד י"ב חודש דאל"כ תשכח הדבר לגמרי לכן עוברת שפיר בב"ת והיינו בשנה ודו"ק. ובהכי ניחא מה דהקשה בטו"א ובש"א אמאי לא קתני במשנה קידושין חוץ מבל תאחר דאין נוהג באשה ולפמש"כ ניחא דאחר י"ב חודש גם באשה שייך ב"ת [ובה' חגיגה בארתי עד"א] ודו"ק.

אשה עוברת בבל תאחר. כ"כ הכ"מ דהוא איבעיא אפשטא דיורש וכן נשים עוברת בב"ת ובש"א תמה דרק איבעיא דיורש אפשטא ולא איבעיא דנשים ובמהרמ"ש קס"ט כתב ליישב דמוכח כן לכאו' מכריתות דף ח' דמביא אחד והשאר עלי' חובה ורשב"ג סובר דאין השאר עליו חובה ותוס' ב"ב דף קס"ו הקשו דלמה נתיקרו כיון דיכולין להמתין עם השאר ותי' משום דעוברת בב"ת א"כ מוכח מהכא דעוברת בב"ת רק דיש לדחות דהכונה דבעל עובר בב"ת דהא חייב להביא קרבן עלי' כדאיתא נדרים דף ל"ו אלא דהא ביורש ג"כ איבעיא לי' לר"ז אי עובר בב"ת ופשטינן לי' מדכתב דרוש ידרשנו מעמך אבל לא יורש א"כ כש"כ דהבעל נתמעט מעמך דא"ע א"כ נפשוט האיבעיא דאשה עוברת בב"ת וז"כ הכ"מ דמאחר דנפשוט האיבעיא דיורש דא"ע ממילא נפשטה האיבעיא דנשים עוברת בב"ת מהך דכריתות עיי"ש.

הנה רבינו כתב סתם דעובר בב"ת במעשרות ובירושלמי רפ"ג דשקלים איתא דבבהמת מעשר בהמה עובר בב"ת ויש לתמוה דרבינו לא כתב הדין גם במעשר בהמה והנה תוס' בר"ה דף ד' כתבו כן להדיא דעובר בב"ת אך לא הביאו דברי הירושלמי ונראה דשם איתא טעם אחר שקבעו פרוס החג למעשר בהמה כדי שיהא הבהמה מצוי' לעולי רגלים ובבכורות דף נ"ח איתא רק האי טעמא שתהא מצוי' לעולי רגלים ולא אמרו זה הטעם שלא יעבור בב"ת משמע לי' דגמרא סובר דא"ע בב"ת.

הקדיש וכו' אבל היורש א"ע בבל תאחר. הנה בפ"א מה' חגיגה כתב רבינו המפריש עולת ראייתו ומת היורשים חייבים להביא ובלח"מ כתב דהוא גמרא בבכורות אהא דמת לאחר ל' יום אעפ"י שלא נתן יתן מנ"ל ארשב"ל אתיא ערך ערך רב דימי אמר רי"ו וכל

בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם מה להלן יורשים חייבים אף כאן יורשים חייבים מה עולת ראי' יורשים חייבים דעולת חובה הוא האי נמי כיון דמת לאחר ל' יום נתחייב האב בפדיון וגבי עולת חובה תנן האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשים עולתה ויקשה על דברי רבינו כיון דהא דמדמינן להלכתא דאשה שהביאה חטאתה והא רבינו בפ"א ממחוסר כפרה כתב דהאשה שהביאה חטאת ומתה יביאו היורשים עולתה אעפ"י שלא הפרישה אותה מחיים כבר נתחייבו נכסי' לקרבן והשיעבוד דין תורה א"כ ה"נ נימא הכי ולמאי בעי הפרשה מחיים עיי"ש.

ונראה ליישב כיון דרק מכח שיעבוד נכסים דשיעבד"א אתיא עלה א"כ נפ"מ רבה דמשום שיעבוד נכסים אין חייבין לטפל בהם להביאם לעזרה רק דבי"ד כופין ויורדין לנכסיהם ולוקחים מנכסיהם ומוסרין לגזבר והוא מקריב עליה עולתה אבל בהפרישה מחיים חייבין לטפל בהם להביאם לעזרה דהא איבעיא להו ביורש אי עובר בב"ת מדכ' ובאת שמה ומסיק דא"ע מדכתיב מעמך אבל לטפל שפיר חייבין מדכ' ובאת שמה ובארתי במק"א.

והנה בספר שו"ת למטה יודא כתב ליישב קו' הלח"מ הנ"ל דאיתא במס' ערכין ד"כ האומר דמי עלי לא יתנו היורשים ערכי עלי יתנו היורשים ומפרש בגמ' דאפי' אם אמרי' שיעד"א או כשעמד בדין בכ"ז דמי עלי לא יתנו היורשים מפני שצריך אומדנא. ומזה יש להוכיח דהיכא דאין דמיו קצובים לא נשתעבדו הנכסים ואף דרש"י מפרש התם דבדמי עלי אינו נודר אלא על מה שישומו בי"ד בכ"ז נוכל לומר דרבינו מפרש טעמא דגמ' לפי שאין דמים קצובים דמשו"ה לא נשתעבדו הנכסים כמש"כ רבינו בפי' המשנה וכן נראה מדבריו בפ"א מערכין. ולפ"ז י"ל דבהא פליגי התם רי"ו ור"ל דר"ל אמר אתיא ערך ערך מערכין ואמאי לא מייתא מהא דוכל בכור בניך תפדה די"ל ר"ל לטעמיה אזיל דס"ל בחגיגה ד"ז ראיית פנים בקרבן דאפי' קרבן אין לו שיעור מה"ת והוה דבר שאין קצוב וא"כ ליכא למימר בראי' שהיורשים מחויבים דהא לא נשתעבדו נכסי האב לזה משו"ה אמר ר"ל אתיא ערך ערך מערכין אבל רי"ו דסובר התם ראיית פנים בעזרה הא לקרבן אית ליה שיעור מה"ת ומשו"ה משתעבד ויורשים חייבין ומשוה"נ מביא מקרא ולא יראו פני ריקם אמנם רבינו בהל' חגיגה פסק כר"ל דאין לע"ר שיעור מה"ת וא"כ ל"ל הך דרשה דרי"ו משו"ה הוצרך לכתוב המפריש עולת ראייתו דאי קצוב הוא נשתעבדו נכסיו ויורשים חייבים וזה רק בע"ר אבל שאר קרבנות הא יש להם שיעור מה"ת [עיין במנחות ק"ז ובדברי רבינו בפט"ז מהל' אלו ה"ב ובכריתות ד"י כבש בן שנה בסלע] את"ד.

אמנם לפי דבריו קשה לי מהא דאיתא בגיטין אהא דתנן דאין יורדין למזון האשה

ובנות מנכסים משועבדים ומפרש ר"ל מפני שאין כתובין ור"ח מפרש מפני שאין קצובין משמע מזה דרק ר"ח ס"ל כיון דאין קצובין אין הנכסים משועבדים לגבות מלקוחות ולר"ל דקאמר מפני שאין כתובין משום דס"ל דאף קצובין שפיר משתעבדו נכסים לגבות ממשעבדי אולם הנה נראה דבהכי ניחא לי ליישב הא דאיתא בקידושין דף ע"ז דמוקי קרא דיכיר כרבנן דלר"מ אדם מקנה דבר שלב"ל ומוקי בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ובעל התרומות הוק' מכאן לשיטת רבינו דס"ל בפי"א ממכירה דאין אדם יכול לחייב עצמו בדבר שאין קצוב א"כ מ"פ לר"מ הא גם לר"מ צריך קרא דיכיר דנפ"מ בנכסים שאין קצובין דא"י להקנותם ותי' דלר"מ דמקנה דשלב"ל הה"ד דיכול להקנות דברים שאין קצובין ותומים סי' ס' הקשה עליו הא בדבר שלא בא לעולם דעת רבינו דיכול לשעבד ואפ"ה דבר קצוב אינו יכול לשעבד עצמו הרי דדבר שאין קצוב גרע מדבר שלא בא לעולם להנ"ל ניחא דיש לומר דזה לשיטת רבינו דסובר דדבר שאין קצוב אין הנכסים משועבדים ופטורים היורשים משום דאין קצוב לכן ס"ל דגם לשעבד א"י אבל גמרא דקידושין מצי סבור כר"מ דגם בדמי עלי חייבין היורשים דמה"ת אף בדבר שאין קצוב הנכסים משעובדים א"כ אין חילוק בין דבר שלב"ל לדבר שאין קצוב ויכול להקנות גם דבר שאין קצוב ולכן פריך לר"מ יכיר ל"ל:

הלכה טז

אעפ"י שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. וקשה לי דהנה בקרא כתיב אל פתח אוה"מ יקריב אותו לרצונו ובפ"ט מגזילה כתב רבינו כשמכר קרקע בע"כ כשמנה מעות דעשה מעשה לא צריך לומר רוצה אני דמעשה מוכיח הא בלא מעשה צריך שיאמר רוצה אני כמוש"כ בפ"א מגזילה וא"כ כשעושה מעשה ואומר רוצה אני דאיכא תרתי בודאי עדיפא א"כ מאי פריך הגמרא בקידושין וב"ב מיקריב לרצונו דש"ה כיון דסומך ועושה מעשה ע"כ מהני כשאמר רוצה אני אבל בעלמא לא סגי כשאמר רוצה אני משום דברים שבלב או משום דלא גמר ואקני:

הנה בשבת פ"ח דרשו ויתייצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהן ההר כגיגית ואמר ראב"י מכאן מודעה רבה לאורייתא אעפי"כ הדר קבלוהו בימי אחשורוש והנה במרדכי פ"ג דשבועות הקשה למה לא אמרו הדר קבלוהו בערבות מואב ותי' ר"י דהתם נמי יראו מהקב"ה שלא יכניסם לא"י ושמא יניעם במדבר ובמרי"ק שורש ס"ג הקשה ל"ל טעם חדש תיפק לי' דעדיין האונס הראשון קיים שיכול לכפות עליהם ההר כגיגית ולמה צריכין מחדש אונס חדש וע"כ דדוקא אונס חדש שעומד באותו שעה שהי' במדבר שיראו שלא יכניסם לא"י הו' אונס אבל אונס הראשון שכבר הותר ממנו לא מיקרי אונס ובשו"ת

שו"מ סי' ה' תמה הא גבי הקב"ה דנעשה הכל ברגע כמימרא ל"ש שעבר האונס ובכל רגע יכול להתחדש האונס א"כ עדיין האונס קיים ותי' דרק באם אין מאמינים בתורה מן השמים הו' מגיע להם כפיית הר כגיגית אבל אחר שקבלוהו ומאמינים בתורה מן השמים אף אם לא הי' מקיימין ל"ש כפיית ההר כגיגית ולכן צריכין לאונס אחר שלא יכניסם לארץ מעתה קשה לי מגמרא ע"ז דאומות העולם לעתיד יאמרו כלום כפית עלינו הר כגיגית כמו שכפית לישראל שקבלוהו ולהנ"ל אמאי לא אמר להם הקב"ה דהדר קבלוהו ברצון בערבות מואב דאין לומר גם אז הי' להם אונס ומורא מכפיית ההר כיון דלהנ"ל מוכח שכבר עבר אותו אונס ומה טענה יש להם עוד קשה דאיתא שם דאוה"ע יאמרו ישראל שקבלוהו היכן קיימוהו ואמר להם הקב"ה שמים וארץ יעידון יאמרו אוה"ע שמים וארץ נוגעין בעדותן הן שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקת שמים וארץ לא שמתי וקשה הא כאן קאי אחר שכבר קבלוהו רק שטענו שלא קיימוהו והא תינח אי אכתי איכא אונס זה דכפיית הר כגיגית שפיר הו' נוגעין בעדותו מפני שעדיין יכול להחזיר הכל לתהו ובוהו אבל אי אמרינן דאונס זה כבר עבר א"כ אין נוגעין בעדותן וביותר תמוה שתוס' הקשו תיפק לי' דשמים וארץ קיימין ותי' דקיימין משום שכבר קבלוהו והקשה במהרש"א א"כ אין נוגעין בעדותן על הקיום רק אי הו' אמרינן שגם על הקיום שייך כפיית ההר כגיגית ועדיין האונס קיים מכאן והלאה אם לא יקיימוהו אבל אי אמרינן דאונס כבר עבר א"כ אין נוגעין בעדותן דהא אף אם לא קיימוהו אבל הא לא כחשו וכפרו בתורה דאומרים רק שלא קיימוהו אבל לא שכחשו בתורה ח"ו א"כ נסתר טענתם ולכן נראה ליישב דהנה בשו"מ שם כתב עוד לתרץ דאף שלא קיימוהו כולה אבל לא נתבטלה כל התורה א"כ אין מגיע להם כפיית הר כגיגית כיון שמתקיימת במקצת לפי"ז א"ש דאוה"ע אומרים שלא קיימוהו אפי' במקצת א"כ שפיר נוגעין בעדותן דאכתי איכא אונס כפי' וא"כ אדרבא בזה מיושב קו' תוס' הא גופי' הראי' שקיימוהו כיון דשמים וארץ קיימין ולהנ"ל ניחא דשמים וארץ קיימין יען שקיבלו בערבות מואב ברצון טוב:

הנה רבינו פ"א מ"ה גזילה פסק דהמאנס את חבירו למכור לו חפץ עובר בל"ת והראב"ד השיג עליו דבעינן רוצה אני ובהה"מ תי' דרבינו סובר אף דיהיב דמי חמסן הו' והא דמהני דילפינן מגזילה והקשה הלח"מ פ"ו מה' מכירה א"כ מ"פ בב"ק אי דיהיב דמי חמסן קרי לי' הא אמר ר"ה תלוי' וזבין מהני והיינו דמוכח דלא עבר ואי כרבינו דאף דעבר מהני מ"פ הגמ' ועוד השיג הראב"ד דזה רק באמר רוצה אני והה"מ תי' דאף בלא אמר רוצה אני מהני דילפינן מגזילה דשינוי קונה הה"ד שינוי רשות קונה וכמוש"כ

החס"ו סי' ו' בכונתו:

והנה רבינו פ"ט מגזילה פסק הא דתלוי' וזבין מהני ביהיב דמי רק בחמסן ולא בגזלן ותמה בהה"מ דא"כ הא דפריך ב"ב דף מ"ח מר"ב אמר ר"נ ואמאי לא משני שה' דבגזלן למ' יהיב דמי עוד קשה הנה רבינו בה' גירושין פ"ב פסק כר' משרשיא דאם כפאו נכרים וגירש כדין הו' גט מה"ת ותמהו הא בגיטין איתא דבדותא הוא ואף דבסוגי' דב"ב מייתא לה דרב משרשיא אמאי דחי' סוגי' דגיטין הנאמרה במקומה והוא עיקרית ועוד הא גופי' קשיא דכתב אח"כ שלא כדין בישראל ג"כ מה"ת הו' גט והא ל"ש בי' הטעם שכתב רבינו דלכן הו' גט בנאנס יען דמצוה לגרש וע"י כפי' נכנע הגוף וממילא מגרש מרצונו הטוב כשאומר רוצה אני וכמו שתמה בלח"מ ועוד דקדק בלח"מ במש"כ רבינו ואמאי לא בטל הגט דלא מיקרי אונס אלא בשנאנס לעשות מה שאין מחויב לעשות כגון למכור ולקנות והא רבינו גם במכר פסק דתלוי' וזבין מהני ועוד דקדק בלח"מ פ"ד מה' אישות במש"כ רבינו פ"ו דמכירה דבתלוי' וזבין הו' חמסן והא בב"ק משמע אי חמסן מיקרי אז לא מהני מדפריך מר"ה דקאמר תלוי' וזבין מהני והא דקרי לי חמסן ביהיב דמי ונראה ליישב דהנה ברשב"א קידושין הקשה בהא דדייק התם מכופין עד שיאמר רוצה אני מוכח דדברים שבלב אינם דברים הא ב"ב מסיק הטעם משום דאגב אונסי' גמר ומקנה כיון דקיי"ל תלוי' וזבין זבינא א"כ לא הו' דברים שבלב כלל ותי' בישועות יעקב דאי לאו דאגב אונסי' גמר ומקני' הרי הו' אומדנא דמוכח דאז הו' דברים שבלב דברים ורק אחר דאמרינן אגב אונסי' גמר ומקנה היינו דל"ה ודאי כן אלא דיש לנו לומר דאגב אונסי' גמר ומקנה ושוב ל"ה דברים ושפיר דייק דל"ה דברים וע"ז משני דאנן סהדי דניחא לי' בכפרה וגם אנן סהדי דגמר ומגרש לקיים מצות חכמים עיי"ש והנה הקשה עוד ברשב"א אכתי ידעינן מהא גופי' דתלוי' וזבין מהני מוכח דדברים שבלב הו' דברים ותי' דש"ה אגב אונסי' וזוזי מקנה בלב שלם ול"ה כלל דברים שבלב והנה בשמעתין דדייק דתלוי' וזבין מהני מהא דכופין עד שיאמר רוצה אני ופי' רשב"ם הכונה דמוכח דהיכא דאמר רוצה אני מסתמא גמר בלבו להקנות יש לומר ג"כ הכונה רק דמוכח דיש סברא לומר דמסתמא נתרצה כיון דאומר רוצה אני וממילא אף דלא גמר בלבו שוב מהני משום דברים שבלב אינן דברים וע"ז משני שאני התם דמצוה הו' הכונה לכן אמרינן דמסתמא הקנה בלב שלם אף דל"ה ודאי כך שוב דברים שבלב הו' וע"ז מסיק סברא בעלמא דגמר ואקני' אגב אונסי' היינו ג"כ דסברא יש ושוב הו' דברים שבלב דל"ה דברים אבל בקידושין לא מצי להוכיח מזה דל"ה דברים די"ל אגב אונסי' גמר ומקנה ג"כ הו' אנן סהדי דבודאי גמר ומקנה ובארתי לקמן דצריך לסברא זו דגמר ומקנה ממש היינו בגזלן איכא אומדנא

דמוכח ע"כ רק משום גמר ואקני' ל"ה דברים כלל:

ובזה נראה לי ליישב קו' התוס' דהכא מייתא מדרב משרשיא ובגיטין קאמר דבדותא הוא דהנה תוס' הוק' אמאי כופין לגרש עד שיאמר רוצה אני הא הו' תלוי' ויהיב ותי' דיען דמיפטר משאר כסות ועונה והקשו א"כ שלא כדין נמי להנ"ל יש לומר דהנה הרשב"ם פי' דלכן מהני הכפיי' דלאו מידי חסרי דלא תעמוד תחתיו ונראה דהכונה א"כ ע"כ ל"ש דהו' אומדנא דמוכח דיש לומר דלא איכפת לי' אדרבא מרויח עוד שאר כסות א"כ שוב דברים שבלב ל"ה דברים והא דיקשה א"כ שלא כדין נמי יש לומר איה"נ לרב משרשיא בישראל שלא כדין נמי כשר מה"ת דהו' גיטא דאגב אונסי' גמר ויהיב כיון דלא חסר מידי וע"כ אהני דל"ה הדברים שבלב דברים וכדפסק רבינו באמת אף בשלא כדין בישראל הו' גיטא אבל בשלא כדין בנכרי ל"ה גיטא דאז דברים שבלב הו' דברים דהו' אומדנא דמוכח דרק בע"כ עושה דלאו אגב אונסי' גמר ויהיב כיון דכאן ל"ש דבלא"ה לא תעמוד תחתיו כיון ששנאתו כיון דשלא כדין אנסוהו ב"ד של ישראל ולפי"ז לרב משרשיא ל"ג כלל בנכרי אטו ישראל והא דר"נ אמר שמואל בגיטין סובר דגזרינן משום דר"נ סובר עכ"ח דלא אמרינן תלוי וזבין זביני' דהרי מפרש בשלא כדין דישראל פסול ופוסל ודייק בלח"מ דמזה נשמע דהגט בטל לגמרי דאל"ה הו"ל לומר דפסול אבל כיון שאמר ופוסל משמע שאינו גט כלל אלא לפסול לכהונה והיינו דר"נ לטעמי' דקאמר בשמעתין דתלוי' וזבין לא מהני וא"כ רק היכא דמצוה לגרש מהני ולפי"ז ניחא דמסיק דרמ"ש בדותא הוא משום דלית לי' תלוי' וזבין ולכן בנכרי דלאו בר עשוי' נינהו לא מהני הגט אבל בשמעתין לר"ה תלוי וזבין מהני שפיר יש לומר דאף דנכרי לאו בר עשוי נינהו אפ"ה מהני דלא גרע מתלוי וזבין כיון דאף שלא כדין בישראל מהני משום דל"ה רק דברים שבלב ה"ה בכדין בנכרי ולא הו' רק דברים שבלב כיון דעכ"פ איכא מצוה לשמוע לדברי חכמים דקאמרו מצוה לגרש שפיר אמרינן דברים שבלב לא הו' דברים דליכא אומדנא דמוכח ומיושב סתירת הש"ס:

ובזה ניחא לפרש הא דבב"ק דפריך מדאמר ר"ה דזביני' זביני' ופי' הה"מ דהכונה אי עבר אמימרא דרחמנא לא מהני ולפמש"כ מבואר באופן אחר דהכונה אי ס"ד ביהיב דמי ג"כ חמסן קרי לי' ע"כ דדברים שבלב הו' דברים לענין דקרוי' עכ"פ חמסן ורשע כאשר יבואר דהנה תוס' בשמעתין הקשו אי גמר ומקנה סברא הוא ל"ל יקריב אותו לרצונו דכופין פשיטא כיון דכשר כופין ותי' דהו"א כיון שלא נתרצה אלא בכפי' הו' זבח רשעים ופסול לקרבן כן י"ל כאן כיון דקרוי' חמסן ורשע א"כ אזלינן בתר דברים שבלב א"כ אמאי אמר ר"ה דתלוי וזבין זביני' זביני' והיינו דס"ד דהא דלר"ה מהני משום דל"ה

דברים שבלב כלל כמוש"כ הרשב"א בקידושין אבל אי מיקרי חמסן ע"כ משום דבלב לא גמר להקנות והו' דברים שבלב ונהי דדברים שבלב ל"ה דברים כיון דאין בא לסתור דברים שבפיו הו' דברים כמוש"כ הרשב"א וע"ז שפיר משני באומר רוצה אני ויש לפרש או דהכונה כיון דאומר רוצה אני סותר לדברים שבלב שוב ל"ה דברים או דהכונה כיון דאומר רוצה אני ולא הו' כלל דברים שבלב כסברת הרשב"א ולא הו' חמסן כלל:

והנה לכאו' קשה לי אדברי התוס' שכתבו דהו"א כיון דלא מתרצה רק ע"י כפי' הקרבן פסול משום דהו' זבח רשעים תועבה א"כ הא דפריך אי דיהיב דמי חמסן קרי' לי' הא אמר ר"ה דזביני זביני' הא מכאן מוכח דאהא גופי' דלא מתרצה רק ע"י כפי' הו' מיקרי זבח רשעים ע"כ דלא אמרינן דעשה תשובה דאי עשה תשובה ל"ש דהו' זבח רשעים [דלפי סברת רבינו פ"ב מגיטין דע"י כפי' מתרצה לגמרי ל"ה כלל זבח רשעים וע"כ דתוס' סברי דאי לאו קרא הו"א דהו' זבח רשעים] ולא אמרינן כסברת רבינו אלא אמרינן כיון דעכ"פ הו' דברים שבלב שפיר הו' זבח רשעים כן לענין חמסן נהי דמהני אבל עכ"פ חמסן קרי לי' משום דאיכא דברים שבלב אף דל"מ דברים שבלב לבטל המעשה אבל עכ"פ מחשבה איכא וע"כ ליישב כאמור דהי' סבור דלר"ה אגב אונסי' גמר ומקני' דהיינו דלא הו' כלל דברים שבלב כיון דאיכא זוזי [היינו דעדיף אפי' ממצוה כמוש"כ הרשב"א ולכן ס"ד דהו' זבח רשעים ורק למסקנא בקידושין דמשני אנן סהדי דניחא לי' במצוה אמרינן דלא הו' דברים שבלב כלל והיינו באמת כסברת רבינו ולפי"ז אי אמרינן גם במצוה דלא הו' אפי' דברים שבלב לכאו' יקשה א"כ למה צריך קרא יקריב אותו דכופין דא"ל כתי' התוס' יען דהו"א דהו' זבח רשעים הא אמרת דליכא כלל מחשבת הלב וצריך לומר אי לאו קרא הו"א כן אבל כיון דאשמעינן קרא דכופין ול"ה זבח רשעים ע"כ דל"ה אפי' דברים שבלב] וא"כ שפיר פריך אי קרי' לי' חמסן וע"ז משני באמר רוצה אני והכונה כך דהנה בפנ"י הקשה מאי דייק מהא דכופין עד שיאמר רוצה אני דדברים שבלב לא הו' דברים הא חזינן בקרבן אי לאו קרא דלרצונו הו"א דאין צריך כלל לדעתו ואפי' עומד וצווח ולא איכפת לן כלל בדעתו ע"כ ל"א בתר דברים שבלבו ולהנ"ל ניחא דהרי חזינן דאי לאו קרא יקריב אותו לא הו' מהני כלל משום דהו' זבח רשעים ודברים שבלב הו' ע"כ לענין דמיקרי זבח רשעים ורק גלי קרא דיקריב דאם מביא ע"י כפי' לא מיקרי זבח רשעים וממילא אי לאו לרצונו הו"א דל"ב דעתו כלל אבל כיון דכ' לרצונו נשמע ממילא דבעינן דעתו ממילא אמרינן הא דל"ה זבח רשעים משום דבא לומר דבעינן רוצה אני בפירוש דאז אמרינן דאף דכתיב לרצונו אפ"ה כיון דקאמר רוצה אני ל"ה דברים שבלב דברים כיון שאומר בפירוש אבל אי לאו לרצונו הו"א דל"ב דעתו כלל ומלרצונו נשמע

דבעינן דעתו וע"כ בעינן שיאמר בפירוש רוצה אני ושפיר דייק לס"ד דדברים שבלב אינן דברים דליכא למימר דקרבן ל"ב דעתו דהרי כיון דכ' לרצונו נשמע דבעינן דעתו שוב הו' זבח רשעים דו"ק ומשני דאנן סהדי והכונה דאז אמרינן דליכא כלל דברים שבלב שבודאי גם בלב מחשבתו להביא קרבן ולגרש וכמוש"כ הרשב"א וכן דעת רבינו שהבאתי ולפי"ז היינו דמתרץ באומר רוצה אני הכונה בלא אמר רוצה אני באמת איכא דברים שבלב והו' חמסן והא דלענין קרבן לא הו' זבח רשעים אפי' בלא אמר רוצה אני היינו דגלי קרא דהקרבן כשר דל"ה זבח רשעים דלא אזלינן בתר דעתו כלל אבל בעלמא נשאר על הסברא חיצונה דאיכא דברים שבלב ושפיר מיקרי חמסן אבל באומר רוצה אני דנשמע ג"כ מקרבן אף דכ' לרצונו ובעינן דעתו מהני דליכא כלל דברים שבלב וא"כ באמת לא מיקרי חמסן כלל כל זה הי' צריך לי' יען דהו' סבור דלר"ה דזביני' הו' היינו משום דליכא אפי' דברים שבלב כלל כסברת רשב"א שהוכיח מדלא דייק ר"ה ממימרא דידי' גופי' דדברים שבלב ל"ה דברים משום דאגב אנוסי' וזוזי גמר ואקנה עד דנאמר דל"ה כלל אפי' דברים שבלב ולפי"ז אין חילוק בין גזלן לחמסן כיון דיהיב דמי ואמר רוצה אני אגב אונסי' וזוזי גמר והקנה לגמרי וליכא אפי' דברים שבלב ובזה ניחא מה דיקשה לפי מה דקאמר גזלן לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי והא לרבינו גזלן אף דיהיב דמי ל"ק וא"כ בגזלן גופי' הו"ל לחלק להנ"ל ניחא דשם קאי אי יהיב דמי גמר ואקנה א"כ אין חילוק רק בין גזלן דלא יהיב דמי אבל כיון דיהיב דמי ל"ה אלא חמסן אף דגזלו תחילה מיד שנתן דמי ל"ה אלא חמסן וכשאמר רוצה אני קנאו ג"כ ובלא אמר רוצה אני ל"ק אבל לא מיקרי אלא חמסן:

והנה לכאו' קשה הא דצריך ר"ה באמת לטעם אגב אונסי' גמר ומקנה דל"ה אפי' דברים שבלב לפמש"כ הרשב"א הא כיון דסבור בקידושין דדברים שבלב ל"ה דברים א"כ קנה מהא"ט דל"ה דברים שבלב דברים ובישועות יעקב תי' דמהא"ט דגמר ואקנה הו' דברים שבלב דליכא אומדנא דמוכח אבל להנ"ל דלר"ה אמרינן דגמר ואקנה דל"ה כלל דברים שבלב וכמוש"כ הרשב"א א"כ הדרא הקו' לדוכתי' ל"ל הא"ט כלל הא תיפק לי' דהו' דברים שבלב דלה' דברים אבל לפמש"כ ניחא דאי רק משום דברים שבלב ל"ה דברים ניחא בחמסן אבל בגזלן נהי דיהיב דמי אפ"ה מוכח דאונס הוא וע"כ הוצרך לומר דגמר ואקנה בלב שלם ולא נשאר אפי' דברים שבלב דאי גמר ואקנה ל"ה ודאי אלא דע"כ ל"ה אומדנא דמוכח זהו שייך לגבי חמסן אבל לגבי גזלן הו' אומדנא דמוכח וע"כ גמר ואקנה היינו שאף דברים שבלב ל"ה:

ויותר יש לומר דהנה ברשב"א הקשה לרבא דסובר דל"ה דברים הא סובר בגיטין ל"ד

גילוי דעתא בגיטא מילתא הו' א"כ סובר דהו' דברים והנה ע"כ לחלק לומר דנהי דלרבא ל"ה דברים היינו בליכא הוכחה כלל אבל באיכא הוכחה שפיר הו' דברים ולכן במברך הטוב והמטיב שפיר הו' הוכחה קצת ע"כ הו' דברים וכ"כ בישועות יעקב ולפי"ז יש לומר ר"ה דקאי ג"כ שם בשיטת רבא סובר ג"כ כרבא [והיינו לפמש"כ השמ"ק דרבא הוא דמסיק ב"ב דהלכתא בכולהו דהו' זביני] בהוכחה קצת הו' דברים והרי הו' הוכחה קצת עכ"פ והו' דברים ע"כ לומר הא דלר"ה היכא דיהיב דמי קנה היינו דלה' אפי' דברים שבלב דהו' סברא ברורה ואיירא באמר רוצה אני דוקא דאי סבור דלה' אלא דברים שבלב כיון דאיכא הוכחה דלא מכר אלא מפני אונסו הו' עכ"פ קצת הוכחה אלא ע"כ ס"ל דהו' סברא ברורה כיון שאומר רוצה אני ואהני שפיר גם בגזלן כיון דלא מהני רק באמר רוצה אני ולפי"ז לדידן דקיי"ל כאביי דגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא הוא הו' לדידי' אפי' בקצת הוכחה כהאי דהברוך הטוב והמטיב ל"ה דברים א"כ א"צ לומר דגמר ואקנה הו' סברא ברורה אלא דאהני דלא יהא אלא דברים שבלב ואפ"ה לא קנה ובאמת אין צריך לומר רוצה אני דאף בלא אמר רוצה אני נהי דהו' קרי לי' חמסן אפ"ה זביני זביני דדברים שבלב ל"ה דברים אף דאיכא הוכחה קצת וכיון דתלוי ויהיב מהני אפי' בלא אמר רוצה אני ע"כ לא מהני אלא בחמסן ולא בגזלן ואף באמר רוצה אני ג"כ לא מהני בגזלן משום דלא הו' סברא ברורה ע"כ באמת קיי"ן בהא כר"ב אליבא דר"נ דבגזלן לא מהני היכא דיהיב דמי וא"ש ג"כ אף בלא אמר רוצה אני דמיקרי חמסן כדמוכח בב"ק אפ"ה תלוי' וזבין זביני' מטעם דברים שבלב דלא הו' דברים כיון דקיי"ן דגילוי דעתא בגיטא לא מילתא הוא ע"כ דדברים שבלב ל"ה דברים אפי' באיכא הוכחה קצת א"כ הא דאגב אונסי' גמר ואקנה לא אהני רק דנאמר דל"ה אלא דברים שבלב ול"ה דברים אבל כיון דעכ"פ דברים שבלב איכא ע"כ שפיר מיקרי חמסן וא"ש דפסק רבינו דל"ב רוצה אני וניחא נמי דקרי לי' רבינו חמסן אף דתלוי' וזבין זביני' זביני כמו שנתקשה בזה הלח"מ דלהנ"ל ניחא דשפיר קרוי חמסן משום שבלב לא מקנה אלא דאפ"ה קנה משום דדברים שבלב ל"ה דברים וא"ש דברי רבינו ודו"ק היטב:

ומעתה יש ליישב גם סתירת הסוגיות דבגיטין מסיק דר"מ בדותא דהנה שם קאי אליבא דשמואל דקאמר בשלא כדין פסול ופוסל והוכחנו מזה לעיל דסובר דל"א אגב אונסו גמר ומגרש ומה"ת פסול והיינו משום דעכ"פ הו' דברים שבלב והוכחה ג"כ יש דלא מגרש בלב שלם כיון דהו' אונס לכן לא הו' גיטא והיינו כדמסיק בגמרא דבב"ק דמודה שמואל היכי דיהיב דמי אפי' בגזלן א"כ לדידי' ע"כ הא דתלוי' וזבין זביני' משום דהו' סברא ברורה ובאומר רוצה אני דוקא ובגט לא שייך זה רק היכא דהו' כדין דשייך אגב

מצוה גמר ומגרש והו' הוכחה גמורה אבל בשלא כדין בישראל דליכא הוכחה ברורה דגמר ומגרש אגב אונסי' דליכא מצוה ע"כ לא מהני וע"ז קאמר רמ"ש דאפ"ה בנכרי מהני משום דבר עשוי הוא וע"ז מסיק בדותא הוא דבודאי נכרי לאו בר עשוי הוא אבל בשמעתין דב"ב מייתא דרב משרשיא שפיר משום דעד כאן לא צריכין למימר דלר"ה דאגב אונסי' גמר ומגרש הו' סברא ברורה רק דנאמר דמהני אפי' בגזלן דיהיב דמי אבל בגוף מימרא דר"ה בהא דתלוי' וזבין זביני' זביני שפיר יש לפרש רק כיון דאגב אונסי' גמר ומגרש וסובר דברים שבלב ל"ה דברים אפי' קצת הוכחה כאביי דג"ד לאו מילתא הוא וא"כ הה"ד בגט גמר ומגרש כיון דבלא"ה לא תשאר אצלו אינו מפסיד אדרבא מרויח שאר כסות ועונה ואפי' שלא כדין בישראל מהני וע"כ הקשה לו אמאי בנכרי כדין פסול נאמר אגב אונסי' גמר ומגרש דלא גרע מתלוי' וזבין וע"ז משני לי' כדרב משרשיא הכונה כמו דסובר רמ"ש דמהני מה"ת משום דנכרי בר עשוי' רק מדרבנן פסול משום שלא תהא תולית עצמה בשל נכרי כן נמי לדידן נהי דלא קיי"ל בהא כרמ"ש דנכרי בר עשוי' נינהו אלא דל"ה בר עשוי' אפ"ה מהני משום דאגב אונסו גמר ומגרש כיון דלא מפסיד מידי וכמו בישראל בשלא כדין [ועיי' כהא"ג בישועות יעקב אלא דעל דבריו קשיא א"כ אמאי לא משני כן בגיטין דפסול רק מדרבנן משום דמה"ת מהני אבל לפמש"כ ניחא דלשמואל דקאמר בשלא כדין בישראל פסול ופוסל ע"כ דל"א אגב אונסי' גמר ומקנה דעכ"פ הו' דברים שבלב וכהא"ג הו' דברים כמו בג"ד בגיטין לרבא ורק בכדין בישראל משום דאז משום מצוה גמר ומגרש וליכא אפי' דברים שבלב ולכך כיון דנכרי לאו בר עשוי הוא פסול מה"ת] ורק מדרבנן פסול שלא תהא תולית עצמה בשל נכרי ומפקעת עצמה מבעלה וא"ש:

והא דגמרא מדמי אח"כ גזלן לחמסן לפמש"כ הטעם משום דסובר דבעינן גמר ומקנה בלב שלם לגמרי ולכן מהני בגזלן וא"כ קשה איך מייתא הגמרא דרב משרשיא הא בנכרי ל"ש דגמר ומקנה בלב שלם לגמרי דנכרי לאו בר עשוי הוא לק"מ דיש כאן ב' מימרא דר"ה בגזלן ובחמסן והנה המקשן רצה לדחות גם המימרא דר"ה בחמסן ורצה להוכיח דלא אמרינן גמר ומקנה כלל והי' סובר ע"כ דאי הו' אמרינן גמר ומקנה אף שנשאר דברים שבלב הו' מהני בנכרי הגט וע"כ דלא כר"ה ומשני כרמ"ש דהיינו דבאמת גמר ומקנה מהני אף שנשאר דברים שבלב הא ג"ד לא הו' דברים ואח"כ מייתא על אידך מימרא דרב ביבי דגזלן ג"כ קנה דגמר ומקנה בלב שלם ופריך שפיר משמואל דסובר דל"א גמר ומקנה בלב שלם לגמרי כדסבר בגיטין דשלא כדין פסול ופוסל ומשני בדיהיב זוזי לא נשאר אפי' דברים שבלב דלגמרי גמר ומקנה וע"ז פריך מדרב ביבי דלפי האי

סברא אין לחלק בין גנב לגזלן:

ובזה ניחא נמי דפסק רבינו בנכרי מה"ת כיון דפסק בשלא כדין בישראל כשר משום דאין מפסיד כלום כיון דכפאו בישראל א"כ ממילא לא תעמוד אצלו ואין מפסיד כלום שפיר אמרינן דל"ה תלוי ויהיב אלא תלוי וזבין ומהני משום דדברים שבלב א"ד כיון דקייל"ן דג"ד בגיטין לאו מילתא כאביי והא דכתב רבינו הטעם דכשר בכדין משום דאחר שכפאו הגוף ממילא הו' לרצונו היינו משום דאי לאו הא"ט אלא דכשר משום דברים שבלב דל"ה דברים כמו בשלא כדין הרי שם פסול מדרבנן וכאן דכשר מדרבנן ג"כ צריך לטעם זה לומר כיון דמצוה איכא ליכא אפי' דברים שבלב אדרבא אנן סהדי דמרוצה וגם בנכרי כדין נהי דלאו בר עשוי הוא אפ"ה כיון דעכ"פ גוף הגירושין מצוה כשר אף מדרבנן דמסתמא ניחא לי' ואגב אונסא גמר ומגרש בלב שלם אלא דאפ"ה בנכרי פסול מגזירה אחרת דשלא יהא תולה בשל נכרי כאמור אבל בשלא כדין בנכרי פסול משום דהו' תלוי' ויהיב דל"ש דבלא"ה אין מפסיד כיון דאין כופין אותו בשל ישראל אין זה ודאי שלא תעמוד אצלו אם יהא הגט פסול לכן באמת הגט פסול מה"ת דל"ש תלוי וזבין דזה הו' תלוי' ויהיב רק בישראל אף שלא כדין הו' תלוי' וזבין דלא מפסיד מידי דמאחר שכפאו אותו בשל ישראל בודאי לא תעמוד אצלו ודו"ק היטב:

ובזה מדוקדוק לשון רבינו שכתב דל"ה אונס אלא כשנאנס לעשות מה שאין מחויב כגון למכור או ליתן והקשה בלח"מ הא גם תלוי' ומכר מהני לפמש"כ ניחא נהי דמהני רק משום דברים שבלב אינן דברים אבל עכ"פ איכא דברים שבלב שהוא אונס אבל כאן ל"ה אונס כלל וליכא כלל דברים שבלב ע"כ אפי' מדרבנן כשר ודו"ק:

ומיושב גם השגת הראב"ד דאף דלרבינו עבר בל"ת אפ"ה מהני המקח דהא דפריך בב"ק אי יהיב דמי חמסן קרי לי' מר"ה דמהני אין הכונה אי הו' חמסן ועבר אמאי מהני אלא הכונה אי קרי' לי' חמסן ע"כ משום דלא גמר ומקנה לגמרי והו' דברים שבלב עכ"פ וקשיא מדר"ה דסובר תלוי' וזבין מהני אפי' בגזלן וסובר ע"כ דגמר ומקנה הו' סברא אילמתא וליכא אפי' דברים שבלב אבל משום זה דעבר ל"ק דבפשיטות י"ל נהי דעבר אבל תחמוד אפ"ה מהני כיון דהחימוד כבר עבר כאשר אנסו והרבה עליו רעים וכמוש"כ באמת הה"מ דילפינן מגזילה והכונה או כמוש"כ השעה"מ והנתיבות יען דכבר עבר ודמיא לגזילה דקניא בשינוי יען דכבר עבר העבירה או כמוש"כ בשו"ת חס"ו חיור"ד סי' ו' משום דהו' שינוי רשות מהני כמו בגזלן שינוי מעשה וניחא ג"כ אידך קו' הראב"ד דלא הזכיר רבינו רוצה אני דזה צריך רק לפי מה דסובר ר"ה גם בגזלן תלוי' וזבין מהני ע"כ רק ברוצה אני וליכא אפי' דברים שבלב ול"ה חמסן כלל אבל רבינו הרי בפ"ט מה'

גזילה קראו חמסן אף דיהיב דמי ואפ"ה מהני משום דדברים שבלב לה"ד ע"כ אין צריך לומר רוצה אני ודו"ק:

וא"ש ג"כ קו' הלח"מ דלמה בגט הצריך עד שיאמר רוצה אני וכן בקדשים ובגמרא מדמי לתלוי' וזבין ולפמש"כ ניחא דבודאי לר"ה דסובר גם בגזלן דיהיב דמי ול"מ אלא באמר רוצה אני אבל לרבינו דלא מהני אלא בחמסן אין צריך רוצה אני רק בגט צריך רוצה אני משום דאל"ה כיון דלא יהיב דמי לא הו' מהני וגם דומה לתלוי' ויהיב אבל אי אמר רוצה אני שפיר יש לדמותו לתלוי' וזבין בלא רוצה אני ויהיב זוזי וכן בקדשים כיון דכתיב לרצונו בעינן דוקא רוצה אני וכמו שביארתי לעיל והא דגמרא לא מחלק ומדמי להדדי היינו לפי מה דסובר גם בגזלן כן כאמור ובמש"כ ניחא מה שהקשה הלח"מ בפ"ד מה' אישות למה לא מתרץ דר"ב איירי בלא אמר רוצה דבגזלן מסתמא בלא רוצה אני איירא ולפמש"כ דכיון דר"ב מסיים משמי' דר"נ משמע דידוע הי' להם דלר"ה גם בגזלן קנה וע"כ באמר רוצה איירא דבלא רוצה אני גם לר"ה ל"ק וא"ש:

כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. הנה במה שרצה הקצה"ח סי' ט' לחלק דבעולה הו' אנסוהו למכור משא"כ חטאת הו' כאנסוהו לקנות ראיתי בשו"ת שומ"ת סי' תי"ד דגם אנסוהו לקנות מהני בהא דהו' אונס דנפשי' דהא בגמרא מסיק כיון דניחא לי' דתהוי' לי' כפרה הכונה דהא אמרו שם הלכך תליו' ומכר הו' מכירה מ"ט כל דמזבין אינש אי לאו דאונס לא הו' מזבין ואפ"ה זביני' זביני' ודחי שאני אונס דנפשי' מאונס דאחרינא וכתב הרשב"ם דבאונס דנפשי' גמר להקנות משא"כ אונס דאחרים לא גמר להקנות ולפי"ז כל דניחא לי' דתהוי' כפרה שוב הו' אונס דנפשי' דהוא בעצמו רוצה בזה ובכהא"ג ודאי לא מיקרי אונס וגמר ומקנו משא"כ אונס דאחרינא וא"כ כיון דמהני גם באנסוהו לקנות מהני דאונס דנפשי' גמר להקנות.

ובהאי עניינא נראה לי דתליא אי בתוכ"ד יכול לחזור גבי קניינים להנ"ל יש לומר כיון דכל דיבור באמת הו' קנין כמו שבארתי בכמה דוכתי' אלא הא דבעי קנין משום דהכא אמרינן דכל דמזבין אינש באונס הו' ולכך בעשה קנין אמרינן דגמר ומקנה וקניא בדיבור א"כ כל הקנין ע"י הדיבור לכן תכ"ד כדיבור דמי וכמו שבארתי במקום אחר היטב ובאמת מהא"ט דנפיק ועייל אזוזי אף דעשה קנין כיון דאונס מוכרו לא אמרינן דגמר והקנה וכמו שבארתי במק"א ומהא"ט אמרינן דאפי' קנין נמי כל דהו' ספק הו"ל קנין מרופה ולא קנה כדאיתא ב"ב דף קנ"ז וכאשר ביאר ברשב"ם דף קמ"ז דלא נתכוונו להחזיק לגמרי והיינו דלא הי' קנין בכונה א"כ לא עדיף קנין כלל מדיבור דהיכא דהו' ספק אי גמר להקנות לא מהני קנין ג"כ ועיי' מש"כ בה' אימ"ז.

הא דמהני כפי' מבואר בש"ס משום דמצוה קעביד וקשה לי דתוס' שבת דף ד' הקשו אמאי כופין לשחרר עבדו וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך וקשה לי עדיפא הו' לי' להקשות כיון דעבר אעשה לא מהני כפי' כלל דהא בלא רצון ולא מהני כמו דלא מהני כפי' לגרש רק משום דמצוה קעביד וגם סברת רבינו הידוע דלכן מהני כפי' יען דמסתמא רוצה לעשות כטוב רק הגוף מעכב וכיון דאיכא איסור עשה לא שייך לומר דמסתמא רוצה רק הגוף מעכב.

במאי דהקשה בחס"ו בהא דאמרינן חישב לעשות מצוה ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו ובירושלמי איתא דאונסא כמאן דעביד לא אמרינן נראה ליישב על נכון דהנה הרשב"א בחידושיו על נדרים דף כ"ד כתב דבקיום מעשה שייך לומר הריני כאלו נתקבלתי מדין מחילה אבל בביטול מעשה אי אפשר לומר כאלו לא עשיתי שהרי עשה א"כ ניחא בקיום מצוה מעלה הכתוב כאלו עשאו דהקב"ה אומר הרי כאלו נתקבלתי ובביטול מעשה באמת אמרינן איפכא דלא מהני אונס לומר שיהא נחשב כאלו לא עשה ולכן אף דאונס רחמנא פטרה אבל כפרה צריך כמוש"כ תוס' ביצה דף כ"ה והא דאיתא בירושלמי דאונסא כמאן דעביד לא אמרינן היינו היכא דלא אמר הריני כאלו נתקבלתי ובקב"ה הו' תמיד כאלו אמר הריני כאלו נתקבלתי.

הנה בהא דאמרו בגיטין מתקנתו של הלל הזקן הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתיים זוז נתנה לו בין מדעתו בין בעכ"ח הו' נתינה וכי איצטריך לי' להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעכ"ח הו' נתינה וקשה לי דהנה תוס' הקשו בבתי ערי חומה דהו' פרעון חוב פשיטא דהו' פרעון ומאי איצטריך לי' להלל לתקן ותי' דע"י הפרעון שצריך להחזיר הבית לכן לא הו' נתינה וכדבריהם צריך לפרש גם לל"ב דס"ל לרבא דנתינה בעכ"ח שמי' נתינה ותקנתו של הלל הי' צריך שלא בפניו דלכן צריך לתקנה משום דצריך להחזיר הבית דהא אונסא הוא רק בגרמת דידי' שהמלוה נטמן כהא"ג שפיר חייב להחזיר וכמו שהעלה בת"ח פ' מי שמת הביאו בחס"ו בהא דקייל"ן פועל שחזר באמצע היום ידו על התחתונה ואם בעה"ב חוזר ידו על התחתונה דהיכא דהפועל גרם שהבעה"ב חזר שוב יד הפועל על התחתונה א"כ ה"נ כיון שהמלוה נטמן וגרם האונס א"כ ידו על התחתונה ופשיטא דצריך להחזיר הבית.

הא דפריך הש"ס בקידושין אמאי הא בלבי לא ניחא לי אלא דברים שבלב אינן דברים וקשה לי דהנה בכתובות דף ט' פריך הש"ס ומי אמר ר"א וכתב בשטמקב"צ דה"ק אין האשה נאסרת על בעלה בספק ממעשה שהי' דלא הי' קינוי וסתירה ולא אסרוה על דוד ואלו היתה אסורה על אורי' אף על דוד אסורה דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל

אלא אינה נאסרת דאע"ג דלגבי דוד לא הו' ספק אלא ודאי אלו נודע לאורי' כמו שנודע לדוד היתה אסורה עליו מ"מ אין אסורו של בועל תליא אלא באיסורו של בעל וכיון שאפי' הודה דוד בב"ד שבא עלי' לא היתה נאסרת על אורי' דאין דבר שבערוה פחות משנים א"כ אף לדוד לא נאסרה בידיעתו שלו שאין הדבר תלוי בו אלא בבעל עכ"ל מעתה כן הכי נמי כיון דאמר רוצה אני א"כ לגבי כ"ע הקרבן כשר א"כ אף הוא גופי' שיודע בלבו שאין רוצה ודבריו דברים אפ"ה שפיר הקרבן כשר ומכפר גם עליו [ועד"ז כ' הרשב"א גבי מקדש עפ"י עד אחד כיון דלגבי אחרים לא הו' א"א גם לדידהו ל"ה אשת איש].

על דברת רבינו פ"ג מה' גירושין דנפשו של אדם רוצה המצות רק הגוף מעכב נראה לי ראי' מגמרא דמוע"ק בהאי דקאמר ר"א מי שיצרו תקפו עליו מאי תקנתא ילך למקום שאין מכירין וילבוש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ופירש"י בשם הגאונים כיון שילבוש שחורים דבטוח שלא יבוא לידי עבירה ולא יעשה שום מעשה דכבר נשבר לבו הזונה ואל יתחלל שם שמים ואמנם גם פי' זה דחוק דהא כעת לבו חפץ בדבר עבירה אמנם הנ"ל ניחא דאנן אמרינן הכי דגם עתה בעת שרוצה לעבור עבירה זה רק מצד הגוף אבל הנפש אינה רוצה גם עתה בזה ולכן העצה שילבוש שחורים ובזה נשבר לבו הזונה ושוב יעשה רק מה שנפשו רוצה שלא יתחלל שם שמים על ידו וזה שאמרו ויעשה מה שלבו חפץ גם עתה שלא יתחלל שם שמים על ידו.

הנה במאי דעביד בש"ס שמעתין צריכותא דממשכנין ועוברין בב"ת בעולה וחטאת וקשה לי הא בקרא כתיב מלאתך ודמעך לא תאחר ודרשו חכז"ל דמקדים תרומה לביכורים או מעשר לתרומה עוברים בב"ת א"כ הכי נמי נדרוש דב"ת דקדשים דוקא בכהא"ג דחייב להביא שני קרבנות השייכים זה לזה כגון במחכ"פ דצריך להביא עולה וחטאת ואיתא בזבחים דף צ' דאף דבכ"מ חטאת קודמת לעולה וביולדות כתיב עולה תחילה ופי' הר"ח דצריך להקדיש העולה תחילה והסברא כך כיון דמחכ"פ אין צריך דעת ויכול אחר להקדיש עבורם הקרבנות ולכן בשלמא בשאר קרבנות חטאת קודמת יען דריצה פרקליט ואח"כ נכנס דורן כדאיתא בזבחים דף ו' אבל במחוכ"פ נהי דלענין הקרבה חטאת קודמת כיון שכבר זכה הוי כאלו בעצמו הביאו וצריך להקדים החטאת אבל בשעת הקדש שפיר יש להקדיש עולה תחילה דכליל וא"כ אם עבר והקדיש עולה תחילה ע"ז עובר בב"ת כמו במקדים תרומה לביכורים או מעשר לתרומה ואף לפירש"י דמפרש דלא הוקדשה אלא למקראה דחטאת קדום רק שבכתוב הקדים עולה וכמש"כ המפורשים דהיינו לקרות הפרשה בזמן שאין בהמ"ק קיים דקריאת פרשה הוה כאלו

הקריב קרבן א"כ תקשה עכ"פ חטאת קדום גם להקדיש א"כ אי עבר והקדיש העולה בזה עובר בב"ת אבל אם אמר ולא הפריש א"ע בב"ת דהא בתרומה או מעשר ג"כ הדין כן אם אינו רוצה להפריש א"ח להפריש מיד כמש"כ רש"י גיטין דף מ"ז [ותוס' בר"ה ה' מסתפקו בזה] ואפ"ה אם הקדים להפריש מעשר לתרומה עובר ה"נ בקרבנות אם הקדים אחד לחבירו עובר אבל אם אין שייכות קרבן אחד לחבירו א"ע כלל בב"ת.

על מה דדרשינן על קרא דועשית אזהרה לבי"ד שיעשוך והיינו כדאמרינן בכמה דוכתין דכופין אותו לקיים מצ"ע והחיוב מוטל על הבי"ד וראיתי בשו"ת טוב טעם ודעת חיור"ד סי' ר"כ שעמד ע"ז וכתב דאין לומר דשאני בקדשים דהרי קאמר שם דחד לאפריש ולא אקריב וחד לדאמר ולא אפריש ובאמר ולא אפריש אין בו איסור רק מכח ב"ת ומכח מוצא שפתיך תשמור והרי זה הו' לאו דחולין ג"כ דבכולם הו' לאו ומ"ע זו ובזה א"ש מה דאמרו ולא אפריש חד לדאמר ולא אפריש וממנ"פ אי כופין מה לי זה או זה אך א"ש דאם באפריש ולא אקריב לבדו הי' ס"ד דהיינו דוקא בקדשים אבל בחולין אין כופין לכן קמל"ן אף באמר ולא אפריש דזה הו' רק מ"ע דמוצא שפתיך תשמור ובזה אין לחלק בין קדשים לחולין לכן שפיר ילפינן מזה לכל התורה דלקיים מ"ע כופין אותו עד שתצא נפשו וראי' לזה דלא אמרינן שאני קדשים מהא דאיתא ב"ב דף מ"ח אר"ה תלוהו וזבין זביני זביני ומייתא סייעתא מברייתא מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני וקשה מאי ראי' דילמא שאני קדשים אבל בחולין לא מהני רצון ע"י כפי' וע"כ דאין חילוק בין קדשים לחולין רק בטו"ז סי' ג' כתב דלקולא ילפינן חולין מקדשים מכח קו"ח א"כ אין ראי' אולם אכתי יש ראי' שפיר משום דקשה לכאו' מאי ראי' מהתם דמהני ריצוי ע"י כפי' דילמא רוב בני אדם מתרצים ע"י כפי' אבל מיעוטים אין מתרצים בלבם ולכן התם להקרבה שפיר אזלינן בתר רובא כיון דאמר רוצה אני הו' לרצונו אבל לענין ממון להוציא ממון מרשותו לענין תלוהו וזבין זביני זביני בזה לא אזלינן בתר רובא דאין הולכין בממון אחר הרוב לכן לא מהני ריצוי ע"י כפי' ובע"כ כונת הש"ס יהי' על אידך קרא דדרשינן בפ"ק דר"ה ועשית אזהרה לבי"ד שיעשי' וזה קאי על אמר ולא אפריש ובזה הא הו' ג"כ להוציא ממון ומוכח שפיר דמהני ריצוי ע"י כפי' וא"ל שה' דל"ב רוצה אני על הפרשה ול"ב רצונו כלל דרק בהקרבה כתיב לרצונו והיינו באפריש ולא אקריב ע"כ דס"ל לש"ס דילפינן מהדדי דהו' מידי דסברא ילפינן מהדדי דבעינן לרצונו גם בשעת הפרשה ואפ"ה כתיב ועשית אזהרה לבי"ד מוכח דבכ"מ אזהרה על הב"ד שיעשוך את"ד.

והנה על דרשא הנ"ל לעשות מלמד שהב"ד יעשוך קשה לי דאיתא בבכורות דף נ"ו אמר קרא תעשה אם אינו ענין לבכור דלא איתא בעשי' דברחם קדוש תנהו ענין למעשר

בהמה א"כ קשה מנ"ל לדרוש הכא מלמד שיעשוך דילמא למעט בכור אתא שלא יעבור בב"ת דהנה הא דבבכור איתא לעיל בברייתא דעובר בב"ת אף דבכור קדוש ועומד ע"כ משום כיון דכתיב קרא שנה בשנה דרשינן אמרה תורה אייתי ולא אייתי ממילא אוקמא בב"ת אבל כיון דכ' ועשית יש למעט בכור דלא מיקרי עשי' ואפי' למ"ד דמצוה להקדישו יש למעט מועשית כדמוכח מהך דבכורות דאל"כ גם שם נדרוש כן למעט בכור מעשי' כיון דצריך להקדישו למצוה אעכ"ח כיון דאין אלא למצוה לא מיקרי עשי' ה"נ נתמעט מועשית.

ובפירכת הש"ס אהא דאר"א א"ר אושעיא דמקיש חג השבועות לחג המצות דיש לו תשלומין כל שבעה ופריך וליקש לחג הסוכות דיש לו תשלומין שמונה וקשה לי מאי פריך הא משנה מפורשת בעדיות פ"ב ריב"נ אומר מן הפסח ועד העצרת דכתיב ומדי שבת בשבתו דכתיב ממחרת השבת עד עצרת שהוא ממחרת השבת יצא מגיהנם ויבוא להשתחות ומבואר בראב"ד ובפי' המשנה לרבינו דיו"ט של עצרת תלוי' ביו"ט של פסח משא"כ בשאר מועדים דלא תלי זה בזה א"כ מאי פריך דליקש לחג הסוכות דהא עדיפא להיקש לחג המצות דתלוי בי' משא"כ בחג הסוכות אין תלוי בי' וצ"ע.

והנה כאו' יש להקשות הא דכתב רש"י בריש ביצה דיו"ט איקרי שבת והיינו מהא קרא דממחרת השבת להנ"ל מנ"ל שאר יו"ט דילמא דוקא פסח ועצרת נקראים שבת בשלמא שבועות דף ט"ו פירש"י שפיר דיו"ט איקרי שבת דשם קאי אעצרת אבל בביצה דקאי על כל יו"ט קשיא וצריך לומר דלענין זה אין לחלק בין יו"ט של עצרת ליו"ט של סוכות אם של עצרת נקרא שבת גם סוכות נקרא שבת.

בתו"כ פ' אמור פ"י ה"ה איתא והניף את העומר לרצונכם אין כופין את הציבור בעכ"ח ויש לתמוה מ"ש מכל הקרבנות דכתיב ג"כ לרצונו וכופין וראיתי במנ"ח שהביא בשם זית רענן כיון דבא להכשיר לא יתרשלו ע"כ אין כופין ובמנ"ח תמה כיון דביום י"ז יש היתר לאיסורו שפיר יבואו להתרשל ונראה כונתו דעכ"פ כיון דכתוב קרא לרצונכם גלי קרא דלהכשיר ג"כ אין כופין.

הלכה יז

אבל חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן וכו' אין חוששין להם שמא יפשעו וישחו קרבנותיהן. הנה בחידושי הרמב"ן ב"ב דף מ"ח הקשה מ"ט אין ממשכנין ותי' בקצה"ח סי' ט' משום דהו' תלוי' וקנה דלא מהני דרק תלוי' וזבין אמרינן לא תלינן וקנה ובחטאת דבעינן דוקא רצון בעלים ע"כ ל"מ והנה רבינו נתן הטעם שמא יפשע ולא נתן הטעם משום דתלוי' וקנה ל"א נראה דרבינו לשיטתו פ"ד מה' אישות תלוי' וקדוש מהני

א"כ סובר תלוי' וקנה ג"כ מהני כמוש"כ הב"ש סי' מ"ב ע"כ הוצרך לומר שמא יפשע וכ"כ הרמב"ן הא"ט והנה במל"מ כאן הביא דברי הרמב"ן אם עבר ג' רגלים גם בחטאת ממשכנין וכן הביא בשם התוס' אם סובר שא"ח ממשכנין ותמוה על הקצה"ח דלדבריו שהטעם דהו' תלוי' וקנה א"כ גם בעבר ג"ר או בסובר שא"ח איך ממשכנין הא הו' תלוי' וקנה דל"מ וצ"ע דבריו גם תמוה שם דבריו דבעירוכין מבואר גם בעולה ושלמים בעינן דעתו או בשעת הפרשה או בשעת כפרה א"כ גם בעולה ושלמים הו' תלוי' וקנה אפ"ה ממשכנין אותן:

והנה ממש"כ רבינו שאין מתכפר לו עד שיאמר רוצה אני שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני מזה מוכח דלא כפנ"י שחידש בקידושין דף נ' דקרבן כשר ונאכל לכהנים דל"ב כלל דעתם אלא שאין יוצא נדרו משום דכ' לרצונו ע"כ כופין עד שיאמר רוצה אני דמלשון רבינו שאין מתכפר לו משמע שאין הקרבן כשר עד שיאמר רוצה אני דלשון אין מתכפר משמעותי' דאין הקרבן כשר כמו דמוכח ממש"כ רבינו הי' בחטאת אין מתכפר עד שירצה ושם הכונה שפסול להקרבה עד שירצה:

ומזה מוכח למש"כ לעיל דבודאי אי לאו יקריב אותו הו"א דאין כופין משום זבח רשעים כמוש"כ תוס' ב"ב דף מ"ח רק מדכ' יקריב הו"א דא"צ כלל דעתו קמל"ן לרצונו דבעינן דעתו וממילא כ"ז שלא אמר רוצה אני הקרבן פסול דהו' זבח רשעים לכן בעינן רוצה אני ושפיר כתב רבינו דאין מתכפר עד שיאמר רוצה אני:

עוד יש ליישב דברי רבינו שפסק דל"ב רוצה אני במכר עיי' בלח"מ פ"ד מה' אישות ומש"כ לעיל דהנה בישועות יעקב הקשה מאי פריך בקידושין מהא דכופין בגט הא זה הו' כשדה זו והרי רבא מחלק בשדה זו ל"מ תלוי' וזבין ונראה דסברת רבא דשדה סתם בעינן היכא דלא אמר רוצה אני דזה ממילא הו' כרוצה אני וא"כ ל"ש לומר בגט גרע דהו' שדה זו דברוצה אני ל"ב שדה סתם דרק בלא אמר רוצה אני בעינן שדה זו דלהוי כרוצה אני ולפי"ז כיון דמסיק הלכתא בין שדה סתם בין שדה זו מהני א"כ ל"ב רוצה אני באמת במכר וכן קיי"ן דל"ב רוצה אני כיון דמהני אפי' בשדה זו ע"כ דל"ב רוצה אני דרוצה אני רק צריך אי אמרינן בשדה זו ל"מ בעינן רוצה אני דליהני אף בשדה זו אבל כיון דפסק דל"ב שדה סתם ממילא ל"ב רוצה אני וניחא ממילא דמחלק בין גזלן לחמסן דבודאי אי בעינן רוצה אני אין לחלק בין גזלן לחמסן אבל כיון דל"ב רוצה אני שפיר יש לומר זה רק בחמסן אבל לא בגזלן והבן:

חטאות ואשמות אין ממשכנין הואיל והן מעוכבי כפרה. הנה רבינו בה' רצח כתב אנשי עיר קרובה שלא הביאו כופין אותם ויש לתמוה הא עגלה ערופה נמי לכפרה אתיא

כדכתיב ונכפר להם א"כ אמאי כופין ואין לומר כדמסיק בר"ה דף ו' דאחר שעבר בב"ת כופין כמוש"כ תוס' שם ד"ה יקרב הא ב"ת לא שייך גבי עגלה ערופה דלא נתרבי מקרא שם בר"ה א"כ מנ"ל דכופין.

פרק טו

הלכה א

אע"פ שחזר בו בתוך כדי דיבור וכו' שאין חזרה בהקדש אפי' תוך כדי דיבור. עיי' ש"ך חו"מ סי' רנ"ה ומשל"מ מה שתמהו בזה וקצה"ח שם מביא מש"ס נזיר י"א מוכח בתמורה דהו' בטעות תכ"ד לאו כדיבור דמי וא"כ אידחי גמ' דמרובה דאמרו בתמורה תוכ"ד כדיבור דמי דהרי רבינו פ"ב מנדרים כתב לכך כדיבור דמי משום דהו' טעות בדבריו שכ' וז"ל כל שהו' פיו ולבו שווים ובתוך כדי דיבור חזר הו' כטעות וא"כ בתמורה דאף בטעות מהני ה"ה כדי דיבור ל"מ ועפי"ז רצה להעלות ארוכה שגם בהקדש לא הו' כדיבור עיי"ש שנדחק.

אולם אני אומר לתת טעם נכון דע"כ לאו כדיבור בהקדש דרבינו כאן כתב דבהיקש לא בעינן שיצא בפ"א אלא כל שגמר בלבו הו' הקדש ולפי"ז ניחא מאוד מה דהוציא בשפתים ע"ז שייך תכ"ד כדיבור אבל מה דהו' הקדש בלב מה מהני תוך כדי דיבור כיון שכבר נגמר בלב וזה נכון מאוד בסברא ולפי"ז דוקא היכא דצריך להוציא בשפתים שייך תכ"ד כדיבור ומעתה בתמורה יש ליתן טעם דאפשר בתמורה ג"כ במחשבה הו' תמורה ובזה יהא ניחא לי מה דכתב רבינו פ"א מתמורה דהו' לאו שאין בו מעשה ותמהו עליו בגמרא אמרו בדיבור עשה מעשה ותי' בכ"מ דריוה"ג סובר חוץ ממימר משמע דלא הו' מעשה ונראה דטעמו דבמחשבה ג"כ נעשה תמורה ולא שייך עקימות שפתיו מעשה ולפי"ז תכ"ד ע"כ לאו כדיבור דמי ועפי"ז העלתי בפ"ד דבתנאי ע"כ מהני דכל תנאי דלא גמר בלבו וכל שלא גמר בלבו לא הו' הקדש עוד לכן מהני תנאי או תוכ"ד עיי"ש ועיי' מש"כ בפ"ד דמעילה עוד בסברא ליישב דלא שייך בהקדש בל יחל יען דכבר נעשה במחשבה לא חל אח"כ איסור בל יחל רק בהקדש קטן דלא הו' במחשבה שייך בל יחל וכבר ישבתי על מדוכה זו ב"ה בהיותי טליא בתשובתי להגאון דשעבעש דרשהו משם ולדעתי זה שאמרו אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דההדיוט תחילה הו' הדיבור להמסירה הוא הגמר הקנין ובהקדש המחשבה התחלה והאמירה הוא הגמר והו' כמסירה להדיוט ולכן תוכ"ד לאו כדיבור דמי.

והנה לכאו' הא אפשר דרק בקדושת הגוף סובר רבינו תוכ"ד כדיבור אולם בפ"ד

דמעילה הוכחתי מרבינו פ"ה דערכין דע"כ תוכ"ד לא כדיבור דמי אף בהקדש גוף דשאלה ודאי מהני והקדש דמים בטעות לא הו' הקדש ולא שייך תי' של קצה"ח אבל סברתינו א"ש דבמחשבה נגמר ל"מ תוכ"ד ולכן אפי' קדושת דמים לאו כדיבור דמי ומוכח כך דאל"כ יקשה מה דהקשתי שם למה מעכשיו ולאחר ל' יום לא הו' הקדישו הקדש למזבח ושחטו אסור הא חזר בו דמעכשיו ולאחר ל' ספק חזרה הו' וא"כ יהא הקדש מס' קדוה"ג ע"כ דל"מ תוכ"ד אף בהקדש דמים ודו"ק.

אין חזרה להקדש אפי' תוכ"ד. הנה לכאו' יש ראי' לדבריו מביצה דף כ' נזיר ואינו מגלח ופירש"י משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ולא מחלק בין תוכ"ד או לא חזרה אלא דא"כ קשה הא מייתא שם דאמר ארבעה מאה זוזי שקיל וברתי' אי בעי נסיב וכו' ואמאי לא יכול לחזור תוכ"ד דבדבר שבממון יכול לחזור תוכ"ד ומה שהקשו מש"ס בב"ק מוכח בהקדש מהני ג"כ חזרה תוכ"ד נראה ליישב דגמרא דתמורה מבואר דאף אם המיר על שנים על הג' דנוכל לתלות דלא המיר תלינן דלא המיר דהא עבר אלאו לפי"ז יש לומר דוקא בהקדש דגמר והקדש תוכ"ד לאו כדיבור דמי אבל בתמורה דאיכא לאו לא אמרינן דגמר והקדש כנ"ל לכן יכול לחזור תוכ"ד וראי' דמייתא שם מסיפא מתמורת עולה ולא מייתא מרישא הוא שלמים וולדה חולין דעלי' נאמרה עיקר מימרא דר"פ וע"כ משום דס"ל בהקדש לא מהני חזרה תוכ"ד.

הלכה ב

האומר ידה וכו' הואיל ודבר שהנשמה תלוי' בה כולה עולה. והקשה הלח"מ הא רבינו פסק טרפה אין חי' ל"ב אבר שנשמה תלוי' בו וסגי בדבר שנעשה טרפה ונראה ליישב דהנה תוס' הוק' דסוג' סותרת מתמורה לבכורות דבתמורה דף י"א סובר ר"ה דבר שעושה נבילה ורבא אמר דבר שעושה טרפה ורב ששת אמר בדבר שעושה טרפה ופליגי בטרפה חי' וסובר טרפה א"ח ובבכורות איתא איפכא ואמרתי ליישב דהנה בחיה"ר חולין דף נ"ח עמד בזה איך פליגי אי ט"ח במידי דמציאות ומתבאר מדבריו דהענין כך דכ"ע מודין דמיעוט או חצי אין חי אבל סובר דליכא רוב דאין חיין מכח טרפה ואף דחזינן רובן מתין אין לתלות זה בטרפות דהו' מת אפי' לא הי' טריפות כמו בריאין שמתין ומ"ד טרפה א"ח סובר דתלינן דמת מכח טרפות ויש רוב א"ח ואמרתי דתליא זה אי ספק מה"ת להחמיר או להחמיר א"כ תלינן מה שמת מיעוט אחד הוא מכח טריפות ומיעוט מת לא מפני הטריפות שאין יכול לחיות אלא דמת מסיבה אחרת כמו כשרות שמתין אבל מ"ד דספק מה"ת להקל אזלינן לקולא ותלינן שמת מכח טרפות א"כ רובן א"ח וכיון שזה שחי תלינן שכשר מספק כיון דהספק אין אסור מה"ת:

ומעתה בהא פליגי מ"ד דבעינן דבר שמת בו משום דסובר ט"ח דסובר דרק מיעוט א"ח מכח טרפות ולכן הקדיש אבר כזה ל"א פשטה בכולה ומ"ד טרפה א"ח סובר רוב אין מתין ואולם לענין בכורות סובר אם מכר אבר כזה לגוי ל"ה בכור משום דטרפה אין חי' דהיינו דע"פ יש מיעוט או חצי דאין חי ומ"ד דבר שמתה בו סובר טרפה חי' היינו משום דע"פ יש מיעוט דחי ואין לומר אכתי סברת הפוכות הוה יש לומר דהסברא כך דכל אחד לשיטתו אזיל מ"ד בהקדיש אבר שנעשה בו טרפה ל"א פשטה בכולה משום דאין רוב דא"ח וסובר דלכן אין הקדושה מתפשטת כן י"ל לענין בכורה להיפך שלא יהא קדוש אי נאמר יען דע"פ מיעוט אין חי' אין קדוש בבכורה דתמיד אזלינן בתר הסברא שלא יחול הקדושה ומ"ד דסובר דהקדיש אבר שנעשה טרפה דמתפשט בכולה וסובר דרוב א"ח היינו דסמכינן ארוב א"ח כדי שיחול הקדושה א"כ לענין בכור אמרינן אדרבא כיון דמיעוט חי' מה שמכר אבר אחד שנעשה טרפה לגוי לא מהני והקדושה חלה ואזלינן תמיד בתר הצד דנשמע מיני' דהקדושה חלה ודו"ק:

וגם כי יש לומר לגבי בכור יש להחמיר דהקדושה חלה ממילא אפי' אם טרפה לכן אמרינן דאף שמכר אבר שנעשה טרפה חלה הקדושה משום דאפי' אי נוטל אבר זה קדוש הבכור לאסור בגיזה ועבודה וטעון קבורה משא"כ בקדשים דלא חלה אטרפה ול"ה סברת הפוכות ובזה ניחא דרבינו דפסק דבעינן דבר שנשמה תלוי' בו אף דסובר טרפה אין חי' משום דרבינו סובר כיון דלענין בכורה סובר האי מ"ד איפכא דל"ב דבר שנשמה תלוי בו רק דבר שנעשה בו טרפה א"כ סובר לעולם טרפה אין חי' ולכן לא חלה עליו קדושת בכורה רק לענין קדשים סובר דבעינן דבר שנשמה תלוי' בו דאי אין נשמה תלוי' בו אף שהוא דבר שנטרף בו לא פשטה קדושה בכולה משום כיון דע"פ מיעוט חי' אזלינן בתר הצד שנאמר שלא חלה עליו הקדושה ומפרש רבינו דהאי דבכורות עיקר דהיינו מ"ד התם דסגי בטריפות משום דכיון דנעשה טרפה אמרינן שלא חלה עליו הקדושה ה"ה כאן יש לנו לומר דלא חלה עליו הקדושה דתמיד אזלינן בתר הצד דלא חלה הקדושה ולכן דוקא בדבר שנשמה תלוי' בו פשטה בכולה ודו"ק היטב:

ובמש"כ ניחא מה דקשה לי דבחולין דף נ"ז מוכח לר"מ טרפה א"ח כמש"כ תוס' זבחים דף ס"ט ובח"ס או"ח ויור"ד ה' פדה"ב הוכיח כן מנדה דלרבי ט"ח א"כ ע"כ גרסינן ר"מ ויקשה א"כ איך פליגי הכא אליבא דר"מ דיסבור טרפה חי' ולפמש"כ ניחא דבאמת חזינן דהאי מ"ד דסובר כאן ט"ח סובר בבכורות א"ח וע"כ לומר כמש"כ דסובר בבכורות טרפה א"ח שלא יחול עליו קדושת בכורה ורק כאן דאי נאמר טרפה א"ח יחול עליו כל

הקדושה אמרינן להיפך כיון דמיעוט חי לא חלה הקדושה דתמיד אזלינן בתר הצד שלא יחול הקדושה ולא יתפשט בכולה והבן:

הואיל ודבר שהנשמה תלוי' בו. ובלח"מ הקשה כיון דרבינו פסק כרשב"ל בפ"ב משאר אבות הטומאה הו' לי' לפרש דבדבר שהי' עושה אותה נבילה הנה דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר שכתב רבינו להדיא בפ"ב מערכין דכן בכל אבר שאם ינטל מן החי וימות נותן ערך כולו א"כ סמך רבינו כאן על מש"כ בה' ערכין דכל דבר דע"י נטילתם ימות משלם דמי כולם ה"נ לגבי הקדש ולא דוקא ראש ולב אלא דכל דע"י נטילתם ימות משלם דמי כולו.

הקדיש אבר אחד מן העוף הרי זה ספק. ובכ"מ הקשה הא בגמרא איתא בדבר שאין הנשמה תלוי' בו ואיבעיא קאי אליבא דר' יוסי ורבינו הא פסק כרי"ו וכ' דמפרש דהאיבעיא קאי באבר שהנשמה תלוי' בו דמודה ר' יודא ובלח"מ כתב דמ"מ מקראי ילפינן באבר אחד חייל קדושה באותה אבר ופשטה בכולה וכתב בחק נתן דלפי"ז צדדי האיבעיא הכי בהמה אמר רחמנא דדוקא בבהמה גלי קרא דקדוש אותה אבר וממילא כשהנשמה תלוי' בו יחול על כולה אבל גבי עוף אפי' אותו אבר אינו קדוש דלא גלי בי' קרא או דילמא קרבן אמר רחמנא והא נמי קרבן הוא וא"כ כיון דגלי קרא דקדוש אותה אבר כשהנשמה תלוי' בו יחול על כולו רק דמדברי רבינו לא משמע הכי ע"כ הביא מה שתי' בלח"מ פ"ה מערכין דהכי קמבעיא לי' דמדברי ר"י בברייתא דקאמר יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ת"ל וכו' משמע דאי לאו קרא גלי קרא דאינו קדוש אלא אותו אבר היתה סברא מבחוץ דקדשה כולה אלא דגלי קרא ולכך בעי דוקא כי מיעט רחמנא דאינו קדוש אלא אותו אבר דוקא בבהמה אבל עוף קדוש כולו דלא מיעטה קרא וא"כ נימא דקדוש כולו כמו שהוא הסברא מבחוץ א"ד קרבן אמר רחמנא והאי נמי קרבן הוא וא"כ גם בעוף מיעט קרא דאינו קדוש אלא אותו אבר ואתיא לי' האיבעיא שפיר אליבא דהלכתא.

ונראה להביא ראי' לפירוש זה דהנה קשיא לי לכאו' לכל הפירושים דמאי קמבעיא לי' דכתיב קרבן גם עוף בכלל הא במנחות דף ק"א איתא דעופות אין להם פדיון דכתיב בהמה בקרא והא שם כתיב נמי קרבן בקרא ואם בהמה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לד' ואפ"ה עופות אין להם פדיון ולא מרבינן מקרא דכתיב קרבן בשלמא לפירוש של לח"מ ניחא דדרשי' דקרבן אתי לאלומי קדושתה שפיר איתמעט גם עופות דלא קדוש כולו שפיר מרבינן עופות דלגרוע אתיא אבל לענין פדיון ל"א מדכתיב קרבן משמע אפי' עופות אלא ממעטינן מבהמה דקדושתה שלה לא אלומי כשל בהמה לאתפוסי פדיון

אבל לפירוש רש"י וכן לפירוש הכ"מ דקרבן אתי לאלומי קדושת עופות קשיא מהך דמנחות ג"כ נרבה מדכתיב קרבן דעוף ג"כ אלומי קדושתן לאתפוסי פדיון וראיתי בשיטה מקובצת שהקשה מאי קא מבעיא לי' הא תנן אין ממירין בעופות מדכתיב בקרא בהמה ותי' דהכי קאמר משום דכתיב נמי קרבן וא"כ בודאי יקשה הא בפדיון בע"מ כתיב נמי קרבן וממעטינן עופות מפדיון מדכתיב בהמה אעכ"ח כמוש"כ רק יש לומר דאי אפשר לרבות עופות מקרבן דהא בבכורות דף ט"ו י'ליף מקרא דממפריסי פרסה טמא הוא לכם דקאי על פסהמ"ק א"כ לא מצי קאי אעוף דהא כתיב מפריסי פרסה דליתא בעוף.

ובהכי ניחא לי הא דאיתא שם במנחות דהו"א טמא כבע"מ קמל"ן וקשה אף אי טמא כבע"מ הא בע"מ גופי' אין פודין אלא בעופות כדתנן שאין פודין אלא בבהמה להנ"ל יש לומר דהו"א דבאמת מרבינן עופות ג"כ מדכתיב קרבן לאותו ס"ד דטמא איקרי בע"מ ובע"מ איקרי טמא ולא שייך לומר דהא כתיב מפריסי פרסה טמא הוא לכם דטמא דהכא היינו כשאר טמא זה שפיר מרבינן מקרבן.

ובספר מרכבת המשנה כתב דהספק אם נתקדש כולו או לא יען דממיעוטא דממנו איתמעט בין אבר שהנשמה תלוי' בו ובין אבר שאין הנשמה תלוי' בו אלא דמודה ר"מ משום שא"א למוכרה הלכך כיון דמספקא לן בעוף אי דרשינן ממנו גם איכא לספוקי אפי' באבר שאין הנשמה תלוי' בו שמא פשטה בכולו ולא דרשינן ממנו גם איכא לספוקי אפי' באבר שהנשמה תלוי' בו שמא תפסה קדושה כלל כפי מה דס"ד יכול תצא לחולין ת"ל יהי' קדוש דדילמא לא קדוש כלל כיון דלא גלי קרא יהי' קודש אבל אלו הו' פסיקא לן דפשטה קדושה באבר שהנשמה תלוי' בו ממילא הוא כל עולה אמנם במקדיש אבר שהנשמה תלוי' בעוף קד"ד כיון דאין לעוף פדיון ה"ט הו' נמי דמקרב ולא תפדה.

הקדיש אבר אחד מן העוף הרי זה ספק וכו'. וע"כ דרבינו מפרש דקאי האיבעיא על אבר שהנשמה תלוי' בו ולח"מ תמה דבגמ' בעיא משום דכתיב בהמה ואי באם נשמה תלוי' בו לא י'ליף מקרא רק מסברא ותי' רק אחר דידעינן דחל מקרא אז אמרינן מסברא באבר שנשמה תלוי' בו דפשטה בכולה ובשעה"מ ה' עירוכין תמה ע"ז דבגמ' משמע דקאמר יכול יהא כולה עולה משמע מסברא כולה עולה וכ"כ לח"מ בעצמו בפ"ה מעירוכין ולי נראה דע"כ מוכח דלא מסברא אמרינן דכולה עולה דא"כ לר"י ור"ש דילפינן מקרא דהוה כולה עולה יקשה אטו פליגי ר"ש ור"מ בסברת הפוכות:

ועוד אי ס"ד דמסברא אומר רגלה של זו עולה כולה עולה הוה א"כ מנא לי' למעט מקרא דממנו כאשר יבואר דהנה הלימוד דאמרו ר"מ ור"י יען דכתיב ממנו ולא כולה צריך ביאר דאיך מוכח מזה דעולה כולה דהרי כיון דקרא איירא במקדיש אבר אחד ע"כ צריך

קרא למינקט ממנו אך ע"כ לומר כן כיון דחל מקצתה ומסברא פשטה אמרינן דפשטה בכולה א"כ איך קאמר קרא ממנו הרי מיד שהקדיש מקצתה הרי הוה כולה דפשטה בכולה מסברא [וכמו שאכתוב להלן סברת מקנה בקידושין בהא דאשה ולא חצי אשה דא"א פשטה ל"ש כלל חצי אשה דמיד יש כאן כולה אשה] וא"כ מדכתיב ממנו ע"כ גלי קרא דל"א פשטה בכולה דאי אמרינן פשטה א"כ ל"ש למינקט ממנו דהרי ליכא כלל ממנו דמיד פשטה בכולה:

והנה לפי"ז יקשה אי מסברא דפשטה בכולה א"כ דילמא באמת פשטה בכולה והא דכתיב ממנו בא קרא לומר בכהא"ג דל"ש פשטה דהיינו בהמת שותפין שהקדיש אחד חצי דדעת אחרת מעכב בא קרא לומר דאף דליכא כולה דלא פשטה ורק מקצת ממנו הוה וקדוש אותו החצי וא"ל דל"צ קרא לזה דלא קדוש כולה חדא דילמא קרא בא לומר דקדוש חצי' ע"פ ועוד דהרי נפ"מ בחזר ולקחה דס"ד ג"כ דנאמר פשטה [כמו שהוק' המפורשים בהא דקאמר בקידושין חזר והקדישה ל"ל חזר והקדישה נאמר כיון שלקחה פשטה] לזה גלי קרא דרק ממנו קדוש המקצת דל"א כהא"ג פשטה בכולה ורק צריך להקדישה אח"כ כולה בשלמא אי מסברא ל"א פשטה בכולה א"כ אי מוקי קרא לכהא"ג א"כ ע"כ לא ידעינן בבהמה שלו דפשטה בכולה וכן אי ס"ד דיש סברא דפשטה יקשה לר"ש מנא לי' דקרא אתא לכהא"ג דילמא אתא לבהמת שותפין וגלי קרא דאפ"ה בחזר ולקחה קדוש כולו אף דל"ש מסברא פשטה:

ולכן האמת יורה דרכו דבלא קרא לא ידעינן דחל אפי' אאותו אבר כמש"כ הלח"מ ורק בהא פליגי ר"מ סובר אי ס"ד דנדרוש קרא כמו דדריש ר"ש דאף דהקדיש ממנו כולה יהי' קודש ל"ש למכתב לשון דממנו דהרי מיד שחל על מקצת הרי פשטה [ולא סובר ממנו שהי' כבר] והיינו דכיון דבאמת קדוש כולי' א"כ היינו מטעם פשטה ול"ש למיכתב ממנו דהרי מיד שהקדיש חצי' פשטה בכולה וליכא מקצת כלל ולומר דבאמת קדוש כולה מטעם פשטה רק קרא בא לומר בבהמת שותפין דג"כ קדוש כולי' זה לית להו לת"ק דהיינו ר"מ דהוא סובר א"א קדוש כולה רק מטעם פשטה בכולה וזאת ל"ש בבהמת שותפין אפי' בחזר ולקחה וע"כ דקרא דרשינן דבאמת רק עצמו קדוש ולכן דריש ממנו יהי' קודש רק אותו אבר דלא פשט בכולה אבל אי נדרוש יהי' קודש דכולה קדוש א"כ ע"כ מטעם פשטה א"כ ל"ש לכתוב ממנו דאין זה ממנו וא"כ הא דקאמר יכול יהא כולה עולה רק אמר כלפי מה דדריש ר"ש יהי' קודש כולה קודש ע"ז קאמר יכול דהו"א דנדרוש כדר"ש לכן מפרש דלא כר"ש דממנו גם לר"ש משמע ולא כולי' אלא דדרשי יהי' קודש ע"כ לכולה דאל"כ למאי אתא אבל ר"מ סובר דיהי' קודש בא לומר דלא

תיפוק לחולין דס"ד דיצא לחולין משום דא"א לדרוש יהי' קודש על כולה דא"כ ל"ש ממנו דהרי פשטה בכולה וכמש"כ למעלה אבל ר"ש דריש שפיר דכולה קודש דהוא סובר דלאו משום דפשטה בכולי' אמרינן כן אלא דתורה אמרה דיהא קודש כולה א"כ שייך שפיר ממנו דהוא רק הקדיש מקצת אבל תורה אמרה שיהא קדוש הכל ולא משום דפשטה בכולה כן נראה לי לפרש הפלוגתא דר"מ ור"ש אמנם בגוף הדבר א"צ לכל זה אלא בקצרה י"ל דר"מ דקאמר יכול יהא עולה רק אמר כלפי דרשת ר"ש דדריש כולה עולה בא לדרוש הפסוק דלעולם רק מקצת קדוש וזה ברור אבל מסברא לא ידעינן דאפי' קדוש במקצת ורק מקרא דקאמר אשר יתן ממנו ידעינן דמקצת קדוש ושוב הו"א דנדרוש דקדוש כולה ע"ז קאמר דהאי ממנו רק בא לדרוש דממנו מקצת קדוש לא כולה דאי איתא דנדרש כולה ל"ש למכתב ממנו דהרי מיד נעשה כולה ודו"ק. וא"כ אחר שקיימנו דרק מקרא ידעינן דחל כולה שפיר דברי הלח"מ קיימין דאף בנשמה תלוי' רק שייך לדרוש דע"פ קדוש מקצת ושוב פשטה בכולה ודו"ק:

וראיתי בשעה"מ שכתב ליישב עפ"י הלח"מ תוס' דקידושין דהקשו הרי בעוף ג"כ לא דרשינן דפשטה בכולה וא"כ ה"ה באשה לא דרשינן דפשטה בכולה ודבריהם תמוהים דהרי בנשמה תלוי' לא מקרא דרשינן וגם בעוף פשט בכולה וה"ה באשה וכתב שעפ"י דברי לח"מ דבריהם נכונים דגם בנשמה תלוי' מקרא יליף ובעוף לא דרשינן ה"ה באשה לא דרשינן:

ולדעתי לא דיבר נכונה בזה דאכתי דברי תוס' לא מיושבין דהנה בעוף לא דרשינן לומר דחל ושוב דלא חל ל"ש פשטה אבל כאן באשה אטו אנו רוצין לילף דחל מבהמה אלא אנו רוצין לילף דפשטה אחר שכבר יודעין דחל נאמר דפשטה וא"כ מה הוק' בתוס' ל"א פשטה היינו משום דמקרא דכתיב בבהמה לא ילפינן דחל אבל ע"פ היכא דחל שפיר פשטה בכולה אפי' היכא דל"ה בהמה דבוודאי אין לפרש דרק אנו ילפינן דחל מבהמה וע"ז מקשו תוס' דגם עוף דחל לא ילפינן מבהמה דהרי משמע בגמ' דידעינן דחל למקצת אלא דרוצין לילף דיחול על כולה וא"כ ל"ש קו' תוס' וכן מבואר בריטב"א להדיא דלא כתוס':

ואולם לי נראה להכריח דע"כ בלאו קרא ל"א כלל דחל אפי' בנשמה תלוי' דהנה בתמורה דף י"א מבואר דאף דלר"י דסובר דבנשמה תלוי' חל אפ"ה לענין תמורה אין יכול להמיר דבר שנשמה תלוי' בבהמה שלימה של הקדש דלא מיקרי בהמה ומעתה אי נאמר דמסברא דבר שנשמה תלוי' כולה עולה א"כ מ"ש תמורה הרי ג"כ כולה תמורה וע"כ דגם דבר שנשמה תלוי' רק מקרא ילפינן דחל וכיון דחל ע"כ כולה עולה

כאשר יתבאר:

דהנה בפנ"י בקידושין מבואר ב' טעמים בהא דפשטה בכולה אי משום דממילא פשטי' בכולי' מטעם דאברים ינקו מהדדי או מטעם דבהקדיש דבר שנשמה תלוי' ע"כ דעתו שיתפשט בכולה והכריח שם מדמחלק הגמ' בין דע"א מעכב ע"כ משום דדעתו להקדיש כולה ובדע"א מעכב ל"מ דעתו משא"כ אי פשטי' בכולי' יען דינקי מהדדי לא תלוי בדעתא:

והנה לפי"ז אי נאמר מסברא פשטי' בכולה ע"כ חד מב' טעמים הנ"ל והנה אי מסברא שדעתו להקדיש כולה מ"ש דבתמורה ל"מ ואולם לטעם שני דינקי מהדדי פשטה בכולי' א"כ לכן בתמורה באותה רגע עדיין לא קרינן בי' בהמה בבהמה דכיון דעכ"פ הוא לא המיר רק חצי בהמה אף שע"כ הי' נעשית כולה תמורה מטעם פשטי' וינקי מהדדי אפ"ה שייך למעט מבהמה ולפי"ז רק שייך לומר דפשטי' בכולי' מסברא דינקי מהדדי וכיון דמוכח מהך דקידושין דל"א סברא זו א"כ גם בעוף ל"מ והנה לפי"ז הי' אפשר לומר דהך יכול דיהא כולה עולה היינו אי לאו קרא הו"א באמת מטעם פשטי' בכולי' ונעשית כולה עולה מטעם דינקי מהדדי אבל כיון דגלי קרא דלא פשטה ע"כ דל"א ינקי מהדדי ולפי"ז אפי' בעוף ל"מ וא"כ מוכח דל"א לא מטעם דינקי ולא מטעם דדעתו להקדיש כולה מדלא מהני בתמורה וע"כ רק מקרא ילפינן דעכ"פ חל אמקצתה ואחר שחל אמקצתה שוב אמרינן בהקדיש דבר שנשמה תלוי' דכולה עולה ולא משום דינקי דא"כ גם ברגלה עולה ג"כ אלא אמרינן כיון דגלי קרא בהקדיש רגל דעכ"פ חל שוב שפיר י"ל בהקדיש דבר שנשמה תלוי' כולה עולה דעתו שיהא כולה הקדש אבל אי ל"ה הקדש חל ארגל אמקצת בהמה ל"ש לומר בהקדיש דבר שנשמה תלוי' שפשט בכולה משום דדעתו שיהא כולו הקדש דילמא רק הקדישו שיהא עצמו קדוש לכן אמר בדבר שנשמה תלוי' אבל אי ברגל ג"כ קדוש ע"כ הקדיש דבר שנשמה תלוי' לענין שיהא כולו קודש ולפי"ז בתמורה דאם אמר רגל זה יהי תמורה דל"מ שוב ל"ש באמר דבר שנשמה תלוי' דיהא דעתו שכל בהמה יהא תמורה אלא לומר שזה האבר שנשמה תלוי' או שהחצי יהא תמורה ולכן ל"מ וכן אחר דגלי קרא דחל ארגל י"ל בדבר שנשמה תלוי' פשטה בכולי' מטעם דינקי מהדדי אבל אי לא חל ארגל א"כ גם בדבר שנשמה תלוי' לא חל אם לא נאמר פשטה ופשטה ל"ש לומר כ"ז שלא ידעינן דחל אמקצת אבל יותר נכון הדרך הראשון שכתבתי:

והנה בתוס' תמורה דף כ"ו רצו לחלק בחצי' באמת מהני לענין תמורה ולפי"ז הי' מקום אתי ליישב קו' תוס' בקידושין הנ"ל דהוק' דבר שנשמה תלוי' ג"כ רק מקרא דהרי חזינן בחצי' מהני גם לענין תמורה דליכא בו קרא א"כ ה"ה לענין אשה וזהו תירוץ נכון ועיין

ריטב"א שפי' דאף דכר"מ ג"כ לא אתיא משום דכתיב קרא ע"פ בדבר שנשמה תלוי' ל"ב קרא ושפיר מדמי כן יש לומר לפי דרכו עכ"פ בחצי' בודאי מהני אבל לתי' הראשון תוס' תמורה הנ"ל דגט בחצי ל"א דהוה תמורה א"כ איך רצה לילף מדבר שנשמה דהרי חזינן דלענין תמורה ל"א פשטה בכולה ה"ה דלא נאמר כן בקידושין אלא דיקשה לדבריהם דחצי' מהני א"כ גם בהקדיש עוף בחצי' נאמר דהקדש כולה דזהו מסברא קדוש כולה:

אולם על רבינו לא קשה דרבינו לא מחלק בין חצי' בתמורה ג"כ לכן לא מחלק ג"כ בעוף ותמיד ל"מ ואולם ההוכחה שכתבתי מתמורה יש לדחות דל"א פשטה בכולי' בתמורה לפמש"כ השעה"מ פ"ה מעירוכין במקדיש בע"מ דיש איסור ל"א פשטה א"כ ה"ה בתמורה ל"ש פשטה ובפרט לסברתינו דנאמר דדעתו אכולה י"ל כיון דתמורה דבר עבירה ל"א דעתי' אכולי':

והנה עכ"פ יצא לנו תירוץ נכון על דברי רבינו והיינו כי בגוף הסברא גם אני אומר כמו שכ' הלח"מ והכ"מ דאיבעיא קאי גם אמקדיש דבר שנשמה תלוי' בו אבל אופן תי' הוא על דרך אחר ממש"כ בלח"מ דלפמש"כ הוא כן יען דילפינן מקרא דחל ארגל אז בהקדיש דבר שנשמה תלוי' בו אמרינן דעתו אכולי' ודו"ק משא"כ בעוף דארגל לא ילפינן דחל שוב בהקדיש דבר שנשמה תלוי' ל"א דדעתו אכולי' והיינו ה"ס דאיתא בגמ' דאי אמרינן עוף קרבן הוה וחל אמקצת שוב באמר דבר שנשמה תלוי' אמרינן דעתו אכולי' והנכון בדברי רבינו דהנה בלח"מ כתב ב' דרכים חדא כאן דבעיא אף בדבר שנשמה תלוי' וחדא בפ"ה מערכין דה"ס להיפוך אי קרבן הוה אז אין פשטה ואי בהמה דוקא אז מסברא פשטה בכולה ואני אומר לשון רבינו הקדיש אבר משמע כדבריו בה' עירוכין ומסידור דבריו שכתב אחר דין שנשמה תלוי' משמע כדבריו כאן לכן נראה דרבינו סובר ד"ס בעוף בעי בין באבר אחד בין בדבר שנשמה תלוי' דבשניהם חל אלא דה"ס פשטה ואז אפי' בדבר שאין נשמה תלוי' פשטה בעוף דבעוף ל"ש המיעוט דלית בהו פדיון ורק לענין דחל מרבינן עוף או דנאמר דל"א פשטה ואז אפי' בדבר שנשמה תלוי' ג"כ לא פשטה ודו"ק:

ודע דקשיא לי דבדף י"ד ממעטינן מבהמה עוף אין עושה תמורה והרי בתמורה כתב ג"כ קרבן דהרי ממעט בדה"ב מקרא דקרבן וצ"ע וכן יקשה יותר דאי מרבינן מקרבן עוף א"כ גם גבי' תמורה נרבו עוף מדכתיב קרבן עיין תמורה דף י"ד עוד יש להקשות על רבינו א"כ אי ספק הוה גם לדידן דהיינו אי עוף קרבן הוה וחל אמקצת א"כ הא דדריש יכול תצא לחולין והכונה ע"י פדיון ת"ל יהי' קודש יקשה עוף אין לו פדיון וצ"ע:

הלכה ג

האומר בהמה זו חציי' עולה וכו' הי' מחוייב חטאת ואמר חציי' חטאת וכו'. וכתב הכ"מ יען דא"א לו להתכפר ובה"ז הקשה א"כ במחוייב חטאת איירא א"כ אמאי שווין בה הא לר"מ כהא"ג תפוס לשון ראשון וחטאת הו' ונראה ליישב דלכאו' קשה דלעיל פי"ד כ' רבינו במחוייב חטאת אם לא אמר לחטאתי לא אמר כלום א"כ אמאי תמות ולכאורה יש לומר באמר לחטאתי בפירוש א"כ בודאי יקשה א"כ מ"ט דמודה ר"מ לכן יש לומר לפמש"כ שעה"מ פ"ד מפסה"מק הא דחטאת אין בא בנדבה היינו להקריב אבל תמות א"כ לפי"ז שפיר תמות אף שלא אמר לחובתי וא"ש דמודה ר"מ משום דל"א לחטאתי לכך מודה דל"ש תפוס לשון ראשון דאפי' אמר הר"ז חטאת לבד ג"כ תמות ואין רשאי להקריב א"כ לא אמר כלום היינו לענין שיהא ראוי' להקרבה אך קשה לי ממש"כ רבינו בפ"א מתמורה שכל המשנה בחטאת לא נתקדשה כלל ואפי' קד"ד אין קדוש הרי דלא קדוש כלל וצ"ל דשם גרע דביחיד אין מביא שעיר לחטאת אבל חטאת נדבה עכ"פ שייך בדידי' חטאת אם אמר לחטאתי והי' מחוייב חטאת כהא"ג שפיר קדוש שהוא במיתה והבן:

הלכה ד

בהמת השותפין שהקדיש אחד מהן חציי' שלו וחזר ולקח חצי האחר והקדישו וכו' ואעפ"י שהוא קדוש דמים הואיל והוא בע"ח אין בע"ח נדחים וכו'. הנה בכ"מ כתב דפסק כרב יען דמתניתין דייקא כוותי' ואע"ג דמתניתין דפ' מי שהי' טמא דייקא כרי"ו י"ל דההיא כר"י דיחידאה הוא ובלח"מ הקשה הא רבינו פסק כמשנה דפסחים בפ"ב מק"פ וכ' יביא בדמי' שלמים ושם בה' ק"פ הוסיף הלח"מ להקשות עוד כיון דהוא סובר בע"ח אינן נדחים הי' לו לפסוק דהוא עצמו קרב שלמים וכן יש לתמוה על הראב"ד שהשיגו אדרבא כאן הי' לו להשיגו שהי' לו לכתוב דהוא עצמו קרב שלמים עוד הקשה שם כיון דאיהו פסק כהך מתניתין דדיחוי מעיקרא הו' דיחוי ובה' מעה"ק כתב אעפ"י שמתחילתו דיחוי היתה אין הדיחוי מעיקרא דיחוי וקשיא דידי' אדידי' ובס' ע"א תי' דהא דאמרינן לרי"ו בע"ח נדחים היינו לומר שנדחה מאותה קדושה שהקדישה כגון שהפריש לפסחו אינה קריבה לאותו שם שהפרישה כגון אם נפל בה מום לא ימכרנה ויביא בדמי' שלמים משום דמותר פסח לשלמים אלא צריך לשנות אותה הדמים לשם קרבן אחר ומשו"ה קתני במשנה דפסחים ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה וכמפורש בפ"י המשנה שכן היתה גי' אמנם רבינו דס"ל בע"ח אינן נדחים כתב בפ"ד מק"פ דיביא בדמיו שלמים ולא כתב שיפלו דמיו לנדבה ע"כ דמשנה דלא כהלכתא דס"ל בע"ח נדחים

והא דלא כתב דיקרב הוא גופא שלמים כיון דא"ר לפסח הו' כאלו הקדיש בע"מ קבוע דאינו אלא לדמיו דל"ד לאבד פסחו ונמצא דכ' רבינו בפ"ד דהשני יקרב שלמים משום דהוא עצמו הי' ראוי ליקרב לשם פסח לכל כשניתותר יקרב לשם שלמים ומיושב קו' הראב"ד וניחא נמי דלא יקשה ממש"כ הוא בבהמת השותפין שהוא גופא הי' ראוי ליקרב לאותו שם שהקדישה בתחילה אלא מצד החולין שבה לא הי' ראוי ליקרב וכשחזר ולקח החצי השני והקדישו לשם אותה הקדושה בת הקרבה הוא דדיחוי מעיקרא לא הו' דיחוי משא"כ לגבי המפריש נקבה לפסחו דהוא גופא לאו בת הקרבה הוא לשם שהקדישה מעיקרא לא תקרב הוא גופא לעולם אלא יביא בדמי' והא דכתב רבינו הטעם דבע"ח אינן נדחים כיון דכתב דדיחוי מעיקרא לא הו' דיחוי יש לומר דרבינו סובר דל"א דיחוי מעיקרא לא הו' דיחוי אלא כשיקדש דבר הראוי להקריבו כגון המקדיש מנחה או בהמה בזמן דליכא מזבח הואיל דאותו דבר ראוי מצד עצמו להקרבה והא דאינו מקריבו משום דעדיין לא נבנה המזבח הו' דיחוי מעיקרא ולכשיבנה המזבח יקריבו דבשעת הקדישו הקדיש אותו לקדוה"ג ולא לקדושת דמים ודיחוי מעיקרא לגבי קדושת הגוף לא הו' דיחוי אבל גבי בהמת השותפין שבתחילת הקדישו כשיקדיש חציי' לא הקדיש לקדוה"ג ולא קדשה אלא קד"ד הו' דיחוי משוה"נ הוצרך רבינו הכא לכתוב טעמא דבע"ח אינן נדחין ועמש"כ רבינו אעפ"י שהוא קדושת דמים כתב הכ"מ בשם המאירי דלשון זה קשה דאדרבא בשאין זה אלא קדושת דמים ראוי לומר יותר שלא ידחה כדאיתא בסוגי' ש"מ דיש דיחוי בדמים משמע דלמ"ד אין קריבה סובר א"ד בדמים אך א"ש דבמידי דלאו בע"ח קיל"ן כר"א דק"ד נדחים אבל בבע"ח אפי' לא הקדישם אלא לדמים כאן דבע"ח אינן נדחים אפי' כשהקדישן לדמיהן אין נדחין:

הנה בכ"מ תמה בשם המאירי מה שכתב אע"פ שהוא קד"ד הואיל והוא בע"ח א"נ משמע אי ק"ד הי' לנו לומר שידחה אף אי דיחוי מעיקרא ואיפכא מסתברא [והנה בפי' משגגות כתב רבינו אעפ"י שהוא ק"ד אפ"ה דיחוי מעיקרא ל"ה דיחוי והקשה בלח"מ שם ג"כ כקו' המאירי ולדעתי לק"מ דשם וודאי שייך לומר דהכונה דאעפ"י שהוא קד"ד שג"כ נדחה וכש"כ אי הוה קדה"ג וכמש"כ בלח"מ שם אבל כאן א"א לפרש כן דא"כ למה צריך לטעם דאבח"נ הרי סגי בדיחוי מעיקרא ובאמת כאן כתב בלח"מ טעם אחר ול"נ כמש"כ להלן:

ונראה ליישב דהנה לכאורה אפשר לפרש דברי רבינו עד"ז ואקדים לך סוג' הגמ' דקידושין שם קאמר הגמ' הא לא דמיא אלא להא דבהמה שהקדיש חצי' וחזר ולקחה והקדיש' דהוה דיחוי ע"פ מוכח בדע"א מעכב ל"א פשטה בכולה ולכן הוה דיחוי

מעיקרא ובפנ"י תמה דא"כ מנא לי' כלל דל"א פשטה דילמא פשטה אף דדע"א מקנה אלא משום דהוה דיחוי מעיקרא דע"פ א"א מקדיש ומקריב דבר שא"ש והנה לכאורה לק"מ דא"כ אי ס"ד דפשטה ל"ל חזר והקדישה הרי כבר פשטה אך לזה י"ל דנהי דפשטה רק פשטה לחול ק"ד ולכן צריך חזר והקדישה דאף דמקדישה אפ"ה כיון דהוה דיחוי אין קדוש אבל אי הוה אמרינן אין דיחוי הוה מהני מה שהקדיש אבל אם לא הקדישה שנית ל"ש כלל הקרבה דרק פשטה הק"ד כמו שיבואר ושפיר הקשה בפנ"י ותי' בפנ"י דבאמת הוא גופי' קו' הגמ' דמוכח בדע"א לא אמרינן פשטה דאי בדע"א ג"כ פשטה והיינו מטעם דינקי מהדדי א"כ גם חלק חבירו ע"כ קדוש ולא חזי לי' והוה כגוזלה ורק דמים חייב לו [וכתב דאם הקדיש בהמת חבירו וחזר ולקחה לא שמענו דנאמר דהוה דיחוי הנה אם כונתו דהקדיש מהני למפרע לדעתי ז"א דעי' נדרים ל"ד סבר הרשב"א אפי' בהפקר אין יכול להקדיש ואם זכה אח"כ אין קדוש למפרע מכש"כ כאן דאין בידו ליקח אולי לא ימכור לו ואי כונתו דרק דיחוי ל"ה וצריך לחזור ולהקדישו א"כ אין ראי' לכאן דכאן אין מקדישו שנית לפמש"כ הפנ"י רק מהני ההקדש שפשט תחילה ודו"ק ודבריו צ"ע] וא"כ כשחזר ולקחו שפיר מהני ול"ש כלל דיחוי דבכהא"ג לא אשכחן כלל דיחוי מעיקרא בשגזל בהמה והקדישה וחזר ולקחה וע"כ מדחשיב דיחוי ע"כ דל"א פשטה בדע"א מקנה דל"א ינקי מהדדי אלא דדעתו אכולי' וזה לא מהני בדע"א ושפיר הוה דיחוי והנה דברים אלו כהוייתן אין מתוקנין במחכ"ת דהרי באמת כאן צריך חזר והקדישה והיינו מטעם שכתבתי דבוודאי אין סברא כלל דנאמר פשטה בכולי' שיהא עליו קדה"ג מטעם ינקי דעכ"פ לא הקדישה אלא דאמרינן ינקי מהדדי ונאסר דע"פ קדוש קד"ד וא"כ דל"ה קדוש קדה"ג שוב יש כאן דיחוי וצריכין אנו לפרש דבריו שג"כ זהו בכלל הקו' אי ס"ד פשטה בכולי' דינקי מהדדי ל"ה דיחוי כלל וגם ל"ה צריכין כלל הקדישה אח"כ דהרי פשטה וליכא דיחוי ומדסובר דהוה דיחוי וגם צריך חזר והקדישה ואפ"ה ל"ח מוכח דל"א פשטה כלל ודו"ק:

וא"ל כמש"כ לעיל דילמא פשטה ע"פ לק"ד ושפיר הוה דיחוי ז"א דאי אמרינן פשטה משום דינקי מהדדי אפי' לקדה"ג נאמר פשטה כמש"כ פנ"י ואי ל"א פשטה משום דינקי אלא משום דדעתי' אכולי' א"כ בדע"א ל"ש דעתו אכולי' ואפי' ק"ד ליכא ומוכח דל"א פשטה והיינו כ"ז לדעת הפנ"י ומעתה יתפרשו דברי רבינו ככה דחזר והקדישה והיינו דרבינו סובר דבאמת יש כאן פשטה בכולי' משום דינקי מהדדי וסובר כסברתינו דאי אמרינן ינקי מהדדי ג"כ ליכא קדה"ג רק ק"ד ופשטה בכולי' לענין ק"ד וא"ל אי פשטה בכולי' רק לענין ק"ד הוה דיחוי ע"ז קאמר רבינו כך דדיחוי מעיקרא ל"ה דיחוי והנה אי

הוה קדוש קדה"ג אלא דאפ"ה יש כאן דיחוי משום דעכ"פ ל"ח להקרבה דעכ"פ אין שלו נהי דנעשה גזלן הוה מה"ב והוה דיחוי לזה אמר דיחוי מעיקרא ל"ה דיחוי ושוב קאמר אעפ"י שזהו ק"ד והיינו דבוודאי אי הוה קדה"ג הו' באמת אמרינן כסברת הפנ"י דכהא"ג ל"ח דיחוי וחזו להקרבה אבל כאן שהוא ק"ד כסברת דינקי מהדדי לא אהני רק שיהא קדוש ק"ד וא"כ נדחה אפ"ה דיחוי מעיקרא ל"ה דיחוי משום דבע"ח אין נדחין ודו"ק:

אלא דא"א לפרש כן דהרי רבינו בה' תמורה כתב בהמת חצי' תולין ולא משכחת רק בהקדיש חצי ולקחה ולא הקדישה הרי דל"א פשטה בכולי' אפי' לענין ק"ד לכן נראה לפרש בדרך אחר דהנה במקנה הקשה ל"ל הקדישה נאמר פשטה בכולה והיינו לדעת רבינו דחזי להקרבה והנה כ"כ במק"א דל"ש פשטה בכולה לענין חזי לגבוה רק לענין ק"ד נאמר פשטה וכן אפי' לר"י דסובר דהוה דיחוי יקשה ג"כ נאמר פשטה וא"ל כמש"כ במקנה יען דל"ח לגבוה הוה כמו ראש חמור למזבח כ"כ ג"כ לעיל דל"ד לראש חמור דעושה איסור במקדישו למזבח והנה א"א כסברת שכתבתי לעיל דלא כפנ"י דבאמת פשטה אפי' קודם שלקחה רק לענין ק"ד ומטעם יניקה ובאשה ל"ש זה ורק צריך הקדישו לאשמעינן דאף דמקדישו קדה"ג אפ"ה ל"ח לגבוה משום דהוה דיחוי א"ש אבל כ"כ דרבינו סובר דל"א דפשטה קודם שלקחה וכן אפי' אחר שלקחה מוכח דלא פשטה מדכ' בה' תמורה חצי' חולין אבל א"כ טעמא צריך אמאי לא פשטה וצריך לומר יען דלא חל בשעת הקדש גם אח"כ ל"א פשטה כשחזר ולקחה והנה יש לראות אחר שלקחה והקדיש החצי נאמר פשטה בכולה גם על החצי שהקדיש כבר וצריך לומר דל"א פשטה דהוה כמו ראש חמור כיון דנדחה ל"ח למזבח ל"ש פשטה ויהא חזו למזבח:

אולם לדעת רבינו דחזי להקרבה א"כ נאמר פשטה על החצי הראשון וצריך לומר דבאמת כן דתחילה הו' רק קדושת דמים כמש"כ רבינו ועי' שהקדיש עתה החצי שלקח פשטה הקדה"ג בכולה והיינו כיון דל"ה דיחוי אבל אי הוה דיחוי ל"א פשטה כיון דל"ח למזבח ועל קד"ד ל"צ פשטה דהרי כבר קדוש ק"ד ומעתה מדוקדק דברי רבינו תחילה כתב חזר ולקחה החצי אחר והקדישו זה מורה שרק החצי הקדיש וקרבה ואעפ"י שנדחה החצי הראשון מתחילה הוה דיחוי מעיקרא ודיחוי מעיקרא ל"ה דיחוי אבל יש לדחות נהי דדיחוי מעיקרא ל"ה דיחוי היינו אם הי' קדה"ג א"כ א"צ אתה לומר שפשטה על קדושה ראשונה אלא צריך עתה להקדיש החצי אחר ולזה ל"א דנדחה אבל כאן שצריך להקדיש החצי האחר קדה"ג ולומר שפשטה על קדושה הראשונה שהי' ק"ד עד עתה זה ל"א ע"ז כתב רבינו דבע"ח א"נ ולכן אף דצריך לומר פשטה אמרינן כיון דנראה עתה הקרבה אמרינן פשטה וקרב כולה ודו"ק:

והנה במה שכתבתי לעיל דתרי מיגו ל"א לכן ל"א פשטה כקו' מקנה לכאורה ז"א דהרי בהקדיש דבר שנשמה תלוי' אמרינן תרי מיגו כמוש"כ רבינו פ"ה מעירוכין וכש"כ בהקדיש חצי' אך י"ל דזה ע"פ אם אפשר לבוא ביחד דהיינו עתה מקדישו לדמיו אמרינן דנחית קדה"ג וגם פשט בכולה אבל כאן שק"ד כבר הי' עתה שלקח נאמר שיהא נחית קדה"ג לזה וק"ד על הכל זה ל"א ועוד בשלמא במקדיש דבר שנשמה תלוי' י"ל דל"ה תרי מיגו כלל כמש"כ לח"מ שם דבדבר שנשמה תלוי' ממילא פשטה בכולי' רק צריך מיגו אחת דנחית לדמיו אבל כאן כיון שלא חל בשעת הקדש אף שנשמה תלוי' צריך עתה באמת תרי מיגו זה ל"א ודו"ק:

והנה בזה אפשר לומר דבר נעים דלכאורה קשה להבין הדמיון דמייתא מבהמת שותפין לאשה דע"פ נתרצת עיין בראשונים אך י"ל דמייתא כך דר"י קאמר דק"ד מדחה משמע גם עתה הוה ק"ד ואמאי נאמר עתה שהקדיש החצי פשטה בכולה והוה קדה"ג גם החצי הראשון וע"כ יען דחצי הראשון כבר קדוש ל"א פשטה וא"כ לפי"ז אף דהכל להקדש אפ"ה ל"א פשטה יען דכבר קדוש כן ל"ש לומר פשטה אצלה דג"כ ע"פ הוה דע"א וא"ל דאכתי ל"ד דגם כאן אין שלו דכבר קדוש משא"כ אצלה הכל ברשותה ורצונה להתקדש י"ל דבאמת גם שהקדיש כבר ל"ש דאין שלו דהרי עומר למכור לצרכי עולתו אלא דל"א פשטה משום דעכ"פ שייך לומר גם דע"א דעת הקדש עליו א"כ ה"ה ל"ש פשטה באשה ודו"ק:

והנה בפנ"י כתב לפי דרכו מיושב קו' תוס' דלא נקט בבהמה שני שותפין והקדישו שניהם כ"א חציו ותי' יען דאין עושה תמורה ובפנ"י כתב דלפי דרכו מיושב וכונתו דהא גופי' קמל"ן דהו"א בלקחה הוא קדוש וקרב יען דכבר פשט בכולי' מהני חזר ולקחה ורק בבהמת שני שותפין דל"מ להקריבו יען דהחצי הראשון כבר פשט בכולה וכ"ז שלא לקחה ע"פ ל"ח להקרבה לכן קמ"לן אפי' חזר ולקחה ל"מ ולפי דרכו הדבר יותר פשט דהרי עיקר טעמו של רי"ו לאשמעינן דהוה דיחוי משמע הא אי ל"ה דיחוי הוה קרב יען דהקדיש אח"כ החצי וכ"כ דהטעם דאחר שהקדיש החצי השני נתפשט על חלק שהקדיש כבר וא"כ זה שייך בחזר ולקחה אבל אם השני הקדיש אח"כ חלקו ל"ש דנתפשט על חלק הראשון וא"כ חלק הראשון עדיין רק ק"ד הוה ואפי' למ"ד אין דיחוי ע"פ ל"ש דיהא אח"כ קדוש קדה"ג אם לא ע"י פשטה ולומר דנחית עתה קדה"ג על חצי הראשון זה ל"א דרק בשעת הקדש אמרינן דנחית קדה"ג כיון דנחית לדמיו וא"כ לכ"ע אין קדוש ולכן נקיט דוקא בחזר ולקחה ודו"ק:

וראיתי במקנה בק"א סי' ל"א כתב למה לא נקט בהקדיש זא"ז בשני שותפין ואפי'

בב"א לא אפשר שלא יהא אחד קדום והוכיח דע"כ כיון שהקדיש אח"כ אמרינן מתחילה הי' דעתו להקדיש ג"כ והוה בהמת שותפין וחזי להקרבה ואולם מתוס' דהוק' לינקט בב' שותפין היינו ע"כ הקו' בגונא דידעינן דשני לא הי' מתחילה להקריב ג"כ דאל"כ אין כאן דיחוי כלל וא"כ דאיירא בכהא"ג שפיר כתבנו ליישב דאז ק"ד הוה ובהקדישו בפ"א ורצו מתחילה להקדיש שניהם בלא"ה לק"מ דאז חצי להקרבה דהרי ע"כ משכחת גונא דשותפין מביאו קרבן וע"כ בכהא"ג שהי' דעתם מתחילה להקריב שניהם אולם משכחת שותפין שהקדישו ע"י שליח כדאיתא תמורה דף י"א וא"כ נדחו דברי המקנה בק"א וכן יש לומר דמהא"ט ג"כ עושה תמורה כיון דקדוש גם חלק הראשון קדה"ג אף דאין קרב יש כאן קדה"ג אלא דלענין הקרבה הוה דיחוי אבל אי הוה נקיט ב' שותפין א"כ הראשון שהקדיש חלקו נשאר ק"ד וק"ד אין עושה תמורה כמש"כ הרשב"א בקידושין ודו"ק:

ואין לומר איך יכול להקדיש ולהתפשט על חלק שהקדיש תחילה הא כבר קדוש ק"ד ז"א דהרי באמת הפנ"י כתב דהוה אמרינן דאפי' על חלק חבירו אמרינן פשטה בכולה וחזי להקרבה אף דאין מקדיש ומקריב דבר שא"ש כיון שמעצמו נתפשט כן י"ל כאן הרי מעצמו מתפשט על חלק שהקדיש תחילה ועוד דהרי גם בלאו דברינו ע"כ תאמר דחלק קדה"ג מעצמו חל שכבר הקדיש כיון דחזו ונהי דלדידי ל"א סברא זו אבל עכ"פ לא יפלא אם נאמר כך בצירוף זה שהקדיש עתה החצי מתפשט וחל גם אחלק שהקדיש כבר ומטעם מיגו דחל אדמיו תחילה חל עתה קדה"ג ודו"ק:

והנה במקנה בקידושין הקשה למה צריך חזר והקדישה נאמר פשטה בכולה וכתב דלכאורה י"ל כיון דהוה קדושה דחוי' ל"א פשטה והוה כמו הקדיש ראש חמור למזבח דלא אמרינן פשטה ודחי זאת דהרי רבינו כתב דאם הקדישה קרבה הרי דל"ה דיחוי ואפ"ה בעי הקדישה וע"כ משום דלא חל אח"כ והנה מה שהביא מרבינו אין הוכחה דבוודאי לענין ליקרב ל"ש לומר פשטה כיון דתחילה ל"ה הקדש גמור ל"ש פשטה דהרי צריכין לומר ג"כ תרי מיגו חדא דנחית למחצה לדמיו נחית לקדה"ג ושוב גם מיגו דחל אחצי חל אכולי' וזה ל"א וקדושה ראשונה לבדה ל"ש לומר דפשטה ליקרב דהוה רק קדושת דמים כמש"כ רבינו להדיא כאן לענין בע"ח נדחים ולכן צריך רבינו הקדישה אבל לעולם אפשר דאם לא הקדישה ע"פ הק"ד פשטה בכולה אולם רבינו פ"א מתמורה כתב בהמה חצי קודש חצי חול אין עושה תמורה והנה זה לא משכחת רק בהמת שותפין שהקדיש חצי ולקחה אח"כ דבהמת שותפין אין עושה תמורה וא"כ מוכח אפי' קד"ד לא פשטה ועיין פ"ה מעירוכין קד"ד פשטה בכולי' ול"ש דדיחוי לכן אין פשטה דהרי לרבינו אם יקדישנה יהא חזי למזבח וע"כ משום דלא חל בשעה ראשונה ל"א פשטה ולפמש"כ

יש לומר טעם אחר דל"ש פשטה דפשטה רק דדעתו אכולי' וכיון דבשעת הקדש אין שלו ל"ש דעתו אכולי' ופשטה ממילא ל"א דל"א ינקי מהדדי לכן פשטה כמש"כ לעיל ודו"ק:

ואולם אף לפי' התוס' דהוה קדושה דחוי' ע"כ לומר משום דלא חל אז ל"א פשטה אח"כ או כמש"כ דל"א כהא"ג דעתו אכולי' דמש"כ מקנה משום דהוה קדושה דחוי' ממזבח כמו הקדיש ראש חמור למזבח לדעתי לא דמי דראש חמור אסור להקדיש למזבח לכן ל"א פשטה כסברת שעה"מ משא"כ בהמת שותפין רשאי להקדיש חצי' רק ע"כ גם לתוס' כיון דלא פשטה אז בשעת אמירה לא פשטה גם אח"כ והנה דברי רבינו שהבאתי דבהמה חצי' חולין הוא תוספתא לדעתי מזה מוכח דאין חילוק בין הקדיש דבר שנשמה תלוי' בין הקדיש חצי' ויתבאר אי"ה עוד:

אעפ"י שקדושת דמים אינן נדחים שבע"ח אנ"ד וכו'. ובשו"ת דברי חיים כתב לפרש שקשה לו דניהו דדיחוי מעיקרא לא הו' דיחוי היינו במקום שלא הי' עליו שום הקדש ונדחה שפיר לומר דיחוי מעיקרא לא הו' דיחוי כיון שלא נדחה מעולם רק דלא הו' ראוי' אז לשום הקדש והו' כמו מחוסר זמן דילפינן מקראי דלא שייך בי' דיחוי אבל היכי דשייך בו שם הקדש ונדחה ממקצתו שפיר שייך בו דיחוי במה שנדחה בהקדש הגוף ולזה אמר בע"ח אנ"ד ול"ש עליהם שום דיחוי כיון דראוין להיות עדיין ראוי שוב לא הו' אידחו כלל את"ד.

הלכה ה

האומר דמי בהמה זו עולה וכו' נתקדשה קדושת הגוף וכו'. הנה דעת רבינו דהא דאיתא בשמעתין דרבא אמר המקדיש זכר לדמיו קדוש קדוה"ג רק בזכר ולא באבר אחד מנקבה כיון דהאי אבר לא חזי לקרבן לא פשטה בהאי אבר כלל קדוה"ג וא"כ קשה ממש"כ רבינו בפ"ה מה' עירוכין דפשטה קדושה בכולה אף בהקדש שאין הנשמה תלוי בו ועוד דא"כ דס"ל דבעיא דרב אפי' באבר שאין הנשמה תלוי' בו מ"ש אבר שאין הנשמה תלוי' בו דמספקא לי' לרבינו ואבר שהנשמה תלוי' בו דפסיקא לי' לרבינו כמוש"כ הלח"מ שם ותו כיון דקדושת דמים מספקא לי' אי פשטה קדושה בכולה האיך דמי' חולין חוץ מדמי אותו אבר ועוד דבאמת אליבא דר"י נראה דאפי' הקדיש אבר שהנשמה תלוי' בו ק"ד לא פשטה קדושה בכולה דכפי הנראה אפי' הקדיש אבר אחד שהנשמה תלוי' בו קדוה"ג נמי לא פשטה קדוה"ג בכולה מצד העצם דודאי כיון דדרשינן ממנו לד' ולא כולו לד' אימעט אפי' אבר שהנשמה תלוי' בו אלא דהא דפסיקא להו לאמוראי דמודה ר"י באבר שהנשמה תלויה בו היינו משום דלא אפשר למכרה לצרכי עולות למי שנדר הרי עלי עולה בחי' שהרי הוא מחוסרת אבר שהנשמה תלוי' בו וכן מוכח מדברי רבא בתמורה

דף י"א הקדיש חד אבר מהו בגיזה דהך בעיא בודאי לא אזלא אליבא דר"י דכיון דפשטה קדושה בכולה ודאי דאסור בגיזה אלא האיבעיא לר"י מדנקט סתם חד אבר משמע דאף באבר שהנשמה תלוי' מספקא לי' והיינו משום דבאמת לא פשטה קדושה בכולה אלא דהואיל דאי אפשר למוכרה בהכרח הוא עולה ומשו"ה דקדק רבינו בפרקין הל' א' וכ' לשון כל העולה ולא כתב דפשטה קדושה בכולה א"כ הא תינח בהקדיש אבר שהנשמה תלוי' בו קדושת הגוף דאינו יכול למכור אותו אבר כדין המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום אבל המקדיש אבר שהנשמה תלוי' בו ק"ד אפי' תימא דפשטה בי' קדוה"ג בודאי לא עדיף מהקדיש זכר לדמיו דאע"ג דקדשה הבהמה קדוה"ג רשאי למוכרה דאינו בכלל עולתו ושלמיו של הבעלים וכן דייק לשון רבינו כאן כיצד הוא עצמה תיקרב ומדלא כתב יקריב משמע דרשאין הבעלים למוכרה למחוייבין עולה ודמי' חולין חוץ מדמי אותו אבר כיון דכ' ממנו לד' ולא כולה לד' ולא פשטה קדושה בכולה אלא שאם הקדש אבר שהנשמה תלוי' בו קדוה"ג דאי אפשר למכור אותו אבר כדין עולתו ושלמיו הוא דהו' כולה עולה ובזה נדחה מה שנדחק הכ"מ והלח"מ דבעי דרבא בתמורה מי נימא דכי ממעט קרא ממנו בקדושת הגוף אבל בקד"ד לא דודאי סברא זו לא ניתן להאמר כלל ובאמת סובר רבינו דהא דבעי רבא בתמורה הקדיש אבר לדמיו מהו דתהוי' לי' קדוה"ג היינו אליבא דר"י מספקא לי' דלא דריש ממנו ופשטה קדושה בכולה מי נימא כיון דקדשה כולה קד"ד קדשה נמי כולה קדוה"ג ואמרינן תרי מיגו א"ד דתרי מיגו לא אמרינן והלכך ממילא אף אותו אבר לא קדוש קדוה"ג כדין המקדיש נקבה לדמי' עולה דלא קדשה קדוה"ג וזהו שדקדק רש"י בתמורה לסדר המיגו הראשונה מיגו דקדוש האי אבר ק"ד קדשה נמי כולה בהמה לדמי ומיגו דנחית לכולה קד"ד נחית לה קדוה"ג דודאי הך מיגו לחודא מיגו דנחית להאי אבר ק"ד נחית להאי אבר קדוה"ג אין לה מקום להאמר כלל כנ"ל אלא כשאנו אומרים בראשונה מיגו דנחתה קד"ד פשטה בכולה שפיר יש לומר דנחתה קדוה"ג לכולה בהמה ואסור למוכרה ולהביא בדמי' עולה אלא הוא עצמה תמכר להמחוייב עולה כנ"ל וכן משמעות לשון הגמרא מהו דתהו' לי' קדוה"ג דנקיט לי' לשון זכר דמשמע דמספקא לי' נמי אי האי אבר לחודא קדוש קדוה"ג דהאי מיגו לחודא אין מקום לאומרה אא"כ אמרינן תרי מיגו ובעיא זו דוקא לר"י אבל לר"מ אין מקום לבעיא זו דהשתא דמיעט קרא בהקדיש אבר א' קדוה"ג דלא פשטה קדושה בכולה כש"כ בהקדיש אבר לדמיו דלא פשטה קדוה"ג בכולה אפי' באבר שהנשמה תלוי' בו דאימעט כמו מדרשו דממנו ולא הוציא רבינו דין זה כלל מסוג' דתמורה אלא מסוג' דערוכין דאיתא התם והי' ערכך לרבות טומטם ואנדרוגינוס לדמים ופריך לדמים ל"ל

קרא לא יהא אלא דמי דיקלא אמר רבא לומר שנידן בכבודו פי' שאם אמר דמי ראשו ניתן דמי כולו א"ל אביי והתניא ראש עבד זה הקדש הוא והקדש שותפין בו ראש חמור זו הקדש הוא והקדש שותפין בו והא חמור ליתא בעירוכין ואינו נידון בכבודו ולטעמיך תקשה לך עבד דאיתא בעירוכין ואינו נידון בכבודו אלא התם בקדשי מזבח אבל בקדשי בדה"ב דהו"ל קדושת דמים באבר שהנשמה תלוי' בו ופריך במאי אוקימתא בקדשי מזבח אימא סיפא ולא עוד אלא אפי' אמר ראש פרה זו הקדש אין להקדש אלא ראשה אמאי תפשוט קדושה בכולה כיון דהו' אבר שהנשמה תלוי' בו אפי' לר"מ והוא כולה שלמים כיון שא"א למכרה והאיך אמרת אין למזבח אלא ראשה ותי' הא בקדוה"ג דכיון שאיננו יכול למוכרה פשטה קדוה"ג בכולה אבל קד"ד סובר ר"מ דלא פשטה בכולה אפי' קד"ד אע"ג דבקדשי ב"ה נידון בכבודו שאני קדושת דמים למזבח דכי היכא דמיעט קרא ממנו לד' בקדוה"ג דלא פשטה בכולה ה"נ בקד"ד למזבח דלא תפשוט והלכך אין למזבח אלא דמים ופריך והא מר הוא דאמר הקדיש זכר דמיו קדוש קדוה"ג הלכך ה"נ נימא מיגו דנחתה ק"ד לראשה של פרה נחתה קדוה"ג וממילא תקרב כולה למזבח כיון שא"א למוכרה ומשני ל"ק הא דאקדשי' כולה דחזיא למזבח נחתא קדוה"ג משא"כ הכא דאקדיש חד אבר א"א לחול קדוה"ג על ראשה דלא עדיף מהקדיש נקבה לדמי עולה הלכך כיון דדרשינן ממנו לד' דלא נחתא ק"ד בכולה ממילא א"א לחול אהאי אבר קדוה"ג ודלא כרש"י ופריך חדא אבר נמי איבעיא לן דבעי רבא הקדיש אבר לדמיו ואין זה הך איבעיא דמ' תמורה כמו שפירש"י דהתם גרסינן הקדיש אבר לדמיו מהו דתהו' לי' קדוה"ג והיינו אליבא דר"י דפסיקא לי' דחד מיגו אמרינן דפשטה קד"ד בכולה כיון דלא דרש ממנו אלא מספקא לי' בתרי מיגו והכא קבעיא רבא הקדיש אבר לדמיו מהו דתפשוט קד"ד בכולה מי אמרינן כי היכא דאימעט ודרשא דממנו דלא תפשוט קדוה"ג בכולה ה"נ אימעט קד"ד פשטה בכולה אפי' אליבא דר"מ אבל ודאי פסיקא לי' דהקדיש אבר לדמיו לא פשטה קדוה"ג בכולה כיון דדרשינן ממנה וממילא כיון דלא פשטה קדוה"ג בכולה אף בהאי אבר לא פשטה קדוה"ג ומסיק כי איבעיא לן בתר הכא בפרה בעלת מום דאפי' הקדיש ראשה שהנשמה תלוי' בו לא פשטה בכולה קד"ד למזבח ומסיק דאי פשטה בעיא דרבא בהקדש אבר בעלת מום לדמיו לבתר דשמעה להאי ברייתא לפי"ז נראה דאי פשטא האי בעיא בהקדיש אבר שהנשמה תלוי' בו בתר כיון דבברייתא איירא בבע"מ דומיא דחמור מכלל דבתר פשטה קדושת דמים בכולה אבל אכתי ליכא למיפשטא במקדיש אבר שאין הנשמה תלוי' בו בתר דאפשר לומר דלא פשטה קד"ד בכולו והא דאיירא בברייתא בבע"מ דומיא דחמור לאשמעינן דאפי' באבר

שהנשמה תלוי' בו לא פשטה קדושה בבע"מ:

ובזה נתבארו דברי רבינו דמ"ש ה"ז ספק אם פשטה בכולה היינו אם פשטה קד"ד בכולה אבל קדוה"ג בודאי לא פשטה בכולה ולא באותו אבר ומה שסיים רבינו לפיכך תקרב ולא תפדה לאו משום דשמא פשטה קדושה בכולה אין לה פדיון דאדרבא כיון שאין בה אלא קד"ד אי פשטה בכולה תפדה כנ"ל דקדושת דמים נפדית ממש ע"מ להקריבה ומיהו בשעת פדיון יוצא לחולין ממש אלא נהפוך הוא דהואיל דמספקא לן שמא לא פשטה קדושה בכולה א"א לפדות האבר כדאיתא בעירוכין ד"ד בערכך ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך דמי אברים יכול שאני מוציא אף דבר שהנשמה תלוי' בו ת"ל נפשות כמוש"כ רבינו בה' עירוכין שם כל שישנו בכלל העוה"ע יש לו פדיון וכל שאינו בכלל העוה"ע אין לו פדיון הלכך כיון שהאבר הזה אין לו פדיון שאיננו בכלל העוה"ע בהכרח תקרב הבהמה ולא תפדה וסיים כיצד עושין וכו' מוכרין אותה כולה למי שיקריב אותה פי' אפי' למחוייבי עולה בלא דמים קצובים וכו' והא דכ' רבינו ודמי' חולין חוץ מדמי אותה אבר היינו משום דאע"ג דפשטה קד"ד בכולה היינו לענין שכל הבהמה קדושה קד"ד ומועלין בכולה אבל הא ודאי דהנודר שהקדיש א' מאברי לדמיו א"ח בדמי כולה דכי היכי דהמקדיש זכר לדמיו דקדוש קדוה"ג היינו לענין הבהמה שאין לה פדיון אבל אין הבעלים מחוייבין עולה ואינן מחוייבין אלא דמי בהמה ורשות בידם למכור הבהמה למחוייב עולה כנ"ל ה"נ לא פשטה קדושה בכולה אלא לענין בהמה שמועלין בכולה אבל אין הבעלים חייבין יותר ממה שנדרו דמי רגלה של פרה אבל בהקדיש אבר שהנשמה תלוי' בו דאיפשטא דפשטה קד"ד בכולה מועלין בכולה ויש לה פדיון ויכול לפדותה ע"מ להקריבה ותצא לחולין מיהו אפשר דאם מוכרה כולה למחוייבי עולה המעות שבידו חולין חוץ מדמי ראשה ואולי כיון שהוא מין הראוי ליקרב למזבח נידון בכבודו ואבר שהנשמה תלוי' בו וחייב בדמי כולה וכן מסתבר:

ובהכי ניחא מש"כ רבינו פ"ד מה' מעילה ה"ב דהמקדיש אבר שאין הנשמה תלוי' בו לדמיו אם נפדה אין מועלין בפדיונו ע"ש בהשגות והכ"מ נדחק שם לפרש דברי רבינו שאין מועלין בדמיו חוץ מדמי אותו אבר והרי"ק כתב משום דאי פשטה קדוה"ג בכולה לא תפוס פדיון ולפמש"כ ניחא דודאי אע"ג דלא קדוש קדוה"ג מ"מ אין מועלין אפי' בדמי אותו אבר דדילמא לא פשטה קדושה בכולה ולא תפוס האבר פדיונו דאין האבר בכלל העו"ה וכל ספק מעילה פטור כ"ז מספר מרכבת המשנה:

הלכה ו

אמר על בהמה טמאה וכו' מאסורי קרבן שאין קדושה חלה עליהן וכו' כמו שבארנו בהל' אימ"ז. הנה במשנה איתא על בעלת מום ורבינו שינה וכתב איסורי קרבן ונראה משום דקשיא לי' לרבינו דקתני דלא עשה כלום והא קיי"ל מקדיש בע"מ מה שעשה עשוי כמוש"כ בפ"א מאימ"ז על כן ליישב זה כ' רבינו איסורי קרבן לרמז דהכא איירא בבע"ח קבוע שמילתא דפסיקתא דהוא איסורי מזבח משא"כ במקדיש מום עובר ל"ש איסורי מזבח דהא יש לו היתר למזבח אחר שיעבור המום ע"כ חל ההקדש אח"ז ראיתי שבמרכבת המשנה עמד ע"ז שכתב ג"כ דאתי למיעוט בע"מ עובר ורובע ונרבע וכדומה אולם מדבריו נראה שבהא לא ניחא לי' ליישב הך דפ"א מאימ"ז דמה שעשוי עשוי רק כ' לחלק דשם איירא רק באומר לעולה דקדשי לדמים עכ"פ והכא איירא באמר הר"ז עולה דלא קדשי אפי' לדמים עיי"ש:

אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי זה עולה לא אמר כלום. הנה זהו משנה בבכורות ומבואר בסוגיא דזהו דלא כר"מ דס"ל דאין אדם מוציא דבריו לבטלה דלר"מ הו' מפרשינן הרי זו לעולה דאינו אלא תיקון מלה ולא בא להוסיף כלל דיבור ואמנם קשה הא רבינו בפ"ו מה' ערכין ה"כ כ' המקדיש את עצמו לא הקדיש אלא דמיו ובגיטין דף ל"ט מוקי לה כר"מ דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכונתו הי' לדמים והיינו דאף דלא קיימל"ן כר"מ דא"א מוציא דבריו לבטלה כבר כתב בצאן קדשים בערכין דף ה' היכא דאין אנו מוסיפין על דבריו רק אמרינן דכונתו לדמיו ואין אנו אלא מפרשין דבריו בזה קיי"ל שפיר דאין אדם מוצא דבריו לבטלה דגם לרבנן כהא"ג מתקנין דבריו אכתי קשה מדברי רבינו כיון דאין אנו באים להוסיף אלא לתקן דבריו שכונתו הי' לעולה אפ"ה ס"ל לרבינו דלא אמר כלום.

הנה בסברת רש"י יבמות מ"ט כי היכי דלא פקעי קידושין תפסה קידושין יש להשיב ממש"כ רבינו פ"ו מגזילה ה"ח וז"ל הואיל וחצירו של אדם קונה לו מדעתו אמאי לא זכה את המטלטלין מפני שאינו ידוע לו ולאחרים והרי זה המטלטלין אבוד ממנו ומכל אדם אמרה תורה אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה ממנו ומכל אדם קו"ח למטלטלין זה שלא הי' שלו מעולם והוא אבוד ממנו ומכל אדם לפיכך הרי הוא של מוצאו עכ"ל ושפתיו ברור מללו דאיזה כח מרובה אם בדבר שכבר הי' שלו או בדבר שלא הי' מעולם שלו והוא רוצה לזכות בו וכן אמרו בקידושין מכירה כבר יצאה שאינו מכירה אין דין שלא תמכור וא"כ יש מזה תשובה לפירש"י דשפיר יש לומר דלא פקעו קידושין אפ"ה לקדשה בתחילה לא תפסי קידושין.

ובבכורות דף ד' איתא דס"ל לר"י דאס"ד דפסק קדושתייהו הך דמעיקרה נמי פקעו להו קדושתייהו וקשה לי טובא הא קדושה לא פקעה בכדי אעכ"ח לומר כסברת רש"י דאפי' קידושין דמעיקרא היכא דלא תפסו קידושין ושפיר גם בהקדש פקעו הקדושה ולא דמי לשאר קדושה דלא פקעו בכדי.

הנה רבינו פסק דלא כבר פדא דס"ל קדושת דמים לא פקע בכדי אלא כאביי ורבא דס"ל קדושת דמים פקעה בכדי עפי"ז העלה בשו"ת שומ"ת ח"ג סי' קמ"ו ליישב הא דכתב רבינו בפ"ד מתרומות באומר לשליחו צא ותרום והביא האוקימתא דירושלמי כגון שאמר צאו תרום מן הדרום והוא תרם מן הצפון והראב"ד תמה דזה לר"ל אבל לר"מ דאתי דיבור ומבטל דיבור אין צריך לזה האוקימתא והעלה הא באמת קשה גם לרי"ו דמצד אמירה לגבוה כמסירה להדיוט הו' לן למימר דלא מצי הדר ולמה יכול לבטל השליחות והא האומר לשליחו צא ותרום עדיף מאמר מעכשיו ושייך אמירה לגבוה ותקשי גם לרי"ו אעכ"ח דיש לומר דגמרא קאי דחייל בעולה לאחר שלשים וא"כ ס"ל אמירה לגבוה אף בלאחר שלשים ה"ה באומר לשליחו צא ותרום וע"כ דס"ל לש"ס לחלק בין עושה שליח לתרום לאומר לשליחו צא ותרום לאחר שלושים יום כמוש"כ הפנ"י שם ולכן פריך רי"ו לר"ל דלדידי' דבכ"מ לא אתי דיבור ומבטל דיבור מכש"כ בתרומה וא"כ ניחא דבאמת הא יש לחלק בין תרומה דשייך אמירה לגבוה לקידושין רק דבש"ס דילן לא אזלינן כן אבל רבינו דפסק דקדושה פקע בכדי א"כ באמת אין קו' הש"ס לר"ל דגם לרי"ו קשה ולכן הביא האוקימתא דירושלמי דגם לרי"ו צריך לאוקמא כן דבמשנה בשליחות איירא עיי"ש שתי' בזה למה נקט כתירוצו של הירושלמי ולא כתב כמסקנת הגמרא דידן בקדם ותרם.

בענין חוזרת וקדושת לכאו' כהא"ג איתא בערכין דף ל' המוכר שדהו בשנת היובל עצמה רב אמר מכירה ויוצאת ושמואל אמר אינה מכירה ופירש"י כגון שמכר עמה מטלטלין והחזיק לוקח בקרקעות ולא משך המטלטלין דקייל"ן נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה ואין צריך משיכה לרב דאמר מכירה ויצאה שדה הדרא ומטלטלין מיקנו ושמואל דאמר אינה מכירה ומעות מתנה לא מיקנו מטלטלי דחזקה דקרקע לא הו' חזקה עיי"ש ה"נ דפדאה חוזרת וקדושה נראה דתליא בפלוגתא זו דעכ"פ הפדיון חלה אלא דחוזרת וקדושה ולשמואל לא חלה הפדיון כלל כיון דחוזרת וקדושת.

הלכה ז

האומר דמי פרה זו לעולה וכו' או שאמר דמי וכו'. הנה רבינו פסק כרבא דרק בקדה"ג לא פקע בכדי ותמהו דהא איתותב רבא ונראה ליישב דהנה בשמעתין פריך מאומר ל' יום עולה לאחר ל' יום שלמים מוכח דקדה"ג פקעה בכדי וקשה לי דבקידושין דף י"ג איתא דס"ד לומר דמיתת הבעל פקע איסור לאו ומיתה דידי' אבל נשאר עשה דומיא דפסהמ"ק א"כ יש להקשות דילמא הכוונה כך היא דפשיטא לי' בהא דלמחר אי את אשתי דלא פקע בכדי היינו דעכ"פ נשאר איסור עשה והיינו דמתרץ רבא קדושה"ג שאני דלא פקע לגמרי דומיא דפסהמ"ק דהא בפסהמ"ק קשה ג"כ דנאמר אדעתא דהכי לא אקדשי' כדהקשה הגאון בטיב גיטין בתשובה אפ"ה חזינן דאיסור עשה איכא [ולא יצא לחולין לגמרי דאף אחר פדי' אסור בגיזה ועבודה] כן באשה נשאר איסור עשה וחזינן דנקלשה האיסור א"כ מאי הקשה אביי מהא דאומר לאחר ל' יום עולה או שלמים דפקע די"ל דשפיר יכול לעשותו קרבן אחר כיון דנקלשה הקדושה ועוד קשה דהא בהא דאיתא בשמעתין למ"ד קדושת דמים לא פקעה בכדי היינו משום דחוזרת וקדשה ולפי"ז בקדושת הגוף נמי אי נימא דלא פקעה היינו דחזרת וקודשת ול"ה אלא כקדושת דמים דלקדושת מזבח בעינן קדושת פה ואי קדושה ראשונה קדושת פה פקעה אף דנאמר דלא גרע מקד"ד דלא פקע היינו דחוזרת וקדשה ואיכא בי' קד"ד אבל לא שייך חוזרת וקדשת קדה"ג דזה ל"ה קדושת פה ולא חזי להקרבה [ודמיא למקדיש בהמה תמימה לקדושת דמים דנהי דלא יצא מידי מזבח לעולם אבל אינה קדושה קדושת הגוף ואין חזי להקרבה עד שיחזור ויקדשה קדושת פה עמש"כ בפ"א מה' איסורי מזבח] וכן לענין מעילה אין מועל היכא דפקעה קדושת פה אף דחוזרת וקדשה מטעם דחצר הקדש חוזר וזוכה בו ובהא ליכא מעילה כמוש"כ הרמב"ן ב"ב דף ע"ט וא"כ באמת ליכא רק קדושת דמים ודמיא שפיר לפסהמ"ק וא"כ מאי פריך אביי דילמא ליכא קדושת דמים ויכול לעשותו קרבן אחר אך יש לומר דהנה הרא"ש הקשה דקאמר לימא תיהוי תיובתא דב"פ וקשה דהא כש"כ דיקשה לב"פ ונראה דבאמת מהאי טעמא לא פריך לב"פ די"ל כיון דלדידי' ק"ד לא פקעה א"כ יש לומר בקדה"ג נמי דקדה"ג פקעה אבל קדושת דמים נשאר דחוזרת וקדושת קדושת דמים דומיא דפסהמ"ק ולכן חלה עליו קדושת קרבן אחר והא דבאמת לא משני הכא וקאמר לימא תיהוי תיובתא דמשמע דמסופק אי מתרצתא אליבא ד"פ או גם לב"פ קשיא לזה אני אומר דהנה בתמורה דף י' פליגי בר פדא סובר קדושה אין חלה על עוברין והמקדיש עובר אינו קדוש ורי"ו סובר דקדוש ליקרב והוקשה בתוס' מהא דתנן בתמורה דף כ"ד דאומר היא שלמים וולדה עולה לא אמר כלום בשלמא לרי"ו סובר

דקדושה חלה מצ"ע אבל לב"פ אמאי וולדה עולה ותי' דב"פ עכ"ח סובר דקדוש מכח האם ואם אמה חטאת הוא וולד חטאת שתמות ואם אמה שלמים הוא ג"כ שלמים דהיינו משום דסובר שיורי אין משוייר ואם הניחו חולין קדוש מכח האדם [רק ריו"ס"ל אם שיורי משוייר ולכן אין קדוש האם רק מכח עצמו כדאיתא בתמורה דף כ"ה] והוק' א"כ הא דתנן בתמורה דף כ"ה ברישא וולדה עולה והיא שלמים דבריו קיימים הא קדושה אין חלה על העוברין ותי' לדמי וקשה לי עכ"פ יקשה כיון שיורי אין משוייר א"כ אם הקדיש אח"כ האם הוולד שלמים מכח האם ואין דבריו קיימים [דהא בתכ"ד אייר א"כ נאמר דחזרה הו' וא"כ כשאמר שלמים נאמר דוולד שלמים דשיורי אין משוייר ושם משמע דר' יוסי מודה ברישא] ועכ"ח לומר כיון שאמר תחילה עולה ל"א שיורי אין משוייר ורק בהשאיר חולין אין משוייר דחל ע"כ וכן אף כשאמר אח"כ וולדה עולה כיון דבאותה שעה שאמר היא שלמים כבר נתפס הוולד בקדושת האם ולא יכול להקדישה עולה [ולריו דאמר אם נתכוון מתחילה לכך מהני הנה באמת סובר דרק שיורי אין משוייר באם דעתו שתהא חולין אבל אם מקדישו אח"כ קדוש לדמי דלהקריבה א"א דאין קדושה חלין על עוברין או אולי סובר אם האם כבר קדשה חל שפיר קדושה אחרת על עוברין אם פירש ונתכוון מתחילה לכך] עכ"פ חזינן דיש הבדל בין אמר תחילה וולדה עולה דאין חלה על עוברין ובין אמר תחילה היא שלמים ואח"כ וולדה עולה דולד עולה כמו באם אמר וולדה חולין דאין משוייר:

מעתה לפי"ז אם איתא דקדוה"ג לא פקע לגמרי דיש עליו קדושה רק לענין הקרבה פקע קדוה"ג לכן יכול לעשותה עולה או שלמים אחר ל' יום א"כ יקשה דתני לא זו אף זו דנקט ברישא עד ל' עולה ואח"כ שלמים ובסיפא נקט אחר ל' עולה ומעכשיו שלמים ויקשה הא כש"כ הוא דפקע אם אמר מתחילה אחר ל' עולה דהו' כמו אם אמר תחילה וולדה עולה דכהא"ג הי' ראוי לומר אפי' אי קדוה"ג ל"פ בכדי כיון שאמר תחילה לאחר ל' עולה הי' ראוי לן לומר דפקע בכדי הקדושה שאמר אח"כ עד ל' שלמים [וכמוש"כ הר"ן באמת לקמן בתירוצו של ב"פ ובפרט אי תוכ"ד לא מהני בהקדש ע"כ פקע וכמו דאמרינן שיורי לא משוייר אם אמר תחילה וולדה עולה דל"א דקדושה קדושת שלמים מכח האם ויהא כמו חזרה ואפי' לר' יוסי משמע שם דברישא אין חולק דוולדה עולה] וא"כ הו' לא זו אף זו וקשיא גם לפ"ב כמו דפריך בגמרא לעולא מכח לא זו אף זו דהשתא מחמירה לקלה פקע כדאיתא לקמן אך הי' אפשר לומר דהנה באמר עד ל' עולה ואח"כ שלמים ל"פ הק"ד אמנם אם אמר תחילה היא עולה אז אפי' הק"ד ג"כ פקע ולכן נקט תחילה היא עולה לאחר ל' שכבר חל הקדושה דעולה דאז גם ק"ד של שלמים פקע אבל

באמר תחילה היא שלמים ואח"כ לאחר ל' עולה לא פקע הק"ד שפיר נקט רבותא בסיפא באמר תחילה לאחר ל' עולה כך הי' אפשר ליישב אליבא דפ"ד אלא דאפי' הכי קאמר לימא תיהוי תיובתא יען דעל ב"פ לא מפורש בסיפא דפקע כל הקדושה:

אלא דקשיא לי א"כ בגמרא דקאמר השתא מחמירתא לקילתא פקע מקילתא לחמירתא לכ"ש ואמאי לא פריך עדיפא מינה אפי' אי הו' מחמירתא לקילתא כיון דאמר עולה תחילה הו' כש"כ דפקע וכסברת הר"ן דלקמן ונראה דבודאי אי בק"ד איירא ל"ש הסברא יען דאמר עולה תחילה כיון דסובר בעלמא דקדה"ג לא פקע רק בק"ד סובר דפקע וכאן איירא בק"ד לכן פקע א"כ אין זה עדיפתא מה דאמר תחילה עולה אבל הר"ן דקאי בקדה"ג דשפיר הו' זה רבותא והסברא מבוארת דבק"ד באמר לאחר ל' יכול לחזור דעכ"פ לא חל למפרע וא"כ אין זה רבותא מה דהוציא דבריו תחילה לאחר ל' עולה דוקא לב"פ דאיירא בקדה"ג א"כ א"י לחזור הו' רבותא דאפ"ה לא פקע ועוד דכיון דקדוה"ג לא פקע הו' כאמר מעכשיו כמוש"כ רשב"א לחד מ"ד בירושלמי פ"ג דקידושין ג"כ הו' רבותא דאפ"ה לא פקע [והנה עוד אפשר לחלק דבודאי אם נאמר דאשמעינן דלא פקע הו' חידוש אף דנמצא דחוזר ממה שאמר תחילה לאחר ל' עולה אפ"ה חל יען דתוכ"ד כדיבור דמי אבל להיפוך אם נאמר דאשמעינן דפקע לא יקשה דכש"כ הו' דפקע יען דאמר תחילה לאחר ל' עולה דכיון דתוכ"ד כדיבור דמי ויכול לחזור אין זה כש"כ יותר דפקע כהא"ג דמה איכפת לן במה שאמר לאחר ל' עולה אלא דבזה נסתר דברינו דלעיל וע"כ דהו' כש"כ ואולי יש לומר דבזה מסופק אי לימא דתיהוי תיובתא דב"פ] אלא דקשה לי טובא לפירוש הר"ן דיש בזה רבותא במה שאמר תחילה לאחר ל' עולה למה לא מתרץ דבאמת לא פקע רק שאני הכא דפקע יען דאמר לאחר ל' עולה וכיון דתוכ"ד לאו כדיבור דמי וא"י לחזור לכן פקע ונראה דסובר אם איתא דלכן פקע א"כ הו' לן למימר אדרבא דלא חל כלל מהא"ט כיון שאמר לאחר ל' עולה וכדאמרינן באמת בירושלמי לחד מ"ד אמר לאחר ל' עולה מעכשיו קדוש הקדישו אינו קדוש וע"כ דבאמת לא פקע והיינו משום באמר לאחר ל' עולה לא חל מעיקרא ונהי דא"י לחזור אבל אם הקדישו למזבח לא פקע ומפקיע הקדושה שאמר תחילה וכן כתב רבינו בפ"ה מה' עירוכין אמר לאחר ל' הקדש הקדישו הקדש וע"כ שוב לא פקע ונהי דשם איירא בק"ד אפ"ה גם בקד"ד לא חל קודם ל' והנה בבה"ז כתב דהא דכ' רבינו בלאחר ל' עולה הו' וה"ה כשאמר שור זה הקדש דמים אף דלב"פ אמרינן דאין יכול לחזור אבל לעולא יכול לחזור וכמש"כ הר"ן ורשב"א ולכן כשהקדיש למזבח הרי זה קדוש ואולם בס' אמרי בינה הקשה דמשמע לרבינו ג"כ א"י לחזור דאלים דיבורו שיהא כמעשה ולא אתי דיבור ומבטל מעשה רק שהקדישו

או למכור או שחטו דהו' מעשה מהני לבטל הדיבור אף דהו' כמסירה ולכך העלה הוא ז"ל דבאמת סובר רבינו דחזרה לא מהני רק מעשה מבטל וסובר רבינו דלב"פ ג"כ יכול לבטל ע"י מעשה ואך הקשה כיון דרבינו ס"ל תוכ"ד לא כדיבור דמי א"כ א"א לומר דחל ולא פקע כקו' הר"ן דזה רק אי תוכ"ד כדיבור דמי אבל לרבינו קשה ורצה לתרץ כיון דאמר מעכשיו שלמים ג"כ אמירה חשוב כמעשה ואתי מעשה ומבטל מעשה ושוב תוכ"ד כדיבור דמי ולדעתי דבריו דחוקים המה דא"כ היא שלמים וולדה עולה נאמר ג"כ דמעשה מבטל מעשה ואף דאפשר לחלק לא נהירא לי וא"כ ע"כ דב"פ סובר תוכ"ד כדיבור דמי וקשיא לרבינו וע"כ כמוש"כ הבה"ז דלב"פ א"י לחזור אבל לדידן דיכול לחזור תוך ל' שוב שפיר יכול להקדישו אלא דא"כ קשיא למה נקט הקדישו או שחטו ולא נקט ומכרו לכן נראה לי דהנה רבינו כתב דאם מתחילה נתכוון לכך דבריו קיימין דכהא"ג ל"ה חזרה ומהני תוכ"ד ומעתה יש לומר הנה המקדיש אין חוזר רק דעתו שיהא חלין השני הקדישות זה אחר ל' וזה עד ל' ולכן שפיר חל ומה דאמרינן דלא פקע ולא יכול לחול לאחר ל' הקדושה אחרת לא חשוב חזרה דהוא לא חזר רק הדין כן דלא פקע [והדבר מוכרח דהרי בירושלמי מוכיח ק"ד פקע בכדי משדה מקנה ויקשה שם שאני דאין מקדיש דבר שאינו שלו וע"כ אי ק"ד לא פקע לא הו' פקע גם בשדה מקנה אף דאין שלו וא"כ כש"כ דלא פקע מכח הקדש אחר אך לכאו' ב"פ לא יליף משדה מקנה ע"כ משום דא"א מקדיש דבר שאינו שלו אולי באמת לב"פ תוכ"ד כדיבור דמי אבל לדידן שפיר ילפינן מדמהני הקדש בשדה מקנה אף שאין שלו ולא פקע ה"ה דלא פקע מכח הקדש אחר] ולכן אתיא שפיר כמ"ד הקדישו בתוך ל' קדוש כדאיתא בירושלמי בקידושין אמנם לחזור א"י ונראה דאפי' למכור א"י ולכן גם רבינו לא כתב מכרו רק הקדישו ושחטו:

אמנם יש לומר דרך אחרת בזה דהנה רבינו בה' עירוכין הנ"ל הם תוספתא פ"ג מתמורה ואיירא מק"ד ושם איתא כלשון רבינו ממש הקדישו לאחר ל' בתוך ל' שחטו מותר בהנאה לפי"ז יש לומר דרבינו לא כתב כן רק בק"ד וכמ"ד דפקע בכדי אבל בקדוה"ג דלא פקע בכדי אף לעולא א"י לחזור [וזה דלא כדברי הבה"ז דלדידי' למ"ד ק"ד פקע בכדי גם בק"ד אף דלא פקע אפ"ה יכול לחזור וכמוש"כ הרשב"א רק שכבר הקשה עליו באמרי בינה מנ"ל להקל כ"כ דלמ"ד ק"ד פקעה בכדי דיוכל לחזור ג"כ וכן קשה ממש"כ הלח"מ בשמעתין שתי' של ר"פ קאי גם לרבא הרי דאין יכול לחזור ולפמש"כ רק בק"ד כן אבל בקדה"ג ל"מ חזרה] והנה כיון שמדברי רבינו דנקט שחטו מוכח אפי' בק"ד א"י לחזור ולפי"ז בקדה"ג אפשר תוך ל' אם שחטו אסור בהנאה וראיתי בריטב"א

שהרגיש בקושיא שהקשיתי וכתב דע"כ יכול לחזור והיינו כאידך מ"ד בירושלמי שהביא הרשב"א ולפמש"כ זה רק בקד"ד אבל בקדה"ג דתוכ"ד לאו כדיבור ל"ה חל כלל וא"כ נתיישבה שיטת רבינו דגמרא כאן קאי אי תוכ"ד כדיבור אבל רבינו דס"ל לאו כדיבור דמי שפיר פסק כרבא דלא פקע בכדי וא"ש:

ובהכי ארווח לן הא דפסק רבינו בפ"ד מה' מעילה דחוזרת וקודשת ולא כתב כאוקימתא דגמרא דהיינו בדאיכא זיקא ונראה דהנה קיי"ל אין תנאי בהקדש משום דא"א ע"י שליח וא"כ אמאי מהני כאן תנאי דאם אין נקצצות היום וכבר הקשה כן בריט"א וכתב ליישב דכאן מסתמא דעתו למפרע כי רוצה שיהא הקדש דלכן מקדישו לכן הו' כמעכשיו א"צ דינו תנאים והקשה בירושלמי פליגי אי מכאן ולהבא או למפרע קודש וא"כ למ"ד דקדוש רק מכאן ולהבא יקשה איך מהני כלל תנאי והנה תי' זה תמוה דהרי גמרא משני דהו"א דאדעתי' דהכי לא אקדשי' אם יצילו וא"כ איך נאמר אנן שכונתו להקדיש כדי שיצילו אך יש לומר דהרי בגמרא משני דהו' כנדרי שגגות וא"כ ל"ש דתנאי בטל כיון דהו' שוגג ונדר בטעות וע"כ לומר כן דאל"כ כשאמר בגמרא דס"ד דלא אקדשי' א"כ יקשה שוב א"כ איך מהני תנאי לבטל הקדש וע"כ דשגגות שאני אך אי קשיא הא קשיא בס"ד בגמרא דפריך פשטה דילמא אשמעינן דהו"א דתנאי בטל והקדש חל קודם שנקצצות קמל"ן דרק כשנקצצות חל ההקדש ולכאו' יש לומר דלמ"ד למפרע קדוש פשיטא דתנאי מהני דהו' כמעכשיו דלא מהני חזרה כלל וכמוש"כ הרשב"א להלן דלחד מ"ד בירושלמי פ"ג דקידושין דקדיש למפרע באומר לאחר ל' יום דהו' כמעכשיו ולכן פריך פשיטא אמנם למ"ד דמכאן ולהבא קדוש צריך שפיר לאשמעינן דתנאי מהני וכיון דרבינו פסק בפ"ה מעירוכין דבלאחר ל' יום הקדש אם שחטו מותר בהנאה א"כ טובא אשמעינן דתנאי מהני ולא צריך לאוקימתא דגמרא ולכן השמיטו רבינו אך לכאו' עדיין קשה דהרי אף למ"ד למפרע קדוש דהו' כמעכשיו ומהני תנאי עכ"פ הא גופי' איצטריך לאשמעינן דהו' כמעכשיו וכן להיפוך יקשה למ"ד מכאן ולהבא איך שייך כלל לפרש דאשמעינן דתנאי מהני מ"ט באמת מהני תנאי כיון דא"א ע"י שליח ואין תנאי בהקדש והנה קושיא ראשונה יש ליישב לב"פ דלא פקעה בכדי א"כ קדוש למפרע והו' כמעכשיו והא דאמר לאחר ל' הכונה לשייר גיזה וכמוש"כ הרשב"א בשם ירושלמי וא"כ מסיפא ידעינן לה דלא פקע ממילא נשמע דקדוש למפרע וכמעכשיו דמי ומהני תנאי ע"כ פריך שפיר פשיטא אבל לעולא דפקע בכדי א"כ רק מכאן ולהבא קדוש [כמוש"כ הרשב"א לענין חזרה] לכן לדידי' צריך לאשמעינן טובא דתנאי מהני וכי תימא מ"ט מהני תנאי כמו שהקשיתי לעיל יש לומר בהקדש לכ"ע קדוש למפרע ולכן מהני תנאי [ורק החילוק

דלמ"ד דהו' כמעכשיו א"כ חל בודאי מעתה אבל למ"ד דפקע בכדי ל"א דהו' כמעכשיו אבל עכ"פ ספק הו' אי קדוש למפרע ונפ"מ לענין התראת ספק כאשר יתבאר] והיינו לפמש"כ הר"ן בתשובה בהא דאמרינן בשבועות שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו למ"ד ה"ס שמי' התראה לוקה הא האיסור אין חל למפרע כשנתקיים התנאי דהרי תנן בפ' בתרא קונם פירות עולם עלי אם ארחוץ למה לה הפרה לא תרחוץ ולא ליתסר וכן מוכח מהרי זה גיטך אם לא באתי עד י"ב חודש דאין גיטו גט דאל"כ הי' כמעכשיו ותי' הר"ן דדוקא שם שאפשר שיתקיים האיסור על פירות אחר שתרחוץ אבל כאן אם יאכל איסור תחילה לא יאסר אף אם יתקיים התנאי דהיינו אם אכל איסור תחילה לכן אמרינן שדעתו שיתקיים תנאי ואפי' בסוף שיחול נדרו ורק גבי גט יען שבקישוי מגרש אמרינן דעתו דלא רצה שיחול הגט עד שיתקיים התנאי את"ד והנה בשו"ת נוב"י מד"ק הקשה איך חל תנאי בשבועה שלא אוכל אם אוכל זו הא א"א ע"י שליח לפמש"כ בשם הר"ן א"ש דכיון דחל למפרע ל"ב דיני תנאים ומעתה גם כאן ניחא דיש לומר דהא דחל למפרע כדאיתא בירושלמי הוא אפי' למ"ד דפקעה בכדי אפ"ה קדוש למפרע כמו בשלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ומטעם זה עצמו דהרי אם לא יחול למפרע אפשר שיתקיים התנאי ואפ"ה לא יהא הקדש כגון אם ימית ויפול הנכסים לפני יורשים דלא קדשי וע"כ כונתו שיהא קדוש למפרע ושוב מהני תנאי ולא יקשה קו' הגמרא פשיטא דהא קמל"ן אף לעולא דפקע בכדי קדוש למפרע ולכן חל התנאי וא"כ אין צריך לאוקימתא דגמרא בדאיכא זיקא ולכן לא הביאו רבינו:

אך לכאו' עדיין קשה דהא רבינו בפ"ח מה' גירושין כתב דתנאי דאם ג"כ חל למפרע מס' ואם נשאת קודם התנאי לא תצא וכבר תמהו עליו ונראה שדעת רבינו כדעת הר"ן הנ"ל שבאמת בגט יש לנו לומר דמגורשת למפרע כמו בלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ומה שכתב הר"ן דבגירושין דבקישוי מגרש לית לי' לרבינו דהא לא הביא הא דאמרו לא מקדים פרעונותא לנפשי' בגיטין י"ז ע"ש ואפ"ה חזינן דבעי דיני תנאים ולא דמי לאוכל ככר זו דשם איסור על נפשי' לא צריך דיני תנאים דאין מגיע לאדם אחר טובה או רעה מזו אין כאן דיני תנאים א"כ הדרה קו' לדוכתי':

ונראה ליישב דהנה בשעה"מ כתב לתרץ יען דרק דיבור ל"ח אם לא נתקיים התנאי דדיבור מבטל דיבור ואולם לדעתי לא הועיל דהא רבינו סובר תוכ"ד לא כדיבור דמי ולא אתי דיבור ומבטל ההקדש ועוד דהא הו' מעשה קודם לתנאי דהדיבור קמא הו' כמעשה ומסירתו להדיוט ועוד קשה דהא אף במעכשיו דל"ב דיני תנאי אפ"ה אפשר לעשות ע"י שליח בעינן כמו שהוכיח הר"ן מהא דמהני תנאי בחליצה אף דאיירא במעכשיו

משום דהו' חסרון בגוף התנאי אך לזה יש לומר דכיון דרק לכן א"א לעשות ע"י שליח מחמת גריעותא דהו' דיבור לכן מהני התנאי אף בא"א לעשות ע"י שליח והיינו במעכשיו אבל בתנאי דאם כיון דיליף מבני גד בעינן דומיא דבני גד דאפשר לעשות ע"י שליח דאין לומר דכיון דרק דיבור הו' ואתי דיבור ומבטל דיבור אין צריך לילף מבני גד זה אינו דהא לדעת רבינו בהקדיש תוכ"ד לאו כדיבור דמי דנחשב הדיבור כמעשה וא"כ בעינן שפיר דומיא דבני גד וא"כ אכתי הקו' הראשונה קשה ונראה לפמש"כ רבינו בפ"ו מה' אישות בנתן הקידושין ותוכ"ד התנה מהני וקשיא ג"כ הא בקידושין ג"כ תוכ"ד לאו כדיבור דמי ותי' דזה רק לענין חזרה אבל לענין תנאי הו' כדיבור דמי ואתי דיבור ומבטל דיבור ולא צריך דיני תנאי וא"כ גם כאן לענין תנאי הו' כדיבור ואתי דיבור ומבטל דיבור ולא צריך דיני תנאי אך בפי' המשנה דתמורה כתב רבינו גבי וולדה עולה דל"מ תנאי תוכ"ד בקידושין לזה יש לומר דלכן תוכ"ד לאו כדיבור דמי בהקדש דכבר נגמר במחשבה והדיבור כמסירה וא"כ בתנאי דמוכח דלא גמר בלבו שוב שפיר דיבור מבטל דיבור ודו"ק:

ובהכי ניחא דהנה רבינו בפ"ה מה' עירוכין כ' מעכשיו ולאחר ל' יום אין קדוש והקשה באמרי בינה בשמעתין הא הו' ס' תנאי ס' חזרה כדאיתא בקידושין פ' האומר ותי' עפ"י לח"מ דרבינו סובר דתנאי הו' אלא דלחומרא בקידושין אית לי' דס' חזרה הו' יקשה ג"כ אי תנאי הו' הא אין תנאי בהקדש וע"כ במעכשיו ל"ב דיני תנאי ואכתי יקשה הא אפשר לעשות ע"י שליח בעינן אף במעכשיו ולהנ"ל יש לומר כיון דרק דיבור הו' אתי דיבור ומבטל דיבור ל"ב אפשר ע"י שליח כנ"ל וא"ש דתוכ"ד לאו כדיבור דמי דיש לומר דהיינו לענין חזרה אבל לענין תנאי לא הו' אלא דיבור.

והנה בהא דפריך מאומר לאחר ל' יום עולה וכתב הר"ן דהקושיא לרבא אבל לעולא גם קדוה"ג פקעה ומגט לא קשיא דלא מצינו קידושין לזמן דלא מצינו קנין פירות באשה אבל בהקדש יש ק"ד וקשיא לי לפי"ז מאי פריך רב חסדא במעילה דף י"ב לעולא ור"י [דרי"ו ג"כ סובר בירושלמי כאן דפקע בכדי] אקדשים שמתו קדושה שבהן להיכן הלכה הא עולא ורי"ו סברו קדוה"ג פקעה בכדי ואולם יש לומר דהרי באמת במעילה מבואר דרב חסדא הודה דאין בו מעילה ופקע בכדי והיינו ע"כ דאין בו מעילה ופקע בכדי א"כ יש לומר למסקנא ס"ל דבאמת בכל קדוה"ג אמרינן קדושה פקעה בכדי והה"ד בקדשים שמתו דמסתמא ג"כ אין מקדישו רק כ"ז שהוא בחיים ויהא ראו' להקריב [וא"ל דמקדישו גם אלאחר מיתה לדמיו דז"א דאפ' להאכילו לכלבים כמבואר ברש"י מעילה שם] אלא דלפי"ז קשיא לאידך גיסא לפי' הרא"ש והר"ן בפי' השני דלעולא ג"כ קשיא וכן לרבא

דסובר קדוה"ג ל"פ רק ק"ד א"כ באמת נשאר הקו' דר"ח במעילה קדושה שבהן להיכן הלכה וצ"ע:

ולכאורה יש לומר לרבא דסובר קדוה"ג לא פקע סובר במתה איכא טעמא אחרינא דאדעתא דהכי ודאי לא אקדשי' רק דא"כ קשיא קו' אחריתא דכל הטעם דרבא מחלק בין קדוה"ג דמדמי לאומר הרי את אשתי למחר אי את אשתי דבודאי לא פקע בכדי בלא גט א"כ קשה הא דאיתא בקידושין דף י"ג דפריך מיתה מנ"ל דמתרת יקשה פשיטא דבמת הבעל פקע האישות כמו במתה בקדשים לרבא דמדמי להדדי ואין לומר דיותר יש לדמותו לחטאת שמתו בעלי' דל"א דפקע קדושתי' ז"א דהרי גם בחטאת שמתו בעלי' איתא בב"ק דף ק"י דמצד הדין יצאה לחולין דאדעתא דהכי לא אקדשי' אלא הלכתא דמתה וא"כ הה"ד בבעל נאמר כן כיון דמדמי להדדי אך לזה יש לומר דזהו בכלל תי' הגמרא הוא אסרה הוא שרתה ורק הגמרה דחי לה דחזינן בערוה ל"א הוא אסרה הוא שרתה אלא דאכתי קשה הרי חזינן עכ"פ דל"ד אישות לקדוה"ג דבהמה ועוד דהרי בגמרא דקידושין אמרינן דעכ"פ בעשה תהא ופריך ממנ"פ אי אהני מיתת הבעל תשתריא לגמרי ומסיק מידי דהו' אפסהמ"ק דנשאר בעשה באיסור גיזה ועבודה וא"כ לפי"ז נאמר כמו דבמיתת הבעל לא פקע לגמרי מסברא ונשאר עשה כמו בפסהמ"ק כן נאמר גם במתה בהמת קדשים דנשאר עכ"פ איסור עשה דהרי הא דמדמי הגמרא אישות לפסהמ"ק לכאו' היינו משום דגם בפסהמ"ק קשה דנאמר אדעתא דהכי לא אקדשי' כמו שהקשה הטיב גיטין בתשובה שהבאתי לעיל וע"כ לומר דקדושה לא פקעה בכדי לגמרי ולכן גם באשה פריך דנאמר דלא פקע בכדי לגמרי ונשאר עשה ומעתה אי קדוה"ג דבהמה דמי לכל מילי לאישות א"כ ג"כ נאמר דנשאר איסור עשה מעתה אי קדוה"ג דבהמה יש לדמותו לאישות א"כ גם במתה נאמר דעכ"פ איסור עשה נשאר א"ו דלא דמי לפסהמ"ק אלא אדרבא יש לדמותו לבהמת קדשים שמתה דאפי' איסור עשה ליכא דפקע קדושתה ה"נ במת הבעל פקע קדושתה ומאי פריך דיהא אסורה באיסור עשה כנ"ל:

עוד קשה לי' דאיתא ביבמות דף נ"ד דיליף מושכב שכבת זרע דמשמש א"א שמתה פטור דס"ד יען דאשתו מיקרי שארו גם לאחר מיתה ליחייב משום א"א קמל"ן וקשה הרי בהמת קדשים שמתה פקעה בכדי ול"ל קרא וע"כ דאישות עדיפא מקדושת הגוף דבהמה דהרי מיקרי שארו גם לאחר מיתה ואיך מדמי בשמעתין קדוה"ג דבהמה לאישות דלא פקע בכדי ובהא ניחא הא דפריך בקידושין מנ"ל דמיתת הבעל היינו ג"כ כיון דחזינן במתה היא עדיין הו' שארו ה"נ במת הבעל לא פקע בכדי אבל יקשה עדיין מגמרא דב"ב דף קי"ד דאמרינן שם דכמו דבעל שמת אין יורש את אשתו להנחיל לאחיו כן אם הבן

יורש את אמו להנחיל לאחיו מן האב והקשו תוס' מאי פשיטות יש יותר דבעל דאין יורש כשהוא בקבר ותי' דפשיטא שפקע ע"י מיתה כמו ע"י גט והקשה במרש"א א"כ למה צריך קרא דאין יורשת אשתו שמתה ושנפלו לה לאחר שמתה הא כיון שמתה פקע שארות ותי' דיותר פשיטות דפקע שארות ע"י מיתת הבעל משפקע ע"י מיתתה א"כ מוכח דבאישות ע"י מיתת בעל פקע יותר מע"י מיתת האשה א"כ מאי פריך מנ"ל דמיתת הבעל מתיר דע"י מיתתו פקע שארות לגמרי הן אמת דקשה לי לפי"ז דהנה תוס' ב"ב שם דהוק' דמיבמות מוכח דלאחר מיתה דידה נמי מיקרי שארו ופי' מהרש"א שם דהקו' דחזינן דמיקרי שארו ורק לענין א"א ממעט קרא ומוכח דשארות לא פקע והכונה אף דשם במיתת אשה עכ"פ חזינן דשארות לא פקע ואפ"ה אין יורשה בקבר כשהיא מתה ונפלו לה נכסים אח"כ חזינן דלא תליא בשארות ומינה דאף דפקע שארות במיתת דידי' אפ"ה מצי יורשה כשהוא בקבר ודברים דחוקים הם דכש"כ הוא עכ"פ אם שארות פקע דאין יורשה אמנם תוס' ביבמות כתבו דמוכח מהך דב"ב באמת דשארות פקע והיינו כמו דבמיתה היא פקע שארות דידה הה"ד במיתת הבעל פקע שארות וא"כ יקשה מאי פריך בקידושין מנ"ל מיתת הבעל מתיר הא תינח ממיתה דידה דפקע שארות דידה מעתה הדרה קו' לדוכתי' ארבא דמדמי אישות לקדוה"ג דבהמה:

והנה בברכ"י סי' י"ז חאהע"ז חקר במי שמת ונעשה לו נס וחי אי צריכה קידושין והביא מירושלמי פ' מי שאחזו דאין צריך קידושין וכתב הטעם כיון דחי אח"כ מוכח דל"ה מיתה [וכן מוכח ב"מ קי"ד אלי' דהחי' הוולד כיון דחי אח"כ מעיקרא אין לטמא לגוסס דו"ק] עוד הביא בשם כנה"ג במתה אשתו וחי דלא פקע זיקת הבעל ונראה לפמש"כ הא"ט דעדיין שארו ושארה קרינן בהו וכן באם נעשה אשתו טריפה חקר בברכ"י סי' ט"ו אי משתריא באחות אשתו כיון דהו' כמתה וכן באשת איש אם הי' טריפה אם חייב משום א"א ולפמש"כ הא"ט דקדוה"ג לא פקע אפי' בבהמה ואם נעשית טריפה בכ"ז לא אמרינן אדעתא דהכי לא אקדשי' ופקע הקדושה כמו שחקר בשו"ת טיב גיטין הנ"ל וע"כ משום דקדה"ג לא פקע מכש"כ בזה:

והנה בהא דמייתא מהיום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט קשה לי עוד מאי פריך מאישות לקדושת דמים הא עכ"ח לא דמי דהנה בק"ד אי מעל בו יצא לחולין משא"כ באישות אף אי מעלה בו מעל כגון שזינתה לא פקעה הקידושין כדאיתא ביבמות דף מ"ט דקידושין תופסין בסוטה ובנדה ופירש"י דהא חזינן דלא פקעה הקידושין אף דהי' סברא לומר דאי זינתה פקעה הקידושין דאדעתא דהכי לא קידשה אפ"ה לא פקע הקידושין ע"כ דשאני אישות משאר קדושת ולכאורה יש לומר דהיינו דמשני קדוה"ג

שאני דכמו דקדושת בהמה שיש בה קדוה"ג לא יצאה לחולין ע"י מעילה דיש מועל אחר מועל בקדוה"ג כן באשה נמי אף דזינתה לא פקעה ואי תזנה שנית עבדה עוד איסור ומעלה מעל בבעלה פעם שנית אך א"כ יקשה הא כאן קאי לר"מ ור"מ הא ס"ל בקידושין נ"ד הקדש קדוה"ג במזיד מתחלל א"כ הדרה קו' לדוכתי' דמאי מדמי אישות לקדוה"ג ונראה לומר בזה פרפרת דהר"ן כתב דאביי סובר דל"ד לאישות דלא מצינו אישות בקנין פירות רק בקנין הגוף ולהנ"ל יש לומר דאביי הוא דקאמר ביבמות דכ"ע מודים בבא על סוטה דאין הוולד ממזר יען דקידושין תופסין ולא פקע בזינתה מרצונה לפי"ז אביי לשיטתו דסובר קדוה"ג ג"כ פקע דל"ד לאישות דהרי באישות אף דמעלה מעל בבעלה לא פקעה הקידושין ובקדוה"ג כשמעל במזיד פקע ההקדש ויצא לחולין לר"מ אבל רבא לשיטתו יש לומר דסובר דלית לי' הסברא דאדעתא דהכי לא קידשה א"כ אין לדמות מעילה בבעלה למעילה בהקדש אבל באמת למחר אי את אשתי דגם באישות איכא סברא לומר דפקע אפ"ה לא פקע ע"כ דקדוה"ג שאני א"כ הקדש קדוה"ג לא פקע רק בקד"ד פקע בכדי אלא דאכתי יקשה לר"מ דס"ל דבמזיד הקדש מתחלל דיליף מעילה מסוטה דהו' במזיד וקשה לכאו' אדרבא אי מסוטה באת ללמוד הרי בסוטה ל"א דכיון דמעלה פקע הקידושין ולכן אמינא ליישב הכל בחדא מחתא דיש לחלק דרק בהקדש דידי' דאף בקדוה"ג ס"ל לר"מ דאין מועל אחר מועל ופקע הקדישו דאין נוגע לאחר אבל בקדוה"ג דאחרינא במזיד אין מתחלל דלא מצי להפקיע זכות של הבעלים שרוצה שיהא הקדש [וכהא"ג כתבו התוס' תמורה דף כ"ז לחלק דקדושת בדה"ב יכול אחרים לפדות וקדוה"ג רק הבעלים יכולין לפדות וא"כ דומיא דהכי בסוטה דהיא קנינה של בעל ומשועבדת ל"ש ע"י שמעלה בו תצא מרשותו א"כ שפיר דמי קדוה"ג לאישות דהא דע"י מעילה בבעלה לא פקע הקידושין משום דהוא קנינה של בעל כהא"ג באמת גם קדוה"ג דבהמה דאחרינא לא פקע וא"י לחולין ע"י מעילה וא"ש:

אמנם יש לומר עוד דהנה על קו' הר"ן מ"ט דאביי הא ודאי באומר למחר את אשתי לא פקעה הקידושין יש ליישב עוד בדרך הזה לפמש"כ הריטב"א דקונם כללי לא פקעה בכדי יען דאסור אכ"ע אף על עצמו רק בקונם פרטי ס"ל דפקעה בכדי והקשה הרי בקידושין שרי לי' ובהקדש שרי להקדש אפ"ה הו' קידושין והו' הקדש לגבוה ותי' דהקדש שאני דבעי שיהא חזי לגבוה וקידושין שיהא חזי לדידי' א"כ אי הו' אסורה לי' ל"ה קידושין ולא הקדש אי הו' אסורה לגבוה ולכאו' קשה הרי קידושין תופסין בחייבי לאוין הרי דאיכא קידושין דאיסורא לי' ואפ"ה קידושין תופסין וצריך לומר דשה' דבלא"ה אין חזי לי' אבל אכתי יקשה מהא דקידושין שאין מסורין לביאה שכתבו תוס'

בקידושין דף נ"א דהיינו היכא דע"י קידושין נאסרה אפ"ה הו' קידושין אך הדבר נכון מאוד דהרי אביי הוא דסובר קידושין שאין מסורין לביאה הו' קידושין לדידי' באמת לא דמי לאישות כלל דחזינן דיש קידושין דאסורה גם לו אבל הקדש ל"ש רק בחזי לגבוה א"כ כיון דלא אסרה אכ"ע פקעה בכדי אבל רבא לשיטתו דס"ל דקידושין שאין מסורין לביאה לא הו' קידושין באמת היינו טעמא דקידושין רק בא להתיר על עצמו לא לאיסור כסברת הריטב"א וכל שבא לאיסור לא הו' קידושין א"כ לדידי' שפיר בקדוה"ג יש לן לומר ג"כ דלא פקע כמו באישות כיון דאידי ואידי ע"כ אין בא לאסור אבעל והקדש לכן רק ק"ד פקע בכדי ולפי"ז ב"פ דסובר פקע בכדי אי איירא בקונם והוקשה לו א"כ דחזי לדידי' אמאי יש פדיון הרי גם הקדש וקידושין לא אסור אגבוה כקו' הריטב"א וע"כ לומר כתי' דלהתיר לעצמו ולגבוה בא וס"ל קידושין שאין מסורין לביאה ל"ה קידושין אמנם עולא דסובר דפקעי יש לומר דהא"ט דסובר קידושין שאין מסורין לביאה הו' קידושין א"כ אף באסרה על עצמה חל ואפ"ה היכא דלא אסרה על עצמה ג"כ חל ואפ"ה לא פקעה ע"כ דקדוה"ג שאני או דאישות שאני לפי"ז פליגי אביי ורבא אליבא דעולא ודו"ק:

והנה מה דקשיא לי' בדברי רבינו הא קשיא איך פסק רבינו כאן כרבא דיש חילוק בין קדה"ג לק"ד דלכאורה נראה דרבא בזה לטעמי' דמבואר בכמה דוכתי' דרבא סובר דהקדש מפקיע מידי שיעבוד וכתבו בתוס' גיטין מ' שזה בקדה"ג אבל בק"ד מוכח דאין מפקיע ורק צריך פדיון ומוכח בפסחים דף ל"ב דכן סובר ג"כ רבא ולפי"ז הוא אזיל כאן לשיטתו דהרי בירושלמי בקידושין איתא דקה"ג מפקיע יען דמצינו דהקדש יוצא בלי פדיון ואמנם רבא מחלק ע"כ דזה רק בק"ד כמו שכ' תוס' בגיטין שם והביאו ג"כ הך דשדה מקנה יצא לחולין ולא כתבו כן מירושלמי רק סתמא ובל"ס כונתם לדברי ירושלמי וא"כ הרי רבא לא יליף משדה מקנה לקדה"ג דא"כ גם קדה"ג לא מפקיע מידי שיעבוד ולכן סובר גם כאן דהבדל בין קדה"ג לק"ד ואולם רבינו פ"ז מעירוכין סובר גם ק"ד מפקיע מידי שיעבוד וא"כ גם לענין פקעה בכדי אמאי פסק דפקע בכדי ואשר ע"כ אני אומר דרבינו ג"כ סובר דאין מפקיע מידי שיעבוד רק כ"ז שביד ההקדש א"א לגבות מכח ההקדש אבל כשפדאו גובה וכמש"כ רבינו שם אבל בקדה"ג פקע לגמרי ואפי' כשפדאו אין חוזר וגובה וכ"ת איך משכחת בקדוה"ג פדיון הרי משכחת בנעשה בע"מ דנפדה וא"כ הי' לנו לומר דיפקע וע"כ יען דבשעת הקדש פקע לגמרי אין גובה משא"כ ק"ד לא פקע שיעבוד שעליו כמש"כ רבינו להדיא בפ"ז מעירוכין ורק מהקדש א"א לפדות מטעם שמא יאמרו וצריך אחר לפדות כמש"כ הלח"מ וביאר יותר בתומים סי' קי"ז אם אחר פודה ומשלם לבע"ח נראה כאילו פודה בשויו:

ולפי"ז שפיר פסק רבינו דק"ד פקעה בכדי וקדה"ג ל"פ בכדי והנה לפמש"כ בהקדיש למזבח על ל' יום ונעשה בע"מ לא פקע כיון שמיד הקדישו חל ההקדש באופן שלא יפקיע לעולם וא"כ יקשה לכאורה בתמורה כ"ז אמרינן יש בק"מ מה שאין בק"ד בדה"ב ויקשה הא יש אם הקדיש לזמן או עשה שורו אפותקי דק"ד פקע וקדה"ג לא פקע והנה הי' אפשר לומר דמוכח במשנה דחשוב מה שיש בק"מ והיינו אפי' אחר שהוממו וליכא בקבדה"ב וכאן אחר שהוממו ג"כ פקעי בכדי ולכן לא חשבו אבל לפי דברינו בהוממו ג"כ לא פקעי יקשה:

והנה לפמש"כ בחי' לגיטין זה כמה שנים דבקדשי בדה"ב בתמימים ג"כ מפקיע מידי שיעבוד א"ש די"ל גם בהקדיש לזמן לא פקעי קדה"ג ולכן לא חשב במשנה דגם בקדה"ג לא פקע בכדי והנה ראיתי בקצה"ח שהרגיש קצת במה שכתבנו ורצה לתרץ דכאן שאני דהקדיש לזמן אבל שם הקדיש סתמא לעולם ואולם כפי אשר הצבתי הקו' אין תי' עולה יפה דהנה בירושלמי יליף דפקע אפי' קדה"ג לזמן משדה מקנה והנה באמרי בינה כתב טעמא דב"פ משום דל"ד לשדה מקנה דשם א"א להקדיש דא"א מקדיש דבר שאין שלו וא"כ לדידן דפקע בכדי וע"כ דיליף משדה מקנה ול"א משום דאא"מ דשא"ש גרע דא"כ לא מצי יליף ק"ד דפקע בכדי רק סובר הא דפקע בשדי מקנה היינו יען דק"ד פקע בכדי כשעושה לזמן לכן גם שם פקע יען דאין שלו הוה כמו הקדיש עד אותו זמן אבל אי ק"ד ל"פ בכדי ל"ה פקע בשדה מקנה אף דאין שלו [והיינו כעין מש"כ הפנ"י בקידושין בהקדיש חצי בהמה פשטה בכולה ורק דמים חייב לשותף עיש"ה] וא"כ איך כתב הקצה"ח דרבינו סובר פקע בכדי ורק בהקדיש לעולם אף דמשועבד לאחר לא פקע דהרי מירושלמי מוכח אי פקע בכדי אז בשדה מקנה ג"כ פקע ומטעם דבאמת אין אוסר דשא"ש ממילא הוה כהקדיש לזמן וא"כ איך כתב רבינו דזה גרע:

והנה הראב"ד סובר דק"ד לא מפקיע מידי שיעבוד וסובר דמספקא לן אי הלכה כב"פ וכבר הקשה כן בקצה"ח ע"כ דראב"ד יסבור דכיון דא"א דשא"ש עדיף פקע יותר מלזמן ולכן סובר ב"פ דא"א ליליף משדה מקנה אבל לרבינו קשה כנ"ל אמנם לפמש"כ באמת אין מפקיע השיעבוד א"ש דכיון דפקע בכדי גם אין אוסר דשא"ש וע"כ הקדש חל רק עד הזמן שאחר יגבה ודו"ק:

והנה בחי' לגיטין הבאתי דעת ר' האי גאון ז"ל דקדה"ג ג"כ אין מפקיע מידי שיעבוד באין לו נכסים אחרים ולכאורה יקשה עליו הא קדה"ג לא פקע בכדי לרבא ולכאורה י"ל דסובר יען דא"א מקדיש דשא"א גרע מלזמן דלזמן לא פקע וכאן פקע אך כ"כ דאין הסברא נותן כן אלא נראה שדעתו כדעת רש"י דהקדש לא חל כלל דאין ברשותו ורק

רש"י סובר קדה"ג מפקיע וביאר בקצה"ח יען דבקדה"ג קדוש אף שאין ברשותו אבל לר' האי לית לי' סברא זו אלא דבאמת כהא"ג בליכא נכסים הוה כאין ברשותו ולא חל כלל:
וראיתי בקצה"ח וריט"א פילפלו בקונם כללי דיש פדיון יהא גרע מקונם פרטי דאין מפקיע אבל לדעתי לא נהירא דהרי לב"פ דקונם כללי לזמן ל"פ בכדי אבל בקונם פרטי לזמן פקע בכדי לכ"ע כמבואר בראשונים מכמה מקומות דמוכח כן ובשמ"ק בשם כתובות כתב דהא דקדה"ג מיקרי קונמות ומפקיע היינו למ"ד אין לו פדיון ואין מועל ואין יוצא לחולין אבל למ"ד דמועל ויוצא לחולין אין מפקיע ואולם הר"ן בנדרים דף ל"ה מסופק אי קונם כללי יש מא"מ ועיין רש"י נדרים נטיעות אלו קרבן קדה"ג נינהו כיון שאמר קרבן אין לו פדיון הנה אי בק"ד איירא פשיטא דיש פדיון וע"כ איירא רש"י מקונם ואתיא כמ"ד אין לו פדיון ולרש"י אין זה גריעותא אלא יען דחשוב קדה"ג ולפי"ז יש מא"מ ג"כ דהיינו דאין יוצא לחולין כיון דליכא מעילה ומיושב בזה מה שהקשתי דנאמר חוזרת וקודשת לענין אם מעל ולכאורה לפירש"י דמעצמו אין לו פדיון דכקד"ג נאמר ג"כ דכונתו שיהא קדה"ג ולא יהא בו מעילה לצאת לחולין ולפי הנ"ל באמת הוא כן:
אולם אפשר כונת רש"י קדה"ג ג"כ למ"ד יש לו פדיון אלא שחוזר וקדוש וכן במעילה נצטרך לומר שחוזר וקדוש והא דיש מא"מ הכונה כך שיהא חוזר וקדוש אחר מעילה ובפ"ו דמעילה כתבנו סברא זו דיש מא"מ הכונה חוזר וקדוש:
והנה לפמש"כ קצה"ח קונם כללי ל"ה קדה"ג הי' אפשר לחלק בקונם כללי אין מא"מ ובקונם פרטי יש מא"מ אבל באמת מוכח מגמ' דאדרבא בקונם פרטי אמא"מ רק בקונם כללי יש להסתפק וכן ראיתי בנדרי זריזין לגאון מוהרש"ק והוא העלה כמש"כ דקונם כללי חשוב יותר קדה"ג וכמש"כ:
והנה באמרי בינה הביא גמ' דחולין דפליגי אי ק"ד אמרינן במרדו פקע קדושתן וביאר שם רשב"א למ"ד פקע היינו דרק שיעבוד יש להקדש עליו ואם נתיאש פקע השיעבוד [והן כי לדעתי לכאורה א"צ לדברי רשב"א בזה רק נראה הטעם דפקע יען כיון דנתיאש בעלים אין לזה בעלים והוה כמו חטאת שמתו בעלי' דאמרינן ב"ק דף ק"י דמסברא יצא לחולין אלא דז"א דבקדבדה"ב ל"צ בעלים ואין להם בעלים אך יצא לנו מזה להבין מה דס"ד גם ק"מ פקע בנתיאש וכמש"כ רשב"א והטעם נראה לי דהוה כמתו בעלי' דמהדין יצא לחולין והבן זאת] וא"כ בלזמן פשיטא די"ל דפקע שיעבוד וכתב דבזה פליגי ב"פ דסובר דיש קנין גוף בק"ד ג"כ וכתב באמרי בינה כמ"ד דגזבר מצי להוציא עבדים לחירות אם נותנן דמי עצמן לרבי ואף ת"ק לא פליג לדעת התוס' בגיטין וע"ש ברמב"ן עכ"ד ולכן ס"ל ק"ד ל"פ בכדי ועולא ס"ל רק שיעבוד בלבד יש וממילא כשכלה הזמן פקע שיעבוד

הקדש וכתב עוד שם דלפי"ז הא דיליף משדה מקנה י"ל שם רק קנין פירות יש אבל כאן הוא קנין הגוף ולכן לב"פ לא פקע ולא ילפינן משדה מקנה משא"כ עולא יליף משדה מקנה דהרי כל ק"ד רק שיעבוד הוה והוסיף עוד משום דקנין פירות כקנה"ג דמי א"כ בשדה מקנה ג"כ יש קדה"ג אפ"ה פקע מוכח דק"ד פקע ומעתה יקשה לרבינו דסובר ק"ד לא מפקיע מידי שיעבוד ע"כ דהוה קנין הגוף דאי גם להקדש יש רק שיעבוד איך שיעבוד זה יפקיע שיעבוד שקדמו וא"כ הרי סובר ק"ד פקעה ע"כ סובר דרק שיעבוד יש לו בו ולכן פקעה א"כ סותר עצמו ולכן נראה כמש"כ דבאמת אין מפקיע וגם לרבינו הפדיון רק משום שמא יאמרו ורק אחר יכול לפדות כמש"כ הלח"מ ותומים סי' קי"ז מילתא בטעמא ועיין פירש"י כאן במשנה דנדרים פי' דהוה קדה"ג הנטיעות וא"כ אי לעולא חוזר וקדושת ע"כ גם הוה קנין הגוף ואפ"ה פקע א"כ מוכח דלא כאמרי בינה והנה אי ברש"י הכונה יען דאיירא מקונם דהוה כקרבן קדה"ג מוכח ג"כ דאף בקדה"ג פקע:

ואולם הי' מקום לדברי אמרי בינה לדעת ר"מ מקורטבי דלעולא אין חוזרת וקדושת ע"כ דל"ה קדה"ג לכן פקע וא"כ לרבינו דסובר חוזרת וקדושת ואפ"ה פקעה בכדי ע"כ סובר אף דהוה קנין הגוף פקע א"כ נסתרו דברי אמרי בינה והנה רצה להוכיח מזה דלכן פסק כעולא דכיון דבחולין משמע דבלזמן פקעה בכדי א"כ לכן פסק כעולא והוכיח ע"כ כשיטת רשב"א דהרי ר' יוחנן פליג רק בחולין דלא פקעה במרדו משום דבגזא דרחמנא הוה אבל בלזמן דל"ש זה ע"כ פקע ואפ"ה סובר בירושלמי וכן בגמ' דידן גבי פדיון אחרים דחוזרת וקדושת והנה לפמש"כ ליתא דהרי כיון דסובר חוזרת וקדושת ע"כ הוה קנין אגוף ואפ"ה פקע בכדי דא"ל לרי"ו חוזרת וקודשת מטעם שכתב הרא"ש דהוה כמו מקדיש שדה לכשיפדנה תיקדש דכיון דסובר פקע בכדי א"כ מה שאמר עד שיקצצו אין הוכחה שחוזרת וקדושת:

ועוד קשיא לדבריו דרשב"א דכתב גם בקדה"ג ס"ד דפקע ביאוש והרי בקדה"ג לא פקע בכדי בלזמן ולכן נראה דאין מכאן הכרח די"ל בלזמן לא פקע דאין הקדש נפקע כל זמן שיכול להתפשט אבל שם אתיאש ההקדש לכן פקע:

והנה הא דאמר בירושלמי תפתר בשדי מקנה ודברי הכל משמע דיכול להיות כיחדאי אפי' בקדה"ג וביאר באמרי בינה דהיינו ר"ש בעירוכין דף כ"ה במקדיש שדה אחוזה דיוצא לכהנים ביובל בחנם ויליף מכבשי עצרת מוכח דקדה"ג פקעה בכדי ג"כ ושם יש קנין עולמית ג"כ אפ"ה פקע ביובל והביא ירושלמי בקידושין דאמר היכן מצינו כר"ש דאמר נכנסין ולא יוצאין ועייש"ה והנה אנן לא קיימ"ל כר"ש אמנם אף לר"ש י"ל קדושה"ג שראוי למזבח לא פקע בכדי כן נראה לי:

אמנם לפמש"כ הר"ן דבאשה ל"פ בכדי לאביי יען דלא מצינו לזמן דכל זמן רק קנין וקנין פירות ליכא באשה א"כ משמע בהקדש יען דהוה חלק קנין פירות לכן הקדש לזמן לכאורה משמע כסברת אמרי בינה כיון דמוכח בחולין דרק שיעבוד הוה ע"כ משכחת לזמן וא"כ לעולא דלא פקע ע"כ דהוה קנין גוף אלא דיקשה הרי לירושלמי אביי סובר בקדה"ג פקע אף דהוה קנין הגוף אך לפמש"כ בהלכות אלו לאביי קדה"ג משכחת ג"כ רק לדמי דלית לי' מיגו דנחית ק"ד נחית קדה"ג וא"כ ג"כ רק קנין פירות לכן כל לזמן קנין פירות הוה ושפיר פקע ודו"ק:

אמנם עוד קשיא לי מאי פריך מהיום את אשתי דהנה בקידושין דף ה' מבואר בקידש חצייך בפרוטה פשטה בכולה ורק בחצי אשה לא פשטה קדושה בכולה יען דדעת אחרת מעכב לכן גם באמר למחר אי את אשתי לא פקעה דאדרבא פשטה קדושה בכולה משא"כ בהקדש נטיעות לא שייך פשטה בכולה דאם הקדש חצי אילן לא אמרינן דפשטה בכולה לכן גם בהקדש לזמן ג"כ לא פשטה בכולה ולכאו' יש לומר דהיינו דמשני רבא קדוה"ג שאני דהקדש חצי בהמה פשטה בכולה ה"ה בהקדש על ל' יום פשטה בכולה ולעולם משא"כ בנטיעות אך לכאו' א"כ מ"ש דנקט קדוה"ג אפי' בק"ד בהקדש בהמה כל שהוא דבר שהנשמה תלוי בה פשטה בכולה ורק בנטיעות דל"ה דבר שיש בו חיות ל"א פשטה בכולה אבל דבר שיש בו חיות פשטה בכולה ונטיעות שאני דל"ה דבר שיש בו חיות ל"א פשטה בכולה [ע"ד דאיתא בסנהדרין דף קי"ב בהמה חצי עהנ"ד אי אפשר למיפלגא אלא בשחיטה ועיסה אפשר למיפלגא] א"כ מ"ש קדוה"ג דנקט גם בקדושת דמים כן אך יש לומר דהנה בפ"ה מעירוכין כתב רבינו דגם ק"ד פשטה בכולה משום דעתו אכולה אבל לא דפשטה מעצמו בלי דעת בעלים דהרי אם אמר חוץ לא פשטה באמת כדאיתא בפ"י מביכורים משא"כ בהקדש ל' יום ל"ש דדעתו שגם אח"כ יהא קדוש יתפשט הקידושין בכולה רק דפשטה מעצמה ולפי"ז בהך דנטיעות אם הקדש לבדה"ב ל"ש דעתו אכולו לכן לא פשטה בכולה [ובאמר דמי נטיעות אלו קרבן לא קדוש כלל דהו' דבר שלב"ל כמו במקדיש דמי בית זה ולכן השמיטו רבינו בפי"ד מה' אלו דהו' דשלב"ל כמו שבארנו] וא"כ לא משכחת פשטה אלא בקדוה"ג ושפיר קאמר רבא שאני קדוה"ג דפשטה בכולה אף יקשה לאביי כקו' הר"ן מ"ט דאביי דלא מחלק בין קדוה"ג מ"ש מהרי את אשתי הרי לענין הקדש חצי' פשטה בכולה כמו בקידש חצי אשה ה"נ לענין הקדש לזמן נאמר פשטה בכולה כמו באישות ונראה ליישב דלכאו' קשה לי טובא דרבא משני שאני קדוה"ג דאם אמר היום את אשתי דלא פקעה אדרבא פשטה לעולם דהרי שם בקידושין אמרינן דפשטה בכולה כתבו תוס' דזה דוקא בלשון קידושין כהקדש

א"כ איך נקט רבא היום את אשתי ולמחר אי את אשתי דהא זה אין לשון הקדש ל"א פשטה בכולה והכי הול"ל היום את מקודשת לי ולמחר אי את אשתי וצ"ע אולם בפנ"י שם הוכיח דאף בכל לשון אמרינן פשטה בכולה [ועיי' שעה"מ ה' עירוכין הוכיח כשיטת תוס'] וא"כ יש לומר בהא פליגי אביי ורבא דאביי ס"ל דדמיא להיום את אשתי דאף בשאר לשון אמרינן פשטה בכולה יען דענין קידושין מצ"ע דמיא להקדש ופשטה בכולה כן נמי בקדוה"ג פשטה בכולה אבל אביי סובר דרק בלשון קידושין פשטה בכולה וכיון דפשיטא דגם באמר הרי את אשתי ולמחר אי את אשתי דלא אמר בלשון הקדש גם לא פקעה ע"כ דאישות שאני א"כ אין לדמות קדוה"ג לאישות:

והנה בהא דאיתא בגמרא וליתני קדושת ואין קדושת לגי' רש"י והכוונה דבסיפא קדוש' וחוזרת וקדוש' וברישא קדושת ואין חוזרת וקדושת והנה לפי גי' זו מוכח דלעולא ג"כ חוזרת וקדושת דאי לעולא אין חוזרת וקדושת א"כ מאי פריך בפשיטות ליתני קדושת ואין קדושת דהרי גם בסיפא כן וע"ז משני דבסיפא ע"כ קתני אין להם פדיון והיינו לעולא דאין צריך פדיון ועוד אוכיח מרש"י דסובר כן דלעולא ג"כ חוזרת וקדושת ואולם אליבא דב"פ לא אוכל להבין מאי משני איידי דקתני סיפא הרי זה עיקר הקו' הגמרא יען דסיפא משמע קדושת וחוזרת וקדושת הי' צריך למיתני ברישא אין חוזרת וקדושת וא"כ מאי משני איידי והנה הר"ן כתב דגי' כך ליתני קדושת דזה עיקר חידושא דאיצטריך לאשמעינן דס"ד דאדעתא דהכי לא נדר ולכאורה מנ"ל להקשות ליתני קדושת יען דזה עיקר חידושא דהרי בגמרא פריך פשיטא והכונה פשיטא דקדושת וצריך לאוקמא באיכא זיקא דס"ד דלא גמר ומקדש דילמא באמת עיקר הכונה דנפדה אבל קדושת פשיטא דקדיש כדפריך בגמרא וא"כ ל"ש דליתני קדושת דהרי פשיטא דקדוש ורק צריך למיתני דנפדה ואין לומר דגם זה פשיטא דנפדה ומאי צריך לאשמעינן הא צריך לאשמעינן אגב סיפא דקתני אין נפדה תני בכהא"ג נפדה אבל קדוש פשיטא דהו' ולכאו' יש לומר דהיינו דמשני בגמרא איידי דסיפא והכונה באמת דפשיטא דקדוש ורק רצה לאשמעינן דנפדה כהא"ג אגב דקתני בסיפא עד שיקצצו אין נפדה אך עדיין קשה מאי פריך אח"כ פשיטא דילמא פשיטא דקדוש וכונה רק דאשמעינן דנפדה וא"ל פשיטא דיש לומר דנקט אגב סיפא אך יש ליישב על נכון דבודאי לומר דנקט כל הרישא אגב סיפא דחוק כיון דלא אשמעינן שום חידוש לכן מסתברא דבודאי אשמעינן שום חידוש ברישא ורק הא דנקט בלשון משנה שייך שפיר לומר דנקט אגב סיפא אלא דיקשה קו' הנ"ל לפי' השני דאיירא בקונם והקשה הר"ן מאי פריך דילמא אשמעינן דבקונם יש פדיון דזה חידוש ותי' א"כ הול"ל לאשמעינן בעלמא האי דינא אבל הכא דצריך לאשמעינן

תחילה דקדוש א"כ מקמי' דאשמעינן דקדוש לא שייך לאשמעינן דיש פדיון דמשמע דפשיטא דקדוש אלא דיש לו פדיון ואדרבא צריכא רבה כדמפרש לקמן ולדעתי תמוה דנשאר קו' הנ"ל דילמא להיפוך ומאי פריך פשיטא דקדוש ומוקי באיכא זיקא אמאי לא מוקי דאתי לאשמעינן דקונם יש פדיון כיון דבסיפא קתני אין פדיון ואשמעינן דחוזרת וקדושת אף בקונם כללי דג"כ לא פקעי בכדי לב"פ או אפי' לעולא עכ"פ רבותא הו' לאשמעינן דחוזרת וקדושת קמ"ל ברישא דיש פדיון ואדרבא אי כבר תני ברישא דיש פדיון אז מצינן לפרושי דסיפא דקתני אין פדיון יען דאמר עד חוזרת וקדושת אבל אי לא קתני כלל ברישא דקונם יש לו פדיון לא שייך לפרש האי דקתני בסיפא אין להם פדיון יען דקונם כללי ג"כ אין לו פדיון וצע"ג:

ונראה דהנה כ"ז יקשה רק אי מפרשינן גם לעולא חוזרת וקדושת אבל לפי' הר"ם מקורטבי דלעולא אין חוזרת וקדושת לפי"ז יש לומר דקו' הגמרא אליבא דעולא דל"ש לומר ברישא יש פדיון ואשמעינן דחוזרת וקדושת מעתה יש לומר דלהאי פירושא דאיירא בקונם באמת מפרש כפי' הר"ם מקורטבי דלעולא הא דאמר עד הכונה דאח"כ יפקע בכדי ולכן לא מסתברא לומר דאם פדאו שיהא חוזרת וקדושת ולא שייך לומר דתני רישא אגב סיפא ולכן שפיר פריך פשיטא ולאידך פירושא דאיירא באומר קרבן ולא בקונם שוב יש לומר דפריך פשיטא דסברי דמשנה אתיא דלא כר"מ וקונם אין לו פדיון וכמוש"כ:

ולפי"ז מיושב שיטת רבינו דפסק בפ"ד דמעילה דיש להם פדיון ולא דנקט דאיירא באיכא זיקא ולפמש"כ ניחא דקו' הגמרא פשיטא רק יקשה לב"פ דעיקר הרבותא בסיפא דחוזרת וקדושת א"כ ברישא הרבותא דעכ"פ פ"א קדוש ורק נקט לישנא דאין פודין אגב סיפא אבל אי פשיטא דקדוש לא שייך דנקט אגב סיפא דליכא בהא רבותא כלל ולכן פריך פשיטא וצריך לאוקמא בדאיכא זיקא אבל לעולא לא קשיא כלל קו' הגמרא פשיטא די"ל דתרי בבא מקבילות זו כנגד זו דבסיפא דקתני אם נתקיים התנאי אין צריך פדיון ורק קודם שנתקיים התנאי קודם שנקצצו צריך פדיון או דל"מ פדיון אבל עכ"פ הא עיקר הרבותא הא דתני אין פודין דלאחר שקצצו אין צריך פדיון תני ברישא להיפוך דקודם שנתקיים התנאי אין צריך פדיון ולאחר שנתקיים התנאי צריך פדיון א"כ תרי בבא אלו מקבילות זו כנגד זו ול"ק כלל פשיטא ואין צריך לאוקמא דאיכא זיקא ולכן רבינו דפסק כעולא אין צריך להביא הך דאיכא זיקא ודו"ק.

בענין קדושה פקעה בכדי הנה בחולין ר"פ שה"ק איתא היכא דמרדו פקעי קדושתן ובריטב"א שם הקשה האי קדושה להיכן הלכה ותי' כיון שאין להקדש קנין הגוף אלא

שיעבוד ממון וכיון דאתיאש משיעבוד ממון נעשה הפקר ופקעה קדושתה והנה לכאו' קשה הא בר פדא ס"ל קדושת דמים לא פקעה בכדי א"כ עדיין קשה קדושה שבהן להיכן הלכה ובספר אמרי בינה עמד בזה והעלה דב"פ סובר דאף קדשי בדה"ב יש קנין הגוף והקדש ועולא דס"ל דפקעה בכדי ס"ל דקדשי בדה"ב אין לו אלא קנין פירות ואין לו אלא שיעבוד בלבד עיי' מש"כ בפנים ולדעתי יש לומר דפליגי בהא דב"פ ס"ל דיש להקדש קנין נמי בחפץ לא לבד בשויו ועולא ס"ל דאין להקדש אלא קנין שויו לא קנין חפץ ויש להאריך בזה בכמה דוכתין ובהא יש ליישב הא דאיתא בע"ז דף נ"ב דבקשו לגנוז כל כסף וזהב של ירושלים משום דינרי הקדש עד שמצאו להם באו פריצים וחללוהו וקשה לכאו' לרב דס"ל דמרדו פקעה קדושתן א"כ ה"נ כיון דמרדו אמאי בקשו לגנוז וכבר עמד ע"ז בחס"ו לחולין להנ"ל יש לומר דבקדושת שקלים שפיר יש להקדש קנין בגוף החפץ ויש להקדש קנין הגוף ממש בשקלים ולכן אף דמרדו לא פקעה קדושתן.

ובהא ניחא לי מה שהקשה בס' ברכת משה על מס' חולין ממשנה דשקלים היכא דנאבדו ונמצאו דאלו ואלו שקלים ואמאי הא כיון דנאבדו פקעה קדושתן [ועיי' מש"כ בפ"ד] להנ"ל ניחא דבשקלים לכ"ע לא פקעה קדושתן דיש זכות להקדש בגוף השקלים וא"ש.

הלכה ח

קדושה חלה על העוברין. לכאו' קשה לי לפי מה שבארתי בפ"א מה' אימ"ז דבהקדש קיי"ן אין לך אלא מקומו ושעתו לכן אין קדוש בדבר שלב"ל א"כ אמאי קדושה חלה על העוברין אך א"ש דכבר העלה בנתיבות המשפט סי' ר"ט דרק היכא דמקדיש לכשיבוא לעולם הו' דבר שלב"ל אבל היכא דחייל עתה הקדושה כמקדיש אבר מבהמה הו' שפיר כמקדיש דבר שב"ל א"כ ניחא גם קושיתנו דהא שפיר הו' מקומו ושעתו עתה.

וקו' המשל"מ מתוס' חולין כ"ב כיון דאינו ראוי' להקרבה האיך יצא ידי נדרו נראה לי עפ"י דאיתא בירושלמי יבמות דולדות שנתערבו דבעי מהו שיעידו שניהם בב"א דממנ"פ אחד כשר וראוי' להצטרף עם אחר מן השוק ודחי משום דהו' עדות שאין יכול להזימה לפי"ז יש לומר ה"נ מיקרי ראוי' להקרבה דראוי' להצטרף עם אחר או יונה ויתבטל האחד בתרי וממילא ראוי' להקרבה מיקרי דאחד עכ"פ כשר ויצא ידי נדרו כיון שבאם יתערב שלא בכונה עם אחרת הו' בטיל כהך דירושלמי אך אין צריך כלל לומר דהו' ראוי' להקרבה אם הוא מתערב דהא רבינו בפ"ג מאמ"ז כתב דתורין שלא הגיע זמנן הפסול משום בע"מ והא בע"מ שנתערב בטיל מה"ת חד בחד אך יש לומר כיון דמדרבנן לא בטיל בחדא שוב אין סופו להקרבה א"כ הדרה קו' לדוכתי' דסוף סוף אין קרב אפי' אחת איך יצא ע"י שמסרו לכהן אבל אם יתערב בתרי שפיר הו' ראוי' להקרבה אמנם יש

לומר דאין ראי' מירושלמי דאפשר לפרש דברי הירושלמי דבעי אי מתכשר בעדות אחת דתרווייהו כחדא מיחשב ומהני העדות ממנ"פ בלא צירוף עם אחר מן השוק כיון דכופין לשחררו זה את זה והו' ראויים להעיד אחר שישתחררו ואף דבכתובות ע"ה איתא דעבד א"י להעיד מה שראה קודם שנשתחרר היינו משום דלא יהיב דעתי' אבל הכא דכופין להשתחרר יהיב דעתי' שיכול לכשישתחרר וא"כ אין ראי' מהך דירושלמי לכן נראה ליישב אי אמרינן כשיטת רבינו דמחו"ז דתורים הו' כבע"מ והרי בבע"מ אף בנתערב חד בחד לר"א מקריבין לשם עצים א"כ אפשר לאוקמא הך דחולין דשפיר ראוי' להקרבה ויוצא עם אחד ממנפ"ש.

היתה לו בהמה מעוברת וכו'. והנה בלח"מ פי"ב מה' נדרים עמד להקשות מדכתב הי' מעוברת דהו' דבר שלב"ל אבל אם אינה מעוברת לא קדוש כלל א"כ מוכח דסובר דאף קדוה"ג לא חל אדשב"ל ובה' נדרים כתב אם נדרה שלא יהנה במעי' אינה נאסר במעשה ידי' אבל צריך הוא להפר שמא יגרשנה ותהא אסורה עליו ואמאי הא הו' דבר שלב"ל כמו שהקשה באמת הר"ן על רבינו דא"ל דשאני קונם דהו' קדוה"ג כמוש"כ הב"י בסי' רל"ד דהא מוכח דסובר דאפי' קדוה"ג לא חל אדבר שלב"ל ולכאו' יש לומר דנפ"מ דאי ילדה אח"כ בע"מ דל"ה קדוש אלא בקדושת דמים וקדושת דמים הא לא חל כמוש"כ רבינו בפכ"ב מה' מכירה משא"כ אי היתה מעוברת קדוש הולד אף אי נולד בע"מ דהו' דבר שבא לעולם ועוד יותר יש לומר דכאן איכא תרי מי יימר מי יימר דמתעברי ואי מתעבר דילמא יהא בע"מ או טומטום ואנדרוגינוס כהא"ג אף קדוה"ג לא חלה אולם כדי דייקת לא עלתה בזה ארוכה לקו' הלח"מ דהא גם בהקדישה מעי' הא ל"ה אלא קדושת דמים א"כ נהי דקונם הו' כקדוה"ג וחל על דבר שלב"ל כגון אם אמר קונם מה שתעלה מצודתי מן הים דחייל על דשלב"ל אבל הכא דנדרה שלא יהנה ממעשה ידי' אינה אלא כקונם לדמיהן לא חל אדבר שלב"ל אך הנה כבר כתב בשמ"ק ליישב זה וז"ל דרב יוסי קאי לשנויי עיקר קושיין דשמואל והכי קאמר קונמת קאמרת שאני קונמת דקדוה"ג נינהו פי' כיון דקדוה"ג נינהו ומפקיעו מידי שיעבוד הני נמי אלימא למיתפס דבר שלב"ל דהא מידי דמשעבד לאחרינא הו' לי' כמו שאינה ברשותו ואפ"ה מפקיע מידי שיעבוד הכי נמי אלים קונם לאסור דבר שלב"ל דמה לי אינו ברשותו ומה לי אינו בעולם ה"נ דמשעובד לאחרינא לגבי דידי' הו' לי' אינו בעולם הרי דמפורש יוצא מגמרא דאף קונם כזה שאין אלא לדמיהן ג"כ חל אדבר שלב"ל כיון דחל אדבר שאינו ברשותו:

והנה על קו' הפנ"י שהקשה דרי"ו אדרי"ו דבב"ב דף קמ"ב ס"ל המזכה לעובר ל"ק ובתמורה דף י' ס"ל קדושה חלה על העוברין והא א"א מקדיש דבר שלב"ל ומה שתי'

בנתיבות דעכ"פ הא האברים בעולם במעי בהמה ז"א כיון דאי הו' שוחט לבהמה הו' הולד יתום א"ר לקרבן כמבואר בבכורות דף נ"ו [ואף לרי"ו דסובר בבכורות נ"ז אי השלח קיים לא הו' יתום הא אין יודע אם יהא קיים ולא יהא ראוי' משום יתום] וא"כ אין הקדש חל רק אחר הלידה והו' דבר שלב"ל ואין חל הקדושה על העוברין והנה לפמש"כ לעיל דקדוה"ג חל אדבר שלב"ל ניחא והא דא"י להקדיש אם לא נתעברה היינו משום דילמא לא תתעבר ואי תתעבר שמא יהא בע"מ מעיקרא או טומטום ולא יהא אלא קדושת דמים אבל בעוברה חל קדוה"ג אדבר שלב"ל אמנם בקצה"ח סי' ר"ט הקשה מהא דתמורה דף כ"ד כיצד מערימין על הבכור מבכרת שהי' מעוברת אומר מה שבמעי של זו אם זכר עולה והאיך קדוש הא א"א מקדיש דשלב"ל לכן נראה ליישב בפשיטות בבהמת קדשים או במבכרת אין ענין לדבר שלב"ל דהא סופו שיהא קדוש כשיצא לעולם אף דאז יהא קדוש קדושה אחרת כבר יש להקדש זכות בו ואין אלא רק איסור הקדש בעלמא שפיר חל אדבר שלב"ל ומה שהקשה עוד בקצה"ח מתמורה דף כ"ה הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה מתכפר בוולדה דקסבר שיורי משוייר והו' חולין גמורין והא אין אדם משייר דבר שלב"ל ובזה ל"ש התי' שכתבתי אך א"ש דלענין שיור הא שפיר יש לומר מה דמשייר חלק הולד הוא כבר בעולם דרק לענין להקדיש ל"ש לומר כן דא"כ הוא יתום יפסול לקרבן אבל לענין שיורי הא יש חלק וולד שכבר בעולם א"ש משייר לכן שפיר שיורי משיור:

והנה בשבת דף קל"ה איתא הא דמקנת כסף נימול לאחד היכי משכחת לה בלוקח זה שפחה וזה עוברה דאין לו חלק באם לא קרינן בי' לכם ולרבנן מקנת כסף נימול לאחד איך משכחת לה בלוקח שפחה דנימול לאחד משום דאין לה חלק באם ולכן אף דהטבילה נימול לאחד ופריך הניחא אי קנין פירות לאו כקנה"ג אבל למ"ד דכקנה"ג דמי הא יש לו חלק באם ומשני בלוקח שלא ע"מ להטבילה והקשה בשעה"מ ובקצה"ח הא למאי דקיי"ן דעובר הו' דבר שלא בא לעולם וא"י לקנות עובר אלא בלוקח שפחה לעוברה א"כ יקשה אמאי לא פריך הניחא אי קנין פירות לאו כקנה"ג אבל אי כקנה"ג דמי הא יש לו חלק באם א"כ הו' כמו לוקח שפחה מעוברת וילדה דנימול לשמונה ואיך משכחת דנימול לאחד ונראה ליישב דהנה בחידושי הר"ן מפרש הא דמוקי בלוקח שפחה לעוברה היינו בלא הטבילה ישראל ולכן נימול לאחד דל"ה לכם וע"ז פריך הניחא אי קנין פירות לאו כקנה"ג דמי א"כ לא יכול להטבילה בעכ"ח ולא הו' כקונה שפחה מעוברת וילדה בבית ישראל דהו' יליד בית כיון דעכ"ח הטבילה ומשני בלוקח ע"מ שלא להטבילה דאין צריך להטבילה וא"כ לא דמי ללוקח שפחה מעוברת דהו' מקנת

כסף הנימול לח' אולם קשה לי לפמש"כ תוס' בב"ק דף פ"ח וכן ביבמות דף ל"ז דנהי דקנין פירות כקנה"ג היינו דיש לו חלק בגוף אבל לא דנאמר דקנין פירות יבטל קנה"ג שיהא יכול לשחרר קנה"ג של חבירו וא"כ לפי"ז לא מצינן למימר דאי כקנ"ג דמי יכול להטבילה בעכ"ח דהא אי מטבילה בעכ"ח מפקיע כל קנה"ג דנעשית שפחה כנענית והו' כמו קניינו כבהמתו של ישראל ולכן לא רצה לפרש כן רק דהטבילה ישראל והא דנימול לאחד היינו משום דאין לו חלק בגוף לא הו' דומי' דלכם ולכן שפיר פריך דלמ"ד כקנה"ג א"כ שפיר יש לו חלק בהגוף וא"כ זה ניחא בלוקח שפחה ועוברה מישראל אבל לעיל לר"ח דמוקי בלוקח מנכרי זה שפחה וזה עוברה א"כ אף דעכ"ח איירא בלקח שפחה לעוברה ל"ש לומר דא"כ למ"ד כקנה"ג הי' כלקח שפחה מעוברת בנימול לח' דז"א דדוקא בלקח שפחה מעוברת שקנה הגוף ויכול להטבילה בע"כ לכן שפיר נימול לח' אבל בלוקח זה שפחה וזה עוברה אף דקנה שפחה לעוברה ויש לו קנ"פ אף דנאמר כקנה"ג דמי כיון דאינה יכול להטבילה בעכ"ח ל"ד לקונה שפחה מעוברה ואין לו קנין הגוף ממש ולכן נימול לאחד.

ובזה נראה ליישב קו' המרש"א על תוס' שהקשו לרש"י דבלוקח זה שפחה וזה עוברה בודאי קרינן בי' לכם והקשה מרש"א דהא בלוקח שפחה ועוברה אמרינן דאי כקנה"ג דמי לא מיקרי לכם ותי' דכאן קנה העובר משא"כ בלוקח שפחה לעוברה דל"ה העובר בעולם והנה לפמש"כ ז"א דהא גם בלקח זה שפחה וזה עוברה איירא ע"כ בקונה שפחה לעוברה דגם זה ל"ה דבר שבא לעולם וכקו' השעה"מ וקצה"ח הנ"ל אך נראה ליישב קו' המרש"א דתוס' שפיר הקשו דהא באמת קשה קו' קצה"ח הנ"ל בלוקח זה שפחה וזה עוברה ע"כ איירא בלוקח שפחה לעוברה וא"כ קשה אמאי לא קאמר הניחא אי לאו כקנה"ג דמי אבל אי כקנין הגוף דמי אמאי נימול לאחד ומדלא פריך הכי מוכח דאף למ"ד כקנין הגוף ג"כ אית לי' לר"ח דנימול לאחד דלא מיקרי לכם וזה לא מסתבר להו דאמאי לא יהא מיקרי לכם כקו' האחרונים למ"ד כקנה"ג לכן לא ניחא להו בגי' זו וניחא להו בגי' שאלתות דאיירא בלוקח שפחה וולדה עמה א"כ נתיישב על נכון קו' מרש"א דלא מיקרי לכם למ"ד לאו כקנה"ג דקו' התוס' הוא ממ"ד דכקנה"ג דמי דהא אי גרסינן כגי' רש"י זה שפחה וזה עוברה ע"כ איירא ג"כ בלוקח שפחה לעוברה ואפ"ה לא פריך הניחא מוכח דלגי' זו גם למ"ד כקנין הגוף דמי אפ"ה אין נימול רק לאחד דל"ה דומיא דלכם וזה אינו דהא למ"ד דכקנה"ג שפיר מיקרי לכם כדמוכח בגמרא והיינו כקו' האחרונים הנ"ל ולכן בחרו בגי' השאלתות ודו"ק.

פרק טז

הלכה א

הנודר גדול והביא קטן לא יצא קטן והביא גדול יצא וכו'. הנה מדברי רבינו נלמד דרק ממינא למינא יצא אבל נדר איל והביא שור לא יצא דלא עדיף משחור והביא לבן או נקבה והביא זכר דלא יצא כמבואר בהל' ב' וכן הוכיח בטה"ק מדברי רבינו אלו אבל לי נראה דהנה בדף ק"ח איתא במשנה דלרבנן בנסתאב יכול להביא תחת גדול קטן ופריך הגמרא ממינא למינא מאי ופשוט התם מדקתני שור זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו איל אבל מביא בדמיו ב' אילים ורבי אוסר לפי שאין בילה ש"מ אפי' ממינא למינא דהא בנסתאב לא יצא לרבנן בין גדול לקטן ומשני תרי תנאי הוא ומעתה קשה לי אי איתא דלרבנן בהרי עלי הא דנדר קטן דמביא גדול רק במינו א"כ הה"ד הא דלרבנן בנסתאב דמביא מגדול קטן ג"כ רק במינו ולכן אם הביא איל לא יצא דקטן הוא וגם אינו מינו כמו כן בנסתאב דמביא מגדול קטן הוא רק ממינא למינא ונשמע ע"כ כיון דנסתאב דמביא מגדול קטן הוא אפי' ממינא לאינו מינו א"כ נשמע דהא דהביא גדול יצא רק במינו אבל בא"מ לא יצא אולם ליישב אפשר לומר דהנה מלשון רבינו דקטן והביא גדול יצא משמע רק דיעבד ובטהרת הקודש הוכיח כן מהא דכ' רבינו דבנסתאב קטן מביא גדול ויקשה פשיטא דכש"כ מהרי עלי וע"כ בהרי עלי רק בדיעבד ולפי"ז יש לומר כיון דרק דיעבד ע"כ ממין לאינו מינו אפי' דיעבד לא [וכ"כ רבינו בפי' המשנה דממין אחר קטן והביא גדול לא יצא] אבל בנסתאב דאפי' לכתחלה מביא קטן דהיינו מאיל כבש לכן ה"ה משור איל ושפיר פריך בגמרא למה לא יביא איל אחד והנה בטהרת הקודש העלה דהא אי נדר קטן והביא גדול לכתחלה או דיעבד פליגי בי' ר"ח ור"א בדף ק"ו ולפי"ז לר"א דמביא לכתחלה א"כ ה"ה דאם נדר איל מביא שור לכתחלה והנה לפי"ז יש לומר עוד באופן אחר קצת ליישב קו' הנ"ל דהא רבינו כתב בדין מ' דנסתאב אפי' איל ודייק בלח"מ דמשמע רק דיעבד א"כ הה"ד דפריך בגמרא אפי' איל אחר נמי הא לכתחלה לא יביא איל ולפמש"כ דהוא סובר כר"א דקטן והביא גדול אפי' לכתחלה ואפי' ממין אחר ומינה בנסתאב גדול והביא קטן ג"כ אפי' ממין אחר יביא וע"ז משני תרי תנאי דלחד מ"ד לכתחלה לא יביא איל ממין אחר שהוא קטן ממין אחר והיינו דסובר דלרבי קטן והביא גדול רק דיעבד א"כ בנסתאב מביא לכתחלה אפי' קטן אבל רק באותו מין אבל ממין אחר לכתחלה לא יביא וכן פסק רבינו באמת.

אלא דעדיין יש להבין דהרי בהרי עלי סברו רבנן בנדר אחד במנה והביא שתים במנה לא יצא הו' כנדר גדול והביא קטן א"כ כיון דקתני בנסתאב דמביא ב' אילים אפי'

לכתחלה מוכח אף דדמיא לגדול והביא קטן ומין אחר אפ"ה שפיר דמי ולפי"ז הא דפריך אפי' איל נמי שפיר פריך דגם ב' אילים קטן ומין אחר ה"ה איל אחד נמי וא"כ מאי משני תרי תנאי דלחד מ"ד לכתחלה לא יביא מגדול קטן דהרי גם שני אילים לגבי שור קטן מיקרי וכן יקשה על רבינו דכ' אפי' איל אחד בדיעבד יצא מ"ש מב' אילים דמביא לכתחלה כיון דסובר בנדר שור במנה והביא שתים לא יצא דהו' כנדר גדול והביא קטן ונראה ליישב דהנה בלח"מ בפ"ג כתב דדעת רבינו בנדר מן הבקר דיביא שור ואם נדר עולה יביא עוף אם סתם עולה היינו עולת עוף דכונתו דקפידא שמאותו מין שיביא יהא מן המובחר והמעולה אבל אין קפידא שיביא מין המעולה וא"כ לפי"ז יש לומר דבודאי שור במנה והביא ב' הו' כמו נדר גדול והביא קטן יען דאין המעולה שבאותו מין דהא שור במנה כ' רבינו להלן שהוא שיעור הבינוני א"כ ב' מנה הו' שור גרוע אבל אם מביא ב' אילים לא הו' כנדר גדולה והביא קטן כיון דהוא מעולה שבאותו מין שפיר דמי ומעתה לפי"ז קמה וגם נצבה דברינו דיש לחלק בין ב' אילים דהו' כמו גדול לגדול לכן יביא איל אחד דהו' גדול והביא קטן דבכמותו הוא מין קטן משור ולכן לא יביא לכתחלה:

קטן והביא גדול לא יצא. (כך הוא שיטת רבי מנחות ק"ו ע"ב) ונראה הטעם דאיתא בחגיגה דחזקי' סובר דטופל בהמה על בהמה ואינה טופל מעות ע"ג מעות ורי"ו ס"ל דטופל מעות ע"ג מעות ואין טופל בהמה ע"ג בהמה ופירש"י דפליגי דטופל בהמה ע"ג בהמה דניכר כל אחד בפ"ע שאחד בא מן החולין אבל בטופל מעות ע"ג מעות והביא בהמה גדולה או שמינה כמוש"כ הר"ח בפירושו אין ניכר שהביא מחולין א"כ כן יש לומר בנדר להביא קרבן צריך להביא כפי נדרו דניכר שמביא לנדרו אבל בהביא גדול א"כ אין ניכר שמביא לנדרו על כן לא יצא ובהא ניחא היכא דנפל מום דמביא שנים דכמו דס"ל הכא דטופל בהמה ע"ג בהמה דהכי חשיבי טפי ה"נ אם יביא ב' בהמות הו' קרבן גדול יותר מאם מביא בהמה אחת גדולה ולאידך מ"ד דטופל מעות ה"ה דהכא צריך להביא ממעות זה שחילל קרבן גדול.

הלכה ב

נדר עולה מן הכבשים או מן האילים והביא פלגס הרי זה ספק וכו'. והנה הקשו המפרשים דרבינו הביא איבעיא דפלגס ולא הביא האיבעיא דשיאור דג"כ איבעיא אי ספיקא הו' או ברי' הו' ובישׁ"ש בחולין כתב דכיון דלהלכתא קייל"ן כר"מ דחייב אפי' על שיאור דקרני חגבים א"כ ליתא להאי בעיא דהאיבעיא קאי רק לר"י והקשה בראש יוסף אכתי מצי קאי האיבעיא אליבא דידן דלא קייל"ן בהא כר"מ דסובר גם שיאור דהכסיפו פנים לוקה דקייל"ן דישרוף אבל אין לוקין וא"כ אכתי תיבעיא לדידן אי ספיקא הו' לכן

ישרוף ולא לקי ויצא ידי נדרו ממנ"פ אי ברי' הו' ולכן לא לקי וממילא אין יוצא ידי נדרו.
ונראה ליישב דהנה בראש יוסף הקשה מ"ק אליבא דר"י דטעמא משום דספיקא הו' או משום ברי' דילמא טעמא דר"י משום דסובר נוקשה לא לקי ומה פשיטא לי' דלכן לא לקי משום דמספקא לי' הא אי פשיטא לי' דנוקשה לא לקי יען דאתיא רק מרובי' דקרא והנה תוס' הקשו אליבא דר"מ דהכסיפו פנים לא תבעיא לך יען דלקי הא ר"מ יליף זה רק מקרא דכל והא בתודה לא כתיב קרא ל"ה חמץ ותי' תוס' שני תי' חדא דהכונה עכ"פ משום מצה אין יוצא ועוד דידע דיש קרא לרבות נוקשה והנה לפי תי' הראשון הקשו תוס' במנחות דיקשה מהא דאיתא שם במנחות דף נ"ג דהאי לא תאפה חמץ לא אתי אלא לשיאור שיאור דמאן אי דר"מ לר"מ הא מדלקי חמץ גמור הוא דילמא רק בחמץ בפסח כן ונסתר תי' קמא והנה תוס' בפסחים הקשו דשם משמע דאי ליכא קרא ללקות גם איסור ליכא א"כ קשה מק' הגמרא בחולין דלר"מ דלקי לא תיבעיא הא זה רק בחמץ בפסח דגלי קרא הא בעלמא לא הו' חמץ והקשו על דבריהם למה הצריכו להקדים דאי אזהרה ליכא אפי' איסורא ליכא הא אף אי נאמר דאי ליכא לאו אבל איסורא איכא ג"כ קשה הא דקאמר לר"מ לא תיבעיא מדלקי הא זה דלקי רק מיתור דקרא אבל בלא יתורא דקרא הו' רק איסור תורה א"כ גם לר"מ איכא למיבעיא אי הא דשיאור אסור לר"מ בהכסיפו פנים אי משום ספיקא [דהא לא לקי אי לאו קרא] או משום דברי הו' עוד קשה הא דמוקי בפסחים משנה כר"מ יען דסובר דלקי מ' ויקשה לפי גמרא דחולין הא גם לר"י רק יען דמספקא לי' לא לקי אבל אי נוקשה וודאי הו' לקי גם לר"י א"כ משנה דנוקשה בלאו שפיר כר"י נמי אתיא והנה בפסחים מייתא תחילה הא דר"מ אומר על חמץ גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו וכש"כ נוקשה בעיני' ואח"כ מסיק איפכא מדקאמר ר"י בברייתא על עירובו ולא קאמר גם נוקשה וביאר בפנ"י דהכונה בברייתא דלעיל דלא קחשיב מיני תערובות רק קאמר סתם עירובו בלאו י"ל כש"כ נוקשה אבל בברייתא דקחשוב מיני תערובות ממעט נוקשה מדלא קחשוב נמי נוקשה ולכאו' אין זה הוכחה דהא יש לומר דרק קחשיב מיני תערובות אבל ממיני נוקשה לא אייר יען דכש"כ הוא אולם במרש"א כתב על דרך אחר לפי דברי תוס' דהוק' דנאמר כש"כ ותי' דא"כ הול"ל דליכא כרת וכתב במרש"א דלפי"ז א"ש דלעיל שפיר קאמר דכש"כ ולא צריך לאשמעינן דליכא למימר דלאשמעינן דליכא כרת דהא שם רק אתי לאשמעינן דלאו איכא א"כ כש"כ נוקשה אבל בברייתא אחריתא דאתי לאשמעינן דכרת ליכא א"כ גם בנוקשה אי כש"כ הוא ליתני דא"ח כרת אולם גם תי' זה אין מספיק דהא דברי תוס' לכאו' תמוהים דהו' לי' לפרש דא"ח כרת אמאי צריך לאשמעינן הא כבר מפורש דבריו על חמץ דגן גמור

ענוש כרת נתמעט ממילא נוקשה מכרת דהא אינו חמץ גמור וכבר הרגיש בזה בצל"ח אך לכאו' יש לומר דלעולם גם בנוקשה אי כש"כ הוא הו"א דאיכא כרת ג"כ והא דכבר אשמעינן מדקאמר חמץ דגן גמור הא יש לומר דנקט כן משום דקתני על עירובו בלאו דבנוקשה ליכא בעירובו לאו אבל בעיני אכתי נוכל לומר דבנוקשה איכא כרת ואין לומר דאי בעיני' בכרת גם בעירובו בלאו דהא חזינן דקחשיב תערובות דגן גמור ולא קחשיב נוקשה בתערובות ולכן נראה ליישב קו' מרש"א כן דבברייתא קמייתא שפיר יש לומר דעכ"פ לאו יש דאיירא בתערובות דלית בי' כזית בכדא"פ ומסברא דפטור וקמל"ן דחייב לאו עכ"פ הנה מתערובות כזה הו' נוקשה כש"כ דעכ"פ מלקות איכא בהא נוקשה אבל באידך ברייתא דאיירא מתערובות שיש כזית בכדא"פ אי משטר קשטר א"כ פשיטא דאיכא מלקות אלא דהו"א דלכן קתני יכול יהא חייב כרת דגם כרת לחייב קמל"ן דליכא כרת כמוש"כ ב"י סי' תמ"ב ותערובות כזה לא הו' נוקשה כש"כ וא"כ הו"ל לאשמעינן נוקשה דליכא כרת ע"כ דליכא אפי' לאו.

לפי"ז יש ליישב שיטת הטור דכתב דלר"א נוקשה ועירובו בלאו ותמה בב"י דבגמרא מביא ת"כ דר"י ול"א דכש"כ נוקשה דיש לומר דהא דדייק ת"כ דר"י דכש"כ נוקשה היינו בתערובות דליכא כזית בכדא"פ לאפוקי מדר"נ דקאמר דכר"מ לא מצי אתי' דר"מ רק איירא מנוקשה אבל תערובות לא ולר"מ גרע אפי' תערובות שיש בכדי א"פ ע"ז מייתא ת"כ דר"י דתערובות כהאי שיש כדי א"פ הו' ס"ד דחייב כרת ג"כ וקמל"ן דפטור אבל נוקשה לא קאמר דבנוקשה ליכא כלל ס"ד דלחייב כרת ל"ש למיתני יכול יהא חייב כרת דמתערובות כהאי נקושה גרע טפי.

והנה בדעת רבינו בה' חומ"צ בשיאור יש ג' פירושים או דסובר דלוקה ורק כרת ליכא כמוש"כ הצל"ח או דסובר דאפי' איסור תורה ליכא כמוש"כ בפנ"י ובקובץ על יד או דסובר דאיסור תורה באמת איכא והנה לפירושו של צל"ח קשה למה קאמר אסור הול"ל דלוקה ולפירושו של פנ"י למה כתב דא"ח כרת הא ליכא אפי' איסור תורה משמע יותר כפי' הג' דאיסור כרת ומלקות ליכא אבל איסור תורה איכא והנה אי נפרש כצל"ח דלקי ל"ש בעיא דחולין לדידן וכן אי נפרש כפירוש הפנ"י והקובץ דהו' דרבנן ג"כ לא שייך האיבעיא דחולין לדידן ורק אי נפרש דאיסור תורה איכא הו' שייך האיבעיא גם לדידן א"כ לכאו' נסתרה דעה זו מכח גמרא דחולין אמנם נראה ליישב דדעת רבינו דמספקא לי' ע"כ קאמר ישרוף ולכן לא קתני דלקי כיון דספק הו' ורק אשמעינן דכרת ליכא דזה שייך גם בספק דא"ל אי ספיקא הו' א"כ קמי' שמיא גליא ל"ש לפטרו מכרת הנה משנה מפורשת במס' ביכורים דאין חייב כרת יען דספיקא הו' אף דקמי שמיא גליא אפ"ה

כיון דאכלו בספק איסור ולא אכלו בתורת ודאי חלב ליכא כרת וגם חטאת ליכא דהא לענין ספק מזיד הו' עי' תויו"ט ורא"ש פ"ז דביכורים ולכן כתב רבינו שפיר דאין בו כרת דמלקות ודאי ליכא דספיקא הו' רק צריך לאשמעינן דכרת ליכא אף דקמי' שמיא גליא דהו' חמץ פטור כנ"ל מעתה יש לומר דרבינו הוכיח כן מדלא בעיא אליבא דחכמים דפליגי אר"י בחדא דסובר מצה הו' וכן פליגי אר"מ בחדא דס"ל דלקי ובמשנה קתני לחכמים דהכסיפו פנים ישרוף א"כ הו' שייך למיבעיא גם אליבא דחכמים וכן בגמרא דמנחות אמאי לא מוקי הא דקאמר לא תאפה חמץ אלא שיאור אליבא דחכמים וע"כ דלחכמים פשיטא לי' דמשום ספיקא הו' ולא הו' ברי' ולכן לא הביא רבינו איבעיא זו וא"ש.

והנה ראיתי באבן העוזר שכתב דהטעם דישרוף לרבנן בהכסיפו פנים כמו לר"י בקרני חגבים או מטעם ספק או מטעם ברי' ולדעתי יקשה א"כ אמאי לא תיבעיא אליבא דחכמים אלא אליבא דחכמים פשיטא דהו' מטעם ספק עוד כתב שיאור ישרוף היינו ג"כ אי משום ספיקא אי משום ברי' אבל אנוקשה דעלמא לקי ולפי"ז צריך לומר הא דקאמר לר"מ נוקשה הו' היינו כיון דלר"מ סובר דלקי ע"כ לא ברי' ולא ספיקא הו' רק משום נוקשה אבל לדידן לחכמים וכן לר"י דלא לקי הטעם משום ברי' ולדעתי זה אינו דמנ"ל דילמא לר"מ ג"כ ברי' ורק מרבינן מקרא דאטו לא נוכל לרבות מקרא דאף דברי' הו' יהא לו דין חמץ לענין ללקות ועוד דתוס' הוק' דלר"מ ג"כ שייך איבעיא דחולין דבתודה ליכא קרא ומה קו' עכ"פ חזינן לר"מ לא הו' ברי' ונהי דלא מרבינן נוקשה לענין תודה עכ"פ לא שייך למיבעיא אי ברי' הו' דבודאי לא הו' ברי' רק חמץ נוקשה וגם ספק לא הו' אלא דבתודה מספקא לי' אי יוצא בנוקשה ידי לחמה או לאו א"כ אין זה דומה לאיבעיא דר"ז אליבא דר"י וע"כ דאף לר"מ נוכל לומר דברי' הו' רק לענין חמץ רביא קרא אבל לא לענין תודה וכש"כ דיקשה לדבריו דאמאי לא הביא רבינו הך איבעיא דחולין כיון דסובר כחכמים דישרוף וע"כ כמוש"כ דפשיטא לי' דספיקא הו' והא אין לומר דפשיטא לי' דברי' הו' ולא מטעם נוקשה ורק לר"י דאיירא מקרני חגבים מספקא לי' אי חמץ גמור הוא אבל בהכסיפו פנים ליכא ספק בחמץ גמור אלא דברי' הו' דזה אינו דא"כ למה אשמעינן דכרת ליכא ולא אשמעינן דלא לקי.

והביא פלגס הרי זה ספק. בשו"ת חיים שאל סי' מ"ב כתב דדעת רבינו כן הוא דמדבר פדא שמעינן דמספקא לי' בפלגס בלא כר"י דפשיטא לי' דברי' הוא ומדאיבעיא בחולין אליבא דב"פ שמעינן דלא קייל"ן כרי"ו ובפ' שתי מידות עלתה דב"פ בקשיא ועוד לדידן דקייל"ן דיש הפרש בין יין נסכים ליין הבא בפ"ע לכן עשה רבינו פשר לומר כב"פ ולא

מטעמי' דהיינו כב"פ דמספקא לי' ולאו מטעמי' דא"כ קשיא או לאיל ל"ל אולם אנן בדידן פשיטא לן דאו לאיל לרבות פלגס דמביא נסכי איל בלי תנאי רק דאיסתפקא לן האי דרבי רחמנא לפלגס בנסכי איל מ"ט מי אמרינן מדרבי רחמנא לנסכי איל איל קרינן לי' או דילמא מדאורייתא כבש הוא והנודר כבש יוצא בו אלא דרחמנא אמר דלייתי בהדי' נסכים כאיל או דילמא לאו כבש הוא ולאו איל הוא אלא ברי' הוא ורחמנא רבי' לנסכים כאיל מיהו הנודר כבש או איל לא נפיק בי' נמצא דלכל הצדדים נסכים כאיל בלי ספק וזהו שפסק רבינו בדין זה דודאי כי רבי רחמנא לנסכי איל רבי' אמנם אינו עולה לו מזבחו דאפשר דלאו איל דילמא כבש או ברי' הוא וכדאיבעיא לן בחולין לכן פסק דהו' ספק דהא דאסיק בקשיא רק אטעמי' דבר פדא. ובס' ע"א כ' די"ל הא דכ' דמביא נסכי איל לאו משום דפסק כר"י דהוא ברי' בפ"ע אלא כיון דספק הו' אזלינן לחומרא וצריך להביא נסכי איל והא דלא כתב שצריך להתנות אם הוא כבש והו' רביעית ההין לנסכו משום כיון דפסק לן הכא שהוא ספק ובכמה דוכתין בספק פסק דצריך להתנות לא הוצרך לכתוב התם התנאי בהדיא ונקט כלישנא דמתניתין דפרה דבודאי המשנה אתיא נמי כבר פדא דאלת"ה תקשי לבר פדא אעכ"ח דסתם התנא דבודאי צריך נדע דצריך להתנות ולכן נקט רבינו כלישנא דמשנה.

בטעמא דמילתא דמקדיש בעין יפה הוא מקדיש נראה דבמתנה קייל"ן בעין רעה נותן ובמכר קייל"ן בעין יפה מוכר עיי' ב"ב ע"ז בקדושת גבוה כ' אבודרהם דהוא בחלקו של גבוה ומשלו נתנו לו כמו שבארתי במ"א וכן בפ"א מאמ"ז וכמו שאמרו בש"ס כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה הארץ נתן לבני אדם היינו אחר שעשה המצוה וא"כ רק אחר ההקדש קנוי לאדם א"כ הו' זה כמוכר ולכן המקדיש בעין יפה מקדיש דדעת האדם להקדיש יפה ולמ"ד דמוכר אין מוכר בעין יפה דלפעמים המוכר עצב אבל בהקדש לכו"ע בעין יפה מקדיש דמשלו נתנו לו אולם קשה לי ע"ז ממש"כ רבינו בה' תמורה דחיישינן שמא חזר מהקדישו דממונו של אדם חביב בעיניו וזה סותר לכלל דמקדיש בעין יפה וקדוש א"נ ניחא לי' לעביד מצוה בממונו ועיי' תוס' קידושין פ"ז בהכי אימדתיך בעין יפה אבל בפירות יפים ל"א בהכי אימדתיך א"כ למה אמרינן המקדיש בעין יפה מקדיש בשור יפה.

ונראה דבודאי בשעת הקדש מקדיש בעין יפה רק שאח"כ חוזר בו מאהבת ממון וכן מוכח בשבת דף ל"ב דהקדש מסור לכל לעמי הארץ ופירש"י אף דהי' לנו לחוש שמא הקדש הקדישו הקדש דמים וחוזר בו [ובאמת קשה לי אמאי לא מפרש בהודה שהקדישו ופדה אותו כדאיתא ביומא דף פ"ח שדייק מזה דע"א נאמן באיסורין] הרי דחיישינן

שחזר בו והיינו מאהבת ממון אך יש לומר על דרך אחר דאיתא בנדרים דף ט' בנדרי צדיקים לא אמר כלום דאין צדיקים נודרים וכתב הר"ן לפרש דנדר מסתמא לא גמר בלבו רק בנדבה חזינן דגמר בלבו דמפריש מיד וא"כ במקדיש בעין יפה מקדיש דאיירא בהרי זו א"כ גמר בלבו להקדיש לכן אמרינן שפיר בעין יפה הקדיש והא דתלינן שחזר בו היינו באמר הרי עלי ואח"כ הפריש דחיישינן שחזר בו כיון דמתחילה לא גמר בלבו להקדיש אולם לפי"ז קשה מאי פריך בנדרים שם מ"ש נדר דלא דאתי לידי תקלה נדבה נמי אתי לידי תקלה להנ"ל מאי פריך דוקא בנדר דהוא מעיקרא שלא ברצון אתי לידו בל תאחר אבל בנדבה דמעיקרא ברצון טוב לא חיישינן לבל תאחר אך הנה רש"י פי' באמת לתקלה דגיזה ועבודה ולא פי' לבל תאחר כמו שהקשה בפמ"א לפמש"כ ניחא בנדבה לא חיישינן לתקלה דבל תאחר דברצון טוב נדב מעיקרא לא יבוא לבל תאחר לכן פירוש משום גיזה ועבודה אלא דאכתי קשה אפירש"י דב"ת לא שייך יען דבגזא דרחמנא איתא תיפק לי' בנדבה שיבוא לידי בל תאחר.

והנה בנזיר דף ל"א דייק מדקתני יצא לבן הו' הקדש דמקדיש בעין יפה מקדיש דלבן עדיף ובסיפא קתני יצא כסף הו' הקדש ואמאי הא מקדיש בעין יפה מקדיש ודעתו הי' אזהב ולהנ"ל קשה לי הא מוכח דרק בהקדש קדוה"ג אמרינן מקדיש בעין יפה מקדיש דהא בתרומה לא אמרינן דדעתו הי' אמין יפה כמוש"כ תוס' קידושין א"כ מאי פריך מיצא דהו' רק קדושת דמים בהא לא אמרינן מקדיש בעין יפה מקדיש אמנם לפי מה שהוכחתי בפ"ז מאימ"ז כדברי רבינו דכל הקדש אמרינן דדעתו איפה אפי' בתרומה רק בשלוח מילתא אחריתא ניחא דגם בקדשי בדה"ב אמרינן מקדיש בעין יפה מקדיש.

הלכה ג

הנודר סתם וכו' אמר הרי עלי עולה וכו' מביא פרידה אחת תור או בן יונה. והנה לקמן בפירוש בא"י מאי פירוש חייב להביא מן החיטים ולכאורה קשה כמו דאנו הולכין לחומרא בא"י מאי פירוש הה"ד דהי' לנו לילך להחמיר בסתם להביא המעולה שבמין לא הפחות שבמין והנה ראיתי בשו"ת דברי חיים שהגה"ק זצ"ל עמד ע"ז והביא דעת הרא"ש בתשובה כלל ו' דמפרש דהא דאין מביא אלא הפחות שבמין אין מטעם דהו' ספק ואזלינן בספיקא לקולא דהא אדרבא אי מטעם ספק הול"ל לילך לחומרא רק הטעם משום דלהתחייב אדם בדבר שלא הי' חייב ממילא רק מחמת נדרו מסתמא כונתו על הפחות וכ"ז שלא נודע בבירור אין כאן ספק דנלך לחומרא אבל היכא שפירוש ושכח אמרינן שוב דילמא נתחייב במנחה הגדולה מחמת שנדר בפירוש הגדולה ולזה מספק חייב בגדולה והביא דברי הרא"ש להלכה בחו"מ סי' ס' ברמ"א דהיכי דהתחייב לחבירו

אין כונתו רק לשעה ולא נוכל לחייבו לעולם לזונו או לדור בביתו אך הנה תמהו עליו דבתשו' הביא ראי' דלעולם משמע מגמרא דנדרים דאמר יאסרו פירות שבעולם עלי שאסור בה לעולם וכתב בדברי חיים ליישב עפמש"כ הרא"ש בפ"ג דשבועות וז"ל ואעפ"י שאסור עליו כל פירות בסתם ולא הזכיר לעולם כיון שלא קבע זמן ממילא נאסרו עליו לעולם דאיזה זמן תתן לו שלא מסתבר שלא יאסור אלא רגע אחד עכ"ל אלמא דטעמו דכיון דא"י לומר הפחות וע"כ כונתו לאיזה זמן א"כ הו' מספק לחומרא כמו גבי פירוש איזה מנחה ושכח דהא עכ"ח כונתו לזמן ואיזה זמן תתן לו ולכן אסור לעולם והו' ש"ש אבל במקום שנוכל לומר הפחות שבזמן דמיא לנזירות ואמרינן שלא כיון להפחות שבלשונות לזון פעם אחת או דירה לשעה.

והנה הביא שם דברי הר"ן נדרים דף ד' וז"ל משום דל"ל קיצותא הלכך דין הוא שפיר שלא תצטער בביתו עולמית וכ"ת כיון דנזירות אית לי' קיצותא דהמקדיש בהמה למזבח קדושה עולמית נדר איסור נמי דכוותייהו דשפיר דמי לאקושי' נדרים להדדי עכ"ל ועפי"ז כתב הד"ח לפרש דברי הגהות מרדכי בשבועות פ"ד שכתב וז"ל פ"ק דנדרים קאמר תלמודא ואי אשמעינן נדר דלית בי' קיצותא מכאן משמע דהנודר סתמא דלא קאמר זמן אסור לעולם וא"ת מ"ש מנזירות דאמרינן סתם נזירות שלושים יום ויש לומר דגבי נזיר איתסר על חפצא הלכך סברא היא שלא שיעבד עצמו אלא הפחות שיכול אבל נדרים אסור חפצא עליו הלכך לא גמרינן מנזירות עכ"ל והדבר צריך תלמוד וכבר עמד עליו במרי"ט מ"ש נדרים מנזירות אבל לפי דברי הר"ן יתכן דנזירות הוא איסור על נפש"י ומחייב נפש"י באיסור ע"ז אמרינן מסתמא אין לחייבו כך בפחות שבלשונות כמו במכירה שמביא הרא"ש בתשובה הנ"ל אבל בנדרים דהו' כאיסור חפצא א"כ כיון שנאסר הו' קרבן ובמה נפקע האיסור רק אם מתחילה בפירוש לא נדר רק לזמן מהני אבל בלא פירוש סתמא אסור לעולם את"ד וקשה לי דהנה בנדרים דף כ"ה במשנה הרי נטיעות אלו קרבן עד שיקצצו אין להם פדיון ופריך בגמרא ולעולם אמר ב"פ פדאן חוזרת וקודשת נקצצו פודין פעם אחד דלא פקעה קדושה בכדי ועולא אמר כיון שנקצצו שוב אין פודין ומבואר בר"ן דעולא רק פליג אחר שנקצצו אבל קודם שנקצצו מודה לב"פ דחוזרת וקודשת ולהנ"ל כיון דכל הטעם דאנו מפרשין בנדרים שכונתו לעולם יען דכיון שנאסר א"א שיפקע האיסור אבל לא מצד הלשון אנו דנין שכונתו לעולם א"כ ה"נ כיון שפדאם פעם אחת תיפקע הקדושה דהא מצד הלשון יש לנו לפרש שכונתו עד שיקצצו ומאותו זמן ואילך תפקע קדושתן כמו שהוא דעת עולא באמת לפירוש הר"ם מקרטבי שהביא בר"ן וא"כ מ"ט דב"פ דסובר דדעתו שיחזור ויקדשו ואמאי לא נפרש דכונתו

שהפחות שבלשונות וא"כ לפי"ז תליא סברא ההגהות מרדכי לפי פי' של דברי חיים בשיטת הר"ן ובר פלוגתתו הר"ם מקרטבי.

והנה דעת התומים והנתיבות לחלק דהרא"ש לא כתב כן לגבי הדיוט אבל לגבוה מודה א"כ לא פליג הרא"ש והרשב"א דהרשב"א איירא לענין הקדש ודברי חיים השיג עליו דהרי הרא"ש הביא ראי' ממנחות א"כ לדידי' גם לגבוה אזלינן בתר פחות שבלשונות את"ד ולי נראה דזה תליא נמי בפלוגתא שהביא שם הר"ן דהר"ן כתב דהה"ד להדיוט אם מכר עד שיעלה לירושלים וחזר ולקחה ממנו חוזר וזוכה בו עד שיעלה לירושלים אבל דעת הר"מ מקרטבי שרק בהקדש כיון דלא פקעה בכדי ע"כ כונתו שיחזור קדושתו אבל דיני ממונות כיון דפקעה בכדי כדאמרינן נכסי לך ואחריך לפלוני דקנה מה ששייר ראשון לכן אף אם לא עלה א"ח וזכה בו ואין מפרשינן כונתו שדעתו שאם יקנה אותה שיחזור להיות קנוי' להמקבל כיון דנוכל לפרש לישני' כפשטי' לומר שנתכוון לקנותה לו עד שיעלה לירושלים הרי דס"ל לחלק דרק בהדיוט אזלינן בתר פחות שבלשונו אבל לא לגבוה כמוש"כ התומים והנתיבות.

הנודר וכו' אם דרך אנשי מקום לקרות עולה סתם וכו'. והנה בפ"ז מערכין כ' רבינו דאם אמר מטבע מביא דינר כסף והקשה בכ"מ דלמה לא קאמר במקום דסגי פרוטה יבוא פרוטה כדאיתא בדף ק"ו ונראה ליישב הנה בודאי לתוס' דמפרשין דפליגי ראב"ע במקום שתורין גרוע מביא תורין דמביא תמיד הפחות א"כ אז ע"כ גם במטבע מביא פחות א"כ הי' זה דוחק דרבינו יחלוק בהא אבל יש לומר דרבינו ל"ל כלל דאזלינן בתר הפחות רק במקום שקורין לעולת העוף עולה סתם מביא עה"ע ולפי"ז אף במקום שקורין למטבע סתם פרוטה יביא פרוטה דיש לומר דאין שום מקום שקורין לפרוטה מטבע סתם אלא פרוטה.

אך אכתי תיקשי הא דפריך בגמרא ודילמא פרוטה והיינו דיביא הפחות מאי קו' הא לפירושו של רבינו אין מביא הפחות רק בעולת עוף משום דקורין לסתם עולה עולת עוף וע"כ לומר דהא דפריך ודילמא פרוטה יען דנזכר מטבע סתם במקום דסגי פרוטה הכונה ע"כ פחותה שבמטבעות [וכאשר אנו צריכין לומר לדברי תוס' ד"ה ודילמא דלא מייתא ראי' מהא דפריך ודילמא פרוטה דאזלינן בתר הפחות וע"כ משום דמטבע משמע על פחותה שבמטבעות וכמוש"כ בטה"ק] וא"כ הדרא קו' לדוכתא למה לא מחלק רבינו במקום שסגי פרוטה ע"כ כונתו על פחותה שבמטבעות ובטה"ק תי' דלרבינו דוקא שור ואיל לא עגל וכבש לכן גם בנדר מטבע אין מביא פרוטה רק דינר והנה יש להבין לפי דברי הטה"ק מאי פריך ואימא פרוטה מה קו' הא חייב להביא מעולה שבמין וצ"ל לכאו'

דהקו' לת"ק דקאמר דיביא כבש ולא איל א"כ לית לי' הך סברא אבל אכתי קשה דהא לפמש"כ הטה"ק תליא זה בפלוגתא דרבי ורבנן דלרבי קטן והביא גדול לא יצא והנה הא דקטן והביא גדול דלי' הוא רק במידי דלמזבח אבל לבדה"ב ל"ש כך וא"כ לכ"ע קטן והביא גדול יצא א"כ לכ"ע מביא גדול שבמין וא"כ מ"פ בגמרא לא ואימא פרוטה הא בדה"ב בודאי יש להביא המעולה לא הפחות והן דיש להקשות בלא"ה מאי פריך ואימא פרוטה ואימא נסכא הא קיימל"ן דסתם נדרים להחמיר ול"א אפי' בתר רובא וא"כ כיון דיש לפרש דינר נדר לא מצינן למימר דניזל לקולא שכונתו פרוטה או נסכא והא דהביאו תוס' ראי' מדיביא תור או בן יונה ע"כ דאזלינן בתר הפחות הא זה רק במידי דלמזבח דקטן והביא גדול לא יצא לכן אזלינן להקל אבל במידי דלבדה"ב יש לנו לילך להחמיר אך הדבר ניחא דהרי בעירובין דף מ"ט איתא דפוטר עצמו אפי' בכופרא וכ"כ רבינו בפ"ב מערכין דנותן מדברים שדרכן לשקול באותו מקום אפי' פירות ואף שבלח"מ באמת הקשה מהא דסתם נדרים להחמיר ע"כ לחלק בזה כיון דמגמרא מוכח בפשיטות דנותן הפחות וא"כ לפי"ז שפיר פריך הגמרא מכאן ואימא נסכא ואימא פרוטה נזיל בתר הפחות וא"כ אכתי קשה לשיטת רבינו למה לא כתב לחלק דבאתרא דסגי פרוטה ונראה כיון דרבינו כתב דהכל לפי דעתו ומדברים שדרכן להשקל באותו מקום אין צריך לחלק עוד בין מקום דסגי פרוטה דיכול לפטור עצמו בפרוטה.

ובמש"כ יש ליישב קו' טה"ק בהא דכתב רבינו בה' ערכין דצריך ליתן המשקל עד שיאמר לא לכך נתכוונתי ויקשה דניזל בתר הפחות שבלשונות כמו שהוכיחו תוס' כאן להנ"ל ניחא דמה שהביא תוס' ראי' משני עשרונים ע"כ צריכין לחלק למזבח שאני כמוש"כ לעיל ומהא דהביאו ראי' דמביא תור הנה לדעת רבינו הא באמת רק במקום שקורין רק לסתם עולה עולת העוף ולפי"ז בודאי היכא דלא תליא במקום אז אזלינן להחמיר דסתם נדרים להחמיר ורק במקום שיש מנהג תלינן במנהג המקום ואז אזלינן לקולא ולכן כתב רבינו שם באומר מקום ישיבתו עלי דנותן להחמיר עד שיאמר לא לכך נתכוונתי ורק האישים נותנים כפחות שבלשונות ולכך א"ש דנותן כסף וזהב עד שיאמר לא לכך נתכוונתי כיון דא"א לתלות כונתו במנהג המקום והנה רש"י פי' דמביא עוף גרוע ותוס' הקשו מהא דמעות שנמצא לפני סוחרי בהמה חזינן דמנהג ליקח בהמה בירושלים ואמנם לשיטת רבינו דתליא במנהג ניחא.

אלא דתמוה למה הקשו מהא דנמצא לפני סוחרי בהמה דהיינו מעות מע"ש וזה ודאי אין רשאין ליקח חוץ לירושלים כדאיתא בקידושין דף נ"ה אין לוקחין בהמות ממעות

מע"ש חוץ לירושלים משום דבעינן וצרת הכסף בידך או שמא יגדל עדרים אבל בנדר קרבן יכול לקנות חוץ לירושלים ולהביא לירושלים.

הלכה ד

מי שנדר וכו' לא יביא כחוש ביותר. הנה מדברי רבינו נלמד דמפרש דהא דמביא שור במנה היינו שיעור בינוני הוא רק לכתחלה מצוה מן המובחר וכ"כ תוס' כריתות דף י' ומשמע דשמן ביותר אף לכתחילה ליכא מצוה מן המובחר ולכאו' יש להקשות מדברי רבינו בפ"ב מאימ"ז מאחר שכולן שווין למנחות למה נמנו כדי לידע יפה שאין למעלה ממנו והפחות והשוה שהרוצה לזכות עצמו ירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו מין הרי דסובר דמצוה מן המובחר להביא יפה שאין למעלה הימנו באותו מין אך הדבר ניחא דבודאי מצוה מן המובחר להביא היפה שאין למעלה באותו מין שיביא אלא דאנן אין מחייבין אותו בכך אף לכתחלה אבל בבינוני הב"ד מחייבין אותו להביא לכתחלה ולפי"ז הא דכתב רבינו לעיל בה"ג דיביא שור היינו לכתחלה מצד עיקר הדין מחייבין אותו בכך לא מצד מצוה מן המובחר לבד שאין זה חיוב אלא דאי עביד הכי מצוה קא עביד ולפי"ז הא דכ' בח"מ דרק באותו המין שהביא צריך להביא היפה אבל ממין שאינו מינו לא דחייב להביא המעולה היינו ג"כ דלא מחייבין להביא המעולה אבל מצוה מן המובחר אם רוצה לקיים בודאי איכא ובזה ניחא הא דאמרינן ב"ק דף ע"ח דמצי לומר בעינא לקיים מצוה מן המובחר ושם איירא ממין לשאינו מינו דהרי איירא במקום שקורין עולה סתם לכבש או לעוף והביא שור ועכ"ח דעכ"פ מצוה מן המובחר יש ממין לשאינו מינו ובזה א"ש קו' הטה"ק שהבאתי למעלה מהא דכריתות יכול יביא כבש דמובחרין מעזים הרי דס"ד דחייב להביא ממין שא"מ יען שמובחר ולמה כאן בקורין לכבש עולה סתם או עוף לא יביא שור לפמש"כ ניחא דהיינו למצוה מן המובחר בודאי אמרינן אם רוצה יביא אף ממין שא"מ ואנו אומרים לו שיביא למצוה מן המובחר ומהא"ט איתא בב"ק דמחייבין אותו באומר בעינא למעבד מצוה מן המובחר כיון דאם ישאל אותו אמרינן יביא היפה ממין לשא"מ למצוה מן המובחר אלא דא"כ הדרא קו' לדוכתי' מהך דה' אימ"ז כיון שכתב אם ירצה יביא ממין היפה ממין שרוצה להביא א"כ משמע לאינו מינו אף למצוה מן המובחר ליכא ולכן נראה דג' חילוקים בדבר במין שמביא חיוב לכתחלה מצד עיקר הדין להביא בינוני אבל היפה שבמין שאין למעלה רק מצוה מן המובחר וממין לא"מ ג"כ מצוה מן המובחר להביא המין המשובח כהך דכריתות ובב"ק אבל רק מן הבינוני אבל אם נדר עולה במקום שקורין לעה"ע עולה סתם אז ממין לא"מ לענין יפה שאין למעלה הימנו אפי' מצוה מן המובחר לכתחילה

ליכא אלא רק לבינוני דהיינו שור בינוני יש מצוה מן המובחר אבל שיביא מה שאין למעלה ממנו בבקר אין מחייבין אותו דממין לא"מ אפי' מצוה מן המובחר ליכא להביא מובחר שאין למעלה ממנו.

נראה לי בטעמא דמילתא דפליגי רבי ורבנן בהא דקטן והביא גדול עפמש"כ רבינו בסוף ה' תמורה דלכך אמר הכתוב והי' הוא ותמורתו יהי' קודש יען דממונו של אדם חביב עליו ע"כ לפעמים אף שהקדיש רוצה לחזור בו ולפדותו בזול ע"כ אמר התורה להוסיף חומש ובקדה"ג דאין לו פדיון רוצה להחליפו ברע ואמרה תורה דלכן אף ביפה א"י להחליפו פן יבוא להחליפו ברע וע"כ והי' הוא ותמורתו יהי' קודש דעת רבינו דיש סייג מה"ת וכמש"כ במק"א ומעתה היינו נמי דהביא גדול דלא יצא אלא הוא דחייב להביא קטן ותמורתו דהיינו מה שהביא גדול שניהם קודש דאי יהא מהני להביא גדול פעמים יקבל נדר גדול ויביא קטן [כמו בתמורה מחשש שיביא רע] יען שחס על ממונו ואמנם טעמא דחכמים דסברו קטן והביא גדול יצא ול"ח שלפעמים ידור בגדול ויביא קטן כיון דלא הפריש עדיין רק קיבל עליו בנדר ל"ח בהביא גדול שידור בגדול ויביא קטן כיון דהשיעבוד עליו דשמא בהפריש דיצא מאחריותו רוצה להביא ולהחליפו בקטן אבל אם נדר גדול אם יביא קטן ל"י מאחריותו ועדיין נכסיו משועבדים כמו שביארתי בכמה דוכתין א"כ מה יועיל לו אם מביא קטן.

בהא דאומר הרי"ע עולה וכו' ואם דרכן שאין קורין לעולה סתם אלא לעולת בקר יביא שור הנה בשו"ת מוצל מאש הובא שם שאלה ומשל"מ עמד להקשות דמדברי רבינו נשמע דאזלינן בתר שם לוי ואם אין קורין לעולת עוף עולה סתם בכמה דוכתין אמרינן בש"ס דאזלינן בתר עיקר הדבר כדאמרינן בברכות דל"ה כרם זית מיקרי כרם סתם לא מיקרי ואין לומר דשאני נדרי גבוה דאזלינן בהו לחומרא דא"כ אף שקורין לעולת העוף עולה סתם ניזל לחומרא אלא ודאי בכל שיש ב' משמעות בלשון הנדר אזלינן לקולא כדמוכח במנחות דק"ז דהאומר הר"ע דינר זהב ופריך בגמ' ואימא פרוטה דדהבא אלא ודאי דטעמא דמילתא דכל דבר שיש לו שם לוי לא הוה בכלל השם הסתמא והשיב המחבר בסי' ח' דודאי הא"ט דאזלינן לחומרא והא דפריך הגמ' ודילמא פרוטה דדהבא לא דמי כלל דלאו כשיש ב' משמעות אזלינן לקולא אלא התם הא"ט דתפסת מיעוט תספת דאל"כ אין לדבר סוף שהרי זהב סתם קאמר ואפי' אלף אלפי אלפים ככרים זהב סתמא מיקרי ולכן לא מצינו למיזל לחומרא עכ"ד אולם הנה גם בקרבן מצינו בגמ' דדריש למעט שם לוי בחולין דקי"ז חלב סתמא לא מיקרי חלב האלי' מיקרי. וע"ד הקושיא מפרוטה זהב הנה בע"ז דף מ"ג מפרש ככר זהב היינו ששוה ככר זהב עיי"ש:

אלא יביא בינוני. דרבינו מפרש הא דתנן יביא במנה דהיינו לפי המקום והזמן כאשר פירש"י דבמנה הוא לפי שיעור ששיערו חכמים בתורה שבע"פ ובלח"מ הקשה ע"ז מגמרא דכריתות דכבש בסלע וכ' בס' מראה כהן אמנם כבר מבואר בתוס' בשמעתין דהוא אסמכתא מדאמרינן בעלמא חטאת בת דנקא וכו' אלא ודאי דאין לו שיעור מן התורה וחכמים נתנו שיעור בינוני ואסמכיה אקרא ומשו"ה יביא בסלע עם נסכים אף בחטאת לא הי' נסכים אבל רש"י ס"ל דהוא מן התורה היינו לאו מלימוד אלא מתורה שבע"פ והא דבחטאת אין לו שיעור דוקא חטאת שלא נתנו חכמים שיעור שמא יזלו ואין לו תקנה אבל בנדבה לא שייך שמא יזלו דאם יזלו ונדב עוד או יקח שתים עד חצי וכמו בהרי עלי שור דיביא במנה דאין לנו שום הוראה אלא מקבלת התורה שבע"פ את"ד והנה לכאו' קשה ממש"כ רבינו בספ"ז מאמ"ז דמצוה במשובח ולמה כתב דאינו חייב להביא מן המשובח אך לא קשה מידי דלענין לקיים נדרו שפיר מתקיים אף שאין מן המשובח אבל בודאי מצוה עליו להביא מן המשובח.

הלכה ה

האומר הרי עלי וכו' הביא שנים במנה לא יצא. הנה מוכח דעת רבינו דגדול אחד עדיף מב' קטנים דהא רבינו לעיל פסק כחכמים דקטן והביא גדול יצא אעכ"ח דב' קטנים הו' קטן נגד אחד גדול וא"כ קשה מהא דאיתא במנחות דף ק"ח שני שוורים וכו' רצה יביא בדמיהן אחד ורבי אוסר מ"ט משום דהו' גדול והביא קטן ופירש"י שבכ"מ שנים חשובים מאחד וכ"כ בד"ה ליפלוג נמי ברישא ונ"ל דהא דקאמר בסמוך מ"ט וכו' הוא לפי הס"ד דל"פ רבי אלא על הסיפא לכן עכ"ח צ"ל דטעמי' דזה מיקרי גדול והביא קטן ופריך ליפלוג נמי ברישא אפ"ת דמיקרי קטן והביא גדול עד דמסיק פליג אכולה מילתא הדין להיפוך דגדול אחד עדיף מב' קטנים וכפשטא דמתניתין וככולהו אמוראי דלעיל ולפי"ז לא דק התוי"ט במה שהביא הא דבסמוך על פי' דמתניתין דהא זה איני אלא למאי דס"ד ובזה א"ש מה שפרש"י על הא דאם רצה יביא בדמיו שנים ואע"ג דהו' גדול והביא קטן וכ"מ עוד מפרשי' לקמן ד"ה לא יביא בדמיו איל דקטן הוא יותר מדאי דר"ל בזה ליישב דלא תקשה הברייתא דמ"ט מותר להביא ב' אלים והרי זה הו' כמו גדול והביא קטן אבל לפי מאי דמסקינן דהאי תנא ס"ל דלכתחלה לא יביא קטן אפי' קטן קצת צ"ל דממינא למינא ושניהם גדולים במינן ב' קטנים עדיפי ותיובתא להתוס' דלעיל [ס"ד ק"ז] ואם נאמר דשווים הם א"ש גם דברי התוס' ולפמש"כ א"ש בפשיטות הא דרבי דלא חייש להאילים שהם קטנים ולהמנחות חייש מפני שהוא מין אחד והו"ל גדול והביא קטן כן העלה בחי' הרש"ש והארכתי בתשובה מתוספתא דשמעתין.

הביא שנים במנה לא יצא. הנה בחכמת שלמה סי' תר"י כתב נשאלתי מי שנהג לעשות לו נר אחד גדול מהרבה שעוה אבל דרכו להיות נוטף הרבה ונסתפק אם מותר לעשות משעוה זו ב' נרות וכתב דלכאו' מהך מוכח דבנדר להביא שור גדול שוה במנה והביא ב' שוורים במנה לא יצא אמנם יש לומר דלא דמי להתם דהו' עיקרו להקרבה ויש בשור גדול כ"כ בשר כמו בב' דאין מעלה בב' קטנים יותר מאחד גדול לכן הו' שינוי בנדר אבל בנר הרי עיקר הכנה להרבות אור ובשנים יש יותר אור גדול מבנר אחד והו' השינוי לטובה יותר גם ששור גדול עדיף באיכות מבשר שור קטן אבל ב' נרות הו' להיפוך נר גדול מטפטף משא"כ ב' נרות והו' השינוי לטובה ויצא ידי נדרו עכ"ד אולם יש לתמוה עליו למש"כ המג"א סי' תרע"ב דנרות שעוה כשהם ארוכים יותר הם נאים יותר כמו בנרות יוהכ"פ ולולב ואתרוג וכיוצא בו א"כ משמע דיש בזה מעלה בנר גדול מבנר קטן אך יש לומר היינו נגד נר אחד לבד אבל ב' נרות יש לומר דעדיפי מנר אחד אף שאין ארוכין וגבוהים כמו הנר אחד.

בהא דיכול לפטור עצמו בעולת עוף ניחא לי הא דכתב רבינו בפ"א מחגיגה דיכול להביא עולת ראי' מעוף ותמהו עליו דבברייתא איתא דאין מביאין עולת ראי' מעוף וברדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' פ' כתב לתרץ דהא תנן דאין יוצא בעופות חובת שמחה משמע דרק ידי שמחה לא יצאו דנתמעטו משלמים או משום דאין בהם שמחה אבל עולה דלגבוה סלקי שפיר יוצאין בעוף וכן מוכח בירושלמי שהביאו בתוס' דממעט עופות משמחה מדכתיב זבח בהר עיבל והתם שלמים הו' ולא ילפינן מיני' עולת ראי' להנ"ל יש לומר דתליא בפלוגתא דתנאי אי יכול לפטור עצמו בעולת העוף דלמאי דקייל"ן דיכול לפטור עצמו בעולת עוף ה"נ יוצא בו ידי עולת ראי'.

ע"ד המשל"מ במי שגנב אתרוג אי יכול לפטור עצמו באתרוג שאין מהודר נראה דתליא בפלוגתא דנדרים דף ל"ח דלא יזון הבהמה בין טהורה בין טמאה ר"א אומר יזון הטמאה דגופה לשמים אמרו לו אף הטמאה גופה שלו שאם ירצה הרי הוא מוכרה לעכו"ם או מאכילה לכלבים ולכאו' קשה אר"א דשפיר קאמרו רבנן ונראה דטעמא דבטמאה כתיב לא תאכל ומותר בהנאה דנפקי' מקרא כדאיתא בפסחים דף כ"ב א"כ לא משמע איסור הנאה דלאו להנאה עומד אלא למלאכה עומד וכדאיתא בירושלמי שבועות ואין לך אלא מקומו ושעתו לכן לא מיקרי מהנהו מה שיכול למכור לפי"ז יש לומר באתרוג של מצוה רק מה ששוה לדידי' למצוה צריך לשלם ולא מה שיכול למכור אולם אנן לא קייל"ן כר"א רק כרבנן דסברו דמיקרי מהנהו מה דיכול למכור ה"נ הו' הפסד ממון דהי' יכול למכור.

בשו"ת שו"מ סי' ל"ג נסתפק במי שנתן אתרוג לחבירו במעמ"ל החזיר לו אחר הסוכות

יכול לומר הרי שלך לפניך כמו בגזל חמץ ועבר עליו הפסח דיכול לומר אחר הפסח הרי שלך לפניך דהו' היזק שאינו ניכר ה"ה באתרוג או לא והאריך בזה ולדעתי פשוט הדבר דלא מהני חזרתו דלא דמי לחמץ דבשעה שמחזירו הרי שוה כמו שגזל אלא שאפשר שעבר עליו הפסח באיסור וכבר נאסר וזה אין היזקו ניכר אבל כאן בשעה שהוא מחזירו אחר הסוכות אין שוה כמו שהי' שוה זה ודאי הו' היזק ניכר.

בימי חרפי נסתפקתי באם קיבל אתרוג הדור במעמ"ל אם יכול לפטור עצמו באתרוג שאינו מהודר והצעתי אז הדברים לפני ההגה"צ מהר"ם שיק ז"ל והוא נדפס באו"ח סי' שי"ד והארכתי בזה.

הלכה ז

אמר הרי עלי עולה והפריש שור ונגנב פוטר עצמו בשה וכו'. הנה יש לי לחקור בהא דקאמר בנגנב פוטר עצמו בשה דלכאו' יש לומר דוקא בנגנב דישנו בעולם והוא בי גזא דרחמנא עד שיוציאן הגנב ואם יוציאו מעל ועליו לשלם להקדש א"כ אין מגיע להקדש היזק כלל דהרי הגנב חייב לשלם להקדש כיון שמעל כדפירש"י בחולין דף קל"ט [וא"ל דהרי הגנב גופי' מצי פטר עצמו בשה כדאיתא התם ז"א דכ"כ בשמ"ק דהקרן היינו השור עכ"פ צריך לשלם רק לענין כפל קמבעיא לי' ואף דכ"ז לר"ש דחייב באחריות הו' גורם לממון כמוש"כ רשב"א שם אבל לדעת רבינו דפסק דלא כר"ש דגורם לממון לאו כממון דמי פטור לגמרי דמהא"ט לא הביא רבינו דין זה היינו ג"כ רק לענין כפל אבל לענין הקרן פשיטא גם לדידן משלם להקדש בין אם הוא שוגג או מזיד כמבואר בפ"א ממעילה ולכן רק מה שנוגע לאכילת מזבח שפיר יכול לפטור עצמו בשה אבל לא מה שנוגע הפסד להקדש [וגם דעור השה אין שוה לכהנים כמו עור משור] אולי א"י לפטור עצמו בשה ולפי"ז במת ונאבד דפקעו קדושתו א"כ מגיע להקדש הפסד דלא הו' בי גזא דרחמנא שפיר יש לומר דא"י לפטור עצמו בשה [ועיי' ריטב"א בחולין שם דבהרי עלי פקע קדושתו בנאבד רק באומר הרי זו לא פקע קדושתו בנאבד] אך לכאו' יש לומר דאף בנגנב נהי דמשלם להקדש והוא בי גזא דרחמנא זה רק שייך בקבדה"ב כיון דמשלם אין היזק להקדש אבל בקדשי מזבח אף דמשלם להקדש אין חלה עליו קדושת קרבן למזבח ואפ"ה פוטר עצמו בשה א"כ הה"ד במת ונאבד [עיי' מעילה דף ט' דמעות מעילה מביאן מהן קטורת א"כ לא חלה עליו קדושת קרבן למזבח ואף למ"ד התם דנופל לנדבת ציבור ומביאן מהן עולות הא איתא שם דמביאן גם לחה"פ ושהל"ח שאין דבר הקרב למזבח ואפ"ה פוטר עצמו בשה ה"ה במת ועיי' טה"ק ריש זבחים] ואולם בלא"ה מסברא נראה כיון דעל זה שהפריש שור אין כאן חיוב אחריות א"כ אף במת פוטר בשה אלא דלפי"ז

יצא לנו מכאן היכא דנדר בפירוש שור ונגנב דחייב באחריות א"י לפטור בשה דלכאו' הי' אפשר לומר נהי דמבואר במנחות דף ק"ח ובדברי רבינו כאן בהרי עלי ומת דאין פוטר בקטן היינו משום דיש הפסד לאכילת מזבח אבל בנגנב דעומד ברשות הקדש ומשלם להקדש ע"כ יכול לפטור עצמו בשה וא"כ יקשה למה נקט בהרי עלי עולה סתם אפי' במפריש שור ג"כ יכול לפטור עצמו וא"ל עכ"פ חיוב אחריות משור עליו דהרי כ"כ לעיל בנדר במקום שקורין סתם מן הבקר דמביא שור א"כ זה דמביא שור ולא עגל רק למצוה מן המובחר לכתחילה א"כ ע"ז לא קיבל אחריות שיביא גם שור אם ימות ונהי דאם מת באמת יש לחייבו בשור אבל בנגנב דגנב חייב לשלם להקדש א"כ אין מגיע היזק שפיר יכול לפטור עצמו בעגל דעיקר נדר שאמר מן הבקר גם עגל בכלל ורק למצוה מן המובחר מחייבין בשור כמוש"כ הלח"מ וכמו שבארנו וא"כ נשמע מדנקט דוקא בנדר סתם הרי עלי מוכח דרק בנדר סתם והפריש שור א"י לפטור בשה אבל בנדר שור צריך לשלם שור והיינו משום דאף דחייב לשלם להקדש הא לא חלה ע"ז שום קרבן למזבח ויש הפסד למזבח לכן צריך לשלם דוקא שור.

ובזה יש להבין דברי רבינו בפי"ד מה' אלו שכתב שהנודר והפריש קרבנו ואבד או נגנב חייב באחריות עד שיקריב כמו שנדר ויש להבין דשבק מת ובנדבה נקט מת וכבר עמדנו ע"ז במקומו וגם יש לדקדק לישנא יתירתא דקאמר עד שיקריב כמו שנדר [ובמל"מ כ' דהכונה דלא סגי במסר ליד כהן ובפט"ו הל' ו' כ' מביא בהן כמה שנדר וכבר עמד עליו באמרי בינה בנדרים דף כ"ט מה כונתו ושם בארתי כונה בפרה דל"ח לעולה ורק מקריב דמי' לכן יביא דמי' כמו שנדר לעולה וכן בלאחר ל' יום] ואמנם לפמש"כ נכון דקאמר כמו שנדר לאפוקי דלא יכול לפטור עצמו בשה היכא דנדר שור דהו"א כמוש"כ דנדר מן הבקר דמביא שור רק משום דמחייבין להביא מן המובחר אבל באחריות לא נתחייבו מן המובחר קמל"ן כמו שנדר דהיינו דצריך להביא שור ועל כן נקט נגנב דבמת פשיטא דצריך להביא כמו שנדר ורק בנגנב דהו"א דאין היזק להקדש הו"א דיכול לפטור עצמו בשה או בעגל קמל"ן ובאבד קמל"ן דהו"א דפקעו קדושתו כמוש"כ הריטב"א בהרי עלי קמל"ן דחייב משום דבקדשי מזבח לא פקע וא"כ הו' ג"כ בבי גזא דרחמנא ואפ"ה מביא כמו שנדר משא"כ בנדבה כ' להיפוך רבותא אפי' מת פטור מאחריות לגמרי ולכן בנדבה לא כתב אבד משום דממנ"פ בין אי דמי לנגנב פטור בין אי דמי למת פטור וכן מוכרח דהרי אף בנגנב ונאבד מגנב מבואר בשמ"ק וברשב"א שם דפטור א"כ ע"כ דכהא"ג דמי למת דמגיע היזק להקדש וא"י לפטור בעגל וא"כ בודאי לא מסתבר לחלק בנגנב ונאבד מהגנב דאז יהא חייב להקדש ולא יפטור בעגל ובאכלו דמשלם להקדש ואין כאן היזק

יהא פטור ויפטור עצמו בעגל אך לכאו' הרי באבד נהי דגזלן פטור הרי הוא כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא ואין כאן היזק להקדש א"כ י"ל באבד בודאי אין בגזא דרחמנא דלא מבעיא אי נאמר דפקע יען דנעשה הפקר אלא אף מטעם אחר ל"ש בגזא דרחמנא איתא דמי יודע מי ימצאו אולי נכרי ויאכלנו ולא יתחייב להקדש כלום.

והנה בהא דאיתא הפריש שור ונגנב דיכול לפטור עצמו בשה אף דגילה דעתו דרוצה במצוה מן המובחר לכאו' קשה מכריתות שם דס"ד דיביא כבש יען שמובחר ומסיק דשווין וא"כ הי' לנו לומר דתמיד יביא שור דמעולה ואפ"ה אין מחייבין אותו וע"כ כמוש"כ בטה"ק דזה רק בבא לשאול ורוצה להביא המובחר א"כ בהפריש שור דגילה דעתו דרוצה במין המובחר א"כ בנגנב או נאבד אמאי יכול לפטור עצמו בשה או לראב"ע בתור ואמנם לפמש"כ לעיל בשם טה"ק דלענין אחריות לא קיבל עליו במצוה מן המובחר דבזה לא שייך מבחר נדריך ובזה יש להבין דהא דקאמר בב"ק דס"ד דמצי למימר דלקרבן גדול איכוונו היינו משום דבאמת הא כאן סברא לומר בנדר עולה סתם אף דעה"ע ג"כ בכלל יביא מובחר ממין אחר דהיינו שור כקו' הטה"ק רק דבאמת אין אנו מחייבין אותו בכך אבל אם הוא הפריש שור וגילה דעתו שרוצה בכך שפיר יכול לטעון דלקרבן גדול איכוונו קמל"ן דלא אמרינן הכי.

ובזה מובן מה דהוכיח במל"מ בפ"ז מחובל מפירש"י דכמו דא"י לומר מצוה מן המובחר בעינן למעבד א"י ג"כ לומר בנדבה שהקריבו שלא לשמו דבעי לעשות מצוה מן המובחר [ודעת המל"מ לחלק בין נדר ונדבה ואני תמה שלא הביא מפירש"י יומא דף כ"ו אחד המיוחד לנדבה ולנדר דיש צד בנדבה דצריך להיות מן המובחר יען דאתי לריצויי ויש צד בנדר שקיבל עליו חובה צריך לעשות מן המובחר ולכאו' אין ראי' כלל דהא אין מוטל עליו להקריב מן המובחר ואין מצוה כלל להקריב מן המובחר משא"כ בלשמו דבודאי מצוה להקריב לשמו כאשר נדר או נדב אבל לפמש"כ נכון דהא גם כאן מצוה שיקריב מן המובחר ואם בא לשאול אמרינן לו להקריב מן המובחר של מין אחר יפה כדמוכח מכריתות הנ"ל ואפ"ה מסיק דל"א דבעינא למעבד מצוה מן המובחר ושפיר מייתא ראי'.

והנה ראיתי בספר מזבח כפרה בהגהות הגאון בעל שו"ת שו"מ דהא ל"ד דבשלא לשמו לא הקריב כלל הקרבן שקיבל עליו דשלא לשמו עוקר שם הקרבן להנ"ל יש לומר דהא אם הוא קיבל עליו עולה סתם חייב להביא איל המובחר שבאותו מין וא"כ הרי אי פירוש ואמר שקיבל עליו איל א"י בכבש א"כ זה שהפריש שור שלא הי' חייב אבל עכ"פ באיל הו' חייב ואפ"ה מצי פטור נפשי' בכבש ולא יכול לטעון דבעינא למעבד מצוה מן המובחר דהא או לא הי' מפריש שור הו' חייב להביא איל ולא הי' מצי לפטור עצמו

בכבש דא"י בזה ידי נדרו אפ"ה אמרינן דמצי לפטור בשה וא"י לומר בעינא לקיים מצוה מן המובחר ומיפטר אידך בטענה זו שאין עליו למצוה מן המובחר ואולם זה ניחא בנדבה אבל בנדר והקריב שלא לשמו א"י לפטור עצמו בטענה דהו' רק מצוה מן המובחר דבנדר אית לן שפיר לחלק דשלא לשמו שאני דלא הקריב כלל כמו שנדר ומיושב בזה מה שהקשה שם הגאון הנ"ל לפי המל"מ דבנדר מודה דחייב בשלא לשמו וקשה דבהאי דבב"ק בנדר אייר ואפ"ה אין מחייבין אותו בטענת בעינא מצוה מן המובחר להנ"ל א"ש דבנדר שפיר יש לחלק בין בשלא לשמו דלא הקריב כלל קרבן כשנדר בין נדר עולה סתם והפריש שור דנהי דהו' חייב להביא איל ולא הו' יוצא בכבש עתה שכבר הפריש שור אין עליו חיוב אחריות להביא איל אף למצוה מן המובחר ול"ה אלא כנדבה וליכא עתה עליו אלא מצוה מן המובחר בעלמא וע"כ אין לחייבו משום טענת דבעינא לקיים מצוה מן המובחר ודו"ק היטב [והנה יש לעיין עוד בענין זה בערכין דף כ"ח במקדיש ט"ה מהקדש ועיי' בספר הפלאה על התורה פ' בחקותי ופ' במדבר ובדברי מק"ח סי' תל"א ובמש"כ בארוכה במק"א].

ומה שמסתפק במל"מ במי שקנה אתרוג וגנבו ממנו אי יכול לפטור באתרוג שאין מהודר או דילמא מצי למימר בעינא לעשות מצוה מן המובחר ורצה לדמותו לדין זה ודחה דש"ה דא"י למכרו אבל כאן הא שוה למכרו בדמים יקרים אלא דיש לתמוה על רבינו דהא בגמרא מוכח דהאי בעיא רק לר"ש ולענין תשלומי כפל וא"כ יש לתמוה על רבינו כאן דקיילי"ן כרבנן דאפי' קדשים שחייב באחריות אינו משלם תשלומי כפל ולענין קרן הא לא מצי פטר עצמו איך כתב רבינו דין זה וב"ס ע"א כתב דרבינו מפרש הא דאמרינן התם עולה קיבל עלי' הכי פירושו הואיל שאם מת אותו השור שהפרשת או נאבד או נגנב ולא נמצא הגנב תוכל לפטור עצמו בשה אליבא דכ"ע והשתא נמי שנמצא הגנב אליבא דר"ש דמשלם תשלומי כפל של שה נמצא לפי"ז שהגנב יכול לפטור את עצמו בשה אם לא נמצא הגנב אליבא דכ"ע ורבינו אייר בשלא נמצא הגנב ובשמ"ק בשם הראב"ד כתב דרק אחר דאייר בנאבד השור מן הגנב דליכא פסידא להקדש דכל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא ורק דהגנב מפסיד דצריך להביא קרבן אחר לכך יכול למיפטר עצמו בכך ולפי"ז נפשוט הספק של מל"מ דהאי בעיא ל"ש אלא גבי הקדש משום דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא אבל לגבי הדיוט צריך לשלם לו מה שהפסידו.

אמר הרי עלי עולה וכו' אמר שור זה ודמיו עלי עולה הוקבע ואם נפסל לא יביא בדמיו אלא שור. וקשה לי דהנה במנחות מוקי באמר שור זה ודמיו עלי עולה ובערכין דף כ'

איתא דבאומר שור זה עלי עולה חייב באחריות וכתבו תוס' דבאומר דמי שור זה עלי עולה הוא עצמו אין הקדש ורק באומר לדמיו הוא עצמו קדוש ולכן כאן דהוא עצמו קדוש מוקי באומר זה ודמיו עלי עולה דכהא"ג כבר גופי' קדוש ומעתה קשה דרבינו בפי"ד מה' אלו כתב דמי שור זה עלי עולה חייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר א"כ סובר דגם בדמי שור עלי עולה דגופי' קדוש א"כ למה נקט כאן דאיירא באמר שור זה עולה ודמיו עלי עולה והנה רש"י פי' שם דכונה דהכי קאמר שור זה יהא קדוש עד שאמכרנו ואביא דמיו וא"כ בשלמא לפירש"י היינו הך דהרי זה עולה דבאמת לא סגי רק כשאמר יקדש השור לדמיו כדאמרינן במנחות והאי דקאמר זה הכי קאמר שור זה יהא קדוש עד שאמכרנו ואביא דמיו א"כ לפי"ז הך דמנחות ניחא דהוא ממש הך דערכין לפי מסקנא דאיירא באמר יקדש דמי שור זה עלי דגוף קדוש אבל באומר דמי שור זה עלי עולה לא קדוש גופי' וכמוש"כ בצ"ק שם בביאור דברי תוס' אבל רבינו דנקט באמר דמי שור זה עלי א"כ למה כתב כאן שור זה ודמיו עלי עולה ואולם לפמש"כ תוס' שם בחד תי' דכונה הא דמשני יקדש שור לדמיו כיון דאם אמר כן גוף קדוש ה"ה באם אמר דמי שור זה עלי גוף קדוש וא"כ לפי"ז ה"נ בהרי דמי זה עלי גופו קדוש א"כ גם רבינו סובר כן אלא דאכתי יקשה למה הוצרך לכתוב ודמיו עלי הרי בדמי שור זה עלי ג"כ קדוש.

והנה בתוס' כתבו עוד בתי' השני דמה שאמר דמי שור זה עלי עולה פי' דאמר יקדש שור לדמיו ודמיו עולה והו' גוף קדוש א"כ גם לפירוש זה קשה על רבינו דקאמר הרי דמי שור עלי לבד ג"כ עצמו קדוש ובאמת גם על תוס' דערכין תמוה שלא הרגישו לפרש הא דקאמר יקדש השור לדמיו הכונה דאמר שור זה עלי ודמיו הקדש שהוא ג"כ מימרא דרב במנחות ולפי פי' הזה יהא קרובים דברי אלו לדברי אלו מימרא דמנחות והך דערכין אבל על רבינו קשיא דנקט הני תרי לישנא דאין דיניהם שווין לפי הגמרא דערכין וממנ"פ יקשה עליו איך יפרש סוג' דערכין אם מוקי לה בהרי דמי שור עלי אין גופו קדוש רק באומר יקדש לדמיו א"כ יקשה דבפי"ד משמע דבהרי עלי גופו קדוש ואם יפרש דלמסקנא הרי דמי זה עלי הכונה דיקדש לדמיו וכפי' התוס' בפירוש האחרון וכפירש"י א"כ למה נקט התם לשון דמי שור זה עלי כיון שכתב כאן דאיירא בשור זה ודמיו עלי הקדש משמע דבלא"ה אין השור קדוש ואם יפרש כפירוש התוס' בתי' הראשון דבהרי עלי ג"כ קדוש גופו כיון דאם אמר יקדש לדמיו קדוש גם עתה קדוש א"כ למה נקט כאן שור זה ודמיו קדוש ולא נקט כלשנא שבפי"ד ולכן לדעתי הנכון דלדעת רבינו ג"כ בדמי שור זה עלי עולה אין גופו קדוש ורק באומר יקדש לדמיו אז גופו קדוש כהאי דמנחות וכדעת הר"י בתו"ס.

והנה התוס' חולין הקשו באיזה הקדש איירא אי בהרי זה פטור ואי בהרי עלי חייב ואם נאמר מה שחילול פטור א"כ אין דמיון לערכין ונראה דבודאי בהרי עלי הוא חייב וחילול פטור ולא דמי לערכין כלל אבל באומר הרי דמי שור זה עלי א"כ אי אפ"ה אחר שחיללו פטור מאחריות אם גם דמיו נאבד וזה שפיר דמי לערכין דהרי זה הדמי' קיבל עליו מעיקרא להביא וא"כ כשחיללו מכניסו להקדש דומיא דערכין ואפ"ה פטור בחיללו ושפיר דמי לערכין ואולם אפשר ליישב באופן אחר קו' התוס' דהנה לכאו' בנדבה אף דפטור מאחריות אבל הוא עצמו שהאבידו חייב באחריות כדאיתא כהא"ג בפ' הכותב נהי דאחריות דעלמא לא קבילת אחריות דידך מי לא קבילת עלך ואפ"ה בחיללו פטור והנה באומר הרי זה עלי דמפרשינן עלי להביאו קאמר ולדעתי יש לומר כהא"ג כיון דעלי להביא קאמר חייב עכ"פ בהאבידו הוא עצמו לכ"ע וכשחיללו פטור וא"ש קו' התוס' והנה בצ"ק בערכין הקשה למה נקט הרי עלי ע"מ שלא אחייב באחריות הרי יכול לומר הרי זה עלי ג"כ א"ח באחריותן ולהנ"ל יש לומר כהא"ג שהאבידו הוא עצמו חייב באחריות אבל בע"מ שלא אתחייב באחריות אף שהאבידו בעצמו פטור ובזה ניחא הא דאיתא בסוף מנחות ע"מ להקריבו בבית חוניו דפטור דהו' כע"מ שלא אתחייב באחריות וקשה הרי מאבידו הוא עצמו ואחריות דידי' קיבל לפמש"כ מוכח דע"מ שלא אתחייב באחריות אפי' מאחריות דידי' דאל"כ יאמר הרי זה עלי ג"כ אין חייב באחריות דעלמא ודו"ק [ועיי' תומים סי' ע"ב וקצה"ח שם וסי' ר"ג ויבואר במקומו אי"ה].

והנה לפי"ז יצא לנו דצדקו דברי המקנה בקידושין שכתב דבנדבה יכול למכור עולתו דהרי אפי' בע"מ שלא אתחייב כתבו התוס' בר"ה דף ה' דהו' כנדבה והיינו כמוש"כ תוס' כתובות לענין תנאי בשומרין יען דנחית לדיני שומרים יכול להתנות הה"ד כיון דבנדבה פטור יכול להתנות שיפטור גם בהרי עלי וא"כ דיכול להאביד בידים יכול למכור ג"כ ואולם שם אני השגתי על דבריו דבהרי עלי פשיטא דיהא רשאי למכור כיון דחייב להביא אחרת וכסברתו כתב הריטב"א חולין יען דחייב באחריות באבד פקעו ודו"ק ולכן נראה דבאמת יכול למכור רק באומר הרי זו עלי כהא"ג אין יכול למכור לכ"ע רק חייב להביאה להקרבה ולפמש"כ בהרי זו עלי אסור להאביד בידים דחייב להביאה א"כ הה"ד דאין יכול למכור וכש"כ בדמי עלי וכמוש"כ ודו"ק היטב וברבינו פ"ד מה' ערכין הי"ב ובמל"מ שם מוכח ג"כ דאין חייב לפדות בנדבה א"כ הה"ד דיכול למכור משא"כ בעולה דנדר וכמוש"כ המקנה אבל מרש"י דערכין משמע כסברתו גם בנדר אין חייב לפדות כיון דחייב להביא אחרת אבל בדמי זה עלי או הרי זו עלי לדעתי חייב לפדות ויבואר עוד.

והנה במל"מ שם הביא מערוך דמפרש הך דערכין בנדר נותן דמיו לבדה"ב דאיירא באומר שור זה עלי לעולה שחייב באחריותו לא כרש"י שפי' באמר הרי עלי והפרישו לכאו' תמוה הרי זו עלי אין חייב באחריות לפמש"כ ניחא כיון דאחריות דידי' עליו דאין יכול למכור ולהאבידו חייב לפדותו וחוץ מדרכינו יש לומר בכוונת הערוך בדמי שור זה עלי דיהא מוכח דהערוך סובר דגוף קדוש לא כשיטת הר"י בערכין דהרי מוכח בערכין ותמורה דף ל"ב דאין גופו מוחרם וקדוש ואי כדברי הר"י כיון דאיירא בדמי א"כ אין גופו קדוש שפיר חל עליו חרמי הקדש וכהנים וע"כ דגופו קדוש.

ואגב אעורר למה דאמרינן בחולין שם אף דחייב באחריות במה שחילול פטור ה"ה די"ל דנהי דקדשים מהני שאלה אם חילל על אחרת שוב אין לזה שאלה [ועיי' טו"א סוף מגילה דתלוי זה בזה שאלה וחילול על שוה פרוטה] וזה דבר חדש ויבואר בזה הרבה ליישב בסברא זו [ועיי' ה' מעילה במה שהעלתי בחילול על מחובר שהי' תלוש מעיקרא נהי דאין מועלין במחובר אם הוא ע"י חילול מועלין בו.

הלכה ח

האומר אחד מכבשי הקדש. הנה יש כאן תמוה רבתא דסותר לפ"ז דמעילה שכתב דמועלין בכולן וכבר הרגיש בכ"מ ה' מעילה בזה ולי נראה דיש להבין רבינו בה' מעילה כתב אומר אם זה הקדש מוטב ואם לאו יהא מחולל ע"ז ולא הזכיר דימתין עד שיומם כמוש"כ כאן ולענין חוששין לבינוני ולכן אומר דלקמן איירא במע"מ ואף שלא נזכר כן בדבריו [יש כהא"ג בפט"ו מה' אלו עכ"מ בהרי זה עולה ל' יום דכתב דאיירא בבע"מ] וא"כ איירא מקדשי דמים כמו כוס הקדש כהא"ג דמועלין בכולן אבל כאן בשור דראוי' להקרבה דאמרינן דלגדול הקדיש כיון שהוא להקרבה כנלע"ד ונכון.

ואחד משורי הקדש והי' לו שנים וכו' וחוששין לבינוני וכו'. ובספר מנחה טהורה הביא להקשות כיון דרבינו כתב הטעם דמקדיש בעין יפה מקדיש א"כ ודאי דעתו אגדול היפה שבכולן ולמה ניחוש לבינוני דהא בגמרא מקשה אמאי ניחוש לבינוני ומשני לגבי קטן בינוני גדול מיקרי ואיכא ספק מעילה והיינו דס"ל דהא דמקדיש בעין יפה מקדיש אינו ודאי אלא עפ"י רוב ולכן מחלקין בין בית בביתי אני מוכר לך דבממון אין הולכין אחר הרוב אבל רבינו דכתב הטעם דמקדיש בעין יפה מקדיש משמע דס"ל דודאי הוא כמו דכתב מהר"י הלוי סי' ס"ד דנותן בעין יפה הוא נותן הו' ודאי ע"כ למה ניחוש לבינוני את"ד אולם לפי מה שהבאתי להלן דברי האמרי בינה ניחא דשפיר חיישינן לבינוני ג"כ משום דהא דאמרינן המקדיש בעין יפה מקדיש אין הכונה דוקא הגדול והיפה אלא דכונתו להמצויין וכיון שא"א לפרש דכונתו להמצויין להגרוע שבכולן ע"כ

כונתו להמצויין להגדול והמשובח וכן כאן דשור משווירי דאין כונתו להמצויין שפיר יש לחוש לבינוני דא"ל דהמקדיש בעין יפה הוא מקדיש דהא עיקר הכונה דמקדיש בעין יפה היינו דאין לומר דכונתו להמצויין הגרוע שבכולן אבל להבינוני שפיר יש לחוש אף דמקדיש בעין יפה הוא מקדיש והא דהקשה ממש"כ הר"י הלוי דנותן בעין יפה הוא נותן הו' ודאי הנה בספר אמרי בינה העלה דהא דנותן בעין יפה הוא נותן אין הכונה דהו' ודאי אלא כיון עפ"י רוב דעתו ליתן בעין יפה א"כ הו"ל לנותן לפרש זאת ומדלא פירש נקטינן לטובת בעל השטר אבל במכר אדרבא הו"ל להלוקח לפרש עיי"ש וא"כ ניחא דבאמת גם נותן בעין יפה נותן אין ודאי אלא כיון שעפ"י רוב כן הו' לי' לפרש ומדלא מפרש נקטינן לטובת בעל השטר וא"ש.

ואם אמר שור שבשווירי הקדש הגדול שבהם הקדש ואין חוששין לבינוני. והנה בפ"ז מה' מעילה כתב רבינו דאם אמר שור משורי הקדש מועלין בכולן ובכ"מ שם הקשה דרבינו סותר עצמו ובס' מרכבת המשנה שם כתב דהתם דאמר שור בשורי הקדש תורא בתוראי קאמר כדאיתא במנחות משא"כ הכא דאמר שור משורי הקדש מועלין בכולן והא דקיי"ן בה' מעה"ק דאם אמר אחד משורי הקדש דאין חוששין לקטן אלא לגדול ובינוני היינו משום דאמר אחד משורי אבל כשאמר משורי משמע אפי' קטן ואין דבריו מחווירין דאם איתא להא דדייקינן מלת אחד דהיינו המיוחד אמאי חוששין אף לבינוני והלא מיוחד קאמר כ"כ בס' מנחה טהורה והנה בבה"ז כתב לחלק רק בין אמר משורי לבין אי אמר בשורי דאז הגדול הקדש ובספר זרע אברהם תמה עליו דאישתמיט מיני' דברי הכ"מ שכתב לחלק בין אמר שור שבשורי דמשמע המעולה בהן ובספר מנחה טהורה תמה עליו שאין כונת הבה"ז לחלק בין אמר בשורי לבין אמר שבשורי אלא לחלק בין אמר בשורי לבין אמר משורי.

והנה בספר תזו"נ הקשה עוד דרבינו כתב דימתין עד שיפול בו מום ותחול הקדושה מאליו בגדול ובה' מעילה כתב דצריך חילול ממש והול"ל שימתין עד שיפול מום וכתב בספר מנחה טהורה דל"ק דכאן איירא בקדשי מזבח דאין להם פדיון בלא מום ולכן צריך להמתין עד שיפול בו מום כדי לפדותו לא כן בה' מעילה דמיירא בקדשי בדה"ב דומיא דכיס מכיסי ולכן אין צריך שיפול בו מום דיכול לפדותו תמים אולם קו' ראשונה תיקשי מ"ש דחיישינן רק לבינוני ולא ניחוש לכולן ונראה ליישב עפ"י מה שראיתי בספר אמרי בינה על חו"מ לגאון מהר"ם אויערבאך ה' הלוואה דהביא דברי הגמרא דמנחות דפריך מבית בביתי אני מוכר לך ונפל מראהו נפל ואמאי הא גדול שבבתים קאמר ומשני שאני לוקח דיד בעהש"ט על התחתונה ופירש"י אבל הקדש גדול משמע ולכאו' משמע דס"ל

דליכא ספיקא כלל וכן בית בביתי גדול משמע ואפ"ה יד בעהש"ט על התחתונה משום דעל הלוקח הי' מוטל לברר שלא יהא בו שום ספק אף על צד הרחוק וכתב דיש לפרש כוונה אחרת במה דקאמר הגמרא לוקח קאמרת יד בעהש"ט על התחתונה לפמש"כ הראב"ד פ"ג מזכ"י בדעת הריא"ף דס"ל דהיכא דלא סיים המקח לא קניא כלל והקשה מהך דבית בביתי אני מוכר לך דמראה נפל ואמאי הא לא סיים ולא קנה כלום וז"ל ואולי נאמר כאן שהדין ידוע דיד בעהש"ט על התחתונה כאלו פירוש הגרוע או הגדול או המת מעתה יש לומר דהא דשור בשורי אמרינן תורא בתורי היינו השור הגדול דהו' כסיים השור הגדול דא"ל הכונה הי' שור בשורי המצויין לגריעותא דהא ודאי המקדיש בעין יפה מקדיש הגדול והיפה שבהן דכתיב כל חלב ש"ד [עיי' מש"כ רבינו בסוף ה' אימ"ז] וע"ז פריך מבית בביתי אני מוכר לך ג"כ הכונה על החשוב היינו המצויין ומתרץ דיד בעהש"ט על התחתונה ויש לומר דהיינו המצויין הגרוע שבשורים איזה שיהי' גרוע בשעה שיברר לו ולא על החשוב דיבר וזה דפירש"י דגבי הקדש גדול משמע דודאי לשון זה על המצויין קאי ולא נוכל לומר דכוונתו הי' להקדש הגרוע והמצויין לגריעותא כיון דמקדיש בעין יפה מקדיש וכיון דיש בלשון זה משמעות ברור על מצויין אמרינן דכונתו הי' על המשובח משא"כ במכר ג"כ כונתו על המצויין אבל על הגרוע א"כ על הלוקח הי' לו לברר דכונתו הי' על הגדול ומשובח והמוציא מחבירו עליו הראי' את"ד.

מעתה ניחא בשור משורי דלא חיישינן לכולם דאין אפשר לחוש לכולן דהכי נאמר דכונתו רק להמצויין לגריעותא דזה ודאי אין לחוש כיון דמקדיש בעין יפה מקדיש א"א לחוש שכונתו הי' להמצויין וגריעותא הגרוע שבכולן והיינו בקדשי מזבח דמצוה להקדיש הגדול והיפה מדכתיב כל חלב לד' לכן לא חיישינן רק לבינוני והא דלא אמרינן דכונתו הי' להמצויין הגדול שבכולן כיון דבלשון שור משורי אין מבורר דכונתו להמצויין כמו בשור משורי וא"ש הכל.

הגדול שבהן הקדיש. רש"י במנחות מפרש משום דכתיב מבחר נדריך וקשה לי א"כ מאי פריך הגמרא לר"נ דאמר שור בשוורי הקדש הגדול שבהם הקדיש ור"ה דאמר בית בבתי אני מוכר לך מראהו עליו לאו משום דגרועי ולהנ"ל מאי קשיא דילמא דוקא בקדשי מזבח בעינן מבחר נדריך דכתיב כל חלב לד' וזה לא שייך רק באכילת מזבח אבל לא בקדשי בדה"ב אך לפמש"כ רבינו בסוף איסור מזבח בכל מצות שייך דחייב ליתן כל נתח טוב א"כ גם הקדש בדה"ב צריך ליתן המבחר אך אכתי קשה לי לפי מה שהוכחתי בפ"א מה' איסור בזבח דבהקדש בדה"ב לא שייך קנין חפץ רק קנין דמים א"כ בזה לא שייך כלל סברת רבינו דבעינן נתח טוב אך א"ש דהא בגמ' אמרו הטעם משום

מקדיש בעין יפה מקדיש ובאמת לא מפרש כפירש"י דהטעם משום מבחר נדריך אלא כמו שאמר בגמרא הטעם כל המקדיש בעין יפה מקדיש דמקדיש מה שמעולה בדמים ושפיר פריך מבית בביתי דמראה על עלי' אף שגרוע דהיינו דאין מעולה קדשים.

הנה בהך דלאכלה ולא לשריפה שהבאתי בפנים רבינו בפ"ה מבכורות כ' הטעם משום לאכלה ולא לסחורה והראב"ד השיג דבגמ' איתא משום לאכלה ולא לשריפה נראה ליישב דהנה בבהמת חולין מבואר אם מוכר פרה קנה הולד ג"כ כש"כ אם אמר פרה זו כמבואר בסי' ר"ס בחו"מ דנקנה ממילא הולד ג"כ א"כ כל שקנה בהמה מפירות שביעית והיתה מברת נקנה הולד ודמי להא דאמרינן בסוכה דף ח' דמבליע דמי אתרוג בלולב ולא הו' דמי שביעית וא"כ איך שייך כלל לומר לאכלה ולא לסחורה הא לא קנה הולד במעות שביעית רק נבלע דמיו בדמי הבהמה א"כ ל"ש לסחורה דהא כל קניינו רק את הבהמה בשלמא לאכלה ולא לשריפה ניחא דעכ"פ קדושת שביעית עליו אבל ולא לסחורה לא שייך כלל אך נראה דזה תליא אי אמרינן דשביעית מתחלל דרך מקח א"כ אמרינן דלא מקנה כלל הולד אבל אי אמרינן כמ"ד דלא א"כ החילול על הולד בפ"ע לא שמתחלל ממילא ע"י הבהמה א"כ שפיר שייך לאכלה ולא לסחורה ונתיישב קו' הראב"ד ש"ס בכורות קאי כמ"ד דרק דרך מקח נתחלל א"כ לא שייך כלל ולא לסחורה אבל רבינו פסק כמ"ד בין דרך מקח בין דרך חילול שפיר נתן הטעם לאכלה ולא לסחורה.

במה דמבואר בירושלמי דלכן אין בהמה שקנה בדמי שביעית חייב בבכורה משום דלאכלה ולא לשריפה ואימורים סלקי לגבוה וקשה לי לפי"ז הא בזבחים דף קי"ד דמוקצה ואתנן חל על קדשים לריוה"ג דס"ל ממון בעלים ולהנ"ל הא אית בהו חלק גבוה האימורים דסלקי לגבוה והא א"א דבר שאינו שלו אף בשותפת היכא דחלק חבירו מבורר כמו שכתב הב"ח סי' ד' ואמנם לפמש"כ רבינו דלכן פטור מבכורה משום לאכלה ולא לסחורה דעי"ז מפקיע האיסור שביעית ונעשה שלו א"כ אדרבא חזינן דבאמת אף דחלק אחד לגבוה סלקי ל"ח ממון שאין שלו ולא פקעי משום דלשריפה קיימא דעיקר הבהמה לאכלה קיימא ונחשב כשלו א"כ שפיר חלה איסור מוקצה ואתנן אק"ק והנה לכאו' קשה אדברי רבינו נהי דס"ל דהו' בכור כשלו דמצד חלק גבוה או זכות של הכהן דצריך לתנו בכל זה הו' שלו הא עכ"פ מחיים אסור בהנאה כמו כל קדק"ל ואיה"נ הא לא מחשב ממון בעלים בשום מקום.

ונראה דהנה במעשר כתיב לא יגאל דאין יכול למכור וקשה למה לי קרא הא אסור בהנאה וכל מה דאסור בהנאה אין יכול למכור כמו שכתב הרמב"ן שבארתי במקום אחר א"כ למה לי קרא ע"ז ע"כ לומר קדשים שאני דתורה נתנה לבעלים זכות שיהא הקרבן

משלהם אי משום דקניא לכפרה אי משום שעכ"פ קנוי לו לרצות ולכן רק בהנאה אשר יש בו הנאת הגוף אסור כמו שהוכחתי מחולין קט"ו שיש תרי גוונא איה"נ וכ"כ תוס' קידושין נ"ד ד"ה לא אמרי דהקדש במזיד מתחלל בכל הנאת אבל הנאה דמכירה לא נאסרה ולכן רק במעשר גלי קרא דלא יגאל דא"י למכור א"כ ממילא ניחא שכתב רבינו דהו' שלו ושייך ולא לסחורה דאף דאסור בהנאה הו' של הבעלים למכור אלא דלפי"ז יקשה לאידך גיסא מעשר דכתיב לא יגאל שא"י למכור א"כ הו' כשאר איסור הנאה.

ובהא מיושב קו' מהרי"ט הביאו במנחת חינוך שבפ"ב מבכורות כתב דמוקצה ירעה עד שיסתאב והוא ס"ל בפ"ד מאימ"ז דבמוקדשין לא שייך מוקצה והא בכור מרחם קדוש להנ"ל ניחא דבפירוש כתב רבינו דבכור הו' שלו וע"כ משום דחייב להקדישו הו' עדיין שלו ודו"ק.

הנה רבינו בה' שמיטה ויובל כתב וז"ל שהרי נאמר לאכלה ולא לסחורה ואם תהי' חייבת בבכורה הרי זה משתכר בבכור שהרי יצא מתורת פירות שביעית והנה דברי רבינו לכאו' צריך תלמוד הא בכור גופי' לאו ממונו הוא דהא בבכור לכו"ע ממון גבוה הוא כדאיתא בב"ק דף י"א דגם ריוה"ג מודה דלאו ממון בעלים הוא ונראה לפרש דבכור מצוה להקדישו א"כ עכ"ח דבעלים הו' דהא חייב להקדישו וכן אחר שהקדישו הו' ממון גבוה ואף דהקדש אין מעכב ואף אי לא הקדיש בפה ג"כ קדוש אעכ"ח דגם בלא הקדישו הו' ממון גבוה היינו משום דראוי' עכ"פ להקדיש בכל עת אבל לענין פירות שביעית אמרינן להיפך כיון דחסר הקדש עדיין דבעלים דצריכין להקדישו בפה וראי' לדברי מפסחים דף מ"ז דדריש שור ולא הבכור וקשה טובא הא בכור לאו ממונא דידי' איך יכול להקדיש לעולה להנ"ל ניחא דקודם הקדישו הו"א כיון דחייב להקדישו מה לי אם מקדישו לבכור או מקדישו לעולה אלא דלכאו' א"כ הא דאיתא בתמורה האומר עם יציאת רובה תהי' עולה דהו' בכור משום דברי הרב דברי התלמוד הא כשיצא כולה בודאי אין קדוש לקדושה אחרת ודבר זה ילפינן מקרא כמוש"כ רבינו בה' תמורה מדכתיב יהי' קודש לא משנין מקדושה לקדושה א"כ ממנ"פ ל"ל קרא ע"ז תיפוק לי' דאין משנין ואין לומר דקודם שהקדיש בפה משנין דמה לי קדושה זו או קדושה אחרת א"כ אמאי עם יציאת רובה לא תהא עולה הא עם יציאת רובה עדיין לא הקדישו בפה לבכור ונראה דזה אתיא כמ"ד בנדרים דבכור לאו דבר הנדור הי' ולכן אף קודם שהקדישו לא חל העולה ובריייתא דפסחים אתיא כמ"ד דהו' דבר הנדור דבעינן שיקדישו בפה אלא דא"כ קשה דרבינו כתב כאן בתמורה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ובה' שביעית כתב דבכור הו' דידי' ולכן שייך ולא לסחורה כנ"ל.

הלכה יג

הרי עלי עצים אם רצה להביא דמי עצים יצא. הנה בכ"מ כתב בשם הרי"ק דתליא בפלוגתא דרבי ורבנן במעילה דף י"ט ולרבנן דלאו קרבן הם יש להם פדיון וקשה הא במנחות ק"א איתא במשנה דעצים אין לה פדיון ועכ"ח דבפדיון כ"ע לא פליגי דאין להם פדיון ונראה ליישב דבתחלת הפרשה יכול להביא דמים אבל אחר שכבר הפריש העצים תו אין לו פדיון אף קודם שנתקדשה בכלי ואפי' נפסל כגון שהתליע דהו' כבע"מ אפ"ה אין לו פדיון דלא נאמר פדיון אלא בבהמה וכדתנן העופות העצים והלבונה אין להם פדיון שלא נאמר אלא בבהמה אמנם במנחות ונסכים שפיר יש לומר כיון דתליא בקדושת כלי שפיר יש להם פדיון היכא דנפסל משום דא"ר לנסכים וצ"ע דהו' כבע"מ וכעין קמח שהתליע דבזה לא שייך לומר דלא נאמר פדיון אלא בבהמה דכאן דקודם קדושת כלי יש להם פדיון ורק ע"י קדושת כלי אין להם פדיון לא שייך למעט מדלא נאמר פדיון אלא בבהמה דהא בבהמה יש לו פדיון היינו ג"כ קודם שנתקדשו בכלי דלאחר שחיטה שנתקדשו בכלי הא מבואר בפירש"י דאין לבהמה פדיון אפי' יש בו מום והא דתנן במשנה דמנחות ונסכים אין להם פדיון היינו רק כשנטמאו אבל אי נפסלו חסרון דהו' כבע"מ שפיר נפדין ולכן לא ערבינהו תנא משום דבכ"ש וכל הני אין להם פדיון אפי' קודם שקידשו בכלי ואפי' נפסל ג"כ אין לו פדיון ובמנחות ונסכים דתליא בקדושת כלי אין לו פדיון כשנטמאו אבל בשאר חסרון שפיר נפדין.

ובהכי אשכחנא פתרא להאי שמעתתא דמנחות שתמוה מאוד דפריך פשיטא ומשני כיון דבע"מ איקרי טמא טמא נמי כבע"מ דמיא ויש לו פדיון קמל"ן דלאו כהאי טמא איקרי בע"מ ותמוה הא אף אי טמא כבע"מ נמי אין לו פדיון דהא תנן דלא נאמר פדיון אלא בבהמה וכבר הקשה כן בס' קרן אורה להנ"ל ניחא דבאמת במנחות ונסכים כשנפל בו חסרון בגופי' כבע"מ יש לו פדיון אף משנתקדשו בכלי דהא דקתני בסיפא שלא נאמר פדיון אלא בבהמה לא קאי ארישא כיון דתליא בקדושת כלי לא שייך למעט משום דלא נאמר פדיון אלא בבהמה דזה רק בקדה"ג דלא תליא בקדושת כלי ולכן הו"א דטמא דאיקרי בע"מ נמי יהא לו פדיון משום שקדשה בכלי קמל"ן דלאו כי האי טמא איקרי בע"מ דמכלי שרת לא אשכחן דמיפרק הכונה דאף בבהמה דיש לו פדיון בבע"מ היינו קודם שנתקדשו בכלי א"כ קדושת בהמה לא תליא בקדושת כלי בזה הוא דגלי קרא דבבע"מ יש לו פדיון ולכן אמרינן כללא דלא נאמר פדיון אלא בבהמה אבל במידי דתליא בקדושת כלי שפיר מהני פדיון בחסרון כבע"מ.

הלכה יד

מי שנדר או התנדב שמן כיצד עושין בו קומץ ממנו קומץ ונותן עליו מלח ויורד לאישים וכו' ומנסכו ע"ג השיתין. והנה בכ"מ תמה דבפ"ה מאיסורי מזבח כתב דנסכי יין אין צריך מלח א"כ כיון דפסק דיורד לשיתין איך כתב דבעי מלח ותי' דבא בנדבה בעי מלח ולח"מ הקשה הא הטעם דממעט מלח דאין לאישים שייך גם בנדבה והניח בצ"ע ונראה ליישב דהנה לפי דברי הלח"מ א"כ לשמואל דסובר דאזיל לאישים באמת בעי מלח וא"כ לפי"ז יש לומר גם לדידן בעי מלח דהרי שמואל בזבחים דף צ"א יליף כן מקרא דריח ניחוח ובגמרא דחי ודרשינן דרק אצל הקב"ה מתקבל כמו אישים ולפי"ז מהא"ט גם מלח בעינן ועוד נראה להכריח כדברי' דהנה בפ"ה מאימ"ז כתב דהא דאין צריך מלח מדברי קבלה וכתב עליו בכ"מ ולח"מ דקאי אעצים דמקרא אין למעט כיון דדמי במקצת לקרבן ורק מדברי קבלה ממעטינן ולפי"ז בנסכי יין דבא בפ"ע ונקרא קרבן כמבואר בגמרא דגם שמן דבא בפ"ע מרבינן מקרבן ולפי"ז אף דל"ד לכל צד דאין לאישים אפ"ה בעינן מלח ורק נסכי יין דבא עם הזבח או מנחת נסכים דבא עם המנחה אזי ל"ד לקרבן כ"כ כיון דאין בא בפ"ע ועוד יש להוכיח דהרי בדף ק"ו דקאמר הרי עלי למזבח יבוא לבונה ופריך ותו ליכא האיכא נסכים ומשני לשיתין אזלי ויקשה אי ס"ד דלא בעי מלח דלא מיקרי קרבן א"כ איך ס"ד דהוא בכלל עלי למזבח ואין לומר דלס"ד דלא ידע דלשיתין אזלי רק לאישים באמת בעי מלח אבל כיון דמשני דלשיתין אזלי שוב גם מלח ל"ב דז"א דהא באומר פרשתי ואין יודע מה פרשתי משמע שם דצריך להביא גם נסכים בפ"ע וכמו שנראה גם דברי רבינו בפרק זה ואי אמרינן דהדר גם מזה דאין צריך מלח דל"ה קרבן א"כ למה צריך להביא כלל נסכים אעכ"ח דמהא לא הדר ובעי מלח ובכלל קרבן הוא ושפיר צריך להביא גם נסכים ובאמת במל"מ תמה בזה למה באומר פרשתי וא"י מה פרשתי צריך להביא נסכים הא לא הו' בכלל מילתא דבא למזבח ולפמש"כ ניחא כיון דבעי מלח הו' בכלל מזבח [ובמק"א כתבתי עוד לחלק דשפיר חשוב דבר העולה למזבח יען דאין הולך לשיתין מיד אלא דהולך על המזבח ומשם לשיתין ע"כ שפיר חשוב דבר העולה על המזבח] ועוד ראי' לזה ממש"כ רבינו בפ"ה מערכין דאם הקדיש נסכים והי' בהן יינות ושמנות אינן יוצאין מידי מזבח לעולם דראוין למזבח הרי דיינות חשוב דבר שראוי למזבח כשאר קרבן וע"כ א"י מידי מזבח.

ואולם קשיא לי מכאן אתוס' זבחים דף ע"ו דיקדישו את השמן ולא יהי' חולין לעזרה ולאכילה יפדנו יקשה הא אם אין מצורע הו' חולין שהקדיש שמנו לבדה"ב א"כ א"י מידי מזבח לעולם ועיי' תוס' מנחות דף ק"ד שהקשה כן מתודה וכן מב"ב גבי ביכורים ושם

כ' דאין עצמו חזי למזבח שפיר הקשו דיקדשנו לבדה"ב כיון דלחם תודה אין למזבח וכן הביכורים אין למזבח וכן במש"כ תוס' גיטין דף מ"ז בהא דחולין ותרומה מעורבין זב"ז דהקשו דיקדשנו למזבח משום דחיטין א"ח למזבח רק סולת בזה כתב רבינו דאם הקדישו למזבח אין יוצא מידי מזבח לעולם וכן מוכח ממש"כ רבינו פ"ד מאמ"ז דאתנן אין חל על יין ושמן שראויין לבדה"ב אבל על חיטין ועשאן סולת ענבים ועשאן יין שרי הרי דבחיטין לא שייך דא"י מידי מזבח לעולם אבל כאן ביין ושמן דראויין למזבח קשה [ועיי' פסחים ל"ה דענבים אין כ"ש מקדשן והה"ד חיטין] וא"כ איך יקדשנו הא א"א אח"כ בפדי'.

הנה מתבאר מדברי רבינו דפסק דלא כשמואל דנדר יין מזלפין ע"ג האישים וכתב בבה"ז מנחות דף כ' מדאיתא התם דאין יין לאישים מוכח דלא כשמואל ודחי זאת דהא לפמש"כ רבינו דיש חילוק בין יין הבא עם הזבח ליין הבא בפ"ע בנדבה דבעינן מלח א"כ אין ראי' מהתם די"ל הך דמנחות ממעט יין נסכים דאין לאישים כמו דלא בעי מלח וכ"כ בצ"ק אבל קשה לי דגמרא קאמר אפיק עצים ועייל נסכים והרי עצים דבעי מלח רק בעצים הבא בפ"ע ב' גזרי עצים דהיינו בבא בנדר ובנדבה ולכן עכ"ח הא דקאמר עייל נסכים היינו ג"כ בבא בפ"ע בנדבה דאין ממנה לאישים דאי רק בבא עם זבח ממעט א"כ למה צריך לומר עייל נסכים שבא עם זבח הא גם בעצים מצי אירא בעצי מערכה שלא קיבל עליו בנדבה רק בבא להכשיר הקרבן להקריב האימורים לכן לא בעי מלח והא דלרבי צריך מלח רק בעצים נדבה לכן כמש"כ תוס' שם וע"כ משום דממעט עצים משמע אפי' עצי נדבה אפיק עצים ועייל נסכים הבא בפ"ע בנדבה ג"כ ל"ב מלח דאין ממנה לאישים וא"כ שפיר מוכח מכאן כשיטת רבינו דלא קיילי"ן כשמואל אלא דקשה איפכא הא דפסק רבינו דבעי מלח בבא בפ"ע בנדבה והא בגמרא הנ"ל מוכח דאף יין הבא בפ"ע א"צ מלח ונראה ליישב דזה רק לרבי אבל לרבנן דסברי עצים אין צריך מלח והיינו מטעמא שכתב רבינו דדבר זה קבלה הוא ולא נתמעט מקרא כיון דבאמת עצים הבא בפ"ע קרבן הו' כמוש"כ הכ"מ א"כ לא צריך לומר אפיק יין ואמרינן באמת עצים הבא בפ"ע קרבן הו' שפיר בעי מלח דע"ז לא בא הקבלה וכדאיתא בת"כ יכול שלא יביא בפ"ע ת"ל קרבן כמוש"כ תויו"ט פי"ב דמנחות.

והנה כ"כ ליישב דלכן לא פסק כשמואל יען דפליגי ר"ג סובר כל הראוי למזבח מקדש ריוה"ש אומר הראוי' לאישים ומסיק דנפ"מ בינייהו יין ודם וא"כ אי איתא כשמואל דיין לאישים א"כ גם יין עלה לא ירד א"כ מוכח דרק ראוי למזבח מיקרי אבל לא ראוי' לאישים בזה נראה לי לפרש פי' המשנה לרבינו התמוהים מאוד במנחות דף ע"ד מנחת

נסכים למזבח ואין בהן לכהנים וזה יפה כח המזבח מכהנים וביאר בפי' המשנה לאותיי יין המתנדב למזבח בלא קרבן דלא תימא מזלפו ע"ג האישים והוא נשרף וכלה קמל"ן דלא אלא מנסכו כשאר נסכים ויורד לשיתין ותויו"ט תמה דכלום כח מזבח יפה אלא באש ובגמרא הכי אמרינן לאפוקי מדשמואל דאמר לאישים קמל"ן דוקא אלו למזבח אבל יין לשיתין ואין כח מזבח יפה בהן כיון דאין לאישים ולמש"כ ניחא כיון דמדר"ג ור"י מוכח דיין ראוי' למזבח ואין ראוי' לאישים לכן לא ניחא לי' לפרש דלאפוקי דשמואל אתי דלשמואל גם ביין כח מזבח יפה אבל התנא סובר דאין לאישים ואין כח מזבח יפה דהא ממשנה הנ"ל דזבחים מוכח דיין ראוי' למזבח מיקרי ולכן לר"ג לא ירד לכן מפרש דלאפוקי דשמואל אתי דלשמואל יפה כח האש בהן והתנא סובר דיפה כח המזבח ולא מכח האישים איירא התנא אלא דיפה כח קדושת מזבח כמשנה דזבחים דלר"ג לא ירד דראוי' למזבח ולר"י לא ירד דאין ראוי' לאישים ואין ראוי' לאישים בעינן אבל פשיטא דראוי' למזבח מיקרי לכן גם כאן מפרש דהא דקתני יפה כח מזבח היינו דראוי' למזבח ולא לאישים וע"כ ניחא דפסק דלא כשמואל דלפי פירושו במשנה דמנחות דלא קיי"ל דשמואל וזה ברור.

וכיצד עושה ביין וכו'. ובכ"מ תמה דהא פסק דדבר שא"מ מוכר ותי' דברייתא סתמא קתני ועוד תי' דהוא פ"ר ועלח"מ שהקשה ע"ז ולי נראה לישב דהנה בצל"ח חדש מדייק בהא דמשני הא ר"י והא ר"ש ופירש"י הא דשמואל כר"ש ולא מצינו כן בש"ס רק אנא דאמרי כר"ש ולכן מפרש הצל"ח דהך הא ר"ש קאי אברייתא דקתני סתם יין לספלים כדר"ע זה קאי כר"ש והיינו דאף דא"מ שרי אפ"ה לספלים משום דקבלה היתה בידם דלספלים אף דליכא איסור לא תכבה [והיינו כפי' הכ"מ] אלא דצריך הבנה הא גופי' אי כר"ש למה באמת לא נדרש הך קרא דלאישים ונראה דהנה רבינו פסק דמוכרי בגדים מוכרן כדרכן ואיני חושש ובלהעביר המכס פסק דאסור [ופי' הטו"ז משום פ"ר] ותמהו דבב"ק סו"פ הגוזל בתרא משמע דהכל חד תנא הוא ויש לומר דהנה בח"ס בתשו' הביא דברי החו"י שהקשה למה בלהעביר המכס שרי דמקרי א"מ הלא זה רק מיקרי מלאכה שאצל"ג ולמה בשבת אמרינן א"מ ומלאכה שאצל"ג חייב דמילתא אחריתא הוא ותי' דבשבת אזלינן בתר המעשה שהמעשה מתועב א"כ אף אי דא"מ הקפידה שהמעשה לא יעשה לכן מלאכה שאצל"ג אסור אבל לעניין שאר אסורין כמו כלאים הקפידה שלא יהנה וכיון דאין נהנה במתכוין דהא אצל"ג מקרי אין מתכוין ושלא לפרש דברי רש"י דל"ה פ"ר יען דאפשר בטיפין קטנים ואי עביד בגדולים שוב א"מ ושרי וביאר דהכונה בוודאי אם יבוא אחד לשפוך יין על מזבח ויאמר שאין כונתו לכבות לאו כל כמיני'

ורק אי אמרינן דמצוה אז שוב שייך לומר דיאמר דא"מ לכבות רק למצוה והנה בגמ' פריך לא תכבה ומשני למצוה וע"ז קשה הרי קרא דלאישים דרוש בספרי המעלה כאילו העלהו לאישים א"כ איך תאמר דלכן ל"ח ל"ת יען דלמצוה הרי לא ידעינן כלל דמצוה רק מהכא דלאישים והרי קרא דלאישים מדרש דרק כמעלה לאישים א"כ שוב יקשה אמרת לא תכבה ול"ש כיבוי דמצוה דהרי באמת י"ל דל"ה מצוה ומתקיים קרא דלא תכבה א"כ הוה דרשת שמואל מערכה על הדרוש ורק ע"כ נאמר דהני תרי קראי מתקיימים למ"ד א"מ שרי וא"כ בטיפין קטנים שרי לזלף על אישים א"כ שוב שפיר דרשינן קרא דלאישים דמזלף על האישים ולא עובר כלל על לא תכבה א"כ שוב אף אם מזלף בטיפין גדולים ג"כ שרי דשוב הוה כיבוי דמצוה והוא מתכוין למצוה מיקרי א"מ ואף דהוא אצל"ג בשאר אסורין היינו א"מ ושרי ועיש"ה ומעתה אני אומר זהו רק דעת שמואל אבל י"ל דבאמת אצל"ג גם בשאר אסור ובהא פליגי הני ב' ברייתות באותו ברייתא דקתני או אלא בלאישים אמרת לא יכבה ע"כ כר"י אולם ברייתא דקתני לספלים אתיא כר"ש וא"כ אי כבר הוה ידעינן דיש מצוה לאישים לא הוה קשה מלא יכבה דהרי הוה אין מכוין כיון דכונתו למצוה אלא דמקרא דלאישים א"א ללמוד דיש מצוה ושנאמר דמהא"ט ל"ש לא יכבה יען שכונתו למצוה דזה הוה מערכה על הדרוש ואף דאפשר בטיפין קטנים אותה ברייתא לא סבירא להו זאת וע"כ הוה פ"ר וא"כ א"א לדרוש לאישים שנאמר דהוה מצוה ומשום הא"ט לא יהא חייב משום לא תכבה דהרי דילמא אין מצוה ושייך לא תכבה ולכן סובר לספלים או דסובר נהי דאפשר בטיפין קטנים אכתי הוה מלאכה שאצל"ג וא"כ שייך לא יכבה ולכן סובר לספלים אבל לא בהחלט משום לא תכבה דהרי אי מצוה הוה ל"ש לא תכבה אלא דסובר דל"ש לומר דשרי משום א"מ דכונתו למצוה דהרי דילמא אין כאן מצוה והוה מערכה על הדרוש אבל שמואל סובר דמלאכה דאצל"ג וא"מ בשאר אסורין חדא הוה ושרי.

ובזה יש ליישב דברי הרא"ש פי"ד דשבת דמוכח דמדפריך הא מכבה מוכח דלא כערוך דבלא ניחא לי' ג"כ אסור ותמהו עליו הא בגמ' מסיק הא ר"י הא ר"ש דלר"ש באמת ל"ה מכבה ונראה דרא"ש סובר דלא ניחא לי' ג"כ הוה כאצל"ג ואסור בשאר אסורין וא"כ הא דפריך מלא יכבה ומשני מצוה שאני והיינו דהוה אצל"ג והיינו פ"ר דלא ניחא לי' ואפ"ה מסיק דלר"ש ג"כ לספלים ע"כ משמע דסובר דאצל"ג דהיינו פ"ר דלא ניחא לי' ג"כ אסור ורק לשמואל סובר אצל"ג בשאר אסורין היינו א"מ אבל לדידן בשבת דאצל"ג חייב גם בשאר אסורין חייב כקו' חוי' באמת וא"כ היינו פ"ר דלא ניחא לי' דאסור בשאר אסורין וא"כ מיושב סתירת רבינו דהוא סובר תרי תנאי אליבא דר"ע וכמש"כ תוס' כאן

רק תוס' הבינו הך ר"ע דהכא סובר דבר שא"מ אסור ולפמש"כ רק מוכח דסובר אצל"ג חייב בשאר אסורין דהיינו גם בכלאים אסור להעביר המכס ול"ח זה א"מ רק דזה הוה אצל"ג אסור בשאר אסורין אבל א"מ שפיר שרי אף בשאר אסורין ורק ר"ע דב"ק דהיינו תנאי אחרים אליבא דר"ע סברי אף אצל"ג שרי בשאר איסורין כמו דבר שא"מ ורבינו פסק כאן דלספלים יען דלשיטתו דסובר גם בלהעביר המכס אסור משום דזה הוה אצל"ג דאסור בשאר אסורין אבל בא"מ פסק שפיר דשרי בכלאים ודו"ק.

ובמש"כ א"ש דהקשה בצ"ק נוקי ברייתא דקאמר אמרת לא יכבה גם כר"ש אלא דסובר בלא ניחא אסור ולעולם כר"ש ושמואל סובר לא ניחא לי' שרי לפמש"כ אותה ברייתא דנקט בהחלט לא יכבה ע"כ כר"י אבל ברייתא דקתני סתמא לספלים היינו דלא פשיטא לי' הך לא יכבה דהרי אי מצוה הוה ל"ש לא יכבה אלא דלא נוכל לדרוש מכאן מצוה הוה משום דהוה כמערכה על הדרוש והנה לפמש"כ גם למסקנא אנו צריכין למה דמשני מצוה שאני וכ"כ בבה"ז וצ"ק השיג עליו דא"כ גם שמואל מצי סבור אצל"ג חייב וכאן שאני דלמצוה הנה לפמש"כ זהו באמת מה דמשני הא ר"י דהיינו באצל"ג סובר כר"י וכאן שאני דכונתו למצוה שאנו אף דהוה אצל"ג בשאר אסורין היינו באין מתכוין.

והנה אפשר ליישב עוד עפ"ד של בה"ז דהוכחת הרא"ש קאי דכאן רק אמרינן כיבוי דמצוה שאני ול"א דלא ניחא לי' ולפי"ז י"ל בהא פליגי ברייתא דר"ע סובר רק משום כיבוי דמצוה א"כ הוה מערכה על הדרוש דאי אין מצוה שוב שייך לא יכבה א"כ אין ללמוד דהוה מצוה אבל שמואל סובר לא ניחא בלא מצוה ג"כ שרי א"כ שייך שפיר לדרוש לאישים ממש ול"ש דמכוין דפ"ר דלא ניחא לי' הוה דשרי ולפ"ז הא דקאמר הא ר"ש קאי שפיר אברייתא דקתני לספלים אלא דסבירא לן דלא ניחא לי' אסור רק בעינן למצוה וזה שייך רק אי ידעינן כבר דלאישים אבל לדרוש מקרא דלאישים א"א לדרוש דמערכה על הדרוש דטעם דנדע דמצוה הוה אסור אף באין מכוין ולא ניחא לי' וא"ש דפסק רבינו דלספלים כסתמא דאתיא גם כר"ש וכמש"כ הצל"ח והכ"מ וניחא דפסק דבכלאים לא ילבש בעבור להעביר המכס דפ"ר דלא ניחא לי' אסור אולם יש לתמוה דהא בדף פ"ד קאמר גמ' דנסכים בפ"ע דלר"ג לא ירדו וכן לר"י ע"כ דחזי לאישים והיינו לשמואל ונהי דרבינו בפ"ג מפהמ"ק כ' דבאמת ירדו והיינו לשיטתו דלספלים קאי אבל עכ"פ מסתמא דגמ' מוכח כמ"ד דלאישים ויתבאר זה להלן.

כיצד עושה קומץ ממנו וכו'. הנה מוכח דפסק כמ"ד דן מינה ומינה ובבה"ז מנחות דף ק"ז הקשה דרבינו בפי"ד ממא"ס פסק משקין היוצאין כמותן חוץ מענבין וזתים דחייבין בערלה והיינו כרבנן דר' יהושע דסברי דן מינה ואוקי באתרא כדאיתא בחולין דף ק"כ

וכן הקשה בש"א החדש ובלח"מ הקשה כהא"ג משבועות הפקדון דפסק ג"כ דן מינה ואוקי דאתרא ונראה ליישב דהנה תוס' בפסחים דף כ"ד הקשו אביי מסיק שם דזיעה בעלמא ובחולין מוכח דילפינן ערלה פרי פרי מביכורים משמע מקרא הוא דאתמעט ותירץ אי לאו פרי פרי מביכורים ל"ה אמרינן דזיעה בעלמא הוא וברשב"א חולין ופנ"י בפ"ק דקידושין כתב דמדחזינן דממעט משקה פרי דעלמא מקר' דפרי מזה מוכח דזיעה בעלמא הוא ולאו מסברא והנה בחכ"צ סי' כ' הקשה לר"ז מאי מייתא ראי' מערלה אדרבא תיקשה לי' כל הנך אסורין דאמרינן במשקין היוצאין מהן כמותן כמו בחדש כלאים הקדש וטבל מוכח דשלכדה"נ אסור וקשיא לרי"ו והא דערלה דאין סופגין רק דמועטינן מקרא פרי פרי מביכור' ולכן העלה דר"ז לא ידע מברייתא דמייתא התם בחולין וכבר השיג בפנ"י בקנ"א דזה דוחק לומר דר"ז לא ידע מכל הנך דמייתא בחולין ובפנ"י הקשה עוד איך קאמר אביי כל אסורין שבתורה אין לוקין חוץ מכה"כ והא חמץ חלב ונבילה דיליף מנפש דמשקין כמותן א"כ גם שלכדה"נ אסור ואף דאביי קאמר משום דזיעה בעלמא היינו לומר דשלכדה"נ אסור רק זהו זיעה בעלמא אבל עכ"פ מודה דהוה שלכדה"נ וא"כ בחמץ וחלב דרבי קרא דהמחהו וגמעו דחייב שלכדה"נ ג"כ חייב וגם לרי"ו גופי' קשיא דסובר דכל אסורין אין לוקין אשלכדה"נ יקשה מכל הני דהמחהו לוקין עליהן א"כ שלכדה"נ ג"כ חייב וכן הקשה לר"ז אליבא דרי"ו א"כ חמץ וחלב דמשקין כמותן מנפש א"כ שלכדה"נ אסור וא"כ איך קאמר רי"ו דאין לוקין עליהן.

עוד הקשה בחכ"ץ [וכן כהא"ג במהרש"א] הא דקאמר בגמ' דחדש וכלאים והקדש ואינך יליף מתרומה וחד מהני דמשקין כמותן והא שם בהומחה גוף האיסור אבל המשקין דזיעה בעלמא לא איתרבי.

ונראה ליישב דהנה תוס' הוקשה הא שתי' בכלל אכילה ותי' במידי דשתי' כגון יין ושמן והכא במידי דבר אכילה דממחי להו אך בתוס' נדה דף ל"ב כתב דהו"א דחלב מהותך לאו שמי' חלב מוכח דתוס' סברי דאי מטעם אכילה הי' חייב דשתי' בכלל אכילה אבל בכלל שם חלב לא הוה כאן דאישתני מברייתו ומצורתו וכהא"ג כת' גם ברשב"א חולין ליישב קושיות תוס' ומעתה אני אומר דבשני תירוצים אלו פליגי ר"ז ואביי בפסחים לר"ז הא דמשקה פרי ערלה פטור דהו' שלכה"נ ולדידי' הא דצריך קרא לרבות המחה היינו משום שלכ"ד אכילה ובצל"ח הקשה זה ל"ח שלכד"א כיון דאינה עומד לכך וא"א ליהנות באופן אחר אך נראה דא"ש מאד דעכ"פ רק כשתי' הוא ושתי' אין בכלל אכילה ובשלמא אי שלכדא"כ חייב ע"כ החיוב מטעם אכילה אבל כאן דשלכדא"כ פטור רק דעתה דרכו בכך והוא כדא"כ כסברת צל"ח א"כ שוב ל"ה אלא כשתי' ופטור מטעם

דשתי' אינה בכא"כ כסברת תוס' חולין ושפיר מייתא ר"ז ראי' דשלכדא"כ פטור דאז אין לוקין אמשקה דפירי ערלה דבשאר מי פירות אישבכא"כ כמש"כ תוס' בחולין אמנם אביי סובר דאין הטעם משום דשלכדא"כ דהא עכ"פ שתי' הוא ושתי' בכא"כ א"כ שוב הוא כדה"נ רק הטעם דזיעה הוא ולא פירי יען דנשתנה מברייתו והיינו לומר דשתי' בכא"כ אכילה וא"כ ל"ש דשלכא"כ חייב בחמץ וחלב דז"א דהחיוב באמת מטעם דשתי' בכא"כ ול"ה שלכד"א דהא עומד לשתי' וא"כ כיון דרבי' קרא נפש לרבות השותה דבכלל אכילה א"כ ל"ה שלכדא"כ דרק משום שתי' חייב דבכלל אכילה וכן חדש כלאים הקדש וטבל דמשקין כמותן משום דילפי' מהנהו דשתי' בכלל אכילה ורק להיפך אמר ר"ז דמשקין דערלה דפטור ע"כ יען דסובר דגם משום שתי' אין לחייבו כיון דערלה מיעטה קרא פרי פרי מביכורים א"כ לא ילפינן מהנהו דרבי קרא נפש לרבות שותה לכן פטור ומוכח שלכד"א פטור.

ובזה א"ש מה דרבו קרא הטמאים לאסור צירן ורוטבן ופריך ל"ל ליגמור מהני והקשה בחכ"צ דילמא רק בשותה גוף האיסור שנמחה אבל צירן לא ולכן צריך הטמאין דאף בצירן לבד חייב ולפמש"כ א"ש אי שתי' בכלל אכילה וודאי דאין לחלק בין אי המחה גוף האיסור וילפינן הא מהא דהא מסברא שתי' לאו בכלל אכילה ורק רבי' קרא א"כ גם בצירן נוכל לילף דהוה בכלל אכילה ול"ל הטמאין אך לאביי דסובר הא דרבי נפש לרבות שותה היינו משום דנשתנה אין שמו ועצמותו עליו לדידי' שפיר שייך לחלק בין המחה הגוף האיסור דרבי קרא דחייב משום דהא עכ"פ גוף האיסור הוא שנשתנה אבל במשקין היוצאין דזיעה בעלמא אין נילף מנפש ולדידי' באמת משקין היוצאין אין כמותן ובריית דקתני דהוה כמותן היינו כר"א דדן מינה ומינה לילף מביכורים דחייב וא"כ ניחא מה שהקשה הפנ"י לאביי חמץ וחלב שלכד"א חייב וכיון דלדידי' זיעה גרע ואפ"ה כיון דרבי קרא לרבות נפש לרבות שותה חייב א"כ כש"כ שלכדה"נ דלפמש"כ ניחא דלאביי י"ל שפיר דלא מיקרי כלל שלכדה"נ דשתי' בכלל אכילה מצד הסברא דעכ"פ שתי' הוה אלא משום דנשתנה אין שמן עליו פטור בעלמא ובחמץ וחלב גלי קרא נפש דחייב אף דנשתנה אבל לא משום דשלכד"א חייב ולפי"ז א"ש מה דהקשה בלח"מ פ"י מחומ"צ וכן בש"א דבה' שאר אה"ט כ' רבינו הטעם דשתי' בכלל ולא כ' משום נפש לרבות שותה משום דרבינו מפרש דקרא מרבה דשתי' בכלל אכילה משום דפסק כר"ז דהא דצריך קרא לרבות שותה היינו משום דשתי' בכלל אכילה ולא מטעם דנשתנה.

ומעתה א"ש ג"כ דפסק רבינו דן מינה ואוקי באתרא דהנה נראה לי כלל חדש בזה דהיינו היכא דאי נאמר דן מינה ומינה יהא שווין לגמרי אז אמרינן דן מינה ומינה אבל אי אף

אי נילף מינה ומינה ג"כ לא יהא הדין שוה להא דיליף מיני' כהא"ג הלכה דאוקי באתרא וא"כ לפי"ז א"ש דברי רבינו כיון דבביכורים אין מביאין משקין אף יין ושמן א"כ לא דמי תרומה לביכורים דבתרומה שהביא משקה יין ושמן חייב והוה תרומה ושאר משקין ל"ה תרומה כלל כן יש חילוק בהביא פירות ודרכן [והא דביכורים גם שאר פירות שדרכן מביאין היינו משום דלדידי' ל"ש לחלק ולומר כיון שדרכן הוה משקין דא"כ גם ענבים וזיתים שדרכן אמאי מביאין וע"כ אף שדרכן במימהו קיימי אבל בתרומה שפיר י"ל בפירות שדרכן ל"ה תרומה וענבים שדרכן הוה תרומה יען דאף שהביא משקין יין ושמן הוה תרומה] אך לכאורה היינו לפירש"י דביכורים אין מביאין יין ושמן אבל לדעת רבינו בפ"ז מביכורים פסק דמביאין משקה מענבים וזיתים והיינו כמש"כ רבינו בסוף תרומה בפ"י המשנה לפרש אין מביאין ביכורים משקה אלא מן הזתים וענבים מני ריה"ש היינו במשקה יין ממש ויש לו ראי' מירושלמי דפריך עלה מהא דסוף חלה יוסף כהן הביא ביכורים משקה ולא קיבלו מיני' ומשני בשלקטן משעה ראשונה ע"מ כן מוכח כפירוש משנה דיין ושמן עצמן מביאין ביכורים א"כ לכאורה ל"ש לתרץ כנ"ל דהא גם בביכורים ג"כ יש חילוק במשקין עצמן בין יין ושמן לשאר משקין היוצאין מפירי אך הדבר ניחא דהנה לר"ז דסובר דהוה שלכד"א ושתי' אין בכלל אכילה א"כ לפי"ז בהא פליגי ר"מ סובר דון מינה ומינה והיינו דביכורים דמביאין יין במשקין משאר פירות אין מביאין אבל הביא פירות ודרכן שפיר מביאין דבזה אמרינן משקה היוצאין כמותן ובתרומה ג"כ תירוש ויצהר חייב בתרומה ומשקה משאר פירי א"ח [ואף דפירות עצמן חייב מה"ת בתרומה כדעת רבינו בה' תרומה] ומעתה כשקרא תרומה של פירות הנה בענבים וזיתים משקין כמותו ובשאר פירות יליף מביכורים דג"כ חייב אמשקה משום תרומה א"כ שוה תרומה לביכורים בכל צד בהביא משקה בין בתרומה בין בביכורים משאר פירי ל"ה כפירי עצמן ובהביא פירות ודרכן משקין כמותן בין בתרומה בין בביכורים ור"י סובר דן מינה ואוקי באתרא דאף בביכורים בהביא פירות ודרכן חייבין בתרומה אין משקין כמותן דאוקי באתרא כמו במשקין מתחלה ל"ש תרומה כך בפירות שנעשה משקין א"ח בתרומה משום דהוא שלכד"א ואי משום דעומד עתה לכך לאו שתי' בכלל אכילה היא אבל בביכורים דלא כתוב אכילה לכך במשקה בשאר פירות ג"כ איכא חיוב ביכורים דהא ל"ה שלכ"ד כיון דעתה עומד לכך וא"ל דאכתי ל"ה רק שתי' הא כיון דלא כתוב אכילה סגי בדרך שתי' בכך כמוש"כ לפי סברת הצל"ח [אף דתוס' כתבו בביכורים גרע דל"כ בי' אכילה היינו לענין ענבים דל"ש לחייב מטעם שתי' בכלל אכילה אבל עתה דרבי קרא דיוצא מענבים דחייב אף דל"ש שתי' בכלל אכילה שוב חייב אף במי פירות

דל"ש לומר דגרע מיוצא ענבים דבזה ל"ש שתי' בכלל אכילה דהא לא כתוב אכילה וא"צ לטעם דשתי' בכלל אכילה] והא דהביא שאר משקין א"ח משום ביכורים משום דמשקה ל"ה פירי אבל בהביא פירות ודרכן חשוב פרי דשמן עלייהו כיון שכבר חל שם ביכורים על הפירות וא"כ אין לילף מביכורים דהא חזינן באם הביא משקה אין בו משום ביכורים ובהביא פירות ודרכן חייב בביכורים משום דלא כתוב אכילה אמרינן דסגי בטעמא דעתה דרכן בשתי' ל"ש למפטר מטעם שלכד"ה אבל בתרומה ד"כ אכילה א"כ לא סגי בטעמא דרבנן עתה בביון דהא עכ"פ ל"ה אלא שתי' ואינו בכא"כ לכן כמו דאם הביא משקה ליכא חיוב תרומה כן בהביא פירות ודרכן אין חייב משום תרומה ע"כ דן מינה ואוקי באתרא דע"כ ל"ד תרומה לביכורים לגמרי אבל לאביי דסובר הטעם דזיעה בעלמה הוא שפיר יש לו' דן מינה ומינה דכיון דהטעם משום דנשתנה והו' רק זיעה א"כ חזינן דביכורי' אף דכשהביא משקה ליכא חיוב ביכורי' דאין פירי זיעה כשהבי' פירות אבל בנשתנה חייב ה"ה בתרומה דל"ש לומר אוקי באתרא דכמו בהביא משקה א"ח בתרומה דהרי יגיד עליו ריעו ביכורים בהביא משקה ליכא ביכורים ובהביא פירות שייך ביכורים אף דהו זיעה ונשתנה צורתו א"כ הה"ד בתרומה אף דמשקה ליכא תרומה בהביא פירות חייב בתרומה וא"כ לדידי' הלכה דאמרינן דן מינה ומינה אבל לר"ז דהטעם משום שלכד"ה ושתי' לאבכ"א לכן בהביא פירות ודרכן שייך ביכורים ובהביא משקה ליכא ביכורים אבל בתרומה דכ' אכילה א"כ יש לנו לדרוש ואוקי באתרא כמו בהביא משקה א"ח בתרומה כן הביא פירות ודרכן א"ח משום תרומה כיון דאכילה כתיב בהו וזהו שלכד"ה דהא שתי' לאו בכלל אכילה והנה כיון דקייל"ן כרי"ו דשלכ"ה פטור בכל איסורין שבתורה א"כ ממילא קייל"ן כר"ג דמברייתא דאין סופגין משום ערלה הו' סעייתא לרי"ו ולא אמרינן הטעם דנשתנה וזיעה בעלמא הוא אלא הטעם דשתי' לאו בכלל אכילה א"כ הו' שלכד"ה ולפי"ז להלכה קייל"ן שפיר דאמרינן דן מינה ואוקי באתרא כיון דל"ד לביכורים דביכורים שאני דלא כתיב אכילה אבל בהך דזבחים ומנחות קייל"ן שפיר דן מינה ומינה משום דל"ש לומר אוקי באתרא כמו יין דיין גם כשבא על מנחה ג' לוגין לכך כשבא בפ"ע ג"כ ג' לוגין אבל שמן דכשבא עם מנחה לוג אחד לכך כשבא בפ"ע לוג אחד וכן לענין קמיצה דבא עם מנחה בפ"ע ול"ש קמיצה גם כשבא בלא מנחה ליכא קמיצה אבל שמן כשבא עם מנחה דקומצה עם הסולת לכך כשבא בפ"ע ג"כ קומצה ולכן לא קייל"ן בהא דלוקי באתרא כמו יין ג' לוגין אף שמן ג' לוגין דשאני שמן דבכל מנחות רק לוג אחד לכן כהא"ג קייל"ן דדרשינן מינה ומינה דאם תדרוש מינה ומינה יהא שוה לגמרי למנחה דבא לוג ונקמץ ושירי נאכלין.

ובזה ניחא ג"כ קו' הלח"מ מפ"ה דשבועות דפסק רבינו דן מינה ואוקי באתרא ובשבועות פקדון בין בפ"ע בין ע"י אחרים אף שלא בב"ד חייב קרבן שבועה בכפר ונשבע לשקר כרבנן ולא דרשינן מינה ומינה משבועות העדות דמושבע מפי אחרים רק בבי"ד דשם שאני דגם מושבע מפי עצמו רק בבי"ד א"כ אי נדרוש מינה ומינה אז ג"כ לא יהא דמי פקדון לעדות דבעדות מפי עצמו רק בב"ד ובפקדון מפי עצמו חייב אף שלא בב"ד לכן דרשינן ואוקי באתרא דכמו מפי עצמו חייב אף שלא בב"ד הה"ד בנשבע ע"י אחרים דילפינן רק משבועות העדות ואוקי באתרא לחייב אף שלא בב"ד ובזה א"ש מה שהקשה מהא דיבמות ע"ח דלמ"ד דן מינה ואוקי באתרא דממזרות לעולם אסורה בממזר ולמ"ד דן מינה ומינה מעמוני ומואבי דלעולם ומינה רק בזכר ולא בנקבה ואנן קיי"ל ממזרות לעולם אסורה דאוקי באתרא להנ"ל ניחא דשם אי נדרוש מינה ומינה ג"כ לד' לעמונית דעמונית אף קודם י' דורות שרי ובממזרות הא רק נוכל לילף דלאחר י' דורות מותרת דעד י' דורות כתיב בקרא ואסורה אף ממזרות לכן כהא"ג להלכה אמרינן דן מינה ואוקי באתרא [וראי' לדברינו ולסברא שכתבנו מתוס' פסחים לג' ד"ה מינה היכא דל"ד לדידי' אמרינן דילפינן מינה ומינה ודו"ק] והא דיקשה אכתי מפי"א מתומ"ס דפסק בהאי דמנחות דף ס"ב תנופה חזה ושוק וזה כרבנן דדן מינה ומינה ושם לד' למלמד לגמרי דהרי במלמד ליכא תנופה מחיים וכמו שהקשה בבה"ז לק"מ דבאמת מסיק בגמרא דכ"ע אוקי באתרא ושאני שם דכ' ריבויא וא"כ שפיר פסק רבינו תנופה חזק ושוק אף דפסק כמ"ד אוקי באתרא יען דשלמיהם ריבויא כמסקנא דגמרא.

והנה ליישב קו' החכ"צ גם לאביי נראה ליישב דלעולם בשאר משקין ל"א זיעה בעלמא כיון דמרבינן מנפש אף דנשתנה ה"ה זיעה [ודוקא אי אמרינן אביי לא משום דשינוי הו' בהמחה רק יען דל"ה אכילה הנה אז קשיא לאביי דבפירות דסבר דזיעה בעלמא א"כ אף דמרבינן המחה אבל זיעה לא] אבל עתה דאמרינן לאביי הא דממעטינן המחה משום שינוי בעצמות א"כ רבי קרא המחה חמץ או חלב ה"ה זיעה דפירות מרבינן דחזינן דאף דנשתנה אסור ובמש"כ א"ש עוד מה שהקשה בפנ"י בקנ"א לרב דטעמא דמשקין משום דל"ה כד"ה א"כ למה נקט הניח חלב חי ולא נקט למיעוטי משקין היוצאין מפירות ולפמש"כ ניחא דבודאי חשוב שלכד"ה ופטור משום אכילה א"כ לחייב מטעם שתי' דלשתי' הו' כדה"נ וכסברת הצל"ח ורק צריך גם לטעם שתי' אין בכלל אכילה ולכן לא נקיט ריי"ו הא דבזה אין פטור משום זה לבד אלא אף משום דשתי' אין בכלל אכילה.

ומנסכו כולו ע"ג השיתין וכו'. והנה בכ"מ הקשה כיון דקיי"ן דבר שאין מתכוין מותר א"כ למה לא פסק כמ"ד דלאישים אזלי ונראה ליישב דהנה רש"י בזבחים הקשה

למאי דאמרינן דלמ"ד שא"מ לכבות הגחלים מותר לכן לאישים אזלי הא הוה פ"ר ולי נראה דהא באמת משני בגמ' תחלה כיבוי דמצוה שאני ומשמע דלא הדר מזה דהא לא קאמר אלא ורק היינו יען דהוה פ"ר ע"ז קאמר דמצוה שאני וכונה דהא פ"ר דלא ניחא לי' מותר וכיון דרק משום מצוה הוה פסיק רישא דלא ניחא לי' דהא אצל"ג ובזה מיושב קו' תוס' הא דפריך מגחלת וכי לא ידע לחלק בין מלאכה שאצל"ג ולפמש"כ גם כאן דמי קצת למלאכה שאצל"ג דהיינו פ"ר דלא ניחא לי' דלא קעביד אלא משום מצוה והנה לקמן דף ע"ח כתבו תוס' בהתנה דלכו"ע לספלים ויקשה א"כ הא דקאמר כאן מצוה שאני ויקשה אי מהני תנאי למה אזלי לאישים הא מכבה ולא יהא אלא כאלו התנה בשלמא אי תנאי ל"מ רק לאישים שייך דמצוה שאני אבל כיון דמהני תנאי ל"ש מצוה שאני דיהא רק כאלו התנה ולספלים אזיל וצ"ל דלשמואל באמת ל"מ תנאי ולפי"ז לדידן דקיימ"ל דמהני תנאי ל"ש כלל לומר דמצוה שאני א"כ הוה פ"ר א"כ ע"כ דלא קיימ"ל כשמואל ונראה לי להביא ראי' לשיטת רבינו ממנחות דף ק"ד דפליגי ר"ט ור"ע אי שמן בא בנדבה וקאמר רבא דמוכח דמנדבין מנחות נסכים כל יום ואי איתא דיין לאישים א"כ מה הוכחה מייתיא דמתנדבין כל יום דילמא כיון דסובר דהולך לאישים בבא בפ"ע לכן פליגי אי מתנדבין אבל במנחות נסכים דאין הולך לאישים א"י להתנדב וע"כ דלא קיימ"ל כשמואל ואולם לפי מה שבארתי בפי' מפהמ"ק דלשמואל דקאמר לאישים גם במנחות נסכים כן אין ראי' דשפיר מוכח רבא אף אי יסבור כשמואל דבאמת גם במנחות נסכים סובר דהולך לאישים.

ואולם למה שבארתי שם דמוכח מסוגי' בזבחים דף ע"ח דע"כ במנחות נסכים אין הולך לאישים ומצי מתנה א"כ שוב ע"כ ביין הבא בפ"ע ג"כ אין הולך לאישים מדרבא דיליף מיין בפ"ע לענין מנחת נסכים ובזה יש מקום אתי לבאר דברי רבינו בפרקין שכ' לעיל דפלגס מביא נסכו איל מספק ולעיל בפ"ב לא כתב דמתנה בנסכי פלגס כמו שתמה בלח"מ ולפי הנ"ל י"ל הא דבעי להתנות י"ל זהו רק למ"ד לאישים דהנה תוס' מנחות דף צ"ט וחולין דף כ"ג הקשה איך מתנה הא הולך לאישים ותי' דבמתנה בפירוש הולך לספלים וא"כ י"ל כל זה דבעי התנה רק דילך לספלים אבל כיון דרבינו פסק דתמיד הולך לספלים י"ל דל"ב התנה אלא דממילא כן הוא כיון דמביא פלגס א"כ אי הוה כבש ע"כ השאר נדבה וא"צ להתנות ע"ז כלל וא"כ שפיר פסק רבינו דספק הוה ואפ"ה לא כ' דמתנה [ועיין ב"ק טלה ונעשה איל יש שינוי ומעתה גם אי בר"י שינוי הוה וכן יקשה א"כ גם קודם שנעשה איל עכ"פ ספק שינוי איכא] ובזה יש ליישב קו' הכ"מ הא בגמ' נשאר בר פדא בקשיא א"כ למה הביא רבינו בעיא דחולין כלל ולהנ"ל ניחא דהנה בגמ'

דחולין קאמר דלב"פ בעיין דספיקא הוה יצא או דילמא גם בברי' מסופק וצריך להתנות גם בנדבה ולכאורה קשה טובא דהא במנחות דף צ"ח נשאר בפ' בקושיא דאי לאיל למה לי דלרי"ו מרבינן מאו לאיל פלגס אבל לב"פ דספיקא הוה איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולפי"ז בגמ' דחולין דכבר עלה על דעתו לומר דב"פ ג"כ מסופק דילמא בר"י הוה א"כ למה צריך לומר דאי ברי' הוא צריך להתנות דכולה נדבה הא אי ברי' הוא מתרבי שפיר מאו לאיל ובזה מסופק בר פדא אי נאמר ברי' הוא ומרבינן מאו לאיל או נאמר דספיקא הוא וממילא דלא מרבינן מאו וצריך להתנות שיהא לוג אחד נדבה אבל לומר דברי' הוא וכולה נדבה גם לב"פ לא מסתברא והוא תמוה רבתא לכאורה.

והנה במנחות נשאר ב"פ בקושיא וידוע דכל קושיא יש לה תירוץ דלא מסיק בתיובתא ולא נדחה לגמרי וכמש"כ הכ"מ בשם רי"ק ולהנ"ל י"ל דמהא"ט באמת לא נדחה דברי ב"פ דהרי גם לב"פ י"ל דבר"י הוה וכדאמרינן בחולין וצריך שפיר או לאיל אלא דז"א דא"כ אי דריש או לאיל א"כ נפשוט דרק בר"י הוה לא ספק אבל י"ל כך דהנה אי מרבי פלגס יש לנו לומר משום דהוה ברי' ורבתה תורה שיהא צריך ד' לוגין כמו איל או י"ל דתורה רבתה פלגס יביא נסכים כמו כבש כאשר אבאר דהנה בס' למנצח לדוד כתבו דקו' הגמ' איצטרך לרבות ספיקא יש ליישב לפמש"כ תוס' חולין דלאו כל ל' יום שווין פעמים נעשה איל קודם רק דאפ"ה רבתה תורה כל ל' יום להיות לו דין איל א"כ ל"ש איצטרך לרבות ספיקא דהיכא דאין שווין שפיר צריך קרא למעט ספיקא כמש"כ תוס' לענין בהרת ואולם דבריו תמוהים דא"כ איך קאמר דמתנה כיון דתורה רבתה אף הוא ספק דיביא ד' לוגין למה צריך להתנות כלל אך ניחא דתורה רק רבתה דיביא נסכים אבל לא מפורש כמה נסכים דלפי"ז י"ל יען דאולי ברי' הוא לכן רבתה תורה דיביא נסכים אף דבר"י ונאמר דרבתה תורה דיבוא כמו איל או נאמר דרבתה תורה דיבוא כמו נקיבה ולכן צריך להתנות אך הא דצריך להתנות רק למ"ד לאישים אבל למ"ד דלשיתין א"צ להתנות דממילא השאר נדבה כמו שבארתי לעיל וא"כ לפי"ז לא איתותב ב"פ דגם לדידי' י"ל דצריך או לרבות פלגס דבזה ג"כ מסופק או קרא קאי לרבות מטעם בר"י ודלא כסוג' דחולין דאי בר"י אז נדבה הוה וניחא דברי רבינו.

אך עדיין יקשה לפמש"כ משל"מ להלן דלרבינו דבעי מלח ג"כ א"י להתנות א"כ אמאי כתב סתם דמביא נסכי איל ולא כתב דיתנה דהרי ע"כ צריך להתנות בפירוש דיהא בלא מלח כמש"כ שעה"מ בפי' מפהמ"ק לפי דעת רבינו א"כ צריך להתנות ג"כ ונדחו לכאורה דברינו אך י"ל דבאמת א"צ להתנות דהרי בלא"ה אין מביאין לוג אחד וע"כ כפירש"י יען דבא עם השאר לפי"ז י"ל דאף אי השאר נדבה א"צ להתנות דלא לבעי מלח כיון דבא

עם השאר ובזה יש ליישב ג"כ קו' תוס' דלאישים אזלי דכהא"ג דבא עם השאר לא אזיל לשיתין ודו"ק.

והנה קשה לי דבשמעתין דזבחים מבואר דלכן אין יין לאישים משום דמכבה אבל אי דבר שא"מ מותר אין לספלים אלא לאישים א"כ הוה יין ראוי לאישים א"כ קשה הא דאיתא לעיל דף פ"ג דר"ש סובר נסכים הבאים בפני עצמן לא ירד וחולק אר"י דבעי ראוי לאישים והוא סובר דל"ב ראוי לאישים והא כיון דר"ש סובר אין מתכוין מותר א"כ בנסכים הבאים בפני עצמן ראוי לאישים הוה אלא דלכאורה י"ל דהרי בגמ' אין מבואר להדיא דלר"ש אף שאין ראוי לאישים לא ירד אלא דיליף דבא דפ"ע לא ירד א"כ י"ל דבאמת הא"ט משום דבא בפ"ע ראוי לאישים ג"כ ובזה ניחא דר"ע דסובר כאן יין לספלים דריש שם מדכ' עולה לרבות כל הראוי משום דלדידי' אין לחלק בין באה בגלל עצמן כיון שגם זה א"ר לאישים אך רש"י פי' במשנה דר"ש חולק אר"י בדם ונסכים א"כ סובר רש"י דע"כ דמצריך קרא עולה לדרוש באה בגלל עצמו אין משום דראוי לאישים אלא משום דל"ב ראוי לאישים ולכן כתב דחולק גם אדם דלפמש"כ אין הוכחה דחולק אדם דהרי י"ל רק בנסכים משום דראוי לאישים לר"ש לשיטתו לכן חולק אר"י אבל בדם א"ר לאישים יודה ע"כ פשיטא לפירש"י דלר"ש ג"כ אין נסכים ראוי לאישים אלא משום דבאה בגלל עצמו לכן לא ירד אף דר"ש סובר אין מתכוין שרי ואפ"ה סובר דאין אלא לספלים א"כ בזה ניחא הא דרבינו סובר אין מתכוין שרי ואפ"ה סובר דיין לשיתין אזלו ודו"ק.

הלכה טז

אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר לא יביא לחמה אלא מן החולין שהרי נדר בקרבן תודה וכו'. והנה כיוצא בזה כ' רבינו בפ"ב מחגיגה האומר הרי עלי תודה שאצא בה ידי חגיגה לא יצא דאין באה אלא מן החולין וראב"ד השיג שם על רבינו דבאומר ואצא יצא ידי חגיגה והוא גם פלוגת רש"י ותוס' בביצה דף כ' ובכ"מ נסתייע שם מדברי רבינו כאן דאין לחם בא מן החולין ועוד פסק רבינו כהא"ג בפ"ח בנזיר הריני נזיר ע"מ שאגלח ממעות מע"ב הרי זה נזיר ואין מביאין קרבנותיו מן המעשר אלא מן החולין והנה על כל אלה קשה לי ממש"כ רבינו בפי"ד מה' אלו האומר הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו אם גילח שם עצמו יצא שלא כיון אלא לצער עצמו ואינו נזירות וקשה מ"ש מהא דאגלח ממעות מע"ש דאמרינן בנדר חל וצריך להביא מן החולין וכן כל הנך דפסק דאין יוצא בשמביא לחמה מן המעשר אך יש לומר בהקדם דברי רבינו פ"י המשנה סוף מנחות שכ' דע"מ שאגלח בבית חוניו הוה כמו שאמר ע"מ שלא אתחייב באחריות ול"ה

נזירות שלא כיון אלא לצער עצמו וחייב בנזירות ודבריו תמוהים מאד כי נקט ב' טעמים הנאמרים בגמ' כאחת ובסוג' מבואר דפליגי וגם כי בגמ' דחי דל"ש בנזירות ע"מ שלא אתחייב באחריות דכל כמה דלא אקריב לא מתכשר ונראה ליישב דהנה התומים סי' ע"ב הקשה לשיטת המרדכי דבהרי עלי שאקריב בב"ח הוה הורג בידים ותי' בתומים די"ל כיון שאומר אם אהרגנו בידים אפטור הוה כאילו אמר שמעיקרא לא יחול הנדר אולם בקצה"ח חולק עליו ותי' דש"ה דמזיק הקדש פטור וכן בסי' ר"ג העלה בקצה"ח דהרי ע"מ שלא אתחייב באחריות הכוונה דחייב להפריש אולם אחר ההפרשה יפטור מאחריותו ומעתה כל זה בהרי עלי ע"מ שאקריב בב"ח אבל בהריני נזיר ע"מ שאגלח בב"ח א"כ אי הכונה כס"ד בגמ' דהוה כע"מ שלא אתחייב באחריותו א"א לפרש כקצה"ח דנהי דשייך לומר דחייב להפריש וחייב בנזירות אבל ל"ש לומר שלאחר הפרשה אין מקבל אחריות דא"כ לא מתכשר לזה שוב אנו צריכין לדברי התומים דאם אמר שיהרגנו אז לא יהא נזיר מעיקרא ונזירות בטל ול"ה נזירות רק לצעורי בעלמא ומעתה הן הן דברי רבינו בפי' המשנה דהוא מפרש כס"ד בגמ' דע"מ שלא אתחייב באחריות דהיינו אחר הפרשה וע"ז פריך כל כמה דלא אקריב לא מתכשר וע"ז משני דהאי גברא לצעורי קמכוין ורב המנונא סובר דבנזיר כדקאמרת אבל בקרבנות כע"מ שלא אתחייב באחריות והכונה בנזירות ג"כ הוה כע"מ שלא אתחייב אחר הפרשה ורק אם יקרבנו בב"ח דהוה כהריגה אז יתבטל מעיקרא הנזירות ולא קיבל עליו אלא לצעורי עצמו בעלמא אבל עכ"פ חייב לנהוג נזירות ולהפריש דהרי ע"מ שלא אתחייב קאי רק אחר הפרשה כדברי קצה"ח.

וזה שכ' רבינו דחייב בנזירות לנהוג ולהפריש ואם יקרבנו בב"ח אזי לא יהא נזירות מעיקרא וכמש"כ התוס' בנזיר דף י"א וקאי אי יקרבנו בב"ח לא יהא נזיר מעיקרא וכן מוכח מדברי תוס' שהוקשו הא תפוס לשון ראשון ותי' דל"ש תפוס לשון ראשון יען דהוה כאומר עד כאן בעינא למיטרח וכונתם סתומים רק י"ל הכונה דהנה בכל הרי ע"מ שלא אתחייב באחריות יקשה הא הוה כאמר ה"ע ע"מ שאגלח ממעות מע"ש ואינך דלא יכול להתנות ולמה בע"מ שלא אתחייב באחריות מהני תנאי והוא באמת קו' תוס' בר"ה הא הוה מתנה עמש"כ בתורה אך לפי מש"כ תוס' כתובות דף מ"ו אצל שומרים מהני תנאי ה"ה כיון בנדבה פטור מאחריות יכול להתנות ג"כ או י"ל כיון דעתה כמו שהוא לפנינו שעדיין לא מת ולא נהרג וא"כ ל"ש אמירה לגבוה כמסלה"ד ולא יהא יכול לחזור כעין מש"כ באמרי בינה בסוג' דפ"ב דלענין ל"פ ל"ש אמירה לגכמל"ה כיון דעתה הוא הקדש ורק אח"כ יפקע מהקדש להקדש לא שייך אמירה לגבוה כמסירה להדיוט וא"כ לפי"ז בהרי עלי ע"מ לגלח בב"ח הו' ג"כ כע"מ שלא אתחייב באחריות כדברי

רבינו בפי' המשנה משום דאומר כע"מ שלא אתחייב באחריות וזהו שכתבו דקאמר עד האידנא בעינא לאטרוחי ולא מקבל אחריות יותר מעתה מיושב מה שהקשינו למה בע"מ לגלח ממעשר לא מהני דלפירש"י הטעם יען דאמר הריני נזיר א"כ לא יכול למהדר דאמל"ג כמסלה"ד ולמה במגלח בב"ח מהני חזרה ול"א אמל"ג כמסלה"ד אך לפמש"כ ניחא דבמגלח בב"ח הוה כאומר ע"מ שלא אתחייב באחריות וכמש"כ רבינו בפי' המשנה וקשיא לן בה"ע ע"מ שלא אתחייב באחריות ג"כ נאמר אמל"ג כמסלה"ד ואיך יכול לחזור וצריך לומר דעכ"פ עתה עדיין בעין ורק לכשיגנוב או ימות יהא אנו דנין עליו ל"ח כחזרה וכן כאן בע"מ שאגלח בב"ח רק הוה כמו הרי עלי שלא אתחייב באחריות [אבל בע"מ שאגלח ממעות מעשר שני א"כ אין מקבל עליו אפי' הפרשה רק ממעשר לכן יגלח רק מחולין] דרק חייב להפריש כיון שקיבל עליו להפריש אבל אחר ההפרשה הא מתנה שלא יהא חייב באחריות ואם יקרבנו בב"ח לא יהא נזיר כלל וא"כ ל"ש מסלג"ב כמסלה"ד וא"כ במה שהפריש הקרבן כבר קיים נדרו החיוב המוטל עליו וכמש"כ הקצה"ח הנ"ל אבל בע"מ שאגלח ממעות מע"ב שאין מקבל עליו להפריש כלל מדידי' רק ממע"ב לכן יהא החיוב עליו להפריש מחולין מצד אמל"ג כמסלה"ד לכן לא מהני וצריך להביא משל חולין ומעתה זהו ג"כ בהא דלחמה מן המעשר כיון שנתחייב בלחמה מן החולין ואין כאן אפי' הפרשה כשהפריש מן המעשר לכן מביא דוקא מן החולין [וגם י"ל פשוט בהך דלחמה מן החולין בלא"ה יש לחלק דל"ד דהרי אם יאמר הרי עלי ע"מ שלא אתחייב באחריות הלחם ל"מ כיון דחייב באחריות התודה ואין תודה בלא לחם ומהא"ט באמת בהיא ולחמה מן המעשר יצא אבל בהרי עלי ע"מ שאגלח בב"ח הוה כע"מ שלא אתחייב באחריות דמהני].

עוד יש ליישב בדרך אחר דהנה במשל"מ בפי"ז מה' אלו הביא תוספתא שאמר ה"ע מנחת כהנים ע"מ שתקמץ ותאכל או מנחת ישראל ע"מ שתהא כולה לאישים או עשרון להביא בב' כלים כופין ויבוא כתקנה ור"ש פטור ותמה למה לא הביא רבינו זאת וכתב דהוא בכלל שאר הדברים שהביא רבינו ולדעתי תמוה נהי דעשרון שהביא בב' כלים שפיר כופין דהיינו באומר אלו הייתי יודע הייתי נודר כדרך המתנדבין ואי דיקשה א"כ למה כופין כיון שאמר אלו הייתי יודע י"ל כגון דהדר בי' וכדמוקי כהא"ג במנחות דף פ"ח גבי תודה בלא לחם א"כ נשמע שפיר דין זה מהא דכ' רבינו במנחה להביא מן השעורין שאם אמר אלו הייתי יודע מביא כתקנה אבל מנחת כהן ע"מ שתאכל ל"ש שהוא בכלל דין זה כי אדרבא יש סברא לומר שדמי לע"מ שאקריב בב"ח דפטור יען דעל מה שאחר הפרשה לא קיבל אחריות וא"כ לא נלמד מהך דכופין רק דתוספתא סבירא לי'

דאפ"ה בכהא"ג כופין ואדרבא יקשה באמת למה ע"מ להקריב בב"ח ל"א שכופין להביא כתקנה ובע"מ שמנחת כהנים תאכל כופין להביא כתקנה ול"א כיון שהפרישה כתקנה אין חייב אחריות על מה שאחר ההפרשה ולכן נראה דתוספתא דא חולק אמשנה זו דב"ח לכן לא הביא רבינו דין זה והנה לכאורה יש לומר בהא דמנחת כהן שתאכל י"ל דל"ד לב"ח דשם אמרינן הכונה דיהא עולה ואם יהרגנו יהא פטור וא"כ אף דשחטן בחוץ וחייב כרת דעולה גמורה היא רק נחשב כאלו האבידו בידים דפטור כיון דאם הקריבו בירושלים ג"כ יצא אבל כאן אם יקרבה אתו שלא כתקנה דהיינו שתאכל ל"ש דיצא ידי נדרו דמי ישמע לו לזה לעשות שלא כדין [עכהא"ג זבחים דף ל"ו ע"מ שיאכלוהו ערלים או טמאים דלאו כל כמיני' דמי ישמע לו] אבל בב"ח הי' מקריבין באמת ע"כ ל"ש לומר דמי ישמע לו אבל כאן כיון שלא ירצו לעשות כן לכן כופין אותו שיביא כתקנה אבל עדיין בהא שמנחת ישראל תשרוף כיון דהוה כמו ע"מ שלא אתחייב באחריות א"כ נוכל להקריבו לשם עצים וצ"ל לו יהא רק נדבה אסור ג"כ להקריבו לשם עצים ולהביא לבית הפסול ולכן כופין להביא כתקנה.

והנה לפי"ז יש ליישב דל"ד גם לע"מ להביא לחמה מן המעשר משום דלהקריב בב"ח כיון ששם יש שעובדין כן אין כופין להביא כתקנה אבל כאן כיון שמקריב במקדש א"כ כל זמן שאין הנדר כתקנה לא ישמעו לו הכהנים ולא יניחו הבי"ד להקריב שלא כתקנה א"כ אי אפשר לו לצאת ידי נדרו לכן כופין להביא כדין וכן בע"מ שאגלח ממע"ש ולפי"ז לכאורה אם אירע כהן שעבר להקריב התודה אם הלחם להביא ממע"ש יצא באמת ידי נדרו דזה שחייב להביא מן החולין אין משום כדי לצאת ידי נדרו אלא כיון שאין שומעין לו להקריב שלא כדין ממילא א"א לקיים לו נדרו עד שיבוא מן החולין אבל אפשר לומר דאף אם עבר להקריב לא יצא ידי נדרו מאחר שכיון שהדין שאין שומעין לו להביא לחמה מן המעשר א"כ לכן א"י ידי נדרו עד שיבוא כדין כיון שאין נדרו ע"מ להביא מן המעשר עומד לכך שיהא בידו לקיים נדרו כפי נדרו משא"כ בב"ח כיון שיש מקריבין בב"ח וישמעו לו להקריבו לכן יצא ידי נדרו דהא הנדר עומד לכך שבידו לקיים נדרו כפי מה שנדר ע"כ יצא באמת גם י"ל דבהך דתוספתא הוה כמתנה ע"מ שכ' בתורה דרק בב"ח ל"ה כמתנה עמש"כ בתורה יען דלמצוה איתכוין כמש"כ תוס' כתובות דף נ"ו.

והנה תוס' בשמעתין כ' דתודה מן החולין ולחמה מן המעשר לכן יביא הוא ולחמה מן החולין משום דלא יכול לחזור אפי' תכ"ד דאמירה לגבוה כמסלה"ד ובצ"ק תמה א"כ מאי מדמה לנזיר ותי' מכח כש"כ ודבריו תמוהים דא"כ אכתי מאי פריך נדרו ופתחו עמו הא כיון דהוא הקדש אמירה לגבוה כמסלה"ד ל"ש נדרו ופתחו עמו ונראה לתרץ

דעוד הקשה בצ"ק אמאי לא פריך הגמ' אברייתא נדרו ופתחו עמו ותי' דבאמת אברייתא ידע דנאמר כב"ש אבל אשינויי דה"ה אם לא אמר תודה ג"כ כופין בזה ס"ד דליכא נדר כלל ולכן מסיק הגמ' דאף לב"ה כופין דאיירא באומר אלו הייתי יודע הייתי נודר כך ודבריו גם בזה תמוהים דהא תינח לרי"ו אבל חזקי' הרי מוקי כב"ש ולדידי' בלא אמר תודה ג"כ הוה נדר והנה תוס' הוק' תימא מאי קא קשיא לי' אין ה"נ דדוקא באומר הרי עלי תודה בלא לחם אבל אמר לחם בלא תודה לא דהא לעיל קא מפרש דסוף מילתא נקט אבל אם פירש בהדיא בלא לחם לא ונראה ליישב דתוס' לעיל ד"ה אמאי כתבו דאם אמר הרי עלי לחמי תודה נהי דסוף מילתא נקט אכתי הי' לנו לומר דיביא התודה מהמעשר אפ"ה סובר דיביא רק מחולין ושפיר פריך מהא דתנן תודה ממעשר ולחמה מחולין דיבוא כמו שנדר ולפי"ז א"ש התמוה שהניחו בתוס' משום דאי רק משום סוף מילתא נקט יביא ממעשר עכ"פ וע"כ אין זה הטעם לחוד אלא משום דאמרינן דאפי' אמר בלא תודה ג"כ חייב בתודה לכן אמרינן דאף ממעשר אין יכול להביא אבל אי בלא אמר תודה פטור מתודה אמאי קאמר ה"ע לחמי תודה לא יביא עכ"פ התודה ממעשר וע"ז פריך בגמ' שפיר כיון דמסיק דבאמת ה"ה לחם בלא תודה חייב להביא תודה אמאי הא נדר ופתחו עמו והכונה כך בוודאי אברייתא לא קשיא דבאמר תודה בלא לחם דהוה כמפרש תודה עם לחם רק אח"כ מהדר קהדר וע"ז אמרינן אמירה לגבוה כמסלה"ד אבל אהא דמשני דאפי' אמר לחם בלא תודה ג"כ יביא תודה אף דבזה ל"ש אמירה לגבוה כמסלה"ד דהרי מה שקיבל עליו להביא לחם לא אמר כלל עדיין להביא דבר לגבוה דלחם בלא תודה לאו כלום הוא רק ע"כ משום דאמרינן דדעתי' הי' גם אתודה דמידע ידע דלחם בלא תודה א"י להביא ורק מהדר הדר ואמר בלא לחם וא"כ עכ"פ ל"ש אמירה לגבוה דהרי לא אמר כלל לגבוה רק אומדן דעת יש א"כ רק הוה כנדר ופתחו עמו ומשני כב"ש ור"ש אמר אפי' כב"ה [ולדעתי חזקי' ורי"ו לשיטתם לעיל דף ע"ח דרי"ו סובר לקרבן גדול איכוין וחזקי' לית לי' לקרבן גדול איכוין רק כונתו למה שיכול להביא ה"נ כאן כשאמר לחם בלא תודה מתחלה הי' דעתו לקרבן שיכול להביא דהיינו עם הזבח ואח"כ מהדר הדר ואמר בלא תודה] וא"כ נתיישב היטב דברי התוס' דהיכא דמפרש שייך אמירה לגבוה דהיינו באמר ה"ע תודה דכמפרש עם הזבח דמי אבל אמר ה"ע בלא תודה לא הוה אמירה לגבוה רק אומדן דעת שהי' ברצונו להביא גם תודה ומהדר קהדר.

עוד נראה ליישב כל האמור אמירה לגבוה באמת ל"ש היכא די"ל דמהדר הדר דהו' אמירה בטעות כמש"כ הקצה"ח סי' רנ"ה על דברי התוס' ורק זה שכתבו תוס' דשייך אמירה לגבוה היינו משום דלא מהדר מגוף דבריו ולא משוי' דבריו טעות דהרי מזה

שאמר להביא תודה לא מהדר רק הדר ממה שהי' מתחילה דעתו להביא תודה עם לחם והדר קאמר בלא לחם וא"כ ניחא תימא שכתבו התוס' דהכי פריך כיון דאי אמר ה"ע לחם חייב בתודה משום דהו' דעתו גם אתודה וסוף מילתא נקט ה"נ קאמר ה"ע לחם בלא תודה נאמר דסוף מילתא נקט ודעתו הי' גם אתודה ומהדר הדר לומר בלא תודה ומסיק דבאמת כופין אף באמר לחם בלא תודה וע"ז פריך שפיר נדרו ופתחו עמו דעל ברייתא ל"ק נדר ופתחו עמו די"ל אמירה לגבוה כמסירה להדיוט כיון דמגוף הנדר לא מהדר אבל כאן שאמר ה"ע לחם בלא תודה יקשה נדר ופתחו עמו דל"ש דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דהרי מהדר הדר לגמרי מדיבורו כיון דאמר בלא תודה ולחם בלא תודה ל"ה קרבן כלל א"כ הו' כהדר מכל דיבורו וא"כ ניחא נמי דברי התוס' שכתבו דאמרינן מסל"ג דזה רק באמר תודה מן החולין ולחמה מן המעשר או אמר תודה בלא לחם דלא הדר מגוף הנדר מגוף הקרבן שהוא הטפל ולכן אלגכמל"ה אבל הגמ' פריך אשינוי דלחם בלא תודה דזה הו' חזרה מכל הקרבן דלחם בלא תודה ל"ה נדר כלל כסברת הצ"ק ולכן פריך שפיר נדרו ופתחו עמו ודו"ק.

הלכה יז

פירש ואמר הרי עלי להביא תודה וכו' ולא יביא לחמה מחיטי מעשר אלא ממעות מע"ש כמו הבהמה שהוא ממעות מע"ש. נראה דפסק רק מחיטין לא יביא אבל לא ממעט שלא יביא מחיטין הלקוחות ממעות מעשר שני ונראה הטעם משום דבת"כ רק ממעט חיטי מע"ש ולא דריש מה בהמה אין מין מעשר ובחק נתן כתב יען דכתב רבינו כמו הבהמה שהוא ממעות מע"ש משמע שבא למעט אף חיטין הלקוחין ממעות מע"ש ולי נראה דבודאי לפירש"י דממעט שלא יקח רק חלות משמע שפיר כמו הבהמה למעט חיטין רק ילקח חלות גוף הקרבן כמו הבהמה אבל הראב"ד בפי' לת"כ פי' דממעט רק שלא ילקח ממה שקנה חיטין לאכול בתורת מעשר שני לא יקחנו אח"כ לתודה אלא יקח חולין ממעות מע"ש לצורך תודה ואין צריך להביא חלות דלא כרש"י א"כ מזה דכ' כמו הבהמה לא אתי לשלול שלא יהא החיטין לקוחות תחילה לאכול בתורת מע"ש אך בפי' המשנה כתב להדיא דבעינן שיהא דומיא דשלמים הבאין עם הלחם שאין בא אלא מן מעות מעשר גם החלות יהא ממעות מעשר שני א"כ נשמע כפי' החק נתן ולפי"ז צריך לומר דרבינו מפרש כפירש"י דבעינן שיהא לקוח חלות ולכן שפיר כתב דבעינן שיהא גם הלחם ממעות מעשר שני דהיינו שיקח חלות.

ונראה להביא ראי' לפירושו של הראב"ד דהנה לפירושו פליגי בהא למ"ד דרק מחיטי מעשר לא יביא אבל מחיטין אף שנלקחו סתם ממעות מע"ש נלקחות לתודה ולאידך

מ"ד רק אם נלקחות לתודה שרי וא"כ יש להבין איך קאמר מה בהמה שאין מן המעשר הא עכ"פ בבהמה גופה אם לקחה לבשר תאוה ואח"כ שחטוהו שלמים אטו מי לא שרי א"כ איך שייך למעט לחמי תודה כהא"ג ונראה דהנה י"ל דבאמת גם בבהמה אין רשאי אלא אם נלקחת רק לשלמים דאי נלקחת לבשר תאוה וחל עליו קדושת מעשר אין רשאי להביא שלמים דהרי אימורים למזבח סלקו והרי תוס' הביאו ירושלמי דלא יביא עולה משום דלא שרי אלא מידי דאכילה וכדאמרינן כהא"ג בגמרא בבכורות דף י"ב דבהמת שביעית פטורה מבכורה משום לאכלה ולא לשריפה והאימורים סלקו לאישים.

אך אני רואה שהוא פלוגתא בירושלמי בפ"ק דמע"ש דפריך הלוקח לבשר תאוה מי לא חל מע"ש על אימורים ומבריחתו מאכילה והיינו כחקירה שכתבנו דאימורים לשריפה אזלי וע"ז משני ר"ז דבלקיחה פקעה מעשר ממנו והכונה אף דלקחה לבשר תאוה כבר פקעה המעשר וא"כ אי לקחה לשלמים רשאי דאין כאן מבריחו מן האכילה כיון דכבר פקעה תורת מעשר ממנו ורי"ו קאמר לא התירה התורה אלא שלמים הכונה דפליג וסובר דבאמת לא שרי רק בלקח שלמים אבל לקח לבשר תאוה לא שרי לשלמים דמבריחו מאכילה והא דתני במשנה לקח בהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין לא משום דנעשה שלמים דאין רשאי להקריב שלמים אלא דלא קנה מעשר כדר"א בירושלמי ואח"כ קאמר ר"י דמשנה דמנחות מסייע לר"ז דמביא מן מעות מעשר ולא מן חיטין ומה בין חיטין למעות אלא בלקיחתה נפקעת מן המעשר והיינו דירושלמי סובר כמ"ד דמותר להביא מחיטין הלקוחות במעות ושפיר פריך מ"ש בין חיטין למעות וע"ז משני בלקיחה פקעה תורת מעשר ולכן יביא מחיטין הלקוחות במעות מעשר וה"ה אם לקח לבשר תאוה יביא שלמים אף דאימורים לגבוה ומבריחו מאכילה דכבר נפקע תורת מעשר בלקיחה ולא כמ"ד דצריך ליקח רק לשלמים אבל אם לקח לבשר תאוה אין רשאי להקריב שלמים [דלא כפני משה שנדחק טובא] וראי' לפירושי דאי איתא דמ"ד שלמים סובר דהתירא התורה להביא שלמים אף שאימוריו לשריפה מאי פריך במנחות דף פ"ד לאכלה ולא לשריפה מ"ש משלמים שבא ממע"ש וע"כ כמוש"כ משום דנלקח בכסף מעשר לשם שלמים לכ"ע פקע מעשר משא"כ בעומר משביעית גופי' ומעתה לפי גמרא דידן דלחד מ"ד אין מביא מחיטין הלקוחות במעות מעשר רק מחיטין הלקוחות לתודה א"כ ע"כ דל"א דבלקיחה נפקעת מתורת מעשר ולפי"ז באמת אמרינן דכר' יוסי בירושלמי דגם בבהמה אין רשאי רק ליקח שלמים אבל אם לקח בשר תאוה אין רשאי להביאו שלמים וא"כ תליא פלוגתא זו לפירוש הראב"ד אי רשאי ליקח מחיטין הלקוחות במעות מעשר בפלוגתא זו גופי' לענין בהמה אי רשאי להביא שלמים כשלקחו לבשר תאוה וא"כ

עכ"פ נשמע מירושלמי כפירושו של הראב"ד דפלוגתתם אי צריך דוקא ליקח החיטין לתודה ולא צריך ליקח החלות דוקא דלפי"ז שפיר מתפרש הירושלמי כיון דסובר כמ"ד דרשאי ליקח מחיטין שקנאו במעות מעשר ואין צריך ליקח חיטין דוקא לתודה מזה מוכיח בירושלמי דנפקעת בלקיחתה ולכן אין צריך לקנות דוקא חיטין לתודה אלא אפי' קנאו סתם נפקעת תורת מעשר ורשאי להביאו לתודה.

והנה מירושלמי זה יצא לנו ג"כ טעם דפסק רבינו דיכול להביא חיטין הלקוחות במעות מעשר כיון דכך מסקנת הירושלמי יען דנפקעת מיד בלקיחתה [וכן מוכח עוד בירושלמי פ"ג ממע"ש וכן פסק רבינו בפ"ז לקח בהמה לשלמים ונפל בה מום פקעה קדושת מעשר ופודה לעצמו ועיי' ראב"ד שהשיג וכונת רבינו פשיטא דמוסיף חומש משום הקדש דמשום מעשר א"צ דכבר פקע וכמבואר הכל בירושלמי שם בפ"ג] ובזה ניחא לי ג"כ הא דפסק רבינו בה' בכורות דבהמת מעשר חייבת בבכורה וכתב הכ"מ דסובר כזעירי דבלקיחתה נפקעת ממעשר ובריטב"א ריש בכורות ובמראה פנים בירושלמי הקשה הא זעירי לא קאמר דנפקעת ונעשה חולין אלא דנפקע והוא שלמים וא"כ אין הוכחה מזה דחייב בבכורה ולפמש"כ ניחא דהרי כיון דמוכיח הירושלמי דמביא מחיטין הלקוחות במעות מעשר דאמרינן פקע תורת מעשר מוכח ממילא דחייבת בבכורה דאין לנו לפטור מטעם דאימורי בכור לגבוה סלקי דבירושלמי פריך אח"ז ויביא מחיטין הכונה למה באמת לא יביא מחיטי מעשר ומשני שמא ישפוך הדם ויפסול הלחם ויצא לבית השריפה מוכח דבלקוח במעות מעשר והביאו אח"כ לתודה ל"ש הטעם דיצא לבית השריפה משום דאין קפידא כיון דנפקע קדושת מעשר בלקיחתה ה"ה דחייבת בבכורה וא"כ כיון שרבינו פסק כאן דמביא מלקוחות במעות מעשר ע"כ דסובר דבלקיחתה פקעה מתורת מעשר לכן שפיר מחייב בבכורה כיון דפקעה מתורת מעשר וליכא חשש משום דלגבוה סלקי הה"ד דאין לפטור מטעם דמעשר שני ממון גבוה דהרי פקעה ונחלשה קדושת מעשר ושפיר כתב הכ"מ דלר"ז י"ל דחייב במעשר אף לר"מ דממון גבוה.

ובזה יש ליישב מה דקשה לי לכאו' במנחות דף פ"ב פריך רע"ק מה לפסח מצרים שאין דמיו ואימורים למזבח משא"כ פסח דורות ופי' רשב"א דהוא פירכא דקולא וחומרא גרים שלא יביא מן המעשר כיון שאין בא למזבח לכן לא בא מן המעשר אבל פסח דורות דקדושתו אלים למזבח יביא מן המעשר ותמוה לי הא אדרבא פסח דורות דבא למזבח ואימורים לשריפה אזלי לכן מן הדין שלא יביא ממעשר אבל פסח מצרים דכולו לאכילה שפיר הי' לנו לומר דיביא ממעשר ומאי פירכא דקולא וחומרא איכא וא"ל דעכ"פ ל"ה דומיא דשלמים הא י"ל דיליף מקרא דשלמים בא מן המעשר הוא רק משום דאימוריו

לגבוה וס"ד דלא יביא כקו' הירושלמי אבל פסח מצרים ל"צ לימוד דהי' יכול להיות ממעשר כיון שכולו לאכילה ולפמש"כ יש לומר בודאי אי אמרינן דהתירה התורה רק שלמים אף דאימורים לגבוה סלקי הו' מקום להקשות אבל רע"ק יסבור כמ"ד דבלקיחתה פקעה קדושת מעשר א"כ אין קפידא כלל משום האימורים דלגבוה אזלי א"כ שוב יש סברא שפיר איפכא כרשב"א כיון דקדושתו חמורה דלמזבח סלקי גרים דיביא ממעשר. **לא יביא נסכי' ממעשר שני שנאמר קרבנו שיהא שלו וכו'**. ובכ"מ הביא דרשה יען דהוה למזבח לא לאכילה ותמוה טובא שלא הרגיש שרבינו נתן הטעם שאמר בספרי דבעינן שיהא שלו ונראה טעמו ונמוקו שכתב הטעם של כפרה דפ"ז ממעשר כתב דאם הביא עולה חטאות ואשמות יאכל כנגדו והוא משנה פ"ק דמע"ב דיבוא קיני שבין הולדות והרי קומץ אחד חטאת ואחד עולה ופליגי שם בירושלמי אי קדוש בדיעבד ודייק מדקתני יאכל כנגדן משמע דקנה וא"כ מוכח דאם הביא ממעשר שני עולה קנה ויצא בדיעבד אף דאין לאכילה ולפי"ז י"ל דלכן לא נתן הטעם דאין לאכילה דא"כ גם אם הביא נסכים יצא בדיעבד ורבינו סובר אף בדיעבד לא יצא ולכן נתן הטעם דל"ה שלו דמעשר ממון גבוה ומהא"ט בוודאי בדיעבד ג"כ לא יצא אלא דתמוה לי טובא דבפ"ז ממעילה כתב אם הביא נסכים מן ההקדש אף דעבר עבירה לא מעל דאין די לכפר ויפלא הא לא יצא כלל אם הביא נסכים מן ההקדש כמו אם הביא ממעשר ומאי עבר עבירה שייך כיון דלא יצא כלל ובשלמא לטעמו של הכ"מ משום דל"ה לאכילה ניחא דזה רק שייך במעשר שני אבל לא בהקדש אבל לטעמו של רבינו משום דאין שלו קשיא מהקדש עוד תמוה לי במנחות דף פ"ד פריך מברייתא דלאכלה ולא לשרפה ועדיפא הל"ל להקשות הא כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין דהא כמו למ"ד דיליף מפסח מצרים דאין בא ממעשר משום דלא הי' נוהג אז מעשר כן יש למעט דאין בא משביעית דג"כ לא הי' נוהג אז שביעית וא"כ כך למ"ד דיליף מחטאת נתמעט גם שביעית.

ואולי יש לומר דבאמת היינו קו' הגמ' לדאכלה ולא לשרפה כיון דצריך דוקא לאכלה ולא לשריפה אין זה דינו כחולין דבחולין יכול לעשות מה שברצונו וכיון דזה דוקא לאכלה אינו כחולין דיש עליו קדושת שביעית א"כ שוב יש למעט משום דדבר שבחובה אין בא רק מן החולין וניחא בהא מה שהקשה בטה"ק נוקי דשומרין משום שתהל"ח ולהנ"ל ניחא גם לשתהל"ח א"ר משום דבר שבחובה אין בא רק מן החולין ובלא"ה גם בשתהל"ח שייך לאכלה ולא לשריפה כדאיתא בירושלמי פ"ב ממע"ב לענין תודה מחיטי מע"ב ובזה יש ליישב מה שהקשה בטה"ק ר"ה דף ל' נהי דלאכלה ולא לשריפה הא לא הוי אלא עשה ועשה דעומר הא הוה עשה דרבים וידחה הלאו הבא מכלל עשה

ועבח"ס סי' נ"א ולפמש"כ ל"ש עדל"ת כיון דלאו משום איסור שריפה לבד אנו דנין דהא הוה דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין דשבועות ל"ה דבר שבחולין כיון דקפיד קרא לאכלה ולא לשריפה וא"ש מה שהקשה תוס' דנילף מכאן דבהמת שביעית חייבת בבכורה דלפמש"כ הכונה כיון דכ' לדורותיכם ע"כ לא קפיד קרא שיביא מן החולין ולא מן שביעית דאל"כ ל"ה לדורותיכם ושוב עשה דחל"ת דלאכלה ולא לשריפה ולפי"ז בבהמת שביעית ל"ש לילף מכאן דחייבת מדכ' לדורותיכם דזה דילפינן מדורותיכם רק ילפינן דל"ב דבר שבחובה אבל לא לרבות דל"ה לאכלה ולא לשריפה דזה משום עשה דוחה עשה משא"כ בבכור ל"ש עשה דוחה עשה דמאי אולמי האי עשה מהאי עשה דעשה דבכור ל"ה עשה דרבים אלא דלפמש"כ הח"ס בסי' קנ"א דלאו הבא מכלל עשה לא עדיף מל"ת ונדחי מפני עשה וא"כ גם בבכור איכא עשה וידחה הל"ת דלאכלה ולא לשריפה ונראה דהא דפטורה מבכורה אין משום דלאכלה ולא לשריפה אלא הכונה ג"כ כיון דשייך לאכלה ולא לשריפה א"כ יש עליו קדושת שביעית ממילא פטורה מן הבכורה כמו דבהמת מעשר שני פטורה מן הבכורה דלאו ממון דידי' דהוה ממון גבוה כך פטורה בבהמת שביעית אלא דא"כ הדרה קו' תוס' לדוכתי' נילף מעומר דהנה לרבינו גם בעומר איכא סברא זו דלא אתי' משביעית משום דלאו דידי' הוה כמו שנתן גבי נסכים ואפ"ה גלי קרא לדורותיכם אף דלאו דידי' כן תחייב בבכורה אף דלאו דידי'.

ועוד קשה לי דהנה תוס' מנחות דף ס"ו הוק' הא ל"ה ממשקה ישראל אולם הי' נראה דלק"מ דהא אמרינן דף ה' מה לעומר שמתיר לאו שבתוכה והק' תוס' שם ע"כ הא ל"ה ממשקה ישראל וכ' דמתיר לאו שבתוכה היינו איסור שביעית שבמנחות עומר זו [והיינו דומיא דמשקה שמתיר לאו דנבילה וטריפה שבמשקה זו ומיקרי ממשקה ישראל] ולפי"ז י"ל גם בעומר שבא מן הטבל הוה ממשקה ישראל כיון דמתיר השירים מתיר גם איסור לאו שבתוכה ושרי השירים באכילה ומיושב קוש' תוספ' אבל לפמ"ש יקשה נהי דהקרבה מתיר לאו שבתוכה עכ"פ איך בא הטבל הא כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין וכן יקשה אשביעית דהוה דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין כמו שהקשתי לעיל [והנה לפש"כ בטה"ק בדף ס"ו ליישב דשפיר הוה ממשקה ישראל משום דלא חל איסור טבל כלל ניחא אבל המעיין בדבריו בדף ה' יראה שסברא זו רק סבירא לפירש"י אבל תוס' דהוק' משביעית לית להו סברא זו וע"כ רק כתירוצם דמתיר לאו שבתוכה וזה שייך בשעת הקרבה אבל בשעת הבאה טבל הוה ודבר שבחובה לא בא אלא מן החולין וה"ה שביעית קשה כאמור עוד קשה דהנה תוס' הוק' לריבר"י אומר בא מחו"ל ותי' דפליג אברייתא דלאכלה ולא לשריפה משמע דדחיקא להו לומר דפליג אמשנה דשומרי

ספיחין כמש"כ בטה"ק ולהנ"ל יקשה ע"כ פליג אמשנה דהא נהי דלית לי' לאכלה ולא לשריפה אכתי איך יבוא עומר משביעית הא הוה בא מן החולין דדינו גדולי שביעית רק לאכלה ולסיכה ולא לסחורה דע"ז לא פליג ריבר"י א"כ ל"ה חולין א"כ שוב קשה דבר שבחובה הא לא בא מן החולין וא"כ ע"כ משנה דשומרי ספיחין דלא כריבר"י דלדידי' בא מן החולין דאין אסור משום שביעית וצ"ע ועמש"כ מזה בפ"ז מתו"ס.

והנה מש"כ בטה"ק ליישב לפירש"י דלא חל איסור שביעית וכן איסור טבל והו' ממשקה ישראל הנה המרש"א בריש פ' גיה"נ דחה זה דמשקה אין ראי' משום דמצותו בכך ולי נראה ליישב על נכון עפמש"כ במק"א דברי רשב"א מנחות דף ס"ח דממקשה ישראל הכונה שאיסור זה שנתנה תורה להדיוט ניתנה גם לגבוה ומעתה ניחא פירש"י דאף דכ' דאסור להדיוט משום שביעית אפ"ה חזי לגבוה די"ל דגם רש"י סובר ג"כ הסברא דמתיר איסור שביעית שבתוכה אבל רק איסור זה שנתנה תורה גם לגבוה אבל להדיוט נשאר באיסורו שביעית אבל חדש התיר גם להדיוט ומיושב בזה גם מה שהקשה בבה"ז למה לא פירש שמתיר לאו דחדש שבכל ספיחים ולמה אסר לאו שבתוכה דלפמש"כ קאי באמת אאיסור שביעית שבתוכה שנאסור גם להדיוט אלא שמתיר גם לאו דחדש שבו וכיון שמתיר מתיר גם איסור שביעית מה שאסור לגבוה להדיוט נשאר באסורו אך אי קשיא הא קשיא כיון שאסור להדיוט א"כ ל"ה כשאר חולין ודבר שבחובה אין בא אלא מן החולין וכן יקשה מטבל כאמור.

והנה בהאי דדבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין נראה דהא טעמא משום דאין משנין מקדושה לקדושה אמנם כשעושין טפל לקדושה אחרת ש"ד כדאיתא בחגיגה דף ח' דאבל עושין טפל לבהמה ופליגי בהאי אי מעות אמעות טופלין או בהמה לבהמה טופלין ופי' בתוס' דפליגי אי אדם חולק חובתו לשנים או אין חולק ולוקח אחד גדול נשמע דפליגי אי אחד גדול עדיפא או שנים קטנים עדיפא ויש לתמוה ממנחות דף ק"ד דפליגי אי אחד גדול עדיפא או שנים קטנים עדיפא עיש"ה והנה לפי"ז י"ל גם הא דקיי"ל מוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום היינו להקריב בפני עצמו אבל שרי להיות טופל עמו בהמה אחרת להקריבו עולה עם זה הבהמה שקנה ובהא מיושב קו' תוס' בב"ק קרבנו ולא הגזול ל"ל הא אין אדם מוכר עולתו ושלמיו להנ"ל ניחא דע"י טפילה לאחרת מוכר והגזול אף ע"י טפילה פסול לקרבן ויש להוסיף עוד לפמש"כ הב"ש סי' כ"ח בשם שא"י דשניהם יכולין להקדיש דהא דכל אחד א"י להקדיש משום דיש לכל אחד זכות בו שיש לו זכות להשתמש כמו שבארתי בה' אימ"ז וא"כ הו' כחצר השותפין דשניהם יכולין להקדיש חלקם וזכותם א"כ ניחא להו דא"י למכור היינו כל הבהמה אבל שרי למכור

חצי שיהא שותף בהקרבן ואדם מביא עולה בשותפות כמו שהבאתי בחגיגה דאם טופל מעות למעות ולכן רק צריך למעט משום קרבנו דאי' בו הגזלן אפי' אם מקריב ע"ד שניהם ול"ש לומר א"כ הדרה גזילה למרי' כיון שהקריבו בשותפות.

שאין הנסכים באין לעולם אלא מן החולין וכו'. הנה בסי' רמ"ט כתב הרמ"א ואין לעשות ממעשר שלו דבר מצוה כגון נרות לביה"כ או שאר דבר מצוה רק יתננו לעניים פי' שבלא"ה מחוייב עכ"פ לעשות מצוה זו ורוצה לפטור ממנו במעשר אינו רשאי אבל אם רוצה לעשות בו מצוה שאינו כבר מחוייב רשאי ובחס"ו סי' רל"א תמה וז"ל ונ"ל שיצא לו כן דמייתי מהרי"ל וסיים בו וכן משמע בביצה דף כ"א ושם נאמר האומר הריני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני ה"ה נזיר ואינו מגלח ממעות מע"ש דדבר שבחובה אינו באה אלא מן החולין וחשב הוא דה"נ היינו שאין לוקח ממנו מצוה דמיירי במצוה שחייב בלא"ה לעשות ואינו באה אלא מן החולין אבל מצוה שאין חייב בלא"ה לעשות שפיר יכול ליקח ממעות מעשר ולפ"ז לא פליגי מהרי"ל ומר"ם אבל שגה ברואה דמהרי"ל כתב להדיא הטעם שמעשר שייך לעניים ואין יכול ליקח נרות בביהכנ"ס ממעות עניים אפילו לא יהא חייב בהם בל"ה ואפי' למ"ד דבר שבחובה באה ממע"ש אבל לא עלה על דעת אדם לומר לעשות מצוה במעות עניים ולא הי' צריך רמ"א להביא ראיה מביצה אלא דיען דמעשר כספים א"ח ממש דיש שאין מפרישין כלל ומי יכפנו הו' אמינא דאיני גוזל עניים ע"כ מביא מביצה באומר הריני נזיר מיד נתחייב בכל קרבנות נזיר וכשאמר ע"מ שאגלח ממעות מע"ש לאו כל כמיני' ה"נ כאן שהנהיג ג"פ להפריש מריווח שלו וליתנו לעניים שוב כל מה שיפריש מעשר הוא לעניים ולאו כל כמיני' לקנות נר ביהכנ"ס אפי' אינו מחוייב בהם את"ד אמנם נראה לבאר על נכון דכאן אנו מסופקין בהא גופי' אי מה שנוהג במעשר כספים דעתו לעניים או לכל דבר מצוה דאי כדברי הח"ס שמטעם נדר חייב להפריש וליתן לעניים א"כ גם לדבריו יקשה מה צריך ראי' ע"ז אם קיבל בנדר לעניים שצריך לקיים נדרו דוקא לעניים וא"צ ראי' ע"ז מנזיר אמנם שפתי באר הגולה ברר מללו דהא בסי' רנ"ט מבואר באומר סלע זו לצדקה יכול לשנותה למצוה אחרת וזהו אפי' בגבאי מכש"כ בבעלים כמוש"כ הש"ך והמחנה אפרים א"כ לא עדיפא אם הפריש מעשר כספים דיכול לשנותה למצוה אחרת דלא זכו בה עניים וא"כ בודאי במצוה שאין מחוייב בה רשאי לשנותה רק במצוה שחייב לעשותה א"י לקיים בזה דהוא דבר שבחובה רק שלא תאמר דעיקר מנהגא במצות מעשר כספים הוא לכל מצוה דאיתרמי לי' א"כ הי' רשאי לקיים בי' אף דבר שבחובה לזה כתב המהרי"ל דעיקרו באה לעניים ע"כ אין רשאי ליקח מהם דבר שבחובה וכדברי מוכח מדברי המג"א סי' תרצ"ד

שהביא בשם השל"ה דמעות פורים משלוח מנות ומתנות לאביונים שאין ליקח ממעות מעשר משום דהו' דבר שבחובה רק שאם רוצה להוסיף מוסיף משל מעשר וא"ש רק דכבר בארתי בה' בית הבחירה דבמצוה לא קאמר כלל הך דדבר שבחובה אין באה מן החולין רק בקרבנות נאמרה ואף בקרבנות משמע רק לכתחלה אין להביא לא כדמשמע מהשל"ה דפשיטא לי' דאף דיעבד לא יצא.

הנה בירושלמי פר"ק דערלה ולקחתם לכם ולא מן המצוה לכאו' נרא' שבא ג"כ למעט מה"ט דאין דבר שבחובה בא אלא מן החולין והיינו דלא לבד בדבר שנדר אלא גם מצוה שחובה עליו אין בא אלא מן החולין והיינו ע"ד שאמרו אין עושין מצות חבילות חבילות וע"כ אין לעשות מצוה בדבר שהוא בלא"ה מצוה עליו וע"ד שכ' אחרונים דאין מדליקין בשמן שריפה משום דאין עושין מצות חבילות כמבואר בקהלת יעקב ובמר"ם שיק הקשה דקתני בפסחים דף ל"ה דאין יוצאין בתרומה מצות מצה הא תיפק לי דאין מצות חבילות חבילות ומירושלמי הנ"ל קשיא יותר דממעט מקרא דלכם ובמצה נמי הא כתב מצתכם וגם באתרוג פשיטא דאי' מהא"ט שכתב הירושלמי לכן נראה דאין כונת הירושלמי לזה אלא ע"ד שדרשו בירושלמי בפ' לולב הגזול לכם ולא מדבר שאסור בהנאה וכמו שבארתי בגליון הירושלמי שם ועיין מה שכתבתי בה' מעילה:

והקריב המקריב עד שיהי' משלו. הנה בב"מ דף צ"ב בעיא בגמרא אי פועל משלו אוכל או משל שלמים אוכל ונפ"מ באמר תנו לבני עיי"ש מוכח אף אי משל שלמים אוכל כיון שבא לידו לאכול ממונו הו' כשלו וכדברי הריטב"א בקידושין דכשאוכל לא הו' ממון גבוה [רק דמפירש"י לקמן משמע דעד שנותן לפיו לא הו' משלו אי אמרינן דמשל שמים אוכל והראשונים פליגי בזה לי נראה דתליא בהא דאיתא בנדרים במי שנדר חתנו בהנאה אי הקנה לבתו משבא לידה או מה שנתנה בפי'] ובהא יש ליישב הך דסוכה דף ל"ה דלא יטול אתרוג של מע"ש מפני שמכשירה לקבל טומאה והקשה במנחת חינוך כיון דממון גבוה אין לו בעלים והא בהכשר לקבל טומאה בעינן דעת בעלים להנ"ל ניחא דכיון דמע"ש עכ"פ הא נותן לאכילה ומשיש לו רשות לאכול אף קודם שבא לאכלו הוא שלו [ולכן אין בזה ענין למה שהעלה הקצוה"ח סי' ת"ו דבשלמים לא שייך הכשר למ"ד לאו ממון בעלים משום דמחייב א"ע לאכילה] דלא שייך משולחן גבוה קזכו כדאיתא בנדרים דף ל"ה דאורח הסמוך על שולחן אחרים דמדידי' קאכיל כש"כ מה שנתנה תורה לאכילת אדם דמדידי' קאכיל כשהוא אוכל ממנו לכן מהני גם מחשבתו ועיי' פנ"י פסחים כ"ח ובהא ניחא הא דאיתא בב"מ דף צ"ב דאיסורא לא זכו לי' רחמנא והקשה בשטמקב"צ הא מע"ש ונטע רבעי ממון גבוה א"כ נתמעט מרעיך

דלא הו' שלו להנ"ל ניחא דהא הכא בשבא לאכלו איירא דאז בודאי שלו הי' רק דאפ"ה כיון דאיסורא הוא לא זכו לי' רחמנא.

ואמנם יש לתמוה מסנהדרין פ' הנחנקין דקתני אם אכל מע"ש אין נעשה בן סורר ותיפק לי' כיון דמע"ש לאו דבעלים נינהו והא אין נעשה בן סורר רק אם אכל משל אבותיו והא לאו דאבוהו.

פרק יז

הלכה ב

האומר הרי עלי במחבת והיא במרחשת וכו'. בירושלמי פ"ה דנזיר דף כ' מוקי לה למתניתין באומר במחבת אמרתי שיודע שאמר במחבת ואפ"ה מביאה במרחשת לכן מה שהביא הביא דנדבה אחרת הוא ולא יצא ידי נדרו אבל אם אמר במחבת וחזר ואמר במרחשת יצא דחזרה הוא ורבינו לא הביא דין זה אך י"ל דבשירי קרבן שם הקשה באמת מאי מהני חזרתו עד כאן לא פליגי בה ואמרו דיכול לחזור בו היינו בשחזר תוך כדי דיבור אבל לאחר כדי דיבור לאו כלום הוא וכש"כ דקשה לרבינו דס"ל בהקדש תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי וא"כ יש לומר דרבינו ס"ל דאתיא הך כמ"ד הקדש תוכ"ד כדיבור דמי ויכול לחזור באמר תוכ"ד במחבת אבל רבינו לשיטתו דס"ל דל"מ חזרה אף תוכ"ד לכן לא הביא דין זה.

הלכה ג

אמרו לו בכלי אחד נדרת וכו'. ומבואר ברע"ב דהא"ט כיון דא"ל בכלי אחד נדרת הו"ל למימר אנא משום נדר אחרינא מייתא לה וקשה לי דמבואר בתומים דבכל התראה צריך שיאמר אעפי"כ ע"מ שילקה אבל אי לא אמר אעפי"כ ל"ה לקי דעדיין יכול ליתן אמתלא דלא אשגח בהו א"כ ה"נ מאי הו' דאמר לו אמאי א"י לומר משום נדר אחרינא מייתא לה ומביאין לידי פסול הא לפי סברא הנ"ל ה"נ הו' לי' למימר עאפי"כ אז הו' שייך לומר דפסול מדאמר אעפי"כ רוצה לעבור אנדרו ומתחרט על מה שנדר בכלי אחד ובאמת א"י להחזיר ממילא פסול אבל אי אמרינן דסגי מדלא אמר משום נדר אחרינא מייתא לה כבר נשמע דרוצה לעבור על נדרו א"כ גם בכל התראה כיון שהתרו בו ולא ענה דיש לו אמתלא כהך דאשה שלבשה בגדי נדתה הי' לי' לבעל ליתן אמתלא ומדלא נתן לקי ולמה צריך שיקבל התראה לומר אעפי"כ דרק אז ילקה וכן יש להוכיח דל"ב שיאמר אעפי"כ בהתראה למכות דהכי כיון שאמרו לו בכלי אחד נדרת שוב אינו יכול לומר שנדר אחר הביאו דהנה רבינו בפ"ד מע"ז כתב וז"ל עיה"נ שלא נתקיימו בה ובמדיחים

כל התנאים האלו האיך עושין להם מתרין ומעידין בכל אחד ואחד שעבד עכו"ם וסוקלין היחידים שעבד ולכאו' תמוה הא כבר התרו בהם כמוש"כ הראב"ד לקמן לתמוה באמת ארבינו דכ' דשולחין ת"ח להחזירם לתשובה והראב"ד תמה דלא מצאתי תשובה מועלת אחר התראה ומעשה להנ"ל ניחא דיש לומר דתחלה רק התרו בהם אבל אין צריך לומר אעפי"כ רק כשאין שם כל התנאים לדינם כעיהנ"ד רק כיחידים שעבדו ע"ז צריכין להתרות בהם וקיבלו התראה לומר אעפי"כ וכדאיתא בחולין דף י' מסר עצמו למיתה אין לך מומר גדול מזה ולכן סובר רבינו כיון שאין צריך לומר אעפי"כ מהני תשובה ולדעת הראב"ד דל"מ תשובה אף בכהא"ג שלא אמר אעפי"כ.

הלכה ו

אין היחיד מביא וכו' מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחר וכו'. והנה במשנה איתא הטעם שכן ציבור מביא ס"א ואיתא במשנה דר"ש פליג דאין מביאין בכלי אחד דאין שווים זה בלילתו עבה וזו בלילתו רכה והוא חיסר שמנה או ריבה שמנה ובתוס' רע"א הקשה הא קיי"ל אין עולין מבטלין זא"ז ובתפי"ש כתב משום דאין מבטלין איסור לכתחלה ואמנם נראה דאיה"נ הכי קאמר ר"ש דאין נבללין דהיינו דכן מצותן שלא תהא נבללין רק להביאן כל אחד בפ"ע א"כ ל"ש ליתן טעם דמביאין משום שכן איתא בציבור.

מביא ששים בכלי אחד וכו'. הנה ראיתי בתוספתא פי"ג דמנחות דתני בנדר ק' עשרונות דלכתחלה מביא נ' בכלי אחד ונ' בכלי שני ואם הביא ס' בכלי אחד והשאר בכלי שני יצא אך ב"ב ק"מ פריך מינה למ"ד דבלקיחות כהא"ג נותנין פלגא להאי ופלגא להאי א"כ עכ"ח דהגי' בתוספתא איפכא כדגריס שם ברשב"ם דלכתחלה מביא ס' בכלי אחד קשיא למ"ד פלגא להאי ופלגא להאי אך הנה בירושלמי ריש פ"ק דיומא הובא ג"כ אותו סוגי' והגי' שם ג"כ כמו בתוספתא ומפרש לה בקרבן עתה דהכי פריך כיון דאמר להביא בשני כלים ע"כ דלאו פלגא קאמר אפי' בדיעבד לא יצא דהא לא קיים נדרו וא"כ איך מפקינן ממונא מספיקא עיי"ש א"כ אין הכרח להגיה התוספתא והנה שם בירושלמי פליגי בהא אי ילפינן מדת הדין מעשרון דהיינו איסורא ממונא וכיון דבגמרא דידן מוכח דיליף מדת הדין מעשרון ע"כ דס"ל דילפינן בכ"מ ממונא מאיסורא וקשה מב"מ דאמרינן דלא ילפינן ממונא מאיסורא וכן בברכות דף כ' דלא ילפינן ממונא מאיסורא.

הלכה ז

אמר הרי עלי וכו' פירש נדרו ושכח כמה פירש יביא ששים עשרון בכלי אחד וכו'. ובהל' ח' כ' ואם שכח אף באיזה מין קבע מביא על סדר זה מכל מין ומין. ובכ"מ ובלח"מ תמה מזכה שטרא לבי תרי והעלה בלח"מ דכהא"ג בשכח כמה כלים נדר מודין חכמים

לרבי כיון דאולי נדר בס' כלים ואף דיש כאן יותר ממה שנדר הוה השאר נדבה וכ"כ בבה"ז ולענ"ד תמוה א"כ למה צריך מא' עד ס' הא הי' די בל' כלים הא' מעשרון ושלושים אחרת משלשים עד ס' וכאשר תרצ' לדייק יותר תמצא דדי עוד בפחות יותר דהיינו שיביא בכלי אחד ס' עשרון וב' כלים מל' וג' כלים מכ' ד' כלים מטו' ה' כלים מיב' ו' כלים מעשרה עשרון ואח"כ יעשה עוד מא' עד י' והם ס' כלים ובכל הני אופנים ע"כ יוצא בהן דאם למשל נדר עשרים וחמשה וכ"ב וי"ג ס"ה ס' עשרון הרי יש אחד ששים עשרון א"כ יוצא בו ידי כלו אחד של כ"ה עשרון והשאר נדבה והשאר יוצא בשני כלים שבכ"א ל' והשאר נדבה וכן כולם וא"כ למה צריך כל הני מא' עד ס'.

והנה בבה"ז כת' דאתיא כרבי וכאשר צידד גם בכ"מ וזה ג"כ פלא דלרבי כיון דרבינו איירי בשכח כמה כלים נדר אולי נדר ס' בכלים בכ"א עשרון ואין כאן רק אחד מעשרון או ל' כלים בכ"א ב' עשרונות ואין כאן רק אחד של ב' עשרון וא"ל דעכ"פ יש כאן ס' כלים והשאר יהא נדבה הרי לרבי אסור לערב חובה בנדבה ורק בגמ' דאיירא בקבע רק בכלי אחד סגי' באלף תת"ל עשרון אבל בכהא"ג ששכח כמה כלים יצטרך ס' כלים של עשרון ל' כלים של ב' עשרון כ' כלים של ג' עשרון.

ואולם נראה ליישב באופן דדברי שניהם יכונו יחדיו כי הנה בה"ז הביא דהגאון מוה' העשיל ז"ל הקשה אי אתיא כרבי א"כ למה מביא ס' עשרון בכלי אחד [ברישא באי' מה פרשתי] הא צריך להביא ס' עשרון בס' כלים ואולם בטה"ק יפה תי' כיון דקיימ"ל בהא דלא כרבי בקטן והביא גדול א"כ יכול להביא ס' עשרון בכלי אחד אולם באמת דבריו תמוהים אם כן הא דקבעתי' בכלי אחד דמוקי גמ' דטעמא של רבי יען דקטן והביא גדול לא יצא וא"כ לפי תירץ של בה"ז דלרבינו מצריך לכן מ"א עד ס' יען דאתא כרבי א"כ ע"כ ל"ל הסברא דקטן והביא גדול יצא א"כ גם בלא קבע בכלי יהא צרי' להביא דוקא כמו שנדר דבוודאי לר"ש דמחלק בין קבע בכלי אין הטע' משום דקטן והביא גדול דאף דנאמר כיון דקבע בכלי גרע והביא גדול לא יצא אכתי יקשה א"כ כיון דשכח כמה כלים א"כ יצטרך ל' כלים של ב' עשרון וכ' כלים של ג' עשרון וס' כלים של א' עשרון וכיוצא.

ע"כ נראה דהסברא כך דהנה כאן נדר ואין יודע כמה סך נדר אם עשרה או א' או כ' או כ"ה בכלי אחד ועוד יש ספ' אם נדר ב"פ א' או ב"פ עשרה או ב"פ כ' או ב"פ כ"ה בכלי השני וכן בכלי השלישי עד ס' ולכן אמרינן בוודאי לרבי אי קטן והביא גדול יצא א"כ הי' צריך ס' פעמים של עשרון אחד אבל כיון דקי"ל דקטן והביא גדול יצא א"כ רק לכן צריך להביא מא' עד ס' כדי לצאת הספק אולי נדר א' ב' או ג' וכן עד ס' אבל מה שיש עוד להסתפק אולי נדר ספ' אחד או ספ' ב' א"צ להביא משום זה ס' כלים של ס'

עשרונות כיון שיש כאן ס' כלים אף דבשאר כלים יש יותר מא' או ב' יצא דקטן והביא גדול יצא ומעתה גם א"ש לרבנן כיון דספק כמה נדר וכמה כלים הנה צריך להביא מא' עד ס' דילמא נדר א' או ב' עד ס' אבל מה שיש להסתפק דילמא נדר ספ' א' משום זה לא הצריכוהו להביא ספ' א' כיון שיש ס' כלים אף שבכלים יש יותר יותר הרי לרבנן שרי לערב חובה בנדבה ומעתה לא יקשה למה צריך להביא מא' עד ס' משום דעכ"פ צריך להיות מכל המספר מא' עד ס' כלי אחד לצאת הספק דדילמא נדר ממספר א' עד ס' אבל מה שיש להסתפק דילמא נדר ספ' א' או ספ' ב' בזה שפיר אמרינן דיוצא דהרי יש ס' כלים שיש בהן יותר השאר נדבה ומותר לערב ודו"ק.

ויש להוסיף עוד בטעמא דמילתא דהנה כתבנו לעיל דבדיעבד דוקא יצא אבל לכתחלה לא יצא בקטן והביא גדול ומעתה כיון דלענין לכתחלה יש ספק אולי נדר ממספר א' עד ס' ואם נדר קטן לכתחלה לא יביא גדול ולכן מביא כל המספ' מא' עד ס' ומאי תאמר שמא נדר ג"פ כ' וכדומה ובמספר הזה ליכא אלא פעם אחת כ' ז"א דהא בדיעבד כבר יצא בכלי שיש בו כ"א וכ"ב אף דזה הוא כנדר קטן והביא גדול לענין זה נחשב כדיעבד כיון שכבר הביא מא' עד ס' לצאת הספק הראשון אם באנו לחייבו יותר מחשב כדיעבד ובדיעבד הא יצא בנדר קטן והביא גדול [ועכהא"ג בטה"ק לקמן דף ק"ו הא דמביא פר ועגל רק לרבי דלרבנן כיון דמביא פר מספק שוב לענין עגל הוה דיעבד].

הלכה ט

האומר הרי עלי מנחת שעורים וכו' שלא התנדב דבר שכמוהו מקריבין. והראב"ד השיג דאין לחלק בין מנחה שעורים למנחת שעורים רק תלוי' בבדיקה אם אמר הייתי מתנדב כדרך שמקריבין חייב ונראה לבאר דהנה הרמב"ן בפ' מטות כתב וז"ל אעפ"י שמצינו בנדרי גבוה הרי עלי עולה הרי עלי שלמים שאמירתו לגבוה נתחייבו הנכסים כמסירתו להדיוט או שהוא חומר נוהג בענייני הקדש [נראה כוונתו בקדשי בדה"ב] מפני שיש כאן חפץ נאסרו להדיוט ונתפס לגבוה וכו' עיי"ש ולכאו' תמוה דאמירה לגבוה הא רק שייך בהרי זו אבל בהרי עלי ל"ה אלא נדר בעלמא ומה שייך בזה אמירה לגבוה כמסירה להדיוט ופשיטא דאם נהנה מנכסין דאין מועלין ונראה לפי מה שביארתי בה' אימ"ז בערב דמשתעבד נכסיו שיש לחקור אי השעיבוד רק על הגוף והנכסים רק משועבדים בתורת ערבות לשיעבוד הגוף או שהנכסים משועבדים דהיינו דהערב משעבד נכסיו מעתה בהקדש נמי באמר הרי עלי משתעבד הגוף והנכסי' משועבדים תחת הגוף ע"כ לא שייך מעילה דהנכסים מצד עצמן אין משועבדים והיינו דקאמ' כמסירה להדיו' דהיינו כמו בהדיוט הנכסים משועבדים בערב כן בהקדש מעתה באמר

הרי עלי מנחת שעורים כיון שאין דרך המתנדבים נהי באמר הרי עלי קיבל בנדר אם שהי' מתנדב כמקריבין אבל ל"ש לומר דישתעבדו נכסיו דע"ז ל"מ בדיקה לחייב הנכסים.

האומר הרי עלי מנחת שעורים או מנחת חצי עשרון וכו' שלא התנדב דבר שכמוהו מקריבין וכו'. והנה בכ"מ הקשה בנדר מן העדשים דבודקין אותו ובגמרא מבואר דבנדר מן העדשים דלא טעו אינשי אין בודקין אותו ותי' כיון דאמר מנחה על כן מהני גם באומר מן העדשים ובלח"מ תמה דהא בהלכות נזיר פסק רבינו דמן הגרוגרות לא מהני אפילו באומר אילו הייתי יודע והנה נרא' ליישב קו' הכ"מ דשם איתא דהקש' ריי"ו לחזקי' דמוקי כב"ש אפי' מן העדשים ג"כ חייב והנה רבינו פסק כרי"ו וכתב בכ"מ יען דחזקי' הדר בי' והקשה בטה"ק מנ"ל דהדר בי' דילמא לאחר שאמרה ר"י קיבלה מיני' דלדידי' דמוקי כב"ש כש"כ בעדשים דלא טעו אינשי רק מהדר קהדר בי' [וכן משמע לעיל דף פ' דלא הדר בי' חזקי'] ולפ"ז אני אומר ר"י לשיטתי' דחזקי' אפי' אי חזקי' לא הדר וקיבלה מיני' כיון דלר"י אליבא דחזקי' לב"ש אפי' בעדשים א"כ הא דקאמר ריי"ו אפי' תימא ב"ה וכגון באומר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר קאי ממילא אפי' בעדשים וע"ז אמר זעירי לומר דבין לב"ש ובין לב"ה דוקא באומר מנחה אבל מנחת לא א"כ נשמע ממילא דהלכתא כוותי' נגד חזקי' אתיא שפיר לב"ה באומר מן העדשים ואליבא דזעירי דוקא באומר מנחה.

והנה בלכ"מ מנזיר לדעתי אדרבא מתוס' דנזיר מוכח דהא בהא תליא שכתב דלר"ש דסובר שלא התנדב כדרך המתנדבין מחמת שדיבור זה לא הי' כדרך המתנדבין ואפי' אמר אילו הייתי יודע וכן אפי' נדור ל"ה ועטה"ק ומעתה כיון דרבינו סובר דגרוגרות עכ"פ נדור הו' ע"כ דכאן מהני באומר אלו הייתי יודע ובמש"כ א"ש מה שהקשה בטה"ק הא דמדמי בנזיר להך דשעורים דכיון לר"ש הטעם דטעי בהכי אבל בגרוגרות לא טעי וא"כ לאתשולי קאי א"כ אי אין פותחין בחרטה להוי נדר גמור וא"כ מאי מייתא ר"ש ראי' מר"ש אבל אי אמרינן דאפי' בעדשים אתי שפיר דדמי לגרוגרות.

והנה בראב"ד השיג דרבינו פסק כזעירי והא זה רק אליבא דב"ש ועוד השיג אי דקאי אליבא דר"מ ור"מ ור"י הלכה כר"י ובכ"מ השיג ע"ז כי מה זה לפלוגתא דר"מ ור"י אי אמר מנחה או מנחת ומעתה אני אומר נקוט בידינו עכ"פ דברי הראב"ד דגמרא קאי אליבא דר"מ ומעתה א"ש כיון דקאי אי תפוס לשון ראשון א"כ מיושב קו' אחרת דרבינו כ' להלן עשרון ומחצה ג"כ בודקין ויקשה כיון דרבינו בעי מנחת אם כן ע"כ איירא באומר מנחה חצי עשרון ועשרון ורבינו כת' עשרון ומחצה לפי' הנ"ל א"ש דגמ' קאי אליבא דר"מ לכן שפיר בעשרון ומחצה לא מהני בדיקה דהא מנחה לא קאי רק אעשרון ולא אחצי עשרון

אבל לר"י דאף תפוס לשון אחרון א"כ קאי האי מנחה אף אחצי עשרון וכיון דלענין אי קאמר מנחה או מנחת לא תליא בפלוגתא דר"מ ור"י ואף לר"י שייך לומר במנחה דוקא מהני בדיקה אבל לא במנחת וא"כ כיון דקאי גם אחצי עשרון שפיר מהני בדיקה.

ואמנם על מש"כ הראב"ד דלר"י לא שייך לחלק בין מנחה למנחת נראה לי לבאר דגם לר"י שייך האי טעמא דהנה לקמן במשנה איתא דר"מ סובר מנחה המיוחדת ומפרש בגמרא דכונה דאין לה שם לווי והכונה דד' מנחות נקראין מנחת מאפה מנחת מרחשת אבל מנחה סתם אין נקראין רק מנחת סולת וא"כ לפ"ז אני אומר אליבא דר"י באומר מנחה א"כ קאי אסולת וכבר נגמר הנדר אבל באומר מנחת כיון שהוא נסמך לתיבה שלאחריו א"כ לא נגמר מחשבתו דהוא כאלו רוצה לומר מנחת מאפה [או] מרחשת א"כ הנדר לא נגמר א"כ כשאומר שעורים א"כ אין כאן נדר כלל וא"כ אליבא דר"י בודאי נכונים דברי זעירי ואין זה ענין לתפוס לשון ראשון [אף דר"י סובר באמת תפוס לשון ראשון אבל אין צריך בזה לדין מצד תפוס לשון ראשון] וא"כ עתה אומר אף לדידן דגם מנחה סתם משמע אף מנחת מאפה תנור אבל עכ"פ כשאומר מנחה נגמר הנדר דאי בעי סולת מייתא אי בעי מאפה תנור מייתא אבל כשאומר מנחת גם אליבא דרבנן לא משמע סולת רק משמע שרוצה לומר מנחת מאפה או מרחשת א"כ לא נגמר הנדר כשאומר שעורים או שאר דבר שאין קרב לכן שפיר אין כאן נדר אף כשאומר אלו הייתי.

והנה בפ"ח מערכין מחלק רבינו בין הרי עלי חצי קרבנות דמביא החצי ובין הרי עלי קרבנות חצי נזיר והראב"ד לא מחלק בין אמר הרי עלי חצי קרבנות נזיר או אמר הר"ע קרבנות חצי נזיר דמביא חצי רק באומר קרבנות חצי נזיר עלי אז חייב בכולה [ועיי' ערכין דף כ"ז כהא"ג וכ"כ בפ"ב שם חצי דמי עלי נותן חצי עיי"ש] ואולם מכאן נראה שרבינו לשיטתו דהנה כשאומר מנחת הוא כאלו לא הזכיר כלל מנחה וכאשר הוא באמת לגי' אחת דלא אמר מנחה רק אמר הרי עלי מן השעורים ושם איתא כשאומר הר"ע לגלח חצי נזיר דלא מזכיר קרבנות לכ"ע מביא רק חצי קרבנות והוא כמו כן דלא הזכיר מנחה דאין בודקין ופטור [וכ"כ רבינו בהל' י' לא הזכיר מנחה כלל כמי שלא נדר מעולם ובזה מובן מה ששינה וכתב שלא נדר מעולם עפ"י דברי ר"י בנבשת שהביא בכ"מ כשאומר מנחת רק הטעם יען דא"א להפריד הפתח מגוף הנדר אבל בלא אמר מנחה כלל הוא כמי שלא נדר מעולם] אבל בשהזכיר קרבנות תחילה הו' כהזכיר מנחה חצי עשרון ודינם שווין שם חייב בכולה כן כאן אם אומר אלו הייתי יודע חייב בכל העשרון אף שאומר ה"ע מנחה חצי עשרון ולא מחלקינן בין אמר הרי עלי תחילה אבל להראב"ד דעיקר תלוי אם אמר ה"ע תחילה ולא תלוי אם מזכיר תחילה קרבנות הה"ד דכאן דאין לחלק בין אומר

מנחה או לא אמר מנחה כלל אבל עכ"פ מוכח דגם לדידן יש חילוק בין אומר מנחה תחילה כמו שם דצריך שיאמר קרבנות תחילה.

והנה במש"כ הראב"ד אין לסמוך על הכללות הללו שאם בדקו אותו ואמר אלו הייתי יודע הייתי מתנדב כדרך המתנדבין וכו' ובס' ע"א כתב ליישב משום דיש לדקדק באותה הסוגי' מאי דוחקי' דחזקי' לאוקמא מתניתין כב"ש דאמרי תפוס לשון ראשון כיון דלא מצינו לב"ש בהדיא דאמרי תפוס לשון ראשון אלא מדאמרינן בנזיר ט' ב"ש סברי לה כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה א"כ הו' ל"ל הא מני ר"מ או הא מני ר"י דאמר תפוס לשון ראשון עוד קשה מאי קשיא לי' לחזקי' ליתני עדשים הא תני במתני' דומיא דעדשים דקתני חצי עשרון יביא עשרון שלם ועוד תני קמח יביא סולת דהני דומיא דעדשים נינהו דחצי עשרון וקמח של חיטים ליתנהו בשום מנחה אע"ג דכהא"ג מקריב חצי עשרון מ"מ הבאתו צריך שיהי' עשרון שלם כדי להקדישו דאם הקדיש חצי עשרון לבד אינו קדוש והמתנדב מסתמא דעתו על הבאת המנחה היתה ולפמש"כ לא משכחת לן הבאת חצי עשרון לכל המנחות והיינו עדשים מיהו לזה יש לומר דאפשר דחזקי' סובר דמתוך שהוא קריבה לחצאין קדושה נמי לחצאין וכר"א דפ"ק דמנחות דף ח' אבל קמח חיטים דתני במתני' קשה דהיינו דומיא דעדשים ודוחק לומר דהואיל דאיתא במנחת קנאות קמח שעורים טעי נמי בקמח חיטים משום דבתרתי לא טעי אינשי חדא שיטעה בקמח ממנחת סוטה למנח' נדבה ועוד שיטעה מקמח של שעורים לקמח של חיטים אע"כ לומר דאפילו אם אמר דבר שאין שייך לגבי מנחה כלל חייב וא"כ היינו עדשים ונראה דמה שהכריחו לחזקי' לאוקמ' מתניתין כב"ש ולא כר"י דאמר בהדיא תפוס ל"ר משום דמתניתין קשיתי' ואאוקימתא בתרייתא סמוך דאם איתא דטעמא דמתניתין משום תפל"ר אמאי לא תניא עדשים אע"כ לומר דטעמא דמתנית' לא משום תפל"ר אלא משום נדר ופתחו עמו מש"ה אוקמא למתני' כב"ש ולא כר"י והיינו כסוגי' דנזיר והא דאמרינן הדר בי' חזקי' לא דהדר מלאוקמא מתני' כב"ש ומוקי לה כב"ה אלא דהדר ממה דאוקמ' למתני' כב"ש מטעם תפוס לשון ראשון וכאוקמתא דת"ק דמתניתין דנזיר ומוקים לה כב"ש וכאוקמתא דר"י דנזיר דאמר דמודו ב"ש דאינו נזיר מן היין אלא מודר מן הגרוגרת ובהכי ניחא דלא תקשי סוגי' דהכא לסוגי' דנזיר דהכא אוקמא חזקי' להך מתני' כב"ה ובסוגי' דנזיר אוקמא חזקי' הך מתניתין כב"ש אבל לפמש"כ דהכא נמי אוקמא כב"ש ניחא ואע"ג דמתני' דהכא מצי לאוקמא כר"י מטעם תפל"ר כיון דאיכא במתניתין דברים דסותרין אהדדי דקתני מנחה מן השעורין דהוא כאומר תמורת עולה תמורת שלמים דדבריו סותרין אהדדי כמוש"כ לעיל ול"ד להאומר

הריני נזיר מן הגרוגרת כיון דקשיתי' מתני' לא מצינן לאוקמא לא כר"י ולא כר"מ מטעם תפל"ר אלא כב"ש אליבא דר"י דנזיר ור"ז דאוקי למתני' דהכא כב"ה נראה שהוא מפרש הא דאמרינן בנזיר מתניתין דלא כהאי תנא הא דפליגי ת"ק דמתניתין עם תנא דברייתא בלש"ק אליבא דב"ש פליגי דת"ק דמתני' סבר אליבא דב"ש דהו' נזיר ואינו נדור ולב"ה הוא נדור ואינו נזיר ותנא דברייתא אליבא דב"ש דהוא נדור ונזיר אבל אליבא דב"ה לא פליגי ולדברי הכל הוא נדור ואינו נזיר ומש"ה אוקמא רי"ו למתני' דהכא כב"ה וכת"ק דמתניתין דנזיר וכתנא דברייתא ולפמש"כ נקטינן דאפילו דבתר דהדר בי' חזקי' מוקי למתניתין דהכא כב"ש וכר"י דנזיר וכו' אך תקשה לר"י דמוקי מתני' כב"ה מנחה דקתני ל"ל דמשמע מינה דטעמא דמתניתין משום תפוס לשון ראשון הוא וכב"ש וכו' אעכ"ח לומר משום דמודים בה דלא אמרינן דלהוי נדור אלא בדאמר מנחה אבל לא אמר מנחה אפי' נדור לא הו' מאחר שלא הוציא מפיו דבר שיהא נתפוס בו הנדר דומיא דהריני נזיר מן הגרוגרות כיון דלשון נזירות שייך בנדר עצמו מן היין חל נמי לגבי הגרוגרות דהוא נדור מן הגרוגרות וכן כשאומר הר"ע מנחה מן השעורים הו' כאומר הר"ע מנחה לחוד נתחייב במנחה בכל משפטי' אע"ג דאין מנחה מן השעורין מכ"מ כשאמר אם הייתי יודע הייתי נודר מן החיטים חייב כיון שהזכיר שם מנחה וכו' ולפי"ז צר"ל דרי"ו אי"ל דזעירי דאמר ל"ש אלא בדאמר מנחה אבל אם אמר מנחת שעורים לא אמר כלום וכן כשאמר הר"ע עשרון ומחצה מאחר שהזכיר עשרון הוא נדור בדבר שהעולם נודרין בו וכן כשאומר אלו הייתי יודע הייתי נודר כדרך הנודרין וכו' מעתה אפשר לומר שדעת רבינו הוא כמו שבארנו ומש"ה כתב האומר ה"ע מנחת שעורים פטור אבל אם אמר ה"ע מנחה מן השעור' שואלין אותו אם אמר אלו הייתי יודע הייתי נודר וכו' כיון שבאמת הזכיר בדבריו מנחה וכן אם אמר הרי עלי עשרון ומחצה כיון שהזכיר עשרון הו' דבר שהעולם נודרין בו ולפי"ז נסתלקה השגת הראב"ד משום שרבינו סובר דר"י מודה להא דזעירי את"ד:

האומר הרי עלי מנחת שעורין וכו'. והראב"ד השיג דאין לסמוך על הכללות וכו' גם הכ"מ השיג עליו במה דכתב רבינו באמר מנחה מן העדשים שואלין אותו דבגמרא איתא דבעדשין לא טעו אינשי ובס' מראה הכהן הביא ליישב דהנה תוס' ד"ה הא מני הקשו וא"ת ולימא טעמא דב"ה משום דיש שאלה בהקדש וב"ה לטעמייהו ונראה דבנזיר ט' איתא אמר הריני נזיר מן הגרוגרות ב"ש סבר כר"מ דאמר א"א מוציא דבר לבטלה וב"ש לטעמייהו דאמר אין שאלה בהקדש וב"ה כר"ש והנה לכאו' סוגיא דהכא סותר לסוגי' דנזיר דהכא קאמר טעמא דב"ש משום תפוס לשון ראשון ולא נקט טעמי' כלל משום

דאין שאלה בהקדש אמנם הנפקותא בין הני תרי לשונות אי אמרינן טעמא דב"ש משום אין שאלה בהקדש יכול להיות דלב"ש ל"ל תפוס לשון ראשון ושאני הכא דאמרינן אין אדם מוציא דבריו לבטלה וא"כ ודאי דעתו להיות נזיר רק דרוצה לחזור משו"ה קאמר אין שאלה בהקדש ולעולם נוכל לומר דבעלמא לא ס"ל תפוס לשון ראשון ואי אמרינן תפוס לשון ראשון נוכל לומר לעולם יש שאלה בהקדש ושאני הכא דתפוס לשון ראשון אף דעכ"ח מוכח דס"ל אין שאלה בהקדש דאל"כ אף דס"ל תפוס לשון ראשון מ"מ נוכל לומר דחזר בהא דקאמר מן השעורין זה אינו דבהא ודאי מחמת קו' צריך לומר אין שאלה בהקדש אמנם מחמת הטעם אין צריך לומר אין שאלה בהקדש ונוכל לומר יש שאלה והנ"מ בין ב' הסוגיות דלסוגי' דנזיר דהזיר ב' גרוגרות ובהא כ"ע ידעו דלא חייל נזירות אגרוגרות וע"כ צריך לומר משום הכי אמר גרוגרות כי היכא דרוצה לחזור ומשו"ה שייך יותר הטעם משום אין שאלה בהקדש דלא מצי לחזור ולא שייך תפוס לשון ראשון דזה שייך אם רוצה לחזור אבל היכא דרוצה לחזור כדי דיבור ומשו"ה צריך לומר הטעם משום אין שאלה בהקדש אבל בסוגי' דהכא דאיירא בשעורין ובה טעו אינשי לא שייך לומר אין שאלה בהקדש דלא מצי לחזור זה אינו הא אין דעתו לחזור ומשו"ה צריך לומר הטעם תפוס לשון ראשון וא"כ אף דטעו אפ"ה הו' כאלו אמר רק מנחה לחוד ומביא מן החיטין משום תפוס לשון ראשון ומיושב קו' התוס' שהקשו דטעמא דב"ה משום דיש שאלה בהקדש זה אינו דהא אנן קיימינן הכא דלא שייך טעמא דב"ש משום אין שאלה בהקדש אמנם יש לברר מאי נפ"מ איכא אי טעמא דב"ה משום יש שאלה בהקדש אי משום טעות ונראה אי אמרינן טעמא משום טעות שייך דוקא באומר מן השעורין אבל בעדשים מודו ב"ה דחייב לפי הה"א דאין אדם מוציא דבריו לבטלה אבל אי אמרת הטעם משום יש שאלה רק הואיל ולא קאמר אליבא דב"ש הטעם משום דאין שאלה בהקדש לא קאמר נמי לב"ה טעמא דיש שאלה והשתא א"ש דרבינו לשיטתו דפסק יש שאלה בהקדש א"כ ה"ה בעדשים נמי פטור משום דיש שאלה בהקדש ושפיר פסק אפי' בעדשים אמנם זעירי חולק אוקימתא דלעיל וס"ל דאף דטעות חייב לב"ה וס"ל טעמא דב"ה משום יש שאלה בהקדש וס"ל דבשעורין נמי לא טעו אינשי ושפיר מפרש דוקא באומר מנחה דאז שייך לומר דחזר במאי דאמר אח"ז מן השעורין אבל באומר מנחת שעורין דשייך מנחת לשעורין וליכא למימר ש"ב דדעתו דוקא לשעורין חייב אפי' לב"ה דבטעות חייב לב"ה ושפיר פסק רבינו וליכא לאקשויי אכתי מנ"ל דסוגי' דזעירי קאי לב"ה דילמא קאי לב"ש ולב"ה באמת ליכא לחלק ונוכל לומר דרבינו הי' קשה לו קושיות התוס' ד"ה א"ה ר"ש פוטר דמקשה הא אוקימנא לעיל לרבנן כב"ש א"כ ר"ש קאי לב"ה

ל"ס תפוס לשון ראשון ומתרצם הא אסיקנא דחזקי' הדר בי' וא"כ זעירי דקאמר הכי לא שנו היינו לב"ה ולא קשה מה שהשיג הראב"ד דעכ"ח מוכח דקאי לב"ש וא"ש דברי רבינו את"ד.

בענין נפש לרבות את השותה במאי דדרשינן הנפש אשר תאכל תטמא דכתיב בנבילת עוף טהור דאתי לרבות את השותה קשה לי מנ"ל הא בחולין דף ל"ג איתא דאין משיב נפש אלא מיד אחר השחיטה קודם שתצא נפשה א"כ ה"נ לא תטמא אלא כשאכלו מיד כדי שתשיב נפש והואיל והנפש מתיישב ע"כ מיטמא בבית הבליעה אבל אחר זמן שאין משיב נפש עוד לא תטמא וא"כ מנ"ל לרבות את השותה הא צריך קרא נפש להכי דהא נבילות עוף טהור חידוש הוא כדאיתא בזבחים דף ע' דנבילות עוף טהור חידוש הוא וא"כ די שתטמא כ"ז שמשיב נפש.

ועוד קשיא לי דבסנהדרין דף ע' איתא דדוקא אם אוכל בשר שלא עבר עליו יום אחד משום דנמשך אחריו אבל אחר שעבר יום אחד עבר טעמו ולא חשוב א"כ יש לומר ג"כ הא דמטמא בבית הבליעה דלא עבר עליו יום אחד דאז הבשר טוב ונפש משיב נפש כדאיתא בשבת דף קכ"ט ומנ"ל דאתי לרבות את השותה.

הלכה י

נדר עשרון ומחצה ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך המתנדבין הר"ז מביא שנים וכו'. ובכ"מ הקשה דהא בגמ' דמנחות איתא ל"ש אלא דאמר מנחה אבל לא אמר מנחה לא ואמאי לא כתב רבינו דאמר ה"ע מנחה עשרון ומחצה ועו"ק דאמרינן שם דוקא באומר חצי עשרון ועשרון הוא דמייתא תרי אבל באומר עשרון ומחצה אינו מביא אלא א' ואמאי כת' רבינו בעשרון ומחצה מביא שנים.

והנה ראיתי בשו"ת שמן רוקח סימן כ"ו שמיישב ע"ד נכון אמרתי להעתיקו כאן דהנה רש"י כ' להאי דינא דזעירי דקאי למ"ד תפוס לשו"ר דהיינו דוקא באמר מנחה אבל באמר מנחת דהוא דבוק א"כ ל"ש תפוס לש"ר וכן הוא דעת הראב"ד וכפי המבואר ברש"י וראב"ד לרבנן בלא התנדב כדרך המתנדבין ולדעת רבינו שם בפי"ז וכן לדעת התוס' דמפרשו ג"כ כרבינו כמוש"כ בס' ברכת הזבח אף לרבנן בלא התנדב כדרך המתנדבין פטור והאי דינא דזעירי קאי על רי"ו דאף באומר אילו הייתי יודע דחייב היינו דוקא באומר מנחה וכ' מהר"י בנבנשת הטעם הובא בכ"מ ובקרבן אהרן דבהא דאמר מן השעורין הו' נדרו ופתחו עמו אך במאי דאמר אילו הייתי יודע הוה מבטל הפתח והיינו דוקא באמר מנחה אבל בלא אמר מנחה או דאמר מנחת א"כ ל"ש לומר דבמאי דאמר אילו הייתי יודע הוא מבטל הפתח דבלא אמר מנחה רק ה"ע אינו כלום ובאמר מנחת

ל"ש לומר דבמאי דאמר אילו הייתי יודע מבטל הפתח כי מנחת הוא דבוק ול"ש לומר מנחת אם לא אמר דבר אח"כ אלא הא דכתב שלא התנדב דבר כמוהו מתנדבין פטור הוא משום דאם הי' סבור בלא התנדב דבר שכמוהו מקריבין חייב א"כ גם אף באמר מנחת שעורין הוא חייב דל"ש דהוא נדרו ופתחו עמו הואיל וידעינן דהו' כוונתו בתחילת דבריו לומר כן ולא נתכוין לדרך שטות דהרי אמר אילו הייתי יודע וגם דהרי תראה לעין דתחילת כוונתו הי' לנדור כך דהרי אמר מנחת והוא לשון דבוק ע"כ הוכרח רבינו לומר דאף רבנן ס"ל דבלא התנדב כדרך המתנדבין פטור וכו' אך אכתי קשה ממתנדב חצי עשרון ולא אמר מנחה דפטור הא גם שם הדבר בעצמו ראוי' לנדבה רק דלא נתן כשיעור המתנדבין ואפ"ה פטור ואמאי חייב בהתנדב חמשה וצ"ל דבשלמא בהתנדב חצי עשרון לא חזו לכלום ולא חל הנדר כלל אבל בהתנדב חמשה הרי חל הנדר על ארבעה ממילא חל על כולו וכיון דאין להביא חמשה הרי חל הנדר על ארבעה ממילא חל על כולו וכיון דאין להביא חמשה ע"כ זוקקין אותו להביא ששה וכו' ובזה מיושב שפיר ב' קו' הכ"מ דהרי רבינו לשיטתו דסובר דיש קבע וא"כ אין הקו' אלא דנימא דרך שחוק אמר כן וזה ל"ה אלא באמר מנחה אבל בלא אמר מנחת ל"ש דרך שחוק ויפה עשה רבינו דלא כת' דאמר מנחה רק עשרון ומחצה מביא שנים ועוד האריך שם עיש"ה:

וכן האומר הרי עלי תודה בלא לחם וכו' אם אמר אילו הייתי יודע וכו'. והנה רבינו בפרקין דלעיל כתב באמר ולחמה מן המעשר יביא מן החולין ולא כתב דבעינן שיאמר אילו הייתי יודע משמע דאף בלא אמר כך יביא מן החולין דוקא ואמאי הא לא גרע מאם אמר תודה בלא לחמה דפטור מן הלחם והנה תוס' מנחות דף פ' הרגישו מ"ש מן השעורים ותי' דאמל"ג כמסירה להדיוט ולא מצי הדר ופלא א"כ מאי מדמי בגמ' לתודה בלא לחמה וראיתי כי בשצ"ק הרגיש קצת מזה ותי' דרק מדמי לב"ש וקשה דהרי הגמ' מסיק מהא"ל איירי לב"ה ע"כ רק באומר אם הייתי נודר כדרך המתנדבים וא"כ מ"ש בלחמה מן המעשר דא"צ שיאמר והנה בקצה"ח סי' רנ"ה הבין דכונת תוס' בנזיר תכ"ד כד"ד ולא אמרינן אמל"ג כמסלה"ד ובאמת דבריו תמוהים דהרי גמ' כאן מדמי תודה בלא לחם לנזיר ורק כונת תוס' לחלק בין ה"ע מן השעורים ובין ה"ע תודה מן המעשר וכן הוא בתויו"ט במנחות בשם תוס' הנ"ל דרק מן השעורים שייך בדיקה אבל כאן ל"ש בדיקה דהרי נדר גמור נדר אלא שרוצה להביא מן המעשר וא"י בו י"ח ומשום דהדר בי' כשאמר מן המעשר ול"מ למהדר משום אמירתו לגבוה והכונה לדעתי כך דהנה כשאמר מן השעורים הנה לפי' אמירתו אם כיון לזה א"כ אין כאן נדר אבל כאן למה לן בדיקה אף אם יאמר שכונתו הי' לכך מן המעשר הרי הי' כונתו רק על הלחם מן המעשר וזה א"א

כיון שבזה שאמר ה"ע תודה וזה נדר גמור אף לפי טעותו לכן יבוא ע"כ מן החולין (אבל כשאומר ה"ע תודה בלא לחם אם יאמר שאם הי' יודע שאין נודרין לא הי' נודר כלל א"כ הוה הטעות בגוף התודה) דעל גוף התודה א"צ לבדוק אותו כלל דאף לכשיאמר אם הי' ידוע הי' נודר רק מן המעשר בזה לא משוי טעות בגוף הקרבן תודה דהרי יש כאן נדר על קרבן שלם תודה ולחמה שאף שלחמה נדר רק מן המעשר אין החסרון נוגע לגוף הקרבן אבל בנדר תודה בלא לחם הנה אנו צריכים לבדוק על גוף קרבן נדרו ישאול אותו אם הי' יודע שאין נודרין בלא לחם אז הי' נודר א"כ איך יאמר שלא הי' נודר א"כ הי' משוי טעות בגוף הקרבן נדרו ודמי שפיר למין דשעורים ע"כ צריך שיאמר הייתי נודר כדרך הנודרים וזה כונת תוס' הנ"ל דלא מצי למיהדר משום דאמרינן אמל"ג כמסל"ה דבזה שנדר להביא תודה נדר גמור הוא מה שנוגע לקרבן עצמו והבדיקה תסוב רק על לחמה ע"כ לא הוה אלא כאילו בא למיהדר וזה לא מהני דלא מצי למיהדר ועכ"פ אין הכרח מתוס' דבנזיר דף ל"א אמל"ג כמסלה"ד ורק תלו זה בפלוגתא רש"י ותוס' ביצה דף כ"ב גבי הרי עלי לגלח נזיר ממעות מעשר שני ביצה דף כ' ובדברי רבינו והראב"ד שם כמו שבארתי לעיל בפי"ו.

ועוד יש לחלק כיון דבאמת מבואר לעיל בפי"ו באומר הוא ולחמה מן המעשר דמביא מן המעשר אפ"ה אם ירצה להביא מן החולין יביא וא"כ לכן באומר לחמה מן המעשר ל"ש בדיקה משום דאף אם הי' דעתו אמרינן שדעתו מן המעשר אפ"ה אם ירצה להביא מן החולין כל שכן א"צ בדיקה רק מחייבין להביא מן החולין ובא בתורת נדר שנדר להביא משא"כ באומר תודה בלא לחם אם יביא לחמה ג"כ לא מהני אם לאו שיאמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך המתנדבים אבל אם יאמר לא הייתי נודר כלל אין רשאי להביא כלל ואף דירצה להביא רק בתורת נדבה לא יהא עליו שם קרבנות נדרים רק קרבנות נדבה ואין זה מכח נדרו שנדר וזה גם כונת התוס' הנ"ל דבהרי עלי להביא תודה ולחמה מן המעשר דאף אם יאמר שלא הי' נודר רק מן המעשר בכל זה אם ירצה להביא מן החולין הוא בא בתורת נדרו שנדר ואמירה שלו קיים לכן שפיר מחייבין אותו להביא דוקא מן החולין בלא תודה דל"ה נדרו נדר כלל וכשרוצה להביא תודה עם הלחם רק בתורת נדבה ואמירתו להביא בתורת נדר בטילה ע"כ ל"ש אמל"ג כמסל"ה וכן במין השעורים דגוף האמירה שלו הוא לבטלה אם יאמר שהי' כונתו רק מן השעורים ע"כ בודקין אותו וזהו הטעם כמו בע"מ שאגלח בב"ח או אקריב בב"ח ג"כ אין בודקין אותו כיון שאם ירצה להביא בירושלים הוא בא בתורת קיום נדרו לכן אין בודקין אותו רק מחייבין אותו לגלח בירושלים [והנה יש גם נפ"מ טובא אם בא בתורת נדרו שנדר או

בתורת נדבה לענין אם יפסול אח"כ התודה צריך להביא אחרת או אם יכול לגלח עליו עיין תמורה דף כ"א ומשל"מ פ"א מק"ה וכן יש נפ"מ לענין אם חייבין הכהנים שפיגלו לשלם עמשל"מ בפ"ה מחובל).

עוד אפשר לחלק עפ"י דברי המשל"מ פ"א דנדרים דבהרי עלי כאימא דאין שואלין דדוקא בשעורין משום דיש קפידא אולי אם הי' יודע לא הי' נודר מן החיטין ול"ה נדר כלל אבל כאן שדעתו לאסור את אשתו רק טעה בדבר הפרשה עכ"ד כך כאן זה שאמר הרי עלי תודה נדר גמור רק הטעות בלחמה שסבור שיכול להביא מן המעשר לכן אין שואלין אותו רק מחייבין להביא מן המעשר משא"כ בלא לחם דכאן די"ל דל"ה נודר אפי' בתודה אם הי' יודע דאין מביאין תודה בלא לחם ודו"ק.

הלכה יא

האומר הרי עלי לחמי תודה וכו'. והנה יש לתמוה על רבינו דלא כתב הדין דאומר הר"ע לחם בלא תודה דיביא תודה ולחמה דהא בגמ' מוכח דאף באומר הר"ע לחם בלא תודה חייב להביא תודה ולחם כמבואר בתוספת ד"ה טעמא תימא מאי קשיא לי' אה"נ דדוקא באומר הר"ע תודה בלא לחם אבל אם אמר לחם בלא תודה לא דהא לעיל קמפרש דסוף מילתא נקט אבל אם פירש בהדיא לחם בלא תודה לא עכ"ל הרי לך בהדיא שמפרשים שיטת המקשן דאפי' אם אמר לחם בלא תודה חייב להביא תודה ולחמה ולפי"ז ע"כ לומר הא דמשני הש"ס ה"ה אף ע"ג דלא אמר תודה הכונה בזה דה"ה באמר לחם בלא תודה וכ' בס' ע"א דרבינו מפרש דהכי פריך אליבא דר"ה דאמר מידע ידיע אינשי דאין לחם בלא תודה והא בברייתא קתני דתודה בלא לחם כופין דמשמע מינה דהיינו טעמא דכופין דמידע ידעו אינשי דאין תודה בלא לחם אבל אם אמר לחם בלא תודה פטור משום דסברי אינשי דיש לחם בלא תודה ושני לי' התרצן דה"ה אע"ג דלא אמר תודה הכונה אע"ג דאם אמר לחם בלא תודה דמידע ידיעי אינשי דאין לחם בלא תודה ובהכי א"ש הא דפריך בתר הכי אמאי פתחו ונדרו עמו הוא ופירש"י לחד פירושא וז"ל כלומר כשנדר תודה לאלתר נתחרט בדבר ולפי שהי' יודע שאין תודה בלא לחם נתחרט כדי לסתור נדרו ואמאי כופין לקיים נדרו כשנדר וה"ה דפריך נמי אאם אמר לחם בלא תודה כיון דמידע ידעי אינשי דאין לחם בלא תודה ולא תודה בלא לחם ומ"מ לא אמרינן הכי דמידע ידיעי אינשי אלא היכא דאמר לחמי תודה או תודה סתם דליכא סתירה בדבריו והא דאמר לחמי תודה סוף מילתא נקט דבהא אמרינן דמידע ידיעי אינשי ומחייבינן לי' להביא תודה ולחמה אבל היכא דאמר לחם בלא תודה או תודה בלא לחם דדבריו סותרין אהדדי משום דכשאמר תודה היתה דעתו להביא תודה ולחמה דמידע ידע אינשי

דאין תודה בלא לחם ואח"כ נתחרט ממה שהי' בדעתו מעיקרא ואמר בלא לחם וכן נמי באם אמר לחם בלא תודה ע"כ לומר שדעתו הי' מעיקרא להביא לחם עם תודה ואח"כ נתחרט פטור משום נדר ופתחו עמו הוא וחזר בו בתוך כדי דיבור וא"א לחייב להביא תודה ולחמה באומר לחם בלא תודה ותודה בלא לחם אלא באדם טועה שטועה בדעתו וסבר דאפשר להביא תודה בלא לחם ולחם בלא תודה ובאומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך אלא כך הייתי נודר כך ולפי"ז א"א לאוקמא הך ברייתא אליבא דב"ה אלא באדם טועה ובאומר אילו הייתי יודע ודין טועה כבר כ' רבינו בהל' י' וכן האומר הרי עלי תודה בלא לחם והה"ד נמי באם אמר לחם בלא תודה שיהא פטור עד שיאמר אילו הייתי יודע ומשו"ה לא כתב רבינו הכא בדין זה דין לחם בלא תודה וכ' דין לחמי תודה לבד את"ד.

הלכה יד

נדר חמשה לוגין נדר לוג או שנים פטור שהרי אינן ראוין כלל וכו'. עלח"מ ומשל"מ דלדעת רבינו דאין מחלק בין נר לנדבה א"כ נשאר קו' תוס' למה אין שואלין אם יאמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך המתנדבים ונראה ליישב ואקדים מה שהקשה המשל"מ עוד דלכאורה כמו דיש קבע לנסכים יש קבע גם למנחה בעשרון וחצי עשרון דדמי לה' לוגין וא"כ למה כ' רבינו בעשרון וחצי אם יאמר אילו הייתי יודע חייב אף שלא הזכיר מנחה א"כ אף אם לא יאמר אילו הייתי יודע יהא חייב משום דיש קבע למנחה כמו בנסכים בה' לוגין ולי נראה ליישב דיש קבע רק בנסכים נאמר דהנה לעיל איתא במשנה דיש חילוק בין נדר לנדבה באומר שני עשרונים בשני כלים והביא בכלי אחד או להיפך מה שהביא הביא ולא יצא זו להביא בב' כלים והביא בכלי אחד לא יצא וכן להיפך ומעתה אני אומר דכל זה במנחות אבל בנסכים פשיטא אם אמר להביא שש לוגין בב' כלים והביא בכלי אחד לא יצא דב"ב כלים הוה כ"א נסכי כבש ובכלי אחד נעשה נסכו פר וכן להיפך וא"כ לפי"ז רק בנסכים שייך קבע משום דנשתנה מכבש לפר ומפר לאיל אבל במנחות פשיטא לי' דלא יש קבע למנחות וראי' לזה דאל"כ א"כ כדפריך לזעירי מעשרון וחצי מה קו' הא בעשרון וחצי דשייך יש קבע לכן אף דלא הזכיר מנחה חייב ולפי"ז י"ל דגם מה דכ' תוס' לחלק בין נדר לנדבה רק שייך אי בנסכים אין קבע אבל אי בנסכים יש קבע א"כ נדר בנסכים דמי לנדבת נסכים ונדבת נסכים כבר בארנו דל"ד לשל מנחה יען דנשתנה מכבש לאיל ולפר ומעתה אי יש קבע גם בנדר כך וא"כ כמו דיש חילוק בין מנחה לנסכים לענין אי יש קבע כן יש חילוק אחר עוד אי אמרינן יש קבע אם נדר פחות מג' לוגין כיון דליכא קביעות כלי על פחות מג' לוגין אף

אם יאמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך לחייב אותו בעשרון שלם ולפי"ז אני אומר הא דתנן במשנ' מתנדבין הכונה בודאי רק בנדבה וגמ' בעי אי יש קבע הכונה דאי יש קבע ממילא אפי' בנדר כך הדין כמו בנדבה דכמו ל"ש אילו הייתי יודע כמש"כ תוס' כך בנדר כיון שקבעו בכלי דמי לנדבה דנקבע ג"כ בכלי אבל אי אין קבע בנסכים אז יש לדמותו למנחה ושואלין אותו אם יאמר אילו הייתי יודע [וממשנה לא מצי למפשט מדלא נקט שואלין דה"ה בנדר דיש לומר דוקא לאידך גיסא דנקט מתנדבין] וע"ז רצה לפשוט מברייתא דאין קבע דאי יש קבע אז גם בנדבה צריך להוסיף ואי אין קבע אז א"צ להוסיף ומקריב כל חמשה ד' לאיל ואחד לנדבה ומינה נדע כיון דאין קבע ממילא בנדר אם יאמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך מתנדבים מביא ג' לוגין כמו בנודר חצי עשרון ומעתה כיון דרבינו סובר יש קבע שכתב שקובעין בכלי לכן נדר דנסכים דמי לנדבת נסכים ובנדבה הרי אפי' במנחה אין שואלין וא"כ אין לחלק בין נדר לנדבה רק במנחה אבל בנסכים כיון דיש קבע גם נדר יש לו דין נדבה ואין שואלין.

והנה בהאי דפסק רבינו דיש קבע לנסכים כתב משל"מ חדא דלר"א פשיטא לי' דיש קבע ועוד דפסק לחומרא וכמש"כ בכ"מ רק הוקשה לו לפי תי' זה מ"ש בהא דבעי אי בי"א מביא לא פסק לחומרא ונראה לתרץ דכיון דפסק כהאי לחומרא יש קבע ע"כ בהאי לקולא דהנה אי אמרינן יש קבע לחומרא יען דמרב אשי נראה דסובר דיש קבע דהוכיח ממשנה כמו ב' לא חזי ה' ג"כ לא חזי עד דמשלים ולפי"ז ע"כ מי"א ולמעלה ג"כ חזו דהנה בטה"ק הקשה הא במשנה קתני מי"א ומעלה ואי צריך להשלים גם בה' צריך להשלים ותי' דעכ"פ לא דמי דבה' ליכא אופן שיהא מותר אבל בי"א יש אופן שמותר באומר שמתכוין לתרי מחד מינא וחד מחד מינא והנה לעיל הקשה בטה"ק למה צריך לאוקמא באומר אילו הייתי יודע הייתי מתנדב כדרך המתנדבים מן החיטים ואמר דאיירי שכונתו מעיקרא הי' לחיטין ותי' חדא דקאי למ"ד פותחין בחרטה ועוד דא"כ גם לר"ש חייב ולפי"ז אי איירי באמר שכונתו הי' מעיקרא לתרי מינא א"כ גם בנודר ה' באומר שכונתו הי' מעיקרא שיהא ד' לנסכי איל ואחד יהא נדבה עמו יהא רשאי להביא ה' אף אי יש קבע לנסכים דא"צ למשוך חד כי יכול להקריב עם ד' נסכי איל ומינה אמינא לה מפירש"י חולין דף כ"ב דכיון דג' נסכי כבש יכול להקריב חדא נדבה עמו ותוס' הוק' ע"ז מכאן דאין יכול להקריב נדבה עמו ולדעתי י"ל בודאי במקריב ה' אין יכול להקריב אבל במפרש ד' לאיל וחדא עמו לנדבה מהני ושם הוה מפרש כי מתנה אם כבש יהא אחד עמו לנדבה וא"כ אם יאמר שכונתו הי' לד' לאיל ואחד עמו לנסכים א"כ הרי מביא ה'.

אולם יש ליישב קו' תוס' באופן אחר דרק היכא דמביא נסכים עם קרבן יכול להקריב עמו לוג אחד או ב' נדבה אבל לא אם השאר ג"כ נדבה אף שמפרש לאיל ובלא"ה תי' תוס' שאני התם דד' נקרבין בעלמא באיל אחד או ב' נדבה אבל לא אם השאר ג"כ נדבה אף שמפרש לאיל ואולם ליישב קו' הטה"ק י"ל בלא"ה באופן אחר עפ"י משל"מ דה' אין ראוין אפי' קד"ד ליכא וא"כ בי"א בוודאי יש עכ"פ קד"ד ולכן י"ל דבה' בעי שיאמר אילו הייתי יודע וכאן לא בעינן עמשל"מ היטיב והבן ואולם ליישב קו' משל"מ דפסק דביש קבע האיבעיא לחומרא ובאידך איבעיא די"א פסק לקולא די"ל בספק בדין שפיר לחומרא אבל באיבעיא אחרינא דהספק בדעת הנודר שפיר אזלינן לקולא ועמשל"מ כתב לדפמש"כ המבי"ט בקרית ספר לוג וחצי ישלים יען דמקרב כיוצא בו בכה"ג ולתוס' הנ"ל דף צ"א ובחולין דף כ"ב נאמר יען דבעלמא קרב עצמו נמי קרב אך לא דמי כמובן דסברת תוס' רק בא להוסיף על סברת רש"י [ועצ"ק מה שהקשה דהא כתב יהי' ואי ישלים יהי' ל"ל ויפה השיב עליו בטה"ק ובלא"ה איתא בתמורה דף י"א לדרוש מקרא דיהי' מקדיש רגל עולה כולה עולה ה"ה כאן יהי' לרבות בנדר הה' מקריבין כשממלא להיות ו' ול"א דפטור לגמרי ולא מהני להוסיף עד שש כמו דלא מהני להוסיף עד ג' באומר ב' לוגין].

הלכה טו

האומר הרי עלי יין לא יפחות מג' לוגין וכו'. רבינו פסק כרבנן במנחות דף קז' והקשה בלח"מ ובה"ז משבועות העדות וכן מיבמות דף עח' ובצ"ק תמה ג"כ מדברי רבינו בפ"ג מתומ"ס דרק בחזה ושוק איכא תנופה ולי נראה ליישב דלכאורה למ"ד דן מינה ואוקי באתרא יקשה הא קיי"ל אין גז"ש למחצה אמנם הנה בגיטין מא' פליגי רבי ורבנן אי היקש עדיף או גז"ש עדיף וכן בזבחים דף מח' פליגי אי היקש עדיף או גז"ש עדיף ומסקנא דהיקש עדיף והא דבגיטין מסיק דגז"ש עדיף כבר תירץ בתוס' ולפי"ז הא דאוקי באתרא היינו משום דעדיף יותר ללמוד מדבר הכתוב בגופי' דקרא כהך דשבועות דיליף מושבע מפי עצמו בעדים דחייב כמו בפקדון ואמרינן אוקי באתרא כמו שבועות עדים מפי אחרים בבי"ד וכן בהך דיבמות יליף מגז"ש מעמוני ומואבית עד"ע ואוקי באתרא כמו הא דכתוב בפירוש עד י' דורות בין זכר ונקבה כן לענין הא דיליף מעמוני עד עולם ג"כ אחד זכר ואחד נקבה דהוא היקש מגופי' דקרא ול"ד לשם דזבחים דיליף ממנחות דמה מנחה מתנדבין אף שמן מתנדבין ומינה דשיריו נאכלין ולוג שמן ול"א כרבי דס"ל דאוקי באתרא כנסכים כהא"ג תלי' בפלוגתא דגיטין דשם איתא המשחרר חצי עבדו רבי אמר קנה וחכ"א לא קנה אמר רבה מחלוקת בשטר דרבי סובר והפדה לא נפדתה או

חופשה לא ניתן לה מקיש שטר לכסף בין כולו בין חציו ורבנן גמרי לה לה מאשה מה אשה חצי לא אף עבד חצי לא אבל בכסף ד"ה פדוי' ואינו פדוי' לימא קסבר בהא פליגי מ"ס גז"ש עדיף ומ"ס היקש עדיף לא דכ"ע גז"ש עדיף ושאני הכי דאיכא למיפרך מה לאשה שכן אינה יוצא בכסף תאמר בעבד שכן יוצא בכסף ומקשי בתוס' דבזבחים אמרינן דלכ"ע היקש עדיף וכו' וז"ל שאני הכא דעיקר שטר מגז"ש עדיף דמבואר בדבריהם בזבחים דף מח' ביותר ביאור וכן בספ' מידות אהרן כיון שהא דחופשה לא ניתן לה הכונה שטר רק מגז"ש דלה לה מאשה וכיון דבלא"ה צריך לגז"ש מסתבר לילף כולה מגז"ש אי לאו משום דיש פירכא ולכן אמר דלכ"ע גז"ש עדיף והנה לפי"ז י"ל אף דמסיק דלכ"ע גז"ש עדיף י"ל דרבינו סובר דפליגי בהא אי גז"ש עדיף וא"כ לפי"ז רבנן סברו גז"ש עדיף אבל בעלמא קיימ"ל היקש עדיף כיון שעיקר שטר מגז"ש ילפינן לכן עדיף מהיקש וגמרינן הכל בגז"ש לה לה מאשה ורבי סבר אף דעיקר שטר מגז"ש דלה לה מאשה אפ"ה כמו דבעלמא היקש עדיף הכ"נ היקש עדיף דל"ל סברא הנ"ל ומעתה אזיל רבי לשיטתו כיון דבעלמא קיי"ל דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן לנסכים דצריך ג' לוגין וגם הכל לאישים אף דהא גופא דמתנדבין יין מהיקש למנחה יליף דכתב קרבן מנחה קראו הכתוב מנחה והקישו למנחה אפ"ה היקש לחומרא עדיף כמו שם דאזיל בתר היקש אף דגוף שטר מגז"ש דלה לה יליף ורבנן סברי נהי דבעלמא לחומרא מקשינן כאן דעיקר הא דמתנדבין יין מהיקש למנחה ילפינן דקראו הכתו' מנחה [וכהא"ג בזבחים דף ד' אפיק רחמנא בלשון הולכה] מהא עדיפא לילף ואזלי רבנן לטעמייהו דסב' שם דאף דבעלמא היקש עדיף אפי"ה כיון דעיקר שטר בשפחה מגז"ש דלה לה ילפינן גז"ש עדיף וכן הוא בפלוגתא דרבי ורבנן במנחות דף סב' לענין תנופה בשלמי ציבור דרבי סבר לחומרא מקשינן דשלמים צריך תנופה ורבנן סברי רק חזה ושוק כמו שלמי יחיד כיון דהא דצריך תנופה רק משלמי יחיד ילפינן מעתה רבינו דכ' בפ"ז הל' עבדים דמשחרר חצי עבדו בשטר לא קנה כרבנן משום דאף דבעלמא היקש עדיף אפ"ה כיון שעיקר שטר בשפחה מגז"ש מאשה ילפינן גם הא ילפינן מאשה דחצי לא וכן פס' כאן לענין נסכי דלקולא מקשינן דאי"צ רק לוג שמן ואין כולו לאישים רק נאכל לכהנים כרבנן דלקולא מקשינן והא דפסק רבינו פ"ט הל' שבועות כרבנן דגם מושבע מפ"ע בבי"ד משום דאוקי באתרא וכן בפט"ו מאיס"ב דס"ל דאחד זכרים ואחד נקבות אסורים איסור עולם משום דאוקי באתרא היינו משום דהיקש עדיפא לכן אוקמינן באתרא ודו"ק:

פרק יח

הלכה א

כל הקרבנות כולן בין קרבנות בהמה ועוף בין קרבנות מנחות וכו' וכן מצות עשה להיות אדם מטפל ומביא וכו'. הנה רבינו בפי"ד כ' דאם אמר הרי עלי עולה חייב באחריות עד שיקריב כמו שנדר ובמל"מ כתב דנשמע מזה דאף שבא ליד כהן לא נפטר מאחריות עד שיקריב ויקשה מנ"ל הא ונראה דיצא לרבינו כן מהא דאיתא במעילה דף י"ט דמי שהביא קרבן ממעות הקדש דלר"ש מעל כשהביא לעזרה ולר"י לא מעל עד שהקריבו ופירש"י דסובר ר"י דלא נפטר מאחריות עד שהקריב דהיינו זריקת הדם וכן יש להוכיח מר"ה דף ו' דמוקי חדא באמר ולא אפריש וחדא דאפריש ולא אקריב וצריכא דאי אשמעינן אפריש משום דלא קיימא לדיבורא אבל אפריש ולא אקריב אימא כל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא ולכאו' יקשה איך אמר אפריש ולא אקריב דהי' לו לומר אפריש ולא הביאו לגזבר או ליד כהן לעזרה ומדקאמר ולא אקריב משמע דאפי' הביאו ליד כהן כל זמן שלא אקריב עדיין חייב לקיים דבריו דחייב עדיין באחריות וע"כ לומר דהא דאמר אימא כל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא דהוא לרבותא דבודאי אי מסרו ליד כהן פשיטא דהו"א דיצא ידי נדרו אלא אפי' באפריש ולא הביאו לגזבר דבודאי ס"ד דלא יצא ידי נדרו כיון דמשהי' גבי' קמל"ן קרא דוהבאתם שמה דלא מיבעיא היכא דאפריש ולא הביאו ליד כהן דלא יצא דהא משהי' גבי' אלא אפי' היכא דאפריש והביאו ליד כהן כל זמן שלא הקריבו לא יצא ידי נדרו מקרא דוהבאתם שמה אך א"כ יקשה הא מקרא דוהבאתם שמה לא מוכח אלא דצריך להביאו ליד כהן לעזרה ומנ"ל באמת באם הביא אלא דלא הקריב דחייב וכן מקרא דתשא ובאת שמה אל המקום אשר יבחר ד' דדרשינן מזה דצריך לטפל להביאו לבית המקדש אפי' בקדשי חו"ל א"כ מנ"ל דעד שיקריבו דחייב בשלמא לפירש"י דמפרש ולא אקריב היינו שלא מסרו עדיין לגזבר או לכהן ניחא דהצריכותא היינו אף באפריש רק שלא מסרו לכהן דעובר יען דמשהי' גבי' ניחא וכן פירש"י כהא"ג בחולין דף קל"ז דאיתא התם ה"מ קדשי מזבח דמחוסר הקרבה ופירש"י להביאו לעזרה הרי דמפרש הקרבה הבאה לעזרה ניחא אבל לרבינו דמפרש ולא אקריב היינו הקרבה קשיא.

אולם יקשה דבערכין דף כ' וכן בזבחים דף ד' מפרש רש"י ג"כ כדברי רבינו דבערכין כ' איתא אר"ח בר רב לא שנו אלא דאמר דמי שור זה עלי עולה אל אמר שור זה עלי עולה כיון דאמר זה ומת א"ח באחריות עלי להביאו קאמר ופירש"י עלי לטרוח עד שיקריב מוכח דרש"י מפרש דעד שיקריב היינו הקרבה ממש.

וכן בזבחים ונרצה לו לכפר עליו ר"ש אומר את שעליו חייב באחריותו וכו' ואמר ר"י בר אבדימי מ"ט כיון דאמר עלי כמאן דטעון אכתפי' דמי ופירש"י כגון נדר דאמר הרי עלי עולה חייב באחריותו אם הפריש בהמה לנדרו אם מתה או נגנבה דהכי משמע אותו שעליו יקריב אותו ונרצה לו ועד שיקריבנו לא נרצה אלא נפטר את שאינו עליו כיון דאמר הרי זו עולה ויש לתמוה הא ר"ש ס"ל במעילה דמיד שהביאו לעזרה מעל א"כ למה פירש"י דתליא בהקרבה הא בהביאו לעזרה ומסרה ליד כהן סגי וכמו שנראה באמת דעת תוס' בחולין דף כ"ד דאם מסרה ליד כהן יצא מידי חיוב אחריות כמוש"כ במל"מ פי"ד מהלכות אלו.

ועוד יותר יש להקשות דהנה הא דחייב לטפל בו עד שיבאנו לעזרה כבר בארנו דילפינן מקרא דונדריך תשא ובאת וכו' והנה טיפול לא שייך רק עד שיבאנו לכהן דמה טיפול שייך לאחר שמסרה ליד כהן א"כ עכ"ח הא דאמר הרי עלי אתי להוסיף חיוב אחריות אם ימות דמצד טיפול אינו חייב רק כל זמן שבעיני' אבל אי מת ל"ש שיחייב בטיפול ע"ז צריך קבלת אחריות שמחייב עצמו להביא אחר אבל אם אמר שור זה עלי עולה דאין חייב באחריותו אם מת א"כ מה שהוסיף בנדרו ע"כ רק מה שדעתו דמה שחייב בטיפול מצד הדין מקבל עליו בתורת נדר דאתי האי זה וממעט מקבלת אחריות כשמת אבל מוסיף עליו לקבל בנדר מה שחייב מצד הדין אבל אי אמרינן כשיטת רבינו דהרי עלי כונתו לקבל באחריות עד שיקריב א"כ כשמפרש הרי זה עלי דכונתו להתנות שלא יתחייב באחריות א"כ האי עלי דקאמר מאי פירושו דל"ש לפרש עלי להביאו לטרוח עד שיקריב דהא כ"כ דל"ש טיפול וטירחא אחר שמסר ליד כהן ונראה ליישב דהנה במנחות דף ק"ח אמרינן האומר עלי עולה שאקריבו בבית חוניו אם הקריבו יצא ומפרש רבא דהאי אדם לדורן נתכוון אמר אי סגי בבית חוניו טרחנא טפי לא בעינא לאיצטעורי ופירש"י לא חל עליו שם עולה מעתה קשה בשלמא אי מפרשינן הרי עלי שמקבל אחריות אם ימות עד שיקריבנו בעזרה א"כ זה שאמר הרי עלי להקריב כל זמן שלא פירש הדיבור להקריב שמחייב עצמו באחריות עד שיקריבו ממש עדיין לא קיבל עליו בנדר לכן שפיר מצי להתנות דאין מחייב עצמו עד שיקריבנו במקדש אלא בבית חוניו אבל אי אמרת כשאמר הרי עלי דמקבל אחריות רק עד שיבאנו ליד כהן א"כ כשאמר הרי עלי עולה כבר קיבל עליו אחריות ונגמר הנדר דאם ימות טרם שימסור ליד כהן יהא חייב באחריות א"כ כשאמר אח"כ עד שיקריבנו בבית חוניו הרי הו' חזרה ממה שאמר בתחילה הרי עלי דבזה כבר נגמר הנדר שמחייב באחריות אם ימות ולא מצי לחזור דבהקדש תוכ"ד לא כדיבור דמי.

אולם גם לפירוש רבינו לא ניחא דהא דמפרש בגמרא הטעם דהאי גברא הכי קאמר טפי לא בעינא לאיצטעורי התינח אי אמרינן דהרי עלי כונתו עד שיבאנו לעזרה וימסרנו ליד כהן מקבל עליו באחריות אם ימות א"כ נכלל בדבריו גם החיוב הטיפול שלא לבד שמחייב עצמו בנדר לטפל ולהביאו לעזרה אלא אף גם זאת שאם ימות יתחייב להביא אחרת א"כ שייך לומר כשמפרש דבריו עד שיקריבנו לבית חוניו דקאמר דטפי לא בעינא לאיצטעורי ולטפל אבל אי אמרינן כפירוש רבינו דהרי עלי כונת חיוב אחריות עד הקרבה ואין בכלל דבריו כלל חיוב הטיפול דלזה אין צריך כלל נדר דהא בכל קרבן מחויב לטפל ולהביאו לעזרה א"כ דאין בכלל דבריו חיוב הטיפול איך שייך לומר דטפי לא בעינא לאיצטעורי דבלשון הרי עלי לא קיבל כלל עליו חיוב הטיפול דחיוב הטיפול אין מכח הנדר אלא מדין שחייבה התורה בכל קרבן שנדר ע"כ ליישב זה נאמר דהנה איתא בערכין דף ל"ב אר"ש מנא אמינא לה האשה שיש עלי' לידה או זיבה מביא המעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת לערב מ"ט לאו משום דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו ורב נחמן התם כדרב שמעי' דאמר ר"ש חזקה אין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר מעתה התינח אי חזקה שליח עושה שליחותו מיד כשמסר לכהן ל"ש שום טיפול אבל אי אמרינן כדרב נחמן דבשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו וכן פסק רבינו בפ"ד מתרומות א"כ אף שמסר ליד כהן עדיין שייך טיפול א"כ כשאומר הרי עלי נכלל בדבריו שמקבל בנדר לטפל בו עד שיקריבנו ולא יסמוך על הכהן שמסר לידו א"כ כשאמר הרי עלי מקבל עליו שני דברים לטפל עד שיקריבנו וגם אם ימות והא חייב להביא אחרת עד שיקריבנו א"כ כשאמר הרי עלי להקריבו בבית חוניו שפיר שייך לומר דטפי לא מקבל עליו לאיטרוחי לטפל להביאו לעזרה א"כ יש מזה הוכחה לשיטת רבינו מכח קו' ראשונה דאי אמרת דהרי עלי משמע דרק מקבל אחריות עד שיביאו לעזרה א"כ כבר נתחייב באחריות אם ימות להביא אחר ונגמר כבר הנדר איך מצי לחזור ולומר להקריבו בבית חוניו הרי כבר קיבל עליו להביאו לעזרה דאין בכלל כונת הנדר שמקבל עליו להקריבו אלא להביאו לעזרה ולמסרו ליד כהן א"כ מה שמפרש אח"כ להקריבו הוא מילתא אחריתא והו' חזרה מנדר שכבר קיבל עליו כיון שמסיים דבריו להקריבו בבית חוניו ובתוך כ"ד ג"כ לא מהני חזרה בהקדש אעכ"ח כשיטת רבינו דעלי היינו עד שיקריב [והנה בטה"ק ריש זבחים האריך והעלה דעלי היינו שמקבל עליו בנדר לטפל עד שיבאנו לעזרה דמה שחייב מה"ת מקבל עליו בנדר ולדעתי יקשה לדבריו מנ"ל כלל שקיבל עליו אחריות כשימות דילמא הרי עלי כונתו רק לקבל עליו בנדר מה שחייב מה"ת בטיפול קרבנו] ודו"ק.

הנה כ"כ דעת ר"ש במעילה דלכשיבוא לעזרה פטור מאחריות דרק מצוה עליו לטפל להביאו לעזרה ולפי"ז קשה לי הא דמוקי בב"ק וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש בשוחט תמימים בפנים דהו' שחיטה ראוי' ופריך א"כ חזרה קרן לבעלים יקשה דע"כ גנב ממנו קודם שהביאו לעזרה דלאחר שהביאו לעזרה הא כבר נפטר מאחריות ופטור מדו"ה לשלם לבעלים וע"כ בלא הובא עוד לעזרה גנב ממנו א"כ מאי פריך חזרה קרן לבעלים הא חסרו מצות טיפול לעזרה וגם מצות סמיכה א"כ הרי חוטף מצוה מחבירו ג"כ חייב לשלומי המצוה שביטלו ממנו א"כ אין כאן חזרה קרן לרשות בעלים דאדרבה מגלגלין עליו את הכל כדאיתא בב"ק דף כ' דכיון דחייב לשלם שחרוריתא דביתא שהפסידו חייב לשלם כל מה שנהנה אף שלא חסרו מידי.

שוב ראיתי במר"ם שיק חאו"ח סי' נ"ז שהק' אהא דאמרינן חזרה הקרן לבעלים מ"ש מחוטף דצריך לשלם וכ' ליישב לפמש"כ בחס"ו חיו"ד סי' רצ"ה לחלק בין מצוה שמוטל על כל ישראל בין מצוה שמוטל על הבעלים דכהא"ג לא מצי לחטוף דעלתה המצוה לבעלים לכן בקרבן עלתה לבעלים בהא מתורץ קושיתנו ג"כ כיון דזה המצוה לטפל בקרבן רק על הבעלים מוטלת גם מצוה זו ל"מ להפסיד ועלתה מצות טיפול שטפל בה הגנב גם אל הבעלים.

שהוא מטפל בהם עד שיביאם לבית הבחירה. ולכאורה יש להקשו' אמאי צריך להביאו לעזרה ולא סגי בשהביא להר הבית כדתנן גבי ביכורים דהוא חייב באחריותו עד שהביא לה"ה והא בביכורים ג"כ כת' יביא בית ד' אך הנה בתויו"ט שם כתב דבאמת הר"ה לאו דוקא אלא הכונה לבי"ה דהיינו העזרה אלא דקשה לפי"ז דבירושלמי פ"ג דסוכה איתא דלולב ניטל כל ז' בה"ה אף דכתיב ושמחתם לפני ד' וכן גבי מורא מקדש כתב רבינו בפ"ז מבהב"ח דהיינו נמי בה"ה אולם מיומא ד' כה' מוכח דהא דכת' בית אלקים נהלך ברגש דהיינו בעזרה ולא בה"ה.

והנה רש"י בקידושין ד' נז' פירש מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור דכיון דקדשים אין להם היתר אלא ע"י זריקה וכיון שנשחו' בחוץ אין דמן נזרק ממילא אין לו היתר והוקש' תוס' הא זריקה מוציאה מידי מעילה אפ"ה קיי"ל קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ונרא' ליישב דהנה בנדרים ד' יב' בהא דמסיק דבעיקרו קמתפיס כתב הר"ן וז"ל באיסורו שהי' קודם זריקת דמים ואיכא דקשי' לי' אפת"ל דבהתירא קמתפיס כלומר שיהי' כזה ממש דמחית קמי' אכתי ליתסר דהא אסור לטמאים מחמת נדרו ולדידי' ל"ק דאם מחמת נדרו ראוי' היא שיהי' אסור לכל דהוא אקדשי' ואסרו אכ"ע אלא דבתר זריקת דמים פקע לי' נדרו ואיסורא דטמאים ודחזה ושוק לזרים לא משום נדרא הוא

דא"ה הי' אסור לכל אלא איסורא הוא דרמי רחמנא עלי' עכ"ל לפי"ז יש בכל קדשים ב' איסורים חדא מחמת נדרו וחדא מחמת מה דרמי רחמנא איסורי' עלי' והנה איסור מעילה הוא ג"כ איסורא דבא מכח נדרא דהא אפילו בקונמות איכא למ"ד דאיכא מעילה ואיסור זה פקע ע"י זריקה אבל יש בו עוד איסורא דרמי רחמנא עלי' ואיסור זה לא פקע עד אחר הקטרת אימורים כדאיתא בפסחים דף נ"ט והנה בקדשים שמתו יצאו מידי מעילה דהיינו דהאיסור דבא מכח נדרא פקע כשמתו אבל איסורא דרמי רחמנא עלי' עד שיקטיר אימורים זה לא פקע עד שיזרוק ויקטירו אימורים ורש"י דנקט עד שיזרוק היינו תחילת הקטרה ושפיר כתב דכיון שלא נזרק נשאר באיסורא דהיינו איסור תורה דרמא רחמנא עלי' עד שיזרוק דמיו ויקטירו אימורים.

וכן מוכח מדברי רבינו בפי"ח מה' פסהמ"ק שכתב והאימורי' מתירים את הבשר לאדם ובמל"מ הקשה הלא כתיב הדם ישפך והבשר תאכל משמע זריקה מתיר הבשר ולפמש"כ א"ש דהקטרה מתיר איסורא דרחמנא דהזריקה אינה מתרת אלא האיסור שבא מכח נדרו.

והנה במה שהקשו התוס' בקידושין הא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה אף דזריקה לא התירה נראה ליישב דהנה לכאו' הו' כל שחיטה שינוי כדמוכח בב"ק ס"ח א"כ יצאה לחולין ואמאי תהא אסורה באכילה אך יש לומר דהא בש"ח חייב בהעלה ג"כ כדאיתא בזבחים ר"פ השוחט והמעלה א"כ אי אמרת דהו' שינוי ויצא מידי מעילה והו' דחולין איך יהא חייב אהעלה הא פקע שם קדשים מיני' לפי"ז שוב שפיר אסור באכילה דאין זריקה מתרת ולא יקשה מקדשים שמתו דשאני התם דיצא מידי מעילה מטעם שינוי דאין לך שינוי גדול מזה אבל שחיטה עכ"ח דלא חשוב שינוי די"ל מדחייב אש"ח מזה גופי' מוכח דא"י מידי מעילה דבהכי חייבה רחמנא וכמוש"כ תוס' ב"ק דף ע"ז ולפי"ז יש להביא ראי' לפירש"י מהא דאיתא במעילה דף י"ט קדשי מזבח תמימין ונעשו בע"מ ועבר ושחטן רבי אומר יקריבו וחכ"א יפדו ופירש"י משום דס"ל דהכל הי' בכלל העמדה והערכה והא לא אפשר בהעמדה דהא מתו הלכך יקברו והואיל לית לי' פדיון הלכך יש בהן מועל אחר מועל וחכ"א יפדו דס"ל דל"ב העמדה והערכה וכיון דקדושת דמים נינהו דאית להו פדיון אין בהם מועל אחר מועל א"כ מוכח דאפי' בבע"מ ל"א דהשחיטה גופי' מוציאה מידי מעילה דהו' שינוי ע"כ משום דלהכי קיימי כמו בש"ח וא"כ עכ"ח לא דמי לקדשים שמתו [ובשמ"ק במעילה תמה באמת איך מצינן לומר דיש מא"מ לאחר השחיטה הא הו' כמו קדשים שמתו שיצאו מידי מעילה כיון דל"ח למידי והכי נמי למאי חזיא כיון דאין להם פדיון ואמנם לרש"י לשיטתו ניחא דסברתו הפוכה דקדשים

שמתו זהו גופא שינוי ויצאה מידי מעילה אבל שחיטה ע"כ אין בו דין שינוי להוציאה מידי מעילה א"כ נשאר בקדושתו ושוב אין לו פדיון רק בהוה"ע והכא א"א בהוה"ע ע"כ יש מועל אחר מועל עכ"פ רש"י לשיטתו יש לו ראי' מהך דמעילה דיש בו מועל אחר מועל ודו"ק.

בטעם איסור שחוטי חוץ מבואר בקרא משום שלא יזבחו זבחיהם לשדים ומבואר במדרש יען שישראל הי' נמשכים אחר עבודת אלילים ע"כ ציוה עליהם שיבואו אל פתח אוה"מ להקריב בפנים והנה רבינו בספרו מורה נבוכים למד מזה שזה עיקר טעם הקרבנות שלא ימשכו אחר ע"ז אבל הרמב"ן טען עליו שיש בזה טעם אחר שבא להשלמת האדם וכבר כתב רבינו גופא בסוף ה' מעילה שהוא חוק וכבר בארנו דבריו בהקדמת ספרי בחלק ראשון לכן נראה דהענין כך בודאי לגבי אותו דור שיצאו ממצרים הי' זה עיקר הטעם כדי שלא ימשכו עוד אחר ע"ז אבל לדורות הבאים בודאי עיקר הטעם כמוש"כ הרמב"ן שהוא בא להשלמת האדם ונראה דהדבר מבואר בקרא דכתיב דבר אל בני ישראל זה הדבר אשר ציוה ד' וכו' אל פתח אוה"מ לא הביאו וכו' למען אשר יביאו בני ישראל וכו' ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם זובחים אחריהם חקת עולם לדורותם ואליהם תאמר ואל פתח אוה"מ לא יביאנו וכו' ויש לתמוה טובא דבגמרא דב"ב קי"ח איתא דכל היכא דכתיב זה הדבר אינו לדורות רק בש"ח דכתיב חקת עולם לדורותיכם יקשה א"כ למה כתיב זה הדבר ואי משום גז"ש הא אפשר ללמד גז"ש בתיבה אחרת וכן כפילות הפרשה ואליהם תאמר צריך פירוש ורבינו דרשו מזה דאתי לעירוב פרשיות ויקשה אכתי הו' מצי למיכתב ואיש איש דו' מוסיף על ענין ראשון ולכן נראה דפשטות הקרא אתי ללמד דמצוה זו לשעה ולדורות נאמרה אבל לא מטעם אחד דזה הדבר אשר ציוה ד' לדור ההוא שיצא ממצרים שאם לא יביא אל פתח אוה"מ חייב כרת משום שלא ימשכו אחר ע"ז שלא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אמנם לדורות הבאים שכבר משכו ידם מע"ז לאלו הדורות הוא חקת עולם כמוש"כ רבינו בסוף ה' מעילה שכל הקרבנות הוא חוק לכן אליהם לדורות הבאים תאמר סתם דאיש איש ואל פתח אוה"מ לא יבאנו ונכרתה ולא תגיד לכם הטעם כדי שלא יזבחו את זבחיהם לשעירים כי לדורות הבאים שכבר משכו ידם ולבם מע"ז אין זה הטעם משום שלא יזבחו את זבחיהם אלא חק כחקת התורה שבאה להשלמת בני ישראל ובזה א"ש שהצריכה התורה שני פרשיות.

וכן מ"ע לכל אדם מטפל ומביא קרבנות בהמה. ובלח"מ הקשה למה כתב קרבנות בהמה אולם יש לומר דממקומו מוכרע דהא כתיב בהאי קרא ועשית עולותיך הבשר והדם וכו' והבשר תאכל וידוע דשלמים לא משכחת בעוף ולא שיירי מנחות נאכל

לבעלים והתורה אמרה קדשיך הדומים לזבחיך דהיינו עכ"פ מין זבחיך דהיינו בהמה וכן מוכח משמעתין דתמורה דדרשינן רק קדשיך אלו תמורות אשר יהי' לך אלו הולדות תשא ובאת שמה יכול יכנסנו לבית הבחירה ת"ל ועשית עולתיך הבשר והדם הרי לך בהדיא דקרא איירא בתמורות וולדות דצריך לטפל בהם ובעוף מנחות לא שייך כלל זה וכן בספרי שהובא בתוס' שם בד"ה אפי' וז"ל רק קדשיך מכאן שמביאין קדשים מבחוץ לארץ יכול אף בכור ומעשר כן ת"ל רק מרבה אני את אלו שאין להם פרנסה במקומן דאינן נאכלין במומן בחו"ל הרי לך דדריש רק לבהמה דאין תמות וזכרות בעופות ומשו"ה כ' רבינו שפיר קרבנות בהמה.

מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בקדשי חו"ל שהוא מטפל בהם עד שיביאם לבית הבחירה הנה מבואר במעיי"ח דלא דוקא בבהמת חו"ל אלא אדרבא לרבותא נקט בהמת חו"ל והנה דבר זה אפי' בנדבה נמי דרק חילוק יש בין נדבה לנדר דמה דבנדבה צריך לעשות קיבל עליו בנדר בהרי עלי ולכן בנדבה ג"כ צריך לטפל להביאו לעזרה אמנם הא פשיטא דעכ"פ צריך להודיע לגזבר ולכהנים כי קרבן יש לו בביתו דאם לא יודיע וגם הוא לא יטפל בו א"כ איך יבוא לידי הקרבה לפי"ז יש לתמוה אפירש"י בנדרים ט' דכ' דבנדבה לא שייך בל תאחר דבגזא דרחמנא איתא הא עכ"פ צריך לטפל ולהביאו לעזרה אך כבר תמה בפי"א בתשובה דבגמרא דר"ה מבואר גם בנדבה באפריש ולא אקריב עבר בב"ת ותי' דכונת פירש"י אם נאבד א"ח להביא אחר ע"כ ליכא תקלה דבל תאחר א"כ ניחא גם קושיתנו דרק חייב לטפל כשהוא עומד אבל בנאבד לא שייך זה.

במשל"מ פי"ד מה' אלו הקשה כיון דכשהביא לעזרה יצא ידי נדרו דרק חייב לטפל עד שיביאו לעזרה וכמוש"כ תוס' חולין א"כ הא דתנן נשחטו שלא לשמן כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה וחייבין להביא אחרת הא כבר יצא ידי נדרו משבא לעזרה ונראה ליישב לפמש"כ הרשב"א בגיטין דף נ"ד דלכן אין נאמן לומר דנתפגלו כיון דמסר לידו יש לו דין שומר ע"כ אין נאמן לומר ששינה ופשע בשמירתו לפי"ז הבעלים כשהפריש קרבן הנה יש עליו שני מיני אחריות מצד נדרו ומצד שומר דמיד שהפריש נעשה שומר עליו וכשמביאו לעזרה יצא ידי חובת נדרו מה שקיבל עליו להביא קרבן אבל מה שחייב באחריות מצד שומר דהו' שומר של גבוה אף דלקדשים אין דין שומר אבל בפשיעה חייב מזה לא נפטר כשהביאו לעזרה דזה הו' שומר שמסר לשומר ונעשה הכהן שומר דילי' וכששחט שלא לשמה א"כ אי הוא או הכהן פשעו בשמירתו ע"כ הוא חייב באחריות מצד שומר ולכן שפיר קתני דלא עלו לבעלים לשם חובה ובזה יש ליישב קו' התוס' שם למה נקט שנזבחו שלא לשמן ולא נקט בשאר עבודות שעשאו שלא לשמן להנ"ל יש

לומר דבשאר עבודות כיון שלא נעשה הבעלים שומר לגבי הקדש דמיד שנשחט יצא גם חיוב שמירתו א"כ אם קיבל הדם שלא לשמו אין חייבין הבעלים להביא אחר לכן רק בשחיטה קמל"ן דלא עלו לבעלים לשם חובה וחייבין להביא קרבן אחר וא"ש.

וראי' לדברינו מבב"ק ע"ו דפריך והא חסרה קרן לבעלים ומשני רי"ו בשוחט תמימים מבפנים שלא לשם בעלים מוכח דבשחט שלא לשמה אין כאן חזרה לבעלים משום דבעלים לא מפטרה במה שהובאה לעזרה [ואין לומר דהא"ט דבעלים לא הובאו בעצמן ז"א דבודאי ניחא להו שיבואו לעזרה על ידי מי שהוא כמוש"כ הר"ן בנדרים דף ל"ו דכיון שנאבד דעת הבעלים שכל כהן שירצה להקריב יקריב].

אולם לפי"ז יקשה מהא דמשני שם בנשפך הדם וקשה כיון שהוא באה לעזרה ונשחטה כבר יצאו ידי אחריותא א"כ חזרה קרן לבעלים וא"ח באחריותא.

ובהא דחייב לטפל ניחא לי ליישב מה שהקשו בתוס' פסחים דף מ"ז אפירש"י דפ"ח קדוש קדושת בדה"ב חייב משום מעילה א"כ במכות דף כ"ב דמוקי המשנה בבכור דאין לו שאלה הוה לי' להקשות מחמור הקדש דישנו בשאלה ונראה דבחי' הריטב"א הקשה אמאי לא משני במסרה ליד גזבר דלית לי' שאלה ונראה דבקדשי מזבח דחייב לטפל להביאו לעזרה לא מהני מסירה ליד גזבר לאפקועי טיפולו ממילא אית לי' שאלה כמוש"כ בפנים אבל בפ"ח דא"ר למזבח רק לקדשי בדה"ב אז יש לומר דבאמת במסרה ליד גזבר אין לו שאלה עוד ולכן לא מצי להקשות מפ"ח דיש לומר במסרה ליד גזבר רק מוקי בבכור בהמה טהורה דאין לו שאלה ודו"ק.

וניחא לי נמי מה שהקשו אדברי רבינו בפ"א מה' בכורות דמצות בכור נוהגין בין בארץ ובין בחו"ל אלא דהן כחולין גמורים ואם נפל בו מום נאכל במומו והראב"ד תמה עליו דהוא טעות אבל ניחא כיון דעיקר מצותו להביאו לעזרה ובזה נכנס לרשות גבוה והכהנים משולחן גבוה קזכו אבל בכור בחו"ל שא"ח להביאו ולטפל עמו לעזרה ע"כ אין קדוש כלל רק דבעי מום להתירו באכילה דזה הכשירו דבלא מום אין רשאי לשחטו בחוץ וכדאמרינן למ"ד בשר תאוה הי' אסור להם רק ע"י מום הוה רשאי לשחטו אף דבשר תאוה ג"כ לא הוה קדוש גמור דל"ה חייב לטפל להביאו לעזרה רק השחיטה הי' אסור בחוץ בלא מום דע"י מום הוה רשאי לשחטו כמבואר בתוס' חולין י"ז ואין לומר דהכא לרע"ק קאי ור"ע הא לית לי' דבשר תאוה הי' אסור להם כבר גילה רבינו בפ"ד מה' שחיטה דעתו דלר"ע תרתי אית לי' דבשר תאוה הי' אסור ולא הוה שרי רק ע"י נחירה ושפיר יש לומר כסברתינו.

הבאתי בפנים פלוגתא דר"י ור"ש אי כשהביא לעזרה כבר פטור מאחריותו נראה דתליא

זה אי אמרינן הני כהנים שלוחי דידן נינהו אי שלוחי דרחמנא לפמש"כ החס"ו פ' ויקרא דאיסור הקרבהו לפחתיך תליא אי אמרינן שלוחי דידן ליכא משום הקרבהו לפחתיך דהא אין ניכר בשעת הקרבה אבל אי שלוחי דשמיא האיסור המסירה ליד כהן ושליח דשמיא למסור לו פיסח ועיור א"כ גם פלוגתא דר"י ור"ש בהא תליא אי אמרינן שליח דשמיא מיד שמסר ליד כהן בעזרה פטור מאחריותו אבל אי כהנים שלוחי דידן לא יצא מאחריותו דהא שליח כמותו והוא עדיין ברשות הבעלים ע"כ אין פטור מאחריותו רק אחר זריקה.

והנה יש להקשות טובא מהא דתנן כהנים שפיגלו במקדש דחייבין לבעלים דלא נפטר בהבאה וגם הקו' הנ"ל מבב"ק ע"ו מנשפך הדם וקשיא דהרי הבעלים נפטרו מאחריות כשהביאו לעזרה ול"ה קדשים שחייב באחריותן ופטור מדו"ה ולכן נראה כמוש"כ במק"א דע"י חיוב אחריות קרינן בי' וגונב מבית האיש דהו' כאלו רשותו קנוי להמפקיד וכל זה שייך קודם שהביאו לעזרה אבל כשהביאו לעזרה א"כ אין עוד ברשותו ולא קרינן בי' וגונב מבית האיש אף שעדיין חייב באחריות היינו כשאין עוד בעין כגון שנשפך הדם דחיוב אחריותא זה לא פקע ממנו וחייבין להביא אחרת ע"כ חייבין לשלם להבעלים וכן כהנים שפיגלו משלמין לבעלים וגם בגניבת הגזבר חייב לשלם לבעלים כיון שחייבין להביא אחרת דו"ק.

בדברי רש"י קידושין נ"ז דאיסור שקודם זריקה לא אזיל והקשו בתוס' הא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה לכאו' לא קשה מידי חדא דהא קדשים קודם זריקה מהני שאלה כמוש"כ תוס' כריתות דף י"ג דעד אחר זריקה מהני שאלה וכן דעת רשב"ם בב"ב דף ק"כ דמהני שאלה בש"ח עכ"ח דלא פקע הקדושה לגמרי אולם הנה רש"י גופי' בזבחים דף קי"א כתב דבש"ח אין מועלין דהו' כקדשים שמתו דיצאו מידי מעילה אלא דלפי"ז יקשה מ"ט באמת מהני שאלה בש"ח ונראה דתוס' בב"ק ע"ו הוק' דנימא בכל ש"ח דליפרקינהו ויהא שחיטה ראוי' למ"ד דל"ב העו"ה ותי' דמום שלאחר שחיטה לא מהני לפדות עלי' והנה על תי' של תוס' יש להקשות לפמש"כ תוס' בריש חולין דף ב' דמפרכסת הרי הוא כחי' א"כ הו' מום מחיים כמו למ"ד דבעי העוה"ע ולא מהני פדיון לאחר שחיטה אבל בעודו מפרכסת מהני פדיון א"כ לא הועילה תוס' בתי' כלום אלא דלפי"ז למה הקשו גם למ"ד דבעי העוה"ע עכ"פ בשעת שחיטה דעדיין מפרכסת איכא העוה"ע ובר פדיון א"כ הו' שחיטה ראוי' ע"כ נראה דבאמת היכא דהי' מפרכסת לאחר שחיטה מהני פדיון וה"ה דמהני שאלה אבל אי מתה מיד ולא פרכסה כלל דלא משכחת פדיון ליתא בשאלה והו' כמתה ואין בו מעילה ונתיישב סתירת דברי רש"י על נכון.

הנה במאי דפירש"י דלכך ש"ח אסור באכילה משום דלא הותר ע"י זריקה נראה לי שזה שיטת רש"י בזבחים דף ד' הא דפריך היכא דשחט שלא לשמו לפסול וז"ל שהרי לא נעשו כהלכתן ואין זריקתן מתרת בשרן לאכילה ותוס' תמהו הא ליכא שינה הכתוב לעכב להנ"ל ניחא דכונת קו' הגמרא דבהא אין צריך שינה לעכב אלא כיון דעכ"פ לא נעשה כהלכתן אין הזריקה מתרת מה שכבר אסור מקודם זריקה והנה בחולין דף פ' איתא דלר"ש שחיטת קדשים ששא"ר דלא מזדרק דם לא חזי לאכילה וקשה לי מזבחים דף ל"ו אמר רבא תדע דבשר לפני זריקה לא חזי וכי מחשב בי' מיפסל ולא הוא התם זרק ומיחזי הכא לא מיחזי כלל וקשה לי אכתי מוכח הא דינא מדר"ש דס"ל ששא"ר ל"ש שחיטה דבעינן ראוי' בשעת שחיטה א"כ איך משכחת פיגול הא לא חזי בשר לאכילה ולא שייך לומר דזרק ומיחזי כיון דבעינן מיחזי בשעת שחיטה א"כ לא מיפסל משום פיגול.

הלכה ג

וכן השוחט קדשים חוץ לעזרה וכו'. ז"ל רבינו בפ"ב מה' שחיטה בכ"מ מותר לשחוט חוץ מן העזרה שאין שוחטין בעזרה אלא קדשים אבל החולין אסור וכו' וכן הוא אומר בבשר תאוה כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ד' וזבחת מבקרך מצאנך ואכלת בשעריך הא למדת שאין שוחטין בשר תאוה אלא חוץ למקום העזרה וזה שנשחט חוץ למקום הוא שמותר לאכול בכל השערים אבל השוחט חולין בעזרה אותו הבשר טהור ואסור בהנאה וכו' ודברים אלו דברי קבלה הם וכל האוכל כזית מבשר חולין מכין אותו מכות מרדות וכתב הכ"מ דמזה משמע דסובר חולין בעזרה לאו דאורייתא והקשה דהא מסקנת הגמרא דקידושין דלכ"ע חולין שנשחטה בעזרה דאורייתא ובלח"מ הקשה אפי' אי נימא דסובר באמת דהו' דאורייתא דהביא הדרשא דכי ירחק משמע דהוא דאורייתא יקשה להיפוך הא רבינו פסק בפ"י מע"ז כר"י דמוקי קרא דנבילה לדברים ככתבן א"כ צריך אותו למעט כל איסורין שבתורה ובספר עצמות יוסף הקשה להיפוך דהא רבינו פסק בפ"ח מה' מא"ס דכ"מ דכתיב לא תאכלו איה"נ במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כמו שפרט לך בנבילה א"כ משמע דסובר כר' אבהו ואותו לחולין בעזרה ורבינו סותר עצמו דב"ה עכו"ם משמע דסובר לדברים ככתבן מדכתב אבל נותן הוא לגר תושב שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי במכירה ולא בנתינה והנה בשעה"מ כתב ליישב דרבינו מפרש דלמ"ד דצריך אותו לאיסור הנאה חולין בעזרה לאו דאורייתא היינו לאיסור הנאה כדמפרש רש"י בפסחים אבל באכילה ס"ל דאסור מוכי ירחק ובאכילה אסור מה"ת דוכי ירחק לא נשמע איה"נ דרק לר"מ דאתי אותו למעט חולין בעזרה משמע דגם בהנאה אסור ותמוה לי דהא מפורש בפירש"י בפסחים דגם לר"מ ילפינן מוכי ירחק

וכו' וכי ירחיב אסור חולין בעזרה רק כיון דליכא לאו מפורש בעינן קרא אותו דשאר איסור מחיצות מותר מובשר בשדה טרפה דאתי לאיסור יוצא זה מותר בהנאה אבל איסור מחיצות דחולין בעזרה אסור בהנאה א"כ עדיין קשה כיון דרבינו יליף מוכי ירחק יהא אסור בהנאה ג"כ כמו שאר אסורין דאסור בהנאה וא"כ איך כתב השעה"מ דכיון דרבינו יליף מוכי ירחק ממילא מותר בהנאה דהא דר"מ ס"ל דאסור בהנאה היינו מקרא דאותו דהא ר"מ יליף איסור אכילה מוכי ירחק לא מאותו.

ע"כ אני אומר ליישב שיטת רבינו באופן אחר רק תחילה אקדים דזה שכתב רבינו בפ"י מ"ה עכו"ם דכתיב לגר אשר בשעריך תתננה משום דפסק כר"י כבר כתבו אחרונים דא"כ הי' לו לכתוב בגר בנתינה דוקא אבל זה שכתב לנכרי במכירה לא בנתינה היינו משום דכתיב לא תחנם א"כ באמת ס"ל לרבינו כר"מ וכמו דסובר ר"א דילפינן איסור הנאה מנבילה עד שפרט לך הכתוב כמו בנבילה א"כ באמת ילפינן חולין בעזרה מוכי ירחק ומקרא דאותו והא דכתב רבינו דאסור מדרבנן היינו לענין איה"נ לבד אבל אסור אכילה היא מה"ת רק דיקשה מ"ט מותר בהנאה מה"ת כיון דיליף מוכי ירחק ומאותו זה נראה ליישב על נכון דהנה בחולין דף פ"ד איתא ג"כ האי שמעתתא דקידושין ושם איתא דר"ש דס"ל השוחט טריפה חולין בעזרה מותר בהנאה אבל אין מטמא משום נבילה דהו' אמינא כיון דמותר בהנאה דלא שחיטה הוא כלל יהא מטמא משום נבילה קמל"ן דמטהר מידי נבילה ובלב אריה וכן בח"ס תמהו דמאי סברא איכא בזה הא אדרבא אי אמרינן דמותר בהנאה דלאו שחיטה וליכא משום חולין בעזרה א"כ אין מטמא ובח"ס הקשה אמאי נקט חולין בעזרה הא הו' מצי למינקט שחט טרפה או"ב דפטור אפ"ה אין מטמא אף דלאו שחיטה כלל וכל הדבר צ"ע מצד הסברא כיון דחולין בעזרה גופי' פשיטא דאין מטמא וכן משום טרפה אין מטמא אטו משום דאיכא שני איסורין יהא מטמא כנבילה והוא פלא.

אך נראה ליישב דהנה בנוב"י תניינא סי' ט' העלה דלר"ש דסובר שחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה וגם סובר כרבא דאעל"מ א"כ שחוטי חוץ וחולין בעזרה דהו' שחיטה שאינה ראוי' וגם עבר אמימרא דרחמנא הו' נבילה ומטמא והביא ראי' מגמרא דחולין דף פ' דקאמרי בגמרא מכדי ש"ח וחולין בעזרה הו' ששא"ר א"כ קמא מיקטל אין חייב משום או"ב אשני ותמוה אמאי קאמר דמיקטל קטלה אטו משום דשחיטה שאינה ראוי' לש"ש הו' כמיקטל הא שוחט הטריפה ג"כ שחיטה שאינה ראוי' ול"ה כמיקטל קטלה להנ"ל ניחא בשלמא טריפה ששחטה ליכא איסור לשחטה אדרבא מצוה איכא כיון דמטהר מידי נבילה כמוש"כ הרש"ל ומובא בש"ך ובטו"ז סי' י"ח אבל בש"ח ובחולין בעזרה

דאיכא איסור אמרינן אעל"מ והו' נבילה והנה זה דבר חדש מאוד דנאמר דגמרא סמך אהא דאעל"מ דלא נזכר כלל בגמרא ע"כ אני אומר במקצת כנוב"י אבל במקצת נראה לי דלא כדבריו דבשאר איסור שחיטה כמו פסח תקרובת ע"ז ל"ה כנבילה רק בש"ח ובחולין בעזרה הי' כנבילה מסברא דאעל"מ ומקרא דדרשינן במקום שאתה אוכל אתה זובח ובמקום שאין אתה זובח אין אוכל זהו משמעותי' שפיר דהו' נבילה דהא כהא"ג דרשינן לענין שחיטת עכו"ם דהו' נבילה [וגם רבינו מודה לזה כמוש"כ ש"ך סי' ב' בספרו הארוך וכן בנפלה סכין ושחטה כדרכה איתא במשנה דפסולה דמה שאתה זובח אתה אוכל ומה שאי אתה זובח אין אתה אוכל והו' נבילה דבעינן כח גברא וכיון דאיכא קרא שפיר יש לפרש דהיינו מהא"ט דרבא דאעל"מ אבל בתקרובת ע"ז או בשוחט פסח על חמץ ל"ה נבילה אף דאעל"מ א"כ לפי"ז חולין בעזרה הו' נבילה [וגדולה מזו כ' בתב"ש בחולין י"ד שוחט בשבת לכאו' פסולה דדרשינן בזמן שאתה זובח אתה אוכל בזמן שאי אתה זובח אין אתה אוכל קמל"ן דשחיטתו כשרה] ומיני' ילפינן גם לש"ח כדאיתא שם בקידושין דמקשינן להדדי דתורה אמרה שחוט שלי בשלי ושלך בשלך [ופלא על הנוב"י שכתב שמטמא והא מפורש בדברי רבינו שכתב שהוא טהור משמע דאיסור אכילה איכא משום נבילה אבל לא שמטמא רק יש לומר דרבינו לא פסק כרבא דאעל"מ ע"כ ליכא איסור אכילה ונבילה אבל לא מטמא] אף דגמרא קאמר איכא למיפרך דכן חייב כרת דכ"ז לא נסתר המה מצינו כמבואר שם בנוב"י ואנן דילפינן לר"מ דס"ל מש"ח ול"ה נבילה ש"מ דתורה קראו שחיטה מהיקש הנ"ל דשלי בשלי א"כ לפי"ז שפיר היינו יכולין לומר דלר"ש דלש"ש כששחט בעזרה הו' נבילה דהא אי לאו דהו' טריפה הו' נבילה רק כיון דהו' ששא"ר אמרת דלא יהא נבילה כיון דאמרת דמותר בהנאה דל"ה שחיטה כלל איך אפשר מידי דל"ה שחיטה יפקיע איסור נבילה שיש בחולין בעזרה משום דאעל"מ ואפ"ה קמל"ן דל"ה נבילה ומיושב קו' תוס' דלא נקט כן לענין אותו ובנו דבאותו ובנו הא ל"ה נבילה ל"ש אעל"מ דהא לא כתיב בי' דמה שאי אתה זובח אי אתה אוכל מעתה אני אומר כיון דבאמת חולין בעזרה הו' נבילה ל"ש איה"נ מה"ת כלל דהא נבילה מפורש בתורה להיתר ורק מדרבנן אסור בהנאה אי ילפינן מוכי ירחיב רק אי ילפינן מאותו אז אסור בהנאה ומיושב קו' רש"י בפסחים דאיכא קרא דוכי ירחיב ל"ל קרא דאותו דשפיר הו"א דכיון דהו' נבילה ע"כ מותר בהנאה כשאר נבילה א"כ ניחא דרבינו פסק באמת כר"א דילפינן היתר הנאה מנבילה כמוש"כ בפ"ח ממאכלות אסורות וא"כ חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא מוכי ירחק ובהנאה מותר מה"ת דהו' נבילה דמותר בהנאה ומדוקדק לשון רבינו שכתב ואותו הבשר טהור דקמל"ן דלא מטמא כנבילה ממש דלית

לי' אעל"מ ע"כ לא מטמא אבל עכ"פ נבילה אף דממעט מאתה זובח ואכלת והו' נבילה אבל אין מטמא דהא רבינו ס"ל גם שחיטת נכרי אף דלקי משום נבילה אין מטמא.

הלכה ו

אינו חייב אלא על שחיטת קדשים הראויין ליקרב לגבי מזבח אבל השוחט בחוץ אחד מאיסורי מזבח או מחטאות המתות הרי זה פטור. במשנה דזבחים איתא דהיינו כגון מוקצה ונעבד ורבינו בפ"ד מאיסורי מזבח כתב דלא משכחת במוקצה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וז"ל שם אם הקדישו אין נאסר משום מוקצה דאא"א דשא"ש והנה בלח"מ פ"ד ממעילה ופ"ד דביכורים הקשה הא רבינו פסק בפ"ח מנזקי ממון דקדק"ל ממון בעלים הוא ובזבחים מסיק הגמרא דלריוה"ג גם בקדשים איכא פסול מוקצה וכן הקשה דשם בה' מעילה פסק דא"י למכור עולתו ושלמיו ובפסחים ד' איתא דלריוה"ג דממון בעלים הוה יכול למכור ג"כ והנה לקו' אחרונה תי' בקצה"ח דלריוה"ג ג"כ א"י למכור לענין שיעלה לרצון ללוקח רק לבשרו מהני המכירה והביא ראי' מהא דאיתא בב"ק דף י"ג דגובה תודה שהזיקה ולא מלחמה דזה חובה על בעלים והקשה אי ס"ד לריוה"ג יכול למכור עולה על שם הלוקח א"כ כיון דקייל"ן הוחלט השור א"כ יקריב זה לשם הניזוק דיתחייב המזיק בלא"ה להביא תודה אחרת ולחמה וכן מוכח עוד מהא דקאמר דניזוק אוכל בשר ומתכפר מביא לחמה הרי מפורש יוצא דמזיק מתכפר אך לכאו' מכאן סתירה לדבריו דהא רבא לית לי' דריוה"ג דלא הוחלט השור כיון דמכירה לא מהני אולם תוס' כ' דע"כ קאי לריוה"ג וא"כ רק נשאר הקו' הא רבא לית לי' דריוה"ג והנה ראב"א אמר דשלמים כשהזיקה גובה מבשרה ואין גובה מאימורין ואף לא מבשר נגד אימורים והנה ראב"א ע"כ קאי לריוה"ג א"כ תיקשי אי ס"ד דיכול למכור אמאי אין גובה מאימורין משום דאיכא בי' מעילה הא אם שור שוה מנה הזיק שור שוה מאתיים הוחלט השור לגמרי ועמו האימורים דאימורים נגבה לגבוה עבורו.

ולכך אני אומר ליישב עד"ז אף אליבא דריוה"ג והוא דבודאי אי נאמר דיכול למכור א"כ ממונו דידי' ממש הוא א"כ מחיים אף חלק האימורים ג"כ ממנו הוא ולפי"ז בהיזק הוחלט השור ועולה לבעלים אחרים לניזוק ונמצא גובה גם מהאימורים אבל אי אמרינן דאין יכול למכור א"כ ל"א דהוחלט השור ואין עולה לניזוק ואין גובה רק מבשרן וזהו מחיים ממנו הוא וחלק האימורין אין שלו ואין גובה מהם והנה רבא אוקי המשנה מאי נכסים שאין בהם מעילה שאין בהם דין מעילה ומאי נינהו דהדיוט וליתני דהדיוט קשיא וכ' המפרשים דרבא מוקי כרבנן ולי נראה דמוקי שפיר כריוה"ג דהנה בספר למנצח לדוד תי' קו' הגמרא כדרכו בכ"מ דלכן לא נקט הדיוט ממש דבאמת לאו דוקא הדיוט

ממש דהרי שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואין גובה מאימורים והיינו אין בו דין מעילה דבבשר ליכא דין מעילה ודבריו לכאו' תמוהים דהרי עתה קאי לאוקמי משנה בהיזק את שור של הקדש לא שהיזק שור הקדש שור של הדיוט ונראה דהנה לעיל פריך מחיים מי אמר והא רבא הוא דפריך לעיל לר"נ מריוה"ג וא"כ מאי פריך רבא דמחיים מי אמר ע"כ דגם רבא ס"ל כהך דמחיים לא אמר והיינו אף דגמרא מתרץ מתנות כהונה שאני אבל מדברי המקשן נראה דסברי רבא ורבינא דריוה"ג לא אמר מחיים וכן הוא בשמ"ק מעתה אומר הנה הא דקתני במשנה נכסים שאין בהם מעילה ודייק בגמרא הא מקדש קדשי דהחילוק בין נכסים שאין בהן מעילה ובין נכסים שאין בהם דין מעילה הוא כך דלישנא דאין בהם מעילה משמע עתה אין בהם מעילה ואח"כ יהא בהם מעילה כגון באימורים דאחר זריקה יש בהם מעילה ומחיים הו' של הבעלים מדיכול למכור א"כ באמת אם שלמים הזיקו של הדיוט גובה מאימורים ג"כ [כמוש"כ לעיל דהוחלט השור] ואין בהן דין מעילה משמע שלעולם אין בו דין מעילה כגון מבשר שלמים ולאו דוקא הדיוט אלא אף מבשרן שאין בהן דין מעילה לעולם מעתה לפי מה דס"ד דאין בהם מעילה קתני דמשמע גם מאימורים גובה מחיים הוא של הבעלים לכן פריך מקידושין דבשלמא אי א"י למכור מחיים ול"ה ממונו יען דהא יש לגבוה חלק בו אז פשיטא דגם חלק הבעלים אף דמחיים ממונו לא"ש לאו ממונו דמשולחן גבוה קזכו ולכן א"י לקדש בו אשה וכמו מחיים א"י למכור כן לאח"ש א"י למכור אבל אי אמרת דמחיים אף חלק של גבוה שלו ויכול למכור ועולה לשם אחרים א"כ ל"ש דלאחר שחיטה משולחן גבוה קזכו דהא מחיים כבר הוא שלו למכור וע"ז משני כי קאמר ריוה"ג מחיים והיינו דעתה מחדש דלאו הא בהא תליא אלא אף דמחיים הרי שלו אפ"ה שייך לומר לאחר שחיטה גם חלקו של הבעלים משולחן גבוה קזכו וע"ז פריך דאדרבא בחלק גבוה אף מחיים מי אמר דהו' שלו והכונה כיון שכך דמחיים רק חלק הבעלים הוא שלו וחלק האימורים של גבוה וא"כ גם לאח"ש לא שייך לומר דאישתני דינא אלא דכמו במחיים חלק של הבעלים הו' שלו כן לאח"ש הו' חלקם ולא אמרינן דמשולחן גבוה קזכו ומיושב קו' התוס' שהקשו א"כ כשכ' לאח"ש לא אמר א"כ איך משכחת לה דריוה"ג ולפמש"כ ניחא דרק בחלק גבוה קאמר דמחיים לא אמר אבל בחלק הבעלים הו' ממונו בין מחיים בין לאח"ש וע"ז משני מתנות כהונה שאני וקאי אבכור שתורה זיכתה ע"כ הו' של גבוה אבל חלק כהנים וחלק גבוה שבשלמים שבא ע"י קדושת פה שפיר יש לומר דחלק של הבעלים הו' שלהן ול"א משולחן גבוה קזכו כיון דגם מחיים הו' שלהם ולפי"ז סובר רבא שפיר כסברת המקשן דפריך ומחיים מי אמר דחלק גבוה הו' מחיים של גבוה וחלק הבעלים גם לאח"ש של

הבעלים וכיון דמחיים לא אמר א"כ משנה לא מצי אתיא כריוה"ג עד שמסיק רבא דין מעילה קאמר דהיינו אי תנן דין מעילה דמשמע שלעולם אין בהן דין מעילה ואפי' לאחר זריקה דבשרן אין דין מעילה לעולם ולא אהדיוט קאי אלא אבשרן של שלמים וא"כ אתיא שפיר כריוה"ג דחלק הבעלים הו' ממונם אבל בנכסים שיש בהן דין מעילה אלא שאין בהן מעילה עתה כאימורים גם במחיים ל"ה של הבעלים דאין יכול למכור ול"ש לומר דהוחלט השור ואין גובין מאימורים כיון דאין עולין רק למזיק והיינו דקאמר ר' אבא ולג' השמ"ק רבא שלמים שהזיקו גובה מבשרן ולזה כיון בס' למנצח לדוד דלכן נשאר בקשיא דיש לה תי' דרבא באמת לאו דוקא הדיוט קאמר רק שאין בהן דין מעילה קאמר והיינו הבשר וקאי לריוה"ג דבבשרן שפיר לריוה"ג ממון בעלים אף לאח"ש.

ומיושב קו' הקצה"ח דבפסחים משמע דיכול למכור שיעלה לרצון ללוקח ובשמעתין דבב"ק משמע דלא יכול למכור רק לבשרו לפמש"כ ניחא דרבא דמפרש המשנה כריוה"ג רק דתני דאין בהן דין מעילה שבארנו שקאי אבשר דלעולם אין בו דין מעילה אבל נכסים שיש בהן מעילה דהיינו שאף שאתה אין בו מעילה אבל יהא בו מעילה אח"כ כגון אימורים אין גובין מהן משום דל"ש הוחלט השור ע"כ דאי' למכור שיעלה לרצון ללוקח דאי הו' מהני מכירה שיעלה לרצון למזבח הו' דינא שיוחלט השור ואתי לידי גוביינא גם חלק האימורים כיון שעולה לו לרצון א"כ לרבא מוכח ממשנה דאי' למכור דלזה לא אמרינן ממון בעלים הוא לריוה"ג אבל גמרא פסחים וכן בזבחים דמוקי כריוה"ג משום דתני נכסים שאין בהם מעילה ע"כ דסבירא להו לריוה"ג דהוחלט השור וגובה גם מאימורים ע"כ דיכול למכור ועולה לרצון ללוקח ה"ה דעולה לרצון לניזוק ומעתה א"ש שיטת רבינו דפסק דשלמים שהזיקו גובין מבשרן וכריוה"ג והיינו דאוקימתא דרבא נכסים שאין בהן דין מעילה [אף דרבינו נקט שאין בהן מעילה בהו אין מדוקדק דהא ס"ל דאין גובין מאימוריהם] ולכן שפיר פסק דאין מוקצה בקדק"ל דא"י למכור ואין יכול לאסור כרבא דס"ל דמחיים מי אמר כנ"ל.

הלכה י

אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק שהקריבן בחוץ פטור דהרי לא איקבע אסורא. וכתב הר"מ דנפיק לי' כן מברייתא בכריתות דף י"ח דחכמים פוטרים ומפרש רבינו דמשום חטאת פטור ובחכ"צ השיג דזה רק שייך לגבי חיוב אשם תלוי ולא גבי חיובא דחטאת והנה נשמע מדבריהם דמפרשים דברי רבינו דקאי לענין חטאת דאי הוה איקבע אסורא הוה מחייב חטאת ומשכחת איקבע אסורא כגון בב' נשים שהפילו שניהם אחת ממין חיוב ואחת ממין פטור ואיתערבו דהדין שניהם מביאין חה"ע הבא

על הספק וכדתנן פ"ק דכריתות ופסקה רבינו לקמן בה' מחוסרי כפורים וכן באשם תלוי באכל אחד את הראשונה ושני אכל את השני דשניהם מביאין א"ת כמבואר שם ובדברי רבינו בה' שגגות וכהא"ג דאיקבע אסורא חייב שפיר להביא לחטאת וע"כ תמה בחכ"צ מאי שיטי' לענין חיובא דחטאת קביעותא לאסורא והיינו משום דמפרש דהך דכריתות בשחט בחוץ א"ת איירי רק לענין חיוב א"ת לא לענין חיוב חטאת אמנם לי נראה להוכיח משמעתין כשיטת רבינו וגם תוס' מפרשו כרבינו לענין חיוב חטאת דהנה הוק' הא לר"מ יוצא ורועה בעדר ומאי קשיא להו הא שם קאי לענין נודע אח"כ אבל כאן לענין א"ת הוא ספק איסורא ככל שאר איסורא ומנפ"מ שיהא נודע אח"כ עתה הוא בספק ע"כ חייב א"ת וע"כ דגם תוספ' מפרשו לענין חיוב חטאת וע"כ הוק' להם הא אי נודע הוה חולין ולמה מחייב חטאת לר"מ ואמנם צריכין ליישב קו' החכ"צ מאי מהני קביעותא לחטאת דהא לענין חיוב חטאת בעינן דוקא וודאי איסורא ואמנם נראה ליישב דהנה תוס' הוק' עוד דחכמים פטרו מחטאת הא סברו לקמן ד' כה' דגמר ומקדשו ותי' דלאו היינו חכמים דהתם ולי נרא' די"ל דשפיר הן הן דברי החכמים דהתם אך סברו דמאי מהני הך דגמר ומקדשו כשנשחט בחוץ ולא בא לפנים דרק כשבא לידי הקרבה אמרינן דלענין זה גמר ומקדיש שיהא קרבן גמור כדמוכח מרשב"ם ב"ב ד' קכ"ד שהק' איך חייב בש"ח קרבן הא מצי לשאול דע"ד זה הקדישו כש"כ די"ל בא"ת שנשחט בחוץ דל"ש גמר ואקדישו ע"ד שישחט בחוץ ורק אכתי י"ל הרי לענין ש"ח רק בעינן שיהא ראוי לבוא לפנים והרי שפיר הוה ראוי לבוא לפנים דלענין זה שפיר גמר ומקדיש וא"כ אמאי פטרו רבנן אך הדבר ניחא בודאי א"ה כאן קביעות' דעכ"פ א"ת חייב בכל גונא אפי' אי"ל גמור ומקדיש משום דאחד קרבן גמור הוא וא"כ ספיקא לחומר' ואם שחטו בחוץ עבד איסורא דאורי' וחייב עכ"פ א"ת ע"ז שוב אמרינן גם חטאת חייב כיון דלענין א' מהקרבנו' שהביאו הוא ספיקא דאורייתא לחומרא שוב אמרינן כיון דגמר ואקדיש וגם זה ראוי לבוא לפנים א"כ שפיר חייב חטאת דהא אין כלל ספק דלשניהם ה"ה חייב כשמקריבו בחוץ אבל א' לא אסורא וא"כ אי"ל הסברא דגמר ומקדיש וראוי לבוא לפנים אפי' איסורא ליכא דכהא"ג הא ספק מהתורה לקולא ורק ע"י דנאמר דגמר ואקדיש יתחייב זה חטאת דנאמר דעבר איסור וודאי זה לא אמרינן כיון שבאמת לא נשחט לפנים ול"ש גמור ואקדיש ונהי דראוי לבוא לפנים משום זה לא מחייב כיון דעכ"פ עתה שנשחט בחוץ ל"ה הקדש רק מספ' ואפי' אסורא דש"ח ליכא כיון דלא איקבע ע"כ לא מחייב חטאת משו"ז הסברא דנאמר דגמר ואקדיש א"ה מקריב בפנים והוה ראוי לבוא לפנים [ועוד דהרי עכ"פ אף למ"ד דא"י לחולין הא אינו קרב רק אמרינן שיצא וירעה בעדר ע"כ רק באיקבע באחד מהך

קרב בודאי על השני אמרינן דחייב דעכ"פ גמר ואקדיש לענין שיבוא לפנים דעכ"פ ראוי לפנים הוא ע"כ חייב חטאת]:

ובזה יבואר דברי הראב"ד דהנה הראב"ד השיג דלא ידע מאין הוציא זה ואני מצאתי בתוספתא דזבחים חה"ע הבא על הספק והקריבו בחוץ חייב א"ת א"ת הבא על הספק והקריבה בחוץ חייבין עליו חטאת ובחיי ראשי אע"פ שזה נראה זרה בעיני הוא מתוקנת בחה"ע הבא על הספק אינה ראוי למזבח אלא דמה אבל בשרה לא שאם עלתה תרד הלכך אש"ת הוא דמחייב שמא לא ילדה אבל א"ת יש ממנו למזבח דמו ואימורים ובשרו נאכל ככל אשמות וודאין שבתור' הלכך הוי ככל הקרבנות הראויות בפנים ואם הקריב דמו ואימורים בחוץ חייב חטאת עכ"ל ושכל עין הקורא יפלא הרי הוא בריית ערוכה בכריתות וגם הרי פשוט יש חילוק בין חה"ע דל"ש גמר ומקדיש דלא בא לכפרה ולמה הי' זרה בעיני הראב"ד וכמו שהק' בלח"מ אולם עפ"י דברינו נכון הראב"ד מפרש כתוס' דקאי שם אליבא דר"מ דאם נודע תצא לחולין ע"כ פליגי אפי' לענין א"ת דלחכמים פטורים וסובר הראב"ד דגם מא"ת פטור מטעם דאי נודע יצא לחולין דא"ל דעכ"פ עתה הר"ה ספק כמו בכל חתיכה חלב די"ל דשאנ"ה דכ"כ הרשב"א חולין דף ט' דיש סברא לחלק בין ספק הבא בתולדה כספק חלב לספק הבא במקרה וא"כ שפיר י"ל דכאן גרע אפי' משאר ספ' הבא במקרה משום דאי נודע אח"כ הוא חולין לכן גם עתה דעדיין לא נודע עוד ל"ה הקדש גמר כשאר הקדש אבל לדידן דקיי"ל אם נודע כשר דגמר ואקדיש שפיר חייב אפי' חטאת ואפי' לא איקבע אסורא ובחה"ע דלא גמר ואקדיש אפי' איקבע אסורא לא חייב רק א"ת ע"כ השיג שפיר מאין הוציא רבינו דין זה כיון דבתוספתא מבואר באמת דחייב חטאת ע"כ משום דגמר ואקדיש ומשמע לי' אפי' בלא איקבע אסורא דאי רק באיקבע ותלי' בקביעות' א"כ למה מחלק בין חה"ע הבא על הספ' וע"כ דלא תלי' בקביעותא אלא בגמר ואקדיש וא"כ שפיר חייב חטאת אך הי' קשה לו להראב"ד מה שהקשיתי דל"ש גמר ואקדיש כיון שלא בא לכלל הקרבה בפנים [וגם דהרי אי נודע ג"כ אין קרב אלא דאינו יוצא לחולין רק ירעה] והיינו דנראה זרה לכאורה ע"ז העלה דעכ"פ ראוי לבוא לפנים ככל קרבנות שפיר חייב חטאת אבל בחה"ע הרי אין ראוי לבוא לפנים דאין למזבח אלא דמה והיינו באמת מהא"ט דע"כ הצריכ' תורה שתצא לבית השריפה לחה"ע הבא על הספ' משום דל"ש גמר ואקדיש ונשארה בספק ורק לענין א"ת הוכרח הראב"ד לחדש דחוץ מסברא דגמר ואקדיש יש לחייב משום דעכ"פ ראוי לפנים ככל קרבנות דהיינו שלא נטעה לומר דמאחר שנשחט בחוץ ל"ש גמר ואקדיש ע"ז קאמר שפיר דעכ"פ ראוי לבוא לפנים ככל קרבנות וא"ש השגות הראב"ד.

אמנם על רבינו אין זה השגה דהוא סובר דרק אי איכא קביעותא לאיסורא ועבר אספק איסורא דאוריי' שייך לחייב חטאת [ומוקי התוספת' באיקבע איסורא] ומטעם דראוי לבוא לפנים ככל קרבנות דגמר ומקדיש וכשיבוא לפנים אבל אי ליכא קביעותא לאיסורא ואי לאו דגמר ואקדיש אפי' איסורא ליכא אין לחייב מטעם דהא ראוי לבוא לפנים דלענין פנים גמר ואקדיש ל"ש לחייבו חטאת ואפי' א"ת ליכא כיון דלא עבר איסורא כלל לא מחייבין א"ת משום זה דהוה גמר ואקדיש אי הוה בא לפנים והא דתוספתא מחלק בין חה"ע הבא על הס' לא"ת נראה דרבינו סובר דזה תליא אי חטאת העוף הבא על הס' מה"ת נאכלת והאי כהנים משולחן גבוה קזכו הוה ממש כמו א"ת דכאלו קרב למזבח וודאי חטאת עוף והא דנשרפת הוא רק מדרבנן אבל לדעת התוספתא י"ל דסובר דחה"ע הבע"ל הס' מה"ת נשרפת ע"ז שפיר מחלק התוספתא דאין חייב רק א"ת דאין למזבח אלא דמה אך לכאורה י"ל דז"א דהרי הא דחה"ע בעה"ס נאכל הוא רק משום דס' מה"ת לקולא לשיטת רבינו ובאיקבע אסורא דאזלינן לחומרא דאחד וודאי חולין א"כ ל"ש דנאכלת מה"ת וצריך לומר דהא דחה"ע נאכלת אין משום סד"א לקולא אלא דחייבה תורה להביא קרבן הוה ככל קרבן וודאי מה"ת ומהדין שיאכל ודמי שפיר לא"ת.

והנה יש לומר עוד בכונת הראב"ד דהנה לכאורה קשה לי טובא דפליגי ר"מ ורבנן בא"ת בחוץ הא א"ת דר"מ היינו בחתיכה אחת וא"ת דרבנן היינו בספק דב' חתיכות דא"ת חתיכה אחת לא משכחת א"כ אין פלוגתתם כחדא דר"מ מחייב אפי' בשחט א"ת שהביא על חתיכה אחת ולרבנן פטור בשחט א"ת שהביא על ב"ח ועוד הא באמת א"ת שהביא על סב"ח יהא לו דין איקבע אסורא דנלך בתר עיקר הגורם עיין ריטב"א עירובין דף ל"ה ונראה לתרץ לפמש"כ הרשב"א דב"ס הבא בתולדה סד"א לחומרא א"כ לפי"ז י"ל גם רבנן סברו בהא כר"מ דאחתיכה אחת מביא א"ת [ואין זה מן התימא דהרי יותר מזה כ' תוס' דחכמים בשיטת ר"מ קאי לענין נודע דיצא לחולין] אלא דסברו דזה רק בספק הבא בתולדא אבל זה הספק אי ששחט א"ת בחוץ הנה זה הס' ל"ה רק ספק הבא במקרה ולכן אין חייב רק באיקבע אסורא דהיינו באכל האחד את הראשונה והשני אכל את השני' דאחד מהנך קרבן וודאי דאז הא"ת גופי' הוה איקבע אסורא ובזה סובר הראב"ד דרק לענין דפטרו מאשם תלוי פליגי אבל לדידך דאין חייב א"ת רק א"ב חתיכות דהרי גם הראב"ד פסק סד"א לקולא דה' כלאים [אף דלפמש"כ לחלק בין בא בתולדה אין מוכח מראב"ד דחולק אדברי רבינו די"ל בח"א ס' חלב שפיר חייב א"ת י"ל דראב"ד קאי כאן לדברי רבינו לשיטתו] וא"כ שפיר סובר הראב"ד דחייב חטאת אפי' האשם תלוי

גופי' לא איקבע דבתר העיקר אזלינן דהאשם תלוי בא על הס' איסור דאיקבע אסורא אלא דמשום זה לא מחייב רק א"ת ע"כ סובר הראב"ד דלכן לתוספתא חייב אפי' חטאת דראוי לבוא לפנים דקרב ככל הקרבנות אבל בחה"ע הבא עה"ס דא"ר לבוא לפנים אלא דמה חייב א"ת ובגונא דהי' בא עה"ס דאיקבע כגון בב' נשים שאחד ילדה ממין חיוב ואחד ילדה ממין פטור ואינו ידוע איזהו מהן כמש"כ לעיל.

ויותר י"ל דבאמת ראב"ד סובר דל"ב ח"א מב"ח כיון דהוה ספק הבא בתולדה ול"ב איקבע אסורא וחייב בא"ת אפי' אס' איסור דלא איקבע אסורא והא דחייב חטאת היינו משום דקיימ"ל אי נודע לא יצא לחולין ולכן בחטאת העוף הבא עה"ס עכ"פ א"ת חייב וא"כ ניחא דבגמ' פליגי רק לענין א"ת כיון דא"ת בא עה"ס חלב דלא איקבע וגם סברו כר"מ דאם נודע יצא לחולין ע"כ פטורין לחכמים אפי' מא"ת דליכא קביעותא וגם ל"ה וודאי הקדש דאי נודע יצא לחולין דל"ג ואיקדש אבל להלכה דא"י לחולין חייב אפי' חטאת ואפי' בלא איקבע דל"ב איקבע אסורא לדעת הראב"ד.

חטאת העוף הב"ע הספק שהקריבן בחוץ פטור. והראב"ד כתב ע"ז דעכ"פ חייב א"ת והביא כן מתוספת' וכ' הטעם דפטור מחטאת משום דאין רק דמה למזבח ושמא לא ילדה לכן פטור וכתב בחכ"צ דהכונה משום דאילו מתוודע דלא ילדה פטורה וקודש מקבלו ל"ש כיון שאין בשרו למזבח לכן פטור מחטאת אבל לפטור מא"ת מהא"ט ל"ש כיון שתורה עכ"פ אסרה להביא הרי כבא החטאת על הודאי ודעת רבינו דכיון דבא על ספק לכן פטור מחטאת וגם מא"ת עיי"ש ואני אומר נלמוד סתום מן המפורש דמבואר בדברי רבינו בפ"א ממחוסרי כפרה וז"ל ואין חטאת אחד משתיהן נאכלת שחטאת העוף הבא על הספק נשרפת שמא אינה חייבת ונמצאת חטאת זו חולין שנשחטו בעזרה שהן אסורים בהנאה עכ"ל הרי דיש ספק אי הו' חולין בעזרה והנה בפמ"א סי' כ"ט תמה באמת על רבינו בזה הא בנזיר דף כ"ט ילפינן מהקישא מנקבה לזכר דנקבה מביאה על הספק כמו הזכר א"ת א"כ ל"ש איסור חולין בעזרה והא דבנזיר איתא דהו' חולין בעזרה היינו מדרבנן ולהנ"ל הו' ניחא דגם א"ת הו' ספק חולין בעזרה רק דהתורה הלכה בזה לקולא כמו בכל ס' איסור דלא אסרה תורה א"כ כש"כ דגם בחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה דיש לומר דתורה הלכה לקולא ואין אסור אלא מדרבנן כמו בכל ספק דאורייתא ואין לומר א"כ יהא מדרבנן אסור להביא זה אינו דלענין מצוה אדרבא הא אזלינן להחמיר וחייבין להביא קרבן ואין יכולין חכמים לבטל המצוה אך הנה רבינו בפי"ד מה' שגגות כ' דלכך מביא חטאת העוף על הספק אף דהו' חולין בעזרה משום דמחוסר כפרה ואין יכול לאכול בקדשים וביאר בריט"א בכורות דף כ"ד שדעת רבינו

לומר דחכמים אין יכולין לעקור שלא יביא ספק חולין בעזרה משום שא"י לאכול בקדשים משא"כ בשאר קרבנות ספק עולה ויורד ולדבריו יקשה עדיין מא"ת דבא ג"כ על הספק דהא א"ח עליו משום ש"ח ושם אין מעכב באכילת קדשים אלא ודאי כיון דהו' מצוה וצריך א"ת להגין עליו משום יסורין אין יכולין חכמים להחמיר.

מעתה הנה מוכח מגמרא דנזיר דא"ת לא בתורת ודאי רק בתורת ספק דהא שם בעי לילף דחטאת יהא נאכל כמו א"ת ודחי שם איסור אחד חולין בעזרה משא"כ בחטאת עוף יש איסור נבילה ג"כ והנה בפמ"א רצה לומר דרק מדרבנן הו' כמו חולין בעזרה ולפמש"כ דפטור אש"ח שפיר יש לומר דס"ל מדאורייתא הו' ס' חולין בעזרה והנה רבינו בה' מחוסרי כפרה כ' דנשרפת והקשה בפמ"א דרבינו בפ"ב משחיטה כתב דחולין בעזרה בקבורה דאסור בהנאה ואפרן אסור ואיך כתב כאן דהוא בשריפה ממילא אפרן מותר ואני אומר דכ"ז הי' קשה לו יען דנראה מפי' רבינו שכתב וז"ל נשרפת שמא אין חייבת והו' חולין בעזרה וע"ז הקשה הרי אי חולין בעזרה הרי הוא בקבורה אבל הנה רבינו בפ"ז מה' פסהמ"ק כתב דחטאת העוף הבא על הספק נשרפת ככל פסהמ"ק הרי דלא לכן נשרף יען דהו' חולין בעזרה אלא משום דהו' פסהמ"ק וע"כ כונת רבינו לצדדין כאשר אבאר דהנה בשעה"מ הקשה איך כתב רבינו דנשרפת משום חולין בעזרה הא אי חולין הן א"כ לא הו' כלל חולין בעזרה דמליקה הו' כנוחר והרי כ' רבינו בפ"ב משחיטה דנוחר חולין בעזרה מותר בהנאה וכתב שכונה לצדדין דהא דכתב רבינו שמא אינה חייבת הוא טעם למה אינה נאכלת אבל הא דבשריפה הוא משום דשמא הוא קודש שאינו נאכל וטעון שריפה ואני אומר כי ראי' מדברי רבינו שהבאתי שכתב להדיא לכן נשרפת ככל פסהמ"ק וא"כ מיושב קו' הפמ"א דהא בפסהמ"ק מותר להנות בשעת ביעורן ומש"כ רבינו בפ"ב משגגות הל' י"ג דקרבנות יחיד שטעה והקריבו בשבת מותר בהנאה ובכ"מ נתקשה הא כיון דנשרף מה הנאה שייך וכתב בריט"א פ"ה דבכורות שכונתו להנות בשעת שריפה ורק בקדשים שמצותן בקבורה או בקדשים שנטמאו דאתיא בקו"ח ממעשר אסור להנות בשעת ביעורן.

והנה בשעה"מ שם וכן בפמ"א תמהו ממנ"פ אם הוא חולין והו' מליקה ל"ה אסור משום חולין בעזרה ואף למש"כ שעה"מ דלצדדין קאמר תקשה אמאי אסור באכילה עוד הקשה על פירש"י בכריתות דף כ"ד דה' אם משנמלקה נודע ופירש"י ומשום חולין בעזרה לא איכפת לן דלא אסרה תורה אלא שחיטה אבל מליקה לא ותמהו דהא בנזיר שם קאמר דבחטאת יש שני איסורין נבילה וחולין בעזרה הרי אף במליקה איכא חולין בעזרה ונראה דבודאי כ"ז שלא נודע שלא ילדה ל"ש לומר דלפטור משום חולין בעזרה

יען דהוא מליקה דהרי תורה אמרה למלוק ומליקתן זו שחיטתן ואפ"ה איסור אכילה משום נבילה איכא וכן אסור משום חולין בעזרה דלא התירה התורה אלא הכנסה חולין לעזרה לא אכילה וכן נמי נהי דלמזבח התירה תורה מליקה דזו שחיטתן אבל לענין אכילה יש כאן איסור נבילה ולומר כיון דלענין אכילה יש כאן איסור נבילה א"כ לא יהא איסור אכילה חולין בעזרה הא ל"א דא"כ מתעקר מה דאמרה תורה להביא הקרבן מספק לכן עכ"ח לומר דאהני הא דמליקתן זו שחיטתן שיהא כמו חולין שנשחטו בעזרה אבל אחר שנודע ל"ה מליקה כשחיטה כ' רש"י שפיר דל"ה חולין בעזרה דזהו נחירה וא"ש.

שהרי לא נקבע האיסור וכו'. וקשה לי מאי הו' דלא איקבע איסורא הרי על ספק הזה חייבה התורה האש"ת והוא קרבן ודאי כשאר קרבן אך לזה יש לומר נהי דהו' קרבן גמור כשאר קרבן הרי אם יודע לו שלא חטא אינו קרב ולכן כתב רבינו דלא איקבע איסורא והנה ראיתי בשו"ת צ"צ שעמד ע"ז דאין מקריבין כלל א"ת ניחוש שהוא שומן וכ' דזהו גופא הו' החטא שאכל ס' חלב וע"ז חייבה התורה א"כ לפי"ז אף אם יודע לו שלא חטא ל"ה חולין בעזרה היינו אם כבר הקריבו ל"ה חולין בעזרה למפרע אבל לענין אם שחטו בחוץ יש לומר אי לא שחטו דילמא הי' נודע לו ולא הי' קרב אלא דע"ז קשה דרבינו בפ"ד מפסהמ"ק כתב אם נודע קודם ששחטו אין יוצא לחולין אלא ירעה עד שיסתאבו ובתוס' כריתות דף י"ח מבואר דלמ"ד ירעה חייב השוחט בחוץ וכבר הקשה כן בלח"מ ותירוצו דוחק אולם נראה דדעת רבינו דהא בזבחים דף קי"ג ממעט קדשי בדה"ב שא"ר לבוא לפנים והיינו אף בתמים דא"י מידי מזבח לעולם שלדעת המל"מ פ"ה מה' ערכין סובר רבינו דהא דא"י מידי מזבח הוא מדאורייתא כיון דהשתא עכ"פ א"ע באותה קדושה למזבח א"כ הה"ד לאשם תלוי דאף אם נודע דאמרינן רועה ויפלו דמיו לנדבה אפ"ה א"ח על ש"ח [ושיטת תוס' בכריתות דא"ח אשם תלוי בנודע ע"כ ס"ל דהך דקדשי בדה"ב היינו בבע"מ] אלא דעדיין יקשה איך כתב רבינו דאף אם הקריבו פטור כיון שעל הספק בא ולא הו' חולין בעזרה למפרע הה"ד כיון דכבר שחטו דדינו ורק ההקרבה בחוץ ואמאי פטור ובזה אין לומר דפטור יען דאם נודע פסול דהא איתא בכריתות דאפי' אחר שנודע הקודש מקבלו ואין לומר כיון דלכתחלה לא יזרוק בנודע לכן פטור דהא בזבחים דף קי"ב דאמרינן אהא דהפריש שני חטאת לאחריות חדא מינייהו מעיקרא עולה הוא ופירש"י דאפי' רבי מודה בו דמתכפר באחת מהן והשני תרעה ודמי' לעולת קנין וכן לרבנן באבודה בשעת הפרשה דאית להו תרעה בההוא לא אמרינן דאם שחטה בחוץ דפטור ואע"ג דלכתחלה לא קרבה הוא גופא עולה אלא דמי' חייב עלי' בחוץ דאי אקרבה לדידה גופא עולה בפנים מתקבלת הוא עכ"ל פירש"י הרי כיון דמתקבלת בפנים

בדיעבד חייב וכן פסק רבינו בפי"ט מה' אלו שכ' דבר שהי' פסולו בקודש שהקודש מקבלו חייב בחוץ אולם הראב"ד באמת השיג על רבינו בזה אמאי א"ח חטאת ומבואר בחכ"צ סי' קס"ג שכונת הראב"ד כיון דשחטו בפנים א"כ אף אם נודע אח"כ הרי אם זרק אחר שנודע הקודש מקבלו והנה בחכ"צ ג"כ נראה כדעת הצ"צ דהא דאשם תלוי היינו דזה גופא החטא ע"ז חייבה התורה א"ת וכבר הקשיתי לעיל ע"ז א"כ לחייב על השחיטה והעליתי דעכ"פ יש חשש שיודע ולכן לא איקבע איסורא רק דיקשה אהקרבה לחייב הנה כדברים האלה הקשה בחכ"צ וז"ל שלכאו' תמוה האיך יפטור השוחט א"ת בחוץ מטעם דילמא לא חטא והו' ספק והא על ספק זה חייבה התורה קרבן זה וראוי' לבוא לפני ד' אלא דהואיל ולאחר שחיטה עדיין אפשר לה שתפסול כגון שיודע לו ואין ראוי' לפנים ולא איקבע איסורא ופטור אפי' מא"ת אבל בזריקה לאחר שנשחט בפנים ליכא למימר הכי והיינו כדברינו והוכיח מזה שיטת הראב"ד אמנם ליישב שיטת רבינו יצטרך לומר דאף דתורה אמרה שיביא א"ת לא בתורת קרבן ודאי אלא שיביא קרבן בספק כיון שרק ס' חולין בעזרה מה"ת ספק מותר ולכן גם השוחט ומקריבו בחוץ פטור לא משום חשש דשמא יודע לו דזה ל"א כיון דקודש מקבלו בדיעבד אלא משום דס' אולי א"ח קרבן מביא על הספק והתירה התורה הס' חולין בעזרה.

אלא דעדיין יקשה אמאי יפטור מש"ח דא"ת הרי כיון דעכ"פ צריך להביא הקרבן מספק א"כ לבו נקפו וגמר ואקדיש ושוב לחייב בשחטו בחוץ אך י"ל דלכאו' יש להבין הא דאמרינן בגמרא דגמר ואקדיש מאי מהני הא בכריתות דף כ"ה אמרינן דאין א"ת בא בנדבה ומאי שייך דגמר ואקדיש אך הדבר נכון דשם לענין רועה שפיר שייך לומר דגמר ואקדיש שלא יצא לחולין אבל להקריב ל"ש גמר ואקדיש וא"כ הו' הקרבן רק על הספק וכהא"ג כתב בשעה"מ פי"ד מהלכות אלו הא דאין חטאת בא בנדבה היינו לענין שלא להקריב לקרבן חטאת אבל לענין שתחול קדושת חטאת על הבהמה ודאי דנידר ונידב הוא [ובזה עמדתי על כונת תוס' נזיר דף כ"א ד"ה והיינו שכתב וז"ל אע"ג דהיפר לה היינו לענין איסור דחל על הבהמה דין חטאת אם בהמה שלה היא דגמר ואקדיש ולכאו' הא אין חטאת בא בנדבה וע"כ לומר דלענין שיהא לו דין חטאת המתות חל ההקדש] ודו"ק.

במה שתמה הראב"ד דבתוספתא מפורש דחייב בהקריב בחוץ ותמה בשו"ת חכ"צ דבכריתות מפורש דשוחט בחוץ א"ת דפטור שלא נקבע האיסור והשגת הראב"ד עכ"פ תיקשי דדוקא בשחיטה אמרו דפטור אבל לא בזריקה והקטרה כמוש"כ בחכ"צ שם וראיתי בשו"ת שו"מ סי' ר"ב שכתב ליישב דהא רבינו כתב וכל קרבן שפטור על שחיטתו בחוץ שפטור על העלאתו וא"כ כיון שעל השחיטה מבואר בכריתות דפטור ובזה מודה

החכ"צ דפטור וא"כ גם על הזריקה פטור רק הראב"ד סובר דגם על השחיטה חייב וכמש"כ החכ"צ די"ל דס"ל כתוס' דלאו היינו אותן חכמים דאמרי דירעה עד שיסתאב ובא וראה כמה יקרו דברי רבינו שבאותו הלכה העתיק הדין דכל דפטור על השחיטה פטור על העלאה ואין לו מקום לשם דה"ל להביא אחר גמרו דיני ש"ח אלא דבא לבאר הדברים שלא יקשה קושית הראב"ד.

אשם מצורע ששחטו בחוץ שלא לשמו חייב יען דכשר בפנים. ורבינו דפסק כר"ח בזבחים דף קי"ד דאף דפסול לשמו כשר שלא לשמו והנה רב הונא פריך שם וכי יש פסול לשמו וכשר שלא לשמו ומשני דפסח כשר שלא לשמו ופסול לשמו וע"ז דחי פסח שלמים הוא והנה זה דמשני שלמים הוא נראה הכונה דל"ב עקירה כלל וא"כ שלא לשמו היינו לשמו אבל אי הוה בעי עקירה א"כ לא הועיל במה דמשני דשלמים הוה דעכ"פ מוכח לשמו פסול דהיינו אם לא עקר ובעקר כשר ולפי"ז י"ל ר"ח סובר דבעי עקירה א"כ יש לו הוכחה מפסח דפסול לשמו וכשר שלא לשמו והנה במנחות דף מ"ב אמרינן והרי פסח דכשר שלא לשמן והוק' תוס' דלא משני פסח שלמים הוה ולפמש"כ י"ל דגמ' סובר דבעי עקירה א"כ לא יכול לשנויי כך וא"כ ניחא דרבינו דסובר בעי עקירה וכסתמא דגמ' דלא משני כאן כן א"כ מוכח דפסח כשר שלא לשמו ופסול לשמו אלא דיקשה הרי בפי"ח מה' אלו פסק דפסח בחוץ אף לשמו חייב ע"כ דל"ב עקירה כמו שהקשה בצל"ח פסחים דף ס"ב ובפט"ו וי"ז מפהמ"ק הארכתי בזה.

אשם תלוי שהקריבן בחוץ פטור. והראב"ד חולק ונראה דתליא בפלוגתת ראשונים שהובא בשמ"ק כתובות דף כ"ב דאיתא שם דבאשם תלוי קאי והקשו דהא אש"ת לא שייך אלא בשוגג ולא במזיד והביא בשם תר"י דאיך אמרינן דמשנשאת לא תצא כיון דתרי ותרי נינהו הו"ל כשני חתיכות א' של שומן וא' של חלב וא"י איזה מהם של חלב ואכל אחד מהם יש לו להביא א"ת על הספק ואפי' אכלו במזיד וה"נ עומד בכל ביאה בא"ת כיון שא"י איזה כת מעידה אמת נשמע דאיכא א"ת כהא"ג דעובר במזיד בספק איסור א"כ שפיר חייב חטאת בשחטו בחוץ שאין כאן ספק כלל שזה קרבן גמור וא"כ ניחא דהא דתניא דבא"ת חייב בש"ח היינו כהא"ג דאכל ספק איסור במזיד שזהו קרבן ודאי דעכ"פ עשה איסור כשנכנס לבית הספק ע"ז חייבה תורה קרבן אבל סתם א"ת באמת פטור בשחט בחוץ ושיטת רש"י בזה כשיטת רש"י ותוס' מתוס' כריתות י"ז דבידע בשעה שאכל שהוא ספק חלב והזיד ואכל פטור מקרבן דאינו שב מידיעתו על ס' איסור וא"ש.

ובמהר"ם שיק פ' צו כתב לתרץ במה שקשה על רבינו הא רבינו ס"ל בנודע דתצא ותרעה דבב"ק דף ק"י פריך דנימא בחטאת שמתה בעלי' דאדעתא דהכי לא אקדשי'

ותי' דהלכתא גמירי לה ולכאו' גם הכא בא"ת בנודע שלא חטא נימא אדעתא דהכי לא הוקדש וע"כ ליישב לפמש"כ הת"ח שם דבדבר דאפשר לאסוקי אדעתא ולא אתני בודאי גמר ומקני בכל אופן ה"נ כאן כיון דסבר בשעת הקדש הי' ספק מדלא אתני גמר ומקני ומקדיש וכ"ז לענין אם נודע אבל לענין אם שחט בחוץ איכא למימר אדעתא דהכי אלו הי' יודע שישחטו בחוץ לא הקדיש ולכן שפיר פסק רבינו דפטור דבשלמא התם שכבר הי' ספק בעולם ולא הותנה בודאי הקדיש ואפי' אם נתודע שלא חטא אבל הכא דבר זה שישחטנו בחוץ אלו הו' יודע זה לא אקדשי' שפיר איכא למימר כקו' הגמרא שם.

הנה בענין זה אי חייב אש"ח בא"ת נראה לי דבר חדש דמשכחת אשם תלוי אף היכא דלא הו' חתיכה אחת מב' חתיכות והוא כמוש"כ רבינו בפי"ד משגגות והאריך בזה במנחת חינוך פ' ויקרא בדין פר העלם דבר של ציבור בכהא"ג שספק אי תולה בעצמו או בבי"ד שמביא ג"כ א"ת יען דבי"ד נקראים איקבע איסורא ע"ש שהאריך א"כ באשם תלוי בכהא"ג שפיר משכחת שיהא חייב אש"ח ויבואר אי"ה עוד ולא באתי כעת אלא להעיר.

ובענין ש"ח בזה"ז הנה תוס' שבת דף ט"ו הקשו תימא וקמת ועלית מלמד שהמקום גורם לא נאמר רק בזקן ממרא והנה בסנהדרין י"ב יש שם לימוד אחר דכ' ובאת אל הכהנים ואל השופט בזמן שיש שם כהן יש שופט משמע דתליא רק בכהן ובזמן המקדש אבל לא בקביעת מקום בלשכת הגזית אבל הנה רש"י כתב שם על הך דבזמן שאין כהן אין שופט שאין בי"ד ממיתין רק בזמן שיש בי"ד בלשכת הגזית אך באמת יש לתמוה דרש"י הרכיב שני דרשות דמקרא זה כל שיש כהן יש שופט לא נשמע ביאת מקום שבלשכת הגזית כי דרשא זו נלמד מדרשא אחרת דכ' וקמת ועלית מלמד המקום גורם כדאיתא סנהדרין ח' ורבינו בפי"ד מסנהדרין הביא הב' דרשות דתליא באיכא בהמ"ק וקביעת מקום בי"ד בלשכת הגזית אמנם הנה רבינו בשרשים פי"ד בסופו הביא לימוד אחר ממכילתא וז"ל מנין שאין ממיתין אלא בפני הבית ת"ל מעם מזבחי תקחנו למות למדת אם יש לך בית אתה ממית אם אין לך בית אי אתה ממית וכן איתא שם מנין שתהא סנהדרין סמוכה למזבח שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות וא"כ ניחא קו' התוס' דוקמת ועלית רק בזקן ממרא נאמר דיש לומר דגמ' סמכה אדרשא דמעם מזבחי תקחנו למות.

ויצא לנו דיש לנו שתי מניעות חדא שאין כהן ואין מקדש שאין כהן עובד עבודה ועוד שאין לנו קביעת מקום המזבח וא"כ קשיא אמש"כ המפרשים אף דמקריבין כשאין בית אבל מזבח בעי א"כ לפי"ז השני דרשות סותרין עצמן דהא לפי דרשא בזמן שאין כהן ואין מקדש א"כ למ"ד קדלעל"ע יש לנו כהן עובד עבודה ולאידך דרשא דשופט אצל

מזבח בזה"ז דליכא מזבח וליכא קביעת מקום אצל מזבח אף למ"ד קלע"ל וא"כ דרשות אלו סותרים זא"ז.

שחט אשם שלא לשמו בחוץ חייב הואיל וכשר שלא לשמו בפנים. וקשה לי הנה טעמא דרב חלקי' בארתי בפ"ד מה' אלו יען דלשמו הו' מחו"ז כך אמרינן דאם נעשו שאר עבודות סתמא נעקר שם הקרבן דבמחו"ז לא שייך סתמא לשמו קאי וא"כ כשאינו מחו"ז לא שייך כלל דרב חלקי' דהא לא נעקר שם הקרבן כלל א"כ הו' אשם אף בעשה שאר עבודת סתמא אלא דלא עלו לבעלים א"כ הא לא נשמע כלל מדחלקי' דיהא חייב בחוץ יען דבפנים שלא לשמו כשר אלא דלא עלו לבעלים לשם חובה וצ"ע.

הלכה יא

שני שעירי יום הכיפורים ששחטם בחוץ וכו'. ועיי' השגת הראב"ד ונראה ליישב דהא בשמעתין דיומא פריך מ"ש בשעיר ממעט מלד' שעיר המשתלח ובמחוסר זמן מוקמינן לד' לרבות ומשני מעניינא דקרא דבשעיר המשתלח וסברא שיהא חייב דהיינו דקודם הגרלה חזי לשעיר שנעשה בחוץ כדאיתא ביומא דף ס"ב ולאחר הגרלה הא חזי לפנים לוידוי כמוש"כ רבינו ע"כ לד' ע"כ אתי למעט משא"כ במחו"ז מסברא דל"ח ע"כ צריך לד' לרבות מעתה יש לומר כך דהא ביומא דף ל"ט איתא דנילף מקו"ח מקינין דבקריאת השם גם קובע והנה דבקינן דמהני קריאת השם היינו בשעת לקיחה או בשעת עשי' וא"כ בשני שעירים בשעת לקיחה מתפרש עכ"פ שיהא השני שעירים עומדים להגרלה לשעיר העומד בחוץ דהא בעינן השני שעירים שווים א"כ איך שייך לומר דחזי לשעיר הנעשה בחוץ הא כבר איקבעו לשעירים להגרלה וא"כ אדרבא צריך לד' לרבו' דחייב דאפ"ה הא חזי לשעיר הנעש' בחוץ ועוד דהא מסתמא איירי בקרא השם בשעת לקיחה אחד לד' ואחת לעזאזל דאי בלא קרא שם ל"ש כלל לקרותו שעיר משתלח רק דאיירי באירע שקרא שם א"כ צריך לד' לרבות דל"ש חזי לשעיר הנעשה בחוץ א"כ כיון דלד' אתי לרבות שוב לאחר הגרלה חייב מסברא דראוי' לפנים לוידוי וצריך לומר דקאי למ"ד דלית לי' הקו"ח מקינין דהא אי אמרינן דהגרלה עבודה מיקרי ל"ש האי קו"ח כלל דהא מצד עבודה בעינן הגרלה וס"ל דהגרלה הו' עבודה אבל רבינו דפסק דהגרלה לאו עבודה הוא שפיר יש לומר קו"ח דמהני גם קריאת שם א"כ לא חזי לשעיר הנעשה בחוץ שכבר איקבע בשעת לקיחה וצריך לד' לרבות ממילא לאחר הגרלה שפיר חייב משום דראוי' לבוא לפנים לוידוי וא"ש דברי רבינו על נכון.

כעת ראיתי בספר מרכבת המשנה שכתב ליישב דברי רבינו על נכון וזה ת"ד דרבינו גריס במשנה ואל פתח אוה"מ לא יביאנו דכתיב גבי העלאה דלא כגיר' לא הביאו דכתיב

גבי שחיטה והיינו דמאל פתח אוה"מ לא הביאו ליכא למעט שחיטת שעיר אפי' אחר וידוי דכיון דבלשון עבר כתיב והרי הוא ראוי לבוא בשום זמן להגרלה וידוי והו"א לרבות אפי' אחר וידוי לזה איצטריך לד' להוציא אחר וידוי אמנם בהעלאה דכת' בלשון עתיד לא יביאנו שפיר ממעט מואל פתח אחר וידוי כיון שאינו ראוי' לבוא בשעת העלאה וכו' ולפי"ז המשך הסוגי' דהמקשה ס"ד דתנא דידן ממעט אף קודם הגרלה דבעינן ראוי לבוא להקרבה בפנים ולזה פריך מברייתא דמשמע מואל פתח יש לרבות ומשני דכאן בברייתא קודם הגרלה יש לרבות ממשמעות ואל פתח אוה"מ ואה"נ דתנא דידן מרבה והא דממעט היינו לאחר הגרלה ובברייתא נמי לא ממעט מלד' אלא לאחר הגרלה דסד"א בשחיטה דכתיב הביאו בלשון עבר לרבות אף לאחר הגרלה הואיל שהי' ראוי' לבוא קודם הגרלה לזה איצטריך לד' והוק' הברייתא ולא אוציא שעיר המשתלח אחר הגרלה הואיל וראוי' לבוא אל פתח קודם הגרלה והא דקאמר בגמ' כאן קודם הגרלה פירושו דקודם הגרלה מיקרי ראוי' לבוא אל פתח ולאו למימרא דקודם הגרלה ממעט מלד' דודאי לא פליג אתנא דידן ובהעלאה לא מייתר לד' ופריך והאיכא וידוי והאיך ממעט במתניתין מואל פתח ומשני כאן לאחר וידוי והה"ד לברייתא ואין להקשות לר' מנא מבריי' דיומא דמשהגריל עליהן פטור על של עזאזל דמשמע אפי' קודם וידוי דאיתא בירושלמי פ' טרף בקלפי שני שעירי יוהכ"פ ששחטן בחוץ אית תניי חייב ואית תניי פטור מ"ד חייב הגרלה מעכב ומ"ד פטור אין הגרלה מעכבת וכו' ולפ"ז י"ל דהאי תנא ס"ל אין וידוי מעכבת כדאיתא ביומא דף מ' ור' מנא ס"ל דוידוי מעכבת ור"ח דקאמר התם חזי לשעיר הנעשה בחוץ מדלא קאמר חזי והגרלה משום דס"ד דמשום הגרלה לא מיקרי ראוי' לבוא כיון דס"ל דאחר הגרלה פטור אע"ג דאיכא וידוי אלא ודאי דבעינן ראוי' לבוא להקרבה אבל ר' מנא מוקים להאי ברייתא כמ"ד אין וידוי מעכב את"ד.

וצ"ק תי' דפסק כמשנה דמשמע רק אחר וידוי אם שחטו בחוץ פטור וסובר דחולק על הברייתא דסברי דגם קודם וידוי אין חייב אמנם לא ביאר כל הצורך דעדיין יקשה כיון דגמרא טרחו להעמיד המשנה שלא יחלוק על הברייתא איך יעשה רבינו מחלוקה דלא צריכא ולכן נראה דרבינו סובר דמתניתין חולק על ברייתא דקשיא לי' קו' התוס' וז"ל מדפטור קרא קודם וידוי כש"כ לאחר וידוי כי איצטריך פתח אוה"מ משום פרה ומשום קדשי בדה"ב ולכן סובר רבינו כיון דאם נאמר דבאמת תנא דמתניתין מודה דקודם וידוי נתמעט מל"ד דפטור א"כ עכ"ח קרא דאל פתח אוה"מ אתי לבדה"ב או כמוש"כ שם בתוס' דצריך למעט גנו כדאיתא בזבחים דף ק"ז ואיך נקט התנא קרא זה ולכן סובר רבינו דחולק באמת אברייתא וכי תקשה קרא דלד' למ"ל יש לומר דצריך למעט בדה"ב

כדאיתא בתמורה דף י"ג דכיון דע"כ גם אם נאמר דתנא דמתניתין סובר קודם וידוי ג"כ פטור ע"כ יאמר קרא דאוה"מ אתי לדרשא אחריתא א"כ נאמר איפכא דתנא דמתניתין חולק וקרא דלד' לדרשא אחריתא למעט בדה"ב ודו"ק.

הואיל וראויין לבא לפני השם לוידוי. הנה הראב"ד השיג והכ"מ כתב שכן מבואר בגמ' דל"ד לרבות הנה בגי' דידן איתא לד' למעט אבל זה גירסא אחריתא וראב"ד השיג לפי גירסתינו ונראה דרבינו ניחא לי' גיר' זו משום דלפי גיר' דידן דלד' למעט קשה מיומא דסובר ר"ח דחייב עכ"פ קודם הגרלה וכאן ממעט אפי' קודם הגרלה דראוי לבוא לפנים משום דכת' לד' וכמו שהקש' תוס' משא"כ לפי גיר' זו ניחא דקודם הגרלה באמת חייב אלא דלפי גיר' זו קשה להיפך דכאן מחויב לאחר הגרלה קודם וידוי ולר"ח ביומא אחר הגרלה פטור אך לזה י"ל דע"כ בלא"ה בשמעתין דזבחים חולק אדר"ח גם לענין קודם הגרלה דמחייב משום דראוי לפנים להגרלה ולר"ח חייב משום דראוי לשעיר שבחוץ א"כ כיון דלבריתא חייב משום דראוי להגרלה לבוא לפנים מהא"ט חייב שפיר גם אחר הגרלה דראוי לבוא לפנים לוידוי.

אך אכתי קשה הרי ביומא ובתמורה מוכח דגרסינן לד' למעט דשם א"א לגרוס לד' לרבות דהרי פריך מהא דמרבה מלד' בע"מ בשעיר המשתלח אהא דממעט מלד' חוץ בשעיר המשתלח ונראה דהנה בגמ' פריך הא דצריך לרבות מלד' בע"מ הא בעינן ראוי לשם ומסיק רבא דכבר הגריל אלא דמחלל על בע"מ וזה כבר מבואר שאין לשם לכן צריך קרא לרבות דאפ"ה חייב במחלל בבע"מ וא"כ י"ל דאיירא גם אחר וידוי אפ"ה חייב דאל"ה הי' לן לחלק דלא חייב בבע"מ רק קודם וידוי ומדלא מחלק ע"כ גם אחר וידוי חייב וא"כ לפי"ז ברייתא דחוץ דפריך מינה דסובר לד' לרבות ותירץ רבא הכא מענינא דקרא והרי לרבא אייר זה אחר הגרלה ולפמש"כ גם אחר וידוי א"כ גם ברייתא דחוץ בכהא"ג אייר אחר וידוי אלא דיקשה דכאן אמר בברייתא דראוי לבוא לפנים רק דממעט מלד' ואי לאחר וידוי א"ר לבוא לפנים וצ"ל דברייתא אייר אחר הגרלה וקודם וידוי וסובר הא ברייתא לאחר הגרלה פטור וסובר רבינו כברייתא דבזבחים דלאחר הגרלה חייב מלד' משום דהאי ברייתא אתיא כברייתא דמרבה מלד' בבע"מ שעיר המשתלח אך אי קשיא הא קשיא עכ"פ לכל הגי' קשה דרבינו כתב דחייב משום דראוי לבוא לפנים ולפי' גי' הכ"מ א"ר לבוא לפנים רק מתרבה מדכ' לד' ולכן נראה דבתמורה דף י"ד מבואר דרבנן סברי דקדשי בדה"ב לא מיקרי קרבן והאי ברייתא דמרבה מלד' ר"ש הוא ועיי"ש וא"כ לדידן דקרבן לד' לא מיקרי קדבדה"ב א"כ מהא דכ' קרבן לד' איתמעט קדשי בדה"ב א"כ לא מרבינן מלד' שעיר המשתלח וגם לא ממעטינן אלא הכל ילפינן מאל פתח אוה"מ

מרבינן קודם וידוי ואחר וידוי ממעטינן ג"כ מאל פאוה"מ דא"ר לבוא לפנים ולכן כתב רבינו ג"כ הטעם קודם וידוי משום דראוי לבוא לפנים מלאחר וידוי משום דא"ר לבוא לפנים ולא כתב דרשא דלד' משום דהכל ילפינן רק מאל פתח אוה"מ והבן.

ואם אחר שהתודה פטור והראב"ד השיג דגם קודם ווידוי נתמעט מקרא דלד' ובשו"ת שו"מ מהד"ב סי' ל"ח כתב דהנה בהא דממעט פרה מאוה"מ אף דהוא תמימה בזה הביא רש"י ראי' דאין הטעם משום דקדשי בדה"ב משום דהם בעלי מום דא"כ פרה דהוא תמימה וא"כ לא הו' משום דמתפיס תמימין לבדק הבית עובר בעשה אמנם נראה דהא כל הטעם דמתפיס תמימין לבדה"ב עובר בעשה וא"י מידי מזבח לעולם איתא ברשב"א גיטין דף ל"ט גבי המקדיש עבדו דהוא משום דכיון דתמימים מועלים כדי שלא יפסיד המזבח לכך אמרו דאינו יוצא מזבח א"כ יש לומר דמהא"ט נמי עובר בעשה ולפי"ז לכך בדה"ב א"ר למזבח דע"כ הן בע"מ ולפי"ז פרה בודאי לא שכיחא ודמי' יקרה א"כ שוב אינו ראוי' למזבח דממעט מתורת פרה ומי יודע אם ימצא אחרת ולפי"ז בשעיר דבעי שיהא ראוי לשם א"כ לא ממעט מקרבן דגם זה צורך קרבן א"כ אסור להיות בע"מ א"כ באמת ראוי' למזבח וא"ל דא"כ הו"ל מתפיס תמימין לבדה"ב דזה אינו דהא כיון דאיקבע לעזאזל רק עד שיהא ראוי' לשם א"כ גם זה צורך השם הוא וא"כ לכן לא נתמעט מלד' רק קדשי בדה"ב ולכן קודם הווידוי חייב דעדיין ראוי לווידוי וא"ל כל דאיקבע כבר ע"י הגורן והשם כבר נקבע א"כ שוב אין צריך הקרבן א"כ הו"ל מתפיס תמימין לבדה"ב כיון דהוה צורך לקרבן שוב ראיתי שגם הצ"ק בזבחים שם דעתו דהך מתניתין ס"ל דלד' אינו ממעט רק קדשי בדה"ב ולא שעיר המשתלח רק לאחר ווידוי עכ"ד.

הלכה יב

השוחט שלמים בחוץ קודם פתיחת ההיכל פטור שהרי הן מחוסרים מעשה. והנה בשמעתין קאמר לה ר"ח ואח"כ קאמר דמתנה לה בדרבה ופי' משום דקשה קו' תוס' דר"ח איתא לי' הואיל לחומרא לכן מתנה לה בדרבה וכן מוכח בירושלמי דשם איתא דר"ח מפרש טעם דמ"ד חייב וטעם דמ"ד פטור והיינו משום הואיל מעתה קשה דאית לי' הואיל לחומרא א"כ אמאי פטור דיליף דמחוסר מעשה אמרינן הואיל לחומרא כדאיתא בפסחים דף ס"א וא"ל כתי' שני' שכ' בתוי"ש משום דחייב כרת ובידו לתקן עצמו משא"כ פתיחות דלתות ההיכל אין תלוי בדידי' וגם ליכא חיוב כרת דז"א דרבינו סובר לענין מלאכת יו"ט לחומרא אף במחוסר מעשה ג"כ הואיל ועוד כיון דמתנה בדרבה יען דסובר דל"א הואיל לחומרא א"כ לר"ח חייב ולמה פסק דפטור ונראה דרבינו סובר דהא הוה קודם שחיטת התמיד וכמו שהוק' תוס' דתיפוק לי' משום דהוה קודם התמיד וע"כ יען

דבדיעבד כשר ולפי"ז י"ל דל"ש כלל לומר הואיל דהרי אף אי הוה אמרינן הואיל אין לו לכתחלה להכשיר ולא חזי לכתחלה ע"כ לא אמרינן הואיל בזה.

השוחט שלמים קודם פתיחות דלתות ההיכל וכו'. ובהא ניחא לי דהקשו תוס' מנחות דף ט' הא שחיטה ל"ב כהונה ובעי פנים ותי' משום קבלה ותמוה א"כ אמאי חייב אש"ח הא משום קבלה א"ח בחוץ וכבר הקשה כן בתורת גיטין בסוף ספרו ונראה דכונתם דהא קודם פתיחות דלתות ההיכל באמת לא מחייב אש"ח ואם אפשר לקבל הדם בפנים הו' פטור באמת דהא דהקרבן מיפסל קודם ששחטן דלתות ההיכל אפי' שחטו בפנים היינו משום דבעי לקבל הדם בעי פנים וקודם פתיחות דלתות וא"כ רק דקשיא אכתי איך אפשר שישחוט בחוץ הא מיפסל ביוצא דעדיין לא הגיע זמנו לצאת כדאיתא בזבחים דף פ"ט דהכי ס"ל לר"ש ומכש"כ בקד"ק וא"ל דעודה מפרכסת דהרי הוא כחי' לא מיפסל ביוצא דאכתי יקשה הא הדם נפסל ביוצא יען שנתקדש בסכין כדאיתא בסוטה דסכין מקדשי לדם ואין מקדש אלא בפנים כדאיתא בזבחים דף פ"ח וכ"כ תוס' בזבחים דף כ' ע"ב דאין כלי מקדש לפסול ביוצא אלא בפנים ואה"נ אי לאו דבעי קבלה בכ"ש הו' צריך פנים כדי שיתקדש הדם אלא כיון דבאמת צריך קבלה בפנים מתקדש בלא"ה הדם ע"י קבלה בכ"ש לכן כ' תוס' דמשום קבלה בעי פנים.

אולם לכאו' אכתי קשה הא במנחות דף ק"א מוכח דגם מתקדש הבשר ע"י סכין וא"כ ממילא בעי פנים דאל"כ לא מתקדש אך א"כ יקשה טובא הא דקייל"ן שחיטה לאו עבודה וכ' תוס' יען דכשר בזר ויקשה הא גם שחיטה עבודה הוא דמתקדש הבשר בשחיטת סכין כ"ש וליבעי באמת שחיטה גם כהונה לכן נראה דהא דמתקדש הבשר בסכין אין משום דבלא"ה אין הקרבן כשר דהא כיון דקדשי בקדושת פה סגי דחל עליו קדוה"ג אמנם גמ' במנחות קאמר דאין לו פדיון היינו משום דאי נמי לא הקדשו קדוה"ג אלא שחטו בסכין כ"ש לשם קרבן הו' מתקדש להיות קרבן וכמוש"כ בה' אימ"ז א"כ אין הקדושה ע"י קדושת פה לכן אין לו פדיון דהא מתקדש בלא"ה ע"י סכין כיון דבאמת צריך פנים אבל לפי קושייתם דלא ליבעי פנים לא הו' אפשר שיתקדש קרבן רק בקדושת פה דקדושת הסכין כ"ש לא מתקדש כיון דהי' בחוץ ושפיר הקשו א"כ לא ליבעי פנים וכן מוכח ממש"כ תוס' חולין דף קל"ה דבהעמיד והעריך מחיים יכול לפדות לאחר מיתה והא דקדשים שמתו יצאו מידי מעילה משום דל"ה קדשים בסכין ע"כ דס"ל דמתקדש הבהמה ע"י הסכין ובעי העוה"ע רק משכחת בהעריך מחיים אמנם לפי"ז יש לומר בפשיטות הא דס"ל לר"ל דמיפסל ביוצא קודם זריקה הנה באמת רק יען שקבלוהו כבר מחיצות כדאיתא זבחים כ"ב בעולת במת יחיד שהכניסו לפנים אמנם לפי קושייתם

דישחוט בחוץ ל"ה מיפסל כלל דודאי ע"י הסכין ג"כ לא מתקדש בחוץ.

כעת ראיתי בספר עיני אברהם שהעלה דבאמת רק בשלמים פסול קודם פתיחות דלתות ההיכל אבל שאר קרבנות אין אלא לכתחלה כמוש"כ בפ"ה מה' אלו והא דיקשה אמאי באמת לא נילף שאר קרבנות משלמים בהקישא דזאת התורה כ' דהנה בזבחים דף נ"ב מסיק הגמרא דתלתא קראי כתיבי חד לגופי' ומפרש רבינו הכונה דאי לא כתב רחמנא אלא קרא דפתח דאוה"מ הו"א לגופי' הוא דאתי לאשמעינן דשחיטת קדק"ל צריך שיהא באוה"מ ומשום שהייתי אומר דלא הכשיר הכתוב שחיטת קדק"ל באוה"מ אלא נגד הפתח דוקא ולא בשאר צדדין מדאפקי' קרא בלשון פתח משו"ה כ' אידך קרא דלפני אוה"מ להכשיר כל הצדדים וכדי שלא לומר דכשר אפי' צדי צדדים כתב קרא שלישי דלפני אוה"מ לפסול צדי צדדים ומדלא כתב בקרא קמא דלגופי' לפני אוה"מ כמו דכתיב באידך קרא כיון דקיימא לן דאפי' צדדין כשרין וכתב פתח אוה"מ שמעינן נמי הא דשלמים ששחטו קודם פתיחות דלתות וכו' נקטינן מכל האמור דקרא דלפני אוה"מ אתא לאפוקי שלמים מהקישא דזאת התורה דלא תימא דאינן נשחטין אלא בצפון וכו' ואי לא כתב אלא קרא דלפני אוה"מ הו"א דקרא דלפני אוה"מ לגופי' הוא דאתא דצריך שתהא שחיטתן בצפון דוקא מהך הקישא כדכתיבנא וסובר רבינו דאפקי' רחמנא לשלמים מהקישא דזאת התורה לגמרי דלא ילפי' משאר קרבנות לענין צפון ולא שאר קרבנות משלמים לענין שיהא פתוח ולא נעול ולכן רק גבי שלמים כ' דפסול את"ד.

אם שחטה קודם פתיחות דלתות ההיכל דפטור. בתוס' יומא ס"ג כתבו הטעם משום דאינם ראויים לפנים קודם פתיחות דלתות ההיכל וכהא"ג כתבו תוס' זבחים נ"ט ותמוה הא גם בע"מ חייב היכא דאם עלה לא ירד כגון בדוקין שבעין אליבא דר"ע כדאיתא בבכורות דף ט"ז אף דא"ר לפנים כיון דעלה לא ירד חייב ולי נראה דכונתם לחלק עפמש"כ תוס' מנחות מ"ד דלקבוע לו מקום לא שייך הא"ט דאין מעבירין עהמ"צ כמוש"כ בברכ"י סי' כ"ה וכן בשו"ת נחלת בנימין דכיון דקרא כתיב אל יסוד מזבח ואנן מסופקין באיזה יסוד איירא רחמנא ולכן אם באמת כונת התורה ליסוד דרומי לא שייך לומר על יסוד מערבי דא"מ ממקום המצוה דהא אין כאן מקום למצוה אלא שאתה רוצה לקבוע מקום המצוה ליסוד מערבי מכח א"מ אדרבא נהפך הוא דאין כאן מקום המצוה ואין כאן איסור דא"מ עיי"ש א"כ ה"נ כאן דאין המקום ראוי' לשחיטה קודם פתיחות דלתות ההיכל בהא אם עלה ירד.

בדברי רבינו התמוהין בהך דשני שעירי יוהכ"פ נראה עוד ליישב דרבינו מפרש ג"כ כרש"י אלא דס"ל סוגי' קאי כמ"ד בחולין דף י"א דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם א"כ

קודם הגרלה פשיטא דיש עליו כל קדושת קרבן וחייב עלי' משום ש"ח וא"כ הי' הסברא לומר שגם אחר הגרלה חייב עלי' משום ש"ח דקדושה שבה להיכן הלכה ולכן צריך קרא לד' למעט שעיר המשתלח אבל רבינו דלא הביא הך דראוי לשם בה' יוהכ"פ רק כתב דטרפה פסול מקרא דיעמד חי וע"כ דס"ל דאין הגרלה מעכב א"כ משכחת שעיר משתלח שקבעו מיד בשעת לקיחה ובהא לא שייך הטעם דליבעי ראוי' לשם לכן רק ממעט מקרא דיעמד חי וא"כ אין צריך קרא למעט שעיר המשתלח דהא אין ראוי' לפתח אוה"מ לכן אדרבא אמרינן לד' לרבות אתי דאפ"ה חייב מטעם זה דעכ"פ מצוה בהגרלה א"כ הוה ראוי' לפנים משום הגרלה גופי' ודו"ק.

הלכה יג

בהמת חולין שעוברה קדשי מזבח אסור לשחטה בחוץ וכו'. והנה רבינו לא ביאר מה דינו של הוולד אם נאכל כשלמים או כחולין ונראה שיש להביא ראי' שהוולד קדוש עוד ברחם אמו דהא איתא שם דף כ"ה המערים על הבכור ואמר עם יציאת רוב יהא עולה הו' בכור כיון דשתיהן בהדדי קאתי דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים ואי אמרת דהיכי דאמר בעודה מעוברת אם תלד זכר יהי' עולה עד הויות לידתו הרי הוא כאמו א"כ התם שאמו הוא חולין כ"ז שהוא במעי אמו הוא ג"כ חולין אימתי קא קדוש בעולה כשיוצא מרחם אמו א"כ מאי מהני הערמה דמתניתין נהי דאמר מיד יהי' עולה מ"מ כיון דלא נחתי עליו קדושת עולה עד הויתו א"כ אז דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים וגם אין לומר דבבטן אמו הוא קדוש סתם ובצאתו מרחם אמו חיילא עליו קדושת עולה דהא איתא שם דרק לקדושת עולה שהוא כליל יכול לשנותו אבל לא לקדושה אחרת ואולי יש לומר כיון דלע"ע עדיין קדושת בכור ל"ש כלל ואח"כ הא יהי' עולה מהני שעכ"פ אח"כ יהי' כליל לענין שגם עתה תחול עליו קדושה סתם עוד יש לומר בהיא חולין וולדה שלמים ושחטה בחוץ אמרינן קדושה לא פקעה בכדי אע"ג למ"ד בהקדישה ונתעברה למ"ד בהווייתן הן קדושים הוולד נאכל כחולין התם לא הקדיש אח"כ את הוולד בפיו וקדושה פה אולי אלימא מקדושה דמטונ"י דאמו.

והנה בשו"ת הרשב"א סי' תפ"ט כתב וז"ל שאל אביי בהיא חולין והוולד שלמים ולא אמר חטאת מפני ששאלת רבא מרב יוסף [נראה דלהרב הי' לו גירסא בגמרא באיבעיא ראשונה רבא ולא אביי] היתה בהיא שלמים וולדה חולין ומי אפשר שתהא שאלה אלא בשלמים מפני שבשר שלמים גם העובר הכל לבעלים משא"כ בחטאת שהבשר לכהנים ועוד שהיא חטאת וולדה עולה הוא פלוגתא דתנאי דפ' כיצד מערימין דתני חדא אינו נאכל אלא לזכרי כהונה ותניא אידך נאכל לכל אדם וכיון דפלוגתא דתנאי הוא לא

בא לשאול עליו עכ"ל ודבריו צריכין תלמוד מה שמחלק בין חטאת לשלמים מטעמא דבשרה לכהנים דהא בשעה שמקדישה הוא כל הבהמה הוא שלו ואף שמקדישה לחטאת מ"מ מפני מה לא יוכל לשייר ממנה את הוולד לחולין כמו דמשייר בהיא שלמים דהא מה שרוצה לשייר אינו מקדיש לכהנים עיי' בשו"ת למטה יודא בארוכה.

והנה מבואר בגמרא דהיינו משום דלא קרינא בי' והביאום לד' לישנא אחרינא משום דא"ר לפתח אוה"מ ולכאו' מאי נפ"מ מתרי לישנא ונראה דס"ל דש"ח אין אלא במקום שהתורה חייבה להביאו שיש חיוב ומצוה להביאם ולאידך לישנא תליא רק באי ראוי' לפתח אוה"מ ולכאו' הני תרי לישנא תליא באי אמרינן דאיכא חיוב להביאו לעזרה תליא חיוב ש"ח בהא וא"כ רבינו דס"ל ברישׁ פרקין דחיוב איכא להביאו לעזרה ונפ"מ דלל"ק איכא עכ"פ איסורא דכיון דאין חייב להביא אינו לוקה אבל אסור לשוחטה אבל ללישנא ב' אפי' איסורא ליכא כיון דא"ר לפתח אוה"מ וא"כ קשיא דכבר הוכחתי לקמן בס' פי"ט דרבינו ס"ל דלא תליא חיוב ש"ח באי איכא חיוב להביאו לעזרה א"כ רק תליא בראוי' לפתח אוה"מ א"כ אמאי כתב רבינו דאיסור איכא עכ"פ רק דאינו לוקה לדידי גם איסורא ליכא.

ונראה ליישב דרבינו דייק כן מדנקט הגמרא דלשון דיעבד דע"כ ס"ל דאיכא איסורא עכ"פ וזה תליא בפלוגתא דהנה אי אמרינן דהא דבן פקועה ניתר בשחיטת אמו היינו דהו' כשחוט וכמוש"כ הש"ך סי' ע"ג א"כ נהי דאינו ראוי' אל פתח אוה"מ י"ל דהיינו דחיובא ליכא אבל איסורא איכא דהא עכ"פ נשחט בחוץ והא דהוכחתי דעכ"ח נפ"מ בין הני תרי לישנא דלל"ב דתליא בא"ר לפתח אוה"מ אף איסורא ליכא יש לומר דס"ל דהא דבהמה ניתר בשחיטת אמו היינו רק משום דכתיב כל בבהמה תאכלו אבל ל"ה כשחוט כמו שהוא דעת הב"ח בסי' י"ג א"כ ל"ה שחיטה כלל לכן אפי' איסורא ליכא אבל רבינו ס"ל דהו' כשחוט [כדמוכח ממש"כ בפ"ב מה' שחיטה דשחט בהמת קדשים מעוברת אסור דרק דיעבד מותר ע"כ דהו' כשחוט עכ"פ] לכן ס"ל דאיסורא איכא [ובמק"א בארתי דזה תליא אי שחיטה באה להתיר באכילה או באה לטהר מידי נבילה דאי בא להתיר באכילה א"כ הא הותר מכל בבהמה תאכלו אבל אי שחיטה באה לטהר גם בבן פקועה ל"ה כשחוט] והא דס"ל לרבינו דמותר לשחוט בהמה מעוברת ואי הו' כשחוט לתסור משום דהו' או"ב יש לומר דמוכח מהא באמת דרבינו ס"ל עובר ירך אמו לכן ליכא משום או"ב.

בהמת חולין שעוברה וכו'. הנה מוכח דרבינו ס"ל הכא דעל הוולד במעי אמן שייך ג"כ שם שחיטה וקשה לי דהנה רבינו בפי"ז משחיטה כתב מותר לשחוט מעוברת עובר

ירך אמו ודייקו מזה המפרשים דלמ"ד ירך אמו הוא אסור לשחוט מעוברת משום אותו ובנו וקרא דכל בהמה תאכלו לדידי' קאי בבן ט' מת או בן ח' חי א"כ נשמע דסבר רק למ"ד לאו ירך אמו אסור לשחוט מעוברת דצריך שחיטה אבל למ"ד עובר ירך אמו אין הולד כלל בר שחיטה דכמאן דמנח בדיקולא דמיא דלא הו' כלל בכלל בהמה כפירש"י חולין דף ע"ד בד"ה לא הלכו בו חכמים בשליל בהיתר זה דלא משוי לי' בהמה א"כ לאו בר שחיטה הוא א"כ איך כתב רבינו כאן דאסור לשחוט האם משום וולדה הא וולדה לאו בר שחיטה הוא כלל.

אך יש לומר דאין כונת רבינו לומר דלמ"ד ירך אמו לאו בר שחיטה הוא דבהא לא ניחא לי' לומר דפליגי אלא דלכ"ע בעי שחיטה דהא גמרא ערוכה הוא בחולין שם דאין פודין בשחיטה הרי דשחיטה קרוי לי לב"פ אלא הא דסובר דלא שייך משום או"ב הוא רק מטעם דכחד גופי' הוה וראי' לזה דהא רבא ס"ל בב"ק דף מ"ז דעובר ירך אמו והוא ס"ל בחולין דף ע"ד דבנטרפה שעה אחת קודם לידתה חל עליו תורת שחיטה ושחיטה במעי אמו שחיטה הוא כיון דד' סימנים אכשר בי' רחמנא הרי דגם לדידי' בר שחיטה הוא ושפיר אסור משום ש"ח אף למ"ד דירך אמו [שוב ראיתי שכן העלה בשו"ת מרי"א סי' צ"ז והביא שכ"כ בתויו"ט חולין שם] ואולם לכאו' יקשה לזה אי אמרינן דכחד גופי' הוא א"כ הא דאיתא בתמורה דף י"א האומר מה שבמעי עולה מותר בגיזה ואסור בעבודה משום כחוש עובר ואם איתא דהו' כחד גופי' לגמרי א"כ מדאורייתא יש מעילה כיון שעוברה הקדש הנה כבר עמד בזה בשבות יעקב סי' ע"ג וכתב דרק היכא דאם אסורה גם הולד אסורה משום דוחק גופי' הוא אבל לא להיפוך היכא שמוולד אסור ליהנות שיאסור גם האם בהנאה ודאי לאו ירך הוולד הוא.

הלכה יד

גנב והקדיש ואח"כ שחט בחוץ חייב וכו'. עיי' כ"מ ולח"מ ונראה ליישב דהנה בטיב גיטין תמה דהפקר ב"ד אין הפקר להכניס לרשותו שיהא קנין דאורייתא עיש"ה שתי' דכיון דכאן יש יאוש אלא דיאוש לא קנה יען דבאיסורא בא לידו וא"כ אם אוקמוה ברשותו אף דבאיסורא בא לידו קנה מדבר תורה דיאוש הו' הפקר כמוש"כ תוס' בב"ק רק בעלמא לא קנה היאוש משום דבאיסורא בא לידו עיי"ש דפח"ח [ובתשובה כתבתי בזה אריכות] אמנם קשה לי לדבריו דא"כ רבא דמיבעיא לי' אם אוקמוה ברשותו משעת גניבה או משעת הקדש ולפי דבריו הו' לי' למיבעיא אם אוקמוה ברשותו משעת יאוש או משעת הקדש דהרי לכך נעשה דבר תורה משום יאוש וגניבה מאי עבידתי' דגם אם אמרו דיאוש מהני בזה לא קנה יאוש למפרע דאפי' למ"ד בעלמא יאוש קנה לא קנה למפרע רק

משעת יאוש ולכך נראה דרבא אייריא אם היאוש הו' אחר ההקדש סובר רבא ג"כ דאמרו חכמים הפקר ב"ד לעשות קנין ואפי' אם נתיאש אח"כ מהני והנה לפי"ז איבעיא לי' בלא יאוש אם אוקמוה ברשותו משעת יאוש שלאחריו דבודאי אוקמה ברשותו משעת הקדש דלמטה מזה משעת יאוש אי אפשר משום דאם לא חל הקדש בשעת אמירה קודם היאוש גם אח"כ לא חל ולכך רק איבעיא אקודם הקדש דשעת גניבה ודו"ק.

ומעתה א"ש דרבינו כתב והוא ששחטה אחר יאוש משמע ההקדש הי' קודם היאוש ואח"כ כתב קודם יאוש אינה קדושה הו' לומר דאין חייב כיון שמתחילה רק הקפיד על השחיט' שיה' אחר יאוש ולכן נרא' הכונה כן לחייב כרת בודאי לא נעשה דבר תורה כמוש"כ הטיב גיטין רק מכח יאוש נעשה דבר תורה אמנם בודאי קדוש הוא קודם יאוש דאוקמוה רבנן ברשותו שיחול ההקדש עוד קודם יאוש ולזה ל"צ שיהא נעשה דבר תורה אלא דההקדש חל מדרבנן ואם נתיאש אח"כ נעשה דב"ת להתחייב כרת בשחטו קודם יאוש ומזה איירא רבא דאיבעי' לי' אי משעת גניבה אי משעת הקדש כיון שאיירא בלא יאוש אפ"ה אוקמוה רבנן ברשותו שיחול ההקדש ואם נתיאש אח"כ למ"ד יאוש קונה חייב מדין ולמ"ד אין קונה חייב כרת מצד הפקר ב"ד שנעשה דבר תורה כיון שיש עכ"פ כאן יאוש כמש"כ הטיב גיטין דגם יאוש מצד הפקר כאמור ודו"ק.

ועם זה א"ש כל הקושי' דרבינו דפסק בפ"ה מאיסה"מ יאוש קונה כאן איירא שההקדש הי' קודם יאוש ולכן הוצרך רבינו לומר אוקמוה ברשותו מדרבנן וא"ש ג"כ קו' הכ"מ דנקט רבינו מאימתי אוקמוה ברשותו לחייב כרת משעה שהקדישה שהרי לענין כרת אין חילוק מאימתי אוקמוה ברשותו רק לענין גיזה וולדות יש נפ"מ כדאיתא בגמ' והנה בלח"מ תירץ דהכונה דלכך אוקמוה ברשותו משום לחייבו כרת אבל לא קאי על אימתי ולדעתי יקשה א"כ למאי הלכתא כתב רבינו כאן הך מאימתי כיון שלא איירא כאן מגיזות וולדות ולפמש"כ א"ש דהכונה כיון דרבינו איירא שהיאוש הו' אחר הקדש וא"כ הוצרך רבינו לומר דאוקמוה ברשותו משעת הקדש ולא משעת יאוש שהי' אח"כ משום דאם לא חל מיד לא חל אח"כ בשעת יאוש [עיין כהא"ג במעילה ד' י"ב ומי איכא מידי דמעיקרא לית בי' מעילה ולבסוף אית בי' מעילה עיין פירש"י שם] אבל אי עכ"פ חל מדרבנן כשנתיאש דמהני יאוש מצד הדין חייב ולא בא רבינו לשלול לאפוקי משעת גניבה דזה אין נפ"מ לענין כרת רק לענין וולדות ומזה לא איירא כאן אבל אם שחטה קודם יאוש באופן שלא נעשה דבר תורה שהרי אף שהקדש חל בלא יאוש לא נעשה דבר תורה פטור כיון שאין קדושה כמש"כ רבינו והכונה שאין קדושה דבר תורה לחייב כרת רק מדרבנן ולא נעשה דרבנן קנין דבר תורה בלא יאוש וזה ברור ב"ה.

הנה בהא דחכמים אוקמוה רבנן ברשותי' כי היכי דלחייב עלי' מוכח דבמילתא דרבנן מהני לדאורייי' והכי איתא להדיא בגיטין דף כ' דאמר ר"ח יכילנא למיפסל כולהו גיטין ואמר רבא דילמא אקנוי' אקנוי' לי' רבנן הרי דמהני לדאוריית' ג"כ ונראה במה דאמרינן בגמרא ב"מ דף קי"ב אהא דתנן שכיר בזמנו נשבע ונוטל פריך שכיר אמאי תקנו לי' רבנן למשתבע ושקיל אמר ר"י אמר שמואל הלכות גדולות שנו כאן הני הלכתא נינהו הני תקנות נינהו אלא אמר ר"נ אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן שבועה דבעה"ב הוא ועקרוה רבנן לשבועה דבעה"ב ושדי' אשכיר והוא פלא למה ל"א שמואל מיד דתקנות קבועות שנו ולמה אמר הלכות גדולות והוצרך לתקן דבריו [ובחידושי לשבועות בארתי ע"נ].

והנה רש"י פירש תקנות קבועות ראוי' לעשותן קבע לעקור עליהן דבר מן התורה דמדאורייתא מי שיש עליו לשלם הוא נשבע דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם והכא שקלוה לשבועה מבעה"ב ושדי' אשכיר ופלא אריכות לשון רש"י דראוי' לעשות קבע לעקור עליהן דב"ת משמע אי לא עשאו קבע ל"ה לעקור דבר תורה ונראה דהנה בישועות יעקב אהע"ז סי' כ"ח כתב היכא דתקנו חכמים אמידי דאורייי' נתנו חכמים כח כמו דאוריית' אבל היכא דתקנו חכמים רק לענין דרבנן אף דנפ"מ אח"כ לענין דאורייי' לא אלים כדאורייתא וזה כונת רש"י ודו"ק.

אך הנה במג"א סי' תמ"ח הביא דברי הר"ן דלכך אם הפקידו ביד נכרי אסור בהנאה אחר הפסח יען דמה"ת חמץ זה עובר בבל יראה רק שמה"ת יש תקנה להפקיר ביד נכרי אבל אם חכמים אמרו דלא מהני ביעור זה הרי הוא כעובר על דאורייתא והנה לפי הכלל ראשון הנ"ל ניחא בהא דתקנו רבנן דאשה משלם שכר סופר תחת הבעל כיון דזה התקנה על דאורייתא שלא הבעל יתן אלא האשה תתן ותקנה להבעל [וזה ממש דומיא דתיקנו דשכיר נשבע ונוטל לא המשכיר שנטלו מזה והטילו על זה] כהא"ג שפיר הוא כדאורייתא.

ובהא ארווח לן מה שכתבו התוספ' פסחים דף כ"ח דכיון דרבנן אמרו דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים א"כ אין שוה כלום ולכן לא מעל ובע"ז דף ס"ב כתבו בנתנה לסיטון דמעל כיון דמה"ת מעל מי יפקיע איסור מעילה הרי דלגבי איסור מעילה אזלינן בתר דאוריי' להנ"ל ניחא דהא אם יסריח הנבילה ולא יהא שו"פ לא ימעול א"כ בזה שאמרו שאין שו"פ בזה אין עוקרין הדאוריית' רק שעשאו כאלו נסרחה וכיון דחלה התקנה שוב ממילא אף לענין מעילה מהני דלא ימעול אבל בנתנה לסיטון דמה"ת מעות קונות א"כ בזה שאומרים דלא קנה כבר פגעו בדאורייתא דמפקיעין איסור מעילה לכן אמרינן דאין

יכולת ביד חכמים להפקיע האיסור מעילה.

והנה אח"ז ראיתי בר"ן בחי' לסנהדרין דף קי"ג שביאר יותר דבריו הנ"ל בהא דמשני הש"ס כגון שנפלו מחיצות וכדרבא שאמר מחיצות לקלוט דרבנן ובליתנהו מחיצות לא גזרו רבנן וקשה הא מדאוריית' הוא בכלל עיהנ"ד ומדרבנן דמחיצות קולטות לא הו' בכלל הנקברים לתוכה וכתב הר"ן וז"ל מאחר שחכמים תיקנו שיהא קולטות הרי אין נקבצים לתוכה ואין כאן הפקעה לאיסור תורה שאף משום דבר רשות כך דינו בכל שהוא דבר ידוע שאין נקבצים לתוכה הרי הן מובדלים מן העיר הזאת מאחר שאין סופן להיות נקבצין לתוכה וכדי הוא תקנ"ח לעשותן מובדלין הואיל והן גזרו שיהא מחיצות קולטות ולא יצא משם לעולם והן הן דבריו שכתב במס' פסחים [והגם דבמג"א נראה שהבין דמשום גזירה היא כמו באחר שביטל דחיישינן שלא ביטל אבל לענד"נ שכונתו כמו שבארתי לדבריו בסנהדרין].

הנה בענין הפקר ב"ד אי מהני אף להכניס שהבאתי לעיל נראה לבאר דהנה בב"ק דף כ"ט איתא דאביי אמר אי לאו דאמר ר"מ צנועין ור"ד אמרו דבר אחד הו"א צנועין אי"ל דר"ד דעבדו תקנתא לגנב ופי' בתוס' דה"א משום דעבדי תקנתא שיהא יכולין לחלל ולהפקיר אבל ר"י דאמר דאמרו דבר אחד ול"ה משום תקנתא דלא עבדי תקנתא אעכ"ח מצד הדין יכול לחלל אף שא"ב והנה לכאו' תמוה הוא מנ"ל לרי"ו הא דילמא באמת טעמא דר"ד משום תקנתא א"כ צנועין אית לי' דר"ד אבל ר"ד לית לי' דצנועין ונראה דזה שייך אי אמרינן דהפקר בי"ד הפקר אף להכניס אבל אי אמרינן הפקר בי"ד הפקר רק להפקיע מרשות א"כ ל"ש הכא הפקר בי"ד הפקר דאכתי א"ב לחלל כתוס' שם דף ס"ח ד"ה הוא דאמר כדצנועין שכתבו דהפקר בי"ד הפקר דאפקעינהו רבנן מרשות עם הארץ כדי שלא נכשל ואוקמינן ברשות זה שיוכל לחלל דהפקר בי"ד הפקר עכ"ד והקשה בפנ"י גם בצנועין נימא מטעם הפקר בי"ד הפקר ותי' יען שפשע הגנב לא עבדינן תקנתא עיי"ש אמנם לאביי יש לומר ס"ל באמת הפקר בי"ד הפקר [אף להכניס אף דפשע וס"ל כקו' הפנ"י לאמת] דצנועין ג"כ מטעם הפקר בי"ד הפקר רק רי"ו לשיטתו דס"ל דהפקר בי"ד הפקר ילפינן מיחרם כל רכושו ול"א הפקר בי"ד הפקר רק להפקיע לא להכניס לרשות לא מצי מוקי טעמא דצנועין משום תקנה להפקר בי"ד אף בגנב לכן ס"ל דמדינא מהני הפקר ולכן קאמר דצנועין ור"ד אמרו דבר אחד [ואין לומר הא בשמעתין דגיטין משמע דרבא הוא דס"ל הפקר בי"ד הפקר מהני גם להכניס לרשותו ואביי לית לי' הטעם דהפקר בי"ד הפקר ניחה למה שבארנו דרק משום דצריך לומר משמט אני לית לי' לאביי הטעם דהפקר ב"ד הפקר].

והנה בהא ניחא לי מה דהוקשו לדעת רבינו דס"ל כהך דצנועין והא רבינו ס"ל דאין אדם מקדיש דבר שא"ב א"כ אמאי יכולין לחלל בא"ב דלהנ"ל י"ל דס"ל כאביי דהוא מצד התקנה ומטעם הפקר בי"ד דעשו תקנה אף בגנב שיהא יכול לחלל דמטעם הפקר בי"ד הפקר הו' ברשותו דאוקמוה ברשותו שיהא יכול לחלל אולם יש לומר על דרך אחר דהנה מה דפשיטא לי' לתוס' דצריך הפקר להכניסו לרשותו דאין יכול לחלל אם לא נכנס לרשותו הנה תוס' בקידושין דף נ"ו הקשו דמטעם זכי' יכול לחלל ותי' כיון דמלקט לא יכול לחלל א"י לזכות לו א"כ לפי"ז י"ל כיון דהפקר בי"ד הפקר ל"ה כאינו שלו שוב יכול לחלל מטעם זכי' [ותוס' כאן בב"ק הקשו באמת אמאי לא יהא יכול לחלל דבר שא"ש מטעם זכי' כמו דתורם משלו על של חבירו וע"כ לחלק דלחלל א"י מה שא"ש אבל עכ"פ שנעשה הפקר שוב שפיר יכול לחלל מטעם זכי'] מעתה י"ל גם בהך דצנועין הפקר בי"ד הפקר אף דלא נכנס לרשותו כיון דהפקירו חכמים גם הליקוטים יכול לחלל בתורת זכי' דהא אי בעי זכי מהפקר ע"כ יכולין לחלל א"כ גם עתה יכולין הצנועין לחלל להם מטעם זכין לאדם שלא בפניו דא"ל דאיהו גופייהו א"י לחלל דהוא שפיר חשוב בר חילול מטעם הואיל אי בעי זכי מהפקר הוא מהני חילול דידהו והא דר"י לא מוקי מטעם תקנה ומטעם זכי' נראה דהנה בירושלמי פר"ה דמע"ש על מתניתין דצנועין איתא אר"י אתיא דרשב"ג כמאן דאמרו לעתותי ערב דתנא ר"ד אומר כל מה שילקטו העניים בין העומרים הפקר הרי הוא הפקר וחכ"א אין הפקר אונסין הפקר שאין אנו אחראין לרמאין ברם כמ"ד שחרית וכו' ויש אדם מפקיר במחובר לקרקע א"כ אפי' כמ"ד בשחרית אתיא עיי"ש והנה אם אמרינן אין חילול במחובר לקרקע לא נוכל לאוקמא באומר כל המלקט א"כ צריכין באמת לומר מטעם זכי' צנועין יכולין לחלל כשילקטו העניים אמנם ר"י דס"ל כל המתלקט וס"ל דיש חילול במחובר לקרקע לא ניחא לי' לפרש מטעם זכי' ומטעם תקנה דס"ל דלא עשו תקנה לגנב לכן מפרש דאמרו דבר אחד אבל לדידן י"ל דאין חילול במחובר לקרקע כמש"כ רבינו וז"ל והצנועין הי' מניחין המעות בשנת השמיטה וכו' שהרי א"א לפדותו במחובר א"כ ע"כ לפרש מטעם תקנה הו' כהפקר ועשו תקנה לגנב ויכולין המלקטים לזכות ולחלל שוב יכולין גם הצנועין לחלל מטעם זכי' דאינהו גופייהו שפיר מיקרי בר חילול מטעם הואיל אי בעי זכי ומחללין ודו"ק.

אח"ז ראיתי בספר כפות תמרים סוכה דף ל"ט שכתב וז"ל ומרן בכ"מ רצה להליץ בעד רבינו דמחלק בין הקדש לחילול דאע"ג דא"א מקדיש דבר שא"ב יכול הוא לחלל דשא"ב וכמו שהוכיח תוס' בד"ה הוא דאמר כצנועין ומשמע דר"ל דרבינו ס"ל דיכול הוא לחלל נטע רבעי שאינו ברשותו הוא מדין זכי' דזכין לאדם שלא בפניו עיי"ש ולכאורה תמוה

דהא כתבו תוס' דל"ש מטעם זכי' דהם עצמן א"י לחלל אבל לפמש"כ ניחא דעכ"פ מהני לענין זה הפקר ב"ד הפקר ויכולין הם לזכות ולחלל שוב גם הצנועים יכולין לחלל מטעם זכין לאדם.

הנה במה דמסיק הש"ס אוקמוה ברשותו כדי דלחייב עלה ופירש"י משום קנס ותוס' כתבו כיון דאוקמוה ברשותו שיכפר ממילא חייב עליו בחוץ ודבריהם צריך ביאור מה טעם בזה אם שחטה בפנים שפיר אוקמוה ברשותו שיחול ההקדש ויהא מכפר אבל שחטה בחוץ הא ל"ה הקדש כלל ונראה דכונתם דהרי אמרו חכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה והנה אי שחטו בחוץ ל"ה הקדש ל"ה שייך לומר דמכפר מפנים ולכן אף דבשחטה בחוץ ל"ש הא"ט דאוקמוה ברשותו דיחול ההקד' אפ"ה חל מטעם דעשו רבנן חיזוק לדבריהם כשל תורה והוא כשל תורה ממש ואי לא הא לא קיימא הא לפ"ז קשה לי ממש"כ הש"ך סי' קי"ט דהא דמביא בש"ע שם אם מכר איסור דרבנן אין חייב המוכר להחזיר וכתב הש"ך הא"ט דלחייב ממון לא עשו תקנה וביד שאול תמה דגם בנוקשה דרבנן שוה לחמץ שמה"ת אסור והניח בצ"ע.

אולם בשו"מ מד"ק ח"ב סימן ק"ז ביאר דברי הש"ך בודאי כל זמן שהאיסור דרבנן הוא בעולם דינו כמו דאוריי' אבל בכבר נאכל רק לענין ממון נפ"מ בהא אמרינן דלא עשו תקנה דלחייב לשלם ופלא דהא כאן מבואר דבשחטה בחוץ [דהו' כמו נאכל האיסור דרבנן דהא כיון ששחטה בחוץ אין עומד לכפרה עוד ול"ש כהנים עצבים] אפ"ה אוקמוה ברשותו כדי דלחייב עלי' דהיינו דאמרינן עשו רבנן חיזוק לדבריהם כבשל תורה א"כ הנ' בנאכל האיסור דרבנן יהא חייב לשלם מטעם דעשו חיזוק לדבריהם כש"ת דכיון דחייב כרת אלמוה לדבריהם אולם נראה לי ראי' לסברת הש"ך מהא דאיתא בשבועות מ"א דבדרבנן לא נחתינן לנכסי' ולדברי הש"ך ניחא.

בענין תקנת חכמים נראה להביא ראי' במה דפליג הטו"ז בחו"מ סי' קי"ג היכא דהתביעה רק משום ועשית הישר והטוב לא מיקרי הלוה מוחזק ושיטת הסמ"ע שם דהו' מוזחק ומביא הטו"ז ראי' מש"ס ב"ב דף כ"ה ובחכ"צ דחה ראייתו ולי נראה להוכיח משמעתין דפרוזבול דפריך ומי איכא דמדאורייתא משמט שביעית ואתי הלל ותיקן דלא משמטא שביעית אמר אביי שביעית בזה"ז דרבנן ופריך מי איכא מידי דמדאורייתא לא משמט ואתי הלל ותיקן דלשמט שביעית ומשני שב ואל תעשה שאני ולקמן איתא דצריך הלוה לומר אעפי"כ א"כ איכא בפרוזבול משום הישר והטוב מעתה אי נאמר דמשום עשית הישר והטוב הו' כמוחזק א"כ ה"נ אף בשביעית דמשמט מה"ת כיון

דתיקון פרוזבול הו' המלוה מוחזק משום ועשית הישר והטוב והו' כגבוי א"כ שפיר תיקנו רבנן דלא לשמט:

והוא ששחטה אחר יאוש וכו'. לכאו' משמע דס"ל דאפי' אם הקדישה קודם יאוש אם שחטה אחר יאוש ומסוף דבריו משמע דאם הקדישה קודם יאוש אינה קדושה ואם שחטה אפי' אחר יאוש א"ח ודבריו נראים כסותרים ובספר קרית ספר כ' וז"ל גנב והקדיש ואח"כ טבח בחוץ אחר יאוש דקני חייב אבל לפני יאוש אינה קדושה דלא קני עכ"ל נראה דשינה לשונו של רבינו כדי שלא יקשה כקושיתינו הנ"ל ולכך מפרש דהאי אחר יאוש שכ' קאי אלפני פניו אתיבת והקדש דבעינן אחר יאוש.

בענין עשו חכמים חיזוק לדבריהם נראה דבזה תליא נמי פלוגתת הראשונים שהביא הר"ן פ' כל שעה בחמץ שעבר עליו הפסח דלא הוה דשיל"מ דיכולת ביד חכמים להקל ג"כ ע"י תקנתן ודחה הר"ן דלהקל אין להם כח וכ"כ בפ' ערבי פסחים לענין מצה עשירה אחר חצות עיי"ש דאי אמרינן עשו חיזוק יכולין גם להקל דאי לא הא לא קיימא הא [ונראה שזה גם כונת הש"ך סי' קי"ט דהעלה דתקנתם לא הי' להפסיד ממון והיינו דלהוציא ממון הוה קילא לתובע ולהקל לא עשו תקנה] ונראה בהא פליגי תנאי דבפ' מי שהחשיך דאסור להוליך פחות פחות מד' אמות והתירו ליתן כיסו לנכרי ותניא דר"א אומר בו ביום גדשו סאה ר"י אומר בו ביום מחקו סאה דר"א סובר דחכמים עשו חיזוק לדבריהם ולכן באו להקל מכח זה במקום אחר ור"י סובר דמחקו סאה דאין יכולת בידם להקל במקום אחר א"כ אם באים עי"ז להקל ליתן לנכרי הוה מחקו סאה כמו שפירש בר"ח הנדפס אצל הש"ס ובזה זכינו לפרש דברי הירושלמי פ"ג מסוכה דהתיר ר"א ליטול לולב בשבת ביום א' דכיון דכעת בקיעין בקביעי דירחא ורק אסורין מדרבנן דמנהג אבותינו בידינו א"כ אין לנו כח להקל בדאורייתא לבטל מצות לולב ביום א' ורבי פליג דמנהג אבותינו בידינו דס"ל דאפי' להקל יש כח לחכמים ע"י תקנתם לעשות שני ימים טובים אף שעי"ז יבטלו מ"ע דלולב ביום א' ועשו חיזוק לדבריהם כבשל תורה והיינו מטעם שלא יזלזלו בו כדמסיק בשמעתין דשבת אליבא דאביי דאף דמשום ספק אין מברכין ויו"ט שני נמי משום ספק נוהגין דהיינו משום דמנהג אבותינו בידינו רק משום כדי שלא יזלזלו בו עשו חיזוק לדבריהם לברך ביו"ט שני.

ובהא א"ש הא דאיתא בפסחים דף ו' ונבטלי בשית ומשני כיון דחכמים אסרוהו הוה כדאורייתא ואין ברשותו לבטלו לכאו' זה דהוה כדאוריי' מותר להנ"ל א"ש דהא כאן ע"י דרבנן אתי לידי מכשול שיעבור בב"י לכן צריך לטעמא דהוה כדאורייתא דעשו חיזוק לדבריהם כבשל תורה שאף שיצמח מזה תקלה עשאו כברשותי' דליבטלי'.

אמנם קשה לי בשבת דפריך מדמאי מה קשיא בשלמא נ"ח דליכא מצוה כזו בדאורייתא שפיר תקנו ברכה דלא טעו לומר דהוה דאורייתא אבל דמאי דאיכא מעשר דאורייתא יטעו שגם דמאי דאורייתא אם נימא דיברך וכמוש"כ רבינו בה' ממרים דכל דרבנן צריכין שיהא ידוע שהוא רק דרבנן וכ"כ במגילת אסתר שורש ב' בסהמ"צ דבדרבנן לכן ספק להקל דכן תקנו שיהא ניכר שיהא זה דרבנן ונראה ליישב כיון דכל עיקר ברכה רק דרבנן לא שייך לומר דעשו הבדל שלא יטעה שהוא דאורייתא דהא מדאורייתא לא חייב בשום ברכה אך בלא"ה יש לומר דהיינו מה דמשני ספק דבריהם לא מברכין דאי אמרת ספק דבריהם ג"כ מברכין א"כ אתי למימר דהו' דמאי מה"ת [וכקו' התוס' בבכורות] ולפי"ז לא קשה דנאמר עשו חיזוק לדבריהם דכאן א"א לעשות חיזוק דא"כ יטעו שהוא מה"ת.

בהך דאוקמוה רבנן ברשותי' דהקשיתי מזה על הש"ך סי' קמ"ט והוכחתי דעכ"ח הטעם כמוש"כ המפרשים דבאיסור דרבנן לא שייך דאדם קץ במאכלו באכל שוגג אבל במזיד אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן ובהא ניחא לי נמי מה דקשה מגמרא ערוכה מנחות דף מ"ה דפריך אהא דקתני וכן בפיגול וכן בנותר א"א בשלמה דאורייתא היינו דאיכא פיגול ונותר אלא אי אמרת דרבנן פיגול ונותר דרבנן מי איכא וקשה מהא דגיטין דחייב כרת ע"י דבריהם א"כ ה"נ יש לנו לומר כיון דרבנן אמרו שמטמא דאזלינן בתר השתא דהוא נפוח ויש בו כזית וא"כ למה לא יהי' חייב כרת דהוה כאכל שיעור להנ"ל ניחא דהא דפריך פיגול ונותר מי איכא היינו לענין חיוב קרבן באכל בשוגג דכהא"ג לא חמירא איסור דרבנן כאיסור דאורייתא ובהא ניחא ג"כ מה דקשה לי מהא דאיתא ביומא בסוגי' דמאכילין הקל הקל דפליג בתרומה וטבל דרבנן כגון בעציץ נקוב אי טבל חמירא או תרומה חמירא ולכאו' יש לתמוה מברייתא דפסחים דף מ"ח ממשקה ישראל מכאן שאין מביאין נסכים מן הטבל וכו' מוקצה שאיסורו דבר אחר וטבל איסורו מגופו ופריך הגמרא אי אמרת דאורייתא מה לי דבר אחר גרם לו ע"כ מפורש דטבל איסורו מגופו א"כ פשיטא דטבל חמירא דתרומה הי' איסורו מחמת דבר אחר מחמת שהוא זר דלכהן שרי [ומהא"ט מביאין נסכים מן המדומע כמו שכ' תוס' מנחות פ"ח דמיקרי ממשקה ישראל כמו שבארתי בה' אימ"ז] ולהנ"ל ניחא דבודאי במזיד אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן דאדרבא שייך אחשבי' אבל בשוגג דל"ש אחשבי' לכן שפיר יש לחלק בדאו' קץ בי' ובדרבנן לא קץ בי' א"כ בחולה דלא גרע משוגג אין לחלק בין איסורו מגופו דאף באיסורו גופו לא אמרינן דקץ בי' ולא חמירא משאר איסור דרבנן לכן שפיר ס"ל אידך מ"ד דתרומה חמירא ואף דטבל איסורו מגופו היינו רק בדאורייתא יש לחלק כן אבל בדרבנן אין לחלק דהא חזינן דאם אכל בשוגג חייב לשלם אף באכל דבר שאיסורו מגופו.

בענין הפקר ב"ד הפקר שהבאתי בפנים קשה לי מגמרא דנדרים דף פ"ח המודר הנאה מחתנו ורוצה לתת לבתו אומר לה ובלבד שלא יהי' לבעלך רשות נשמע דאל"ה קני בעל ואף דנותן אח"כ להאשה הו' כנהנה הבעל א"כ למה צריך בהך דיכילנא למיפסלא כל גיטא דעלמא בגיטין דף כ' למיקני שיקנה הבעל הא כיון שקני בעל מצד מה שקנה אשה קנה בעלה אף שחוזר ונותן לה מדידי' קנתה לה אולם יש לומר הא בב"מ דף צ"ו אמרינן להיפך נימעל בעל הא לא ניחא לי' דליקני איסורא א"כ ה"נ כיון דאסור בהנאה לא ניחא דליקני איסורא מצד תקנת חכמים וא"כ נפ"מ דכתבה על איה"נ דידה דגט שכתבה על איה"נ כשר ובכהא"ג לא שייך שיקנה הבעל דלא ניחא לי' דליקני איסורא ולכן צריך חכמים לתקן בפירוש שיקנה בעל אלא דא"כ קשה גם בהאי דנדרים כיון דאסרו בהנאה לא ניחא בעל דליקני איסורא ונראה לחלק רק באיה"נ דאסור אכ"ע כמו הקדש אמרינן דלא ניחא לי' דליקני וכן באה"נ אבל מה שאסור רק עליו לא דלא ניחא דליקני.

הלכה טו

שחט סי' אחד בחוץ וכו'. הנה בגמ' אמרו דחייב משום דמעשה חטאת עוף בחוץ וקשה לי דהנה בזבחים דף מ"ב פריך והא כיון דחשוב בפנים פסולה כמאן דלא אדי דמי כי הדר מדי בהיכל בעלמא מדי והקשה רש"י בכל ספל נימא כן דאם פיגול בשחט כי מדי דם מיא בעלמא מדי ולא איקבע בפיגול ותי' לחלק בין חדא עבודה לתרי עבודות ובשמ"ק הקשה מהא דאיתא במעילה פ"ק דאילפא מוקי מחלוקת בעבודה אחת בסי' אחד בחוץ לזמנו ושני בחוץ למקומו א"כ יקשה הא לאו מידי עביד כיון ששחט סי' אחד חוץ לזמנו ותי' דלא אמרינן כן אלא בשתי מקומות וכגון שחישב בפנים ומזה בהיכל דכיון דנשחטין מבפנים נגמרה מחשבתו משא"כ בשחיטה דלא גמר עד לבסוף להנ"ל יקשה חדא נימא גם שם כיון דבחטאת עוף הו' סי' אחד גמר עבודה א"כ נעשה בה מעשה חטאת העוף ולא יתחייב משום פיגול שכבר נפסל בסי' אחד וכן יקשה להיפוך דתוס' שם הקשו וכן ברש"י חולין מאי פריך מחתך עפר בעלמא הא נעשה מעשה חטאת עוף ותי' כיון דגמר בפסול לא הו' מחתך עפר א"כ ה"נ הדרה קו' לדוכתי' מאי פריך מחתך עפר דהא הכא הו' ג"כ במקום אחד ששחט ב' סימנים בחוץ אמרינן הכל שחיטה אחת הוא ולא שייך לפטור משום מחתך עפר בעלמא כמו דלא אמרינן בפיגול בסי' ראשון דסי' שני מחתך עפר בעלמא הוא וצריך לומר כיון דיש כאן איסור אחר איסור ע"ז לכן הו' מחתך עפר אמנם בזה מצאנו ישוב לקו' הר"א ממיץ שהקשה כיון ששחט פורתא נעשה בע"מ לא יתחייב אשחיטת שני דא"ר עוד לפנים דלהנ"ל א"ש כיון דהכל במקום אחד חשוב הכל כמעשה אחת וקראו מעשה נעשה בע"מ שפיר חייב אש"ח וא"צ לתי'

של ר"א ממיץ דדרך שחיטה בכך דבלא"ה א"ש כדמוכח מהך דאילפא דשם לא שייך האי סברא דדרך שחיטה בכך אפ"ה כיון דהו' הכל מעשה אחת לא מיפטר אסי' השני משום דכבר נפסל בסי' ראשון.

הלכה טז

שנים שאחזו בסכין ושחטו בחוץ פטורין שנאמר אשר ישחט וכו'. ובכ"מ תמה שלא הביא הדרשא דברייתא דכתיב ההוא ובספר אור החיים הקדוש כתב לתמוה עוד דהא האי קרא דאשר ישחט דרשה בתו"כ וכן איתא בזבחים דף ק"ז דפליגי בזה רי"ש ור"ע למר לרבות שחיטת עוף ולמר למיעוט מליקת עוף ועוד דרבינו יליף שוחט להדיוט לחייב מדכתיב דם שפך הנשפך כמים ובש"ח יליף כן מדכתיב איש איש וכת' ליישב די"ל דדרשא זו פשיטא יותר משום דעל דרשא איש איש הא אמרינן בגמ' דב"מ דאמרינן דדברה תורה כלשון בנ"א ולקושיא ראשונה כתב דרבינו סובר כיון שאנו רואים כמה שינויים בין ברייתא דתו"כ וברייתא שהובא בש"ס זבחים א"כ מוכחים הדברים שאין להקפיד על שינוי הדרשות האלו וכיון שרבינו יליף מאשר שפך שוחט לאיש דחייב א"כ אין לנו לדרוש מיעוטא שנים לזה חפש אחר דרשות יתיר אשר ישחט שהוא מיותר ואין אנו יודעים שחיטת עוף אלא מתיבת או כדאיתא בתו"כ וכמו שדרשו בתו"כ שמרבה שחיטת עוף ולפי"ז דרשינן מיעוט מליקה בעוף מאומרו זה הדבר למעט מליקה בעוף וכדברי ר"ש שכתבנו למעלה שדרש מיעוט מליקת עוף מזה הדבר ולא יק"ל ממה דקיי"ל הלכה כר"ע כי אין בזה פלוגתא בענין הלכה רק משמעות דורשין את"ד.

ובספר ע"א כתב דרבינו סובר דהכי פירושא דשמעתתא דמאיש איש משמע אפי' שנים שאחזו בסכין ושחטו שחייבין כי היכא דאמרינן לגבי איש איש דהעלאה ומאשר ישחט אחד ולא שנים והה"ד נמי איש אשר יעלה ולפי שאנו מסופקין אם איש איש עיקר ואפי' שנים ואשר ישחט לאו דוקא או דילמא אשר ישחט דוקא ואיש איש דברה תורה כלשון ב"א כ' רחמנא באידך קרא ההיא לאשמעינן דוקא אחד ולא שנים ואיש אתא למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' דההיא דשחוטה מודים בו ר"י ור"ש דקרא יתירא הוא לאשמעינן דאי"ח אלא אחד ולא שנים ולפי"ז ע"כ לומר דקרא דאשר ישחט עיקר ומשו"ה נקט רבינו בדבריו קרא דאשר שחט דעיקר ילפותא דאחד ולא שנים מהתם נפקא וקרא דההוא לא אתא אלא לגלויי מילתא בעלמא דאשר ישחט עיקר משא"כ לגבי העלאה דלא אשכחנא אליבא דר"ש קרא יתירא לגלות דקרא דאשר יעלה עיקר משוה"נ קרא דאיש איש עיקר ושנים שהעלהו חייבין וכיון דסתם לן תנא כר"ש פסק רבינו כר"ש שבכולה מילתא ואע"ג דשוחט להדיוט חייב לר"ש מקרא דאיש איש כיון דלענין דינא

לא נפקא לן מידי נקט בדבריו קרא דדם יחשב דמודה בה אפי' ר"י.

הנה ראיתי בשו"ת ערך ש"י שהביא דברי הש"י בנידון סרסור ושדך באחד שהתחיל לעסוק ולא עלתה בידו ובא אחר וגמר והעלה בש"י דאין להמתחיל כלום כמו שהעלה בשו"ת הרא"ש הביאו הרמ"א חו"מ סי' קפ"ה ובערך ש"י הביא סמך ממלאכת שבת דהאי הו' כמסייע שאין בו ממש וכן לענין או"ה דזוז"ג מותר ובאחד יש בו כדי להחמיץ ואחד אין בו כדי להחמיץ לא הו' אסור וקשה לי דאין זה ענין לזה דכבר הבאתי בפ"ה מאמ"ז דברי הרא"ש בשחט מסוכנת בסכין של ע"ז דאין הבשר נאסר דכבר הי' בעולם ולא נתחדש דבר חדש לכן לא דמי לפת שנאפה ע"י אה"נ לנתהוה דבר חדש ולא דמי לאיסור שבת דילפינן מקרא דבעשותה דאחד העושה את כולו חייב והיכא דאחד יכול דהיכול חייב ואין צריך קרא לזה כדאיתא בדף צ"ג וקשה לדברי הרא"ש הנ"ל דיש לנו לחלק בקל בין דבר חדש כמוש"כ רשב"א ב"פ ראד"מ לחלק בין נתחדש על ידו דבר אחר כמו חימום המים עיי"ש אבל לענין הוצאה אין כאן התחדשות דבר אחר ועל כן יש לומר דשאני שבת הוא גזה"כ ואיך נילף ד"מ משבת אכתי יש לומר דמצינן למימר דאזלינן בתר המתחיל כדס"ל לר"א לענין יש בו כדי לאסור דאזלינן בתר מה שנפל תחילה להתערובות ה"נ אזלינן בתר המתחיל שעכ"פ גם לו יהא חלק אחד ולא יגרע מהא דכתב רמ"א סי' רס"ד היכא דהתנה עם אחד להוציא חמורו אף שעלה מעצמו צריך לשלם לו מה שהתנה.

אחד ששחט אעפ"י שלא נתכוין לד' ה"ז חייב שנאמר דם יחשב לאיש ההוא. והקשה בלח"מ דהא בפי"ט מה' אלו יליף רבינו בהעלו שניהם חייבין מדכ' איש איש א"כ אמאי לא יליף להדיוט חייב מאיש ונראה ליישב וגם קו' הכ"מ דלא הביא דרשא דהוא דהנה בשבת דף צ"ג סובר ר"ש זה יכול וזה יכול פטור וכן זה א"י וזה אין יכול שניהם פטורים זה יכול וזה א"י חייב וריו"ו סובר זה א"י וזה א"י חייב זה יכול וזה יכול פטור והנה בתב"ש סי' ב' חקר זה יכול וזה יכול דפטור אי מטעם דחשוב כאלו אחד עושה כולה ונתמעט מקרא ולכן לא נתמעט מעשותה כולה ולא מקצתה או משום דכל אחד חשוב כאלו עשה פלגא והנה אני רואה שזה פלוגתת רש"י ותוס' שם דרש"י פי' הא דפריך מזבח הוה ז"י וזה וז"י ותוס' פי' דהוה ז"י וזה א"י ומבואר במרש"א שם דיש ב' טעמים אחד ז"י וז"י פטור דכל אחד הוה כמסייע והיינו סברא דחשוב כאלו אחד עשה כולה והשני מסייע וטעם השני משמע דלאו אורחי' בהכי כפי' רש"י שם והנה לטעם זה הוא דחשוב כאלו כל אחד עשה פלגא ולאו אורחי' בהכי כיון דאפשר לאחד לעשות והנה ברשב"א סי' כ"ח כתב דרק בשבת פטור יען דמיעט קרא דעשותה אחד ולא שנים

וזה יכול וזה יכול מיקרי מסייע ושניהם פטורים משא"כ בשער אסורי תורה והנה לרש"י דמפרש דהוה ז"י וז"י וא"כ זה דמי לשבת וילפינן משבת וה"ה לכל אסורי תורה ע"כ משום דהוה כמסייע כפירש"י דהרי פריך לזה יכול וזה א"י והיינו דחשוב כאלו אחד עשאו והשני מסייע לו וכן להיפך כל אחד מיקרי עושה כולה ומיקרי מסייע אבל תוס' דמפרש הא דזבח הוה א"י א"כ בז"י וזה יכול רק בשבת פטור [וכן פליגי בזה הראשונים בסי' ב' בשחט כשר ופסול דלרשב"א פסול בזה יכול וז"י אבל שאר מפרשים הביאו מתוספתא דשחיטה כשירה והיינו דילפינן משבת דז"י וז"י מיקרי מסייע ופטור] ומעתה י"ל בש"ח דמצריך קרא למעט מההוא ב' שוחטים כתב בריטב"א בקידושין דף מ"ב דלא יליף מהעלאה דחייב בשניהם וכ"כ בבכ"ש חולין דף פ"ב] וזהו ר"ש דמחייב בהעלאה בזבחים דף ק"י אבל ר"י פטור שם בהעלאה א"כ ע"כ דמדמי לשבת ואמנם גם לר"י י"ל דלא יליף משבת דהרי מצריך קרא לפטור העלאה ומעתה אני אומר בוודאי ר"י דסובר מזה יכול וז"י פטור ובא"י שניהם חייבין ע"כ סובר משום דזה יכול וז"י חשוב כאלו עשה פלגא ופטור דלאו אורחי' משא"כ בא"י וא"י חייב דאורחי' בהכי וחשוב כאלו כל אחד עשה כולה ור"ש דסובר דפטור בא"י שניהם א"כ ז"י וז"י אין משום דחשוב כעשה פלגא ולאו אורחי' דהרי בא"י וזה א"י אורחי' וחשוב כאלו עשה כולה ואפ"ה פטור א"כ בז"י וז"י פטור מהא"ט דחשוב כאלו אחד עשה כולה וגם כל אחד הוה כמסייע ופטור וא"כ לר"ש אין ממעט מושחט אחד ולא שניהם דלדידי' חשוב כל אחד כאלו עשה כולו והוה כ"א מסייע ועושה כולו רק ממעט מההוא וא"כ א"ש דר"ש דסובר בהעלאה חייב אף דבשבת פטור אפי' בזה א"י וזה א"י ולא יליף משבת יען דכ' קרא בש"ח דחייב ולא ילפינן משבת [ושוב ילפינן שאר אסורין מש"ח] וחייב מקרא דאיש איש א"כ ע"כ דרשא גמור ההוא א"כ לכן גם לשחוט להדיוט שפיר ילפינן מאיש איש אבל לדידן זה א"י וזה א"י חייב בשבת א"כ לכן ע"כ הדרשה להיפך יען דילפינן מושחט אחד ולא שנים דבש"ח פטור והו"א גם בהעלאה פטור צריך איש איש דחייב כמו בשבת והוה רק גילוי מילתא בעלמא דל"ה דרשה גמורה א"כ לפי"ז אין לילף מאיש איש לחייב שחט להדיוט ולכן צריך רבינו לילף מקרא דדם שפך דאיש איש לא דרשינן באמת רק לענין העלאה יען דבלא"ה בשבת חייב בזה א"י וזה א"י ובזה יכול וז"י רק פטור בשבת אבל בשאר אסורין מסברא חייב בזה יכול וזה יכול ורק ממעט משחט אחד ולא שנים [אבל מההוא א"א למעט כיון דמסברא בשאר אסורין חייב] ושוב הו"א גם העלאה פטור לכן צריך איש איש וסגי' דאף דאין דרשה גמורה אבל לענין שחט להדיוט א"א לילף מאיש איש אלא דצריך קרא דדם שפך לאיש ההוא [ודע דרבינו מפרש באופן אחר אם נשפך כמים דהיינו

להדיוט חייב ובג"מ דריש מלאיש אפי' שחט לאיש וצריך טעם דרבינו שונה דרשה זו] ודו"ק וע' תוס' שבת דף ג' הביאו מירושלמי במשכן שאני דדרכו בכך והקשו ע"ז אמנם כונת ירושלמי ברור כדעת רש"י דז"י וז"י פטור דלאו אורחי' בהכי וע"כ קאמר שפיר בירושלמי דבמשכן הוה אורחי' ושפיר חייב [עיי' מקר"ח סי' רס"ו דמחלק ג"כ בין קרא דעשותה דקאי רק אחיוב קרבן וקרא דצריך ליפטור בש"ח היינו אפי' מלאו].

ועתוס' שבת דף כ"ד ד"ה שהחי נושא את עצמו הוק' תוס' הא גם בדבר קל מאד חייב וא"ל דהוה שניהם שעשאו פטורים הא הוה זה יכול וזה א"י דחייב ותי' דבמשכן גמרינן שלא הי' נושאין דבר חי ותמוה הא בגמ' מבואר דטעם משום דחי נושא את עצמו וא"כ לכאורה לא תירצו מידי ונראה דכונתם רק דלעולם הוה שניהם שעשאו פטורים ורק תוס' הוק' משום דהוה זה יכול וזה א"י דחייב ע"כ תי' תוס' דל"ה במשכן וכונתם לפמש"כ בשם רש"י דיש ב' טעמים דזה א"י וזה יכול דחייב יען דמסייע אין בו ממש ועוד טעם אחד יען דאורחי' בהכי כמוש"כ שם במהרש"א ע"ז כתבו תוס' דהתינח במילתא דהוה במשכן שפיר י"ל דאורחי' בהכי אבל כיון דבמשכן לא הי' נושאין דבר חי ל"ש לומר דחייב בזה יכול וזה א"י משום אורחייהו בהכי דהא לא הי' כלל במשכן וגרע מזה יכול וז"י דהא דרכו בכך במשכן כמש"כ תוס' ריש שבת בשם הירושלמי כנ"ל.

הלכה יז

שחט בחוץ בלילה חייב וכו'. עראב"ד שהשיג דאם שחט והעלה בלילה פטור אלא אם העלה ביום שחיטה לילה חייב דמה לי פסול אחד מה לי ב' פסולים ונראה ליישב דלכאו' קשה דהנה בפ"ג מאיסמ"ז דעת רבינו דלילה אמח"ז כמו שבארנו שם מדלא הביא דר' אפוטרקי דלילה לקדושה יום להרצאה וא"כ קשה דהנה תוס' זבחים דף קי"א הוק' למה שחט בלילה חייב מ"ש משחט קדשים קודם פתוחות דלתות ההיכל דפטור ותירץ תוספות דלילה אמח"ז אבל פתוחות דלתות ההיכל מחוסר מעשה וא"כ קשה דרבינו לעיל בפרקין כתב דאם שחט בחוץ קודם פתוחות דלתות פטור דמחוסר מעשה ובשחט בלילה פסק דחייב אמאי יתחייב מ"ש משחט קודם פתוחות דלתות ההיכל כיון דסובר לילה מח"ז ונראה דהא דרבינו סובר דלילה הוא מחוסר זמן היינו בדבר שאין זמנו עד למחר לכן לילה שפיר מח"ז כיון דבקדשים לילה הולך אחר היום אבל מה שזמנו תמיד רק מפני שהוא לילה דהוא זמן שא"ר להקרבה עד למחר אבל מה שזמנו תמיד רק מפני שהוא לילה דהוא זמן שא"ר להקרבה בזה שפיר לילה לאו מח"ז (כסברת תוס' ד' ס"ד דלילה שא"ר לשום קודש ל"ה מח"ז) לפי"ז דוקא בולד שזמנו לא הגיע עד למחר בזה סובר רבינו לילה מח"ז כיון שלילה הולך אחר היום שעבר ול"ש לומר אמח"ז לבו ביום

ובזה יש לתרץ גם השגות הר"א די"ל דרבינו מיאן בסברת הראב"ד דמה לי פסול דש"ח מה לי עוד פסול דלילה די"ל דבשלמא אי לילה אמח"ז שפיר י"ל דמה לי פסול אחד מה לי ב' פסולים כיון דלילה מח"ז א"כ אין ראוי כלל להקרבה ואיך חל כלל פסול דש"ח ואמאי יהא חייב אהעלא' ולא מסתבר סברת הראב"ד רק אי אמרינן דבאמת לילה לאו מח"ז ורק פסול משום לילה שפיר י"ל דמה לי פסול דלילה מה לי עוד פסול דש"ח וא"כ מאחר דע"כ צריכין לומר דלילה אמח"ז וראוי להקרבה מיקרי ואין אלא פסול בעלמא א"כ גם בהעלאה בחוץ בלילה שפיר י"ל דחייב גם אהעלאה דהא ראוי להקרבה הוא מיקרי כמו דחזו למחר.

ובהא ניחא קו' אחרינא דרבינו בפ"ג מפהמ"ק כ' הקדיש מנחה בלילה וקומץ ישרוף והרי ביומא מפרש הטעם משום דלילה אמח"ז וא"כ קשה לדעת רבינו דבפ"ג מאימ"ז דלא הביא דר' אפוטריקי מוכח דסובר לילה מח"ז א"כ אמאי ישרוף להנ"ל ניחא דרק בלא הגיע זמנו סובר דלילה מח"ז אבל היכא דראוי להקרבה רק משום פסול לילה שפיר לילה אמח"ז.

אך לכאורה יש להשיב דהא קיימ"ל בקדשים דכל שנדחה אח"ז ונראה א"כ בשלמא אי הי' סובר רבינו בכל מקום דלילה לאו מחו"ז וכר' אפוטריקי משום דאמח"ז לבו ביום דלילה נמשך ליום הבא ושייך לומר אמח"ז לבו ביום ל"ה דיחוי כלל אבל כיון שבארנו דרבינו סובר בעלמא לילה מח"ז היכא דא"ר עד למחר ל"ש אין מח"ז לבו ביום א"כ הוה נדחה ואח"ז ונראה ובשלמא לענין ש"ח דבע"ח אנ"ד שפיר י"ל כיון דרק משום פסול לילה הוא ל"ה כמח"ז וא"צ לטעם דכיומא חדא הוה ואמח"ז לבו ביום אבל במנחה דנדחה קשה אך הדבר ניחא כיון דאי נאמר דלא קדוש אין כאן דיחוי ורק שייך דיחוי אי נאמר דקדושה חלה א"כ באמת לכן הוא בשריפה דהוה קדשים שנדחו ואח"ז ונראה [ועיטה"ק מנחות דף ה'] ובזה ישבתי קו' טה"ק זבחים דף י"ב ארש"י מנחות דף ה' שכ' דהא דלילה אמח"ז לאו משום זמן מיעוט הוא אלא משום דאינו בכלל מח"ז כלל רק שעבודת לילה פסולה וא"כ קשה קו' תוס' שם דלמה צריך לדרשא דלילה לקדושה תיפוק לי' מביום זבחכם ותי' משום דע"י מח"ז תרד ולפירש"י דבאמת זמנו רק שעבודת לילה פסול א"כ נשאר קו' תוס' תיפוק לי' מביום זבחכם ואמנם לפמש"כ נכון הדבר דרש"י כ' כך אהקדיש מנחה בלילה דוקא וזה לכו"ע אבל בנולד בליל שמיני דלא הגיע זמנו עד למחר שפיר גם לרש"י פסול משום מח"ז ולכן צריך לכדר' אפוטריקי דגלי קרא לילה לקדושה דתורה גילתה דראוי שפיר להקדישה בליל שמיני ול"ה מח"ז ואין כאן רק פסול לילה ותדע דהא רש"י פ' דלכן לילה אמח"ז דלילה הולך אחר היום ואי קאי

רש"י גם אנולד בלילה שמיני א"כ אדרבא מהא"ט ראוי שיהא מח"ז דיום המחרת יומא אחריתא הוה דבקדשים לילה הולך אחר יום שעבר וביום שעבר לא הי' ראוי להקרבה ולא להקדישו ובשלמא אי קאי אמנחה שהקריב בלילה כיון דביום שעבר ג"כ הוה ראוי' כתב רש"י הטעם משום דעבודת לילה פסול וזה לא מיקרי מחו"ז דזה בכל קרבנות כפירש"י ותוס' יומא שם.

אך מרש"י שבת דף קל"ז משמע גם בנולד סובר כן דהו' לילה זמנו רק דא"ר להקרבה ואמנם אף אי מדברי רש"י דשבת משמע כן לדעת רבינו יש לומר דמחלק בין היכא דזמנו עתה רק שא"ר משום לילה לכו"ע לילה אמח"ז וטעמא רבה איכא לחלק דבמידי דזמנו למחר מצד עצמו שפיר לילה מח"ז כיון דלילה הולך אחר היום שעבר אבל במנחות שזמנו הי' ביום רק משום דלילה א"ר להקרבה שפיר גם בלילה זמנו כיון שלילה אחר היום כפירש"י במנחות ואולם יקשה קו' אחריתי דהנה לתוס' דף קי"א דלילה אמח"ז אבל פתוחות דלתות מח"ז א"כ צ"ל דאיירי דהי' דלתות נפתחות כעין שכתבו מח"ז שם ותוס' מנחות דף מ"ט ומשל"מ פ"א מתומ"ס וזה דוחק דסתמא קאמר לכן אומר דבר חדש אי נאמר באמת לילה בכל מקום מחו"ז [והיינו כיון דלא הביא דר' אפוטריקי ולרש"י בשבת היינו טעמא משום דלילה א"ר להקרבה לכן סובר לילא אמח"ז א"כ רבינו דלא הביא דרא"פ א"כ סובר כהא"ג לילה מחו"ז] א"כ ל"ש למיפסל אם אין דלתות פתוחות דדוקא לתוס' דלילה אמח"ז וחייב משום דלמחר חזיא והא למחר ג"כ לא חזיא עד פתוחות דלתות היכל ואמאי חייב וצריך לומר בהי' פתוחות אבל אי מח"ז א"צ לדלתות פתוחות דאין החיוב משום דלמחר חזיא אלא מטעם אחר ע"כ ל"ב דלתות פתוחות דהנה יש לומר אף אי מחו"ז חייב כיון דאם עלה לא ירד דכל דעלה לא ירד חייב בחוץ ואין לומר א"כ גם באם אין דלתות פתוחות אמאי פטור כיון דעלה לא ירד דהרי תוס' זבחים דף ס"ג כתב דהו' כנשחט בדרום ובשחט בדרום קיימל"ן עלה לא תרד יש לומר כך דהנה הא דלילה עלה לא תרד היינו משום דיש להכשיר בבמה וזה שייך בפסול לילה אבל בפסול דקודם פתוחות דלתות לא שייך דיש הכשר בבמה דהא בבמה ל"ש כלל פסול זה דליכא היכל בבמה ולכן באמת אם עלה תרד ולא דמי לדרום דבזה שייך ג"כ שיש הכשר בקדשים קלים [או משום דילפינן מאברים לפדרים שקריבן בלילה ומאחר שיש לפעמים הכשר לכן ס"ל לר"ש אם עלה לא ירד וטעמא דר"י משום דם קדושתו חמור כמבואר בתוס' זבחים דף פ"ד אבל בקודם פתוחות דלתות היכל לא שייך לומר דילפינן מאברים ופדרים דהא באברים ופדרים לא שייך כלל דהותר בלא פתוחות דלתות ההיכל מאחר דעיקר פתוחות דלתות ההיכל לא מגרע ההכשר כיון דבלא"ה א"ר אפ"ה חייב משום

דיש הכשר במק"א בבמה או באברים ופדרים א"כ אין זה שלא נפתח ההיכל מוסיף פסול כעין סברת הראב"ד יען דבלא"ה משום ש"ח כן יש לומר לענין דבלילה בלא"ה מחו"ז וא"ר אין זה גריעותא מה דלא נפתח ההיכל ודו"ק. [ועיי' תוס' יומא דף ס"ג דלא שייך לומר בשחט קודם פתוחות דלתות יהא חייב בחוץ משום דעלה לא תרד דזה רק בשחט שלא לשמו דראוי לפנים לשמו אבל קודם פתוחות דלתות ההיכל א"ר לפנים].

הואיל והשחיטה בלילה כשירה בחוץ. הנה נראה דרבינו סובר דהא דלילה פסולה לשחיטה אפ"ה כיון דחזינן דאפ"ה מקדש מנחה לפסול בלינה כדאיתא מנחות דף ק' משום דלילה אמח"ז לכן ג"כ בחוץ חייבין אך קשה לזה דבפ"ג ממחו"כ פסק דלילה מחוסר זמן ודוקא בהמפלת לאור ס"א משום דבא כד"ה כדאיתא בכריתות דף ז' ונראה דרבינו סובר לילה מחו"ז אפ"ה לענין ש"ח לילה אין מחו"ז וחייב וכהא"ג כתבו תוס' מנחות דף ה' ד"ה אלא דאע"ג דיש מחו"ז לבו ביום אפ"ה גם שעירי אהכ"פ חייב בחוץ דאין מחו"ז לבו ביום משום דלגבי ש"ח מיקרי עכ"פ ראוי לאוה"מ.

הנה לכאו' קשה מכאן אתוס' חולין דף מ' דלכך שחט בשבת חייב יען דבדיעבד זרק הורצה הא בלילה דאם זרק לא הורצה אפ"ה חייב כיון דעכ"פ עלה לא ירד וכן יקשה דהוק' מ"ש מאו"ב ותי' דכאן לא הו' מחוסר זמן יען דאיסורא רביע עלי' דאין עשה דוחה ל"ת ויקשה הא בלילה לא שייך זה הטעם אפ"ה חייב וא"כ מאי הוקשו התוס' משבת אך לזה יש לומר דבלילה בלא"ה ניחא דסובר לילה אמח"ז והיינו משום דלילה אחר שליום שלאחריו נמשך והו' כמו אין מחוסר זמן לבו ביום כדאיתא במנחות דף ה' אבל בשבת דלא חזי עד למחר שפיר הו' מחוסר זמן לכן הוצרך תוס' לתרץ דרק איסור רביע עלי' וכסברת השעה"מ בפי"ט מפסהמ"ק וטו"א בחגיגה דף ט' אבל קו' ראשונה קשה והנה תוס' הביא ראי' מביצה אם זרק הורצה ובאמרי בינה ביצה הקשה נימא אעל"מ לפמש"כ בשו"ת בית אפרים דלכך שוחט בשבת כשר כיון דלא צריך כונה לשחיטה הו' כנשחטה מאלי' דכשר [באמת תמוה הא עכ"פ בעינן כח אדם שוב ראיתי שכן דחה בבית מאיר סי' ד'] וא"כ בקדשים דבעינן כונה לשחיטה שייך אעל"מ ואמאי זרק הורצה הא השחיטה פסולה אמנם לי נראה לתוס' הנ"ל ניחא דכמו דכתבו דל"ח מח"ז יען דרק איסור רביע עלי' דלא אמרינן עשה דחל"ת מהא"ט לא שייך ג"כ דנאמר אעל"מ דכיון דכל הטעם משום דאין עשה דוחה ל"ת א"כ זהו הטעם רק שייך אלכתחלה אבל בדיעבד כיון שיש כאן עשה לא שייך דנאמר אעל"מ ורק בשחיטת חולין דאין מ"ע צריך לטעם דהו' כנשחטה מאלי' אבל בקדשים בלא"ה ניחא דכל הטעם משום דאין עשה דוחה ל"ת אבל עכ"פ כיון דעשה איתא ומצוה עביד לא שייך אעל"מ אלא דיקשה קו' אחרת דנאמר

דהו' מצוה הבא בעבירה וא"כ מאי אהני דיש מצוה הא הו' מצוה בב"ע הנה כבר הרגיש בזה היריעות שלמה סי' כ"ח ותי' יען כיון דהקרבן גופי' אין עבירה רק במעשה שחיטה לא שייך דהו' מצהבב"ע ועוד יש לומר לפי מה דאיתא בירושלמי פסחים פ"ו דפריך אקרא דלא ילין חלב חגי עד בוקר ואימרי חול קריבין ביו"ט ומשני כשחל י"ד בשבת ועבר והקריב החגיגה הרי דמקרא ילפינן דכשר [ועיי' נוב"ת סי' ט' כתב כיון דירושלמי דריש קרא דלא תשחט על חמץ דם זבחי דכשר ילפינן כל שחיטת איסור ולפמש"כ אין צריך לזה בשחיטת שבת גופי' איכא קרא דכשר ועיי' מש"כ בפ"א מ"ה ק"פ] והנה לפי"ז נתיישב לכאו' גם קו' המפרשים משוחט בשבת דנאמר אעל"מ דהרי גלי קרא בקרבן יחיד דכשר ה"ה בשחיטת חולין א"כ אין מזה ראי' דדוקא בשבת דאיכא מצוה רק דאין עדל"ת בזה הוא דגלי קרא דבדיעבד כשר אבל בשחיטת חולין בשבת אין ללמוד מזה דכשר והנה בשעה"מ ה"ג מגירושין כתב דהא"ט דמהני משום דרק איסור רביע עלי' ולדעתי מתוס' מוכח רק בקדשים דמצוה לשחוט בזה הוא דאמרינן האי סברא כיון דרק משום דעדול"ת ובאמת מצוה קעביד בזה הוא דאמרינן הא"ט דרק איסור רביע עלי' ובדיעבד מהני אבל בשחיטת חולין אף דרק זמן גרים שייך אעל"מ דאל"כ ל"ה צריכין לתרץ משום דאין עשה דחל"ת דסגי במה דאמרו דשבת איסור רביע עלי' דרק איסורא דיומא קאגרים חשוב ראוי' וכן יש להוכיח מפסחים דף מ"ח אי אמרת מוקצה דאוריי' מה לי איסור מחמת עצמו או מחמת דבר אחר.

והנה ראיתי בצל"ח פסחים דף צ"ח הקשה ג"כ אמאי אם זרק הורצה הא אפי' בדרבנן אמר רבא בזבחים דף ע"ג השתא דאמרינן לא יקריב אי אקריב לא מרצה ותי' דהואיל דחזי למחר מרצה גם היום הנה הוא כתב כך אקדשים שפיר צדקו דבריו וכדברי תוס' חולין אך מה שיש להקשות דהנה הוא הקשה דנאמר דאם הקדיש קרבן דל"ח להקרבה בשבת א"כ נדחה ויפסול והעלה יען דאם זרק הורצה כירושלמי הנ"ל אך הקשה הא גופי' אמאי זרק הורצה הא לרבא כל דאמר רחמנא לא תעבוד אם זרק אין מרצה לזה הוא דתי' הואיל דחזי למחר מרצה גם היום ויקשה לפי"ז מתוס' חולין שכ' תחלה דלכן חייב דהוה ראוי לפנים יען דבדיעבד זרק הורצה וע"ז הוק' מאו"ב דהוה מחו"ז ותי' משום דאין עדל"ת ל"ה מחו"ז דרק זמנא גרם הרי דהם לא הוכיחו הסברא רק מכח קו' מאו"ב אבל מהא דבדיעבד אם זרק הורצה ל"ה עושים הוכחה לסברא דזמנא גרים ולדברי הצל"ח הרי מהא גופי' דאם זרק הורצה הו' יכולין להוכיחו כסברתם משום דכאן אין אלא משום דאין עדל"ת וזמנא גרים אך הדבר ניחא דבאמת אקושיא מדרבא דאמר רחמנא לא יקריב אי אקריב לא מרצה י"ל פשוט כסברת הצל"ח יען דהנה חזי למחר מרצה גם היום והיינו

משום דיומא קגרים ורק משום דקשיא להו מאו"ב הוצריכו לטעמא דאין משום עדל"ת והנה לפי"ז ניחא גם דברי השעה"מ דלא יקשה עליו מתוס' חולין די"ל דבאמת אי משום דקושיא דאעל"מ לא צריכין לסברא דשאני שבת משום דאין עדל"ת רק הוה סגי' בסברא דרק זמנא גרים ולמחר חזיא מטעם זה שייך באמת אף בשחיטת חולין כסברת שעה"מ ותוס' דכ' משום דאין עדל"ת דמשמע רק בשבת שייך האי סברא היינו משום דהוה קשיא להו מאו"ב דפטור אש"ח משום מחו"ז על זה הוא דהעלו שפיר דע"כ לחלק משום דבקרבן רק משום דאין עדל"ת אלא דאכתי קשה אי איתא כסברת השעה"מ יען דיומא גרים כשר א"כ לא הי' צריכין כלל לתרץ יען דכשר בדיעבד רק שכן חייב בחוץ כיון דאין האיסור אלא משום דזמנא גרים ומצ"ע ראוי ולמה צריכין לטעם דכשר בדיעבד דהורצה וזה לחוד הא לא סגי' רק מטעם שכ' שעה"מ יען דזמנא גרים דאל"כ יקשה אכתי הא כל מה דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ וע"כ הוה מצי לתרץ מיד דלכן חייב יען דמצ"ע ראוי דזמנא גרים וע"כ מוכיח דסברי דטעם זה לא סגי' לחייב אש"ח וגם אין זה טעם להכשיר השחיטה והיינו כגמ' דפסחים דמה לי איסור דדבר אחד גרם לו ליפסול רק הטעם דאעל"מ כמוש"כ יען דאצ"כ כמוש"כ הבית אפרים או כמהרי"ט דלא ניתקון האיסור.

והנה בטה"ק זבחים דע"ג הוקשה ג"כ כקושית הצל"ח אמאי זרק בשבת הורצה הא לרבא כל דאמר לא יקריב אם זרק לא הורצה והעלה בפשיטות דרק היכא דחכמים אמרו לא יקריב כלל אז שייך דיחוי אבל היכא דלמחר חזיא ל"ח דיחוי כלל ומרצה גם היום והנה סברתו נכונה וישרה אבל אכתי לא הועיל ליישב בשאר מקומות דהנה בטו"א בר"ה ד' כ"ח הוקשה בשופר של עולה דאמרו לא יתקע ואם תקע יצא אמאי ל"א דיש דיחוי אצל מצות ולכן נראה ליישב ע"פ אחר דרך היכא דאמרו לא יקריב משום חששא יפסול דאפי' בדיעבד לא יהא ראוי אם לקח מן הקבוע כהא"ג אם עברו והקריב אפי' דיעבד אין מרצה אבל היכא דמעיקרא לא נאמרה רק אלכתחלה ל"ש לומר דנדחה ולכן ניחא דשפיר אם זרק הורצה דשם רק אלכתחלה נאמרה דלא יזרק ביו"ט ואין משום חשש פסול דיעבד ל"א דנדחה רק היכא דהוא משום חשש פסול דיעבד אמנם רואה אני כי דברי האחרונים במחלוקת שנוי' דהנה הרשב"א חולין די"ד כתב דלכן מוקצה מחמת איסור דאסור לשחוט היום אז אמרינן אם שחט מותר משום דהקצאתו אין משום דמקצה מדעת דזה ממילא בא מחמת איסור היום ומחר הא חזו לכן אי עבר ושחט ל"ה מוקצה ולפ"ז למ"ד דאמרינן מוקצה מחמת איסור ומוקי משנה דשחיטתו כשירה בחולה והבריא א"כ ע"כ דסובר אף דהקצאתו ממילא בא מחמת איסור דרביע עלי' וחזיא למחר

אפ"ה היום הוא מוקצה ואסור אף דיעבד א"כ לפי"ז בקרבנות כהא"ג ג"כ י"ל דהוא דיחוי כיון דמחמת איסורא דיומא אסור לשחוט ולזרוק א"כ אמאי אם זרק הורצה דא"ל משום דזמנא גרמא ומביא למחר דהא למ"ד דהוא מוקצה מחמת איסור לית לי' האי סברא א"כ גם לענין דיחוי בקדשים יהא דיחוי ואם זרק לא הורצה והנה אקושית השעה"מ דנאמר אעל"מ עדיין י"ל דניחא לפי דברי תוס' יען דכל הטע' דאין עדל"ת א"כ ל"ש אעל"מ כיון דבדיעבד עכ"פ מצוה קעביד ול"ה מה"ב כיון דקרבן אין בא ע"י עבירה יצא כירושלמי שהביא בירושל' אבל קו' הצל"ח אדרבא בזבחים דנאמר אם זרק נדחה ולא מרצה וכן קו' שעה"מ שכ' לתרץ גם בשחיטת חולין מהא"ט אי אע"מ משום דאיסורא דיומא גרים יקשה שפיר הא להאי מ"ד דיש מוקצה מחמת איסור שחיטה ובדיעבד אסור וע"כ לא מחלק א"כ הדק"ל.

ולכן אמינא ליישב קו' צל"ח וטה"ק דל"ח דיחוי היכא דיומא גרים אבל לא מטעם הצל"ח וטה"ק רק הסברא כן דדיחוי רק שייך היכא דבשעה שהי' פסול ואין ראוי פקע מיני' שם קרבן כשר א"כ אף דמחזי אח"כ כבר נדחה אבל איסור שבת ויו"ט אין גרים פסול בגוף הקרבן דהא גם בשבת הקרבן אין בו פסול ושם קרבן כשר עליו ולכן אם עבר ועבד כשר בדיעבד וכ"ז ניחא גם למ"ד דסובר לגבי מוקצה מחמת איסור דאסור אף דהוא אסורא דיומא דגרים משום דדיחוי ל"ש כלל בקרבן דכשר מצד עצמו [וא"ל עכ"פ משום הא גופי' יפסול משום מוקצה הנה כבר ישב על מדוכה זה בצל"ח ביצה שם].

וכעין זה כתב בטה"ק מנחות דנ"ט אמילתא אחריתא וז"ל אהא דאמר רבא הא מני חנן המצרי הוא דל"ל דיחויין לכאורה קשה ניהו היכא דהדר איחזו אינו מזיק לו הדיחוי שהי' תחילה לחנן המצרי מ"מ באותה שעה שהי' דיחוי אינן חשובות העבודות שנעשה בשעת ההוא כלום ולכן איני מן הדין שתפסול בו מחשבה שהיתה בשעת אותה קמוצה שקמץ בעוד שהלבונה היתה מונחת עלי' וי"ל דכך הדיוק מדברי חנן המצרי דאם איתא דבשעה שהי' עליו הדיחוי ל"ה עליו שם קרבן כלל ל"ה מכשיר חנן המצרי גם כשמזווג לו שעיר אחד דאי אפש' לשעיר הנשחט שיחול עליו עכשיו שם קרבן מחדש מאחר שכבר נשחט ופקע מיני' שם קרבן ואחר שחיטה א"א לחול עליו שם קרבן מאחר שהי' במציאות לתקנו וא"כ ממילא מוכח דהעבודה שנעשה בו בעוד שהי' דיחוי מיקרי עבודה פסולה עכ"פ עכ"ד וא"כ מזה נשמע דלמ"ד דאית לי' דיחוי משום דבשעה שהי' דיחוי הי' שם קרבן פסול עליו ופקע מינ' שם קרבן כשר וזה ברור.

והנה בשו"ת מהרי"א או"ח ס"י הוקשה על תוס' חולין הנ"ל מאי מייתא ראי' מביצה שם בק"צ דניתן לדחות לכן בדיעבד הורצה כמש"כ צל"ח כהא"ג בפסחים דף ע"ג.

ול"נ דהנה הא דהוק' תוס' אין מקריבין קרבן יחיד יש להבין מאי ס"ד דתוס' דפסול הא אפי' חולין ששחט בשבת שחיטתו כשירה וע"כ כונתן דס"ד כקו' האמרי בינה רק בחולין מהני כיון דל"ב כונה כסברת הבית אפרים וע"ז תי' דבקדשים ג"כ הורצה כדמוכח בביצה והכונה דמוכח דאי ע"מ אף בקדשים וא"כ ניחא דאין סברה לחלק כלל בין ק"י לק"צ אלא דאכתי קשה הא באמת הוקשה הצל"ח דצ"ח מטעם אחר דנאמר כיון דאמר רחמנ' לא תקריב אם זרק לא הורצה משום דיחוי וצריכין לתרץ יען דחזי למחר וא"כ שוב יקשה מאי הוכחה מהא דביצה אם זרק הורצה הא י"ל רק בק"צ הורצה דל"ה דיחוי יען דניתן לדחות בק"צ אבל בק"י דל"ש דניתן לדחות יקשה דילמא באמת לא הורצה דהוה דיחוי אולם י"ל דהנה עוד הוקשה במהרי"א שם למה לא הכריחו מתוספתא דפסחים והביאה רבינו פ"ב משגגות דבדיעבד אם זרק הורצה אף ביחיד.

ולכן אני אומר דחדא מתורצת בירך חברתה די"ל דבאמת דזה דהורצה ול"ה דיחוי היה פשיטא להו דלא משום האי דתוספתא ורק קושיתם הי' משום דאעל"מ דתוספת' איירא בשוגג דאע"מ אבל במזיד אכתי י"ל דבקדשים אעל"מ וא"כ אין ראוי לבוא לפנים [דל"ש לומר דהוא ראוי לבוא לפנים אם שחט בשגגות שבת] וע"ז שפיר הביאו ראי' מכבשי עצרת דזה איירא במזיד אפ"ה הורצה ול"א אעל"מ וא"כ ה"ה בק"י דאי משום דאעל"מ אין לחלק בין ק"צ לק"י וזה ברור.

והנה בשבת דף קל"ד בהא דקאמר רב כהנא מאן חייב כרת אומן ופריך לימא אנא עבדו פלגא דמצוה אתן עבדו פלגא דמצוה ומסיק כגון שהותרו בו ואמר מספקנא ולא הספיק והנה רבינו שם כתב דחייב חטאת יען דהתרו בו ופירוש בכ"מ דאשמעינן דל"ה אנוס ויקשה הא לפי ס"ד דעבוד רק פלגא דמצוה ע"כ חייב אף דאיירא בלא התרו בו וא"כ אמאי הא חייב חטאת ומאי צריך לטעם אתם עבדו פלגא דמצוה ופירש"י דהתחיל ברשות אמאי חייב לימא להו לכו אתם וסיימו המלאכה ותיפק לי' דבלא"ה ליכא חיוב כרת כיון דעשה ברשות והו' אנוס א"כ אף דבידו להלקות אין לחייב למפרע א"כ חזינן דל"א דאנוס הוא.

ונראה ליישב דהנה רמ"א בתשובה העלה דשנים רשאין למול בשבת ודעת הישו"ש דאסור משום דקאעבוד איסורא ולא עבוד רק פלגא דמצוה וכ"כ בב"י סי' רמ"ו דעשה איסורא יען דהתחיל ולא גמר אבל בשב"י סי' נ"ט העלה דהאיסור הוא משום לתא דשני דגורם חילול שבת ע"י אחר דאי הו' מל איהו ל"ה רק חילול שבת אחד כ"ז שלא פירש ולפי"ז באמת הא דפריך לימא אתם עבדו פלגא דמצוה וא"כ אף אי לא עבדו פלגא דמצוה עכ"פ הוא עשה פלגא דמצוה וחילל שבת בהיתר וליכא איסורא בראשון דרשאין

לדחות שבת משום פלגא דמצוה רק דפריך דחיוב כרת ליכא כיון שיכולין לגמור ואף אם לא גמרו עכ"פ אין לחייבו כרת משום זה כיון דאם הי' אחרים מהלקטים נמצא עשה הוא פלגא דמצוה ולא חילל שבת כלל א"כ אם הם אין מהלקטים הוא אנוס ופטור וא"כ אף מחטאת פטור ומסיק דאיירא בהתרו בו ול"ה אנוס ע"כ שפיר חייב חטאת ולפי"ז מוכח דרבינו מפרש כהש"א דאין איסור משום הראשון דאי כדעת הב"י והיש"ש דראשון איסורא עכ"פ עביד אף אם הי' אחרים מהלקטים א"כ לפי"ז הא דפריך אתם עבדו פלגא דמצוה צריך לפרש דאם לא עשו נהי דכרת ליכא אבל איסורא עביד וא"כ יותר הו' לי' להקשות כיון דלא התרו בי וסבור שיגמור א"כ אנוס הוא דהא אם הי' גומר לא הי' כאן חילל שבת כלל וא"כ נהי דנאנס ולא גמרו לא שייך דעביד איסורא למפרע משא"כ אי פריך יען דעתה ג"כ עדיין יכולין לגמרו א"כ רק הקו' דלא לחייב כרת אבל איסורא עביד ומדלא פריך הכי מוכח ע"כ דמטעם אנוס אין לפטרו אף דלא התרו בו דל"ה אנוס [והדבר מוכח דהנה בחס"ו הוקש' אמאי לא משני בליכא אחר לגמור והוא אין רוצה להלקוט לכן חייב ותי' דלא שייך לומר דחייב כרת למפרע רק איסורא עביד ולכן שפיר פריך ליעבד אחר לגמור המצוה וא"כ ע"כ דלא חשוב אנוס דאי חשוב אנוס א"כ ממנ"פ כיון דלא שייך לחייב למפרע כרת א"כ עדיפא הול"ל אנוס הוא ולמה צריך להקשות מטעם דאתם עבדו פלגא דמצוה אע"כ דבאמת מהא"ט גופי' ל"ח אנוס ליפטר דהא אף אם עביד אחר איכא איסורא דהא חילל שבת ולא עביד רק פלגא דמצוה ואי הו' מלקט הוא עצמו הו' עביד כל המצוה ולא הו' פוגע כלל באיסור שבת ולכן לא הו' אנוס] ורק פריך דלא לחייב משום דאחרים יכולין לעשות המצוה א"כ אחר דמשני דאיירא בסבור שיספיק לגמרי ולא הספיק לגמרי ידעינן דחייב חטאת בלא טעמא דהתרו בו אלא ודאי מוכח דרבינו מפרש כדעת הש"א דאפי' איסורא לא עביד היכא דעושה פלגא דמצוה ע"כ שפיר פריך כיון דגם עתה יכולין לגמרו ואז לא עשה איסורא כלל ואם לא גמרו אנוס הוא ולא עשה איסור כלל ופטור אפי' מחטאת וע"ז משני דאיירא בהתרו בו ע"כ שפיר חייב חטאת ואפי' כרת איכא.

אמנם הנה רב כהנא דנקט אומן ולא נקט באב דהחיוב הוא על האב ולכאו' נראה דאב הי' פשיטא לי' לרב כהנא דפטור דהא לגבי האב אם אחרים יגמרו המצוה הו' כאלו הוא עושה כל המצוה דשליח של אדם כמותו ולכן רק באומן דאם הי' אחר גומר לא עביד ראשון רק פלגא דמצוה לכן ס"ד דרב כהנא דחייב כרת א"כ יקשה לפי"ז לשיטת רבינו דס"ל דאם לא גמרו הו' אנוס כמו שבארנו א"כ תיקשי אמאי נקט אומן ולא נקט באב דאין לומר משום דבאב גם לרב כהנא פשיטא לי' דאין חייב דאי אחרים יגמרו הו' כאלו

קיים הוא כל המצוה ולא עביד איסורא כלל דהא לפי שיטה זו גם באחר אם מל ולא גמר הוא המצוה לא עביד איסורא כלל כיון דקיים עכ"פ מקצת ממצוה.

אך יש לומר דהנה ביש"ש הוכיח דע"כ אסור למול ע"י שנים מדס"ד דרב כהנא דאם לא הלקוט חייב כרת מוכח דאף בעביד פלגא דמצוה עכ"פ איסורא איכא וקשה מכאן על רמ"א בתשובה דאם מל ולא פרע לא עשה איסורא משום דהו' כאלו עשה שנים דפטורין ותי' בחס"ו לפמש"כ יש"ש ליישב קו' תוס' לקמן בהא דנקט מל ולא פרע כאלו לא מל הא תנן דחוזר על ציצין המעכבין ומדמחללין שבת ע"כ דמעכב ותי' דקמל"ן דלא מל ולא מתקן גברא כלל משא"כ בציצין המעכבין הגברא מיתקן אלא דהמצוה לא קיים א"כ ניחא דחייב שפיר דהא איכא תיקון גברא את"ד וקשה לי מירושלמי דפרקין דמייתא הך דלא הספיק לגמרו ומל ולא פרע ול"ש כתירוצו של חס"ו ועוד קשיא מדרב כהנא מאי קמל"ן דאם לא הלקוט חייב כרת ולכן נראה דקמל"ן הא גופי' דהו"א כיון דמעכבין ולא קיים המצוה א"כ אין כאן חילול שבת ולתקן גברא לא מכוין קמל"ן דחייב א"כ ניחא דנקט אומן דאי באב דמכוין לתקן גברא פשיטא דחייב כדנשמע ממשנה מדחוזרין על ציצין המעכבין ורק באומן קמל"ן רב כהנא דהו"א דלא מחייב דהא לא עביד מצוה ואין כאן חילול שבת כקו' הנ"ל קמל"ן דאפ"ה חייב כיון דעכ"פ איתכוין להמעשה החבורה ודו"ק.

הנה בענין שנים שעשאהו בחס"ו בהגהות לש"ע או"ח סי' רס"ו הביא דברי המקור חיים שכתב היתר חדש דאם העגלה בשני סוסים ולמשא הי' יכול לינהוג בסוס אחד בשני אנשים הי' פטור אבל אסור ובבהמה מותר לגמרי כמבואר בשבת דף צ"ג רק דשוב העלה דלא ילפינן לאו מקרבן וכתב בחס"ו דצ"ע במלאכת שבת האיך תהי' מלאכת בהמתו חמורה ממלאכת עצמו והרי בחד קרא כתוב לא תעשה מלאכה אתה ובהמתך ומה שנקרא מלאכה אצלו גם בבהמתו כגופו דמיא 0אבל לא יותר וגם בשאר איסורי לאווי לא ילפינן אבל בשבת אין לחלק בין בהמה לאדם ונראה שלא אמר אדם מעולם היתר זה כי מהידוע שרגיל להיות סוס אחד מהסוסים שמתעצל וסומך על סוס חבירו והוא נסוג אחור מלמשוך עצמו הולך מכח חבירו עד שמרגיש המחמר ורודה במקלו שבידו וא"כ אין לסמוך על היתר זה כי אולי יהי' ד' אמות במעט רגע אשר הי' סוס אחד נסוג אחור ויהי' כל המשא על סוס האחד את"ד עיי"ש בשם הכס"ו ז"ל.

וכן אם העלה בלילה חייב. וכ' בס' ע"א דמדברי רבינו משמע דוקא כשהעלה בלילה חייב וטעמא משום דקיי"ל דהשוחט והעלה בחוץ א"ח אלא על דבר שהוא ראוי' אל פתח אוה"מ וכיון דלינה פוסלת בנשחט כראוי פוסלת גם בשחיטת חוץ אבל משום

יוצא לא פסול משום דאיתרבי מקרא כמוש"כ רש"י זבחים קי"ג בד"ה השוחט את העוף ולפי"ז כיון דלינה פוסלת ג"כ בחוץ משו"ה כ' רבינו בלילה.

הנה רבינו לא הביא הך דאיתא בב"ק דף ק"י דאמר רבא המחזיר גזל הגר בלילה לא יצא דאשם קראה ואשם אין מקריבין בלילה ונראה דהנה קיי"ן אם עלה לא ירד וא"כ לכאו' אמאי לא יצא הא לא גרע מאם עלה לא ירד ונראה דהא זה רק כהקטרת אימורים אבל בדם שנפסל בשקיעת החמה כדאיתא בזבחים דף נ"ו וא"כ יש לומר דמדמה זה לאשם דכמו דם אשם שנזרק בלילה דלא הוה זריקה כלל ה"נ לא הו' חזרה ולא יצא ולפי"ז יש לומר דזהו תליא אי אמרינן בדם שנפסל בשקיעת החמה ואף אם העלהו על המזבח קודם שנשקע החמה נפסל א"כ לא הו' זריקה דידי' זריקה כלל אבל אי אמרינן באמת שאם העלה הדם ע"ג מזבח קודם שקיעת החמה ונשאר עד למחר הדם כשר לזריקה א"כ אי זרקו בלילה אין כאן אלא פסול ופסול לילה אם עלה לא ירד א"כ גם חזרה של גזל הגר יצא ולכן השמיטו רבינו דיש לומר דס"ל דגם בדם אין כאן אלא פסול לילה ואם עלה לא ירד ממילא הכא הו' חזרה רק רבא הו' ס"ל דאם עלה ירד לכן ס"ל דל"ה חזרה [והנה שם פריך הגמרא והא אמר רי"ו מנין לדברי תורה שקולטין שנאמר את בצר במדבר וכתיב בתרי' וזאת התורה לא קשיא הא בעידנא דעסיק הא בעידנא דלא עסיק ואבע"א מאי קולטין ממלאך המות נשמע מכאן דתורה לא הוה שמירה רק בזמן שעסיק ורק נגד מה"מ אבל לא הוה שמירה נגד בני אדם הרודפין אחריו וקשה לי מב"ב דף מ"ז דאמרינן שם דכל מידי דשמירה אין לוקחין מת"ח שאין הת"ח צריכין שמירה דתורה משמרתו וקשה הא צריך שמירה בעידנא דלא עסיק בה ועוד לאבע"א לא הו' שמירה רק להנצל ממה"מ א"כ אמאי אין לוקחין לשמירה גם מת"ח].

וגאון אחד כבר הקשה לי קו' הנ"ל דאמאי השמיטו רבינו הך דבב"ק הנ"ל ונראה עוד דהנה בכריתות דף ז' פליגי ב"ש וב"ה במפלת לאור שמונים דב"ש פוטרין וב"ה מחייבין ואמרו ב"ש לב"ה אם אמרתם במפלת יום שמונים ואחד שכן יצאה לשעה שהוא ראוי לקרבן ואמרו ב"ה הרי המפלת יום שמונים ואחד שחל בשבת דלא יצאה לשעה שראוי לקרבן וב"ש השיבו דראוי לקרבן ציבור והנה אנן קיי"ן כב"ה ולכאו' שפיר אמרו ב"ש ונראה דטעמייהו דב"ה דסברו גם בלילה אם עלה לא ירד א"כ דמיא לשבת דבקרבן יחיד לכתחלה לא יביא ואם הביא כשר [ומהא דדן ב"ש ששבת ראוי' לק"צ הא לא הו' כ"כ טעמא דעכ"פ בקרבן יחיד אין ראוי' רק דבקרבן יחיד ג"כ בדיעבד כשר הא בלילה ג"כ אם עלה לא ירד וא"כ ניחא דבגמרא בב"ק ס"ל דאם עלה ירד ומדמה שפיר לאשם אבל להלכה ס"ל לרבינו כיון דהלכה כב"ה גם באשם הא בלילה יצא דעלה לא ירד גם יש

לומר דתליא אי אמרינן דיכול להקדיש בלילה קרבן להביאו למחר דאין מחו"ז בלילה א"כ גם אשם הא יכול להביא היינו הקדישו וזהו טעמא דב"ה לכן גם בגזל הגר יצא ולכן לא הביאו רבינו.

הלכה יח

המולק בחוץ פטור. הנה כך איתא בזבחים דף ק"ו דממעט מליקות עוף קדשים מדכתיב ושחט או מזה הדבר אף דהכשירו בפנים במליקה וקשה לי דילמא באמת מולק חטאת עוף או עולת עוף בחוץ חייב שכן הכשירן בפנים אמרינן מליקתן זהו שחיטתן כדאמרינן ביומא דף ס"ד כהא"ג בשעיר המשתלח דחייתן לצוק זהו שחיטתן וקרא רק קאי אציפורי מצורע דבעי שחיטה דכתב בפירוש ושחט את הציפור ומרבה מקרא דעוף הטעון שחיטה בפנים ושחט בפנים חייב בשחטו בחוץ אבל אם מלקו בחוץ אף דבשאר עופות קדשים זהו הכשרן [גם בחולין זה הכשירן למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת אפ"ה פטור כיון דהו' קדשים דבעי שחיטה בפנים ממעט קרא אם מלקו] אבל בשאר עופות קדשים דהכשירן בפנים מנ"ל למעט מליקתן בחוץ אימא דבאמת חייב דמליקתן זהו שחיטתן וליישב נאמר דעכ"ח ס"ל לרע"ק ולר"ש דיש שחיטה לעוף מה"ת א"כ כיון דעכ"פ בחוץ לאו היינו דרך הכשירן ממילא הו' כנוחר ומעקר דפטור דבש"ח בעינן שחיטה והך דיומא שאני דמצותן בחוץ בלא שחיטה אמנם למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת באמת כיון דהכשירן בפנים במליקה חייב נמי בחוץ ומקראי רק ממעטינן ציפורי מצורע דבפנים ג"כ בעי שחיטה והו"א גם בחוץ חייב כיון דבעולת עוף בפנים זהו הכשירן כדאמרינן כהא"ג בחולין דף כ"ט בסוגי' דנעשה בו מעשה חטאת עוף בפנים בסי' אחד לזה ממעט קרא ובאמת נראה בשמעתין דרק לר"ש הוא דאמרינן האי סברא דבעוף הו"א דזהו הכשירן בפנים אמנם לר"ע אין הכרח לפרש כן רק דבעוף הו"א דאין שחיטה לעוף מה"ת חייב קמל"ן קרא דפטור אמליקה רק דרש"י פי' כך אליבא דר"ע ג"כ מהאי טעמא דהכשירן בפנים משום דלמ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת בעינן להאי טעמא דהכשירן בפנים.

ובהכי ניחא לי מה שתמה בספר שושנת העמקים בחולין י"ז דפריך הגמרא לר"ע דבשר נחירה הותרה מהא דהנוחר והמעקר פטור מלכסות והקשה הא בכה"ד כתיב ושפך וילפינן שפיכה שפיכה מש"ח כפירש"י שם דבעינן שחיטה דבקדשים שאני דבפנים בעי שחיטה ואמנם לפמש"כ יש לומר דרש"י פי' כך למאי דמסיק בזבחים דמליקה בחוץ פטור והיינו למ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת אבל למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת לא ממעט מליקה בחוץ כיון דגם בפנים הכשירן בנחירה ולא ממעט מליקה בחוץ רק בציפורי

מצורע א"כ גם בש"ח מצינו דחייב אנחירה א"כ גם בכה"ד יהא חייב ושפיר קשיא לר"ע וס"ל לגמרא דחולין דאין שחיטה לעוף מה"ת.

בהך דמ"ע לטפל שהבאתי בריש הסי' ומביא קרבנות הנה בתמורה דף י"ז דריש מקרא דאפי' ממרעייהו ל"א ממורגייהו ופירש"י דצריך לבקשם באגם ואפי' דשות אמנם קשה לי לפי"ז הא דאיתא בשקלים והובא בקידושין בהמה הנמצאת במגדל עדר וכו' אמאי אמרינן דבעלים מתיאשו כיון דמ"ע וחיובא מוטל על הבעלים למיהדר עלייהו א"כ בודאי לא איתיאשו.

הנה בריט"א בפ"א דבכורות הביא מכילתא פ' בא דדריש מקרא דבאדם ובהמה דכמו דלוים פטורים מבכורה כן פטורים גם מבכור בהמה טהורה ואין חייבין לתת לכהן רק דקדושתם לא פקע וצריך להמתין עד שיומם אולם בס' התורה והמצוה שם במכילתא מפרש דרק מינקט נקיט כל הדרשות והם מדרשות שונות דפטור דלוים הוא מקרא דאך פדה ודרשא דטפול נשמע מקרא דוכן תעשה לשורך והני תרי דרשי דנפל פוטר ושיכול לתתו בכ"מ שירצה ואין צריך להביאו לבית הבחירה הוא מתרי קראי באדם ובהמה חד דפ' בא ואידך דפ' קרח א"כ רק מטיפול להביאו לבהב"ח פטורים אבל עכ"פ חייבין ליתנו לכהן.

בענין שוחט לשם איש נראה דתליא בזה דהנה בריש שמעתין דבזבחים איתא דמעיקרא הו' סבירא לי' דלשם חולין לא מיפסל דלאו בר מינה אינה מחריב ואח"כ מסיק בגמרא דנימא קו"ח קדשים מחללין קדשים חולין בודאי מחללין קדשים והוק' תוס' דהא עד השתא הו' ס"ל הסברא להיפוך דבר מינה מחריב בה וא"מ אינה מחריב ונראה ליישב דהנה רש"י בסנהדרין דף ל"ה הקשה דבחולין בעזרה לא שייך לומר דמקדש שלא מדעת לפי"ז יש לומר להאי סברא לאו בר מינה אינה מחריב דהא אי הו' חולין לא הו' מקדשה בעזרה וא"כ הו' מחשבה דמינכרא מילתא ואיתא בריש מנחות דר"ש ס"ל דמחשבה דמינכרא לא פסלה רחמנא ופירש"י מחשבה דמינכרא לכל לא הו' מחשבה ולכן לשם חולין נמי דהו' מחשבה דמינכרא לא מחריב בה אבל הא שם במנחות מסיק דכולהו כרבה לא אמרו דאדרבא מחשבה דמינכרא פסול רחמנא לפי"ז יש לומר בלשם חולין דהו' מחשבה דמינכרא פסלה רחמנא וא"כ לפי"ז יש לומר דבאמת ס"ל דחולין בעזרה מתקדשו שלא מדעת וא"כ יש לומר דלמסקנא אף לשם חולין נמי פסלה דאף דהו' מחשבה דמינכרא דהא כונתו לשם חולין לא מתקדשו בעזרה הא מחשבה דמינכרא פסלה רחמנא וכיון דאיפסל מחשבתו לשם חולין הו' מתקדשו בעזרה שלא מדעת ורק משום מחשבתו לשם חולין לא מתקדשו הא ל"ה מחשבה דמינכרא דפסלה ושפיר

הקו"ח ומיושב קו' התוס' דגמ' במסקנא קאי למאי דמסיק במנחות מחשבה דמינכרא מילתא פסלה רחמנא וא"ש מאוד.

מעתה יש לומר הא דלשם איש חייב תליא נמי בהא אי אמרינן דלשם חולין הו' מתקדש בפנים דלא פסלה כלל ולא מתקדשו שלא מדעת א"כ בחוץ כהא"ג חייב דהא הו' מתקבל בפנים אבל אי אמרינן כמסקנא דמתקדשו שלא מדעת ולכן לשם חולין נמי פסלה דאדרבא מחשבה דמינכרה פסלה רחמנא א"כ לשם איש בחוץ הו' מחשבה שאין מתקבלה בפנים דלהדיוט לא עדיף מלשם חולין דפסלה האי מחשבה בפנים ממילא לא מתחייבא בחוץ ודו"ק.

פרק יט

הלכה ב

אינו חייב אלא על העלאה דבר שהוא ראוי לאישים ולמזבח וכו'. והנה במשל"מ תמה שלא הביא רבינו דבקדשי בדה"ב דפטור והנה לכאורה אפשר לומר דתוס' הוק' אמאי גרע קדשי בדה"ב משני שעירים כיון דא"י מידי מזבח והנה לרבינו דפסק דהוה מה"ת בפ"ה מערכין הי' אפשר לומר דתנא דידן סובר דהוה דרבנן ולכן שפיר ממעט אבל לדידן דהוה דאורייתא אין למעט קדבדה"ב כקו' תוס' באמת אבל א"א לומר כן דהרי בתמורה דף י' פליגי רבנן בהא דקדבה"ב עושה תמורה ופליגי אי מיקרי קרבן ד' אבל לא קרבן לד' ור"ש סובר איקרי קרבן לד' ורק ממעט ממעשר דאין מימר כך בדה"ב ולכאורה במה פליגי ונראה דרבנן סברי דהא דא"י מידי מזבח רק מדרבנן לכן לא מיקרי קרבן לד' אבל ר"ש סובר דמיקרי קרבן לד' דא"י מידי מזבח מה"ת ושם מוקי הך ברייתא דפטור קדבדה"ב יען דא"ר לבוא כר"ש דאף דמיקרי קרבן לד' נתמעט יען דאין ראוי לבוא לפנים וע"כ כתי' התוס' יען דל"ה עדיין עכ"פ קדשי מזבח וא"כ רבינו פסק בפ"א דתמורה כר"ש דרק אין מימר יען דאיתקש למעשר ול"א דלא איקרי לד' והיינו ג"כ יען דסובר דא"י מידי מזבח הוא מה"ת וא"כ ע"כ הא דממעט רק דאפ"ה אין נקרא ראוי לבוא לאוה"מ וא"כ קשה אמאי לא הביאו רבינו.

וליישב י"ל דכ"כ לעיל בפי"ח דהך ברייתא לא דריש הא דאין עולה לאישים וא"כ שפיר הו"א דנרבה מלד' וצריך למעט דא"ר לבוא אבל תנא דמשנה לא תנא כלל בדה"ב יען דתנא סובר אף קדשי מזבח כיון דאין עולה לאישים פטור א"כ נהי דא"י מידי מזבח ונקרא קרבן לד' אפ"ה הלא א"ר לאישים כל זמן שלא הקדישו לקדשי מזבח דהרי אם הקדיש קדשי בדה"ב למזבח אין קדוש כמבואר בפ"ו מערכין ה"ט א"כ ל"צ רבינו להביאו

כלל דא"א לרבות מקרבן לד' והבן.

אח"ז רב ראיתי בטה"ק מנחות דף ס"ב דהא דלרבינו הקדיש תמימין לבה"ב א"י מידי מזבח לעולם אין הכונה דקדיש מאליו לבדה"ב אלא דחייב לפדותו ולהקדישו למזבח וכדאיתא בירושלמי פ"ד דשקלים דין ח' וא"כ אי לא יצא לחולין הא אין קדשי מזבח חל על קדשי בדה"ב ומהא"ט מטיל מום בדה"ב פטור ועיי"ש וא"כ פשיטא דפטור בשחט בחוץ דהא צריך תחילה להוציאו לחולין ואח"כ להקדישו למזבח.

בקדשי בדה"ב אי עובר בחוץ עיי' בפנים ובמשל"מ נראה הוכחה מש"ס בכורות ל"ג דפריך ור"מ האי תמים יהי' לרצון מאי עביד בי' וקשה אמאי לא מוקי לי' למעט בדה"ב דהא לא מחייב אמטיל מום כמוש"כ תוס' ע"ז דף י"ג אמנם אי אמרינן כיון דא"י מידי מזבח מה"ת באמת חייב המטיל בהן מום א"כ יש לומר דס"ל דמה"ת א"י מידי מזבח לכן לא מצי לאוקמא למעט קדשי בדה"ב א"כ לפי"ז שפיר חייב.

ומה שהבאתי בפנים אי קדשי בדה"ב א"י מידי מזבח מה"ת או דרבנן הנה כן העלו נמי בתוס' בב"ק ל"ג שהקשו הא הקדש מפקיע מידי שיעבוד ותי' בבע"מ דהו' קדושתו דמים שאין מפקיע מידי שיעבוד א"כ בתם והקדישו דתנן המתפיס תמימים לבדה"ב מה שעשוי עשוי והיינו דסבירא להו דל"ה אלא מדרבנן ולרבינו דהו' דאורייתא ע"כ איירא בהקדיש בע"מ דאי בתם דהו' דאורייתא וא"י מידי מזבח הו' כקדושה"ג אך בשעה"מ העלה דזה תלוי בפלוגתא בהך דמנחות דף ק"א במנחות ונסכים עד שלא קידש בכלי יש להם פדיון ואמר שמואל אפי' טהורין נפדין ואמר ר"פ אי הו' שמיע לי' לשמואל הא דתניא המתפיס תמימין לבדה"ב א"י מידי מזבח הו' הדר בי' ור"א אמר טמאין נפדין טהורין אין נפדין וכ' דלשמואל הא ראי' דא"י מידי מזבח הו' רק דרבנן ולר"א הו' מה"ת מעתה יש לומר דר"י סובר דא"י מידי מזבח הו' מה"ת ואפי' הקדישו לבדה"ב נמי חל עלה קדוה"ג ויפקיע מידי שיעבוד ושפיר יכול להקדישו ושיטת הגמרא הו' דל"ה רק דרבנן ואין חל ההקדש רק מדר"א ואמנם יש לומר דאפי' א"א דא"י מידי מזבח מה"ת מ"מ אין מפקיע מידי שיעבוד דהא דקדוה"ג מפקיע מידי שיעבוד ולא קדושת דמים משום דקדושת דמים ג"כ הו' רק קנין שויו ואין לו קנין חפץ כמוש"כ בפ"א מאמ"ז לכן אין מפקיע השיעבוד דהו' על גוף החפץ אבל קדוה"ג דיש לו קנין חפץ שפיר מפקיע השיעבוד ממילא הה"ד נמי במקדיש תמימין לבדה"ב אף דהו' קדוה"ג כיון דצריך לפדותה מקודם שתצא לחולין ע"כ לא אלים הקדישו שיהא להקדש קנין חפץ לכן אין מפקיע מידי שיעבוד א"כ גם לשיטת רבינו יש לומר כשיטת התוס' דאף תם שהקדיש לבדה"ב דא"י מידי מזבח א"י להפקיע השיעבוד דעדיין לא זכה ההקדש בה קנין של חפץ.

הלכה ג

מכאן אמרו הזורק את הדם או המקטיר אברי עולה או אימורים או קומץ או קטורת וכו'. הנה רבינו בפ"ט מביאת מקדש הל' ד' כתב אם הקטיר קטורת על המזבח הזהב משהקטיר כזית חייב אבל המקטיר קטורת ביוהכ"פ בקה"ק אין חייב מיתה עד שהקטיר מלא חפניו כשיעור המפורש בתורה והנה בכ"מ שם תמה ע"ז וכן במשל"מ בפרקין דכאן בה' מעה"ק סתם לענין קטורת בחוץ ולא חילק בין קטורת דלפני ולפנים ובין קטורת דכל השנה שכאן עיקר מקומו הי' לו לבאר זאת כי מקור הדין הוא מזבחים דף ק"ט לענין חוץ ועוד קשה לי כי בפ"ט מביהמ"ק לענין זרות כתב המקריב ביוהכ"פ משמע בכל השנה אם הקטיר זר ל"ב מלא חפניו וכעין שכ' רבינו שם דניסך המים בחג משמע דוקא בחג וא"כ למה לא מחלק גם לענין קטורת בין יוהכ"פ ואף דלענין חייב בחוץ ג"כ לא כתב רבינו בפרקין דחייב בחג דוקא כבר כתב הכ"מ דקיצר כמובן אבל בקטורת דפנים הוה לי' לחלק כמו שמחלק כאן לענין חיוב זרות. [וראיתי במשל"מ שכ' דהא דקאמר בירושלמי מן מה דנאמר בחוץ חייב נשמע דציבור פטור והוא פליאה נשגבה דהרי זה הי' קו' ר"ז כמש"כ במשל"מ שם אבל גמ' דמוקי או בלא קבע בכלי או דר"א איירי רק מהקטרה דפנים וא"כ בהך ברייתא בלא קבעה מודה ר"א דחייב בחוץ בכזית וכן פירש"י להדיא וצ"ע] [אך קו' זו יש ליישב דהרי בגמ' לחד מ"ד דאיירי משנה דוקא בקטורת דיוהכ"פ דבהא פליג ר"א הוה לי' למיתני בקטורת דיוהכ"פ כמו דתני במשנה דלקמן ניסך מים דחג בחג אך לק"מ כי שם תני בחג לאשמעינן דלא תימא בכל השנה אם הקדיש מים לנסך יש עליו קדושות מי חג וחייב אבל כאן בקטורת הרי באמת חייב עליו בכל ימי השנה דאף דאשתנו דינו אבל עכ"פ שייך חיוב בחוץ בקטורת דכל השנה].

והנה במשל"מ כתב לתרץ דרבינו סובר כרב אשי בשמעתין דסובר אידי ואידי בכזית ולכן אין לחלק בין קטורת פנים לקטורת חוץ והכונה בודאי לרבא דמוקי דוקא בהקטורת היכל ובקבעה במנא דלרבנן ל"ה קביעותא אבל בהקטורת דיוהכ"פ גם לרבנן פטור דלא ילפינן מקטורת דהיכל א"כ אז הוה קשיא דהו"ל לרבינו לאשמעינן בקטורת דפנים צריך להקטיר מלא חפניו אבל רבינו פסק כר"א דיליף פנים מחוץ ע"כ גם בקטורת דיוהכ"פ חייב בחוץ בכזית א"כ ל"צ לאשמעינן את"ד ואני תמה דהרי גם לרב אשי ל"ד להדדי דלר"א בקטורת דחוץ דהיכל אם נחסר מן הפרס ולא נשאר רק כזית חייב בחוץ ובקטורת דפנים אם נחסר פשיטא דפטור כמו במנחה שחסרה דאף לרבנן פטור וא"כ אכתי הוה לי' לרבינו לחלק בין פנים לדחוץ ודוחק לומר כיון דבשל היכל חייב אפי' בחסר יליפנן הקטורת דפנים ג"כ שחייב בחוץ אף שחסרה ולכאורה אפשר לומר דרבינו

סובר להלכה בכל קטורת בעינן שיהא שיור קיים עכ"פ די"ל דלרב אשי קבעותא דמנא הוה קבעותא ולכאורה נראה כך מדברי רבינו שכ' אם חסר מלבונה ומנחה פטור משמע אף דנשאר בכזית דהרי כתב לעיל דאין חייב אלא אכזית וא"כ יקשה הרי רבינו סובר בפי"ב מפהמ"ק דאם נשאר ב' קורטוב כשר א"כ ליכא כזית וכבר הקשה כן בפירש"י.

ואולם תוס' כתב דלמסקנא א"ש דאיירא בקבעה במנא וא"כ משמע גם לדעת רבינו דסובר כך ולכן נקט שפיר אם חיסר מלבונה אף שנשאר בכזית כמש"כ לעיל מיני' אפ"ה פטור כיון שנחסר ממה שקבעה במנא וא"כ לפי"ז אין חילוק לענין אם נחסר בין קטורת דפנים אידי ואידי בנחסר פטור ואם לא נחסר חייב אידי ואידי בכזית.

אלא דאכתי קשה כיון דרבינו כתב סתם קטורת ולא כתב בשקידשו במנא איירא משום דסתמא כך הוא א"כ אכתי קשה למה בפ"ט לענין זר כתב דחייב בכזית בקטורת דהיכל דהרי בקבעה במנא גם בקטורת דחוץ בעי להקריב הכל כמו בקומץ דנהי דחייב בחוץ בכזית אפ"ה זר חייב רק בקרב כל הקומץ א"כ גם בקטורת שקבעה במנא צריך להקטיר הכל אבל בלא"ה אין חייב דל"ה עבודה שלימה וא"כ אכתי הוא לי' לחלק בין קטורת דפנים ודחוץ לענין אם נחסר בפנים.

ונראה לבאר שיטת רבינו ע"נ דכן איתא בזבחים דף ק"ט המקטיר כזית בחוץ חייב חצי פרס בפנים פטור קס"ד מאי פטור זר שהקטיר בפנים אמאי הקטרה הוא א"כ מאי פטור פטור ציבור דיצאו והיינו דאיירא בהקטרה דהיכל א"כ פטור ציבור וגם חייב בחוץ וכן זר בפנים חייב דהוא הקטר' שלימה בכזית והקשה ר"ג הא דאמר רב דמודה ר"א הא ר"א לאו הקטרה הוא דקאמר מדפטור בחוץ והקשה במל"מ גם בלא דרב יקשה דהרי קומץ חייב בחוץ ואפ"ה ציבור ל"י בכזית א"כ אף דכאן חייב בחוץ ציבור לא נפטור וא"כ קשה אמאי פטור ציבור ולדעתי לק"מ דהקוש' להיפך כיון דרב קאמר דמודה ר"א בציבור א"כ כש"כ דהו"ל לחייב בחוץ וכן מוכח בפירש"י בד"ה אלא אמר רבא.

ועוד נראה לי דהקו' על כל הברייתא דרב קאמר דמודה ר"א בבריית' דחייב בחוץ ופטור בפנים וע"ז הקשה הא ר"א לאו הקטרה קאמר במשנה ואיך קאמר כאן דחייב בחוץ ובציבור יצאו.

ועוד נראה לי דהנה לס"ד סבור דלכו"ע קביעותא דמנא מילתא הוא דאל"ה א"כ לא דמי' הך דקטורת למנחה דמנחה שחסרה גם לרבנן פטור ובקטורת כשר וע"כ דלס"ד סבר דאיירא בקבעה במנא ואז א"ש דקתני גם לבונה ואיירא בקבע במנא ופטור בחסר וכמש"כ תוס' למסקנא ומעתה אי אמרינן דידע דאיירא בקבעה בכלי ואפ"ה קתני דמקטיר בחוץ חייב ובפנים פטור ופריך הגמ' אמאי זר פטור וקשה ע"ז כיון דאיירי

בקבעה במנא ואפ"ה חייב בכזית ע"כ דהקטרה הוא דאל"ה אמאי חייב כיון דקבעה במנא וא"כ אמאי זר פטור ומסיק מאי פטור ציבור באמת וזר חייב ומוכח כתוס' וכמש"כ המשל"מ.

[**או** דס"ד דלא קאי אקטורת כמו דלא קאי אלבונה א"א דלא ידע דאיירא בקבע בכלי והנה א"א דאיירא בלא קבע בכלי שפיר פריך אמאי זר פטור כיון דלא קבעה בכלי כמה שמקטיר הקטרה הוא ול"ד לקומץ דבקומץ נקבע כשקמצו וע"ז מסיק באמת פטור ציבור וזר חייב וא"כ לא מוכח מכאן סברת תוס' דלא כמשל"מ].

והנה חקר עוד במשל"מ אי חייב זר בהקריב כזית מקומץ וכ' דלכאורה מוכח מדקאמר אמאי זר פטור מוכח אי חייב בחוץ גם זר פטור והנה אי אמרינן דאיירי בקבע בכלי גם לס"ד ואפי"ה קאמר אי חייב בחוץ זר פטור והנה אי אמרינן דאיירי בקבע כלי גם לס"ד ואפ"ה אי חייב בחוץ זר ג"כ חייב א"כ מוכח גם בקומץ כן אי חייב בחוץ זר ג"כ חייב אבל אי נאמר דכאן איירי בלא קבע בכלי שפיר י"ל כיון דחייב בחוץ גם זר חייב דמ"ש אבל בקומץ אף דחייב בחוץ זר פטור כיון דקומץ נוקבע ושוב דחי במשל"מ די"ל דאין ראי' דבוודאי בקטורת אם יש לה שיעור לא חייב בחוץ מדקאמר דמ"ד דחייב סובר לאו קביעותא הוא וחפינה לאו דוקא הא אי דוקא הוה פטור אכזית כמש"כ תוס' יען דליכא פיגול בקטורת וא"כ מדחייב ע"כ בליכא שיעורא כלל דלאו דוקא ומנא לאו קביעותא הוא וא"כ פשיטא דזר ג"כ חייב וציבור יצאו אבל בקומץ י"ל אף דחוץ חייב היינו יען דמצינו מחשבת פיגול בכזית אבל זר פטור דליכא עבודה שלימה כיון דציבור לא נפטרו.

והנה מה שהקשה תוס' מקטורת דפנים דצריך לומר לאו דוקא י"ל פשוט לכאורה דמהא"ט גופי' צריך לומר לאו דוקא כיון דמשמע דלרבנן דמי לקטורת דהיכל דציבור יצאו וזר חייב כמו בברייתא לכן צריך לומר לאו דוקא דאי דוקא בודאי ציבורא לא יצאו וזר פטור אבל בקומץ דזר חייב בכזית לכן דם בחוץ חייב בכזית ובקטורת דזר פטור בכזית אי הוה חפנים דוקא א"כ גם בחוץ יפטור וע"כ קאמר דלאו דוקא א"כ יהא מוכח אדרבא זר חייב בקומץ אלא דתוס' הוק' מקביעותא דמנא וקאי אקטורת היכל ושם ליכא למימר דפשיטא לי' אי קביעותא מנא זר פטור וממילא גם חוץ פטור ובקומץ זר חייב לכן גם חוץ חייב דז"א דמה פשיטות יותר יש בקטורת דהיכל דזר פטור ובקומץ חייב בכזית [ועמש"כ לקמן ליישב קו' תוס'].

הלכה ו

המקבל דמים בחוץ פטור. והנה לכאו' קשה שחט בחוץ אמאי חייב כיון דמקבל בחוץ פטור הא כל עיקר דבעינן שחיטה בפנים כתבו תוס' מנחות ט' ד"ה מדכהונה לא בעי הוא

משום דבעינן קבלה בפנים דקבלה צריך כהונה ואיך יתחייב אשוחט בחוץ כיון דקבלה גופי' בחוץ פטור ונראה דלא קשה מידי דלכאו' דברי תוס' תמוהין איך שייך להקשות דלא ליבעי פנים הא תורה חייבה אש"ח וכן תמה בשו"מ אך נראה דכונתם דהנה שחט בחוץ קודם פתיחות דלתות ההיכל קיי"ל דפטור משום ש"ח א"כ נאמר אם שחט קרבן בחוץ והכניסה ונפתחו דלתות ההיכל וקבל הדם וזרקו דהקרבן כשר [דא"ל הא שחט קודם דלתות ההיכל פסול היינו בנשחט בפנים אבל בשחט בחוץ יהא כשר וע"ז תי' דבאמת רק משום קבלה בעי פנים ולכן אף דהכניסו וקבלו בפנים כשנפתחו דלתות ההיכל פסול דבעינן שחיטה במקום קבלה כדאיתא בזבחים דף כ"ו גם יש לומר דכונתם באמת להאי דאיתא בזבחים שם דבעינן כל הבהמה בפנים בשעת שחיטה ואמאי הא לא בעי כהונה לא בעי פנים אבל השחיטה גופי' בפנים] וא"כ ניחא דשחט בחוץ אחר שנפתחו דלתות ההיכל חייב אף דמקבל בחוץ פטור.

הלכה יא

העלה וחזר והעלה וכו' העלה אבר חסר פטור שנאמר לעשות אותו על השלם הוא חייב. והראב"ד השיג לא האיר דבריו שהרי שנינו המעלה כזית מעולה ומאימרי' בחוץ חייב אלמא לא קפדינן אאבר שלם וכי איתמרא שמעתתא במקטורי פנים שחסרו בהקטרתן והוציאן והקטירן בחוץ דהלכה כר"י דפטור וכ"מ דחיה דברי הראב"ד והנה אבאר כי אף שדברי רבינו נכונים דברי הראב"ד יש לו ג"כ פנים בהלכה דלא כך"מ שדחי דבריו ועמשל"מ שתמה הרבה על הכ"מ והגי' בראב"ד ויתבאר כי אין צריך לכל זה ותחלה אבאר שמעתתא דא כי עמוקה היא והמחברים לא עמדו לבארה על נכון איתא בזבחים דף ק"ח במשנה העלה וחזר והעלה וחזר והעלה חייב על כל עלי' דברי ר"ש רבי יוסי אומר אינו חייב אלא אחת אר"ל מחלוקת בד' וה' אברים דמר סבר כי כתיב לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר אכל בהמה כתוב ומר סובר אכל אבר ואבר כתיב אבל אבר אחת ד"ה אינו חייב אלא אחת ופירש"י דלר"י אפי' אחת אין חייב באבר אחד אלא בהקריב כבר שאר האברים או שפקע מעל האישים והקשה במשל"מ דלקמן קתני המשנה המעלה כזית מאימורים ועולה חייב הרי דחייב בכזית ותי' לזה דהנה ר"ל קאי אר"ע ור"י דלעיל דף ק"ז דלר"ע רק חייב במקטורי חוץ אבל במקטורי פנים לכו"ע חייב אאבר אחד שפיר קתני דחייב אכזית והיינו במקטורי פנים אלא שהוקשה ממשנה דהקומץ ולבונה דחייב ג"כ אכזית והנה גם זה יש לאוקים כר"ל יען דאיירא במקטורי פנים אלא דהוקשה אפירש"י שכ' דר"א מודה בעולה יען דאותו למעוטי רק הקטרה פחותה מכזית וזה דלא כמאן ומה דחקו לר"ל דלכו"ע באבר אחד אין חייב אלא

אחת דליכא מ"ד דחייב אאבר חסר והלא המשניות דעולה וקומץ מוכח דחייב אכזית א"כ אחצי אבר ג"כ חייב וכונתו דבשלמא בלא פירש"י י"ל דאיירא במקטורי פנים וא"צ מיעוט כלל והיינו כר"ע אבל רש"י דפירש דהטעם דדריש אותו אשיעור הקטרה דהיינו כזית א"כ קשה אר"ל ול"נ ליישב דהנה זה שכ' דר"ל קאי אר"ע ור"י ג"כ לענין מקטורי פנים לא נהירא לי כי לא הזכיר זאת בדברי ר"ל רק רי"ו תלי בפלוגתא דמקטורי פנים רק נראה דהנה ר"ל איירא אף במקטורי פנים דהיינו בשחט בפנים רק אח"כ הוציאו כל הבהמה לחוץ בזה סובר ר"ל דלר"י אותו אכולה בהמה קאי כיון דא"ר להקריב בפנים שכבר יצא צריך להקריבו כולו בחוץ ור"ש סובר דחייב אאבר אחת ג"כ אבל אכזית מאבר לא חייב ג"כ כיון דכל האבר בחוץ אבל פלוגתא דר"ע ור"י הוא במקטורי פנים שחסרי בפנים והוציאו אבר חסר או בהמה חסרה לר"ע חייב והך דמעלה בכזית מן האימורים דחייב איירא דאין חסר רק לקח מבהמה [שהוא שלימה בפנים] עולה כזית והוציא לחוץ א"כ כיון דהשאר נשאר בפנים וראוי להקרבה ל"ש לפטור מטעם אותו דשלם בעינן כיון דאין כולה בהמה לחוץ וכן הך דהקומץ ולבונה איירא כהא"ג כבריש דלקח כזית מן קומץ והוציאו לחוץ והשאר הוא בפנים אבל פשיטא אם הוציאו הקומץ לחוץ אין חייב עד שהקריב כל הקומץ אבל אם השאר בפנים והוציא כזית שפיר חייב [וכ"כ רבינו להדיא] אבל פחות מכזית אף דהשאר בפנים פטור דאותו שלם בעינן שיעור הקטרה שלימה בעינן ובהא ניחא מה דקשיא לכאורה דמוכח דעכ"פ חייב אכזית ולקמן דף ק"י בהקריב קומץ לחודי' קבעי בגמ' הטעם דחייב משום דמשרי שרי והוה מתירין והרי כזית קומץ הוה רק חצי קומץ אין מתיר כלל וע"כ יען דהשאר בפנים וחזי להקרבה לענין אם עלו לא ירדו חייב לת"ק ולר"א פטור אבל בהקריב ונשאר כזית גם לר"א פטור ולת"ק בנשאר חצי בפנים הוה כמו הקריב כבר חצי בפנים לר"א דחייב.

ובזה א"ש גם מה דמוכח בגמ' דהך מעלה מאימורים איירא בניתותרו דליכא כלל אלא כזית [כמוש"כ התוס' דלא כמשל"מ כאשר יבואר] א"כ בוודאי קשה לר"ל אלא וודאי כמש"כ רק אם כל בהמה בחוץ שם סובר ר"ל דצריך להקריב כולה אבל בניתותרו דליכא מה להקריב להכשיר הקרבן וכר"י אז חייב שפיר אכזית.

והנה נראה לי גם לתת טעם וסברא לזה דהנה בוודאי אם הוציא אבר חסר או בהמה חסירה מפנים או פליגי כיון דהוה החיסור בפנים אבל בהוציא כל הבהמה אז כל אבר דחסר בחוץ פטור דלא קרינן בי' אותו מן השלם וכן אם לא נחסר עדיין אלא שהוא שלם לפנינו בחוץ צריך ג"כ להקריב כולו ומהא"ט סובר בהעלה אבר וחזר והעלה פטור דזה הוה חסר בחוץ ולכן צריך רק להקריב כולו אבל בניתותרו דהיינו נחסר בפנים אז תלוי

בפלוגתא דר"ע דלר"ע חייב בכל זה אכזית דעכ"פ איכא הקטרה שלימה ובמקטורי חוץ בוודאי רק חייב אכולו או אאבר שלם.

והנה ר"י אמר מחלוקת באבר אחד דמר סבר מקטורי פנים שחסרו והעלה בחוץ חייב ומ"ס פטור לר"י הוא דתליא בוודאי בפלוגתא דר"י ור"ע והיינו במקטורי פנים שהוציא וחסרו בחוץ חייב לכן העלה חצי אבר וחצי אבר חייב אכל חצי אף דהוה נחסר מבחוץ כיון דהוה מקטורי פנים אבל במקטורי חוץ וחסרו מבחוץ פטור א"כ ממילא חזר והעלה פטור כיון דכבר מבפנים וכש"כ במקטורי פנים שנחסרו בפנים והוציאו לחוץ דחייב כיון דהרי ראוי לפנים דמחזירין פוקעין.

ומשנה דמעלה אימורים הנה אי איירא בלא הוציאו לחוץ רק כזית נשאר בפנים אתיא לכ"ע אבל אי איירא בניתותרו א"כ הוה נחסר מבפנים הנה י"ל ג"כ דאיתא לכ"ע כיון דנחסר מבפנים עדיף אך בזה יש לצדד דלמ"ד מקטורי פנים שחסרו פטור בין אם חסרו מבפנים בין אם חסרו מבחוץ פטור א"כ ע"כ אתיא כר"ש ומהך דקומץ פשיטא דל"ק דשם איירא בנשאר השאר בפנים שפיר חייב אכזית לכו"ע לא כמש"כ המשל"מ דלר"י אוקי משנה כר"ש כיון דלא קיימ"ל כוותי' אמנם במקטורי חוץ דהיינו ששחטו בחוץ הנה לכו"ע בעי' אבר שלם בין חי חסרו או עדיין לפנינו צריך להקריב כולו ולכן העלה וחזר והעלה במקטורי חוץ פטור.

והנה ממש"כ יצא לנו לקרב דעת רש"י ותוס' זא"ז במקצת דתוס' סברי דפליגי אי בעינן בהמה שלמה לפנינו אי אבר שלם לפנינו ואז חייב אאבר קמא אבל אאבר שני פטור דכבר נחסר הנה זה הוה נחסר מבחוץ ולפי"ז לר"ל שפיר ג"כ י"ל במקטורי פנים וחסרו בפנים חייב ונראה לי הוכחה לזה דהרי לתוס' ג"כ קשה ממשנה דמעלה כזית מאימורים דהרי כתבו להלן דאיירא משנה דניתותרו ואפ"ה חייב אכזית וקשיא לר"ל אף לשיטת תוס' אך לפמש"כ א"ש דס"ל רק נחסר בחוץ חייב אבל לא נחסר בפנים והוציאו ודו"ק.

ולר"י פליגי באבר אחד והיינו ג"כ בנחסר מבחוץ ולכן פטור אשני דהוה נחסר בחוץ אבל בנחסר בפנים י"ל דלכו"ע חייב וא"כ משנה דהמעלה אף אי איירא בניתותרו א"ש כיון דנחסר בפנים מצי איתיא ככו"ע וזהו ג"כ דלא כמשל"מ דכ' דלתוס' אתיא ככו"ע והיינו דמוקי דבשלם איירא אבל תוס' בעצמם כתבו דמשנה איירא בניתותרו וע"כ כמש"כ.

והנה בגמ' קאמר ופליגא דעולא הך דרי"ו אדעולא דמוקי ללשנא קמא דפליגי רק במקטורי חוץ אבל במקטורי פנים לכו"ע פטור ורק במקטורי חוץ פליגא למ"ד חייב אתי אותו רק למעט פחות מכזית דבעינן הקטרה שלימה ולאידך לישנא פליגי רק במקטורי פנים אבל בהקטרה חוץ חייב ואבוהו דשמואל פליגי אל"ק דעולא והנה הקשה במשל"מ

בזה טובא כיון דעולא קאי דאותו למעוטי הקטרה מכזית למה הכניס עצמו בפלוגתא דר"י ור"ש דקאי כר"ע הא מצי לאוקים דפליגי לר"י אותו למעט אבר שלם בין פנים בין חוץ והיינו כר"י מטעם דיביאנו אתי למעט מקטורי חוץ ולר"ש ממעט ג"כ מתרי מיעוטי בין דפנים בין דחוץ אלא דרק ממעט פחות מכזית א"כ חייב אאבר אחד שפיר בהעלה וחזר והעלה והנה קו' זו רק שייך אי אמרינן דלר"ש במקטורי פנים חייב באמת אפי' בפחות מכזית כמש"כ המשל"מ א"כ שפיר קשה דמוקי דסברי כר"ש אלא דמ"ד דחייב ממעט מתרי מיעוטי כזית אחד שיהא כזית עכ"פ אבל בכזית חייב ואידך מ"ד סובר דממעט רק אבר אחד שיהא שלם והיינו כר"ש אבל לפמש"כ במשל"מ בעצמו לבסוף דאין סברא לחייב אפחות מכזית אלא כיון דממעט במקטורי חוץ ה"ה במקטורי פנים יען דל"מ לחייב אפחות מכזית א"כ מיושב הקושיא דא"א לאוקמי דפליגי בהא וסברי כרי"ש דהרי אכתי בשלמא למ"ד דצריך אבר שלם עכ"פ צריך תרי מיעוטי אאבר אבל למ"ד דחייב באבר חסר רק כזית בעי א"כ ל"צ רק מיעוט אחד לא מצי אתיא כר"ש ולכן ע"כ אידך מ"ד סובר במקטורי פנים חייב אף שחסר ורק במקטורי חוץ פליגי ומ"ד דחייב במקטורי חוץ באבר חסר א"כ רק ממעט מאותו פחות מכזית שפיר י"ל דממעט שוב אף מקטורי פנים מפחות מכזית אך לכאורה א"כ אכתי גם כר"ע לא אתיא תרווייהו דלר"ע חייב במקטורי פנים וע"כ דאיירי דממעט רק דלא בעינן אבר שלם אבל במקטורי פנים חייב אחצי אבר אבל כזית בעינן ולא צריך אפי' למעוטי א"כ לא אתיא גם כר"ע או דנאמר דלר"ע חייב במקטורי פנים אחצי כזית ג"כ א"כ לא אתיא ג"כ כר"ע ואי סובר דחייב באמת אמקטורי פנים אפחות מכזית יען דליכא קרא למעט פנים א"כ שוב הדרה קו' משל"מ לדוכתי' דמוקי כר"ש רק סובר דממעטי מתרי מיעוטי רק אפחות מכזית ולאידך מ"ד אפחות מאבר ונראה דלק"מ כיון דבאמת לא מצינו דלר"ע חייב במקטורי פנים שפיר י"ל דבהא פליגי ר"ש ור"י לר' יוסי דלכו"ע במקטורי פנים חייב ורק פליגי דלר"י ממעט מקטורי חוץ דבעינן אבר שלם ומקטורי חוץ חייב ולר"ש ל"ב אבר שלם אבל כזית בעינן בין בפנים בין בחוץ ולדידי' לר"ע בין בפנים בין בחוץ פטור מפחות מכזית ואאבר חסר חייב אפי' מקטורי חוץ.

אלא דבאמת הוה דוחק דאין קאמר דלכו"ע מקטורי פנים חייב רק פליגי במקטורי חוץ משמע דלכולהו יש קולא במקטורי חוץ מבמקטורי פנים ועוד קשה למש"כ המשל"מ דפחות מכזית מסתבר דפטור א"כ הא דמוקי לעיל לר"ע דחייב במקטורי פנים דליכא רק חד מיעוטי מוקי דלר"ע רק ממעט כזית חסר ול"צ רק מיעוט אחד וכמו שהקשה במשל"מ מעצמו ג"כ וא"כ איך חזר מדבריו לבסוף וכתב דבאמת פטור גם מקטורי פנים

בפחות מכזית ואיך לא שת לבו לתרץ הקו' שהקשה בראשית דבריו דא"כ מנה לן כלל דלכו"ע חייב במקטורי פנים.

והנה במשל"מ הקשה עוד הא דקאמר שמואל פליג אל"ק דעולא מנ"ל דלר' יוסי הטעם דפטור יען דאין מחזירין פוקעין דילמא מגזה"כ דתרי אותו כתוב פוטר ר"י ועוד נתקשה למה לא קאמר כמאן דלא כר"ש דלא מחזירין פוקעין לדידי'.

ולי נראה ליישב הכל דהנה במשל"מ כתב דלתוס' א"ש דתוס' פי' דלר"י פליגי באמת אי מחזירין פוקעין לדעתי קשה להבין כיון דהקשה אשמואל מנ"ל טעמא דר"י דלא מחזירין פוקעין דילמא מגזה"כ דתרי מיעוטי כתוב א"כ כך יקשה אריי"ו לשיטת התוס' מנ"ל דפליגי במחזירין פוקעין דילמא פליגי אי דרשינן חד מיעוטי או תרי מיעוטי והנה במשל"מ כתב דל"ב דעולא הוא כרי"ו וקשה א"כ איך קאמר פליגי דעולא הול"ל פליגי אל"ק כמו דאמר שמואל פליגי אל"ק ועוד יש לדקדק כיון דעולא היינו רי"ו אמאי לא נקט בלשון זה עצמו דפליגי באבר אחד ותליא במקטורי פנים אי חייב במקטורי חוץ ובאבר אחד ונקט סתם דפליגי במקטורי פנים אי מקטורי חוץ ולא הזכיר תחת לשונו השיעור אי באבר אחד קאי או אכזית.

ועוד יש ליישב בחדא מחתא הכל די"ל אי פלוגתתם במקטורי פנים אפי' באבר חסר א"כ ע"כ דלית לי' כלל מחזירין פוקעין דאל"כ אמאי פטור דא"ל מקרא הא יש לאוקמי לקרא ממעט בכזית חסר וע"כ דלית לי' כלל פוקעין מחזירין אבל אי פליגי בכזית חסר ע"כ בקראי פליגי דא"ל דלית לי' מחזירין פוקעין א"כ גם באבר חסר אמאי מודה ובזה א"ש הכל מה דהקשה המשל"מ מנ"ל דאין מחזירין דילמא מקראי וכמש"כ תוס' לעיל יען דמהדרין לכן צריכין בי' קראי לפמש"כ ניחא דלר"ש רק ממעט פחות מכזית א"כ שפיר ע"כ מהדרין דאל"כ באבר חסר ג"כ פטור אבל רי"ו ור"ש סובר אבוהו דפליגי אפי' באבר אחד א"כ ע"כ דמאן דפוטר יען דאין מהדרין ולכן ל"ק דלא כרי"ש דלר"ש שפיר מהדרין פוקעין וא"ש דעולא מוקי דפליגי דוקא דמוקטורי חוץ דא"כ למ"ד דפטור יסבור אליבא דרי"ש בין במוקטורי פנים בין במוקטרי חוץ פטור אבל באבר חסר א"כ יהא זה כמ"ד אין מהדרין פוקעין לכן לא רצה לאוקמי כך כן נראה לי ביישוב קו' המשל"מ אך מרש"י משמע כדרך הראשון שכתבנו.

והנה לפמש"כ לאבוה ולעולא בל"ב פליגי בפוקעין א"כ סברי דנחסר ע"י הקרבה א"כ לכאורה קשיא הרי לקמן במשנה דהקומץ מבואר אף לר"א דהקריב בפנים ושייר להקריבו לחוץ דחייב ולק"מ דשם איירי בנשתייר ומצות הקרבה עליו כמש"כ תוס' ד"ה אבל משא"כ כאן דאיירי בפוקעין דאין מצות חזרה עליו וכן לא יקשה ממשנה דמעלה

מאימורים כזית דזה לא איירי בפוקעין כלל ועדיין מצות הקרבה עליו שפיר חייב אף אכזית.

ונראה להוכיח כשיטת רש"י שכתבנו למעלה דהא דמעלה כזית מאימורים וקומץ דאתיא ככו"ע דאי כמש"כ המשל"מ דאתיא רק כמ"ד מקטורי פנים חייב א"כ הא דאיתא בת"כ דרשא פשיטא תחלה דחייב אכזית מאימורים וקומץ וקאמר דיכול דיהא חייב אפחות מכזית ת"ל אותו על השלם הוא חייב ולא על החסר ואח"כ מייתא בת"כ פלוגתא דר"ש ורי"ו בהעלה וחזר והעלה א"כ משמע דכולהו מודה בדרשא דלעיל דממעט כזית אבל אכזית חייב וא"כ אך פליגי אח"כ אי חייב בחזר והעלה דנמצא למ"ד מקטורי פנים חייב חולק אהא דדרוש אכזית דמיקרי הקטרה שלימה וע"כ כמש"כ דמודו דכהא"ג דהנשאר בפנים חייב אכזית דזה ג"כ מיקרי הקטרה שלימה אם יש כזית ובלבד שלא יהא חסר בפנים ורק בהוציא הכל אז פליגי ר"י ור"ל.

משא"כ לפי תוס' דמשנה איירי רק דבעי הקטרת כזית ולא מדרשא דאותו שלם בעינן דבזה פליגי ר"ש ור"י אי בעי בהמה שלימה או אבר שלם ורק אם יש כאן בהמה שלמה או אבר שלם והקטיר מזה כזית חייב וכן בקומץ אם הקומץ שלם חייב עליו אם הקטיר ממנו כזית ולא מדרשא דאותו שלם דזה לגוף מנחה דיהא שלם בעינן אלא וודאי כפירש"י שפי' דקומץ שלם בעינן דאל"כ הוה מנחה חסרה והא דחייב בכזית היינו מאותו דקרא הקטרה שלמה א"כ יפה פירש"י במשנה מטעם אותו שלם דכן הוא בת"כ וזה ברור.

העלה וחזר והעלה וכו'. רבינו פסק כר"י דא"ח אלא על השלם אפי' במוקטרי פנים ופוסק דמהדרינן פוקעין והא פוקעין ג"כ כבר אינו שלם וראיתי בספר תפארת ישראל על המשניות שכתב ליישב וביאר הענין יפה בשנחקורה על עיקר הדברים והנה נראה שכל המקודש ביותר חיובי' דידי' על העלאתן בחוץ שהרי מתפיס תמימין בדה"ב א"ח עליהן בחוץ למסקנת רש"י ותוס' כיון דאכתי לא נתקדשו בקדוה"ג ואפי' כשנתקדשו בקדוה"ג פטרינן לי' על העלאתן בחוץ לריוה"ג כששחטן בחוץ כיון שעודנה לא נתקדשה בכ"ש בפנים ואפי' לרבנן דמחייבי אפי' כששחט והעלה בחוץ הוא משום ריבוי דקרא אבל מן הסברא אין לחייבו משום דשאני כששחט בפנים שכבר נתקדשה בכ"ש בפנים ולא עוד שכל המקודש מחבירו מחשב שם הקטרה דידי' בהדרגה אחת יתירה ומה שלמטה ממנו שהרי במוקטרי חוץ לא מחשבת שם הקטרה דידי' רק באבר שלם ובמוקטרי פנים שכבר נתקדשה בכ"ש אפי' בחסר וכשנתקדש עוד ביותר שכבר עלה על המזבח עוד נתעלה בהדרגה אחת יתירה דאפי' בפחות מכזית שם הקטרה עליו ולכן מהדרינן פוקעין רק למאן דאית לי' מיעוטא אפי' למוקטרי פנים יפטור על הקטרה שבחוץ על

אבר חסר אע"ג שנתקדש בכ"ש מ"מ כשנתקדש ביותר כשהי' ע"ג המזבח מעלינן לי' בהדרגה אחת יתירה ומיחשב שמא דהקטרה דידי' אפי' באבר חסר ומהדרינן פוקעין דידי' משום דשם הקטרה עליו ע"י עילוי מעשה דידי' אפי' באבר חסר אבל לא בפחות מכזית דאינו מן ההכרח להעלותו עוד בשתי מדרגות איברא לרע"ק דלית לי' מיעוט רק למוקטרי חוץ אבל מוקטרי פנים שכבר נתקדשה בכ"ש לבד חייב על אבר חסר לכן כשנתקדש עוד ביותר שכבר עלה ע"ג המזבח מעלינן לי' בהדרגה אחת ומחשבינן שמא דהקטרה דידי' אפי' בפחות מכזית וז"ש כמאן מהדרינן פוקעין הכונה אפי' כ"ש דלא כר' יוסי דס"ל כר"ש והא דפירש"י לעיל דאפי' לרי"ש מהדרינן פוקעין היינו באבר חסר וכ"מ מלישנא דרש"י שם ולפי"ז נכונים פסק רבינו וצדקו יחדיו דפסק כר' יוסי דפטור על אבר חסר אפי' במוקטרי פנים ואפ"ה מהדרינן פוקעין באבר חסר משום עילוי יתירה דידי' בהדרגה זו אבל בפחות מכזית לא מחייבינן לי' לאהדורי'.

הלכה יב

שנים ששחטו פטורים שנים שהעלו אבר בחוץ חייבין שנאמר איש איש. והנה באמרי בינה קידושין דף מ"ג דזהו כסתם משנה ודלא כר' יוסי דדריש הוא ההוא למעט שנים שהעלו היינו כר"ש דסובר הוא ההוא לא דריש וא"כ קשה דבקידושין שם כתב המהרי"ט דשחי' וטביחה ל"ה מטעם שליחות ול"ה ב"כ וא"כ רק צריך קרא לילף מהוא ההוא למעט שליח כדאיתא התם וא"כ רבינו דלא דריש הוא ההוא מנ"ל דאישל"ע ויליף ממעילה דישל"ע ואפי' בש"ח גופי' מנ"ל דאישל"ע ותירץ דרבינו לשיטתו לעיל בפי"ח דממעט שנים שחטו מאשר ישחט לא מההוא וא"כ אייתר ההוא למעט בש"ח דאישל"ע וא"כ בכל התור' יליף מש"ח וא"ל אדרבא נילף ממעילה ז"א דמסברא דברי הרב וכו' דברי מי שומעין א"כ אית לן למילף מש"ח לא ממעילה לבד והא דאמרו בשמעתין אדרבא נילף ממעילה וטביחה היינו דעדיפ' נילף מב"כ ועיי"ש.

ולי נראה עפ"י דרכו באופן אחר דגמרא הוה סבור דמש"ח מסברא אין לילף דאישל"ע רק היכא דשליח בר חיובא שעושה עתה איסור א"כ ע"ז קשה נילף מטביחה ומעילה בגונא שאין עושה איסור וישל"ע דיש לדמותו יותר לטביחה ומעילה ומשני דדריש הוא ההוא למעט בכהת"כ אפי' כהא"ג דאין עושה איסור עתה דבר חיובא במק"א אישל"ע או דסוג' כר"ס דאי בעי עבוד אי בעי לא עבוד וזהו מסברא אין לילף מש"ח וז"נ יותר אבל רבינו יסבור דאישל"ע היינו במידי שיעשה עתה איסור דוקא וכשיטת הרמב"ן בב"מ שחולק אתוס' דסברי דדוקא כהן שאמר לישראל אלא אפי' כהן שאמר לכהן ג"כ פטור דהוא אין עושה איסור וזה שפיר מסברא ידעינן לילף מש"ח דאישל"ע משנילף ממעילה.

ומלבד זה י"ל דא"א לילף ממעילה דהוה זה נהנה וזה מתחייב לשיטת רבינו פ"ז ממעילה וחידוש הוא ושפיר ילפינן מש"ח דאישל"ע וגמ' הי' סבור מדאגבה כבר מעל כסברת תוס' ועמש"כ בפ"ז ממעילה:

שנים שהעלו. הנה הריטב"א פ"ב דקידושין כתב דהא דבעי קרא בזבחים דשנים שהעלו קדשים בחוץ שחייבין הוא דלא נילוף משנים ששחטו שפטורים ובת"ש סי' ב' כתב דהא"ט דבעי קרא דלא נילוף משבת דמיעוטא קרא דבעשותה דפטורין ואמנם כתב עוד טעם אחר דמסברא שנים שעשאו איסור ביחד שפטורין דלא עביד לבדו כולי' איסור והא דבעינן קרא בשבת לפטור משום דהו' במשכן כהא"ג כמוש"כ תוס' שבת דף ג' ד"ה בעשותה וא"כ בהעלאת חוץ מסברא הו' פטור וצריך קרא דחייב ואמנם לי קשה דמאי שייך למילף יען דהו' במשכן חייב בשבת דבוודאי לענין עשיית משכן דהו' מצוה הו' כאיש אחד עשאו ע"ד דאמרינן לצאת אצ"כ לעבור צריך כונה ה"נ לענין לעבור קשר ל"ה קשר ואין לחייב מסברא שנים שעשאו ולמה צריך קרא בשבת לפטור שנים שעשאו ויש לעיי' בזה בתוס' בב"ק דף מ' גבי כופר אחד אמר רחמנא ולא שנים, ונראה דהא"ט דאין מביאין חטאת בשותפות דלעבור אין מצטרף לי' לא משכחת חטאת בשותפות אך נראה דהנכון כריטב"א ולא כתב"ש לפמש"כ המק"ח דבשאר איסורין הו' עכ"פ איסורא דלא ילפינן משבת ע"כ הא דצריך קרא בהעלאה דלא נילף משחיטה.

הלכה יג

הזורק מקצת מתנות בחוץ חייב וכו'. עיין השגת הראב"ד ובאמת דברי רבינו צריך עיון גדול אך נראה ליישב דהנה לכאורה יש להבין נהי דעושה שירים עכ"פ קודש מקבלו בדיעבד וצריך לומר שיורי מצוה הן לאו עבודה הוא כלל לכן פטור ואך יקשה א"כ למ"ד עושה דיחוי עכ"פ בדיעבד מתקבל בפנים וכאן ל"ש דשיורי מצוה דהרי סובר דיש דיחוי אך הדבר ניחא לר"נ דשירים מעכבין א"כ אף אי עושה דיחוי עכ"פ שירים הם ולאו תחלת עבודה הוא אבל למ"ד אין מעכבין וכן סובר רבינו בפ"ג מפהמ"ק א"כ אי עושה דיחוי אין כאן שירים שפיר חייב בפנים אף דנעשה דיחוי כיון דהוה תחלת עבודה [ועתו"ס יומא דף ס' ובטה"ק בשמעתין] והא דבחטאות המתות פטור היינו דל"ח בפנים.

אך יש לעיין שלא כתב רבינו שבחטאות מתות ג"כ כיון ששחט האחד בפנים פטור על השני כדנקט במשנה וא"ל דלרבנן עכ"פ יש חילוק בין אם שחטה אבודה או אין אבודה ורבינו הא פסק דלא כרבי אלא כרבנן ושם הובא בפ"ה מפהמ"ק ז"א דהרי רבינו בפ"ג ממעילה כ' בסתמא אם שחט אחד תחלה ואח"כ השני אין זריקה מועלת דכהא"ג ששחט הראשון כבר נדחה השני ואין יכול לזרוק ממנו ול"ש או בעי האי זרוק או בעי

האי זריק וכן א"ל דבשחוטה הפנים לא אידחי עדיין זה שבחוץ בלא זריקה דז"א כדמוכח ג"כ מהך דמעילה שכתבנו וצריך לומר שזה בכלל חטאות המתות שכ' דפי"ח מ"ה אלו.

אבל אם קיבל הדם בשני כוסות וכו'. עיין השגת הראב"ד וברי"ק פי' דרבינו למד זה מתוספתא דמה זה דומה לחטאת דאם הפריש לאחריות וכתב דזה דוחק ולי נראה לבאר באופן שאין כאן דוחק כלל דרישא ע"כ מילתא חדא וסיפא ממילתא אחריתא איירא ואביא ראי' שכך פירשו גם בתוס' ואולם אקדים דלכאורה קשה לי על רבינו דלעיל דף ל"ט הביאו ברייתא דם טעונים יסוד טעונים כיבוס וחייב בחוץ ונשפכין לאמה פטור בחוץ ומוקי' הגמ' בדמים הפנימים לכן אשירים חייב אבל הנשפכים פטורים והנה דמים שקבלו בב' כוסות ונתן מאחת שני הוה דיחוי כמש"כ רבינו בפ"ב מפהמ"ק א"כ הרי מפורש יוצא דפטור בנשפכים לאמה והן אמת שרש"י פי' נשפכים לאמה היינו שנפסלו באמת יפלא אפירש"י שלא פי' נשפכים לאמה כגון שנפלו בב' כוסות דהרי רש"י בדף קי"ז גריס דמאן תנא דפליג אדראב"ש ר"נ דעושה כוס שני דיחוי א"כ הוה מצי לפרש כרנ"ח דנשפכים לאמה היינו כוס שני ואמנם י"ל רש"י פירש כך משום דזה עדיף יותר ליפלוג בדמים הפנימים בין שירים לכוס דיחוי מלחלק בין חיצונים לפנימים וע"כ דגמ' סובר נשפכים לאמה היינו רק דפסולת אבל כוס שני ל"ה דיחוי כראב"ש ע"כ בוודאי עדיף לי' לחלק בשירים עצמן בין חיצון לפנימים מלחלק בין שירים לפסולין דעלמא אמנם זה למ"ד דל"ה דחוי אבל למ"ד דהוה דחוי באמת ע"כ זה ג"כ בכלל נשפכים לאמה דהיינו כוס שני א"כ מוכח מברייתא דנשפכים לאמה דהיינו כוס שני פטור בחוץ וא"כ קשה על רבינו דסובר דחיי' [ובזה אמרתי לפרש דברי תוס' שהוק' לרי"ו דסובר לרנ"ח חיצונים מעכב נשאר קו' הגמ' לפלוג ולתני בדידה ותי' משום דכולה בפנימים קמיירא ולכאורה יפלא למה הגמ' לא רצה לומר כן שכולה בפנימים איירא ולפמש"כ ניחא דרי"ו יסבור שפיר דהוה כוס שני דחוי א"כ מצי לאוקים האי דנשפכים לאמה בשירים עצמן דהיינו כוס שני ובוודאי עדיף לפלוגי בפנימים עצמן בין שירים לשירים].

ולכן נראה ליישב דהנה בדמים הפנימים דכולן מעכבין אם לא נתן המתנות מכוס אחד עדיין והלך ונתן השני בחוץ פשיטא דחייב על השני דלא כיפר עדיין וא"כ הא דקאמר דפטור על השני בנתן כל המתנות מכוס א' א"כ שני הוה דחוי אולם נחזו אנן בדמים חיצונים דקיימ"ל במתנה אחת כיפר א"כ אי נתן מכוס אחד מתנה אחת או ב' הנה השני עדיין אין דחוי עד שנתן כל המתנות [דאל"כ אם קיבל בד' כוסות ונתן מאחת מתנה א' מהא הג' פסולין והלא רבינו פ"ב מפהמ"ק כתב בנתן מד' כוסות כל הד' דחוים וע"כ כמש"כ].

ואמנם כיון דאין שירים מעכבין אף דכוס שני ל"ה דחוי כל זמן שלא נגמר הכפרה ד' מתנות אבל אחוץ לא מצי לכאורה לחייבו דהרי הוה שירים דאין מעכבין אולם הנה מבואר בדברי רבינו בפ"ב מפהמ"ק דחייב אג' מתנות בחוץ אך י"ל זה בקיבל בכוס אחר אבל בנתן מכוס א' מתנה אחת זה נעשה שירים [והיינו בחיצונים אבל בפנימים אף בכהא"ג ל"ש דנעשה שירים דלא נגמרה הכפרה עדיין] כיון דיש כוסות אחרות שלא נתן מהם כלל עדיין ע"כ עדיפא מאותו כוס שנתן א' מהן ומעתה יש לפרש המשל כך דהנה בזבחים דף ל"ט הוק' תוס' לרי"ו דסובר דלרנ"ח לכן חייב בחוץ יען דמעכבין הלא בחיצונים חייב לרנ"ח בחוץ אף שאין מעכבין דהרי בדף קי"ז גבי חטאת שקיבל דמה בב' כוסות דמוקי לה כרנ"ח אמרינן משל למה הדבר דומה ומוקי לה בשעיר נשיא אלמא רנ"ח בחיצונים אייר דומיא דשעיר נשיא ותי' דאע"ג דהמשל איירא בשעיר נשיא מ"מ רישא ל"ה בשעיר נשיא וביאור דבריהם כך הוא דרישא בקיבל משני כוסות מצי אייר בפנימים וסיפא דמייתיא המשל אייר בדמים חיצונים והכונה כך דרישא דקאמר דקיבל בב' כוסות הוה שני דחוי שפיר בפנימים אייר ואחר שנתן המתנה מכוס א' א"כ שפיר השני דחוי ונשפכין לאמה לכן פטור אבל סיפא דרצה לילף מחטאת דוקא אבודה אבל הפריש ב"ה לאחריות חייב אשתיהן דאייר בשעיר נשיא שהוא מחטאת חיצונים אייר מדמים חיצונים דזה שפיר אתיא במשל דב"ח לאחריות דחייב אשניהם ה"ה בדמים חיצונים בקיבל בב' כוסות חייב אשני ג"כ והיכא דמי בנתן מראשון כפרה אחת ועדיין לא נתן האחרים מכוס השני ע"כ השני ל"ה דחוי דאף דיכול לגמור כל הכפרות מכוס ראשון כיון דיש כאן כוס שני שלא נתן כלל ממנו עדיין חזו כמו כן ליתן השאר ממנו ושפיר דמי לב"ח שהפריש לאחריות דחייב בשחט ראשון בפנים ושני בחוץ ה"ה אף שנתן מראשון חייב אשני א"כ עכ"פ יצא לנו גם מדברי תוס' הנ"ל דסיפא דמייתא המשל אייר בחיצונים ורישא בפנימים יהא מטעם שכ' או מטעם אחר הנה כן מפורש יוצא בדבריהם א"כ לא יפלא שגם דעת רבינו כך דהא דמבואר בעושה כוס שני דחוי ופטור היינו ברישא דאייר מפנימים אבל חיצונים חייב דמדמי לש"ח שהפריש לאחריות ושפיר חייב אשני ויצא לנו מש"כ הרי"ק שהוא דוחק שהדרך מירווח מאד.

ומיושב נמי מה שהקשיתי מברייתא דנשפכין לאמה פטור בחוץ דכאן איירא שלא גמר המתנות עדיין ובחטאת חיצונים או מטעם אחר מוכח מסיפא דמדמי לשני חטאות לאחריות מוכח ע"כ בדמים חיצונים אף היכא דנעשה כוס שני דחוי בחוץ חייב א"כ ניחא דהרי ברייתא דלעיל אייר בדמים פנימים לכן נשפכין לאמה דכוס שני דחוי הוה ופטור בחוץ ורבינו אייר מדמים חיצונים לכן חייב.

הלכה טו

מי ששחט קדשים בזה"ז והעלה חוץ לעזרה חייב מפני שהוא ראוי להקריב בפנים וכו'. הנה מדבריו משמע דאיתי' למלתא דר"י אף בזבחים לא לבד בקטורת לא כדברי תוס' בכמה דוכתי' דסברו דרק בקטורת כן הדין ומשמע נמי מדבריו אפי' בשלא בנה מזבח במקומו מחייב וזהו ג"כ דלא כתוס' בתי' השני וא"כ לדבריו יקשה קושי' תוס' מ"ש משלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות דפסולים משום דמחוסר מעשה כמו שפסק שם פי"ח וכן ממח"ז שפסק שם דפטור מטעם דא"ר לבוא עתה בפנים והרי הוא ז"ל ג"כ פסק להההוא דמזבח שנפגם כל הקדשים שהיו שם פסולין בפ"ג מהמ"ק ובשי"צ ליומא תי' כיון דר"ש דקאמר בסוף עדיות שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית פשוט הדברים משמע וודאי דהיינו דוקא בשבנה שם מזבח דאפי' בחוץ אינו חייב אלא בשבנה מזבח כמש"כ שם והיינו שכת' ז"ל ברפ"ב מבהב"ח וג' נביאים וכו' ואחד העיד להם שמקריבין על המזב' הזה כל הקרבנות אע"פ שאין בית שם הרי דהוסיף על לישנא דגמ' דזבחים דאחד שהעיד להם שמקריבין אעפ"י שאין בית ע"כ להודיענו דוקא בשבנה מזבח מעתה מ"ש כאן חייב מפני שהוא ראוי להקרבה בפנים סתמא כפירושו משמע בשבנה מזבח במקומו כהך דבהב"ח וכן משמע בכפתור ופרח שאחר שהעתיק פלוגתא דרי"ו ור"ל כתב שרבינו בסהמ"צ פסק כרי"ו דחייב אח"ז כתב שבעהת"ר כתב דשוחט בחוץ מיירא כגון שבנה מזבח במקומו בפנים דאל"ה א"ח בחוץ ונשמע מדבריו דגם רבינו ל"פ אהא:

מי ששחט קדשים בזה"ז וכו'. הנה המשל"מ כתב דבזה"ז א"ח אלא בשחט והעלה בחוץ וקשה לי א"כ אף בהעלה ג"כ יפטור דהא נעשה מומר למפרע משעת שחיטה כיון דכשהעלה נעשה מומר דהא עבר שני פעמים א"כ איגלאי מילתא למפרע שכבר הי' מומר בשעת שחיטה דכהא"ג לרבנן דלית להו הוכיח סופו על תחילתו עכ"פ שייך למימר חסר ואתאי דברגע אחד לא נעשה רשע כמוש"כ תב"ש סי' ופמ"ג שם א"כ בשעת שחיטה כבר הי' מומר ואיך יתחייב אש"ח והעלה אח"כ אך באמת מבואר בדברי רבינו ה' בכורות פ"ח וז"ל ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית גזירה שמא יאכלו תמים עובר אש"ח הרי דש"ח בלי העלאה חייב.

והנה רבינו שם כתב שמא יאכלוהו תמים ופלא עיקר הטעם משום דשחט בחוץ שהוא בכרת א"כ למה נקט שמא יאכלוהו הא איסור אכילה אין אלא איסור לאו ונראה שרבינו רמז בזה עיקר טעמא דש"ח לפמש"כ המקנה בקידושין נ"ח דאיסור אכילת שחוטי חוץ הוא משום בשר תאוה דהי' אסור להם ואח"כ הותרה אבל בקדשים נשאר איסור בשר תאוה שלא יאכל בשר כאשר תאוה נפשו רק באהל אל פתח אוה"מ ה"נ במעשר איכא

איסור אכילת בשר תאוה ואין מותר אלא לכשישחוט בפנים וא"כ איכא חששא שמא מפני תאות אכילת בשר יבוא לאכלו בעודו תמים וישחוט בחוץ.

רבינו מסיים שם בפ"ו מה' בכורות דאם עבר ועשר בזה"ז הרי זה מעשר ויאכל במומו ותמה בנוב"י תנינא סי' קפ"ט מסוף בכורות דקתני דבזה"ז ימות משום תקלה ונראה שטעמו של רבינו הוא מתוספתא בבכורות בהמה שנתערב בה מעשר בזה"ז ירעו אחד עשר ימותו וטעמא דמילתא כיון דמעשר נאכל במומו בלא פדיון אין צריך להכניסו לכיפה משום הפסד קדשים כמוש"כ לחלק בתוס' בכורות נ"ג ד"ה ואיזהו וכ"כ הרא"ש בה' פדיון בכור דמשו"ה המקדיש בזה"ז כונסין אותו לכיפה משום דחששו לתקלה ובבכור בזה"ז אסור להכניסו לכיפה אלא צריך להמתין עד שיפול בו מום ולא נאכל במום לבעלים משום דבבכור שרי בלא פדי' איכא הפסד קדשים אם הי' כונסו לכיפה אבל מקדיש דאפי' אם נפל בו מום לא שרי לי' בלא פדיון ואי פריק לי' משליך הדמים לאיבוד הלכך כשכנסו עכשיו לכיפה אין בו הפסד קדשים והיינו דמסיק בתמורה דף כ"א אר"ש מה טעם שהבכור והמעשר יש להם פרנסה ממקומו עיי"ש א"כ בנתערב באחד עשר דצריך ג"כ פדיון כולן ימותו וא"כ ממילא לא קשה מבכורות דשם מיירא דיצאו שנים בעשירי די' ואחד עשר מעורבין זב"ז וכיון דהי"א צריך פדיון לכן ימותו ונפ"מ בהניח דבילה על אזנו ניכר הגרמא אבל בהסגיר ביתו הנה הו' שוא"ת.

הנה בחולין ספ"ב איתא דאל יאמר לשם איזה קרבן ופליגי הפוסקים לענין בזה"ז דהכל בו ספ"ב מה"ש כתב וז"ל י"א דבזה"ז שאין קרבנות ליכא חששא שמא יאמרו שהוא שוחט קדשים בחוץ והראב"ד פסק לאסור אפי' בזה"ז והטעם י"א אלו נראה משום דס"ל כמוש"כ תוס' בטעמא דר"ש במתניתין דחולין מ"א דמכשיר משום דלא התנדב כדרך המתנדבים ובזה"ז גם רבנן מודים וכמוש"כ בתב"ש לחלוק על הפ"ח שכ' לאסור בהנאה באומר הרי זו לחטאת ומחייב חטאת וכ' הוא ז"ל דליתא כיון דבשעת אמירתו א"א לחול כיון שמכין עצמו לשחיטה מיד בחוץ מודים רבנן ול"ד להא דתנן במנחות הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו דהתם עכ"פ חייל הקדושה כונתו כמוש"כ שם דבזה"ז מודים רבנן לר"ש והראב"ד דפסק לאסור היינו דמ"ע שייך גם בלא התנדב כדרך המתנדבים וזה הנראה בדעת רש"י שכ' שם בטעמא דר"ש דלא חש למ"ע והתוס' הקשו מתוספתא אבל להנ"ל ניחא דודאי צ"ל דר"ש לא חייש למ"ע דאל"כ לא מועיל סברתו דלא התנדב כמו דלא מועיל לרבנן בזה"ז דהא סתמא תנן ואפי' בזה"ז וכדעת הראב"ד בהא דפסחים דאמר רב האומר ככר זה פסח דמיירא אף בזה"ז והא דתני בתוספתא דלא התנדב היינו דאל"כ הו' אסור מצד הדין בזמן דאיכא קרבנות לר"ש אפי' בזמן הבית לא אסור באומר

זו לחטאת משא"כ לרבנן בזמן דאיכא קרבנות ואומר זו לחטאת ומחייב חטאת אסור מה"ת וכן העלה בס' שלום ירושלים פ"ב דביצה.

מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעת"ל בספרי ח"א בפ"ו מה' בית הבחירה הארכתי הרבה בענין זה ובמש"כ שם רבינו שם כיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה והכ"מ הקשה גם בכיבוש ראשון הי' חזקה עיי"ש שהארכתי בזה ונראה כעת ליישב על נכון דהנה בע"ז דף מ"ג איתא דמלחמות יושיע הי' דעת אוה"ע לחזור לפי"ז יש לומר גם ישראל לא ידעו אי אין דעתן לחזור וכיון שאפשר שדעתן לחזור ממילא לא אהני לה חזקה דידהו דבטלה החזקה כאשר באו האומות בחזרה ומנא אמינא לה מהא דאיתא בב"ק מ"ב דרב ששת דייק מגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו וכו' הוחזקה בשני' הוחזקה הוחזקה בראשונ' לא הוחזקה ודייק מזה דעובר קני ואביי דחי שאני ירושה דממילא אמנם רבא משני דשאני התם דמעיקרא רפויי מרפיא בידייהו ופירשב"ם כיון דבשעה שהחזיקו לא נתכונו להחזיק לגמרי דמספקא להו שמא יש לו יורשים לא מהני מה שהחזיקו בו כיון שנודע להם אח"כ שבאמת יש לו בן אף שמת אח"כ לא מהני חזקתו הראשונה לפי"ז ה"נ כיון דישראל נסתפקו שמא עתידין לחזור א"כ לא קנאו בחזקתם כיון שבאמת חזרו אח"כ ובטלה קדושה ראשונה ולכן אך דבבית שני שוב הלכו להם להניחו להם הארץ ביד ישראל לא מהני מה שהחזיקו בראשונה ורק מהני מה שהוחזקו בשני' כהך דב"ב רק דהו' קשיא לי' לרבינו נהי דבתורת חזקה לא קנאו אבל בתורת כיבוש מלחמה ליקני אף דדעתם לחזור ע"ז כתב רבינו דאי מטעם כיבוש בודאי אתי כיבוש ומבטל כיבוש ולכן בטלה קדושה ראשונה קדושת הארץ והוא נכון.

הלכה טז

השוחט קדשי עכו"ם בחוץ חייב וכו'. בהא פליגי ר"י ור"ש אי חייב בקדשי עכו"ם משום ש"ח ופסק רבינו כר"י ותמהו עליו ובצ"ק תירץ דבמנחות דק"ט פליגו ר"מ ור"י אי חוניו העלה לש"ש או לשם ע"ז ומבואר בתוס' שם דהקריב קדשי עכו"ם וסבר ר"מ דאיכא משום ש"ח ולכן סובר ר"מ דא"א לומר דהקריב לש"ש כיון דאסור משום ש"ח אלא ודאי כונתו לע"ז ור"י ס"ל כר"ש ולכן ס"ל דהקריב לש"ש א"כ כיון דר"מ סובר כר"י פסק רבינו כוותי'.

ואולם יש לתמוה שזה שיטת תוס' דאיירא בשל עכו"ם משום דהא חייב משום ש"ח אבל רבינו בפי' המשנה כתב בפירוש דעבר אל"ת דלא תעלה א"כ גם ר"י מודה דעבר על ש"ח רק דלא על איסור ע"ז א"כ נסתרו דבריו אמנם לפי מה שבארתי דהא דר"מ מפרש דעבר לשם ע"ז היינו לשם אלקים דאסרה תורה אבל לא לחוש שעבר ע"ז ממש א"כ ליכא

לפרושי כפי' רבינו דעבר משום ש"ח דהא אי עבר אש"ח היינו ג"כ משום דאיסור ש"ח דאסרה תורה משום שלא יזבחו לשדים היינו ג"כ משום חשש שישחוט לשם אלקים כמבואר ברמב"ן א"כ אי עבר אש"ח עבר נמי אאיסור הקרבה לשם אלקים לשם ע"ז דהא בהא תליא ע"כ כפי' תוס' שהקריב קרבן עכו"ם וסובר דליכא בקרבן עכו"ם משום ש"ח א"כ מוכח דר"מ ס"ל דחייב בקרבן עכו"ם משום ש"ח.

ואסור לסייען ולעשות שליחותן וכו'. עיי' במל"מ שכת' שהוא ירושלמי פר"ק דמגילה והגאון בעל קרבן העדה שם תמה דהא מפורש כן בש"ס בבלי זבחים קט"ז ועיין בשו"ת מרי"א חיו"ד סי' קמ"ז שמיישב דברי המל"מ ע"נ וראיתי שם במרי"א שמתמה על דברי המג"א סי' שמ"ג שכתב דמותר לסייע לנכרי והא מהכא נשמע אפי' באיסור שלא שייך כלל בנכרי כמו ש"ח אפ"ה אסור לסייען ולעשות שליחותן וכמש"כ באמה"ח דנכרי מיזהר אף היכא דיכול ליטלו וליכא משום לפ"ע וצריך לחלק בין איסור לאו לאיסור כרת אמנם הקשה מתוס' ורא"ש שבת ד' ב' דמוכח דמותר ליתן לנכרי בשבת אף דנראה דנותן לו ע"מ להוציאו וקשה מ"ש מש"ח דאסור לסייען דליכא איסור לגבי נכרי.

ונראה ליישב דש"ח אף דנכרי אין מצווה להביא לפנים אבל שייך גם בדידי' איסור ש"ח דהוא משום סרך ע"ז דכתוב ולא יזבחו את זבחיהם אשר הם זובחים על השדה א"כ אף שמקריב לשם ד' יש בו משום סרך ע"ז שנזהרו ישראל על זה ממילא שייך גם בנכרי דטעמא משום דנכרי לא הוזהר על השותף כמש"כ המג"א סי' ר"מ ובישראל אסור עכ"פ נראה כעובד גם לע"ז ואסור משום שותף שם אלילים לשם השי"ת ע"כ אסור לסייען.

עוד י"ל כמש"כ התוס' בע"ז דשייך בל יחל גם בנכרי א"כ כיון שהקדיש נתחייב להביאו למקדש כיון דליכא מקדש ובקרבו בחוץ בתורת קדשים איכא איסורא גם בנכרים.

והנה רבינו בפ"ו משחיטה הביא הדרשה דוקרא לך ואכלת מזבחו ולא הביא הדרשא דוזבחת ואכלת דאם שחט נכרי אי אתה אוכל ונראה דתליא זה בפלוגתא דהנה בחולין דף ע' פליגי ר"מ וחכמים אי שחיטה עושה ניפול דחכ"א דהו' מגע טרפה שחיטה ולר"מ הו' נבילה וכן ס"ל לר"י בזבחים דף ס"ט דשחיטת טרפה אין מטהר מלטמא כנבילה והסברא כך דהנה בסי' כ"ח פליגי הפוסקים בשחט טרפה אי מברך דלדעת מרש"ל מברך יען דמטהר מידי נבילה ולדעת הטו"ז דשחיטה אתי להתיר באכילה ולפי"ז יש לומר דבהא פליגי דאי שחיטה אתי להתיר באכילה א"כ טרפה דאין מתיר באכילה ממילא אין מטהרת ג"כ דהא לא הועילה השחיטה אבל אי אמרינן דעיקרה של שחיטה אתי רק לטהר מידי נבילה א"כ זה שייך גם בטרפה לכן ס"ל לחכמים דמטהר טרפה בשחיטה שלא תטמא משום נבילה ובהאי טעמא נתבאר היטב טעם פלוגתת ר"מ

ורבנן ג"כ דהנה בתו"ס בריש שמעתין כתבו דפליגי בשחיטה עושה ניפול אבל קודם השחיטה שכ"ע אין אבר המדולדל מטמא מחיים דאי מטמא מחיים היכי הו' מהני שחיטה לרבנן ולכאו' תמוה היכי דייקי מדרבנן לר"מ דילמא באמת דהבשר מגע נבילה גם מחיים מטמא ורק לרבנן דפליגי עלי' דהו' כטרפה ויש לו תקנה בשחיטה לכן אין מטמא בין מחיים בין לאחר שחיטה להנ"ל ניחא דתרווייהו ס"ל דעיקרה של שחיטה לא אתי להתיר באכילה אלא לטהר מידי נבילה ומאיסור אכילת נבילה ולכן מטהר טרפה בשחיטתה שלא תטמא משום נבילה ועתה אין לומר דרק לרבנן אהני שחיטה לטהר מידי נבילה יען דהו' כטרפה ששחטה ויש לו תקנה בשחיטה לכן אין מטמא מחיים דהא מטהר טרפה ששחטה היינו משום דעיקרה אתי לטהר מידי נבילה ואין חילוק בזה בין טרפה לבהמה שאינה טרפה א"כ לר"מ נמי כיון דגם לדידי' טרפה ששחטה מטהרה מידי נבילה דשחיטה עיקרה אתי להוציאה מידי נבילה א"כ לא שייך לומר דלדיד' מטמא האבר מחיים אלא ודאי דגם לדידי' לגבי זה האבר מועלת השחיטה דאף דאין לו היתר בשחיטה לאכילה הא עיקרה של שחיטה לא אתי כדי להתיר באכילה דנאמר דאין מועלת השחיטה לטהרה וע"כ דנהי דס"ל לר"מ דלאח"ש אינה מטהרתה היינו משום דס"ל שחיטה עושה ניפול אבל לא דנאמר דמהא"ט גם מחיים מטמא כיון דכל זמן שהבהמה בחיים האבר חלק מהבהמה דייניגן לה שתועיל שחיטתה לטהר מנבילה כמו כל בהמה טרפה שתועיל שחיטתה לטהר מידי נבילה רק אחר שחיטה ס"ל דאין נחשבת האבר חלק מהבהמה עושה ניפול לכן אין מטהרתה כשחיטה מעתה יש לומר דרבינו ס"ל דשחיטת טרפה מטהר מידי נבילה א"כ ס"ל דעיקר שחיטה אתי לטהר מידי נבילה א"כ לא שייך לדרוש אי אתה אוכל מה שזבח נכרי משום דל"ה זביחה כלל דאין מתיר באכילה דהא הו' זביחה אף אם לא מתיר באכילה א"כ ממילא לא נשמע כלל מהאי קרא למעט מזה שחיטת נכרי דלאו הא בהא תליא דגם שחיטת נכרי הו' אפשר דמהני להתיר באכילה כיון דהו' זביחה לטהר קרינן בי' וזבחת ואכלת נמי לכן הביא מקרא דוקרא לך נשמע עכ"פ דשיטת נכרי עכ"פ אסור באכילה אבל זביחה הו' ולכן ליתי לי' הך דתוספתא דאי אתה אוכל ממה שזבח הנכרי מדכ' וזבחת ואכלת ולפי"ז לענין שחיטה חוץ נמי הו' שחיטה כאשר אבאר דהנה לענין חשבע"ז אי הו' דאורייתא היינו מדדרשינן בריחוק אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום וא"כ אי אמרינן דחשבע"ז מדאו' אסור באכילה עכ"פ מטהר מידי נבילה א"כ לא שייך לדרוש אי אתה זובח דהא זביחה עכ"פ הו' ע"כ דלא דרשינן כלל להאי דרשא דלא קייל"ן כהאי דר"מ מדקייל"ן דשחיטה מיקרי זביחה אף אי אין מתיר באכילה לכן ס"ל באמת דחולין שנשחטה בעזרה

לאו דאורייתא כמבואר בפ"ב משחיטה מעתה לענין שחיטה חוץ נמי לא מצינן לדרוש בקירוב מקום אתה זובח ואי אתה זובח בריחוק מקום דהא אף אי אסור באכילה עכ"פ זביחה הו' והיינו כדאיתא בזבחים דף ס"ט דהתורה קראו שחיטה ומיושב היטב קו' תוס' שם בזבחים וכן הא דאסור באכילה היינו כפירש"י בקידושין דעכ"פ ליכא זריקה להתירה. מעתה שפיר שייך גם בשחיטת נכרי איסור שחיטה חוץ דלאו נבילה הוא ועל כן אסור לסייען בשחיטתן.

ואסור לסייען וכו'. לכאו' קשה דתוס' הקשו לר"י דקדשי עכו"ם חייב כרת ל"ש למיתני' אסור ותי' בשאר עבודות דלא חייב עליהו בחוץ ולפי"ז קשה לי דהנה רבא דקאמר ולאורינהו שרי היינו למ"ד דלית לי' לר"י דחייב כרת א"כ שרי לאורינהו אפי' להקריב דהא רבא אורינהו על גוף הקטרה דהא רבא עכ"ח לא קאי אליבא דר"י דר"י ס"ל בזבחים ק"ה דצריך מזבח דוקא ורבא הא לא אורינהו לבנות מזבח כלל אבל לרבינו דס"ל קדשי עכו"ם חייבין עליהן כרת כר"י וכן פסק בהא כר"י דצריך דוקא המזבח א"כ איכא נמי כרת והא דכ' דאסור לסייען היינו רק בשאר עבודות א"כ מנ"ל לרבינו דשרי לאורינהו אפי' להקרבה אך לכאו' יש לומר דהא רבא אורינהו דבעי ציבי חדשה דלא איתעבוד בהו מלאכה וקשה אי רבא קאי כמ"ד דל"ב מזבח א"כ מה צריך עצים חדשה בבמה דבשלמא למ"ד דבעינן מזבח שייך לומר דגם בבמה עצים חדשה בעינן כדדרשינן מה מזבח שלא נשתמש לגבוה אבל אי מזבח בבמה לא שייך פסול עצים ע"כ דקאי כמ"ד דצריך מזבח כר"י וס"ל דחייב כרת אפ"ה שרי לאורינהו אבל באמת בהא לא מתורצת דהא אף אי בעינן מזבח ל"ש פסול עצים בבמה דהא בע"מ כשר בקדשי עכו"ם דהא דילפינן בבכורות י"ד מדכ' לא תזבח דאסור להקריב בע"מ בבמה קטנה היינו בקדשי ישראל אבל בב"נ הא לא מיפסל רק במחוסר אבר וכן הוא בירושלמי פ"א דמגילה ה"א וע"כ לומר דפסול זה דעצי סתירה חמור דהשתמש להדיוט מאוס לגבוה וע"כ אסור בבמה א"כ לא מוכרח דס"ל כמ"ד דקדשי עכו"ם חייבין כרת או לא חייב כרת ס"ל דצריך מזבח וצריך ציבי דלא ישתמשו בו להדיוט וכיון שכן שפיר שרי לאורינהו אבל לרבינו דס"ל דחייב כרת מנ"ל דהלכה דשרי לאורינהו מדרבא כיון דקאי כמ"ד דא"ח כרת אקדשי עכו"ם אך יש לומר דרבינו ס"ל דלא תליא זה כלל בפלוגתא דקדשי עכו"ם חייב כרת דזה דאקדשינהו להקריב במקדש אבל הך דרבא דאיירא באקדשינהו להקריב בבמה לא שייך כלל חיוב כרת וקושיות התוס' מעיקרא לא קשיא דשפיר הורה רבא דלאורינהו שרי אף למ"ד דחייב כרת בקדשי עכו"ם ורבינו איירא ג"כ באקדשינהו ולכן כתב דרק אסור לסייען דליכא כלל חיוב כרת אף בהקרבה ולפי"ז יש לומר לעולם רבא לא איירא בבנה מזבח

כדמשמע מסתימת דבריו אבל לא משום דס"ל דבבמה לא בעינן מזבח דשפיר בעינן מזבח אבל רק באקדשינהו להקריבה על מזבח אבל באקדשינהו להקריבה בבמה על הסלע ל"ב מזבח אבל עצים חדשה בעינן שפיר גם בבמה.

והנה בתוס' רע"א הקשה מכאן אמש"כ תוס' שם סוף מנחות דחוניו רק הקריב קדשי עכו"ם הא עכ"פ אסור לעשות שלוחן ולי נראה דאיתא בספרי פ' ראה דפליגי לחד מ"ד ממעט מקרא דהשמר לך פן תעלה עולתיך קדשי עכו"ם ולחד מ"ד רק ממעט קדשי עכו"ם שהקדשו בחו"ל א"כ יש לומר בב"ח שהקדשו בחו"ל להקריבן בחו"ל כהא"ג אף איסורא ליכא לסייען להקרבה ובהא ניחא לי מה דקשה לדברי תוס' מנחות הנ"ל א"כ למה קנסו ופסלו כהני בית חוניו להנ"ל ניחא דיטעו בהך דספרי דלהלכה אף בהקדישו בחו"ל איכא איסור להקריב וממילא נמי דאסור לסייען דו"ק היטב.

האיך יקריבו לשם האל ברוך הוא וקשה לי דהנה בתו"כ פ' ויקרא איתא כל מקום שנאמר קרבן אמר בי' י' ה' שלא ליתן פ"פ למינים לרדות וכ"כ בהקדמות ספרי ח"א דברי הרמב"ן על התורה כי בעינן הזביחה לשם לד' לבדו כל העבודות לשם המיוחד וא"כ קשה מה מהני בזה שמלמדין לשם כיון דכונתם לשם אלקים ואנן בעינן קרבן לשם ד' ואולי יש לומר כיון שמקריבין בחוץ אין צריך להקריב לשם המיוחד לבדו כי רק בפנים צריך שיהא העבודות רק לשם המיוחד כמו שבארתי בהקדמה הנ"ל כי בפנים צריכין שיתאחדו כל הכחות לד' אבל בחוץ אם כונתם לשם האלקים אין קפידא גם יש לומר לפי מה שבארתי שם דאם הביאו לשם האלקים שמשם יונקים בחינת אלקים אחרים א"כ כיון שמלמדין להקריבן לשמים ממילא נכלל שלא יקריב לשם האלקים אשר משם יונקים בחינת אלקים אחרים וקאמר שפיר שמלמדין האיך יקריבו לשם האל ברוך הוא.